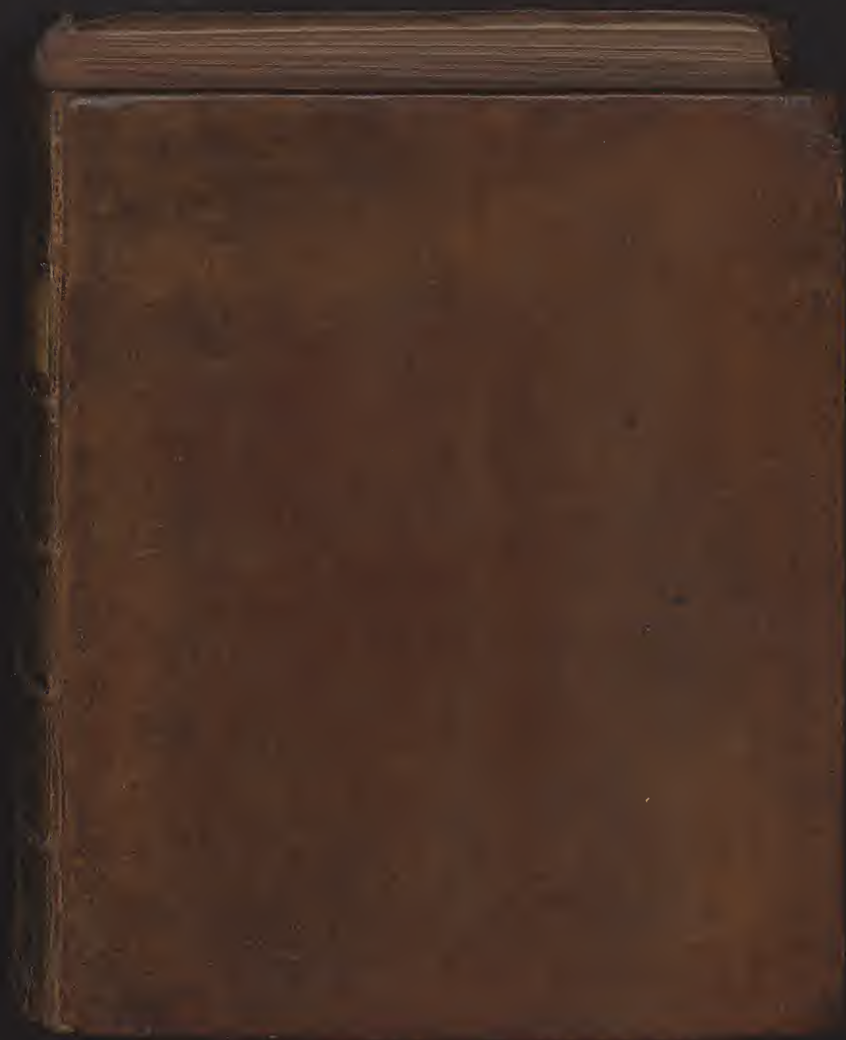

KONGS-SKUGG-SIO

UTLÖGD A
DAUNSKU OG LATINU.

Det

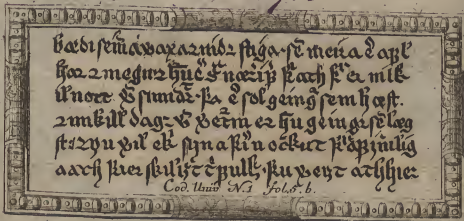
Kongelige Speil

med Dansk og Latinsk Oversættelse,
samt nogle
Anmærkninger, Register og Forberedelser.

SPECULUM REGALE

CUM INTERPRETATIONE DANICA ET LATINA,
VARIIS LECTIONIBUS, NOTIS &c.

Udgivet af
HALFDAN EINERSEN.
PHIL. MAG. ET RECT. SCHOL. CATHEDR. HOLENS.

Cod. Univ. N.1 Fol. 5. b.

Soroe, 1768.
Trykt hos Jonas Lindgren, det Ridderlige Akademies Bogtrykker.

Deres Excellence
Hoi- og Velbaarne
Hr. Otto Thott,

Ridder af Elephanten,
Geheimeraad i det Hoi-Kongelige Geheime-Conseil,
Ober-Secretaire i det Danske Cancellie,
første General-Kirke-Inspector,
Præses i Collegio de cursu Evangelii promovendo,
samt
det Kongelige Kiøbenhavnske Videnskabers Societet,
Patron for Universitetet i Kiøbenhavn,
samt
Skoleherre for Herlufsholms Skole.

Høiædle og Høiærværdige

Herr

Ludvig Harboe,

Biskop over Sællands og Færøers Stifter,

General - Kirke - Inspector,

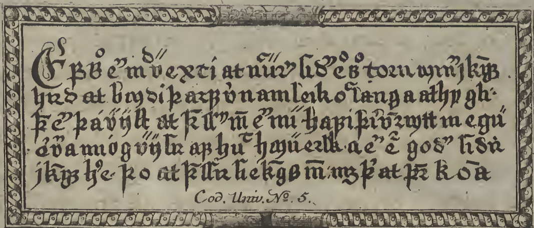
Kongelig Confessionarius,

Professor Theologiæ ved det Kongelige Universitet i Kiøbenhavn,

samt

Medlem i det Kongelige Danske Videnskabers Societet.

Et

Et Skrift af de ældre Tider selv, som saa at sige tager os ved Haanden, og fører os tilbage til vor gamle Norden; som fremstiller for os, ret som under eet Øiekast, alle de vigtigste Deele af vore Forfædres Levemaade og Skikke, og setter os i Stand til at kunne følge dem, ligesom Skridt for Skridt, fra den første Opdragelse af, lige til Thronen, ja Helligdommen selv. Et Skrift som i alt dette lægger os for Øine, en Ziirlighed og Smag i Sproget og Skrivemaaden; en Agtsomhed paa Naturens Riigdomme, og deres Brug i Livet; en ligesaa sund og grundig som fornuftigen anvendt Kundskab og Indsigt i mange af de nyttigste Videnskaber, og

 især

især i de Deele af den verdslige Viisdom, hvoraf Menneskets, Borgerens, ja heele Statens Lyksalighed fornemmelig hænger: alt i saa høi en Grad, at det ei aleene overgaaer meget vidt al den Forventning, som de Fleeste ville have om de saa ilde udraabte vankundige og barbariske Tider, men endog kan meget vel anstaae vor oplyste Alder; at jeg ikke skal mælde om den Høiagtelse og Ærbødighed for den Hellige Skrift, og den sande Gudsfrygt, som fremskinner her, saa oprigtig og stor, at den endog kunde ære vore Tider. Et Skrift siger jeg, som ret under eet aabner for os, og hielper os at oversee, som i et samlet Begreb, en stor Deel af Forfædrenes Tænkemaade i deres daglige og borgerlige Forretninger; i deres Nærings-Veie, Handel og Søefart; i deres egne Huse, ved Hoffet og i Staten; i Regierings-Kunst og offentlige Raadslutninger; i Lov og Dom; i Fred og Krig; og som med det samme bliver uden Modsigelse næsten det vigtigste Mindesmærke af hin gamle lærde Nordens Flid, som er undgaaet Tidernes Misgunst. Endelig et Skrift, som er den første Prøve af et i Island oprettet Selskabs foreenede Arbeide, til den gamle Nordiske Lærdoms Fremtarv; hvilke iblandt Rigernes ypperlige Mænd kunde det vel tilegnes, med lige stor Ret, som **Deres Excellence** og **Deres Høiærværdighed**?

Deres Excellence og **Deres Høiærværdighed** have Begge saaledes vundet det ærefulde Navn, hvormed De nu

prÿde

pryde vor Danske lærde Verden, at De ei aleene ere blevne staaende ved Lærdoms og Videnskabers nærværende Forfatning, men have og udforsket den Menneskelige Forstands adspreedte Veie; De have maalt de forskiællige Skridt, som den haver giort, inden den kunde naae den nærværende Fuldkommenhed; De kiende tilfulde hvad de nyere Tider have hine ældre at takke. **Deres Excellence** er bleven udkaaren til Hoved og Anfører, **Deres Hoiærværdighed** til et værdigt Lem, af den hoit-oplyste Forsamling, som Tvilling-Rigets Monarcher, **i eget Hoie Navn**, have betroet Videnskabernes Pleie, deres Opkomst, deres Flor i Landet; Begge store Elskere, Kiendere og Befordrere af al Lærdom, og alle smukke Kunster. **Deres Excellence** og **Deres Hoiærværdighed** have Begge længe siden fortient det første Sted af alle Kongens Mænd, iblant Islands Velgiørere; De lægge hver Dag nye Velgierninger til. **Deres Excellence** haver især beviist den uskatterlige Naade, at befordre dette Værk med saa vigtige Hielpemidler, at det uden disse vilde have manglet meget af den Ziir og Rigtighed, som det nu haver naaet. **Deres Hoiærværdigheds** gunstige Bevaagenhed haver lagt Grunden til min Velfærd.

Disse ere de Aarsager, som have givet mig Friemodighed til at fremhære dette Værk for **Deres Excellence** og **Deres Hoiærværdighed**. De give mig og Haab om, at det skal blive

anfaget.

antaget med den Naade og Gunst, som haver beskyttet, som haver opmuntret saa mange Arbeidende. Bliver jeg saa lykkelig, at kunne opnaae dette, skal det for Fremtiden være mig den kraftigste Tilskyndelse til en fordoblet Fliid. Den Fortrøstning grundfæster den underdanige Hengivenhed, med hvilken jeg henlever

Deres Excellences

og

Deres Hoiædle Hoiærværdigheds

underdanigste og ydmygste Tiener
HALFDAN EINERSEN.

JOHANNIS FINNÆI Isl.

DISSERTATIO

HISTORICO-LITTERARIA

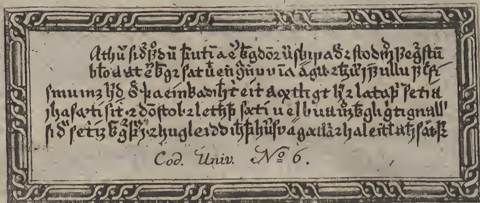
DE

SPECULO REGALI,

HABITA HAFNIÆ DIE XVII. MAJI MDCCLXVI.

IN AUDIT. COLLEGII ELERS.

b

Cod. Univ. № 6.

§. I.

Si qvi unqvam fœtus ingenii humani æternitatem mereantur, erunt certe illi, qvi antiqvitate venerandi, materia utiles, ſcopo ſublimes, exſecutione perfectionem attigerunt. Horum autem cognitio, tanto pluris noſtrum intererit, qvanto propius ad nos pertinent, ſiqvidem a Majoribus hæreditatis inſtar nobis relictæ 1), virtutem ſimul eorum & cognitionem opinione majorem ibi contemplari qveamus; ſi documentum ſit qvod Septentrionis laudes veras 2) confirmet, & nimias excuſet; qvod hiſtoriolis & ſententiis aculeatis interſperſum, characteres, mores, & Ceremonias majorum, jucunda rerum varietate temperet; qvod nos in adyta Regum ante ſexcentos annos degentium introducat, qvod vivendi genera a Rege ſceptrucho ad ruricolam usqve ſparigerum depingat; & ut omnia ſimul comprehendam, *qvo nihil in tota antiqvitate magis momentoſum exſtat* 3). Si is qvem deſcripſi liber originem præterea debeat ætati omnium rudiſſimæ 4), omne feret punctum, & talis legenti obórietur inſperata lætitia, qvalis naufrago, unam vel alteram tabulam in littore reperienti, vel colono hædum lupo eripienti 5). Hic ipſe liber eſt SPECULUM REGALE 6) qvi propediem prodibit cura Virorum Eruditiſſimorum & ab orbe litterato magnis dudum & promeritis laudibus ornatorum. Cumqve nonnulla hiſtoriam hujus libri ſpectantia mihi obviam facta ſint, nihil hac materia dignius mihi viſum, qvod pro ſtipendio,

qvo fruor, tractetur; ita leges simul obſervo Fundatoris, & *Societati Inviſibili* addictum, ac debeo, animum oſtendo.

1) Patriotiſke Tilſkuer 3die Aargang 216 Blad S. 105 ſeqq. 111. 113.
2) Ibid. & Eſprit des Loix Livr. 14. Chap. 2. Livr. 17. Chap. 5.
3) Ita ſolidiſſime judicavit immortalis *Sneedorff*, præpropere defunctus, meusqve deſideratiſſimus Patronus. Patriotiſke Tilſkuer l. cit. p. 118.
4) Patriotiſk Tilſk. ibid. S. 108. *Leibnitii* Præf. ad *Script. Brunſvicenſ.* & diſertiſſime Boſſuet Einleitung in die Geſchichte ꝛc. von Cramer 3 Th. S. 211. ſeqq. Edit. 2. Nec admodum multo poſt Canonici Lincopienſes ſe confitebantur *idiotas & puſiones, & omnia ſeptentrionis Capitula minimo aliorum clericorum non æquales in ſcientia.* citante *Dalin Hiſt. Svec.* Tom. 2. cap. 15. §. 17.
5) *Hor. Epod.* 2.
6) Encomia *Speculi Regalis* plura ſunt, qvæ colligere non eſt hujus loci, nec eorum multitudo hic maximi æſtimanda foret, ubi nomina *Torfæi*, *Grammii*, *Rami*, *Snedorfii*, cæterorum elucent. Utinam hic nominare poſſem *Arngrimum Jonæ Widalinum*, qvod & poſſum, nam reprehenſionem in *Commentario de Islandia* fol. 16. 17. 45. a malæ notæ exemplari ſeducto factam, poſtea in *Specimine de Islandia* mutavit.

§. 2.

Speculum Regale eſt liber ſcriptus a Miniſtro qvodam Regio primi ordinis in Norvegia 1), velut inſtructio vitæ nobilium, in uſum unici ſui filii. Prologus qvatuor partes promittit, de qvatuor vitæ generibus, *Mercatorum, Aulæ, Cleri* & *Ruricolarum*, qvarum duæ tantum priores ſuperſunt 2), reliqvæ, ſi unqvam conſcriptæ, intercidere. Prima pars continet mores & prudentiam mercatorum, eorumqve reqviſita, Aſtronomiam roſa nautica nondum inventa neceſſariam, deſcriptionem ventorum 3) & tempeſtatum ſtylo gentium orientalium more admodum ſublimi 4); deſcriptionem Hiberniæ, Islandiæ & Grönlandiæ mirabilium, cui præmittitur apologia libri cujusdam de mirabilibus Indiæ 5), cum iis æqve mirabilia Norvegiæ comparando, curſum ſc. per xyloſoleas 6), vim petrificam paludis Biarkadalenſis 7), & noctes diesqve plures ſimul continuas 8).

Hiberniæ deſcriptio maximam partem fabuloſa eſt, de felicitate cæli & ſoli 9), de terræ ſanctitate tam qvod ad immunitatem ab animalibus venenoſis 10), qvam multitudinem Sanctorum indigenarum 11), de lacu vi petrifica gaudente 12), de fontibus albo & nigro colore tingentibus 13), de inſula ſanante periodica, de inſula in

qva

qva nemo putrefcit 14), de infula viventium 15), de Purgatorio St. Patricii 16), de homine fylveftri jubato 17), de cœmeterio qvod fæminæ non intrant 18), de pomis St. Kewini 19), de arce Themere funditus inverfa 20), de hominibus in lupos transformatis 21) & barritui militari non refpondentibus 22), & de anchora ex aere delapfa, cui demum additur hiftoria ridicula de Klepfane ridiculo. Hæc ideo prolixius recenfui, ut Authorem fictionis fpontaneæ macula liberarem, recenfendo Authores fimilia referentes, nec tamen hujus, qvantum videre datur; fontes. Ipfe nofter relationes fide dignas allegat, & fi *Giraldo* fides, nullum fcriptum feculo duodecimo exftitit, qvod his ufibus inferviret 23), cui verfimilitudinem conciliant recentiores Hiftorici medii ævi Britannorum, qvi, qvod ad Hiberniam, *Bedæ* & *Giraldi* veftigia fideliter legerunt. Hinc etiam colligi poteft, in qvantum Antiqvitatibus Hibernicis lux fperanda fit e Dania 24). Defcriptio Islandiæ agit de cetis 25), de loco inferni ibi reperiundo 26), & de qvibusdam ad hiftoriam naturalem pertinentibus 27). Mirabilia Grönlandiæ fe extendunt ad monftra marina 28), glaciem, genera phocarum, commercia & victum gentis, qvæftionem an Grönlandia fit terra continens, ejusqve hiftoriam naturalem, conftitutionem aeris, clima, lumen boreale 29), Zonas mundi, reliqva.

1) Minus igitur recte tribuitur Sverreri aut alii Norvegiæ Regi, *Wormii Epift.* Tom. 1. pag. 199. *Torfæi Grönland Antiqv.* p. 31. *Arngrimi Specim. Hiftoric. Island.* p. 111. nec forfan rectius Sophis tribuitur in *Commentar. de Island.* fol. 17.

2) Contrarium ftatuit Pontoppidan Norges Naturlige Hiftorie 1. Deel. Fortal. Et poftea 2. Deel Fortal. unicum tantum exfcriptum exiftere arbitratus eft, cum tamen Bibliotheca Magnæana plus qvam viginti codicum fragmenta exhibeat.

3) Conf. Amici & Fautoris æftumatiffimi *Erici Tractat. de Peregrinat. Septentr.* p. 33.

4) Scio plerosqve fore qvibus hoc dicendi genus non placebit, utpote Allegoriis, Profopopoeia & Metaphoris repletum. Sed nec hæ defcriptiones admodum prolixæ funt, nec in toto opere præter tres *ferenitatis, tempeftatum,* & *fapientiæ* occurrunt. Qvid? qvod perfpicaciffimus Dn. Batteux Profopoeiam *fplendidiffimum* vocat *eloqventiæ ornamentum.* Et qvis qvæfo ignorat artificia Platonis, Addifonii, plurium, in Allegoriis? De tempeftatibus etiam in Speculo Regali ideæ dantur, qvas ex communi cum illo naturæ fonte haufferunt Homerus, Virgilius, Ovidius & Milton. Qvamvis

vis e contrario non sit dissimulandum, numerum in his descriptionibus luxuriare, & mucronem Senecæ pugnatorium ac coacervationem consonantium sæpius occurrere, interdum tamen per combinationem vocum mitigari.

5) Non est qvod miremur Antiqvos dromedarios aut simile quid pro draconibus venditasse, si recentiores draconem pro puero sumsere. *Dalin Hist. Svec.* Tom. 2. Præf. Interim multa ad artem criticam phænomenorum naturæ ex more suo elegantissima adfert *Grammius Act. Soc. Reg. Scient. Havn.* Tom. 3. p. 376. sq. 381. Sed ut ad dracones redeam, *Ctesias* Medicus Artaxerxis Mnemonis, de illis ex autopsia refert, qvem *Nonnosus*, *Ælianus*, *Plinius*, *Solinus*, cæteri, bona fide exscripserunt. *Photii Biblioth.* No. 3. 27. *Fabricii Biblioth. Græcæ* Libr. 2. c. 25. §. 16. Qvos *Ctesias Gryphes* appellat, *Agatarchidi* sunt *serpentes*, *Festivo struthiones*, Recentioribus *dracones*.

6) Ita vocem Skide Celeb. *Torfæus* latine reddit, alias autem illi venit: *soleæ ligneæ, trabs panda, vehiculum trabium, trabale pedum vehiculum; subjectæ plantis tabulæ, asseres pandi, curvæ soleæ, trabes ligneæ soleis subditæ* pp. Tanta se offert difficultas etiam in notissimis vocabulis latine reddendis. Cæterum conf. Pontoppid. Norges Nat. Hist. Tom. 1. p. 47. Tom. 2. p. 438.

7) In dubium vocat *Pontoppidan* l. cit. Tom. 1. pag. 142. ubi hunc librum minus recte *Speculum morale* appellat. Incomparabilis autem *Ström* plane negat in Søndmørs Beskrivelse Tom. 2. p. 365. Uterqve amyanthum substituunt.

8) Conf. *Adam. Bremens. de Situ Dan.* cap. 105. al. 246. *Corneri Chron.* in *Eccardi Hist. med. ævi.* pag. 472. Qvam parum cognovere perspicacissimos Norvegos?

9) Conf. *Solinum*, *Bedam* & omnes fere hujus exscriptores Historicos antiqvos Angliæ.

10) Vix datur terra ubi de qvoqvam territorio tale paradoxon non narretur. De Hibernia omnes scriptores veteres consentiunt vid. not. præced.

11) Ignorantia & ejus fætus Superstitio numerum Sanctorum admodum augent, in terra præsertim, cujus mores Hiberniæ instar a *Camdeno* in *Britannia* passim describuntur, ad hunc etiam numerum diminuendum *Launoius* vix reqvireretur alter.

12) Hoc naturæ phænomenon haud ita pridem scrutatorem nactum est Dn. *Jac. Simonem* in *Philosophical Transaction's* No. 38. Art. 8. 1746. sq. cf. *Giraldi Silvestr. Topograph. Hibern.* pag. 718. in Collect. Script. Anglic. Camdeni. *Ranulphi Highdeni Polychronic.* p. 184. in Collect. Script. Britann. Th. Gale's Author *Chronici Bromtono* attributi in Collect. Script. Veter.

Veter. Angl. Seldeni f. Twysden col. 1078. qvi etiam alium locum petrificum annotat.

13) Priorem in Momonia, posteriorem in Ultonia statuit *Silvest. Girald.* loc. cit. Libr. 2. cap. 7. ejusqve fidi exscriptores, *Highdenus* loc. c. p. 183. & *Bromton* col. 1077. Fæminarum & virorum senescentium ad fontem nigrificantem freqventiam jocose satis notat *Giraldus.* Qvi de fontibus mirabilibus Hiberniæ primus scripsit, sine dubio fuit *S. Ruadanus*, mortuus Ao. 584. nisi liber ejus intercidisset, harum fabularum originem forte habuissemus.

14) Hæc a scriptoribus domesticis appellatur *Arren* sive insula S. Brendani, vid. *Girald.* l. cit. cap. 6. *Bromt.* l. c. *Highden Polychron* loc. all. p. 183. Hic tamen aliam insulam S. Brendani in Ultonia præterea agnoscit p. 179.

15) *Girald.* p. 716. *Bromt.* c. 1076. *Highden,* p. 179. ll. citt.

16) Conf. omnes antea allegatos Scriptores maxime autem *Camdeni Britann.* p. 771. ubi cryptam incolis *Ellan u frugadory* ab Ulysse efossam ait. Idem qvoqve commemorat Purgatorium S. Brendani ab hoc diversum. *Plutarchus* etiam ex relatione cujusdam Demetrii Insulas tales agnoscit; hinc superstitio posterior, priorem, non raro admodum exemplo, excepisse & interpolasse videtur.

17) An mulier jubata *Giraldi?* Dicitur hæc inventa Seculo ineunte duodecimo, tempus igitur non repugnat. conf. *Girald. Topograph. Hiberniæ* p. 724. & *Ejusd. de Expugnat. Hibern.* Prolog. prior. 755. & Libr. 1. cap. 11. p. 766. in Collect. Camd.

18) *Giraldi Topograph. Hibern.* Libr. 2. cap. 4. *Highdeni Polychron.* p. 179. *Bromton. Chron.* col. 1076. Molendinum similis indolis memoratur *Giraldo* loc. cit. cap. 52. Videat igitur *Simon Dunelmensis*, qvo jure solius S. Chudberti ecclesiis hunc in sexum seqviorem rigorem attribuat. *De ortu Lindesfarnensis Ecclesiæ* Libr. 2. cap. 7.

19) *Girald.* l. c. p. 726. *Highden.* p. 183. *Bromton.* l. c. col. 1077.

20) Prolixe rem narrat *Fordun Histor. Scotorum* Libr. 1. cap. 27. p. 580. Collect. Thom. Gale's. *Legenda St. Congalli* rem ad tempora Regis Judæorum Manassis refert.

21) Vulgare est veterum commentum in qvaqve fere terra; Originem forte debet ludis personatis circa natalitia Christi ab innumeris temporibus celebratis, contra qvos seculo qvarto *Pacianus Barcilonensis Cervum* scripsit, qvi jam intercidit, teste *Fabricio* in *Biblioth. Latin. medii ævi* h. voc. Luporum Hibernicorum originem nesciebat *Ranulph. Highdenus Polychron.* p. 184. supplendam ex *Speculo Regali* & ad St. Patricium referendam, qvamvis an ille aliqvando exstiterit, dubitavit *Henricus Mauricius Act. Erudit. Lipf.* Ao. 1692. p. 396.

22) Ridi-

22) Ridicula ista traditio viguit adhuc tempore Camdeni conf. *Ejusd. Britann.* p. 737.

23) *Nullam prorsus*, inqvit, *ex scriptis Hibernicis evidentiam, nullum penitus inveni (præter ipsam disqvisitionis diligentiam) extrinseci juvaminis adminiculum.* vid. *Topograph. Hibern.* p. 693. Coll. p. 689.

24) Qvam speravit Jesuita *Æganus. Worm. Epist.* Tom. 2. p. 993. coll. p. 1007. Nec absurdum hinc sperasse, si Hibernia octies Danis subjecta fuisset; ut vult *Coldingius Nov. Descript. Dan.* De Norvegia vid. infra §. 5. not. 2. De raritate antiqvitatum Hibernicarum conf. *Philalethi* Tronhiemske Samlinger 3 D. p. 315.

25) Vid. *Torfæi Grönland. Antiq.* Hanc qvoqve materiam exorsus est amicissimus, S. R. M. Judex Territorii Thingöensis *Wigfusus Jonæus de piscatura occasione Speculi Regalis*, Havniæ 1762.

26) Huic sententiæ a multis postea repetitæ occasionem dedit *Gregorii Magni Dialog.* Lib. 4. cap. 35. col. 333. Edit. Paris. 1640. fol. Qvanta Gregorio fides, optime judicarunt *du Pin & Oudinus de Script. Eccl.* Tom. 1. col. 1506.

27) Allegatis in *Ol. Enarrat. historica de Islandiæ natura & constit.* p. 110. sq. 115. 122.

28) Credulitatem nostri excusat recentiorum assensus, *Torfæi Hist. Norv.* Part. 4. p. 416. *Wormii Epist.* T. 2. p. 842. Pontoppidan Norges Naturlige Hist. passim.

29) Omnium instar conf. *Rami* Afhandling om Nordlyset. Kiøbenhavnske Selsk. Skr. 1 Deel p. 375. & Patroni mei admodum colendi *Jessen-Schardeböll* Kongeriget Norge 1 Deel p. 375-469.

§. 3.

Pars Speculi Regalis secunda iterum bipartita est, agens de *Aulicis* & *Rege* ipso. Utraqve pars moralis & practica est, qvarum illa agit, de causa defectuum regiminis & Aulæ 1), de discrimine dignitatum & officiorum in Aula, de motivis & via ad illa capessenda 2), de Aulicis purpuratis eorumqve moribus, de salutatione Regis qvotidiana, cum ceremoniis tam intra qvam extra palatium, de armis palæstricis & bellicis, iisqve tam eqvitum, qvam peditum, tam in acie, qvam in munimentis defendendis & oppugnandis, tam terra qvam mari; Finem imponunt huic institutioni præcepta suo in genere prorsus egregia, de scientia politiore, virtute & decoro 3). Hujus partis sectio posterior agit de Rege ipso, & qvidem de Ejus præ cæteris præeminentia & potestate absoluta; *officiis* Ejus *matutinis*, cura scilicet & meditatione de temperanda justitia cum clementia 4), ac precibus publice

publice celebrandis; *officiis diurnis* ſcilicet de jure ſubditis dicendo 5), ſapientia addiſcenda & jugiter perpenſanda 6). Adferuntur poſtea motiva clementiæ & juſtitiæ conciliandarum, judici probe obſervanda, nec non caſus qvidam ubi homicidium non ſolum excuſabile, ſed & bonum opus cenſendum eſt 7). Et deniqve diſqvirit, an juramenta & pacta illicita, itemqve jus aſyli Templorum ſemper ſint ſervanda 8), qvod occaſionem Authori præbet limites determinandi inter brachia ſic dicta ſeculare & ſpirituale, ſimulqve ad partem tertiam de Clero, tranſeundi.

1) Stultitia ſc. & inde progignendis vitiis, tandemqve anarchia. Heic occurrunt imprimis pulchra comparatio inter mores corruptos cujusvis regni & annonæ caritatem, cauſæ interitus regnorum ex eorundem diviſione tunc uſitata ac vitiis ſerpentibus, deducendæ. Mirum ſane Virum Norvegum ſcripſiſſe contra ſui Seculi principia, tam libere tamqve ſolide, ut ejus ætatis Monteſqvieu aut major forte fuerit. Sed hiſtoriæ Norvagicæ antiqvæ ignaro tantummodo mirandum.

2) Hic tractatus de verbis coram Rege, imo de veſtitu qvoqve, ejus colore & barba prolixe præcipit.

3) Hic etiam occurrunt hominum novorum & ad altiorem dignitatis gradum evectorum officia, qvæ illuſtrantur exemplis Joſephi Patriarchæ, Eſtheris, Vaſti, Amanis, Mardochæi, Conſtantini Magni, Helenæ Auguſtæ, Cratonis & Zenophili.

4) Hæc prolixe illuſtrantur multis S. Scripturæ exemplis, qvæ omnia vindicantur ab objectionibus, & in qvovis adferuntur circumſtantiæ, qvæ Veritatis, Pacis, Juſtitiæ & Clementiæ vinculum indiſſolutum indicant. Proſopopoeia imprimis de lapſu Adami & Diaboli occurrit, qvæ Miltoni artificia qvandoqve exprimit. Et qvid ſi etiam Dn. *Voltaire*, lapſum Adami ejusqve ſtatum irridens, hic plus qvam carminis vicani materiam invenerit? Probat etiam noſter in hiſtoria ſacra conſeqventias ſive fictiones poeticas eſſe licitas, qvas velut ramos arboris qvaqvaverſus divergentes laudat.

5) Exemplis tam ex Scriptura S. qvam Hiſtoria, fabuloſa qvamvis, petitis hæc illuſtrat.

6) Ubi deſcriptio Sapientiæ & exempla injuſtitiæ punitæ occurrunt. Conf. §. 2. not. 4.

7) Probatur tota fere vita & charactere Morali Regum Sauli, Davidis, Salomonis & Herodis.

8) Qvod præjudicia Seculi & religionis Authoris excedit.

§. 4.

Non eſt qvod multa de titulo *Speculi Regalis* adferam, indicare tamen videtur, Authorem ſui Seculi

ſcripta

ſcripta legiſſe, non minus qvam *Gregorii Magni & Iſidori Hiſpalienſis* qvos expreſſe allegat, nam præter *Speculum Locorum biblicorum Theodulphi* (qvi initio Seculi noni vixit) St. Auguſtino falſo adjudicatum, qvod primum mihi ſub hoc titulo occurrit, Seculo deinde duodecimo & duobus proxime ſeqventibus, titulus iſte in tantam conſvetudinem abiit, ut plus qvam ſeptuaginta libri illo, tanqvam huic ætati proprio, inſignirentur. Nec Speculum appellaſſe ſatis erat, niſi libri etiam *Specula Speculationum* 1), Scriptores qvoqve & Viri ſingularis exempli *Speculatores* appellarentur 2). Nec multo pauciores de *inſtitutione regia* his temporibus ſcripſere; ut alios taceam, ante Typographiam inventam viginti circiter Scriptores libros ſuos rubrica notarunt *de Regimine Principum*, ſed etiam nec defuere qvi *Specula Regum* ſcripſere. *Alvarus Pelagius* "Ordinis Minorum gloria" *Oudino* appellatus, *Speculum Regum* ſcripſit *Nicolao Antonio* memoratum 3). Huc etiam pertinent *Britonis Aremorici Speculum boni Principis* 4), *Godfridi Viterbienſis Speculum Regum* 5), *Philippini de Pergamo Speculum Regiminis* 6), *Roberti Gervaſii Speculum morale Regum* 7), Kununga og Høfdinga Styrilſe 8), & tandem *Humajun Nameh* ſive *Speculum Principum*, liber ante bis mille annos ſcriptus, & in omnes fere lingvas ſub diverſis titulis translatus 9) fabulas Æſopicas continens. Hi ex antiqvis ſunt, qvi eodem ac noſter titulo ſua ſcripta inſigniverunt, qvorum qvotqvot mihi cognoviſſe datum, illo inferiores cenſendi ſunt, neqvaqvam autem illi materiam exſcribendam ſuppeditarunt, utpote maximam partem diverſum ſcopum intendentes.

1) *Alexandri Neckham* qvi vixit Ao. 1215. *Fabricii Biblioth. Latin. med. ævi* h. v.

2) *Qvid Speculum* præter cummunem ſignificatum apud Scriptores medii ævi denotet, diſerte docet *Notger. Balbulus de Illuſtribus Viris* ita: "Gregorii Papæ Regula paſtoralis "omnium ſapientium judicio melius "& verius Speculum dici potuiſſet — "ut affectus *quaſi viventes & ambulantes oſtenderit*" Similiter noſter: ſva ſem margar liknæſkior ædhr allzkynnz ſmidharr ſæm i ſkyrri ſkuggſio. ɔ: *velut in ſpeculo pellucido tanqvam multas ſtatuas ſive qvæcunqve affabre expreſſa.* Non eſt qvod hic de notiſſimis de Repkow & Durando *Speculatoribus* appellatis prolixe agam, nec huc pertinebit *Speculator* pro *Carnifice* apud *du Freſne* in *Gloſſario* memoratus, adferam tantum *Matthæum Vindocienſem* in ſua *Tobiade* de Bartholino Turonenſi dicentem:
— — — Ovium Speculator
Ut *Speculum* — — —

3) In

3) In *Biblioth. veter. Hispanica* Tom. 2. p. 100. mortuus est 1353. conf. *Oudinum de Scriptoribus Eccles.* Tom. 3. col. 899. Notabile est, Alvarum iisdem ac nostrum verbis incipere.

4) Vixit ineunte Seculo 13. teste *Fabricio Biblioth. Latin. mediæ ætatis* h. v.

5) Opus genealogicum. Ille obiit 1152.

6) Refertur ad annum 1380 prolixus hicce in Catonis Ethicam Commentator.

7) Obiit 1396 teste *Fabricio* loc. cit. hac voce.

8) Nescio qvo jure hic Thomæ Aqvinatis f. rectius Ægidii de Columna assecla, idem cum Thorkillo de Lena ad Sec. 13. a *Dalino Histor. Svec.* Tom. 2. cap. 8. §. 29. referatur. Nec recte hæc sententia a me attributa est Editoribus in *Curis Posterior. Continuat. ad Jus. Eccl. Vicens.* p. 9. not. u. de Ægidio Romano intelligenda.

9) De hoc prolixè agit *Fabricius Biblioth. Græc.* Tom. 6. p. 460, cui adde versionem Danicam sub titulo: De gamle Viises Exempler oc Hofsprock &c. Kiøbenhavn prentet hos C. H. Neuhof 1618. de voce *Speculum* conf. hujus versionis Præfat. Fragmentum etiam versionis hujus libri Islandicæ Manuscr. Bibliotheca Univ. Hafn. *Magnæana* exhibet.

§. 5.

Qvænam igitur est ætas Speculi Regalis? Certum est illud scriptum esse post Annum 1140 nam Emanuelis Imperatoris Græcorum ibi fit mentio, nec me sciente qvisqvam ad antiqviora tempora illud rettulit. Si historiam Norvegicam coævam consulamus, tunc circa hoc tempus peregrinationes Procerum ad terras orientales freqventissime usu venerunt 1). Hinc epocham Speculi Regalis non longe distitam autumaverim, cum præsertim Hibernica 2), arma 3), toga 4), silentium de Archiepiscopo 5) & coronatione 6), recepta de Geographia 7) & qvod maximi est momenti, de limitibus potestatis Regiæ & Archiepiscopalis sententia 8), ut & de vi excommunicationis 9), nec non status litterarum & eruditionis in septentrione florentissimus 10), ac status regni civilis 11) huic sententiæ favere videantur. Nec seculo decimo tertio recentior erit noster, nisi interpolatio assumatur 12), si consideretur illum qvævis officia aulica recensere promisisse 13), moderamen vindictæ instar obligationis imperfectæ laudare 14), divisionem imperii & diversas de jure successionis sententias tanqvam sui temporis mala increpare 15), & qvod ad characterem moralem & ceremonias perplures, antiqvius tempus aperte monstrare 16); qvæ ætatem ejus a medio Seculi duodecimi ad medium Seculi seqventis referen-

referendam evincunt, & qvidem probabiliter ad hujus temporis partem priorem, & si audacius conjectem, ad proximum ante annum 1164 decennium referendum putarem 17).

1) Libri de mirabilibus Indiæ, Emanueli Imperatori dicati, & jam pridem ad Norvegos delati, meminit Speculum Regale. Sub hoc Imperatore stipendia meruere præter multos alios Ericus frater Regis Sverreris, vid. Konunga Segur *in vita Sverreris* cap. 499. & Eindridius Ungi, de qvo ita *Torfæus Histor. Norveg.* Tom. 3. Ad Annum 1149. " Eadem æstate Constantinopoli rediit "vir juvenis, nobilitate & experi-"entia celeberrimus, Eindridius Un-"gi sive *Juvenis*, qvi Græcorum "Imperatori Emanueli sive Manueli "Comneno longo tempore stipendiis "meruit. Hunc multa de Impera-"toris magnificentia, splendore, mi-"litum numero, ordinibus & appa-"ratu, imperii magnitudine, diffu-"sissimarum regionum præfectis, le-"gibus & populorum moribus, ærarii "inexhausto thesauro, ejusqve im-"mensis reditibus, terrarum indole, "proventibus & id genus aliis narran-"tem, Rex Proceresqve libenter "audiebant." Isqve effecit ut gloriosa Norvegorum expeditio subseqveretur, cui Comites Rogvalldus & Erlingius Skakki interfuerunt. Tales erant Norvegorum peregrinationes! Eindridius ille Anno 1162. cum caderet Rex Hacon Humerosus, primarius ejus Minister fuit, biennio post a factione Erlingiana occisus. *Torfæi Histor. Norvegic.* ibid. pag. 563. præterea conf. *Erici* de *Peregrinat. Septentrional.* p. 80.

2) Seculo duodecimo Norvegia qvam maximum cum Hibernia nexum habuit. Tum hæc a Rege Magno Nudipede armis tentata, speciem juris ejus filio Sigurdo Hierosolymipetæ præbuit, tributum per Legatum imperandi, *Torfæi Histor. Norveg.* Tom. 3. p. 461. Paulo post Haraldus Gilli-Christus in Hibernia natus & educatus, ad sceptrum & thronum Norvegiæ pervenit ibid. p. 481. Seculo seqventi imminutum fuisse hoc commercium concludo, tam ex *Chronico Manniæ* à Camdeno edito, qvam ex diminutione fidei Sanctitati Hibernicæ antehac a Norvegis habitæ. *Torfæi Histor. Norveg.* Tom. 4. p. 120. ubi dicit ad Annum 1213: *S. Columbi Insula in hunc usqve diem ab injuriis omnibus Norvegorum intacta, religioneqve sacra habita, spoliatur.*

3) Qvanta Norvegis armorum cura hac ætate fuerit, documento est, victoribus cessisse trecentas sexaginta loricas annulares, totidemqve ocreas militares, in prælio ubi non ultra nonaginta hominum cecidere, *Torfæi Histor. Norveg.* Tom. 4. p. 100. Describuntur qvoqve Norvegi tanqvam *viri bellicosi, Danico more undiqve ferro vestiti, alii loricis longis, alii*

alii laminis ferreis arte consutis, clypeis quoque rotundis & rubris circulariter ferro munitis: a *Silvest. Giraldo de Expugnatione Hibern.* Libr. 1. cap. 21. p. 772. in Collect. Script. Anglic. Camdeni. conf. etiam *Dalin Histor. Svecie.* Tom. 1. cap. 6-8.

4) Ritus togam coram Principibus deponendi memoratur in vita Sigurdi Hierosolymipetæ apud *Torfæum Hist. Norveg.* Tom. 3. p. 467. in vita Sverreris ibid. Tom. 4. p. 35. & 44. & in vita Haconis Grandævi ibidem p. 200. tanqvam antiquitus usitatus.

5) Archiepiscopus primus Norvegiæ sedit ab Anno 1152. & ejus successor magnam habüit Authoritatem decennio post vid. infra not. 8. & Schønning Forsøg til Forbedring ꝛc. om Eystein.

6) Qvanti momenti habita fuerit coronatio Regum Norvegiæ, ipse referat Rex Hacon Grandævus de coronatione filii sui Regis Magni apud *Torfæum Hist. Norveg.* Tom. 4. Libr. 4. cap. 45. ita: *illuxit jam ille dies, qvi mihi exoptatissimus accidit, cum carnem & sangvinem meum, tanto in honoris fastigio conspiciam;* cum tamen duos filios antea Reges viderat. Qvæ Erlingus Skakki de coronatione Filii sui Regis Magni egit, notiora sunt qvam qvæ repetantur. vid. Schønning Forsøg til Forbedring ꝛc. p. 421. sqq. *Torfæi Hist. Norveg.* Tom. 3. p. 566. de coronatione Sverreris. ibid. Part. 4. p. 21. Haconis Grandævi. ib. p. 247. conf. etiam *Guiljelm. Neubrigens. Rerum Anglicar.* Libr. 2. cap. 6. p. 420. in Collectione Comelini.

7) Tempore Sigurdi Regis Hierosolymipetæ *Vogæ* & *Andarnes* ad ultimum Septentrionem notum referebantur. conf. contentio decantata inter Reges fratres apud *Torfæum* l. c. Tom. 3. p. 472. *Adam. Bremens. de situ Daniæ* Cap. 104. *Corneri Chronic.* in Eccardi Historic. med. ævii p. 471. Danske Magazin 51. Hefte p. 96.

8) Aut ego fallor, aut absoluta in Clerum potestas, qvalis in Speculo Regali statuitur, nulli post Sverrerem Regem competit, imo nec certis Regibus ejus Antecessoribus. De subjectione Magni Erlingii, qvi se plus una vice Vasallum S. Olai Nidrosiensis profitebatur, sive revera Archiepiscopi *possessioni hæreditariæ se assignans, sub ejus Dominio, tanqvam suus vicarius & regnum ab eo tenens* Schønning Forsøg in vita Augustini p. 429. Tempore Sverreris in Articulum fidei evecta erat extensio jurium Cleri, qvod cum Rex non approbaret, heterodoxiæ, tyrannidis, aut si quid pejus, notam incucurrit *Guijelm. Neubrigens.* loc. cit. *Torfæi Histor. Norveg.* Tom. 4. p. 13. Schønning loc. cit. p. 443. Hacon Grandævus, Rex alias sui juris vindex accerrimus publice professus est, *se agnoscere Archiepiscopum, a Deo hominibusqve constitutum esse ad judicia inter homines edicenda.* Et revera

vera Hacon jamdudum Rex, sententia Archiepiscopi stetit, regnum vel retenturus vel amissurus Anno 1223. *Torfæi Hist. Norveg.* Tom 4. p. 159. sive 157. & 162. Ne qvid præterea dicam de Pacificatione inter Regem Magnum Lagabæter & Ionam Archiepiscopum de Anno 1273. Bergis in Festo S. Petri ad vincula, utpote notissima.

9) Excommunicatio inde a temporibus Sverreris etiam castella munitissima superavit *Torfæi Histor. Norvegic.* Part. 4. p. 21. 44. cum tamen noster fulmen qvandoqve brutum esse agnoscat.

10) Seculo duodecimo & seqventi litteras aliunde relegatas exceperat septentrio vid. supra §. 1 not. 4. & *Grammii de origine & statu Rei litterariæ in Dania.* in Dänische Biblioth. 7 Stück p. 445. 458. 468. & Sverreris laudes ibid. p. 472. Erichsen Tale paa Soröe Academies Stiftelſ. Dag 1762. p. 38. *Ejusd. de Peregrinatione septentrional.* p. 86.

11) Conf. not. 8. 14. 15. h. §. qvæ omnia seculo duodecimo apprime conveniunt.

12) Et hoc necessarium, si in illo *vestigia feriorum temporum aliqvando eluceant* teste magno *Grammio* loc. cit. p. 500. Consentiente nec minoris Nominis & meritorum Viro, meoqve Patrono æternum colendo *Luxdorphio*, citante Pontoppidan Norges Naturlige Hist. Tom. 2. Præf. & p. 302.

13) Probat hoc totum fere *Jus Aulicum* Hird-Skraa & plurima vitæ Haconis Grandævi loca apud *Torfæum Hist. Norveg.* Part. 4.

14) Cum tamen Rex Hacon Grandævus vindictam hanc in propinqvos homicidæ, lege prohibuerit, & filius ejus Rex Magnus Anno 1269 etiam mulctam pecuniariam abrogaverit. *Torfæus* loc. cit. p. 302. 348.

15) Hic etiam abusus tempore Haconis Grandævi Anno 1223. publice damnatus, & lex ipsa qvæ illum abrogavit *Juri Aulico* 1277. lato inserta invenitur.

16) Conf. *Jus Aulicum* Hirdſkraa qvavis fere pagina Ut unicum tantum adferam exemplum, *Speculum Regale* aulicæ cujusdam dignitatis candidato consulit Regem prandentem adire, qvod *Jus Aulicum* expressis verbis prohibet.

17) Conf. §. 5. not. 1. 5. 6. 8. 9. qvæ bene perpensatæ hoc probabile reddent; in historia prælii navalis inter Betulopedes & Baglos Anno 1180. & coronationis Magni Erlingii Anno 1164. occurrunt qvædam mea ex sententia *Speculo Regali* recentiora. Non est qvod adferam exemplaria qvædam Bibliothecæ Magnæanæ, qvæ Episcopatum in Grönlandia *pridem* institutum commemorant, cum optima de hoc taceant.

§. 6.

§. 6.

An vero Authorem Speculi Regalis qværam, & primus dum nec ætas certa fuit conjecturis scruter? Scio qvantilli pretii tales sint conjecturæ 1), qvantæqve difficultatis in ætate remota, & ubi Author ipse se occultare voluit 2). Forsan & qvædam inseruit, qvæ hanc difficultatem augerent; allatus tamen a me locus 3) de Eindridio Unga probabile reddet illum Authorem fuisse, si in Halogia habitasset 4), aut filium habuisset unicum. Utrumqve qvamvis taceat historia, possibile. Halogiæ sane familiarum nulla posteris Thoreri Hundi celebrior fuit 5). Ex hac Vidkunnus Jonæ filius, subditorum suo tempore summus, in Hibernia famam virtute comparavit, & circa hoc tempus obiisse videtur. Habitavit ille in prædio avito Biarkey, & illius posteri usqve ad conjunctionem regnorum septentrionalium exstitere 6), ejusqve nepos Vidkunnus Erlingi filius, juvenis octodecennis satrapa Halogiæ factus, levir & sororius Regis esse meruit, nisi 1184 a Betulopedibus occisus fuisset 7). Concedo eqvidem de Patre ejus nihil in litteras relatum me vidisse, sed hæc communis fere sors est, aut modestiæ, aut factorum vere magnorum, splendore tamen externo destitutorum, qvamvis tanti filii educatio sapientem educatorem loqvi mihi videatur. Sed conjecturarum satis cæteroqvin multarum numerum auxisse non expedit.

1) Vid supra §. 5. not. 12. Incerti de illa fuere Viri magni *Arngrimus Jonæ* in *Specimine Histor. de Islandia* p. 111. & in *Commentar. de Island.* fol. 16. Ramus in Afhandling om Nordlyset. Kiøbenhavnske Selsk. Skrift. 1 Deel p. 372. *Petrus Claudii Undalinus* in *Descriptione Norveg.* p. 171. *Torfæus* in *Grönlandia antiqva* p. 31. qvid qvod incomparabilis hicce Vir qvæ physica inde exscripsit, fide Undalini fecisse videtur, & ipsum librum *Speculum Regale Islandicum* minus accurate appellat. *Petrus* etiam *Claudii Undalinus*, qvi juxta Arngrimum primus Speculum Regale notum fecit, illud appellat *Chronicon Norvegicum* loc. cit. qvod *Peyrerius* præeunte suo interprete Retzio secutus in *Voyages au Nord* Tom. 1. p. 126. huncqve iterum *Marian* in *Traité physique & historique de l'aurore boreale* p. 85. ubi hicce liber rumoris indies mutandi instar illi devenit *une chronique Islandoise*. His adde *Bussæum* in Bangs Samlinger af nyttige og opbyggelige Materier 3 St. p. 531.

2) Hinc etiam specialia Authorem ejusve coætaneos spectantia hic non sunt qværenda. Nec alio respectu notior fuit noster; nam per sex secula nec typis excusus, nec in notiores lingvas trans-

translatus fuit, si versionem Msstam excipias, qvam post alios *Acta Soc. Hafn.* T. VIII. p. 215. not. k. *Steph. Joh. Stephanio tribuunt;* utrum vero periculum illud interpretationis qvod in gratiam Stephanii Islandorum qvendam fecisse *Wormius* scribit (Epist. Tom. 1. p. 99.) eadem, an diversa sit opera, dubio non caret.

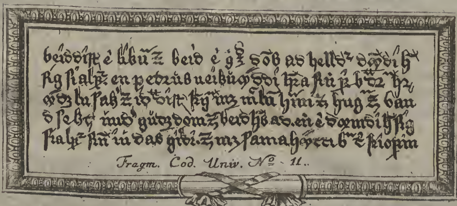
3) Vid. supra not. 1. §. 5.

4) Nec hoc necessarium erit, cum exemplo non careat veteres Norvegos aulam secutos in provinciis prædia habuisse. *Torfæi Histor. Norveg.* Tom. 3. p. 580. *Jessen-Schardeböll* Kongeriget Norge 1 Deel p. 426. sq.

5) Conf. *Torfæi Hist. Norveg.* Tom. 3. p. 229. 421. Ejus filius Sigurdus in prædio Aund habitavit.

6) Mentio fit Erlingi Vidkunni filii Militis & Vicarii Regniæ Norvegiæ in *Constitutione Regis Magni* de Pervigil. Knuti Anno 1331. & in *Homagio Haconi septimo præstito* Varbergæ A. 1343. in *Litteris* qvoqve *salvi conductus Regis Magni* de Bergis 1325. qvarum originale transscriptum est penes harum rerum æstimatorem eruditissimum meiqve amicissimum Dn. *Trestow.* An autem hic Erlingus cum ejusdem nominis Cancellario Regni Norvegici Ao. 1355. defuncto, idem sit, dispiciendum. conf. *Torfæi Histor. Norveg.* Tom. 4. p. 483.

7) *Torfæi Histor. Norveg.* Tom. 3. pag. 625.

Forberedelse.

Det er bekiendt, at dette Skrift er eet af vore Forfædres Arbeider i Middelalderen, og eet af de anseelige, meget omtalt og søgt af vore Lærde, saavel i dette Hundred-Aar, som de tvende foregaaende. Det udgaaer nu første gang ved Trykken. Læserne ville altsaa med Billighed fordre noget nærmere Regnskab derfor. Dertil skal og nærværende Forberedelse sigte, og da give Underretning om dette Oplag, og især: om Anledningen dertil: om den deri aftrykte gamle Norske Text, og de Originaler som dertil ere brugte: om de tillagte forskiællige Læsemaader, Oversættelser, Anmærkninger og Register; endelig og om Hoved-Skriftet selv.

I.

§. 1. Efterat vore gamle Skrifters Udgivelse havde saa længe ligget i Dvale, traf det sig saa lykkelig, at tre adskilte Lærde næsten paa een Tid foretoge dette Værk. Jeg siger lykkelig; thi alles deres Arbeider have i visse Maader, som strax skal berettes, tient til at befordre og zire dette Oplag.

§. 2. Den første af disse Lærde var vor berømmelige Hr. *Gerhard Schøning*, da Rector ved den Latinske Skole i Tronhiem, nu Professor ved Sorøe Ridderlige Akademie. Han havde allerede, før han fik Kundskab om de andres Forehavende, lagt Haand paa og udarbeidet en god Deel af en Latinsk Oversættelse,

i For-

i Forsæt at udgive samme tilligemed den gamle Norske Text, samt fornødne Anmærkninger. Videnskabernes Sælskab i Kiøbenhavn forsynede ham dertil med et Afskrift af Texten, efter nogle Originaler, blandt Arnæ Magnæi Samling, forvaret paa Universitetets Bibliothek. Det Spørsmaal som var blevet nogen Tid tilforn om denne Bog, i Anledning af Pro-Cantzler *Pontoppidans* Norske Natur-Historie, og som sees af sammes begge Fortaler, tienede blandt andet til at befordre dette.

§. 3. Vel haver nu Hr. Professor Schönning lagt indtil videre det Arbeide fra sig, dog haver han (at jeg nu skal melde det i Forveien) havt den Godhed, at bevise mig meer end eet Slags Hielp til dette Oplag. Han haver laant mig det af Videnskabernes Sælskab ham tilsendte Afskrift af Speculo Regali, som var særdeles vigtigt og kiærkomment for mig paa den Tid, da jeg ei havde andre. Han haver meddeelt mig adskillige Anmærkninger, saavel til Skriftets Historie, som til Skriftet selv, f. E. om det Ukrud **Skiak** eller **Siak** p. 322.; om den Forskiæl de Norske i Nordlandene giøre paa **Bølge** og **Baare** p. 40., skiønt det dog ikke er aldeles klart, enten Speculum Regale, paa andre Steder (som p. 171. 231. og 235.), følger denne Betydning, eller Søndmørs Mundart, der henfører **Baarer** til Vindene. Endelig haver Hr. Professor Schönning ei alene givet mig een og anden Antegnelse, Krigsvæsenet vedkommende, men hans Samtaler have og hiulpet mig til at erindre adskilligt af det Slags, som jeg for havde læst, men som andre Forretninger havde i saa lang Tid befalet at lægge til Side, at det var næsten glemt.

§. 4. Den anden som lagde Haand paa dette Værk, var een af mine Landsmænd, Hr. *Hannes Finsen*, studerende ved Kiøbenhavns Universitet, og fordeelagtig bekiendt af nogle smukke Prøver, som alle findes anførte i de **Lærde Efterretninger** for 1767. Som han var i Kiøbenhavn, saa tog han for sig alle de Afskrifter af Værket, som fandtes paa runde Taarn; han udsøgde de beste, for at lægges til Grund; lignede dem siden, med ligesaa stor Fliid, som møisommeligt Arbeide, med alle de øvrige; og antegnede af disse alle de Forskielligheder, som kunde synes ham endog af mindste Vigtighed. Dette havde han færdigt, inden han fik at vide om de andres Arbeider. Hans Hensigt var at udgive den gamle Norske Original, forsynet med alle de betydeligste forskiællige Læsemaader, samt en Latinsk Oversættelse, hvoraf han alt havde udarbeidet en stor Deel. Af Anmærkninger havde han fornemmelig beflittet sig ikkun paa saadanne, som kunde angaae Skriftet overhoved og dets Historie.

§. 5.

§. 5. Imidlertid havde der umærkt samlet sig i Island et Sælskab, under Navn af det usynlige, i Hensigt at befordre med forenede Kræfter, saavel Lærdom i Almindelighed, som især Landets Historie, og vore gamle Nordiske Skrifters Udgivelse. Vallet til at begynde med var faldet paa *Speculum Regale*; og Hr. Mag. *Halfdan Einersen*, Rector ved den Latinske Skole paa Holum, var den, som for denne gang paatog sig Arbeidet paa Sælskabets Vegne. Han havde samlet Skriftets Text af saa mange Afskrifter, som han kunde overkomme, antegnet disses fornemmeste Forskielligheder, og tilføiet to Oversættelser, en Latinsk og en Dansk, men ei videre Anmærkninger. Man saae alt i Danmark dets inden kort Tid forestaaende Udgivelse bekiendtgiort i de offentlige Tidender 1764. En Deel deraf kom her ned i samme Aar, hvoraf og bleve aftrykte et Par Blade til Prøve 1765. Endelig kom det Heele, færdigt fra hans Haand, sidst i anførte Aar.

§. 6. Hr. Finsen tog da den Vei, at holde sit Arbeide for det første tilbage, bevæget af Mangel paa Forlægger, ventelig allermeest foraarsaget deraf, at et andet Oplag var saa nær for Haanden. Han udgav aleene 1766. en *Dissertationem Historico literariam de Speculo Regali*. Dog denne er ikke hans eeneste Fortieneste af dette Værk. Han haver og tilladt at bemældte hans Afhandling maatte trykkes paa nye i dette Oplag, hvilket blev fundet fornødent, for at have der en samlet Anviisning, til alt det vittigste, som findes om Speculum Regale i de Nyeres Skrifter, ikke at mælde om mangfoldige andre meget nyttige Antegnelser til samme Værks Indhold og Historie. Men ikke det aleene. Han haver endog laant mig det Exemplar af Texten, som han med saa stor Møie havde samlet til eget Brug af Universitetets skrevne Bøger, og lignet heel nøie med alle de øvrige; En Godhed, for hvilken ham med allerstørste Ret tilkommer en offentlig Taksigelse, saavel af det Almindelige, som af mig selv. Thi omendskiønt hans Arbeide ikke kunde frietage mig fra, saavidt jeg havde Tid, at søge hen til Urskrifterne selv, da jeg paa samme Tid fik dem i Hænder, haver det dog giort mig anseelig Tieneste, helst i at anvise ved hvert Skridt, under eet Øiekast, og ligesom i Forveien at advare mig om de Steder i de mange og tildeels meget ulæslige Pergaments-Exemplarer, hvor jeg helst skulde søge, og vente at finde nogen Forskiel. Det kan ikke siges med faa Ord, hvor megen Tid herved er bleven sparet. Des større, des oprigtigere, er ogsaa min Forbindtlighed.

§. 7. Jeg kommer nu tilbage til Hr. Einersens Arbeide, der saaledes, som sagt, er blevet det første af alle de anførte, der udgaaer ved Trykken. Sligt

er

er eene at takke den meget brave Ober-Kiøbmand paa Hofs-os Havn i Island Hr. Sören Pens. Ikke fornøiet med den Art af Fortieneste, som Redelighed i Handelen, Veldædighed mod Trængende, Tienstagtighed, Venlighed, og Oprighed mod enhver i daglig Omgang, og andre det Slags gode Egenskaber, der ziirede Hans Forretning, havde alt for længe siden forskaffet Ham i Island, haver Han endog foretaget sig, saavidt det stod til Ham, at forsøge at ophielpe Videnskaberne i bemældte Land, ved at opmuntre nogle af dets Lærde til at arbeide, ved Haab om deres Arbeiders Befordring til Trykken. Han paatog sig altsaa, lige fra det første af, ei aleene at forlægge Hr. Einersens Arbeide, men haver og af alle Kræfter beflittet sig paa, at intet skulde savnes, tienligt til Oplagets Nøiagtighed og Prydelse. Iblandt andet haver Han, efter min Forestilling, bekostet afstukne i Kaabber Prøver af Skriften i de beste af Universitetets Pergaments-Exemplarer, for at give de Kiendere, der ei have Adgang til disse, i det mindste nogen Oplysning om deres Alder. Hvad jeg kan sige derom, ere kun løse Giætninger, da her paa Stedet ikke haves, endog de meest gangbare, af det Slags Hielpe-Midler, der tiene til at fastsætte gamle Haandskrifters Alder.

§. 8. Det er ved Hr. Penses Anmodning, at jeg lod mig bevæge til at besørge Aftrykken af Værket, i Hr. Einersens Fraværelse. Et Offer, som jeg syntes at skylde baade Hr. Penses Nidkiærhed for Forfædrenes Ære, og Hr. Einersens Venskab. Jeg tænkde og i Førstningen, at det kunde været giort med Prøve-Arkenes Læsning. Men da jeg tog Arbeidet under nøiere Eftersyn, saae jeg strax, at det vilde blive uomgiængelig fornødent, at faae det sammenlignet med Universitetets Originaler. Den grundlærde Herre, Universitetets Patron, Hans Høigrevelige Excellence Hr. Geheimeraad og Ober-Secretaire THOTT, haver ogsaa beviist mig den Naade, at forskaffe mig disse, ved hans høie Mægling, og derved at formeere de mangfoldige Velgierningers Tall, som den lærde Verden haver Ham at takke. Hr. Justitsraad *Langebeck* haver og, ved Hr. Assessor *Brocman*, forskaffet mig efterseete i Sverrige de Exemplarer af Speculo Regali, som *Verelii*, *Reenhielms*, den yngere *Peringskiolds* og andre lærde Svenskes Skrifter viise at findes sammesteds. Vel haver jeg ei kundet betiene mig fuldkommelig af denne Godhed, da Tiden forbød at bie saa længe, indtil Aftryk af dette Oplag kunde sendes til Sverrige, confereres der ord-ret, og siden faaes Svar derfra. Dog er jeg derved bleven sat i Stand til, at kunne i Almindelighed, give det Slags Efterretninger om disse Afskrifter, som kunde agtes meest fornødne. Læserne

ne og jeg skylde derfor en tilbørlig Taksigelse.

II.

§. 1. Angaaende den her aftrykte Text og dens Originaler, da haver Hr. Einersen, ved hans Afskrift, som her er lagt til Grund, betient sig af 10. Exemplarer. **Deraf** (siger han i Skrivelse til mig) **vare 2 Pergaments-Bøger, og 3 kiendelige Afskrifter af** *Membranis;* **de andre 5 vare mislige og manglende. Pergaments-Bøgerne vare hist og her mangelhafte og lidet læslige, hvorfor jeg ikke kunde lægge dem til Grund for Skriftets Text, men fulgde i deres Sted et Exemplar paa Papiir, som Biskop** *Brynjulf Svendsen* **havde ladet skrive, og som var ret godt, saavidt jeg kunde skiønne. De 2 Afskrifter af** *Membranis* **vare meget liige, dog ikke ganske eens. De som forskaffede mig gode Exemplarer vare Sysselmændene** *Biarne Halldorsen* **og** *John Arnesen,* **Conrector** *John Egilsen*, **og Mr.** *Povel Sveinsen* **paa Gufenæs. Fiire allene holdte ud til Enden og vare fuldstændige, de fleeste af de andre ophørde hvor der tales om** *Constantinus* **den Store.** Saavidt den af Hr. Einersen oversendte Underretning.

§. 2. De Originaler som jeg haver faaet af *Arnæ Magnæi* Samling paa Universitetets Bibliothek indbefattes alle under sammes No. 243., og udgiore igien 17 særskilte No. aleene at No. 12 er Lis vet blandet imellem de andre. De kunne overhoved inddeeles i **Norske** og **Islandske**. **Norske** kalder jeg dem, som ere skrevne i Norge eller dog meest rettede efter den gamle Norske Mund-Art; **Islandske** derimod dem, som ere skrevne i Island eller dog meer rettede efter den Islandske. Her er ikke Sted at forklare den Forskiæl. Nok at erindre, at den (foruden visse Ord og Talemaader, egne for hvert af disse Lande), viser sig meest i to Ting, i **Orthographien** eller Bogstaveringen, og i **Partiklernes** eller Forbindelses-Ordenes Brug. De gamle Nordmænds Bogstavering (hvorpaa strax skal gives Prove) falder i visse Ord meer haard og breed end Islændernes, et Beviis, at de have, i det mindste i disse og deslige, udtalt Sproget breeder og meer af Struben. Nordmændene have og brugt i deres Stiil fleere Forbindelses-Ord, endog tildeels til Overflod, hvorimod Islænderne, som skreve meere i Sproget, og lagde større Fliid paa at pynte paa Stiilen, have for Ziirlighedens Skyld sogt at spare disse, saa meget som mueligt, og ikke beholdt uden de meest nodvendige, ja ofte ikke det engang.

§. 3. Men at komme især til den Norske Originaler, da er

a) De-

a) Den første af disse en Pergaments-Bog, i lidet Folio eller Median 4to. betegnet med No. 2., given fordum af Arild Hvitfeld til Jon. Jac. Venusinus, og skreven med en megen ziirlig Haand, hvoraf her sees Prøve pag. 237. Jeg troer den at være skreven i Norge, og det temmelig tidlig i det 14de. Hundred-Aar. Den er Hoved-Exemplaret for alle de Norske, og eet af de beste, som Universitetet eier; og des større Skade er det, at den, foruden Fortalen og Slutningen, mangler heele otte Blade paa eet Sted i den første Part, og i den anden, paa 2 Steder, tilsammen 4 Blade. Dog er den ingen Original, men skreven efter et Exemplar, som haver været manglende eller ulæsligt; thi deri findes hist og her deels satte nogle aabne Rum, deels noget udkradset igien efterat det var skrevet. Denne Bogs Fordeele have været Aarsag til, at jeg paa nogle faa nær af de første Blade, haver confereret den fra Ord til andet; de ere ellers fornemmelig følgende. Den er i det den haver baade meer fulstændig og ordentlig end de fleste andre; den haver i den sidste Part, adskillige store Stykker, som feile i de andre; Endelig er dens Bogstavering overalt Norsk, og meget forskiellig fra alle de andres; saaledes bruger den:

a for *e* i *hvart*, eet af to, samt annathv*a*rt hv*a*rtvæggia.

a for *o* i *a*dal Odel, hv*a*pta Kindbakker, tv*a* to, v*a*de Fare, v*a*n Haab, v*a*pn, v*a*r Foraar, v*a*ttar.

a for *ö*, *au* og *u* i *a*drum, *a*llum, *a*nndværdr, *a*nnur, bi*a*rtum, br*a*ttum, c*a*lladur, c*a*lldum kolde, f*a*dur, f*a*grum, *farum* Reiser, fi*a*llum, fi*a*rdum, gi*a*fum, gi*a*rnum, gl*a*dum, gr*a*nnum Naboer, gr*a*fum, h*a*fud Hoved, h*a*fum Søer, h*a*ku Hage, hv*a*lum, j*a*kull, j*a*kuls, j*a*cla, j*a*clum, k*a*rlum, l*a*ndum, magn*a*dum, m*a*nnum, m*a*rgum, m*a*runeyti, misj*a*mnum, n*a*sum, s*a*gur, skip*a*dum, st*a*dum, v*a*llku, v*a*kum Iisvaager, v*a*rmo, v*a*rmum, þorn*a*dum.

æ sædvanligst for *e* og *ei*, som i b*æ*st og b*æ*str, d*æ*gi, d*æ*ila, dr*æ*cca, *æ*cki, *æ*f, *æ*fla, *æ*idur, *æ*iga, *æ*igi, *æ*inn, *æ*inka, *æ*lska, *æ*ngi ingen, *æ*pli, *æ*pter, f*æ*grd, f*æ*rd Reise, f*æ*sta, fl*æ*iri, fr*æ*mia, gl*æ*de, gl*æ*diaz, gr*æ*idur, h*æ*fi, h*æ*fda, h*æ*ldr, h*æ*lgr, h*æ*lla, h*æ*lzt, h*æ*rad, h*æ*rra Herre, hv*æ*l, hv*æ*r enhver, hv*æ*rt, hv*æ*rsu, jart*æ*gn, kv*æ*lld, l*æ*ggia, l*æ*ida, l*æ*nge, l*æ*sa læse, m*æ*d og m*æ*dr, m*æ*gin, m*æ*ga, m*æ*nn, m*æ*r mig, m*æ*ssa, m*æ*str, m*æ*ta vurdere, n*æ*dar, n*æ*dre, n*æ*ma, r*æ*nna, s*æ*gia, s*æ*lia, s*æ*m som, s*æ*nda, spæki, str*æ*ngr, sv*æ*inn, sv*æ*it, t*æ*cinn, t*æ*er, v*æ*dr Veir, v*æ*gr, v*æ*ida, v*æ*it scio, v*æ*ita, v*æ*l, v*æ*lde,

vælde, vælia, væn affvefac, væra, værda, værd Prijs, værr, væſtr, vætr, þægar, þæir, þæsſe, þætta.

c for *k*, *ck*, *kk*, ſom i aucning, carl, caſta, coſtr, craptr, dræcca, ducum Duge, fiſcr, flocc, frodleicr, gacc, gecc, háleicr, klocc, leica, leicmenn, licn, licr, locnum, luca, macligr, marca mærke, mec mig, micla, myclo, miſcun, noccor, occar, oc, ſaca, ſic og ſec ſig, ſiuct, ſiucleicr, ſlict, ſlics, i ſmaco, ſvicari, ſtyrcri, taca, toc, vacrann, virctarád, ukyrrleicr, þaccſamlega, þæcti, þræcr.

c iſær for *k* eller *g* i æigurlect, audnæmlect, daglect, frodlect, fyſilect, hœilact, kynlect, liclect, loptlect, naudſynlect, ogorlect, ſannlect, ſkyllect ɔ: ſkyldlegt, ſömilect, unndarlect, þact ɔ: þagat.

d for *t* eller *th* i öpdu ɔ: æptu, idrott, igiennem alle Caſus, klypdi, ſamþycþiz, ſpæcdar, ſtyrcdiz, ſvinfylcdrar, vacdu.

d. uden *d* i blitt blidt, elligu ɔ: elldligu, leitt ɔ: leidt, rött ɔ: rædt, þyz ɔ: þydſt.

e for *iæ* eller *æ* i geta, geter, get, gett ɔ: giæta eller gæta, gezla, keraztr, melt ɔ: mælt, ner ɔ: nær, ogaumgefe, ogevor.

e for *i*, *iö* eller *ö* i nöreng, röreng, ſamtængeng, ſea, ſkilneng, *ger* ɔ: giør, gerr ɔ: giørr, gera, gerir.

f fyr og fyri for fyrer it. fyſt.

h. uden *h* i Begyndelſen, *lægia* at lee, *latr* Latter, *laupa*, *lid* ɔ: hlid, liſd, lio ta, *lunnr*, *lutr*, *lyda*, *lydinn*, *niga* ɔ: hniga, *rædaz*, *ræzla*, *rauſtleicr*, *reinliſi*, reinſa, ríd, ríngr, rocnum rynkede, rogn, röreng, roſa, ryggr baade for bedrøvet og Ryg.

h til Overflod i æig*h*u, æng*h*i, ag*h*i, ag*h*a, dag*h*, fræg*h*dar, fag*h*nandi, fylg*h*ir, hag*h*ſpacliga, heilog*h*, helg*h*a, hog*h*værir, hug*h*leida, kalldleg*h*a, lag*h*, læg*h*ra, licamleg*h*, log*h*, log*h*brot, log*h*liga, mannleg*h*, marg*h*földu, marg*h*ſmogalli, marg*h*a, morg*h*, meg*h*om, naleg*h*a, og*h*n, plog*h*karl, ræg*h*la, ræg*h*næl, rug*h*landa, ryg*h*legr, ſidug*h*, ſidug*h*r, ſkamſynileg*h*, ſmogleg*h*o, ſorg*h*, tig*h*n, tilſog*h*ligum, torg*h*, væg*h*, væg*h*ia, væg*h*iligr.

ia i *ſia*rborin, fr*ia*lſa ɔ: frelſa, *ſia*unndi, ſia ɔ: ſu.

iu i *fiu*gurra 4, *fiu*grtan 14, þ*iu*ckr og þ*iu*ccr tyk.

m eller *mn* for *fn*, dog ei altid, i hæ*mn*d, ha*mn*a, ja*m*godur, ja*m*girndar, ja*mn*maka, ja*mn*marga, ja*mn*micla, ja*mn*, ja*mn*an, ja*m*væl, ja*m*virkiliga, ja*mn*a.

n fordoblet midt i mange Ord, ſom i a*nn*dlit, fia*nn*da, *fu*nnin ɔ: fundinn, fu*nn*ir, fu*nn*it, fu*nn*u, he*nn*dur, he*nn*de, la*nn*da, ly*nn*di, mi*nn*ka*nn*da, mi*nn*r ɔ: midr, mu*nn*de, ra*nn*zaka, ſkiná*nn*de, ſky*nn*dilega, ſta*nn*da, ſtu*nn*dum, ſu*nn*dur, va*nn*da, va*nn*dliga, va*nn*dr, u*nn*der, utle*nn*zera.

o for *a*

o for *a* i bloſtſvalr, *fom*, *foom* faa, gi*o*, h*o*bogadr, h*o*leic, h*o*ſæti, h*o*tt ɔ: Hatt, kod*u*zt ɔ: kvaduſt, m*o*nvit, m*o*tt potentiam, n*o*ſelar, *o*n og *o*on an, dog ei altid, ſi*o*lfr, ſi*o*lf, ſm*o*m ſmaa, tri*o*, tri*o*m Træer, yd*o*rr ɔ: ydar.

o for *au* eller *ö* i f*o*ng, g*o*ngo, h*o*gg, nag*o*ngler, *o*glit, *o*nn, r*o*ngo, ſl*o*ngor, ſl*o*ngt, þr*o*ngd, þr*o*ngvar, þr*o*ngſl.

o for *e* i g*o*gn ɔ: gegn, g*o*gnum igiennem.

o for *u* i utallige Ord, ſom: f*o*gla, h*o*n, kon*o*r, *o*r, ſimal*o*gr, ſk*o*l*o*, þræt*o*r.

ö for *æ* eller *e* overalt, ſom i aud*ö*ſi, b*ö*r, b*ö*ar, b*ö* Bye, b*ö*er Bøger, b*ö*n, b*ö*num, b*ö*ndr, br*ö*dra, d*ö*gr, d*ö*ma, d*ö*mi, ſl*ö*dar, f*ö*daz, f*ö*r ɔ: fær, f*ö*tr Fødder, f*ö*zla ɔ: fædſla, gl*ö*pr, g*ö*de, g*ö*zka ɔ: giæſka, gr*ö*nn, gr*ö*r, h*ö*d, h*ö*ſilegr, h*ö*ſir, k*ö*mr ɔ: kæmr, kemr, kr*ö*cktiz, manſt*ö*de, n*ö*ra, *ö*de, *ö*dri, *ö*fra ɔ: æfra, efra, *ö*pa, *ö*renn, *ö*r*ö*ſi, *ö*r*ö*nnde, *ö*ſaz ɔ: æſaſt, *ö*ſka, *ö*xla ɔ: æxla, r*ö*da, r*ö*kiliga, r*ö*reng ɔ: Hræring, r*ö*tt ɔ: rædt, ſl*ö*gr, ſl*ö*gd, ſm*ö*rri, ſn*ö*re, ſn*ö*rez ɔ: ſnære, ſnæreſt, ſ*ö*kin, ſ*ö*ma, ſ*ö*md, ſ*ö*tt ſød, ſt*ö*rri, t*ö*ma, t*ö*ki, tilk*ö*md ɔ: tilkæmd, tilkræmd, þolinm*ö*de, þ*ö*tte ɔ: þætte.

ö for *o* eller *y* i þ*ö*lde, þ*ö*rde ɔ: þorde, þyrde.

öy for *ey* (dog ei altid), ſom i bradſk*öy*ti, br*öy*ſkr, d*öy*ia, m*öy*, *öy* Øe, *öy*dazt, *öy*ru, h*öy*ra, l*öy*ſi, l*öy*ndiz, l*öy*ndr, l*öy*ſa, l*öy*ti, n*öy*ti, r*öy*kr, ſt*öy*paz, þr*öy*nger.

q for *k* i *decqvann* mørk, myr*qv*are, *qv*ad, *qv*aduz, *qv*amo, *qv*æda, *qv*ænnmadr, *qv*ida, *qv*idr, *qv*iſtr.

r overflødigt i bæ*rr*, fæ*rr* farer, go*rr*, hvæ*rr*, hva*rr*, ſky*rr*ande, ſpy*rr*.

r i Enden af Verbis, ſom i gato*r* ɔ: gatot, mælltor mælltot, ſagdo*r* ſagdot.

s for *ſt* i Enden, ſom i gers, *ſias*.

u for *y* i *dur* ɔ: Dyr, þurſti ɔ: þyrſti.

v for *f* i algor*v*ir, a*v*und eller a*vv*und, it. o*vv*nd, a*v*ar overmaade, a*vv*ſu, bol*v*a, drei*v*aze, ga*v*o, ge*v*a, ge*v*andi, ge*v*inn, ge*v*it, gia*v*ar, gor*v*a, gra*v*a, hal*vv* ɔ: Halſu, ha*vv*d, ha*v*ud Hoved, ha*v*a, hæ*v*ir Haver, ha*v*um, ho*vv*um vi have, ho*vv*um Søer, hor*v*a, ho*v*i ɔ: Hofi, i*v*ir, y*v*ir, langli*v*i, li*v*a, li*v*i, ley*v*is, lo*v*ar, oge*v*or, o*v*an, palſta*v*i, ſial*v*ann, tyr*v*i, þræ*vv*alldadez, þri*v*alt, þur*v*a, þur*v*i.

v for *u* og *o* i ſk*v*adr, calceatus, *v*ollde ɔ: olle, *v*unninn.

x for *gs* i heilax.

y for *u* i *fynnit* ſundit, gl*y*ggi, m*y*ndi ɔ: mundi, ſk*y*li ɔ: ſkuli.

z ſidſt i Ordene, ſom i allz, fulz ɔ: fulls, lannz ɔ: Lands, vatz ɔ: vatns; midt i ſamme, i Stedet for *ſ* eller *ſs*, ſom blæ*z*ada, frændzemi, illzka, lannzens, miſkunnzamazte, rannzaka, vitzka; ligeſaa og foran ved *t* i ſuperlativis, ſom i lett-

i lettazta, spakaztann, vidazt; samt i Endelserne af Verbis i Stedet for *st*; nu aleene, som i buiz, finnaz, flyriaz, forvitnaz, fysumz, hafaz at, hafdez, kynnaz, likez, rædez, skilz, spillaz, styrkiaz, synaz, syniz, timbraz, treystumz, varaz, þyrpaz; nu tilligemed *t*, som i dvæliazt, fitzt, væitzt; nu tilligemed *c*, som i ældazc, girnazc, komazc, margfalldazc, minnazc, sidazc, spyriazc, þydazc; og nu igien med *k*, som i beidazk, dæsazk, törazk, störizk ɔ: stærist, styrkiazk, synizk, varazk.

z for *ds*, *ts* meest midt i Ordene, som i bæizla ɔ: beidsla, fözla ɔ: fædsla, gezla ɔ: giætsla, gözka, kvazræzla, væizla.

Denne er og een af de gangbare Besynderligheder i dette Exemplar, at det Verbum, som svarer til fleere Neutra, settes heel ofte, om ikke altid, i Singulari. Der ere mange fleere; men disse syntes nok til at viise en Kiender, at endog denne eene Bog kan give Anledning til saadanne Anmærkninger over den Norske Mundart, fornemmelig dens Udtale og Bogstavering, som kunne lægge Grund til mange nyttige Slutninger i den Nordiske Sprogkunst. Denne er og Aarsagen, at jeg haver antegnet saa meget af dette Slags.

§. 4. De øvrige Urskrifter, som jeg kalder Norske, ere:

b) En Pergaments-Bog No. 3. i stor 4to, skreven (efter A. Magnæi Meening) af Hr. Jon Einersen til Reikholt, Biskop Gisser Einersens Broder, og altsaa omtrent midt i det 16 Hundred-Aar. Stilen ligner No. 2. (§. 3.), men Bogstaveringen er den gangbare Islandske paa den Tid. Exemplaret er temmelig godt, men meget manglende, og saa forkastet, at fast ikke eet Hæfte svarer til det andet. Jeg kunde altsaa ikke opholde mig med at conferere det fra Ord til andet, men maatte noies med Hr. Finsens Antegnelser deraf. Dog haver jeg saavidt confereret og efterseet det siden, at jeg tør forsikkre, at deri ei skal findes noget Tillæg til Skriftets Indhold.

c) En Pergamentsbog No. 4. i stor 4to, dog med mange mindre indskudte Blade, skreven i Island efter Reformationen; thi Mariæ Tilbedelse er der henvendt til Christum. Bogen holder ud fra først til sidst, paa nogle faa Stykker nær, som Skriveren ventelig haver ikke fundet. Den er kiendelig skreven efter 2 Slags Originaler; thi i den første Part ligner den meest de Islandske i sin Orden og Still, som den og udelader, ligesom disse (§. 5. a. b. d.), de sidste af de Irlandske Fabler. I den sidste Part, heist det om Kongen, ligner den meer de Norske i Stilen, og meest No. 11. Begyndelsen af denne

Bog

Bog haver ei kundet bruges; thi Skriften er udslettet. I det følgende derimod haver jeg brugt den, ja til en stor Deel confereret den ord-ret. Den haver og fast utallige Forskielligheder. Dog beholdt jeg aleene de vigtigste; thi de allerfleeste ere kiendelig foraarsagede, enten af Ukyndighed i det gamle Sprog, af øiensynlig Skiødesløshed, eller og af selvtagen Frihed i at sette eet i Steden for et andet. Paa sligt ere her overalt overflødige Prøver; især er ofte adskilligt udeladt, og meget skrevet urigtigen. Bogstaveringen er den gangbare Islandske i forrige Hundred-Aar. Dog er Bogen mærkværdig, saavidt dens Originaler synes tildeels at være tabte.

d) En Pergamentsbog No. 5. i stor 4to, skreven en rom Tid for Reformationen, og med den Tids Islandske Bogstavering, dog den ganske taalelig, samt med en ziirlig Haand, hvoraf her sees Prøve foran ved Dedicationen. Stilen er ret god og Norsk, meget liig No. 2. Jeg haver confereret den fra Ord til andet, og anteguet dens Forskielligheder; de ere ikkun faa. Den gaaer ellers fra Begyndelsen til S. 474. not. *a.* i dette Oplag, paa nogle smaa Mangler nær.

e) Sex tildeels forrevne og ulæslige Pergamentsblade i stor 4to No. 7., samt 2 saadanne Blade i No. 8., tegnede med D, med slet Haand, som synes noget ulige, men er dog den samme. Dette er en Levning af et gammelt og temmelig godt Exemplar af det Norske Slags; thi Stiilen ligner No. 2. og de andre Norske, om ikke i alt, dog i det meeste. Bogstaveringen stemmer og i mange Ting overeens med No. 2.; og desuden bruges her: *b* for *f* i Enden af nogle Ord, som *siolb*, *þarb*; *e* jævnlig for *æ*, *v* for *f*, *þ* for d, samt et enkelt Hovedbogstav i Stedet for de dobbelte, i Midten af Ordene.

f) Et Pergamentsblad i stor 4to i No. 8, tegnet med E, og skrevet med slet Haand; men dog af et godt Exemplar, liigt No. 2. og No. 5. i Stiilen. Det bruger jævnlig *c* for *k*, *e* for *æ*, *v* for *f* og *þ* for *d* i Midten af Ordene. Jeg skulde snart sige, at det var skrevet efter det forrige; det er og yngere.

g) To Pergamentsblade i stor 4to i samme No. 8., tegnede med E og G, af god Haand, paa 2 Piller. De ere en Levning af et meget godt og temmelig gammelt Exemplar, ligest No. 2. og No. 5. i Stiilen. Bogstaveringen derimod er Islandsk, dog meget jævn og god. Det første gaaer i dette Oplag fra S. 56. til 68., det andet fra S. 297. til 309. Med disse samler jeg et ligesaadant Pergamentsblad i samme No. 8., tegnet med F; det haver samme Bogstavering, synes og at være af

selv-

selvsamme Haand, aleene at Sværten er svagere. Det kommer sær noie overeens med No. 2. i Stiilen.

h) Femten Blade i 8vo af en gammel Pergamentsbog No. 11., med god Haand, hvoraf her sees Prove foran ved Forberedelsen. Bogstaveringen er temmelig god, dog meer Islandsk end Norsk, skiont jeg helst skulde troe, at denne Bog var skreven uden for Island. I Stilen er den ligest med No. 4., og findes at hore til de Originaler, hvoraf denne er nedstammet. Jeg haver confereret den fra Ord til andet. Dens Indhold findes her fra S. 505. til 593. dog af og til med nogle Mangler.

i) *Speculum Regale ex Codice Resen. Acad. Hafn.* paa Papiir i 4to No. 13, skreven af Forstningen med A. Magnæi egen Haand, og siden med en anden, men confereret overalt og rettet af ham. Den haver jeg og confereret fra Ord til andet, og fundet den i Stiilen meest lig No. 2. og No. 5., især den sidste, undtaget at dens Urskrift haver havt fleere Skriver-Feil og Skiodesløsheder. Dens Indhold gaaer i dette Trykte (paa nogle Lukker nær) fra S. 7. til 460. not. z.

§. 5. Til det andet Slags Urskrifter, som jeg kalder de Islandske (§. 2.), regner jeg følgende:

a) En Pergamentsbog i breedt Folio No. 1., (hvoraf her sees Prove paa Titelbladet), skreven, i det seeneste, i det 15 Hundred-Aar, overalt med samme Haand, skiont noget flygtigere paa sine Steder. Den gaaer fra forst til sidst, aleene at den udelader de sidste Fabler om Irland fra S. 111. til 119, samt haver en Mangel i den sidste Deel, som gaaer her fra S. 565. til 626. Som den er Hovedbogen for alle de Islandske, og i sig den vigtigste, næst No. 2. (aleene at den ikke er saa rigtig i Meeningernes Afdeeling), saa haver jeg og confereret den fra Ord til andet. Den haver en middelmaadig Bogstavering, hvoraf det er det mærkværdigste, at den skriver undertiden ath for at, og jævnlig gerazt og gerdz for giøraſt, giørſt; inn for hinn; þrongvi for þraungvi; ſvo for ſo; v for u, som oftest, baade midt i og sidst i Ordene, baade for det korte og det lange u; videre, x for gs, som i felags; zt for ſt; z for ds i orz, o. s. v.

b) En Pergamentsbog i maadelig 4to No. 6., (hvoraf her sees Prove foran ved Hr. *Finsens* Dissertation), saavidt jeg kan skionne, fast af samme Aldet, som den næst forrige. Den haver en middelmaadig gammeldags Bogstavering, nok saa god som hin, og gaaer i dette Oplag fra S. 14. til Enden, dog med mange Lukker, meest i den forste Part, dog ogsaa forst i den sidste. Den er kiendelig skreven efter to

 Slags

Slags Originaler. I den første Part ligner den meest de Islandske, og udelader de sidste af Fablerne om Irland, ligesom No. 1., og haver dem aleene tilsatte i Bredden; dog haver den derhos mangfoldige egne Ord og Talemaader, som afvige fra hine; hvilket ventelig for en Deel haver sin Grund i denne Skrivers Skiødesløshed og Egenraadighed. Især findes ofte Prøver paa den første i omsatte og udeladte Meeninger og Ord, og paa den sidste, i de Hoflighedserklæringer, som Sønnen undertiden giør i sine Spørsmaal; thi de ere her jævnlig omsatte i en egen Stiil. Alt det uagtet er dog Bogen vigtig, saavidt den synes nedstammet fra saadanne Urskrifter, som nu ere borte. Jeg haver derfor confereret den fra Ord til andet for den største Deel. I den sidste Part ligner den meest No. 2. i Stilen, skiønt den endda vedligeholder nogle egne Forskiælligheder.

c) To smaae Pergaments-Blade i 4to No. 8. tegnede med A. overeensstemmende i Stiilen med No. 1., men noget yngere. Jeg føier hertil to andre Pergaments-Blade i 4to i samme No. 8. tegnede med B. af god Islandsk Skrift. end yngere end hine, men paa den samme Maade lignende No. 1.

d) En Pergaments-Bog i langagtig 8vo No. 9. skreven 1588. gaaer fra Begyndelsen til S. 481. Den er meget forskiellig fra alle de øvrige; men det er og kiendeligt, at denne Forskiel reiser sig til den største Deel, af Skriverens Ukyndighed, Uagtsomhed, og selvtagne Frihed, deels i at sammendrage Urskriftet, deels i at omvexle dets Udtryk med hans egne. Jeg haver derfor ikke holdt den værdig at confereres ordret, men kun ladet mig nøie med at eftersee dens Indhold overhoved, og i øvrigt at benytte de Antegnelser, som Hr. *Finsen* havde giort af den. Den udelader ellers de sidste Irlandske Fabler, ligesom No. 1. No. 6. og No. 10.

e) En Pergamens-Bog i breed Octavo eller liden 4to No. 10. skreven i Island med middelmaadig gammel skikkelig Haand og Bogstavering, dog med en Mængde Skriver-Feil. Den er, paa lidet nær, lige gammel med No. 1. og liig den, som i Stiilen, saa især i at udelade de sidste Irlandske Fabler. Dog er den og paa visse Steder temmelig liig nogle andre Exemplarer, saa at den synes skreven efter fleere Urskrifter. Den gaaer fra Begyndelsen til S. 660. i dette Oplag, og haver nogle engne Ord og Talemaader, hvorfor jeg og haver confereret den ordret for den største Deel.

f) Nogle Stykker *ex Speculo Regali in Bibliotheca Resen. caps. VI. ord. 7. No. 16. in charta antiqua*, paa Papiir i 4to No. 14. Originalen haver

været

været af de Islandske, omtrent af samme Godhed, som No. 10., men med nogle forskiellige Udtryk, for hvis Skyld jeg og haver confereret disse Stykker med dette Trykte.

g) Et Stykke af Begyndelsen paa Papiir i 4to No. 15. af ingen Betydenhed.

h) Et Udskrift paa Papiir i 4to No. 16. med Sysselmand Gudmund Jonssens Haand, efter en Original liig No. 3. Det gaaer fra Begyndelsen til S. 490. og haver mange Forskielligheder, men de fleeste reise sig af urigtig og egenraadig Afskrivning og Læsning. Jeg haver derfor ikke confereret det, men aleene efterseet dets Indhold, og brugt Hr. *Finsens* Antegnelser.

i) Et Udtog af nogle blant de Stykker af Speculo Regali, som vedkomme Naturhistorien, paa Papiir i 4to No. 17. forvirret og ubetydeligt, dog for det meeste efterseet fra Ord til andet for dets mange Besynderligheders Skyld; den vigtigste af disse findes S. 224. not. h.

§. 6. Jeg haver beskrevet Urskrifterne saa nøie, meest i Tanke at tiene dem, som maaskee i sin Tid kunne ville conferere og udgive Værket paa nye, da vi ei have udgiven i Trykken nogen saadan Fortegnelse over vore Nordiske Haandskrifter, hvoraf man kan kiende Exemplarernes Forskiel. Man seer ellers deraf, at der alt fra gammel Tid af have været i Folkes Hænder adskillige ulige og mangelhafde Afskrifter af Speculo Regali; at mange af de Exemplarer, som ere endnu til, ere blevne samlede af fleere saadanne, hvilket haver giort deres Forskiel saa meget større; endelig og, at mange meget gode Pergaments-Exemplarer ere nu forkomne. Især haver jeg fundet, ved at ligne de anførte med Hr. *Einersens* Exemplar, som her er lagt til Grund, at dette, i den første Part, kommer meest overeens med Universitetets Pergaments-Bog No. 5. (§. 4. d.) og Papiirs-Bogen No. 13. (§. 4. i.), dog uden at dets Original kan agtes skreven efter nogen af disse; Men i den sidste Part ligner det meest Universitætets Pergaments-Bog No. 1. (§. 5. a), og hvor denne feiler, da No. 4. (§. 4. c). Een af Hr. *Einersens* Chartis er vist nok et Afskrift af No. 5.; thi alle de Forskielligheder, som han haver antegnet af den, findes just i denne. En anden af disse ligner meget No. 9. (§. 5. d.), og nok en anden No. 7. og tilhørende Stykker (§. 4. e.). Endelig ere de 2. Chartæ, som han saa ofte anfører samtlig, helst i den første Part, kiendelige Afskrifter af No. 1. (§. 5. a.), eller af et andet Urskrift, meget liigt dette. De Membranæ, som han haver brugt, have været af samme Slags som No. 5. Ellers mærkes overhoved, at Exemplarernes Forskiel, i Talemaader og Stiil, er størst i den første

Deel. I den anden, om Hof-Væsenet, begyndte de allerede at blive noget ligere; dog er Ligheden størst i det sidste, om Kongen; ventelig fordi denne Deel ikke er gaaet igiennem nær saa mange Afskriveres Hænder; thi da den hører meer til Moralen og Politiken, end til vore gamle Sagers Kundskab, have mange, endog gamle, Haandskrivere, og de fleeste nye (§. 1. §. 4. d. i. §. 5. d. g. h. i.), ladet den uskreven.

§. 7. **Inddeelingen** og **Ordenen** er i Universitætets Bøger, saavidt det kan sees, den samme som i dette Oplag, undtaget, at No. 2. (§. 3.), No. 5. (§. 4. d.) og No. 13. (ib. i.), sætte det om Island forend det om Irland. Den Orden er og fulgt i No. 17. (§. 5. i.); den kan og være ligegyldig for Meeningen og Sammenhængen. Hr. *Einersen* mælder ikke om nogen anden Indretning i de Exemplarer, som han haver brugt, end den som her er fulgt i det Trykte. Derimod kunde man lettelig, af den Fortegnelse paa gamle Nordiske Skrifter, forvarede i det Kongel. Antiqvitæts-Archivo i Stockholm, som *Joh. Fred. Peringskiöld* haver ladet aftrykke bag ved **Asmund Kappabanes Saga** *), føres til at slutte, at der maatte findes et Exemplar af ganske anden Indretning. Men naar man derhos seer ovenmældte Fortegnelses adskillige Feiler, som og at den Uorden, for hvilken den beskylder Speculum Regale, haver ingen Sted enten i dette trykte, eller i dets Originaler, da de følge overalt en efter Tidens Omstændigheder regelmæssig Plan; saa faaer man derved Ret til at troe, at Fortegnelsens Forfatter maae have seet alt for løslig til, og giort sit Udtog, uden at have rigtigen fattet Skriftets Orden og Indretning. En Svensk Velynders **) Underretning haver og nu forvisset om denne Tankes Rigtighed.

*) Der hedder det (pag. 38.) *Speculum Regale*, seu Tractatus qvidam — in — eo agitur 1) de natura atqve gradibus virtutum ac vitiorum & præcipue aulicarum. 2) De mercatorum officiis atqve negotiis eorumqve circa naturam & effectus cœli, lunæ, solis & maris &c. scientia plane necessaria. 3) De variis regionibus populis animalibus & monstris. 4) De exacta rerum aulicarum scientia, ad officia Regi præstanda ceterisqve optimatibus, hospitibus atqve nobilibus &c. 5) De prima creatione, de statu veteris ecclesiæ & patribus. 6) De nova ecclesiæ conditione & nativitate Christi. His qvam plurima confuso ordine vana atqve ridicula inseruntur — continet c. 84.

**) Denne er den lærde Hr. *Nils Brocman* Assessor i det Kongelige Antiqvitets-Collegio i Stockholm. Han haver ved et Brev til Hr. Justitsraad *Langebeck* af 24. Oct. 1767. og hosfølgende

gende Antegnelser oplyst mig om, at der, i det Upsalske Bibliothek, blant de af Grev Magnus de la Gardie skiænkede Bøger, skulle findes 2 Exemplarer af Speculo Regali, under No. 17. og 18; det første skrevet ved 1590. og deelt i 80. Capitler; det sidste uden Capitel-Tal; Men begge noget forandrede i Sproget, som de fleeste Afskrifter siden Reformationens Tid pleie at være. Han selv haver desuden truffet i Antiqvitæts-Archivo i Stockholm 2 andre Exemplarer: det eene n. 21. i 4to paa Pergament, men ikke fuldkomment: det andet paa Papiir, udskrevet 1688. af Jon Vigfusson, vel meget fuldt af Skriver-Feil, dog, efter Formodning, fuldstændigst af alle disse. Af dette sidste haver Hr. Assessor Brocman udskrevet og sendt mig ei aleene Slutningen, men ogsaa et stort Stykke af Begyndelsen, indtil S. 134. i dette Oplag, og det paa det nøieste sammenlignet med forbemældte Pergaments-Bog, saavidt den rækkede. Heraf seer jeg da, at Vigfussens Afskrift er det selv samme Exemplar, som Peringskiölds Fortegnelse beraaber sig paa; thi det er just det eeneste som haves, i Antiqvitets-Archivet, deelt i 84. Capitler, som denne setter. Men dette Afskrift haver, saavidt jeg kan domme af de tilsendte Prøver, ingen særdeeles Orden eller Indretning frem for de gangbare. Det følger meget meer vore saa kaldte Islandske Afskrifter (§. 5.) ligesor Fode, i at sætte det først, som handler om Irland, i at lukke ude de sidste af Fablerne om samme, endelig ogsaa, i at slutte heele Værket med de selvsamme Ord, med hvilke vore slutte. Ellers have begge disse Antiqvitets Archivets Exemplarer, Vigfussens Afskrift, og Pergaments-Bogen, størst Liighed med Kiøbenhavns Universitæts Pergaments-Bog No. 10. (§. 5. c.), ja den Stockholmske er endog, i Begyndelsen, fast aldeeles ligelydende med denne; og skiønt de siden afvige hist og her i nogle Ord, kan det dog ikke hindre, at de begge kunne overhoved agtes at være af liige Godhed. Da jeg eftersaae sidste Gang de af Kiøbenhavns Universitæts-Bøger, som jeg enten ikke havde eller ei kunde oversee til fulde ved den første Sammenligning, haver jeg, som til Prøve, antegnet tillige disse Svenske Exemplorers betydeligste Afvigelser fra dette Trykte, i de 2 første Ark, som jeg maatte lade trykke paa reent, inden jeg havde faaet Universitætets Bøger. Anførte Afvigelser findes her i det Følgende, tegnede med C. S. det er *Codices Svecici*.

§. 8. Spørsmaalene og Svarene, som Skriftet bestaaer af, betegne de fleeste Urskrifter blot ved nye Linier. No. 1. haver aleene, igiennem et Stykke i Midten, dog i Flæng, ved Spørsmaalene, nu *lærisveinn spurde* eller *spyr*, nu ikkun *lærisveinn;* og ved Svarene, nu, *Fader leyser ur*, nu ikkun *Fader*, nu meistare

seger

seger, nu *meistare* aleene. No. 2. haver heeltigiennem, ved Spørsmaalene *sunr*, og mod Slutningen *sunrenn;* ved Svarene *fader*, og mod Slutningen *faderenn.* Ved det Spørsmaal, som sees her p. 100. haver den: *sunr talar snotrlega*, og ved Svaret (p. 101.), *fader svarar frodr barla;* samt ved Spørsmaalet (p. 213.) *sunr seger sina pyckio*, og ved Svaret (p. 218.), *fader talar fullvitr.* Endelig haver den foran ved den Kongelige Bøn (p. 604.), *her er bön bidiande vel*, og for ved Viisdommens Tale (p. 626.), *gudlig bön.* No. 3. haver ved Spørsmaalene *filius*, No. 10 baade *filius* og *sonr spyr* og No. 16. *spurning.* Ved Svarene haver No. 3. *pater*, No. 10. *fader seger*, og tildeels ikkun *fader*, men No. 16. *svar*, i hvis Sted No. 11. haver ved begge *Capitulum*, hvilket 2 af de Svenske Exemplarer nogenledes ligne (§. 7. **). Uden det haver No. 2. adskillige Summarier skrevne i Bredden med en meget nyere, dog gammel Haand: Saadanne findes overalt i Bredden af No. 4., med samme Haand som den; Nogle ere og indførte i No. 14. Det er kiendeligt nok, at alle disse Summarier ere andres Tillæg; der ere og af lidet Værd. Jeg haver derfor heller villet mælde om dem her, eengang for alle, end spilde Papiir, paa at indføre dem ved hvert Spørsmaal og Svar; allerhelst da Meeningen og Sammenhængen adskille disse og vise deres Indhold tydelig nok. Jeg haver og af samme Grund, dog med Hr. Einersens Samtykke, udeladt de Tall, hvormed han havde adskilt Spørsmaalene og Svarene. Derimod haver jeg, for Mageligheds Skyld i Trykken, seet mig ofte nødt til at deele de lange Svar ved fleere nye Linier. Dog haaber jeg at dette bliver snarer til Lættelse, end til Hinder, i Læsningen.

§. 9. Disse ere da Urskrifterne til nærværende Oplag. Dets Text er ellers overhoved aftrykt efter Hr. *Einersens* Haandskrift (§. 6.). Det var og i Almindelighed ligesaavel skikket til dette, som noget af de andre; Thi skiønt nogle af disse have visse Fortrin, som det ikke havde, saa haver dog intet af dem eene alle disse samlede. Det havde derimod mange af de vigtigste: Baade var dets Stiil den oprigtige Norske, saa og var det fuldkomnere, end de fleeste andre, ei aleene i enkelte Ord eller Talemaader, men endog i heele, undertiden store, Stykker. Alle de samme Fortrin haver dette Oplag. Men jeg haver og søgt, saavidt mig var muligt, i den korte Tid, som jeg haver havt, at forøge dem med adskillige nye. Saaledes haver jeg seet det efter overalt, og rettet det, hvor sligt fandtes nødigt, af Universitætets Hoved-Bøger No. 1. og No. 2., den første meest i det om Kiøbmandsstanden, hvor den er fuldstændigst, den sidste i det øvrige. Især haver jeg

ved-

vedtaget i mangfoldige Tilfælde, saavel deres Deelinger i Meeningerne og Stiilen, som deres Læsemaader, hvor disse fandtes bædre; hvorimod det, som før stod paa slige Steder, er blevet ført til forskiællige Læsemaader, for endda ei at spildes; dog det uden at give sligt tilkiende, undtagne nogle faa Steder, som til en Prove. Paa samme Maade haver jeg, paa andre Steder, ligesaa sielden mældte, indrykket i Texten selv alle de Tillæg, som Universitætets Urskrifter havde, naar de kun kunde passe sig med Meeningen og Stiilen; hvilket ogsaa er skeet med adskillige Stykker, regnede af Hr. *Einersen* til forskiællige Læsemaader, saa ofte jeg fandt, at enten de beste af Universitætets Bøger, eller dog nogle af de gode, havde dem i deres Text. Denne Frihed troede jeg saa meget heller taalelig, som Ingen i vor Tid, efterat Skriftet er, i nogle Hundrede Aar gaaet igiennem saa mangfoldige Afskriveres Hænder, skal kunne fastsætte med fuldkommen Vished paa alle Steder, hvilke af de mange forskiællige Ting, som Urskrifterne have, der ere just de oprindelige og Forfatterens egne, naar de kun alle passe sig lige vel, som de heel ofte giore. Saaledes haver dette Oplag alt det af Skriftets gamle Text, der haves i de Urskrifter, som Danmark og Island have for denne Gang kundet bringe til Veie, og er endog fuldstændigere, end noget af disse. Især er det saa nøie holdt, baade mod No. 2. og de Norske Originaler, som meest ligne samme, saa og mod No. 1. der er Hoved-Exemplaret for alle de Islandske, at det kan næsten agtes, som man havde disse aftrykte tillige, fra Ord til andet. Bogstaveringen er i nogle af de første Arker, rettet ligefrem efter Hr. Einersens Haandskrift. I det følgende derimod haver jeg forandret dem; dog ikkun, som til Prove paa de Gamles Bogstavering, i nogle visse Ord, saavidt de fandtes skrevne, i de beste Pergaments-Bøger, enten paa en egen, eller forskiællig Maade. Den Ulighed, haaber jeg, bliver ikke til Mistykke, da den findes paa samme Maade hos de Gamle selv.

III.

§. 1. Jeg gaaer til de Ting, som ere lagte til, og da først til de forskiællige Læse-Maader. Angaaende disse tør jeg ikke nægte, at jo nogle af dem kunne være komne af Forbædringer, giorte efter Haanden af Forfatteren selv, og paa samme Maade forplantede til andre ved adskilte Afskrifter. Are Frodes og fleeres Exempler vise slige Forbædringers Virkelighed i den Tid; og den Formodning giver altid forskiællige Læsemaader nogen Grad af Vigtighed. Dog er det vissere, at de fleeste af disse er aleene Haandskrivernes Værk. Nogle af dem røbe en

f

øien-

øiensynlig **Ukyndighed i det gamle Sprog**, og det især mange af det Slags, som man finder saa jævnlig, i de Ord og og Talemaader, der ere enten forældede eller lidet gangbare; thi der have Haandskriverne ofte giættet sig frem, og derved stiftet Forskielligheder, meer eller mindre sandlige, ligesom Giætningen er bleven lykkelig. Andre ere kiendeligen opkomne af **Skiødesløshed**, at de have læst, eller erindret det læste, urigtigen, og derved, enten udeladt noget, sat noget til, eller omsat Ord og Stiil. Endelig ere mange aabenbarlig foraarsagede ved en Art af **Selvraadighed**; og denne viiser sig: Nu i at glossere, og lægge eet og andet til de Gamles Text, som til Forklaring: nu i at trække den sammen i en Art af Udtog: nu igien i at omdanne Ord, Stiil, eller Bogstavering efter egen Smag, eller sine Tiiders Brug. Til alt dette var Leiligheden overmaade stor i vort gamle Sprog, formedelst dets ugemeene Riigdom og Boielighed, i uendelig forskiællig Bogstavering og Abbreviationer; i Ordenes Sammensættelse og Stiilens Vendinger; i Ord som kunne modtage ulige Kiøn og Boielse; i Ord af adskilt Lyd men samme Betydning, ligesom og tvertimod, i Ord som ere ligelydende, men af adskilt Betydning; Endelig og i Nomina Verbalia, substantiva og adjectiva, fast uden Tall, som lade sig danne i dette Sprog næsten som man vil *). Men skiønt de allerfleeste forskiællige Læsemaader have denne Oprindelse, saa bliver deres Nytte derfor ikke des ringere: De kunne give mange Slags Indsigter i Sprog-Kunsten: At ligne dem sammen, er ofte det eeneste Middel, til at kunne udfinde de Gamles sande Udtryk og Meening. Endog de iblandt dem, som ere indbragte ved virkelige Feil, tiene dog til at kiende Feilenes Herkomst og Dannelse paa andre Steder, og leede os derved til den rigtige Læsning.

*) Jeg maae ikke opholde mig ved Exempler paa alt det, og vil derfor kun nævne til **Prøve**, at det eeneste Ord Syn eller Siun kan kaldes i Ursproget *Sió, Siá, Sión, Sián, Siona, Siána Syn, Synd*, baade for sig selv og sammensat med andre.

§. 2. Disse ere de Grunde og Hensigter, hvorfor den Samling af forskiællige Læsemaader, som her findes aftrykt, er bleven indrettet som skeet er. Ligesom alle de Arter af disse, som Urskrifterne have, høre enten til een, eller en anden, af de opgivne Aarsager (§. 1.), saa findes her og alleslags; dog at de fleeste af dem, der fandtes at reise sig af kiendelige Mistagelser, ere blevne udeladte, og aleene saa mange anførte, som syntes nok, til Prøve og Veiviisning i lige Fald. Af alle de andre ere der vel kun meget faa, der giøre nogen mærkelig Forskiæl i Meeningen; de fleeste giøre ingen; nogle viise

ikke

ikke andet, end en forskiællig Bogstavering, og nogle endog Læsemaader mindre nette og passelige, end de som staae i Texten paa de Steder. Disse kunde lettelig agtes, naar man seer løslig til, antegnede til Overflod. Men jeg syntes dog at have Grunde nok til at beholde dem. Først giver den Liighed, der sees i Indholdet af disse, endskiønt saa mange, og spredde saavidt omkring, i saa adskilte Afskrifter, en uryggelig Vished om, at vi have her Indholdet af Skriftets overblevne Deele, saaledes som det var i det 14 de Aarhundrede (II. §. 3.), det er, over for 400 Aar; og da denne Tid gaaer saa nær til Forfatterens Alder, som siden skal siges, saa giver det al Rimelighed, at det er endnu som det kom fra hans Haand. Dernæst vise dette Slags forskiællige Læsemaader, endskiønt ikke adskilte i Meeningen, mangfoldige Prøver paa nye Ord i Sproget, baade af eens og adskilt Betydning; paa de selvsamme Ords ulige Kiøn; samt paa mange nye Vendinger og Sving i Talemaader og Stiil, blandt andet i Forbindelses-Ordenes Brug. Ja endog de Forskielligheder, som kun bestaae i foranderlig Bøielse eller Bogstavering af de selvsamme Ord, nytte dog til at vise noget af Sprogets mageløse Bøielighed i Bogstavernes Omvexling, og altsaa dets Beqvemhed til Poesie, og især til mange Slags kunstige Vers-Arter, fremfor de fleeste andre Sprog. Saavidt kunne da dette Slags Forskiælligheder give adskillig Oplysning i vor Nordiske Sprogkunst, og tiene med det samme til at forøge anseelig den ellers store Mængde af Anmærkninger, hørende til Sproget, som dette Skrift kan føre til. Jeg tviler ikke paa, at jo Kiendere see det, og at jo de, som i sin Tid lægge Haand paa en retskaffen **Sprogkunst** eller **Ordbog** over vort gamle Sprog, hvortil vi saa høiligen trænge, skulle kunne finde det. Men jeg maatte ei holde mig op med dette Slags Betragtninger; det forbød baade Tiden, og Rummet, og mit Arbeides Hensigt. Derimod søgte jeg, at Samlingen af Læsemaaderne selv skulde blive saa fuldkommen, som mig var mueligt; og det syntes mig burde saa meget heller giøres, da det første ei kunde, som Forfatteren selv haver villet give os tilkiende (S. 8 og 10), at han ogsaa haver skrevet for Sprogets Skyld. For ikke at forekomme større Kienderes Dom, haver jeg ei engang, uden hvor en trængende Fornødenhed kræævede sligt, villet bestemme, hvilke iblandt Læsemaaderne der kunde synes de værdigste at optages i Texten, men kun sat dem ligefrem til frievillig Overveielse.

§. 3. Angaaende den Maade, hvorpaa disse forskiællige Læsemaader ere blevne navngivne, er følgende at mærke. De høre alle til 2 Classer. De af Hr. Einersens Samling udgiøre den eene; og de betegnes her, til Forskiel, ved *al.* item

al. M. & Ch., det er: *alii: aliæ membranæ & chartæ*, endog hvor de ere fælles med Universitetets Bøger; de findes her og alle, undtagne nogle faa, deels indførte i Texten selv (II. §. 9.), deels lukte ude, som kiendelige Skriver-Feil. Den anden Classe udgiøre de, som jeg haver lagt til af Universitetets haandskrevne Bøger, deels efter Hr. *Finsens* Afskrift (I. §. 6.), deels af eget Eftersyn. Begge ere jævnlig givne tilkiende, aleene i Almindelighed, ved *CC. Un.*, det er Codices Universitatis, uden at nævne hvers særskilte No.; og dette deels for Korthedes Skyld, deels fordi en Kiender af Sproget kan som oftest meget vel, uden Urskriftets Betragtning, bestemme en Læsemaades Værd, enten af Meeningen og Sammenhængen paa det Sted, eller af Skrivemaaden paa andre Steder. Ved disse sidste Læsemaader ere ellers to Ting at agte: det eene, at jeg, for at faae des større Mængde samlet paa et lidet Rum, haver ofte sammendraget fleere under eet, ved at lade afsette ligefrem deres fælles Udtryk, men derimod indcirkle de adskilte; hvorved da enhver, som kiender Sprogets Regler, kan skiælne og læse hver af dem for sig. Det andet er, at det her i Begyndelsen paaberaabte *Ex. Soc.* eller Exemplar Societatis betyder Videnskabernes Sælskabs Exemplar, bekommet af Hr. Professor Schönning (I. §. 3.), og, saavidt det er eene brugt, skrevet efter Universitetets Pergamentsbog No. 1. (II. §. 5. a.). Det var det eeneste, foruden Hr. Einersens, som jeg havde af Forstningen; og maatte endog lade de to første Arker trykke paa reent, ved Hielp af det aleene; havde ogsaa confereret, blot efter det, lige til Side 136., inden jeg fik Universitetets Bøger. Nu tog jeg mig vel for, at conferere det øvrige paa nye, da jeg havde faaet disse; men da Trykningen ikke kunde standses saa længe, maatte jeg nøies med, at foretage selv de beste af dem, og, i Hensigt til de andre, ladet det beroe ved Hr. Finsens Antegnelser. Denne er Aarsagen, at saa mange af Forskielligheder-ne, i dette Stykke af Skriftet, findes at være indskudte blandt Bogstaverne, under andre Tegn (som * † †† &c.); det haver og giort, at Samlingen af Læsemaaderne er ikke her saa fuldkommen, som i det følgende. Til at bøde paa dette, lægger jeg nu nogle til, i Følge sidste Eftersyn (II. §. 7.**).

Pag. 1. not. c. *C. S.* sidugligum. *No.* 10. siduligum.

ib. d. *iid.* oc l. í villuþockur ósida ɔ: i Usæders vildsomme Taage.

ib. l. pen. *C. S.* forbergis.

ib. not. f. rums *No.* 14.

Pag. 2. lin. 3. *C. S.* þiódstiga sidar. *iid.* & *No.* 10. þiódvegs, Landeveien.

ib. not. g. *C. S.* fysiligri, lysteligere. *No.* 14. feligaztir, fordeelagtigste.

ib. lin. 11. *C. S.* oræktar, Skiødesløsheds.

ib. lin.

ib. lin. ult. *No.* 14. þráleysi, Ustadighed.

Pag. 3. lin. 1. *C. S. & No.* 10. ek fyrirlet hafda hafnan sidsemi, forlod S. gangbare F.

ib. not. q. *No.* 14. þeincktizt mer, faldt det mig ind.

Pag. 4. lin. 2-3. *C. S. & No.* 10. godgiarn.

ib. not. r. *No.* 14. godra, gode.

ib. not. t. *C. Sv. & No.* 10. þa undra villustiga, de underlige Afveie.

ib. lin. 14. *C. S. & No.* 10. þiodvegum. *No.* 14. þiodbrautum.

ib. not. u. *No.* 14. gagnstadliga. *No.* 10. gegnilega. *C. Sv.* þa gegnileguftu, de beqvemmeste.

ib. not. x. *C. S.* villtum (*forte* villum) stigum, vildsomme Veie, Afveie.

Pag. 5. not. b. *C. Sv. & No.* 10. lærda menn, oc þeirra iþr. oc sidu, lærde Mænd, og deres Idræt og Sæder.

not. c. *C. S.* m. rædu, min Tale.

lin. ult. *iid.* íþrott.

Pag. 6. not. d. *C. S. & No.* 10. at eigi y. s. r. sva sk. (fyrir tióni) fyrer gör, sem verdr þegna þaugn. *No.* 14. sem ver þágum ok medtókum, som vi annammede og modtoge den.

ib. lin. 12. *No.* 14. oss, eda þeim, er nær voru vorum rædum; af os, eller dem, der vare nærværende ved vore Taler (*No.* 10. þeim rædum oc heyrdu, de Taler, og hørde dem.

ib. lin. penult. *C. S. & No.* 10. munda, erindrede.

ib. lin. ult. *C. S.* i hugsamligu, i en.

Pag. 7. not. b. *No.* 14. skiotligrar.

ib. lin. 6. *C. S. & No.* 10. bodar.

ib. lin. 10. *C. S.* ok halldit (giört e. þ.), og holdt, giort efter det.

ib. lin. 12. *No.* 14. at þessi bók er vel skickud, og þarf aungrar gloserunar, ef rett skrifud er, at denne Bog er vel skikket, og behøver ingen Forklaring, om den er rigtig skreven. *inepte.*

Pag. 8. lin. 4. *C. S. & No.* 10. órda-skil.

lin. 8. *No.* 3. þar jafnvist ræder, da den ligesaavel taler.

lin. 10. *id.* hellztr, den ypperste.

Pag. 9. lin. 1. *C. S. & No.* 10. sina, sine.

lin. 2. *No.* 14. sem under hann ero gefner, som staae under ham.

lin. 5. *C. S. & No.* 10. audruvís, anderledes. *No.* 3. ment fá, faae Lærdom.

not. o. *C. Sv. & No.* 10. í heimilld, *aliis* heimholl.

not. r. *C. S. & No.* 10. stett, Stand.

Pag. 11. lin. 6. *C. S.* godvilia, Velvillighed.

Pag. 12. not. g. *C. S. & No.* 10. innilegt *minus apte.*

lin. antep. *iid.* skynsemi.

Pag. 13. lin. 3. *C. S.* vaundum malum. *No.* 10. vandamal e. a. sk.

lin. 5. *No.* 13. Konginum, hos Kongen.

Pag. 14. not. m. *C. S.* þeinckia, tænke. *No.* 10. til þess stunda.

Pag. 15. not. p. *C. S.* hvert ypparsta væri, hvilket der var det ypperste.

lin. 6. *iid.* um allt fram.

lin. ult. *No.* 13. vitsku, Kundskab.

Pag. 16. lin. 1. *C. S.* áftsamlegt.

lin. 2. *iid.* audnumit, let lært.

lin.

lin. penult. *No.* 13. hvert sem helldr er, at hann vill, hvilket som helst er, at han vil.
Pag. 17. lin. 3. *C. S.* tr. eigi medr Kongum at vera, at være hos Konger.
lin. 6. *id.* n. þu vilir annat rád gefa, u. du vil give andet Raad.
Pag. 18. not. k. *No.* 2. ó. þ. madr j. leida at huga.
Pag. 21. lin. antep. *C. S. & No.* 13. i gott hof, ok þo vid þvi sem þu ætlar at ganga muni, öc eigi, ansæt dine Varer med god Maade, og dog nær ved det, som du tænker at de kunne gaae, og.
Pag. 25. lin. 6. *No.* 13. samþycktar.
not. a. *No.* 2. er madr framr minnr sialfann sec á.
ib. not. c. *No.* 13. styrkr, Kraft eller Styrke.
Pag. 26. not. h. *No.* 13. þrætur ok um ved lögum.
Pag. 27. not. q. *No.* 2. er þ. h. l. sæm þá værdr þu stadenn.
Pag. 30. lin. 10. *No.* 2. þó at slict se smálect at geta.
Pag. 35. lin. ult. *No.* 2. *add.* oc væl göra, og giøre vel.
Pag. 36. not. u. *No.* 2. leidt at huga.
Pag. 103. lin. 7. *No.* 3. kvennkyns.
Pag. 153. not. z. *id.* reike bernsklega sp. m., m. Sp. vanker barnagtigen om.
Pag. 167. *id.* þat glöggt markat, bemærket det tydelig.
Pag. 169. lin. 11. *No.* 3. samteingder.
Pag. 192. lin. 3. *id.* umhverfis rennr, flyder.
Pag. 199. not. y. *id.* steypizt um.
Pag. 204. not. f. *id.* kaf.
Pag. 214. not. r. *id.* lægre, sagtere.
ib. not. t. *id.* a. v. seo frost-kallder; þó at varmt se sumar.
Pag. 217. not. x. *id.* sem einn strengr, som en Snoer.
Pag. 221. not. d. *id.* at tima leitudu þer eigi, I efterforskede ikke Tiden.
Pag. 222. not. s. *id.* litit verdr fyrir kiænum mönnum, at siá, det er en liden Sag for kloge Folk at see.
Pag. 229. not. h. *id.* glóanda brióste.
Pag. 251. not. p. *id.* margar tilgaungr.
Pag. 254. not. a. *id.* feaudiger.
Pag. 330. not. g. *id.* fiormenninga, ef aungver lifa skylldare, til Folk af fierde Leed, om ingen nærmere leve.
Pag. 338. lin. 11. *No.* 2. löytum, Forbindelser.
Pag. 339. not. t. *No.* 3. leynilegum, hemmelig.
Pag. 354. lin. ult. *No.* 3. undan, unddrage dit Sind fra.
Pag. 356. lin. 6. *id.* gladværastr, munter.
Pag. 357. not. x. *id.* óeinarder menn, oc er eigi sá dyggr, vankelmodige M., og er den ikke troefast (paalidelig).
Pag. 461. lin. 8. *id.* fra sinum bodsmönnum, fra sine Giæster.
Pag. 462. not. n. *id.* vidrlendr, *ut & supra* p. 460. lin. 3. vidrlenda.
Pag. 504. not. g. *id.* vidrattu.
Pag. 507. not. d. *id.* ber; bar, blot.
Pag. 509. lin. 4. *id.* sæt í munni, søde i Munden.
Pag. 522. not. k. *id.* allann likams, al Legemets.
Pag. 525. lin. 3. krapt, frægd oc fiaull-

da,

da, Kraft, Ypperlighed og Mængde.
Pag. 527. not. b. *No.* 3. molldu oc leiri, Muld og Leer.
Pag. 528. not. m. *id.* ergisamleg, graadig.
not. o. *id.* leidelegu, afskyelige.
Pag. 547. not. b. *id.* med sorgsamligu starsi.
Pag. 551. not. f. *id.* man enn syrgia.
Pag. 574. not. f. *id.* verdugleika.
Pag. 579. lin. 7. *id.* beisklega, bitterligen.
lin pen. *id.* spillvirkiar, Voldsmænd.
Pag. 583. lin. antep. *id.* verks, deres Gierning.
Pag. 586. lin. penult. *id.* ræningiunum, Røverne.
Pag. 587. not. y. *id.* med drambi oc spotti, med Hovmod og Spot.
Pag. 591. lin. ult. *id.* mikinn her manna, en stor Mængde Mennesker.
Pag. 594. lin. 10. *id.* allu þvi er þu átt, alt hvad du eier.
Pag. 598. not. s. *id.* ur h. daudlegra manna, af de d. Menneskers Haand.
Pag. 612. not. o. *id.* kunnustu.
Pag. 620. not. m. *id.* mannvitzlegri.
Pag. 624. lin. 7. *id.* fyr. h. verdr komit.
not. q. *id.* med hugsamligri.
Pag. 628. not. y. *id.* tilkomandi, tilhørende, tilløbende.
Pag. 631. not. b. *id.* þrautliga, med Møie.

§. 4. At komme til **Oversættelserne**, og først til **den Latinske**, da haver jeg kun oversat de Stykker, som ere blevne tillagte af Universitetets Bøger, men alt det øvrige af denne Oversættelse hører Hr. Einersen til. Han haver deri, at jeg skal bruge hans egne Ord, fornemmelig beflittet sig paa at udtrykke Meeningen, og saavidt vil han uden Tvil findes at have naaet sit Maal. Derimod haver han ikke agtet nødigt, at binde sig til hvert Ord eller Talemaade; han syntes og ikke at finde det giørligt, saavidt Urskriftets Stiil var heel ofte vendt paa en egen Maade, som ikke kunde passe sig i det Latinske Sprog. Der fandtes ogsaa adskillige Navne paa Ting, som det Latinske Sprog ikke havde Ord til. Dem haver Hr. Einersen fundet sig nødt til, enten at beholde med Latinske Endelser, eller og at omskrive, meest efter Stamordenes Meening.

§. 5. For den Danske **Oversættelse** finder jeg mig pligtig til nøiere Regnskab. Jeg veed de Love, som gives en Oversætter, og iblandt andre den, at tilvende sit Sprog Ursprogets Skiønheder. Denne er og grundet, saavidt begge Sprog staae i noget Fællesskab; thi saavidt kan det eene vinde det andets Fordeele, uden selv at tvinges; og saavidt kan man antage hvad nogle fremmede Lærde have skrevet om denne Pligt, dog allerhelst naar Urskriftets Sprog er enten et virkeligt Grund-Sprog for Oversættelsens, eller paa andre Maader nær slægtet til dette. Men det veed jeg ikke, om denne Lov kan følges saa lige efter Bogstaven, i vore Danske Oversættelser af fremmede Sprog,

som

som adskillige Fremmede sætte den, og som nogle Indfødde i vor Tid synes at have raadet til at bruge den. I det mindste troer jeg, at Kiendere have mærket, at Nogle af dem, der have i vor Tid taget sig for at forbædre vort Sprog, ved Danske Oversættelser, giorte efter denne Plan, have i dets Sted, maaskee uden at mærke det selv, forsøgt Gierningen, at give os et nyt, dannet i deres eget Hoved, eller paa fremmed Grund. Dog dette maae for mig gierne staae ved sit Værd. Min Sag er kun at tale om de Oversættelser, som giøres af vort gamle Sprog, i det som vi nu tale. Indretningen og Hensigten af denne Danske Oversættelse kræver det af mig; det skeer kun for at stille samme for Læsernes Dom.

§. 6. Jeg sætter som vist, at det Sprog, som tales i vor Tid i Danmark og Norge, er overhoved det samme, som hin Danske Tunge, bevaret i de gamle Nordiske Love og Historier, samt i de gamle Skialdres Vers, som vi endnu have, endog fra de Hedenske Tider, og ikke anderledes adskilt fra denne, end nyere Mundarter sædvanlig adskilles fra deres nærmerste Ursprog, ved Tidens Længde, ved Folkenes Blanding, ved selvtagne Vaner og Moder i Tale- og Skrive-Maade, og fleere gangbare Aarsaager. Mange ville ventelig agte dette for Kiætterie. Nogle have og nægtet det, saavidt de have meent, at vore Runesteene forde et andet Sprog, end de gamle Danske, Norske, og Islandske Skrifter; Men det er let at see, som og maaskee skal vises ved beqvemmere Leilighed, at Runesteenenes Sprog ikke svækker denne Sætning, men er meget meer eet iblant de store Beviiser til at bestyrke den. Naar dette da forudsættes, vil det blive en Følge, at vore Tiders Mundart maae overhoved kunne, om ikke bæder, dog i det mindste ligesaavel taale, at dannes efter Landets eget gamle Sprog, som efter noget fremmed, saavidt det første, ved retskaffen Sammenligning, vil vist findes ligere, i alle de væsentligste Egenskaber. Saavidt kunde det da agtes som en Regel, for den der skal oversætte, af vort gamle Sprog, paa nu brugeligt Dansk, at han skulde foreene begge Mundarters Fortrin, og søge at berige og forbædre sin egen, ved Grund-Sprogets Hielp; om det ellers lod sig giøre, at formode Fuldkommenheder i de Forfædres Sprog, som saa mange af Efterkommerne foragte eller ynke, som halv-vilde Mennesker, mod dem selv at regne. Regelen bliver dog vel rigtig; Men da kræver slig Oversættelse langt meere Styrke i vore Tiders Danske Sprog, end man kan vente af de fleeste, som kunde være kyndige nok i det gamle, til at være Oversættere. Let kunde og en Oversætter, skiønt stærk nok i begge Sprog, naar han vilde begge Deele, baade oversætte og forbædre, med eet, skeie ud fra Middel-

Veien,

Veien, og derved føre andre paa end længere Afveie; og da opholdt han virkelig og standsede Læsernes Eftertanke til Sprogets Nytte, i Stedet for at fremme dem. Derfor haver jeg tænkt, at man gierne kan sætte noget snævrere Grændser for dette Slags Oversættelser, end for de andre. Jeg agter dem ikke selv, som Forsøg til Forbædring i Sproget, men aleene, som Materialier, og især, som Midler, til at sætte de Skionsomme i Stand til at kiende vort gamle Sprogs egentlige Form, og domme derom. Hertil haver jeg troet, at man for det første kan noies med den Regel: at man saa noie, som muligt er, holder sig til det gamle Sprogs Stiil, ja til dets Udtrykke selv. Derved ville vel undertiden indløbe nogle Vendinger og Tale-Maader, som ikke falde vel i vore Tiders Mundart; Men det, troer jeg, bliver uden Fare for denne, naar Læserne vide i Forveien, at de ere satte, ikke for at efterlignes, men kun for at kiendes i Grund-Sproget. Herved skeer og ikke andet, end at man sammenligner den eene Mund-Art i det selvsamme Sprog, med den anden, og især sine Tiders, med dens eget nærmerste Grund-Sprog, hvilket dog altid, hvorledes det gaaer, maae have for sig en langt større Formodning om væsentlig Liighed, end hine meer fremmede. Ja dette bliver, i sig selv, ikke nær saa betænkeligt, som at tilegne sig fremmede Sprogets Vendinger, Talemaader og Ord, hvilket mange dog giore saa jævnlig i vor Tid. Naar man da havde først den **Sprog- og Digte Kunst** i det Nordiske Sprog, som de Gamle selv have opsat; dernæst vore gamle Love, som behøve Oversættelse, og endnu mangle den; endelig den saa kaldte Edda Sæmundi, og saa mange af Forfædrenes Skrifter, historiske og andre, at man kunde overſee vort gamle Sprogs Strækning; naar man, siger jeg, havde disse Ting oversatte saa troelig paa Dansk, lad være lige frem, at skionsomme Læsere kunde være i Stand til at giore sig deraf et rigtigt og fulkomment Begreb om det gamle Sprogs Beskaffenhed; da kunde man først ret lægge Haand paa at forbædre det gangbare Sprog, ved Hielp af det gamle, saavidt det ei alt var skeet i værende Tid; thi da havde man først tilstrækkelige Hielpe-Midler, til at ligne det nye Sprog med det gamle, og veie begges Fordeele og Mangler. Man vilde ogsaa da erfare, at ligesom det nye Sprog haver vundet mange, meget store, Fuldkommenheder, ved dette Hundred-Aars Skrifter, saa haver og det gamle sine egne, vist ikke ringere i sit Slags. Især skulde man finde en fast utroelig Mængde af udvalgte Ord, enkelte og sammensatte, som vi nu have tabt, hvis Sted nogle i vor Tid have, med megen liden Lykke, søgt at besætte, deels af egen

Ind-

Indbildning, deels af det Tydske. Man skulde see Forfædrenes Maade at giøre nye Ord, hvor de have trænkt til disse, passet ganske anderledes efter Sprogets indvortes Dannelse, end de fleeste passe dem i vor Tid. Man skulde faae i Sigte en stor Mængde Vendinger, der falde langt bæder og naturliger i Sproget, end de som nogle have søgt at trænge det paa, af Tydsk eller Fransk, ofte lige tverimod alle dets Grund-Regler. Man skulde opdage en lige Mængde Tale-Maader, saa jævne og tydelige, og dog efter Omstændighederne, saa nette og korte, saa høie og syndige, at vi gierne kunde, uden at tabe noget, sætte dem i Steden for de Udenlandske Ophævelser, som nogle for nyelig have begyndt at bruge i det Danske baade i løs og bunden Stiil. Med eet Ord at sige; Naar man paa den Maade, som hidtil er sagt, om de Skrifter vi have i den gamle Danske Tunge, fortsatte sin Undersøgning igiennem de Skrifter som haves i den nye, fra den Tid den begyndte at agtes som et eget Sprog, til forrige Hundred-Aars Udgang, da skulde den Betragtning give os en Philosophisk Kundskab om Sprogets heele Dannelse, og viise dennes Historie, med det samme den førde os igiennem Tidernes Løb, og lod os, som for Fode, følge alle de Afvexlinger, som Sproget haver havt, saavidt det hører os til. Da skulde jeg haabe, at man vilde faae at see, at vort Danske Sprog er ikke saa slet, eller i det mindste ikke nær saa trængende til udenrigs Hielp, som Mange kunde tænke, og som det blev udraabt for nogle Aar siden. Ja hvad om man fandt, at det kunde blive eet iblandt fuldkomneste, om det end blev opælsket aleene af dets eget Frøe.

§. 7. Men her er ikke Sted at tale meer om denne Sag. Nok at disse Tanker om Nytten af vort gamle Sprog, og om de Oversættelser, som giøres, af samme, paa vore Tiders Dansk, have givet Aarsag til denne Danske Oversættelses nærværende Indretning. Hr. *Einersens* Hensigt, med hans, var aleene at tiene de Ustuderede; han holdt sig altsaa deri ikkun til Meeningen, meer bekymret om, at kunne blive flydende og tydelig, end egentlig at følge Urskriftets Udtryk og Stiil, allerhelst i Forstningen, som og paa de Steder, hvor han i Latinen havde giort dette sidste. Jeg troede at denne Nytte var alt for lidet klækkelig, og holdt det for bædre, om den Danske Oversættelse kunde tillige viise i det mindste noget af Ur-Skribentens egentlige Udtryk, de Vendinger i Stiilen, den Art af Veltalenhed, som han haver beflittet sig paa, og andre det slags Ting, tienlige til det gamle Sprogs nøiere Kundskab. Jeg foretog mig følgelig at giøre en nye Oversættelse. Siden haver Hr. Einersen samtykket dette, ligesom han og af sig selv, havde begyndt at læmpe sig,

i Skrif-

i Skriftets sidste Deel, langt nærmer efter Texten, end før; dog fandt jeg endda nødigt at fortsætte min, for at undgaae Ulighed. Mit Diemærke haver ellers været, som jeg alt haver sagt, ikke just at omsætte Skriftet paa pyntelig Dansk, om jeg end havde kundet, men kun at udtrykke dets Characteer og Stiil. Den haver jeg og fulgt saa nøie som jeg kunde; maaskee jeg er undertiden endog gaaet det Danske for nær. Især haver de forskiellige Læse-Maaders Orden nødt mig hist og her til at tvinge Ordenen i Dansken, for at de skulde følge den, som de følge Texten. Men sligt bliver vel holdt til gode, da det ikke er skeet for at give Regler, men blot for at viise min Helt. Meer maae jeg frygte for det, som jeg nu mærker bag efter paa sine Steder, at jeg ei haver naaet Urskriftets Styrke. Jeg vil ikke skylde paa vore Tiders Danske Sprog, om jeg end vidste, at her kunde findes mange Ord og Talemaader, som det ei kunde udtrykke med samme Fynd og Korthed, som det gamle; thi en lykkelig Oversætter kunde have brugt det flux bæder end jeg. Men det er en Sandhed, at Mangel af Tid haver her den meeste Skyld; Thi Forlæggeren bod, at Trykken skulde foretages ligesaa hastig, som jeg havde lagt Haanden paa Værket; den blev idelig fortsat; saa at jeg maatte paa eengang conferere Texten, oversætte paa Dansk, og efterlæse Prøve-Arkene, uden at have Stunder til den fornødne Eftertanke, mindre til Forbædring af mine første Udkast. Det haver jeg dog stræbt efter, at være oprigtig, og derfor paa tvilsomme Steder, søgt at sige min Meening forstaaelig og lige frem; thi jeg holdt det for bædre, at gribes i en Feil, end skiule den med Tvetydighed, som ikkun hindrer Læseren saavel i at rette, som at finde det sande. Jeg haver og af samme Grund paa nogle faa Steder, hvor jeg var af anden Tanke, end Hr. Einersen havde, fremsat min i Dansken, og ladet hans staae i Latinen, at Læserne des lætter kunde fælde Dommen. Ordene haver jeg ikke fulgt paa meget nær saa nøie, som Dolner i Hirdskraaen, thi det havde kun været at lade Texten trykke som med vore Tiders Bogstaver. Jeg haver endog holdt mig med Fliid, fra mange gamle Ord, som gierne kunde taales i det Danske, og givet dem ved brugelige Danske Ord, da de som kiende Sproget kunne let, af disse, dømme om hines Værd; det ere kun nogle faa, som jeg haver brugt, dog ikke til Mønster for Nogen, men deels af Nød, og deels til Prøve. Kunst-Ord, haver jeg ikke brugt, hvor det ellers kunde skeet, da Urskriftet ei brugte dem. Det gamle Sprogs egne Navne paa Hvalfiske og Sælhunde, paa Vaaben og Hoftienester, fortænker vel ingen. For at sætte des fleere i Stand til at dømme om de forskiællige Læsemaader, haver jeg ogsaa oversat

sat saa mange af disse, som giøre nogen Forandring i Meeningen, hvorhos jeg haver søgt at fortolke eet og andet nøiere end jeg kunde i Texten. Jeg haver mældt alt dette, maaskee med fleere Ord end det var værdt, kun for at min Oversættelse skal kunne dømmes og bruges med desto større Vished, og for at dens Feil ei skulle lægges Hr. Einersen til Last. Agter han den værd at tage den for sin, skal det være mig kiært. Den maae og gierne agtes for vores fælles Arbeide; thi skiønt jeg, med hans Samtykke, haver sat hans til Side, haver den dog i mange Stykker tient mig til Lettelse.

§. 8. Til **Anmærkninger** havde her været overflødig Leilighed. Men Hensigten var ikke, ikke heller Tid, at udarbeide dem. Jeg vil kun mælde noget om dem jeg haver føiet til, og da først om **Birkedals-Myr** paa Søndmør (S. 84.). Jeg seer at vor berømte Hr. *Ström* holder den heele Sag kun for en Digt. Dog kan jeg endda ikke afsige al Tvil. Vor Forfatter beraaber sig paa sit eget Øiesyn, og yttrer her en Overbeviisning, som han aldrig pleier, uden hvor han veed sig sikker; er ogsaa en Mand, der viiser sig ellers saa kyndig i Naturhistorien, at han ei let kan troes at være bleven bedragen i dette. Hans Beretning understøttes ved *Giraldi* Vidnesbyrd, der viiser at Tingen haver været kundbar i hans Tid, ei aleene i Danmark, men og i Irland. Mon da ikke en nærmere Undersøgning kunde endnu finde Sted? Eller mon ikke denne Stedets Egenskab, om ellers dette er det samme, som Hr. Ström beskriver, kan være forandret, ja ganske tabt, i en Tid af 500 Aar, blot ved Luftens og Jordens egne Virkninger eller og ved Menneskers Hænder? De nuværende Beboeres Vidnesbyrd synes mig i det mindste overmaade utilstrækkeligt i saa gamle Ting.

§. 9. Angaaende **Irlands underlige Ting** haver Hr. *Finsen* (Diss. de Sp. R. §. 2.) opsøgt saa mange overeensstemmende Vidnesbyrd af Engelske Skrifter, som kunne være nok til at finde Tildragelserne selv. Det jeg haver lagt til er meest kun for Danske Læsere, og for at forvisses om Stedernes og Personernes Navne; dog ikke videre, end sligt kunde skee, ved de faa af det Slags Bøger som her vare at faae, Trykken maatte ei standses med at søge fleere; mig syntes og ikke, at de Fabler fortienede det. Nok at det sagte viiser de to Ting, som her ere de vigtigste: Det eene, at vor Forfatter haver her ikke digtet noget selv; thi det han fortæller, er ikke andet, end hvad der blev troet paa den Tid i England og Irland selv, og findes ogsaa antegnet i disse Landes egne Skrifter: Det andet, at han dog ei haver udskrevet noget af disse; det viiser hans Forsikkring, at have her fulgt lutter mundtlige Beretninger; det viiser og

hans

hans Stiil, holdt imod de Engelskes, i disse Fortællinger; thi de indcirklede Ord S. 87. Þvi þar værdr alldrei &c. ligelydende med Giraldi og andres, ere et Tillæg, som de ældste Exemplarer ikke have. Samtlig tiener dette til Forfatterens Undskyldning. Den gielder og om alt andet hos ham, der er af samme Slags, som dette om Irland. Han haver feilet i et og andet om fremmede Lande; Men deels med de Indfødde selv, deels efter Reisende, som han holdt for troeværdige; og det agtes jo undskyldeligt endog i vore egne Tider. Han haver indført en og anden Fabel. Men han var fød og opdragen, han levede al sin Alder i Fablernes og Overtroens Tider.

§. 10. Med det jeg haver antegnet angaaende Hvalfiskene (S. 120-136.) og Sælhundene (S. 178.) haver jeg ei sigtet til at samle alt det, som der kunde findes om disse, ja ikke engang det, som jeg selv havde læst om dem hos andre; dertil fattedes her paa Stedet alt for mange af dette Slags Skrifter. Og om jeg havde havt dem, troede jeg dog, at endog den fuldkomneste Samling af alle deres Efterretninger kunde ikke give den ønskelige Vished, saavidt jeg hverken kunde erindre saa noie dem af disse Søe-Dyr, som jeg selv havde seet, at jeg kunde kiende dem igien, af de Mærker, som Skribenterne have, havde ei heller nogen anden, hvis Erfaring jeg heri kunde bruge. I Mangel af dette lod jeg mig da noie med, at nævne kun nogle faa af de nyere Nordiske Skrifter om denne Sag, som til et Slags Prøve paa, at en stor Deel af det, som vor Forfatter siger herom, bygget paa Fiskeres og Søefarendes Udsagn i hans Tid, findes bekræftet ved senere Erfaringer. Mange fleere slige Prøver kunne lægges til, baade af fremmedes Skrifter, og af vore egne Lærdes, meest af den gamle *Th. Bartholins*, af *O. Worms* Musæo og Epistolis (kiendelige paa Register under de Ord Balænæ, Ceti, Rosmarus, Unicornu, og fleere saadanne), af *Laurentzens* Musæo Regio (Sect. III. No. 1-5. 8-11. 14. 16.), og andre; Prøver som paa dette Sted ere dobbelt mærkelige, saavidt de viise, at vor Forfatters Beretninger have tildeels været det, der gav den meeste Anledning til dette Slags Undersøgninger hos os i forrige Hundrede Aar. Foruden disse Prøver havde jeg og ønsket, at kunne bringe disse Dyr til vore Tiders Systematiske Navne. Men her vare alle Ting til Hinder. Først Mangel af Bøger; Dernæst og de Navne, som vor Forfatter sætter, da de meest ere dragne af tilfældelige Egenskaber, som Opholdsstedet, Størrelsen, Farven og anden udvortes Skikkelse, og derved lidet tienlig til kunstmæssig Veiviisning; Samme er at sige om vor Forfatters Kiendetegn paa disse Dyr: De fleeste ere som Navnene, udvortes og ubestandige, og derfor

g 3

for i sig selv uvisse og uefterretlige: Andre, som de af Tænderne, Barderne, Finderne og deslige, som i sig kunde bruges, ere ikke opregnede med tilbørlig Fuldstændighed. Endelig manglede Adgang til Folk, som foruden at kiende disse Dyr under vor Forfatters Navne, kunde give saa nøiagtig Beskrivelse over dem, at man kunde deraf kiende ethvers vedtagne Systematiske Mærker; et Middel uden hvilket det maaskee bliver vanskeligt at bestemme ethvers Systematiske Navn med den fornødne Vished. Jeg forsøgte dog, ved Hr. *Hannes Finsen*, at sporge mine Landsmænd ved Kiøbenhavns Universitet. Men herved blev Uvisheden meer forøget end hævet. Fiskerne i Island give Hvalene Navn nu af een Egenskab, nu af en anden, saa at der bruges adskilte Navne til een og den samme, og tvertimod de samme Navne til fleere gandske adskilte. Fiskernes Kyndighed, der er heel ulige, ligesom Leiligheden til at see disse Dyr, formeerer denne Forskiæl. Endelig giør og Mundarternes Adskillighed Navnene ulige, ja undertiden stridige, i adskillige Fierdinger af Landet. Saa ulige og stridige vare og de Navne og Efterretninger, som mine Landsmænd gave mig. Jeg haver dog brugt saa mange af disse, som jeg ei kunde selv overtyde om Urigtighed; og omendskiønt jeg tvilede om nogle, haver jeg dog ladet dem staae, i Tanke at de kunde tiene til at udsporge videre, om ikke andet, dog de Islandske Navngivelser, som vor Forfatter følger. Alle slige Fisker-Beretninger, skiønt i sig lidet vigtige, kunne dog giøre nogen Nytte naar de falde i gode Hænder; og den synes endnu at kunne have Sted, da det lader, som alle Arter af Hvalfiske og Sælhunde haves ikke beskrevne efter Kunsters Regler; ja man seer det, om Delphinerne, af Hr. Biskop *Gunneri* Afhandling om Nisen i Trondh. Selskabs Skr. 1. Deel p. 258.

§. 11. **Det om Vaaben og Krigs-Væsen** (S. 372-430.) troede jeg vilde blive til en stor Deel uforstaaeligt for de Danske Læsere, om det ikke blev oplyst ved noget Slags Forklaring. Æmnet syntes mig dog baade artigt og nyttigt. Derfor giorde jeg her nogle fleere Anmærkninger, end paa de andre Steder. Hensigten var, saavidt det kunde skee i allerstørste Hast, at ligne vor Forfatter med den Norske Historie paa den eene Side, og paa den anden, med Fremmedes Skrifter om Krigs-Konsten. Jeg haabede ikke at det blev agtet overflødigt; thi det jeg kunde erindre at have læst i Samling, om de Nordiske Vaaben eller Krigs-Væsen, saavel hos Svenske Oldforskere Verelius, Reenhielm, Loccenius, Dalin, som hos vore egne, Stephanius, Worm, Dolmer, Major, Arnkiel, Rhode, den yngere Th. Bartholin, Lorentzen, Holberg, Pontoppidan, Testrup, og andre, er kun en liden Begyndelse; og

lad være at Dolmer (til Hirdskr. 34. C. p. 246-260., samt p. 320.) haver samlet paa eet Sted, fast meere om disse Ting, end nogen af de andre, saa ere det kun Exempler, uden alle Betænkninger. Af Fremmedes Skrifter var jeg aleene nogenledes forsynet, saavidt angik den gamle Grædske og Romerske Krigs-Kunst, fattedes derimod de fornødne om Middel-Alderens, som jeg helst havde ønsket. Jeg haver vel siden seet nogle Bøger efter, som jeg ei havde første Gang, men uden at finde fornøielig Vished om det, som jeg maatte den Gang lade staae i Tvil. Dog vil jeg til nogen Oplysning antegne her hvad, jeg haver erfaret, og da især til

S. 373. A. Det store Skiold, som her er nævnt, findes paa H. M. Kunst-Kammer, samt beskrevet i Laurenzens Mus. Reg. P. II. Sect. III. No. 23. og aftegnet Tab. III. No. 23. til samme Part og Section. Til Oplysning paa det, som her er sagt om Skioldenes Dannelse, og siden S. 403 om Rustningen til Hest, hører *Annæ Comnenæ* Beskrivelse over de Vestlige Europæers svære Rytterie i hendes Tid (Alexiad. Lib. XIII. in Corp. Byz. ed. Venet. 1729. p. 314-15.) den er efter Possini Oversættelse: Armatura hæc est Gallorum eqvitum. Lorica ferrea contextu qvodam implexuqve annulorum, ac sqvamis velut qvibusdam invicem consertis, seseqve insecendentibus corpus obiens, & illud arcte simul apteqve ad facilitatem motus omnis, tunicæ instar intime applicitæ vestiens. Accedebat ad munimentum impenetrabilis obtentus scuti, non rotundi, sed figuræ ovalis oblongæ latiori ab imo ambitu in acutius fastigium desinentis: non planæ & coæqvatæ superficiei: sed spatio lente intus in longum cavo latus amplectentis a parte gemina: cujus exterior lævigata frictu & tersi nitore metalli resplendens facies, oculi ex ære prælucidi, umbone medio extantis, vivis velut & vibrantibus fulgurans radiis percellebat intuentes contra. Jam materies non ferri cujusvis, sed calybis qvam rigidissimi etiam durata tinctu & fabrorum arte ad duritiem qvantamvis soliditate.

S. 373. Den efftertrykkende Bryst-Styrke, som her nævnes, forklarer *Ægidius Romanus* de militia Veterum cap. XV. (Sim. Frid. Hahnii Collect. Monum. Tom. 1. p. 42-43.) af Physiologiske Grunde, men Stedet er for langt til at indføres.

S. 375. A. En Ringebrynie findes paa H. M. Kunst-Kammer og beskrives af *Lorentzen* (Mus. Reg. P. II. Sect. II. No. 95.

S. 384. A. Svinfylkingen tilraader *Ægidius Romanus* (c. XII. p. 35.) som især tienlig til at adsprede en talriigere Fiende, da hedder det: Constituenda est acies secundum formam qvam appellant cuneum, i. e secundum formum pyramidalem & acutam, ut possint hostes scindere & dividere. Men *Anna Comnena* (Alex. Lib. VII. p. 155.)

p. 155.) baner os Vei til Aarsagen, hvorfor den regnes til Odins Indretninger, i det hun viiser, at den var just Scythernes egentlige Slagt-Ordning: Schytæ-prosce-toti erant in acie struenda: non litteris illi qvidem ad hoc disciplinisqve formati, at naturali judicio usuqve: cujusmodi ex regulis, & subsidia in depresso usqve ad occasionem qvietura deposuerunt: & pugnaturos acie prima cuneos per seriem figuramqve aptam explicatos, ordinibusqve devinctos, ac commissos certis, perite produxerunt.

S. 387. A. Om Gasloket haver jeg nyelig faaet den Underretning, at Drengebørn paa visse Steder i Island skulle endnu have et Slags Leege-Tøi af dette Navn, omtrænt som den Sællandske Flyve-Gaas. "Dertil tages en Træe-Pind, som tælges ganske lige, og forsynes foran med Jern, som enten en stiv Knappenaal, eller en anden Pigge eftersom Skaftet er stort til. Den bagerste Ende kan man, efter dets Størrelse, besætte med nogle stive Fiædre af lige Tall, satte tvert for hverandre, som paa en Fiæder-Bolt. Men bæder kan man tage Papiir eller Pergament, jo stivere jo bædre, klippe det i en Fiirkant, dog med en liden Spidse midt paa de to Sider, lægge det saa sammen, først efter begge Diagonalerne, og indbukke siden de andre 2 Sider, saa at heele Stykket forestiller 2 paa hinanden liggende Triangler. Saa giøres en Kløft bag i Skaftet, i hvilken dette sættes fast efter den fælles Spidse, de øvrige staae ud fra Skaftet hver til sin Side, for at give dette Redskab Ligevægt og Fart, og blive da, at see til, paa lidet nær som Fiædre paa en Piil. Saaledes kastes dette lige ud af Haanden; Det faaer stærk Fart i Luften, som fatter i Fiædrene, og falder altid ned paa Spidsen, hvorledes det end kastes." Hvis de Gamles Gaslok have været saaledes, da kunne de føieligst agtes for Piile, dannede til at kastes ud af den blotte Haand, og giøre da eet med medii ævi *Gaveloces* og de Franskes *Javelot*.

S. 388-89 A. At vore Nordiske Folk have beholdt Øxerne, som deres egentligste Vaaben endog ved de Grædske Keiseres Hof, viiser og *Anna Comnena* hvor hun taler om Barangos eller Væringerne fra Thule; om dem hedder det først (Alexiad. L. II. p. 53.): Barbari sunt armati securibus, og strax derpaa kaldes de (p. 54.) bipenniferi, qvi ferrum ex humeris suspenderant patrii moris tenacissimi: samt (Lib. IV. p. 93.) bipennigeri, og (Lib. XIV. pag. 342.) Barbari, securibus in humero positis armati, hvilket *Joh. Cinnamus* (Hist. Lib. I. c. 3. p. 3.) ogsaa bekræfter ligefrem. *Anna* derimod kalder dem ellers med nogen Forandring (Al. L. III. p. 76.) Barbaros ejus generis, qvod ancipites utrinqve ac manubriatos instar securium gladios dextro humero gestare suspensos solet, samt (Lib. IV. pag. 97.)

Bar-

Barbaros qvi ancipites humeris gladios gestant, ventelig især betegnende at deres Øxer have været et Slags Hellebarder. Jeg henfører dette til vore Nordiske Folk, da det er meer end vist, at de giorde i den Tid den største Deel af Væringernes Trop, see Prof. Schönn. om Har. Haardr. p. 254-55. not. *u*. *Du Fresne* i hans Noter til dette første Sted (pag. 36.) beviiser det og meget vel, ligesom han gier nogle udvalgte Antegnelser om Øxers og Hellebarders Forskiæl, ja endog om de Nordiske Øxer. En snaghiernet Øxe forestiller jeg mig omtrent som Tegningen foran ved den Islandske Olafs-Saga, og tildeels den i Musæo Regio Part. II. Sect. II. Tab. II. No. 88. Lit. i. Men den Bardus Norvagicus, som Laurentzen beskriver (Mus. R. P. II. S. III. n. 22.), er kun en Øxe, men ingen Hellebard.

S. 391. A. Til det om Laasbuerne kunde maaskee tiene *Annæ Comnenæ* Beskrivelse (Al. Lib. X. p. 230.) og *du Freines* Forklaring (not. in Alex. p. 83-84.) over en Art af Bue, kaldet *Tzaga*, som var opfunden af Latinerne, men Grækerne ubekiendt i hendes Tid, og som blev spændt med Hænder og Fødder tillige, og var forsynet med en Canal, som en halv Cylinder, hvorigiennem Piilen blev dreven, med forfærdelig Magt. Jeg vil ikke indføre Beskrivelsens egne Ord, skiønt meget mærkelige, da jeg ei er vis paa denne min Meening.

S. 393. A. Hunkastalen, samt dens Sted og Brug, beskriver *Anna Comnena* meget oplyselig (Lib. IV. Alex. p. 85.) med disse Ord: Ligneas turres *in loco velorum* excitant, in qvas attrahunt funibus ordineqve in eis locant scaphas omnes suas; congesta ipsis telorum copia. Erant autem ea tela hujus formæ. Crassissimos stipites in partes dissecuerant, longitudine non ultra cubitalem, eos caudices duriores gravioresqve, ideo ad nocendum aptiores reddiderant magnis undiqve atqve acutis infixis clavis. Disse Stykker Træe bleve kastede ned paa de fiendtlige Skibe (p. 86). Men alt dette ligner meget Sturlesens Beskrivelse (T. II. pag. 380.), og maaskee vi her just have hans Jern paa Træer, (som jeg haver ført andensteds hen S. 395. A.), ligesom vi her have en Ericius militaris, tildeels liig Speculi Regalis Igel-Kat og Slagbomme til Lands S. 418.

S. 394. Hundreginn Slagbrandur. Den beskriver *Ægidius Romanus* meget passelig til Speculum Regale med disse Ord (cap. 23. p. 66-67.): Ad arborem navis suspendendum est lignum qvoddam longum, ex utraqve parte ferratum, qvod ad percutiendum tam navem qvam nautas se habeat, qvasi aries cum qvo contunduntur muri civitatis obsessæ. Debet autem sic ordinari lignum illud, ut ligamentum retinens ipsum possit deprimi & elevari.

S. 406.

S. 406. A. Til det om Forfædrenes Dolke og Knive kan man især mærke de fire paa H. M. Kunstkammer, som *Lorentzen* beskriver (Mus. Reg. P. II. Sect. III. No. 26-29.) og aftegner sammesteds (Tab. III.), men de ere alle ældre end Speculum Regale, og ingen af dem dannet til Krigsbrug, uden maaskee No. 27.

S. 413 og 429. Fordelen af et Storm-Taarns Høide fremfor den Muur som det skulde bestorme, viiser *Anna Comnena* udførlig i Anledning af Dyrrachii Beleiring ved Baimundum (Alex. Lib. XIII. p. 305).

S. 420. Løbehiul nævner og *Anna Comnena* (Alex. L. VII. p. 171-172.); brugte af hendes Fader ved Tzurulum mod Scytherne, og beskriver vidtløftig den Virkning de giorde deels i at lemlæste deels og at bringe i Uorden baade Folk og Heste. Det vare dog kun ordentlige Vognhiul, ophængte paa Muren ved Tridser, og huggne løse ved Fiendens Ankomst, uden at have Brædder at løbe paa; men Biergets Skraahed, som gik tæt op til Fæstningen, giorde disse ufornødne, saa at Hiulene ikke kunde standse ved Foden paa Muren, men maatte rulle ned over.

S. 425. Det som her befales om Bielken med de gloende Plovjern, befaler og *Ægidius Romanus* (cap. XXII. p. 63.), skiønt paa en noget kunstigere Maade, i disse Ord: Summum remedium est (obsessis), postqvam constituta est machina, interius facere ei fundam ex catenulis ferreis, vel testam ex ferro, & juxta machinam illam constituere fabricam, in qva aliqvod magnum ferrum bene igniatur, qvod bene ignitum apponatur super fundam ex ferro textam, & projiciatur ad machinam aliam, vel ad qvodcunqve ædificium ligneum, contra hoc enim coria cruda non valent, ligna non habent resistentiam, omne enim ædificium ligneum hoc modo comburi potest.

S. 426. A. *Ægidius Romanus* (cap. 17. pag. 48.) beskriver vidtløftig Miner eller underjordiske Gange imod en Fæstning, giorte paa Bergmands Viis, og understøttede med Timmer, hvorpaa man satte Ild, naar Arbeidet var færdigt, at Muren skulde falde; han viiser tillige, hvorledes de Beleirede skulde giøre andre Miner eller Gange mod disse; som og i øvrigt (cap. 22. p. 62) hvorledes de kunde forsvare sig mod dem. *Anna Comnena* giver og et mærkeligt Exempel paa dette i Dyrrachii Beleiring (Alex. Lib. 13. p. 303).

S. 430. Hvo veed om ikke Skiold-Jetten haver været en Maskine i det mindste indvortes af nogen Liighed med den, som Keiser *Alexius Comnenus* satte i Forstavnene paa hans Skibe mod den Pisanske Flode, beskreven af hans Datter (Alex. Lib. XI. p. 265.) med disse Ord: Ita naves curabat adornari, ut cujusqve in prora longe extantia eminerent ex ære ferroqve simulata capita leonum, aliarumqve omne genus ferarum bestiarum, diductis lateqve hiantibus rictibus. — Tum vero etiam

etiam ita *intus per arcanos meatus contortilesque ductus* aptari (jubebat), ut per eas fauces sic apertas ejaculare flammas in hostem Romani possent. De udhuulede Rør, fyldte i den eene Ende med Harpix og Svovel stødt tilsammen i Pulver og sat i Brand, ved hvilke Dyrrachii Besætning pustede Baimundi Krigsfolk Ansigterne fulde af Ild, og fordrev dem derved af deres Miner (ib. Lib. XIII. p. 303-4.), tør jeg vel ikke ligne hermed.

§. 12. Men baade disse og andre Ting, i Skriftet, som behøve nærmere Oplysning, kan nu enhver lettelig efter Behag foretage, da det er udgivet i alles Hænder. Meget er og længe siden afhandlet i nyere Skrifter, som det om Grønland i *Torfæi* Grönlandia, og især det om Nordlyset og Isen i Hr. Professor *Schönnings* grundlærde Afhandling om samme; det om Islands Naturhistorie i *Olavii* Enarrationes, og tildeels i *Horrebows* Efterretninger; endelig det om Hofvæsenet i *Dolmers* Noter til Hirdskraaen, og deriblandt til Exempel pag. 220-21. det som her siges S. 252, at nogle søgte til Hoffet for Drabs-Sagers Skyld. Kveisens Skikkelse efter min Formodning (S. 290-91.), synes mig kiendeligere i Erkebiskop Absalons Hielm i Laurentzens Mus. Reg. P. II. S. III. Tab. I. No. 2., end i hans Bispe-Lue ib. No. 1.

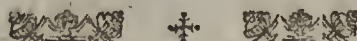
§. 13. Registeret er egentlig stiilet ikkun paa det af Skriftets Indhold, som rører især vore Nordiske Sager. Det troede jeg at alle vilde have, og at de fleeste ei forlangede videre. Dog haver jeg og, for de andres Skyld, giort Plan over de vigtigste af de øvrige Ævner, som det om Domme, om en Konges Pligter, og andet deslige. Det havde været ønskeligt, om et Ord-Register kunde kommet til, men dertil havde jeg ingen Tid.

IV.

§. 1. Hvad der er at sige om Hoved-Skriftet selv, haver Hr. *Finsen* allerede (Diss. §. 4-6.) meestendeels udtommet. Jeg taler derom, som jeg ellers skriver denne Forberedelse, meest for de Danske Læseres Skyld, dog vil jeg ikke igientage, uden aleene det, som jeg behøver, til at give mine Tanker den fornødne Sammenhæng. Hr. Finsens Lærdom og elskværdige Tænkemaade forsikkrer mig i Forveien, at han ikke fortryder paa, om de i nogle smaa Ting vige noget fra hans. Jeg overlader disse endog til hans egen Dom.

§. 2. Dersom da vor Forfatter haver sagt de faa Ting, som han siger om sig selv, ikke for at giøre sig aldeles ukiendelig, for de Mistankers Skyld, som han yttrer i Fortalen (S. 10.), men for at underrette os i det mindste om sin Stand og Fæderneland; da maae vi troe som vist, at han haver været en fornemme

 Nord-

Nordmand, der haver i sin Ungdom og Manddom staaet i Hof-Tieneste ved det Norske Hof (S. 17. 282.), og det i een af de største, og havt Sæde i Kongens Raad (S. 13.), men i hans høiere Alder, da han skrev dette Værk, eller lod det skrive, levet i Roelighed paa sit Gods (S. 288.) At han især haver boet og skrevet i Norge, vise de Talemaader: **her i Landet paa Møre** (S. 84.), og **her paa Helgeland**, det er Nordlandene, (S. 68.) Han siger sig (S. 66-67.) at have været paa Andenæs og Vaage i Nordlandene; men hans egen Boepæl haver ikke ligget saa høit op mod Norden; thi han beretter selv, at sidstbenævnte Steder have ingen ret Dag fra 10 Nov. til 10 Jan.; derimod setter han den korteste Dag, for det Sted han boede paa, heele 3 Timer (S. 66., sammenlignet med S. 58.), og de endda, saavidt jeg kan skiønne, regnede efter Solens synlige Gang, uden at tage Tusmørket med. Det falder paa 64 Gr. 49 Min., og bliver da, enten længst Nord i Tronhiem eller sydligst i Nummedalen.

§. 3. Skribentens **Tid** er mestendeels tvilsom, og kan derfor med desto større Friehed eftersøges ved Giætninger, naar disse kun ei overskride Rimelighedens Love. Det Skrift, som her nævnes (S. 76.), om **Indiens Under**, kunde maaskee have givet nogen Veiviisning; men jeg haver ei hidtil kundet faae Spor paa det; det bliver og vel ikke saa meget let at finde, da vor Forfatter (S. 478.), ligesom fleere Gamle, synes at have brugt Indiens Navn som fælles for alle de længst bortliggende Lande*). **Biarkøe-Retten** som her nævnes (S. 22.), giver ei heller nogen efterretlig Tidspunkt; thi dens Alder er uvis, paa det eene nær, at den første Gang forekommer hos Sturlesen (T. II. p. 260.) i K. Magni Barfods Sønners Historie, først i det 12te Hundred-Aar; skiønt den vel ikke er meget ældere; men siden nævnes den i K. Haagen Haagensens Frostethings-Lov hos Paus (2 Deel Pag. 157.) som almindelig Kiøbstæd-Ret i Norge paa den Tid. Det derimod tager jeg for vist, tilligemed Hr. Finsen (Diss. §. 5.), at den Grædske Keiser, som Speculum Regale taler om (S. 76.), er Manuel Comnenus, og at det følgelig kan ikke være skrevet, forend nogen Tid efter 1140; ligesom jeg og bifalder, paa den anden Side, at det er ældre end Kong Magni Lagabæters Hirdskraa **) og øvrige Love, forkyndte imellem 1270 og 1279. Saaledes maae da Spec. Reg. agtes at være skrevet imellem 1140 og 1270.

*) Hr. Prof. *Schönning* haver siden erindret mig om, at her maaskee kan være meent den saa kaldte Historie om Jon Præst, hvis gamle Danske Oversættelse findes trykt i Danske Magazins 3 B. Pag. 171.; thi den handler rigtig nok om Indiens Under; den er

og

og stiilet til Keiser Emanuel. At han kaldes der Romersk Keiser, hindrer aldeeles ikke, thi de Byzantinske Keisere søgte just en Ære i at kalde sig Romerske, Riget det Romerske Rige, og Undersaatterne Romere. Denne Danske Oversættelse nævner ellers intet om at tæmme de flyvende Drager, som Speculum Regale anfører til Prøve af det Skrift om Indien, som det taler om. Men muligt at dette findes i det fuldstændigere Latinske Oplag af Historien om Jon Præst, som nævnes paa den sidste Side i bemældte Bind af det Danske Magazin.

**) Til at godtgiøre Speculi Regalis Ælde fremfor Kong Magni Lagabæters Hirdskraa, kan det være meget godt, at Hirdskraaens Hof-Sæder ere ei nær saa jævne og eenfoldige; derimod torde jeg ikke just bruge det til Beviis, at det ikke nævner alle de Æres-Poster ved Hoffet, som denne: thi da dets Forfatter haver kiendelig skrevet, meer i moralske Hensigter (S. 243. o. f.), end for at beskrive Hoffets heele Indretning, saa havde han god Grund til at holde sig meest op ved at forklare Sæderne, ligesom han selv viiser (S. 264.), at de ringere Hof-Tienester, af hvilke han haver beskrevet en god Deel, ere aleene afhandlede i denne Hensigt. De vare og meest beqvemme; thi baade kunde de agtes mindre bekiendte, da de ei kunde falde saa meget i Øinene; en tiltrædende Hofmand behøvede og meest at vide deres Beskaffenhed, da han maatte vente, at komme strax i den af dem, som passede til hans Stand. Derimod kunde Speculi Forfatter med Føie lade ude endog dem af Æres-Posterne eller de større Værdigheder, som vare ham bekiendte, og brugelige i hans Tid, ligesom han hverken haver beskrevet Jarler eller Stallere, hvilke han dog nævner. Værdighedernes Indretning hørde ikke egentlig til Sæderne: Nye Hofmænd kunde lære at kiende dem Tids nok af egen Erfaring, ved Hoffet selv, inden de kunde tænke at naae dem. Men man kan gierne sette sligt til Side, thi der er nok af andre Beviiser paa Speculi Regalis Ælde fremfor Kong Magni Hirdskraa. Hr. *Finsen* (§. 3.) nævner to især: a) at Speculum Regale (S. 333.) agter Rigets Deeling imellem fleere Konger mulig, hvorimod den er reent forbuden ved Hirdskraaens 2 Cap. b) Speculum (p. 286.) tillader Audience naar Kongen er til Taffels, men Hirdskraaens 30 Capitel (Pag. 222. i *Dolmers* Oplag) forbyder den. Jeg vil, af mange, lægge følgende til: 1) Hirdskraaens Sprog, skiønt det ellers er temmelig liigt, falder dog noget yngere. 2) Det som Speculi Forfatter beretter (S. 249.) at Huuskarl var i hans Tid det almindelige Navn paa alle Hof-Folk, det beskriver Hirdskraaens 26 Cap. (Pag. 175-76.) som en gammel Skik, og setter Hird i Steden. 3) Speculum Regale (S 439.) synes kun at kiende mundtlige Domme, Hirdskraaen derimod (36 Cap. Pag. 276.) befaler

skriftlige, i vigtige Sager, især om Manddrab og Saar. 4) Speculum Regale (S. 451. o. f.) setter det kun som en Dyd for Hofmænd og fornemme Folk, at de skulle holde dem fra at undertrykke andre, men Hirdskraaens 33 Cap. (Pag. 239.) befaler det under Straf. Ja jeg torde fast sige, at Hirdskraaens Forfattere have ei aleene læst Speculum Regale, men endog havt det i Sigte paa visse Steder; især ere Hirdskraaens Ord S. 175-76. fast de samme som Speculi S. 249., og Tingen just der at finde, og paa intet andet Sted. Hirdskraaens 27 Cap. haver og meget, som nøie ligner Speculo Reg., f. Ex. de 7 Hoved-Lyder H. Pag. 180. Sp. 528. 609.; de øvrige Laster H. Pag. 181. sq. Spec. Pag. 24. 26. 358. sq. især Hævn H. Pag. 183. Sp. P. 31-32. 444. Hirdskraaens 28 Cap. Pag. 200-1. ligner saa nøie Speculi Pag. 354. 357-58. og fleere Steder, endog i Ord og Stiil, at deres fælles Oprindelse enten af Bibelen, eller af noget andet Skrift, ikke kan give Grund nok til denne Lighed. Om Kong Magni Lagabæters andre Love er ei nødigt at tale; man behage aleene at sammenligne Capitlet om Domme i hans Love, f. E. Guletings-Loven hos *Paus* (1 D. Pag. 67.) med Speculi Regalis Lærdom (S. 500. 508. o. f.). Det taler og om Frænd-Bøder (343.), men denne Konge afskaffede dem.

§. 4. Hoved-Sagen bliver da, i hvilken Deel af det (§. 3.) anførte Tids-Rum Speculum Regale føieligst kan agtes at være skrevet. Men det er just den store Knude. Hr. *Finsen* (§. 5.) er meest for at føre det hen til det 12te Hundred-Aar, og især til de nærmeste 10 Aar for 1164. Jeg troer og at hans Beviiser godgiøre ganske vel, at det ei er ældere; ligesom det er vist, at Kundskaben om Irland, Pragten i Vaaben og Krigs-Rustning, Regieringens Forfatning, og Indsigten i Videnskaberne, vare paa den Tid i Norge i en Tilstand, som passer sig meget vel med dette Skrift. Det som ellers synes at have fornemmelig bevæget Hr. *Finsen* til at tillægge Skriftet saa høi en Alder, er, at det ikke nævner Kongernes Kroning, indført i Norge 1164.; at det ei aleene ikke rører det mindste om den store Myndighed, som Ærkebispen fik, ved Kong Magni Erlingsøns Haandfæstning 1174.; men og tvertimod tillægger Kongen saa uindskrænket Myndighed over det Bispelige Embede og Geistligheden, som ingen Konge virkelig havde i Norge efter Kong Sverre; endelig og, at det agter Bandsættelse krafteslos, naar den blev misbrugt. Sandelig vigtige Grunde. Men mon de dog bør nøde os til, just at giøre Skriftet saa gammelt? Derom bær jeg stor Tvil; og den vil jeg her underkaste Hr. Finsens og andre Kienderes nærmere Grandskning. At Forfatteren af Spe-

Speculo Regali kunde lade Kroningen umældt, om han end havde skrevet, efterat denne var indført i Norge, falder mig ikke underligt, da den ei hørde til hans egentlige Hensigt i det om Kongen, som kiendeligen er, ikke at beskrive en Konges Hof-Stat (§. 3**), men kun hans Embede og deraf flydende Pligter og Myndighed. At han taler saa lidet om Erkebispen, ja om han end aldrig havde nævnet ham, lader sig begribe saa meget bæder, som han kunde med større Ret giemme sligt til den Deel af Skriftet, hvor han havde foresat sig at handle om Geistligheden (S. 5. not. b.); Men da man nu finder Erkebisper nævnte (S. 278. 368.), og det med de ældste og beste Urskristers Bifald, saa kan man endog troe, baade at Forfatteren selv haver virkelig nævnt dem, og at han ogsaa haver sigtet dermed til de Norske Erkebisper, ligesom hans heele Skrift er kiendelig stiilet paa Norge. At han kun nævner dem, hindrer slet ikke; thi han nævner aleene, paa samme Maade, andre Geistlige Værdigheder og Embeder, der vare bekiendte længe for hans Tid, uden at beskrive disse. Men det som er det største. De Herligheder selv, som Erkebiskop Østeen tilveiebragte Geistligheden 1164., og stadfæstede endnu meer 1174., forbyde mig ei engang at troe, at jo Speculum Regale kan være skrevet efter denne Tid; thi endog Kong Magni Lagabæters Hirdskraa (p. 54.) forbinder ikke Kongerne at svære paa at haandhæve nogen anden Kirke-Lov, end Kong Olaf den Helliges, og hans lovlige Efterkommeres, blandt hvilke den arvbaarne Konge-Stamme aldrig vilde regne K. Magnus Erlingsen; Men efter Kong Olafs Lov var Geistligheden fuldkommelig underkastet Kongernes Magt, hvorpaa K. Haagen Adelstensfostres Guletings Lov hos *Paus* (N. L. 1. D. Christendomsb. 8. c. p. 15. 32. c. p. 51. og Egteskabsb. 1. c. p. 68.) saavidt den er uforandret, giver nogle Prover. Vigens Christen-Ret, udgiven af Hr. Finsen, lægger andre til (cap. 10. p. 39. cap. 12. p. 43.), og Historien endnu fleere. Da Erkebispedømmet blev siden efter stiftet 1152, blev K. Olaf den helliges Kirke-Lov endda ved Magt i dette Stykke, thi det var den, som Erkebiskop Østeen ankede paa, og fik den ogsaa omgiort til sin Fordeel, dog kun i Hensigt til Sagefaldet; Frihed fra det Kongelige Over-Herskab fik han derimod ikke forend 1174. saavidt den kunde flyde af den store Myndighed, som han da fik beringet for Geistligheden, hvorpaa Kong Magni Erlingsens Haandfæstning hos *Schönning* (om Eystein p. 428. sq.) og sammes Udtog i den Gamle Gule-Things Lov hos Paus (1. D. 1. cap. p. 2 - 4.) give et mærkværdigt Vidnesbyrd. Men ligesom den borgerlige Krig, der reisede sig ved Birkebeenenes Opstand, just paa samme Tid, som disse

Rettig-

Rettigheder bleve forhvervede, betoge de Geistlige den roelige Besiddelse, ja tildeels al virkelig Øvelse deraf; saa giorde disse Rettigheder, for den følgende Tid, ingen mærkelig Forandring i den Tænkemaade, som havde været den herskende i Landet, forend de bleve stiftede; thi saasnart Kong Sverrer blev befæstet paa Thronen, som jeg regner fra Erling Jarls Fald 1179., og især fra Kong Magni 1184. eller 85., saa vilde han ikke vide af nogen anden Forfatning i Kirken, eller af andre Kirke-Love, end af Kong Olaf den Helliges og hans lovlige Efterkommeres for Kong Magni Erlingsons og Erkebiskop Østeens Tid. Han forskaffede Kongedømmet dets forrige Over-Herskab over Kirken og Geistligheden; og den Maade at tænke paa blev siden holdt ved lige blandt Birkebeenene, der udgiorde det Kongelige Partie, ja den blev idelig haandhævet i Gierningen, naar udvortes Vanskeligheder ikke vare til Hinder, lige indtil hen i K. Magni Lagabæters Regiering, omtrent henimod 1270. Det jeg haver samlet til Baron Holbergs Stat (3. Opl. p. 495. o. f.) kan være nok til Prøve paa Historiens Vidnesbyrd herom. De Tiders Love bekræfte og det samme, og da først de 3 gamle Christen-Retter, den Tronhiemske, Biarkøiske og Oplandske, som *Paus* haver udgivet, og som alle Mærker viise at være, baade Kongelige, og endnu gieldende i Kong Sverris og K. Haagen Haagensens Tid. Den Raadighed over Kirkerne og Christendommen som de 3 første af disse (N. L. 1. D. p. 216. cap. 11. II. D. p. 267.) tillægge Bisperne efter gammel Ret, som det der hedder, viiser den Oplandske (cap. 10. ib. II. D. p. 278. og cap. 24. p. 291-92.) at være bleven forstaaet i den Tid, aleene om Ret at kalde Præster, samt Opsyn over disses Lærdom og Levnet, men ingen anden Myndighed, forend Erkebiskop Jon af Thronhiem førde dette ind i hans Kirke-Lov (ib. II. D. 11. cap. p. 119.), for at udtrække deraf saavel Patronat-Rettigheden over Kirkernes Gods, som det øvrige Geistlige Herskab, som han søgte at stifte. Forbemældte Oplandske Christen-Ret befaler endnu ydermeere: (cap. 10. II. D. p. 277.) at Bispen skulde aarlig indfinde sig paa Lav-Tinget for at høre Lov-Bogen: (24 cap. p. 291.) at hans Vall skulde stadfæstes af Kongen inden han maatte betræde Bispe-Stolen: og (25. cap. p. 293.) at han skulde staae under Kongens Befaling, om ikke frem for Erkebispens, dog ligesaa fuldt. Disse Love samtlig viise og overalt, at de agte de Bøder, som de Tiders Geistlighed nød, aleene som en Benaadning af Kongen. Kong Haagen Haagensens Froste-Tings Lov hos *Paus* bekræfter det samme: den indfører en Anordning af Erkebiskop Østeen (N. L. II. D. p. 15. c. 3.), men kun i Henseende til dens Nytte og ikke til hans Myndighed; den tillægger Bispens Foged kun

kun saadan en Ret, som han var Mand til og som han havde, for han kom i Fogde-Tienesten (ib. p. 55. c. 57.); den Frihed for Leding, som den giver visse Præster (ib. p. 111. c. 17.) er en kiendelig Naade, som ikke er strækket til alle; Skuds-maal af en Biskop agtes og ei anderledes (p. 121. cap. 15.) end et af de verdslige Herrer. Men disse er kun smaa Ting. Det mærkværdigste er, at Kong Magni Lagabæters Love viise endnu Levninger af Birkebeenenes anførte Tænke-Maade. Den første, og rimelig den ældste af disse er Kongens Eed, anført tilforn af Hird-skraaen; den anden findes i Trundhiems Byes Lov hos *Paus* (8. cap. 2. Deel p. 16-17.), særdeeles mærkelig deri, at den meget nøie ligner nogle af Speculi Regalis Udtrykke (S. 784. &c.), uden at den ikke tillægger Kongen navnlig nogen Magt over Bisperne; den tredie sees i samme Konges Gule-Tings Lov (ib. T. I. 2. cap. p. 21.), tildeels liig den forrige og Speculo Regali, men dog forskiællig deri, at den tillægger Biskopen et geistligt Re-gimente, ligesom Kongen det verdslige, og synes altsaa yngst, og meest af alle disse læmpet efter Erkebiskop Jon; thi han var den første som fik en geistlig Jurisdi-ction ordentlig sat paa Fode, og dog ikke det uden temmelig Modstand, og ved et eget Fordrag med Kongen, indført i hans Christen-Ret hos *Paus* (2. D. 21. cap. p. 127-28.), da han ei fandt sig noksom forsikkret ved sin Forklaring over de ældre Bispers Raadighed over Kirken og Chri-stendommen, som tilforn er beskreven. At Kong Haagen Haagensen lod sin Ret til Kronen, tildeels komme an paa Erkebi-spens Dom, skedde meer af Politiske Aarsager, end fordi han troede ham be-rettiget til at dømme derom. Min Slut-ning bliver altsaa, at da Speculum Re-gale udtrykker saa meget nøie Birkebee-nenes Tænkemaade i Henfigt til den Geist-lige Myndighed, saa er det ikke skrevet, førend dette Partie kom til retskaffen Styr-ke, det er at sige, ikke førend 1185. Nu er det ældre end Kong Magni Lagabæters Love (§. 3**). Altsaa bliver den Tid, som det haver at løbe paa fra 1185. til 1270. Men nu kan det ikke være skrevet efter den Tid, da Kong Haagen Haagen-sen havde afskaffet Feyderne; Thi dets Forfatter taler om dem (S. 343. o. a.), som gangbare og tilladte i sin Tid: Alt-saa følger, at det er skrevet, enten i de sid-ste 15. Aar af det 12te, eller i den første Part af det 13de Aarhundrede. For det-te sidste Aarhundred haver jeg 2 Mænd for mig, hvis Indsigt jeg ærer, nemlig Hr. Etatsraad *Suhm* (Tronh. Samling

I. Bind p. 188.) og Vice-Lavmand *Olafsen* (Enarr. Hist. p. 110. not. n.). Dog er jeg meer for, som Hr. *Finsen* haver giort, at regne det til det 12te, men især til den Tid, da Kong Sverrer laae i Strid med Erkebiskop Erik og de øvrige Bisper og Geistlige i Riget; og om jeg torde giore mig saa dristig, vilde jeg sige, at det var skrevet af een af Birkebeenenes Partie, foruden andre Hensigter, ogsaa til Kongens Forsvar mod hans Geistlighed. Saaledes troer jeg da, med Herr Professor *Schönning* (i Afh. om Nordl. i Kh. S. Skr. 8. D. p. 215.), at den gamle Meening, at Bogen skulde være skreven, om ikke af Kong Sverrer selv, dog efter hans Anlæg, er ei saa gandske ugrundet. At jeg ellers helst regner Skriftet til denne Tid, skeer af mange Aarsager. Kong Sverrer, frem for alle, tilholdt sig ei aleene Rettighed at samtykke og stadfæste Bispernes og Erkebispens Vall; men endnu meere: Han ansaae alle Geistlige, ja Erkebispen selv, som tienstpligtige Undersaatter, og sig som deres Herre, og torde endog holde dem det fore i offentlige Taler; han, og han aleene havde Mod til at behandle en Bandsættelse, just paa samme Maade, som Speculum Reg. agter den (S. 804). Den Krigs-Kunst som foreskrives i Speculo Regali, ligesom dens Liighed med den Byzantinske i Annæ Comnenæ Tid, giver temmelig Formodning, at den tildeels haver sin Oprindelse fra vore Nordmænds Krigs-Erfaringer i de Grædske Keiseres Tieneste; saa er det og oiensynligt, endog af det lidet, som jeg haver antegnet derom, at der er intet Tids-Løb i den Norske Historie, i hvilket de virkelige Krigs-Ovelser og Rustning ligne den saa noie, som K. Sverrers Tid. Ja man finder endog Speculi brune Hof-Farve (S. 286-87.) i Kong Sverrers Klædedragt. Jeg bor lægge til, at noget af den Art af Stiil, som Speculum Regale bruger, findes allerførst, saavidt jeg kan huske, i Kong Sverrers eget Levnet, af hvilket en Deel er skreven i hans levende Live.

§. 5. Angaaende de Ting som Forfatteren lover at skrive om i Fortalen (S. 5. not. b.) er *lendra manna* d. e. Kongelige Befalings-Mænds Sæder antaget som Hoved-Læsningen. Nu derimod have Universitætets Urskrifter overbeviist mig om, at *lærdra manna* d. e. de Lærdes eller Geistliges Sæder bor sættes i Steden; det viiser ogsaa Slutningen af Skriftet, som kiendeligen synes ligesom at bane Veien til denne Afhandling. Men det er vist, at disse 2 sidste Deele om Geistligheden og Bonde-Standen

den ere ikke fundne. Ja det er desværr alt for meget at frygte, at Skriftets Forfatter er bleven hindret fra at fuldføre dem, formedelst Dødsfald eller andre Aarsager; thi om de vare nogentid skrevne, er det høilig at undre, at man ei skulde have fundet det mindste deraf, i saa mange Exemplarer af saa forskiellig Alder, som ere blevne efterseete ved denne Leilighed baade i Danmark Sverrige og Island. De af de gamle Bøger, som gaae lige til Enden af Skriftet, (som No. 1. No. 4. og No. 6. samt No. 14. og tildeels de Svenske) ere og sluttede paa saadan en Maade, som giver tilkiende, at Skriverne have ikke ventet at finde noget meere. *Arnas Magnæus* haver og ei fundet meere i sin Tid; Han haver endog opdaget, at No. 2, som er det ældste Urskrift, haver ei heller havt meere, den Tid det var heelt.

§. 6. Jeg haver hørt formode, at dette Skrift var maaskee en Oversættelse, af noget fremmed, skiønt ikke endnu navngivet. Mig synes at man kan tydeligen see det som er tvertimod. Det om Irland er skrevet efter mundtlige Beretninger; Det om Island og Grønland er ligesaa; Desuden haves ikke nu noget Skrift om disse Lande, som her kan erfares at være blevet brugt; Vi vide og ikke, ja have ei engang den allermindste Grund, til at formode, at saadant et Skrift haver nogen Tid været til. Det som handler om Hofvæsenet, er for den største Deel, saa kiendeligen stiilet paa Norge aleene, at det ei kan mistænkes for nogen fremmed Herkomst. Det sidste om Kongen, kunde være det eneste, som meest kunde underkastes dette Slags Mistanker. Dog er det mærkværdigt, at Skriftet endnu her holder overalt ved lige den samme egne Skrive-Maade og Stiil, som Forfatteren ellers bruger, aldeles uforandret; hvorfor jeg for min Deel, er meer for at troe, at dette er samlet af adskillig Læsning end just taget af noget Skrift især. Videre kan jeg ikke afgiøre denne Sag, men maae overlade den til dem, som kunne have den fornødne Adgang til de ældere Skrifter, især til Middel-Alderens saaledes kaldte *Speculatores*. Imidlertid seer man dog saa meget, at Hr. *Finsen* ikke haver kundet finde, at dette Skrift var oversat af noget af de fremmede af dette Slags, som han haver efterseet. Jeg kan vidne det samme om *Vincentii Bellovacensis Specula* (laante, med nogle fleere Bøger, af Hr. Etatsraad *Suhm*), saavidt jeg haver kundet gaae dem igiennem; jeg finder intet i Speculo Regali, egentlig taget deraf,

men

men aleene en Lighed i nogle Ting, f. E. at Mennesker kunne omdannes til Ulve (Spec. nat. Lib. II. c. 105. p. 146.); hvorfor de faldne Mennesker, men ikke Englene, kunde vente Forladelse for deres Synd (ib. c. 131. p. 159.); om Ild eller Varme i alle Ting især i Jorden og Havet (L. IV. c. 6. 80. 92.); om de seilbare Tider af Aaret (ib. c. 40. it. Spec. doctrinal. L. XI. c. 84. p. 1040.); om Forvarsel for Veiret, af visse Søe-Dyr (Sp. N. L. IV. c. 60.) endelig ogsaa adskilligt om Vindene (ib. c. 28. 29. 34. 36. 38. 39.) og deres Virkning, især i at frembringe Torden (ib. c. 56. 67. 68.) samt meget andet, som ei er værdt at optegne stykkeviis; thi denne Lighed reiser sig, deels af Tidernes vedtagne Tænkemaade, deels ogsaa deraf, at begge Skribenter have læst og fulgt de samme ældre Skrifter. Især er det sluttteligt, at vor Forfatter haver læst, i de Theologiske Ting, nogle af Kirke-Fædrenes, og deriblandt Augustini og Bedæ Skrifter, ligesom det er kiendeligt, at han i alt det, som han skriver om Vindene, om Solens Gang, og Jordklodens Inddeelinger haver meest fulgt *Isidoro* hvilken han og nævner.

§. 7. **Skriftets Fortienester** ere, efter dets Tider, visselig mange og store. Det er det ældste indenlandske Skrift om vor Nordens naturlige Historie, som vi vide af at sige, hvori det kan ligesaa lidet frakiendes dets virkelige Værd, skiønt det er hist og her blandet med nogen Overtroe og Fabler, som de gamle Græker og Romere selv i deslige Evner. Det er eene Kilden til de beste af de almindelige Kundskaber om det gamle Grønland, som de nyere Skribenter, Arngrimus, Clausen, Wolf, Torfæus, Egede og andre, have lagt til Grund; Kundskaber, som endnu kunne give Anledning til mange fleere vigtige Slutninger, end hidtil ere giorte. Det giver os mange og mærkværdige Efterretninger om det gamle Nordiske Hofvæsen, som savnes i Historien, ja i Lovene selv, ligesom det og er der eeneste Skrift, som vi have fra Middelalderen selv, om de Tiders Krigs-Væsen i Norden. Især finder man her ei aleene det, som tildeels er bekiendt om Norge i de Tider, en Hof-Stat i lige Grad ordentlig som prægtig, men og Begreb om alle Slags Velanstændighed i udvortes Opførsel, endog i Ord og Tale (S. 432. o. f.). Ja endnu meere: den oprigtige Gudsfrygt (S. 14. 19.) og Kiærlighed til Sandhed (S. 172. 194.); den behændige Varsomhed i Ting, som kunde støde; den jævne og naturlige Smag, og den nette Stiil, som her hersker overalt,

alt, priise vor Forfatters ypperlige Tænkemaade, ligesom dets ovrige Indhold ærer baade hans Fæderneland og hans egen Lærdom. Især skulde jeg troe, at dette Skrift kan giøre sit, til at indskrænke meget den gangbare Meening om Middelalderens Barbarie i Norge og Island, helst naar det samles med *Snorre Sturlesens*, med *Sturla Thordersens* og fleere af de Gamles beste Skrifter af det 12 og 13 Hundred-Aar. Det kan dog vel aldrig være, at et Folk kan fortiene at agtes for barbarisk, naar det haver bragt Kunsten at skrive i sit Modersmaal saavidt, som her er skeet. Men jeg maae ikke holde mig op med at udvikle dette. Læserne selv skionne bæder derpaa.

§. 8. De Feiler i Trykken, som jeg haver mærket, rettes paa følgende Maade:

Pag. lin.
8. 3. hæversku
12. 8. spurdum
13. 3-4. vandamálum
40. 3. i Latinen: subtepidos
ib. 5. - - - præcipit
65. 5. i Dansken: Visshed
71. 4. i Latinen: hyemem
84. 6. not. h. accedit
142. 13. i Dansken: Lan- udslettes
148. 3. i Latinen: fundus
150. 9. i Dansken: Slag
155. 3. i Latinen: majoris
182. 11. i Dansken: Livs-Fare
191. 10. i Texten: sela
208. ult. i Latinen: videatur
218. 7. i Texten: enn.
226. 3. i Dansken: ophidses
229. 7. - - - Giemmer
247. 7. i Texten: kann
284. 4. i Latinen: patrocinium
289. 12. i Dansken: Indgang
298. penult. i Latinen: eo
335. penult. i Dansken: Mistanke
344. 1. i Latinen: injurias
389. 8. i Anm. vastas
396. 3. i Anm. Attalum
407. 5. i Dansken: Skiolde-Baand Skiold-Rem
412. 8. i Anm. Append.
426. 2. i Latinen: defensoria
442. 3-4. i Latinen: munificentia
499. 4. i Latinen: diligenter
500. 12. i Texten: *Rettvise*
537. 2. i Dansken: Aanden
ib. 4. i Latinen: beatitudinis
542. 1. i Latinen: delictum
543. 7. i Lat. Non
551. 4. i Lat. qvemadmodum
567. 4. i Lat. prius
568. 5. i Texten: hafa
590. penult. i Texten: folk
591. 4. i Dansken: Moses
610. 5-6. i Latinen: præsideo
671. ult. i Texten: finni
672. penult. i Texten: refsing
673. 1. i Latinen: statuendum
686. penult. i Texten: mannligrar
709. 4. i Latinen: ullius
714. 9. i Texten: befir
727. ult. i Latinen: humectent
747. ult. i Texten: met
751. ult. og 15 i Texten: drap
752. ult. i Latinen: ,
765. 11. i Texten: drap
766. 4. i Latinen: sacro

I Forberedelſen.

Pag. XL. 1 col. lin. 29. de
— XLI. 2 col. lin. 10. den
— XLIV. 2 col. lin. 13. lade
— XLVIII. 1 col. lin. 9. forſ. i
— ib. - - - lin. 31. Aarſager
— XLIX. 1 col. lin. 5. den
— ib. 2 col. lin. penult. meget
— L. 1 col. lin. 3. trængt
— ib. - - lin. 10. tvertimod
— LI. 2 col. lin. 18. om.
— LIV. 2 col. lin. 7. Kunſtens

andre, ſom kunne være undløbne, rettes vel let af Meeningen.

§. 9. Jeg ſlutter med at ønſke, at Skriftet, da det nu er udgivet, maae finde en Aftræk, der ſvarer til den Begiærlighed, ſom mange have yttret, i at ønſke det trykt. Da er jeg vis paa, at det Sælſkab, i hvis Navn det er blevet udgivet, ſom til et Slags Prøve, vilde mærkelig opmuntres til at lægge Haand paa fleere af vore gamle Skrifter, ſom endnu ligge utrykte, hvortil de fleeſte Kiendere ventelig ville allerførſt foreſlaae de Dogmatiſke, ſom *Skálda, Edda Sæmundi, Rimbeigla*, og deslige. Da vilde Forlæggeren have des ſtørre Bevægende-Grund til at befordre diſſe, ſom han da ei fik Aarſag at fortryde den ſtore Bekoſtning, ſom han haver giort paa Speculum Regale. Da kunde og maaſkee Akademiets Bogtrykker faae Leilighed at bruge, til endnu ſtørre Nytte, de gamle Nordiſke eller Islandſke Bogſtaver, ſom han haver anſkaffet af nyt for dette Værks Skyld. For mig ſelv vil jeg ønſke, at Hr. Rector Einerſen ei maatte mistykke min Omgang med Skriftet, og at de Norſke Læſere ville tage til Takke med den liden Deel, ſom jeg haver taget i at fremføre for Lyſet en af de mange ſtore Mænd, ſom Norge haver havt i de ældre Tider, og hvoraf alt for faa ere blevne bekiendte for Eftertiden, ſom de fortiene.

Sorøe den 25 Jan. 1768.

J. ERICHSEN.

SU

SU KONUNGLIGA SKUGG-SIA.

Þá ek hug um leidda allar I-þrottir *a*), ok rannſakada ek med athygli alla ſido hvérrar I-þrottar, þá ſá ek mikinn fiaulda mædaz i villiſtigom þeim, er fráhaullodo *b*) ſidligom *c*) þiodgautom *d*), ok leiddo i villo ok Uſido; ok tínduz allir i ubyggiligom daulom þeir er þá ſtigo gengo, er mez lágo forbreckis; þviat þeir þreittuz af lángri mædo *e*) runnins *f*) vegar, ok haufdo eigi bre-

Det Kongelige Speil.

Da jeg i mit Sind foreſtillede mig a) alle Idrætter, og ranſagede med Agtſomhed alle Sæder, hørende til hver Idræt, da ſaae jeg en ſtor Mængde udmattes paa de Afveie, ſom hældede fra b) de ſædelige c) Landeveie, og førde til d) Vildfarelſe og Udyder; Iſær bleve alle de, der ginge de Veie, hvilke laae meeſt forover, tabte i ubeboelige Dale; thi de vare alt trætte af den udløbne e f) Veis langvarige Møiſom-

SPECULUM REGALE.

Cum animo pervolvebam vitæ quodlibet humanæ inſtitutum, et in rationes circumſtantiasqve cujusvis vivendi generis inqvirebam, non mediocrem comperi multitudinem in aviis defatigari, qvæ a tramite honeſtæ vitæ avocabant, & in errorem vitamqve diſſolutam ſeducebant; unde qvotqvot ſemitis, qvæ maxime declives erant, inſiſtebant, in vallibus, qvæ coli non potuere, perierunt; fatigati enim longa viæ,

a) *Ex. Societ.* Ek leidda allar Iþrottir fyrir augo hugar.
b) frákaullodo. *c*) gudligom.
d) *Ex. Soc.* í villiátter uſida.
e) *idem* mædi. *f*) lángs vegar.

a) jeg fremſtillede alle Idrætter for Sindets Øine.
b) kaldede fra. c) gudelige.
d) til de onde Sæders falſke Maal.
e f) af den lange Veis Mathed.

breckumegin til uppgaungo, ok eigi fundo þeir gagn-ſtigo þá, er þá mættu leida til þiod-vega ſida.

Sa fiaulldi ſyndiz mer tínaz med ymiſſum atburdum: ſumir fyrir fáfrædis ſakir; þviat Villiſtígar varo ſva miök trodnir, at þeir ſynduz gengiligazir *g*); ok hugdo fáfródir menn, at þat veri þiód-gautur; þviat þar var meſtur fiauldi á: enn ſumir tynduz fyrir ſakir leti ok ræktarleyſi: enn ſumum þókti einsligt at gánga adra vego, enn þá er fleyrzir gengo: ſumum geck til *h*) hád ok ſpott, ef þeir gengi ſer einir at vegum: enn ſumum geck til þrályndi ok illſka med ymiſsligom gyrndom.

Enn

ſommelighed, og havde ikke Styrke til at vinde op ad Bakken igien, og ikke heller funde de de Gienveie, ſom kunde føre dem til Sædernes Landeveie.

Denne Hob ſyntes mig fortabes paa adſkilte Maader: Nogle for Vankundigheds Skyld; thi de falſke Veie vare ſaa meget traadne, at de ſyntes de beqvemmeſte at gaae paa g); Vankundige Menneſker tænkede derfor at det vare Landeveie; thi derpaa var den ſtørſte Mængde: Andre bleve fortabte for Ladheds og Forſømmelſes Skyld: og endnu andre fordi dem ſyntes langſomt, at gaae andre Veie, end de, de fleeſte ginge: Nogle bleve drevne af h) Forhaanelſe og Spot, ſom dem vilde møde, om de ſøgte Veie, for dem ſelv alene: Endelig bleve og nogle drevne af Trodſighed og Ondſkab med adſkillige Begiærligheder.

Men

viæ, quam emenſi erant, moleſtia, nec ad ſuperiora collium iterum eniti potuerunt, nec compendia eundi, quæ eos in regiam morum viam reducerent, invenerunt.

Hæc turba diverſis videbatur rationibus acta peſſum ruere; vel Ignorantia, nam tramites, qui ad devia ducebant, adeo triti erant, ut tutiſſimi exiſtimarentur, unde ſtulti eos pro regia via, quoniam maximo hominum numero terebantur, habebant: vel torpore & negligentia, vel quod quibusdam tædioſum & inſolitum videretur, aut aliam, quam plurimi, viam ingredi, aut aliorum ſannas & irriſionem, ſi ſolitarii progrederentur, pati; vel denique Indole minus feriata, & malitia variis cupiditatibus ſtipata.

Sed

g) fyſiligaſtir at gánga. *h*) ſumir hrædduz.

g) behageligſte at gaae paa. h) frygtede for.

Enn þá er ek hafda sed hafnan Sidsemi ok tión hafnenda, þá hugleidda ek med mer *i*), hvern stig ek skildi þann ganga, er ek yrda ecki *k*) einnsaman ástaddur *l*), þó eigi þá stigo *m*), er ek sa fleza þreytaz á; at eigi *n*) tæki breckumegni frà mer, ef ek fystunz aptur *o*) at hversa *p*).

Enn med þvi at Fadir minn var lifandi, ok unni mer vel, þa *q*) vill-da ek helldur leita hanns rádagiaúrdar, enn ek taka þat rád, med skiótu áliti, er hanom syndiz eigi; ok rann ek til faudur míns skindiliga, ok birta ek fyrir ha-

Men da jeg havde seet denne Sædelighedens Forskydelse, og de Forskydendes Tab, da overlagde jeg hos mig selv i), hvilken saadan Vei jeg skulde gaae, som jeg ei k) skulde blive bestæd paa alene l), dog ikke de Veie m), nemlig de falske, som jeg saae de fleeste at udmattes paa; at n) jeg ei skulde forløbe saadanne Bakker, som kunde blive for tunge at komme op ad igien, om jeg skulde faae Lyst til at vende tilbage.

Men efterdi min Fader var endnu i Live, og undte mig vel, da q) vilde jeg heller søge hans Raadførsel, end paa en løslig Betragtning, fatte en Slutning, som ham ikke syntes om. Jeg løb derfor hastigen hen til min Fader, og aabenbarede for ham alt mit

Sed cum bonorum morum neglectum negligentiumque dammum animadverterem, mecum revolvebam, quam viam eligerem, quam solus non tererem, quamque tamen, licet plerisque nimis arduam, ita sequerer, ut regredi per ardua possem, si reverti liberet.

Cum autem Pater meus adhuc in vivis esset, mihique admodum faveret, malui ejus consilium expetere, quam institutum, illi forte invisum, præcipitanter sequi: confestim

i) hugda ec *Membr.*
k) ecki *deest in qvibusd. Codd.*
l) *qvidam Codd. add.* a þeim veg er ek tækia gánga.
m) ita *Ex. Societ. optime; alii, sensu minus commodo, habent:* ok ek gánga þó einn þá stigo. *n*) mæddi mic breckomegn.
o) eptir. *p*) venda *chartæ.* *q*) þecktiz mer at leita hanns ráds, helldur enn *Membr.*

i) betænkede jeg. k) ei: fattes i nogle Exemplarer, men bør være for Meeningens Skyld. l) at jeg ei skulde blive alene bestæd paa den Vei, som jeg tog eller begyndte at gaae.
m) og jeg dog gaae selv, eller være een af dem der ginge paa de Veie, Dydernes nemlig, som jeg saae ꝛc.
n) alt for store Bakker ikke skulde udtrætte mig.
q) befaldt det mig bedre, at søge hans Raad, end

hanum allt mitt Orendi. Enn fyrir þvi at fadir minn var bædi vitr ok góðviliadr, þá fann ek hann i blído skapi, þegar er hann heyrdi, at þat var Erendi mitt, at leita nytra *r*) fida; ok lofadi hann mer at spyria slíks, er ek villda, um sida athæfi *s*) edur grein i hverri I-þrott; ok het þvi, at gera mer kunna alla sido til hverrar I-þróttar, er ek spurda, þá sem makligazir væri hverri Iþrott at fylgia; ok hann het at sína mer til *t*) vid-siá, þá villu-stigo, er flezir byria med upphafi, þeir er snúaz frá sidligom þiódgautom; ok sua het hann at syna mer *u*) gengiliga gagnstigo, þeim er aptur vilia hverfa, af *x*) villum gautum, til þiodvega mannkosta.

þvi

mit Ærende. Men efterdi min Fader var baade viis og godvillig, da fandt jeg ham i god Luune, saasnart han hørde, at det var mit Ærende, at søge nyttige r) Sæder. Han tillod mig altsaa at spørge, hvad jeg vilde, om Sædernes Forfatning s) eller Art, i hver Idræt; han lovede og det, at giøre mig bekiendte alle de Sæder, i hver Idræt jeg spurgde om, der vare de tilbørligste at skulle følge hver Idræt; Videre lovede han at vise mig til Advarsel, de Afveie, som de fleste, der vendes fra de sædelige Landeveie, begynde med af Førstningen; Endeligen lovede han, at vise mig Gienveie u), tienlige at gaae paa, for dem der ville vende tilbage, af de falske Veie, til Dydernes Landveie.

Strax

festim igitur illum adii, meumqve propositum detexi. Verum, qvoniam Pater mihi contigerat sapiens & benevolus, deprehendi illum hilari animo, cum intellexisset, me bonos mores qvæsiturum; permisit igitur, ut pro lubitu sciscitarer de morum & artium qualitatibus, promittens se mihi explicaturum, tum cujuscunqve, de qva qværerem, vitæ instituta, tum rationes cuilibet vitæ generi convenientes; addensqve simul mihi semet ostensurum tramites, a qvibus caverem, erraticos, qvos ab initio ingrediuntur plerique a recta virtutum semita deflectentes, monstraturumqve calles, omnibus, qui, relictis viarum erroribus, in regiam virtutum viam reverti volunt, pervios.

Mox

r) sindra *Membr.* & 3 *chartæ.*
s) *alia:* athöfn eda. *t*) Vidsyndar.
u) gegnlega gángstigo *tres Chartæ.*
x) *Ex. Soc.* villi-áttum.

r) de ommældte, kan og betyde: de tabte.
s) Behandling eller Omgang.
u) tienlige Gangstier.

Þvi nærz byriada ek rædu mína med upphafligri ſpurningu *y*) um Kaupmanna I-þróttir ok þeirra ſidu. Enn at lokinni þeirri rædu ok ſpurningom, ok fengnum ſvaurom, þá dyrfdunz ek mína rædu ok ſpurningu *z*), ok ſteig ek hátt upp til I-þrotta umrædu; þviat þarnæſt tók ek at ſpyrja ok forvitna um Kongliga ſidu, ok annara ſtorhaufdingia, ok þeirra manna *a*) er þeim ſilgia eda þióna; ok eige let ek u-ſpurt med aullo um lendra *b*) manna I-þrottir ok þeirra ſido. Enn þó lauk *c*) minni ſpurningu med þvi, at ek rædda um I-þrott bönda ok ſiaulmennis þeſs er land bygguir, ok þeirra ſido ok athæſi.

Enn

Strax begyndte jeg min Tale, med at ſpørge førſt om Handelsmænds Levemaade, og deres Sæder. Men da den Tale og Spørsmaale vare ſluttede, og jeg havde faaet Svar derpaa, giorde jeg min Tale og Spørsmaale driſtigere z), og ſteeg høit op til at tale om Kunſterne; thi dernæſt begyndte jeg at udforſke og ſpørge om Kongers og andre ſtore Herrers, ſamt de Mænds Sæder a), ſom følge eller tiene dem; Ja jeg lod ei engang aldeles uſpurgt om Kongelige Befalingsmænds b) Forhold, og deres Sæder. Dog endtes c) mit Spørsmaal med at tale om Bonders og den Almues Idrætter, ſom beboer Landet, og deres Sæder og Forretning.

Men

Mox exorſus, de mercatorum artibus, vivendi genere, & moribus interrogavi, & ſtatim ſilum orationis ulterius deducens, ubi quæſtionibus prioribus erat ſatisfactum, altiora petebam, Regum mores principumque & ſatellitum percontatus, ne iis quidem intactis, quæ nobilium (clericorum) exercitia & mores concernunt, itemque eorum qui rus habentur aut populus audit.

Cæte-

y) med upphafi i ſpurningum. 3. *Codd.*
z) dyrfdunz ek i rædu ok ſpurningum.
a) ita *Ex. Societ.* melius. Alii habent: edr annara haufdingia, þeirra er þeim fylgia ok þiona.
b) lærdra *Ex. Societ.* alia Membr. & 3 chartæ.
c) *alia* lauk ek.

z) blev jeg meere driſtig i min Tale og Spørsmaale.
a) eller andre Hovdingers, ſom følge og tiene dem (Konger).
b) de Lærdes eller Geiſtliges.
c) ſluttede jeg.

Enn þá er ek hafda fengit gnóg anſvaur ok viturlig af munni faudur míns, um alla þá luti er ek ſpurda, þà varo nær ſtaddir göfgir menn ok ſpakir, þeir er heyrdu mína ſpurningu, ok hanns viturlig ok ſannlig anſvaur; þá bádo þeir þeſs, at ek ſkyllda alla ockra rædu ſkrifa ok i bók ſetia *d*), at eigi yrdi ſu ræda ſua ſkiótt med tiónum, ſem ver þaugnudom, helldur veri hun þá ſidan maurgom nytſamligt gaman, er *e*) eigi máttu hallda ſkemtan af oz ſiálfom, er nær vorum ſtaddir þeſſi rædu oc heirdom.

Enn ek giaurda bædi eptir bæn þeirra ok rádum, ok ſtuderadi ek mikit i þeim aullom rædum *f*) med athugaſamligu *g*) min-

Men da jeg nu havde faaet tilſtrækkelige og viſe Svar, af min Faders Mund, paa alle de Ting, ſom jeg ſpurgde om, da vare tilſtæde nogle fornemme og viiſe Mænd, ſom hørde mit Spørsmaal, og hans viiſe og ſandelige Svar. Diſſe bade da om, at jeg ſkulde ſkrive og ſette i en Bog, alle vore Samtaler, at denne Tale ikke ſkulde gaae i Glemme, ligeſaa haſtig, ſom vi taugde, men blive da ſiden til en nyttig Tidsfordriv for mange e), ſom ikke kunde nyde Fornøielſe af os ſelv, vi ſom vare nærværende ved denne Tale, og hørde den.

Jeg giorde og baade efter deres Begiæring og Raad, og eftertænkede meget nøie alle de Taler f), med en agtſom g) Erindring;

Cæterum cum obtinuiſſem reſponſa patris mei tum ſufficientia tum ſapientiæ ſale condita, viri aderant inſignes & eruditi, qui poſtquam meas quæſtiones & patris mei reſponſa, ſapientiæ & veracitatis laude commendabilia, audiverant, memet ut integrum colloquium literis mandarem orabant, ne ſtatim ſilentio facto periret ſermo; putabant enim colloquium noſtrum oblectamento fore utili plurimis, qui nos non audiunt, nec aderant colloquio.

Precibus horum virorum & conſilio, quantum par, facturus ſatis, Patris mei ſermones, quos, animo attento, memoriæ infixos perluſtravi, libro huic, non tam ad demul-

d) ok bókſetia.
e) eige varo nærſtaddir varri rædu oc hlíddo.
f) rádum. 2 chartæ, male.
g) *Ex. Soc.* hugſannligu.

e) ſom ikke vare nærværende og hørde vor Tale.
f) Raad.
g) eftertænkſom.

minni, ok ſetta, ek allar þær rædur i eina bók, eigi at eins til eyrna gamans ok ſkiotrar *h*) ſkemtanar þeim er heyrdi, helldr til margfaldrar nytſemdar aullum þeim, er med rettum athuga nema þeſſa bók, ok fylgia þvi aullu vel, er biidur i bókini. Enn bókin er ſua geor, at þó man fródleikur i þikia ok ſkemtan, ok þó *i*) mikit gagn, at þat ſe vel numit, ok giætt eptir þvi, er ritat er i bókinni; enn ſa er hefir fullann ſkilning ok rettann, þá verdur hann þez var, at ſu er meiri bókin er glóſa þarf, en hin er ritut er. Enn bókinni er gefit fagurt nafn, þvi at hon heitir *Speculum Regale* edur *Konungleg k*) *Skuggſiá*; eigi fyrir drambs ſakir þeſs er ritadi; nema fyrir þa ſauk, at þeim

dring; og ſatte derpaa alle de Taler i en Bog, ei alene til Fornøielſe for Øret, og en kort h) Tidsfordriv, for dem ſom kunde høre ſamme, men heller alle dem til mangfoldig Nytte, ſom med ret Agtſomhed lære denne Bog, og følge alt det vel, ſom deri befales. Men Bogen er ſaaledes indrettet, at deri maae findes tillige baade Lærdom og Fornøielſe, og dog lige ſtor Nytte i), naar det, ſom deri er ſkrevet, bliver vel lært og taget i agt; alene at den, ſom haver fuldkommen og retſkaffen Skiønſomhed, erfarer letelig, at den Bog ſom behøver at udføres herom, er meget ſtørre, end hin, ſom her er ſkreven. Bogen er og givet et ſmukt Navn, thi den kaldes *Speculum Regale*, eller Kongeligt k) Speil; ikke for dens Hovmods Skyld, ſom

demulcendas aures, & jocum, qui cito transiret, movendum, quam ad eorum potius utilitatem, qui libro attente ſtudent, & rite quæ heic præcipiuntur obſervant, inſerui. Liber vero iſte ita concinnatus eſt, ut, ſi juſte tractetur, & ſi ea, quæ continet, ſolerter penſitentur, non doctrinam modo & oblectamentum, ſed & utilitatem ſpirare compleclique videatur; Interim quicunque rite ſapit comperiet majus habere momenti librum qui hæc exhauriat explicando, quam qui hic conſcriptus eſt. Libro huic inditum eſt ſplendidum nomen Speculi Regalis, *non ob jactantiam ſcriptoris, ſed ut ad diſcendum bonos*

h) *Ex. Soe.*. ſkiót-tindrar.
i) *alia:* enda mikit gagn; *adhuc alia:* ok ſkemtan ok gagn mikit ef at vel er numit.
k) Kongs.

h) flygtig, eller haſtig glemt.
i) og tillige ſtor Nytte, andre: baade Fornøielſe, og en ſtor Nytte, om det bliver vel lært.
k) en Konges.

þeim ſkildi þykia girniligri til náms er heyrdi; ok fyrir þa ſauk adra, at hver er forvitnaſt vill um góda ſido edur hæverſka, edur fögur ok ſannlig orda-laug, þá mun hann þar *l*) finna ok ſiá i bókini, ſuaſem margar likneſkiur edur allzkyns ſmídi *m*), ſem i ſkírri ſkuggſián. Enn fyrir þvi heitir þeſſi bók *Kongs Skuggſiá*, at þar er jafnviſt ritat um Konga ſidu, ſem annara manna; enda er hann hæzur at nafni, ok á hann at fylgia fegurſto ſidom, ok hanns hird, ok allir hanns þiónuſtu-menn, at allar adrar þiódir taki af þeim gód dæmi til rádvendi ok gódrar medferdar ok allra annara hæveſkra ſida. Enda *n*) á Konungur hver ſem einn viſt at ſiá opt i þeſſa ſkuggſián, ok líta firſt á ſiálfs

ſom ſkrev den; men af den Aarſag, at den ſkulde ſynes des begiærligere til Lærdom, for dem ſom hørde den; og af den anden Aarſag, at enhver, ſom vil efterforſke gode Sæder eller Høviſkhed, eller ſmukke og ſandlige Talemaader, ſkal kunne l) finde og ſee i Bogen, ligeſom mange Billeder eller allehaande Mynſtere m) dertil, ſom i et klart Speil. Men derfor hedder denne Bog en Konges Speil, at deri er ligeſaa vel ſkrevet om Kongers, ſom om andre Menneſkers, Sæder; desuden er en Konge den høieſte iÆre-Titel, og bør derfor baade ſelv, og hans Hofmænd, og alle hans Tienere, følge de ſmukkeſte Sæder, at alle andre Folk ſkal kunne tage af dem gode Exempler, til Forſigtighed og god Opførſel og alle andre hovi-

honos mores alliceret auditores, & qui perſcrutari volunt bonos mores & elegantes, vel etiam ſcitos & genuinos loqvendi modos addiſcere, eosdem, velut ſimulacra & artificioſas imagines, in hoc libello, ceu lævigato ſpeculo, poſſent intueri. Regale *autem vocatur ideo hoc ſpeculum, quod æqve hic de Regum ac aliorum hominum moribus diſſeratur. Ut inſuper Rex ſummo cohoneſtatur axiomate, unde ipſe, ſatellitium ejus & miniſtri exprimant neceſſe eſt elegantiſſimos mores, ut aliis exemplo probitatis, prudentiæ, vitæqve homileticæ præluceant; ita intueri debet Princeps ſpeculum hoc, ſuosqve primum mores deinde omnium, qui ei parent, examinare, ut ſuus conſtet virtuti honos, ſuum præmium*

l) *al.* má hann þat.
m) *alia* godar ſmídir, *al.* ſmídamindir, *al.* ſmidadar mindir. *n*) ſua.

l) maae kunde finde og ſee det.
m) gode Kunſtſtykker, andre: Modeller, andre: dannede Former eller Prøver.

ſiálfs ſins ſidu, ok þvi næz allra annara, þeirra ſem undir hanom ero; ſæma þá alla er góda ſidu hafa, enn temia þá til gódra ſida, med aga, er eigi meigu ógnarlauſt numit ſá. Enn þó at þat nafn ſe helldur á, at *Kóngs Skuggſión* ſe kallat, þá er hun þó ſkiput aullom *o*) at heimild, ſua ſem almenningur; þviat hveriom er koſtur i at ſiá, er vill, ok ſkigna, hvert er helldr girniſt, um ſidu *p*) annara eda ſiálfs ſins; ok fleza man hann þar i finna; ok væntir mik, at hann man eigi vera taldur med uſidarmönnum, er vel ſilgir þvi aullo, er þar má iſinna, ok til hanns ſidar horfir *q*), hvada manna ſem hann er, at tign *r*) edur naſni. Enn ef nockur girniſt edr forvitnaz at heyra

høviſke Sæder. Desuden n) bør viſſelig enhver Konge ofte ſee i dette Speil, og da først betragte ſine egne Sæder, og dernæſt alle andres, ſom ere under ham; belønne alle dem, ſom have gode Sæder, men tæmme hine til gode Sæder med Tugt, ſom ikke uden Truſel kunne ſaae lært dem. Men ſkiønt denne Bog heller bær det Navn, at den er kaldet en Konges Speil, (end noget andet), ſaa er den o) dog overladt alle til Brug, ligeſom en Alminding; thi enhver, ſom vil, har Adgang til at ſee deri, og efterſee, hvilket han helſt ønſker, andres eller hans egne Sæder p); han vil og finde de fleeſte deri; ſaa at jeg haaber, at den ei bliver regnet blant uſkikkelige Folk, ſom vel følger alt det, ſom deri kan findes, og hører q) til

mium, utque bonis adſveſiant moribus diſciplinæ beneficio, qui diſciplinæ metusque pœnæ expertes nunqvam eosdem addiſcerent. Nec obſtat nomen Speculi Regalis, *quo minus liber ſit omnibus apertus & communis inſtar boni conſecratus, nam omnibus patet, qui mores ſuos aut aliorum diſcutere cupiunt: Nec crederem eum male moratis annumerandum civibus, qui fideliter exſeqvitur ea, quæ heic invenire licet, & ad ejus ſtatum pertinent, cujuscunqve demum officii aut dignitatis fuerit. Quamvis autem qvis librum hunc audire*

o) *alia:* ok þar med heimil.

p) *Ex. Soc.* ſialfs ſins, edur alla adra ſidu, þá er þar má i finna; ok þeſs vænti ek, ath ſá mun eige óſródur vera talldur, edur med.

q) *idem* hæfer.

r) *idem* tegund.

n) Saa og.

o) beſkikket for alle, og dermed frie til Brug.

p) om ſine egne, eller alle andre Sæder, ſom deri maae finde; og det venter jeg, at den ei vil regnes ſom ukyndig, eller iblant.

q) paſſer.

heyra edur nema þeza bók, þá er eigi naudsyn at forvitnaz þez nafn, edur hvat manna sá var, er samansetti ok ritadc *s*) þeza bók, at eigi *t*) beri sua at, at nockur hafni þvi, sem til nytsemdar má þar ifinnaz, annathvert fyrir hádungar sakir, edur aufundar, eda einhvers fiandskapar vid þann er geordi.

Enn þez vilium ver giarna beida, er aullom er vel veitanda, at þeir gódir menn, er bókina heyra *u*), þá rannsaki vandliga med athygli ok rettu áliti; ok ef nockurir lutir finnaz þeir, er naudsynligir þikia bokinni vera, ok þar eru eigi ádur isettir, annathvört um sida athaufn, edr viturlig ok vidurkvæmilig *x*) orda-

til hans Levemaade, af hvad Folk han end er i Hensigt til Stand r) eller Titel. Men om nogen ønsker eller attraaer at høre eller lære denne Bog, da er ikke fornødent at efterforske dens Navn, eller af hvad Stand den var, som sammensatte og skrev s) den, at det ikke skal hendes, at nogen skal forskyde det, som deri kan findes til Nytte, enten for Foragts, eller Avinds, eller noget Fiendskabs Skyld imod den som skrev.

Det derimod ville vi gierne bede om, som alle vel maae tilstaaes, at de gode Mænd, som u) høre dette Skrift, ville nøie randsage det, med Agtsomhed og ret Skiønsomhed; og om nogle Ting findes, som kunne synes nødvendige for Skriftet, men som ei ere allerede satte deri, enten om Sædernes Førelse, eller vittige og beqvemme Tale-

audire vel discere cupiat, sciscitari nomen aut genus scriptoris necesse non est, ne opprobii vel invidiæ vel hostilis in auctorem animi causa, quæ usui esse possent, contemnat.

Cæterum amice (quod nemini temere denegandum est) quæsumus, quotqvot librum hunc audiunt lectum, studio & justa cura adhibita pensitent eum, &, si quæ necessaria iisdem occurrant, quæ libro inseri deberent, inserta tamen non sunt, nimirum quæ vel concernunt morum directionem vel sapientes congruasqve rebus sententias, concinne addant: con-

s) *al.* rita let. *t*) *Ex. Soc.* berizt svo til.
u) *idem* heyra vandliga med athy_li, þá ranzaki med rettu áliti, ef nockrir.
x) vidkvæmilig.

r) Art eller Navn.
s) lod den skrive.
u) som høre Skriftet nøie med Agtsomhed, ville da randsage med ret Skiønsomhed, om nogle Ting.

orda-laug, þá auki til med gódri ſkipan; ſva ok ef nockurir lutir finnaz þeir þar i ſkipadir, er ſpilla þikia fyrir bókinni, ok var ſkammſyni *y*) hefir ofmælt, þá dœmi þat med ſannſyni af, ok bæti med gódum vilia yfir vara fáfrædi, ok virdi vel ok gódgiarnliga fyrir oſs vart ſtarf; þviat eigi ſtaurfodom ver fyrir drambz ſakir, helldur fyrir ſakir gódvilia vid alla þá, er þurfa þikiaſt ok girnaz ſlíks *z*) fródleiks.

Enn þá *a*) ek gek til faudur míns *b*) um þenna ſpurdaga, er nu haufum ver umrædt, þá lærda ek *c*) i firſta ordi, er ek kvadda hann, hverſo hveriom ber *d*) at kvedia edur mæla vid ſinn faudur.

Gód-

Talemaader, at de da i god Orden ville tilIægge ſligt; Saa og om nogle Ting findes ſatte deri, ſom kunne ſynes at vanhælde Skriftet, og (hvori) vor Kortſigtighed y) haver ſagt for meget, at de da, efter Billighed, (ville) dømme det fra, og bøde med god Villie paa vor Vankundighed, og optage vort Arbeide vel og gunſtig for os; thi vi arbeidede ikke for Hovmods Skyld, men for Velvilligheds Skyld, mod alle dem, ſom (kunde) ſynes at behøve eller begiære z) dette Slags Lærdom.

Da jeg nu gik til b) min Fader om denne Foreſpørgſel, ſom vi nu have mældet om, da lærde jeg c) i det førſte Ord, da jeg hilſede ham, hvorledes enhver bør hilſe eller tale til ſin Fader.

God

contra, ſi quæ deprehendantur commendata, quæ libro detrahunt, & ingenii noſtri imbecillitas imprudenter addidit, æqua lance reſecent, & benevolentiæ ſuæ velum prætexentes noſtræ ignorantiæ, noſtrum boni conſulant laborem, quem, non ſuperbia inducti, ſed animo bene de iis merendi, qui ſuæ ſibi ignorantiæ conſcii, erudiri volunt, ſubiimus.

Quæſiturus autem antedicta patrem meum adii, & ut ſalutavi eum, ſtatim didici, qua ratione quilibet patrem ſuum compellare aut ſalutare debeat.

 Bonus

y) ſkipan *Membr.*
z) ſíns frodleiks. *Codd. 2. Chart.*
a) er *add. Membr.*
b) til fundar vid födur minn.
c) *Ex. Soc.* lærda ek alla *al.* allt.
d) *Ex. Soc.* byrjar.

y) Indretning, Forfatning, Plan.
z) ſin Lærdom ɔ: den dem anſtaaer.
b) til Samtale med min Fader.
c) i det allerførſte, andre allerede i det førſte.

Gódann dag, Herra minn! ek em ſua kominn til ydvars fundar, ſem biriar hlídnum ſyni ok lítilatum, at finna áſtſamligann *e*) faudur ok gaufgann; ok vil ek þez ydur bidia, at þer hafit þolinmædi, at hlída þeim lutum, er mig fyſir at ſpyria, enn lítilæti *f*) at ſvara med gódfyſi ſpurdnum lutum.

Med þui þu ert einka ſun minn, þá líkar mer vel, attu komir opt til míns fundar; þviat ſkyldt *g*) væri tal ockart um marga luti; ok vil ek giarna hlída þui er þu villt ſpurt hafa, ok veita anſvör þeim aullum lutum, er ek em med ſkinſemd atſpurdur.

Eg heyri þat al-þído vitni, ſem ek ætla ſatt vera, um vitſku ydra, at varla fái

God Dag min Herre! Jeg er ſaaledes kommen til Samtale med Eder, ſom en lydig og ydmyg Søn bør beſøge en kiærlig og anſeelig Fader; Jeg vil og bede Eder derom, at I haver Taalmodighed, (til) at høre de Ting, ſom mig lyſter at ſpørge om, men Føielighed (til) at beſvare med Godhed de omſpurgte Ting.

Efterdi du eſt min eeneſte Søn, da befalder mig vel, at du kommer ofte at beſøge mig; thi der ere mange Ting, hvorom det var tilbørligt at vi talede ſammen; jeg vil derfor gierne høre paa det, ſom du vil have omſpurgt, og give Svar paa alle de Ting, ſom jeg bliver med Skiønſomhed omſpurgt.

Jeg hører det af alle Mands Vidnesbyrd, ſom jeg og meener at være ſandt, om Eders

Bonus dies, mi Domine! non ſecus te jam convenio quam obedientem & ſubmiſſum filium decet, cum patrem adit humanum & generoſum, tuam patientiam, quæ audiat quærentem, & humanitatem benevole reſponſa daturam imploraturus.

Meus cum ſis filius unicus, prorſus arridet, quod me ſæpius convenias, de multis qvippe colloqvamur neceſſe eſt; tibiqve ſpondeo, me lubenter tuas quæſtiones auditurum, eorumqve daturum reſponſa, de qvibus intelligenter interrogor.

Publica fama, de cujus fide nullus dubito, percepi, in hoc regno te ſapientiorem prudentioremve vix quemqvam deprehendi; nam tuam ſententiam exqvirere volunt quotquot

e) *Ex. Soc.* áſtſamann.
f) *idem* litilæti *er* at andſvara *male*
g) *idem* ſkylldugt.

fái vitrari mann i þesso landi, enn þer erut, til allrar speki, þviat til ydarar urlausnar stunda *h*) allir þeir, er vandamal, um eigu at skipta; enda heyri ek ok, at sua væri þá, er þer varot med Kongum, at i ydrum munni þóttu vera aull landrád, sua lögmál ok sættargiördir, ok allzkonar speki. Nu med þvi at ek em hæfiligur *i*) arfi ydar til feargætzlu, þá villda ek ok giarna verda nockut *k*) hluttakari af arfi spektar ydarar, ok villda ek þer lærdot mig, hvert stafróf edur upphaf ek mætta þat nema af ydur, *l*) er þadan af læsa ek adalritningar mannvits ydars, ok sua stíga i ydar fótspor; þviat ek væntir, ef ydar mizir vit, at margir muno á þat stunda

Eders Indsigt, at der neppe findes, i dette Land, en forstandigere Mand, end I er, i al Viisdom; thi til Eders Dom søge h) alle de, som forehave vanskelige Sager; Jeg hører endog, at det har været ligesaa, da I vare til Hove, at den heele Lands-Bestyrelse, saavel Love og Fordrage, som allehaande Viisdom, syntes (eene) at være i Eders Mund. Nu efterdi jeg er en retmæssig Arving til at besidde Eders Gods i), da vilde jeg og gierne blive deelagtig i noget af Eders Viisdoms Arv, og derfor, at I vilde underviise mig, hvilket saadant Alphabet eller Begyndelse jeg maatte (kunne) lære af Eder, at jeg l) siden (skulde) kunne læse Eders Videnskabs Hovedbøger, og saaledes træde i Eders Fodspor; thi jeg forestiller mig, om I falder fra,

quot nodosis litibus implicantur: præterea cum ministerii Regii magna pars esses, administratio regni, leges, pacta, & quæ cætera, ex tuo solum ore pendere videbantur. Ast quoniam opum tuarum conservandarum hæres sum, partis quoqve sapientiæ tuæ fieri hæres valde optarem, qva propter me doceas, quæso, Alphabetum quoddam aut ea Elementa, quorum beneficio cæteras tuas doctrinas haurire vel ediscere queam, tuaque vestigia sequi. spero

h) standa *Membr.*

i) *ita Ex. Soc. alii* hæfiligur arfi ydrum *adhuc alii* arfi at aud ydar til gætzlo.

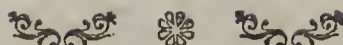
k) *alii* nockurz.

l) *ita Ex. Soc. elegantissime, alii habent:* at ek mætti þadan af lesa allar ritningar munns ydvars *minus eleganter.*

h) indskyde sig.

i) berettiget til Eders Arv, andre: Arving af Eders Midler, til (deres) Besiddelse.

l) at jeg maatte siden læse alle Eders Munds Skrifter.

ſtunda *m*), at þer manut mik lærdann hafa eptir ydrum ſidum.

Þeſſum rædum þiki mer bædi gott at hlída ok ſvara; þviat þat er mer mikil huggun, at ek hefi til þeſs leift eptir mik ſtór audæfi, at rettur ſun minn ſkál eptir mik niota *n*), þó meiri gedfró, at hann leggi ſik eptir mannviti ok nytſemdum. Þviat ek munda varla virda, ſem minn ſun væri, þóat ek hefda getinn, ef fifl væri. Enn ef þu villt nema mannvit, þá vil ek ſína þer þann grundvöll, er upphaf er allrar ſpeki, eptir þvi ſem einn haufot-ſpekingur hefur mælt: *Þat er upphaf ſpeki at hrædaz almáttkann Gud:* enn hann ſcal þó eigi hrædaſt ſua ſem uvin, helldur med áſtar hrædzlu, ſva ſem Gudz Sonur ſialfur lærdi þann

fra, at mange ville ſtole paa m), at I maae have oplært mig efter Eders Sæder.

Diſſe Taler ſynes mig baade godt at høre og ſvare; thi (vel) er det mig en ſtor Trøſt, at jeg til det har efterladt mig ſtore Midler, at min rette Søn ſkal nyde n) (ſamme) efter mig; dog (er det mig langt) ſtørre Sinds Fornøielſe, at han lægger ſig efter Videnſkab og nyttige Ting; thi neppe vilde jeg agte ham, ſom han var min Søn, ſkient jeg havde avlet ham, om han var en Taaſſe. Men om du vilt lære Videnſkab, da vil jeg viſe dig den Grundvold, ſom er al Viisdoms Begyndelſe, efter det ſom en ſtor Viismand har ſagt: **det er Viisdommens Ophav at frygte den almægtige Gud.** Men ham ſkal dog ikke frygte ſom Fiende, men med Kiærligheds Frygt, ligeſom Guds Søn

ſpero enim, ubi te amiſero, plerosque pro certo habituros, me tuis moribus diſciplinatum eſſe.

Sermones iſtos libenter audio, reſpondere paratus & cupidus; præcipuum enim ſolatium exinde percipio, quod inſignes divitias relinquens, filium habeam talem, qui iis poſſit rite frui: vix enim eum pro filio haberem, quamvis genuiſſem, qui fungus eſſet. Sed cum ſapientiæ præceptis imbui velis, oſtendam tibi ſundamentum & principium omnis ſapientiæ, juxta ſapientiſſimi cujusdam oraculum, dicentis: Initum ſapientiæ eſt timere omnipotentem Deum: *timendus vero non eſt metu ſervili velut hoſtis, ſed amore filiali veren-*

m) *alii* hallda *alii* a þat ſtanda.
n) *al.* vel nyta.

m) holde for, andre: paaſtaae.
n) have godt af.

þann o) er ſpurdi, hvat p) at væri upphaf bodorda: enn Gudz Sun víſadi hanom til þeirrar ritningar er ſua mælir: *Elſka þu Gud af aullo hiarta þíno, ok af öllo abli þino, ok af aullom mætti þínom.* Nu ſcal Gudi unna um fram hvervetna, enn hrædaſt hann hvert ſinni, er madur gírniſt rángra luta, ok láta lauſt q) ránga girnd, fyrir Guds ſakir, þó at madur hafi dirfd á at hallda fyrir manna ſakir. Nu med þvi at þu leitar, hvat ſtafróf er edur grundvöllur til ſpektarnáms, þá er þetta eitt ſatt upphaf r), ok ecki annat; enn ſá er þetta nemur ok giætir, þá miſſir hann s) eigi ſannrar ſpektar ok allrar giædſco.

Þetta

Søn ſelv lærde den ſom ſpurgde, hvad p) der var Budenes Ophav: Guds Søn nemlig henviſede ham til den Skrift ſom ſiger ſaa: **Elſk Gud af alt dit Hierte, og af al din Styrke, og af al din Formue.** Gud ſkal (man) altſaa elſke fremfor Alting, men frygte ham hver gang, ſom man faaer Lyſt til onde Ting, og ſlippe ond q) Begiærlighed for Guds Skyld, om man end haver Driſtighed til at holde ved den for Menneſkenes Skyld. Nu efterdi du ſøger hvilket (der) er Alphabetet eller Grundvolden til at lære Viisdom, da er dette det eeneſte ſande Ophav (dertil), og intet andet; men den ſom lærer og agter dette, han s) gaaer aldrig feil af ſand Viisdom og al Lykſalighed.

Dette

verendus, ut eum, qvi de primario præcepto ſciſcitabatur, docuit ipſe Dei filius, eiqve ſeqventem ſacræ ſcripturæ locum ſuggeſſit: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo & totis viribus tuis: *hinc Deus ſuper omnia diligendus & omni tempore verendus, ut quoties vitiorum nos ſubit cupido, eam propter Deum expellamus, quamvis metus, ob hominum potentiam ſubortus, temeritatem noſtram reprimere neqveat. Et qvoniam qværis qvid principium ſit vel rudimentum totius ſapientiæ, non aliud qvam qvod mox audiſti, commendare poſſum, utpote verum & unicum: unde, qvi idem didicerit & obſervaverit, ſapientiæ & felicitatis non expers erit.*

Hoc

o) *Membr.* þeim.

p) *Ex. Soc.* hvat upphaf væri i ſpeki ok bodorda.

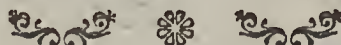
q) lata ſier þo lauſa ranglatliga girnd. *Memb.*

r) *Ex. Soc. omitt.* upphaf. s) *alia* ſá.

p) hvad der var Ophav i Viisdom og iblan Budene.

q) og løsladt fra ſig uretfærdig.

s) den.

Þetta er viſt áſtſemdar rád, ſem af ydur er van, ok er þó gott ok audnæmiligt, hveriom er gipta filgir; enn þar muno þo margir lutir fylgia verda *t*), þeir er til iþrotta heyra *u*), ef madur ſcal vitur heita.

Þetta er upphaf allra gódra luta ok ſtafróf: enn af ſtafróſi kinnaz allar bókliſtir *x*), ok er æ þui betur, er fleyri gódar iþróttir filgia þezum *y*); *z*) þviat af iþrottum verdur madur fródur, med hverio athæfi er hann vill ſidan lifa, hvert er hann helldr vill vera Konungsmadur edur bóndi edur kaupmadur.

Medur

Dette var viſſelig et kiærligt Raad, ſom og var at vente af Eder, og dog tillige godt og let at lære for enhver ſom Lykke følger. Men derhos vil dog vel behøve at følge mange Ting, ſom u) høre til Kunſterne, om man ſkal (kunne) kaldes viis.

Dette er Ophavet og Alphabetet til alle gode Ting: Men (ligeſom) alle boglige Kunſter x) læres af Alphabetet, (ſaa) er (det) og altid desbædre, jo fleere (andre) gode Kunſter der følge med diſſe y); thi af Kunſterne bliver man klog, paa hvilken Maade, ſom man ſiden vil leve, enten man helſt vil være Hofmand, eller Bonde, eller Kiøbmand.

Efterdi

Hoc quidem egregium eſt conſilium, tale nimirum, quod ex te, tanto viro, ſperare licet, nec minus bonum quam perceptu facile quibus fortuna in hoc negotio faveat: multa nihilominus conjungenda ſpero, quæ ad artes pertinent, ſupereſſe, aſt obſervanda illi, ſapientis titulo qui cohoneſtari ambit.

Sunt elementa & principium omnium bonarum rerum, quæ dixi. Ex Alphabeto omnes artes literariæ addiſcuntur, & quo plures huic principio junguntur artes, eo melius: namque artes docti & periti nomen pariunt, quodcunqve demum vitæ ſive ruſticæ, mercatoriæ, vel aulicæ genus elegeris.

Cum

t) *al.* verda at fylgia.
u) til iþrottar hæfa. *Ex. Soc.* & 3 *chart.*
x) *Ex. Soc.* bækur. *y*) *al.* þezu.
z) *Ex. Soc. addit* enn *abundanter.*

u) ſom tiene til Kyndighed.
x) Bøger.
y) dette.

Medur þvi at ek em nu á lettasta alldri *a*), þá fysunst *b*) ek at fara landa *c*) á medal, þviat ek treystunst eigi til hirdar at leita, firr enn ek hefi sed *) annara manna sido ádur. Nu er þetta fysi min, nema þér leggit annat rád til.

Þó at ek helldr hafa Kongsmadur verit enn kaupmadur, þá vil ek þá idn *d*) eigi fyrir þer **) lazta; þviat til þez veliast opt hinir bezto menn. Enn þat vardar miök miklo, hvert madr líkiz helldr þeim, er kaupmenn ero rettir, edr þeim, er ser gefa kaupmanns nafn *e*), ok ero þó mángarar edr falsarar, selia ok kaupa rángliga.

Þat

Efterdi jeg nu er i a) den munterste Alder, da b) har jeg Lyst til at fare til Søes paa Kiøbmandskab, thi jeg understaaer mig ikke at søge til Hoffet, førend jeg haver først seet*) andre Menneskers Sæder. Nu er dette min Lyst, uden I giver mig andet Raad.

Skiønt jeg meer haver været Hofmand end Kiøbmand, da vil jeg (dog) ikke**) laste for dig den Haandtering d); thi dertil (ligesom) udsøges ofte de braveste Mænd. Men derpaa beroer overmaade meget, enten man meer ligner dem, som ere rette Kiøbmænd, eller dem, som give sig Kiøbmænds Navn e), og ere dog (kun) Høkere og Falsknere, (der) sælge og kiøbe uretmæssig.

Det

Cum sim in flore ætatis jam plurimum vegetæ, cælum mutare & varias terras invisere cupio, mercaturæ exercendæ gratia, non enim audeo in aulam prius me conferre, qvam mores exterorum perlustravi. Hoc esse meum desiderium scias velim, nisi aliud consulueris.

Qvamvis Regum satellitio majore jure qvam mercatorum globo adscriptus fuerim, mercaturam tamen atro carbone neqvaqvam notabo, illa qvippe delectantur non raro optimi homines: refert vero plurimi, num quis mercatorum probatæ fidei mores exprimat, an eorum, qvi adscito mercatorum nomine, fæneratores revera & falsarii, per summum nefas emendo & vendendo alios emungunt.

C De-

a) *al.* skeidi.
b) *Ex. Soc.* girnunzt.
c) *idem* í milli. *) *alia* adra.
d) *idem* iþrótt. **) *al.* því.
e) *idem* nöfn kaupmanna.

a) det munterste (Alders) Løb.
b) attraaer jeg. *) andre Sæder.
d) Kunst. **) derfor laste den.
e) Kiøbmænds Navne.

Þat mundi mer vel gegna, at lykiast þeim er vel væri; þvi þat man *) synast verr enn van væri til, ef ydar sun **) likist þeim er f) eigi væri vel. Enn hvers sem mer g) verdur af audit, þá fysir mik þó at þer geörit mer h) kunna þeirra manna sidu, er vel þikia vera i þeirri iþrótt.

i) Þá madur scal kaupmadur vera, þá verdur hann at leggia sik i margann lifsháska, stundum i hafi, enn stundum i heidnum löndum, enn nærza jafnan med ukunnom þiodom, k) ok þarf jafnan þat at hugsa at hann ***) se þar vel staddr, sem hann er. Nu þarf hann i hafi mikinn

Det vil anstaae mig best, at blive dem liig, som ere vel; thi det vil synes slettere, end der var Haab til, om Eders Søn blev hine liig, som f) ei vare vel. Men hvilken g) end min Skiæbne bliver, da længes mig dog efter, at I ville giøre mig h) de Mænds Sæder bekiendte, som synes at være vel i den Kunst.

i) Naar man skal være Kiøbmand, da maae man sette sig i mangen en Livsfare, nu paa Havet, nu i hedenske Lande, men næsten altid blant ubekiendte Folk, k) og behøver stedse at betænke det, at han *) kan være vel bestæd, hvorsomhelst han er. Paa Havet især behøver han stor Hurtighed og Tapper-

Deceret omnino juvaretque memet bonorum vestigia sequi, nam exspectationi aliorum neqvaqvam fieret satis, si filius tuus iis, qui minus boni sunt, similis evaderet. Ast quomodo demum cunque res mihi cesserit, optarem, ut me mores edoceas illorum, qui mercandi artem rite exercent.

Ubi mercatorem quis agit multis sese exponat, necesse est, vitæ periculis, quæ illi evenire solent, tum mari, tum in regionibus, ubi Christiana Religio publice non recepta est, sæpissime vero, quando illi res est cum nationibus incognitis; observandum vero semper,

*) *al.* inu. **) likist. f) *Ex. S.* eigi er.
g) *idem* er af þvi audit.
h) *idem* kunnigt, hversu þeirra manna sider eru, er ydur þikia.
i) *idem* sa madr er kaupmadr skal.
k) *ita Ex. Soc. melius, al.* æ þarf madr jafnan at huga, at hann se þar vel, sem þá er hann staddr. ***) *al.* ætíd megi var um sig vera.

f) ikke ere.
g) hvilket af disse to der bliver.
h) bekiendt, hvorledes de Mænds Sæder ere, som Eder synes.
i) den Mand som skal være Kiøbmand.
k) overalt behøver man stedse at tænke paa, at man kan være der vel, som man da er bestæd.
*) altid maae være vagtsom.

inn *) oflettleik ok hrauſtleik. Enn ef þu ert ſtaddur i kaupſtaudom, edur hvar ſem þu ert, þá giaur þik ſidſamann ok blídann *l*); þat georir mann**) vinſælann vid alla góda menn. Ven þik árvakrann um morgna, ok gack þegar fyrſt til kyrkiu, þar ſem þer þikir bezt tilfallit at hlída tídom, ok hlíd þar aullom dagtídom ok meſſo, þegar eptir ottuſaung, ok bid þá medann fyrir þer med pſalmum ok *m*) þeim bænum, er þu kannt. Enn at loknum tidom gack *n*) þu ut ok ſkign um kaup þín; enn ef ukunn ero þer kaup i bænum, þa *o*) hugſa þu vandliga at, herſo þeir fara met ſinum kaupom, er mezir kaupmenn ok betzir ero kalladir. Þat ſcalto ok var-

perhed. Men om du er beſtæd i Kiøbſtæder, da viis dig ſædelig og bliid l); det giør En vel lidt af alle gode Mænd. Væn dig (at være) aarvaagen om Morgenen, og gak da ſtrax førſt til Kirke, hvor dig ſynes beqvemmeſt at høre Tider, og hør da alle Dagtider og Meſſe ſtrax efter Otteſang, og bed da imidlertid for dig med Pſalmer og m) de Bønner, ſom du kanſt. Men naar Bedetimerne ere ude, da gak n) du ud og ſee om dit Kiøbmandſkab; Men om Handelen i Byen er dig ubekiendt, da o) tænk nøie efter, hvorledes de føre deres Handel, ſom have Navn for de ſtørſte og beſte Kiøbmænd. Deri ſkal du og ſee dig for, med alle *) de Varer ſom du kiøber og ſælger, at de alle ere ubedærvede, og uforfalſkede, og beſigtede forud, førend du til-

per eſt, ut ubicunqve gentium fuerit, honeſte ſe gerat: Si pelago ſe commiſerit, vegeto perqvam corpore & robuſto opus eſt. Si fueris in iis locis, ubi mercatura exercetur, aut ubicunqve demum fueris, comem te & bene moratum exhibe; nam hoc pacto favor omnium bonorum conciliatur: Eam conſvetudinem contrahe, ut mane ſurgens ſtatim adeas, qvod tibi freqventatu commodiſſimum videtur templum, & poſt tertiam officiis divinis & miſſæ interſis, hymnis interea precibusqve, qvas tenes, Deum pro te orans; Officiis autem ſacris peractis templo exi & mercaturæ tuæ rationem habe; Si tibi ignota ſunt commercia, qvæ in emporio, ubi te contines, vigent, maxima cura attendas oportet,

 qvo

*) *al.* lettleik. *l*) rettlátann. *al.* lettlátann. **) *al.* vinſamann. *m*) *Ex. S.* & 2 chr. ok bænum, ef. *n*) *idem* gaktu ath ſkygna. *o*) *idem* ſkygn þu vandliga um þad.

l) retfærdig, munter. m) og Bønner, om. n) gak du hen at efterſee. o) ſee nøie efter. *) dine.

varazt, um allann*) þann varning er þu kaupir ok selur, at hann se allur uspillt-ur ok flærdarlaus, ok firri rannsakadur, enn þu p) festir kaup þitt til fulls. Enn aull þín q) kaup er þu kaupir, þá hafdu jafnan nockura **) skilamenn hiá, þá er vottar se, hverso þvi kaupi var keypt. Nu skalltu at kaupom fara r) allt til dagverdarmáls edur middegis, ef sua ber naudsyn til, enn sídan gack þu til matar þíns. Bord þitt skalltu vel bua med hvitum dukum, ok hreinni fædzlo, ok gódum drick. Get***) þer vel at bordi þíno, ef þu átt þez kosti; s) ok eptir mat, þá geordo annathvert, at þu sofna litla ríd, edur ella gack þu t) um ríd nockra

til fulde p) slutter dit Kiøb. Men ved alle dine q) Kiøb, som du giør, da hav altid nogle Dannemænd hos, som kunne være Vid-ner (til), hvorledes hvert Kiøb var giort. Saa skal du gaae om r) Kiøbmandskab alt til (Davre) Dag-Maaltidet, eller til Mid-dags, om Fornødenheden fører saaledes med sig, men siden skal du gaae til din Mad. Dit Bord skal du bereede vel, med hvide Duge og reen Føde, og god Drik. Hold dig*) et godt Bord, om du haver Raad til det; og s) efter Maaltid, da giør eet af to, en-ten sov ind en kort Tid, eller gak t) noget lidet, for at forlyste dig; u) see dig (da især) om, hvad andre gode Kiøbmænd tage sig for; eller (om) nogle saadanne nye Varer x) kom-me

quo suam pacto mercaturam instituant, qui optimi & maximi institores audiunt. Porro tibi sedulo curandum, ut merces, quas vel emeris vel vendideris, sint omnes probæ & incor-ruptæ, priusque exploratæ, quam omnino actum est de emtione venditione, quare testium loco probatæ fidei viros talibus adhibe contractibus. Mercaturæ da operam ad prandium, &, si necessitas postulat, ad meridiem usque: Mox ad prandium ibis, mensamque tuam ster-nes mappis albis, esculentis quoque & potulentis, quæ mundities & sapor commendant. Mensam tuam laute, si potes, exstrue, sumtoque cibo aut dormi aliquantisper, aut per aliquod tempus ambula delectationis gratia: Interim quid alii mercatores faciant, & num mer-

*) *al.* þinn. p) *Ex. Soc.* add. kaupir edr. *al.* rannsaka þu, enn kaupir. q) *idem* þau. **) *al.* skialliga. r) *idem* at kaupum þinum starfa. ***) *al.* giætþín. s) *idem* Enn. t) *idem* uti ok skemt þer.

p) kiøber eller, andre: og ransag dem før du kiøber. q) de. r) arbeide i din Handel. *) agt dig vel ved dit. s) Men. t) gak ude og forlyst dig. u) og. x) ere — komne.

nockra at ſkemta þer; *u*) ſiázt um hvat adrer kaupmenn gódir hafaz at; edur *x*) nockur nyr varningur komi ſá til bæar, at þer ſe naudſynligur at kaupa. Enn þá þu kemur aptur til herbergis þíns, þá rannſaka þu varning þinn, at *z*) eigi verdi ſídan fyrir ſpellum, er þer i hendur kemur. Enn ef ſpell verda á varningi þínum, *) ok ſkaltu þann varning ſelia, þá leyn þu þann alldrei er kaupir; ſyn hanom þau ſpell er á ero, ok ſemit ſídan kaup yckar ſem þit *a*) kunnit, ok *b*) heitir þu þá eigi ſvikari. Met ok varning þinn allann i gott verd, ok þó nær þvi, er þu ſer *c*) at taka man, enn ecki ur hófi; þá heitir þu eigi mángari.

me til Byen, ſom dig kunne være fornødne at kiøbe. Men naar du kommer igien til dit Herberg, da beſee din Kram, at den ikke ſkal faae Skade, efterat den er kommen i dine Hænder. Men om der bliver Skade paa din Kram, *) og du ſkal ſælge den, da dølg det aldrig for den ſom kiøber; viis ham (meget meere) den Skade ſom er derpaa; og tinger ſiden om eders Kiøb, ſom I kunne a); og b) hedder du da ikke en Bedrager. Anſlaae og alle dine Varer til en let Priis, og dog nær ved det, ſom du ſeer at c) de kan naae, men ikke over Maade; da hedder du ei Aagerkarl. Men det ſkal du viſſelig agte paa alle de Tider d), ſom du kanſt giøre dig ledig dertil, at tænke paa din Lærdom, allermeeſt

merces quædam novæ, quæ tibi neceſſariæ ſint, in emporium adferantur, circumſpice; Reverſus autem domum tuam merces tuas examina, ſedulo cavens, ne poſtqvam in tuam venerunt poſſeſſionem, corrumpantur: Si vero corruptæ fuerint, vendas qvidem, ſed non diſſimules vitia, multo magis emtori eadem detegas, & deinde tibi & emtori contrahendum: Hoc modo falſarii notam effugies. Pretium, quod commendet, æqvitatisque limites non excedat, mercibus tuis ſtatue, ut ſordidum evites fæneratorum nomen. Tibi adhæc probe obſervandum, ut qvoties tibi tempus vacat, ſtudia humaniora in mentem revoces, inprimis quæ jurisprudentiam concernunt; nam revera minus ſapiunt literarum exper-

u) *Ex. Soc.* ok. *x*) *idem* ſe — kominn — er.
y) *idem* er. *z*) *idem* hann værdi eigi.
*) *al.* þá — firſt.
a) *idem* megut. *b*) *idem* þa heiter þu eigi.
c) *ita Ex. Soc. alii:* at taka má eigi ur hofi.

*) da ſkal du førſt.
a) formaae.
b) da hedder du ikke.
c) ei gaaer over Grændſerne.
d) i hver og een Time.

ari. Enn þat ſkalltu víſt hugleida, at hverri tíd, *d)* er þu mátt þik tiltæma, *e)* at minnazt á nám þitt, allra mez um lögſkrár *f)*. Þviat þat er raunar, at allra er annara minna vit enn *g)* þeirra, er af bókum hafa *h)* mannvit, þvi þeir hafa *i)* flez vitni til ſíns fródleiks, er bezt eru lærder. Giördu þer allar lögbækur kunnar; enn medan þu villt kaupmadur vera, þá þarftu þer aungann rett einna meir kunnann at giöra, enn *Biarkeyjar-Rett* *). Enn ef þer ero lög kunn, þá verdur þu ecki u-lögum **) beittur, ef þu átt málum at ſkipta vid jafnoka *k)* þinn, ok kanntu at laugom at ſvara aullom málom. Enn þó at ek *l)* rædi nu flez um *m)* lög, þá verdur

meeſt paa Lovbøger; thi det er en Sandhed, at alle andres Indſigt er mindre, end deres, ſom have h) deres Kundſkab af Bøger; thi de ſom ere beſt lærde, have i) de fleeſte Beviſer for deres Kundſkab. Giør dig bekiendte alle Lovbøger! men medens du vil være Kiøbmand, er der dog ingen Lov, ſom du meer behøver at giøre dig bekiendt, end Biarkøe-Retten. Derſom nu Lovene ere dig bekiendte, da kan du ikke blive beſnæret ved Krøglove, naar du haver Sager at føre med din Ligemand k), da kanſt du og efter Loven ſvare i alle Sager. Men omendſkiønt jeg nu taler l) meeſt om Love m), da bliver (dog) ingen fuldkommelig klog n) med mindre han har god Indſigt

expertes quam qui ex libris ſcientiam hauſerunt; plurimos enim teſtes & argumenta adducere poſſunt ſuæ notitiæ roborandæ quotquot bonis literis operam navant. Codices legum habe perſpectos, imprimis vero, dum mercaturæ exercendæ incumbis, Jus illud Biarköenſe; Leges enim ſi noveris, injuria non facile afficieris, ſi res tibi ſit cum æquali, & juxta legum tenorem cauſas omnes perorare queas. Caterum quamvis legum & jurisperitiæ potiſſimum facere videar hoc loco mentionem, ſcias velim, neminem ad juſtum prudentiæ gradum perventurum, niſi inſtitutorum & morum omnium, regionibus, quibus immora-

d) *Ex. Soc.* á hverri ſtundu.
e) *id.* ok *male.* *f)* *al. Membr.* lögbækur.
g) *al.* allra annara er vit minna.
h) *Ex.S.* taka. *i)* *al.* ok þeir kaupa (ſækia).
*) *al.* lagarett *male.* **) *al.* bendur.
k) *Ex. Soc.* jafnmaka þina. *al.* jafningia.
l) *idem* rædda. *m)* *idem* lögmál.

h) tage.
i) og de — kiøbe — til (kunne ſkaffe).
k) dine Jævnlige.
l) haver talt.
m) Lovkyndighed.
n) ingen Mand alviis ɔ: fuldkommelig viis.

ur eingi til fullz var *n*), nema hann kunni *) gódann ſkilning *o*) ok gódann hátt á aullom ſidom, þar ſem hann verdur ſtaddur. Ok ef þu villt fullkominn *p*) vera i fródleik, þá nem þu allar tungur *q*), enn allrahellz latinu ok völſko, þviat þær tungur gánga**) vidaz, enn tín þó eigi at helldr þinni tungo.

Gud þacki ydur, Herra minn, at þer ſynit oz ſua áſtſamliga frændſemi, at þér ſynit mer alla þá luti, er mer *r*) ero naudſynligir, ef ek bæra *s*) giptu til at muna eptir, enn ek oſka at munat yrdi. Enn ef ydur ſynazt enn nockurir naudſynligir lutir eptir i þezari rædo, þá vil ek giarna met athygli tilhlida.

Enn

ſigt*) o) og god Skik (paa ſig), i alle Slags Sæder, hvor han opholder ſig. Og om du vilt være p) fuldkommen i Lærdom, da lær alle Sprog q), men allerhelſt det Latinſke og Valſke, thi de Sprog gaae videſt, men glem dog ikke heller dit Moders-Maal.

Gud belønne Eder, min Herre! at I beviſer mig ſaa kiærlig en Slægtſkabs-Pligt, i at viſe mig alle de Ting, ſom ere r) mig nødvendige, om jeg kan haves) Lykke til at erindre ſamme, ſom jeg gierne ønſker at dette kunde erindres. Men om Eder ſynes endnu nogle nødvendige Ting overblevne i denne Tale, da vil jeg gierne med Agtſomhed anhøre ſamme.

Endnu

moratur familiarium indolem habeat perſpectam; Tu vero ſi velis in ſcientiis ad maturitatem qvandam pervenire, omnes linguas, inprimis Latinam & Vallandicam, utpote latiſſime florentes, calleas, vernaculæ tamen tuæ neutiqvam oblitus.

Deus tibi gratias referat, Domine! cum tam luculenta amoris & cognationis edideris documenta, meque jam iis omnibus inſtruas, qvæ mihi neceſſaria ſunt. Optarem tam felix eſſe, ut omnia qvæ retineri poſſunt, memoriæ fideli mandarem. Si vero tibi qvædam videntur ſupereſſe dicenda, qvæ ad rem pertinent, & neceſſaria ſunt, libenter & attente auſcultabo.

Super

n) *Ex. Soc. & alii:* engi madr alvitr. *al.* vitur.
*) *al.* annann. *o*) *Ex. Soc.* ſkilning hátta á öllum ſidum. *p*) *idem* verda.
q) *idem & 3 chr.* málýſkur. **) *al.* nægſt.
r) *idem* væri. *s*) *idem* giæfu til ath nema edur muna epter ef numit (munat) yrdi.

*) anden Kundſkab, og god.
o) Forſtand paa alle Sæders Beſkaffenhed.
p) blive. q) Mundarter.
r) kunne være.
s) Lykke at lære eller erindre det, om det (ellers) kunde læres (erindres).

Enn ero þeir lutir, er eigi má missa i þezari rædo, ok þó má *t*) met fáum ordom vel luka, ef syniz. Ven þu þik *u*) æ sem vakrazann mátto, ok þó *x*) sua, at þat spilli eigi heilso þinni; ok sua ven þu þik fialldan hryggvann; þviat hryggt hugscot er jamnan siukt: helldur vertu jafnan blidur ok lettlátur *y*), jafnhugadur ok ecki mislyndur. Vertu lastvarr sialfur, ok kenn hveriom manni gott, er þat vill af þer nema, ok þidz jafnan eno bezto menn til navistar. Giæt þu vandliga *) tungu þinnar *z*), ok vit þat, at þat er virkta rád; þviat tunga þín má sæma þik; ok tunga þín má dæma þik. Þo

Endnu ere der de Ting, som ikke kunne undværes i denne Tale, og som (man) dog vel kan t) udføre med faa Ord, om (saaledes) synes. Væn dig altid til at være som du kanst hurtigst, og dog x) saaledes, at det ikke skader din Helbred; væn dig og sielden forrigfuld; thi et sorrigfuldt Sind er altid sygt: vær heller venlig og munter y), jævnsindet og ei mislyned. Vær (baade) selv dydig, og lær hver Mand godt, som vil lære det af dig, og søg altid de beste Mænd til Omgiængelse. Giem nøie *) din Tunge, z) og viid det, at det er et betydeligt Raad; thi din Tunge kan ære dig; din Tunge kan og dømme dig. Endskiønt du bliver vreed, da tal (ikkun)

Superſunt quidem varia quæ omitti non debent, paucis vero, ſi lubet, abſolvi poſſunt: nimirum: Sis ſemper vigilantiſſimus, ita tamen, ut nihil ſanitas tua detrimenti exinde capiat: Sis inſuper raro moeſtus, æger enim animus ſemper laborat, ſis potius comis ſemper & hilaris, conſtanti, non vario, animo. Sis vitæ integer, & quæ bona ſint edoce eos, qui abs te informari cupiunt; aſſociabis te optimis quibusque, iisque quam proximus eris. Lingvam quam diligentiſſime cuſtodi, ſciasque hoc eſſe præclarum conſilium, lingva namque temet ornare poteſt, te quoqvè damnare. Iram quamvis concipias nihil

t) *Ex. Soc.* vel luka med ſkiotum framburdi, ef svo. *u*) *idem* jafnan.
x) *idem* ecki suo, ath spille.
y) *Ex. Soc.* letthugadur.
*) *idem* vanliga.
z) *idem minus concinne:* þviat þat er virkta rád fyrir þik, at tunga.

t) slutte med en hastig Overgang, om saaledes.
x) ikke saaledes, at det skal skade.
y) ved let Sind.
*) altid.
z) thi det er et ypperligt Raad for dig, at din Tunge.

Þó attu verdir reidur, þá mæl þu fátt, ok ecki brædimæli; þviat eitt ord má þat mæla i brædi, ef madr giætir eigi, at sídan villdi hann*) med gulli keypt hafa, at umællt væri; enda veit ek engva *a*) luti þá, er menn meigu sídur til samþickis færa, enn hann deili illum ordum vit annan, ok þo hann eigi usátt vit *b*) menn ath skipta. Þat skalltu ok víst vita, at eingi er einn ædri kraptur edr stirkri *c*), enn madur fái vel hept tungu sína fra munneidum edur illrædum *d*), edr audro tungo-skiædi. Enn ef þer verdur barna audit, þá láttu ecki þitt barn iþrottalaust uppfædazt; þviat þá er hellzt van, at madur halldi *e*) nockut sik til mannvits ok iþrott-

(ikkun) lidet, og aldrig Vrede-Ord; thi eet eeneste saadant Ord kan let siges i Hastighed, om man ikke agter (derpaa), som man siden vilde have kiøbt med Guld, at maatte været usagt; overalt veed jeg ingen a) Ting, som mindre kunne føre Folk til Samdrægtighed, end at Nogen vexler onde Ord med en anden, endog naar han har Stridighed med b) ham. Det skal du og vist vide, at der ikke er nogen høiere eller stærkere Kraft, end at man kan faae sin Tunge afholdt fra Mund-Eeder eller Bagvaskelser d) eller anden Tungens Misbrug. Men om dig tilfalde Børn, da lad ikke dit Barn opfødes uden Underviisning; thi da er helst at vente, at En e) holder sig noget til Videnskab og Kunst, naar han kom-

nihil intemperanter, sed pauca, loqvere; Nam id ira concitatus effutire qvis potest, quod indictum, vel auro redemtum vellet: Scioqve nihil amicitiæ redintegrandæ plus obesse, qvam contumeliosis verbis, vel etiam cum æqvalibus suis, altercari: Et hoc tibi persvasum habe, qvod non detur excellentior vis aut fortitudo, qvam si qvis probe contineat lingvam suam a juramentis temerariis, maledicentia, delationibus, & cæteris malæ lingvæ vitiis. Si liberi tibi contigerint, bonis artibus adsvefactos educas opus est; vero enim simile, qvod

D *qvi*

*) *al.* víd.

a) *Ex. Soc. & omnes chartacei:* þá hefnd, þó at geri marger (margur), er madr fremur sik sialfann midur.

b) *ita Ex. Soc. al.* jafningia sinn.

c) *idem* sterkari.

d) *idem* illyrdum, edur saugvísi (fagvísi) ok aullu. *e*) *idem & al.* ser nockut sialfr.

a) saadan Hævn, skiønt mangen bruger den, hvorved man mindre forfremmer sig selv.

b) sin Lige.

d) Skiænderie, eller Sladder, og al.

e) lægger selv nogen Vind paa.

þrottar, þegar er hann tekur sialfrædi, ef hann *f*) er nockurs áſkynia i æſku, medan hann er undir aga *g*).

Enn ero þèir lutir, er þu ſkallt ſua flya ok varaſt ſem Fiandann ſialfann, þat er ofdrickia ok tafl, ok portkonur, ok þrætur ok kaſt um vidurlaugor *h*), þviat af þezom *) grundvöllom timbraſt *i*) hinar mezu ugiptur *k*); ok fáir einir mano lengi laſtalauſir lifa edr glæpa, er eigi varaz þeza luti. Nem *l*) þu vandliga birting lopts ok himintungla gáng, dægrafar ok *m*) atta ſkipti, ok kunn vel at marka, hverſo þverr eda ſer *n*) ukyrr-

kommer paa egen Haand, om han f) haver faaet Indſigt i noget i Ungdommen, medens han var g) under Tugt.

Endnu ere der de Ting, ſom du ſkal ſaa ſkye og vare dig for, ſom (for) Diævelen ſelv, det er Drukkenſkab, og Spil, og Skiøger, og Trætter, og Kaſt om Veddemaal h); thi af *) diſſe Grunde bygges i) de ſtørſte Ulykker; og ſaare faa ſkal kunne leve længe uden Laſt eller Misgierning, ſom ikke vare ſig for diſſe Ting. Lær l) nøie Himmelens Lysning og Stiernernes Gang, Dages og Nætters Forandringer og Verdens Kanters Inddeeling m), og kund vel at tage Mær-

qvi puer, diſciplinæ ſubjectus, boni qvid didicit, ſui juris factus, bonis artibus & ſapientiæ poſtea vacet.

Sunt inſuper qvædam, qvæ æqve ac Diabolum ipſum fugias, nimirum, ebrietas, alea, meretrices, rixæ & ſponſiones rebus incertis & dubiis præſtitæ; nam his fomitibus præcipua mala erumpunt; & rari admodum vitiorum & ſcelerum expertes diu vivent, qvi ab his non ſibi cavent. Probe obſerva hemiſphærii illuminationem, curſum ſiderum, dierum noctiumqve viciſſitudines, & plagarum mundi ordinem: ſimili & ratione

f) *Ex. Soc. & 2 chartæ:* verdur ávita.

g) *idem & al. Mbr.* undir radning. *al.* ungur. *1. charta* ſva léngi hann er eigi friáls forrædis ok fulltída. *h*) *aliæ Membr.* vidurkaſt. *al.* kaſt um dubl ok vidlögur. *) *al.* ógiptum. *i*) *Ex. Soc. & al. Membr.* tempræzt. *al.* takazt. *k*) *idem & 2 chr.* ugæfur.

l) *al. Membr.* giæt.

m) *Ex. Soc.* ætta ſkipan. *n*) *idem & al.* vex.

f) er bleven kyndig.

g) ung. andre: ſaalænge han ikke er frie i ſin Beſtyrelſe, og fuldaldrende.

h) Kaſt om paaſatte Penge. eller: Tærning-Spil om Penge.

*) dette onde.

i) dannes, opkomme.

l) agt.

m) Fordeeling, Orden.

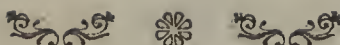
ukyrrleikur siáfar; þviat þat er fródleikur mikill, ok þó naudsynlegur *o*) at kunna, aullom þeim, er farmenn vilia vera. Geor þik ok taulvísann vel *p*); þez þurfa kaupmenn miök vit. Enn ef þu verdr þar staddur, sem umbodsmenn ero Kongs, edr annarra höfdingia er *q*) hafa landstiorn, þá giör þá þer at vinom, ok ef þeir fremia nockut*) naudsynligt utbod af hendi **) síns haufdingia, þa vertu greidur i *r*) utbodum aullom ok framlaugom, at eigi halldir þu til þez smám munum *s*) at þu tínir þar fyrir stórum. Ver þu ok um þat var, at Kongs ***) sakir komi eigi i pung þer; þviat þu

Mærke paa, hvorledes Søens Uroelighed aftager eller fremgaaer n); thi det er en stor Videnskab, og dog tillige nødvendig o) at kunne, for alle dem, som ville være Søefarende. Giør dig og vel øvet i Regnekunsten p); det behøve Kiøbmænd meget. Men dersom du opholder dig hvor (enten) en Konges eller andre regierende Herrers q) Befalingsmænd ere, da giør dem dig til Venner, og om de fordre noget *) nødvendigt Paalæg paa deres **) Herres Vegne, da viis du dig føielig i r) alle Paalæg og Udgifter, at du ikke til det holder paa smaa Fordeele s) at du derfor skal tabe de større. Tag dig og vare for det, at Kongens Sagefald ei skal,

ne noscas quomodo minuatur vel augeatur maris inqvietudo, hæc enim scientia est navigaturis pernecessaria. Sis Arithmetices apprime gnarus, hæc enim ars mercatoribus, ob usus præstantiam, vix ac ne vix commendari satis posset. Si in illis locis commoraris, ubi sunt procuratores Regis aut principum, qui ad clavum Reipublicæ sedent, amicitiam cum illis contrahe: Et si coactiones necessarias in gratiam sui principis factitent, facilis & absque sordidæ tenacitatis nota, quæ te majoris momenti rebus privet, quod irrogatur expende, caute admodum circumspiciens, ne multis, quæ Regi debentur, ditescas; Nescis qvippe, qvam ad qvæstum callidus sit & avarus, qvi ejusmodi multarum ratio-

o) *Ex. Soc.* naudsynlegt. *p*) 2 *chr.* vel á reikningscap kunnann. *al.* tölugann.
q) *idem & al. Mbr.* annars höfdingia, er hefr landsstiórn (yfirsokn). *) *al.* nitsámlegt. **) *al* landshöfdingia, *al.* Kongs.
r) *Ex. Soc.* i utboda framlaugum.
s) *idem* hlutum. ***) *al.* sekt.

n) voxer. o) nødvendigt.
p) vel kyndig i Regning.
q) en anden stor Herres, som haver Lands-Bestyrelse (Befaling). *) nyttigt.
**) Landsherrens, Kongens.
r) vær redebon, villig, i Paalæggenes Udsvarelse.
s) Ting.

þu veitz ecki, nema sá verdi fegiarn, er til saka gætir; ok er verra *t*) sídar meir fyrir at bidia, enn fyrir aundverdu *u*) vid at siá. Sittu alldrei lengi yfir varningi þínum, ef þu mátt med retto verdi iburt koma; þviat þat er kaupmanna*) odal, at kaupa jafnan, ok selia sídan skindilega fram á leid.

Enn ef þu skallt kaupferd þína yfir haf bua, ok áttu skip siálfur, þá bræd þat vel um haustit, ok lát standa undir bradi um vetr, ef so má vera: enn ef sua sidarliga kemur skip til hlunns, at eigi má um haustit *x*) bræda, þá bræd þat at aundverdo vari, ok lát vel þorna sídan. Eigdo ok i gódom skipom lut jafnan, edur *y*) elligar ecki. Geor ok skip þitt

skal komme i din Pung, thi du veed ikke, om ei maaskee den bliver gierrig, som passer paa de Sager; det er og altid værre at t) afbede bag efter, end u) see sig for i Forveien. Hold aldrig længe paa dine Varer, om du kanst afsette dem for taalelig Priis; thi det er Kiøbmænds Odel (Velfærd)*), at kiøbe altid og sælge siden strax til videre Fordeel.

Men om du skal føre din Handel over Havet, og eier du selv Skibet, da bræd (tiær) det vel om Høsten, og lad (det saa) staae under Brad Vinteren over, om det kan skee; Men om Skibet kommer saa sidlig paa (Stok) Land, at man kan ikke bræde det om Efteraaret, da bræd det tidlig om Foraaret, og lad det siden tørres vel. Hav og altid Part i gode Skibe, men ellers heller slet ingen.

rationem habet; Pejus quoqve deprecari, qvod iniqve feceras, qvam in antecessum, quod patrare volueras, evitare. † Merces, qvas venales habes, non diu apud te retine, si justo pretio vendere potes; est enim mercatorum proprium & præcipuum merces continuo emere, & qvam citissime vendere.

Si vero trans mare tibi deportandæ sunt merces, & navem, qva vehantur, possides, navem autumno obline, oblitaqve per hyemem, si fieri potest, qviescat; si vero tam sero navali subducatur, ut autumno neqveat oblini, primo vere eam obline, & fac picem probe imbibat & indurescat. Certæ cujusdam navium, sed non nisi bonarum, partis con-

t) *Ex. Soc. & chart.* sins at bidia.
u) *idem & chart.* sins at gæta.
*) *al.* adal *vel* ödur. *x*) *idem* hoc omitt.
y) *idem* eda ella eig ecki L.

t) søge sit.
u) at passe paa sit.
*) Rigdom.

þitt fysiligt z), þá veliaz godir menn til, ok verdur þá rífſkipat. Bu ok jafnan ſkip þitt at öndverdu ſumri, ok far medan bezt er ſumars, ok haf jafnan öruggann reida á ſkipi þíno, ok ver alldreigi um hauſt *a*) lengi i hafi, ef þu mátt *b*) ráda. Gættu vel allra þezara luta, þá er hellzt van at hlídi met Gudz miſkon. Þat ſkalltu ok víſt vita ok hugleida, at alldreigi gángi ſá dagur yfir þik, *c*) at eigi nemir þu nockurn lut þann *d*) er gagn ſe i, ef þu villt allvitur heita; ok *e*) giörz eigi þeim líkur, er þat þikir uſæmd vera, *f*) at annar kenni edr ſegi þeim þá luti, er þeim væri mikit gagn, ef

gen. Giør og dit Skib ſmukt z), da ſøge gode Søemænd til det, og bliver det da vel beſat. Udreed og altid dit Skib i Begyndelſen af Sommeren, og far medens den beſte Tid paa Sommeren er, og hav altid ſtærkt Redſkab (Takkel) paa dit Skib, og hold aldrig Søen længe om Høſten, om du b) kan undgaae det. Agt vel alle diſſe Ting; da er helſt at vente, at det gaaer vel, med Guds Naade. Det ſkal du og viſt vide og foreſette dig, at der aldrig ſkal gaae nogen Dag over dig, at c) du jo lærer nogen ſaadan Ting, ſom d) kan være til Nytte, om du vil kaldes fuldkommelig viis; og e) bliv ikke dem liig, ſom det ſynes at være en Skam,

conſors eſto. Navem tuam ſic inſtrue, ut multorum oculos ad ſe trahat, ſocios enim navales, qvi delecti ſunt, ita ſine ullo negotio tibi comparabis. Para ſemper navem tuam nova, ſed navigationibus utere adulta cumprimis æſtate. Velis & funibus nauticis, qvæ firma ſint, navem tuam inſtrue, brumali nunqvam tempore mari diu te credens, ſi in te ſitum eſt. Si hæc probe obſervas, favente Dei gratia, res tua tibi feliciter cedet. Curabis inſuper, ne qvis dies ſuperveniat, qvin aliqvid utile diſcas, ſi egregie ſapiens eſſe velis; iis prorſus diſſimilis, qvi ignominia qvadam ſemet affici putant, ſi qvis

z) *Ex. Soc. addit* ok ſyniligt.
a) *idem* & 2 *chartæ* um hauſtum.
b) *Ex. Soc. add.* ſialfr. *c*) *idem* er.
d) *idem* ſem þer ſe gagn í.
e) *idem* ver ecki líkur þeim.
f) *idem* er annar ſeger eda kenner.

z) og anſeeligt.
b) det ſtaaer til dig ſelv.
c) ſom, (paa hvilken).
d) ſom kan blive dig til Nytte.
e) Vær ikke dem liig.

ef þeir g) næmi; Nu láttu þer jafnmikla sæmd þikia, at nema sem at kenna, ef þu villt allfródur h) heita. Enn ero þeir lutir i*) smálka, er hugleida þarf. Hvert sinni er þu i) fer á skip i haf, þá hafdu ein tvau hundrud vadmala edur þriu med þer á skipi, þau er til seglbóta se fallin, ef til þarf at taka, nálar margar, ok þrædur ærna k) edur svipt-ingar; þó at smátt se slíks at gæta, þá er opt þó gagn at, er til l) þarf at takà. Saum þarftu ok mikinn á skip at hafa jafnan met þer, sua stórann, sem þvi skipi hæfir, er þá hefur þu, hvertveggia reksaum ok Hnodsaum, soknir m) godar ok smidar auxar, skolpa ok nafra, ok aull önn-

Skam, at f) en anden skal lære eller sige dem de Ting, som kunde være dem til meget stor Nytte, om de g) lærde samme. Lad det altsaa synes dig en lige stor Ære at lære, som at underviise, om du vil h) kaldes fuldkommelig viis. Endnu ere der de Ting i det smaa, som behøve at betænkes. Hver gang du gaaer til Skibs i) til en Søe-Reise, da hav med dig paa Skibet, omtrent to eller tre hundrede Alne Vadmel, som kunne være beqvemme til at bøde paa Seilene, om det behøves at gribe dertil, (desuden) mange Naale, og overflødigt Sye-Garn eller Søftebaand; skiønt det ere Smaating, at passe paa sligt, da er dog ofte Nytte derved, om det l) behøves at bruges. Megen Søm be-

si quis iis enarret aut inculcet quæ memoriæ mandata emolumento esse possunt. Discere & docere, si ad culmen sapientiæ quoddam adspiras, æque decorum reputa. Supersunt adhuc quædam, quorum vela daturum meminisse oportet, nimirum; Ut tecum habeas duas aut tres Centurias majores (ɔ: 240. aut 260. ulnas) panni levidensis, qui velis resarciendis, quando opus est, inserviat; Acus adhæc bene multas, fila, pedes, *& idgenus plura, quæ licet parvi videantur momenti, sunt nihilominus necessaria, ubi res postulat. Quoties navigas ingentem clavorum multitudinem ad manus habe, tantorum quidem, ut navi-*

g) *Ex. Soc.* nema. h) *idem* vera.
*) í smako. i) *alia* fer yfir haf.
k) *Ex. Soc. & al. Membr.* ofna þrædur.
l) *ita E. S. melius, al.* þó er sliks smáligt at geta, þá er þat þó gagn (margt), er til sliks.
m) *alia Membr.* sökur, isærur.

f) at en anden siger eller lærer.
g) lære. h) være.
i) over Søen.
l) skiønt det er smaaligt at tale om, da er det dog Gavn, naar (da er det dog ofte at) man behøver at tage til sligt.

önnur *n*) þau tól, er til skips smidar þarf. Þeza luti alla, er nu hefi ek nefnda, þá skaltu jafnan minnaz at hafa met þer, er þu fer i kaupferder, ok áttu skipit. Enn ef þu kemr til kaupstadar, ok *o*) dvelz þu þar, þá tak þer þar herbergi, sem þu spyr spakastann husbonda *p*) ok vinsælastann, bædi vit borgarmenn *q*) ok Kongsmenn. Halltu þik ok jafnan vel *r*) at mat ok klædum, ef þu att þess kosti; haf ok aldrei uspaka menn edur suarfsama i mautuneyti met þer, edr í sveit. Vertu siálfur sem spakastur, ok þó sua, at ecki þolir þu skemdir, *s*) er til storra brixla standi, fyrir bleidi sakir Enn þó at naudsynligir

behøver du og altid at tage til Skibs med dig, (og den) saa stor, som passer til det Skib, som du da haver, baade Spiger (Drive-Søm) og Klinke-Navler (Net-Søm), gode Kroge m) og Timmer-Øxer, Skiølpe og Navre, og alt andet Verktøi n), som behøves til Skibbyggerie. Alle disse Ting, som jeg nu haver opregnet, skal du altid erindre, at have med dig, naar du gaaer paa Søe-Reiser, og eier selv Skibet. Men om du kommer til en Kiøbstæd og o) opholder dig der, da tag dig der Herberge, hvor du hører at der er en Vært p), som baade er den spagfærdigste, og tillige best yndet baade af Borgere q) og Kongelige Betiente. Hold dig og altid vel i Mad og Klæder, om du

navigio, qvo veheris, conveniant, tum qvorum alteri tantum, tum utriqve extremitati laminæ ferreæ adponi solent; Adhæc hamos majores, terebras, secures, & qvæ sunt plura fabrilia navibus adhibenda. Qvæ jam enumeravi habeas penes te memento. Si in emporium qvoddam venis & ibidem commoraris, conducenda tibi domus, ubi herum, qvi sapientissimus est, & plurimorum, tum municipalium tum aulicorum, sibi conciliavit benevolentiam, investigaras. Vestitu decoro corpus, apparatuqve opiparo, si rerum usus suppetit, mensam ornes. In convictum aut comitatum nunqvam recipe eos, qvi tur-

n) *Ex. Soc.* smidartól, þau er þarf at hafa.
o) *idem* ok skálltu þar dueliazt.
p) *idem addit* á bæ.
q) *idem & alii* bíarmenn. *al.* kaupmenn.
r) *Ex. Soc.* haf þik vel jafnan.
s) *idem* eda *minus concinne.*

m) Baadshager, Klemhager.
n) Verktøi, som behøves at haves.
o) og skalt opholde dig der.
p) til Huuse.
q) Byemænd, Kiøbmænd.

ligir lutir þraungvi þer til uſpektar, þá georz þvi at eins brádur i hefndum, attu ſer, at þat verdi vel *t*) framgengit, ok þar komi nidur ſem makligt er; enn ecki ſkalltu *) laupríſur georaſt, ef þu ſer at ecki má framgengit **) verda, ok leita þó þinnar ſæmdar at ſídar verdi, nema hinn vilí bæta, ſua at þu ***) ſert ſæmdur af. Enn ef fe þitt *u*) vex i kaupferdum, þá ſkiptu þvi til felags i adra ſtadi, þángat ſem þu fer eigi ſiálfur, ok ver þá vandr at felagzmönnum. Jafnan ſkalltu Gud *x*) almáttugann****) ok hina helguſtu *y*) mey Mariam láta eiga *z*) mikit i felagi med þer, ok þann helgann

du haver Raad dertil; hav og aldrig uroelige eller klamrende Folk i dit Spiſe-Selſkab eller Følge. Vær du ſelv den ſagtmodigſte, og dog ſaaledes, at du ei, for Feigheds Skyld, taaler ſaadan Overlaſt, ſom kan paadrage dig betydelige Bebreidelſer. Men omendſkiønt nødvendige Ting trænge dig til Feide, da viis dig ikke haſtig i at hævne, uden alene naar du ſeer, at det kan vel faae Fremgang, og træffe hvor det er fortient; derimod ſkal du ikke viiſe dig hidſig*), om du ſeer at det ei kan faae Fremgang, men ſøg dog din Ære, ſkiønt ſiden efter, uden hin vil bøde, ſaa du**) kan være holden dermed, i Henſigt til dit gode Navn. Men derſom dit Gods voxer u) ved

turbulenti & procacis animi ſunt; Ipſe autem moderatiſſimus eſto, ſic tamen, ut injurias, quæ magno dedecori tibi ſint, & effœminatum exprobrent tibi animum, propulſes; Si inevitabilis neceſſitas ad tumultum te provocarit, ad ulciſcendum tantum pronus eſto, ſi prævides ultionem bene ſucceſſuram, dignosque tantum feriendos; Non autem præceps involes in alios, niſi felicem prævideas eventum, alioqvin tuum honorem, ubi occaſio ſe offert, poſtea vindica, niſi alter ſponte in tantum ſatisfaciat, quantum tuæ exiſtimationi videtur congruum. Si opes tibi mercaturæ beneficio creverint, partire illas, & conſortibus,

t) *Ex. Soc.* framgeingt. *al.* at allvel verdr.
*) *al.* hlaupframur.
) framkomit. *) verdir vel.
u) *idem* tekur vauxt mikinn.
x) *idem* almáttkann.
****) *al. add.* Födur ok Son ok H. Anda.
y) *idem* helgu Mariu.
z) *idem* nockurn hlut. *al.* nockut.

*) opløbende.
**) bliver vel.
u) tager ſtor Fremvæxt.

ann mann, er þu heitir optaz á, þer til arnadar ordz; ok giær þess *a*) fiár vandliga, er helgir menn eigu met þer, ok fær þat jafnan tryggiliga til *b*) þeirra stada, er þat var til heitit fyrir aundverdo.

Enn ef þu att allmikit fe *c*) i kaupferdum, þá skipt þvi i *) þria stadi; legg þridiung *d*) i felagsgiörd met þeim mönnum, er jafnan sitia i godum kaupstad

ved Kiøbmandskab, da sæt det i fælles Handel (med Kiøbmænd) paa andre Steder, hvor du selv ikke farer paa; og vær da varsom, hvad Staldbrødre du vælger. Altid skal du lade den almægtige Gud *) og den helligste y) Jomfrue Mariam, eie meget z) i Fællig med dig, samt den Helgen, som du ofteſt giør Løfter til, dig til Forbøn hos Gud; og agt neie paa a) det Gods, som hellige Mænd eie hos dig, og før det altid troelig til de Steder b), som det var af Førſtningen udlovet til.

Men om du haver meget store Midler c) i Handel, da deel dem i **) tre Deele; Een Trediedeel d) skal du lægge i Fællig med de Mænd, som altid sidde e) paa et godt Handels-

bus, quorum delectum habere debes, in loca, quæ non ipse frequentas, crede distrahendas. Egregiæ bonorum tuorum partis Deum semper omnipotentem habeas participem, itemque sanctissimam Virginem Mariam, & illum Sanctorum, cujus intercessionem sæpissime imploras; & fac pie tractetur, quod Sanctorum est, & diligenter ad ea loca perferatur, quibus jam pridem devotum & destinatum erat.

Si insignis opum copia mercaturæ beneficio tibi contigerit, in tres partes facultates tuas divide: unam viris, qui bono cum successu negotiantur, qui fidi sunt, & mer-

E

a) *alia:* þat fari rækiliga, er Gudi er gefit ok hans fatækum mönnum.

b) *Ex. Soc.* þess stadar, er þat var tilheitit í.

c) *alii:* Ef fe þitt tekur miök avauxt.

*) *al.* fióra.

d) *Ex. Soc.* & *al.* einn hlut i felag.

*) Fader, Søn og H. Aand.

y) den hellige Maria. z) nogen Deel, noget.

a) at det behandles vel, som er givet til Gud og hans Fattige. b) det Sted, som det var lovet til i.

c) Om dit Gods faaer megen Fremvæxt.

**) fire. d) den eene Deel i Fællig.

e) i god Handel.

ſtad *e*), ok ſe þeir tryggvir, ok kunni vel vit kaup; enn tveim lutum ſkiptu i ymiſſa *f*) ſtadi ok kaupferdir*), þá er ſíz van, *g*) at allt þitt verdi ſenn fyrir tiónum, ef i maurgom ſtaudom er, ok þá hellz van, at i nockorum ſtaudom halldizt, þó *h*) fiarſkadar kunni ad at beraſt. Enn ef þu ſer, at *i*) alogat tekur fe þitt at vaxa ſtórum i kaupferdum *k*), þá tak af tvo luti, ok legg i gódar jardir; þviar ſá eyrir þikir optaz viſs vera, hvert ſem manni er helldur audit, at nióta ſialfúm, *l*) edur frændum hanns. Enn

dels ſted, og ſom ere redelige, og vel erfarne i Handel; Men de andre to Deele ſkal du ſette paa adſkillige Steder og i adſkillig Handel *), da er mindſt at vente g), at alt hvad du eier, lider Tab paa eengang, om det er paa mange Steder; derimod er helſt at vente, at det bliver i Behold paa nogle af Stederne, ſkiønt h) Skade kan paafalde. Men om du ſeer at dit Gods begynder overmaade at voxe ved Handelen, da tag de to Deele deraf, og ſet i godt Jordegods; thi det Slags Eiendom agtes ſædvanlig at være den ſikkerſte, hvad enten En kommer til at nyde den ſelv,

mercandi artes probe callent, ea lege tradas, ut pro re nata ejusdem ac illi ſias lucri compos: Sed quod reliquum eſt in minores partes divide, & variis mercatoribus trade, nam ita jacturam minimam facies, resque tuæ in quibusdam locis conſervabuntur, quanquam damna pecuniis non raro immineant. Si comperis merces tuas mercando ſummopere creſcere, duas partes, ubi in tres æquales diviſeris, prædiis, quæ bonæ notæ ſint, emendis adhibeto; nam ea fortunarum pars videtur certiſſima, ſive emtori, ſive hære-

e) *al.* kaupferdum.
f) *Ex. Soc.* ymiſsligar.
*) *al. add.* med hinn fiorda lut far þu ſialfur.
g) *idem* at allt verdi fyrir tionum, ef i mörgum ſtödum er fe þitt ſenn. *al.* ef i marga ſtadi er fe þitt ſendt.
h) *al.* fiarhálkar kunni opt at arberaſt.
i) *alia* alhuga. *al.* allmikit.
k) CC. *Un.* alogat vaxa ſtorum fe þitt í kaupfaurum.
l) *ita* CC. *Un. al.* hvert helldr at manni verdr ſialfum audit at nióta.

*) med den fierde Deel ſkal du ſelv fare.
g) at Skade træffer alt dit Gods, om det er paa een gang paa mange Steder, eller: om dit Gods er ſendt til mange Steder.
h) endſkiønt Skade ofte kan indfalde.

Enn þá mattu geora hvert er *m)* þu villt vit hinn þridia lut, at hafa hann i kaupférdum lengur, eda villtu allt i jardir leggia. Enn þó at þu vilir fe þitt lengi hafa i kaupferdum, þá hættu fialfur at leggiaſt i höf, eda i *n)* kaupferdir landa á medal, þegar er fe þitt er fullvaxit *o)* ok þu hefur rannſakat ſido manna ſem þer ſyniz; ok mun þá *) vandliga alla þá *p)* luti, er þu hefur ſet, bædi illa ok góda. Mun *q)* þá illu til vidurſynar, enn alla góda ſidu *r)* til nytia, bædi ſialfum þer, ok aullom þeim, er af þer vilia nema.

Þat

ſelv, eller hans Slægtninger. Men da maae du giøre hvilket m) du vil med den tredie Deel, beholde den fremdeeles i Handelen, eller, om du heller vil, ſette alt i Jordegods. Men om du end vil have dine Midler længe i Handelen, ſaa hold dog ſelv op at ligge paa Havet eller drive Handel til Søes, ſaaſnart ſom dit Gods er fuldkommelig voxet, og du haver randſaget andres Sæder, ſaa meget dig lyſter; Ihukom da *) nøie alle de Ting p), ſom du haver ſeet, baade onde og gode. Ihukom q) de onde til Advarſel, men alle gode Sæder r), til Nytte, baade for dig ſelv, ſaa og for alle dem, ſom ville lære af dig.

Det

hæredibus ejus cedat. Tertiam partem ſive mercaturæ faciendæ, ſive fundis coemendis deſtines, tuopte relictum ſit arbitrio. Cæterum licet opes tuas mercaturæ diutius exercendæ addicas, ipſe navigationibus & itineribus, quæ mercaturæ gratia ex una regione in aliam ſuſcipiuntur, abſtine, poſtquam opes tuæ ad juſtam copiam pervenere, tuque mores aliorum hominum, quantum ſatis videtur, examinaſti; Tum vero probe velim memoriæ infigas quæ vidiſti bona & mala, hæc ut caveas, illa ut in tuos, & omnium, qui a te doceri volunt, uſus convertas.

Pro-

m) CC. *Un.* þer ſynizt.
n) *iidem* kaupfarer landa i milli,
o) *iidem* fullvaxta. *) öruggliga.
p) *iidem* ſidu, er þu ſer, hvert ſem eru goder edur iller.
q) *iidem* alla illa ſidu til vidurſia *alia* vidſia, *adhuc alia:* vidurſyndar, vidſiṇar, varnadar.
r) *alia:* nem (mun) þu ſialfr þer til nytia, ok aullom.

m) dig ſynes.
*) uryggelig.
p) Sæder, ſom du ſeer, hvilket de helſt ere, gode eller onde.
q) alle onde Sæder til Advarſel.
r) ſkal du ſelv lære (erindre), dig til Nytte, og alle.

Þat er víst naudsynligt hveriom þeim, er forvitnaz vill slíka luti, sem nu hafi þer umrædt, at skilia vel hvat mælt er, ok muna vandliga sídan eptir þat sem hann heyrer. Enn nu met þvi at þer gátut *s*) fyrir litlu i ydarri rædu þeirra luta sumra, er *t*) mer skilz eigi met hveriom hætti framfara, ok hefi ek þó hugleidt *u*) ok athugat med mer, þat er um birting lopts ok himintungla, ok ukyrrleik siafar; énn met þvi at þer budut mer þá luti at nema, ok kaulludot fródleik i, ef numit yrdi; *) enda skil ek eigi ádur enn ek heyri geor skilat fyrir mer, *x*) ok veit ek engann visari meistara, þann er jafngódan vilia hafi til at læra mik um þá luti, sem sialfa ydur;

Det er vist nødvendigt for enhver, som vil erkyndige sig om det Slags Ting, som I nu haver talt om, at forstage vel hvad der bliver sagt, og siden nøie erindre hvad han hører. Efterdi I nu kort tilforn i Eders Tale nævnede nogle saadanne Ting, som jeg ikke fatter paa hvad Maade de tilgaae, endskiønt jeg har overlagt u) og eftertænkt dem hos mig, nemlig det om Luftens og de Himmelske Legemers Lysning og Søens Bevægelse; Da eftersom I befalede mig at lære de Ting, og kaldede det en Videnskab, om det kunde vorde lært; og jeg *) dog ikke fatter dette, førend jeg hører det nærmer forklaret for mig; jeg x) og ikke veed nogen viisere Læremester, som kunde have lige god Villie til at underviise mig om de Ting, som Eder selv: derfor vil jeg

Profecto necessarium est omnibus, qui in hæc inqvirere cupiunt, ut quæ jam protulisti, intelligant & memoriæ probe mandent: Ast quoniam in tuo jam pridem sermone mentionem fecisti, quorum rationes, eas licet perpendere mecum voluerim, non satis assequor, illuminationis nimirum hemisphærii & maris æstus; & quoniam ea, ad polymathiam qvippe spectantia, præceperas addiscenda, nec intelligam ista, nisi magis explicentur, & sapientem cum non habeam Magistrum, qui æque promptus ac paratus sit, ac tu, ad docendum me: Bona igitur venia qvæso, ut anteqvam dictis finem imposueris, enodes,

s) CC. *Un.* litlu fyrri.
t) *iidem* ek skil eigi.
u) *iidem* at hugsa. *) *al.* enn þá.
x) *iidem* enda veit ecki visann meistara, er jafngodann vilia muni tilhafa, at.

u) for at eftertænke.
*) endnu.
x) jeg og ikke med Vished veed at finde en Lærer, som kunde have lige god Villie, til at.

ydur; fyrir þvi *y*) vil ek med leifi bidia ydur, at þer*) leggit *z*) met þvi þeza rædu, at ek *a*) verdi nockot fródari um þá luti, hverso þverr eda vex birting lopts edur gángur himintungla, dægrafar edur áttaſkipan, ok allra hellz um ukyrrleik ſióvar, hvat er velldur hanns mislyndi, *b*) er hann ſyniz ſtundom i ſua mikilli blído, at menn gyrnir til at leika vit hann heilum mizerom ſaman; enn þvi nærz ſínir hann ſua mikla reidi ok illſku, at hann þreitir *c*) til feár ok til lífs þeirra, er vit hann ſkipta. Nu hugda ek þat, þött ſolin fylldi ráſir ſínar eptir fyrir ſettri ſkipan, at ecki mundi þat ráda hræring haſſins. Nu ef ydar

jeg med Tilladelſe bede Eder, at I *) ſlutter denne Tale med at a) giøre mig noget klogere paa de Ting, hvorledes Luftens Lysning eller de Himmelſke Legemers Løb aftager eller voxer; ligeledes om Dages og Nætters Afvexlinger eller Himmelens Kanter, dog allerhelſt om Søens Uroelighed, hvad der (nemlig) volder dens uſtadige Sind, b) i det den viſer ſig undertiden i ſaa ſtor en Venlighed, at Folk have Lyſt af at ſpøge med den heele halve Aar ud; Men ſtrax derpaa viſer den ſaa megen Vrede og Ondſkab, at den ſtræber dem, ſom have med den at giøre, efter deres Gods, ja efter Livet ſelv. Nu havde jeg tænkt, at endſkiønt Solen fuldfører ſit Løb efter den foreſatte Orden, da kunde

enodes, quo pacto augeatur & minuatur hemiſphærii illuminatio, quis aſtrorum curſus, quæ dierum noctiumque viciſſitudines, quis plagarum mundi ordo, & inprimis quænam ſit cauſa maris inqvieti, quod blanditiis ſuis interdum allicit usque adeo homines, ut integris ſex menſibus cum illo colludere velint, & quod vice verſa irarum tantopere plenum eſt & malitiæ, ut opes & vitam, cum quibus illi res eſt, invitis extorqvere velle videatur. Credo tamen ſolem, quamvis juxta præſcriptum ſibi ordinem, curſum ſuum eme-

y) *aliæ Membr.* Enda man ek. *chartæ:* Enn þvi vil ek.
*) CC. *Un.* lengit.
z) *iidem* af.
a) *iidem* yrda.
b) *iidem* ath.
c) *iidem & 2 chartæ:* þrætir.

*) endnu forlænger.
a) at jeg kunde blive.
b) at.

ydar er vili til, at skíra þeza lute geor fyrir mer, þá villda ek giarnan met athuga *d*) til hlída.

Þat má ek vel geora, eptir þvi sem ek hefi heyrt ur *) fródra manna munni, ok mer þikir líkaz vera, eptir þvi viti, sem Gud hefur mer gefit. Sol hefr fengit fiaulskyldt embætti, þviat hun scal lysa ok verma allann heim, ok glediaz ymsir stadir heims vit hennar nærkvomu *e*); enn sua ber rás hennar til, at hun firrizt þá stadi stundum, er hun nálgaz stundum. Enn þá er hun tekur at vitia austur ættar, med **) vaurmum ok biörtum geislum, þá tekur þar first dagur upp at *f*) renna, ok synir þar austan

de det dog ikke være Aarsag i Havets Bevægelse. Derfor, om Eders Villie staaer til at forklare disse Ting udførligere for mig, da vilde jeg gierne høre til med Agtsomhed.

Det kan jeg vel giøre, efter det som jeg haver hørt af *) kyndige Mænds-Mund, og mig synes rimeligst, efter den Skiønsomhed, som Gud haver givet mig. Solen haver faaet adskillig Forretning, thi den skal lyse og varme den heele Jord, hvorfor og adskillige Steder paa Jorden glædes ved dens e) Ankomst til dem. Men dens Gang er saaledes beskaffen, at den undertiden forlader de Steder, som den paa andre Tider nærmer sig til. Men da den begynder at besøge den østlige Kant med **) varme og lyse Straaler, da begynder Dagen først at f) oprinde der;

emetiatur, causam non esse motus maris. Si igitur tibi placet has res explicatius mihi exponere, auscultabo libenter & attente.

Non ægre explicabo ista, prout ex doctorum ore percepi, & mihi, quantum sapio, vero simillimum videtur. Plurimis occupatus est sol muniis, namque collustrare debet & calefacere universum, unde varia mundi loca, cum ille appropinqvat, lætantur; ita vero se habet cursus ejus, ut ab iis locis remotior interdum sit, quibus antea propinqvus fuit: Qvando ad orientalem plagam, radiis calentibus & coruscis accedit, dilucescit,

d) CC. *Un.* athygli. *) *iidem* fedra minna.
e) *alia:* nalægd.
**) *iidem* vænum.
f) *iidem* letta austanvindi silfurlegrar bryn ok blidt.

*) mine Forfædres.
e) Nærværelse hos, ligesom den nærmer sig til.
**) smukke.
f) at opløste (paa) Østenvinden en sølvfarvet Øienbryn og et mildt.

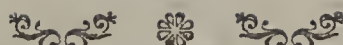
anvindr silfurliga birting ok blídt ándlit; enn g) þvi nærz verdur hann koronadur met gull-ligum rödli, ok skrídist hann þá h) met aullom gledibunadi sínom, lettir sorgum ok harmsamligum andvaurpom, sínir blidt anlit grönnum sínum á bádar hendur, ok bidur þá i) vera glada met ser i sínum fagnadi, ok *) letta veturligum sorgum; Sendir hann ok skínanda geizla i anlit vestanvindi, at boda hanom sína gledi ok fagnat; þat bodar hann vestanvindi, at hann skrídist þvilikum bunadi um aptan, sem austanvindur hafdi um myrgin. Enn at megnodum degi k), ok fyrirskipodum tima þá **) hrósar landsynningur nítecknum

der; og da viser Østenvinden (først) en sølvfarvet Lysning og et venligt Ansigt; men g) dernæst bliver den kronet med en guldfarvet Krands, og da ifføres den h) al sin Glædskabs Prydelse, afletter Sorger og bedrøvelige Sukke, viser et mildt Ansigt til sine Naboer paa begge Sider, og beder dem i) være glade med sig i sin Fryd, og *) bortkaste de vinterlige Sorger; den kaster ogsaa skinnende Straaler i Vestenvindens Ansigt, for at forkynde den sin Glæde og Fornøielse; det den forkynder Vestenvinden er, at denne skal om Aftenen iklædes samme Prydelse, som Østenvinden havde om Morgenen. Men op ad Dagen k) og til bestemte Tid, **) prunker Sydostvinden med (samme) nyspaatagne Pragt, og

cescit, & apeliotes argenteam spargit lucem, hilarem jactans serenamqve frontem: Mox aureo cingitur nimbo, seqve vestitu, qvi lætitiam prænunciat, ornans, mærore pulso gemitus & suspiria rumpit; hilarem vicinis ostentat vultum, rogatqve ut sui gaudii participes sint, abigantqve brumalem tristitiam; Emittit adhæc coruscantes radios in ora favonii, ut eodem vesperi, qvo mane superbiit evrus, cultu amiciatur. Adulto autem die vulturnus ornatum, qvem recens induit, ostentat, & læto nuncio japygi radios communicat: Ad meridiem vero monstrat auster se caloris copia instructum, & munera, amici-

g) *alii* ok.
h) CC. *Un. add.* sialfr.
i) *iidem* glediazt. *) *iidem* bættum.
k) *ita* CC. *Un. cum aliis Membr. & 3 chart. aptius, alii minus apte:* midium degi, ok at.
**) *iidem* klædist.

g) og.
h) selv.
i) glædes.
*) forvundne.
k) imod Middag og til.
**) iklædes.

um bunadi, ok ſendir ornandi *l*) geizla met blídu bodi i anlit utnyrdingi. Enn at midium degi ſínir ſunnanvindur ſik efldann *m*) met yliar audæſum, ſendir varmar vingiafir nordanvindi, ok vermir ſvalt andlit, ok bídur aullum grönnum ſínum, at midla vit þá *n*) gnógt ſins audar. Enn at hníganda degi, þá tekur utſynningur vit vægianda ſkini, ok vörmum geizlum, ok met glaudo anliti ſínir af ſinni hendi ſætt ok ſamþicki at nidurlagdri reidi, bídur ſterkum bylgium ok brauttom bárum at hógværazt met minkanda afli, ok *) kallar ſua fram gródurſamar daggir *o*) til fullrar ſæt-

og ſkyder l) varmende Straaler med et venligt Budſkab i Nordveſtvindens Anſigt. Længer frem til Middags, viſer Søndenvinden ſig, m) ſtyrket med Heedens Riigdomme, ſender Nordenvinden varme Vennegaver, og opvarmer (dens) kolde Anſigt, og indbyder alle ſine Naboer, (for) at meddeele dem n) ſin Riigdoms Overflødighed. Derpaa, naar Dagen hælder, da modtager Sydveſtvinden det aftagende Skin og de (endnu) varme Straaler, og med et glødt Anſigt, viſer fra ſin Side Venſkab og Samdrægtighed, efter at have nedlagt (al) Vrede, befaler de ſtærke Søereisninger og ſteile Vindbølger †), at ſagtes med aftagende Magt, og *) fremkalder ſaa

amicitiæ ſuæ teſſeras, mittit aparctiæ, & calore ſuo, algentem viciuorum, poſtquam eosdem bonorum ſuorum participes reddidit, faciem exhilarat, ut eadem quoque bona aliis communicent. Vergente die libanotus, exporrecta fronte, micantes & ſuptepidos excipit radios, iraque repreſſa pacem & concordiam prænuncians, indomitis fluctibus, ubi vires eorum deficere cæpiſſent, tranquillari pricipit, provocat denique frugiferos imbres, ut cum vicinis ſuis pacem ineat, & flatu leni calorem inſpirat cæciæ, cujus ventoſa labia tepe-

l) CC. *Un. al. Membr.* ærnandi.
m) *iidem* vera.
n) *iidem* af gnogt audar. *) *iidem* kaſtar.
o) *iidem melius* döggvar.

l) yppige, niſi forte ſit lapſus calami.
m) at være.
n) af Riigdommens Overflødighed.
*) fremſkyder.

†) Nota: Saaledes kan dette udtrykkes efter Søndmørs Mundart, ſe Sønd. Beſkr. 1 D. p. 412. og 413. I Nordlandene, i det mindſte paa viſſe Steder, ſkal det være tvertimod, ſaa at Baare bruges til at betegne Vandbølger, Under-Søe, Grund-Stød, Bølger derimod, Vindbølger, ſom reiſe ſig af Luften; Ordene taale ligeſaavel den Betydning; Maaſkee og Forfatteren haver virkelig havt den for Øine, da han har ſkrevet i Nordlandene.

ſætar vit ſína granna, ok blæs hógværliga met vaurmom geizlom p) i andlit land-nyrdingi, ok vermir blazturſamar q) varir, *) ok þídir helukallt enni ok frosnar kinnur, met blidu anliti. Enn at aptni upphöfdum, þá ſýnir veſtanvindur ſkínanda enni yfir blidu andlití, ſkrídiz met prídi ok kveldligri fegurd, ſua ſem at hátidligum aptni, ok bodar auſtanvindi met ſíndum r) geizlum, at hann buiz s) mot komandi hátíd um morgunin eptir.

Enn at ſettri ſólu, þá tekur utnyrdingur at letta t) ſilfurligum u) brunum, ok bender met lettri x) brun aullom grönnum ſinom, at hann hefur i ſinni gætzlo

ſaa frugtbare Dugge, til fuldkomment Forliig med ſine Naboer, og blæſer ſagtelig, med varme p) Straaler i Nordoſtvindens Anſigt, og baade opvarmer hans blæſende q) Læber, ſaa og *) optøer hans iiskolde Pande og frosne Kinder, med ſit blide Anſigt. Men naar Aftenen begyndes, da viſer Veſtenvinden en ſkinnende Pande over et blidt Anſigt, pyntes med Behag og aftenlig Skiønhed, ligeſom til en høitidelig Aften, og forkynder Øſtenvinden med ſine r) Straaler, at han bereeder ſig s) mod den kommende Høitid om Morgenen efter.

Men naar Solen er nedgangen, da begynder Nordveſtvinden at opløfte t) ſølvfarvede u) Øienbryne, og betegner alle ſine Naboer, med et fornøiet x) Øiekaſt, at han haver

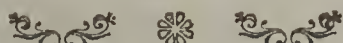
tepefacit, frontemqve gelu rigentem, & genas, gratia vultus ſui demulcet. Veſpere autem facto favonius hilarem frontem nitentemqve exporrigit, veſpertino ſplendore, ceu feſto vergente die uſu venit, pompoſe ſemet ornans, auctorqve ſubſolano exiſtit, ut craſtinæ ſolennitati ſeſe præparet.

Cæterum poſt occaſum ſolis micantia caurus exporrigit ſupercilia, vicinis ſuis innuens, qvod rutilantis phœbi curam gerat: Mox terræ ſuperficiei umbram ſuperinducit,

F

p) 2 *chartæ:* anda.
q) CC. *Un. al. Membr.* & 3 *chartæ:* blaſturſvalar varar. *) *al. add.* vermir.
r) CC. *Un.* & *chartæ:* ſendum.
s) *al. Membr.* linizt. t) *al.* retta.
u) *al.* faugrum. x) *al.* rettri.

p) med en varm Aanding.
q) blæſtſvale. *) varmer og.
r) fremviiſte, udkaſtede.
s) ſagtes, ſetter ſig i Lave.
t) række. u) ſkiønne.
x) opmuntret.

lo ſkínanda rödul; þvi nærz leidir hann fram ſkugga yfir andlit jardar, ok bodar þat aullom, at þá nálgiz hvíldar ſtund eptir daglangt *y*) erfidi. Enn at midri nótt, þá tekur z) nordanvindur vid umrás *a*) sólar, ok leidir hana um fialligar *b*) audnir, móti þunnbyggdum ſtraundom, ok leidir fram *) þyckvann ſkugga met**) kupottu baki, ok hilur andlit ſitt met ſkíudum *c*) hiálmi, ok bodar aullom, at hann er buinn til vardhalldz yfir graunnom ſínom met náttligri *d*) vöko, til þez at þeir taki örngga hvíld ok hæga eptir dagligann hita; hann blæs ok vægiliga *e*) met ſvaulom munni i anlit

ver den ſkinnende Klode i ſit Giemme; dernæſt fremleeder han Skygge over Jordens Anſigt, og bebuder alle det, at da nærmer ſig Hvile-Tiden, efter Dagens udſtandne y) Arbeide. Men om Midnats Tid da tager z) Nordenvinden mod Solens Omløb a), og fører den igiennem biergagtige b) Udørkener, mod lidet bebygte Strande, og fremdrager en *) tyk Skygge, med ſin **) krogede Ryg, og ſkiuler ſit Anſigt med en beſkyet c) Hielm, og forkynder alle, at han er bereed til Vagt over hans Naboer med natlelig d) Vaagen, paa det at de ſkulle kunne nyde en ſikker og beqvem Hvile efter Dagens Heede; han blæſer og ſagtelig e) med ſin kiø-

cit, id quod cunctis indicio eſt, quieſcendi tempus, exantlato diurno labore, appropinquare. Intempeſtiva nocte curſui ſolis ſemet aſſociat boreas, ducens eum per montanas ſolitudines, ad oras, quæ incolarum paucitate laborant, craſſas tenebras gibbo dorſo producens, & nebuloſa caſſide operiens faciem, indicat omnibus, quod pervigilem gerat curam vicinorum ſuorum, ut poſt diurnum calorem ſecure quieſcant: Spirat adhæc ſubſrigido flamine auſtrum verſus, ut æſtum ſequentis diei perferre queat; faciem porro cæli, nubibus abactis ſerenat, ut, ſub-

y) *chartæ:* daglegt. z) *Membr.* kemr.
a) *al.* vidur rás, *adhuc alia:* yidur vit umrás.
b) *ita* CC. *Un. alia:* fiarlægar.
*) *iidem* þungann.
**) *al.* kufuttu andliti. *al.* med knut á baki.
c) CC. *Un.* ſkygdum.
d) *al.* náligri, nálægri.
e) CC. *Un. forte lapſu calami* vegliga.

y) dagligt. z) kommer.
a) Solens Løb eller Omløb i møde.
b) langtfraliggende.
*) beſværlig.
**) rundladne Anſigt; med en Pukkel paa Ryggen.
c) beſkygget.
d) nøiagtig, nær foreſtaaende.
e) ypperlig.

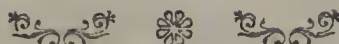
lit ſunnanvindi, til þez, at hann megi betur ſtandazt auflgann hita at komanda degi; hann *) fægir ok anlit himins eptir burtrekit ſkí, til þez, at komanda lióſi, megi ſol audvelldliga ſenda varma geizla i allar ættir med biaurto *f*) ſkini. Enn at komanda morgni, þá tekur landnyrdingur at opna ſamanlagdar brár, ok **) rennir til *g*) ſynar biugt ſiáldr, ſua ſem til ***) ſkigningar um uppriſu tíma; Enn þvi nærſt ****) likur hann upp vakurliga birtandi ſionir, ſva ſem ſaddur af ſvefni, eptir tekna hvild; enn eptir þat leidir hann fram lioſann dag, ſva ſem fagrann æſkumann, ok hæfiligann fyrirráſara

kiølende Mund i Søndenvindens Anſigt, paa det han ſkal kunne udſtaae den tilkommende Dags mægtige Heede; han *) opklarer og Himmelens Anſigt, efteret han haver bortdrevet Skyerne, paa det at Solen, naar Lyſet kommer, ſkal kunne lettelig kaſte dens varme Straaler med deres lyſe f) Skin, til alle Kanter. Men imod Dagbrækningen begynder Nordoſtvinden at aabne ſine ſammenlagde Øinelaage, og **) ſkyder g) ſin Øieſteen til Udſigt paa Siden, ligeſom***) for at ſee ſig om Tiden til at ſtaae op; dernæſt****) oplukker han hurtigen hans funklende Øine, ligeſom mæt af Søvne, efter tagen Hvile; og ſiden fremfører han den lyſe Dag, ret

ſubſequente luce ſol facili negotio ad omnes mundi regiones radios ſuos calido lumine temperatos emittere poſſit. Matutinum cum appropinqvat tempus, palpebras diducit caurus, & circumſpiciens, ceu, an ſurgendi tempus jam adſit, luſtraturus, pupillas inclinat, & micantes oculos, tanqvam dormiendi ſatietate captus, poſt nactam quietem, actutum aperit. Deinde producit illuceſcentem diem velut formoſum juvenem & idoneum præcurſorem, qvi argros prædiis proximos & lætamine pingveſactos oberret, denucians tum certe exoriturum coruſcantem hemicyclum, phœbumqve lucentem, jubensqve omnes, bene- ſint

*) *al.* færir. *f*) *al.* vaurmo.
**) CC. *Un.* temprar.
g) CC. *Un.* ſionar biört ſialldur, ſva ſem tilſkygnizt: *al. Membr.* ſióvar, *ſine dubio librarii vel legentis culpa.*
***) *iidem* ſkilningar.
****) *iidem* rís *male, forte* reis.

*) ſetter i Lave.
f) varme.
**) ſtiller.
g) til Udſigt (Søen) ſine klare Øieſteene, ret ſom han ſkulde ſee ſig om.
***) til Underſøgning om.
****) opreiſer, opklarer.

ráſara *h*) i allra *) tun, ok bodar til viſs, at þá kemur þegar eptir hann þat geiſlanda hvel ok ſkínandi ſol, ok bídur aullom at vera vel tilbunum *i*). Enn þvi nærz rennur ſol upp, ok ſkítur geizlom ſínom i allar ættir, at **) ſkinia um ſamantengt ſáttmál, ok gengur ſidan eptir fyrirſkipudum veg, ſva ſem firr var ſagt.

Enn at algiörum fridi ok ſamantengdri ſætt millum þezara haufdingia, er nu ero nefndir, þá er vel ſært i hvers *k*) þeirra veldi, ſem *l*) þu villt farit hafa; þá tekur haf uti at birgia allann meigin ſtorm, ok giorir þar ſletta vego *m*) ſem firr

ret ſom en ſmuk ung Perſon, og en beqvem Forløber h), til alles *) Marker, og forkynder med Visbed, at den ſtraalende Klode og ſkinnende Soel kommer da ſtrax efter, og befaler alle at være vel beredte (til at tage imod den). Men dernæſt rinder Solen op, og kaſter ſine Straaler til alle Kanter, for at efterforſke **) den (mellem Vindene) ſtiftede Forligelſe, og følger ſiden ſin foreſkrevne Vei, ligeſom før blev mældet.

Men naar Freden er fuldkommelig ſluttet og Forligelſe knyttet imellem diſſe Herrer, ſom nu ere nævnte, da er vel giørligt at reiſe, i hvilken k) af deres Rige ſom l) du vil. Da begynder Havet at udelukke al den vældigſte Storm, og giør jævne Veie m), hvor det

ſint præparati. Mox exoritur ſol, radiosque ſuos per omnes mundi plagas, de iſto fædere anqviſituros, emittit, curſumqve ſuum, qvi antea depictus eſt, abſolvit ordinatum.

Pace vero inter, qvi nuper enumerati ſunt, principes firmata, tuto cujusqve ditionem pro lubitu adibis, nam procellas retundere, tumqve vias, ubi prius ob undarum & fluctuum moles erant imperviæ, ſternere mare cæpit, litora denique portus, multis in locis,

h) CC. *Univ.* & 3 *chartæ:* fyrirrennara; ſa rennur. *) *iidem* akra.

i) *iidem* vidbunum (vidkomnum), 4 *chartæ:* at vera til reidu.

**) *iidem* ſkíma, ſkigna, ſkíra.

k) *ita* CC. *Un.* & *al. Membr. alia:* hvert.

l) *iidem* þá vill. *m*) *chartæ:* veggi.

h) Forløber; denne løber.

*) Agre.

**) efterſee, forkyndt.

k) hvilket.

l) man da vil.

m) Vægge.

firr *u*) var ufært fyrir stórum bárum ok þickvom bilgium, ok veita strandir þá þar i mörgum *) staudum godar hafnir, sem fyrr var or hæfi *o*). Nu medan þezi fridargeord stendur, þá er þer vel fært, ok hveriom annara, þeim er sitt skip vill leida, edur siálfur fara med landa *p*) á milli, yfir hafs háska; ok væri þat mönnum skyldt, ok þó naudsynligt, at kunna gódann skilning á þvi, *q*) nær háska timar væro ok ufrida *r*), edur nær þeir tímar *s*) kæmi, er vel er **) til allz hættanda; Þviat skilningarlaus skepna gætir þezara tíma, þó met nátturo, at ecki er skilningur *t*); þviat mannvitzlausir fiskar

det n) var tilforn umueligt at fare formedelst store Vindbølger og tykke Søereisninger, og give da Strandene *) paa mange Steder gode Havne, hvor o) saadant tilforn ikke var til Beqvemhed. Altsaa imedens denne Stilstand varer, da er vel giørligt at fare, baade for dig og enhver anden, som vil føre sit Skib, eller selv reise mellem Landene, over Søens Farligheder; det var og derfor tilbørligt, ja og tillige nødvendigt for Folk, at vide god Beskeed om, naar der q) kunne være Farligheds- eller Ufreds-Tider (paa Søen) r), eller naar de Tider komme s), da**) Alting vel kan voves; thi de ufornuftige Skabninger (selv) rette sig efter disse Tider

locis, quamvis antea inaccessis, subministrant. Hinc quamdiu pax ista viget, tuto quilibet naves suas pelago committet & per maris discrimina navigabit: unde necessarium & maxime conveniens, perspectum habeant mortales, quando periculosa & quæ profectiones negent, tempora immineant, & quando adsint, quæ conatibus nostris successum promittunt optatum; animalia quippe rationis expertia, duce natura, has temporum periodos probe observant; unde pisces, intellectu cæteroqvin humano destituti, altitudinem maris, dum

u) CC. *Un.* er ádr. *) *iidem* löndum.
o) *iidem* ohæfi, *al. Membr.* auræfi.
p) *iidem* i medal.
q) *iidem* hvenær háskatimar eru.
r) 3 *chartæ:* ufærir.
s) CC. *Un.* eru. **) *iidem* hættande til hafs.
t) *iidem* at ecki se skilningr, *al. Membr.* skilning til.

n) som tilforn var.
*) i mange Lande.
o) der var Ubeqvemhed, eller en Udørken.
q) naar farlige Tider ere.
r) umuelige at fare paa.
s) ere.
**) man vel kan vove sig paa Havet.
t) skiønt der er ingen Forstand, Forstand dertil.

ar kunnu at gæta sín i diupom hausom, medan hærstir *u*) ero stormar *x*) á vetur; enn at *y*) hallanda vetri, þá sækia þeir nær *z*) landi, ok samna gledi sva sem eptir lidna sorg. Enn at fengnum rognum *a*) ok vagsanda vori, þá gióta þeir rognum sínum, ok leida þeir fram fiaullda mikinn ungra fiska, ok *) æxla sua ættir sínar, hver i sinu kyni oc tegund; ok er þat mikil ætlan skinlausrar skepnu, at siá sua vel vit komanda stormi um vetur *b*), at hun leidir fram *c*) sitt affspreingi til þez at öndverdo vari, at *d*) þat megi niota kirrar vedratta um sumarit, ok leita ser matar i godum fridi

Tider, af Naturens Drift, skient der ei er Forstand hos dem; saaledes vide Fiskene, ihvorvel manglende menneskelig Indsigt, at sette sig i Sikkerhed i det dybe Hav, imedens Stormene ere som stærkeste u) om Vinteren; men naar Vinteren hælder til Udgang, da søge de z) nærmer til Landet, og samle sig Glæde, ligesom efter overstanden Sorg. Men naar de have faaet Raugn a), og det er gaaet noget ud paa Foraaret, da lægge de deres Raugn, og frembringe en stor Mængde unge Fiske, og formere saa deres Slægter, hver i sit Kiøn og Art; og er det (visselig) en meget stor Klogskab hos en ufornuftig Skabning, at tage sig saa vel vare for de b) indfaldende Stor-

dum hiberno tempore periculosa tempestas sævit, petendo, curam sui gerunt; præcipite vero hyeme littora petunt, & excusso mærore lætitiam concipiunt. Maturescente vere, postquam ova conceperunt, excludunt eadem, producuntque ingentem pisciculorum numerum, ut hoc pacto quælibet piscium species posteritati multiplicandæ invigilet: Magnum utique providæ illius naturæ institutum, quod creaturæ rationis expertes, procellas, quæ hiberno tempore grassari solent, evitaturæ, prolem vere novo educant,

u) *al. Membr.* hættir. *al.* hættastr er stormur.
x) CC. *Un.* um vetrum *vel* veturinn.
y) *iidem* hölludum. *z*) *al. add.* meir.
a) 4 *chartæ*: regnum.
*) CC. *Un.* ægyla, avla, *prius forte pro* ægsla *posterius pro* auka.
b) *iidem* komandi hafstormum.
c) *iidem* affspring sinn. *d*) *alia*: hann.

u) farligste; medens der er den farligste Storm.
z) meer nær.
a) Regn.
b) kommende Søestorme.

fridi hiá vídum ſtraundom, ok ſtirkiaz ſua á ſumrum *e*), at þat *f*) hafi ærit afl at komanda vetri, til þez at *) hirdā ſik i kaulldom *g*) diupum milli annarra fiſka.

Storme om Vinteren, at den frembringer ſin Affødning ved Foraarets Begyndelſe, paa det ſamme ſkal kunne nyde det ſtille Veir om Sommeren, og i en god Fred ſøge ſig Føde langs de viide Strande, og ſtyrkes ſaa e) om Sommeren, at den kan have f) Kræfter nok mod tilkommende Vinter, til at*) begaae ſig i de kolde g) Afgrunde, iblant andre Fiſke.

Þezari ſáttargeord fagnar jafnvel loptit ok *h*) lögurinn, þviat á vaxanda vori ſækia fuglar háleik loptz met faugrum ſaungum, ok fagna nígeorri ſætt milli þezara höfdingia, ſva ſem komanda hatid, ok glediaz þá ſua miök, ſem þeir hafi fordaz mikinn háſka ok vavænligann *i*) i haufdingia deild. Þvi nærz giöra

Ved denne ſamme Foreening glædes ſaavel Luften ſom Vandet; thi naar Foraaret tiltager, ſøge Fuglene Luftens Heihed, med liflige Sange, og fryde ſig over det nysſluttede Forliig imellem diſſe Herrer, ſom en kommende Heitid, og glædes da ſaa meget, ſom om de havde undgaaet (ſaadan) en ſtor og befrygtelig i) Fare (ſom den der flyder) af

cant, ut iſta aeris temperie per æſtatem fruatur, & victum prope vaſta litora quærens, tantas æſtatis deliciis vires acqvirat, ut ſeqvente hyeme, inter alia piſcium genera frigidis ſubmerſa undis, ſemet conſervare poſſit.

Hac pactione lætatur non minus cælum quam mare, nam aves, poſtqvam verni temporis aliqvantulum effluxit, altitudinem illico cæli ſvavi cantu petentes, icto nuper inter dictos principes fœderi applaudunt, & tantopere gaudent, ac ſi ſolenne feſtum adſit, cum magnum diſcrimen effugerint, ſubitamqve perniciem, qvæ principum ſimultates

e) *chartæ:* á ſumrinu. *al.* af ſumrinu, um ſumarit.
f) *al.* hann hafi yfrít.
*) CC. *Un.* hallda.
g) *iidem & al. Membr.* nedſtum.
h) *al.* ſem. *i*) CC. *Un.* nalægann.

e) ved.
f) overflødige.
*) holde.
g) nederſte.
i) overhængende.

giöra þeir ser hreidur á jaurdo, ok leida þar ut unga *k*) fugla, hver eptir sinni kynfylgeo, ok*) æxla sua ættir sínra, ok *l*) næra sua sina unga um sumarit, at þeir megi *m*) sealfir leita ser atvinnu um veturinn eptir. Jörd siáf fagnar þezari sáttargeord; þviat þá er sol tekur ut at steipa ylsamligum geizlum yfir andlit jardar, þá tekur jörd at þída **) frornar grasrætur, *n*) ok þvi nærz leidir hun fram ilmandi grös met *o*) fagurligum lit, ok sínir hun sik fagna ok glediaz hátidliga med nytekinni fegurd *p*) græns skrudz; ok bídur hon þá gladliga næring ok fædzlo aullom affpreng sínom,

af store Herrers Stridigheder; thi strax derpaa giøre de sig Reeder paa Jorden, og udklække der unge k) Fugle, hver efter sin Art, og formeere saa deres Slægter, og l) nære deres Unger saaledes om Sommeren, at de kunne m) selv søge sig Ophold Vinteren efter. Selv Jorden glæder sig ved denne Forligelse; thi saasnart Solen begynder at udøse de opvarmende Straaler over Jordens Ansigt, da begynder Jorden at optøe de frosne Græsrødder, og n) strax derpaa frembringer den vellugtende Urter, med o) lystelig Farve, og viiser den sig da at frydes og glædes p) høitidelig med sin grønne Klædnings nyepaatagne Skiønhed; da frembydet den og gla-

tes comitari solent. Mox nidos humi construit, vegetosque educit pullos, quælibet avis sibi homogeneos, ut posteri sic multiplicati, & per æstatem bene enutriti, victum hiberno tempore sibi queant acquirere. Hac pactione lætatur ipsa tellus, nam ubi sol calidos radios immisit superficiei terræ, mox gelu rigentes graminis fibras emollit, deinde fragrantes herbas pulcherrimis coloribus distinctas producit; & ita lætam se hilaremque ornatu novo & splendido ostentans, nutrimentum, quod prius asperitate hyemis impedita nega-

k) *al. Membr.* ørugga.
*) CC. *Un.* axla, auka.
l) *iidem add.* ok leitar hver vid ath.
m) *iidem* enn sialfer ser leita.
**) *iidem* frednar, frosnar. *n*) *iidem* enn.
o) *iidem* smáragligum, sumarligum.
p) *ita* CC. *Un. al.* hatidligum bunadi græns. *al.* bunadi oc fegurd nys.

k) kiække.
l) stræber hver at.
m) allerede selv.
n) Men.
o) smaragdlig, sommerlig.
p) sin grønne (nye) Klædnings høitidelige Pragt.

om, þeim er hon fyniadi adur, fyrir q) fakir veturligrar naudar r). Tre þau er ſtódu med frósnum rótum ok drífanda s) kviſtom, þá leida þau nu fram af fer grasgrænt t) lauf, ok glediaz ſua eptir lidna ſorg *) veturligrar u) naudar.

Uhrein ſkepna ok leidindi ſína mannvit ſitt ok ſkilning i þvi, at þau kunnu ath ſkipta hæfiliga x) tíma, til aukningar ſinnar ættar, ok utgaungo ur filsnum ſínum; ſua giæta þau þez tíma, nær þau þurfa ath flya kulda ok ſtorſamligar vetrar naudir y), ok hirda ſik **). ſua

og gladelig Næring og Føde til ſit heele Afkom, ſom den før maatte nægte det, q) formedelſt den vinterlige Trang r). Træerne, ſom ſtode med isnede Rødder, og ſneedrevnes) Qviſte, frembringe nu af ſig græsgrenne Blade t), og glæde ſig ſaa efter den *) vinterlige Nøds u) forbigangne Sorg.

De urene og krybende **) Dyr viſe (endog) ſin Skionſomhed og Indſigt i det, at de vide x) beqvemmelig at afdeele Tiden, til deres Slægters Formeerelſe, og til Udgang af deres Huuler; de paſſe og den Tid, da de behøve at undflye for Kulden og y) Vinterens ſtærke Beſværligheder, og ſkiule ſig da under

negaverat, toti ſuæ propagini exhibet. Arbores, quibus radices gelu conſtrictæ erant, & folia decidebant, virentes jam frondes producunt, & ſic, ubi mærorem aſperitate hyemis contractum abjecerunt, jam gaudio cumulantur.

Creaturæ quæ impuræ vocantur & tædium nobis incutiunt, rationem & intellectum humanum in eo præ ſe ferunt, quod tempora rite diſcriminent eum in finem, ut prolem ſuam multiplicent, & e latebris educant. Eam & habent temporis rationem, ut dum

q) CC. *Un.* fyrir veturlagdar þrauter.
r) *chartæ:* þrautar.
s) CC. *Un.* drupanda, *al. Membr.* driupanda.
t) 2 *chartæ male* grænt gras ok lauf.
*) veturlangrar.
u) *al.* þrautar.
x) CC. *Un. aliæ Membr.* & 3 *ch.* hæfiligum, hófligum.
y) *iidem* & 4 *ch.* ſtorſamliga reidi. *al.* vedrattu. **) *iidem* þá.

q) formedelſt de Beſværligheder, ſom Vinteren paalagde.
r) Beſværlighed.
s) drybende med Iistapper.
t) grønt Græs og Løv.
*) vinterlange.
u) Beſværligheds.
**) efter Ordet: ſom man har Afſkye for.
x) paſſe den beqvemme Tid.
y) den ſtrænge Vreede (Veirlig).

ſua undir ſteinum edr ſtórum hellum, edur i diupum *z*) jardfaullom, *a*) til þeirrar ſtundar, er þau hafa tíma til framgaungo. Villidyr þau er fædazt i fiöllum edr ſkógum, þa kunnu þau vel at ſkipta aullom tímom, þviat þau gánga met getnum *b*) burdi medan vetur er kalldaztr, til þez at þau megi ſinn getnat framleida, at níkomnum gröſum, ok vaurmo ſumri. Einn litill madkur er maur heitir, hann má kenna vitrum manni mikla hugſpeki *c*) hvert *d*) ſem er helldr kaupmadur edur bondi, ok jafnvel konungum ſem ſmærrum mönnum. Hann kennir Kongum nær þeir ſculu borgir geora edur kaztala; hann ken-

under Steene eller ſtore Berg-Fliiſer, eller i dybe z) Jordfald, a) lige indtil den Time, da det er deres Tid, til at gaae frem for Lyſet. Vilde Dyr ſom fødes i Fielde eller Skove, vide dog vel at inddeele al deres Tid; thi de gaae med deres undfangede Foſter, medens Vinteren er ſom koldeſt, paa det de ſkulle kunne frembringe deres Affødning mod det nyekomne Græs og den varme Sommer. En liden Maddik, ſom kaldes Myre, kan lære en fornuftig Mand en meget ſtor Klogſkab c) hvad enten han er Kiøbmand eller d) Landmand, ja ſaavel Konger ſelv, ſom ringere Folk: den lærer Konger, naar de ſkulle bygge Stæder eller Fæſtninger: den lærer og e) Bønder og Kiøbmænd paa ſamme Maa-de,

dum frigus & tempeſtates hibernas fugiant, in fiſſuris montium, ſpeluncis, aut inferioribus terræ ſuccidentis cavernis, donec oportune egrediantur, ſeſe ſartas tectas contineant. Creaturæ, qvæ cicures non ſunt, in montibus aut ſylvis enutritæ, juſtam temporum habent rationem, nam hyeme, dum maxime friget, uterum gerunt, ut, cum gramina campos veſtire cæpiſſent, vernumqve tempus incaluerit, fœtus ſuos eniti & enutrire poſſint. Inſectorum minimum, quod formica dicitur, etiam ſapientem, ſive villicus ſit, ſive mercator, qvinimo ſive Rex ſit, ſive inferioris ſubſellii homo, magnam prudentiam docere poteſt. Reges qvippe docet, qvando urbes & munimenta condere debeant. Villicos item

z) CC. *Un.* jardholum, filſnum.
a) *iidem add* enn.
b) *al. Membr.* fengnum, teknum.
c) CC. *Un.* & 3 *cb.* hagspeki.
d) *iidem* er helldr er kaupmadr eda husbuandi.

z) Jordhuuler.
a) juſt indtil.
c) Husholdningskunſt.
d) Landboe, Hosbond.
e) Bonden eller.

kennir ok *e*) bændum ok kaupmönnum met ſama hætti, hverſo ákafliga edr hvern tíma þeir ſkulu ſína ſiſlo frammi hafa; þviat ſá er *f*) rettann ſkilning hefer, ok hyggur vandliga at hanns athæfi, þá má hann mikit marka af hans ſtarfi, ok draga ſer til nytſemdar. Aull önnur kvikindi, hvert þaù eru hrein edur uhrein, þá fagna þezum tíma, ok leita ſva ſinnar næringar á vaurmo ſumri, met allri *g*) vidurſyn, at þau megi örugglìgar *) ſtandazt háſka veturligrar naudar. *h*) Hellz *i*) þeſſi ſáttmála ſamtenging milli þezara átta vinda, þá velldr hon allri blídu, loptz edur landz, ok ſióvar *k*) hræringar, met bodordi ok leyniligum ſmidvelum þez, er fyrir öndverdu

de, hvor driftig eller hvad Tid de ſkulle forrette deres Sager; thi hvo ſom haver ret Forſtand, og agter nøie paa dens (Myrens) Adfærd, ſkal kunne erfare og ſlutte af dens Arbeide, meget ſig til Nytte. Alle andre levende Dyr, enten de ere reene eller ureene, frydе ſig ved denne Tid, og ſøge ſaaledes deres Næring, i den varme Sommer, med al (fornøden) Forſigtighed, at de destapperliger ſkulle kunne *) udſtaae Farligheden af den vinterlige Nød. h i) Derſom nu dette Foreenings-Baand imellem diſſe otte Vinde holdes ved Magt, da virker ſamme al Yndighed, Luftens eller Jordens, k) (al Stilhed) i Søens Bevægelſe, efter dens Befaling og ſkiulte Kunſtgreb, ſom af Ferſtningen anordnede l), at det ſtedſe ſiden ſkulde ſtaa ſaa-

item & mercatores, quo tempore, quantoque ſtudio negotia ſua exſequi debeant; nam quicunque emunctæ naris eſt & attente conſiderat, quo ſe modo formica gerat, næ multa idem, quæ in ſuos uſus transferre queat, obſervabit. Reliquæ Creaturæ, ſive puræ ſive impuræ fuerint, lætantur æſtivo tempore, quo victum, omni adhibita cautela, ſibi comparant, ut eo certius aſperitatis hibernæ poſſint eluctari pericula. Fœdus hocce, quod ictum eſt inter dictos octo ventos, dum durat, cauſa eſt bonitatis cæli, terræ, motusque marini, accedente præcepto occultoque artificio primi Creatoris, qui juſſit

e) CC. *Un.* bonda eda. *f*) *iidem* retta.
g) *iidem* vidſynd. *) *iidem* fordalt.
h) *iidem add.* nu.
i) *al. Membr.* & 2 *ch.* nú helldr þeſsi — allri blídu. *k*) CC. *Un.* hræring.

*) undgaae.
h i) Nu volder dette — al Stilhed.
k) og Søens Bevægelſe.
l) ſkabede, faſtſatte.

verdu skipadi *l*), at sua skilldi jafnan sídan standa, til þez er hann bídur at brigd skulu á georast. Nu ef þer þikir þar nockot vanspurt um, þá máttu nu *m*) met meiri eptirleitan spyria slíks er þer synizt, ok þer er forvitni á.

Med þvi at mer þikir þat vel rádit, at ek hefi spurt þezara luta, er ek hefi sua fögur svaur fyrir fengit, þá man þat enn *n*) eggia til, met ordlofi; fleyri luta at spyria, um vauxt sólar eda tungls, edr strauma sióvar, edur flædar, hverzo skiótt edur stórum þezir lutir vaxa edur þverra. Nu met þvi ek hefi þá rædu i munni til eptirfrettar, er hellz *o*) heyrir til farmanna Odalz, þá þicki mer þat likligt, at slíkir lutir muni

saaledes, indtil han befaler at Forandring skal skee deri. Nu om dig endda synes noget ikke noksom adspurgt derom, da maae du endnu, m) med nærmere Eftersøgning spørge om hvad dig synes, og du haver Lyst til.

Efterdi det synes mig meget vel betænkt, at jeg har spurgt om disse Ting, hvorpaa jeg haver faaet saa deilige Svar, da vil sligt endnu opmuntre mig til, med (Eders) Tilladelse, at udspørge fleere Ting, om Solens eller Maanens, eller Havets Strømmes, eller Ebbes og Flods Tilvæxt, hvor hastig eller meget disse Ting voxe eller aftage. Nu efterdi jeg forehaver den Tale til Efterspørgsel, som o) just hører til Seefarendes Velfærd, da synes mig det rimeligt, at det maae blive dem nyttigt

jussit hæc omnia semper sic consistere, donec mutandam scenam ipse præceperit. Si tibi omissum quid videtur, quod sciscitari velis, tibi ulterius quærere licet.

Quod bene mihi consuluisse videar, cum de iis percunctatus fuerim, quæ tam probe sunt enucleata, stimulos mihi addet, bona tua venia, de pluribus interrogare, nimirum de solis & lunæ ascensu, fluxu & refluxu maris, & qua demum ratione crescant ista decrescantque. Et cum de geminis mercatorum artibus sermones potissimum miscere cœperim, & vero perquam simile sit, quod notitia istarum rerum oppido conveniat mercatoribus,

l) *al. Membr.* skapadi.
m) CC. *Un.* meiri eptirleitan hafa, ef þer.
n) *iidem* mik eggia, med fleyra ath spyria.
o) *iidem* byrjar kaupmönnum ath hafa.

m) bruge endnu nærmere Eftergrandskning, om dig.
o) Kiøbmænd meest bør lægge dem efter.

muni þeim vel gegna at verda áſkinia til frodleiks ſinnar leidviſi; ok met þvi *p*) ek ætla *) miög i þeirri iþrott at ſtarfa, þá vilda ek ok giarna ath mer ſkildiz nockot af þezum lutum, er nú hef ek eptir **) frett, ef ſo má vera.

Þeir lutir er þar hefer þu umrædt, þá ero þeir *q*) eigi allir jamnſkiótir at vexti edur þurd *r*); þviat ſtraumur fyllir ráſir ſinar til vaxtar á ſiau dögum, ok halfri *s*) ſtund til átta dags, ok verdur þá hvern ſiöunda dag flod *t*) i fiauru ſtad, fyrir þvi at hinum *) ſiöunda lut vex hann, þegar er hann tekur at vaxa, ok met hinum ſama hætti þverr hann, þegar

tigt til Klogſkab i deres Søemandskonſt, at faae Indſigt i dette Slags Ting; og efterdi jeg haver foreſat mig, at beflitte mig meget paa den Kunſt; da vilde jeg og gierne, at jeg kunde faae Indſigt i noget af diſſe Ting, ſom jeg nu haver efterſpurgt, om det lader ſig giøre.

De Ting ſom du her haver omtalt ere ikke alle lige haſtige i Tilvæxt eller Aftagelſe; thi Havets Strøm fuldfører ſin Gang til Tilvæxt i ſyv Dage, og en halv Time paa den ottende Dag, og bliver da hver ſyvende Dag Flodd t) i Ebbens Sted; fordi Strømmen voxer een*) Syvendedeel, fra den Tid den begynder at voxe, og paa den ſamme Maade aftager den, fra den Tid den begynder at u) vende

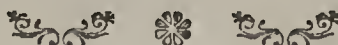
bus, ut itinera ſua ad datum locum eo certius poſſint dirigere; cum denique mercaturæ exercendæ me devoverim, optarem profecto, quæ nuperrime ſciſcitabar, ſi fieri poſſet, intelligerem.

Eorum, de quibus loqueris, non æquale eſt decrementum & incrementum, nam fluxus maris abſolvit ſeptem diebus & horulæ dimidio accurſum ſuum: adeoque ſeptimo quovis die acceſſus maris loco receſſus contingit, nam ſeptima ex parte creſcit, poſtquam creſcere cæpit, & eadem proportione ſervata decreſcit, ubi aliud ſeptiduum refugere cæpit,

G 3

p) CC. *Un.* þvi ath *hic & alibi ſæpiſſime.*
*) *al.* mer. **) fregit.
q) CC. *Un. omittunt*: þeir.
r) *iidem* þurdi. *s*) *iidem & cb.* halfa.
t) *iidem & al. Membr.* hver ſiauunda dags flædur. *) *iidem* átta.

t) hver ſyvende Dags Flodd.
*) ottende.
u) at vende tilbage og formindſkes; dog det ſaa meget.

þegar hann tekur aptur *u*) at hverfa, adra ſiö daga, ok mínkar ſua miklu ſeinna, ſem aullum ſiö *x*) dögum ſkal fylgia half ſtund til átta dags. Enn ſtundir *y*) má ek þer vel kunnar geora, hverſo þær kunno lángar at væra; þviat XXIV. ſkulo vera á tveim dægrum, nótt ok degi, medan ſol velltiſt um VIII. ættir, ok *z*) verdur þá ſua at *) rettu tali, at þat ero þriár ſtundir dags, er ſol veltiſt um eina ætt. Enn tungl fyllir raſir ſínar til uppſtigningar **) XV. daga, ok VI. *a*) ſtundum minnur, ok met ſama hætti þverr þat, til þez er þat er aftalt *b*), ok annat kemur; ok ber *c*) þvi þat ſaman

vende tilbage, andre ſyv Dage, dog formindſkes den ſaa meget ſeener, ſom en halv Time af den ottende Dag ſkal følge alle ſyv Dage x). Men Timerne y), hvor lange de kunne være, kan jeg vel lære dig; thi der ſkulle være 24 i to Døgn, Nat og Dag, medens Solen løber igiennem de otte Verdens Kanter (Hoved-Vinde), og bliver det da ſaaledes, efter rigtig Regning, at det ere 3 Timer af Dagen, ſom Solen bruger til at gaae igiennem hver Kant. Maanen derimod fuldfører ſit Løb til Opgang i 15**) Dage, mindre a) 6 Timer, og paa ſamme Maade aftager den, indtil den har b) udløbet, og en anden kommer; og ſtemmer det derfor altid overeens, at paa denne

pit, eo quidem tardius, quo ad tempus receſſus dimidium horæ ſupra ſeptiduum requiri certius eſt. Horas vero, & quantum temporis unaquæque complectatur, luculenter indicabo; nam viginti quatuor horæ in nycthemerio locum habent, dum nimirum ſol per octo mundi plagas circumvolvitur, adeoque tres horas curſu ſuo conficit, dum per unam cœli regionem rotatur. Luna creſcens quindecim diebus, minus ſex horis, curſum ſuum abſolvit, & pari modo decreſcit, ſtatimque calculo excidit, & ſecunda mox in rationes venit,

u) CC. *Un.* ath hverfa ok minka, ok ſuo miklu.
x) *al. Membr. certe culpa librarii:* ſiô.
y) *al. add.* þær.
z) CC. *Un.* verda ſvo at rettri taulu, ath þat eru þá *minus concinne.* - *) *al.* rettri tölu.
**) *al.* ſiö, *al.* tolf. *a*) *al. Mbr.* & 4 *cb.* III.
b) CC. *Un.* aftalit, átala.
c) *ita* CC. *Un. al.* fyrir þvi þat ſama jafnan, at príma tima.

x) Søe-Dage.
y) de Timer.
**) 7. 12.
a) tre.
b) er udtaalt, fuldt udregnet.

an jafnan, at þenna *d*) tíma ero ſtraumar aller ſem hvaſſaſtir ok fiörur allar ſem meſtar; enn at hálfvauxno tungli, þá ero allir ſtraumar ſem minſtir, ok ſua fiörur met þeim hætti; enn at fullu tungli, þá ero enn ſtraumar ſem hvaſſaſtir, ok fiörur ſem meſtar; enn at half þverranda tungli, þá *e*) ero enn ſtraumar ok fiörur ſem minnzar. Enn þeza lutir mega kaupmenn varla markat fá, fyrir ſakir ſua ſkiótrar ráſar; þviat tungl ſtígur ſua ſtórum; annat tveggia upp edur nidur, at varla fá menn ættum ſkipat af ráſum *f*) þez fyrir þá ſök, enn *g*) ſol er fyrir þvi markandi, at hon fyllir ráſir ſinar ſeinna, hverttveggia til uppſtigningar ok nidurſtigningar, ok megu menn

ne Tid, ere alle Havets Strømme (al Flodd) de ſkarpeſte, og al Ebbe den ſtørſte; Men naar Maanen er halvvoxen (til førſte Qvarteer), da er al Flodd den mindſte, og Ebben ligeledes, paa ſamme Maade; derimod i Fuldmaane, da er Flodden igien den ſtærkeſte, og Ebben den ſtørſte; Endelig i halvaftagende Maane (til ſidſte Qvarteer), da ere e) atter Flodd og Ebbe de mindſte. Men diſſe Ting kunne Kiøbmænd neppe faae mærket, for den ſaa haſtige Farts Skyld; thi Maanen ſtiger med ſaa ſtore Skridt baade op og ned, at man af den Aarſag neppe kan faae af f) dens Løb mærket Verdens Kanter. Solen g) derimod kan man tage Mærke paa, fordi den fuldfører langſommer ſit Løb, baade i Opgang og Nedgang, ſaa at man gierne kan

vepit, cujus periodi eodem pacto computandæ. Ad primam lunam fluxus maris incitatiſſimus eſt, quam maxime a terra recedentis; Luna ad dimidium creſcente fluxus maris minimus, & ad eum proportionatus eſt ejusdem receſſus; In plenilunio fluxus maris iterum vehementiſſimus & receſſus longiſſimus; & ubi ad dimidum decrevit, mox fluxus & refluxus maris minimus. Sed hæc mercatores, ob præcipitem nimis curſum, vix obſervare queunt, nam luna tam cito creſcit decreſcitque, ut ea propter regiones cæli ex curſu lunæ ordine vix queant diſcerni. Sol autem igitur magis obſervari meretur, quod curſum ſuum aſcen-

d) *al. Membr.* þeima.

e) CC. *Un.* er hvörtueggia ſem minzt, ſtraumar ok fiörur.

f) *iidem inepte:* þeirra.

g) *iidem* af ſól er þvi.

c) i Nye-Maane.

e) begge Deele mindſte, baade Flodd og Ebbe.

f) deres.

g) Af Solen derimod kan derfor tages Mærke.

menn vel marka allar ættir af hennar rásum; enn hun stígur upp átian tygi daga, ok halfann þridia dag *h*) ok *) III. stundir, ok met sama hætti stígur hon ok nidur aptur, ok hefur hun þá alla rás sína *i*) fulla, bædi at uppstigu ok nidurstigu, þriu hundrut *k*) daga tolfræd ok fimm daga ok sex stundir; ok verdur þat þá á *l*) hverio fiorda ári III. hundrut daga tolfræd ok sex dagar *m*), ok heitir þat hlaupár; þviat þá er einum degi fleyra i XII. manudum, enn *n*) þez á milli, ok *o*) safnaz þezar stundir til þezara tveggia dægra einnrar nætur ok eins

kan mærke alle Verdens Kanter af dens Gang. Men den stiger op i 18 halve Snese (180) Dage, og halvtredie Dag og *) tre Timer, og paa samme Maade stiger den ned igien, og haver den da sit heele Løb fuldført, baade til Opgang og Nedgang, tre store hundrede (hvert paa 12 halve Snese) og fem Dage og sex Timer; og bliver det da, hvert fierde Aar, tre store hundrede og sex Dage, og det kaldes Skud-Aar; thi da bliver der een Dag fleere i 12 Maaneder, n) end imellem Skud-Aarene, og ere det de (overskydende) Timer, som samles til disse to Døgn, een Nat og een Dag. (Saadan er den Regning som

ascendens & descendens tardius obsolvat, adeoqve omnes mundi plagæ ad ejus cursum determinari facile possunt. Ascendit autem 180. *diebus,* 63. *horis, pariqve ratione a nostro Zenith descendit, adeoqve cursum ejus complent* 305. †) *dies &* 6. *horæ; hinc qvarto qvovis anno numerantur* 3. *centuriæ majores, &* 6. *dies qui annum bissextilem constituunt, uno nempe nycthemerio, qvod annorum intercalarium residuis horis conflat, abundantem. More autem in libris usitato omnes centenarii decem decadibus absolvuntur, unde computatione recte*

h) *ita conjungenda variorum Codicum lectio.* CC. *Un. habent* á tiutigi *&* níutigi, *male pro* atian tygi, *alia male* tug *pro* dag.
*) *CC. Un.* sex.
i) *iidem* fyllda.
k) *iidem* tólftig.
l) *iidem* hinu fiorda hverju.
m) *alia:* sex dægur.
n) *CC. Un.* fyrr.
o) *iidem* samna þær.

*) Sex.
m) Døgn.
n) før.

†) *Secundum ipsa prototypi verba:* tres centuriæ majores, duodenis qvælibet decadibus constans, qvinqve dies, & sex horæ.

eins dags. (Enn *p*) at *) bokmáli þá verda aull hundrut tíræd kaullut, ok verdur þat þá at *q*) rettu tali þriu hundrut tíræd, ok LX. dagar, ok sex dagar, hvert sinn er hlaupár er, enn *r*) þess á milli V. dagar oc sex stundir, ok sua margir dagar at annarri taulo, sem nu hefi ek talt).

Enn s) þar er þu leitar eptir vexti solar, hverso hana má skilvisligazt markat fá, þá fær þat varla sua glöggt markat edur sagt, at þar liugizt hvergi *t*), ok fyrir þvi, at *u*) sól vex eigi á öllum löndum heimsins jamnskiótt. Enn eptir þvi má ek þer vel segia, sem ek hefi fundit

som bruges i daglig Tale); Men efter det *) Sprog som bruges i Bøger, regnes alle hundrede paa 10 halve Sneese, og blive der da, efter rigtig Regning, tre saadanne hundrede og 60 Dage og 6 Dage, hver Gang der er Skud-Aar; og r) desimellem 5 Dage og 6 Timer, og saa mange Dage efter den anden Regning, som jeg nu haver regnet.

Men da s) du spørger om Solens Tilvæxt, hvorledes den rigtigst kan bemærkes, da kan sligt neppe blive saa nøie bestemt eller sagt, at det t) ingensteds skulde slaae feil, og det fordi Solen ikke tiltager lige hastig u) i alle Lande i Verden. Dog kan jeg vel fortælle dig derom, efter det jeg har fundet i de Mænds

recte facta prodeunt CCC. & LX. & VI. dies, quandocunque annus bissextilis est, annis vero intermediis, 5. dies & sex horæ, & tot dies juxta priorem calculum, quot jam computavi.

Sed ubi quæritur de ascensione solis & descensu a nostro Zenith, quomodo exinde possint observationes verissime institui, tenendum, quod vix absque erroris periculo hæc accurate dici & determinari queant: nam ascendit sol omnibus terris non æque festinus: interim quod ex aliorum ore nuper hausi, & pro vero potissimum habetur, proferam. Dixi

p) *Parenthesi inclusa quidam omittunt, habent vero* CC. *Un. aliæ Membr.* & 5 *Codd. chartacei.* *) *al. add.* rettu.

q) CC. *Un.* rettri tölu.

r) *iidem* hlaupára á medal, þá verdr þat ecki meira enn. *s*) *iidem* þat. *t*) *al.* eigi.

u) CC. *Un.* Ecki vex sól i öllum stödum.

*) rette.

r) imellem Skud-Aarene bliver det ikke meere end.

s) det.

t) ikke.

u) paa alle Steder.

it i ordum þeirra manna, er x) nílega hafa þar um talat, ok þat er hellz er fyrir satt halldit, at þeir munu næst rettu um hafa rætt y). Ek sagda þer z) hverso margar stundir verda i tveim dægrum, ok nefnda ek þær fyrir þer XXIV. ok markada ek leingd hverrar stundar, met þeirri tilvísan, at III. stundir lidi, medan sol *) gengur um eina átt. Nu ero a) þær stundir smár adrar, er *ostensa b*) heita c), ok geora þær LX. d) eina hina, er firr nefnda ek. Nu syniz mer sannligast, at sua nordarliga sem ver erom staddir, at sól vaxi V. þezar stundir eno smá um dag, ok sua miklo minna enn

Mænds Beretninger, som x) nyelig have talt derom, og som helst formeenes at have sagt det, som er Sandheden nærmerst. Jeg sagde dig (før), hvor mange Timer der blive i to Døgn, og nævnede dem for dig 24; jeg bestemmede og hver Times Længde, med den Betegnelse, at der gaae 3 Timer, imedens Solen *) gaaer igiennem een Kant af Verden. Men endnu ere der andre smaa Timer, som kaldes ostensa, og giøre 60 d) af dem een af de andre, som jeg før nævnede. Nu synes mig rimeligst, saa nordlig som vi ere, at Solen voxer 5 af disse smaa Timer hver Dag, og saa meget mindre end 6, som $\frac{1}{12}$ af een af disse smaa Timer. Men om Solens

Dixi jam pridem qvot horis unumqvodqve nycthemerion constaret, nimirum viginti quatuor, & cujusvis horæ spatium determinavi, asserendo solem trium horarum spatio unam cœli regionem percurrere. Sunt autem insuper aliæ horæ, quæ minores sunt, & ostensa *dicuntur, quarum sexaginta (quadraginta) unam priorum, de qvibus verba feci, absolvunt. Mihi autem verisimillimum videtur, quod sol nobis, qui ad polum arcticum tantopere vergimus, qvinque istarum minorum horarum spatio qvovis die ascendat, imo sex, si duodecimam ultimæ subtraxeris partem (5. min. 55. sec.) Sed de incremento solis verum*

x) CC. *Un.* inniliga, merkilega.
y) *hæc* CC. *Un. aliæ Membr. &* 3 *ch. addunt.*
z) *iidem* Enn ek hafda adur sagt þer.
*) *iidem* velltist.
a) *iidem* adrar smár stunder þær.
b) 3 *chartæ* ostenta. c) *iidem* eru kalladar.
d) *iidem, aliæ Membr. & ch.* XL.

x) nøie, efterretlig.
*) væltet.
d) 40.

enn sex, sem tolftungurinn er ur einni þezari hinni litlu stund; Enn þat þiki mer sannaz um aukning sólar vera, at hun vaxi þriá luti *e)* af þezum stundum til austurs ok til vesturs, enn hinn fiorda til hædar uppá himininn. Nu má þessi merking liuga *f)* sudr frá oz, þviat nordur frá oz vex hun skiótara, enn sudur vex hun seinna, enn nu haufom ver talt, ok þvi meiri munur er þez, er sunnar *g)* er, ok meir undir solina.

Met leifi man ek til forvitnaz *) at ransaka þeza rædo nockuru geor, met þvi at ek skil eigi til fullz. Nu gátut þer þez, at nordur ifrá osz **) vaxi sol skiotara, þar sem næza er ecki sumar, ok vetrar ***) megin *h)* stendur sva hátt, at

Solens Vært især synes mig det rimeligst, at den voxer e) de tre Deele af disse Timer mod Østen og mod Vesten, og den fierde i sin Høide paa Himmelen. Dog maae denne Bestemmelse (nødvendig) slaae feil f) sønden for os; thi norden for os voxer den hastiger, mod Sønden derimod voxer den seener, end vi nu have sagt; og derpaa er des større Forskiel, jo sydliger det g) er, og nærmer under Solen.

Med Eders Tilladelse havde jeg gierne Lyst til, endnu noget nøier at *) ransage denne Tale, efterdi jeg ikke fuldkommelig forstaaer den. I mældede nylig, at Solen **) voxer hastiger norden for os, hvor der næsten ikke er Sommer, men (derimod) Vinterens Magt

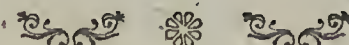
verum esse credo, qvod tres partes dictarum horarum versus orientem & occidentem crescat, quartam verò, versus lineam verticalem. Sed hæc observatio, ubi sermo est de terris æqvatori propioribus, fallat necesse est; nam ascensio solis major est in terris nostris aqvilonaribus qvam illis australibus, qvæ differentia eo major minorqve est, qvo terræ æqvatori propiores vel ab eo remotiores sunt.

Cum ea, qvæ jam protulisti, non perfecte assequar, ulterius, pace tua, de his rebus interrogabo. Dixisti modo solem citius ascendere iis regionibus, qvæ boream magis spectant, ubi tanta est hyemis sævitia, ut æstas vel nulla sit, vel umbræ ad instar vide-

H 2

e) *al. Membr.* þridia lut.
f) *alia Membr.* hníga. *g)* CC. *Un.* fer.
*) *iidem* tilforvitnast þeirra hluta, ok.
) *iidem* væri. *) *iidem* megnit.
h) *iidem* er.

e) en Tredicdeel.
f) blive mindre.
g) gaaer.
*) udforske de Ting, og.
**) er hastigere.

at sumar þikir ecki vera nema skuggi einn, ok margir stadir þeir, er bædi liggur á snjór ok jökull *i*) aullom sumrum, sua sem um vetur *k*), sem *l*) er Island edur Grænland. Enn ek spyr þat sunnan af laundom, at þar *m*) verda aungvar vetrarnaudir, ok sól verdur þar *) jamn heit um vetur, sem her *n*) met oss á sumrum, ok vex þar um vetur allt, *o*) þá er sol hefr minna *p*) megin, bædi korn ok *q*) allir adrir jardar avextir; enn á sumrum má *r*) jörd ecki þola hita solar, ok gefur hverki korn ne gras fyrir bruna sakir, ok er þeim sumarit til jafn-

Magt h) gaaer saa meget viidt, at Sommeren ei synes at være uden som en Skygge, og hvor der ere mange saadanne Steder, hvorpaa der alle Sommere ligger baade Snee og Iis, ligesom k) om Vinteren, saaledes som l) Island eller Grønland er. Derimod hører jeg det fra de sydlige Lande, at der ikke m) bliver nogen streng Vinter, men tvertimod, at der bliver *) ligesaa heed Soel om Vinteren, som n) her hos os om Sommeren, og voxer der om Vinteren, endog o) da Solen haver p) mindre Magt, baade Korn og Græs og q) alle andre Jord-Frugter; om Sommeren derimod kan Jorden ikke udstaae Solen

videatur, multaque loca glacie & nivibus non minus per æstatem quam hyemem sint contecta, quemadmodum in Islandia & Grönlandia usu venit: sed quod terras attinet, quæ austrum versus magis inclinant, fama percepi, asperitatem hyemis ibidem nullam esse, caloremque solis, per hyemem, in regionibus australibus, non minus, quam per æstatem apud nos, sentiri, adeo ut deficiente aliqvantulum calore solari hiberno tempore frumenta & herbæ illic reliqvique terræ fructus nascantur: Sed per æstatem terra solis calorem ferre neqveat, unde nec frumentum, gramen, aut id genus crescere possit, ob caloris æstum.

i) *al.* á *hic collocant.*
k) CC. *Un. hic & sæpe* um vetrum.
l) *iidem, al. Membr. & 3 chart.* annathvert er Island, eda enn helldur Grænaland.
m) *iidem* se. *) *iidem* jafnan.
n) *iidem* er hun um sumrum.
o) *alii:* þar sem. *p*) *2 chart.* minnz.
q) CC. *Un.* allur annar ávöxtur.
r) *al.* eigi jörd þola — ok grær.

h) er saa stor.
k) om Vinters Tider.
l) enten Island er, eller end meer Grønland.
m) skal være.
*) stedse.
n) den er her.
o) hvor.
p) den mindste.
q) al anden Frugt.

jafnmikillrar *s*) ánaudar fyrir hita sakir, sem ofs er vetur fyrir kulda sakir; ok eru lönd slík *t*) annathvert Pul *u*) edur enn helldur Jorsala-land. Nu met þvi at þer kvádut sólina vaxa skiótara nordur hingat, enn sudur þángat *x*), þá má mer þat ecki skiliast, med þvi at þeir hafa jafnmikit solarmegin *y*) um veturinn, sem ver *z*) um sumar, *a*) enda þvi meir um sumarit, at þá brennur allur jardar ávöxtur fyrir *b*) ofurhita; ok sýniz mer þat sannligast, at þar se meiri *c*) vöxtur solar, sem meira er *) megin hennar. Nu ef þer vilit ok megit sina mer þetta, sua at mer skilist, þa villda

Solens Heede, og r) giver hverken Korn eller Græs for (dens) Bryndes Skyld, saa Sommeren er dem til lige saa stor Besværing, formedelst Heeden, som Vinteren er os, formedelst Kulden; saadanne t) Lande ere enten u) Apulien, eller end meer Jødeland. Da I nu sagde, at Solen voxer hastiger her nord paa, end hisset mod Sønden, da kan jeg ikke fatte det, efterdi de have ligesaa y) stærk Soel om Vinteren, som vi z) om Sommeren, ja endog des stærkere om Sommeren, som al Jordens Frugt forbrændes da, formedelst den umaadelige Heede; mig synes derfor det (at være) rimeligst, at c) Solens Vaxt er større der, hvor dens Magt er stærkere. Nu

æstum. Hinc talibus terris, ut Apuliæ vel potius Palæstinæ, perinde gravis æstas, ob caloris vehementiam, ac nobis hyems, ob frigoris molestias, erit. Has ob rationes intelligere nequeo, cur sol septentrionalibus (ut antea statuisti) citius ascendat, quam australibus, utpote qvibus calor solis hiberno tempore æqve intensus, ac nobis per æstatem, sentitur, & æstivo tempore tanto intensior, quanto certius est, vaporibus solaribus omnes terræ fructus præ æstu exarescere: Unde mihi ad veritatem propius accedere videtur

s) CC. *Un.* naudar. *t*) *al.* lönd slik sem ero.
u) 2 *chartæ:* Constantinopolis. *al.* Þid.
x) *aliæ Membr.* hinnat. 1 *charta:* hinnig. 3 *chart.* hinzig.
y) 2 *ch.* jafnmikinn solar hita.
z) *al. add.* hita.
a) CC. *Un.* enn þvi meiri. *b*) *iidem* ofhita.
c) *chart. minus concinne* solar hiti, sem meiri er vöxtur hennar. *) CC. *Un.* megni.

r) voxer der altsaa.
t) slige Lande som ere.
u) Constantinopel.
y) stærk Heede af Solen.
z) Heede.
c) at Solens Heede er stærkere, hvor dens Vaxt er større.

villda ek gearna til hlída *d*) ok vel giæta.

Lítit efni vil ek met upphafi *e*) i þat mál hafa, er ek vil herum ræda, ok vita ef þat *f*) megi *) draga þik til ſkilningar, medur þvi at þu lætur nu ſua uvænliga *g*) yfir, at ſua megi væra. Tak eitt brennanda kerti, ok ſet i eitthvert *h*) mikit hus, þá er þez von, at þat lyſi um allt huſit innan, ef ecki meinar þvi, þó at huſit ſe allmikit *i*). Enn ef þu tekur eitt epli, ok hengir vit logann ſialfann, ſua nær, at *k*) eplit verdi heitt, þá *l*) man þat náliga ſkyggia allann

Nu om I ville og kunne forklare mig dette, ſaa jeg kan fatte det, da vilde jeg gierne høre til d) og bevare det vel.

Jeg vil i Forveien e) ikkun bruge et lidet Emne til den Sag, ſom jeg her vil tale om, for at forſøge, om det kan f) føre dig til Indſigt heri, efterdi du udgiver det for ſaa meget g) uventeligt, at det ſkal kunne ſkee. Tag et brændende Lys, og ſæt det i et ſtort Værelſe, da er at vente, at det vil lyſe heele Værelſet indvendig, om dette end var nok ſaa ſtort i), hvis intet hindrer det. Men om du tager et Æble, og hænger det ved Luen, ſaa nær, at Æblet k) bliver varmt, da l) vil det næſten formørke den heele halve

tur ſolis aſcenſionem eo majorem fore, qvo calor ſolis intenſior eſt. Si hæc tam probe explicare velis & poſſis, ut intelligere qveam, auſcultabo libenter & attente.

Rem quidem exiguam ab initio hujus reſponſi proponam, numne eadem ad penitiorem rei intelligentiam te ducere poſſit, exploraturus, cum ſubtimere mihi videare, percipere hæc ut poſſis. Accipe candelam ardentem, quam ſi domui cuidam intuleris, ſpero totam illam domum, qvamvis ampla ſit, remotis impedimentis, illuminari: Porro pomum

d) *CC. Un. & al.* med athygli.
e) *alia* um *pro* i. 2 *cb.* hefia um þat mál.
f) *CC. Un.* dragi. *) *al.* duga til.
g) *iidem*, *al. Membr.* & 2 *cb.* torvelldliga. *al.* tortryggiliga. *al.* ſtorliga.
h) *iidem* eitt huus, 3 *cb.* eitt mikit.
i) *al. Membr.* & 1 *cb.* vel mikit.
k) *CC. Un.* eplinu verdur heitt (hætt).
l) *iidem* má.

d) med Agtſomhed.
e) begynde med en liden Ting om den Sag.
f) forſlaae til Indſigt.
g) vanſkeligt, utroeligt, ſtort.
i) fuldkommelig ſtort.
k) kan og betyde: (ſtaaer Fare at brændes).
l) kan.

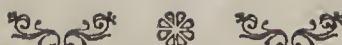
allann helming husfsins, edur þadan meir *m*). Enn ef þu hengir *n*) þat vit vegginn siálfann, þá verdur þvi ecki heitt, ok lysir þá kertit allt husit innan, ok verdur þá varla sua mikill skuggi á vegginum, þar sem eplit hángir vit, sem halft er eplit at vexti. Nu scal á þvi marka, at böllottur *o*) er jardarhríngur, ok ber *) eigi aullom stödum jafnnærri solu, enn þar sem kuvott *p*) hvel hanns kennir *q*) næz veg solarinar, þá verdur þar miklo heitaz, ok ero þau lönd *r*) ubyggiandi, er *s*) jafngegnt liggia uskaddum geislom hennar. Enn þau *t*) er sua liggia,

ve Deel af Værelset, ja endog m) meere; Om du derimod hænger det n) lige ved Væggen, da bliver det ikke varmt, men Lyset skinner da over heele Værelset, og bliver da neppe saa stor en Skygge paa Væggen, ved hvilken Æblet hænger, som det halve Æble er stort til. Af dette kan man nu giøre sig den Forestilling, at Jordens o) Kreds er rund, og kommer derfor ikke lige nær til Solen paa alle Steder; men hvor dens p) runde Kant q) rører Solens Vei nærmerst, der bliver det varmt i høieste Grad, saa at r) de Lande ere ubeboelige, som ligge lige s) imod dens ubrudte Straaler. De Lande derimod

mum recipe, quod si lumini tam prope admoveas, ut calorem concipiat, dimidiam næ domus partem, vel etiam dimidio majorem, obumbrabit. Si vero pomum ad parietem suspenderis, non calefit, & lumen per totam fere domum radios emittit, & vix tanta umbra parietem, juxta quem pomum erat suspensum, obscurat, quanta pomi magnitudo dimidia est. Porro jam observandum, quod terrarum orbis globosus sit, & ejus partes inæqualiter a sole distent; ubi vero terræ maxima convexitas ad eclipticam proxime accedit,

m) *ita* & CC. *Un. forte pro* þadan af. *al. Mbr.* edr þann meira. *n*) *iidem* eplit.
o) *iidem*, *al. Membr.* & 2 *char.* jardarhringr ber ecki. 1 *charta*: böllott jardar hvel.
*) *al.* ber sik.
p) *ita* CC. *Un. al. Membr.* kunott, 2 *ch.* kupott. *aliæ* hvasSast, *al.* böllott.
q) *iidem*, *al. M.* & 2 *ch.* kemur.
r) *iidem* & 2 *ch. add.* sum.
s) *iidem* jafnt (jafnan) liggia undir uskaudd um. *t*) *iidem* laund, er hun kemur at.

m) eller den største.
n) Æblet.
o) runde Kreds eller Klode kommer.
p) kegelformede, bugede, skarpeste, runde.
q) kommer.
r) nogle af.
s) lige (stedse) under dens usvækkede.

liggia, at hun kemur *u*) at mer haull-odo ſkini *); þá má þau lönd vel bygg-ia; enn þó ero þau ſum heitari enn ſum, þviat ſum *x*) liggia nær meir rás hennar ok veg enn ſum; enn kumpaſut brecka böllótz hvels *y*) georir þar **) myrkvaſtann ſkúgga, ſem næſt er ſolu, þegar er breckuhvelit má uppganga fyr-ir *z*) ſkini ſolar ok geiſla hennar, enn þó verdur þar heitaz jafnan, er næſt ber *a*) henni ***). Nu ſanna ek þat met þer, at Pul ok Jorſala-land er heitara enn *b*) vor laund; enn ****) þo ſkalltu þat vita, at ero

mod, ſom t) ligge ſaaledes, at den møder u) dem med et hældende Skin *), kan man vel beboe; men dog ere nogle af dem varmere end andre, thi nogle ligge nærmer dens Løb og Vei end andre; men den runde Klodes afpaſſede Bakke (Forhøining) giør y) der den **) mørkeſte Skygge, hvor det er Solen nærmerſt, ſaaſnart denne runde Bakke kan gaae op for Solens Straaler, men dog bli-ver der altid varmeſt, hvor det a) falder den ***) nærmerſt. Nu er jeg vel eenig med dig, at Apulien og Jødeland er heedere end b) vore Lande; men ****) dog maae du vide det, at

accedit, ibi ſummus æſtus, & regionum aliquot, quæ radiis ſolaribus rectilineis obviæ ſunt, habitari prorſus nequeunt. Quæ vero ita ſitæ ſunt regiones, ut radios ſolis obliquos recipiant, habitari facile poſſunt, quamvis una altera calidior ſit regio, qua-tenus æqvatori propior eſt. Sed ſphærica convexitas terræ denſiſſimas inducit tenebras locis ſoli proximis, cum convexitas terræ ſolis radios intercipiat; unde loca ſoli proxima gradu caloris maximo premuntur. Concedo, Apuliam & Palæſtinam calore ſolis

u) *al. Membr.* kennir at.
*) *al. add.* ok geyſlum.
x) *al. Membr.* & 2 *chart.* þau.
y) *al.* kumpaſar brecka böllots hvels ſetur þar. *al.* kubbóttur brecku böllur.
**) CC. *Un.* myrkvann. *z*) *iidem* ſkin.
a) *al. Membr. male* brennur.
***) CC. *Un.* veg hennar.
b) *alia:* Pul (Þull) er heitari edur Jorſala-land, helldur enn hingat nordur í.
****) CC. *Un.* enn ero þó.

t) den kommer imod.
u) rører.
*) og Straaler.
y) ſetter eller kaſter der fra ſig. andre: Bak-kens rundagtige Klode.
**) en mørk.
a) brænder.
***) dens Vei.
b) det er her Nord i.
****) der ere dog endnu.

ero þeir ſtadir, er enn ero *c*) miklu heitari enn hver þezara, er nu ero nefndir, þviat *d*) ſumir ſtadir eru ubyggiandi fyrir hita ſakir; enn þó hefi ek þat *e*) ſannaz ſpurt, at þar verdur mikil nótt, bædi myrk ok laung, þá er ſól gengur ſem hærſt; ok ſkalltu *f*) á þvi marka, at hun mun þar bædi *) ſeinna vaxa ok nidurſtíga, ſem meira er afl hennar ok megin, ok hun er ſua nærri: fyrrir þvi at þar er mikil nott um ſumarit, þá *g*) hon gengur ſem hærſt, ok**) mikill dagur um veturinn, *h*) þá hun gengur ſem lægz. Nu vil ek ſína þer *i*) þat ſua vandliga, at þer ſkilizt þat til fulls.

Þat

at der ere de Steder, ſom ere c) endnu meget varmere, end enhver af diſſe, ſom nu ere nævnte; thi d) nogle Steder ere ubeboelige for Heedes Skyld; men dog haver jeg hørt det med e) den ſtørſte Viished, at der bliver en ſtærk Nat, baade mørk og lang, endog naar Solen gaaer ſom høieſt; og ſkal du f) derpaa mærke, at Solen baade maa voxe og nedſtige der*) langſommer, hvor dens Kraft og Styrke er ſtørre, og den er ſaa nær; fordi der er en ſtærk Nat om Sommeren, da g) den gaaer ſom høieſt, og en **) ſtærk Dag om Vinteren, da den gaaer ſom laveſt. Dette i) vil jeg nu viſe dig ſaa nøie, at du ſkal kunne forſtaae det tilſulde.

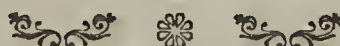
Det

ſolis magis fervere, qvam noſtrum ſeptentrionem; ſunt tamen & regiones multo iſtis calidiores, qvarum nonnullæ ob nimium calorem habitari neqveunt; interim perſvaſus ſum noctem iſtis in locis longam ſatis eſſe & denſis laborantem tenebris, eo qvidem tempore, cum ſol ad Zenith proxime accedit: Et hinc colliges, eo tardius aſcendere & deſcendere ſolem, qvo propior eſt, & vis ejus magis ſentitur, unde longa nox eſt iſtis in regionibus æſtivo tempore, cum ſol ad centrum verticale properat, longusqve dies hiberno, cum a Zenith maxime recedit. Hæc vero tibi tam ſtudioſe inculcabo ut probe intelligas.

I *Noſti*

c) CC. *Un.* helldur heitari, enn þeſſi er nu eru nefnd.
d) *iidem & al. Membr.* þeir ſtadir eru, er ubyggianda er. *e*) *iidem* ſannſpurt.
f) *iidem* af. *) *iidem* ſnemma *male.*
g) *iidem* er ſol. **) *iidem* litill *male.*
h) *iidem* er.
iidem & 3 ch. nockut þar af inniliga.

c) langt heedere end diſſe (Lande) ſom.
d) der ere de Steder, hvor der ikke er beboeligt.
e) med Visheb.
f) deraf.
*) tidlig.
g) Solen.
**) liden.
i) Noget deraf.

k) Þat veiztu, at her um veturinn met oss er lítill dagur ok sólargángur, sua at solin hefir eigi meiri rás, enn hun velltizt um eina ætt, ok þar at *l*) eins, sem *m*) allgott er sólar megin; enn i maurgom stödum er þat, *n*) at hana má ecki siá mikinn luta vetrar, *o*) ok allra hellz á Hálogalandi, er ver höfum eigi at eins *p*) frettir tilhafr, helldur iduliga *q*) augum set ok reynt. Þviat þat vitum ver til sanns, at frá þvi er inngengur IV. Idus Novembris, ok til þess er *r*) inngengur IV. Idus Januarii, þá verdur alldrei sua liós dagur *s*) i Vog-

k) Det veedst du jo, at her hos os er liden Dag og Sol om Vinteren, saa at Solen haver ikke længere Løb, end saa længe den væltes igiennem een Kant ($\frac{1}{8}$) af Himmelen, dog det ikkun der, hvor m) Solen haver nogenledes stor Magt; derimod er det paa mange Steder, at man kan ikke see den en stor Deel af Vinteren, o) og allerhelst paa Helgeland (i Nordlandene) som vi ei alene have p) hørt fortælle, men ogsaa q) idelig seet og erfaret; thi det vide vi med Sandhed, at fra den Tid, da 10 Nov. indgaaer, og til den Tid, da 10 Jan. r) indgaaer, bliver aldrig saa lys Dag s) i Vaage eller paa An-

Nosti diem hic esse brevissimum, solemqve per breve adeo tempus apparere, ut nonnisi unam cæli regionem peragrare; in iis qvidem locis, ubi horizon patentissimus est, videatur, in multis vero aliis, inprimis in Halogalandia, ut ipsi non tantum audivimus, sed & experti sumus, sol non conspicitur magna hyemis parte: compertum qvippe habemus, vel medium diem, ex qvo incipit IV. iduum Nov. usqve ad IV. iduum Jan. in prædio Vogum & locis circa Andarnesiam Halogalandiæ sitis, nunqvam tanta gaudere luce,

k) CC. *Un.* Þu veizt at her er; *omitt. vero* met oss.
l) *iidem* at einu, sua er allgott er.
m) 2 *ch.* algiört er solarneyti. 1 *ch.* allgott er solarneyti. *al.* alllaung eru solar megin.
n) CC. *Un.* er. *o*) *al.* enn.
p) CC. *Un.* frett til.
q) *al.* opt set met augum.
r) CC. *Un.* kemur.
s) 1 *ch.* á bæ i Vogum.

k) Du veed, at her er.
m) hvor der haves fuldkommen, hvor der er ret god, Udsigt til Solen, hvor Solens Magt er temmelig langvarig.
o) Men.
p) have havt Fortælling om.
q) ofte seet med vore Øine.
r) kommer.
s) paa Bæ i Vaage.

i Vogum edr um Andarnes *t*) á Halogalandi, at eigi eru stiörnur *u*) senar á himni jafnvel um midiann dag sem um *x*) nott. Enn þó at sua taki sidan dagr at lysazt, at ecki megi stiörnur siá, þá er þat þó i *y*) mörgum stödum, þeim er nu ræddum vit um, at ecki má sól siá *z*) allt til X. Kal. Febr. Enn þvi næz tekur dagur at togna ok vaxa *) sua skiótt, at þann tíma er kemr VIII. Id. Aprilis, þá setz eigi dagur sidan, fyrr enn inngengur XIV. *a*) Kal. Octobris; ok er su aull stund, er þar er á millum, allt einn dag-

Andenæs paa Helgeland, at der jo blive seete Stierner paa Himmelen, ligesaa fuldt ved Middag, som x) om Natten. Og skiønt Dagen siden begynder saaledes at lyses, at Stiernerne ikke kunne sees, da er det dog paa y) mange af de Steder, som vi nu talede om, at Solen z) ikke kan sees lige til den 23 Jan. Men strax derefter begynder Dagen at længes og voxe *) saa hastig, at fra den Tid, den 6 Apr. kommer, da nedgaaer Dagen ikke siden, førend den 18 a) Sept. indgaaer; og er al den Tid, som er derimellem, altsammen een Dag, b) saa at denne

luce, ut stellæ ceu nocturno tempore conspici non possint. Ast quamvis dies postea in tantum illucescat, ut stellæ non appareant interdiu, in multis tamen locis jam indicatis sol conspici nequit ante X. Cal. Febr. Exacto autem hoc tempore crescit dies adeo, ut ab IIX. id. Apr. usque ad XIV. Cal. Octobr. diurnum lumen semper conspiciatur, & totum hoc temporis intervallum pro uno die reputari possit: Unde probe notes velim, quod quamvis solis calor in terris australibus sit magis sensibilis, ut antea diximus; ascen- I 2 *dit*

t) CC. *Un.* á Aundarnese *vel* Aumdar-nesi. *al. M.* & 2 *cb.* á Undarnesi *male* 1 *cb.* eda XI. Jan. um Andranes.

u) *iidem* & 2 *cb. omittunt:* senar.

x) *iidem* & 2 *cb. add.* midia.

y) *iidem* flestum.

z) *iidem* sóllkin siá. 1 *cb.* sól skína. *al.* stiörnur *male.* *) *iidem add.* ok.

a) CC. *Un.* & *al.* XV. *adhuc alii*: XI. XII. it. Qvartodecimo Octobris. *Arngr. Spec. Hist.* IV. id. Oct.

x) ved Midnat.

y) de fleeste.

z) Solskin. andre: Solen ikke kan skinne. andre: Stierner.

*) og det.

a) 17, 21, 20 Sept. item 14 Oct.

b) og aldrig nedgaaer Dagen (Solen) paa den Tid.

dagur, *b*) ſua at alldrei ſetz. Nu máttu þat til viſs marka *c*), þó at ſolin ſe heitari ſudr i *d*) laund, ſem vid ræddum fyrr um, þá vex hun þó þar*) ſmærrum til uppſtigningar, er mikil er nott, bædi laung ok myrk á midium ſumrum, ok er alldrei ſá tími á aullom XII. manudum, *e*) er ecki ſetz dagur. Enn her á Halogalandi ſem nu ræddum ver um, *f*) er eingi dagur um vetur, ok *g*) má ſiá ſtiornur um midia daga þá dagur er lioſaſtur; enn ſídan er dagur tekur at vaxa, þá vex hann ſuá ſkiótt, at *h*) ſnemma um vorit tekur dagur liós at vera um allar nætur, ok helldur þvi til þez *i*) nockvot er af hauſti.

Nu

denne aldrig gaaer ned. Heraf kanſt du c) ſlutte med Visbed, at ſkiønt Solen er hedere i de ſydlige Lande, ſom vi tilforn talede om, da voxer den dog der*) langſommer i ſin Høide, hvor der er en ſtærk Nat, baade lang og mørk, endog midt om Sommeren, og hvor der aldrig er den Tid, i heele 12 Maaneder, e) da Dagen ikke nedgaaer. Men her paa Helgeland, ſom vi nu talede om, er ingen Dag om Vinteren, ſaa at Stiernerne kunne ſees ved Middags-Tider, da Dagen er lyſeſt; men ſiden, naar Dagen begynder at voxe, da voxer den ſaa haſtig, at den h) alt tidlig om Foraaret begynder at blive lys alle Nætter igiennem, og holder det ved lige, indtil i) noget af Høſten er forbi.

Endnu

Ait tamen ad Zenith tardius ſol, quare & noctis ſpatium longius, & vel adulta æſtate ipſa nox quam maxime nubila, nullusque dies per integrum anni circulum, quem tenebræ nocturnæ viſui non ſubducant. Contra, in Halogalandia hiberno tempore nullus dies, proprie ſic dictus, imo, cum maxime lucet, circa meridiem ſtellæ comparent; ubi vero dies prolongari cæpit mox tanta capit incrementa, ut verno non minus quam æſtivo tempore diurnum lumen noctu, donec aliquantum autumni exactum eſt, perennet.

Dictis

b) CC. *Univ.* ok alldregi ſezt dagr á þeirri ſtundu. *al.* ok þeim timum ſezt hun alldrei.
c) *al. Membr.* merkia.
d) CC. *Un.* laundum. *) *iidem add.* þvi.
e) *al.* at. *f*) CC. *Un.* þá er ecki dagr.
g) *iidem* & 1 *ch.* ſer ſtiörnur um midian dag.
h) *alia:* vorit ok ſumárit.
i) 2 *chart.* mikit. *al.* er myrkt er.

c) mærke.
*) deſto — ſom Natten er ſtærk.
e) at.
h) om Foraaret og Sommeren.
i) meget. andre: til det er blevet mørkt af Høſten.

Nu er þat mark *k*) eitt eptir, er þer man enn glöggvaz vera, þviat þu veizt þat i þezum ſtódum á Halogalandi, er nu höfum ver um rædt, at i þann tíma er inngengur *) XVIII. Kal. Junii, þá tekur ſól at ſkína jafnbiart um nætur ſem um daga, ok ſettz alldrei hverki nott ne dag *l*) ok ſkín jafnan met ſama hætti ok biartleik, þegar eigi grandar ſkí ſkini hennar, allt til VIII. *m*) Kal. Auguſti. Nu *n*) veiztu þat, at ſól er ecki meir enn mundanga heit á Halogalandi, ok er þó all-litla ríd þat á ſumar, *o*) at hon hafi ærinn *p*) yl, enn þó er hon ſua nockvot *q*) lengi met ſkínanda hveli, ſem nu hauf- om

k) Endnu er tilbage eet eeneſte Kiendetegn, ſom der vil blive dig det allermeeſt tydelige: Du veedſt det nemlig, om disſe Steder paa Helgeland, ſom vi nu have talt om, at paa den Tid ſom den *) 15 Mai indgaaer, da begynder Solen at ſkinne lige ſaa lyſt Nætter ſom Dage, og gaaer l) aldrig ned hverken Nat eller Dag, men ſkinner altid paa ſamme Maade og (med ſamme) Klarhed, naar Skyer ikke hindre dens Glands, lige indtil den m) 25 Julii. n) Nu veedſt du det, at Solen ei er meer end middelmaadig heed paa Helgeland, og at det er kun meget liden Tid om Sommeren, da den haver p) tilſtrækkelig Varme, men dog er den der med ſin ſkinnende

Dictis porro fidem conciliabit quod certiſſimum tibi erit, nimirum, in dictis Halogalandiæ locis, cum ingreditur XIIX. Cal. Jun. ſol noctu æque ac interdiu quod ſplendeat, & ſi radiis nubes non obſtent, perinde conſpicuus ſit usque ad d. IIX. Cal. Aug. mediocris adhæc caloris gradus ibidem ſentiatur, & breve profecto tempus, quo vapores ſolares pluſculum ferveant; Interea tamen corpus ſolare tamdiu cernitur & lucidus apparet dies, quod in terris auſtralibus nunqvam contingit, quamvis inſignior caloris, a ſole

I 3

k) *al.* þat mark enn, þat er eptir er, er þer þikir glöggvaz vera muni. *al.* má enn glöggvaz vera. *) *al.* átti.

l) *al. Membr. male:* nott ne dagr. *cb.* ſezt alldrei dagr. *m*) 2 *cb.* XIIX. *n*) *al.* ſól er þar ok ecki. *o*) CC. *Uu.* er hun hefer.

p) *iidem & al. Membr.* yrinn, 2 *cb.* yfrinn, *al.* at er af henni ofitill ilur *male.*

q) *iidem & al.* nockuru.

k) Endnu er der det Kiendetegn, ſom er tilbage, og ſom dig vil ſynes at være det øienſynligſte (ſom kan endnu være det tydeligſte for dig).

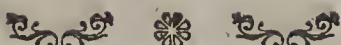
*) 25de.

l) Dagen.

m) 15de.

n) Solen er der og ikke.

p) meget ſtor. andre: at der er for liden Varme af den.

om ver ſagt, ok ſua lengi helldr hon lioſom degi, ſem nu hauſom ver *r*) talt; enn *s*) þat er hverki ſudur á laund *t*) þar er hon er hæitari. Nu bera þezir lutir vitni, at ſolin *) er her *u*) firr meir, þviat hun **) er kalldari her enn hinzig. Enn þat ber vitni um voxt hennar, at þvi vex hon her ſkiotara, at hon ſkín her jafnbiart *x*) nætur ſem daga; enn hinnig *y*) þvi ſeinna ok ſmærrum, at nott hefir þar tíma ſinn allann, bædi at myrkri ok at lengd, jáfnvel um ſumar ſem um vetur.

Nu

de Klode, omtrent ſaa længe, ſom vi nu have ſagt, og ſaa længe holder den lys Dag ved lige, ſom vi nu have r) regnet; men s) ingen af Deelene ſkeer i de ſydlige Lande t), hvor den er varmere. Diſſe Ting bære da Vidne om, at Solen*) er her u) længer borte, end hiſſet, thi **) den er her koldere; Det derimod bær Vidne om dens Vært, at den nemlig voxer her ſaa meget haſtiger, ſom den ſkinner her lige lyſt x) Nætter ſom Dage; Men hiſſet y) ſaa meget langſommer og mindre, ſom Natten haver der ſin heele Tid, baade til Mørke og Længde, ligeſaa vel om Sommer ſom om Vinter.

Nu

ſole profecti, gradus iisdem adſit. Hæc quæ attuli jam teſtantur ſolem a meo Zenith remotiorem eſſe, nam hic magis friget, quam in locis auſtralibus antea commemoratis; ſed id declarat aſcenſionem ſolis, qua citius ad punctum verticale pervenit, quod diurno perinde ac nocturno tempore luceat, cum in locis auſtralioribus tardius aſcendat & nox præſcriptum ſibi tempus compleat per æſtatem fere æque ac hyemem tam reſpectu longitudinis quam tenebrarum.

Probe

r) *CC. Un.* um rædt.
s) *iidem* ecki er ſuo.
t) *al. Membr.* á land, þó at (þau at) hon ſe þar. *al.* þar ſem hon er.
*) *CC. Un.* því er þar nær, at þar er heitari.
u) *ita pleriqve al.* fiær meir enn hinnig.
**) *al.* her er kalldara.
x) *CC. Un.* um nætur ſem tím.
y) *iidem & pleriq.* hinzig þvi ſmærra vex hun ok ſeinna.

r) talt om.
s) det er ikke ſaaledes.
t) mod Sønden paa Jorden, ſkiønt den er der (hvor den er).
*) er der nærmere fordi den er der varmere.
u) fiærmere end hiſſet.
**) her er koldere.
x) om Nætter ſom om Dage.
y) voxer den ſaa meget mindre og ſeener.

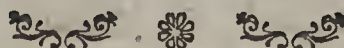
Nu ſkilſt z) mer þetta ſua vel, at ek má ecki jmoti mæla, at miklu vex þar ſolin ſkiotara ok ſtærrum til uppſtigningar, ſem næza er eingi dagur um vetur, ok ſua *) mikil gnott at a) ſolunni b) um ſumarit, at hon ſkín jafnbiart um nætur ſem um daga fleſt allt ſumarit; ok ſe ek at miklu vex hon c) hinnig ſmærrum, ſem hon er há um d) vetur, ok dagur lángur, ok mikill ſolargangur ok heitur, ok þó laung nótt ok myrk um ſumarit; ok þurfu kaupmenn þetta e) glöggt at marka, ok ætla fyrir f) hvertveggia mun, i hveriom höfum ſem þeir verda ſtaddir, hvort g) þau liggia ſunnarliga edur

Nu fatter jeg z) dette ſaa vel, at jeg kan intet ſige derimod, at jo Solen maae voxe der meget haſtiger og ſtærker i ſin Høide, hvor der næſten er ingen Dag om Vinteren, men derimod ſaa*) b) ſtor Overflødighed af Solen om Sommeren, at den ſkinner lige lyſt om Nætter ſom om Dage, næſten heele Sommeren; Jeg begriber ogſaa, at den maae voxe meget mindre hiſſet, hvor den er høi om Vinteren, og Dagen lang, og Solens ſynlige Gang baade ſtor og heed, og Natten dog baade lang og mørk om Sommeren; og behøve ſøefarende Handelsmænd uøie e) at agte dette, og vide at beſtemme Forſkiellen paa begge Deele, i hvilke Have de ere beſtædde

Probe jam intelligo iſta, nihilqve habeo quod theſi tuæ opponam, nimirum, quod ſol multo citius aſcendat & ad Zenith noſtrum properet, ubi lumen diurnum vix hyeme apparet, & ubi nocturno tempore æque ac interdiu integram fere æſtatem reſplendet; percipio quoqve ſolem locis circa æqvatorem ſitis tardius aſcendere, ubi per hyemen longi dies adſunt, calor ſolis ſentitur, & corpus ſolare magna diei parte cernitur, & ubi longa ſimul per æſtatem nox eſt & tenebricoſa. Imprimis neceſſarias harum rerum obſervationes

z) 2 *chart.* likar mer.
*) CC. *Un.* mikill um.
a) *al.* af.
b) *al. Membr.* ok ſua litil nótt. *al.* mikil ſól. *al.* mikil nótt *male.*
c) CC. *Un.* hinzig *hic & ſæpius.*
d) *iidem* vetrum. e) *iidem* miök.
f) *iidem minus apte:* í hvörutveggia.
g) *iidem* ſem þau eru.

z) behager mig.
*) ſtærk (Dag) om.
b) ſaa liden Nat, ſaa ſtærk Sol. andre: ſtærk Nat.
e) meget.

edur nordarliga; ok ſynizt mer, *h*) ſem ek þurfi ecki þeza rædu lengur at forvitnaſt, þviat ek þikiunzt nu bædi fengit hafa gnóg ſvör ok ſönn. Nu met þvi at ver mædunz i athugaſamligum rædum ok ſpurningum, þá vilium ver nu taka oſs hvilld i vorri rædu met gamanſamligum ſpurningum, nockra ſtund; ok vil ek bidia ydur, fyrir *) dæligleika ſakir, *i*) at ek ſpyria megi nockorra þeirra luta, þó ecki ſe ſua naudſynlegir, ſem þeir adrir, er til ſtorra nytſemda horfa, ok þó veiti þer mer anſvaur fyrir, er ek ſpyr, met þvi at hugur minn forvitnaz nu ſtundum eigi ſidur til gamans, enn til *k*) hinns, er

de, enten de g) ligge ſydlig eller nordlig. Mig ſynes altſaa, at jeg ikke længer behøver at efterforſke denne Sag, efterdi jeg meener, at jeg alt haver faaet tilſtrækkelige og ſande Svar derpaa. Nu efterdi vi begynde at udmattes ved diſſe dybſindige Samtaler og Spørsmaale, da ville vi nu nogen Tid tage os et Slags Hvile i vor Tale, med lyſtige Spørsmaale. Jeg vil derfor bede Eder, for den Fortroelighedꝫ Skyld, ſom I haver tilſtædet mig, i) at jeg maae ſpørge om nogle Ting, ſkiønt de ei ere ſaa nødvendige, ſom de andre, der ſigte til den ſtørſte Nytte, og at I dog meddeeler mig Svar paa ſamme, ſaavidt jeg ſpørger, efterdi mit Sind nu undertiden læn-

tiones eſſe puto mercatoribus, qvi his phænomenis adjuti calculos ſuos rite ſubducere & accuratam ſatis loci, ubi morantur, ab æqvatore & polo diſtantiam conjicere poſſunt. Nec in hac qvæſtione diutius inhærendum cenſeo, cum reſponſi loco, qvod ſufficit & verum eſt, acceperim. Sed cum gravitas materiæ, qvam trivimus, animi vires qvodam modo ſuccidat, jucundis qvæſtionibus mentem aliqvantisper reficiemus, & ideo per tuam humanitatem obſecro, ut qvamvis de rebus minus neceſſariis, & non de iis qvæ magnum commodum præ ſe ferunt, ſciſciter, reſponſum dare ne dedigneris, cum animus meus inter-

h) CC. *Un.* nu ſua, ſem ek þurfa þeſſa rædu ecki.

*) *al.* dælugleika.

i) CC. *Un.* þó at ek leita nockurra ſpurninga, þá er eigi eru ſuo naudſynlegar, ſem þær er til ſtornaudſynia þarf, at þó.

k) *iidem* helldur.

g) ere.

i) at ſkiønt jeg giør nogle Spørsmaale, ſom ikke ere ſaa nødvendige, ſom de der behøves til yderſte Nødterſt, at I dog.

er til naudſynia *l*) horſir. *m*) Kann ok vera, at þat þiki nockur hvild *n*) lángrar rædu, ef nockr ſu ſpurning kemur i ræduna, er veki huginn til lettrar *o*) ſkemtanar. Nu vil ek þvi at eins hafa gamanſamligar *p*) ſpurningar í rædu vorri at ydart ſe lof ok leifi til·

Þeſz vænti ek, at þu *q*) munir þeſz eins ſpyria, er*) eigi er heimſkligt, met þvi at þu hefer þez eins ádur ſpurt, *r*) at helldur þiki mer vidurkvæmiligt vera; ok máttu fyrir þvi ſpyria, *s*) med leyfi, ſlíks er þu villt; þviat koſtur man

længes, ei mindre efter Fornøielſe, end efter hint, ſom ſigter til Nytte. Kan ogſaa være, at det vil ſynes ſom et Slags Ophold n) i en langvarig Samtale, om noget ſaadant Spørsmaal indløber i Talen, ſom kan opvække Sindet til en o) munter Tidsfordriv. Dog vil jeg kun paa de Vilkaar have p) i vor Tale lyſtige Spørsmaale, at jeg faaer Eders Bevilgning og Tilladelſe dertil.

Jeg giør mig den Formodning, at du q) alene vil ſpørge om det, ſom **) ikke er ufornuftigt, efterdi du hidindtil alene haver ſpurgt om det r) ſom mig ſynes at være temmelig vel paſſet; og maae du derfor, med al Friehed, ſpørge om s) hvad du vil; thi man

interdum non minus delectetur ſcrutinio rerum jucundarum quam neceſſariarum: Forte etiam prolixæ orationi conciliabit gratiam & dicenti levamen, ſi quæſtio inſeratur, quæ mentem ad qvalemcunqve concitet hilaritatem: hinc eatenus facetiis in quæſtionibus utar quatenus copiam & veniam dabis.

Spero te id unum quæſiturum, quod ſtultitiam non prodat, cum adhuc ea tantum ſciſcitatus fueris, quæ examine digna judico; adeoque tibi permitto, quæcunque velis ulterius

l) *al. Mbr.* horfa. *m*) *CC. Un.* ok vera má.
n) *iidem* í lángri (langri).
o) *ita plerique, al.* litillrar. *al.* langrar *male.*
p) *al.* rædur í ſpurningum vorum.
q) CC. *Univ.* mant einkis þeſs ſpyria, er heimſkligt er. *) *iidem* þer er heimilt.
r) *iidem* er helldur þiker vidkvæmiligt.
s) *alia*: nockurra þeirra luta, i ordlofi, þeſs (þat) er þer likar.

n) for en lang.
o) liden (langvarig).
p) lyſtige Taler i vore Spørsmaale.
q) intet vil ſpørge om, ſom er ufornuftigt.
*) dig kan være tilladt.
r) ſom helſt ſynes beqvemt.
s) nogle af de Ting, ſom dig behager.

man þesz vera, at láta þá spurning nidurfalla, þegar er vill, ef eigi þikir vidurkvæmilig vera.

Medur þvi at ek skal i leisi forvitnazt *) til gamansamligrar rædu, þá þikiunzt ek *t*) oflítils spurt hafa um Irland, edur Island, eda *u*) Grænland, ok undur þau öll, er þar ero i, annathvert um *x*) undarliga ellda, edur fáheyrd vötn, edur um kyn fiska ok skrimsl, þau er þar **) vafra i haufum umhværfis, edur um ofurgángs ísa *y*), bædi i hafi, ok sua *z*) á þeim löndum, edur þat er Grænlendingar kalla nordurliós, edur haf-

man har altid Magt til, at lade det Slags Spørsmaale ophøre, saa hastig som man vil, om de ei synes vel skikkede.

Efterdi jeg, i følge Eders Tilladelse, skal udsøge en fornøielig Samtale, da synes mig, at jeg haver spurgt alt for lidet, om Irland eller Island eller Grønland, og alle de forunderlige Ting, som ere deri, enten om x) forunderlige Ilde, eller usædvanlige Vande, eller om Fiskenes Arter, og de Uhyrer, som svæve i Havet deromkring, eller om y) de umaadelige Ise, baade paa Havet, saa og z) i de Lande selv, eller det, som Grønlænderne kalde Nordlys, eller og endelig de Giærder

rius quærere; nam penes me est, responsum non dare quæstioni si indigna fuerit, aut minus conveniens.

Cum jam animi causa percontari liceat, nimis pauca videor mihi sciscitatus de Hibernia, Islandia & Grönlandia, & stupendis quæ ibidem observantur, sive sint mirabilis naturæ ignes, aquæ insolitæ, sive piscium genera & monstra, quæ Oceanus has terras circumluens alit, sive insignes nivium concretarum moles, tum in Oceano, tum in laudatis terris visendæ, sive quod Grönlandi lumen boreale appellitant, seu denique cingula maris,

*) CC. *Un.* um gamansamliga rædu.
t) *iidem* oflitit.
u) *iidem* Grænaland *sæpius*.
x) *iidem* elld, edur undarlig vötn.
**) *iidem* hvarfla, vofa.
y) *al. Membr.* & 1 *cb.* gáng ísa.
z) CC. *Un.* edur.

x) Ild eller forunderlige Vande.
y) Isenes Gang eller Overmagt.
z) eller.

hafgirdingar *a*) ſem verda i Grænlandz hafi.

Eigi em ek fuſaſtur at *b*) tala um undur þau, er *) her ero nordr met oſs, ok velldur þvi lítill lutur; þviat þat er ſidur *c*) margra manna, at tortryggia ok kalla fleſt allt logit þat, er þeir hafa eigi augum ſet; ok þiki mer þat illt i *d*) rædu at færa, *e*) ef ek ſkal ſidan vera kalladur lygimadur af, þott ek vita *f*) viſt at ſatt ſe, ſumt þat, er ek hefi met augom ſed ſialfr, enn þat ſumt, er ek á hvern dag koſt at ſpyria, af þeim er ſed hafa, ok rannſakat, ok vitu til viſs *g*) at

der af Bølger, ſom dannes i det Grønlandſke Hav.

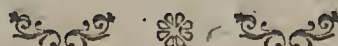
Jeg er ikke juſt villigſt til, at tale om b) de forunderlige Ting, ſom *) ere her Nord hos os, og Aarſagen dertil er en liden Ting; den nemlig, at det er c) mange Menneſkers Sædvane, at mistænke, ja kalde næſten alt det opdigtet, ſom de ei have ſeet med egne Øine; det er mig derfor ubehageligt, at d) føre ſligt paa Tale, e) om jeg ſkal ſiden blive kaldet en Løgner derfor; uagtet jeg f) viſt veed at det er ſandt, deels nemlig noget, ſom jeg har ſeet med egne Øine, deels ogſaa noget, ſom jeg haver hver Dag Leilighed til at er-

maris, decumana nimirum fluctuum clauſtra, quæ oras Grönlandicas paſſim cingere dicuntur.

Non libentiſſime diſſero de ſtupendis naturæ, quæ in Septentrione noſtro occurrunt, qvoniam apud multos ille mos inolevit, ut de omnibus, quæ oculis non luſtrarunt, vel dubitent vel conficta putent; unde ſermoni meo inſerere nolo, quorum gratia mendacis agnomen, quamvis immerito, nanciſcar; quædam nimirum, quæ oculis ipſe ſubjeci, nonnulla quoqve, de qvibus qvotidie inqvirere poſſum & percontari ex iis, qui veracitatis laude

a) CC. *Un.* & *plurimi:* hafgerdir þær.
b) *iidem* at ræda um þeſſa hluti er hingat.
*) *iidem* heyraſt hingat.
c) *al.* ſumra manna margra, ef þeir hafa eigi augum ſed, at.
d) CC. *Un.* rædur at flytia (hafa).
e) *iidem* er.
f) *al.* til ſanns (til viſs). *g*) *al.* ſanns.

b) diſſe Ting ſom ere.
*) berettes (høres) hid Nord til.
c) Nogle, ja mange, Menneſkers Skik, om de ei have ſeet en Ting med egne Øine, at mistænke og kalde næſten Alting opdigtet.
d) have ſligt i min.
e) hvorfor jeg ſiden ſkal hedde.
f) i Sandhed.

at fatt er, ok *h*) vitum ver þó ulygna vera. Enn ek mæli *i*) þvi þessi andirdi, at ein lítil bók, er komit hefr fyrir skömmu híngat *k*) til landz vors, er kallat er at geor væri á India-landi, ok rædir um *India-landz undur l*), ok er sua mælt i bókinni, at send hafi verit Emanueli Grickia Kongi *m*); Nu *n*) er þat ord flezra manna, er heyra bókina, at þat megi ecki vera, ok þat se ecki nema lygi, er þar segir i þeirri litlu bók. Enn ef giörla skal her rannsaka i vorom löndum, þá ero *o*) ecki her þeir lutir færri, enn hinnig eru ritadir, er jafn undarligir mano þikia, edur enn undarligri í audrom löndom þeim, sem ecki ero slíkir

erfare, af dem som have seet det, og undersøgt det, og vide til visse, at det er sandt, og h) som vi desuden kiende at være sanddrue. Men denne Indvending fremfører jeg i) derfor, at en liden Bog, er k) bleven for kort Tid siden bragt hid til vort Land, som siges at være giort i Indien, og handler om l) Indiens forunderlige Ting; det meldes og i Bogen, at den er bleven den Grædske Keiser Emanuel tilsendt; Nu n) er det dog de fleeste Menneskers Dom, som høre Bogen, at det aldrig kan være til, og at det ei er andet, end den bare Løgn, som der skrives i denne lille Bog. Men om der skal eftersees nøie her i vore Lande, da ere o) det Slags Ting her ikke færre, end de som hisset ere beskrev-

laude commendabiles ista vel viderunt, vel adhibito examine perspecta habent. Sed hæc, utut subamara, præfari libet, cum in has regiones nuper libellus sit illatus, qvi de mirabilibus Indiæ agit, *& apud Indos conscriptus esse dicitur, qvi & ipse testatur quod missus fuerit Emanueli, Græcorum Imperatori. Verum arguitur a plerisqve mendacii vel absurditatis idem libellus. Si vero cuncta, quæ in nostris terris contingunt, ad vivum resecantur, comperies, non pauciora hic, quam in dicto libello annotata sunt, observari, quæ majorem, certe non minorem, exteris, qvi ea non viderunt, aut quorum exem-*

h) CC. *Un.* ver vitum þá ulygna (sannorda).
i) *iidem* fyrir þá sök.
k) *iidem* í land vort (kóm fyrir oss ok her í land). *l*) *ita plerique, al.* India-lönd.
m) *al.* Keisara. *n*) CC. *Un.* ok.
o) *iid.* her (þeir) ecki færri lutir, (helldur) enn.

h) vi kiende dem og at være sanddrue.
i) for den Sags Skyld.
k) er kommen for os og hid til Landet.
l) Indien.
n) den er og.
o) her ikke færre Ting, end.

slíkir lutir. senir eda dæmi til *p*). Nu kaullom ver fyrir þvi þá luti lygiliga vera, at þeir ero ecki her senir, ok ecki fyrr heyrdir, helldur enn her hafa verit ritadir i þeirri bók: Enn su litla bók hefir þó vida verit borin, þó at hon hafi *q*) jafnan tortryggd verit ok lygi vænd, ok þiki mer *r*) eingi sæmd hinum *s*) hafa i verit, er segia hana liuga, ne þeim er ritadi, þó at vída hafi *t*) borin verit bók hanns, til eyrna gamans *) ok skemtanar, met þvi at æ hefer verit logit kallat þat *u*) sem á er ritat.

Eigi

skrevne, som ville synes ligesaa forunderlige, eller endnu forunderligere, i andre Lande, hvor slige Ting ikke ere seete, eller Exempel derpaa p). Nu agte vi derfor hine (fremmede) Ting at være urimelige, at de ere ei her seete, og ikke hørte, førend de bleve beskrevne i den ommældte Bog. Samme liden Bog er dog bleven bragt vidt omkring, uagtet den altid er bleven mistænkt og beskyldt for Løgn, og r) deri synes mig ei have været nogen Ære, s) hverken for hine, der sige, at den lyver, eller for den der skrev, omendskiønt hans Bog t) er bleven bragt vidt, til Forlystelse *) og Tidsfordriv, efterdi det, som u) deri er skrevet, altid er blevet agtet for opdigtet.

Vel

exempla nesciunt, admirationem excitant. Jam vero conficta vulgo putamus, quæ nostris sensibus non observantur, & non prius innotuerunt, quam inscripta erant allegato libello; unde qui eum postulant mendacii laureolam in mustaceo quærere videntur; imo ipsi auctori parum gloriæ redundat ex iniquioribus aliorum censuris, qui dictum libellum, ad pascendas cæteroqvin aures passim circumlatum, falsitatis arguunt.

Nescio

p) *al. Membr.* & *2 ch.* tilbirt, *1 ch.* tilfært. CC. *Un.* tilhöfd.

q) *al.* nu hefer su en litla bók verit borin vída, (vid þat) at hon hefr.

r) CC. *U.* & *1 ch.* þat engi sæmd þeim er geordi.

s) *al. M.* & *2 ch.* i vera, ne þeim er ritadi, at vida er borin bók hans, enda lygi vænd.

t) CC. *Un.* sidan farit.

*) *iidem* fyrir skemtanar sakir.

u) *iidem* er sagt er af.

p) er bekiendt, findes anført, haves.

r) det synes mig ingen Ære for den som skrev.

s) hverken for hine, eller den som skrev, at hans Bog er bragt vidt ud, da den tillige er beskyldt for Løgn.

t) er siden gaaet vidt omkring.

*) for Tidsfordrivs Skyld.

u) hvorom der fortælles.

Eigi er mer kunnigt hverzo vídfleig vor ræda vill georazt, um vora daga edur eptir, enn þó vil ek enn med tilmæli eptir leita þeſzari ſkemtan, at ver taulom lengra *x*) um þá luti, er ver ætlum at *y*) undarligir munu þikia i audrom löndom, ok ver vitum her til ſanns at ulognir ero. Enn ecki *z*) tökum ver mikit af at *a*) mistrua þá bók, *b*) er geor var á India-landi, þó at þar ſe margt *c*) undarligt iſagt; þviat margir lutir ero þeir her met oſs, er *d*) oſs þikia ecki undarligir, enn þar mundo undarligir þikia,

Vel kan jeg ikke forudſee, hvorvidt omkring vor Samtale kan blive bekiendt, i vor Tid, eller efter, dog vil jeg alligevel endnu med Eders Tilladelſe udbede mig den Fornøielſe, at vi maae x) noget udførliger tale om de Ting, ſom vi kunne tænke, at vilde agtes ſieldſomme, i andre Lande, og ſom vi dog her vide i Sandhed at være tilforladelige. Ellers, for min Deel, z) vil jeg ei a) meget paaſtaae at mistroe den Bog, ſom b) er ſkreven i Indien, endſkiønt c) mange forunderlige Ting fortælles deri; thi der ere her hos os mange ſaadanne Ting, ſom d) ikke ſynes for-

Neſcio qvam late noſter ſermo, dum in vivis ſumus, vel poſt noſtra tempora, volabit, id tamen precibus meis velim des, ut animi cauſa de iis, qvæ exteri mirantur, nosqve comperta habemus, pluribus agamus: Interim non renuo, me fidem libello, qvi in Indiis conſcriptus fuit, prorſus non denegare, qvamvis multa ſtupenda contineat; nam multa apud nos contingunt, qvæ, licet eadem non miremur, ſtupore digna Indis aliisqve videbuntur, ſi noſtrum colloqvium in loca tam remota citra noſtram exſpectationem per-

x) *al.* lengur. *y*) *CC. Un.* undarlikt mun.
z) *iidem* kunnum ver miök tortryggia.
a) *Membr. & 3 cb.* trua þeirri bók.
b) CC. *Univ.* er menn af India-landi kalla komna vera.
c) *iidem* marger hluter undarligt. *al.* margt undarliga.
d) *ita verba prototypi transponenda, ut nexus orationis ſibi conſtet. CC. Un. habent:* þar munu undarliger (ulikleger) þikia vera ok oſs þikia ecki undarliger her, *reliqva vero omittunt.*

x) længer.
z) kan jeg ikke ret meget mistænke.
a) juſt meget undſlaae mig for at troe den Bog.
b) man ſiger at være kommen fra Indien.
c) meget deri fortælles underlig.
d) der vilde ſynes at være underlige (urimelige), men ſom os ikke ſynes underlige her.

ia, ef vor ræda mætti lángt. fliuga, at hon kiæmi þángat, sem þesz er eingi von. Enn ef ek ſkyllda yfir einhveriom lut undarliga láta, þeim sem þar *e*) er mælt, þá ſynizt mer *) þat ecki ſíz undur, at ſmáir menn megu temja þá enu *f*) ſterku flug-dreka, er þar ero i fiaullom *g*) ok eydimörkum, ſua ſem bók ſu rædir um, til þeſz, at þeir megi rída þeim hvert er þeir vilia, ſua ſem heſtum, jafngrimmt ſem mer er *h*) ſagt þat kvikindi vera ok eitursfullt, ok **) aungva náttura tilhafa, at madur megi i nánd koma *i*), enn ſidur til áþianar *k*) edr tamningar.

Bædi

forunderlige for os, men ſom der vilde agtes forunderlige, derſom vor Samtale kunde flyve ſaa langt, at den kom didhen, hvor ſligt ikke kan ventes. Men om jeg ſkulde anſee for forunderlig nogen af de Ting, ſom der e) er mældet om, da ſynes mig det *) ikke mindſt forunderligt, (ſom den Bog taler om) at ſmaa Menneſker kunne tæmme de f) ſtærke flyvende Drager, ſom der ere i Fielde g) og Udørkener, og det ſaaledes, at de kunne ride dem hvorhen de ville, ligeſom Heſte, ſaa grumt og forgiftigt h), ſom mig er ſagt, at det Kreatur er, og iſær, at det **) haver ingen Natur til, at Menneſker kan komme i) i dets Nærværelſe, og end mindre til Tvang eller Tæmmelſe.

Baade

perveniret, ubi quæ in eo continentur, inaudita ſunt. Si vero aliquid ex hoc libro proferre vellem, quod ſtuporum incutit, ſane non minimum eſt; quod homines, juxta citatum libellum, ſtatura cæteroqvin parvi, robuſtiſſimos dracones, qvi montes aut deſerta colunt & volatiles ſunt, cicures adeo reddant, ut, qva lubet, iis, eqvorum inſtar, vehi poſſint, non obſtante illorum ferocitate & veneno, humanæ naturæ adeo infeſto, ut draconum præſentiam ferre neqveant homines, multo minus eosdem regere & domare.

Et

e) CC. *Un.* ſeger í bókinni.
*) *iidem* eigi þat ſatt. *f*) *iidem* ſtoru.
g) *iidem* edur í.
h) *al.* er þat ſagt ok eiturfullt kvikindi.
**) CC. *Un.* er eigi nattura. *i*) *al.* vera.
k) CC. *Un. al. Membr.* & *1 chart.* þiánar. *2 ch.* þiáningar.

e) fortælles i Bogen.
*) det ikke ſandt.
f) ſtore.
g) eller.
h) fuldt af Forgift.
**) er der ingen naturlig Beqvemhed til.
i) være.

Bædi ero slíkir lutir, ok margir adrir, þeir er þar i ero mæltir, er undarligir *l*) þikia, ok láta margir menn tortryggiliga yfir; ok synizt mer þat *m*) eigi naudsyn, at jafna þeim lutum saman, er þar ero iritadir, ok þeim *) er her ero met oss **), er jafnundarligir munu þikia þar, sem *n*) oss þikia þeszir lutir, er nu ræddum ver um *o*). Þviat þat mætti vera, at temia mætti dyrinn, edur aunnur kvikindi, þó at þau væri grimm edur torreifilig ***) um at væla; ****) þá man þeim þat þikia meiri undur, ef sua er fráſagt, sem er, um þá menn

Baade ere der slige Ting, og mange andre, som deri ere mældte, hvilke l) synes underlige, saa at mange dømme mistænkeligen derom; og synes mig m) altsaa ei Fornødenhed, at sammenligne de Ting, som deri ere indførte, med hine *), som ere her hos os **), og som vilde hisset synes ligesaa forunderlige, som disse n) Ting, vi o) nu talede om, synes for os. Thi det kunde vel skee, at man kunde tæmme Dyrene eller andre Kreature, skiønt de vare nok saa grumme og vanskelige at afrette; dog ***) vil det synes alle et endnu større Under, om det bliver berettet saaledes som det er, angaaende de Folk, som forstaae at af-

Et iſta, quæ attuliſti, multaque alia de qvibus agit iſte libellus, ſtuporem ingerunt, & fidem apud plerosqve non inveniunt; nec operæ pretium videtur, quæ in dicto libro exſtant cum iis conferre, quæ noſtris in regionibus non minorem admirationem merentur, qvam ea, de qvibus verba feciſti. Nam domari poſſe quis inficias ibit etiam animalia quæ ſæva ſunt, & difficulter, arte qvantumvis adhibita, cicurari poſſunt; aſt magis ſtupendum & dictu abſonum videtur, ſi dixeris homines ligna vel aſſeres ita adaptare ſibi poſſe, ut iidem, reliqvis, ſi calceis ſuis tantum inſtructi ſint, non per-

l) CC. *Un.* munu.
m) *iidem* fyrir því engi; *alii hic particulam negandi omittunt.* *) *iidem* furdum.
**) *nonnulli CC. Un. add.* fyrir þvi at vera munu þeir hlutir her med oss, at.
n) *iidem* þesser þikia her.
o) *iidem* rædder þu um.
***) *iidem* torþreifileg, torvelldleg.
****) *iidem* enn þetta má þikia undur.

l) maae.
m) derfor ingen.
*) underlige Ting.
**) fordi der vel kunne være de Ting her hos os, som.
n) disse synes her.
o) du.
***) Men dette maae synes besynderligt.

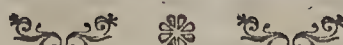
menn er þat kunnu, at temia tre ok fialir til þesz, at sá madur, *p*) er eigi er fimari á fæti enn adrir menn, *q*) þá hann hefir ecki annat *r*) enn skó sína eina á fótum *); enn jafnskiott sem hann bindur fialir *s*) undir fætur ser, *t*) annathvert átta eda niu álnir lángar *u*), þá sigrar hann fugl at flugi *x*), edur **) mióhunda at rás, þeir sem mest kunna at hlaupa edur renna, edur ***) hrein *y*); þviat sá er mikill fiaulldi manna, er kann sua *z*) á skídum ****), at hann stíngur *a*) i einni rennzl

afrette Træer og Fiæle saaledes, at en Mand, p) som ikke er raskere til Fods end andre Mennesker, naar q) han ei haver andet r) end sine Skoe alene paa Fødderne *); at han ligesaa hastig, som han binder Fiæle s) under sine Fødder, enten u) 8 eller 9 Al. lange, overgaaer da Fuglen i Flugten, eller **) de Jagthunde, i deres Løb, som kunne stærkest løbe eller rende, eller og ***) Reensdyr y); thi der er en stor Mængde Mennesker, z) som ere saa færdige i at løbe paa Skier, at saadan en stikker a), med b) et Spyd, 9 eller fleere

perniciores, ubi asseres, octo aut novem ulnas longos, pedibus suppofuerint, mox volucres, canes venaticos & mechlites cursu, ubi intensissimus est, vincant; Multi qvippe homines xylosoleis istis instructi, tam expedite currere norunt, ut novem aut plures, cursu non interrupto, mechlites venabulo confodiant. Hoc vero incredibile prorsus & stupendum videbitur iis, qvi, qvo pacto aut artificio tale effici possit, ignorant, quod nimirum

p) *Membr.* & 1 *ch.* er hann er eigi fimari. *CC. Un.* er þat hefer á fótum ser, þó at hann se ecki adur fimare eda fliótare.
q) *iidem* medan.
r) *iidem* á fótum, nema skuo sina.
*) *iid.* edur bera fætur sina (ellegar bera fætur).
s) *iidem* á. *t*) *iidem* annattveggia.
u) *iidem* VII. alna langar eda átta. *al.* átta alna edur nyiu, edur lengri.
x) *al.* á flaug *vel* flugi.
) *CC. Un.* miohuna. *) hiera.
y) *M.* & 1 *ch.* er hleipur hálfu meir enn hiörtur. *z*) *CC. Un.* & *al.* at hann kann sva.
****) *iidem add.* renna.
a) *Membr.* & 2 *ch.* stigur.

p) skiønt han ikke er. andre: som haver det paa sine Fødder, skiønt han ikke er tilforn raskere eller hastigere.
q) saalænge.
r) paa Fødderne, end sine Skoe.
*) eller hans (de) bare Fødder.
s) paa.
u) 7 eller 8 Alne lange. andre: 8 eller 9 Al. eller længere.
) Dyre-Kalve. *) Harer.
y) som løber dobbelt saa stærk som en Hiort.
z) af hvilke enhver kan saa vel.
a) indhenter, opløber.
b) med sit Spyd 9 eller endnu fleere Reensdyr (ja og færre).

rennzl finni nío *) hreina met spióti *b*) edur fleyri. Nu mán þeſzi lutur. þikia *c*) utruligur ok undarligur á aullum löndom þeim, er ecki vitu menn, met hverri list edur vel slíkt má verda, at fiölin **) mætti tömd verda til ſua mikils *d*) fliotleika á fiöllum uppi, at ecki vætta ***) má fordazt rás þeſs manns ok ſkiótleik, er fialirnar hefer á fótum ſer, þat ſem jördu fylgir; enn *e*) þegar hann lætur fialirnar af fótum ſer, þá er hann ecki ſimari enn adrir menn; ok man þat mikit undur þikia, þar ſem menn ero eigi ſliko vanir, enn oſs þikir eigi undarligt þat vera, þvíat ver erum ſliko vanir. Enn þar ſem menn ero eigi ſliko

re Reensdyr i eet Løb. Nu vil denne Ting ſynes c) utroelig og underlig i álle de Lande, hvor Folk ikke forſtaae, med hvilken Kunſt eller Snildhed ſaadant kan giøres, at Fiælen kan*) blive afrettet til ſaa ſtor en Haſtighed, oppe paa Fiældene, at intet af det ſom følger Jorden (Landdyr) **) kan undgaae den Mands Løb og Haſtighed, ſom haver Fiælene paa ſine Fødder; men e) naar han lader Fiælene af ſine Fødder, da er han ikke raſkere end andre Folk; og maae det (uden Tvil) ſynes et ſtort Vidunder, hvor Folk ikke ere vante til ſligt, men os ſynes det ikke underligt, thi vi ere vante dertil. Hvor derimod Folk ikke ere vante til ſaadant, da vil vel neppe findes ſaa raſk en Mand, at ham jo betages al hans

mirum aſſer doceatur tantæ pernicitati etiam per ipſa montium juga inſervire, ut nullum, qvod humi graditur, animal pernicitatem ligneis iſtis vehiculis rite utentis eludere queat; quodque is exutus ſoleis iſtis ligneis cæteros curſu non ſuperet: hæcque res (ni inſigniter fallor) inexpertos, inſolita qvippe, in ſtuporem trahet, quæ nobis tamen, utpote oculatis teſtibus, mira non eſt. Meretur præterea commemorari, quod ſi iſtiusmodi aſſeres inexpertorum, licet cætera maxime pernicium, alligentur pedibus, pernicitati talium protinus

*) CC. *Un.* reina, réini.
b) *iidem* ſinu, ok þadan af fleyri (færri).
c) *iidem* tortryggiligur.
**) *iidem* töm má vera. *al.* veitir ſo mikinn.
d) *iidem* fliótleiks.
***) *iidem* ſkal fordazt mega.
e) *iidem* þeſs á milli er hann.

c) miſtænkelig.
*) kan blive vant til, ſkaffer.
**) ſkal kunne undgaae.
e) desimellem er han.

slíko vanir, þá man varla finnazt sua fimur madur, at eigi man af hanom taka allann fimleik, þegar slík tre ero bundin vit fætur hanom *). Nu vitum ver til sanns, ok eigum kost um vetur, þegar snjór er, at siá gnott þeirra manna, er slíkar listir kunna.

Nu gátum ver fyrir skaummo þeirra luta, er f) allmikil undur muno þikia i flezum stödum audrum, fyrir þvi at þat er i gegn allri natturu, er flest lönd önnur hafa, um dægra skipti, þviat g) solin skín jafnbiort her, ok met jöfnum yl, jafnvel um nott sem um dag, mikinn luta sumars.

Þat

hans Hurtighed, saasnart saadanne Træer bindes til hans Fødder *). Dog vide vi med Vished, og have om Vinteren, saasnart der er Snee, Leilighed til at see en stor Mængde af de Mennesker, som kunne slige Kunster.

Vi have og kort tilforn mældet om de Ting, som ogsaa ville synes f) forunderlige i temmelig høi Grad, paa de fleeste andre Steder, thi det er imod al den Natur, som de fleeste andre Lande have, i Henstigt til Dages og Nætters Afvexlinger, at nemlig Solen skinner her lige g) saa klart, og med lige Varme, saavel om Natten som om Dagen, en stor Deel af Sommeren.

Det

tinus officiant. Hujus autem rei nobis quam maxime comperta est veritas, cum occasio non raro offeratur, hiberna nive, visendi hujus artis peritos.

Mentionem quoque jam pridem fecimus eorum, quæ in remotis terris stupenda videbuntur, & concernunt noctium dierumque apud nos vicissitudines; nam quod sol magnam æstatis partem noctu diuque eodem fere calore parique lumine luceat in regionibus nostris septentrionalibus, id plerarumque regionum exterarum naturæ vel situi adversum est.

L 2 *Ad-*

*) CC. *Un. add.* sem nu höfum ver um rædt.

f) *iidem* allmikit undur man þikia i flestum laundum.

g) *iidem* her skínn sól jambiart ok jafnfagurt med.

*) som vi nu have talt om.

f) et temmelig stort Vidunder i de fleeste andre Lande.

g) lige lyst, og lige skiønt, med.

Þat má ok undarligt *) þikia her i landi á Mæri **), um myri eina, þá er *Biarkadals myri h)* er kaullot *i)*, at hvatki *k)* tre, er þar er ikaſtat, ok liggur þat þar III. ***) vetur, þá verdur þat at ſteini, ok hafnar ****) ſua treit ſinni natturo; ok þó at *l)* þvi ſe kaſtat i elld, þá glóar þat ſidan ſem ſteinn, enn ádur brann þat ſem tre; ok haufom ver þá *m)* ſteina ſena marga, ok i haundum hafda, er hálft

Det maae og ſynes underligt, ſom er her i Landet, paa *) Søndmør, angaaende en h) Moſe, ſom i) bliver kaldet Birkedals-Myr, at hvad Slags k) Træe, ſom kaſtes deri, og ligger der i 3**) Aar, da bliver det til Steen, og aflægger***) derved ſin egen Natur; og om det end kaſtes l) i Ilden, da bliver det ſiden gloende ſom en Steen, i Steden for at det tilforn brændte ſom Træe; vi have endog ſeet og havt i Hænder mange af de Stene

Admirationem quoqve meretur, quod de loco quodam paluſtri, Biarkadals-mire *dicto, in diſtrictu Mærenſi, obſervatur: ligna enim ubi immiſſa ſunt huic paludi, & per triennium ibidem jacuerunt, naturam illico ſuam exuunt, inqve petram convertuntur; unde ſi flammis injiciantur, ignita & lapidum calefactorum inſtar apparent, qvamvis ante, quemadmodum commune lignum, igne conſumi poſſent: lapides iſtos complures*

*) CC. *Un.* litazt.
**) *iidem* á Mæri nordur.
h) *iidem* & 2 *ch.* Bíörkudals-myr. *al.* Kióſtudals.
i) *al. Membr.* kallat. CC. *Un.* heiter.
k) *al. Membr.* hvat.
***) CC. *Un.* nætur *male.*
****) *iidem* þat tre.
l) *iidem* þat ſe i elld kaſtat.
m) *iidem* marga ſteina ſena.

*) Nord paa Møre.
h) *S. Giraldus Topogr. Hib.* P. II. c. 7. ed. Camd. p. 718. mælder og om een, ventelig den ſamme. Eſt & in Norwagia fons ſimilis naturæ, ſed tanto tamen efficacioris naturæ (efficaciæ majoris), qvanto ad frigidam zonam magis eccedit. In hoc non tantum ligna ſed & lina, (lineæqve) laneæqve telæ per annum impoſita, duriſſimum in lapidem congelantur. Unde & Gwaldemaro Danorum Regi noſtris diebus regnanti, qvidam epiſcopus Norwagiæ Oxippale, qvod anno præterito probandi cauſa ab eodem ſuſceperat, naturæ jam retulit bipartitæ.
i) hedder. k) hvad.
) Nætter. *) det Træe.
l) bliver kaſtet i Ild.

hálft hefer verit tre, þat sem upp hefer *) stadit ur myrinni, enn hitt steinn n) þat nidur hefer stadit i myrina. Nu má þat þó undarligt kalla, þviat su myr er i þeirri maurko, o) sem allzkyns ærinn vidarvöxtur er, ok sakar þat ecki, medan treit er i vexti ok grænt, enn þegar þat er haugguit, ok þat tekur at p) þorna, ok er q) þvi kastat i myrina, þá snízt þat til steins nátturu, ok hafnar tres nátturu.

Þeszir lutir ero mer allir kunnir, þviat þeir ero her i landi, ok hefi ek alla sena; enn hinir ero mer *) allir ukunnir, er annattveggia ero á Grænlandi r) edur á Islandi edur Irlandi, þviat þar hefi ek spur-

ne, hvoraf det halve, som haver *) staaet op af Mosen, haver været Træe, hint derimod Steen, som haver staaet n) ned i Mosen. Dette maae enddog dømmes saa meget meer underligt, da denne Mose ligger i en Mark, hvor der er stærk Vext af allehaande Skov, og hindrer det ikke, medens Træet er i Vext og grønt, men saasnart det er fældet, og det begynder at p) tørres, og det da bliver kastet i den Mose, da antager det Stenens Natur, og aflægger sin egen.

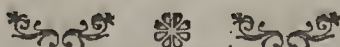
Alle disse Ting ere mig bekiendte, thi de ere alle her i Landet, jeg og haver seet dem alle; hine derimod ere mig *) alle ubekiendte, som enten ere i Grønland r) eller i Island, eller i Irland, (thi derpaa haver jeg stiilet

plures & vidimus & manibus tenuimus, quorum dimidia pars, utpote paludi non immersa, lignum, dimidia vero, quæ submersa fuit, lapidem referebat. Accedit, quod palustris iste locus in fœcundo arboreto situs sit, & arbores succrescentes nihil detrimenti capiant, sed ubi excisæ fuerint & arefactæ, mox injectæ paludi, lapidis induere naturam, exuta lignea, cœperunt.

Omnia hæc, quoniam hac in terra existunt, perspecta mihi sunt, incognita vero, quæ Grönlandiam, Islandiam, Hiberniam, aut quæ in mari has terras ambiente latent, con-

*) CC. *Un.* verit.
n) *iidem* er í myrina (myrinni) hefer stadit.
o) *iidem* er allzkyns er mikill vidar vöxtur.
p) *iidem* hrörna.
q) *iidem* þat þá. **) *iidem* okunnari.
r) *iidem addunt:* ok í hafi.

*) været oven for.
n) i Mosen.
p) førnes, raadne.
**) meer ubekiendt.
r) og i Havet.

ſpurdaga til haft, edr i höfum þeim, er þar ero umhverfis.

So at ver ſkulum *s*) fleyra um þeſsi lönd ræda, þá eru þau *) met ymiſsum háttum, ok ero *t*) þau eigi aull med einum hætti, þviat þau undur, er annattveggia ero á Grænlandi edur á Islandi, þá ero bædi **) met ofurgángi froſtz ok jökla, eda ellegar *u*) elldz ok bruna, edur met ſtórum fiſkum, *x*) ok kynmörgum hafſkrimſlum; ok er hverttveggia þat land ſua illt ok ***) ſnaudt, at þat er náliga ubiggianda fyrir þa ſök. Enn

ſtiilet min Foreſpørgſel) eller i de Have, ſom ere deromkring.

At vi nu ſkulle s) tale noget meere om diſſe Lande, da *) ere de af ulige Beſkaffenhed, og t) ikke alle paa ſamme Maade, thi de Vidunder ſom faldc, enten i Grønland, eller i Jsland, de beſtaae i Overmagt af Froſt og Jisbierge, eller og af u) Ild og Jordbrand, eller i ſtore Fiſke, og x) mange-artede Søe-Trolde; og er ethvert af diſſe Lande ſaa ondt og **) fattigt, at det er næſten ubeboeligt for den Aarſags Skyld. Men Irland er næſten det beſte y) af de Lande, ſom man

concernunt; de his enim quæſivi.

Ubi de his terris plura narranda ſunt, obſervandum, quod in multis, & quidem diſpari ratione, inter ſeſe diſſentiant. Islandia enim & Grönlandia id commune habent, quod frigoris nivium & ignium vehementiæ ſint ſubjectæ, ingentes adhæc balænæ variaque monſtrorum marinorum genera accedant iſtas terras, quæ tam malignæ & pauperes ſunt, ut ea de cauſa incoli vix queant. Hibernia contra omnium fere terrarum, quæ cognitæ ſunt, optima,

s) *al.* þó (nu) at vid ſkildum. 2 *ch.* þó at ver ſkildum, met fleyrum háttum enn einum, af þeim löndum tala. 1 *ch.* enn met ei num. *Membr.* þeſzi lönd, er nu um tölum ver, ero eigi met einum hætti.

*) *al.* miök med imſum lutum ok háttum.

t) *al.* þó eigi aull eptir.

**) CC. *Un.* af.

u) CC. *Un.* elldinga *vel* af ofurgángi.

x) *iidem* & 3 *chart.* mörgum ödium ſióvar ſkrimſlum. ***) *iidem* ſnarpt.

s) om vi end ſkulde. || om vi ſkulde, paa fleere end een Maade, tale om diſſe Lande. || end paa een Maade. || Diſſe Lande, ſom vi nu tale om, ere ikke alle paa eens Maade.

*) have de meget adſkilte Ting og Beſkaffenhed.

t) dog.

u) Lynen. eller: Overmagt af.

x) mange andre Uhyrer, Vanſkabninger i Søen.

**) ſkarpt.

y) Land, af dem.

Enn Irland er *) náliga landa y) bez, þat er menn vitu, þó at þar vaxi ecki vín **) á, ok ero þar þó margir z) lutir þeir, er undarligir muno þikia, ok þó sumir, at þat land mun kallat vera helgara enn aunnur lönd, af þeim lutum, er þar þikia undarligir i.

Þat liggr á þeirri heimsins sídu, er sua vel er a) temprat saman met hita ok kulda, at þar verdur alldrei ofheitt ne ofkallt; (þvi þar verdur alldrei ofurhiti at meini um sumar, ok ecki ofurkulldi at meini um vetur); þviat öllum b) vetrum fædizt þar allt busc uti, bædi saudir ok naut,

man kiender, endskiønt der *) ikke voxer Viin; dog ere der mange z) saadanne Ting, som billig maae synes underlige, og deriblant, at det Land vil kunne agtes helligere end andre Lande, formedelst nogle af de Ting, som deri synes underlige.

Det ligger paa den Side af Jordkloden, hvor a) Heede og Kulde ere saa vel blandede, at der aldrig bliver hverken for hedt eller for koldt; Alt for stærk Heede bliver der nemlig aldrig til Skade om Sommeren, og alt for stærk Kulde aldrig til Hinder om Vinteren b); thi alt Boe-Fæ, baade Faar

optima, qvamvis vinum non producat, multaqve occurrunt ibidem, qvæ tum admirationem injicere possent, tum persvadere, qvod idem regnum aliis terris, ob mirabilia, qvæ ibidem occurrunt, habendum sit sanctius.

Sita vero est Hibernia in ea orbis parte, ubi calor & frigus tam mutuo temperata sunt, ut nimius calor, nimiumqve frigus locum non habeat; unde hac in terra nimius per æstatem calor, nimiumqve per hyemem frigus detrimentum non afferunt; nam qva-

*) CC. *Un.* nærr.
y) *iidem* land bezt þeirra; er.
**) *iidem* uppá.
z) *iidem* undarleger hluter, ok þeir sumer, er þat land kallazt (er kallat) helgara enn aunnur laund.
a) 2 *chart.* temprat hita ok kulda. CC. *Un.* temprazt saman hiti ok kulldi.
b) CC. *Un.* & 2 *ch.* um vetrum öllum *vel* um öllum vetrum.

*) derpaa.
z) underlige Ting, og deri blant nogle, at. eller: for hvis Skyld det Land agtes helligere, end andre Lande.
a) der er saa vel sammenblandet Heede og Kulde. || Heede og Kulde ere saa lige fordeelte.
b) Det samme bekræfter *Girald. Topogr.* P. I. c. 25. p. 712. og efter ham *Rich. Staniburst. de Reb. Hibern. Append.* cap. 9. p. 233. og andre.

naut, ok *c*) náliga ero menn þar *) klæðlausir bædi *d*) vetur ok sumar. Enn þat land er *e*) sua heilagt um fram aunnur lönd, at þar má ecki eiturkvikindi áþrífast, hverki ormur ne padda *), ok þó at þat se flutt þángat af audrum löndum, þá deyr þat þegar er þat kennir *f*) jörd edur stein. Ok þó at nokvot se tekit úr þvi landi, annathvert tre edur molld edur *g*) sandur, ok flutt i aunnur þau lönd, er eiturqvikindi ero í, ok er þeim sandi edur moldu sáid ikríngum *h*) þau, þar sem þá liggia þau, þá komast þau alldrei *i*) ut yfir hrínginn, ok þar *k*) liggia þau

Faar og Stude, græsses der alle Vintre ude paa Marken, og c) næsten ere Folk der *) uden Klæder baade Vinter og Sommer. Men det Land er e) saa helligt, frem for andre Lande, at derpaa kan ei trives noget forgiftigt Dyr, hverken Slange eller Tudse**), og om det endog føres did fra andre Lande, da døer det strax, saasnart det føler f) Jord eller Steen. Og om der bliver taget noget af det Land, enten Træe g), eller Muld, eller Sand, og ført til andre saadanne Lande, hvori der ere forgiftige Dyr, og den Sand eller Muld bliver saaet h) omkring dem, hvor de da ligge, da kunne de aldrig komme ud

quavis hyeme greges domestici ovibus & bobus constantes foris pascuntur, vestiumque tantum non expertes hiberno & æstivo tempore sunt incolæ. Terra vero ipsa sanctitate alias regiones tantopere vincit, ut animalia venenata, serpentes aut bufones illic conservari nequeant, ut quamvis ex aliis regionibus asportentur, mox, ubi terram aut lapides contingunt, emoriantur; & si lignum, pulvis, aut arena illinc in alias, ubi animalia venenata sunt, terras deportentur, sique hæc arena, aut pulvis circa locum, ubi quid vene-

c) CC. *Un.* ok eru þar menn.
*) *iidem* idiulausir. *d*) *iid. add.* um.
e) *iidem* & 1 *ch.* náliga sva.
*) *iidem add.* oc eingi önnr eytrkykkvændi.
f) *iidem* & 2 *ch.* kemur á bera jörd.
g) *iidem* annattveggia tre eda jörd eda.
h) *iidem* & 3 *ch.* í hríng um eiturkvikinde.
i) *iidem* yfir þann hríng. *Membr.* ut (um) þann hríng.
k) *iidem* & 1 *ch.* deyia þau.

c) ere Folk der. kan og være: og findes der endog de Folk, som gaae nøgne.
*) ørkesløse, frie fra Arbeide.
e) næsten saa. eller: i saa høi Grad.
**) og ingen andre forgiftige Dyr.
f) kommer paa bar Jord.
g) eller Jord eller.
h) strøet i en Cirkel omkring forgiftige Dyr.

þau aull daud i. Sua ok ef þu tekur tre þat, er ur landi þvi er, *) ok dregur þat i hríng um eiturkvikindi, sua at þu skerir *l*) jördina met trenu, þá liggia þau jamvel daud i þeszum hring. Þat er ok mællt um Irland, at jafnlítit *m*) eyland **) sem þat er, *n*) þá vitu menn þat varla, at jámnmargur se ***) heilagur madur sem þar. Þat er ok mællt, at su þiod er þat land bygguir er bædi grimm *o*) í ser, ok þar med drápgiörn, ok miök usidug; Enn sua drápgiörn *p*) sem hun

ud over den Kreds k), men ligge alle døde deri. Ligesaa, om du tager Træe, som er af dette Land, *) og drager det omkring forgiftige Dyr, saaledes at du skiærer l) Jorden med Træet, da ligge de ligesaa fuldt døde i denne Kreds. Det er og berettet om Irland, at m) saa liden **) en Øe som det er, n) saa veed man neppe nogensteds saa mange hellige ***) Mænd, som der. Videre fortalles, at det Folk, som beboer det Land, er baade grumt i sig, og derhos blodtørstigt, og meget usædeligt; men saa p) blodgierrigt som

venenatum animal exiſtit, ſpargantur, circulum nunqvam transeat, ſed intra circulum moriatur tale animal. Sic etiam, ſi ligno, quod ex ſanƈta hac regione deſumitur, findas in orbem terram, ubi venenata animalia ſint, intra circulum mortua jaceant. De Hibernia porro narratur, qvod alia terra tot ſanƈtos vix ferat ac, quantula eſt, hæc inſula; quodqve natio, quæ hanc terram incolit, & ferox ſit, crudelis, & male feriata. Aſt quamvis crudeles ſint incolæ, & ſanƈtorum terra qvam plurimis abundet, nullum tamen

*) CC. *Un. add.* sem nu ræddum ver um.

l) *iidem al. Membr.* & 1 *ch.* skedir, skedder jördunni. 1 *ch.* skerdir jördina. *al.* skatti jördinni.

m) *iidem* & *al. M.* jafnmikit.

**) *iidem* land. *al.* eydiland *male.*

n) *iidem* vítum ver varla jafnmarga helga menn, sem þar. *al.* jafnhelga menn sva marga. ***) *al.* ragur *male.*

o) *Mbr.* þiód, *forte pro* þat fólk — grimmt — drápgiarnt — usidugt.

p) CC. *Un.* drápgiarner sem þeir eró.

k) og der døe de. Dette beretter og *Giraldus* P. I. cap. 23 & 24. og efter ham *Bromton* i Seldens eller Twysdens Samling col. 1073. og andre.

*) som vi nu talede om.

l) rister, rifler, gior Hull i.

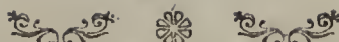
m) paa en lige stor.

**) et lige stort Land.

n) vide vi neppe saa mange Helgene som der. || saa mange lige hellige Mænd.

***) feige.

p) blodgiærrige som de ere.

hun er, ok ſva margir ſem q) þar ero helgir i þvi landi, þá hafa þeir r) þó aungvann af þeim drepit; ok allir þeir helgir menn ſem þar ero, þá hafa þeir allir ſótt-daudir ordit; þviat þeir hafa heilhugadir s) verit vit alla góda menn ok helga, þó at þeir t) hafi verit grimmir *) ſín á millum.

Vatn eitt er þar i þvi landi, er helldur undarligt er ſagt ifrá nátturu þeſz; enn þat vatn er kallat a þeirra tungu *Logechag* u). Þat vatn er vel mikit at vexti; enn ſu er nátturu þeſsa vatns, ef þu tekur tre þat, er ſumir menn kalla *Beinvidi* x), enn ſumir *Hulſur*

ſom det er, og ſaa mange Helgene ſom der ere i q) det Land, ſaa have dog Indbyggerne ei dræbt nogen af dem r); ſaa at alle de hellige Mænd, ſom der ere, ere ſamtlig døde paa deres Sotte-Seng; thi de have været s) vel ſindede mod alle gode og hellige Mænd, ſkiønt de t) have været grumme imellem dem ſelv indbyrdes.

En ferſk Søe er der i det Land, om hvis Natur der fortælles noget temmelig underligt; Men den Søe bliver kaldet paa deres Sprog Logechag u). Den Søe er i ſin Strækning temmelig ſtor; Men denne er Søens Natur, at om du tager det Træe, ſom nogle kalde Beenved, og nogle Hulff, men paa

men incolæ occiderunt, ſed omnes eorum ſancti naturali fato & ſicca morte vitam finierunt; nam incolæ, quamvis in mutua viſcera ſæviant, integrum tamen & benevolum omnibus ſanctis & bonis viris animum ſervarunt.

Lacus eſt in iſta terra inſignis, Hibernorum lingva Logechag *dictus, de cujus proprietatibus mira narrantur. Natura nimirum eſt iſtius lacus, quodſi acceperis lignum, Latinis* Acrifolium *dictum, aliis autem* Beinvidi *vel* Hulſur, *& ſic immiſeris aquæ,*

q) CC. *Un.* helgir ero í þeirra landi.
r) *iidem* öngva drepit af þeim, ok aller þeir, er þar eru helger, þá hafa ſottdauder.
s) *iidem & cb.* heilhiartader, hreinhiartadir.
t) *iidem* ſe. *) milli ſin ſialfra.
u) CC. *Un.* Logecag, Logechach, Logetagh, Logheehag. 2 *cb.* Lagechag. 1 *cb.* Lotechag.
x) *ita plerique, al.* Boinvidi, *certe culpa librariorum.*

q) deres Land.
r) Det beretter og *Giraldus* P. III. cap. 28. og 32. og efter ham *Bromton* col. 1078.
s) velvillige, redelige. t) ere.
u) *Giraldus'* og *Bromton* anføre ikke Navnet, den første ſiger alene, at denne Søe ligger i Provintſen Ulſter, og bliver det da vel den bekiendte Søe Lough-Neagh, hvorom og ſee Hamb. Magaz. 2 D. Pag. 156.

ur y), enn á Latino *Acrifolium z*), ok fetur þu þat nidur i vatnit, ſua at ſumt ſtendur *a*) i jaurdunni, enn ſumt i vatninu, enn ſumt upp ur vatninu; þa verdur þat at járni er nidur ſtendur i jördina, enn þat at ſteini er i vatninu er; enn *b*) þat tre ſem uppſtendur or vatninu, *c*) þá er þat tre, ſem ádur var þat. Enn þó at þu takir annarskonar tre enn þetta til freyſtni, þá hafnar þat ecki ſinni nátturo, þóat þu ſetir þat i þetta vatn.

Þá ero þar enn kelldur tvær i fialli þvi er *Blandina d*) heitir, ok er þat *e*) náliga

paa Latin z) *Acrifolium*, og ſætter du det ned i Vandet, ſaaledes, at noget ſtaaer a) i Jorden, men noget i Vandet, og noget op af Vandet; da bliver det til Jern, ſom ſtaaer ned i Jorden, men det til Steen, ſom er i Vandet; det b) Træe derimod, ſom ſtaaer op af Vandet, det c) bliver Træe, ſom det var før. Men omendſkiønt du tager andet Slags Træe, end dette, til Forſøg, da forſager det ikke ſin Natur, uagtet du ſætter det i dette Vand.

Videre ere der endnu to Kilder i det Field ſom kaldes Blandina d), og er det e) næſten

aquæ, ut pars ſundum penetret, pars aqua cingatur, pars deniqve ſuper aquam ſit; tum pars illa, quæ ſundo injecta fuit, ferrum, quæ aquis circumluitur, lapis evadat, & deniqve, quæ lacui non immergitur pars, non immutetur: Aſt ſi aliud ligni genus experiundi cauſa accipias & lacui injicias, ſuam non exuit naturam.

Sunt adhæc fontes duo mirabilis naturæ, in monte Blandina, *qui fere deſertus eſt,*

y) 1 *chart.* hylſſur.
z) 2 *cb.* er kallat Agrifolium. *al.* Atrifolium.
a) CC. *Un.* nidur i jördina. *al.* tekur nidur i jörd.
b) *iidem* þat er (uppſtendur) upp er ur vatninu, er tre ſem adr.
c) 1 *cb.* er þat þó.
d) *ita plerique & Giraldus ed. Camd. p.* 701. *Membr. & Camd. Brit. ed.* 1594. *p.* 655. 657. Bladina. *al.* Bladina, Blandina, Benida, *certe legentium vitio.*
e) CC. *Un.* ſem eydifiall eitt. 2 *cb.* i eydi. 1 *cb.* eydifiall.

z) bliver det kaldet Agrifolium.
a) ned i Jorden. || rækker (naaer) ned.
b) det derimod ſom er oven for Vandet, er Træe ſom tilforn.
c) det er dog.
d) Det er en Kiæde af Bierge, kaldet af Camden paa anførte Sted p. 657. Bliew Blemy, og i Gibſons Oplag af 1695. pag. 986. Sleiew Bloemy.
e) ſom et øde Field. || øde. || et øde Field.

liga eitt eydi-fiall; enn þær kelldur hafa undarliga nátturu. Aunnur *f*) kelldan hefer þá nátturu, ef þu tekur annathvert hvítann faud, edur naut, eda hrofs, eda mann, þann er *g*) hefer hvítt hár, ok *h*) þvær þu einhveriom lut þefsara i þefsu vatni, þá verdur *i*) þegar kolfvart. Enn þat er náttura annarar kelldunnar *k*), ef madur þvær fer þar i, hvort *l*) fem hann er raudur eda hvítur edur fvartur, þá verdur hann *) fidan fnióhvítur af hærum, fua fem hann fe *m*) afgamall.

Þat vatn er ok eitt i þvi landi, er þeir kalla á fína tungu *Loghicha n*); Enn í þvi

ſten et øde Field; men de Kilder have en underlig Natur. Den eene af f) Kilderne haver den Natur, at om du tager, enten et hvidt Faar, eller Nød, eller Hors, eller et Menneſke, ſom g) haver hvidt Haar, og h) toer du nogen af diſſe Ting i dette Vand, da bliver det ſtrax kullſort. Det er derimod den k) anden Kildes Natur, at om Nogen toer ſig deri, l) enten han er rød, eller hvid, eller ſort, da bliver han *) ſiden ſneehvid af graa Haar, ſom om han var m) ældgammel.

Der er ogſaa en Søe i det Land, ſom de kalde paa deres Sprog Loghicha. Men i den

eſt, ſiti. Alter fons eam proprietatem habet, ut ſi ovem, bovem, eqvum, aut hominem, qvibus lana, pili, aut crines albent, aqva ejusdem fontis laveris, illico nigreſcant. Fontis autem alterius ea eſt qvalitas, ut ſi qvis capillos, ſive habeat eosdem rubicundos, aut albos nigrosve, laverit ejusdem aqvis, mox decrepiti inſtar ſenis caneſcat.

Eſt inſuper in illo regno lacus, ab incolis Loghicha *vocatus, in qvo parva inſula velut*

---

f) CC. *Un.* fu kellda ber.
g) *iidem* hvíthærdur er.
h) *iidem* þuo þu einhvern þeirra (þenna) i vatni þvi. *i*) *al. add.* þat.
k) CC. *Un.* kelldu þeirrar.
l) *iidem* hvad lit fem adur (hefer) hafdi hann.
*) *iidem* fem.
m) *iidem, al. Mbr. & 1 cb.* elligamall madr.
n) *iidem & alii:* Logicha, Logita, Logetha, Logia, *forte Lagini ſtagnum* Giraldi P. III. c. 2. p. 735. & Stanihurſti p. 237.

f) de Kilder medfører.
g) er hvidhaaret.
h) toe nogen af dem i det Vand.
k) denne anden Kildes.
l) hvad Farve han end (haver) havde før.
*) ligeſom.
m) en ældgammel Mand.

í þvi vatni er hólmi einn lítill, *o*) sua sem flota-holmur se; hann flítur umhverfis vatnit innan, ok kemur*) her ok hvar at landi, stundum sua nær, at madur má stíga *p*) i hólminn, ok verdur þat optast á drottins degi. Enn su er**) náttura á hólma þessum; ef sá madur stígur i þann hólma er siukur er, hvatki *q*) sott er hann hefer, ok neytir hann grasa þeirra, er i *r*) hólmanum vaxa, þá verdur han þegar heill: þat fylgir ok þeirri nátturu, at alldrei *s*) koma fleyri senn i, enn einn, þó at margir vili þvi ná; þviat *t*) hólmurinn flítur þegar frá landi, þegar einn madr er ikominn. Su náttura *u*) fylgir ok þess-

i den Søe er en liden Holm, o) ligesom det var en flydende Øe. Denne flyder rundten om i Søen, og kommer*) hist og her til Lands, undertiden saa nær, at et Menneske kan træde ud i p) Holmen, og det træffer oftest paa en Søndag. Men den**) Natur er der ved denne Holm, at om et Menneske, som er syget, træder i denne Holm, hvad Slags Sygdom q) han end haver, og spiiser han de Urter, der voxe i Holmen, da bliver han strax frisk. Det følger og med denne Egenskab, at s) deri kunne aldrig komme fleere ad Gangen, end een, skiønt mange ville naae det; thi t) Holmen flyder strax fra Landet, ligesaasnart eet Menneske er kommet deri. Den

velut natat, & ad hanc illamve crepidinis partem, circumcirca pervenit, quod, imprimis diebus dominicis fit, adeo ut homines illam conscendere queant: Insulæ istius ea est proprietas, ut quivis, quocunque demum morbo laboraverit, si herbis in insula crescentibus vescatur, sanus mox evadat; utque unus tantum singulis vicibus insulam hanc conscendere possit, quamvis plures adsint, qui ejus compotes fieri volunt; nam statim ac unus illam adscendit, crepidinem relinquit. Est & alia proprietas hujus insulæ, nimirum,

o) CCUn. ok flytur. *) *iid. add.* stundum.
p) *iidem* í þann hólma; enn þat verdur.
**) *iidem add.* ein.
q) *Membr.* hvada, *al.* hvad sott sem.
r) CC.Un. holminum.
s) *iidem* kemur fleyri senn i, þó at villdi, enn einn.
t) *iidem & 2 ch.* þegar flytur fra landi holminn, er einn kemur í. u) *iidem* er med.

o) og den flyder.
*) undertiden.
p) den Holm; men det skeer.
**) denne er een Egenskab.
q) hvad Sygdom som.
s) der aldrig komme fleere ad Gangen i den, skiønt de vilde, end een.
t) strax flyder Holmen fra Landet, naar een kommer deri.

þeſsum hólma, at hann flítur VII. *x*) vetur *y*) ſamfaſt i þeſsu vatni; enn þegar VII. vetur ero lidnir, þá flítur hann til lands i einhvorium ſtad, ok grær vit annat land, ſua ſem hann *z*) hefdi jafnan þar vit verit. Enn medan ſá tími *) er, þá heyrizt mönnum *a*) ſem gnír *b*) mikill komi, líkur reidar-þrumu, ok eptir lidna þrumuna, þá ſiá menn ſlíkann hólma i vatninu, *c*) met ſama hætti, vexti ok nátturo, ſem fyrr; ok fer ſua hveria VII. vetur eptir adra, at æ ſem annar grær vid megin-land, þá kemur annar, ok veit þo eingi hvadan kemur.

Þá

Den Egenſkab u) følger og denne Holm, at den flyder x) i denne Søe i y) ſamfælde 7 Aar; Men naar 7 Aar ere forbi, da flyder den til Lands paa eet eller andet Sted, og groer faſt til den øvrige Strandbred, ligeſom om den z) altid havde hængt ved ſamme. Men medens den Tid *) er, da a) høres det for Folk, ligeſom om der kom b) et ſtærkt Knald, lignende et Torden-Skrald, og efterat Torden-ſkraldet er forbi, da ſeer man i Søen en ligedan Holme, c) af den ſamme Beſkaffenhed, Størrelſe, og Natur ſom før; og gaaer det ſaaledes, det eene 7de Aar efter det andet, at ſaaſnart ſom een groer til det faſte Land, ſaa kommer der altid en anden, og ingen veed dog hvorfra den kommer.

Endnu

rum, quod ſeptem annos non interruptos dictum lacum circumnatet: his autem exactis annis, ad ripam alicubi accedat & cum continente coaleſcat. Interea magnus fragor tonitru inſtar auditur, & mox nova inſula, figura, magnitudine & natura priori ſimilis apparet: & hæc ſerie temporum non interrupta contingunt, adeo ut quoties inſula quædam cum continente coaleſcit, mox alia ſuccedat, loco, unde veniat, incognito.

Datur

x) *al. hic & infra:* VI. *al.* tvo. *al.* nætur *mole.*
y) CC. *Un.* ſtadfaſt.
z) *iidem & ch.* þat. *) *iidem* ſtendr yfir.
a) *iidem* manni.
b) *Membr. 2 ch. & alii:* dunur, dinur, dyn.
c) CC. *Un.* ſem adur var, med vexti, ok med jafnri natturu.

u) er og ved. x) 6, 2 Aar.
y) ſtedſe, uden Ophør i.
z) det ɔ: det faſte Land, havde hængt ved den ɔ: Holmen. *) ſtaaer paa.
a) kan man høre.
b) en ſtærk Dundren.
c) ſom der vár t lſorn, af Størrelſe og lige Natur.

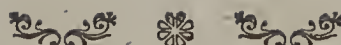
Þá er þar enn ein ey lítil i þvi landi, er *d*) heitir a þeirra tungu *l'Hisglum e*); þar er miök mikil manna bygd i ey þeirri, ok *) er þar ein kyrkia i, þviat **) mikit fólk er i eyunni, sem vera man ein kyrkiusókn; enn þó at menn andizt þar, þá ero þeir ecki i jörd grafnir, helldur ero þeir reistir upp umhverfis kyrkiuna, eda vit kyrkiugardinn, ok standa þar upp sem kvikir menn, met þornodum aullum limom, ok uskauddo öllo hári ok nauglum, ok funa alldrei, ok ecki falla þeir, ok *f*) alldrei setz þar fugl á; ok má þar hver *g*) fram á leid kenna, sá er eptirlifir, sinn

Endnu er der en liden Øe i det Land, som d) hedder paa deres Sprog l'Hisglum e). Paa den Øe ere meget mange Boeliger for Folk, der *) er og en Kirke, thi der er **) meget Folk paa Øen, som kan være omtrent et Kirke-Sogn; Men omendskiønt Folk døe der, da blive de ikke begravne i Jorden, men blive reiste rundt omkring Kirken, eller op til Kirkegaarden, og staae der op og ned som levende Mennesker, med alle Lemmer forterrede, og alt Haar og Nægle aldeeles uskadde, og raadne aldrig, falde ei heller ned, og aldrig f) sætte Fugle sig derpaa; saaledes kan der enhver g), som lever efter, kiende sin

Datur adhæc alia parva insula, qvi lingva Hibernica l'Hisglum *vocatur, freqvens admodum incolis, in qva templum est, nam incolarum numerus respondere videtur cœtui, qvi uni parochiæ solet adscribi. Qvamvis moriantur ibidem homines, non humo mandantur, sed undiqvaqve circa templum aut ad cœmiterii septa erecti, membris exsiccatis crine & ungvibus non mutilati, & corpore, quod avibus non infestatur, putredinis experte, vivorum ad instar hominum perdurant: ita superstitum qvilibet patrem, familiam-*

d) CC. *Un.* þeir kalla.
e) *ita plurimi & optimi*, *al.* Hisglum, Misgloer, Mhisgluer, Inhisgluera, Hiogluer.
*) CC. *Un* stendur.
**) *iidem* sva nockut mikit.
f) *iidem & cb.* ecki falla (þar) fuglar á (á þá).
g) *iidem* er (vill ok) epter lifer, kenna (sinn frænda ok) allar sinar kynkvísler.

d) de kalde.
e) Skal ligge i Provintsen Connaught, men dette dens Navn træffer jeg ei med Vished hverken der, ei heller i Ulster, hvor og saadan en Øe berettes at være.
*) staaer.
**) ere omtrent saa mange.
f) falde Fugle derpaa (paa dem).
g) hver som vil, og lever efter, kiende sine Paarørende og alle sine Slægtskabs Greene.

*) finn födur, ok allar fínar kinkvíslir, þar sem hann er afkominn.

Þá er þar enn vatn eitt mikit; þat heitir *Loghre h*); enn *i*) i þvi vatni liggur ey ein lítil; þar ero hreinlífis menn, þá er kalla má hvert er vill Kanunka edur Herimita, ok *k*) ero þeir met sua miklum fiölda, at þar er fullt allt *l*) af; stundum eru þeir fleyri enn stundum. Enn sua *m*) er sagt frá ey-þeirri, at hun er heilsusöm *n*) ok eigi sótt-hætt *o*), ok seinna elldazt menn i ey þeirri enn i audrom stödum *p*) á meg-

*) sin Fader, og alle sine Slægtskabs Greene tilbage i Tiden, som han er kommen af.

Endnu er der en stor fersk Søe; den hedder Loghre; Men i) i denne Søe ligger en liden Øe; der ere reenlivede Mænd, som man kan kalde hvilket man vil, Caniker eller Eensiddere, k) og ere de i saa stor Mængde, at den heele Øe er l) fuld af dem; stundum ere de dog fleere end paa andre Tider. Men m) saaledes fortælles der om denne Øe, at den er sund, og sikker (ikke farlig o) for Sygdom, saa at Folk paa den Øe ældes langt seener,

liamqve, cui ortum debet, demortuam, successive intueri & cognoscere potest.

Est porro ibidem stagnum ingens Loghre *dictum, & in illo insula, ubi sunt, qui castitati sacramentum dixerunt, quos Canonicos aut Eremitas vocare licet; maximus est horum in insula numerus, qui tamen nunc crescit, nunc decrescit. Narratur de hac insula, quod admodum salubris sit, & ejus incolæ senio tardius qam in continente con-*

*) *al.* forfödur *vel* födurfödr.

h) *ita pleriqve, alii:* Legri, Logrchel, Logur, Loghinen, Vogriel,

i) *iidem* þar liggur ein litil ey i þvi vatni, ok eru — þar í, þeir.

k) *iidem* enn þó.

l) *Membr.* fullt kvennt af. *CC. Un.* full Conventa. *al.* at nær er otal. *al.* ok ero sva nær otal.

m) *CC. Un.* þat.

n) *iidem & al. Membr.* heilsöm.

o) *iidem* ecki sottnæm, sóttal, sóttul (*qvibusdam male* skotal *vel* skottal.) *al.* ósottnæm. *al. Membr.* oc ecki sottaz.

p) *iidem* annarstadar í landinu.

*) sine Forfædre, sin Farfader.

i) der i den Søe, ligger en liden Øe, og ere — derpaa, hvilke.

k) men dog. eller: de ere endog.

l) fuldkommelig besat af. || der er et heelt Convent. || at det er næsten utalligt. || andre: og ere næsten utallige.

m) det.

o) ikke farlig for Sundheden. || og ikke blive Folk sygelige, de ældes og seener.

á meginlandi. Enn þegar menn elldazt ſua miök edur ſykiazt, at þeir ſiá ſinn *) enda-dag **) af Gudi ætladann, þá verdur *q*) at flytia þá or eyunni til lands, þar *r*) þeir ſkulo andazt; þviat einginn má *s*) i eyunni líflatinn verda af ſóttum; enn ***) ſykiazt má madur þar, enn ecki ****) deya, fyrr enn ur er fluttur.

Þá er þar enn eitt mikit vatn er þeir kalla á ſína tungu *Logherne t*); i þvi vatni er þeſzkonar mikill fiſkafiölldi, er menn

ſeener, end paa andre Steder p) paa det faſte Land. Men naar Folk blive ſaa meget gamle eller ſygelige, at de ſee deres *) Endeligt **) beſtemmet af Gud, da maae man føre dem fra Øen q) til Lands, hvor r) de ſkulle døe; thi ingen kan s) paa Øen miſte Livet af Sygdomme; vel kan En der blive ſyg, derimod ikke døe, førend han er ført derfra.

Endnu er der en ſtor færſk Søe, ſom de kalde paa deres Sprog Logherne t); I den Søe er en ſtor Mængde Fiſke af det Slags,

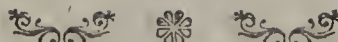
conficiantur, aſt quoties ſenio aut morbo tantopere deteruntur, ut diem ſuum emortualem a Deo ordinatum præſagiant, ex inſula in locum quendam continentis, ubi emori queant, migrent; nam vitam amittit nemo hac in inſula, licet morbum contrahat.

Aliud ſtagnum ingens eſt ab incolis Logherne *nuncupatum, in quo tanta piſcium, qui eſoces dicuntur, copia eſt, ut per totam inſulam circumferantur, victuique copioſe inſer-*

N

*) CC. *Un.* eindag.
**) *iidem* fyriræltadann af Gudi.
q) *iidem* þá or flytia eynni, ok i einhvern ſtad til landz.
r) *iidem* ſem hann ſkal andazt. *Membr.* & 2 *ch.* hann má deya.
s) *iidem* líflátinn verda í ey þeirri; má madur þar ſykiazt, enn ecki ſkilzt aund hanns (ſálin) vid líkama fyrr &c.
***) *iidem* ſiukur má madr þar verda.
****) *iidem* andazt.
t) *iidem* Laugerne. 1 *ch.* Loghorn.

p) andenſteds i Landet.
*) beſtemte Dag beſkikket. **) forud beſtemt.
q) og til noget Sted paa det faſte Land.
r) enhver ſkal. || kan alene døe.
s) paa den Øe blive af med Livet; et Menneſke kan blive ſygt der, men hans Siæl ſkilles ikke fra Legemet førend.
t) *Girald.* P. II. c. 9. ſetter denne Søe i Ulſter, den kaldes og Lough Erne (paa Latin Ernus lacus) i Camd. Brit. ved Gibſon p. 1009. Ellers nævner *Giraldus* P. III. c. 40. og *Stanihurſt* efter ham p. 260. Stagnum Lochyrenum eller Locherinum, men i Irlands mindelſte Deel, ſaa dette maae være Lo-Dearn eller Lo-Rec paa Mordens Kort over Irland i Camd. Brit. ved Gibſon.

menn kalla Laxa; enn sá fiskur gengr sva gnógr *u*) um allt land þeirra, at þeir hafa ærinn til síns bords. Eyar ero þar margar i þvi vatni; enn ein er su ey þar, er *x*) þeir kalla á sina tungo *Kiartenag y*). Su ey væri hæfilig at byggia fyrir *z*) mikilleika sakir, ef menn þyrdu at byggia hana; Enn þat er mælt um þá ey, at diöflar hafi jafnmikit *a*) vald yfir helmingi eyar þeirrar, sem i siálfu *b*) helviti; ok þeim finnum er freystnir menn hafa þat *c*) giort til raunar, þá hafa þeir sua sídan frásagt, at jafnmargar þrautir ok *) pínslir hafa þeir þar þolat af kvölum,

Slags, som man kalder Laxe; men den Fisk gaaer saa u) overflødig til deres heele Land, at de have nok deraf til deres Bord. Der ere mange Øer i denne Søe; men den Øe er der een iblant, som x) de kalde paa deres Sprog Kiartenag y). Den Øe kunde være beqvem til at beboes, for Størrelsens Skyld, dersom Folk torde besætte den; men det siges om den Øe, at onde Aander have lige saa stor Magt a) over dens halve Deel, som i b) Helvede selv; og saa ofte som nysgierrige Folk have c) giort det, til Forsøg, da have de siden berettet saaledes, at de have udstaaet der ligesaa mange Trængseler og Plager af

inserviant. Insulæ sunt multæ hujus stagni, quarum una præsertim notabilis, ab Hibernis Kiartenag *dicta, quæ, si quantitatem ejus spectes, incoli facile posset, si metus non prohiberet; nam de illa perhibetur; qvod mali genii dimidiæ insulæ æqvalem ac inferni habeant potestatem; unde qvoties audaculi homines periculum manendi in hac insulæ parte fecerunt, narrarunt se tot calamitatibus objectos fuisse, quot in orco animæ perferre dicun-*

u) *Membr. & 2 ch.* gnogt.
x) CC. *Un.* þar kallaz.
y) *ita Membranæ, nec non* Kertmach, Kertinagh (*v.* ath), Beran. *chartæ:* Katarag, Keremach.
z) CC. *Un.* mikilleiks.
a) *iidem & M.* velldi i.
b) *Membr. & 2 ch.* halfu. 1 *ch.* heitu.
c) CC. *Ún. & 2 ch.* þess freystat *it.* próvat. *ch.* giört til freystni.
*) *iidem* píslir.

u) i den Overflødighed.
x) der kaldes.
y) Dens Navn finder jeg ei med Vished, hos dem jeg haver ved Haanden, men Tingen nævner Giraldus P. III. cap. 5. p. 717.
a) i.
b) det halve. || det heede.
c) forsøgt derpaa. || provet det. || giort Forsøg derpaa.

um, sem sagt er frá at sálir þoli i helvíti. Enn i audrum helmingi *d*) eyarinnar, þá er þar kyrkia ok kyrkiugardur um, ok er þó nu hvertveggi helmingur audur; enn sua er sagt frá, at yfir þeim helmingi eyarinnar, er kyrkian stendur i, þa hafa diöflar ecki vald.

Þat gerdizt enn *) á þvi landi, er undarligt man þikia, at menn veiddu i skógi eitt þat kvikindi, er *e*) eingi kunni frá at segia, hvert helldur var madur edur annat dyr; þviat menn fengu eigi mál af þvi; **) ok ecki urdu menn varir vit, at þat skildi *f*) manna mál; enn þat var *g*) þó at öllu vaxit sem madur, ok

af Piinseler, som der fortælles, at Siælene lide i Helvede. Men i den anden halve Deel d) af Øen er der en Kirke, og Kirkegaard omkring, og ere dog nu begge Halv-Deele øde; dog berettes der saaledes, at Diævle have ingen Magt over den Halvdeel af Øen, hvori Kirken staaer.

Det hændtes end videre *) i det Land, som maa synes underligt, at man fangede i Skoven saadan en Skabning, som ingen e) kunde forklare, enten det var et Menneske, eller et andet Dyr; thi man fik ikke Ord af det; man blev **) og ikke vaer, at det forstod f) menneskelig Tale; men det var g) dog i alt dannet som et Menneske, og havde baade

dicuntur. In altera dimidiæ insulæ parte est templum & cœmeterium, utraqve tamen insulæ pars incolarum vacua: fama tamen fertur, qvod dæmones loco, ubi templum est, non dominentur.

In hoc porro regno contigit, qvod mirum videbitur, nimirum; in sylva qvadam capiebatur fera, de qva, homone an brutum esset, nemini constabat, nam verba ab illa elici non poterant, incompertumqve, num sermonis humani intelligens esset; fabricam tamen *cor-*

d) CC. *Un.* er kyrkia ein í eynni.
*) *iidem* til nylundu.
e) *iidem* eingir vissu (eingi madr vissi). 2 *cb.* at menn visso eigi. 1 *chart.* at ulióst var mönnum.
**) *iidem* enn þo *sine dubio male.*
f) *iidem* mál manna.
g) *al.* sva vaxit (lika vaxit) at öllum lutum.

d) er en Kirke paa Øen.
*) som en Nyhed.
e) ingen vidste at. || at Folk vidste ikke. || at det var uklart for Folk.
**) dog vaer.
f) Menneskers Maal, hvad Mennesker talede.
g) saaledes voxet i alle Ting.

ok hafdi bædi hendur ok fætur ok manns anlit; enn hári var vaxinn allur líkamur þess utan, sem annarra dyra, enn *h*) manstædi at endilaungu baki, ok þar á fax sem á rossi, ok fell bádo-megin ryggiar ofan, sua sídt at *i*) slæddi jörd, þegar er þat kvikindi geck biugt. Þat *k*) vænti ek, at ek hafi nu getit flestra þeirra luta, er þar ero ordnir af siálfri landsins nátturo, sua at menn þikist *) fyrir víst sannindi af hafa.

Nu þikir mer vel rádit, at ek **) hefi þá forvitnazt til slíkra luta, þviat margir

baade Hænder og Fødder, og Ansigt som et Menneske; derimod var dets heele Legeme uden paa bevoxet med Haar, ligesom paa andre Dyr, men h) et Manstade langs ad Ryggen, og Manke-Haar derpaa, som paa et Hors, og det hængde ned paa begge Sider af Ryggen, saa sidt, at i) det slæbede paa Jorden, naar dette Kreatur gik krumt. k) Jeg tænker, at jeg nu haver mældet om de fleeste af de Ting, som der ere fremkomne af Landets egen Natur, saavidt man kan synes at have Vished om samme.

Jeg maae nu ogsaa agte det vel truffet, at jeg saaledes haver efterforsket slige Ting,

corporis humani accurate referebat, adeo ut haberet manus, pedes, & faciem humanam; totum autem corpus, ut reliqvorum animalium, pilis consitum, tergumqve illi totum jubatum, capillamentis, cum prona incederet, ad terram usqve demissis. Jam spero me plurimorum mentionem fecisse qvæ vera habentur, & ipsius terræ qvalitatibus ortum debent.

Bene mihi consuluisse videor, quod de talibus rebus percontatus fuerim, nam multos

h) 1 *ch.* man stód. *Membr.* & 1 *ch.* enn at endilaungu baki, þá var vaxin sem man-(mön-) stædi á hrossi, met storu hári ok sídu, oc fell bádumegin ofan hryggiar, sva dragnadi á jördu.

i) 1 *ch.* stædi jörd, þat kvikindi geck biugt.

k) CC. *Un.* þess vænti ek, (at getit se) at flestra luta munu ver getit hafa þeirra, er af sialfri landzins nátturu eru.

*) *al.* víst vita sanninde af. **) *al.* hafdi.

h) en Man stod. || men langs efter Ryggen var der voxet som Manstade paa et Hors, med stort og sidt Haar, og faldt dette Haar paa begge Sider ned fra Ryggen, saa at det slæbede paa Jorden.

i) det kunde røre Jorden, det Kreatur gik krumt.

k) det tænker jeg, (at der ere opregnede) at vi have erindret de fleeste af de Ting, som reise sig af Landets egen Natur.

ir muno ſva ufródir vera, at eigi muno heyrt hafa ſlíka luti fyrr; ok man undarligt þikia, ok þo fródleikur i fleſtum *) at heyra. Enn met þvi mer heyrdizt ſua i ordum ydar, at enn mundi þeir lutir eptir vera nockurir, er undarligir þætti, hvert þat væri af landſins nátturu edur audrom hætti **); þá vilium ver helldr tilmæli veita, at eigi liggi ſá lutur eptir, er ydur þikir ***) umrædu verdur, met þvi at ver höfum *l*) tekit þeſsa rædo.

Enn ero þeir lutir nockurir *m*), er undarligir munu þikia, ok ero þeir ecki af landſins nátturo, helldur af jardteiknum heilagra manna, ok vitum ver til ſanns

Ting, thi der ville viſt findes mange ſaa ukyndige, at de ei have før hørt ſaadanne Ting; ſligt vil og ſynes underligt for de fleeſte, og dog et Slags Underviisning, *) i at høre det. Men efterdi det er kommet mig ſaaledes for i Eders Tale, ſom der endnu maatte ſtaae nogle ſaadanne Ting tilbage, ſom kunde ſynes forunderlige, enten ſligt nu er kommet af Landets Natur, eller paa anden Maade **); da vilde vi og giøre den Anmodning, at ingen ſaadan Ting maae lades tilbage, ſom Eder ſynes Omtale værd, efterdi vi dog have l) indladt os i denne Tale.

Endnu ere der nogle ſaadanne Ting m) ſom kunne ſynes forunderlige, dog de ikke reiſe ſig af Landets Natur, men af hellige Mænds Jertegn, og vide vi n) med Visbed, at

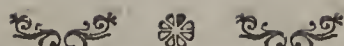
tos adeo rudes puto, qvi iſta prius non inaudiverint, qvæ nihilo minus mira ſunt & ad eruditionem ampliandam faciunt: Aſt cum ex verbis tuis conjici poſſe videatur, ſupereſſe plura ſtupenda qvæ dici poſſent, ſive terræ genio ſive aliis cauſis adſcribenda ſint, qvæſo, cum de his loqvi cœperimus, ne qvæ commemoratione digna judicas reſtent.

Sunt quidem plura admiratione digna, qvæ derivari poſſunt non ex loci natura, ſed ad ſanctorum virorum miracula, qvæ certi novimus eſſe vera, pertinent. Qvædam interim

N 3

*) *CC. Un.* er heyra.
**) *iidem hic add.* einhverium þeim, ſem umrædu þættu verder vera.
***) *iidem* umrædligr.
l) *2 ch.* tiltekit þeſsarar rædu.
m) *Membr. & 2 ch. add.* ok adrir.

*) ſom høre.
**) ſom kunde ſynes værdige at tale om.
l) begyndt.
m) følgende, og andre.
n) til viſſe, at de ere ſande.

sanns *n*) at satt er. Sumir lutir ero ok þeir, er ver vitom eigi til sanns, hvert sannir ero edur ecki, edur af umrædo manna, ok er þo þat *) almæli þar á landi; enn þessa luti vitum ver fyrir víst sanna at vera.

I vatni þvi sama, er ver nefndum fyrr, er *Logherne o*) heitir, þar liggur ey ein litil, er kaullot er *Misdredan p*). Þar var einn heilagur madur, sá er *Diermicius q*) het, ok hafdi hann ser þar kyrkio, þá er hann sat at. Enn i þá kyrkio, *r*) edr kyrkiogard, er hann vardveitti, þá mátti

at det er sandt. Der ere og andre Ting, som vi ikke vide med Vished, om de ere sande eller ei, eller og af Folke-Snak alene, og er sligt dog et almindeligt Rygte der i Landet; men disse Ting vide vi for vist at være sande.

I den o) samme Søe, som vi nævnede før, og som hedder **Logherne**, ligger en liden Øe, som bliver kaldet **Misdredan** p). Der var en hellig Mand, som heed **Dermicius**, og havde han sig der en Kirke, hos hvilken han havde sit Sæde. Men i den Kirke r) eller Kirkegaard, som han forestod, maatte

interim sunt, quorum veritas nobis non æqve constat, quamvis in omnium incolarum ore versentur: seqventibus autem fidem derogare nulli possumus.

In stagno, cujus mentionem antea injecimus, Logherne *dicto, insularum est una* Misdredan *vocata, ubi sanctorum quidam* Diermicius *templum, ubi permaneret, habuit: Idem vero templum, & quod ei adjectum est cœmeterium, nemini creaturæ fœmineæ fas erat ingredi, a quo*

n) CC. *Un.* viss at sanner ero.

*) *iidem* almællt.

o) *iidem & alii:* í þvi vatni er Loghri, Logher, Logur. 1 *cb.* Loghorn.

p) *Membr. Un. & al.* Inisdedran, Inisclod-(*v.* Inhiskled-) ran, Inhiskladrau, Inhisolodran, Inhisdradran, Inhosdoran, Inholsdo, Inshodo, Misolodrara, Nichisdodran *ex variis librariorum conjecturis.*

q) *alia:* Diernicius *utrumqve forte pro* Dermitius.

r) CC. *Un.* ok i þann.

o) I den første Søe som hedder Loghre.

p) Dens Navn treffer jeg ikke, men Tingen have de Engelske: Texten her anseer denne Søe for eet med den forrige, hvor Diævlene regiere, og som de Engelske sette i Ulster. De Engelske derimod ansee den for eet med den Søe i Mounster, hvor ingen kan døe. Men og det kan bringes til Eening, naar man antager Navnet Loghre, som nogle Afskrifter have; ellers berettes og saadan en Kirke at have været i Ulster, hvor Qvindekion ei maatte komme, og derved kan dette ogsaa bringes til Eening.

r) og i den.

s) mátti ecki kvennkvikindi þar íkoma; ok kunno þau öll *t*) vit þvi at siá; hverttveggia fuglar ok adrar skepnur, þau er mannvitslaus varo, þá kunno þetta varazt sua sem menn, ok freistar ecki kvikindi þar inn at gánga i kyrkiuna eda þann kyrkiugard, þat kvennkent er; ok aungo hlídir *u*) þo at freysti.

[*x*) Þar var ok enn i þvi landi heilagur madur einn sá er *Kævinus y*) het, á bæ

te s) intet levende Dyr af Hunkiønnet komme ind; de kunde og alle t) tage dem vare derfor; baade Fugle og andre Skabninger, som vare ufornuftige, kunde dog undgaae dette, ligesom Mennesker, saa at intet Dyr, som er af Hunkiønnet, forsøger at gaae der ind, enten i Kirken eller i den Kirkegaard; det gaaer og ikke an for noget Dyr, u) skiønt det forsøger derpaa.

[x) Der var og endnu i det Land en hellig Mand, som hedde Kævinus y), paa den Gaard

a quo & sibi cavere animalia, aves & idgenus reliqua, humanæ rationis expertia poterant, nec profecto est, quæ audeat ingredi, vel possit, etsi tentet, templum hoc aut cæmeterium seqvioris sexus creatura.

Fuit adhæc in hoc regno unus e sanctorum globo nomine Kævinus, *villam* Glumelha-

s) *iidem omnia quæ seqvuntur ita exhibent:* má ecki kvikindi í koma, ok þau er mannvizlaus eru kunna vidsiá at veita, ok vilia eigi freysta, ok einga leid lyder at freysta.

t) *al. Membr.* vidsiá at veita. *al.* þat at siá.

u) 2 *ch.* dugir at freysta.

x) CC. *Un. hæc ita contrahunt:* Þa het Kæipenus einn heilagur madur, enn hann var naliga einsetumadr; frændi hans var þiónostolveinn hans, oh unni hann sveininum mikit; enn hann.

y) 3 *chart.* Kevinus. CC. *Un. & ch.* Kæipenus. *al.* Keipinus, Keipnus, Kerpinus, Kervinus, Kapinus.

s) maae intet levende Dyr komme ind; endog de, som ere ufornuftige, kunne tage sig vare derfor, og ville ikke forsøge det, det gaaer og paa ingen Maade vel af at forsøge derpaa.

t) skiønne paa det.

u) at forsøge.

x) Endnu var der en hellig Mand, ved Navn Kæipenus; men han var næsten en Eensidder; Een hans Slægtning var hans Tieneste-Dreng, og elskede han Drengen meget; men den ne.

y) *Giraldus* kalder ham pag. 726. Keiwinus, pag. 727. 740. Keiuinus. *Bromton* Keywinus.

á bæ þeim er *Glumelaga* z) heitir, ok var hann i þann tíma náliga fem *) Einsetumadur, ok giördizt þessi atburdur i hanns tíma, er nu vilium ver fráſegia. Þat **) bar ſua til, at hann hafdi einn ungann mann hiá ſer, frænda ſinn, þann ſem þionadi hanom, ok unni hann þeim ſveini mikit. Sveinn þessi] tók at ſykiazt fyrir hönum, ok *a*) vard ſótt hans ſva hörd, mikil, ok þung, at hann vard ban-vænn. Enn þat var *b*) i þann tíma um vorit i Martio manadi, er ſóttir manna verda ſem ***) hættaztar. ****) Enn þá geordiſt ſua til, at ſveinninn beiddizt af Kævino frænda

Gaard ſom kaldes Glumelaga, og var han i den Tid næſten ſom en *) Eenſidder, og ſkedde da denne Tildragelſe, ſom vi nu ville fortælle, i hans Tid. Det hændte ſig, at han havde en ung Perſon hos ſig, ſom var hans Slægtning, og ſom tienede ham, og elſkede han den Dreng meget. Denne] Dreng begyndte at blive ſyg for ham, og a) blev hans Sygdom haard, ſtærk, og tung, ſaa at han ſyntes at ſkulle døe. Men det var b) paa den Tid om Foraaret i Martii Maaned, da Folkes Sygdomme blive de **) allerfarligſte. ***) Men da hændtes det ſaaledes, at Drengen begiærede af ſin Frænde Kævino, at

melhagam inhabitans, fuitque propemodum Eremita, cum, quod mox narrabimus, evenit. Habuit forte apud ſe juvenem quendam ſibi conſanguineum, qui ipſi, cætera chariſſimus, famularetur. Aſt juvenis iſte tantum morbum contraxit, ut lethalis tandem videretur, eo quidem anni tempore, nimirum menſe Martio, cum morbi quam maxime periculoſi ſunt: Juvenis porro iſte Kævinum cognatum ſuum rogavit, ut daret ſibi pomum, quo gravitatem morbi levaret: eo autem tempore poma non facile acquiri poterant, nam vere

z) *Giraldo* l. c. Glindelachan cf. p. 725. 729.
*) CC. *Un.* Munkr.
**) *al.* giördizt ſva.
a) CC. *Un.* & 2 *cb.* þyngdizt ſótt hans, ſva at honum þótti hann likligur til dauda (lifláts).
b) *iidem* i Marcio manadi um vorit. *al.* Aprili. *al.* í Mario Meſſo *male.*
***) *iidem* heitaſtar, hardaſtar.
****) *al.* ok ſva gördizt.

*) Munk.
a) forøgedes hans Sygdom, ſaa at han ſyntes ham ligeſt til Døden (at miſte Livet).
b) om Foraaret i Martii-Maaned, andre April, andre ved Mariæ Bebudelſe.
**) hidſigſte, haardeſte.
***) og hændte det ſig ſaa.

da sínum, at hann skylldi gefa hanom epli, ok sagdi, at *c)* sótt sín mundi þá lettari, ef hann fengi [*d)* hanom þat hann beiddizt; enn til þess var þa ecki líkligt i þann tíma, at þá mundi epli *) fázt; þviat þá hit fyrrsta tók brum at **) þrutna um vorit á aullum aldinvidi til laufs. Enn fyrir þvi hinn helgi Kævinus harmadi siukleika frænda síns miök, ok þat annat, at hann mátti eigi þat hanum fá, er hann beiddizt; þá fell hann til ***) bænar, ok bad þess Gud, at hann sendi þeim nockora þá luti, er frændi hanns tæki huggun af þvi, sem hann gyrntizt.] Enn at lokinni bæn, þá geck hann ut ok sazt um;

at han skulde give ham Æbler, og sagde, at c) hans Sygdom vilde da blive lettere, om han d) skaffede ham hvad han begiærede; men det saae ikke ud dertil paa den Tid, at da skulde faaes Æbler; thi da var det det allerførste, at Knopperne begyndte om Foraaret at skyde til Blade, paa alle Frugt-Træer. Men efterdi den hellige Kævinus sørgede meget over sin Slægtnings Sygdom, dernæst ogsaa, at han ikke kunde skaffe ham det, som han begiærede; da faldt han ned til *) Bøn, og bad Gud derom, at han vilde sende dem nogle saadanne Ting, af hvilke hans Frænde kunde hente den Trøst, som han begiærede. Men da Bønnen var fuldendet,

vere tam novo frondescere arbores primum cœperant. Sed cum sanctus ille Kævinus morbum consanguinei sui doleret, & quod juvenis petiit, acquirere non posset, ad precandum se prostravit, Deumque petiit, ut aliqvid, qvod cognato suo solamen adferret, daret: post precationem exiit domo, & circumspiciens vidit arborem magnam, quæ Salix dicitur; cujus ramusculos, solatium velut exspectaturus, cum inspiceret, poma, eorum ad instar, quæ justo

c) CC. *Un.* & 3 *chart.* þá mundi sótt hanns letta.

d) *iidem seqventia ita contrahunt*: þat; enn þat var ecki audfengit í þann tíma; Enn inn helgi Kæipenus fell til jardar, ok giördi bæn sina til Guds, at hann skylldi senda hanum nockura huggun um þetta mál.

*) *al.* *fá.*

**) *ita quidam* CC. *Un.*, *alii*: þorna.

***) CC. *Un.* jardar.

c) da vilde hans Sygdom lettes.

d) kunde faae det; men det var ikke let at faae paa den Tid; men den hellige Kæipenus faldt ned til Jorden, og giorde sin Bøn til Gud, at han skulde sende ham nogen Trøst i denne Sag.

*) Jorden.

um; enn ſkamt frá huſi hanns ſtod píll *e*) einn *f*) mikill at vexti; enn hann leit uppi kviſtu pílſins, ſua ſem væntandi miſkunar þadan, edur nockurrar huggunar; þvi nærſt ſá hann at vaxin voru epli á píli þeim, ſua ſem vera mundi á *) apaldri i tíma ſinn rettan, ok tók Kævinus þar af þriu epli ok færdi ſveininum. *g*) Sem ſveinninn hafdi **) bergt af þeim eplum, þá tók ſótt hanns at lettazt, ok vard hann heill ***). Enn píll ſá hefer jafnan halldit ſidan þeirri giöf, er Gud gaf hanom þá, þviat hann ber á hverio ári epli ſem apalldur, ok heita þau jafnan ſidan hinns helga Kævinus epli *h*), ok fara þau um allt Irland ſidan, met þeim hætti, at menn eta þar af, éf þeir verda ſiuk-

det, gik han ud, og ſaae ſig om; men kort fra hans Huus ſtod en Piil e), meget ſtor af Vext; Men han ſaae op i Greenene paa Piilen, ligeſom ventende et Slags Miſkund eller Trøſt; ſtrax derpaa ſaae han, at der vare voxne Æbler paa den Piil, ligeſom det kunde været paa et Æble-Træe i dets rette Tid, og tog da Kævinus 3 Æbler deraf, og bragte dem til Drengen. Saaſnart g) Drengen havde ſpiiſt af de Æbler, da begyndte hans Sygdom at lettes, og blev han derpaa fuldkommelig friſk *). Men den Piil haver ſiden ſtedſe beholdt den Gave, ſom Gud den Gang gav den, thi den bær hvert Aar Æbler ſom en Abild, og kaldes de ſtedſe ſiden den hellige Kævini Æbler h), og føres over heele Irland, paa den Maade, at Folk æder

juſto tempore maturuerunt, eidem arbori enata obſervavit, quorum tria decerpſit, juvenique attulit. Ubi vero juvenis partem pomorum comediſſet, morbo ſenſim levari ſeſe ſenſit, priſtinæ deinceps ſanitati reſtitutus. Arbor vero hæc iſthoc Dei dono etiamnum gaudet, nam quovis anno mali inſtar poma fert, eaque vocantur ex illo tempore ſancti Kævini poma, perque totam Hiberniam circumferuntur, ut qui morbo quodam laborant, come-

e) *Membr.* & 2 *ch.* Phill. 3 *chart.* ſill *unus CC. Un. in margine habet* eyk edr hryſla.
f) *CC. Un.* mikill vexti. *) *al.* apaltre.
g) *iidem* Enn er. **) *iidem* etit.
***) *iidem* heill madur (heill) ſottar þeirrar.
h) *iid.* ok eru þau góđ vid ſiukleikum manna *reliqua, ad finem usque commatis, omittunt.*

e) Eeg eller Krat, Green.
g) Men da.
**) af den Sygdom.
h) og ere de gode for Menneſkers Sygdomme.

siukir; ok þikiazt allir menn *) fródliga vita, at þau ero gód vit aullom siukleika manna, enn ecki ero þau gyrnilig til áts fyrir sætleika sakir, ef menn hefdi þau eigi meir fyrir lækninga sakir. Margir lutir hafa þeir þar ordit, er helgir menn hafa skiótliga **) giört met sínom krapti ***); enn ver haufom um þá eina luti rædda, er met þeim ****) heilagleik varo †) giorfir, at ††) þar standa enn i dag †††), sem firsta dag er *i*) þeir urdo. Enn þeir adrir lutir, er menn ††††) hafa víst fyrir satt, ok fyrir sanna luti ero hafdir, þá meigom ver þá ok vel sína.

Þar

æder deraf, om de blive syge; og synes alle Folk med Grund overbeviiste om *), at de ere gode for alle menneskelige Sygdomme, men ikke ere de lystelige at æde, for Sødheds Skyld, hvis Folk ei brugede dem meer for Lægedoms Skyld. Mange saadanne Ting ere der skedde, som hellige Mænd have **) giort i en Hast, ved deres Kraft ***); men vi have alene mældet om de Ting, som ere blevne giorte ****) med saadan en †) Hellighed, at de staae der ved Magt endnu i denne Dag ††), ligesom den første Dag, da i) de bleve til. Men de andre Ting, som Folk med Vished holde for sande, og som ere ligeledes agtede som sandfærdige Ting, disse kunne vi ogsaa vel forklare.

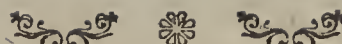
Der

comedant ea: notumqve variorum relationibus, quod admodum salubria sint pharmaca contra omnes hominum morbos: Interim dulcis eadem non commendat sapor, sed vis medendi, ut imprimis appetantur. Multa profecto sunt, quæ sancti viri sua virtute cito effecerunt, verum ea tantum nunc attulimus, quæ ad hodiernum tempus talia existunt, qualia ab initio facta fuerunt: reliqva, quæ & certa & comperta vulgo habentur etiam enarrare possumus.

O 2 *In*

*) CC.*Un.* finna; fró á finna *vel* fróa á þvi.
**) *nl.* grædt.
) CC.*Un.* *add.* oc sva munu enn undarligir þyckia. *) *iidem* hagleik.
†) gefnir. ††) *iidem* þeir.
†††) *iidem add.* til vitnisburdar, ok jafn undarliger þyckia æ nn i dag.
i) *Mbr.* þat vard. ††††) CC.*Un.* hallda.

*) at erfare; at finde Lindring derved, saa at.
**) læget.
***) og hvilke ligeledes maae synes underlige.
****) givne.
†) Kunst.
††) til Vidnesbyrd, og synes ligesaa underlige den Dag i Dag er.
i) saadant skedde.

Þar er ok i þvi landi ſtadur ſá einn, er *Themar k*) er kalladur, ok var ſá ſtadur ſua fordum, ſem hann væri hauſotſæti ok kongs-borg, enn *l*) hann er nu þó audur, fyrir þvi at menn þora ecki at byggia hann: Enn ſá atburdur giordizt til þeſs at ſtadurinn vard *) audur, at allt folkit, þat er í var landinu, trudi þvi, at ſa kongur, er þar ſæti, at þeim ſtad, ſkylldi jafnan dæma retta dóma ok aungvann annann. Enn þo at þeir væro heidnir **) annarzkoſtar, ok hefdo eigi retta tru til Gudz, þá höfdo þeir þó þenna átrunat ſua ſtadfaſtann, at þeir hugdo þat hvervetna ***) rettdæmi vera, er ſá kongur dæmdi, ok alldrei hugdo þeir at rángur dómur mundi *m*) dæm-

Der er og, i det Land, et Sted ſom kaldes **Themar**, og var det Sted i forrige Tider ligeſom det kunde være en Hoved-Stad og et Kongeligt Slot, men nu er l) det dog øde, thi Folk tør ikke bygge det. Men den Hændelſe tildrog ſig, ſom giorde at Stedet blev *) øde, at nemlig det heele Folk, ſom var der i Landet, troede det, at den Konge, ſom havde ſit Sæde paa det Sted, ſkulde altid dømme retfærdige Domme, og ingen andre. Men ſkiønt de **) vare Hedninger, og havde ei den rette Troe til Gud, da havde de dog denne ſaa ſtadige Troe, at de meenede, at det altid ſkulde blive ***) en retfærdig Dom, ſom den Konge dømde, og aldrig troede de, at en uretfærdig Dom ſkulde kunne m) affiges paa det Konge-Sæde. n) Men hvor

In hoc regno etiam locus eſt Themar *dictus, olim primaria urbs, regiaque ſedes, jam vero ob metum hominum deſertus; eam vero ob cauſam non incolitur, quod ſequens caſus accideret: omnes regni incolæ credebant regem, qui in illa urbe ſedem haberet, nunquam non juſte judicaturum. Quamvis autem incolæ Chriſtiana religione non fuerint imbuti, tamen ſumma cum perſvaſione credebant lites a rege, dicta in civitate reſidente, ſecundum juſtitiæ regulas dirimi, & in ſede illa regia, quæ a juſtitia abhorrerent*

k) CC. *Un.* & 4 *chartæ*, *al.* Themer, Themme, Them.
l) *iidem* ſá ſtadur. *) *iidem* eyddur.
**) *iidem* ſumer.
***) *iidem* allt ſatt ok rett dæmt.
m) *iidem* verda (vera) af.

l) det Sted, den Stad.
*) forſtyrret.
**) nogle af dem.
***) rigtig og retfærdig dømt.
m) komme fra.
n) Kongen havde i den Stad.

dæmazt á þvi kongs-sæti. *n*) Enn þar sem hæd þótti borgarinnar vera, þá átti kongurinn þar kastala fagrann ok vel georfann, í þeim kastala átti hann fagra haull ok mikla, ok *o*) i þeirri haull var hann vanur at sitia yfir dómum manna. Enn *p*) sua giördizt til, at *q*) þau mál komo fyrir kóng, ok i hanns dóm, er annann *r*) veg attu vinir hanns ok kunnir menn lut at, ok villdi hann þeirra máli fylgia ok fulltíngia um alla luti; enn annann veg attu *s*) at málinu lut þeir menn er hanom var illa vit, ok hann *t*) var þeirra mikill

hvor der syntes at være et ophøiet Sted i Staden, der eiede Kongen et smukt og vel bygget Slot; paa det Slot havde han en skiøn og stor Sal, og o) i den Sal var han vant til at sidde Ret i Folkes Sager. Men p) det tildrog sig saaledes, at q) nogle saadanne Sager kom ind for Kongen, og under hans Dom, hvori hans Venner og Bekiendte havde r) Part paa den eene Side, og vilde han i Alting føie og understøtte deres Sag; men paa den anden Side havde de Mænd s) Part i Sagen, som han var ilde sindet imod, og t) var en stor Fiende af; og

rent, exerceri non posse judicia. In editiore qvopiam civitatis loco splendidum & tantum non Dædaleum castellum Rex, & intra castelli septa palatium structura & nitore superbum habuit, ubi solebat litibus incolarum componendis præesse; sed, ubi aliqvando, lites ad eum deferrentur dijudicandæ, ex una parte amicorum & notorum, qvorum causis Rex maxime favit, ex altera vero inimicorum, & in qvos hostili erat animo &

n) CC. *Un.* kongur átti í þeirri borg.
o) *Membr.* & 2 *ch.* þar var hann *al.* þá sem hann var.
p) CC. *Un.* eitt sinn bar sva til *vel* eitt sinn gerdizt sva, at kongr átti yfir malum at sitia, ok kom fram under hans dom.
q) *iidem* þat mál kom.
r) *iidem* hlut áttu (at) i. *al.* annars vegar áttu í hlut (hlut i).
s) *iidem* hlut i málum.
t) *iidem* hans var mikill *vel* hanum var mikill óvinskapur á.

o) der var han. || hvor han var.
p). Eengang hændtes det saaledes, at Kongen havde Sager at forhøre, og kom da frem under hans Kiendelse.
q) en saadan Sag.
r) den eene Part.
s) Deel i Sagerne.
t) som var hans store Uven. || han havde et stort Uvenskab imod.

mikill uvin: ok *u*) geordizt þá ſua til, at kongurinn halladi dóminum eptir vilia ſínom, enn eigi eptir rettindum. Enn fyrir þvi, at þadan kom rángdæmi, er aull alþída hugdi at rettdæmi mundi koma, þá ſneri um ſæti þvi, fyrir ſakir átrunadar folkſins, ok ſneriſt *x*) þá haullin um, ok kaſtalinn, met aullom ſinom grundvelli, ok ſua jördin, þviat þat ſnerizt upp, er adur *) viſsi nidur *y*), ok hefir ſua verit ſidan. Enn fyrir *z*) þvi at ſua mikill undarligleikur vard, þá þora menn eigi ſidan þann ſtad at byggia, ok eingi kongur þorir *a*) ſídan ſitt ſæti þar

og u) hændtes det da ſaaledes, at Kongen læmpede Dommen efter ſin Villie, men ikke efter Retten. Men fordi Uretfærdighed i at dømme kom juſt fra det Sted, hvorfra den heele Almue ventede at Retfærdighed i at dømme ſkulde komme, da vendtes det Sted om, formedelſt Folkets Troe dertil, og vendtes da x) Salen om, og Slottet, med al ſin Grundvold, og ligeledes Jorden; thi det vendtes op, ſom før *) havde vendt ned y), og haver det ſiden været ſaaledes. Men z) fordi heri ſkedde ſaa ſtort et Vidunder, ſaa tør Folk ikke ſiden bygge det Sted, og ingen Konge tør a) ſiden den Tid **) ſette der ſit Sæde,

& Rex ſuæ propenſioni, non autem juſtitiæ, facturus ſatis, injuſtam ſententiam ferret, & ubi, contra omnium exſpectationem, iniqvitas ſacram themidos ædem videretur occupaſſe; mox, ob religioſam populi fidem, tribunal, palatium, caſtellum, ejusqve fundamenta & locus ipſe ſubvertebantur, cujus veſtigia hodieqve apparent. Tanto prodigio perterriti ibidem habitare aut ſedes figere nec ſubſeqventes Reges, nec incolæ, locus qvamvis omnium amoe-

u) CCU*n*. ok halladi kongur þá domi ſinum,, meir epter vilia enn rettendum.

x) *iidem* ſá kaſtali um, ok höll, med öllum ſinum grundvöllum, ok jördin med, ok ſnerizt (viſsi) þat upp á jördinni.

*) *iidem* var.

y) *iidem* & 2 *ch. add.* enn hus ok hallir þá ſneruzt nidur í jördina, ok hefer jafnan ſidan ſva verit (ſtadit).

z) *iidem* af þeirri furdu þora menn ecki at byggia ſidan.

a) *iidem* þar (ſidan) at ſitia.

u) boiede Kongen da ſin Dom, meer efter ſin Lyſt, end efter Retten.

x) det Slot om, og Salen med alle ſine Grundvolde, og Jorden med, og vendtes det op paa Jorden.

*) var.

y) men Huuſe og Sale vendtes ned i Jorden, og haver det ſtedſe været (ſtaaet) ſaaledes ſiden den Tid.

z) for det Unders Skyld, tør Folk ikke ſiden bygge det.

a) ſidde der. **) have.

þar at *) ſetia, ok er þar þó hinn fegurzti ſtadur, er *b*) á þeirri jördo er, ok menn vita. *c*) Þat er ok mælt, ef menn villdo þann ſtad byggia, at ſá dagur mundi ecki yfirkoma, at ecki mundi meiga ſiá nítt undur.

Þá er þar enn einn ſá lutur, er mönnum má þikia undarligt **); enn þat ſegia þeir menn er landit byggia, at hann er víſt ſannur, ok vard þat fyrir ſakir reidi eins heilags manns. Sua er ſagt at þá hinn helgi *Patricius* bodadi kriſtni í landi þvi, þá var þat eitt kyn er hanom var miklo ***) gagnſtædilegra, enn annat fólk er i landinu var, ok leitudu þeir menn vit at geora margſkyns hádung, bædi

Sæde, uagtet det er det ſkiønneſte Sted, ſom b) er i det Land, og ſom Folk vide af. Det ſiges c), om nogen vilde bygge det Sted, at den Dag ſkulde aldrig komme, at man jo ſkulde kunne ſee noget nyt Underværk.

Endnu er der een ſaadan Ting, ſom maae ſynes underlig *) for Folk; dog berette de Mænd, ſom boe i Landet, at den er viſſelig ſand, og ſkede formedelſt en hellig Mands Vrede. Det berettes ſaaledes, at da den hellige Patricius forkyndede Chriſtendommen i det Land, da var der een Slægt ſom var meget meer gienſtridig imod ham, end det andet Folk, ſom var i Landet, og giorde de Mænd Forſøg paa, at udviiſe mange

amoeniſſimus ſit, audent; narratur quoque, quod ſi quis eundem locum incolere præſumat, quotidie nova prodigia proveniant.

Supereſt etiam aliud, quod ſtupendum videbitur, cujus rei veritas a teſtimonio pendet incolarum, & quod iræ ſancti cujusdam viri adſcribitur. Cum ſanctus ille Patricius *Chriſtianam fidem commendare vellet, genus hominum erat in hoc regno aliis multo pertinacius, quod & Deo & Patricio multiplicem contumeliam inferre moliebatur, & cum*

*) *CC. Un.* hafa.

b) *iidem* menn vitu á jördu.

c) *iidem* þat mæla menn, ef ſá ſtadur væri bygdur, at engi dagur mundi ſá yfirganga, er þeir mundu ecki ſiá nockur ny undur (nyindi), *omnia quæ ſequuntur Hibernica quidam Codd. Univ. omittunt.*

**) *iidem* undarligur ok miög ótruligur.

***) *iidem* gagnſtadlegra.

b) man veed paa Jorden.

c) Folk have det Mundheld, om det Sted blev bygt, at ingen Dag vilde overgaae, da de jo vilde kunne ſee nogle nye Under (Nyeheder).

*) og meget utroelig.

bædi i mot Gudi, ok þeim helga manni. Enn þá er hann baud þeim kristni sua sem audrum mönnum, ok hann kom á þeirra fund, ok þar sem þeir haufdo þing sín, þá toku þeir þat til rádz, at yla at hanom sem vargar. Enn þá er hann sá þat, at hann mundi *) litlu sino eyrindi framkoma vit þetta fólk, þá vard hann **) miök reidur, ok bad hann Gud at ***) hefna *d*) á þeim met nockorum þeim bardaga, er þær ****) kyn-kvíslir mætti jafnan sídan taka i minning móti sinni u-hlídni. Enn þær kynkvíslir fengu sidan mikla hefnd ok makliga, ok þó miök undarliga; þviat sua er fráſagt, at allir þeir menn, er af þeim ættum *****) koma,

ge Slags Forhaanelser, baade imod Gud og den hellige Mand. Men da han forkyndte dem Christendom, som andre Folk, og han kom til Samtale med dem, og paa det Sted hvor de havde deres Samlings-Plads, da toge de det Raad, at tude imod ham som Ulve. Da han saaledes saae, at han ikkun vilde faae lidet af hans Ærende udrettet hos dette Folk, da blev han *) meget vreed, og bad Gud **) at d) hævne dette paa dem, med nogen saadan Plage, som de Slægter kunde siden stedse have ***) til Erindring, for deres Ulydighed. De Slægter finge og siden en stor og velfortient, skiønt tillige en meget underlig, Straf; thi der fortælles saaledes, at alle de Mennesker, som ****) komme

cum istis nebulonibus, ut reliqvis incolis, Christianam fidem prædicaret, cumqve conventus illorum & fora adiret, id consilii ceperunt, ut ejulatu ferarum instar illum exciperent; sed ubi prævidit se parum effecturum, ira vehementi accensus, petebat Deum, ut clade, qvæ iis contumaciam eorum in memoriam semper revocaret, eos vellet affligere; hinc postea meritas & miras simul luebant poenas; nam vulgo narratur, qvod ad certum temporis spatium eorum posteri sylvas oberrantes ferarum induant naturam, ferarum more victitantes, ferisqvé in hoc miseri magis & perniciosi, qvod humano intellectu præditi fraudes

*) *al.* sino ærænde litlo. **) CC. *Un.* afar.
***) *iidem* hann skyllde.
d) *Membr.* & 2 *cb.* hefna þeim, hegna þeim.
****) CC. *Un.* kynslodir mætti muna fyrir sina.
*****) *iidem* ero komner.

*) overmaade.
**) han skulde.
d) straffe dem.
***) erindre, for.
****) ere komne.

koma, þá ero þeir jafnan*) nockora ſtund vargar, ok renna i ſkógum, ok hafa ſlíka **) fædzlo ſem vargar, ok ero þvi verri *e*), at þeir hafa mans vit til allra vela ſinna, enn ſlíkann gróda *f*) til manna, ſem til annara kvikinda. Enn ſua er ſagt, at ſumir ***) fá þetta ſiöunda hvern vetur, ok ero menn þeſs á millum, enn ſumir hafa þetta ſua lengi, at þeir hafa VII. vetrum ****) ſamt, ok fá alldrei ſídan optar.

Þá er enn einn lutur, er undarligur man þikia, um þá menn, er *****) gelltir ero kalladir. Enn þeſsi er ſauk til, ef menn verda at giallti: þar ſem lid kemur ſam-

me af de Slægter, ere altid *) nogen Tid vilde og løbe omkring i Skovene, og nyde ſaadan Føde ſom Ulve, og ere ellers ſaa meget værre e), ſom de have menneſkelig Forſtand til al deres Liſt, men lige ſaadan f) Graadighed mod Menneſker, ſom mod andre levende Dyr. Men der fortælles ſaaledes, at nogle **) faae dette hvert ſyvende Aar, og ere Menneſker desimellem, men andre have dette ſaa længe, indtil de have havt det 7 ſamfælde Aar, og faae det aldrig ofter efter den Tid.

Endnu er der een Ting, ſom maae ſynes underlig, angaaende de Mænd ſom kaldes Galte. Men denne er Aarſagen, naar Folk blive til Galte: hvor Krigshære komme ſammen,

des callidius conſuant, & pari ſævitia in homines ac alias creaturas graſſentur: narratur quoque, quod ſeptimo quovis anno hanc metamorphoſin nonnulli, annis intercalaribus humanæ naturæ redditi, patiantur; alii vero per ſeptennium non interruptum laborent hoc malo, quod tamen in vita non ſæpius experiantur.

Mirum adhæc narratur de iis, qui humanam exuentes naturam eam ob cauſam ferinam induunt, quod ubi copiæ, adverſa utrinque acie inſtructa, concurrunt, & ubi bel-

*) CC. *Un.* vargar adra hveria ſtund.
**) *al.* fædu.
e) 4 *ch. addunt:* ok aumari.
f) 1 *chart.* ſlíka grædgi. CC. *Un.* ágyrnd oc gráda. ***) *iidem* hafa.
****) *iidem* vetur um.
*****) *iidem* gellt.

*) imellemſtunder, hver anden Stund.
e) og uſlere.
f) Gierrighed og Graadighed. Herom ſee ellers *Giraldi* Topogr. P. II. c. 19. og ſammes Hibernia expugn. Lib. 2. cap. 22. *Bromton* col. 1078.
**) have dette.

saman, ok skipat er met tvennum fylkingum, ok æpa hverirtveggio heróp ákafliga, þá kann þat at henda blauda menn ok æskufulla, þá sem eigi hafa fyrr *) komit i hernat, at þeir láta vit sitt af þeirri ógn ok hrædzlo, er þeir fá þar, ok hlaupa sídan i skóga frá audrum mönnum, ok fædazt þar sem **) villidyr. Enn sua er sagt frá fólki þessu, ef þat lifir i skógum XX. vetur met þeszum hætti, þá vaxa fiadrir á líkömum þeirra, sua sem á fuglum, þær er hylia má ***) líkami þeirra fyrir frosti ok kullda, enn aungvar þær storfiadrir, er þeir megi flaug af taka sem fuglar; Enn sua er mikill sagdur fliotleiki ****) þeirra, at eigi fá adrir menn nálgazt fund þeirra, ok eigi mióhundar, helldur enn menn;

men, og der blive opstilte to Slagtordener, og de begge giere hæftig Anskrig, da kan det hændes saadanne frygtagtige og unge Folk, som ei ere tilforn gangne *) til Feldts, at de miste sin Forstand, af den Frygt og Forfærdelse, som dem paafalder derved, og løbe siden paa Skoven fra andre Folk, og leve der som **) vilde Dyr. Men saaledes fortælles der om dette Slags Folk, at om det lever paa Skoven 20 Aar paa denne Maade, da voxe der Fiædre paa deres Legemer, ligesom paa Fugle, som ***) kunne skiule deres Legemer for Frost og Kulde, dog ingen af de store Fiædre (Slagfiædre), som de kunne bruge til Flugt, som Fuglene; Men deres Hurtighed beskrives saa stor, at andre Mennesker kunne ikke komme dem nær, ja endog Jagthunde, ligesaa lidet som Mennesker;

bellicum, clamore summi furoris interprete, canitur, adolescentes & effæminati, qvi bellis non interfuerunt prius, panico terrore correpti, usum rationis amittant, & consortia hominum vitantes ferarumqve more victitantes in sylvas profugiant, eorumqve, ut fama fert, si in sylvis dicto modo viginti exigant annos, corporibus pennæ, velut avium, adcrescant, non remiges qvidem majores, qvæ volatui inserviunt, sed vestitrices, qvæ corpora eorum adversus frigoris inclementiam tuentur: Tanta vero pernicitas eorum, ut cani-

*) CC. *Un.* í hærr komit.
**) *iidem* dyr, ok sva fordaz þeir manna fund sem villidyr.
***) *iidem* lícam þeirra mæd.
****) fliotleikr.

*) i Krig.
**) Dyr, og saaledes skye de Menneskers Samqvem, som vilde Dyr.
***) deres Legeme kan skiules med.

menn; þviat þat fólk má náliga fara jafnskiótt hit efra *) sem apinia edr ikroni.

Þar er ok einn lutur, er undarligur man þikia, er geordizt i borg þeirri er *Kloena* **) heitir. I þeirri borg er kyrkia, su er vígd er i minning þesz heilaga manns er *Kiranus* ***) heitir. Enn ****) þar geordizt sua til einn sunnudag, er fólk var at *****) tídom ok hlíddi messo, þá kom þar sígandi or lopti ofan eitt ackeri, svo sem þvi væri ur skipi kastat, þviat þar var streingur vit, ok kræktizt ackeris-

ſker; Thi det Folk kan næsten løbe ligesaa hastig *) paa høie Steder, som en Abe, eller et Egerne.

Der g) er ogsaa een Ting, som vil synes underlig, og som skedde i den Stad som kaldes Kloena. I den Stad er en Kirke, som er indviet til Erindring af den hellige Mand, som kaldes Kiranus. Men **) der hændtes det en Søndag, da Folk var ved ***) Gudstienesten, og hørde Messe, at der da kom et Anker sagtelig faldende ned af Luften, ligesom det var kastet fra et Skib; thi der var et Tov ved; og fattede da Anker-Kloen

canibus venaticis, nedum reliqvis hominum, copiam sui non faciant, editioraqve loca pari fere celeritate ac Simii ac Sciuri, peragrent.

Accedat his mirum illud, quod Kloënæ, *quæ civitas Hiberniæ est, contigisse memoratur. In dicta civitate templum est sancto* Kirano *dedicatum. Die qvadam dominica, cum parochiani officiis & missæ celebrandæ aderant, forte contigit, ut, ubi cælitus ancora funi suo alligata pedetentim velut ex navi projecta descenderet, cujus dens super-*

P 2

*) CC. *Un.* i tríom, sem apyniur eda ikornar.
**) *al.* Cloena. *al.* Doena *sine dubio male.*
***) *certe* Kiaranus, *aliis* Piranus, Cheranus, Keranus, Chiaranus, *Usserii Ant. Eccl. Brit.* pag. 408. 410. 412. 413. 418. *Nomen* Kloënæ *prope satis referunt* Cluain-ernain *vel* Cluano-Crema, *sedes episcopales Kiarani tempore constitutæ. Bromtono* col. 1701. Episcopatus Cluanensis, *Chron. Gervasii* col. 1420. Cluanuimensis, *hodie* Cloyne.
****) *al.* þat. *****) *al.* kyrkin.

*) oppe i Træerne som Aber eller Egerne.
g) Denne og næstfølgende Beretning fattes i de fleeste Exemplarer, baade Universitetets og andre.
**) det.
***) Kirken.

*) ackeris-ſteinninn i bogann á kyrkiudyrunum; enn fólkit geck allt ut ur kyrkiunni, ok undradi, ok ſá i lopt upp eptir ſtreingnum. Þeir ſáu ſkip flióta fyrir **) ſtreinginum, ok menn ***) á; þvi næſt ſáu þeir ur þvi ſkipi mann einn fyrir bord hlaupa, ok ****) kafadi nidur til ackeriſins ok villdi leyſa þat. Hanns atferd ſyndizt þeim eptir þvi vera, bædi handa læti ok fóta, ſem þeſs manns er i ſió †) ſveimar. Enn er hann kom nidur til ackeriſſins, þá leitadi hann vit at leyſa þat, enn þvi nærzt lupu menn til ††) at taka manninn. Enn kyrkia ſu er ackerit ſtód faſt i, þá †††) var þar biſkups-ſtóll einn. Biſkup var vitſtaddur þenna atburd, ok fyrirbaud hann mannum at hallda

Kloen *) i Hvælvingen paa Kirke-Døren; men alle Folk gik ud af Kirken, og forundrede ſig, og ſaae op i Luften efter Anker-Tovet; de ſaae da et Skib ligge for **) Anker-Tovet, og Menneſker paa ſamme; derpaa ſaae de at en Mand fra det Skib ſprang over Borde, og dukkede ned til Ankeret og vilde løſe det. Hans Adfærd ſyntes dem være paa den Maade, baade med Hændernes og Føddernes Bevægelſe, ſom en Mands, der ſvømmer i Søen. Men da han kom ned til Ankeret, forſøgde han at løſe det; nogle af Kirke-Folkene løb da ſtrax til ***), for at gribe Manden. Men ved ſamme Kirke, ſom Ankeret ſtod faſt i, ****) var i den Tid en Biſpe-Stoel. Biſkopen var tilſtede ved denne Hændelſe, og forbød han Folkene at holde paa den

ſuperliminari templi arcuato infigebatur, homines templo mox egreſſi, non ſine ſtupore, fune præmonſtrante viderent navem, nautis inſtructam in ancoris teneri, unumqve nautarum, nave relicta, urinatorum, ſi pedum manuumqve commotiones ſpecſes, more deſcendentem usqve ad ancoram, foribus templi innexam, qvo cum perveniret, eamqve ſublevare niteretur, accurrerunt parochiani novum hoſpitem capturi. Sedes autem epiſcopalis prope templum, cui ancora fuit infixa, ſita, ipſe qvoqve adſuit ſacrorum antiſtes, qvi hominem dimitti juſſit, utpote cito moriturum & velut aqvis ſuffocandum, ſi diutius retine-

*) CC. *Un.* akkerit. **) *al.* ſtrengium.
) CC. *Un.* í. *) *iidem* kafaz.
†) *iidem* ſvimar, ſvimir, ſvimur.
††) *iidem* oc villdu. †††) *iidem* er.

*) Ankeret.
**) Anker.
***) og vilde.
****) er der.

da þeim manni, ok ſagdi at hann mundi bana*) hafa, ſem *h*) hanom væri i vatni halldit. Enn þegar er hann vard laus, þá ſkundadi hann ferd ſinni upp aptur til ſkipſins; enn þegar hann kom upp, þá hiuggu þeir **) ſtreinginn, ok foru ſidan leidar ſinnar ur ***) augliti manna; enn ackerit hefer ſidan legit þar til vitnisburdar i kyrkio þeirri.

Fleztra allra luta þeirra ****) trui ek, at ek hafi getit nu, er hellzt er naudſynligt at geta ur þeſzu landi. Enn þó er einn ſá lutur enn epter, er geta má *i*) ef ſyniz fyrir gamans ſakir ok ſkemtanar. Gamansmadur einn var i því landi, miök (fyrir) laungu, ok var hann kriſtinn, ok var ſá madur kalladur *Klepſan* *****) at nafni. Þat

den Mand, og ſagde at han kunde faae ſin Død deraf, ligeſom om han blev holden i Vand. Men ſaaſnart han blev løs, da haſtede han ſin Fart op igien til Skibet, og ſaaſnart han kom op, kappede de Anker-Tovet *), og fore ſiden deres Vei, fra Folkes Aaſyn; men Ankeret haver ſiden ligget der til Vidnesbyrd herom i denne Kirke.

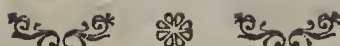
Nu **) troer jeg at jeg haver nævnt de fleeſte Ting fra dette Land, ſom der er meeſt nødvendigt at mælde. Dog er endnu een Ting tilbage, ſom man kan erindre, om man vil, til Fornøielſe og Tidsfordriv. For meget lang Tid ſiden var der i dette Land en lyſtig Perſon; den Mand var chriſten, og var kaldet med det Navn Klepſan. Det var

retineretur. Icciro dimiſſus & ſui juris factus ad navem ſurſum feſtinat, nautæ vero ubi ſocium itineris recepere, mox ancorale præcidunt, & itineri ſe dantes oculis hominum ſeſe ſubduxerunt. Ad fidem huic rei conciliandam in dicto templo ancora aſſervatur.

Plurimorum, quæ notari in hoc regno merentur, credo me jam feciſſe mentionem; reſtat tamen unum joci gratia adſerendum. Feſtivum quoddam in hac inſula olim acroama fuit, Clepſanus *nomine, chriſtiana fide imbutus. Narratur de homine, quod, dum*

*) CC. *Un.* ſá.
h) *Membr.* hann væri i vatni halldinn.
) *al.* teingſlin. *) augſyn.
****) ætla ek at ver höfum nu getit, er umrædu ſe verdt. *i*) *Mbr.* geta má eptir.
*****) CC. *Un.* Cleſſam.

*) Baandene, Tovene.
**) tænker jeg at vi have erindret — ſom der er værdt at tale om.

Þat var mællt um þann mann, at eingi madur mundi sá vera, er hann sæi, at hann mundi eigi *k*) hlæia af hanns gamansamligum ordom ok *) þó lygiligum; ok þó madur væri hriggur i hug sínum, þá er þat sagt, at madur mundi eigi hlátúrs bindazt, ef madur heyrdi þessa manns rædu. Enn hann feck sótt ok dó, ok var sidan grafinn i kyrkiogardi sem adrer menn; hann lá lengi i jaurdo, sua at allt var holld fuit af beinum hanns, ok sua maurg bein fuin mæd. Þá geordist **) sua til, at menn grófu likami manna framlidenna i þeim sama stad edur kyrkiogardi, ok grófu sua nær, þar sem Klepsan var grafinn, at þeir grófu upp haus hanns heilann, ok setto sidan uppá stein einn mikinn ok háfann i kyrkiogardinum, ok

var en almindelig Tale om den Mand, at der aldrig kunde være nogen, der saae ham, som jo skulde lee af hans k) lystige og dog utroelige *) Ord; og skiønt man kunde være bedrøvet i sit Sind, da fortælles der, at man dog ikke kunde holde sig for Latter, om man hørde denne Mands Tale. Men han fik en Sygdom og døde, og blev derpaa begraven i en Kirkegaard som andre Mennesker; han laae længe i Jorden, saa at alt Kiødet var raadnet af hans Been, ja mange af Beenene selv. Da hændtes det, at man begravede døde Menneskers Legemer paa den samme Plads eller Kirkegaard, og gravede saa nær, hvor Klepsan var jordet, at de finge hans Hoved-Skall heel op af Jorden, og satte den derpaa op paa en stor og høi Steen paa Kirkegaarden, og der er den siden stedse ble-

dum in vivis esset, facetiis suis & emboliis risum omnibus, etiam moerentibus, moveret. Morbo tandem correptus supremum obiit diem, & in coemeterio sepultus tamdiu in sepulchro jacuit, ut caro & complurima ossa putrefacta essent. Accidit postea, ut corpora quædam humana sepelirentur in eodem cœmeterii loco, & caput integrum Clepsani ex terra effossum saxo cuidam, quod in cœmeterio fuit, grandiusculo imponeretur, quod & in hunc usqve diem conspici potest. Quicunqve autem accedit, caputqve, inprimis autem eam capitis partem, ubi lingva & os fuerant, inspicit, in risum mox solvitur, etiamsi fuerit anxius

k) CC. *Un.* & *al. Mbr.* sva geta giört, at hann hlægi eigi (lægia gera) mæd sinum.
*) hlægiligum. **) Þat til tidenda.

k) som han jo skulde kunne faae til at lee, med hans.
*) latterlige.

ok ſtendur hann þar jafnan ſídan. Enn hver ſá madur er þar kemur, ok þann haus lítur, ok *) ſer i þann ſtad, er munnur hanns ok tunga var, þá hlær hann þegar, ok ſua þó at ſe i **) þungu ſkapi, ádur enn hann ſiái þetta hauſot; ok hlæia nu daud bein hanns litlu færri menn, enn þá er hann var kvikur. Eigi veit ek fleyri luti á þvi landi vera, þeir er ***) mönnum þæktu til þeſs fallnir vera, at hafa til lengdar ſlíkrar rædu.

Nu met þvi at ver hauſom ****) rædt um þá luti er undarligir muno þikia á Irlandi, þá vilium ver nu ræda um Island, edur um undur þau er ero i *l*) Islands hauſum.

I Is-

bleven ſtaaende. Men hver ſom kommer der, og ſeer den Hoved-Skall, og ſtirrer iſær paa det Sted, hvor hans Mund og Tunge var, da leer han ſtrax, endog om han var tungſindet, før han ſaae dette Hoved; ſaaledes komme denne Mands døde Been næſten ligeſaa mange til at lee, ſom han giorde ſelv, da han var levende. Nu veed jeg ikke fleere Ting i det Land, ſom *) kunde ſynes beqvemme til at forlænge ſaadan en Samtale, ſom denne.

Efterdi vi da have **) talet om de Ting i Irland, ſom ſynes underlige, da ville vi nu tale om Island, eller om de Vidunder, ſom ere i de l) Islandſke Farvande.

I de

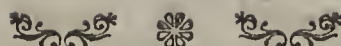
anxius & curarum mole-depreſſus, anteqvam caput intueretur. Hinc ſceleton ejus non pauciores rident (v. non paucioribus riſum elicit) qvam cum viveret. Plura hujus regni ſtupenda, qvæ colloqvio noſtro ampliando appoſite inſerri poſſint, ignoro.

Cum jam collocuti fuerimus de iis, qvæ in Hibernia mira narrantur, nunc ea, qvæ vel in Islandia vel mari Islandico memoratu digna occurrunt proſeqvamur.

In

*) ſezt.
**) CC. *Un.* ryggu.
***) *iidem* mer þyckia.
****) *iidem* greint um nockora hluti til frædi af Irlandi.
l) CC. *Un. nonnulli & 2 cb.* Grænlandi, Grænlands haſi.

*) mig.
**) forklaret nogle Ting til Underviisning om Irland.
l) Grønland, det Grønlandſke Hav.

I Islandz haufum *) þiki mer fátt þat, er minningar se verdt edur umrædo, fyrir utan hvali þá, er þar **) ero i höfum, ok ero þeir miök med ymsum hætti edur vexti; ok verda *m*) þeir hvalir er *Hnídingar* heita, er met mestum fiaulda ero, XX. álna langir; *n*) er ok fiauldi af þeim sua smár, at eigi ero lengri enn X. álna, ok ***) hvarfar þar á millum, hver eptir sínum vexti *o*). Enn *p*) þessir fiskar hafa hverki tönn *q*) ne tálkn; ok ecki ero þeir hættir *r*) hverki vit skip ne

I de Islandske Farvande synes mig kun faa Ting, som ere værdige til Erindring eller Omtale, uden de Hvalfiske, som *) ere der i Havet, og som ere af meget adskillig Art eller Størrelse; Saaledes blive m) de Hvale, som kaldes Hnidinger **), og ere i størst Mængde, 20 Alne lange; n) dog ere mange af dem saa smaa, at de ei ere længere end 10 Alne, de øvrige gaae derimellem (fra 20 til 10 Alne), hver efter o) sin Væxt. Men p) disse Fiske have hverken Tænder eller Barder; de ere og ikke r) farlige

In Oceano, qvi Islandiam undique alluit observo pauca notatu vel memoratu digna, præter balænas fabrica corporis & statura dispares. Est genus balænarum, quod Nidingar *dicitur, quorum aliqvot viginti, nonnulli decem tantum ulnas longi, alii his intermedii: non habent dentes nec branchias, hominibus & navibus nunquam infesti,* pisci-

*) CC. *Un.* litz.
**) *iidem* sveïma.
m) 2 *ch.* ero.
n) CC. *Univ.* & 2 *chart.* verda þeir ok sva smáer, at sumer verda, *vel* at ero X. alna. *Membr.* & 1 *chart.* ok sumur sva fiölldin af þeim smár, at eigi ero lengri enn X. alna, ok þar á millum.
***) *iidem* hvervazt.
o) 2 *ch.* sinni stærd.
p) *iidem* þeir.
q) *iidem* tenn *vel* tennur.
r) *iidem* & *al. Membr.* olmir vid skip.

*) svømme. m) ere.
**) Nogle kalde dem og Høfrunge, men *Torfæus* adskiller begge Gronl. p. 87. 88. og det passer sig bedre med vor Author. Vist nok høre de til Grindehval hos *Debes* Fær. p. 156-161, men hos *Artedius* og *Linnæus* ere de ikke kiendelige, naar vor Authors Beskrivelse skal følges. Maaskee høre de til Næbbehvalene, og især til den Art, med kort Næb uden Tænder og Barder, som Klein haver beskrevet, men han er nu ikke ved Haanden.
n) de blive og saa smaae, at nogle ikkun blive 10 Al. || og en stor Mængde af dem bliver saa smaa, at de ei ere længere end 10 Al. og derimellem. o) sin Størrelse.
p) de. r) grumme mod Skibe.

ne menn, helldur fordazt þeir veidimanna fund, ok verda þó veiddir idugliga ok reknir á land upp hundrudum saman, ok er þat mikil fædzla mönnum, þar sem þeir verda margir veiddir.

Ennþá ero enn aunnur s) smá hvalakyn, suasem er *Hnísa*, t) er eigi verdur lengri enn V. álna, edur *Leiptur*, er eigi verdur lengri enn VII. alna.

Þat er enn eitt hvalakyn, er menn kalla *Vognhvali* u), ok verda eigi lengri enn

lige hverken for Skibe eller Folk, men de skye meget meer Fiskernes Nærværelse, og blive dog idelig fangne og jagede op paa Land i hundrede Tal, og er det megen Underholdning for Folk, hvor mange af dem blive fangne.

Videre ere der andre s) smaa Arter af Hvale, som er Nise †), t) der ikke bliver længere end 5 Alne, eller Leipter ††), som ikke bliver længere end 7 Alne.

Een Art af Hvale er endnu den, som man kalder Vognhvale †††) u), og blive ikke

piscatorum quoque præsentiam vitant, crebro tamen centuriatim ad littora pelluntur, & cæsi catervatim copiosum incolis victum suppeditant.

Sunt & alia balænarum minorum genera Nisarum *nempe, quæ longitudine* 5. *ulnas*, & Leiptorum, *qui* 7. *ulnas non excedunt.*

Datur porro tertium cetorum genus, quod Vagnhvalorum *nomine venit, qui*

s) CC. Un. smáhvalakyn (hvalakyn smá).
t) *iidem Mbr.* & 1 *cb.* ok verda ecki lengri enn V. alna, enn lengstir verda VII. alna.
u) *iidem* vagner, ok verda þeir XII. *al.* Voghvali, Vagnhvali, Vognuhvali.

s) Arter af smaa Hvale.
t) og blive ikke længere end 5 Al., alene at de længste blive 7 Al.
u) Vagner, og blive de 12.

†) Er *Egedes* Meerschwein Gr. Perluft. ed Germ. p. 53. *Andersons* Delphinus, om Isl. §. 65. ed. Dan. p. 95., om Str. Dav. §. 52. p. 218. *Ströms* Tursio s. Phocæna Søndm. B. 1 D. pag. 298. *Artedii* Delphinus 1. Gen. p. 75. Syn. p. 104. *Linnæi* Phocæna Syst. Nat. ed. Holm. 1758. T. I. p. 77.

††) Skal og kaldes af nogle i Island Lyptir, Lettir, ja vel og Stockull. Nogle Afskrifter af Spec. Regali, og efter dem *Torfæus* Gronl. p. 89. No. 2. tage den under eet med Nisen; den er og uden Tvil *Ströms* Spekhugger pag. 309. *Artedii* Delphinus 2. Gen. p. 76. Syn. p. 105. *Linnæi* Delphis p. 77.

†††) Skal og kaldes Barbere; efter Størrelsen bliver den vel *Egedes* p. 50. og *Andersons* Butskopf, om Str. Dav. §. 50. p. 216. *Ströms* Springer p. 309. *Artedii* Delphinus 3. Gen. pag.

enn XII. álna; ok ero þeir tenntir eptir sínom vegsti, sua miok sem hundar, ok þvilikir i grimd *x*) finni vit adra hvali, sem hundar ero vit dyr; þviat þeir samnazt flockum saman, ok renna at stórum hvaulum *y*), ok þar sem mikill hvalur er *) einnsaman staddur, þá bíta þeir hann ok **) mæda til þess er ***) hann hefer bana af. Þat kann ok *z*) vera, at hann drepur mikinn fiöllda af þeim, i storum höggum i vaurn sinni, ****) ádur enn þeir nái at hanom eda hann deyr *a*).

Þá

ikke længere end 12 Alne; de ere og forsynede med Tænder efter deres Væxt, ligesom Hunde, og lige i deres x) Grumhed, mod andre Hvale, som Hunde imod Dyr; thi de samles i heele Flokke, og anfalde store Hvale, y) og hvor der er en stor Hval alene, da bide de og *) udtrætte ham, indtil **) han faaer sin Død deraf. Det kan og z) skee, at han i hans Forsvar dræber en stor Mængde af dem, med hans stærke Slag, førend ***) de naae ind paa ham, eller a) han døer.

Vi-

12. *ulnas non excedunt, juxta corporis molem dentati canum ferme instar: hi, ceu canina rabie stimulati alios cetos impetunt, & catervatim balænas majores adorsi non prius desistunt, quam aliqva harum dilaniata & defessa succumbat: usu tamen venit, ut hæc ingentem illorum multitudinem, stupendis, dum se tuetur, ictibus, priusquam moriatur, interficiat.*

Duo

x) *Membr.* & 2 *ch.* ágirni, ágirnd *certe culpa legentis, pro:* at grimd. *al.* grimmleik.
y) CC. *Un.* & 3 *chart.* stórhvölum, þar sem einnsaman er staddur mikill hvalur, ok bíta hann. *) *iidem* einn.
**) *iidem* meida.
***) *iidem* þeir bana hanom.
z) *iidem* & 1 *ch.* iduliga at veita.
****) adr þeir nái hanom *v.* geta mædt hann.
a) 2 *ch.* adur enn hann verdur daudur.

x) Gierrighed.
y) naar en stor Hval er alene, og bide ham.
*) rive, beskadige.
**) de dræbe ham.
z) idelige treffe.
***) før de naae ham, faae ham udtrættet.
a) han bliver død.

pag. 76. Syn. p. 106. *Linnæi* Orca. p. 77. Tænderne forbyde at ansee den for eet med Hnidingene, efter *Torfæi* Beretning Grønl. p. 90. No. 3. Wigfus Jonsen i sin Differt. de piscatura holder den for pristis eller serra authorum, men det gaaer vel ei an.

Þá ero enn tvenn hvalakyn þau, er annat heitir *Andhvalur*, enn annat *Svínhvalur b)*, ok verda þeir ecki stærri enn *) XXV. álna, þeir sem stærstir kunnu at verda; ok ero þeir fiskar ecki mönnum ætir, þviat þat smiör er rennur af þeim hvölum *c*), þá meigu menn eigi mellta met ser, ok ecki annat kvikindi, er þess neytir, þvi þat rennur *d*) hvervetna i gegnum hann, ok jafnvel igegnum tred, ok þó man illa hallda, ef nockoraríd stendur, at horn se. Þá ero þau enn sum hvalakyn, er lítillrar umrædo er verdt,

Videre ere der endnu to Arter af Hvale, af hvilke den eene hedder Andhval †), men den anden Svinhval, og blive de ikke større end 25 *) Alne, og det endda kun de, der kunne blive de største; og ere de Hvalfiske ei ædelige for Mennesker, thi den Fedme, som smæltes af dem c), kunne hverken Mennesker, eller noget andet Dyr, som æder deraf, fordøie hos sig, thi det rinder d) allevegne igiennem Mennesket, og ligesaa igiennem Træe, ja det vil endog ikke holde alt for vel, naar det staaer nogen Tid, om det var Horn. Endnu ere der nogle saadanne Arter af Hvale,

Duo adhæc cetorum genera sunt, nimirum Andhvalir *&* Svinhvalir, *quorum maximi XXV. ulnas non excedunt, quos comedere non licet, nam liquamen eorum nec homine nec cætera animalia concoquere possunt; exit qvippe per poros corporis, quinimo lignum & cornu transit, aliqvo temporis intervallo fugacitati illius relicto. Supersunt porro, qvæ commemoratu tantum non indigna sunt cetorum genera,* Hrafnhvalir *(ceti corvini) &*

b) *Membr.* Andhvalir, Svínhvalir.
*) *CC.Un.* XXVI. *c*) *al.* sialfum.
d) *CC.Un.* i gegnum (hvetvetna) hvervetna. *al.* giorvallt eda hværvetna. || holld ok hud. || gengr i gegnum mann.

*) 26.
c) selv.
d) igiennem Alting. || Kiød og Hud. || gaaer igiennem Mennesket.

†) Andhvalen kaldes ellers Andurhveli, Andarnefia, af Snudens Lighed med et Ande-Næbb, den findes og kaldt Sandæta, af at æde Sandet, og hører vist til Næbbe-Hvalene, og vel de med langt Næb, af hvilke een beskrives i Pontopp. N. N. Hist. som jeg dog nu ei haver. Baade den og Svinhvalen kunne efter Beskrivelsen ansees for Døglinger hos *Debes* Fær. pag. 162-165. *Anderson* om Isl. §. 65. p. 95. og om Str. Dav. §. 51. p. 217. kalder Svinhvalen især Brunskopf, og regner den til Marsvinene. Navnet Svinhval, (som ventelig er draget af Snudens Lighed med et Sviine-Tryne), hindrer det ikke, men Størrelsen, baade hos vor Author og *Torfæus* Gronl. p. 90. No. 6.

verdt, er bædi ero *Hrafuhvalir* ok *Hvítingar;* ok ero þeir fyrir því hvítingar kalladir, at þeir ero snió-hvítir at lit; enn fleztaull aunnur hvalakyn ero svört, fyrir utan þat, at *e)* fleckir ero á summum, hviter at lit, suasem *f)* annarhvert er á *Skialdhvölum*, edur á *Geyrhvölum*, edur á *) *Bardhvölum.* Þessi aull hvalakyn, er

le, der fortiene kun liden Omtale, som ere baade Ravnhvale †) og Hvidinge ††); og ere de for dets Skyld kaldte Hvidinger, at de ere snee-hvide i deres Farve; de fleeste andre Hvale-Arter ere derimod sorte, paa paa det nær, at der ere Pletter paa nogle af dem, hvide af Farve, som enten paa Skioldhvale †††), eller paa Geyrhvale ††††), eller

& Hvitingi, *nomen inde sortiti, quod nivium instar albeant, cum ex adverso pleraque cetorum genera nigrorem præ se ferant, nisi excipere velis* Skialdhvalos *(scutulatos)* Geirhvalos *&* Bardhvalos *(quibus pinnæ majorem in modum extuberant) qui maculis ali-*

e) CC. *Un.* fleckar.

f) *iidem* verdur á. *) *iidem* Hafurhval.

†) Denne Hval kaldes ellers af dens sorte Farve Hresna, saa og Hrafnreidur i *Torfæi* Gronl. p. 90. No. 8. han synes at regne den til Balænas, andre tillægge den Tænder i den nederste Kiæve, da den bliver et Catodon eller en Physeter.

††) Venteligt den som ellers kaldes Mialldur. *Anderson* om Str. Dav. §. 51. pag. 217. regner dem til Marsvinene, og holder dem for eet med Svinhvalen; deres Størrelse hos *Torfæus* Gronl. p. 91. No. 9. (dersom den er den samme) passer sig vel nok med de første, men ingenlunde med Svinhvalen. Siden vor Author ingen Kiendetegn setter, skulde jeg helst giette, at denne var den bekiendte Hvidfisk hos *Egede* p. 50., *Anderson* om Str. D. §. 49. p. 215. og *Ström* p. 298. Efter disses Beskrivelser ligner den meest Catodon 1. hos *Artedius* Gen. p. 78. og *Linnæus* p. 76.

†††) Skal og kaldes Skialdfiske, Skioldunge, Skiolde. *Torfæus* Gronl. p. 93. No. 14. synes at regne dem hen til Sletbage-Slægten; ellers komme og Pletterne overeens med hans Hahirninger p. 91. No. 8. Skioldhvalene berettes at have Tænder i den nederste Kiæve, og høre da til Catodon *Artedii*, og Physeter *Linnæi*.

††††) Kaldes og Geirreidur, *Torfæus* Gronl. p. 93. No. 15. og p. 96. No. 22. regner den til Balænas. Jeg skulde snarer tage den enten for Sværdfisken hos *Egede* p. 48., og *Anderson* om Isl. §. 67. p. 98. Str. D. §. 53. p. 218, eller for *Ströms* Staurhyrning p. 298. *Artedii* Physeter 1. Gen. p. 74. *Linnæi* Microps p. 76. Bigsus Jonsen i hans Dissert. de piscatura §. 4. pag. 5. agter Sværdfisken for eet med Vognhvalene; vel mueligt, at og disse kaldes saa i Island.

er nu hefi ek nefnt; þa eru þau vel æt ok mörg önnur.

Þá heitir enn eitt hvalakyn *Fiskreki*, ok stendur *g*) náliga mönnum mest gagn af; þvi at hann rekur til landz ur höfum utan, bædi *) síld ok allskyns adra fiska, ok hefer þó nockot suo undarliga nátturo; þviat hann kann at þirma naliga bædi mönnum ok skipum, ok rekur til þeirra síld ok allskyns fiska, sua sem hann se skipadur **) edur sendur til þess af Gudi, ok se þat hanns skylldar-

ker paa *) Bardhvale †). Alle disse Hvale-Arter, som jeg nu haver nævnet, og mange andre, ere vel ædelige.

Endnu hedder een Hvale-Art Fiskdriver ††), g) som Mennesker have næsten den største Nytte af; thi den driver til Lands, uden fra Havet, baade **) Sild, og alle Slags andre Fiske, og haver dog noget underlig Natur; thi den kan nøie skaane baade Folk og Skibe, og driver dog til dem baade Sild og allehaande Fiske, ligesom han var beskikket ***) eller sendt dertil af Gud, og som det var hans paalagte Embede, ligesaa læn-ge

aliqvot albis distingvuntur. Enumerata jam, imo & plura, cetorum genera vesca sunt.

Novum insuper cetorum genus constituunt Fiskreki *(piscium actores). quorum utilitas propemodum summa est, nam ad litora halecés aliosqve pisces cogunt, parcentes simul (id quod mirum est) & hominibus & navibus, quibus etiam haleces & cetera piscium genera divino velut nutu subministrant, dum nautæ piscaturæ debita cum modestia*

Q 3 *operam*

g) CC. *Ur.* mönnum af þeim (hanum) mest gagn.

*) *iidem* sela.

**) *iidem* af Gudi til þess, at þat se.

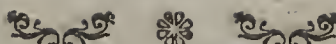
*) Haverhval.

g) og foraarsages Folk af dem (ham) den største Nytte. **) Sælhunde.

***) af Gud til det at det skal være.

†) Skal og kaldes Barde; Navnet er draget af Sidefindernes Størrelse, og deraf kunde den let tages for *Andersons* Pflokfisk, om Str. Dav. §. 43. pag. 191.; her regnes den til Cachelotterne.

††) *Torfæus* Gronl. pag. 91. kalder den og Sildreki; uden Tvivl er det Nord-Caperen hos *Egede* pag. 48., og *Anderson* om Isl. §. 64. p. 90-93. samt om Str. Dav. §. 40. p. 186; maaskee og Sild-Qvalen hos *Ström* S. Beskr. 1 D. p. 298., kun at denne regnes til smaa Hvale. Nogle i Island berettes at tillægge dette Navn baade Marsvinene, saa og de største Hvale, som de kalde Steipereidur, ventelig fordi ogsaa disse sees at følge med Sild og Torsk.

ar-embætti *), æ, medan fiſkimenn giæta met ſpekt ſinnar veidi. Enn ef þeir verda **) uſáttir ok beriazt, ſua at blódi verdur ſpillt, þá er ſem ſia hvalur viti þat, ok fer þá millum landz ok fiſka, ok rekur giorvalla burt, ok i haf ut *h*) frá þeim, ſua ſem hann hafdi ádur rekit til þeirra; enn ſiá hvalur er ecki ***) meiri vexti enn XXX. álna; eda ****) XL. þeir ſem ſtærſter eru; ok er mönnum *i*) vel ætur, ef lofat væri at veida hann, edur nockvot mein giöra; enn mönnum er þvi eigi lofat at *****) veida hann, edur nockvot mein geora, eda angur, at hann georir mönnum jafnan mikit gagn.

Enn

ge ſom Fiſkerne paſſe deres Fangſt i Stilhed. Men om de blive ueenige og ſlaaes, ſaa at der ſpildes Blod, da er det ſom denne Hval kunde vide det, og gaaer den da imellem Landet og Fiſkene, og driver dem alle bort fra dem og ud i Havet, ligeſom den før havde drevet dem til dem; Men denne Hval er ikke *) ſtørre af Vext, end 30 eller **) 40 Alne, og det endda de ſom ere de ſtørſte; og er i) vel ædelig for Menneſker, om det var tilladt at fange den, eller giøre den nogen Skade; men derfor er Folk ikke tilladt at ***) fange den, eller giøre den nogen Skade, eller Fortræd, at den gier altid Folk en ſtor Nytte.

End

operam dant; aſt ubi diffident invicem & ſangvinem temere effundunt, illico, ceu conſcius rixarum ſubortarum, multitudinem piſcium pari ratione a terra arcet, ac ante ad eandem pepulit. Cetus autem iſte triginta vel 40. *ulnas non excedit, tutoqve comedi poſſet, ſi capere illum aut aliqvo malo afficere permiſſum eſſet, quod tamen utrumqve vetitum, cum tantæ ſit utilitatis.*

His

*) CC. *Un.* ſkylldu embætti.
**) *iidem* miſſátter.
h) CC. *Un.* & *Membr.* ut i haf.
***) *iidem* minni.
****) *iidem* LX.
i) *iidem* ok hann er vel mönnum ætur.
*****) *iidem* granda hanom.

*) mindre.
**) 60.
i) den.
***) ſkade den.

Enn er þat ok eitt hvalakyn, er *Bardhvalir k)* heita, ok hafa þeir hvalir tennur ecki ſtærri enn georá má *l)* miök ſtor hnífahëfti af; edur tabl *) Ecki ero þeir ólmir ne grimmir, helldur ero þeir hógværir, ok *m)* firraſt ſem **) þeir meigu veidimanna ***) fund, ok *n)* ero nær at vexti ſem þeir, er nu rædda ek næzta ùm; enn ****) einn hvalur hefer ſua margar tenn i höfdi, at hann hefer *o)* nockorar um LXX. af þeſsu kynni enu ſama.

Þá

End er der og een Hvale-Art, ſom hedder Bardhvale †), og have de Hvale-Tænder, dog ikke ſtørre end ſaa, at man kan giøre deraf meget ſtore Kniveſkafte, eller Brikker til Bretſpill *). De ere ikke vilde eller grumme, men meget meere ſagtfærdige, og m) ſkye, **) ſaavidt de kunne, Fiſkernes Nærværelſe, og n) ere næſten af Størrelſe ſom hine, hvilke jeg næſt tilforn talede om; men ***) een Hval af denne ſamme Art haver ſaa mange Tænder i ſit Hoved, at den haver o) nogle over 70.

Vi-

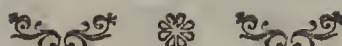
His addas e cetorum genere Bardhvalos *(ſive Burhvalos, a cella cibaria denominatos) quorum dentes non ſunt majores quam ut manubriis cultrorum majorum aut latrunculis ſkachicis conficiendis inſerviant: Nec ſævi nec pugnaces iſti, cum piſcatores vitent, nec corporis mole, quos proxime indicavi, vincunt: hujus generis balænæ dentes ſupra ſeptuaginta habent.*

Eſt

k) CC. *Un.* & 4 *cb.* Burhvalir, *al.* Buur.
l) *iidem* hnífsheſti, hniſſkepti, hnífaſkepti. 2 *cb.* ſköpt.
*) *iidem add.* þeirra höfud eru ſem grár hraunklettur at lit. *m)* *iidem* varazt.
) *iidem* ſem meſt. *) *iidem* færi.
n) *iidem* því nær at vexti, ſem iner fyrri, er ver ræddum um (næſt).
****) *iidem* hver fyrir ſik af þeſsum hvölum hefer ecki færri enn LXXX. tanna.
o) *iidem*, *M.* & 2 *cb.* XL. tanna.

*) deres Hoved er af Farve ſom en graa Steen-Klippe.
m) undgaae.
**) ſom allermeeſt.
n) og næſten i Størrelſe ſom de forrige, hvilke vi nys talede om
***) Hver for ſig af diſſe Hvale haver ikke mindre end 80 Tænder.
o) 40 Tænder.

†) Efter det Navn Buurhval, ſom dem og gives, af det Buur eller Forraads-Kammer, ſom er i deres Hoved, høre de til Cachelotterne hos *Egede* p. 49., og *Anderſon* om Str. Dav. §. 46-48. pag. 196-97. item 200-215., dog uviſt om til diſſes 1. 2. eller 3 Art. Hvalens Størrelſe hos vor Authør og *Torfæus.* Gronl. p. 92. No. 11. paſſer vel nok til dem alle, ſee Anderſon p. 207. 211. 213.; Tændernes derimod paſſer beſt til den tredie. Men viſt nok bliver den Catodon 2. *Arted,* Gen. p. 79. Syn. p. 108. og Phyſeter Macrocephalus Linnæi p. 76.

Þá heitir enn *p*) hvalakyn eitt *Slettabaka*, ok er *q*) ecki horn á baki, ok *r*) ſua nær mikill at vexti, ſem hinir, er næzt gátum ver um. Enn *s*) þeir menn hrædazt hana miök ſem um ſió fara, þvi at hennar nattura er ſu, at leika miök vit ſkip.

Þat *t*) er enn eitt hvalakyn, er heitir *) *Hafur-Kytti*, ok er þat *u*) met undar-

Videre kaldes endnu een Hvale-Art Sletbage †); og q) er ingen Finde paa dens Ryg; den er og r) næſten ſaa ſtor af Væxt, ſom hine, hvilke vi ſidſt talede om. Men s) de Folk, ſom fare paa Søen, frygte den meget, thi dens Natur er, at ſpøge meget med Skibe.

Endnu t) er der een Hvale-Art, ſom hedder Haver-Kat*), og er den u) af en under-

Eſt porro cetorum genus dictum Slettbaka, *quod pinnas dorſi eminentes non habet, ejusdem fere magnitudins ac proxime enumerati ceti; ſoletqve timeri a nautis, quoniam cum navigiis ludere geſtit.*

Præterea e cetorum grege prodeant nunc Hafurkytti, *apud qvos ſevum & omen-*

p) *al.* eitt hvala kyn þat er Slettibaka (Slettbakur) er kallat.

q) CC. *Un.* er ecki er (heſer ecki). *al.* eitt horn.

r) *iidem* & 2 *cb.* ſá er ſuo i nätturu mikill, ſem hinn er nu. *al.* ſva mikler nockur at vexti ſem nu *al.* länger *al.* þvi nær vexti.

s) *iidem* enn hennar &c.

t) *iidem* þá heiter.

*) Hafurketti.

u) CC. *Un.* undarligt i ſinni.

q) der ikke haver Finder paa Ryggen. || er een Finde.

r) omtrent ſaa ſtor af Væxt (lang) ſom hin, hvilken vi nu. || omtrent af Væxt.

s) Men dens Natur.

t) End een hedder.

*) Skal ellers kaldes Hafurhval, Hafurfiſk, Katthval; men her feile de øvrige Tegn til at kiende dens Art.

u) underlig i dens.

†) *Anderſon* om Isl. §. 64. pag. 90. og om Str. Dav. §. 39. pag. 180. og fleere anſee den for balæna vulgaris, og eet med Sandhval, ſom ellers kaldes Sandlægia, Sandæta; det førſte kan vel være nogles Meening i Island, ſom og biſaldes i B. Jonſ. Diſſ. de piſc. §. 4. p. 6. det ſidſte er viſt urigtigt, da den egentlige Hval ei holder ſig til Strandbredden. Nogle Islændere holde dem og for adſkilte, ſee *Torf.* Gronl. p. 92. 93. No. 12 og 13. Den hører viſt til de egentlige Balænas hos Artedius og Linnæus; men da Navnet Sletbag er i det Islandſke Sprog et almindeligt Navn paa alle Hvale ſom ere ſletryggede, eller i det mindſte ſom ei have den forreſte Rygfinne, ſaa er ei let at ſige hvilken af dem denne er, uden at ſee den ſelv.

arligri nátturu, þviat x) þat hefer i holi ſinu netiu ok mör ſem buſe; ok y) verda þeir hvalir ecki ſtærri enn XXX. alnir; þeir ſem lengztir verda, ok eru vel æter.

Þá z) ero þau enn hvalakyn, ér ólm ero ok grimm vit menn, ok leita hvervetna vit, at tyna mönnum, þar ſem þeir meigu vidkoma; heitir annar *Roſshvalur*, enn annar *Raudkembingur*. Þeſsir ero fullir *) af ágyrnd ok illzko; alldrei verda þeir ſaddir af manndrápum, þviat þeir fara um aull höf innan, ok leita

derlig Beſkaffenhed, thi x) den haver i ſin Bug baade Næt og Tallig, ligeſom Slagte-Qvæg; og y) blive de Hvale ikke ſtørre end 30 Alne, og det dog ikkun de af dem, ſom blive de længſte, og ere vel ædelige.

Endnu z) findes der de Hvale-Arter, ſom ere raſende og grumme mod Menneſker, og ſøge idelig at ødelægge dem, hvor de kunne faae Leilighed dertil; den eene af dem hedder **Horshval**, og den anden **Rødkæmming** *). Diſſe ere fulde af **) Gierrighed og Ondſkab; de blive aldrig mætte af Manddrab, thi de løbe alle Hav omkring, og leede, om

omentum ovium inſtar inveniri mireris: Maximi ex hoc cetorum genere XXX. ulnas exæqvant, & eſui apti ſunt.

His accedunt cetorum claſſes ſævorum & hominibus adeo infeſtorum, ut qva poſſunt ratione homines perditum eant. Sunt vero Hroſshvali *(ceti eqvini)* & Raudkembingi *(a rubicundi coloris mixtura qvam in cute circumferre narrantur, denominati) qui voraces & infenſi cædibus humanis nunqvam ſatiantur. Omnia maria circumnatant iſti,*

x) *CC. Un.* & 3 *ch.* þeir hafa i ſinu *al.* holu ſinni. *al.* holldi.

y) *iidem* eru þeir hvaler XXX. alna lánger, (þrituger) er ſtærſter verda.

z) *iidem* þá er Hroſshvalur ok Raudkembingur.

*) *iidem* upp illzku ok ágyrndar; grimdar ok illzku.

x) de have. || i deres Legeme.

y) og ere de af de Hvale 30 Alne lange, ſom blive de ſtørſte.

z) Endnu er der Horshval og Rød-Kæmming.

*) Om begge ſee *Torf.* Gronl. pag. 94. Horshvalen ſkal og kaldes af dens Springen, Detter, Sprettfiſkur, Støckull, og Blødruhvalur, af en Blære eller Hud ſom ſkal hænge den over Dinene. Baade den og Rødkiæmmingen berettes at have Tænder i den nederſte Gumme.

**) Grumhed.

leita ef þeir meigi skip finna *a*); þá laupa þeir upp, til þess, at þeir megi þeim þá skiótara nidursöckva ok tína met þeim hætti." Þessir fiskar ero ecki mönnum ætir, helldur *) gagnstædligir, sua sem skipadir uvinir mannligu kyni; **) enn ecki verda þeir stærri enn *b*) XXX. álnir, edr XL. þeir er lengstir verda.

Þá er *c*) enn þat hvalakyn, er *Náhvalur* er kalladur, ok meigu menn hann eigi eta fyrir sótta sakir, ***) þviat menn fá sótt af ok deya, ef þeir eta hann. Enn sá hvalur *d*) er ecki ****) mikill at vexti;

om de kunne finde Skibe a); og da løbe de op af Vandet, paa det de des hastiger skulle kunne nedsænke og fordærve dem paa den Maade. Disse Fiske ere ikke ædelige for Mennesker, men meget meer modbydelige, som det menneskelige Kiøns beskikkede Fiender. *) Men de blive ikke større end 30 eller 40 Alne, og det endda kun de, som blive de længste.

Endnu er der c) den Art af Hvale, som der kaldes Lighval (Narhval), og kunne Mennesker ikke æde den for Sygdoms Skyld, thi **) om de æde den, faae de Sygdom og døe deraf. Men den Hval er d) ikke ***) stor af

isti, ut navium compotes fiant, easque undis, postquam sese in aërem elevarunt, facto impetu citissime submergant. Hos comedere non licet, nam sunt velut hostes in humanum genus missi; ulnas triginta & ad summum quadraginta non excedentes.

Superest adhuc ex cetorum grege Náhvalur *(Monoceros) ex lurido colore sic dictus, quem edere non est integrum ob subsequentes morbos; nam si illum quis comedat, mor-*

a) CC. *Un.* til þess, at (farga) tína mönnum, ef á eru.
*) *iidem* gagnstadliger, mótstadliger.
**) *iidem* ecki verda þeir þó meir enn.
b) *iidem* XXX. eda XL. alna.
c) *iidem* Þá er Náhvalur, er ecki er mönnum ætur.
***) *iidem* þvi þeir hann eta, fá bana af.
d) *iidem* verdur ecki.
****) *iidem* lengri enn XX. alna.

a) til den Ende, at forraske Mennesker, om nogle ere der paa.
*) de blive dog ikke meere end.
c) Narhval, som ikke er ædelig for Mennesker. Det Danske Navn Narhval er fordreiet; den kaldes ellers af *Egede* p. 50-53. og *Anderson* om Str Dav. §. 45. p. 191. o. f., samt §. 46. p. 197-199. Monoceros; af *Artedio* Gen. pag. 78. Syn. p. 108. og *Linnæo* p. 75. Monodon.
**) de som æde den faae sin Død deraf.
d) bliver ikke. ***) længere end 20 Al.

vexti; ecki verdr hann lengri enn XX. álna; *e*) at aungvo er hann ólmur, helldur fordazt hann *f*) veidimanna fund. Enn hann hefer tennur i haufdi, ok þó *) allar ſinár, fyrir utan eina tönn mikla, ok ſtendur ſu i efra gomi i öndverdo haufdi hanns; hun er fögr at áliti ok vel vaxin, ok ſua rett ſem kerti *g*); hon *h*) er VII. álna laung, ſu er lengz kann at verda, ok ſnuin aull, *i*) ſem tólum ſe geor. Su ſtendr rett fram ur haufdi hanom, *k*) þá er hann fer leidar ſinnar; enn ſua hvauſs ſem hun er ok rett, þá verdur hanom eingin vörn **) at henni eda vígi, helldr er hann ſua *l*) virkur at henni,

af Vext; han bliver ikke længere end 20 Alne; den er ei i nogen Maade e) grum, men ſkyer meget meere f) Fiſkernes Nærværelſe. Ellers haver han Tænder i ſit Hoved, dog *) de alle ſmaae, foruden een ſtor Tand, og ſtaaer den i hans øverſte Gumme, foran i hans Hoved; den er ſmuk af Anſeelſe, og vel voxen, og ſaa lige ſom et g) Tælle-Lys; den er h) 7 Al. lang, naar den kan blive længſt, og dreiet heel igiennem, ſom om den var giort i) med Verktøi. Denne ſtaaer lige frem udaf hans Hoved, naar han ſvømmer frem ad; k) Men ſaa ſpids og lige ſom den er, bliver den ham dog ikke til noget Forſvar eller Beſkiermelſe, men han

morbum contrahet & morietur. Statura vero non prægrandis eſt, nam XX. ulnas nunqvam excedit: Sævus non eſt, fugitqve piſcatores; dentes minutos habet omnes, excepto uno, quem in medio ſincipitis in ſuperiore maxilla gerit; pulcher hic eſt & candelæ ad inſtar exporrectus; prominet adhæc ore ſeptem ad ſummum ulnas longus miro tornatus artificio. Qvamvis autem idem dens ſatis acutus ſit, non tamen defenſioni inſervit; cum potius ſumma ſolicitudine caveat cetus, cui dens eſt, ne vel tantillum dentem

e) CC. *Un.* ecki. *f*) *iidem* menn.
*) *iidem* fár.
g) *Membr.* & 3 *ch.* laukur.
h) CC. *Un.* verdur VII. al. há.
i) *al.* ſva ſem hun ſe met tólum. *Membr.* & 1 *chart.* taulum.
k) CC. *Un.* ok verdur. **) *iidem* i henni.
l) *iidem* veikur at henni, at hann lætur þar ecki nær koma, ſva giæter hann hennar vel.

e) ikke.
f) Folk.
*) ikkun faa.
g) en Løg, eller Stængel paa en Urt.
h) bliver 7 Al. høi.
i) efter Maal og Tal. eller; beſat med dreiede Kugler eller Pærler.
k) og bliver den ham derfor.

henni; ok kiær, at han lætur þar ecki vætta vidkoma *). Eigi veit ek þau fleyri hvalakyn, er mönnum se **) eigi æt, enn þessi V. sem nu hefi ek upptalit; þau tvenn er *m*) fyrst nefnda ek, þat er *Svínhvalur* ok *Andhvalur*, ok *n*) þessi þriu er sidar nefnda ek, þat var *Rosshvalur, Raudkembingur* ok *Náhvalur*.

Nu ero þau kyn hvala utauld, er enn ero stærri at vexti, ok ero þau aull mönnum æt, er ek skal nu skíra fyrir ydur. Sumir ok af þessum ero hættir vit líf manna, enn sumir éro spakir ok hógværir vid menn. *Skeliung o*) kalla menn eitt kyn af þeim, ok er sá fiskur mikill

han er tvertimod saa l) nœndsom og kiær af den, at han lader intet røre derved *). Jeg veed ellers ikke fleere Arter af Hvale, som **) ikke skulde være spiiselige for Mennesket, end disse 5, som jeg nu haver opregnet: de to, som jeg m) nævnede først, nemlig Svinhval og Andhval, og disse tre, som jeg siden n) nævnede, nemlig Horshval, Rodkæmming og Narhval.

Nu staaer kun tilbage at opregne de Hvale-Arter, som ere endnu større af Vært, og ere alle de, som jeg nu vil beskrive for Eder, ædelige for Mennesker; nogle af disse ere og farlige for Menneskers Liv, andre ere derimod spagfærdige og fromme mod Folk. Een o) Art af dem kalder man Skiæl-

tem tangat. Plura cetorum genera hominibus non comedenda, præter qvinqve illa, nuper enumerata, Suillorum nempe, Andurnesiarum, Eqvinorum, Raudkembingorum & Luridorum, nescio.

Restat ut enumerem genera cetorum majorum, quos comedere integrum, quorumqve aliqvot hominibus infensi, nonnulli innoxii & mites. Ex illorum genere est Skeliungus,

*) *unum fragmentum addit*: eigi veit ek hanns natturur fleyri.
**) *iidem* u æt.
m) *iidem* fyrri tallda ek.
n) *iidem* enn þessi þrenn er sidar tallda ek, þat er.
o) *iidem* Nu kalla menn eitt (hvala) kyn Skeliung.

l) om over den, at han lader intet komme den nær, saa vel passer han paa den.
*) fleere af dens Egenskaber veed jeg ikke.
**) skulde være uædelige.
m) opregnede tilforn.
n) opregnede, som er.
o) Videre kalder man een (Hvale) Art.

mikill vexti, ok ólmur vit skip. Þat er hanns náttura, at lióſta ſkip med *p*) ſundfiödrum ſínom, elligar at hann lætur *) fliótazt, ok leggzt fyrir ſkip, þar er menn ſiglá *q*); enn þó at menn *r*) beiti frá hanum, þá fer hann þó jafnan fyrir, ok er ecki annar koſtur enn ſigla á hann; enn *s*) ef ſkip ſigla á hann, þá kaſtar hann ſkipum, ok brytur, ok tynir aullo þvi á er. Sá fiſkur *t*) verdur LXX. álna lángur, edur LXXX, þeir ſem

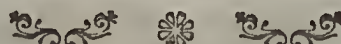
Skiælling†), og er den Fiſk ſtor af Væxt, og grum imod Farteier. Det er hans Egenſkab, at han enten ſlaaer Skibene med hans Finder, eller at han lader ſig flyde paa Vandet, og lægger ſig for Skibene, hvor Folk ſeile q); og ſkient man dreier af r) fra ham, gaaer han dog altid for igien, ſaa der er ingen anden Udvei, end at ſeile paa ham; Men s) om Skibe ſeile paa ham, da kaſter han Skibene om, og bryder dem, og fordærver alt det, ſom er derpaa. Den Fiſk t) bliver 70 Al. lang,

gus, *mole corporis inſignis, navibusqve inſenſus; ejus qvippe indolis eſt, quod naves pinnis ſuis ferire contendat, aut obviam eat navibus, qvæ fruſtra diverticula qværunt, cum ubivis ſe iis opponat, adeo ut nautis id unum ſuperſit conſilii recta in eum navem propellere, quod cum ſentit cetus, navem extutit, qvæ demum fracta cum toto onere perit. Cetus hic*

p) CC. *Un.* fiödrum ſer.
*) *iidem* uppfliótaſt.
q) ~~*iidem add. á vel* ſigla ok róa.~~
r) *iidem* (leiti) ſigli beint burtu.
s) *iidem* þar næſt kaſtar.
t) *iidem* er vel mönnum ætur; hann er LXX. alna langur edur LXXX. *al.* 80 edur 90. *unus* VII. alna hár eda VIII.

q) paa. || ſeile og roe.
r) (ſøger) ſeiler lige bort.
s) dernæſt omkaſter.
t) er vel ſpiiſelig for Folk, den er 70 eller 80 Alen lang. || 80 eller 90. || 7 Alen høi eller 8.

†) Her mangle viſſe Kiendetegn, dog hører den viſt nok til de egentlige Balænas. *Torfæus* Gronl. pag. 93. No. 20. tillægger den glat Ryg uden Finde, men da findes den ei hos Artedius og Linnæus. Baade af dens Grumhed, og af de Skiæl eller *Balänis*, hvoraf den har ſit Navn, ſkulde jeg ſnareſt henføre den til Finnfiſke-Slægten, og da iſær til *Anderſons* Jupiter-Fiſk, om Str. Dav. §. 42. pag. 187-191., *Artedii* Balæna 3. Gen. p. 77. og *Linnæi* Boops pag. 76. Kanſkee og de Nordiſke have kaldt Skiælung enhver Hval, paa hvilken Balæni findes, og de findes paa flere end denne, ſee *Anderſon* §. 40. pag. 186. *Ström* p. 298.

sem *) stærstir verda; ok ero þeir fiskar vel ætir.

Þá er þat enn eitt hvalakyn er *Nordhvalir* heita, ok er sá fiskur **) mikill; hann er LXXX. álna langur eda XC. *u*), þeir sem stærstir verda, ok jafndigur sem hann er lángur; þviat reip þat er dregit er jafnlángt hanom, þá tekur þat um hann, þar sem hann er digrastur; hann hefer ok sua mikit höfut, at þat er hinn mesti þridiungur af hanum. Enn þessi fiskur lifir hreinliga, þviat þat *x*) segia menn, at hann *y*) hafi aungva fædzlo

lang, eller 80, de som blive de *) største, og ere det Slags Fiske meget vel ædelige.

Een Art af Hvale er endnu den som hedder Nordhval †); og er den Fisk **) stor; den er 80 Alne lang, eller 90 u), de som blive de største, og lige saa tyk, som den er lang; thi et Reeb, som trækkes lige langt med den, naaer netop omkring den, hvor den er tykkest; den haver og saa stort et Hoved, at det udgiør næsten den tredie Deel af ham. Ellers lever denne Fisk reenlig, thi man siger om den, at den nyder y) ingen anden Føde, end z) Taage a) og Regn, og det som ***) falder

hic est LXX. aut cum maximus est, LXXX. ulnas longus, tutoque comedi potest.

Accedit alterum genus cetorum majorum qui Nordhvalir *(aquilonares) dicuntur, ulnas XXC. ved ad summum XC. longi, & totidem crassi, nam funis qui horum longitudinem adæquat, accurate crassitatem eorumdem, ubi maxima est, ambit; tantum caput habent ut tertiam totius partem absolvat. Scitulam victus sui rationem habere dicuntur,*

*) *iidem* lengster.

**) *iidem* vel mikill vexti, sva.

u) *iidem* hann er jamdigur sem han er lángur til, ef þu mælir med (vad) reipi; inn mesti þridjungur hans er höfud af honum. Sa fiskur.

x) *iidem* mæla.

y) *iidem* lifer (lifi) vid einga fædu.

*) længste.

**) vel stor af Vært, saa at den er.

u) den er ligesaa tyk, som den er lang til, om du vil maale med et Reeb; hans Hoved er næsten en tredie deel af ham. Den Fisk lever.

y) lever (skal leve) ved.

z) uden ved Regn og Taage, og det alene som.

a) Mørke. ***) føres.

†) Kaldes og Vatnshvalr i *Torf.* Gronl. p. 95. No. 21.; den bliver efter Beskrivelsen Balæna vulgaris hos *Egede* p. 44-48. *Anderson* om Isl. §. 64. p. 90, om Str. Dav. §. 39. p. 180-85, og *Ström* pag. 298. Balæna I. hos *Arted.* Gen. p. 76. Syn. p. 106-7. Descr. p. 106. Mysticetus hos *Linnæus* p. 75. Nogle i Island sees at holde den for eet nu med Sletbagen, nu med Burhvalen.

lo z) adra enn myrkva a) ok regni; ok þat ſem *) fellur ur lopti ofan á haf, ok þó at hann ſe veiddur, ok b) innibli hanns ſe opnut **), þá finnzt ecki c) uklárt i hanns maga, ſem annarrá fiſka þeirra, d) ſem fædzlo hafa, þviat hanns magi er hreinn ok tómur. Ecki má hann vel munn ſinn ***) opna, þviat e) tálkn þau, er vaxin ero i munni hanom, ríſa um ****) þverann munn hanns, þegar hann lykur hanom miok upp, ok *****) hefer hann idugliga af þvi bana, at

der af Luften ned paa Søen, og ſkiønt den bliver fanget, og dens Indvolde *) aabnes, da findes intet c) Ureent i dens Mave, ſom i andre Fiſkes d), der nyde Føde, thi dens Mave er reen og tom. Sin Mund kan den ikke vel aabne **); thi e) de Barder, der ſidde i dens Mund, reiſe ſig tvert for ***) Munden, naar den lukker den høit op, ****) ſaa at den ofte faaer ſin Død deraf, at den ikke kan lukke ſin Mund igien. Den er ellers ikke g) grum imod Skibe, haver ingen

tur, nam ſunt, qui aſſerunt eos non alio quam caligine & pulvia aliisque idgenus cœlitus decidentibus veſci, nam quamvis captorum inteſtina reſecentur, nullæ ſordes, ut in piſcium reliquorum, in talium cetorum ventriculo, utpote eſcarum vacuo, deprehenduntur. Os difficulter aperiunt, nam branchiæ os, quoties juſto plus idem diducunt, transverſæ fodiunt, necisque eorum frequens cauſa eſt quod os claudere nequeant. Infenſi non ſunt navibus, nec

z) CC. *Un.* nema vid regn ok myrkva, ok þat eitt er.

a) *Membr. & 2 ch.* myrkur.

*) CC. *Un.* fer.

b) *iidem ſcribunt:* innyfli.

**) *iidem* ſkodud; c) *iidem* ſlikt.

d) *iidem* er mat (margt) eta jafnan, ok er hanns magi.

***) *iidem add.* í ſundr. *al.* opna ok í ſundr lata.

e) *iidem* talkninn riſa (ryga) um þverann munn hanom.

****) *al.* um þverrat kverkar.

*****) CC. *Un.* ok iduliga ma hann eigi munni ſinum uppliuka.

*) blive efterſeete.

c) ſligt.

d) ſom ſtedſe æde Mad (adſkillige Ting), og er hans Mave.

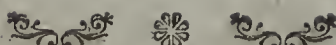
**) aabne og oplade.

e) Barderne reiſe (ſette) ſig tvert for hans Mund.

***) andre: tvert for hans Hals (Svælg).

****) og ofte kan den ikke oplukke ſin Mund.

g) meget.

at hann *f*) má ecki munni sínum *) aptur koma. Ecki er hann *g*) ólmur vit skip; engvar hefer hann ok tennur, ok er feitur fiskur ok vel mönnum ætur.

Þá er enn þat hvalakyn, er *Reidur* er kallat, ok er siá allra fiska beztur átu. Hann er hógvær fiskur, ok ecki hættur vit skip *h*), þó at hann fari nær; enn sá fiskur er mikill ok lángur at vexti. Sua segia menn, at þann hafi menn mestann veiddann, er***) XIII. tygi álna var lángur at vexti, þat er XXX. álna

gen Tænder, og er en feed Fisk, og meget vel spiiselig for Mennesker.

Endnu er der den Art af Hvale, som kaldes Reidur †), og er denne, blant alle Fiske, den beste til Spiisning. Den er en spagfærdig Fisk, og ikke farlig for Skibe h), skiønt den gaaer dem nær; men den Fisk er stor og lang af Vært. Saaledes siges der, at den største, som man haver fanget, haver været i sin Væxt *) 13 halve Sneese Alne

nec dentibus instructi, pingues tamen & tuto comedi ab hominibus possunt.

Est & adhuc e cetorum majorum genere balæna, Reidur *dicta, omnium delicatissima. Hæc licet propinqua sit navibus, non est infensa sed potius amica. Ingens hæc balæna est & admodum longa. Vulgo fertur e numero captarum longissima fuisse, quæ*

f) CC. *Un.* kemur ecki aptur.

*) *iidem* apturluka.

g) *al. add.* miög. **) *CC. Un.* ætum.

h) *iidem* enn menn hafa þann mestann veidt.

***) *iidem* CX.

h) Men den største man haver fanget, haver været.

*) 110.

†) Kaldes og Steipireidur *Torf.* Gronl. pag. 96. No. 23, samt Sioreidur, Reidarhvalur. Vist hører den til de egentlige Balænas; Men uvist om de nyere indbefatte den under den egentlige Hvalfisk, (ligesom og Univ. Afskrift No. 16., ei nævner Reidur for sig, men henfører til Nordhvalen hvad her siges om den); eller den skal holdes for Balæna 2. *Artedii* Gen. p. 78. Syn. p. 107. Physalus Linnæi p. 75. Kroppens Skabning og Navnet, især af den Art, som kaldes Mioareidur (Smalreidur), passer sig vel nok; men Størrelsen er til Hinder; dog den kan ei regnes paa; Hvalene ere blevne forfiskede i saa lang en Tid, at dem nu ei gives Fred til at naae den Vært, som de kunde, og havde i gamle Dage. Ellers er og Ordet Reidur i det Nordiske Sprog et almindeligt Navn paa en heel Slægt af store Hvale, saa at deraf navngives adskilte Arter, som Geirreidur, Hrafnreidur, o. s. see og W. Jons. Dissertat. de piscatura §. 5.

álna ok C. tírædt; ok verdur hann opt veiddur af veidimönnum, fyrir *) hógværi finnar fakir ok fpektar; ok er hann betri átum ok betur þefiadur, enn nockur fiskr annar þeirra fem nu höfum ver umrædt, i) ok er hann þo vel feitur; tálkn hefer hann **) ok engva tenn. Þat er ok mællt, ef k) madur mætti ná aukningu fræs hanns, fua at þat visfi til fanns, at af hanum væri, oc eigi af ödrum hvölum, þá væri l) þat öruggazt til allra lækninga, bædi m) vit augum ok líkþrá, ok n) vit ridu, ok vit höfutverk, ok á móti aullum þeim fóttum, er menn fá. Enn þó er annarra hvala auki miök margra gódur

Alne lang, det er 130 Alne; den bliver endog ofte fangen af Fiskerne, for dens Stilheds og Spagfærdigheds Skyld; den er og bædre i Smag og Lugt, end nogen anden af de Fiske, som vi nu have talt om, i) og er den dog vel feed; den haver *) Barder, men ingen Tænder. Der siges og, at om man kunde naae k) dens Sæd, saa at man kunde vide til visse, at det var af denne, og ikke af andre Hvale, da vilde det blive det kraftigste til alle Slags Lægedom, baade m) mod Øien-Svagheder og Spedalskhed, samt mod n) Rystelse og Hoved-Pine, og mod alle de Sygdomme, som Mennesker faae. Dog er ogsaa meget mange andre Hvales Sæd tien-

quæ tredecim ulnarum decades (CXXX.) longa fuit. Sæpe a piscatoribus ob modestiam suam capitur, meliusque sapit & olet quam quis cetorum superius commemoratorum. Pingvis hæc est branchiis instructa & dentium expers. Dicitur semen illius, modo genuinum sit, præsentissimum esse remedium tum contra oculorum morbos, tum lepram, membrorum tremorem, cephalæam, tum cæteros multos, quibus infestari solet genus

S

*) *al.* hogværdar.
i) CC. *Un.* fá fiskr er vel.
**) *iidem add.* engi.
k) *iid.* menn megu (kunnu) at fá af aukning.
l) *iidem* fá auruggaztur.
m) *iidem* til augna, ok moti.
n) *iidem*, *Membr.* & 2 *chartæ*; moti innridu, eda vit höfutverk, eda mót ödrum verkium.

i) den Fisk er vel.
*) ingen — og.
k) faae noget af. forstaae det bekiendte *sperma ceti*, Hval-Amber eller Hval-Rav.
m) for Øinene, og mod.
n) indvortes Rystelse eller Krampe, eller mod Hoved-Pine, eller mod anden Pine.

gódur til lækningar, þó at eigi ſé ſúa gódur ſem þeſsi er. *o*) Nu hefi ek flezt aull hvalakyn talit fyrir þer; þau er menn veida.

Einn fiſkur er enn utaldur, er *p*) mer *q*) vex helldur i augu frá at ſegia fyrir ſakir vaxtar hanns; þvi þat man fleztum mönnum utrúligt þikia; þar kunnu vér ok fátt fra at ſegia, þviat hann er fleſtum ſialldſenn *r*), þviat hann er *s*) ſialldnazt vit lönd edur i *t*) von vit veidimenn; ek ætla ok *) þeſs kyns fiſk ecki allfiölgenn vera í höfum; enn ver köllum hann optazt á vora tungu *Haſgufu*. Eigi kann

tienlig til Lægedom, ſkiønt den ikke er ſaa god ſom denne er. o) Saaledes haver jeg opregnet for dig næſten alle de Hvale-Arter, ſom man fanger.

p) Een Fiſk er endnu uberegnet, ſom mig ſynes heel betænkeligt at q) fortælle om, for dens Størrelſes Skyld; thi det vil ſynes de fleeſte Folk utroeligt. Vi kunne og kun lidet berette om den, thi den er kun ſielden ſeet af de fleeſte, r) da den s) faſt aldrig kommer til Lands, eller t) paa de Steder, hvor Fiſkere kunne vente at ſee den; jeg tænker og *) at det Slags Fiſk ikke kan være ret talrig i Havet; men vi kalde den ofteſt Haf-

genus humanum, dolores. Reliquorum cetorum ſperma bonum quidem, hujus vero optimum. Jam plurima cetorum genera, quæ capi ſolent, enumeravi.

Reſtat denique unus e cetorum genere, de quo verba facere ſubtimeo, cum incredibilis ſit ſtaturæ, & pauci admodum ſint, qui accurrate illum delinearint, nam ad terras rariſſime accedit, vitatque piſcatores; Ejusmodi balænam noſtra lingva Hafgufam *appel-*

o) CC. *Un.* ok hefi ek nu flezt aull hvalakyn taulld.

p) *iidem* Nu er ſá fiſkur einn epter, er mer bítur meſt í augu fra at ſegia vexti hanns.

q) 3 *ch.* bítur hellz i augu um at tala.

r) *al.* þat kunna ok fæſtir fra hanom nockot at ſegia giörla.

s) CC. *Un.* ſialdan vid land.

t) *iidem* nánd.

*) *iidem* ecki þeſs kyns fiſk margann (miök fiölgann).

o) og haver jeg nu opregnet de allerfleeſte Hvale-Arter.

p) Nu er da den Fiſk alene tilbage, om hvis Størrelſe jeg meeſt frygter for at fortælle.

q) tale om.

r) det ere og kun de færſte, ſom kunne med Visſhed fortælle noget om den.

s) kun ſielden.

t) i Nærværelſe ved Fiſkere.

*) ikke, at det Slags Fiſke kunne være (ret) mange.

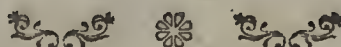
kann ek skilvisliga frá lengd hanns at segia met álnatali, þviat þeim sinnum er hann hefer birtz fyrir mönnum, þá hefer hann landi synzt likari, enn fiski; hverki *u*) spyr ek, at han hafi veiddur verit, ne daudur fundinn; ok *x*) þvi þiki mer likt, at þeir se eigi fleiri, enn tveir, i aullom höfum; ok aungvann ætla ek *y*) þá auka geta sín á milli *z*), ok jafnan ætla ek þá ina sömu vera; ok ecki mundi audrum fiskum *) hlída, at þeir væro so margir, sem adrir hvalir, fyrir *a*) mikilleika sakir þeirra, ok sua mikillrar atvinnu, er þeir þurfu. Enn su er saugd nattura þess kyns fisks, at þegar

Hafgufe i vort Sprog. Dens Længde kan jeg ei med Visshed beskrive efter Alenmaal, thi de gange den haver ladet sig til Syne for Folk, haver den syntes ligere et Land end en Fisk; jeg u) har hverken kundet opspørge, at den er bleven nogensteds fanget eller funden død; x) og derfor synes mig rimeligt, at dette Slags Fiske ei ere fleere end to i alle Have, og ingen Yngel Tænker jeg de avle med hverandre, z) men troer meget meere, at de ere altid de samme; det vilde og ei tiene de øvrige Fiske, at de vare saa mange som andre Fiske, for deres Størrelses, og den saa store a) Fortærings Skyld, som de behøve. Ellers berettes denne Fiske-Arts Na-

appellamus, cujus longitudinem certis ulnarum numeris definire non audemus, nam quoties bellua hæc marina visendam sese præbuit, terræ insulæ quam ceto similior apparuit, quæ nunquam capta aut mortua inventa perhibetur; ideoque mihi non absonum videtur statuere, duas tantum numero existere has balænas; nec coire mutuo crediderim, unde easdem semper existere putes; nam cum maximo piscium incommodo conjunctum esset, si tot numero essent ac reliquorum cetorum genera, ob vastissimam corporis molem, & ciborum

u) CC. *Un.* hvergi hefi ek spurt hann veiddann eda daudann.
x) *iidem* þat þiki mer (likligazt) likazt at (eigi munu vera fleyri) þeir munu ecki fleyri vera enn tveir it mesta.
y) *iidem* & 3 *cb.* þau geta.
z) *al.* þvi ek ætla þá hina sömu jafnan vera.
*) CC. *Un.* duga.
a) *iidem* mikilleiks sakir, ok þeirrar miklu.

u) Ingensteds haver jeg spurgt den fangen eller død.
x) mig synes rimeligst, at (der) de ei maae være fleere end to i det høieste.
z) thi jeg troer o. s. v.
a) den megen Fødes.

þegar hann ſkal *b*) eta, þá gefur hann ropa mikinn upp ur hálſi ſer, ok fylgir þeim ropa *) giör mikit ok áta, ſua at allzkyns fiſkar *c*), þeir er i nánd verda ſtaddir, þá fara þangat ok ſamnazt til bædi ſmáir ok ſtórir, ok *d*) hyggiazt at ſer ſkuli ablazt þar matur ok gód atvinna. Enn ſá inn mikli fiſkur lætur ſtanda munn ſinn opinn medan, ok er**) þat hlid ecki minna, enn ſund *e*) nockvot eda fiördur, ok kunnu ecki fiſkarnir varazt þat, ok renna *f*) þeir inn met fiölda ſinum. Enn þegar er kvidur hanns er fullur ok munnur, þá lykur hann ſaman munn ſinn, ok hefer þá alla veidda ok *g*) innibirgda, er ádur girntuzt

Natur at være denne, at naar den ſkal æde, da giver den en ſtor Ræben op af ſin Hals; og følger denne Ræben en *) Mængde Fordøielſes-Saft og Mad, ſaa at alle Slags c) Fiſke, baade ſmaa og ſtore, ſom ere tilſtede i Nærværelſen, gaae derhen, og ſamles dertil, og tænke d) at dem der ſkal tilfalde god Mad og Næring. Men den ſtore Fiſk lader ſin Mund imidlertid ſtaae aaben, og er **) den Aabning ikke mindre end et e) Slags Sund eller Fiord, ſaa at Fiſkene ikke kunne tage dem vare derfor, men løbe derind med al deres Mængde. Men da dens Bug og Mund er bleven fuld, da tillukker den ſin Mund, og haver da fanget og g) indelukket alle dem, ſom før higede derhen for at ſøge ſig

rum, qvibus veſcerentur, copiam: Id vero proprium iſtis balænis dicitur, quod ubi victum qværunt, ructum illico emittant, quem tanta eſculentorum, quæ vomuerunt, copia comitetur, ut piſces, quotqvot præſentes ſunt, qva majores, qva minores, victum & cibaria quæſituri, congregentur: Interim ſtupenda hæc balæna aperto ore exſpectat dum incauti piſces os velut ſinum quendam catervatim intrant, ubi vero ventriculus & os plena ſunt, mox claudit os, tenetqve captos & incluſos omnes, qui ad prædam confluebant

b) CC. *Un.* matazt. *) *iidem* ylmr mikill.
c) *iidem* (aller-fiſkar) fiſkur, er i nánd er.
d) CC. *Un. M.* & 3 *cb.* hyggia ſer ſkulu þar matar afla, ok gódrar atvinnu.
**) *iidem* ſogit. *e*) *iidem* mikit.
f) *iidem* þar i med fiöllda ſinn.
g) *iidem* i byrgda, i kvidi ſinum byrgda.

*) en ſtærk ſød Lugt.
c) Fiſk (alle Fiſke) ſom er i Nærværelſen.
d) at ſkulle der forſkaffe ſig Mad og god Næring.
**) det Sug eller Gab.
e) ſtort.
g) indelukte, lukte i ſin Bug.

uzt þángat, at leita ser *h*) til matfánga. Nu höfum ver fleza luti talda ok sagda, þá sem hellzt man þikia undarligir i Islands höfum, ok helldur *i*) þá suma luti, er i audrum höfum er meiri gnott enn þar, sem þeir ero nu nefndir.

Nu met þvi at þer *k*) hafit getit fleztra allra fiska, þeirra, er þar hvarfla l) i höfum, þá sem *m*) nockurrar minningar ero verdir i umrædu; þá fysunzt ver nu *n*) at heyra um þá luti, er á landinu ero, ok þar ero hellz minningar verdir. Hvat ætli þer um þann inn mikla *o*) elldzgáng er þar *p*) er ofurmikill á þvi landi; hvert hann

sig Næring. Nu have vi da opregnet og beskrevet de fleeste af de Ting som maae agtes meest underlige i det Islandske Hav, og i) deriblant nogle, af hvilke der er endnu større Overflødighed i andre Have, end hvor de nu ere nævnte.

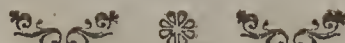
Efterdi k) I nu have nævnt de fleeste af de Fiske, som svæve der i Havet, og som m) ere nogen Erindring værdige i saadan en Tale; da lyster mig nu at n) høre om de Ting, som ere paa Landet selv, og som der helst fortiene at erindres. Hvad tænker I om den stærke o) Jordbrand, som p) der er saa umaadelig i det Land; om q) den nemlig

fluebant pisces. Nunc plurimorum mentionem fecimus, quæ in Oceano Islandiam circumfluente deprehenduntur admiratione digna, quorum nonnulla hic enumerantur, quæ tamen non minus alibi occurrunt, quam nomine certo ubi insignita sunt, locusqve iis a me assignatus.

Cum jam plurimorum cetorum, qvi notatu digni circa Islandiam oberrant, mentionem feceris, nostroqve colloqvio inseri merentur, libet jam aggrediaris ea, qvæ in ipsa insula existunt & commemorari digna videntur. Qvid qvæso videtur tibi de illius ignis

h) CC. *Un.* matar, matfeingr.
i) *al.* þó suma luti (her talda), er i audrum stödum er meiri gnógt, helldur.
k) CC. *Un. M.* & 1 *cb.* ver höfum.
l) CC. *Un.* & 3 *cb.* vafra, vofa, hverfa.
m) CC. *Un.* nockut ero minningar (minnis) verder ok umrædu.
n) *iidem* um þá luti at ræda.
o) *iidem* & 2 *cb.* ofurgáng elldz.
p) CC. *Un.* er á þvi.

i) have vi enddog her opregnet nogle Ting, af hvilke der paa andre Steder er langt større.
k) vi nu have.
m) nogenledes ere Erindring og Omtale værde.
n) tale om de Ting.
o) Overmagt af Ild.
p) der er i det.
q) dette.

q) hann muni vera af nockurri landsins natturu, edur kann þat at vera, at hann se af r) andligum hlutum? Edur hvat ætli þer um þá hina s) ogurligu *) landskialfta, er þar kunnu at verda, edur þau hin undarligu vötn edur isa, er þar þekia t) aull lönd hit efra?

Þat þiki mer vera meiga, um isa þá, er u) á Islandi ero, at þat land gialldi návistar þeirrar, er þat liggur nær Grænlandi, ok er þess von, at x) þadan standi mikil grimd ok kulldi, met þvi at þat er um fram aull lönd isum þakit. Enn nu met þvi at Island tekur y) þadan mikinn kullda, ok hefer þó

lig kan reise sig af nogen Landets Beskaffenhed, eller det kan være, at den kommer af r) aandelige Ting? Eller hvad tænker I om hine s) forfærdelige Jordskiælve, som der kunne indfalde, eller om de underlige Vande, eller de Ise, som der bedække t) alle høie Steder i Landet?

Angaaende den Iis som u) er paa Island, synes mig det kan være, at dette Land (deri) maae undgielde den Nærhed, hvori det ligger mod Grønland, da det er at vente, at derfra x) maae staae meget stræng Luft og stærk Kulde, efterdi dette er, fremfor alle Lande, bedækket med Iis. Da nu Island saaledes modtager y) megen Kulde derfra, og

ignis vehementia ad stuporem usque in illa terra sævientis, num naturæ loci an rebus spiritualibus ortum ille suum debeat? Quid de horrendis illis terræ motibus, aqvis mirandis, &, quæ editiora cooperit loca, glacie sentis?

Meum de glacie Islandica judicium esto: insula hæc malum suum Grönlandiæ, cui tantopere vicina est, jure feret acceptum, certum qvippe qvod Grönlandia, frigus insigne, cum præ aliis terris glacie constrata sit, emittat; hinc cum Islandia frigus exinde sibi accer-

q) CC. *Un.* þat.
r) *iidem* annarlegri natturo.
s) *iidem* undarligu. *) *iidem* jardskialfta.
t) *iidem*, *al. Membr.* & 2 *ch.* náliga hit efra allt land.
u) *iidem* þar ero á Islandi.
x) *iidem* af Grænlandi.
y) *iidem* sua mikinn kullda þadan, ok þó litinn.

r) anden Slags naturlig Aarsag.
s) underlige.
t) næsten det heele Land paa de høie Steder.
u) som er der.
x) fra Grønland.
y) saa megen Kulde derfra, og dog (derimod) kun liden.

þó litinn verma af soluhni; þviat þat liggr sua fiarre henni, þá hefer þat fyrir þvi sua mikla z) gnógt isa yfir fiallgaurdom sinom. Enn um ofurgáng elldz þess, er þar er, þá veit ek sidur hvat ek scal þar um ræda, þviat þar er undarlig náttura a) hanns. Ek hefi spurt i Sikiley, at þar er mikill elldz ofurgangur, enn sá elldr brennir bædi tre ok b) jörd c); ok d) er mer sua sagt, at i e) *Dialogo* hafi hinn helgi Gregorius sua mælt, at pínslar-stadir se i Sikiley, i þeim elldi er þar ér g); enn *) menn draga þó meiri

og haver dog kun liden Varme af Solen, thi det ligger saa langt fra den, saa haver det derfor saa stor en z) Overflødighed af Iis paa sine Field-Rygge. Men om den Ilds Overmagt, som der er, da veed jeg ikke saa vel hvad jeg skal sige derom, thi a) dens Natur er der meget underlig, Jeg haver hørt om Sicilien, at der er en stor Overmagt af Ild, men den Ild brænder baade Træe og c) Jord. d) Nu er mig berettet, at den hellige Gregorius skal have i hans *Dialogo* sagt, at der ere Piine-Steder i Sicilien, i den Ild, som der er g): men man *) kan dog

accersat, caloreque solari, utpote longe distans, parum foveatur, eminentiores montium tractus nivibus abundent necesse est. Sed de impetu ignis, qvi ibi sævit, qvid dicam, miræ enim indolis est, non æque constat. De flammis Æthnæis fama percepi, quod admodum furent; hæ vero & lignum comburunt & terram. Jam in Dialogo *sancti Gregorii perhibetur in Sicilia, igneque ibidem ardente, poenarum locum esse; in igne vero,*

z) *al.* mikinn ofurgáng.
a) *al. Membr. & cb.* um hann.
b) *ita hæc qvidam CC. Un. disponunt, idqve recte, alii ad Islandiam referunt, qvod seqventibus repugnat.*
c) *qvidam CC. Un.* jarn.
d) *alii CC. Un.* þó er mer sva frasagt.
e) *ita rectius, alii habent:* i Dialogo hinn H. Greg. hafi.
f) *CC. Un.* pislarstadir eru.
g) *iidem add.* mikill ofygangr at.
*) *iidem* enn draga meiri likindi.

z) Overlast.
a) der er en underlig Egenskab hos den.
c) Jern.
d) dog er mig saa berettet herom.
g) saa megen Overmagt af.
*) endnu større Rimeligheder medføre det.

ri líkindi til þess, at i þessum elldi, er á Islandi er, at þar se víst pínslar-stadir; fyrir því at sá elldur, er i Sikiley er, þá dregur hann til *h*) sinnar næringar kvika luti, þar sem hann brennir jörd ok tre; þviat treït er kvikt; þat vex ok gefur grænt lauf, ok sua *) hrörnar þat ok þornar, þegar þat tekur at deya. Enn fyrir því má þat kvikt kalla medann þat *i*) er grænt, at þat deyr *k*) þegar er þat hrörnar. *l*) Jördina má ok víst kvika kalla; hun gefur stundum mikinn ávöxt; enn þegar sá er nidurfallinn ok hrörnadr, þá gefur hun enn nyjann ávöxt; sua ok aull líkamlig skepna, er kvik er, þá er af jördu *) giör, ok má hana því víst kvika kalla. Enn hvert-

dog anføre meget større Rimeligheder til (at bestyrke) det, at der i denne Ild, som er paa Island, maae vist være Piine-Steder; efterdi den Ild, der er i Sicilien, drager h) til sin Næring levende Ting, i det den brænder Jord og Træe; thi Træet er levende; det voxer og giver grønne Blade, derpaa førnes det og tørres, naar det begynder at døe. Men derfor kan det vel kaldes levende medens det i) er grønt, at det døer k) saasnart det førnes. l) Jorden kan og vist kaldes levende; den giver undertiden megen Frugt; og naar denne er nedfalden og raadnet, da giver den endnu en nye Frugt. Samme er med alle legemlige Skabninger, som ere levende, at de *) ere avlede af Jorden, og maae denne derfor vist kaldes levende. Men

vero, qui in Islandia flagrat, multo majore verisimilitudine concludi posse reor, certum poenarum locum esse: Ignis enim Siciliæ cum terram & ligna consumat, vivas res sibi in alimentum convertit, lignum qvippe vitam habet, utpote quod crescat virentiaque folia emittat, ac tandem mori incipiens flaccescat & arescat, quamdiu autem viret vivum dici meretur, & ubi flaccescit, in extremis agere. Vitam autem terræ non de nihilo tribues, cum insignem fructuum copiam proferat, qvibus decidentibus & putrefactis, novos iterum fructus producit; neqve minus eapropter vivere dicenda est, quod ex ipsa factæ sint omnes

h) CC.*Un.* sin.
**) *iidem* hrofnar, hræfnar.
i) *iidem* grær. *k*) *iidem* medan.
l) *iidem* Enn jördina má víst k. k., þviat.
*) *plurimi* grær.

h) sig.
i) groer.
k) medens.
l) men Jorden maae vist — thi.
*) voxe, næres.

hverntveggia þenna lut, treit ok jördina, þá brennir Sikileyar elldur, ok dregur til sinnar næringar. Enn sá elldur, er á Islandi er, þá brennir hann ecki tre, þó at í hann se kastat, ok ecki jördina, enn steina ok hardt berg þá dregur hann til sinnar natturu ok næringar, ok kveikist þár af; sua sem annar elldur af þurrum vidi; ok er alldrei sua hardur steinn ne *) berg, at **) sa elldr brædi *m*) ecki sem vax, ok brenni sídan sem feitt oleum; enn þó at þu skiótir treinu i elldinn, þá *n*) svidnar þat at eins, enn brennur eigi *o*). Nu met þvi at þessi elldur vill ***) eigi vit annat nærast *p*), enn vit dauda skepnu, (þviat ver vitum at daud skepna er steinn ok

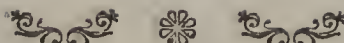
Men begge disse Ting, Træet og Jorden, brænder Siciliens Ild, og drager det til sin Næring. Den Ild derimod, som er i Island, brænder ikke Træe, skiønt det bliver kastet deri, ikke heller Jorden, men Steene og den haarde Klippe drager den til sin Natur og Næring, og tændes derved, ligesom en anden Ild ved tørt Brænde; og er der aldrig saa haard en Steen eller Klippe, at denne *) Ild jo smælter den som Vox, og fortærer den siden som en feed Olie; men skiønt du stikker Træe i den Ild, da svides det alene, o) men brænder ikke. Efterdi nu denne Ild **) ikke vil næres p) ved andet, end ved en livløs Skabning, (thi vi vide, at Steen og Klippe er en livløs Skabning), men forsager

omnes creaturæ corporeæ. Horum utrumqve, lignum nempe & terram, ignis Siciliæ comburit, iisqve alitur. Ignis autem Islandiæ ligna terramve, quamvis in eum conjiciantur, non comburit, lapides autem & durissima saxa, ut suum alimentum, consumit, iisqve nutritur, non secus ac ignis communis aridis lignis. Nec tam dura cautes aut lapis invenitur, quin ceræ ad instar liqvescant, ac deinde, pingvis olei more flammam concipiant: ligna vero injecta dictus ignis exterius tantum adurit, penitus nunqvam consumit. Iccirco qvoniam hic ignis inanimatis solum creaturis, cujusmodi lapides & saxa

T

*) CC. *Un.* biarg. **) *iidem* hann brádni.
m) *iidem* bræder — brenner.
n) *iidem* svídr.
o) *al.* ok vill eigi brenna.
***) CC. *Un.* vit ecki annat.
p) *alii*: alast, fædazt.

*) samme jo smæltes.
o) og vil ikke brænde.
**) vil ved intet andet næres.
p) fødes.

ok berg), enn hann hafnar allri þeirri ſkepnu, er annar elldur q) fædizt vit, þá má þat víſt r) kalla, at ſá elldur er daudur, þviat þeir lutir ero allir daudir er hann s) næriſt vit, ok t) er hann til þeſs líkaſtur, at hann ſe helvítis elldur; þviat þar ero allir lutir daudir.

Suo u) virdazt mer ok vötn þau ſum er þar ero, at x) ſamri y) natturu um daudleik ſinn, ſem elldur ſá, er nu ræddum ver um. Þviat þar ero þær kelldur, er æ z) vella ákafliga bædi vetur ok ſumar. Nu a) er ſtundum ſua b) mikill ákafi

ſager al den Skabning, ſom anden Ild føddes q) ved, da kan det viſt ſiges r), at den Ild er død, thi alle de Ting ere døde, ſom den s) næres ved, ſaa at den er ligeſt til det, at den maae være Helvedes Ild; thi der ere alle Ting døde.

Saaledes ſynes mig og u) nogle af de Vande, ſom der ere, x) af ſamme y) Natur, i Henſigt til deres Dødhed, ſom den Ild, vi nu talede om. Thi der ere de Kilder, ſom z) ſtedſe kaage ſtærkt i Skum, baade Vinter og Sommer. Undertiden a) er endog ſaa ſtærk

& ſaxa eſſe novimus, amat accendi, & rebus, quæ a communi igne ſolent conſumi, nutriri recuſat, mortuus jure dici meretur; ideoque de ipſo potius quam aliis veriſimiliter concluditur, quod ſit ignis infernalis, cum mortuæ ſint omnes res, quas infernus habet.

Idem judicium fero de nonnullis in Islandia obviis aquis, nimirum, ſi earum quasdam proprietates ſpectes, quod æque ac ignis, de quo jam diſſeruimus, mortuæ ſint. Sunt enim fontes qui continuo, per hyemem juxta ac æſtatem, fervide ebulliunt, non nun-

q) CC. *Un.* nærizt, fædizt á.
r) *iidem* kalla daudann (dauda) elld.
s) *iidem* kveikizt.
t) *Hæc quidam* CC. *Un. prorſus omittunt, alii ſupra collocant poſt verba:* ſá elldr er daudr.
u) *iidem* ſynizt (lytz) mer ok um vötn þau.
x) *iidem* þá eru þau med.
y) *iidem* ſumri.
z) *al.* æ ok æ *abundanter.*
a) CC. *Un.* ok.
b) *iidem* mikil akefd þeirra vellu.

q) næres, fødes paa.
r) kaldes en død (Dødens) Ild.
s) tændes.
u) om de Vande.
x) at de ere af.
y) i nogle deres Egenſkaber.
z) ſtedſe og altid.
a) og er undertiden ſaa.

kafi á vellu þeirra, at þær ſpya lángt i lopt upp þvi eno heita vatni c); enn hvat ſem menn leggia þar ihiá kelldunum, í þeim tíma, er þær ſpyia, hvert ſem þat ero klædi eda tre, edá hvatki lutur d) þat er, e) ef þat vatn kemur á í nidurfalli ſino, er kelldan hefr adr upſpytt, fyrir ofurhita ſakir, þá verdur þat allt at ſteine; ok þiki mer f) þau líkindi mezt tildraga, at vatnit man daudt vera, at þat dregur g) til daudrar nátturu hvervetna þat, ſem þat vætir met ſinu ádrifi; þvi ſteinninn hefer dauda nátturu. Enn met þvi at ſá elldur væri ecki daudur, ok yrdi hann met einhverri h) landſins nátturu edur *) atburdum, þá i) mætti þetta líkaſt vera

ſtærk en Heftighed ved deres Kaag, at de ſpye c) det heede Vand heit op i Luften; men hvad man lægger der hos Kilderne, paa den Tid, da de ſprude, enten det ere Klæder eller Træe, eller hvad Slags d) Ting e) det er, om det Vand, hvilket Kilden før haver opſprudet for den umaadelige Heedes Skyld, kommer derpaa i ſit Fald, da bliver det alt til Steen; og ſynes mig f) de Rimeligheder helſt at føre det med ſig, at det Vand maae være dødt, at det ſaaledes g) fører alt det til en død Natur, ſom det væder med ſin Beſtænkelſe; thi Steenen haver en livløs Natur. Men om denne Ild ikke var livløs, og om den kunde være opkommen af nogle h) Landets naturlige Egenſkaber eller

nunqvam tanto impetu, ut aqvas calentes ſublime in aerem eructando ejaculentur. Qvidqvid autem fontibus iſtis, dum aqvas ferventes eructant, adjacet, pannus ſit ſive lignum, ſeu qvæcunqve alia materia, ſi fervente aqva, æſtu fontis projecta madeſcat, totum in lapideam tranſit ſubſtantiam. Veriſimile itaqve mihi videtur mortuam eſſe hanc aqvam, cum res ſua adſperſione humectatas in mortuam tranſire naturam, qva lapidem T 2 *qvæ-*

c) *al. add.* ur ſer.
d) *al.* hvat lítit, hvat litill lutr. *al.* hvat lind *forte* kind, kyns.
e) CC. *Un.* ſem vatn þat kann á at koma.
f) *iidem* likindi til draga.
g) *iidem* dregr allt til nátturu daudrar, *reliqva omittunt.*
h) *iidem* heims. *) *iidem add.* ſtorum.
i) *iidem* þætti mer þetta likligazt.

c) af ſig.
d) hvad lidet, hvor liden Ting, hvad Slags.
e) ſom det Vand kan komme paa.
f) Rimeligheden at tilſige.
g) drager alting til en død Natur.
h) Verdens, Jordens.

vera um *k*) vöxt landsins, at grundvöllur þess man vaxinn mörgum ædum *l*) ok tómum *m*) smugum edur stórum holum. Enn sidan kunna þeir atburdir at verda, annathvert af smugligum *n*) vindum, edur af afli gnianda giálfurs *o*), at *p*) þessar *q*) smugur edur holur verdi fullar af vindum, sua miök, at þær þoli eigi umbrot vindsins, ok kunno þadan af at koma landskiálftar þeir inir miklu *r*), sem verda á þvi landi. Nu ef þetta mætti vera *) met nockorum líkindum edur hætti, þá *s*) mætti þat vera af þvi hinu stóra ok sterka umbroti, er *t*) vedur

ler *) Tildragelser, da maatte i) dette blive det rimeligste om Landets k) Dannelse: at dets Grundvold maae være besat med mange Aarer l) og tomme Gange m), eller store Huller. Men siden kunde de Tildragelser skee enten ved n) giennemtrækkende Vinde, eller ved den o) fnysende Søes Magt, p) at disse q) Render eller Huller blive saa overmaade fulde af Vinde, at de ei kunne taale Vindens Bevægelse, og kunde deraf foraarsages de stærke Jordskiælve r), som blive i det Land. Om nu dette kunde være *) efter nogen Rimelighed eller naturlig Maade, da s) maatte det være af det store og stærke

præditum esse notum est, efficiat. Si vero ignis iste mortuus dici non mereretur, ejusque natura terræ qualitatibus originem deberet suam, vero qvam proxime accedit, qvod imus insulæ fundus venis, meatibus, & cavernis majoribus scateat, qvæ impetum & luctam ventorum, qvibus replentur, haud perferant, unde magni illi terræmotus videntur ortum trahe-

k) CC. *Un.* vötn. *l*) *al.* hædum edo.
m) CC. *Un.* rumum.
n) *iidem* miklum, smogligum, smaugligum, snöggligum.
o) *al. M. & cb.* ginianda gialfs (giáls, giálls).
p) *al.* enn — verda — þola.
q) CC. *Un.* þær ædar.
r) *ita* CC. *Un.*, *al.* ok kann þadan af þat at koma, at landskialftar þeir verdi hiner (hino) stóro.
*) *iidem* at likendum.
s) CC. *Un.* kann vera, at af inu stora broti.
t) *al.* verdr, verit hafdi, verit hefr.

*) store, betydelige.
i) skulde mig synes dette at være.
k) Vande.
l) Høie eller.
m) Rum.
n) stærke Vinde, Trækvinde, hastige Vinde.
o) glubende.
p) men — blive — taale.
q) de Aarer.
r) og kan deraf komme, at der blive de store Jordskiælve.
*) rimeligviis.
s) kan det være, at af det store Brud.

ur hefer i grundvöllum landſins, ſva ſem ek hefi nu um rædt, at *u*) þadan mætti elldur ſá hinn mikli *x*) kveikiaſt ok koma, er breſtur *y*) upp i ymſum ſtödum landſins, ok velldr vatnit því, at jördin brennr eigi, enn elldrinn, at hon ſöckr ecki.

Nu ſkalltu þetta eigi hafa fyrir *z*) ſannfrædi, at ſua ſe, ſem nu hauſom ver umrædt, nema helldur *a*) þat, at draga ſlíka luti ſaman til líkinda, er *) vænligaſtir þiki tilvera; fyrir því at þat *b*) ſiáum ver, at af abli **) kemur elldur allur; þar ſem ſaman kemur högg hards ſteins ok hardt járn ***), þá kemur þar elldur af því járni *c*) ok abli, er þau ber-

ſtærke Arbeide, hvilket t) Luſten haver i Landets Grundvolde, ſom jeg nu haver talet om, at u) deraf maatte x) optændes og komme den ſtore Ild, ſom y) bryder ud paa adſkillige Steder i Landet; og volder da Vandet, at (Jorden) Landet ikke brænder, men Ilden, at det ikke ſynker.

Dette ſkal du dog ikke antage for en Sandhed z), at det virkelig er ſaaledes, ſom vi nu have ſagt derom, men heller a) det aleene, at ſamle ſlige Ting til et Slags Rimeligheb, ſom *) ſynes at være de (venteligſte) beqvemmeſte dertil; thi det ſee b) vi, at al Ild kommer af noget Slags Magt eller Styrke: hvor den haarde (Flinte-) Steens **) Hug og det haarde Jern (Staalet) mødes, da kommer

trahere, qui in dicta inſula contingunt. Hæc autem, ſi quo pacto aut qva probabilitate fieri poſſunt, videntur cauſa eſſe vehementis illius ignis, qui in variis illius terræ locis erumpit, utpote concuſſionibus ſubterraneis concepti; eſtque aqva in cauſa, ne terra ardeat, ignis vero ne mergatur.

Cæterum hæc licet certa venditare non auſim, interim eo fine ſunt allata, ut probabilibus conjecturis, ceu viam aperiant; nam obſervamus, ex vi qvadam ignem ſemper elici, utpote, qvoties mutuis ictibus ſilex & chalybs concutiuntur, mox, conflictu facto, ex

u) CC. *Un.* ok *male.* x) *iidem* afkoma.
y) *al. M. & cb.* brennr.
z) CC. *Un.* ſönn (ſanna) frædi.
a) *iidem* hitt. *) *iidem* vænligaſt þikir.
b) *iidem* vitum. **) *iidem* ofurafli.
***) *al.* hardz jarns. c) CC. *Un.* afli.

t) der bliver, havde, eller, haver været.
u) og. x) fremkomme. y) brænder.
z) ſand Kundſkab (Underviisning).
a) hint. *) kan ſynes meeſt venteligt.
b) vide.
**) og det haarde Jerns.

beriazt: triám máttu ok til þess saman*) rída, at þar fáizt elldur, af þvi erfidi, er þau hafa: þat verdur ok idugliga, at tveir vindar *d*) rísa upp i senn, hver i mót audrom, ok ef þeir mætazt i lopti uppi, þá verdur þat mikit högg, sem þeir koma saman; *e*) ok þat högg gefur mikinn elld af ser, ok dreifist hann vída um lopt. Þat kann ok stundum veita *f*) at fá elldur dreifizt til jardar, ok giörir þar mikinn skada, ok brennir hus, ok stundum skóga, *g*) eda skip i hafi. Ok *h*) allir þessir elldar, er nu hefi ek talda, hvert sem þeir koma af jarni, edur vinda umbroti i lopti, edur af einhveriu þvi ofurefli, er *i*) elldur má afgiör-

mer der Ild af det Jern, og af den Magt, hvormed de slaaes paa hverandre: Træstykker kanst du og saa længe gnide *) tilsammen, at der faaes Ild, af det Arbeide, som de have: det skeer og ofte, at to d) Vinde reise sig paa eengang, den eene mod den anden, og om de mødes oppe i Luften, da bliver det et stort Slag, naar de støde sammen, e) og det Slags giver stærk Ild af sig, og den udspredes viidt omkring i Luften. Undertiden kan det og træffe f), at den Ild spredes ned paa Jorden, og giør der en stor Skade, og brænder Bygninger, og undertiden Skove, g) eller Skibe paa Havet. h) Alle disse Ilde, som jeg nu haver opregnet, enten de komme af Jern, eller af Vindenes Tumlen i Luf-

ex chalybe provocatur ignis; ex mutuo quoqve lignorum confrictu ignem elicere poteris. Sæpe quoqve accidit, ut ubi duo venti contrarii in aere concurrunt, edito mox impetuoso fragore, ignem producant, qvi, late per aerem sparsus, in flammas exit, quæ non raro in terram delapsæ multopere nocent, cum domus & interdum nemora itemqve naves in mari incendant. Omnes autem ignes, quorum mentionem feci, sive ferro, sive ventorum

*) *al.* tillamans.
d) CC. *Un.*, *al. Membr. & ch.* elldar.
e) CC. *Un.* sva at þat högg gefr.
f) *iidem* vera. *al. Membr. & chart.* ok verdr stundum.
g) *al.* ok.
h) CC. *Un.* enn.
i) *iidem & al. Membr.* elld má gefa, elldr má gefazt af til.

*) tilsammen.
d) Ilde.
e) saa at det Slag giver.
f) være; og skeer det undertiden.
g) og.
h) men.

giörazt, þá brénna þeir þó *k*) tre, ok skóga, ok jörd. Enn sá elldur, er fyrr ræddum ver um, ok uppkemur á Islandi, þá hafnar hann þessum lutum aullum, sua sem firr sögdum ver ifrá. Nu draga þau líkindi *l*) helldur grun á hanns nátturu, at hann man helldur koma af daudligum lutum, ok af *) audro efni, enn þessir *m*) elldar er nu ræddum vit um. Ok ef þat er met þeim *n*) hætti, sem nu höfum ver grun um, þá er þat líkligt, at þeir hinir stóru landskialftar, er þar verdá á þvi landi, *o*) verdi af ofurgángi elldz þess, er *p*) umbryzt i grundvöllum landsins oc undirdiupum.

Enn

i Luften, eller af nogen saadan Overmagt, hvoraf i) Ild kan giøres, k) da brænde de dog Træe og Skove og Jord: den Ild derimod, hvilken vi før talede om, og opkommer i Island, forsager alle disse Ting, som vi før fortaalde om. Disse Rimeligheder stiste l) nu helst den Formodning om dens Natur, at den meer maae komme af dødelige Ting, og af *) andet Evne, end m) hine Ilde, som vi nu talede om. Og om det er n) paa den Maade, som vi nu have Formodning om, da er det rimeligt, at de store Jordskiælve, som blive i det Land, o) foraarsages af den Ilds Magt, som p) tumler sig om i Landets Grundvolde og Afgrunde.

Endnu

rum in aere conflictu, sive alia qvavis vi, qvæ ignem parit, ligna, sylvas & terram comburunt, sed ille, qui in Islandia est, & cujus mentionem antea fecimus, ista cremare recusat: hinc probabiliter colligimus ortum ejus e rebus mortuis, & aliis, quam proxime enumeratis, derivandum esse. Et si hæc res eo stet talo, quem suspicamur, terræ motus ex vehementi ignis subterranei impetu oriantur probabile admodum est.

Plura

k) CC. *Un.* ok brenna þeir.

l) *ita iidem*, *al.* likindi til ok helldur grunar um.

*) *iidem* annari natturu ok efni.

m) *alii*: þessu, *vel* þessi elldr.

n) CC. *Un.* & 2 *ch.* vexti sem nu höllodom ver (en ver kaullum hellzt) grunum til. *al.* *M.* & *ch.* sem nu höfum vid grun uppá.

o) CC. *Un.* þá verda þeir.

p) *iidem* bryzt.

i) som kan give Ild, hvoraf Ild kan gives.

l) trække helst til den Formodning om.

*) anden Natur og Evne.

m) end dette, denne Ild.

n) af den Beskaffenhed, som vi nu hældede (som vi meest hælde) Formodninger til; som vi nu have Formodning om.

o) da blive de.

p) brydes.

Enn girnunzt ek med leyfi *q*) nockurs at ſpyria um þenna elld. Þer gátut þeſs fyrr i ydvarri rædo, at Gregorius hefdi ritat i *Dialogo*, at i Sikiley væro pínſlarſtadir, enn *r*) mer þiki meiri líkindi tildraga, *s*) at á Islandi muni vera pínſlarſtadir. Enn þar ſem þer *t*) ræddit fleyra um, at ſua mikil gnógt verdur elldſins i grundvaullom landſins, at landſkiálftar verdi af umbroti hanns; *u*) enda er elldurinn ſua heitur vit ſtein ok berg, at hann brædir þat ſem vax, ok nærizt vit þat eina ſidan, þá hugda ek, at hann mundi brátt *x*) bræda alla grundvaullo *y*) undan landinu ok ſva aull berg-

Endnu lyſter mig, med Tilladelſe, at ſpørge q) noget om denne Ild. I erindrede for i Eders Tale, at Gregorius havde ſkrevet i hans *Dialogo*, at der i Sicilien vare Pine-Steder for de Fordømte; mig ſynes ogſaa r) ſtærkere Rimeligheder at ſtiile derhen, s) at diſſe Pine-Steder maae være i Island. Men da I t) mælder videre, at der bliver ſaa ſtor en Overflødighed af Ild i Landet Grundvolde, at der blive Jordſkiælve af dens Tumlen; og u) denne Ild desuden er ſaa heed for Steen og Klipper, at den ſmælter ſligt ſom Vox, og næres ſiden alene derved: da ſkulde jeg tænke, at den ſnart maatte x) ſmælte alle Grundvoldene neden fra Landet,

Plura de hoc igne ſubterraneo interrogare libet: Dixiſti nuper Gregorium in Dialogo *ſuo ſcripſiſſe, quod Sicilia ſit poénarum locus, ſed probabilius mihi videtur, quod Islandia ſit. Aſt ſi tanta ſit ignis ſubterranei copia, ut conflictu flammarum terræ motus oriantur, cumqve ignis lapidibus & ſaxis tam infenſus ſit, ut ea ceræ ad inſtar liqvefaciat, iisque tantum alatur, crederem fundum inſulæ & omnia ſaxa cito ab igne con-*

q) CC. *Un.* at (tala lengra) ræda um þenna elld leingur *al.* lengra.
r) *iidem* enn enn þiki mer her.
s) *iidem* á Islandi, at þar munu píſlarſt. vera.
t) *iidem* ræddut — væri — yrdi.
u) *al. Membr. & ch.* ok elldrinn ſua hæittur vid ſteininn edr bergit, at hann brennir.
x) *al.* brenna.
y) *al. add.* landſins *abundanter.*

q) at tale længer. || at tale om denne Ild længere, udførliger.
r) men her ſynes mig endnu ſtørre.
s) om Island, at der maae være P. St.
t) mældte — var — bleve.
u) Ilden ſaa farlig for Steenen og Klippen, at den brænder.
x) brænde.

bergin. Þó at z) ydur nu þiki a) bernslig ſpurning mín um þeſsa luti, þá villda ek þó þeſs ydur bidia, at þer ſvaurodot líkindliga b); þviat margs man ek þeſs ſpyria, at helldur man æſku at kenna enn vitzku.

Ecki c) efunzt ek í þvi, at pínſlarſtadir ero á Islandi, i fleyrum ſtaudom, enn i elldinum einum, ok fyrir þvi at *) eigi er minni ofurgángur jökla ok froſtz á þvi landi, helldur enn elldſins. Þar d) ero ok þær kelldur ok vellandi vötn, ſem firr e) ſögdum ver ifrá. Þar ero ok ísköld vötn, þau er falla undan jöklum, ſua ſtórum, at berg ok jörd er f) hiá

det, og ligeledes alle Klipper. Omendſkiønt nu z) mit Spørsmaal om diſſe Ting maae ſynes Eder barnagtigt, da vil jeg dog bede Eder derom, at I ſvarer føieligen b) dertil; thi ventelig kan jeg ſpørge om meget af det Slags, ſom meer ſmager af Ungdom end Viisdom.

Jeg c) tviler ikke derpaa, at der jo ere Pineſteder i Island, endog paa fleere Steder, end i Ilden alene, og det fordi at der i det Land er *) lige ſaa ſtor Overmagt af Jisbierge og Froſt, ſom af Ilden. Der ere d) og de Kilder og ſydende Vande, ſom vi e) tilforn berettede om. Der ere og iiskolde Vande, ſom falde udaf Jisbiergene, med ſaa ſtærk en Fart, at Klipper og Jord, ſom f) ligger

conſumenda. Verum licet puerilis hæc videatur inſtantia, velis tamen, quæſo, humaniter eam diluere: multa qvippe qværam, quæ pueritiam meam magis quam eruditionem coarguent.

Nullus dubito, qvin aliis etiam in Islandiæ partibus, quam illis igne refertis, poenarum loca ſint; nam non minor eſt ibidem nivium concretarum & frigoris, quam ignium vis & immanitas: ſunt etiam ibidem ferventes fontes & frigidi torrentes; quorum

z) CC. *Un.* ek ſpyrí ſliks heimſliga med (huga) hugarreikan (hugrækni) um ſlika hluti.
a) *al.* barnligr ſpurdagi minn.
b) CC. *Un.* likindalega, linlega, línkinnlega, ſkírlega, þolinlega. c) *iidem* jſunz ver.
*) *iidem* eingo minni er.
d) *iidem* ero vellandi kelldur.
e) *iidem* var fráſagt.
f) *iidem* í hía liggia.

z) jeg ſpørger om ſligt uforſtandigen, med Uvished i mit Sind (vaklende Tanke) om ſlige Ting.
b) rimeligen, føieligen, med Medlidenhed, tydeligen, taaligen.
c) vi tvile. *) ikke mindre — end.
d) kaagende Kilder.
e) før er blevet berettet.
f) ligge.

hiá liggur, þá ſkiálfa þau, fyrir *g*) þær ſakir, at vatnit fellur ſua ſtrídt, *h*) ok met ſua ſtórum foſsum, at bergin ſkiálfa fyrir ofureblis ſakir ok ſtrídleiks; ok ecki meigu menn tilgánga at forvitnazt á þá árbacka, nema laung reip *i*) hafi, ok ſe borin á þá menn, er til vilja forvitnazt at ſiá, ok ſiti hinir fiærri *k*), er giæta reipſins, ſua at þeir *) eigi koſt at draga þá þegar aptur til ſin, þegar *l*) ſtrídleiki vatnſins ærir þá. Nu ætla ek þat víſt, at hvervetna þar ſem ſua mikil ákefd verdur *m*) i ſlíkum ognar-lutum ok upphöfum, at þar ero víſt pínſlarſtadir; ok ſynir Gud *n*) mönnum fyrir þvi ſua mikla

ger derhos, ſkiælve, for g) de Aarſagers Skyld, at Vandet falder ſaa ſtridt, h) og med ſaa ſtore Styrtninger, at Klipperne ſkiælve for den Overmagts og Stridheds Skyld; og kunne ikke Menneſker gaae til, for at ſee dem om, paa de Aabredder, uden i) de have lange Reeb, og diſſe blive kaſtede om de Perſoner, ſom lyſtes til at ſee dette, og hine da ſidde k) langt borte, ſom paſſe paa Reebet, ſaa at de kunne have i ſin Magt, at drage dem ſtrax tilbage til ſig, l) ſaaſnart Vandets Stridhed gier dem ære i Hovedet. Nu holder jeg det for viſt, at hvorſomhelſt der viſer ſig ſaa ſtor en Hæftighed i ſaadanne forfærdelige Ting og Aarſager, at der viſt ere Pineſteder; og

rum iſti, relictis nivium concretarum molibus, tanto impetu feruntur, ut ſaxa & vicinæ ripæ, ob præcipitem aqvarum curſum & cataractarum inſolentiam, adeo commoveantur, ut ripas, ſciſcitandi gratia, nemini tutum ſit adire, niſi cataractas perluſtraturus longis implicetur funibus, ab aliis hominibus, aliqvantulum a ripa diſtantibus, cuſtodiendis, eum in finem, ut illi retrahant ſpeculatorem, ſi vertigine capiatur. Hinc certe colligo, ubi tanta eſt elementorum vehementia, ibi poenarum eſſe loca, Deumqve tam ingen-

g) CC. *Un.* þá ſauk.
h) *iidem* ſtridt, at ecki megu.
i) *iidem* ſe borin á manninn þann er til forvitnaz.
k) *iidem* fiorer *ſine dubio culpa librarii.*
*) *iidem* hafe.
l) *iidem* ſtyrkleikr vazins hrærer hann.
m) *iidem* at, af.
n) *iid.* fyrir þvi mönnom opinberlega ógurliga.

g) af den Aarſag.
h) ſtridt, at Menneſker ikke kunne.
i) der blive lagte Reeb paa den Perſon, ſom ſeer til.
k) fire.
l) om Vandets Styrke rører ham.

mikla ógnarliga luti opinnberliga á jördo, at menn skuli þvi meir o) vit siá, ok ætla meir met ser, at þó væri miklar p) pínslinnar til at hyggia, q) þó at madrinn skyldi þola sidan, er hann r) er framfarinn, sem nu ser hann, medan hann s) lifir á jördu; enn t) helldr þat, at hann skal *) hallda þat met ser, at miklo u) muno þeir lutir stærri er usyniliger ero, ok hanom ero ecki lofadir at siá. Enn þessir lutir ero til vitnisburdar, at þat er ecki logit, er oss er sagt, at þeir menn eigo kvala vonir **) er framfara af þessum heimi, ok her vilia ecki x) vitsiá medan þeir lifa, fyrir sakir illra

og viser Gud Menneskene derfor saa store skrækkelige Ting aabenbarlig paa Jorden, (ei alene) at Menneskene desmeere skulle see dem for o), og desto meere eftertænke hos dem selv, at p) disse Plager ere dog store at tænke paa, q) skiønt Mennesket skal udstaae dem siden, efterat han er udgaaet af denne Verden, som han nu seer, medens han s) lever paa Jorden; men t) endog meget meer, at han skal *) hos sig selv overbevises om, at de Ting u) maae være meget større, som ere usynlige, og som ikke ere ham tilladte at see. Men disse Ting ere til Beviis, at det er ikke opdigtet, som os er blevet sagt, at de Mennesker have Pine at vente, *) som gaae ud af denne Ver-

ingentes & stupendas res in terra coram ostendere, ut homines cautiores evadant, cogitentque, calamitates homini e vivis excedenti quantæ sint exspectandæ, & inprimis, ut secum reputent, invisibilia multo mojoris esse momenti, qvam qvæ cerni possunt. Testantur etiam ista non ficta esse qvæ dicuntur, de futuris poenis eorum, qvi, contracto male agendi cacoëthe, vitam, dissolute & turpiter actam, tandem finiunt: indocta porro plebs in animum forte induceret suum, poenas damnatorum non esse præter figmenta & næníias ad ter-

U 2

o) CC. *Un.* vidvaraz enn ádr.
p) *iidem* ógner. q) *iid.* at þat skylldi hann.
r) *iidem* madrinn væri.
s) *iidem & alii:* er i þvísa holldi.
t) *iidem* hitt skal madrinn ætla med ser (sem er). *) *iidem* þat ætla.
u) *iidem* ero þeir. *al.* miklum mun se þeir stærri luter. **) *iidem* þá þeir fara — er her.
x) *iidem* vidvaraz.

n) derfor Menneskene aabenbarlig forfærdelige.
o) tage dem vare meer end før.
p) disse Trusler, Forfærdelser.
q) om han end skal lide det siden.
s) er i dette Kiød.
t) men Mennesket skal endog tænke hint hos sig (som og er virkelig saa). *) tænke.
u) ere. || maae være en anseelig Deel større.
**) naar de gaae ud — som her ville.

ra verka ok ranglætis. Enn þat mætto ella *) hyggia margir fáfródir menn, at þat væri ecki annat enn lygd ok einkis verdt, nema mælt fyrir ógnar ſakir, ef eigi væri ſlíkt vitni til *y*, ſem nu hauſom vit umrædt; enn nu má eingi dyliazt vit, *z*) ſá er ſiá má fyrir augum ſer, fyrir þvi at ſlíkir lutir ero *a*) oſs ſagdir frá pínſlom helvítis, ſem *b*) nu má ſiá i þeſsi ey, er Island heitir; þviat þar er gnógt ellds **) yfirgángs, ok ofurebli froſtz ok jökla; þar er vellandi vautn, ok ofſtrídleikur iskalldra vatna.

Enn

Verden, og ville her ikke ſee dem for x), medens de leve, for onde Gierningers og Uretfærdigheds Skyld. *) Mange vankundige Menneſker maatte og ellers tænke, at det (om de ævige Straffe) var ei andet end Løgn og intet værdt, men kun ſagt for Truſels Skyld, hvis derpaa ikke var ſaadant et Beviis y), ſom vi nu have talt om; Nu kan derimod ingen være uvidende derom, z) naar han kun kan ſee hvad der er for hans Øine, fordi juſt det Slags Ting ere a) blevne os berettede om Helvedes Plager, ſom b) man nu kan ſee paa denne Øe, ſom kaldes Island; thi der er Overflødighed af Ildens **) Raſerie, og Overmagt af Froſt og Jisbierge; der ere kaagende Vande, og iiskolde Vandes umaadelige Stridhed.

Men

terrorem injiciendem conſutas, niſi præſto eſſent tam luculenta, quæ diximus, teſtimonia, quibus fides ab oculatis derogari non debet: nam ea de poenis infernalibus nobis narrantur, quæ in inſula illa, quæ Islandia vocatur, conſpicua ſunt; ibi enim eſt ſævientis ignis copia, & gelu, & nivium inſignis quantitas, ferventes porro aquæ & frigidiſſimarum cataractarum impetus.

Sed

*) CC*Un*. óſroder menn ſkynia.
y) *al.* ſlíkir vitnisburdir íhiá. *al.* beri (*forte* væri) ſlíkir ógnar-lutir til vitnisburdar íhiá.
z) CC.*Un*. fyrir þvi at.
a) *iidem* og ſua ſagder frá helvíti.
b) *iidem* Sikiley oc Islandi.
**) *iidem* oſgángs. *al.* ofrgangr ellds.

x) agte paa dette. *) Ukyndige — ſlutte.
y) ſlige Vidnesbyrd derhos. || hvis ſlige Forfærdelſer ei bare (vare til) Vidne derom.
z) efterdi man kan ſee det for ſine.
a) ogſaa ſagte om Helvede.
b) om Sicilien og Island.
**) Magt. || Voldſomhed af Ild.

Enn þeir lutir, er þu ræddir ádr um elldinn, at hann mundi bræda eda brenna grundvaullo *c*) landſins edur fiöllin, ſua at *d*) allt landit mundi af þvi tínázt; þá má þat eigi verda, fyrir þann tíma, er Gud hefer fyrir ætlat, þviat ſu ſkepna ok öll önnur *e*) rædur ſer ecki ſiálf, helldur verda allir lutir eptir þvi at fara, er gudlig forſiá hefer fyrir aundverdo ſkipat; ok man þer þá ſkilianligra *f*) verda, ef ek ſyni þer nockur *g*) þau dæmi, er ſlíka luti megi eptir marka.

Þá er höfdingi daudans villdi freiſta Jobs, þá átti hann þó ecki *h*) völld fyrr, enn

Men de Ting ſom du ſagde før om Ilden, at den maatte ſmælte eller brænde c) Landets Grundvolde, eller Fieldene, ſaa at det d) heele Land kunde forgaae derved; da kan det ikke ſkee, før den Tid, ſom Gud haver forud faſtſat, thi denne Skabning, ligeſom e) al anden, raader ſig ikke ſelv, men alle Ting maae gaae efter det, ſom det guddommelige Forſyn haver beſtemt af Begyndelſen. Dog kan dette blive endnu meer fatteligt f), om jeg viſer dig nogle g) ſaadanne Exempler, hvorefter man kan tage Mærke paa ſlige Ting.

Da Dødens Fyrſte vilde friſte Job, havde han dog ei Magt dertil, h) førend han ud=

Sed redeam ut ad ea, qvæ de igne ſubterraneo monuiſti, nimirum quod liquefaciat tandem & comburat montes & fundamenta inſulæ, unde univerſa peſſum eat; ſtatuo, hæc fieri non poſſe ante præſtitutum a Deo tempus, nam hæc, ut & reliqvæ creaturæ, ſui juris non ſunt, ſed cuncta illi fatorum ordini alligata, qvem divina providentia ab æterno conſtituit: Hæc clariora tibi evadent, ſi exemplis quibusdam ad rem præſentem illuſtrandam utar.

Cum princeps mortis (ɔ: ὁ τὸ κράτος ἔχων τοῦ θανάτου) *tentare vellet Jobum, nullam*

c) CC. *Un.* undan landino.
d) *iidem* þar fyrir mundi landit.
e) *al.* allt annat — ſialft.
f) CC. *Un.* ſkilnara vera.
g) *iidem* nockurar dæmilögur til, at.
h) *al.* framar velldi.

c). Grundvoldene fra Landet.
d) Landet maatte derfor.
e) alt andet.
f) være tydeligere.
g) Tildragelſer til Exempel herpaa, ſom.
h) videre end.

enn hann bad *i)* lofs til, þó at hann villde freista hans; ok þá er hann hafdi *k)* lof til fengit, þá átti hann þó ecki kost framar sinn vilia at *l)* drygia, enn hanom var lof til gefit; þviat giarna mundi hann hafa viliat drepa hann i firrzo, ef hanom *m)* hefdi þat verit lofat. Enn hanom var *n)* þar til leifi gefit, at taka fe hanns, ok tók hann þat allt i firstunni; enn *o)* hanom var ecki lofat *p)* at tína siálfum hanom. Enn þá er hann girntist *q)* optar at bidia leifis til meiri freistni vit Job, helldur enn firr hafdi hann, þá var hanom *r)* lofat at drygia vilia sinn á líkama Jobs, ok *s)* aullom hanns

udbad sig Tilladelse dertil, hvor gierne han end vilde; og da han havde faaet Lov dertil, havde han dog ikke Magt til, videre at l) udføre sin Villie, end ham var givet Lov til; thi vist nok havde han gierne villdet dræbt ham strax, om det havde været m) ham tilladt. Ham var derimod alene givet Lov n) dertil, at tage hans Gods, og tog han det alt strax i det første; men o) ham var ikke tilladt at forraske ham selv. Men da han q) ofter fik Lyst til, at begiære Tilladelse til en større Fristelse mod Job, end han før havde, da blev ham først r) tilladt at fremme sin Villie paa Jobs Legeme, og s) alt det ham var kiærest*). Men den Tilladelse

nullam prius habuit potestatem, licet eum tentare vellet, quam hæc ei concessa fuit; &, concessione a Deo impetrata, suæ malitiæ eatenus obsequi potuit, quatenus certi termini illi præscripti erant; nam lubenter interfecisset Jobum statim ab initio, si illi permissum fuisset: illi autem pecus omne, salvo ad tempus Jobi corpore, permissum fuit perdere, quod & illico præstitit: Ast cùm sæpius rogando instaret, ut sibi liceret magis adhuc tentare Jobum, & cum ejus placito corpus Jobi & ipsius domestici, ea tamen lege, ut

i) CC. *Un.* leyfis ath.
k) CC. *Un.* leyfi *hic & infra.* *l)* *iidem* gera.
m) *iidem* væri þat. *n)* *iidem* til þess.
o) *al.* þviat. *p)* CC. *Un.* leyft.
q) *iidem* epter. *al.* agirntizt enn.
r) *iidem* leyfi gefit.
s) *iidem* öllom þeim hlutum er Job vardadi. *vel* ok aullum þeim varnadi, er (hanom) hann vardadi.

l) giøre, fuldføre.
m) kunde været.
n) til det.
o) thi.
q) endnu higede efter, blev graadig, gierrig.
r) given Tilladelse.
s) alle de Ting som Job vare meest magtpaaliggende.
*) undtagen hans Siæl.

hanns varnadi; *) enn þar leifi t) feck hann ecki at ſkilia önd hanns frá likama, fyrr enn ſá tími kæmi, er ſá hafdi u) fyriræ tlat, er allann koſt atti á x), oc dómsordi rædur y) um. Enn þegar er Satan hafdi leifi fengit til þeſs, at drygia vilia ſinn á hanom, þá ſyndi hann z) brátt, hverſo **) gódviliadr hann var, um þá alla luti, er a) hann átti koſt á. Þviat ſva er ritat, at Satanas tók frá Jobi b) allt offiár hanns ok c) VII. ſyni hanns, ok III. dætur, ok lauſt ſídan allann likam hanns met ógurligri líkþrá millum hvirfils ok ilia.

Nu

delſe t) fik han ikke, at ſkille hans Siæl fra Legemet, førend den Tid kunde komme, ſom den havde u) beſtemt, der havde al Magt x) dertil, og y) raader for Dommen derom. Men ſaaſnart ſom Sathan havde faaet Tilladelſe til, at udføre ſin Villie paa ham, da viiſte han ſtrax, hvor *) velvillig han var, i alle de Ting, ſom a) han havde Magt til. Thi der er ſkrevet ſaaledes, at Sathan tog fra Job al hans b) umaadelige Riigdom, ſamt hans c) ſyv Sønner og tre Døttre, og ſlog ſiden hans heele Legeme med vederſtyggelig Spedalſkhed fra Iſſe til Fodſaalle.

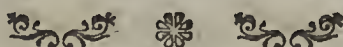
Her

ut animam a corpore Jobi non diſſolveret, relinquerentur, (ille enim qvi arbiter vitæ Jobi & omnium, rerum dominusqve eſt, emortualem illi diem præordinavit a Sathana non anticipandum) mox, qvam benevolus erat, circa ea, qvæ in ejus poteſtate erant, oſtendit, cum non tantum ingenti pecoris copia, filiis ſeptem & tribus filiabus privaret Jobum, ſed etiam totum ejus corpus a capite ad calcem horrenda lepra percuteret.

Illud

*) CC. *Un. add.* utan aund hanns.
t) *iidem* var hanom ecki gefit.
u) *iidem* ádur.
x) *iidem* & *al. Membr.* hanns dómi ok líſdögum.
y) CC. *Un.* domskvædi red.
z) *iidem* ſkiótt.
**) *iidem* gódvilingr.
a) *iidem* honom voro lofader.
b) *iidem*, *al. Membr.* & *ch.* alla gnógt fiár.
c) CC. *Un.* átta.

t) blev ham ikke given.
u) forud.
x) over hans Dom og Levetid.
y) raadede for Dommens Affigt.
*) villig.
a) vare ham tilladte.
b) Riigdoms Overflødighed.
c) otte.

Nu er ſu grein á þvi, er oſs hæfir vel at giæta, at haufdingi lífſins á á aullum lutum valld, ok er hann ſiálfur godviliadur; enn haufdingi daudans er grimmr ok illviliadur, ok á einkis koſt, nema þeſs eins, *d*) at hann þiggur leiſi ádur, af þeim, er aullom lutom rædur, enn *e*) þat er allsvalldandi Gud. *f*) Má fiandinn *g*) fyrir þvi ecki giöra mönnum ſkada, ſua at *h*) þeir tynizt, met daudligum *i*) elldum, þeim er hann kueikir, ok georir ſidan uſlöckvanliga *k*) met ógrligum *l*) jardſkiálftum, edur grimmleik einhverium, edur illſku, þeirri er hann girniſt; at *m*) hann fær ecki leiſi til *n*) meira, enn ſlíkra luta, ſem þá hefer

Her er nu det Mærke, ſom vi bør nøie agte, at Livets Herre haver Magt over alle Ting, og er ſelv god; men Dødens Herre er grum og ildeſindet, og haver intet i ſin Magt, uden det alene, ſom han forud faaer Tilladelſe til, af den, ſom raader for alle Ting, og e) det er den almægtige Gud. f) Derfor kan Diævelen ikke giøre Menneſkene Skade, ſaa at h) de forraſkes, (enten) ved i) de dødelige Ilde, ſom han optænder, og k) giør ſiden uſlukkelige med forſkrækkelige Jordſkiælve, eller ved noget anden ſaadan Grumhed eller Ondſkab, ſom han haver Lyſt til; fordi m) han ei faaer Tilladelſe til n) meere, end til ſlige Ting, ſom han da udfører, og ſom beſt ſees af. des-

Illud vero diſcrimen, quod vitæ & mortis principes intercedit, nobis probe obſervandum eſt; princeps nimirum vitæ poteſtatem habet omnium rerum, ipſe benevolus: ſed princeps mortis ſævus eſt & malignus, & ne in hilum quidem jus habet, niſi ei conceſſum fuerit a ſummo omnium rerum moderatore omnipotente Deo. Poteſt itaque Sathanas hominibus ſubinde nocere, quos affligere poteſt mortuo igne, quem accendit & horrendis terræ-

d) CC. *Un.* er h. þ. adur leiſi til.
e) *iidem* ſá er Gud ſialfr.
f) *iidem* ok má hann. *g*) *iidem* ſatan.
h) *iidem* allt. *i*) *al.* elldi.
k) CC. *Un.* óſlauckinlega. *al.* giætir ſidan vakurliga (vaclega).
l) *iidem* landſkiálftum.
m) *al.* ok *minus concinne.*
n) CC. *Un.* til ſlikra hluta.

e) denne er Gud ſelv.
f) Og kan han.
h) alt.
i) den dødelige Ild.
k) holder ſiden hurtigen (varſommelig) vedlige.
m) og.
n) ſlige Ting.

hefer hann frámmi, ok hellzt birtazt eptir þvilikum dæmum, sem ek sagda þer nu um Job, ok bædi eru ærin ok nóg þvílik, ef þess þætti naudsyn vera, at leida sva mörg dæmi í eina rædu.

Þess betur þækti mer, er ek mætta fleyri dæmi af ydrum munni heyra, þau er mik leiddi til frodleiks. Enn þessi dæmi, er nu hafit þer umrædt, þá leida þau mik til fullrar skilningar um þat: at þar sem Satanas átti ecki kost at drygja vilia sinn á einum manni, um þat fram, sem hanom var lofat; þá er þat víst; at sídur man hann o) eiga valld á mörgum þushund manna p), at drygia vilia sinn á þeim, um þat fram, er hanom q) er leift, hverki fyrir siálfann sik, ne

deslige Exempler, som jeg nu sagde dig om Job; og haves slige Exempler baade mange og tilstrækkelige, om det syntes fornødent, at anføre saa mange i een Samtale.

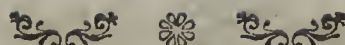
Vel syntes mig det desbedre, jo fleere Exempler jeg kunde høre af Eders Mund, som kunde føre mig til nogen Kundskab. Men disse Exempler, som I nu have talt om, kunne dog føre mig til fuldkommen Skiønsomhed om det: at da Sathan ikke havde Magt til at fuldføre sin Villie paa een eeneste Mand, uden for det, som ham var tilladt; da er det vist, at endnu mindre maae han o) besidde Magt over mange tusinde Mennesker, til at fuldføre sin Villie paa dem, enten ved sig selv, eller nogen sin Tiener, uden for det som

terræmotibus, crudelitate aliave malitia, in quantum ipsi permittitur, alit, ut ex Jobi exemplo, & idgenus plurimis, si ea dicendo persequi necessarium videretur, constare poterit.

Id mihi exoptatissimum est, si quam plurima exempla, quæ ad sapientiam manu velut ducunt, ex tuo ore percipere liceret: sed exemplum, quod attulisti, mihi plene persvadet, quod Sathanas, cum in uno tantum homine affligendo voluntatis suæ amplius, quam ipsi permissum fuit, obsequi stimulis haud posset, mille hominum pro lubitu, nec suapte vi, nec suorum ministerio, magis quam ipsi permittitur, affligere queat. Cum vero

o) CC. Un. hafa (vald til hafa).
p) al. þusundrudum.
q) CC. Un. hanom er leyfi til gefit. al. hann hefer leyfi til.

o) have.

ne nockurn sinn embættis-mann. Nu met þvi at ver skulum *r*) enn fram á leid á þessari gamans-rædo hallda, er nu haufum ver umrædt, þá vil ek enn forvitnazt, ef ydur synizt *s*) nockurir lutir fleyri i þessari ey, þeir er minningar se verdir til umrædo, ok undarligir munu þikia.

Flestra luta haufum ver þeirra getit i þessari ey, er hellzt ero umrædu verdir. Enn þó ero enn *t*) þeir lutir sumir, er geta má ef vill. A þvi landi er málmur sá mikill; er jarn skal afgeora, ok kalla menn þann málm *Rauda* eptir *u*) málvzko sinni, ok sua kalla menn hann her met oss. Enn þat hefer þar *x*) ordit stundum, at *y*) sá málmur hefr verit

som ham er q) tilladt. Nu efterdi vi endnu ville fremdeeles fortsette denne fornøielige Samtale, da vil jeg endnu forespørge mig, om Eder synes s), at der ere nogle fleere Ting paa denne Øe, som kunne være værdige til Erindring at tale om, og ville synes underlige.

Vi have allereede nævnet de fleeste af det Slags Ting paa denne Øe, som helst ere værdige at omtales. Men dog ere der endnu nogle t) saadanne Ting, som kunne nævnes, om man vil. I det Land er meget af det Slags Ertz, hvoraf Jern skal giøres, og kalde Folk den Ertz Raude efter deres Mundart, som man og kalder den her hos os. Men det haver x) undertiden tildraget

vero tela, quam exorsi sumus, ulterius texenda sit, sermonibus jucundis inhæsurus, de pluribus, quæ in dicta insula memorabilia vel miranda occurrunt, bona tua pace, interrogabo.

Plurimorum mentionem fecimus, quæ in insula hac memoratu digna occurrunt. Supersunt tamen quædam, si libet, notanda. In hac terra ejus metalli copia est, ex quo ferrum conflari potest, quod metalli genus Raudi *ab incolis ut & nostratibus appellatur; quod etiam, licet subinde abundans inventum fuerit, facto tamen ad id colligendum & coquen-*

r) CC. *Un.* áfram hallda þessi gamanrædu.
s) *iidem* synizt, um nocra hluti þá er.
t) *iidem* smáer hluter.
u) *iidem* málverki sino. *x*) *iidem* þvi.
y) *iidem* þar sem malmr sá hefer fundinn verit fyrir einn dag.

q) ham er given Tilladelse, han haver Tilladelse til.
s) Eder behager, om nogle Ting, som.
t) Smaa-Ting.
x) derfor, dermed.

verit ærinn einn dag fundinn, ok menn hafa z) ætlat at bua annann dag ferd sína þángat, ok blása þar, ok giöra þar járn af, a) þá hefer sá raudi horfit suo i burt, at eingi madr veit, hvar b) hann kom nidur sídan, ok er þat kallat c) á þvi landi *Rauda-Undur*. Þá er sá enn d) annar lutur, er mönnum þikir undarligur vera. Sua er sagt at kelldur e) se þar á Islandi, er landzmenn kalla *Aul-Kelldur*, ok er fyrir þvi sua kallat vatn f) sem þar er i, at líkara smackar munngáti enn vatni; ok þó at menn drecki þar af, þá fyllazt menn ecki af þvi vatni, sua sem af audru vatni, helldur siatnar

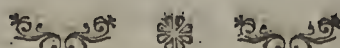
get sig der, at y) denne Ertz er bleven funden overflødig den eene Dag, og Folk have z) foresat dem, at drage derhen om anden Dagen, og blæse der, og giøre der Jern af den, a) at denne Ertz da er bleven saaledes borte, at intet Menneske vidste, hvor den siden var b) bleven af, og bliver sligt c) i det Land kaldet Rayde-Under. Der er endnu en d) anden Ting, som Folk synes underlig. Der siges nemlig, at der e) paa Island skal være Kilder, som Indbyggerne kalde Ølkilder; og bliver f) det Vand, som er deri, kaldet saaledes, fordi det smager meer efter Øll end Vand; og omendskiønt Folk drikke af det Vand, da bælges de ei op deraf, som af

coqvendum postridie itinere, adeo disparuit, ut non sit, qui ex eo tempore locum, qvo se receperit, sciat, & hinc nomen incolis familiare Rauda-Undr, *(dicti metalli portentum). Est & aliud, quod mirum videtur. Fontes dicuntur esse in Islandia, qui* Ölkelldur ɔ: *cerevisiæ fontes (acidulæ) ab incolis vocantur, cum ad saporem cerevisiæ propius quam aquæ accedant: qvamvis autem hæc aqua bibatur, non tamen, ut communi* aqua

X 2

z) CC. *Un.* & *alii:* buit þangat ferd sína.
a) *iidem* ok hefer horfit allr.
b) *iidem* kominn er.
c) *iidem* á þeirra tungu.
d) *iidem* þar enn einn lítill hlutr.
e) *iidem* þær ero (þar) á landi þvi (þvi landi).
f) *iidem* & *al.* at vatn þat, er þar er i (þeim kelldum), er likara þefat. *al.* likari þefrinn. *al.* þá er likara. *al.* ok þefar álikt.

y) hvor denne Malm er bleven funden for en Dags Tid.
z) og have Folk foranstaltet at reise derhen.
a) da er den bleven ganske borte.
b) er kommen hen. c) i deres Sprog.
d) en liden Ting.
e) skal være de Brønde i det Land.
f) bilve de kaldte saaledes, fordi det Vand, der er i de Kilder, lugter ligere efter; dets Lugt er ligere; det er ligere; og lugter ligesom.

siatnar þat vel, ok rennur i *g*) hörund sem munngát. Fleyri ero *h*) þær kelldur á þvi landi enn ein edr tvær, er aul-kelldur eru kalladar; enn þó er su ein, er *i*) bezt er ok fræguzt af aullom, ok liggur su i dal þeim, er heitir Hítardalur. Sua er sagt af þeirri kelldu, *k*) edr vatni þvi, er þar er i, at þat er *l*) dámat álíkt munngáti, ok til gnógz at drecka; ok þat er mælt, at þat fái sua nockvot á mann, ef þat er miok druckit. Enn ef *m*) menn geora hus um kelldúna, þá hverfr hon burt ur *n*) husinu, ok brestur upp fyrir utan husit i einhveriom stad.

af andet Vand, men det sætter sig vel, og gaaer ud i g) Legemet som Øll. Deslige h) Kilder, som blive kaldte Ølkilder, ere fleere i dette Land, end een eller to; Men dog er der een i) der er best, og meest berømt af alle, og ligger den i den Dal som kaldes Hiterdal. Det berettes saaledes om denne Kilde, k) eller det Vand som er deri, at det er af l) Smag næsten som Øll, og lifligt at drikke; der siges ogsaa, at det slaaer noget i Hovedet, om det drikkes i Mængde. Men om m) Folk bygge Huus over Kilden, da svinder den bort n) af Huuset, og bryder frem uden for Huuset paa eet eller andet Sted.

aqva fieri solet, stomachum onerat, cum cito conchoqvatur, & cerevisiæ ad instar in succum & sangvinem vertatur. Plures uno sunt in ista terra fontes a cerevisia nomen habentes; præstat tamen cæteris unus, qvi in valle, Hitardalur dicto, situs est, de qvo narratur, qvod cerevisiæ saporem referat, sufficienti aqvarum copia commendabilis, qvi & aliqvantulum inebriare dicitur largius bibentes, &, si casa illi superstruatur, aufugere & extra parietes casæ erumpere aliqvo in loco. Narratur præterea, qvod cuique,

g) CC. *Un.* hold sem annat.
h) *al.* aulkelldr. CC. *Un.* þar kelldr — helldur enn ein aulkellda.
i) CC. *Un.* agiætuzt er af öllum þeim ok bezt.
k) *iidem* at þat vatn, er þar er í, er gott at drecka, ok (þefiat) þefat allikt. *al.* þefgott at drecka, ok þefar.
l) *iidem* dálamat (*forte* dásinat).
m) *iidem* madr gerer hús um þessa.
n) *iidem* husi þvi.

g) Kiødet, som andet.
h) Ølkilder. Der er fleere Kilder — end een Ølkilde.
i) den ypperligste af dem alle, og den beste.
k) at det Vand som er deri, er godt at drikke, og lugtende ligt efter; vellugtende at drikke, og lugter.
l) kan og betyde lugtende.
m) man gier Huus om denne.
n) det Huus.

ſtad. Sua er ok ſagt, at menn mego þar o) af drecka vit kellduna, p) ſlíkt hver vill, enn q) ef þeir fyſazt burt at hafa met ſer, þá dofnar þat ſkiótt, ok er þat þá ecki betra enn annat vatn, eda þadan af verra. Nu gátum ver fyrir þvi ſuá margra luta ok ſmarra, at ſlíkir lutir þikia þar undarligir vera. Ecki má ek hug mínum ákoma fleyri þá luti, er r) þar ero aminningar verdir i þvi landi.

Nu met þvi at ver höfum s) gamanrædu upphafda, ok rædt um undur þau, er á Islandi ero, ok i Islandz höfum, þá t) lukum ver henni met þvi, at ver u) heyrum minning þeirra luta, er i Græn-

Sted. Der berettes og ſaaledes, at Folk kunne o) drikke af Vandet ved Kilden ſelv, hver p) ſaa meget han vil, men q) om de ſaae Lyſt til at føre det bort med dem, da bliver det ſtrax dovent, og er da ikke bedre end andet Vand, men endog ſlettere. Saaledes have vi da nævnt ſaa mange og ſmaa Ting, fordi ſlige Ting holdes der for underlige. Nu kan jeg ikke fæſte min Tanke paa fleere af det Slags Ting i dette Land, ſom ſkulde r) være nogen Erindring værdige.

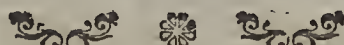
Efterdi vi nu have s) begyndt paa denne fornøielige Samtale, og talt om de Under, ſom ere i Island, og i de Islandſke Farvande, da t) ville vi ſlutte den dermed, at vi u) høre nogen Efterretning om de Ting, ſom

qve, qvantum libuerit, liceat, dum adeſt fonti, bibere, ſed ſi qvid aqvæ auferatur, continuo vileſcat, deteriusqve, certe non melius, aqva communi evadat. Jam vero tot tantillasqve res, cum mirabilibus inſulæ accenſeri vulgo ſoleant, enumeravimus, plura vero non ſubeunt animum, qvæ notatu digna in hac inſula occurrunt.

Qvoniam animi cauſa collocuti fuimus de mirabilibus in Islandia & mari illam ambiente, videmur huic ſermocinationi optimum colophonem imponere, ſi eorum, qvæ in

o) CC. *Un.* at eins.
p) *iidem* hver ſem vill. || ſlikt er þeir vilia. || ef þeir vilia.
q) *iidem* ecki þarf burt at flytia, þviat þat er.
r) *iidem* er minningar ero. *al.* er þar ero at minningar ſva (*forte* ſe) verder.
s) *iidem* þá gamanr. i munni, at ræda.
t) *iidem* lictum ver her. u) *iidem* höfum.

o) alcene.
p) hvo ſom han vil. || ſaa meget ſom de ville. || om de ville.
q) det nytter ikke at føre det bort, thi det bliver da.
r) ere. || ſom ere der, ſaa værdige til Erindring.
s) i Munde den forn. Tale, at tale.
t) ſlutte vi den her.
u) have nogen Afmindelſe af.

Grænlandz höfum ero, edur x) á landinu siálfu, y) ok þau undur er þar ero.

Þat er mælt um Grænlands haf, at þar seu skrimsl i; ok ætla ek þau þó eigi opt sen vera z), enn fyrir því kunnu menn frá at segia, at nockrir munu sed hafa ok varir vidordit. Sua er sagt um skrimsl þat, er menn kalla a) *Hafstramb*, at þat se set i Grænlandz hafi. Þat skrimsl er mikit at vexti ok at hæd, ok hefer stadit rett upp ur hafinu. Þat hefer sua sinzt, sem þat hafi haft manns andlit, herdar, háls ok haufot, munn ok augu, ok nef ok höku, sva sem madr. Enn upp frá augum ok brunum, hefr b) verit

som ere i det Grønlandske Hav, eller x) paa Landet selv, og de Under som der ere y).

Om det Grønlandske Hav fortælles der, at deri ere Udyr; og tænker jeg, at de dog ei ere z) blevne ofte seete, men aleene at Folk kunne fortælle om dem, fordi nogle faa maae have seet og fornummet dem. Iblant andet berettes der saaledes, om det Udyr, som Folk kalde **Havstramb**, at det er blevet seet i det Grønlandske Hav. Det Udyr er stort af Vært og Høide, og haver staaet lige op af Havet. Det haver seet ud, ligesom det havde havt et Menneskes Ansigt, Skuldre, Hals og Hoved, Mund og Øine, samt Næse og Hage ligesom et Menneske. Men op

Grönlandia mariqve Grönlandico mira narrantur, mentionem faciamus.

De mari Grönlandico narratur, qvod monstra proferat, qvæ raro conspecta puto, eorum tamen mentionem ideo faciam, qvod sint, qvi ea vel viderint, aut aliqvo pacto fuerint comperti. Monstrum, qvod Hafstrambur *(gigas marinus) audit, in mari Grönlandico habitare creditur, statura magnum & procerum, & qvoties apparuit, in sublime exporrectum, facie, scapulis, collo, capite, ore & oculis, mento nasoqve humanam ut-*

x) CC. *Un.* því landi.

y) Codd. *qvi Hibernica postponunt, hic addunt*: edr sva oc um Irland.

z) CC. *Un.* & *al.* fyrir augum verda. || fyrir augu bera.

a) Hafstramba. conf. *Egede* Gronl. Perillustr. ed Germ. pag. 56-57. *Ström* S. B. T. I. pag. 287.

b) CC. *Un.* hefer þat verit líkazt.

x) i det Land.

y) de som sette det Irlandske sidst, lægge til: eller og om Irland.

z) ofte komne Folk for Øine. || faldne i Øinene.

verit þvi likast, sem madr hafi haft á haufdi ser hvassan hiálm edr kumbl: axlir hefr þat haft sem madur, enn engvar hendur, ok sua hefer þat synzt, sem þegar hafi þat *c*) sveingzt frá auxlum ofan, ok æ þvi miorra ok minna, *d*) sem þat hefer nedar meir sed verit. Enn þat hefr *e*) eingi sed, hverso enn nedri *f*) endi hefer verit skapadur á þvi, hvert helldur hefer verit *g*) spordur, sem á fiski, eda hefer hvazt nidur *h*) verit sem hæll; enn líkami *i*) þess hefer þvilikur verit at asynd *k*) sem jökull. Eingi hefer *l*) glöggt sed þat, hvert *m*) þat hefr

op ad fra Øinene og Øienbrynene haver det syntes ligest efter en Mand, der haver paa sit Hoved en spids Hielm eller Top. Det haver havt Axler som et Menneske, men ingen Hænder, og haver seet ud, ligesom om det strax ned fra Axlerne havde begyndt at c) svinde, og altid des smallere og mindre, jo meere nederlig d) det er bleven seet. Men ingen haver seet e), hvorledes dets nederste f) Ende haver været skabt, hvad enten g) det haver været en Spord, som paa en Fisk, eller det haver h) nedad været spidst som en Pæl; men i) dets Legeme haver omtrent været til Anseelse som k) et Iisbierg. Ingen

utcunque speciem præ se ferentibus ornatum. Superior capitis pars, a vertice nimirum ad supercilia & oculos, conum vel acuminatam cassidem imitari videtur: humeros habet, non autem manus; Infra humeros quoad crassitiem minui & tenerascere videtur truncus, & quo inferiores conspectæ sunt ejus partes eo etiam teneriores apparebant: in quid infima pars desinat, caudamne, qualem pisces habent, an vero conum, aut aliud quid pali instar, non æque liquet: corpus, colorem glacialem referens, utrum squamis piscium more

c) *CC. Un. & al.* sveigzt.

d) *iidem* er nedar meir er. *e*) *iid.* eigi sest.

f) *iidem* ender (lutr) er skapadr.

g) *iidem* at spordr hefr á verit. || hvert helldr er. || hvört þat hefer haft spord.

h) *iidem* nedan. *i*) *iidem* likamur hans.

k) *iidem & al.* ásyn, asyndum, sem madr hafi set á jökul.

l) *iidem* þat (hann) sva glöggt set.

m) *iidem & al.* helldr hefer áverit hreistr sem á fiski, edr hud, sem á manni.

c) bøie sig.

d) det er.

e) det haver ei kundet sees.

f) Deel er skabt.

g) om der har været Hale paa. || hvilket helst er. || om det haver havt Stiert.

h) neden til.

i) hans.

k) som man havde seet paa gammel Iis.

hefr haft hreiftr, eda hud; fem madur. Jafnan *n*) þegar þetta fkrimfl hefer fed verit, þá hafa menn vitat *o*) vífann ftorm i hafi eptir. Þat hafa menn ok miök *p*) markat, hverzo þat hefer horft edur fallit fídan á fia, þá er þat hefer fteipzt; *q*) ok hafi þat horft at fkipi ok þángat fteipzt, þá hafa menn vitat vífa mann-tion *r*) á þvi fkipi; enn ef þat hefr horft frá fkipi, ok þángat fteipzt, þá hafa menn verit i gódri vilnun *s*), at þeir mundi halda mönnum, þó at þeir hitti i ftorann fiá ok ftorma mikla.

Þat

gen haver l) tydelig feet, hvad enten m) det haver Skiæl, eller Hud fom et Menneſke. Altid n) naar dette Uhyre er blevet feet, da have Folk vidſt, at o) en Storm paa Havet ſkulde viſt følge efter. Folk have og p) meget lagt Mærke til det, hvorledes det har været vendt, eller er ſiden faldet paa Søen, naar det haver dukket under; og q) hvis det haver vendt ſig imod et Skib, og kaſtet ſig derhen, da haver man r) vidſt viſt Tab af Folk paa det Skib; men hvis det haver vendt ſig fra et Skib, og kaſtet ſig derhen, da have de Søefarende været i godt Haab s), at de ſkulde beholde Folkene, ſkiønt de kunde træffe i ſtærk Søe og ſtore Storme.

Der

more, an cute, qvalis in hominibus eſt, obductum ſit, incertum. Qvoties monſtrum hoc viſendum ſe præbuit, procellam navigantes certe ſubſecuturam toties experti ſunt, obſervatione dignum judicantes, in qvam orbis plagam faciem converterit, aut mari ſe immerſurum procubuerit; nam ſi faciem in eam regionem, ubi navis erat, converterit aut inclinaverit, jacturam hominum ſubſecuturam, ſin faciem a navi averterit, nautas evaſuros, ingruente qvamvis ingenti procella, ceu exploratum habent.

Fuit

n) CC. *Un.* & *al.* jafnan ſinnum.
o) *iidem* víſa ſtorma epter koma.
p) *iidem* meſt.
q) *iidem* Enn ef þat hefer ſteypſt at ſkipi.
r) *iidem* & *al.* viſt vitat (halldit) ſer manntión.
s) *iidem* & *al.* vilnan, godum vilia, godri von.

l) ſaa tydelig ſeet det (ham).
m) der haver været Skiæl paa, ſom paa en Fiſk, eller Hud, ſom paa et Menneſke.
n) hver Gang.
o) ventelige Storme at ſkulle komme efter.
p) allermeeſt.
q) Men om det haver kaſtet ſig imod et Skib.
r) vidſt (troet) Tab paa Folk at være ſig viſt.
s) ved godt Mod.

Þat *t*) hefer ok verit eitt ſkrímſl er menn kalla *Margyga u*). Þeſs vöxtur hefer ſúa ſynzt, ſem þat hafi kvennmannligt *x*) verit úpp ifra lindaſtad; þviat þat ſkrímſl hefer haft á bríóſti ſér ſtóra ſpena, ſo ſem kona, lángar hendur ok ſídt hár, ok *y*) ſua at aullum lutum um háls ok haufot ſem madr. Hendur hafa mönnum ſínzt miklar á þvi ſkrímſli, ok eigi med *z*) ſundurſlitnum fíngrum, helldur ſamtengir fingur, med *a*) þvilíkri fit, ſem tær *b*) tengiäzt ſaman á fitfuglum. Enn nidur ifra lindaſtad hefer þat ſkrímſl ſynzt líkt fiſki, bædi med hreiſtri ok ſpordi

Der t) haver og været et Udyr, ſom Folk kalde Margyg u). Dets Dannelſe haver ſyntes ligeſom det havde været x) qvindeligt op fra Belteſtedet; thi det Udyr haver havt paa ſit Bryſt ſtore Patte-Vaarter, ligeſom et Qvinde-Menneſke, lange Hænder og ſidt Haar, og y) været i alle Ting paa Hals og Hoved, ligeſom et Menneſke. Hænderne paa dette Udyr have ſyntes Folk ſtore, og ikke med z) adſkilte Fingre, men Fingrene ſammenſeiede, (og) med a) ſaadan en Lalle, ſom den, hvori Tæerne paa Vandfugle b) ſammenføies. Men ned fra Belteſtedet haver det Udyr ſyntes ligt en Fiſk, baade med Skiæl

Fuit & monſtrum Gigas Marina *dictum, cujus ſuperior corporis pars usque ad coſtas nothas ſexus ſequioris ſpeciem præ ſe tulit, nam mammas papillis magnis extuberantes, quales in mulieribus obſervantur, adhæc manus longas comamque promiſſam habens, capite & collo humanam formam prorſus exæqvavit: manus quidem apparuerunt majores, ſed digitis concretis avium inſtar palmipedum: deſiit autem hoc monſtrum in piſcem, ſquama,*

t) CC. *Un.* Þá hefer þat enn eitt ſkrímſl verit ſét, er Margýgr er kalladr eda heitir.

u) *al. Margygi; conf. Debes* Færöe p. 171. *Ström* S. B. T. I. pag. 296. *Artedii* Siren. Gen. pag. 81.

x) CC. *Un.* & *al.* kvenn-manni líkt.

y) *iidem* vaxit ſva ſem madr at öllum hlutum um háls ok um herdar.

z) CC. *Un.* ſundrſkiptum, ſundurſóndum (ſóudum).

a) *quidam male*: ſundurſlitnum fitium.

b) CC. *Un.* & *al.* temiazt, temiazt.

t) Endnu er blevet ſeet et andet Udyr, ſom kaldes eller hedder Margyg.

x) ligt et Qvinde-Menneſke.

y) været ſaaledes dannet, ſom et Menneſke, i alle Ting om Halſen, og om Skuldrene.

z) ſplittede.

a) adſkilte Laller.

b) nættes ſammen.

ſpordi ok ſundfiaudrum. Þetta ſkrimſl hefer ſva verit ſem hitt firra, at ſialldan hefer þat *c*) ſynzt nema *d*) fyrir ſtorum ſtormum. Þetta hefer verit athæfi þeſsa ſkrimſls, at þat hefer opt kafát *e*) ok jafnan ſua *f*) uppkomit, at þat hefer haft fiſka i haundom ſer; *g*) ok ef þat hefer horft at ſkipum ok leikit ſer vid fiſka, edur kaſtat fiſkum at *h*) ſkipum, þá hafa menn verit hræddir um þat, at þeir mundi fá ſtór manntión. Þat ſkrimſl *i*) hefer ſynzt reidugligt *k*), ok mikit i andliti, med *l*) hvöſsum augum, ok breidu enni, miök mynnt ok med hrocknum kinnum. Enn ef ſkrimſl þat *m*) etur

Skiæl og Spord, og Finder. Med dette Udyr haver det og været, ſom med det førſte, at det ſielden c) haver ladet ſig ſee uden d) for ſtore Storme. Dette Udyrs Adfærd haver da været denne, at det haver ofte e) dukket under, og er altid f) kommet ſaaledes op, at det haver havt Fiſke i ſine Hænder; g) og om det haver vendt ſig imod Skibe, og leeget med Fiſkene, eller kaſtet Fiſkene mod h) Skibene, da have Folk frygtet for, at de ſkulde faae ſtor Skade paa deres Mandſkab. Det Udyr i) haver ſyntes biſtert k) og ſtort af Anſigt, l) med ſkarpe Øine og breed Pande, en ſtor Mund, og rynkede Kinder. Men om dette Udyr m) æder ſelv Fiſkene, eller kaſter

ma, cauda & pinnis armatum, raroque, ceu prius illud, conſpectum, niſi procellis ingruentibus. Solet urinare, & quoties undis emergit piſcem manibus geſtat: ſi faciem ad naves convertit, aut cum piſcibus luſit, aut eas in eam, ubi naves ſunt, regionem projecit, multam cladem ſibi eventuram metuunt navigantes; ſin vero monſtrum hoc, horrendum facie, fronte acuminata, oculis vaſtis, ore magnum in modum diducto, geniſque cape-

c) CC. *Un.* ſet verit.
d) *iidem & al.* mikler (ſtorir) ſtormar hafi epter komit. *e*) *iidem* kafs leitat.
f) *iidem* ur kafi komit. g) *al.* Enn.
h) CC. *Un.* at þeim mönnum er á ſkipi eru, þa hafa þeir.
i) *iidem* ſynizt ok hefr.
k) *iidem & al.* hrædiligt.
l) *plerique* hvöſsu enni ok breidum augum.
m) CC. *Un.* hefer etit.

c) er blevet ſeet.
d) ſtærke (ſtore) Storme ere komne efter.
e) ſøgt Dybet.
f) kommet af Dybet. g) Men.
h) imod de Mænd ſom ere inden Skibs-Borde, da have de.
i) ſynes og haver.
k) vreedladent, forſkrækkeligt.
l) ſpids Pande og brede Øine.
m) haver ſelv ædet.

etur sjálft fiska, edur kastar á haf ut frá skipi, þá hafa menn verit í gódri von *n*), at þeir *o*) mundi hallda mönnum, þó at þeir fengi stóra storma.

Nu er þat enn eitt undur *p*) i Grænlands hafi, er ek em ecki enn fródastr um, med hverjum hætti þat er; þat kalla menn *Hafgirdinga q*); enn *r*) þat er þvi líkast, sem allur hafstormur, ok allar bárur þær sem i þvi hafi ero, safnizt saman i þriá stadi, ok georist af þvi þriár bárur. Þær þriár *) girda allt hafit, sua at *s*) menn vita hvergi hlid á vera, ok ero þær *t*) stórum fiöllum hærri, líkar bröttum gnípum, ok vitu menn fá

kaster dem paa Søen, til den Side som vender fra et Skib, da have de Soefarende været i god Forhaabning n), at de skulde o) beholde Mandskabet, skiønt de kunde faae stærke Storme.

Endnu er eet det Slags p) Under i det Grønlandske Hav, som jeg endnu ikke er paa det nøieste underrettet om, paa hvad Maade det er; Det kalder man **Havgierder**; r) men det er ligest efter det, som om alle Havstorme, og alle de Bølger, som ere der i det Hav, samles sammen i 3 Hobe, og blive deraf 3 Bølger. De gierde for det heele Hav, saa at s) man veed ingensteds Aabning derpaa, og ere de høiere end store Fielde, og lige efter steile udstaaende Klipper, saa man kun

caperatis, pisces comedit, vel in oppositam navi regionem projicit, spe servandorum hominum navigantes animum erigunt, sævas licet sint experturi tempestates.

Est & adhuc in mari Grönlandico mirandum, quod cingulorum maris nomine venit, de cujus tamen indole mihi non liquido constat: confluere, nimirum, videntur non procellæ modo, sed omnes dicti maris undæ in tres stationes, unde oriuntur tres decumani fluctus, qui totum mare cingunt, nullibi pervii, montibus altiores, præruptisque montium

n) CC. *Un.* von um, vilnan.
o) *iidem* halldi mönnum, þó at þeir hlióti.
p) *iidem & al.* Enn er þat eitt skrímsl.
q) *iidem & al.* Hafgirdingar, Hafgerdingar, Hafgerdina. *conf. Ström* S. B. T. I. p. 412.
r) *iidem* ok er. *) *iidem* gerda.
s) *iidem* engi veit. *t*) *iidem* stórfiöllum.

n) godt Haab om; Forventning.
o) skal beholde Folkene, skiønt de træffe.
p) Uhyre.
r) og er.
s) ingen veed.

fá dæmi til, at þeir menn hafi ur hausfom komizt, er *u*) þar hafa i verit staddir, þá *x*) þessir atburdir hafa ordit. Enn þvi munu saugur *y*) vera afgiorfar, at Gud man æ nockora þadan hafa*) frelsat, þá sem þar hafa verit istaddir; ok man þeirra ræda sídan dreifzt hafa, ok fluttzt manna á millum, hvert sem nu er sua frásagt, sem þeir hafa hellz um rædt, edur er ræda þeirra nockvot aukin eda vönut; ok munum ver fyrir þvi varliga *z*) um þá luti ræda, at ver hausfom þá fá hitta nyliga, er þadan hafa *a*) komizt, ok ofs kunna *b*) þessi tídindi at segia.

Enn-

kun veed faa Exempler paa, at de Folk ere slupne af Havet, som have været bestædde deri, naar x) disse Tildragelser ere indfaldne. Men derfor maae Fortællinger y) være blevne giorte derom, at Gud maae idelig have udfriet derfra nogle af dem, som have været bestædde deri; og maae deres Udsigende siden være blevet udspreedet og ført imellem Folk, hvad euten det nu berettes net op saaledes, som de have sagt derom, eller er deres Beretning noget forøget eller formindsket; og ville vi derfor varligen tale om z) de Ting, fordi vi have nyelig ikkun fundet faa, som a) have sluppet derfra, og kunne b) sige os Tidender herom.

Endnu

montium jugis admodum similes: raraque prostant exempla eorum, qui salvi hæc pericula evaserint, modo in iis oceani partibus fuerint constituti, ubi eadem contigerunt: sed hanc narrationem ideo in vulgus emanasse credo, quod aliquot divino beneficio hæc pericula evaserint, quorum relatio hinc illinc sparsa, aucta ne an diminuta sit incertum est: caute itaque de his loquemur, cum paucos nuper audiverimus, qui hæc discrimina eluctati sint, & eadem distincte queant referre.

In

u) CC. *Un.* í hafa verit.
x) *iidem* er þessi atburdur hefer.
y) *iidem* hafa frágengit *al.* vera afgefnar.
*) *iidem* frialsat.
z) *iidem* um ræda þessa luti.
a) *iidem* komit.
b) *iidem* skilvísliga frasegia.

x) denne Tildr. er skeet.
y) have gaaet, Beretninger være givne derom.
z) disse Ting.
a) ere komne.
b) efterretlig fortælle.

Enn *c*) i þvi sama hafi, þá ero þau mörg fleyri undur, þó at þau ecki megi met skrimslum telia; þviat þegar *d*) ursækir hinum mesta háleik hafsins, þá er sua mikil gnótt isa i hafinu, at *e*) menn vita eigi dæmi til þvilikra annarstadar i öllum heiminum. *f*) Þeir isar ero sua flatir sumir at sia, sem þeir hafi frosit á siálfu hafinu, annathvert IV. al. þyckver edur V., ok liggia sua lángt undan landi, at þar verdur annattveggia fiugurra daga *g*) leid edur fleyri *) at men fara á isum til lands. Enn þeir isar liggia meir *h*) i land-nordur edur til nordurs fyrir *i*) landinu, helldur enn til sudurs, ok

Endnu ere c) i det samme Hav mange fleere Under, skiønt de ei kunne regnes iblant Uhyrer; thi saasnart man d) vinder over det meeste af det vilde Hav, da er der, i Søen, saa stor en Mængde af Iis, at e) Folk ei vide lige til saadanne Ise andensteds i den heele Verden. Nogle x) af de Ise ere saa flade at see til, som om de vare frosne paa Havet selv, og det nu 4 nu 5 Al. tykke, og ligge saa langt fra Landet, at det kan blive 4 eller g) fleere Dages Reise, som man maae giøre paa Isen, til Landet. Men de Ise ligge meer imod Nordost, eller mod Norden i) uden for Landet, end imod Sønden og Sydvest eller mod Vesten; og derfor maae en-

In eodem oceano sunt porro multa mirabilia, qvamvis monstris annumerari non debeant; nam si summam maris altitudinem emensus fueris, tantam reperies glaciei copiam, qvantam in toto terrarum orbe alibi non deprehendes. Glacies ista partim plana est, velut in ipso mari concreta sit, qvatuor aut qvinqve ulnas crassa, tantumqve a continente distat, ut qvatuor aut plurium dierum itineri terram versus conficiendo sufficiat: caurum & aqvilonem magis qvam libanotum aut occidentem versus semet exporrigit,

 ideoqve

c) CC. *Un.* I sama hafi eru þó.
d) *iidem* ur kemur mesta hafi.
e) *iidem* ek veit ecki dæmi til i ödrum stödum; annara þvilikra stada i öllum.
f) *iidem* þviat isar.
g) *iidem* ferd edur fleirum (eda fimm).
*) *iidem* er.
h) *iidem* til landnordurs.
i) *iidem* frá.

c) I det samme Hav ere dog.
d) kommer udaf det rette store Hav.
e) jeg ikke veed Lige dertil paa andre Steder; Lige til andre deslige Steder i den heele.
f) thi nogle.
g) fem.
i) ud fra.

ok utſudurs, eda til veſturs; ok fyrir Þvi ſkal um land ſigla, hverr er vill landinu ná, til Þeſs hann er umkominn alla Þeſsa iſa von, ok ſigla *k*) Þadan til landſins. Enn idugliga hefer menn Þat *l*) hennt, at Þeir hafa *m*) offnemma landſins leitat, ok hafa Þeir fyrir *n*) Þat i Þeſsa iſa komit; *o*) enn ſidan hafa ſumir tinzt; enn ſumir hafa ok urkomizt, ok hauſom ver nockora ſena af Þeim, ok heyrt Þeirra rædur ok fráſagnir. Enn Þat hafa allir *p*) til rádz tekit, Þeir ſem i iſa-volkit *q*) hafa komit, at Þeir hafa tekit *r*) ſina báta, ok dregit á iſana upp med ſer *s*), ok hafa ſua leitat

enhver, ſom vil naae Landet, ſeile omkring ſamme i Sydveſt, og Veſt, indtil han er kommen alle diſſe Steder forbi, hvor Iſen er at vente, og k) da ſeile derfra til Landet. Men det haver ideligen l) hændet de Søefarende, at de have ſøgt m) Landet for haſtig, og ere derfor komne ind i diſſe Iſe; men o) ſiden ere nogle omkomne; men nogle have og reddet dem derfra, og have vi ſeet nogle af dem, og hørt deres Taler og Beretninger. Men det p) Middel have alle de grebet til, ſom ere komne i dette q) Iisdrev, at de have taget r) deres Baade, og trækket dem op paa Iſen s) med ſig, og have ſaa ſøgt Landet; men

ideoque continentem, qui hujus compos fieri cupit, libanotum & occidentem verſus prœternaviget, &, ubi ſe glaciem prœterlegiſſe confidit, curſum illico ad terram dirigat: interim ſœpiuſcule accidit, ut continentem mature nimis petentes in glaciem impegerint, quorum alii perierunt, alii vero evaſerunt: horum nonnullos vidimus & relationes eorundem audivimus. Quotquot autem periculis glaciei irretiti evaſerunt, id conſilii duntaxat ceperunt, ut ſcapham ſecum in glaciei ſuperficiem eduxerint, continentem hoc pacto quœſituri,

k) CC. *Un.* ſidan (Þadan ok).
l) *iidem* hafa menn Þat heyrt, at Þeir leita offnemma landſins.
m) *iidem* ſnemma til landz. *n*) *iidem* Þvi.
o) *iidem* ok ſumer Þeir er Þar hafa ikomit (Þeir er i Þeſſa iſa hafa komit) Þá hafa tynzt. *p*) *iidem* rád.
q) *iidem* Þeſsa iſa-vök.
r) *iidem* ſmá *al.* ſkip.
s) *iidem add.* at hafa med ſer.

k) ſiden; (derfra og).
l) haver man hørt det, at de ſøge for tidlig.
m) haſtig til Landet.
o) og nogle af dem ſom ere komne der i (ſom ere faldne i diſſe Iſe) ere omkomne.
p) Raad, Udvei.
q) denne Iisvaage.
r) ſmaa Baade (Skibe).
s) for at tage dem med ſig (have dem hos ſig).

leitat landſins; enn hafſkipit ok allur annar fiárlutur, þá hefer þar eptir dvalizt ok tínzt; enn ſumir hafa ok utibuit ſidan á iſum, ádur enn þeir hafi landi nád, IV. daga edur V., *t*) enn ſumir lengur.

Iſar þeſsir ero undarligir at natturu, þeir liggia ſtundum ſua kyrrir, ſem *u*) von er at, met ſúndurſlitnum vaukum edur ſtórum fiördum, enn ſtundum er ſua mikil ferd *x*) þeirra ok áköf, at þeir fara *y*) eigi ſeinna, enn þat ſkip er gott byrleidi *z*) hefer, ok fara þeir eigi ſialldnar imót vedri enn *a*) undan, þegar *b*) þeir taka ferdina. Enn þar ero ok ſumir þeir iſar i þvi hafi, er met audrom vexti ero, ok

men Hav-Skibet og alt andet Gods er blevet der tilbage og forgaaet; nogle have endog ſiden holdt Huus ude paa Iſen, før de have naaet Land, 4 eller 5 Dage, t) men nogle længer.

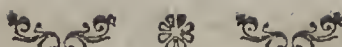
Diſſe Iſe ere underlige i deres Art, de ligge undertiden ſaa ſtille, ſom u) venteligt er, med adſkilte Vaager, eller ſtore Fiorde, men undertiden er x) deres Fart ſaa ſtærk og hæftig, at de y) ei komme ſeener af Sted, end et Skib ſom haver god Vind z), og drive de ligeſaa ofte mod Viden ſom med a), naar b) de komme i Drift. Nogle Iſe ere der endnu i det Hav, ſom ere af anden Dannelſe, og ſom Grønlænderne kalde Field-Jok-

ſituri, corbita cum onere reliquo deſerta & peſſum dein euntes. Prius autem quam terræ compotes fuerint naufragi, quatuor dies, quinque, vel etiam plures, quibus ſub dio ſuperque glacie commorandum erat, effluxerunt.

Proprietas hujus glaciei mira eſt, interdum qvippe quieta, quantum par eſt, jacet, variis hiatibus & interſtitiis interrupta; interdum autem non minore fertur impetu quam navis, ventis uſa perquam ſecundis, nec rarius adverſo quam ſecundo vento, ubi curſui ſe dedit, fertur; glacies porro iſta differt quoad formam ab altera, quæ Grönlandis

t) CC. *Un.* eda (ok) ſumir enn.
u) *qvidam* CC. *Un. male*: vatn, ok med.
x) *iidem* ok áköf af þeim.
y) *iidem* ſva akafliga, ſem.
z) *iidem & al.* byrſkreidi, byrſkeidi, byrleiſi.
a) *iidem* fyrir.
b) *iidem & alii*: hann tekr.

t) eller (og) nogle endnu.
u) Vand, og med.
x) ſaa ſtærk og hæftig Fart paa dem.
y) drive ſaa haſtig, ſom.
z) Med-Bør, Bør-Skred.
a) for Vinden.
b) den begynder at drive.

ok Grænlendingar kalla *Fiall-Jökla c*). Þeirra vöxtur er eptir þvi sem hátt fiall standi upp ur hafinu, ok blandazt þeir eigi vit adra ísa, *d*) enn standa ser *e*) einir saman.

I þvi hafi ero ok öll hvalakyn *f*), þau sem ver höfum fyrr umrædt. Sua er ok sagt, at þar se aull selakyn i þvi hafi, ok fylgia þeir miök ísum þessum, sua sem þar se *g*) ecki þrot ærinnar átu. Enn þessi ero þau kyn sela er þar ero. Eitt kyn af þeim er þat, er *Nord-Selar h*) heita, ok verda þeir *i*) ecki lengri enn IV. álna lángir. Þá er þat annat kyn, er *Aurkn-Selar k*) heita, ok verda

Jokler c). Deres Vært er ligesom et høit Field stod op af Havet, og blandes de ikke med andre Ise, men staae alene for dem selv.

I det Hav ere og f) alle de Hvale-Arter, som vi før have talet om. Der berettes ogsaa, at der i det Hav skulle findes alle Arter af Sælhunde, og holde de dem meget til disse Ise, ligesom der g) aldrig kunde blive Mangel paa overflødig Næring. Men disse ere de Arter af Sælhunde, som ere der. Een Art af dem er den, som kaldes Nord-Sæl h), og de blive i) ikke længere end 4 Al. lange. Dernæst er den den anden Art, som

dis Glacies Montana *dicitur, cum hujus altitudo montium juga æmuletur, nec hæc glaciei specieis priori illi accrescit, sed seorsim eminet.*

In dicto mari genera cetorum omnia sunt quorum antea mentionem fecimus. Narrantur qvoqve vulgo omnia ibidem phocarum genera reperiri, glaciem, qvæ nuper descripta est, seqventia, qvasi circa eandem esculentorum penuria non sit metuenda. Genera vero phocarum ibidem agentium sunt seqventia: Primum genus Nordselorum *(phocarum aqvilonarium) qvi qvatuor tantum ulnas longi sunt. Secundum genus* Aurkn-selo-

c) CC. *Un.* fialljaka, falljaka, falljakla *vel* jökul.
d) *iidem* nema (helldr). *e*) *iidem* einum.
f) *al.* hvalakyn mörg — ok öll selakyn.
g) CC. *Un.* & *al.* ærinn matr ok áta.
h) *iidem* & *al.* nó- *vel* ná-selar.
i) *iidem* fim alna ok IV. alna.
k) *quidam male:* örkum-selar.

c) Field-Ise, Fald-Ise.
f) mange af de Hvale-Arter — og alle de Slags Sælhunde.
g) var overflødig Føde og Nov.
h) Liig-Sæle.
i) 5 Al. og 4 Al.

verda þeir V. álna lángir edur VI. *l*), þeir er lengstir verda. Þá er þat hit þridia selakyn, er *Fletti-Selar m*) ero kalladir, ok verda þeir *n*) þvilíkir at lengd, sem þeir er ádur rædum ver um. Þá er þat hit fiórda selakyn enn er *Græn-Selar o*) heita, *p*) ok verda þeir sumir sex álna, enn sumir VII., þeir er lengstir verda. Þá eru þau enn nockur selakyn smærri, ok er kallat eitt af þeim *Opno-Selar q*); ok ero þeir fyrir þvi sua kalladir, at þeir *r*) svima eigi á grufu sem adrir selar, helldur svima þeir *s*) opnir, eda elligar á hid, ok verda þeir eigi stærri enn IV. álna. *t*) Þá er þat enn eitt sela-

som kaldes Ørkn-Sæle, og de blive 5 Al. lange eller 6 l), de som blive de længste. Videre er der den tredie Art, som kaldes Flætte-Sæle, og blive de n) omtrent i deres Længde, som hine, vi før talede om. Endnu er den fierde Art, som kaldes Grøn-Sæle, p) og blive nogle af dem 6 Alne lange, men nogle 7, som blive de længste. Fremdeeles ere der endnu nogle mindre Kobbe-Arter, og kaldes een af dem Aabne-Sæle; og blive de derfor saaledes kaldte, at de r) ei svømme paa Bugen, som andre Sælhunde, men de svømme (aabne) paa Ryggen, eller paa Siden, og blive de ei større end 4 Alne. Endelig t) er der een Art af Sæl-

selorum, *qui quinque ulnas aut ad maximum sex longitudine sua non excedunt. Tertium* Flettuselorum, *qui ejusdem fere longitudinis, ac quorum mentionem proxime fecimus. Quartum genus* Grænselorum, *quorum longissimi sex aut septem ulnas absolvunt. Ex minorum phocarum genere sunt* Opno-Selar *(phocæ resupinæ) ideo dicti, quod non proni sed resupini natent vel supra latus; qui quatuor ulnas non excedunt. Sunt insuper*

Z

l) *quidam* CC. *Un.* siö.
m) CC. *Un.* Fletro-Selar heita.
n) *iidem* liker at leingd hinum fyrrum, er ver.
o) *iidem & al.* Gran-Selar.
p) *iidem* þeir verda VI. al. eda VII. at leingd.
q) *iidem & al.* Optnu-Selar, Vödlu-Selar.
r) *iidem* snua ser ecki.
s) *al.* optner.
t) CC. *Un.* Enn er eitt kyn sela smærst, er Skemmingar heita.

l) syv.
n) i deres Længde lige efter de forrige, som vi.
p) de blive i Længden 6 eller 7 Al.
r) ei vende dem ned ad.
t) Endnu er een Art af Sælhunde den mindste, som kaldes Skemminger.

selakyn, er smærz er, er *Skemmingur* heitir, ok ero þeir ecki lengri at vexti enn II. álna; enn þeir ero þo met undarligri nátturu; þviat sua er fráſagt, at þeir fara undir þá iſa er flatir eru, *u*) ok ero annathvert IV. álna þyckvir eda V., ok bláſa upp i gegnum *x*) þá, sua at þeir hafa ſtórar vakir þar er þeir vilia.

Nu er þat enn eitt kyn eptir, er Grænlendingar telia *y*) met hvaulum, *z*) enn mer virdizt sua, at þat megi helldur telia met ſelum enn med hvalakyni, er *Roſtungur* heitir, ok verda þeir at

Sælhunde, der er den mindſte, ſom kaldes **Skemming**, og ere de ikke længere af Vært end 2 Alne; Men de ere dog af underlig Natur; thi der berettes ſaaledes om dem, at de gaae ind under de Iſe, ſom ere flade, og u) ere enten 4 eller 5 Alne tykke, og blæſe op igiennem ſamme x), ſaa at de have ſtore Vaager, hvor helſt de ville †).

Nu er ikkun den eene Art tilbage, ſom Grønlænderne y) regne iblant Hvale, men z) ſom mig ſynes, at heller maae regnes iblant Sælhunde, end iblant Hvale-Arter, og kaldes **Roſmer** *), og blive de af Vært 14 Al- lange,

ſuper ex minimo phocarum grege Skemmingi *(breves), qvi duas tantum ulnas longi ſunt; aſt miræ profecto indolis, quod ſub planam illam glaciem repant, illamqve, licet qvatuor aut qvinqve ulnas craſſa ſit, magnis hiatibus, pro lubitu relictis, halitu ſuo perforent.*

Supereſt unum genus, qvod Grönlandi cetis, ego vero phocis annumerandum cenſeo, Roſtungorum *(Rhinocerotum vel Roſinarorum Marinorum) nomine inſignitum, quatuor decim,*

u) CC. *Un.* þó at þeir ſeu.
x) *iidem* upp igegnum ſtorar vaker.
y) *al.* kalla í taulo.
z) *al.* ok virdizt mer.

u) ſkiønt de kunne være. x) ſtore Vaager.
y) regne i Tal med. z) og ſom mig.
*) Den er den hos alle Skribenter bekiendte Wallroß, regnet af *Linnæo* til Sælhunde-Slægten, under Navn af Roſinarus Syſt. Nat. ed. 1758. pag. 38.

†) Om diſſe Arter af Sælhunde anfører *Torfæus* (Gronl. p. 87. &c.) aleene, deels diſſe, deels nogle nyere Fiſker-Beretninger, men haver intet tienligt til kunſtmæſſig at kiende eller adſkille dem. Samme gielder om *Debes* (Fær. p. 151.) *Egede* (p. 55.) og *Anderſon* om Str. Dav. §. 55. p. 223. *Linnæus* Syſt. Nat. ed. 1758. T. I. p. 38. giver de egentlige Europæiſke Sælhunde ikkun det almindelige Navn Phoca Vitulina, hvoraf diſſes indbyrdes Forſkiel ligeſaa lidet kan beſtemmes.

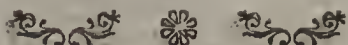
at vexti XIV. álna langir edur XV. þeir sem lengstir verda. Vöxtur þessa *a)* fisks er allur sem sels, bædi *b)* á hár ok höfut, ok hud, ok fitiar aptur; enn sundhreifar *c)* frammi sua sem á sel. Eigi er hann vel ætur á föstudaugum, *d)* helldur enn adrir selar. Enn þat bregdur af vexti hanns frá audrum selum, at hann hefer tennur *e)* tvær stórar ok langar umfram adrar *f)* smátennur, ok standa þær i efra gómi i aundverdo hausdi, náliga halfrar annarrar álnar lángar, þær sem lengstar verda. Hud hanns er *) bædi þyck ok god til reipa, ok rista menn þar *g)* sterkar olar *h)* af, sua at

lange, eller 15, de som blive de længste. Denne a) Fisks Skabning er i alt som en Sælhunds, b) baade paa Haar, og Hoved, samt Hud og Baglaller; c) Lallerne foran ere og som paa en Sælhund. Den er ikke vel ædelig paa Fastedage, d) meer end andre Sælhunde. Men det skiller dens Dannelse fra andre Sælhunde, at den, foruden andre f) smaa Tænder, haver 2 store og lange Tænder, og staae de i den øverste Gumme foran i Hovedet, næsten halvanden Alen lange, de som blive de længste. Dens Hud er baade *) tyk og god til Tov-Værk, og skiære Folk deraf saa g) stærke Reeb, h) at 60 Mand, eller fleere, kunne vel

decim, aut, ad summum, qvindecim ulnas longorum. Corporis eorum fabrica eadem ac phocarum respectu capitis, pilorum, pedumqve posteriorum & anteriorum: hos (Roslungos) feriis esurialibus, qvemadmodum & reliqva phocarum genera, comedere non licet: sed in hoc discrepant a phocis reliqvis, qvod præter dentes minores, in sincipitis superiore maxilla duos alios habeant, ulnam unam & secundæ dimidium, cum maximi sunt, propemodum adæqvantes. Pelles (Roslungorum) funibus & restibus conficiendis aptæ, qvos utpote vel sexaginta homines facto impetu disrumpere neqveunt. Hæc pho-

a) CC. *Un.* sel-fiks.
b) *iidem* at hari ok hud finni.
c) *iidem* sundreifir, sundfæri.
d) *al. minus apte:* sva sem. *al. male:* ok er hann vel ætur á föstudögum. *e)* *al.* tenn.
f) CC. *Un.* smár tennr. || smar tenn.
*) *iidem* god oc þiucc. *g)* *iidem* storar.
h) *iidem* sva at ecki fá LX. manna slitit.

a) Sæl-Fisks.
b) paa Haaret og sin Hud.
c) Svømme-Laller, Svømme-Redskaberne.
d) som andre. || og er den vel ædelig paa Fastedage.
f) sine Tænder.
*) god, og tyk. g) store.
h) saa at 60 Mand ei kunne faae slidt det.

at vel draga LX. manna eitt reip, eda fleiri, ok geta þó ecki ſlitit. Þeſse ſelakyn *i*), er nu hefi ek talt, þá ero fiſkar kalladir *k*), þviat þeir fædaſt i ſiá, ok lifa vid adra fiſka, ok ero þeir mönnum vel ætir, ok þó *l*) kiötætir, enn ecki á föſtudögum ſem adrir fiſkar; hvalir ero ætir á föſtudögum, enn eigi ſelir, nema þá kiöt má eta. Eigi veit ek fleyri luti i Grænlands hafi ſiálfu, *m*) þa er mer þikir getu verdir edur fráſagnar, nema þat ſem nu höfum ver rædt.

Þeſſir lutir munu aullum þikia undarligir, þeim ſem *n*) heyra, bædi um ſkrimſl

vel trække paa eet ſaadant Reeb, og faae dog ikke ſlidt det i Stykker. Diſſe i) Arter af Sælhunde, ſom jeg nu haver opregnet, blive kaldte k) Fiſke; thi de fødes i Søen, og leve af andre Fiſke, og ere ganſke ædelige for Menneſker, dog kun l) ſom Kiød, men ikke paa Faſtedage, ſom andre Fiſke; ſaaledes ere Hvale ædelige paa Faſtedage, men ikke Sælhunde, uden naar der maae ædes Kiød. Nu veed jeg ingen fleere Ting i det Grønlandſke Hav ſelv, m) ſom mig ſynes værdige at nævne eller fortælle om, end det ſom vi nu have talet om.

Diſſe Ting vil viſt ſynes underlige for alle, ſom høre, baade det om de Udyr, der ere

(phocarum) genera piſcibus annumeranda non de nihilo videntur, cum in oceano vivant, piſcibus aliis victitent, comedique poſſint, non pari quidem modo ac ceti, ſed ut animalia quæ carnem (cruentam) habent: nam cetos feriis eſurialibus comedere integrum eſt velut reliquos piſces, ſed phocas comedere non licet, niſi diebus, quibus carne veſci conceſſum eſt. Cætera, quæ, præter ante dicta, notatu aut commemoratione digna ſint in mari Grönlandico, me fugiunt.

Quæ de piſcibus & monſtris in mari Grönlandico occurrentibus narraſti mira videbuntur

i) CC. *Un.* kyn, er nu hafum ver um rædt.
k) *iidem add.* at nafni.
l) CC. *Un.* & *al.* ok þó eigi ſem hvalar (ir); þviat hvalar ero ætir á föſtudögum, ſem adrer fiſkar, enn þeſſer fiſkar ero eigi ætir, nema þá er kiöt ſkal eta.
m) *iidem* fleira þat, er mer þiker minningar verdt i umrædu. *n*) *iidem* er.

i) Arter, ſom vi nu have talet om.
k) med det Navn.
l) og dog ikke ſom Hvale; thi Hvale ere ædelige paa Faſtedage, ſom andre Fiſke, men diſſe Fiſke ere ikke ædelige, uden naar Kiød ſkal ædes.
m) Intet meere ſom mig ſynes Erindring værdigt i en Tale herom.

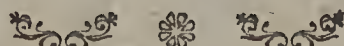
skrimsl þau o) sem tauld hafa verit i hafi þvi, ok fiska. Sua p) skilzt mer ok sem *) þetta haf muni vera q) stormasamara enn hvert **) annat, ok þiki mer r) vera undarligt, af þvi þat er þakit met isum um vetrum ok sumrum, um fram aull aunnur s) hauf þau sem ero i verölldo. Ok þiki mer t) undarligt, hvi menn girnazt suo miök u) þángat atfara, er sua mikill lífs-háski liggur vid, edur x) hvat menn sækia til þess lands, þat til nytsemdar y) horfir eda giædzku. Sua vil ek ok þess med leisi spyria, vid hvat sá lidur lifir, er þat land byggir? edur hverso landinu er farit? hvert þat er

ere blevne opregnede, at skulle findes i det Hav, saa og det om Fiskene. Jeg p) fatter og ei andet, end at jo det Hav maae være q) meer udsat for Storme, end noget *) andet, og synes mig r) det underligt, fordi det er bedækket med Iis, baade Vinter og Sommer, fremfor alle andre s) Hav. Mig synes og t) underligt, hvorfor Folk hige saa meget efter at reise u) derhen, hvor saa stor en Livsfare hænger ved, eller x) hvad Folk hente i det Land, som y) sigter til Nytte eller Fornøielse. Ligesaa vil jeg og med Tilladelse spørge om, hvorved det Folk lever, som beboer det Land? eller hvorledes Landet er beskaffet? om det er ligesaavel bedækket med

buntur auditoribus: interim reor hoc mare reliqvis magis esse ventis concitatum, quod mihi tamen mirum videtur, cum hyberno pariter ac æstivo tempore glacie magis sit constratum quam alia maria: mirum etiam videtur, cur tantus hominum numerus mari tam periculoso sese committat, & scire aveo qvid in continente, quod utilitatem aut oblectamentum adferat, tantopere appetant & inde reportent exteri? bona etiam tua venia quærere mens est, quo incolæ Grönlandiæ victitent, quomodo ipsa regio comparata sit, num

o) CC. *Un.* er þar hefer tauld.
p) *iidem* lytzt. *) *iidem* at.
q) *iidem* stormsamt miök.
**) *iidem* annara.
r) *iidem* þvi þat (land) undarlegt at þat er *male.* s) *iidem* lönd.
t) *iidem* fyrir þvi und. at.
u) *iidem* þann veg.
x) *iidem* hvört. y) *iidem* hæfi.

p) Mig synes og ligesom (at).
q) meget.
*) af de andre.
r) det (Land) derfor underligt, at det er.
s) Lande.
t) derfor underligt, at.
u) den Vei, paa den Kant.
x) om man henter noget.
y) som kan tiene.

er jafnvel ísum z) þakit sem hafit, edur er a) þat þídt, þó at hafit se frosit? eda b) er nockor sád á lándinu, sem á audrom löndum? Sua forvitnar mik ok þat, hvert c) þat er meginland, edur eyland? edur d) ero þar dyr á þvi landi nockor, edur slíkir lutir, sem á audrum löndum e) eru, þar sem meiginland er?

Þar f) þik forvitnar um þat, hvat menn sækia þíngat til landz þess, edur hvi menn fara þángat i sua mikinn lífs-háska, þá dregur þar til þrefölld náttura mannsins. Einn lutur er kapp ok frægd, þviat þat er g) margra manna háttur

med Iis, som Havet, eller er a) det frit fra Iis, uagtet Havet er tillagt? Eller om der b) er nogen Kornsæd i Landet, som i andre Lande? Jeg er ogsaa nysgierrig efter at vide det, om c) det er et fast Land, eller en Øe? eller om der d) ere nogle Dyr i det Land, eller saadanne Ting, som ere i andre e) Lande, hvor der er fast Land.

Angaaende f) det du attraaer at vide, hvad Folk hente i det Land, eller hvi Folk fare did i saa stor en Livsfare, da er det Menneskets tredobbelte Egenskab, som fører dertil. Een Ting er Kappen og Berømmelse; thi det er g) mange Menneskers Maa-

num glacie, maris ambientis instar, cooperta, nec ne; num eidem, ut reliquis terris, semina quædam mandentur; num continens sit, an insula; & denique, num hæc terra animalia ferat, & similia, quæ alibi terrarum continentium existunt?

Cur homines hanc terram petant, tantisque semet objiciant periculis triplex ex hominum natura causa derivanda est: Prima æmulatio & gloria, nam multorum mos est, loca

z) *CC.Un.* þakt.
a) *iidem* þó landit þytt.
b) *iidem* hafa þeir menn nockut sád a þvi landi.
c) *iidem* þer ætlit (getit) at þat land.
d) *iidem* er nockut dyr.
e) *iid.* godum, eda annar godi (önnur giædi).
f) *iidem & al.* þar er þu forvitnazt um þat, hvört menn sækia. *alia:* hvat menn vilia (þvi menn fara) þángat.
g) *iidem* mannzins nattura.

a) om Landet dog er tøet.
b) de Folk, som ere i det Land, have nogen Kornavling.
c) I meener (slutter) at det Land.
d) er noget Dyr.
e) gode Lande, eller andet godt (andre Herligheder.
f) Efterdi du efterforsker det, om Folk søge det Land; hvad Folk ville did; hvorfor Folk fare did.
g) Menneskets Natur.

háttur, at fara þángat, sem *) mikil háskavon er, ok geora sik af þvi frægann. Enn annar lutur er, at forvitna *h*) ok siá þá luti, er hanom ero sagdir, ok vita hvert so er, sem hanom *i*) hefer sagt verit, eda eigi. Hinn þridí lutur *k*) er fiár-fáng; þviat hvervetna leita menn eptir fenu, þar sem *l*) þeir spyria, at fefaungin ero, þó at mikill háski se á *m*) annan veg vid. Enn á Grænlandi er sua, sem þu mátt *n*) vonir vita, at allt þat sem þángat kemur af audrom laundom þá er þat *o*) dírmætt, þviat þat land liggur sua i fiarska vid aunnur laund, at þángat fara sialldan menn; enda hver-

Maade, at drage didhen, hvor megen Fare er at vente, og giøre sig navnkundig deraf. En anden Ting er h) at efterforske og see de Ting, som ham ere berettede, og vide, om det er saaledes, som ham i) er blevet sagt, eller ikke. Den k) tredie Ting er Fordeel; thi efter Rigdommen søge Mennesker allevegne, hvor l) de kunne opspørge at Fordeel kan naaes, skiønt derved paa den anden Side m) kan være stor Fare. Men det er saaledes i Grønland, som du n) let kandst forestille dig, at alt det, som føres did fra andre Lande, o) settes i høi Priis, thi det Land ligger saa langt fra andre Lande, at Folk kun sielden fare didhen; Dertil kommer og, at alle

loca periculosa adeundo nominis celebritatem consequi velle: Secunda curiositas est, cum quis, quæ audivit, cupit videre & examinare, num sese habeant prouti narrantur: Tertia deniqve causa est opum acqvirendarum amor; nam quæruntur opes, ubicunqve copiam sui facturæ sperantur, licet maxima pericula sint subeunda. Verum in Grönlandia, ut tibi constare profecto poterit, merces extraneæ in summo pretio sunt, cum (Grönlandia) tantopere sit ab aliis regionibus remota, & ab exteris raro petatur, & incolæ

*) CC. *Un.* mykels er halska van.
h) *iidem & al.* forvitnazt um. *al.* forvitni, þvi þat er (oc manzens nattura) margra manna skaplindi, at forv.
i) *iidem* var sagt.
k) *iidem male:* enn annar hlutr er fiarföng.
l) *iidem* fevonet ero. *m*) *iidem* liggi.
n) *iidem* vanu nær (van um) vita.
o) *iidem* dyrt.

h) Nysgierrighed, thi det er (ogsaa Menneskets Natur) mange Menneskers Sindelav, at.
i) var sagt.
k) En anden Ting er Fordeel.
l) der er Haab om Vinding.
m) kunde hænge, ligge.
n) næst Formodning kandst vide.
o) bliver kostbart, dyrt.

hvervetna þat sem *p)* þeir skulo landinu medhiálpa, þá verda þeir þat allt at kaupa af audrum laundum, bædi jarn (ok tiöru) ok sua vid allann, þann sem þeir skulu *q)* hus af gera. Enn þenna fiárlut flytia menn þadan i móti sinum varningi, bucka vöru *r)*, ok nauta hudir *s)* ok sela hudir, ok reip þau er *t)* ver nefndum fyrr, er *u)* menn rista af fiskum þeim er *x)* Rostungar heita, ok *Svardreip* heita, ok *y)* tennur þeirra.

Enn þar sem þù ræddir um þat, hvert þar *z)* væri nockvot sád edr ecki, þá

alle det Slags Ting, hvormed p) Indbyggerne skulle hielpe Landet, dem maae de allesammen kiøbe fra andre Lande, baade Jern (og Tiære), saa og alt det Timmer, hvoraf de skulle bygge q) Huuse. Men derfra fører man, for sine Varer, følgende Gods: Bukkeskind r), Oxehuder s) og Sælskind, og de Reeb, som t) vi tilforn nævnede, u) hvilke man udskiærer af de Fiske, x) som kaldes Rosmer, og hedde Svær-Reeb, samt y) deres Tænder.

Men angaaende det du talede om, om der z) var nogen Korn-Sæd eller ikke, da

incolæ quódlidet, quo soli penuriam sublevent, sive ferrum (sive pix) sive ligna sint, quibus domus suas exstruant, ab exteris emant necesse sit. Merces vero e Grönlandia, commutatione mercium cum exteris facta, hæ fere deportari solent: caprorum videlicet, boum & phocarum pelles, funes e Rhinocerotis marini antea commemorati pelle exsecti, qvi Svardreip *dicuntur, & denique ejusdem belluæ dentes.*

Quod vero sata attinet, credo incolas parum inde emolumenti capere, quorum licet non-

p) CC. *Un.* landinu má biarga vid, þá verdr þat. *q) iidem* husin yfir sig.
r) iidem bukkaskinn og vöru.
s) iidem nauta-vöru.
t) iidem fyrr ræddum ver um.
u) iidem svördr er ristinn af Rostungi, ok þær tenn er af þeim fiski eru.
x) iidem Rostungr er kalladr (Rostungar ero kallader).
y) iidem þær hinu vænu tennur, er af hanum takazt.
z) iidem mundi vera nockur.

p) hvorved Landet skal understøttes, det maae altsammen kiøbes.
h) Husene over sig.
r) Bukke-Skind og Vare af Bukke.
s) Vare af Horn-Qvæg.
t) før talede om.
u) naar Sværen af Rosmeren skiæres i Strimler, og de Tænder som ere af den Fisk.
x) blive kaldte, bliver kaldet.
y) de skiønne Tænder, som tages af ham.
z) kunde være nogen.

þá ætla ek landit *a*) litit af þvi framflytiazt. Enn þó ero þeir menn þar, er hellst ero ágiætastir ok ríkastir kalladir *b*), at þeir leita *c*) vit fyrir freistni sakir *d*) at sá litla akra; enn þat er þó mestur *e*) fiaulldi á þvi landi, er eigi veit hvat braud er, ok alldrei sá korn *f*). Enn *g*) er þu leitadir um *h*) mikilleika landsins, edur hvart þat er eyland edur meiginland, þá ætla ek *i*) fá vita mikilleika þess; enn allir geta þess, at *k*) þat se meiginland, ok áfast vit aunnur *l*) lönd; þviat þat er *m*) audsynt, at þar er fiölldi þeirra dyra, er menn vitu at á meginlöndum *n*) fódrast, enn lítt i eylönd-

da meener jeg, at Landet ikkun lidet underholdes derved. Men dog ere der de Mænd, som meest b) have Navn for de ypperligste og mægtigste, c) der forsøge, for Prøves Skyld d), at besaae smaa Agre; men den er dog den største e) Mængde i det Land, som ikke veed hvad Brød er, og f) saae aldrig Korn. Men g) angaaende det du spurgde efter, om Landets h) Størrelse, eller om det er et Øeland, eller et fast Land, da tænker jeg, at ikkun faa vide i) dets Størrelse; men alle formode, at det maae være fast Land, og støde til andre l) Lande; thi det er m) let at see, at der er Mængde af de Dyr, som man veed at underholdes n) paa de faste Lande, men

nonnulli, qui præstantissimi habentur, tentaminis gratia *ferendi periculum faciant, maxima tamen pars, quid panis sit ignorat, & sementem fecit nunquam. At sciscitanti tibi amplitudinem illius terræ, & num continens an insula sit, respondendum tibi puto, quod paucis constet quantitas hujus regionis; plurimi tamen continentem esse autument; nam animalia ibidem existunt, quæ continens, & non perinde insulæ, nisi aliunde primum*

a) CC. *Un.* litt. *b*) *iidem* eru á því landi.
c) *iidem* þá leita þeir vid.
d) *iidem* at freystni. *e*) *iidem* hlutr.
f) *iidem* siá *vel* sá ænn braud.
g) *iidem* þar er þu leitar.
h) *iidem* meiginleika.
i) *iidem* þat fá vita um mikill. landzins.
k) *iidem* meginland se.
l) *iidem* mæginlönd. || stór laund.
m) *iidem* ásynt. *n*) *iidem* fædaz.

b) ere de ypp. i det Land.
c) da forsøge de.
d) til Prøve. e) Deel.
f) see; saae endnu aldrig Brød.
g) da du efterforsker.
h) Sammenhæng ved andre Lande.
i) noget om Landets Størrelse.
l) faste Lande. || store Lande.
m) paakiendt.
n) fødes.

löndum, nema menn flytí þau, enn þess er her eingi von. Þar er heri margur á þvi landi, ok vargar *o*), ok mikill fiaulldi reindíra, *p*) ok þikiazt menn vita, at þessi dyr fædazt ecki á eylöndum, nema menn flyti *q*) í; þat þikiazt menn ok víst vita, at eingi madr man þau hafa flutt á Grænland, nema þau hafa sialf runnit af ödrum meginlöndum. Biörn er þar ok margur á þvisa landi, ok er hvítur, ok ætla menn hann fædizt hellzt á þvi landi, þviat hann hefer *r*) allt adra nátturu, enn svartir birnir, er i skógum gánga. Þeir *s*) veida at ser ross ok naut ok annat bufe, ok fædazt vit þat; enn hinn hvíti biörninn, er á Grænlandi er, þá fer hann mezt i hafi ut

men kun lidet paa Øer, uden man fører dem derhen, men det er her ingenlunde at vente. Saaledes ere i det Land mange Harer og Ulve o), samt en stor Mængde Reensdyr p), og synes Folk visse paa, at disse Dyr ikke fødes paa Øer, med mindre man fører dem derhen; Folk synes ogsaa at vide med Vished, at intet Menneske haver ført dem til Grønland, men at de selv ere løbne derhen fra andre faste Lande. I dette Land er og en Mængde af Biørn, og er den hvid, og tænker man at den helst avles i det Land, thi den haver r) ganske anden Natur, end sorte Biørne, som gaae i Skovene. De fange sig til Forraad s) Hors og Nød, og andre Huus-Dyr, og fødes ved sligt; men hiin hvide Biørn, som er i Grønland, gaaer meest om ude

mum advecta fuerint (quod hic non sperandum) producere solent. Lepus hic, lupus, & machlium ingens multitudo, quæ insulis cunabula sua debere, nisi adventitia primum sint, a vero abludit; pro comperto etiam habetur, hæc animalium peregre in Grönlandiam non esse advecta. Ursi quoque hic occurrunt colore albi, iique aborigines habentur, alius quippe indolis prorsus sunt quam sylvestres illi nigri: hi enim equis, bobus & cæteris, quæ ad greges domesticos pertinent, captis victitant; sed albus ille maria, glaciemque mari-

o) CC. *Un.* vargur, ok mikil gnótt.
p) *iidem* er menn vita, at á meginlandi fædazt, & *sequentia*; *ut supra in textu post lit. N.* *q*) *alii*: þau í.
r) CC. *Un.* alla. *s*) *iidem* veida ser.

o) og en stor Overflødighed af.
p) som man veed at fødes paa de faste Lande.
r) al.
s) fange sig.

t) ut á ísum, ok veidir at ser bædi sela ok hvali, ok lifir vit þat; sua er hann ok vel fær til sunds allz sem selar eda hvalar.

Enn þar *u*) sem þu spurdir hvert landit væri þídt edur eigi, edur væri þat ísum þakit sem hafit, þá skalltu þat víst vita, at þat er lítill lutur *x*) af landinu at þídt er, enn allt annat þa er ísum þakt, sem hafit; ok vitu menn þvi eigi til, hvert landit er mikit eda lítit, at allir *y*) fiallgardarnir ok dalirnir ero ísum þaktir, sua at hvergi *z*) finnzt hlid á; enn þat man þó raunar vera, at *a*) vera manu þau hlid, annattveggia i daulom þeim, er liggia millum fiallanna, edur med

ude paa Havet paa Isen, og fanger sig til Forraad baade Sælhunde og Hvale, og lever ved det; den er og ligesaa færdig i at svømme som Sælhunde eller Hvale.

Men da du u) spurgde, om Landet var frit for Iis eller ikke, eller om det var bedækket med Iis ligesom Havet, da maae du vist vide det, at det er ikkun liden Deel x) af Landet, hvor der er bart for Iis, men alt det øvrige er bedækket med Iis, ligesom Havet; og vide Folk derfor ikke til, om Landet er stort eller lidet, fordi alle y) Fieldstrækninger og Dale ere bedækkede med Iis, saa at man ingensteds finder Aabning derpaa. Men det vil dog være det visseste, at a) derpaa maae være saadanne Aabninger, enten i de Dale,

marinam oberrat, phocas ceteque, quibus natandi arte non inferior est, suæ gulæ inserviturus capit.

Sed ubi quærebas, num hæc terra egelida esset, an vero glacie, maris instar, cooperta, tibi persuasum esto, quod minima terræ portio egelida sit, reliquum vero concretis nivibus tectum; unde non liquet parvusne an magnus sit illius terræ ambitus, cum & montium tractus & valles tantis nivibus sint constrati, ut via, qua eundum sit, non appareat, licet revera alicubi detur, aut per valles montibus interjectas, aut oras maritimas,

t) CC. *Un.* á ísum ut. *al.* ut á hafi á haf-ísum.
u) *iidem* er þu rædder um þat.
x) *iidem* á landinu, er.
y) *iidem* fialldalar ero jöklum.
z) *iidem* finnur.
a) *iidem* hlid muno á vera (vera muno hlid).

t) paa Søen ude paa Isen; ude paa Havet paa Hav-Isen.
u) talede om det.
x) paa Landet, som.
y) Field-Dale er bed. med gammel Iis.
a) der maae være Aabninger.

med ströndum, *b*) er dyrin mego gegnum hitta; þviat ecki *c*) mega dyrinn ellegar renna af audrum löndum, nema þau finni hlid á ísunum *d*) ok landit þídt. Enn opt hafa menn freistat at gánga uppá landit, á þau fiaull er hærst ero, i ymsum stödum, at fiazt um, ok villdo vita, ef þeir findo nockot er þídt væri *e*) á landinu ok byggiandi, ok hafa *f*) menn þat hvergi fundit, nema þar sem nu *g*) bua menn, ok er þat einkum lítit fram met ströndinni siálfri. Marmari er þar mikill *h*) á þvi landi, þar sem bygt er, met ímisum lit, bædi raudur ok blár ok grænn *i*). Valur er þar mikill ok marg-

Dale, som ligge imellem Fieldene, eller langs Strandene, som Dyrene b) kunne finde igiennem; thi ellers c) kunne Dyrene ikke streife derhen fra andre Lande, uden de fandt Aabninger paa d) Isen, og Landet bart for samme. Men ofte have Mennesker forsøgt, at gaae op paa Landet, paa de Fielde, som ere de høieste, paa adskillige Steder, for at see dem om, og vilde vide, om de kunde finde e) noget paa Landet, som var bart for Iis, og beboeligt, og have de ingensteds forefundet sligt, uden der, hvor g) Folk nu boe, og det er ikkun lidet, langs Søekysten selv. Der er megen Marmor i h) dette Land, hvor det er bebygt, af adskillig Farve, baade rød og blaa

timas, quam animalia transeant; nam ex regionibus exteris animalia non possent hanc in terram pervenire, nisi nives interruptæ essent, terraque subesset egelida. Verum sæpe tentatum fuit, loca, quæ a mari remotiora sunt, petendo, summosque montes ascendendo, experiri, num forte terra esset egelida & habitabilis; verum frustra: nam non deprehensa est egelida nisi in iis locis, quæ jam habitantur, & litori proxima sunt. Marmoris ibi non spernenda copia deprehenditur varii quidem coloris, rubri nempe, cymatilis

b) CC. *Un.* þau er dyrin renna af audrum löndum. *c*) *iidem* mætti.
d) *iidem* ísum, jöklunum.
e) *iidem* ef þidt væri nockvot.
f) *iidem* hvergi menn hitt.
g) *iidem* nu er bygt. *h*) *iid.* í landinu, sem.
i) CC. *Un. & plurimi alii:* blár oc grænfáinn. *al.* bláfáinn oc grænfáinn. *al.* grænfarvi, grænfani.

b) løbe igiennem fra andre Lande.
c) kunde.
d) Isene, Iisbiergene.
e) om der var noget bart p. L.
g) det nu er beboet.
h) den Deel af Landet.

margur í *k*) þvi landi, fá er i audrum löndum *l*) þætti mikil gersemi i vera, *m*) þat ero þeir haukar, er *n*) valir heita, hvítir at lit; ok er hann nægri *o*) þar, enn *p*) i nockoru landi audro, ok kunnu þó landzmenn *q*) ser ecki nytia.

blaa og grøn i). I det Land k) er og en stor Mængde Høge, hvori i andre Lande l) vilde holdes at være en meget stor Kostbarhed; m) det ere de Høge, som n) kaldes Vale (Falke), hvide af Farve; og er den Art o) overflødigere der, end p) i noget andet Land, og vide dog Indbyggerne q) ikke at benytte dem deraf.

Þer gátud þess ok fyrr i ydvarri rædu, at ecki sád *r*) væri á þvi landi; ok vil ek nu þess spyria, vit hvat þat fólk lifir, er á þvi landi er? edur hverso *s*) mikit þat fólk er? eda hvat matvist-

I erindrede og tilforn i Eders Tale, at der r) var ingen Kornavling i dette Land; derfor vil jeg nu spørge, hvorved det Folk lever, som er i det Land? eller hvor s) stort det Folk er? eller hvad Nærings-Midler det ha-

tis & viridis: alit hæc terra etiam accipitres, quorum nonnulli albi, apud exteros in summo pretio, & quidem plures hic, quam in aliis regionibus, quos tamen suis usibus adaptare nesciunt incolæ.

In hoc colloqvio supra dixisti semina ibidem terræ non mandari: qvibus igitur, qvæso, incolæ victitant, qvantus illorum numerus, qvibus potissimum escis utuntur, & num

k) *CC. Un.* fugl er (þar) fá ok margr á þvi landi (í landi) er.
l) *iidem* þikir gers.
m) *iidem* hvitur valur (hviter valir); oc er hann.
n) *iidem* mem kálla hvítavale.
o) *iidem* nogare, gnogare.
p) *iidem* á öngo, æyngu.
q) *iidem* sialfir þó ser æcki af at nyta. || sialfir ecki ser í nyt at færa. || at öngo ser at nyta.
r) *iidem* er í.
s) *iidem & al.* margt folk á þvi landi er.

i) blaa og grønagtig. || blaaagtig og grønagtig eller stribet. || grøn-farvet.
k) der er og en stor Mængde af det Slags Fugle i det Land, som.
l) holdes for.
m) Hvidfalk (hvide Falke); og er den.
n) Folk kalde Hvidhøge.
o) yppigere.
p) efter Ordet: Intet.
q) selv dog ikke at føre dem den til Nytte. || at giøre dem den til nogen Nytte. r) er.
s) talrigt Folk der er i det Land.

vistum þat hefer? edur hvert þat fólk *t*) hefer tekit vit kristni edr eigi?

Fátt er fólk á því landi *u*), þviat litit er þídt *x*), sua at byggianda er; *y*) ok er þat fólk kristit, ok kyrkiur hafa þeir ok kennimenn. Enn ef þat lægi nærri audrum löndum, þá mundi þat vera kalladr þridjungur af *z*) einu biskupsdæmi, enn þó hafa þeir ser nu biskup, þviat eigi *a*) má annat hlída fyrir sva mykillar fiarvistar sakir, sem þeir ero vid *b*) adra menn. Enn þar er þu leitar eptir, vid hvat er þeir lifa á því landi, *c*) met því at þeir hafa ecki sád, þá ero þau enn fleyri lönd, er ecki *d*) er

haver? eller om det Folk t) haver antaget den christelige Troe eller ikke?

Folket i dette Land u) er kun ringe i Tall, thi x) ikkun lidet er frit for Jis, saa at det er beboeligt; Folket er og y) christent, og have de baade Kirker og Præster. Og om det laae nærmer ved andre Lande, da vilde det blive holdt for en Trediedeel af z) et Bispedømme, men nu have de dog en Biskop for sig, thi andet a) kan ei gaae an, for den saa store Fraliggenheds Skyld, som de ere i, fra andre b) Mennesker. Men da du søger efter, hvorved de leve i det Land, c) efterdi de ikke have Kornsæd, da ere der endnu fleere saadanne Lande, hvori der ei er Kornsæd,

num christiana religione imbuti sunt?

Cum minima sit terræ istius portio, quæ egelida sit & habitabilis, incolæ pauci sunt: interim christianam religionem profitentur, sacras ædes & verbi divini ministros habentes: ast, incolarum numerum si spectes, tertiam unius dioecescos partem, si contermina exteris esset regio, videntur absolvere: Episcopum tamen habent, urgente necessitatis telo, cum ab exteris tantopere sint remoti. Porro, cum quæsitum ieris, quibus rebus

t) CC. *Un.* er kristit eda ecki.
u) *iidem* þat folk er fátt, sem á landinu er.
x) *iidem* þat, er menn megi byggia.
y) *iidem* enn þat folk er.
z) *iidem* ödru. *al.* einum biskupsdómi.
a) *iidem* hlíder annat.
b) *iidem* önnur lönd eda þioder.
c) *iidem & al.* þó þar se ecki sád (sáit).
d) *iidem* ecki ero sád á.

t) er christent eller ikke.
u) de Folk, som ere i det Land, ere ikkun faa.
x) det, som Folk kunne beboe, er ikkun lidet.
y) men det Folk er.
z) et andet.
a) lader sig ei giøre.
b) andre Lande eller Folk.
c) skiønt der ei er Kornsæd (ikke saaes).

er sád á, ok lifa menn þó á þeim *e*); þviat *f*) vid fleyra lifa menn enn vid braud eitt. Enn *g*) sua er frásagt, at á Grænlandi ero grös god, ok ero þar bu gód ok stór, þviat menn hafa þar *h*) margt nauta ok sauda, ok er þar smiör-giord *i*) mikil ok ofta; lifa menn vit þat miok, ok sua vit kiöt, ok vit allskonar veidi, bædi vit reina holld, ok hvala, ok sela, ok hvitbiarnar holld; ok fædazt menn vit þat þar á landi *k*).

Enn þyki mer nockvot vanspurt *l*) vera um þetta land. Hvat ætli þer vall-di,

sæd, og dog leve Mennesker e) i disse; thi Mennesker leve ved f) fleere Ting, end ved Brød alene. Men g) saaledes berettes der, at der ere i Grønland gode Græsgange, saa at der kunne være gode og store Gaardsbruge; thi Folk have der h) Mængde af Horn-Qvæg og Faar, saa at der i) laves meget Smør og Ost. Ved dette lever Folket meest, saa og ved Kiød, og alle Slags Fangst, baade ved Reensdyre- og Hvale- og Sælhunde- og Hvidbiørne-Kiød, og nære Folk sig herved der til Lands k).

Endnu synes mig noget ikke nokſom l) udspurgt om dette Land. Hvad meener I volder

rebus victitent Grönlandi, cum sementem non faciant, scias, alias etiam terras nullam sementi faciendæ operam dare, & aliis ciborum generibus qvam pane vivere posse homines. Fama nimirum percepi pascua melioris notæ in Grönlandia existere, unde prædia ibidem sunt, boum & ovium multitudine conspicua, unde etiam butyri & casei copia provenit, qvibus incolæ potissimum, nec non machlium, cetorum, phocarum & ursorum carnibus, & omnis generis captura victitant.

Restat unum, de qvo nondum interrogavi, & tamen pertinet ad hanc terram ulte-

e) CC. *Un.* þvi lande.
f) *iidem & al.* enn vid.
g) *iid.* frá Grænlandi er þat svo sagt, at þar se.
h) *iidem* mikit. || mikla bunyt. || nautamat ok sauda.
i) *iidem & al.* smiorgiædi.
k) *qvidam male in fine habent:* ok (svo vit vid-) biarnar holld.
l) CC. *Un. & al.* vanfrett, vanrædt.

e) saadant et Land.
f) endnu fleere.
g) om Grønland fortælles der saaledes, at der skal være.
h) meget af. || megen Næring af Mælke-Mad. || Mad af Horn Qvæg og Faar.
i) er stor Afgrøde eller Fordeel af Smør.
k) saa og (ved Skov-) Biørne-Kiød.
l) talt.

di, hvi þetta land hefer meiri ísa *m*) enn hvart annat land i verolldu, eda *n*) hvi sua hafit, þat er umhverfis er landit; enda skilst mer þat af, at hafit se bædi diupt ok þó miök salt, ok *o*) sua idugliga giálfursamt, ok hugda ek at þat mundi eigi audveldliga *p*) friósa; þviat hvervetna þar sem hafit er diupt, ok þó salltr siórinn, þa *q*) kann varla at friósa, enn þó allra sitzt, þá hræring haffins fylgir, ok giálfur-liótt *r*) verdur. Enn mer heyrizt suo um þetta haf, er nu ræddum ver um, ok sua landit, þá verdur alldrei millum, at eigi er *s*) isum þakt hvarttveggia landit ok hafit, nema þat kunni at verda stundum her ok hvar, at hlid

volder, hvi dette Land haver meere Iis m), end noget andet Land i Verden, eller n) hvi saa og Havet, som er omkring Landet; da jeg dog af det sagte kan forestille mig, at Havet maae være baade dybt, og derhos meget salt, og o) idelig oprørt af Vinde, hvorfor jeg havde tænkt, at det ei kunde lettelig p) fryse; thi hvor Havet er dybt, og Søevandet deri tillige salt, da kan q) det neppe fryse, men dog allermindst, naar Havets Bevægelse kommer dertil, og det bliver r) brusende af Vinde. Derimod hører jeg om dette Hav, som vi nu talede om, og ligesaa om Landet, at der bliver aldrig nogen Mellemtid, da jo baade Landet og Havet er bedækket med Iis, uden det skulde undertiden skee hist og her, at

ulterius dignoscendam. Quid, quæso, causæ subesse putas, cur illa terra, eamque circumluens mare tanta glaciei copia abundent, quanta nullus alius in toto orbe locus, cum, si quid sapio, mare & altum admodum sit salsum, & semper graviter concitatum, unde difficulter concrescere putaverim; nam ubicunque profundum est mare salsedineque abundat, glacie vix obducitur, inprimis si æstuet admodum & fluctuum vehementia horrendum & informe fiat: Sed audio jam mare Grönlandicum terramque ipsam æstate æque ac hyeme glacie obduci, nisi quod subinde interstitia fiant, acta non suopte genio, sed æstu maris

m) CC. *Un.* isafiöllda, enn eckert annara landa.
n) *iidem* eda hafit þat sæm þar er um; oc þo.
o) *iidem* þó jafnan.
p) *iidem* öruggliga. *q*) *iidem* kunnu.
r) *iidem* gialfrugt, giálfrligt.
s) *iidem* verdi.

m) større Overflodighed af Iis, end noget iblant andre Lande.
n) eller det Hav som er der omkring; og dog forestiller jeg mig.
o) dog stedse. p) fryse stærkt.
q) kunne de. r) oprørt.

hlid verdi á isum fyrir hræring haffins *t*), enn eigi fyrir ylia *u*) sakir. Nu met þvi at þar er æ jafnan *x*) frosit bædi vetur ok sumar, hvartveggia hafit ok landit, þá vil ek nu þess *y*) bidia, at þer skírit hverso vedrátta er á þvi landi, hvert þar verda nockorir ylir *z*) edur faugur sólskin sem i audrum laundom, edur er þar jafnan ill vedrátta *a*), ok fyrir þvi sua mikil gnótt *b*) frostz ok isa; ok vil ek at þer *c*) lysit fyrir mer þessa spurning, ok sua um þat er ek hefi fyrr meir spurt i ockari rædu um þat er Grænlendingar kalla nordurljós; *d*) ok villda ek nu at þer leystit þenna spurdaga fyrir mer, ok um þat hvat

at der blive Aabninger paa Isen, og det aleene formedelst Søens Rørelse, men ikke u) for Varmes Skyld. Nu efterdi x) begge Deele, baade Havet og Landet, ere der stedse tilfrosne baade Vinter og Sommer, da vil jeg nu y) bede Eder derom, at I forklarer, hvorledes Veirliget er i det Land, om der bliver nogen Varme z), eller klare Soelskin, som i andre Lande, eller om der stedse er a) slet Veirligt, og derfor saa megen Overflødighed b) af Frost og Iis; især vil jeg at I ville c) forklare for mig dette Spørsmaal, saa og om det, som jeg før haver spurgt om i vor Tale, angaaende det, som Grønlænderne kalde Nordlys; dette Spørsmaal ønskede jeg d) nu, at I vilde opløse for mig, ligesom og det, hvad

maris in diversa glacie. Et cum ibidem æstivo & hiberno tempore frigus adsit, dicas & enuclees, quæso, qualis sub eodem climate aeris temperies sit, num calor in Grönlandia & apricitas, ut in exteris terris, contingat, an vero ibidem perpetua aeris inclementia sæviat, unde tanta frigoris & glaciei copia proveniat: Id quoque mihi explicatum reddere velis quid sit, quod Grönlandi lumen boreale vocant; addas quoque tuam sen-

Bb

t) CC. *Un.* & *al.* gialfrs, gialfrsens.
u) *iidem* & *al.* vilia. *x*) *iidem* frost.
y) *iidem* þessa spyria, hverso.
z) *iidem* eda ecki, eda verda þar nockur.
a) *al.* uvedrátta, eda er af því.
b) *al.* isa ok jökla. || frostz ok jökla.
c) CC. *Un.* & *al.* glósit mer; leysit.
d) *iidem* þá.

u) frievillig, af egen Drift.
x) der er stedse Frost.
y) spørge om dette, hvorledes.
z) eller ikke, eller om der blive nogle.
a) Uveir, eller om deraf kommer.
b) Iis og Iisbierge. || Frost og Iisbierge.
c) opløse.
d) da.

hvat þer ætlit, i hveriom lut heimſins er þetta land liggur, hvert þat liggur á einnihverri utanverdri heimſins ſidu, edr liggur þat nockvot inn i landa-klofa ſem aunnur ſtor laund, met þvi at þer ſegit, at þat ſe áfaſt vit aunnur meginlönd.

Um þeſsa luti, ſem nu hefer þu ſpurda, þá má ek þik eigi ſannfrodann giöra til fulls, fyrir þvi at ek hefi aungvann þann fundit *e*), er kannat hafi *f*) allar kringlur heimſins, edr hans vöxt, edur *g*) rannſakat hafi allar heimſins ſidur edur landaſkipan, edur þau endimaurk *h*) er þar ero iſkiput; *i*) enn þat væri nockr van, ef ek hefda nockurn þann fundit, er þeſsa luti hefdi ſed ok rannſakat, at ek

hvad I tænker, i hvilken Deel af Verden dette Land ligger, om det ligger paa nogen af Jordklodens yderſte Kanter, eller om det ligger indſluttet af den øvrige Jord, ſom andre ſtore Lande, efterdi I ſiger, at det ſtøder til andre faſte Lande.

Om diſſe Ting, ſom du nu haver ſpurgt efter, kan jeg ikke giøre dig forviſſet til fulde, fordi jeg haver Ingen e) truffet, ſom ſkulde have underſøgt f) alle Verdens Deele, eller dens Størrelſe, eller og g) udforſket alle Jordens Kanter, eller Landenes Leie, eller de Grændſer, ſom deri ere ſatte; i) der kunde derimod været noget Haab, om jeg havde fundet nogen ſaadan Perſon, ſom havde ſeet diſſe Ting, og underſøgt dem, at jeg da kunde givet

tentiam de ſitu Grönlandiæ, nimirum, utrum in extremitate mundi, an vero in terrarum quodam ſinu, ut aliæ vaſtæ regiones, cum dicas conterminam eſſe aliis terris, ſita ſit.

Certa illorum, quæ jam ſciſcitaris, notitia te inſtruere neqveo, cum neminem deprehenderim, qui omnes mundi regiones peragrarit, illiusqve quantitatem emenſus & ſcrutatus fuerit, qvique climatum mundi, regnorumqve ſitus & orbis terminos perſpecta habuerit; nam ſi talis unqvam copia mihi facta fuerit, quid in his verum certumqve eſſet, tibi-

e) CC. *Un.* fyrirhittann. *al.* frettann.
f) *iidem* alla kringlu.
g) *iidem* eda kunni alla landaſk.
h) *iidem* endimerki.
i) *iidem* ok ef ek hefde (*vel* hefda ek) — þá mætti ec þic nu herum. *al.* væri þeſs von at ec hefda.

e) forefundet. || opſpurgt.
f) den heele Verdens Kreds.
g) eller ſom haver kiendt Landenes hele Strækning, Orden, Beliggenhed.
i) og om jeg havde (havde jeg nu) — da kunde jeg nu give dig herom. eller: hvis det var at vente, at jeg havde fundet.

ek munda þik her um sannfródann giaura *k*). Enn þat má ek i liós láta vit þik, hvat getur fródra manna ero, þeirra sem hellzt hafa ætlat eptir licligleikum *l*). Enn þeir menn, sem hellz hafa vitat ok ritat um heimsins vöxt, eptir tilvísan *Isidori*, edur annara fródra manna, þá hafa þeir þat mælt, at i himnum *m*) ero þrír *n*) meigin-vegir, sem ubyggianda er undir: Er einn sua heitur, at ecki má undir bua fyrir hita sakir ok bruna, ok hvatvetna brennur, þat er undir verdur; ok þiki mer þat likazt, at

vet dig sand Oplysning k) herom. Men nu kan jeg aleene underrette dig om, hvad visse kyndige Mænds Gietninger ere, som meest efter Rimelighed l) have giort sig Tanker herom. Men de Mænd, som best have vidst og skrevet om Verdens Dannelse, efter *Isidori*, eller andre lærde Mænds Anviisning †), have sagt det, at der i Himmelen m) ere tre n) Hoved-Veie (Kredse) under hvilke der er ubeboeligt: Een er saa heed, at intet Menneske kan boe derunder for Heedes og Bryndes Skyld, saa at alt det forbrændes, som falder derunder; hvorfor mig synes rime-

tibimet instillare possem: Nihilominus tibi indicare mens est, quæ sit eorum, qui Isidori *& aliorum Doctorum virorum vestigia secuti sunt, de hujus universi machina conjectura. Statuunt videlicet cæli tres esse zonas, sub quibus habitari neqvit: quarum una adeo torrida est, ut loca, quæ eidem subsunt, habitabilia non sint, ob vapores & æstum solis, quo omnia huic zonæ subjecta torreantur; unde probabile mihi videtur, solem hæc loca*

k) *al. pro* herum *in fine addunt* af þvisa hlut.
l) CC. *Un. alii:* likendum.
m) *iidem & al.* heiminum.
n) CC. *Un.* þeir *al.* tveir meginvegir, sem ubygg. — er undir, at þeir se sva kallder, enn einn sva heitr.

k) om denne Sag.
l) Rimeligheder.
m) Verden.
n) saadanne. || 2 Hoved-Kredse, hvorunder der er ubeboeligt, fordi de skal være saa kolde, men een saa heed.

†) Stederne hos *Isidorus*, som her sigtes til, maae være Orig. Lib. III. cap. 41., og 43. blant Auctores Ling. Lat. af Gothofredi Oplag 1602. p. 904-905., samt Lib. XIII. cap. 6. p. 1145; de andre Lærde kunne være *Martianus Capella* Lib. VI. de qvinqve Zonis p. 196. i Grotii Oplag 1599, samt *Macrobius* in Somn. Scip. Lib. I. cap. 15. 19. 20., men især Lib. II. cap. 5. 6. 7., hvor endog findes adskilligt som temmelig nær ligner vor Forfatters Udtryk i denne Sag.

at sá muni vera *o*) meigin-rásar vegr sólarinnar, ok ætla ek allann þann veg skipadann vera met *p*) logandum geislum hennar, ok má eigi fyrir því þar undir bua eingi sá, er vel tempradann bólstad vill hafa. Svo hafa þeir ok mælt um þá tvo vego, er hinnig *q*) liggia á himnum, at þar se *r*) ubyggianda undir, ok at *s*) þar se sua kallt, at fyrir þá sök se eigi hægra *t*) undir þeim at bua fyrir kullda sakir, enn *u*) hinn veg er fyrir ofurhita sakir; þviat þar hefer *x*) kulldinn sua mikit abl undir *y*) sik dregit, at vatnit hamnar nátturo sinni, þviat þat snízt i jaukul, ok suo aull löndinn þekiazt

meligst, at denne maae være Solens o) Hovedbanes Vei, og meener jeg al denne Vei at være besat med dens gloende p) Straaler, og kan derfor ingen boe derunder, som vil have vel tempereret Boelig. De have og sagt saaledes, om de andre to Veie, som ligge q) hisset i Himmelen, at derunder r) skal være ubeboeligt, og s) at der skal være saa koldt, at det derfor ei skal være beqvemmere, at boe under dem, for Kuldens Skyld, end det er u) hisset, formedelst den umaadelige Heede; thi Kulden x) haver der trukket til sig saa megen Magt, at Vandet forlader sin Natur, thi det forvandles til vedvarende Iis, og ligeledes bedækkes z) med Iis alle de Lande, saa

loca proxime accedere, hic quoque viam quasi regiam solis, radiis ejus ferventibus constratam, quare iis locus habitandi commodus, qui sub cælo temperato sedes figere cupiunt, heic prorsus non est. Simile quid etiam narratur de duabus illis reliqvis zonis, quæ in oppositis mundi cardinibus sitæ sunt, nimirum qvod sub illis habitare æqve sit molestum ob frigoris vehementiam, ac sub illa torrida ob nimium æstum: nam sub illis tantas vires exserit frigus, ut aqua suam naturam exuat, cum in glaciem convertatur, &

o) CC. *Un. & al.* meginvegr rásar.
p) *iidem* logundum.
q) *iidem* hinn veg; *al.* á *vel* í himni liggia.
r) *iidem* er.
s) *iidem* þviat þeir se svo kallder.
t) *al.* hægt — enn hinn.
u) CC. *Un.* hinnug *vel* hinum.
x) *iidem* kylrinn. *y*) *iidem* underdregizt.

o) Hovedveien for Solens Løb.
p) brændende.
q) mod Himmelens Udkanter.
r) er.
s) thi de skulle være saa kolde.
u) under den anden.
x) Kiøligheden.
z) med.

iazt z) met isum, ok sua höf þau, er undir þeim veg liggia. Ok skilst mer þá a) þat, at fimm seo vegir b) á himnum, tveir þeir er vel er byggiandi undir, ok þrír c) næzta ubyggiandi.

Nu er þar allt byggianda undir þeim vegum, er d) millum ero kulldans ok brunans; ok er þat líkligt, e) at landaskipti se á, at sum se heitari enn sum, f) at þau liggia nær meir bruna-véginum, er heitari ero; enn þau lönd er kölld ero, sua sem lönd vor, þá liggia þau þeim veg nær meir, er kalldur er, ok frost má vitkoma síno abli at svala. Enn eptir hugþocka mínum at ætla; þá þiki

saa og de Have, som ligge under denne Vei. Heraf slutter jeg a) da dette, at der maae være fem Veie (Bælter) i b) Himmelen, to, under hvilke vel kan boes, og c) tre næsten ubeboelige.

Alt bliver derfor beboeligt under de Veie, d) som ligge imellem Kulden og Heeden; dog er det rimeligt, e) at derpaa bliver Forskiel, efter Landenes Leie, at nogle maae være heedere end andre, og f) især at de, som ere heedere, ligge nærmer imod den brændende Vei; de Laude derimod, der ere kolde, som vore Lande, ligge nærmere den Vei, som er kold, og hvor Frosten kan komme til at bruge sin Magt. Men at slutte efter

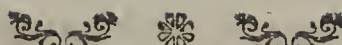
& subjectæ terræ concretis nivibus, itemqve maria, qvæ zonis frigidis subsunt, glacie cooperiantur. Hinc facile adducor ut statuam, qvinqve cæli esse zonas, qvarum duæ sunt, sub qvibus habitare, & tres sub qvibus non habitare licet.

Sub zonis autem, qvæ frigidam inter & torridam locum habent, habitari commode potest, licet notabile qvoddam discrimen caloris & frigoris in variis terræ locis observari possit, ut alia, nimirum qvæ zonæ torridæ propiora, sint etiam calidiora, alia vero, ut nostra aqvilonaria, utpote zonæ frigidæ propinqva, ubi frigus vires suas exserit,

 sint

z)) CC. *Un.* af. a) *iidem* þvi.
b) *iidem* & *al.* í heiminum.
c) *iidem* hinir, er ubyggianda er under. *al.* enn þrír se ubyggiande.
d) *iidem* imillum er kullda ok hita.
e) *iid.* líct, at þvi se, *al.* at af þvi se landaskipti sum h. enn s. f) *iidem* ok liggia þau.

a) og slutter jeg da derfor. b) i Verden.
c) 3 andre, som der er ubeboeligt under. || men 3 som ere ubeboelige.
d) hvor det er imellem.
e) at derfor maae være. eller: at derfor maae nogle Landstrækninger være heedere end andre.
f) og ligge de.

þiki mer þat líkazt, at hinn heiti vegurinn liggi ur austri *g*) ok i vestur med biugum hríng brennanda vegar *h*) umkringiandi allann jardar-böll. Enn þat er þá likazt *i*) þar i mót, at þeir hinir kölldo vegirnir liggia á hinum *k*) ytstu sídum heimsins til nordurs ok til sudurs. Ok *l*) ef ek hefi ætlat þetta eptir rettri skipan, þá er þat eigi ulíkt, at Grænland liggi undir *m*) þeim kallda veginum; fyrir þvi at þat vitni bera flezir Grænlandí, þeir sem *n*) þar hafa verit, at kulldinn hafe þar fengit yfrit *o*) abl sitt; ok

efter mit Begreb, da synes mig det rimeligst, at den heede Vei ligger fra Østen til Vesten h, omringende Jordens heele Klode med sin brændende Banes runde Kreds. Men det er da i) derimod rimeligst, at de kolde Veie ligge paa Verdens yderste Kanter mod Norden og mod Sønden. Og l) om jeg haver forestilt mig dette efter den rette Orden, da er det ikke urimeligt, at Grønland ligger under m) den kolde Vei; thi Grønland give de fleeste, som n) der have været, det Vidnesbyrd, at Kulden haver faaet der o) sin allerstørste Magt; p) ligeledes bær al-

sint etiam frigidora. Zona porro torrida se extendit, ut mea fert opinio, ab oriente in occasum, globi terrestris machinam circumdans, circulumqve ardentem describens. Ex adverso verisimile est, qvod zonæ illæ frigidæ extremos mundi cardines boream & austrum versus ambiant. Et si hæc justo ordine fuerim assecutus, ea thesis sua non destituitur probabilitate, qvod Grönlandia sita sit sub zona frigida; testantur enim qvam plurimi, qvi in Grönlandia fuerunt, frigori ibidem insigne robur accessisse, qvinimo, præ-

g) CC. *Un.* til vesturs.
h) *iidem & alii:* umkring allan jardar böll, *v.* umkringdum (umkringdr) aullum jardar böllum (belli); öllu jardar bellti.
i) *iidem* likligt, at moti þvi. *al.* móti þvi; þat at móti.
k) *qvidam male:* austursidu.
l) CC. *Un.* & *al.* enn.
m) *iidem* kuldaveginum.
n) *iidem* vitu, at k. hefer.
o) *al. Membr.* yrit, *al.* yfirabl.

h) omkring Jordens heele Klode. || indsluttende (omcirklende) alle Jordens Kloder (Klode). || alt Jordens Bælte eller Middeldeel.
i) rimeligt, at imod dette maae. || lige imod dette. || tvert imod.
l) men.
m) Kuldeveien.
n) vide det, at Kulden.
o) den største Overmagt.
p) det bevidne begge Deele.

p) ok fva ber hvervetna *q*) vitni á fer *r*) landit ok hafit, at þar fe gnogt *s*) froftz ok megin-abl kuldans; þviat *t*) þat er bædi frofit um vetur ok fumar, ok hvartveggia ifum þakt. Þat mæla menn ok víft, at Grænland liggi á hinni ytzto fido heimfins til nordurs, ok ætla ek þó ecki land ut ur kringlu heimfins frá Grænlandi, ok eigi nema *u*) hafit tóma ok hit mikla, þat er umhverfis rennur heiminn. Ok þat mæla menn, þeir fem fródir ero, at þat fund fkerizt *x*) inn hiá Grænlandi, er hit tóma haf *y*) fteipizt inn i landa-klofa, ok fídan fkiptizt þat met fiördum ok hafsbotnum allra landa i millum,

alting, Landet fom Havet, det q) Vidne r) paa fig, at s) der maae være nok af Froft, og den ftørfte Magt af Kulden; thi t) der er baade froffet Sommer og Vinter, og begge lige bedækkede med Iis. Folk fige og for vift, at Grønland ligger paa Jordens yderfte Kant mod Norden; jeg meener endog intet Land at være paa Jordkloden uden for Grønland, og intet u) uden det vilde og det ftore Hav, fom flyder omkring Verden. Det fige og de Mænd, fom ere kyndige, at det Sund x) gaaer ind ved Grønland, hvorigiennem det vilde Hav y) indgyder fig i den Kløft, fom er imellem Landene, og hvorfra det fiden fordeeles med Fiorde og Indviger imel-

præfentes femet exhibent teftes & tellus ipfa & mare, de frigoris vi & abundantia, cum falum folumqve, gelu, æftivo ac hiberno tempore, fæviente, glacie contecta fint. Sunt adhæc, qvi pro certo affirmant, qvod Grönlandia in extremo mundi cardine feptentrionem verfus jaceat, nec terram orbis ullam polo arctico propiorem effe Grönlandia credas, fed viciniorem tantum polo oceanum magnum illum & infularum expertem, qvi globum terreftrem circumluit. Afferunt adhæc viri eruditi, qvod fretum prope Grönlandiam fit, per qvod dictus oceanus fe transmittat, & globo terræ infufus per interftitia

p) CC. *Un.* þat ber hvörtveggia vitni um.
q) *iidem* vitund. *r*) *al.* um fic.
s) CC. *Un.* & *al.* gnógt (algángfi) ordet froftet.
t) *iid.* & *al.* þar er bædi froft — ok hvervetna.
u) *iidem* fyrir utan hafit mykla.
x) *iidem* hiá *al.* at þar fkerizt þat fund inn.
y) *iidem* fkerzt.

q) Beviis. r) om fig.
s) Froften maae der være bleven overflødig (almindelig).
t) der er baade Froft — og overalt bedækket.
u) foruden det ftore Hav.
x) fkiæres der ind.
y) fkiærer fig ind.

um, þar sem þat náir at renna inn i kríngio heimsins.

Enn þar er þu spurdir eptir þvi, hvart z) sol skín á Grænlandi, edur verdi þat nockorom sinnom, at þar se faugr vedur sem i audrom löndum, þá skalltu þat til viss vita, at þar a) ero faugr solskyn, ok helldur er þat land vedurgott kallat um hásumars skeid. Enn þar skiptizt stórum solargángur, þviat þegar b) sem vetur er, þá er þar náliga allt ein nótt; enn þegar er sumar er, þá er c) náliga sem allt se einn dagur; ok medan er sól gengur sem hærz, þá hefer hun ærit afl til d) skins ok biartleiks, enn lítit e) afl til yliar ok hita, enn þó hefer

imellem alle de Lande, hvor det kan komme til at rinde ind paa Jordens Klode.

Men da du spurgde efter det, om z) Solen skinner i Grønland, eller om det nogen Tid hændte sig, at der blev smukt Veir, som i andre Lande, da maae du være vis paa, at der a) falde smukke Soelskin, og at det Land mestendeels kan kaldes veirgodt ved Høi-Sommers Tider. Men Solens Gang er der meget ulige, thi saa snart som der er Vinter, da er det alt næsten een Nat; men naar der er Sommer, da er c) det næsten som alt var een Dag; og medens Solen gaaer som høiest, da haver den vel overflødig Kraft til d) Skin og Lysning, men e) ikkun liden Styrke til Varme og Heede, dog haver den saa

stitia terrarum se, ubi globum invasit, per divortia & sinus majores explicet.

Verum cum percontari velles ex me, num sol aliqvando in Grönlandia splendeat, & num ibi perinde ac in aliis regionibus aeris qvædam apricitas sit, scias velim, apricitatem haud mediocrem ibidem contingere, terramqve ipsam, per æstatem, bonæ potius tempestatis elogio commendari. Cursus autem solis maxime hic diversus est, hiberno qvippe tempore perpetua quasi nox, æstivo autem continuus velut dies est, & cum proxime ad Zenith incolarum accedit sol, apricitatis admodum & luminis, caloris vero non æqve sensibilis, Grönlandiam reddit

z) CC. *Un.* solskin væri, *se. al.* á Grænlandi yrdi nockur sólskin fögur.
a) *iidem* verda. b) *iidem* er þar er.
c) *iidem* þar ok.
d) *iidem* sins biartleiks.
e) *iidem & al. male:* yrit, ærit, yfrit.

z) der er (kunde blive) Sólskin. || om der i Grønland kunde blive nogle smukke Solskin.
a) blive.
c) der og.
d) sin Klarhed.
e) megen, tilstrækkelig.

hefer hon ſua mikit abl, at þar ſem jördin er þíd, þá vermir hun ſua landit, at jördin gefur af ſer god grös ok vel *f*) ilmandi, ok má fólkit fyrir þvi vel byggia landit, þar ſem *g*) þat er þídt, enn þat er afar lítit.

Enn ſá einn lutur, er þu hefer opt eptirſpurt, hvat vera man, þat er Grænlendingar kalla nordur-liós, þá em ek eigi um þann lút ſannfródaztur, ok hefi ek þá menn *h*) fundit iduliga, er lángar ſtundir hafa á Grænlandi verit, ok þikiazt þeir þar eigi ſannfródir *i*) um vera hvat þat er. Enn þó er ſua um þann lut ſem um fleſta adra, þá ſem menn *k*) vitu eigi til ſanns, at vitrir menn færa

ſaa megen Magt, at den kan, hvor Jorden er optøet, varme Landet ſaaledes, at Jorden giver af ſig gode og vellugtende Urter, og kan Folket derfor ganſke vel beboe Landet, hvor g) det er optøet, men dette er kun overmaade lidet.

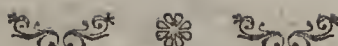
Men den eene Ting, ſom du haver ofte ſpurgt om, nemlig hvad det kan være, ſom Grønlænderne kalde Nordlys, da er jeg juſt ikke allerbeſt oplyſt om den; h) jeg haver endog idelig fundet de Mænd, ſom have været lang Tid i Grønland, og ſynes dem ei heller at de ere i Sandhed overbeviiſte om, i) hvad dette er. Men dog er det med den Ting, ſom med de fleeſte andre, hvilke Folk k) ikke vide med Vished, at viiſe Mænd l) bringe dem

reddit participem, tanto tamen calore terram beat, ut, ubi egelida eſt, pingves & fragrantes herbas producat, unde portiuncula terræ, quæ egelida eſt, habitari commode poſſit.

Quod porro lumen boreale concernit, fateor illius phænomeni me non eſſe gnariſſimum: freqventer enim illos conveni, qui diu in Grönlandia commorati ſunt, & tamen ſuam ignorantiam hac in re confitentur. Hujus autem luminis, ut & plurimorum aliorum, quorum certa notitia non habetur, naturam, conjecturis, vero qvam proxime acceden-

f) CC. *Un.* vel luktandi.
g) *iidem & al.* jördin er þíd, ok er þat þó einkum.
h) *iidem* þó iduliga fundit.
i) *iidem* at vera *v.* vera af, hvat þetta man vera.
k) *iidem & al.* iſa um, efa.

g) Jorden er optøet, og er det dog alene.
h) og haver jeg dog.
i) hvoraf dette kan komme.
k) tvile om.
l) have giort ſig Tanker, og giette paa ſligt derom, ſom dem ſynes rimeligſt at kunne være ſandt.

l) færa i ætlan, ok i getor, ok geta ſliks um, ſem þeim þykir þá vera vænligazt ok ſannligazt. Enn *m*) þeſsi verdur nattura ok ſkipan á nordur-liöſi, at þat er æ þeſs *n*) lióſara, ſem ſialf er nótt myrkvari, ok *o*) ſynizt þat jafnan um nætur *p*), enn alldrei um daga, ok optazt *q*) i níd-myrkrum, enn ſialldan i tunglſkini. Enn þat er ſo tilſyndum *r*) ſem madur *s*) ſiái mikinn loga lánga leid, af miklum elldi; þar ſkítur af, i lopt upp *t*) at ſiá, hvöſsum oddum, misjöfnum at hæd, ok miök ukyrrum, ok verda ymſir hærri, ok bragar *u*) þetta liós *x*) til

dem til Formodning og Gietninger, og giette ſligt derom; ſom dem da ſynes at være det venteligſte og ſandligſte. Men m) denne Natur og Beſkaffenhed er der ved Nordlyſet, at det er altid des lyſere, ſom Natten ſelv er mørkere, og o) ſees det aleene om Nætterne, p) men aldrig ved Dagen, og ofteſt q) i tykt Mørke, men ſielden i Maaneſkin. Men det er ſaaledes r) at ſee til, ſom om man s) ſeer en ſtor Lue, langt fra, af en ſtærk Ild; deraf t) ſkyde ſig, op i Luften at ſee til, ſkarpe Spidſer, ulige i Høide, og meget uſtadige, ſaa at nu een nu anden bliver høiere, og ſvæver u) ſaaledes dette Lys x) at ſee til

cedentibus indagare ſolent emunctioris naris viri. Luminis autem borealis hæc natura & apparendi modus eſt, ut quo nox eſt obſcurior, eo luculentius radios ſuos illud emittat, ſemperque noctu, nunquam interdiu, raro luna lucente, clariſſime contra ſi nox illunis ſit & denſiſſimis obruta tenebris, appareat. Lumen porro hoc ingentis flammæ e longinqvo ſpectatæ ſpeciem præ ſe fert, acuminatos in ſublime projiciens radios, quorum alii

l) CC. *Un.* hafa færti ætlan, ok geta menn ſliks um, ſem þeim þiker likazt vera, at ſatt ſe.
m) *iidem* ſu er n. ok ſk. at.
n) *iidem* þvi. *o*) *iidem* ſynnſt.
p) *iidem add.* þó ecki avalt.
q) *iidem* under myrkrum.
r) *iidem & al.* tilſynum, ſiónum. || á (til) at líta í áſyn.
s) *iidem* ſe langann veg til loga mikils.
t) *iidem* þat ſkytr i lopt upp.
u) *iidem & al.* bragdar, bregdr.
x) *iidem* allt tilſynum, tilſyndum.

m) den — er der hos.
o) altid lader det ſig til Syne.
p) ſkiønt ikke paa alle Tider.
q) under Mørke.
r) af Anſeelſe at ſee til.
s) ſaae en lang Vei til en ſtor Lue.
t) det ſkyder op i Luften.
u) lader.
x) overalt i ſin Anſeelſe.

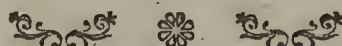
til at ſiá ſua ſem ſkínandi *y*) logi. Enn medan þeſsir geiſlar ero hærſtir ok biartáſtir, þá ſtendr þar ſva mikit liós af þeſsum elldzſvim ok leiptri, at þeir menn er uti verda ſtaddir, þá meiga þeir vel fara *z*) leidar ſinnar, ok ſua at veidiſkap ef þeir þurfo. Sua ok ef menn ſitia i huſum ſínum, *a*) þeim er ſkiáir ero á, þá er ſua lióſt inni, at hver madur kennir annann, ſá ſem inni er ſtaddur. Enn ſua er þetta liós brigdiligt *b*), at þat þikir ſtundum vera döckvara, ſua ſem þar gióſi upp ſvartur *c*) reykur á millum, edur þiuckur möckvi *d*), ok er þá þvi líkazt, ſem lióſit *e*) keſiezt þá i þeim reyk, ſua ſem

til, ſom en y) ſkinnende Lue. Men ſaalænge diſſe Straaler ere paa det høieſte og klareſte, da ſtaaer der ſaa ſtærkt Lys af denne Ild-Flod (Strøm) og Funklen, at de Folk ſom ere ude, kunne meget vel, baade hitte deres Vei, ſaa og gaae paa Jagt, om de behøve. Ligeledes og om Folk ſidde i deres Huuſe, a) ſom der ere Vinduer paa, da er ſaa lyſt derinde, at hver ſom er tilſtæde kiender den anden. Men ſaa foranderligt b) er dette Lys, at det undertiden ſynes at blive dunklere, ſom om derimellem blev oppuſtet en ſort c) Røg eller en tyk Taage-Skye d), og da er det ligeſt efter det, ſom om Lyſet da e) qvæles i den Røg, ligeſom om det var nær ved

alii longiores alii breviores, vagi tamen & admodum inſtabiles flammarum ad inſtar coruſcantium. Fulgentes hi radii dum ad punctum verticale proxime accedunt, maxime illuſtres, tantam edunt lucem, ut, qui in agris ſunt, percommode iter facere, ferasque, ubicunque libuerit, venari queant; domus itidem feneſtris inſtructæ ita colluſtrantur, ut qui in iis ſunt ſe invicem cognoſcere & alios ab aliis diſcernere poſſint. Lumen autem hoc

y) CC. *Un.* ſvipande, lifandi, ſkipandi.
z) *iidem & al.* vega ſinna.
a) *iidem & al.* þar er ſk. ero fyrir. *al.* ok er ſker (ſkyrt, ſkiád *vel* ſkiáit) yfir. *adhuc alia:* oc ſkine ſkiær yfer.
b) *iidem* brigdult. *c*) *iidem* logi edr.
d) *iidem* myrkvi, miorqvi.
e) *iidem* kvæfiz, keſſt, ſæfizt. || at þat liós vilí keſiazt i þeim reyk, ok vili þá ſlokna.

y) ſvævende, levende.
a) ſom Vinduer ere for. || hvor der ere Vinduer over. || der er (klart) beſat med Vinduer over. || og ſkinner det klart derover.
b) uſtadigt.
c) Lue eller.
d) Mørkning.
e) daaner. || at dette Lys vil qvæles i den Røg, og vil da ſlukkes.

sem þat se buit vit at slokna; ok sem þat kóf *f*) tekur at þynna ok af at *g*) hrinda, þá tekur þat liós annat sinni at skírnazt ok birtazt, ok þat *h*) kann at verda stundum, at mönnum synizt sua, *i*) sem þar skióti af stórum gneistum *k*), sua sem af sindranda járni, þat er nítekit *l*) er ur abli. Enn þá er nottin lídur ok dagur nálgazt, þá tekur þetta liós at *m*) lægiazt, ok *n*) er þá sem þat hverfi allt i þann tíma, er dagur birtizt.

Enn þeir menn, er i ætlan *o*) edur i umrædu hafa slika luti fært, þá ero þeir þrír lutir, er menn *) hafa hellzt i getur fært, at einhver *p*) mundi vera sann-

ved at slukkes. Men f) saasnart den Taage begynder at fortyndes og aflettes g), da begynder dette Lys anden Gang at luttres og opklares; ja det h) kan undertiden hænde, at Folk synes, i) som deraf skydes store Gnister k), som af et gloende (funkende) Jern, der nyelig er taget af Essen. Men naar Natten gaaer bort og Dagen nærmer sig, da begynder dette Lys at m) blive lavere, og n) er det da ligesom det ganske forsvinder, i den Tid, som Dagen lysnes.

Men iblant de Mænd, der have taget slige Ting til Eftertanke, o) eller ført dem i Omtale, ere der tre Ting, som man helst *) haver giettet paa, at nogen p) af dem maatte være

hoc adeo inconstans est, ut modo obscurari & penitus exstingvi, spisso & caliginoso relicto fumo, videatur; modo, fumo in auras abeunte, accendi atque scintillas emittere, ferri instar candentis ex ustrina jamjam extracti. Nocte elapsa cum diescit, lumen hoc minuitur, & die oborta penitus evanescit.

Cum viri sagaciores de hoc lumine disseruerunt, ejus naturam suis conjecturis investigaturi, tres afferre solebant hypotheses, qvas maxime probabiles existimarunt, rati unam

f) CC. *Un.* kvof. || Enn þá er þann myrkva.
g) *iidem* renna. *h*) *iidem* & *al.* veitir.
i) *iidem* at þar. *k*) *iidem* geislum.
l) *iidem* verdr ur jafli.
m) *iidem* leggiazt ok dofna (minka ok hverfa).
n) *iidem* hverfr þegar er dagr lysizt.
o) *iidem* hafa fært ok rædt um þetta mál.
*) *iidem* hyggia helzt.
p) *iidem* muni sannr vera af þeim þrimr.

f) Men da den Mørkning.
g) adspredes. h) hænder.
i) at. k) Straaler.
m) lægge sig og svækkes. || formindskes og forsvinde.
n) forsvinder ligesaa hastig som Dagen lysnes.
o) og talt om denne Sag.
*) tænker.
p) maae være sand af de tre.

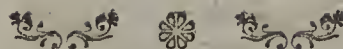
sannur af þeim. Menn segia sumir, at elldur kríngi umhverfis höfin, ok aull *q*) vötnin þau sem hit ytra ero, ok renna um böll *r*) jardarinnar. Enn met þvi at Grænland liggur á hinni ytstu sidu heimsins til nordurs, þá kalla þeir þat meiga vera, at þat liós skini um nottina af þeim elldi, er umhverfis er kríngdur jördina ok hin ytstu höfin, er hit ytra renna um hvel *s*) jardar. Þat annat *t*) hafa ok sumir *u*) i rædur fært, at i þann tíma, er *) rás solarinnar verdur undir belli *x*) jardarinnar um nottina, at *y*) nockurir skímar megi af hennar geislum **) bera uppá himinin, met þvi at þeir kalla Grænland

være sand. Nogle Mænd sige, at Ild indslutter rundt omkring baade Havene og alle de Vande q) som ere yderst, og flyde omkring Jordens r) Klode. Men efterdi Grønland ligger paa Verdens yderste Side mod Norden, da meene de det at kunne være, at dette Lys skinner om Natten af den Ild, som er lagt rundt omkring Jorden og de yderste Have, der flyde uden om Jordens Klode. For det andet t) have og nogle u) ført paa Tale, at paa den Tid, da*) Solens Løb falder under Jordens x) Klode om Natten, da y) maatte vel nogle Glimt af dens Straaler kunne skydes**) op paa Himmelen, efterdi de paastaae at Grønland ligger saa yder-

unam earam verum esse. Sunt nempe qvi putant ignem qvendam, qvi globum terrestrem & oceanum, qvi terram, undiqve cingit, lumini boreali ortum præbere, in Grönlandia eam ob caussam potissimum conspicuo, cum illa in extremo septentrionis recessu sita sit. Nonnulli quoqve in ea hæserunt opinione, quod sol, dum infra horizontem est nocturno tempore, radios sursum in cœlum emittat, & cum Grönlandia in extremo mundi cardine sita sit, altitudo (convexitas) globi terrestris, qvæ ibi depressior putatur, impedire neqveat,

q) CC. *Un.* vötn þau sem hit ytra renna.
r) *alii* hvel, bollr, bellti.
s) CC. *Un.* böll jardarinnar.
t) *iidem* þetta.
u) *iidem* fyrir satt ok í getur.
*) *iidem* solin gengr med sinni rás undir (nær).
x) *iidem* & *al.* bellti.
y) *iidem* nockot skíni af geislum hennar uppá.
**) *iidem* koma.

q) som flyde udvendig omkring.
r) Hiul, Bælte.
t) Dette antage.
u) for en Sandhed og for en Gisning.
*) Solen gaaer med sit Løb under (nær ved).
x) Bælte.
y) skinner noget af dens Straaler op paa.
**) komme.

land ſua utarliga liggia á þeſsi heimſins ſidu, at z) breckuhvel jardarinnar man þar mínka, þat er fyrir ber ſkin ſolarinnar. Enn þeir ero ſumir er þetta ætla, ok a) þat þykir eigi ulíkazt vera, at íſarnir ok froſtit dragi ſua mikit abl undir ſik, at af þeim geiſli þeſsi ſkimi b). Eigi veit ek fleyri þá luti, er i getor c) ero færdir um þetta **) mál, enn þeſſa þriá, er nu ræddum ver um, ok eingvann dæmum ver ſannann af þeim, enn þeſſi þiki mer eigi ulíkaztur, er ſídazt ræddum ver um. Ecki veit ek ok fleyri þá luti á Grænlandi d), er mer þikia minningar

yderlig paa denne Jordens Side, at z) den Runding af Jordkloden, ſom ellers falder i Veien for Solens Skin, maa der være mindre. Men nogle ere de, ſom tænke dette, og a) det ſynes ikke urimeligſt, at Iſene og Froſten drage ſaa megen Magt til ſig, at b) dette Glimt kan udſtraale af dem. Jeg veed ikke fleere Ting, ſom ere bragte i Formodning om *) denne Sag, end diſſe tre, ſom vi nu have talt om, og dømmer jeg ingen af dem at være ſand, dog ſynes mig denne ikke urimeligſt, ſom vi talede ſidſt om. Jeg veed og ikke fleere det Slags Ting i Grønland, ſom d) mig ſynes e) værdige at erindres i denne

queat, quominus radii ſolares in aerem aſcendant: alii denique glaciei, quæ ibidem perennis eſt, atque exhalationibus, per acerrimum, quo terra iſta riget, frigus, ex terra marique elevatis, hujus phænomeni originem tribuunt. Plures tribus hiſce ſententias ignoro, quas tamen ut veras venditare non auſim, mihi autem illa, quam poſtremo recenſui loco, maximam probabilitatis præ ſe ferre ſpeciem videtur. Neſcio plura, quæ in Grönlandia commemoratu digna occurrunt, recenſere, quam quæ jam attuli; & hic juxta

z) CC. *Un. male:* brettizt hvelit jard. má þat mínka, þá er fyrr ber (fyrir tekr).
a) *iidem* þetta þiker líkligazt.
b) *iidem & al.* geiſli þetta ſkin. || ſkíni þeſsi (þeſser geiſlar) geiſli. *unus addit:* þá þeir beriaz ſundr ok ſaman i þeim miklu dumbs-höfum.
c) *iidem* (væri) ſe fært. *) *iidem* liós.
d) *iidem* þá er þiki.

z) den Høide af Jordklodens Runding — maae der tage af.
a) ſom dette ſynes rimmeligſt.
b) dette Skin udſtraaler. || denne Straale (diſſe Straaler) ſkinne. || naar de ſtødes ſønder og ſammen i dette vilde Hav.
*) dette Lys.
d) ſom kunde ſynes.
e) Erindring og Omtale værdige.

ingar *e*) verdir i umrædo, *f*) enn þessa, er nu haufum ver umtalat, ok her ero ritadir, eptir ætlan hoskra manna.

Þeir lutir ero her allir umræddir, er mer þiki undarligir vera, ok þó *g*) mikill fródleikur. Þó er mesta furda, at madur *h*) má fara ut ur heiminum, ok siá sialfur þau tidendi ok endimörk *i*), er Gud siálfr hefer skipat met sua miklum torfærum, sem nu hafi þer *) fráſagt. Enn enn þiki mer nockvot *k*) vanspurt um þetta sama mál, eptir þvi sem þer gátud *l*) i hinni fyrri rædu ydarri. Þer sögdud sua, *m*) at af þessum þrim getum

denne Tale, end aleene disse, som vi nu have talet om, og her ere skrevne, efter kyndige Mænds Tanker.

Vel ere alle her omtalte Ting saadanne, som mig synes underlige, og tillige g) stor Underviisning i. Dog er det meest forunderligt, at man h) saaledes kan ligesom fare ud af Jordkloden, og see selv de Tildragelser og Grændser i), som Gud selv haver beskikket med saa mange Farligheder, som I nu haver *) berettet. Men endnu synes mig noget k) ikke noksom udforsket om denne samme Sag, i Anledning af det, som I havé erindret l) i Eders forrige Tale. I sagde saa:

juxta sagaciorum hominum mentem literis mandata sunt.

Omnia quæ jam protulisti, admirationem omnino merentur, eruditionis quoqve non mediocris pars sunt. Imprimis autem mirum, qvod homini, relicto terræ globo, liceat terminos illos contemplari, qvos DEUS tantis periculis, a te enarratis, junctos statuit. Quædam autem supersunt, quæ ulteriore digna videntur disqvisitione, quorum etiam supra in colloqvio nostro mentionem fecisti: In causis nimirum luminis borealis reddendis

e) CC. *Un. & al.* aminninga (ar) ok umr.
f) *iidem* þá luti — adra enn.
g) *iidem & al.* mikil tidendi ok endimerki.
h) *iidem* ſkal driugum fara mega.
i) *iidem* endimerki. *) *iidem* heyrt.
k) *iidem* litit.
l) *iidem* ádr. || ordi um hríd. || i hinu fyrra orde.
m) *iidem* í (at) þessum þrim gátum (lutum, er þer kölludut getur), at ydur þótti.

g) mærkværdige Tildragelser og Grændse-Skiel.
h) skal kunne saa yderlig reise.
i) Endemærker.
*) hørt.
k) lidet uomspurgt.
l) tilforn. || nu for nyelig. || i det forrige Ord (Svar).

um þækti ydur þat líkazt vera, at liós þetta mundi ſkíma *n*) upp af froſti ok jöklum ſialfum; enn i fyrra ordi letut þer þat fylgia, þá er þer ſögdut, hverſo þetta lios vaŕ *o*) tilſyndum, at þar ſkaut upp endur *p*) ok ſinnum þoku ok möckva *q*), líkann ſvörtum reyk, i þvi lióſi; ok þiki mer þat undarligt vera, ef kulldinn er þar ſua *r*) ágángs-ſamur, at af hanom *ſ*) ſtandi þetta liós, er likt er elldligum geiſlum, *t*) hvadan reikur ſá kemur, er ſtundum þikir ſkía ok ſkyggia fyrir lióſit, ſua at þat þikir náliga *u*) kafna vit; þvi at mer *x*) þækti þat likligt, at hellldur

ſaaledes, at Eder ſyntes det rimeligſt, m) af diſſe tre Gietninger, at dette Lys maatte ſtraalen) op af Froſten og Jisbiergene ſelv; men i den forrige Tale, da I ſagde, hvorledes dette Lys o) ſaae ud, lagde I til, at der i det Lys ſkiød af og til op en Taage og Damp q), liig en ſort Røg; og det ſynes mig underligt, om Kulden er der ſaa r) overmægtig, at s) dette Lys, ſom er liigt Ildens Straaler, kan ſtaae af den, t) hvorfra da den Røg kommer, ſom undertiden ſynes at ſkye og ſkygge for Lyſet, ſaa at det ſynes næſten at qvæles derved; thi mig x) maatte ſynes det rimeligt, at Røgen y) heller foraarſages af Var-

dendis illa tibi plurimum arridebat hypotheſis, quod dictum lumen frigori & glaciei ortum ſuum debeat; quod tamen, ut ſuperius innuiſti, caligini interdum & nebulis, fumi inſtar apparentibus, locum concedit: at mihi mirum videtur, frigus, ſi adeo vehemens eſt, hoc lumen, radiis videlicet igneis ſimile, emittere; nec magis conſtat unde fumus ille oriatur, qui lumini nebulas adeo obducat, ut exſtingui videtur; nam fumum calore potius quam

n) *CC. Un. & al.* ſkína, glea, glía.
o) *iidem* tilſynum, tilſynar, tilſyndar.
p) *iidem & al.* endr at ſinnum. || endr ok ſtundum.
q) *iidem & al.* miorkva, miorqva, myrkva, myrkri.
r) *iidem & al.* algangſa, ágangſa, ágangs, gagnſær, gagnſæll.
ſ) *iidem* ſtendr (gliáir, glear) þetta liós, likt.
t) *alii add.* edur. *u*) *CC. Un.* kvafna.
x) *iidem & al.* þickir þat lict.

m) i diſſe tre Gietninger (Ting, ſom I kaldede Gietninger).
n) ſkinne, gloe.
o) var til Anſeelſe, Udſeende.
q) Mørkning, Mørke.
r) overflødig, giængs, giennemtrængende.
s) dette Lys, liigt ildlige Straaler, ſtaaer (gloer).
t) eller hvorfra den.
x) ſynes.

ur *y*) verdi reikurinn af ylnum enn af frostinu. Þá *z*) er enn fá annar lutur, er mer þikir ok undarligur vera, er þer gátud enn fyrr i ydvarri rædu, at þer *a*) taldut Grænland helldur vera vedurgott land, enda er *b*) þat þó fullt af jöklum ok frosti, ok má ek þat varla *c*) skilit fá, hverso þat land má vedurgott vera.

Þat er þu spurdir um reik þann, er synizt stundum fylgia nordurliósi, ok letzt þat fylgia, at þer þótti þat *d*) líkazt, at *e*) reykurinn kiæmi helldur af yl, enn af frosti edur kullda, þá sanna ek þat met þer. Enn þu mátt þat vita, at hvervetna þar sem jördin er þíd undir jöklinum, þá vardveitir hun æ nockurn verma *) i undirdiupum sínum; sua ok hafit undir isunum, þá vardveitir þat ok nock-

Varmen end af Frosten. Der z) er endnu en anden Ting, som mig og synes underlig, hvilken I endnu før erindrede i Eders Tale, at I nemlig a) regnede Grønland at være et nogenledes veirgodt Land, da det b) dog er fuldt af Iisbierge og Frost, saa at jeg neppe kan c) faae det fattet, hvorledes det Land kan være veirgodt.

Det du spurgde om den Røg, som undertiden synes at følge med Nordlyset, og lagde det til, at dig syntes det d) rimeligst, at Røgen e) heller kom af Varme, end af Frost eller Kulde, da sander jeg det med dig. Dog maae du vide det, at hvorsomhelst Jorden ere ufrossen under Iisbrederne, da bevarer den altid nogen Varme*) i sine Afgrunde; ligesaa og Havet under Iisene; det giemmer og nogen Varme i dets Dyb. Men

qvam frigore suscitari credo. Est & aliud, quod mirum in tuo sermone animadverti, nimirum, Grönlandiam cæli clementia commendari posse, cum tamen gelu & glacie laboret.

Qvod fumum, qui lumen boreale videtur comitari, tuamqve sententiam, nimirum, fumum calore potius quam frigore suscitari, quam meam etiam facio, concernit; in antecessum observes, quod ubicunqve terra est sub concretarum nivium molibus egelida, calorem

y) CC. *Un.* kæmi reykr af yl enn af frosti.
z) *iidem* þat þiki mer undarlikt.
a) *iidem* segit. *b*) *iidem* þar.
c) *iidem* skilia. *d*) *iidem* likt.
e) *iidem* reikr man helldr koma.
*) *iidem* undir.

y) Røg heller maatte komme af Varme end af Frost. z) det synes mig og underligt.
a) siger. b) der.
c) forstaae. d) rimeligt.
e) maatte heller komme.
*) under.

nockurn yl i diupum sínum. Enn ef jördin væri um f) allann verma edur yl, þá væri hon aull i einum þela, frá *) ofanverdo, ok nidur til enna nedzo grundvalla; sua væri ok höfin, ef þau hefdi aungvann g) lut verma i ser, þá væri þat allt einn h) jökull frá ofanverdu ok nidur til grunns. i) Enn nu ætlum ver, at verda munu ſtórar rifur á hvortveggia, á þeim jöklum, er á landinu liggia, edur sua ok vakir k) á þeim isum, er l) á hafinu liggia; enn hvervetna þar sem jördin verdur ber, su er þíd er, hvert sem helldur er, at hon berazt, þar sem eingi liggur jökull yfir henni, eda berazt hun undir gínandi rifum jökulsins, sua ok hafit, þar sem þat ber-

Men hvis Jorden var uden al Heede eller Varme, da var den al i een Klage, lige fra det *) øverste og ned til de nederste Grundvolde; ligeledes og Havene, om de havde ingen g) Deel af Varme i dem, da blev det h) alt een Jisklump, lige fra det øverste og ned i Grunden. i) Vi derimod tænke, at der maae blive baade store Sprækker i de Jisbreeder, der ligge paa Landet, som ogsaa k) Vaager paa de Jise, som ligge l) paa Havet; men hvorsomhelst den Jord, som er frie for Frost, bliver bar, hvilket som helst er, at den bliver bar, hvor ingen Sneebreed ligger over den, eller den blottes under Sneebreedernes gabende Rifter, ligesaa og Havet, hvor det bliver aabent under m) Jisens ad-

calorem interius ſervet; nam ſi omnis caloris exſors eſſet, a ſummo ad imum rigeret, ſic quoque maria, ſi penitus vacua caloris eſſent, tota in glaciem converterentur; unde concludi poſſe videtur, terram, (ſive nivium expers ſit, ſive, molibus nivium diffractis & hiantibus, glacie nudata) & portionem quandam maris, partibus glaciei in diverſum actis, detectam, hiatibus factis, illico vapores eructare, qui in unum coacti fumi ſpeciem

f) *CC.Un. & al. plurimi:* an allan, *al.* an (öllum) allz — yls.

*) *iidem* utanverdu.

g) *iid. & al.* aungvann verma luktann (lukt); aungvann lut varmann.

h) *iidem* alleinn. || allt einn eigin.

i) *iidem* værda munu ok hvartvæggia (hvervetna).

k) *iidem* á iſom ſtorar vakir.

l) *iidem* i.

*) yderſte.

g) ingen Varme indelukt; ingen Deel varm.

h) aleene. || alt een eeneſte.

i) kan og blive begge Deele.

k) paa Iſene, ſtore Vaager.

l) i.

m) Iſens.

berazt undir sundurslitnum *m*) vökum issins, þá gefur hverttveggia þídann *n*) ropa af undirdiupum sínum, ok kann þat verda, at þat kóf *o*) safnizt saman, ok sinizt þat líkt reik edur *p*) möckva, ok taki su þoka fyrir at *) draga *q*) nordurliósit, þeim sinnum er *r*) þat þikir líkt vera, at þat *s*) kefie reikur eda möckvi.

Enn þar er þu ræddir um vedurleik landsins, *t*) at þer þókti þat undarligt, hvi þat land *u*) væri vedurgott kallat, þá vil ek þer þat segia, hverso þvi **) landi er farit. Þeim sinnum er þar kann *x*) illvidri at verda, þá verdur þat þar met ***) meiri

adspredte Vaager, da give de begge n) en tøende Aanding af deres Afgrunde, og kan det da skee, at denne Uddunstning o) samles sammen, og synes det ligt en Røg eller Damp p), og at denne Taage begynder at trække sig for Nordlyset, de gange det r) seer ud til, at Røgen eller Skyen vil qvæle samme.

Men da du talede om Landets Veirlig, t) at dig synes det underligt, at det Land kunde blive u) anseet for veirgodt, da vil jeg sige dig det, hvorledes det *) Land er beskaffent. De gange som der x) kan blive Uveir, da falder vel samme der med **) en større Stræng-

ciem præ se ferant, nebulas lumini boreali velut obducentis, quoties idem fumo quodam videtur exstingui.

Porro, cum tibi de climatis Grönlandici temperie loquenti mirum videtur, terram illam tempestatis gratia commendari, quid hac in re verum sit, edisseram. Quoties ibidem

m) CC. *Un.* jöklum, isum.

n) *iidem* þidran. *plurimi:* þadan. *nonnulli:* þaraf.

o) *iidem & al.* duft *vel* dupt, dism.

p) *iidem* miorqva, myrkva *hic & sæpissime.*

*) *iidem* dragast.

q) *iidem* nordrliose.

r) *iidem* þvi þikir — *al.* þat synizt reyklikt vera. *s*) *iidem* sem þat kvæfi.

t) *iidem* ok þer þikir undarlikt vera.

u) *iidem* var, er. **) *iidem* er tilfarit.

x) *iidem* kunnu illvidri. || kann illvidur.

***) *iidem* sva mikilli ákefd meir enn.

n) deraf.

o) dette Støv.

p) Mørkning.

r) synes ligt efter det. || det synes at være røgagtigt.

t) og det synes dig.

u) var, er.

*) dette er beskaffent.

x) kunne.

**) saa stor en Hæftighed meer end (fremfor).

meiri ákefd enn i fleſtum ſtaudum audrum, hverttveggia um hvaſsleik vedra okum ákefd froſtz ok ſnióva. Enn optazt *y*) hallda þar illvidri litla ríd, ok er þó lángt i millum *z*) er þau koma, ok er þá gód vedrátta millum *a*) þeſs, þó at landit ſe kallt, ok *b*) velldur þvi náttura jökulſins, af þvi hann verpur jafnan af ſer kölldum guſt, þeim ſem *c*) elum hrindur burt af hanns anliti, ok helldur hann optazt *d*) beru heidi *e*) yfir ſer. Enn jafnan giallda hans þó nálægir grannar, þviat aull önnur laund; þau er i nánd *f*) honum eró ok liggia, þá taka þau mikil illvidri af honum, ok koma þau *g*) öll á þá

Strænghed, end paa de fleeſte andre Steder, baade i Voldſomhed af Storme, ſaa og i Hæftighed af Froſt og Snee. Men ofteſt vare Uveir der ikkun en liden Tid, og er langt imellem, z) da de komme, og er da godt Veir a) desimellem, ſkient Landet er koldt, og b) volder det Land-Iſens Natur, fordi den idelig kaſter fra ſig en kold Guſt, der driver c) alle Uveir-Skyer bort fra dens Aaſyn, ſaa at den d) ſom ofteſt holder e) en klar Luft over ſig ſelv. Derimod maae dog jævnlig de omliggende Naboer lide for dens Skyld, thi alle andre Landſtrækninger, ſom ligge f) den nær, modtage af den ſtærke Uveir, i det alle de, ſom den driver fra ſig ſelv

dem procellæ ſæviunt, majore qvam alibi terrarum tum venti tum frigoris & nivium impetu toties graſſantur; durant autem breve tempus & rarius contingunt; per longa vero nimborum intervalla gratiſſimus aer eſt, licet ſubfrigidus ſit, ob viciniam montium glacialium, qvi naturæ ſuæ impulſu frigidam auram, hæcqve iterum grandinem, emittunt. Iſtæ nivium moles ſudum ſæpiuſcule cælum ſupra ſe habent, iniqvæ tamen, cum flatu ſuo frigido

y) CC. *Un.* halldazt. *z*) *iidem* at.
a) *iidem* þeirra (þeſsara) hrída.
b) *iidem* værdr þvi — at hann.
c) *iidem* jelium, & *qvidam male:* ylnúm. *alii:* elin hrinda (hriſta) i burt.
d) *iidem* optliga. *e*) *iidem* & *al.* höfdi.
f) *iidem* liggia hanom.
g) *iidem* öll þá á, er hann rindur. *al.* þau el aull á þá. *al.* þau öll á þeim nidur, þá er hann.

z) at.
a) ſlige (diſſe) Uveir-Byger.
b) fordi det er Land-Iſens Natur, at den.
c) al Varme. || ſom Uveir-Skyerne drive (ryſte) bort.
d) ofte.
e) ſit Hoved bart.
f) ham.
g) da alle paa dem, ſom den driver. || alle de Uveir-Skyer paa dem, naar den driver dem.

þá nidur, er hann hrindir af sialfum ser, met kolldum *) blæstri. Nu ef þer skilzt þetta mál, þá þiki mer eigi fleyri **) svör her tilkoma, enn nu hefer þu heyrt af þesso.

Þessir lutir skiliazt mer allir vel, ok þiki mer *h*) vist sannligt at sua muni vera. Enn þó ero enn þeir lutir, er þer gátud litlu fyrr i *i*) ydrum ordum, *k*) er ek vil enn met *l*) ydru löfi um forvitnazt. Þer sögdut sua, at bádar sídur heimsins væri kalldar, jafnvel hin sydri sídan, sem hin *m*) nyrdri; enn ek heyri þat alla menn segia, þá er *n*) sunnan ur löndum koma, at þau seu æ *o*) þvi heitari, er madur er sunnar meir; sua ok allir

selv, falde g) ned paa dem, med en indkold *) Blæst. Dersom du nu saaledes fatter denne Sag, da synes mig at fleere Svar **) ei behøves hertil, end du nu haver hørt om dette.

Alle disse Ting fatter jeg vel, og synes mig h) vist sandligt, at det maae være saaledes. Men dog ere der endnu de Ting, som I kort tilforn erindrede i Eders i) Ord, hvilke k) jeg, med Eders Tilladelse, endnu vil spørge om. I sagde saa, at begge Jordens Udkanter vare kolde, saavel den sydlige, som den nordlige; men jeg hører alle Mænd, som komme fra de sydlige Lande, sige det, at disse ere altid des heedere, jo meer o) sydlig man er; saa og alle de Vinde,

frigido nives & grandines mittant, vicinis terris, quæ cæli inclementiam inde sibi arcessere solent. Hæc si probe intelligas, pluribus verbis in re jam enucleata opus esse non puto.

Hæc vera a me haberi & intelligi non est cur dissimulem. Restat tamen quoddam a te superius commemoratum, de quo percontari, si licet, libet. Dixisti oppositos mundi cardines frigidos, & australem quidem non minori quam septentrionalem frigori expositum esse: Ast audivi eos, qvi ex australibus terris venerunt, dicere, terras, quo *magis*

*) *iidem* áblæstri. **) *iidem* fagner.
h) *iidem* vel. *i*) *iidem* ydarri rædo.
k) *iidem* ok. *l*) *iidem* leyfi til forvitnazt.
m) *iidem* nördri.
n) *iidem* sem koma sunnan af löndom.
o) *iidem* þæss heitari, er madr særr (kemr).

*) Pusten.
**) Underretninger.
h) ganske.
i) Tale.
k) og som jeg endnu vil.
o) nærmer man reiser (kommer) mod Sønden.

allir þeir víndar, er *p*) ur ſudurættum koma, þá ero þeir bædi blídari *q*) ok hlærri *r*) helldur enn adrir vindar. Sua giora þeir vindar ok iduliga um vetrum *s*) ſtóra þeyi ok *) mikla, þó at *t*) adrir vindar ſe ſua kalldir, at froſt ſtandi af ok íſa leggi. Enn þá er varmt er ſumar, þá er þo æ jáfnan ſunnan-vindur hlærri, enn adrir vindar. Nu ef ydur leidizt ecki ſpurning mín, ok þækti ek eigi ofmargs ſpyria, þá villda ek enn bidia ydur, at þer veitit enn ſvör þeſſari ſpurningu ok rædo.

Þá er ek ſagda þer *u*), at á himnum *x*) voru ſkipadir þrír vegir torfærilegir,

de, der p) komme fra de ſydlige Kanter, de ere baade q) mildere og lunere, end andre Vinde. Saa giøre og de Vinde idelig om Vinteren s) ſtor og ſtærk Tøe, imod at t) andre Vinde ere ſaa kolde, at der ſtaaer Froſt af dem, og der lægge ſig Iſe. Ja endog naar Sommeren er varm, da er dog altid Søndenvinden lunere end andre Vinde. Nu om I ikke kiedes ved mit Spørsmaal, og om jeg ei ſyntes at ſpørge om for mange Ting, da vilde jeg endnu bede Eder, at I endnu giver Svar paa dette Spørsmaal og Tale.

Den Tid jeg ſagde dig, at der x) paa Himmelen vare lagte tree vanſkelige Veie, een

magis auſtrum verſus vergunt, eo calidiores eſſe; auſtrales porro venti cæteris mitiores & magis tepentes, qvi nives diſſolvunt, cum reliqui ſint frigidi, aqvasqve congelent; qvinimo, auſtrales æſtivo qvoqve tempore reliqvis ventis ſemper calidiores ſunt. Igitur, ſi tædium tibi hæc qvæſtio non creat, ſiqve nimium qværitare non videor, huic qvæſtioni ſatisfacias, rogo.

Qvando tibi dicebam in cælo tres eſſe Zonas perqvam difficiles, qvarum una torrida

p) *CC. Un.* eigu nockut til ſudurættar (vid ſudurætt).
q) *iidem* blautare (blauter).
r) *iidem* læri. *s*) *iidem* godan þey.
*) *iidem* miklar hlákur.
t) *iidem* af ödrum vindum ſtandi froſt ok kulldi. *u*) *iidem* & *al.* ydur.
x) 2 *cb.* í heiminum.

p) hælde noget til den ſydlige Kant.
q) blødere (bløde) fugtigere.
s) god Tøe.
t) der ſtaaer Froſt og Kulde af andre Vinde.
x) i Verden.

ir, einn af þeim brennandi, enn tveir kalldir, þá gát ek þess, at hin heiti vegr beigizt *y)* ur austri ok *z)* i vestur. Enn ef ek hefi þat sagt met rettri skipan, þá ætla ek víst, at jafnkölld lönd se *a)* á þeirri sydri sidunni, sem i nyrdri; enn þó ætla ek aull þau lönd, er liggia nær hinum heita veginum, *b)* hvert sem þau liggia fyrir sunnan hann eda nordan, þá ætla ek öll þau heit vera; enn hin ætla ek kölld vera löndin, er fiarri liggia hverritveggia sidunni *c)*. Enn þar er þu gatzt þess, at allir menn segia, *d)* at laundin se æ þvi heitari, er sunnar fer, þá ætla ek þat þvi valda, at þu munt eingann þann fundit hafa,

een af dem brændende, men de to kolde, da formodede jeg det, at den heede Vei bøies fra Østen og z) imod Vesten. Men om jeg haver sagt det i den rigtige Orden, da tænker jeg visselig, at a) der ere lige saa kolde Lande paa den søndere Side, som paa den nordere; men dog agter jeg de Lande, som ligge den heede Vei nær, b) enten de ligge sønden eller norden for den, allesammen for heede; hine Lande derimod, som ligge langt fra begge dens Sider, holder jeg for kolde. Men da du erindrede det, at alle Mænd sige, d) at Landene ere altid des heedere, jo meer det gaaer mod Sønden, da tænker jeg det er Aarsagen, at du ei maae have truffet nogen,

rida sed duæ frigidæ, simul innuebam, torridam illam ex oriente in occasum in modum circuli se extendere: & si hac de re nihil insolens aut falsum dixerim, certum est, æqve frigidas esse terras, quæ antarcticum spectant, ac quæ boream, easque calidas, tum boreales tum australes, quæ ex utroque latere zonæ torridæ proxime sitæ sunt; uti ex adverso frigidas, quæ longius ab utroque zonæ latere ad polos recedunt. Verum quod eos tantum audiveris, qvi terras, quo magis austrum spectant, eo calidiores affirmant, hanc

y) *quidam* bygdizt *male pro* beygdizt.
z) CC. *Un.* til vesturs.
a) *iidem* at þvi i sydri. *al.* at jafnkölld se hin sydri sidan, sem (ok) in nyrdri.
b) *iidem & al.* sunnan at, ok nordan, allheit vera, enn hin kölld, er firr meir liggia á hvoratveggio siduna.
c) *iidem* hverutveggiu sidum.
d) *iidem* lönden æ þvi heitari.

z) til Vesten.
a) der ere efter Beliggenheden. || at den sydlige Side er ligesaa kold, som den nordlige.
b) sydverts og nordverts, at være noksom heede, men hine kolde, som ligge fiærmer paa hver Side.
d) Landene altid des heedere.

hafa, *e*) at jafnlángt hafi fudur á lönd farit frá *f*) Þeim heita veginum, fem Þessi lönd liggia nordur ifrá, er nu höfum ver umrædt. Enn Þar er Þu ræddir um Þat, at vindarnir Þeir fem ur fudurættum koma, eru varmari enn *g*) adrir, Þá er Þat líkligt *h*), at hann verdi varmur til vor at koma, Þó at hann *i*) bláfi af funnanverdri *k*) heimfins fído enni frofno, Þviat hann blæs igegnum biugann *l*) hríng brennanda vegar, ok kemur hann Þvi varmur *m*) nordur igegnum hann, Þó at hann bláfi kalldann *n*) funnan til. Ok ef *o*) menn byggi jafnnær hinum kallda veginum á fydri fído, fem Grænlendingar búa á hinni nyrd-

nogen, der kan have reist lige langt ind i de sydlige Lande, fra den heede Vei, som disse Lande, hvilke vi nu have talet om, ligge Nord fra den. Men da du talede om det, at de Vinde, som komme fra de sydlige Kanter, ere varmere end g) andre, da er det rimeligt, at en Vind maae komme varm til os, om den end i) blæser fra k) den Verdens sydlige Side, som er frossen; thi den blæser igiennem det brændende Himmelbæltes bøiede l) Cirkel, og kommer den derfor varm nord igiennem den m), skiønt den blæser n) koldt sønden for den. Ja om der o) boede Folk, lige saa nær den kolde Vei, paa den søndere Side, som Grønlænderne boe paa den nordere,

hanc caufam fubeffe reor, quod neminem forte conveneris, qvi auftrales terras peragravit, æqve antarcticum verfus ab æqvatore remotas, ac funt noftræ boreales. Præterea licet venti auftrales reliqvis magis tepeant, non mirum eft, licet ex cardine mundi auftrali, qvi, præfifcine, frigidus eft, proveniant, nam transeunt zonam torridam, calorem exinde fecum trahentes, licet ab initio in circulo antarctico nati frigus fpirarint. Hinc fequitur, qvod fi zonæ frigidæ auftrali tam vicini effent qvidam, ac Grönlandi funt aqvilonari,

e) CC. *Un.* er. *f*) *iidem* hinum.
g) *iidem* hiner. *h*) *iidem* likt.
i) *iidem* blefi.
k) *iidem* frofinni heimfins fído *vel* fído heimfins. *l*) *iidem & al.* boginn.
m) *iidem* igegnum nordur.
n) *iidem & al.* kalldur.
o) *iidem* Þioder byggia.

g) hine.
i) kunde blæse.
k) Verdens frosne Side.
m) Nord igiennem.
l) krumme, runde.
n) kold.
o) boe.

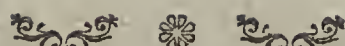
nyrdri, þá ætla ek víst, at jafnvarmur kæmi nordanvindur til þeirra, er sunnar byggi, sem sunnanvindur til vor; þviat sua eiga þeir nordur at lyta til *p*) middags ok allrar solar-rásar, sem ver eigum sudur at lyta, er fyrir nordan buum sólina. Þat *q*) hefer þu ok set, er vit höfum fyrr umrædt, at um *r*) vetur er her sólargángur lítill, enn sua mikil gnógt um sumarit, at náliga er *s*) allt sem einn dagur se. Nu skaltu á þvi marka, at vegur solarinnar er einkum breidur *t*), ok *u*) at rás hennar er eigi sua mió edur bein, sem hun renni jafnan á einum *x*) streing. Enn þegar er hun tekur hinar ytztu *y*) rennslur á skadum *z*) veg til sud-

dere, da tænker jeg vist, at Nordenvinden vilde komme ligesaa varm til dem, der boede sønden for, som Søndenvinden kommer til os; thi de skal da paa samme Maade see nord efter til Middag og al Solens Gang, som vi maae see syd efter, som boe norden for Solen. Du haver og seet det, som vi før have talet om, at Solens Gang er her kun liden om r) Vinteren, og derimod om Sommeren saa stor en Overflødighed deraf, at s) alt er næsten som det var een Dag. Derpaa skal du nu mærke, at Solens Løbebane er temmelig t) breed, og u) at dens Gang er ikke saa smal eller lige, som om den altid skulde løbe paa een x) Snoer. Og naar den da kommer til de yderste y) Løbe-Kredse

lonari, ventus certe boreas æqve calidus ad illos perveniret, ac ad nos auster: illis qvoqve meridies & cursus solaris est septentrionem, ut nobis utrumqve austrum versus. Diximus supra (qvod & observare potuisti), solare corpus hiberno tempore his in terris per breve tempus conspici, æstivo autem longissimum, adeo ut æstas pro uno velut die reputari possit: hinc velim observes, viam solis admodum latam & obliqvam, zodiacumqve non funis instar tenuem; unde qvi in australi hemisphærio habitant, cum sol Tropicum Capri-

p) CC. *Un.* mids dags.
q) *iidem* sem fyrr höfum vit umrætt.
r) *iidem* vetrum.
s) *iid.* sem allt se einn dagr. *t*) *al.* beigdur.
u) CC. *Un.* er æigi rás hennar sva.
x) *al.* mióum.
y) CC. *Un.* & *al.* reglur á sinum veg.
z) *iidem* skauddum.

r) om Vinters Tider.
s) det næsten er som alt var een Dag.
t) bøiet, krum, skiæv.
u) er ikke dens Løbebane saa.
x) en smal.
y) Linier paa dens Bane.

ſudurs, þá hafa þeir ſumar ok gnógann ſolargáng, er bua á *a*) ytztum ſidum heimſins til ſudurs, enn ver hauſom þá vetur ok *b*) lítinn ſolargáng. Enn þegar ſem ſólin tekur hina ytztu *c*) rennſlu *d*) til nordurs, þá hauſom ver ærinn ſolargáng ok nógann, nenn þeir *e*) hafa þá kalldann vetur; *f*) ok fer ſua jafnan, at at hun ſtígur þá upp til nordurs, er hun ſtigur nidur til ſudurs, enn þegar er hun ſtigur nidur til nordurs, þá *g*) tekur hun at vaxa til *h*) ſudurættar.

Þat ſkaltu ok vita, at ſuá fer dægraſkipti ſem ſolargángur; þviat i ſumum ſtöd-

Kredſe paa denne ſkiæve Bane imod Sønden, da have de Sommer og overflødig Solegang, ſom boe paa a) Jordens yderſte Sider imod Sønden, men vi have da Vinter og b) liden Soel. Naar derimod Solen naaer den c) yderſte d) Løbekreds mod Norden, da have vi tilſtrækkelig ja overflødig Solgang, men de e) have da kold Vinter; og f) ſaaledes gaaer det altid, at den ſtiger da op mod Norden, naar den ſtiger ned mod Sønden, men naar den ſtiger ned mod Norden, da g) begynder den ſtrax at voxe mod den h) ſydlige Kant.

Det ſkal du og vide, at ſaaledes gaaer Dagens og Nattens Afvexling, ſom Solens Gang;

Capricorni attingit, æſtatem habent, ſole qvam diutiſſime conſpicuo; nos autem, ſole tantopere remoto, hyemem. Ubi vero ſol ad Tropicum Cancri pervenerit, corpus ſuum qvam diutiſſime viſendum nobis præbet, hyeme auſtralibus terris interea gravi; unde quoties boream verſus in ſignis verſatur aſcendentibus, ab auſtralium zenith recedit, & vice verſa.

Porro, ſcias eandem eſſe rationem temporis ac curſús ſolaris; nam in qvibusdam locis

a) CC. *Un.* hinum ſiduztu.
b) *iidem & al.* æclu (ecki) ſolargángs. || eingann ſólargáng.
c) *iidem* ſydri, ſydru.
d) *iidem* reglu.
e) *iidem* fá.
f) *iidem* þá er hon ſtigr nidr til ſudurs, þá ſtigr hon upp til nordurs.
g) *iidem* ſtigur hun upp.
h) *iidem* hinnar ſydri ſidu.

a) de ſidſte, fiærmerſte.
b) Mangel paa Sol. || ingen Sol.
c) ſidſte.
d) Linie.
e) ſaae.
f) naar den ſtiger ned (dens Høide bliver mindre) mod Sønden, da ſtiger den op mod Norden.
g) ſtiger den op.
h) den ſydligere Side.

stödum er þá *i*) midr dagur, er i sumum stödum er midnótt; *k*) enn sumum stadum rennur þá dagur upp ok lysir, er sumum stödum tekr at röckva ok nátta; þviat jafnan fylgir dagur solunni ok liós, enn skugginn flyr sólina, ok sækir þó eptir henni æ sem hun lídur undan, ok er þar jafnan *l*) nóttin, sem skugginn er, enn þar jafnan *m*) liós dagur, sem solin er. *n*) Enn ef þessir lutir skiliazt þer vel allir, er vit haufum nu umrædt þessar stundir, hverotveggia um dægrafar edur solargáng, *o*) ok allir adrir þeir lutir, er ver haufom þar um rædt, þá máttu vera fyrir þvi fullgódur farmadur, at

Gang; thi paa somme Steder er der da Middag, naar der er Midnat paa andre; k) Paa somme Steder rinder og Dagen da op og lysnes, naar det begynder at mørknes og hælde mod Natten for andre Steder; thi Dag og Lys følger altid Solen, men Skyggen flyer for Solen, og søger dog efter den, alt som den gaaer foran, saa at der altid er Nat, hvor Skyggen er, men der altid m) lys Dag, hvor Solen er. Dersom n) du nu tilstrækkelig fatter alle disse Ting, som vi nu have talet om i disse Timer, baade om Dagens Afvexling med Natten, eller om Solens Gang, o) samt alle de andre Ting, som vi have sagt derom, da kan du for den Sags Skyld være

locis meridies est, quando in aliis media nox instat, diescit alibi dum alibi vesperascit; dies qvippe & lux solem seqvuntur, uti e contrario umbra solem fugit, & præcurrentem continuo subseqvitur, unde umbra ingruente nocturnum, sole vero super horizontem existente, diurnum adest tempus. Hæc omnia, quæ jam collocuti sumus, de cursu solis & temporum vicissitudinibus, reliqvisque, si intellexeris, navibus regendis præesse poteris,

Ee 2

i) CC. *Un.* middagr.

k) *iidem & al.* rennur þá dagr upp ok lyser i sumum stödum, þá i audrom (enn i sumum stöþum) röckvar (röckur) ok kvelldar (humar mikit ok náttar).

l) *iidem* nott, er.

m) *iidem & al.* dagr, sem liosit er.

n) *iidem* Nu ef þer skilzt þetta allt.

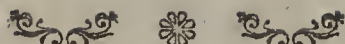
o) *iidem* eda adrir þeir.

k) Dagen rinder da op og lysnes paa somme Steder, naar der paa andre (men paa somme Steder) mørknes og lakker ad Aftenen (mørknes meget og stunder til Nat).

m) Dag, hvor Lyset er.

n) Nu om du fatter alt dette.

o) eller andre saadanne Ting.

at *p*) fáir munu um *q*) ſlíka luti fleyra ſpurt hafa enn þu.

Víſt þækti mer nu frodleikur i vera, ef ek mætti muna alla þá luti eptir, er þer hafit mer nu kunnuga gerſa *r*). Sua þikiunzt ek þat nu *s*) finna i ydvarri rædu, at ydur þikir ek *t*) ærit margra luta ſpurt hafa i *u*) þeſſu mali. Enn ef ydur leidizt eigi ſpurning mín, þá er ſu enn ein litil ſpurning, er ek villda tilforvitnazt met ydru *x*) leifi, ok mer þikir nockvot ſua *y*) hæfa til farmanna *z*) iþróttar. Þer gátut þeſs miök laungu *a*) i ydvarri rædu, at þat byriadi vel þeim mönn-

være en fuldgod Søemand, at p) der vel ikkun ere faa, ſom have g) udforſket meere om ſlige Ting, end du.

Viſſelig maae mig ſynes en ſtor Lærdom deri, om jeg kunde fremdeeles erindre alle de Ting, ſom I nu haver giort mig bekiendte. Jeg ſynes og nu at s) finde det i Eders Tale, at Eder ſynes, ſom jeg havde ſpurgt om alt for mange Ting i denne u) Sag. Men om I ikke ganſke kiædes ved mit Spørsmaal, da er der dog endnu eet lidet Spørsmaal, ſom jeg vilde udforſke med Eders Tilladelſe, og ſom mig ſynes nogenledes at y) høre til z) Søefarendes Videnſkab. I mældede forlængſt a) i Eders Tale, at det var godt for de

ris, & pauci ſunt, qui de tot talibusque rebus ſciſcitantur operoſius quam tu.

Doctiorem profecto me dixerim, ſi omnia, a te jam commemorata, memoriæ haberem infixa; ex verbis adhæc tuis cum ſubolere videar plurima quæſiviſſe, veniam precor, ut velis adhuc mihi, ſi nimis tædioſus non fuero, plura de nautarum artibus inculcare. Superius monuiſti, quod navigatoribus curæ eſſe debeat, tum novo vere, ut itineribus maritimus

p) CC. *Un.* & *al.* ok.
q) *al.* um ſlika luti ſpurt hafa.
r) *al.* kunna giorda, gerda.
s) CC. *Un.* ſkinia af.
t) *iidem* & *al.* (yrit) yfrit margt ſpurt.
u) *iidem* þeſsari rædu. *x*) *iidem* lofi.
y) *iidem* horfa.
z) *quidam* framra.
a) CC. *Un.* & *al.* miök lengi. || um ok lengi. || ſnemma. || fyrri.

p) og ere der vel ikkun faa.
q) ſpurgt om ſlige Ting.
s) kunne ſlutte af.
u) denne Samtale.
y) ſigte til Søemandskunſten.
z) forfarne, beſarne Folkes.
a) meget længe ſiden. || længe tilforn. || i Begyndelſen. || før.

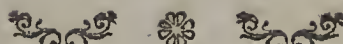
mönnum, er farmenn vilia vera, at vera árla bunir at vorum *b*) ok siá vit þvi, at vera *c*) ecki lengi á haustum uti i hafi, enn á tíma *d*) kvadut þer eigi, nær ydur *e*) þikir fyrst tilhættandi vera á vorum, at fara *f*) of höf landa á millum, edur sua ok, nær ydur þækti sidarzt tilhættanda yfir höf at fara *g*) um haustum. Þess gátod þer, met hveriom *h*) atburdum höfin taka *i*) at lægia stora storma sina, enn um þat ræddot þer ecki, met hveriom hætti *k*) þau taka *l*) at ukyrrazt; ok vil ek enn giarnsamliga bidia *m*) ydur, at þer látit ydur eigi leidazt at leysa þessa spurning fyrir mer, þviat mer virdizt

de Folk, som ville være Søefarende, at være b) færdige tidlig i Foraaret, og vare sig for det, at c) holde ikke Søen langt ud paa Høsten, men I fastsatte ikke den egentlige Tid, naar Eder e) synes allerførst giørligt, om Foraaret, at vove sig f) paa Søen, fra eet Land til et andet, eller ogsaa naar Eder kunde synes, det allersidste om Efteraaret, giørligt, at fare over Havet. I erindrede det, paa hvilken Maade h) Havene begynde i) at lægge deres stærke Storme, men om det talede I ikke, k) paa hvad Maade de l) begynde at oprøres; Derfor vil jeg endnu gierne bede Eder, at I m) lader det ikke falde Eder kiædsommeligt, at opløse dette Spørsmaal for mig, efterdi

ritimis sese accingant, tum ut caveant, adulto autumno diutius in mari commorari; ast cum tempus præcise non determinares, quando varias terras lustraturis primum æquori semet committere fas sit, & quando iis non integrum sit diutius navigandi periculum facere tempore autumnali; cum denique, ubi prius differueras qua ratione maris tranquillitas, ventis nimirum sedatis, contingat, non simul indicares, quo demum pacto maria concitentur,

b) CC.*Un.* árbunir um varum. || bunir vid vorum.
c) *iidem* um (haustinn) haustum længi í hafi.
d) *iidem* kvodu. *e*) *iidem* þótti, þætti.
f) *iidem* í höf. || yfir haf.
g) *iidem* á haustum.
h) *iidem* hætti ok atburd.
i) *iidem* tóku at lægia.
k) *iidem* atburdum. *l*) *iidem* ókyrrleik.
m) *iidem* at ydur leidez ægi, at leysa.

b) tidlig paa færde om Foraaret. || færdige med Foraaret.
c) at være om Høsten længe i Søen.
e) syntes.
f) gaae til Søes. || fare over Havet.
h) med hvilke Omstændigheder.
i) begyndede.
k) med hvilke Omstændigheder.
l) komme i Uroelighed.
m) at I ei ville kiædes ved.

izt *n*) sua atberazt megi, at *o*) Þetta Þækti eitthvert sinn naudsynligt at vita, ok Þó *p*) frodleikr at kunna.

Þeir lutir er Þár ræddir Þu nu um, Þá ero Þeir varla sem se met einum hætti, Þviat hauf ero *q*) eigi aull jöfn, *r*) sua ero Þau eigi aull jafnstor. *) Sum hauf ero smá, ok skiput med litlum torfærum, ok meiga menn Þvi tilhætta, flezta alla tíma, yfir Þau at fara; Þviat *s*) Þar er fyrir litlu at siá, eins dægurs byr *t*) eda tveggia, Þeim mönnum er vedurkiænir ero. Þviat Þau ero mörg laund, at

efterdi jeg tænker, at det n) let kunde hænde, at dette maatte nogentid synes o), baade nødvendigt at vide, og derhos en Videnskab at kunne det.

De Ting, som du her haver talet om, ere neppe som de vare paa een Maade, thi alle Have ere ikke q) ligedanne, r) de ere og ei alle lige store. *) Nogle Have ere smaa, og ikkun besatte med smaa Vanskeligheder, og kunne Folk derfor, de allerfleeste Tider, fare over dem; thi s) der er kun at see sig om eet eller to Døgns t) Vør, (som er) en liden Sag for de Mænd, som ere veirkloge. Der ere og mange de Lande, u) hvori der er god

tur, quæso, curiositati meæ hac in parte satisfacere ne dedigneris; fieri enim poterit, ut notitia horum videatur necessaria, quæ varia nihilominus eruditione animum instruit.

De quibus jam verba fecisti dispari ratione sese habent, omnia quippe maria non æque periculosa, & unum altero vastius existit: nonnulla quippe admodum periculosa non sunt, sed omni propemodum tempore pervia, ad quæ tuto transeunda non plus requiritur, quam ut unius alteriusve diei temperies, ab homine, qui in dijudicanda aeris constitutione

n) CC. *Un.* & *al.* at bæraz mætti fra at, at Þötti eitthv. *o*) *iidem* mer.
p) *iidem* frodlect.
q) *iidem* öll eigi alljöfn.
r) *iidem* höf ero æigi.
*) *unus ita habet:* Sum eru smá, enn sum eru stór, sum med miklum torfærum, enn sum med litlum.
s) CC. *Un.* litit er fyrir at siá.
t) *iidem* vedur.

n) at det kunde træffe saaledes, at det kunde agtes.
o) mig.
q) saa aldeeles eens.
r) Havene ere og ikke.
*) Somme ere smaa, men somme ere store, somme med store Vanskeligheder, men somme kun med smaa.
s) det er en ringe Sag, at see forud.
t) veirlig.
u) hvor.

u) at gott er til hafna í, þegar er menn koma yfir haf til lands. Enn þar hvervetna sem sua er tilvarit *x*), at menn meigo bída byriar i gódri haufn, enda *y*) se gódra hafna von fyrir stafni, þegar madur kemur *z*) adfarandi, enda hafit sua litit, at eigi þarf lengri forsio fyrir at hafa, enn eins *a*) dags ferd eda tveggia, þá má yfir slík höf hætta, næsta i *b*) hvern tíma er fynizt. Enn i þeim stödum, er leid er, skiput met meirum torfærum, annathvart met laungu hafi rastafullu, edur ellegar se þeirra landa von fyrir stafni, er haskasamligar *c*) hafnir ok hafnleisur ero i, annathvert fyrir skeria sakar

god Leilighed til Havne, saasnart man kommer over Havet til Lands. Men allesteds hvor x) saaledes er beskaffent, at man kan bie paa Vind i en god Havn, og y) man tillige haver gode Havne at vente for sig, naar man kommer z) farende til, Havet ogsaa er saa lidet, at der ei behøves at have længere Forsyn, end for een eller to a) Dages Fart, da kan man vove sig over slige Have, næsten paa hvilken Tid man lyster. Paa de Steder derimod, hvor Farten er besat med større Farligheder, med et langt Hav og fuldt af Hav-Svælge, eller og om der ere saadanne Lande at vente for sig, c) hvori der ere farlige og lidet brugbare Havne, enten for Skiærs, eller

tione nonnihil accuratior est, prævideatur, imprimis si mare portuosum fuerit, ut navis absque discrimine, quoties opus fuerit, subduci queat: hinc si in tuto portu secundum ventum exspectare licet, aut ubi in altum proveneris, commodi portus, si postulat res, adfuerint, & mare tam angustis limitibus circumscriptum fuerit, ut unius tantum alteriusve diei tempestatem prævidere sufficiat, quovis fere tempore, maria, his observatis circumstantiis, tentare fas est. Verum si majoribus difficultatibus implicitum fuerit iter, nimi-

u) CC. *Un.* er.
x) *iidem & al.* tilvaxit.
y) *iidem* eda elligar (er) se godra hafna firir vair. *z*) *iidem* fram.
a) *iidem* eins dags edur tveggia. || eins dags vedur.
b) *iidem* i hveriom, á hveriom.
c) *iidem* háskasamleg ero.

x) Beliggenheden er saaledes.
y) eller og der er Haab om gode Havne for sig.
z) frem. || haver endt Reisen.
a) een eller to Dage. || een eller to Dages (Vind) Veirlig.
c) som ere farlige.

ſakar eda boda edur grunna *d*) eda ſtórra ſanda; *e*) hvervetna þar ſem ſua er *) tilvarit, þá þarf þar mikla forſiá fyrir at hafa, ok eigi má þar *f*) ſídarliga *g*) tilhætta, at fara yfir ſlík hauf landa i milli *h*).

Enn þar er þu leitar eptir tíma, þá þiki mer þat ſannligaſt, at varla ſe ſídar *i*) tilhættandi yfir hauf at fara, enn i þann tíma er inngengr aundverdur October; þviat þá þegar taka hauf *k*) mikit at

eller blinde Klippers, eller Grundes, eller ſtore Sandbankers Skyld; e) alleſteds, ſiger jeg, hvor det er ſaa beſkaffent, da behøves at have ſtort Forſyn for ſig, og kan man ikke der, f) langt ud paa Aaret, g) vove til at fare over ſlige Have fra eet Land til et andet h).

Men da du ſøger efter den egentlige Tid, da ſynes mig det retteſt, at der neppe er ſidliger giørligt at i) gaae til Havs, end i den Tid, da Begyndelſen af October indgaaer; thi da ſtrax begynde Havene meget at

nimirum mare vaſtum fuerit aut vorticoſum, ſi obviæ terræ ob brevia, ſyrtes aut pulvinos, portusque periculoſos, accedi ægre queant, & multæ prudentiæ opus ſit, autumno adulto ſe mari committere non licet.

Determinatum autem tempus, quando claudatur mare, & navigationibus ad peregrinas oras directis ſit abſtinendum, credo ſerius non incidere, quam ſub ingreſſum menſis Octo-

d) CC. *Un.* & *al.* utgrunna, grynninga.
e) *iidem* þá er hverv. — at mikla forſió þarf.
*) *iidem* tilvaxit. *f*) *iidem* ſidarla.
g) *iidem* tilætla at fara.
h) *Fragmentum chartac. Univ. exempli loco hic addit:* Island er miög fiærri ödrum löndum, ok eigi áfaſt vid neitt land, ok er þangat mikit hafsmegni, ok ecki öllum timum þangat ſiglande; enn her amillum landa er minna verdt at ſigla, ſem er à mille Danmerkur ok Einglandz, eda Noregz, eda Saxlandz, eda Irlands, eda Sviaríkis; *contextus vero ſermonis non patitur ut inſeratur.*
i) CC. *Un.* tilætlandi, tilvoganda.
k) *iidem* miök.

e) da er det — at der behøves ſtor Forſynlighed.
f) ſidligen.
g) tænke til at.
h) Saaledes er Island meget langt fra andre Lande, og ikke landfaſt ved noget Land, ſaa at derhen er en ſtor Magt af Hav, og derfor ikke paa alle Tider giørligt at ſeile derhen; men her imellem Landene er mindre værdt at ſeile, ſom er imellem Danmark, og Engeland, eller Norge, eller Saxen, eller Irland, eller Sverrige.
i) tænke (vove) til at fare over Havet.

at ukyrrazt, ok vex þeirra ſtraumur *l*) jafnan ſidan æ þvi meir, er ſidar er á *m*) hauſtit, ok nær meir ſækir vetri. Enn i þann tíma er inngengur XVII. Kal. Novembris, þá tekur auſtanvindur at ugglediazt *n*), ok þikizt vera aſtignadur eptir *o*) burttekit haufot-bunadar ſkart gull-ligrar koronu. Þvi nærzt ſetur hann á haufot ſer ſkí-þaktann *p*) hatt, ok andvarpar af þioſti miklum, ſua ſem ſyrgiandi eptir *q*) níſenginn ſkada. Enn þá er landſynningur litur ufagnat *r*) granna ſíns, þá hryggizt hann met tvofalldri ſorg. Su er hans aunnr ſorg, at hann hrædizt ſlikt *s*) rán ſem auſtanvindr *t*) feck; enn

at oprøres, og voxer deres l) Strøm idelig ſiden, og det des meer, jo længer det gaaer ud paa Høſten, og jo nærmer det lakker mod Vinteren. Men i den Tid ſom den 16de Octobr. indgaaer, da begynder Øſtenvinden at n) bedrøves, og ſynes at være vanæret, efterat hans o) gyldne Krones Hoved-Smykkes Prydelſe er borttagen fra ham. Dernæſt ſætter han paa ſit Hoved en ſkyedækket p) Hat, og ſukker af ſtor Fortrydelſe, ligeſom ſørgende, efter en nys faaet Skade. Men da Sydoſtvinden ſeer ſin Naboes r) Tungſindighed, da bedrøves den med en dobbelt Sorg. Den er hans eene Sorg, at han frygter for lige s) Tab, ſom Øſtenvinden t) fik; men

Octobris, nam maria ſub id tempus concitatiora redduntur, fluxusque maris eo vehementior evadit, quo plus autumni peractum eſt, & hyems appropinquat. Ineunte vero XVII. Cal. Nov. evrus moerorem concipiens, aureo nimirum diademate, capitis ſui ornamento, privatus, pileum nubibus coopertum ſibi imponit, & flens de jactura nuper facta, indignabundus mittit ſuſpiria. Conſpecta porro indignatione vicini ſui, duplici de cauſa contriſtatur vulturnus, nimirum, quod & eandem, quam evrus fecit, metuat jactu-

l) CC. *Un.* & *al.* ſtormur, vindar.
m) *iidem* hauſti.
n) *iidem* yglazt, 1 *ch.* nálgazt *male*.
o) *iidem* burttekinn haufud-bunad. || burttekning haufud bunads.
p) *iidem* hött.
q) *iidem* níſengnum.
r) *iidem* ugledi. *s*) *iidem* megne.
t) *iidem* hefer fengit.

l) Storm, Vindene.
n) blive biſter. || nærme ſig.
o) Hoved-Smykke. || efter hans Hoved-Smykkes Borttagelſe.
p) Kabuus.
r) Uglæde.
s) Vold.
t) haver lidt.

enn aunnur er ſu, at hann hryggizt af harmi *u*) gods granna ok ágiætz, hann æſizt af harmi *x*) reids hugar, ok yglir brunum undir *y*) flóknu ſkíe, ok blæs þióſtſamliga reytandi *z*) ſleſu *a*). Enn þá er ſunnanvindur ſer reidi náſettra *b*) granna, þá ſkrydizt hann med ſkyiadri *c*) lodkapu, ok hirdir ſua fyrir þeim ſinn aud ok ylſamligar fehirdzlur, ok blæs hardliga *d*), ſua ſem met ottaſamligri vörn *e*). Enn þá er *f*) utſynningur verdur var, at vinátta kólnar eptir rofnar ſættir, þá klökur *g*) hann af harmi

men den anden er denne, at han bedrøves over hans gode og ypperlige Naboers Modgang; han opſidſes da af x) et forbittret Sinds Harm, og rynker ſine Øienbryne under en y) ſammenpakket Skye, og udblæſer fortrydeligen z) ſtænkende a) Skum. Men naar Søndenvinden ſeer ſine nærliggende Naboers Vrede, da indſvøber den ſig i en c) beſkyet Pæls, og ſkiuler ſaa for dem ſin Riigdom og varmeſulde Skatkammere, blæſer og d) haardelig, ligeſom med en frygtagtig e) Modſtand. Og naar da f) Sydveſtvinden bliver vaer, at Venſkabet kiølnes, efter

jacturam, & de moerore participet vicini ſui boni pariter ac conſpicui; unde dolore accenſo in iras animi commotus, ſuperciliis contractis grandinem minaciter efflat ſub nubibus implicatis & contortis. Verum ubi auſter vicinorum iras animadvertit, nebuloſam mox induit endromidem, atque opes ſuas calorificosque theſauros occludens, & velut incertæ defenſioni intentus, minaciter ſpirat. Quod cum libanotus obſervat, amicitiamque, fæderibus

u) *al.* godgranna ſins. CC. *Un.* granna ſins godz ok.

x) CC. *Un.* hrædi. || ugledz af reidi hugarædis.

y) *iidem & al.* fólgnum ſkruſi (ſkurſum). || flóknum kuſi (ſkruda).

z) *iidem & al.* þiodſynilega med hreytandi.

a) 1 *chart.* ſliu.

b) *al.* nattſettra. CC. *Un.* ſettra.

c) CC. *Un.* ſkuadri. *d*) *iidem* hrörlega.

e) *iidem* vörun, *al.* vöru.

f) *iidem* Nu ſem.

g) *iid. & al.* klöcer, klækr, klöcknar. || blakar.

x) Forbittrelſe. || uglædes af et raſende Sinds Vrede.

y) fordækt, mørkagtig Skyekrands. || ſammenflættet Skyehætte (Hoved-Tøi).

z) ſaavidt man kan øine med ſtænkende.

a) Fraade, Slim, Slud.

c) fodret.

d) ynkelig.

e) Advarſel. || Læbe.

f) Da nu.

harmi hugar, met ſtórum *h*) regn-elum, yglir augu yfir *i*) tárdöggvo ſkeggi, belgir hvopta *k*) under þyck-ſkyiudum hiálmi, blæs af ædi mikilli met kaulldom *l*) regnſkurum, leidir fram harla þyckvar *m*) bylgiur ok brioſtmiklar *n*) bárur met *o*) ſkip-giörnum áfaullum, ok bídur aullom hafſtormum at uſættazt ok *p*) æſaz met kappſamligri reidi.

Enn þá veſtanvindur ſer þat, at hanom kemur af auſtri ryggiligur bláſtur ok harmſamlig andvörp *q*), þar ſem *r*) hann var ádur vanr þadan vit at taka ſkynondom

efter at Forliget er brudt, da hulker g) han af ſit Sinds Harm med ſtore h) Regn-Ilinger, hvæſſer Øinene over i) et taardugget Skiæg, oppuſter ſine Kindbakker k) under en tykſkyet Hielm, blæſer af vældigt Raſerie med kolde l) Regnbyger, opdriver meget tykke m) Søe-Reisninger og breedbryſtede n) Vindbølger, med farlige o) Søeſtyrtninger, og befaler alle Havſtorme, at blive ueenige, og raſe p) med haardnakket Vrede.

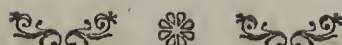
Men da Veſtenvinden ſeer det, at han faaer fra Øſten en ſorrigfuld Blæſen og jammerlige q) Sukke, hvorfra han tilforn r) var vant til at modtage ſkinnende Straaler

bus jam reſciſſis, frigere, mox, grandinibus & pluviis emiſſis, in ſingultus & fletum ſolutus, oculos, qvibus barba lacrymis madens ſubjecta eſt, diſtorqvet, & buccas, ſub caſſide admodum nebuloſa, inflat; procellis denique furenter emiſſis decumanos fluctus & ſævas undas in altumqve exſurgentes provocans, omnes in rabiem & iras concitat procellas.

Favonius porro, ubi ab oriente, unde prius coruſcantes radios & ſolennia chariſteria reportare conſvevit, ſibi jam flebilem halitum & luctuoſa ſuſpiria redire, ruptam pacem

h) CC. *Un.* regnglærum, elſkurum.
i) *iidem & al.* med tárdöggudu, tárdauggdu, raudauggu. *k*) *al.* med.
l) CC. *Un.* reggſkurum.
m) *iidem* hardar, herda-þyckvar.
n) *iidem & al.* froſtmiklar.
o) *iidem* giörnum, grimmum, ulſgráum.
p) *iidem* elazt.
q) *iidem & al.* andvarpan.
r) *iidem* hanum var adr van.

g) klynker. || viſter.
h) Haglſkurer (Byger).
i) med et rødſprengt. k) med.
l) Hagl-Byger. || Ilinger af Slud.
m) haarde, breedſkuldrede.
n) froſtfulde.
o) idelige, grumme, ulvegraae.
p) opreiſe Uveir-Byger.
q) jammerlig Sukken.
r) havde at haabe (vente).

om geiflom; met hátídligum vingjofum, þá ſkilur hann þat giorla, at ſættir ero ſundurſlitnar, ok uppſagt allri fridargiörd, ok hryggizt hann met mykilli kvídu ſakar ufridar; fer hann i ſvartann ugledis-kyrtil, ok dregur þar yfir ſik grá-ſkíada *s*) kápu, ok kaſtar ákafliga aundo met harmſamligri qvido *t*) ok þióſti, ſitur met ſnerkianda nefi ok þrutnanda *u*) vörum. Enn er brádlyndur utnyrdingur ſer þúngann *x*) hryggleik granna ſíns, ok litur ſkada ſiálfs ſíns, um kveldligar fegurdir, þær er *y*) hann var vanadur at hafa, þá *z*) ſynir hann ſkiótt lunderni ſitt met ſtrídri reidi, yglir helldur hvaſsliga *a*) bryn, reyter

ler med heitidelige Ven-Gaver, da mærker han tilſulde, at Forliget er brudt, og al Fred opſagt, og da bedrøves han med megen Qvide for Ufredens Skyld; han iføres en ſort Sørge-Kiortel, og drager der uden over en s) graaſkyet Kappe; kaſter hæftigen ſin Aande med bedrøvelig t) Klynken og Fortrydelſe; ſidder med ſnorkende Næſe og opblæſte u) Læber. Men naar den hidſige Nordveſtvind ſeer x) ſin Naboes tunge Sorg, og erfarer ſin egen Skade paa Aftenens Skiønheder, ſom han var vant at beſidde, da z) viiſer han ſnart ſit Sindelav med en bitter Vrede, rynker ſin Øienbryn temmelig a) ſkarpt, ſnyſer haardelig b) med bragende

pacem & fœdera jam violata obſervans, pullam illico veſtem adſumit, & abollam nubibus conſitam ſuperinduit, metu adhæc & moerore obrutus, naſo ad indignationem compoſito, labiisqve tumentibus, ſedet, ſuſpirat, ſingultit, Nec fert hanc ſpeciem iracundus japix, nam conſpecto vicini moerore, jacturam veſpertinæ & ſolitæ pulchritudinis præmetuens, iratumqve animum oſtentans, ſuperciliis admodum contortis, aſperam grandinem, ſonantia altum tonitrua, horrendaqve fulgura projicit, irisqve placari neſciis minatur. Cum autem

s) CC. *Un.* grálkinnada, rauggvada, ralkada *vel* raſkqvada.
t) *al.* qvído.
u) CC. *Un.* þrattanda, frottanda, frotnanda, froſtanda, frörligum.
x) *iidem* þænna — granna ſinna.
y) *iidem* adr var hann vanr.
z) *iidem* ſnyr hann ſkiótt lunderni med.
a) *iidem & al.* hrauſtlega brun.

s) graaſkindet, fodret, bebræmmet.
t) Frygt.
u) vreedladne, ſkiælvende, fryſende, kuldelige.
x) denne hans Naboers.
z) forandrer han ſnart ſit Sind.
a) tapperlig.

reyter hardlega met ſkrapanda *b*) hagli, ok leidir fram glumrandi *c*) reidarþrumr met ugrligum elldingum, ok ſínir af ſinni hendi *d*) ogurliga reidi án allrar vægdar. Enn þá er nordanvindur kemur, ok ſaknar þeirrar blídu, er hann feck af ſunnanvindi, ok vilgra *e*) vingiafa, þá leitar hann at ſínum *f*) fehirdſlum, ok hrósar þar þá þeim audi, er hann hefer *) nægſtann til, ok leidir fram döckvann *g*) ſkugga met glæanda *h*) froſti, ſetur á hauſot ſer isheldann *i*) hiálm yfir jökludu ſkeggi, blæs ſtrídliga af haglsfullum ſky-fiaullum. Enn kalldur *k*) landnyrdingr ſitur reiduɡliga

gende Hagl, og fremfører c) ſkraldende Torden med forſkrækkelig Lynen, og viſer fra ſin Side en forfærdelig Vrede, uden nogen Skaanſel. Men da Nordenvinden kommer, og ſavner den Venlighed, og de kiærkomne e) Foræringer, ſom han nød af Søndenvinden, da ſøger han ſine Gemmer, og prunker da med den Riigdom, ſom han haver meeſt af, og fremfører en mørkagtig g) Skygge med klingrende h) Froſt, ſætter paa ſit Hoved en iisſlagen i) Hielm over et ſneelagt Skiæg, og blæſer ſtridlig af haglfulde Skye-Fiælde. Den kolde k) Nordoſtvind ſidder imidlertid vreedladen med m) ſneedrevet Skiæg,

autem boreas ventus tepentes auras & chariſteria, quæ ab auſtro olim recepit, deſiderat, theſauros ſuos excutit, &, quibus maxime abundat, opes jactat, caſſide glaciali barbaque ſubter congelata horridus, poſtquam umbras & internitens gelu provocavit, ex grandinum plenis montium cacuminibus flatum emittit. Sed frigidus ille cæcias, nivoſa barba, ad truculentiam compoſitus, naribus vento tumentibus procellas ejicit, & oculis mina-

b) CC. *Un.* & *al.* reyptir (repter) kalldliga med gapanda hálſi (krapanda hagli). *alii:* ſkinanda ok ſkrapanda hagli.

c) *iidem* & *al.* glimiandi, gliandi. *al.* glumranda reidi, þrumer med eldingum.

d) *al.* ugurliga.

e) CC. *Un.* vinlegra, milldlegra, milldra.

f) *al.* fiarhirzlum. *) gnogaztann.

g) CC. *Un.* ſkima, ſkuma; döck ſkí.

h) *iidem* & *al.* gliáanda, glianda, glyranda, glóandi. *i*) *iidem* & *al.* iskalldan.

k) *iidem* kalldrádur.

b) ryſter ſig koldelig med glubende Strube. || regnblandet Hagl. || blinkende og ranglende Hagl.

c) brølende Torden, ſkralder med Lyn-Ilds Straaler.

e) venlige.

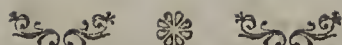
g) Skumling, mørkagtige Skyer.

h) glindſende, blinkende.

i) iiskold.

k) ildſindede.

m) hans ſneedrevne.

liga *l*), mèt *m*) sniodrifno skeggi, ok gustar kalldliga *n*) met vindþrutnum nausom, eytlar augum undir hrímfrosnum *o*) brunum, snerkir kinnur undir kalldskurudu *p*) enni, hvetur hvapta met ískalldri tungu, blæs af þiósti met *q*) snióligu hrímdrifi.

Skiæg, og puster koldelig n) med vindspændte Næseborer, skiæler med Øinene under rimfrosne Øienbryne, rynker sine Kinder under en p) koldskuret Pande, oppuster sine Kiæver med en iiskold Tunge, og blæser af Fortrydelse med sneeagtigt q) Rim-Drev.

Enn at sundurslitnum fridi millum þessara VIII. haufdingia, ok at al-æztum *r*) vindum, met *s*) stormsamligum ákefdum, þá giörizt *t*) mönnum ufært yfir hauf at *u*) fara landa imillum, med mörgum torfærum: dagur *x*) skemmizt, enn nótt

Naar da saaledes Freden er brudt imellem disse 8 Herrer, og Vindene fuldkommelig ophidsede r) med en stormende Hæftighed, da bliver det ugiørligt for Folk at u) fare over Havene fra eet Land til et andet, formedelst mange Vanskeligheder: Dagen for- kor-

minacibus, qui superciliis pruina rigentibus sunt inferiores, genas corrugat; obductam porro gelicidio frontem & truculentam caperans, buccas inflat, lingva gelu rigente & pruina sparsa nives & iras evomit.

Rupto sic inter hos octo principes fœdere, & ventis vehementer concitatis, mare impervium navigaturis evadit ob multas difficultates, nam & dies brevior evadit, nox obscu-

l) CC. *Un.* reidiliga. *m*) *al. add.* sino.
n) CC. *Un.* & *alii:* vindþrotnum. || under þrotnum. || med vindfrosnum. || kalldligum vindi med sinum nölum.
o) *iidem* hrimfrednum, hrimfrörnum.
p) *iidem* kalldskyado, kalldskufudo, kalldsköddo, kalldskuudu.
q) *iidem* smogleghu rænnidrifi, hreindrifi, ennidrifi.
r) *iid.* áleſtum, aleystum, aloſtnum, olæſtum.
s) *iidem* & *al.* stormsamligri akefd.
t) *iidem* & *al.* giörer. *u*) *iidem* sigla.
x) *iidem* dagr stittizt, enn nótt dimmizt.

n) under forblæste. || med vindfrosne. || koldagtig Vind med sine Næseborer.
p) koldskyet. || kolddusket. || med Kulde belagt.
q) giennemtrængende Jord-Fog.
r) aldeeles ophidsede. || slupne løse.
u) seile.

nótt myrkvizt, haf ukyrrizt, bárur styrkiazt; enn *y*) ádrickir friósa, regn *z*) stærizt, enn stormar aukazt *a*), bodar *b*) vaxa, enn strandir sinia gódra hafna, menn dasazt *c*), skip-farmi kastar, ok tínizt iduliga mikill mannfiauldi fyrir sakir ofsmikillrar *d*) tilhættni; Sálir ero lagdar undir háskasamliga dóma fyrir vangiætzlu sakir ok *e*) skiótligs dauda. Nu er fyrir þvi aullum vitrum maunnom vitsiáanda, at verda sidarliga i haufsom staddir, þviat vit mörgum háskum er at siá, *f*) ok eigi vit einum, ef madur hættir *g*) ofsmiok undir slíka tíma. Nu er fyrir þvi betur *h*) at ætla til fara medan

kortes, men Natten mørknes, Havet oprøres, Bølgerne blive stærkere, og Søestyrtningerne y) fryse, Regnen z) forstørres, men Stormene a) forøges, Brændingerne b) voxe, og Strandene nægte gode Havne, Skibsfolkene udmattes, Lasten forrykkes, og tabes ideelig en stor Mængde Mennesker, for alt for stor Forvovenheds Skyld; Siælene blive underkastede farlige Domme, formedelst Uagtsomhed og e) en pludselig Død. Nu bør derfor alle fornuftige Folk vogte sig for, at blive sidlig paa Aaret bestædde paa Havet, thi der ere f) mange Farligheder at tage vare paa, og ikke een aleene, om man stoler for meget paa slige Tider. Det er derfor bædre

obscurior, pelagus majorem in modum concitatur, vis fluctuum augetur, potulenta frigescunt, imbres, procellæ & undæ incrementa capiunt, litora commodos denegant portus, nautæ delassantur, navis onus egerit, ingensqve non raro hominum numerus perit, nimium qvippe audentes; animæ vero judicio formidabili ob incuriam & repentinam mortem subjiciuntur. Caveant igitur cordatiores viri, vergente ad finem anni tempore, per maria oberrare, nam non unum, sed multa pericula per eam anni partem præcaveri debent: ideoqve tutius est navigationibus operam navare, dum pars æstatis est maxime opportuna,

y) CC. *Un.* & *al.* adryckiur (áföll) kolna.
z) *iidem* hregg.
a) *iidem* þrutna, *al.* stormr kvæikezt.
b) *al.* barur. *c*) CC. *Un.* dæsazk.
d) *iid.* & *al.* tilhættu. *e*) *iidem* skiotleiks.
f) *iidem* enn vid. *g*) *iidem* ofsmikit.
h) *iidem* tilætlat, at fara.

y) blive koldere; Ordet betyder egentlig Drikkevare, eller det som skiænkes, ventelig af Søen.
z) Uveir-Bygerne.
a) brunse. || Stormen opvækkes.
b) Vindbølgerne. c) Dødens Hastighed.
f) fleere — end een.

medan *i*) betz er ſumars, at þat er van verr ef illa hlídir, medann vel er fyrir ſed ok viturliga. Enn þat er víſt betur enn van er *k*) at, ef þat fer vel, er *l*) heimſk-liga er tilrádit edur ætlat fyrir öndverdo, þóat þat hlídi ſtundum. *m*) Þat kalla ek viturligar tilætlat, at madur ſiti medan ſua *n*) mikilla háſka er von, ok neyti met godu *o*) hófi ok róligri hvíld um veturinn, þeſs ſem hann aflar met ſtarfi um ſumarit, helldur enn hann *p*) egni til þeſs met ſínu ſiálfrædi, at hann tíni *q*) allri þeirri aflan á lítilli *r*) ſtundu, er hann ſtarfadi mædiliga til um ſumarit. Enn allra mezt er fyrir ſiálf-um

dre h) at beſtemme ſin Fart, medens i) der er beſt om Sommeren, at det ei er let at vente, at det ſkal gaae ulykkelig, naar der er vel og viiſelig forſeet. Men det gaaer viſt bædre, end der er Haab k) om, om det løber vel af, ſom er l) daarligen beſluttet eller anlagt af Begyndelſen, ſkiønt det ſtundum ſlaaer ind. Jeg for min Deel agter det fornuſtiger gaaet til Værks, at man ſidder ſtille, medens ſaa n) mange Farer ere at vente, og nyder med god o) Maade og roelig Hvile om Vinteren, det ſom man haver avlet med Arbeide om Sommeren, end at man, med ſin Selvraadighed, ſkal ſtiile til p) det, at han paa en liden Stund ſkal tabe

tuna, nam rebus interea gerendis ſi bene proſpiciatur, certe contra omnium exſpectationem accidit, ſi male ceſſerint: aſt ſi res illi bene ſuccedit (qvod tamen ſubindi uſu venit) qvi temere illam aggreſſus fuerit, felicior profecto eſt, qvam initio prævideri potuit. Prudentis igitur eſt, me judice, domi ſe continere, dum tanta pericula ſint metuenda, & hiberno tempore iis juſto modo & qviete frui, qvæ labore ſuo per æſtatem acqviſivit, multoqve ſatius hanc vitæ rationem inire, qvam prava licentia ſeductus, horula perdas, qvod æſtivo tempore nactus fueris. Imprimis autem vitæ ſuæ cura habenda eſt, nam

i) CC. *Un.* hátt. *k*) *iidem* til.
l) *iidem* heimſliga er tilætlat.
m) *iidem* ok kalla ek þat.
n) *iiem* ſtorra.
o) *iidem* vinſtilli. *p*) *iidem & al.* eſni.
q) *iidem* allra þeirra afla.
r) *iidem & al.* ríd.

h) bæder betænkt, at fare.
i) det er høi Sommers Tid.
k) til.
l) taabelig.
n) ſtore.
o) Opførſel mod Folk.
p) lave det ſaa for ſig.

um ser at siá, þviat hann aflar alldrei sidan, ef sua s) illa ber til, at hann fylgir tioni siálfur.

tabe al den Vinding, som man om Sommeren arbeidede saa møisommelig for. Det allerstørste er dog at see for sig selv, thi man vinder aldrig siden, om det træffer saa uhældig, at han selv tabes tillige med sit Gods.

Nu er þetta t) vel rádit, at ek jók spurning mína i næsto rædu, þviat ek hefi bædi fengit af ydur u) sidan frodleg svaur ok þó afar nytsamlig, aullum þeim, er vit hafa til at skilia, ok ser i nyt færa þessa luti, er nu hafi þer umrædt; fyrir þvi vil ek bidia ydur enn, at þer x) talit met nockorum ordum um þat, hverso snemma y) á vor ydur þyki tilhættandi vera z) i hauf at fara landa ámillum, met ákvednum tíma, eptir þvi sem

Det var ret vel betænkt, at jeg i næst forrige Samtale fortsatte mit Spørsmaal, thi jeg haver siden faaet af Eder u) saadanne Svar, som baade ere lærerige, og tillige overmaade nyttige for alle dem, som have Forstand til at indsee og føre sig disse Ting til Nytte, som I nu have talet om. Derfor vil jeg endnu bede Eder, at I x) taler med nogle Ord om det, hvor tidlig paa Foraaret Eder synes gierligt, at gaae z) til Søes, fra eet Land til et andet, og det med bestemt Tid,

nam nunqvam is, qui amissis opibus simul jacturam sui facit, cumulandis amplius opibus vacare poterit.

Bene profecto mihi jam consuluisse videor, qvod in proximo colloqvio multiplicandis qvæstionibus inhæsi, nam & doctior evasi & docta responsa obtinui, iis imprimis utilia, qvi & intelligunt, & in suos usus, qvæ protulisti, transferre norunt: igitur nunc, qvemadmodum & superius feci, indigites, qvæso, qvando primum verno tempore mare

s) CC. *Un.* ber at illa.
t) *alii:* þvi.
u) CC. *Un.* frodleiks ord ok svaur. *al.* frodleik enda fród svör sidan.
x) *iidem* látit — mer skiliazt.
y) *iidem* um varit.
z) *iidem* yfir haf.

u) lærerige Ord og Svar. || Underviisning og lærerige Svar.
x) lader mig — faae Kundskab.
z) over Havet.

ſem ek beiddunzt i hinni fyrri rædo ok ſpurningo.

Flezt aull hauf fyrir utan hin ſtærſtu *a*) hauf, er mönnum vel tilhættanda yfir at fara i *b*) þann tima, er andverdr Aprilis gengr inn; þviat i þann tima er inngengur XVII. Kal. Aprilis, þá tognar *c*) dagur, ſol vex, enn *d*) nætur ſkemazt, nordanvindur fægir *e*) vægiliga anlit himins met ſvalri ok lettri vedurblaku *f*), ok ſópar búrt alla illvidris-klacka *g*) ruglanda *h*) ſkys, ok beidizt nyrrar ſættargiordar, met blidri eptirleitan, ok ſetiazt þá á *i*) nyia leik gríd allra vinda á millum, þviat þá girnazt þeir allir at taka

Tid, ligeſom jeg begiærede i den forrige Tale og Spørsmaal.

De allerfleeſte Have, foruden de a) ſtørſte, er det vel giørligt at fare paa, i den Tid ſom b) Begyndelſen af April Maaned indgaaer, thi i den Tid ſom den 16 Martii indgaaer, da længes Dagen, Solen bliver høiere, men d) Nætterne aftage, Nordenvinden renſer e) ſagteligen Himmelens Anſigt med en ſval og ſagte Kuling, og bortfeier alle det blandede Skyes g) Uveir-Støtter h), ſamt begiærer nyt Forliig med en venlig Foreſtilling, og ſluttes da paa nye Stilſtand imellem alle Vinde, thi da ønſke de alle at tage ſig Hvile efter en fortrædelig k) Vrede og møiſom-

mare ſit tentandum regiones diſſitas luſtraturis, ſtatumqve tempus ſimul indigites.

Plurima, vaſtiſſimis illis exceptis, maria tuto a navigatoribus tentari queunt Aprili ineunte; nam circa XVII. Cal. Apr. ſole ad noſtrum zenith aſcendente, creſcit dies, noctes breviantur, & boreas leni & refrigerante aura perturbatas nubium moles diſpellit, ſerenumqve cælum reddit, amica porro petitione ad novam pacem ineundam invitat, unde in nova iterum fœdera coëunt venti, qvietem poſt vehementes iras flabraqve moleſta optantes,

a) *CC. Un. & al.* ſterku.
b) *iidem & al.* VII. Kal.
c) *iidem* tognazt.
d) *iidem* nott ſkemmizk. *e*) *iid.* vegliga.
f) *iidem* vindblöku, blöku.
g) *iidem & al.* backa, bálka.
h) *al. male:* ſkins.
i) *CC. Un.* á nyiann leik. || á nyia leika gridar.

a) ſtærke.
b) den 26 Martii.
d) Natten forkortes.
e) ypperlig.
g) Skins.
h) Bakker, Vægge, Skandſer.
k) modig. || møiſommelig.

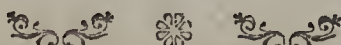
taka hvíld eptir mödliga *k*) reidi ok erfidligann bláſtur, ok ſamtengizt þá annat ſinn ny ſætt þeirra á *l*) medal, eptir þvi ſem fyrr var ſagt, þá er um þeirra ſættargiord var *m*) rædt, mínka *n*) regnſkurir, bárur lægiazt, áfaull mínka, ok dvinar *o*) allur *p*) þroti þiótanda hafs, ok *q*) letta allir ſtormar, kemur ro eptir hvildarlauſt rót. Nu hef ek giört ſem þu beiddizt, ok ſynt þer hvarntveggia tíma met ákvædum *r*), bædi um hauſtum ok um vorum *s*), nær mer ſyndizt *t*) ráduligazt at fara yfir hafs háſka. Sua hefi ek oc þá tíma þer kunna giörſa, er mer þykia

ſommelig Blæſen, og knyttes da anden gang nye Foreening imellem dem, paa den Maade ſom før blev ſagt, da man talede om deres Foreening; Regnbygerne n) formindſkes, Vindbølgerne lægge ſig, Søeſtyrtningerne ſagtes, og al det brølende Havs Bruſen o.p) ſvinder, og alle Storme q) lettes, ſaa der kommer en Stilhed efter denne uroelige Omvæltelſe. Nu haver jeg giort ſom du begiærede, og viiſt dig begge Slags Tider, med faſtſatte Beſtemmelſer r), baade s) for Høſt og Vaar, naar mig ſyntes raadeligſt t), at fare over Havets Farligheder. Saa haver jeg og giort dig bekiendte de Tider, ſom mig ſynes

tantes, & novo pacto ſtabilito, cujus ſupra mentionem fecimus, concordes evadunt. Hinc imbribus deſinentibus, fluctibus ſedatis, tumore maris repreſſo exſæviunt ſtrobili, & poſt continuos æſtuantis maris motus malacia redeunt. Tuis jam petitis faciens utcunque ſatis, quid de autumnali & verno tempore ſentiam indicavi, annique partes determinavi, quæ tum navigationibus tum quieti domi impetrandæ videntur potiſſimum inſervire:

k) CC. *Un.* & *al.* modliga, mædiliga, mæduliga.
l) *iidem* imillum. *m*) *iidem* talat.
n) *iidem* letta, lettazt. *male:* letia regnſkurum.
o) *iidem* ſvenar, ſvinar, ſvíar, ſiatnar.
p) *iidem* & *al.* allt þroti. || allr ſumar þuſti.
q) *iidem* leita aller ſtormar (ſtraumar) hvildar epter rólauſt ervide (rolauſa reidi ok erfide). *r*) *iidem* akvedinni ſtund.
s) *iidem* & *al.* um (á) hauſtit ok um vor.
t) *iidem* radlikt fyrir.

n) aflættes, holde op.
o. p) Puſten giver efter.
q) (Strømme) ſøge Hvile efter uroeligt Arbeide (uroelig Vrede og Arbeide).
r) navngiven Stund.
s) om Høſten og om Vaaren.
t) raadeligt for ɔ: vel forſeet.

þykia helldur *u*) til hvílda fallner enn fara. Markat *x*) hefi ok met nockorum ordum fyrir þer birting *y*) lopts, ok þau endimaurk *z*) er ſköput ero i *a*) himninum, hvartveggia þau, *b*) er torfærilig ero, ok ſua hin er fær ero, ok undir má bua. Ok ef þu mant alla þeſſa luti inniliga, er nu hefi ek rædda fyrir þer, þá muntu eigi vera met ufródum farmönnum taldur, *c*) ef þu villt þeſſarar iþrottar freiſta. Nu er rád at feſta vel alla þeſsa hluti i hug *d*) þer fyrſt, er nu hefer þu heyrda, enn ſidan er koſtur at ſpyria fleyra ef þer ſynizt.

A enum

ſynes meer ſkikkede u) til Roelighed end Reiſer. Jeg haver og med nogle Ord beſtemmet x) for dig Himmelens y) Lysning, og de Endemærker z), ſom ere ſatte i a) Himmelen, baade de, b) der ere vanſkelige, ſom og hine, der ere taalelige, og ſom man kan boe under. Og om du nøie erindrer alle diſſe Ting, ſom jeg nu haver talt om for dig, da ſkal du ikke blive regnet iblant de ukyndige Søemænd; om du vil c) forſøge denne Haandtering. Derfor er mit Raad, at d) du for det førſte fæſter dig vel i Tanke alle diſſe Ting, ſom du haver nu hørt, men ſiden haver du Friehed at ſpørge om fleere, om dig ſaa ſynes.

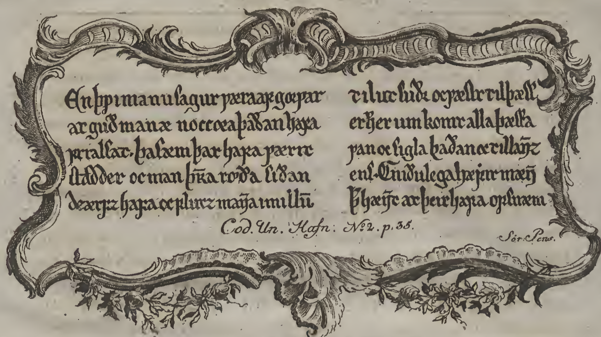
I den

vire: Indicavi præterea, nonnullis adhibitis verbis, qua cælum ratione colluſtretur, & quæ cæli regiones ſint, ſub quibus vel habitari vel non habitari poſſit. Si itaque omnia hæc memoriæ penitus infixa habes, etſi arti navigandi operam dederis, imperitis navigatoribus nequaquam adnumeraberis. E re tua porro foret, ſi quæ jam audiſti memoriæ primum fideli mandes, deinceps autem dabitur tibi copia, de aliis quoque rebus interrogandi, ſi lubet.

Cum

u) CC. *Un.* vera til hvilldar fallner enn til ferda. *al.* til hvilda hæfa oc falla enn fara.
x) *al.* merkt.
y) CC. *Un.* & *al.* birging, berging, breiting.
z) *iidem* ænndimærki, er ſkipad (ſkiput).
a) *iidem* himnum, heiminum.
b) *iidem* er fær ero, ok hin er torfær ero.
c) *iidem* þó at þu vilir þeirrar iþrottar leita.
d) *iidem* ſer.

u) at paſſe og ſkikke ſig til Hvile end Søreiſer.
x) mærket, ſagt dig Mærker paa.
y) Luftens Formørkelſe, Omvexling.
z) Grændſe, Skiæl, Afdeelinger.
a) Verden.
b) ſom ere taalelige, og de ſom ere beſværlige.
c) ſlaae dig til.
d) fæſte ſig vel i Minde.

Á enumi e) nærsta fundí, er ek var á tali vit ydur, Herra! þá heyrda ek af ydar munni spakliga rædo ok nytsamliga, hveriom er nema vill, f) til þeirrar iþrottár, er su ræda var umgiaur, ok hefi ek þá rædu sídan hugleidda, ok vænti ek, at ek muni g) miök hugfest hafa til minnis flezta

I den e) næste Samling, da jeg var i Samtale med Eder, min Herre! da hørde jeg af Eders Mund en fornuftig og nyttig Tale, for hvem der vil f) lægge sig efter den Haandtering, som den Tale var anstillet om, og haver jeg siden eftertænkt den Tale, og troer jeg, at jeg g) noksom haver indprentet mig

Cum proxima vice tecum, Domine! colloquebar, sapientes æque ac utiles ex ore tuo hausi sermones, quos deinde mecum perpendi, & , ni fallor, tantum non omnia, quæ attulisti, memoriæ mandavi, licet ignorem, quo successu eadem in meos usus convertam: nihilo-

e) CC. *Un.* sidarzta eda.
f) *iidem* þær íþrotter. || til þeirra íþrotta.
g) *iidem* vel.

e) sidste eller.
f) lære de Kunster. || sanke sig Indsigt til de Kunster. g) vel, tilbørlig.

flezta alla þá luti, er þar var umtalat, hveria giæfo sem *h*) ek ber til fram á leid at fylgia *i*); enn *k*) æ munda þó þess þurfa, at ek, sem hver annar, fylgi því aullo, er ek verd gódz áskynia; enda *l*) ero þeir vænni til, er hugleida *m*), helldur enn hinir, er gleyma. Enn hveria giæfu edr audnu sem ek ber til at fylgia, þá fysir mik þó miök at nema, medan þess er kostur. Nú met því *n*) at þeir lutir ero þó enn i hug mer, er mik fysir at spyria, þá *o*) vil ek fyrri *p*) leyfis bidia til rædu, enn *q*) ek byrí þá luti er-

mig til Erindring de allerfleeste Ting, som der bleve omtalte, hvad Lykke jeg kan have til at følge det i) fremdeles. For alting k) vil vel det behøves, at jeg, som enhver anden, følger alt det gode, som jeg bliver underrettet om; dog l) er altid meere Haab om dem, der eftertænke m), end om hine, der glemme. Men hvad Held eller Lykke jeg faaer til at følge, saa lyster mig dog meget at lære, medens dertil er Leilighed. Efterdi nu nogle Ting staae mig endnu i Tanke, som mig lyster at spørge om, da vil jeg forud p) bede om Tilladelse til Samtale, førend jeg q) begyn-

nihilominus, ut meo fieri optato, [illegible] quemadmodum & omnes alii, utilium veritatum non desererem viam, de iis qvippe melior spes foveri potest, qui salubribus præceptis animum instruunt, qvam qvi eadem negligunt. Quicqvid sit, cum discendi occasio jam adsit, eandem arripere admodum cupio. Igitur, quoniam sunt adhæc nonnulla, quæ animo meo obversantur, & de quibus sciscitari placet, veniam rogo, ut ordiri

h) CC. *Un.* er.
i) *iidem add.* vel öllu.
k) *iidem & alii:* ec munde þo þess þurfa, sem hverr annarra, at fylgia vel allu þvi er madr (mer) verdr.
l) *iidem* ero oc vænni þeir til.
m) *al.* hugleggia.
n) CC. *Un.* enn nu ero enn.
o) *iidem* ok.
p) *iidem* bidia leyfis blídlega.
q) *iidem* enn spyria. || enn ek vil rædu byria um.

i) altsammen vel.
k) jeg kunde vel behøve det, som enhver anden, at følge vel alt det som man (jeg) bliver.
l) der er og meere at vente af dem.
m) lægge paa Hierte.
p) ydmygeligen, venligen.
q) end jeg spørger. || end jeg vil begynde min Tale om.

er mik forvitnar, enn sídan vænta anſvara, er ek hefi mína rædu *r*) framflutta.

Þar er nærzt ræddum vid um kaupmanna *s*) líf edur atferdir, þá ætla ek at *t*) ver haufum getit þeirra luta fleztra, er þar var meſt naudſyn um *u*) at ræda, ok þeſs vænti ek, at ſá madur man eigi illa hættinn *x*) i atferd ſinni, er þat vardveitir vel i alla ſtadi, er þá var umrædt. Enn ef þik forvitnar oc fyſer *y*) enn nockut framar þar um at ſpyria, þá vil ek blídliga ſvara ef ek kann; ok þó at þu vilir byria adra rædo, þá vil ek giarnan ſvara, ef ek hefi fródleik til, ok ſkaltu i leyſi ſpyria ſlíks er þik fyſir, enn

gynder paa de Ting, ſom jeg haver Lyſt til at vide, men ſiden vente Svar, naar jeg haver fremſørt min Tale.

Da vi ſidſt talede om Handelsmænds Levemaade s) eller Opførſel, da tænker jeg, at vi have t) nævnt de allerfleeſte Ting, ſom der var i den Sag meeſt nødvendigt at tale om, ſaa at jeg haaber, at den Mand ei vil blive x) ilde ſkikket i ſin Opførſel, ſom i alle Maader bevarer det vel, ſom da blev omtalt. Men om du længes og lyſtes y) endnu noget videre at ſpørge derom, da vil jeg ſvare venligen om jeg kan. Og om du end vil begynde en anden Tale, da vil jeg gierne ſvare, om jeg haver Kundſkab dertil; og maae du derfor med min Tilladelſe ſpørge om hvad dig lyſter

ordiri ab illis rebus, quæ ulteriorem diſquiſitionem mereri videntur, mihi propoſitarum quæſtionum exſpectanti enodationem liceat.

Proxime cum de mercatorum artibus & navigationibus verba fecimus me rerum maxime neceſſariarum mentionem feciſſe credo, unde imperitum aut ineptum minime dixerim, qui easdem ex aſſe tenet. Si plurium autem notitiæ vel indaginis flagres deſiderio, quamvis alio ſpectantium, permitto ut de iisdem poſthac ſciſciteris, dabo etiam, comi-

r) CC. *Un.* flutta.
s) *iidem* lifi, atferdi.
t) *iidem* vit minntum. || vit munum hafa getit.
u) *iidem* á.
x) *iidem* heitinu (latinn) i atferdum ſinum.
y) *iidem* þo nockut þar um at ræda fleyra.

s) Levnet, Omgang.
t) vi erindrede. || at vi maae have mældet om.
x) ilde udraabt (anſeet).
y) det uagtet at tale noget meere derom.

enn ſlíkt verdur til anſvara af minni hendi, ſem Gud gefur efni til.

Þá rædu er nærſt heyrda ek ydur z) ſegia um kaupmanna iþróttir, þá var hun met a) glöggvara frodleik framflutt i ſvörum enn i ſpurning b), ok vil ek nu þá rædu láta hvilazt. Nu met þvi ek ætla þeirrar iþróttar at freiſta met ydru c) lofi, þá kan þat d) at vera, at miök langt verdi millum ockarra funda; enn ef ek em ydur fiarri, þá er eingi e) koſtur at ek megi ydvars ráds at-leita þó at ek villda, ef hugur minn girntizt f) nockors annars ráds ok iþrottar, enn vera kaupmadur. Enn þo at vit finn-

lyſter, men fra min Side ſkal det blive til Svar, ſom Gud giver Formue til.

Den Tale, ſom jeg næſte gang hørde Eder føre, om Handelsmænds Levemaade, den blev fremført med a) kiendeligere Lærdom i Svar end i Spørsmaal, og vil jeg nu lade den Tale ſtandſe. Og da jeg haver i Sinde at forſøge den Haandtering, med Eders Tilladelſe, da kan det d) hænde, at der bliver alt for langt imellem vore Samlinger. Men om jeg er langt fra Eder, da er ingen e) Leilighed, at jeg ſkal kunne ſøge Eders Raad, ſkiønt jeg end vilde, om mit Sind kunde falde paa noget f) andet Anſlag og Levemaade, end at være Kiøbmand. Men om

comitate & qva polleo eruditione, pro virium a Deo conceſſarum modulo, reſponſa.

Quæ proxima jam vice de mercatorum artibus dicta ſunt, in reſponſis accuratius & ſapientius a te datis, qvam in quæſtionibus prolata erant, prolixioremqve de eâ re ſermonem non reqviro. Cum autem mercaturæ exercendæ, bona tua venia, memet addicere velim, poſt longum forte temporis intervallum demum conveniemus, & cum interea ad te non pateat aditus, nec tecum colloqui poſſim, aliasqve forſan qvam inſtitorum artes addiſcere voluero, prudentiæ conſentaneum videtur, ſi de illis ſciſciter, qvorum notitia mea jam

z) CC. *Un.* ræda. a) *iidem* nægra.
b) *al.* ſpurningum.
c) CC. *Un.* leyfi. d) *iidem & al.* veita.
e) *iidem* van, at ec ægi coſt ydars rads (ydvarar rædu) at leita.
f) *iidem* nockut annarar iþrottar, helldr enn kaupmanna iþrotter.

a) overflødigere, fuldkomnere.
d) falde ind, treffe.
e) intet Haab om, at jeg kan faae Leilighed at ſøge Eders Raad (Eders Samtale).
f) nogen anden Kunſt, end Kiøbmandſkab (Kiøbmænds Idrætter).

finnunzt heilir at Guds vilia, þa synizt mer þó vel rádit, at ek spyrí þeirra luta, er *g*) forvitni mín beidizt, medan ek *h*) á vísann kost til urlausnar. Enn fyrir þvi er allra skyldazt at nema ukunna luti, medan er þess er kostur, at eigi er víst, *i*) at þá se kostur at spyria ukunnra luta, er víst þætti naudsyn at forvitnazt. Nu ef sua kann at atberazt, at mer *k*) verdr kunnugur kaupmanna sidur edur ukunnra landa heimanför, ok fysir mik til Kongs at fara, ok siá þar meira ágiæti i sidum, enn i kaupfaurum sá ek, þá villda ek giarnan her heima nema af ydur þá sidu, sem *l*) i Kongs fauroneyti væri nytsamligaster *m*) at

om vi end treffes friske og vel ved Guds Forsyn, da synes mig dog vel overlagt, at jeg spørger om de Ting, som g) min Nysgierrighed attraaer, medens jeg haver h) vis Leilighed til deres Opløsning. Men derfor er allermeest tilbørligt at lære ubekiendte Ting medens dertil er Leilighed, at det ei er vist, i) at der da skal blive Leilighed at spørge om samme, naar det kunde agtes meest nødvendigt at udforske dem. Nu om saa kan hænde, at k) mig bliver bekiendt Handelsmænds Levemaade, eller Fart paa ubekiendte Lande, og jeg faaer Lyst til at gaae til et Hof, og see der en større Ypperlighed i Sæder, end den jeg saae paa mine Handels-Reiser, da vilde jeg gierne lære af Eder her hiemme de Sæder, som

jam flagrat curiositas, dum solidam resolutionem exspectare licet, qvamvis olim, si Deo ita visum fuerit, tui detur copia; ansa enim quoties datur, aliqvid boni addiscendi vel ideò negligenda neutiqvam erit, quod incertum sit, num detur futuro tempore similis vel æqve facilis occasio acqvirendi ignotarum rerum notitiam, qvando eadem notitia maxime necessaria est. Si igitur mercatoriæ artis gnarus, regionumqve exoticarum aliqvali cognitione instructus Regis cujusdam satellitio adscribi cuperem, morum ibidem majorem conspecturus elegantiam, qvam vidi, cum mercaturæ operam dederam, vellem ex te discere mores,

Hh

g) CC. *Un.* mik forvitnar.
h) *iidem* se sva vissann.
i) *iidem* hvart þa er costr at spyria, er vist.
k) *iidem* taka at kynnazt kaupmanna sider, eda allra. *l*) *iidem* er.
m) *iidem* naudsynleger.

g) mig lyster at vide.
h) seer saa.
i) om der kan falde Leilighed til at spørge, naar det vist (allermeest).
k) Handelsmænds Sæder, eller Fart paa alle Lande, begynde at blive mig bekiendte.

at kunna, þó at eigi ſe ſua víſt, at ek þurfa þar til at taka. Enn ef ydur ſynizt eigi ſlík forvitni þarflaus *n*), þá villda ek at þer giordut mik fródann *o*) af þeim ſidum, er *p*) nu heſi ek umrædt.

Eigi má þat þarfleyſu *q*) kalla, at forvitnazt þá ſidu, er met Kongi ero ok hafa þarf, fyrir því at þar er upphaf allra godra ſida ok *r*) kurteiſi, ef eptir því fer, ſem ſkylldi, ok *s*) fornt er upphaf til; enn þó er varla *t*) ſem einfaldúr ſe ſidur met Kongi, þviat þar ero margfalldar þiónuſtur ok embætti, ok ero *u*) þeir fleſtir allir i minni ſidargiætzlo

ſom kunde være m) de nyttigſte at vide i en Konges Selſkab, ſkiønt det ikke er ſaa aldeeles viſt, at jeg ſkal behøve at bruge dem. Om Eder da ei ſynes ſlig Nysgierrighed n) unyttig, da ønſkede jeg, at I vilde giøre mig klog o) paa de Sæder, ſom p) jeg nu haver talt om.

Det kan viſt ikke kaldes q) en unyttig Ting, at udforſke de Sæder, ſom ere og behøve at haves hos Konger, efterdi der er Ophavet til alle gode Sæder og r) Artighed, om det gaaer efter det, ſom burde være, og ſom s) den gamle Indretning var; Men dog er det ikke juſt ſom Sæderne ved Hoffet ſkulde være alle af eet Slags, thi der ere mange Slags Tieneſter og Embeder, og ere u) iſær de

mores, qui in comitatu Regio neceſſarii ſunt, quamvis incertum ſit, illisne unqvam adſveſieri habeam opus: quare ſi hæc mea percontatio non inutilis tibi videtur, fac quæſo morum aulicorum gnarus evadam.

Neqvaqvam inutile putes de moribus aulicis ſciſcitari, nam aula, ſi res juſto modo ſe habeat & antiqvam exprimat probitatem, morum quorumcunque bonorum & omnis elegantiæ primaria ſedes haberi meretur; nec tamen una vivendi ratio; nam varia ſunt mini-

n) CC. *Un.* þarflauſa, þarfleyſa.
o) *iidem* at þeim. || þaðan at ſidum.
p) *iidem* ſem Konge eru þecker, ok nu.
q) *iidem* þarflauſu, þarfleyſi.
r) *iidem* hæverſku.
s) *iidem* hellzt.
t) *iidem* at einfaldir ſeu ſider.
u) *iidem* fleſtar allar med þeim minnum merkium, ſem lægri ſtettar ero.

m) nødvendige.
n) at være en Unyttighed.
o) om de (det Slags) Sæder.
p) ſom ere en Konge behagelige, og jeg nu.
q) nogen Unyttighed.
r) Hoviſkhed.
s) Indretningen fornemmelig er ſtillet paa.
u) de allerfleeſte af dem med des mindre Agtſomhed, ſom de ere af ringere Grad.

giætzlo er minni ero i þiónustu. Ok þeir er ágiætir ero i þiónustu, þá *x*) skilur þá þó á mikit um sidu edur um *y*) medferdir, ok er þvi verr, at optazt verda þeir færri, *z*) er vardveita hina beztu sidu, helldur *a*) enn hinir, er medal- *b*) sidar-menn ero edur varla sua. Nu veit ek eigi *c*) hverra sido er þik fyser edr forvitnar, þeirra er betzir sidarmenn ero, edur hinna, er fleiri verda ser saman.

Þat mundi mer vel gegna, ok hveriom audrom þeim, er forvitnazt um ukunna luti *d*), hvert sem þat er *e*) sidarnám

de fleeste af dem forbundne til mindre Agtsomhed i Sæder, som ere ringere i Værdighed; og de som ere ypperlige i Værdighed, ere x) dog meget mislige i deres Sæder og y) Opførsel; saa at det er des værre, at de som oftest blive færre, der z) bevare de beste Sæder, a) end hine, som ere kun middelmaadige i deres Sæder, eller neppe det eengang. Nu veed jeg ikke c) hvilkes Sæder du haver Lyst til, eller est begiærlig efter at vide, deres, der ere de beste i deres Sæder, eller hines, der blive de fleeste.

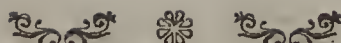
Det vil blive det gavnligste baade for mig og enhver anden, som vil udforske ubekiendte d) Ting, enten det e) er Sædelære, eller

ministeria & dignitates: quo minore autem quis officio fungitur, eo fere morum observantia distrahitur minore: qui amplioribus officiis præsunt morum decentia multum etiam inter se differunt, &, proh dolor! pauciores sunt qui optimos mores exprimunt, quam qui mediocri vel minus quam mediocri morum honestati vacant. Quales jam mores sciscitaris, num optimos illos, an vero quos plurimi exprimunt, ignoro.

Valde proficuum mihi reliqvisque omnibus, qui de doctrina morali aut alia scientia,

x) CC. *Un.* skilur þá enn mikit.
y) *iidem & al.* atferdi, atferder.
z) *iidem* at vel geimi.
a) *iidem* finnaz þeir fleiri, sem í medallagi ero. *b*) *iidem* sidamenn.
c) *iidem* hvert þig forvitnar um hina beztu sidu þeirra Kongsmanna. *d*) *iidem* sidu.
e) *iidem & al.* helldur um sidanam eda um annan frodleik.

x) endda.
y) Omgang, Behandling.
z) giemme vel.
a) men meget meere befindes de at være fleere, som ere.
c) om du er begiærlig efter at vide de beste Sæder, nemlig de Hofmænds. d) Sæder.
e) angaaer Sædelæren, eller nogen anden Videnskab.

arnám, edur annar fródleikur, at hver næmi þat, er betz *f*) væri ok nytſamligazt, þviat þeir eru færi meiſtararnir er þat kunni at kenna, *g*) ok allt er þat oc tornæmara at kenna ok nema, enn hitt, er ſánytt er, edur met æullu *h*) aungvo nytt. Nu met þvi at ek heyri þat, at á hverotveggio man grein vera, á þiónuſtu manna *i*), ok ſua á ſidum i *k*) hird Konungs, þá vil ek nu þeſſ bidia, at þer giörit mer *l*) kunna alla þá ſkipun, er þar er, ok ſkírit fyrir mer, hver grein á þiónuſtu *m*) er, edur hvat hverri þionuſtu *n*) fylgir, ſua ok um *o*) ſidu, hverier þeir ero, *p*) er ydur

eller anden Kundſkab, at enhver lærdte det, ſom f) var det beſte og nyttigſte; thi baade ere de Læremeſtere kun faa, ſom kunne underviiſe deri; alt det er og vanſkeligere baade at lære fra ſig og fatte, end hint, ſom er lidet nyttigt, eller aldeeles unyttigt. Efterdi jeg nu hører, at der maa være Forſkiel paa begge Deele, paa de i) Folkes Tieneſter, og paa de Sæder, ſom høre til k) en Konges Hof; da vil jeg nu bede Eder, at I giører mig bekiendt l) al den Indretning ſom der er, og forklarer for mig, hvad Forſkiel der er paa Hof-Tieneſte m), eller hvad n) hver Tieneſte medfører, ſom og om o) Sæderne, hvilke de ere, ſom Eder ſynes gode, og viſſelig

tia, qvam prius ignorant, percontantur, quod optimum eſſet & utiliſſimum addiſcere, nam pauciores ſunt, qui idem doceant magiſtri, & non tam facile docetur & diſcitur, ac quod parvæ vel nullius utilitatis eſt. Cum vero audiam varia eſſe aulicorum officia & mores diverſos, mihi, quæſo, notum facias omne quod in aulicis negotiis obſervari debet, & diſtincte exponas, quæ differentia ſit officiorum, & in officiis fungendis quas artes adhibere deceat; adhæc, quinam ſint mores, quos putas optimos & maxime neceſſarios

f) CC. *Un.* bæri, ok nytſamligaz (naudſynligaz) væri. || bezt ſtendr ok nytſamligt er.
g) *iidem* er ok þat allt. *h*) *iidem* ónytt.
i) *iidem* þionuſtumönnum.
k) *iidem* Konga hirdum.
l) *iidem* nu kunnikt ſkipan þa. || kunna alla luti um þá ſkipan. *m*) *iid.* þionuſtom.
n) *iid.* á at fylgia. *o*) *al.* idiur. CC. *Un.* ecki ſidur, hverir ſider þar eru. *p*) CC. *Un.* at.

f) han helſt burdte, og kunde være det nyttigſte (nødvendigſte). || ſom anſtaaer ham beſt, og ſom er nyttigt.
i) Betienter. k) Kongers.
l) bekiendte alle Ting om den Forſatning.
m) paa Hof-Tieneſter.
n) der bør følge med.
o) Forretningerne. || og ikke mindre, hvilke Sæder der ere.

ydur ſynazt gódir, ok víſt naudſynligir at nema, þeim er Kongi vill met ſæmd þióna, eda ſua ok hverir víſt ero *q*) vidrſiánndi ok hamnandi ef madur vil *r*) ſidar-madur heita. Ok leita ek þvi ſua vandliga *s*) eptir þeſſari rædu, at ek hefi ſed marga þá menn koma *t*) ur Kóngs fauro-neyti, er ek hefi giorla athugat þeirra *u*) ſidu, ok *x*) hafa þeir ſynzt mer flèztir allir þvi nær kurteiſir edur varla ſua, ſem hinir, er alldrei komo til hirdar. Nu veit ek eigi hvart er helldur er, at ek kann *y*) eigi ſkyn á hvat *z*) kurteiſi er, eda hvert er ſua ſem mer hefer þetta ſynzt.

Ef

lig nødvendige at lære, for den, ſom vil med Ære tiene en Konge; eller og tvertimod, hvilke man bør vogte ſig for, og afſkye, om man vil have Navn af en r) ſædelig Mand. Og ſøger jeg derfor ſaa indſtændig efter denne Oplysning, at jeg haver ſeet mange af de Mænd komme fra t) en Konges Sælſkab, hvis Sæder jeg haver nøie givet Agt paa, og x) ere da de allerfleeſte af dem forekomne mig ikkun ſaa omtrent artige, eller neppe ſaa, ſom hine, der aldrig kom til Hove. Nu veed jeg ikke, hvilket helſt er, at jeg y) ei haver Forſtand paa, z) hvad Artighed er, eller om dette er ſaaledes, ſom det er kommet mig for.

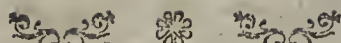
Om

ſarios unicuique, qui cum honore Regi ſuo miniſtrare cupit, & quinam ſint, a quibus caveant & abſtineant, quotquot bene morati eſſe volunt. Ut ſollicite de his interrogo, ita luculentum expeto reſponſum; nam multos ex ſatellitio Regum deprehendi, quorum mores æque vel minus elegantes mihi, adhibito examine, videntur, quam eorum, qui aulicis nunqvam adſcripti fuerunt, neſcio, ob eamne cauſam, quod me lateat, quid morum elegantia ſit, vel quod rem acu ſatis accurate tetigerim.

 Aulico

q) CC. *Un.* & *al.* vidſiáandi.
r) *iidem* ſida-madr, ſidarſamur, ſidſamr. *al.* ſidprudr, hæverſkr. *s*) 1 *cb.* undarliga *male.*
t) CC. *Un.* af Kongs garde. *u*) *iid.* ſidum.
x) *iidem* ok hefer mer ſua ſynzt, at þeir ſe fleſter þvi næſt hæverſker reknader. *al.* fleſter aller ſynzt litt frabrugdner til hæverſku.
y) *iidem* ænga ſkyn. || ecki ſkynia.
z) *iidem* hvert hæverſka.

r) ſædſom, velartet, pyntelig i Sæder, høviſk.
t) Hoffet.
x) haver det ſyntes mig ſaaledes, at de fleeſte af dem ere blevne regnede for artige, omtrent i den ſamme Grad. || have da de allerfleeſte ſyntes meget lidet fordeelagtige i Artighed.
y) haver ingen Skiønſomhed. || kan ikke ſkiønne.
z) om noget er Artighed.

Ef þer verdur þess audit at koma til hirdar, þá þarftu þat at varazt, er þá hendir, er sidlausir koma til hirdar, ok *a*) hævefkulausir koma frá hird, ef þu villt bædi heita sidgódur ok hævefk-ur. Enn met þvi at þu hefer eptirleit-at, hver grein *b*) á er þiónustum edur sidum i Kongs hird, þá scal þat nu skíra fyrir þer, ok sua hvat þeim veldur, er uhævefkir koma þadan ok illa sidadir. Þvi *c*) er líkt ef skynlaus madur fer til hirdar, sem ufródur madur *d*) fari til Jorsala, edur skilningarlaus komi i góðann skóla. Ef ufródr madur fer til Jorsala, þa truir hann siálfur, at hann se fródur, ok segir margt ífrá sinni *e*) ferd, ok þat *f*) flezt, er fródum manni

Om du oplever det, at komme til Hove, da behøver du at vare dig for det, som hændes dem, der komme til Hoffet uden Sæder, og fra Hoffet uden a) Artighed, om du vil baade kaldes sædelig og artig. Men efterdi du haver efterforsket, hvad Forskiel der er paa Tienester eller Sæder ved en Konges Hof, da skal jeg nu først forklare det for dig, saa og hvad dem hindrer, som komme derfra uartige og usædelige. Naar en uforstandig Mand begiver sig til Hove, saa er det ligesom naar en vankundig d) reiser til Jerusalem, eller en Tosse kommer i en god Skole. Om en vankundig Mand drager til Jerusalem, da troer han selv, at han er vel oplyst, og fortæller mange Ting om sin Reise e) og f) meest af det Slags, som synes

Aulico si forte ministerio admoveris, ea velim caveas, quæ accidere solent novis aulicis male moratis, qui aula relicta omnis elegantiæ vacui sunt, modo bonis & cultis moribus ornatum te velis. Et quoniam interrogas de officiis & moribus aulicis, de utrisque verba faciam, & indicabo simul causam, quamobrem nonnulli pravis & incultis moribus dediti aula excedant. Si fatuus quidam aulicis ministeriis adscribitur, perinde est, ac si quis obesæ naris Hierosolymas petat, qui postliminio rediens sapientiorem se credit, narrans quæ in itinere observavit, quorum plurima sagacioribus vel nullius momenti esse

a) CC. *U.* hævefkulitler. *b*) *iid.* á er, á, *v.* er á.
c) *iidem* þat. || oc er þat þvílikt.
d) *iidem & al.* fer, færi. *e*) *iidem* frædi.
f) *iidem* allt. || mest at. || þat eina sem godum mönnum.

a) med liden Artighed, lidet artede.
d) vilde reise.
e) Viisdom.
f) det alt. || det alene, som gode Mænd.

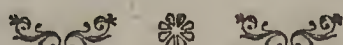
manni þikir einkis verdt, nema gabbs eins ok háds. Sua giörir ok hinn ſkilningarlauſi, er hann kemur frá ſkóla *g*); þá hygzt hann vera þegar gódur klerkur, ok verdur feginn, ok giörir af *h*) mikil ſkaup, ef hann finnur þann nockurn, *i*) er ecki hann met aullo: enn ef hann finnur nockurn þann *k*) at klerkur er, þá veit kann ecki ſiálfr. Sua verdur *l*) ok, ef uſnotrir menn *m*) koma til Kongs hirdar, þá ſækia þeir þegar ſína *n*) maka, ok nema þat *o*) af þeim, er þeim er audnæmazt, ok hann var ádur meſt ordinn áſkynia, enn þat er ecki nema heimſka ok ſkamſyni: enn ef

nes en kyndig Mand, intet værdt, uden alene Latter og Spot. Saa giør og Toſſen, naar han kommer g) af Skolen; da troer han ſig ſtrax at være fuldkommelig lærd, og bliver glad, og giør meget h) Væſen deraf, om han finder nogen, ſom i) veed ſlet intet: Men om han finder nogen, ſom er vel ſtuderet, da veed han ſelv intet. Saaledes l) bliver det og, om m) uartige Menneſker komme til en Konges Hof, da ſøge de ſtrax deres n) Lige, og lære det af dem, ſom dem er letteſt at fatte, og ſom ſaadan en haver tilforn meeſt faaet Smag paa, men det er intet andet end Daarlighed og Uforſtand: og naar da ſaadan en kommer igien fra

eſſe videntur, vel etiam ſarcaſmos & ſannas demereri; vel ſi juvenis craſſi ingenii, ubi ſcholam reliquit, egregie doctum ſemet putet, & ſtupiditatis propriæ blanditiis illectus, ſi quos deprehendit literarum prorſus expertes, adunco naſo ſuſpendat, albatus cæteroquin, & merum rus, ſi eum paulo doctioribus verſetur. Sic inculti homines, qui ſatellitio principum adſcribuntur, ſui ſimiles quærunt, addiſcentes quæ perceptu facillima ſunt, & quorum notitiam olim potiſſimum habuerunt, nimirum ſtultitiam & imprudentiam: ſi ſatelli-

g) *unus addit*: ur Paris.
h) CC. *Un.* & *al.* mikit ſkaup, ſkauf, ſkrum, ſkimp, ſpott.
i) *iidem* er litit kann gott. *al.* at eigi korn kann. *k*) *iidem* er.
l) *iidem* & *al.* fer.
m) *iidem* uſnotr madr — þa ſæker hann — ok nemur.
n) *iidem* jafnmaka, líka. *o*) *iidem* at.

g) fra Paris.
h) megen Omſtændighed, Skryden, Spot.
i) veed kun lidet godt. || ſom ikke veed det mindſte.
l) gaaer.
m) en uartig Mand — da ſøger han — og lærer.
n) Jævnlige, Ligemænd.

ef hann kemur frá hird, þá verdur hann slíka *p)* kurteisi ok sidu *q)* at sína audrom, sem hann nam *r)* þar. Enn þó *s)* giöra þat margir þeir, er af ukunnum staudum koma, hvert sem helldur er af audrum laundum, edr herförum, edur af hirdum, ok finna þeir þá, er ádur hafa heima fyrir *t)* verit, at bera maurg tídindi, ok hyggiazt þeir þá þegar *u)* sannfródir ordnir bædi um sidu ok tíddindi, er þeir siá ukunnar þiódir edur aunnur laund, ok allra *x)* hellzt hendir þat skamsyna menn. Nu varazt þu, *y)* minn son, at eigi hendi þik slikt usrædi,

fra Hoffet, da kan ei andet være, end han jo maae p.q) lade see slig Artighed for andre, som han lærdte der. Men dog s) giøre mange det, der komme fra ubekiendte Steder, enten fra andre Lande, eller af Krigs-Tog, eller fra andre Hoffer, og treffe dem, som imidlertid have t) været hiemme, at de medbringe mange Tidender, og synes da strax at være blevne fuldkommelig oplyste, baade om Sæder og Tildragelser, naar de see ubekiendte Folkeslag eller andre Lande, og dette hænder x) allerhelst ufornuftige Folk. Var dig nu, min y) Søn, at dig ei skal hænde slig Taabelighed, om du

tellitio Regio excedat talis, qvam ibidem addiscebat, necesse est morum elegantiam exprimat. Qvorundam etiam, imprimis imprudentium, vitium est, quod si ex exoticis regionibus, expeditionibus maritimis, aut aulis redierint, plurima narrent, & nationibus & terris peregre lustratis, rerum & morum notitia sese instructissimos putent. Cave vero, mi fili, si bene moratus esse cupis, ne ventosa hæc te capiat stultitia. Cum autem interrogares de diversis in satellitio Regio muniis, ea jam adferenda, quæ te hoc doce-

p) CC. *Vn.* hævelku. || heimsku.
q) *iidem add.* vid vedri hafa, ok.
r) *iidem* adur.
s) *iidem* giæta marger þess vel, þeir sem komner ero ur ödrum stödum, eda af.
t) *iidem* setit.
u) *iidem* vera, verda.
x) *iidem* mæst.
y) *iidem* slík dæmi hendi þik eigi.

p.q) bedrive, og udviise slig Høviskhed (Taabelighed.
s) passe mange mesterlig paa det, som ere komne fra andre Steder, eller af.
t) siddet.
x) allermeest.
y) at slige Exempler ei skulle treffe dig.

ufrædi, ef þu villt vera z) vel sidadur. Enn þar er þu a) leitadir eptir, hver grein er væri á þiónustum manna b) i Kongs c) hird, þá er þat nu skíranda, ok sua hvat hverri þiónustu fylgir. Allir þeir menn er handgengnir ero Kóngi, þá ero *Hus-Karlar* hanns, edur innanhirdar, enn sidan greinizt tign ok valld met þeim, sua sem þeir kunno d) til at þióna, ok Kóngur vill hveriom gefit hafa. Nu ero þeir einir huskarlar, er innan hirdar ero jamnan met Kóngi, ok ero þó eigi málamenn, ok eigi skulo þeir þar eta edur drecka, sem hanns hird matazt eda dreckur e). Þeir skulo ok þióna i Kóngs gardi, allt þat er rædis-

du vil være velartet. Men da du a) efterforskede, hvad Forskiel der var paa b) Folkes Tienester c) ved en Konges Hof, da kan det nu blive forklaret, saa og hvad der følger hver Tieneste. Alle de Mænd, som ere gangne en Konge til Haande, blive hans Huus-Karle eller Hoffinder, men siden deeles Værdighed og Magt imellem dem, alt ligesom de d) fortiene, og Kongen vil have givet enhver. Saaledes bestaaer een Art af Huus-Karle af dem, som altid ere ved Hoffet hos Kongen, og staae dog ei i Sold; de skulle og ei æde eller drikke der, hvor hans Drabanter æde eller drikke e). De skulle og forrette i Kongens Gaard, alt det som Gaards-Fogden fordrer dem til, euten

doceant, unde mihi quid ad quodvis officium rite obeundum reqviratur, indicandum. Omnes qui ministeriis aulicis funguntur, generali Domesticorum *vel* Aulicorum *Regiorum nomine veniunt, qui tamen dignitatibus & potentia inter se differunt, prout ministeriis obeundis apti sunt, & diverso axiomate a Rege mactantur. Horum nonnulli sunt in aula* Mediastini, *qui stipendia non merentur, nec unacum satellitibus cibo & potu ad mensam Regiam vescuntur, qui tamen in palatio Regio, juxta basilicæ præfecti mandatum*

z) CC. *Un.* sidugur.
a) *iidem* leidder tal um þionustu ok Kongs hird.
b) *iidem* þionustumönnum.
c) *iidem* gardi.
d) *iidem* at þióna til.
e) *iidem* i hans (Kongs) husi.

a) førde paa Tale om en Konges Tieneste og Hof-Væsen.
b) Betienterne.
c) i en Konges Gaard.
d) tiene til.
e) i hans (Kongens) Huus (Værelse).

rædismadur *f*) krefur þá til, *g*) hvert ſem hann krefur þá til ferda, edur til annars verknadar i Kongs gardi.

Þeſs vil ek bidia ydur, minn Herra! at eigi virdi þer *h*) þetta mer til brádſkeytis, eda til þeſs, at ek vili ſtödva rædu ydar, þó at ek ſpyri *i*) met nockorum ordum um þeſſara manna þiónuſtu.

Medan vid erum i þeſſari rædu, þá ſpyr *k*) ſlíks er þer ſynizt, helldur enn þik ydri eptir, ok gangir þu fyrir þvi uviſs þeſs er þik forvitnar at fretta, at vanſpurt ſe af þinni hendi.

Met þvi at þeſſir menn, ſem nu hafit þer umrædt, lifa met ſtarfi ok verkn-

g) enten han kræver dem til Reiſer, eller til anden Haandgierning i Kongens Gaard.

Derom vil jeg bede Eder, min Herre! at I ikke h) optager det for mig ſom et Slags Ubeſindighed, eller ſaaledes, ſom om jeg vilde afbryde Eders Tale, om jeg ſpørger i) med nogle Ord om diſſe Mænds Tieneſte.

Medens vi ere i denne Tale, da ſpørg heller om k) hvad dig ſynes, end at det ſiden ſkal fortryde dig, og du derfor ſkal gaae bort, uvis om det, ſom dig lyſter at høre, at der er ikke nokſom omſpurgt paa din Side.

Efterdi diſſe Mænd, ſom I haver talt om, bruges til Arbeide og Haandgierning i Kon-

datum famulantur, & hujus nutu itinera ſuſcipiunt, & reliqva, qvæ ſervitia palatii concernunt, exſeqvuntur.

Qvamvis, Domine! ulterius de horum famulitio interrogem, qvæſo, ne vitio mihi vertas velut nimium importuno præcipitiqve, vel ſermonem tuum interrupturo.

Dum in hoc verſamur argumento, qvæ tibi occurrunt, ſciſcitare potius, quam qvorum notitia flagras incertus abeas, & qvod ea qværere jam nolueris, olim poenitere habeas opus.

Qvoniam homines iſti, de qvibus jam verba feciſti, in palatio Regio negotiis variis

f) CC. *Un.* rádzmadr.

g) *iidem* þó at hann krefi.

h) *iidem & al.* mer brádſkeyti tilgánga, edur at ek. *i*) *iidem* giör.

k) *iidem* þeſs ſem þik lyſter, ok gack eigi fyrir þat.

g) om han end kunde fordre.

h) anſeer det, ſom Fremfuſenhed drev mig, eller at jeg.

i) nærmere.

k) hvad helſt dig lyſter, og gaae ikke derfor.

verknadi i Kongs gardi, ok lifa þar hæferſkulauſir, ſua ſem i heradi heima, hvern ſnud ſiá þeír *l*) ſinn i þvi, at *m*) vera helldur med Kóngi, enn vinna *n*) met frændum ſínum, edur fedrum, i heradi, edur fara *o*) kaupſaurum ok abla ſer ſua helldur fiár?

Þar ero maurg *p*) tilgaung til þeſs, at ſlíkir menn ero met Kongi, helldur enn i heradum edur kaupſaurum. Þeir ero ſumer, er fyrir þvi vilia heldur vera med Kongi, enn i heradum, ok kaupförum, þó at þeir vinni þar *q*) ſlíkt verk edur meira, at þeir ero ſua fátækir at fe, *r*) at eigi er kaupfarar koſtur fyrir fátæ-

Kongens Gaard, og leve der uden Artighed, ſom hiemme paa Landet; hvad Fordeel ſee de for dem i det, at m) være heller hos Kongen, end at arbeide n) hos deres Slægtninger eller Fædre paa Landet, eller o) fare paa Kiøbmandſkab, og heller paa den Maade forhverve dem Midler?

Der ere mange p) Aarſager til det, at ſlige Folk ere heller hos Kongen, end enten paa Landet eller ved Farten. Nogle af dem ere ſaadanne, ſom derfor ville heller være hos en Konge, end paa Landet, og ved Søefarten, ſkiønt de hos ham giøre ligeſaadant eller ſtærkere Arbeide, at de ere ſaa fattige paa Gods, r) at de ei have Kræfter til Handel,

riis & ſervitiis diſtrahuntur, & tamen, velut ruri, vitam citra morum elegantiam protrahunt, quid, quæſo commodi exinde ſperare poſſunt, in aula potius quod malint commorari, quam apud conſangvineos aut parentes ſuos vitam agere, aut etiam mercaturæ operam dare, ut reculam ſuam hoc pacto augeant?

Multæ ſunt rationes, ob qvas id genus hominum famulitio aulico potius vacet, qvam ruri ſe contineat, aut navigationibus, mercatus faciendi gratia, ſemet addicet, licet æqvales vel etiam majores in aula, qvam prædiis, exantlent labores iſtiusmodi aulici. Non-

l) CC. *Un.* þann ſer.
m) *iidem* vinna. *n*) *iidem* fyrir.
o) *iidem* kaupferdar, kaupfarir. || vinna í kaupferdum.
p) *iidem* rök.
q) *iidem* ynni þar ſlík verk eda meiri.
r) *iidem* ok er ecki.

m) heller at arbeide.
n) for.
o) drive, arbeide paa Kiøbmandſkab. || Søe-Reiſer for Handels Skyld.
p) Grunde.
r) og er ikke Raad for dem.

fátækis *s*) sakar, ok eigu þeir þó margar godar kynkvíslir; enn ef þeir vinna i heradum, þá ero *t*) þar margir semeiri, *u*) þo at eigi seo meiri at kyni edur varla sua. Enn ef þeir eigu nockoru *x*) at skipta, þá *y*) taka hinir audugu traust af fe sinu, ok bægia þeim er felausir ero, sua at þeir meigu eigi *z*) rettu ná i þeirra *a*) vidskiptum, ok þikir þeim *b*) betra at vinna i trausti *c*) met Kóngi, helldur enn traustlausir i *d*) heradi. Enn sumum gánga til *e*) vígaferli edur aunnur vandrædi, ok þurfu þeir fyrir vandræda sakar ser traustz at leita af Kongs asli. Þeir ero ok sumir, *f*) at þat þikir

del, for Fattigdoms Skyld, og ere de dog af meget god Herkomst. Men om de arbeide hiemme paa Landet, da ere der mange bæder bemidlede, u) skiønt de ikke ere større af Herkomst, eller neppe saa store. Og om de da faae noget at trætte om, da y) tage de Riige Beskyttelse af sine Midler, og fortrænge disse, som ere ubemidlede, saa at de ei kunne z) faae Ret i deres a) Stridigheder, og synes dem derfor bædre, at arbeide i Sikkerhed c) hos Kongen, end uden Beskyttelse paa Landet. Andre gaae til Hove formedelst Drabs-Sager eller andre Fortrædeligheder, for hvis Skyld de kunne behøve at søge Beskiærmelse af Kongens Magt. Nogle ere der og, som det

Nonnulli, conspicuo quidem genere prognati, sed opum adeo egeni, ut itineribus mercaturæ gratia proprio sumtu suscipiendis sint impares, qui, si rusticentur, metuunt, ne, si eis cum potentioribus res sit, suisque opibus confidentibus, succumbant, & justa etiam causa cadant, quare Regis præsidio muniti servire in palatio malunt, quam rure absque cujuspiam tutela. Regiæ potentiæ præsidio indigent alii ob commissa homicidia aut alia mala, vel, quibus implicati sunt, discrimina. Sunt etiam, quibus in deliciis est multitudini

s) CC. *Un.* fatæktar.
t) *iidem* þeir marger þar.
u) *iidem* er æigi ero meiri burdum, ok.
x) *iidem* nockut.
y) *iidem* eigu þeir audgu. *z*) *iidem* retti.
a) *iidem* vidrkiptum. || vidskipti.
b) *al.* betur. *c*) CC. *Un.* fyrir.
d) *iidem* herudum. *e*) *iidem* vigafærde.
f) *iidem* er skemtan þikir.

u) som ikke ere større af Byrd, og.
y) have de bemidlede.
z) naae Retten.
a) Handeler. || Handel.
c) for.

þikir skemtan at vera *g)* jafnan i mannfiaulda, ok *h)* þó jafnan *i)* mikit traust, hvat sem til handa kann *k)* berazt. *l)* Ok ef þeir koma i herat, þar sem þeir þóttu *m)* ádur traustlausir vera, þá þikia *n)* þeir sidan nær hvers manns jafnmakar fyrir traustz sakar, *o)* er þeir verda kongz-menn. Ok ef þeir *p)* verda drepnir i einvígum, þá tekur Kongur fyrst *q)* XL. marka i þegngildi fyrir þá sem fyrir adra þegna sína, ok maurk gulls umfram i huskarlsgiaulld, ef einhver verdur drepinn af hanns huskarlum. Vit þu *r)* ok þat, at margir koma þeir til hirdar or heradi, er þar *s)* þikia

det synes en Forneielse, at være altid g) i et stort Selskab, og h) derved tillige i) en betydelig Tilflugt, i hvad der k) kan tilslaaes. l) Og om nu saadanne komme paa Landet, hvor de tilforn m) syntes at være uden al Beskiærmelse, da synes n) de siden næsten hver Mands Liigemænd, for Beskyttelses Skyld, naar o) de blive Kongens Mænd. Og om de blive dræbte i Tvekamp, da tager Kongen q) først 40 Mark til Thegngield for dem, som for hans andre Undersaatter, og desuden en Mark Guld til Huuskarlsgield, om nogen af hans Huuskarle bliver dræbt. Det maae du og r) vide, at mange af det Slags komme til Hove fra Landet, som

tudini hominum admisceri, idqve in qvovis casu sibi præsidio fore sperant; unde cum rus, ubi inermes olim putabantur, veniunt, nemini cedere volunt, cum Regis domestici sint, nam si in duello occidantur, quadraginta marcas solvere tenetur Regi occisor, loco multæ pro subditis solvendæ, & præterea marcam auri loco multæ, quæ reo irrogatur, qvod unum aulicorum interfecerit. Multi adhæc, rure relicto, aulicis adscribuntur, qvod

g) CC. *Un.* jafnan med fiöllda. || i fiölmenni jafnan. *h)* *al. add.* eiga.
i) CC. *Un.* i trausti miklu.
k) *iidem* bera. || ber. *l)* *iidem* enn þá er.
m) *iid.* voro, *al.* þottuzt. *n)* *al.* þikiazt.
o) CC. *Un.* þegar, *al.* ef. *p)* *al.* ero.
q) *qvidam* fædst, minst. *r)* *al.* virdtu.
s) CC. *Un.* þycki mönnum litil tilkömd (tilkvæmd, tilkoma) at vera. *al.* er litils þikir um verdt.

g) iblandt mange Folk.
h) have tillige.
i) i meget stor Sikkerhed.
k) falder ind.
l) Men naar.
m) vare. || holdt sig for.
n) agte de sig — for.
o) saasnart. || om.
q) i det ringeste, mindste.
r) betænke.

þikia lítils verdir; enn þat verdur þó iduliga, at þeir fa mikil *t*) metord af Kongi fyrir *u*) sakar þiónustu sinnar, ef þeir kunno til at *x*) giæta, *y*) þó heima væro litils virdir i heradi. Enn þeir sem mikils þóktu *z*) verdir vera heima i herudom met kotkarlom, bædi fyrir fiár sakar ok frænda ok fóstbrædra, þá verda þeir opt eigi meira virdir i hirdum met Kóngi, enn heima i heradi, edr stundum varla sva; ok fá þeir opt minna metord med Kongi, er *a*) feríkir koma til hanns, enn hinir, er fátækir koma. Enn þeir er met litlum fiárlut koma til Kóngs, edur met aullo *b*) aungvann, ok eigu ecki annars kost, enn hafa slíkt, sem

som der s) synes lidet værde; men det skeer dog idelig, at de faae t) stor Ære af Kongen, for u) deres Tienestes Skyld, om de kunne x) oppasse den vel, y) skiønt de vare kun lidet agtede hiemme paa Landet. De derimod, som syntes meget z) værde hiemme, blant Boekarle paa Landet, baade for deres Riigdoms, og Slægtningers, og Staldbrødres Skyld, blive ofte ikke meere anseete ved Hoffet hos Kongen, end hiemme paa Landet, eller neppe saa meget; ja ofte faae de mindre Ære hos Kongen, som komme bemidlede til ham, end hine, som komme fattige. Men de som komme til en Konge med liden Eiendom eller med slet b) ingen, og have intet andet Tilstød, end at have det, som Kongen

quod fortunæ suæ non mediocre incrementum exinde oriturum putent; nam sæpissime usu venit, ut ad amplas satis dignitates ob navatam bene & gnaviter operam evehantur, qvi domi parvi habebantur; qvi vero domi ob opes cognatos aut socios, cum dum rusticis versabantur, in honore fuerunt, postqvam in aulam pervenerunt, non pluris, imo minoris, æstimentur qvam pauperes illi. Unde qvi modicis admodum vel etiam nullis opibus pollentes in aulam perveniunt, & nihil habent, nisi quod gratiæ principis acceptum ferre debent, non raro ad tantas opes & dignitates promoventur, ut multis jam

t) CC. *Un.* meiri.
u) *iidem* þionustu sina.
x) *iidem* geta, geyma.
y) *iidem* er heima (adur) varo litils verdir.
z) *al.* virdtir.
a) CC. *Un.* festerkir. *b*) *iidem* aungvo.

s) kunde synes Folk liden Anseelse værdige. || lidet værdt at agte paa. t) større.
u) deres Tieneste. x) tage vel vare paa den.
y) og det endog de som hiemme (tilforn) vare lidet værde. z) agtede, anseete.
b) Intet.

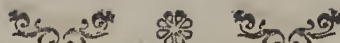
sem Kongur vill þá c) miskunat hafa, þá hefer hann optsinnum hafit þá sua hátt bædi at riki ok fiárlutum, at þeir ero d) fyrir frændum sinum, e) þar sem þeir þóktu ádur eigi vera jafnmakar frænda sinna, adur enn þeir f) komo til Kóngs; Ok velldur því annattvegg-ia hvatleikur þeirra i orrustum, ok godir sidir i g) hird, edur eru hanom tryggir um alla luti, ok rækia vitsku h) ok ástsemd vit hann, ok hiálpar hann þeim vidr, ok hefur þá hátt, er hann ser at vit hann vilia sanna ástsemd hafa, ok met sannri vinattu vilia hanom þióna. Nu vallda i) slikir lutir því, at Kongur k) hefur opt ok iduliga þá hátt af sinni l) miskun,

gen vil c) have benaadet dem med, dem haver han meget ofte opløftet saa høit i Magt og Riigdom, at de ere blevne d) fornemmere end deres Slægtninger, e) endog at de tilforn ei syntes at være deres Slægtningers Ligemænd, førend de kom til Kongen; og volder dette enten deres Tapperhed i Krigen, og gode Sæder g) ved Hoffet, eller og at de ere ham troefaste i alle Ting, og beflitte dem paa Viisdom h) og Kiærlighed mod ham, hvorimod han hielper dem frem, og opløfter dem høit, som han seer, at ville have sand Kiærlighed for ham, og ville tiene ham med oprigtigt Venskab. Saaledes foraarsage i) slige Ting, at en Konge ofte og idelig k) opløfter dem høit ved sin l) Naade, som ere fattige

jam præstent cognatis suis, cum quibus ante comparandi non videbantur, quam officiis aulæ adscriberentur. Dignitatum vero aut opum compotes fiunt vel ob navatum strenue in bello operam, vel aulæ probatos & bonos mores, vel in rebus gerendis fidem & prudentiam, vel ob doctrinam & studium Regi præstitum; quorum enim infucatum amorem constantemque in muniis exsequentis animadverdit benevolentiam, evehit Rex, iisque succurrit. Et cum plurimos, etiam pauperrimos, ad eminentiora dignitatum fastigia promoveat Rex, multis

c) CC. *Un.* miskun. d) *iidem* yfir.
e) *iidem* þó at þeir þætti adur (minna verder) varla jafnm.
f) *iidem* kæmi.
g) *iidem* hirdum, herudum.
i) *iidem* i. k) *iidem* þvíliker.
k) *iidem* letur opt hatt. l) *iidem* milldi.

c) vise dem Naade i.
d) over.
e) skiønt de før bleve agtede (mindre værde) neppe som Ligemænd med.
g) i Provintserne. h) i.
i) deslige Ting.
k) setter. l) Mildhed.

un, er fátækir ero, ok hætta *m*) fyrir þvi margir á at fara til Kóngs, at þess *n*) vænta allir, at þeir muni þadan sæmd ok mikil metord fá, ok sæmiliga uppreist.

Nu þykiunz ek fengit hafa nóg svaur ok saunn, sua at mer þykir *o*) ukynligt, at *p*) þessir menn, er nu hafit þer umrædt, vili helldur vera Kongzmenn, enn i heradum, þó at þar *q*) verdi met jafn þungu starfi, edur þyngra, enn met bondum. Ok vil ek nu þess bidia ydur, at þer *r*) synit mer enn fleyri þær þiónustur, er met Kongi ero, sua at mer se þat ecki ukunnugt *s*), ef sua má vera.

Þat

tige, og m) vove derfor mange slige paa at drage til Hove, fordi de n) vente alle, at de skulle hente derfra Ære og stor Værdighed og anseelig Opkomst.

Nu synes jeg at have faaet tilstrækkelige og sandfærdige Svar, saa mig o) ei synes sieldsomt, at p) dette Slags Folk, som I nu haver talt om, ville heller være Hof-Folk end paa Landet, skiønt de have der ligesaa strængt Arbeide, eller stærkere, end hos Bonden; hvorfor jeg nu vil bede Eder, at I r) viser mig endnu fleere af de Tienester, som ere hos en Konge, saa at Intet s) deraf skal blive mig ubekiendt, om det kan skee.

Det

multi igitur periculum faciunt Regiam adeundi, cum omnes sperent sese honores dignitates & fortunas ibidem consecuturos.

Credo jam responsi loco me accepisse qvod sufficiens & verum est, unde etiam non puto absurdum, qvamvis tales homines cum Rege malint qvam rusticis commorari, etiamsi in aula æqve gravi vel etiam graviori qvam si rure se continerent, labore fatigentur: Qvocirca ut plura aulicorum munia mihi, qvantum fieri potest, perspecta qvæso reddas.

Siqvi-

m) CC. *Un.* heita. || hættir fyrir þvi margr til þess.

n) *iidem* vænter alla. || at margr væntir þadan mikillar uppreistar. *al.* þeir vænta allir at þá muni (þeir mundi þar fá) sæmd.

o) *iidem* ecki nu kynl.

p) *iidem* sumer. *q*) *al.* þeir.

r) CC. *Un.* birtid mer fleyra af Kongs þionustumönnum med godvilia.

s) *iidem* af þeim.

m) griber derfor mangen En til det.

n) spaae sig, formode sig. || at mangen En venter sig derfra megen Opkomst. || de vente alle at de da (der) skulle faae Ære.

o) nu.

p) Nogle af de.

r) med god Villie forklarer mig fleere Ting om en Konges Opvartere.

s) om dem (ingen af dem).

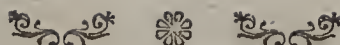
Þat má vel vera, met þvi at þik forvitnar *t*) slíkra luta, þá *u*) skal ek syna þer *x*) þat sem ek veit þar af. Enn ero þeir *y*) huskarlar Kóngs innan hirdar met Kongi, er auknefni eigo met huskarla nafni, ok *z*) heita þeir *Gestir*, ok fá þeir þat nafn af fiaulskyldri sislu, þviat þeir gista *a*) margra manna híbyli, ok þó eigi allra met vináttu; enn þessir menn ero þó málamenn Kongs, ok *b*) taka hálfann hirdmanna mála. Enn þessi sisla fylgir *c*) þessara manna þiónustu, at þeir ero skyldir at hallda niosnir um allt ríki Kongs, ok verda varir *d*), ef *e*) hann á nockora uvini i ríki sinu; enn

Det kan meget vel skee, og efterdi dig lyster at t) vide slige Ting, da x) skal jeg viise dig y) det, som jeg veed deraf. Endnu ere der de Kongelige Huuskarle ved Hoffet hos Kongen, som, foruden Huuskarles Navn, have et Tilnavn, saa z) at de kaldes Giæster; og faae de det Navn af deres mangfoldige Forretning, thi de giæste a) mange Mænds Boeliger, og dog ikke alles med Venlighed; Men disse Mænd staae dog i Sold hos Kongen, og b) tage halv Sold mod Drabanterne. Men denne Forretning følger c) disse Mænds Tieneste, at de ere pligtige, at være Speidere over Kongens heele Rige, og tage vare paa d), om e) han haver nogle

Siqvidem percontaris ista, quantum in me est, reliqva libenter exseqvar: Annumerantur adhuc aulicis, qvi, præter Domesticorum nomen, Hospitum *titulo insigniuntur, ab officio, qvod iis incumbit, multiplici sic dicti; nam in multorum domibus, qvorundam etiam minus amice, hospitantur. Isti tamen stipendiarii sunt, stipendiaqve dimidio minora, qvam satellites, merentur. Sed hoc oneris eorum ministerio conjunctum est, ut*

t) CC *Un.* um slika hluti.
u) *iidem* vil. *x*) *iidem* slíkt.
y) *iidem* þeir ero þá enn.
z) *iidem* ero kallader.
a) *iidem* marga menn, ok þo suma eina med allri (ok þo sumra svo med fullri) vináttu.
b) *iidem* hafa *unus* taka hradann mála.
c) *iidem* þeirra (þeirri).
d) *iidem add.* vid um ríkit. *al.* vera varir.
e) *iidem* nockorir ero uviner hans.

t) oplyses om.
x) vil.
y) sligt, saa meget.
z) og blive kaldte.
a) mange Mænd, og dog ikkun nogle med alt (med nogenledes fuldkomment) Venskab.
b) have. || tage hurtig Besoldning.
c) de (den).
d) vidt og bredt i Riget. || passe paa.
e) om nogle ere, om der ere nogle, hans Uvenner.

enn ef *f*) uvinir verda fundnir, þá skulo gestir fyrirkoma þeim, ef þeir meigu þvi á leid koma; ok ef Kongur vísar gestum at uvinum sínum, ok verda þeir drepnir, er at er vísat, þá eigu gestir, fyrir starf sitt, fiár-luti þeirra, þá er þeir *g*) færa burt met ser at þvi finni, fyrir utan gull, þat á Kongur, ok *h*) sua þat allt annat, er gestir *i*) fá eigi burthaft met ser. Ok *k*) hvar sem Kongur verdur var vit uvini sína, þá er þat skylldarsísla gesta, at *l*) liggia á uvinum Kongs; ok hreinsa sua land hanns ok riki. Enn *m*) þeim sinnum sem þeir ero innan hirdar met Kongi staddir, þá *n*) hallda þeir ok allskyns vaurdo yfir Kón-

nogle Fiender i hans Rige; Men om slige Fiender f) blive fundne, da skulle Giæsterne omkomme dem, om de kunne bringe det til Veie; og om Kongen sender Giæsterne imod hans Fiender, og de blive dræbte, mod hvilke der blev sendt, da eie Giæsterne, for deres Umage, saameget af deres Gods, som de den gang kunne føre g) bort med dem, foruden Guld, det eier Kongen, samt h) alt det andet, som Giæsterne ikke i) kunne faae borttaget med sig. Og hvorsomhelst Kongen bliver hans Fiender var, da er det Giæsternes Pligtarbeide, at l) forfølge Kongens Fiender, og rense saaledes hans Land og Rige. Men m) saa ofte de ere tilstæde ved Hoffet selv hos Kongen, da n) holde de og allehaande Vagter

ut per totum regnum speculatorum minere fungantur, & si hostes regni inquilinos deprehendant, occidant si possunt; sique jussu Regis adoriantur hostem & interficiant, iis omnia, quæ hostium erant & auferri statim possunt, cedunt, præter aurum, quod solius Regis est, & reliqua quæ auferre non possunt hospites. Et ubi Rex hostes suos offendit, debent hospites eos insequi, & regnum hoc pacto a maleferiatis liberare. Quoties autem satellitio Regio intersunt, omnes excubias, præter prætorianam, ut reliqui statio-

f) CC. *Un*. þeir finnazt.
g) *iidem* hafa. || flýtia þat finni brott met ser.
h) *iidem* alt þat sem epter er.
i) *iidem* fengo. *k*) *iid.* hvervetna þar er.
l) *iidem* leggia at (á hendur).
m) *iidem* er þeir ero.
n) *iidem* skulo þeir hallda.

f) findes.
g) flytte.
h) og alt det som er tilbage.
i) finge.
l) angribe.
m) naar de ere.
n) skulle de holde.

Kóngi, ſem hver annara bordfaſtra manna i Kóngs gardi, fyrir utan haufotvaurd, hann hallda þeir eigi, ok eigi ſkulu þeir i þvi huſi yfir bord *o*) ſtíga til *p*) áts edur *q*) drickiar, er Kongur ſitur ſialfur i *r*) ok hird hanns, *s*) nema um Jol ok Páſkir, þá ſkulo þeir eta ok drecka i Kongs *t*) inni med hird hanns, enn eigi *u*) þar í millum. *x*) Enn ef einhver verdur drepinn af þeima mönnum i einvígi, þá tekur Kongur ſlíkt eptir þeſsa menn, bædi i þegngilldi ok ſua i huskarlsgiölld, ſem eptir hina, er fyrr var fráſagt.

Þá ero þeir enn einir kuskarlar Kóngs, er eigi eru bordfáſtir met hanom,

ter over Kongen, ligefuldt ſom enhver af de andre Mænd, der ere bordfaſte i Kongens Gaard, foruden Hoved-(Liv-) Vagten, den holde de ikke, ei heller ſkulle de o) gaae til Bords til p) Spiisning eller Drikke, i det Værelſe, hvor Kongen ſelv ſidder r) og hans Drabanter, uden om Juul og Paaſke, da ſkulle de ſpiiſe og drikke i Kongens t) Sal, med hans Drabanter, men ikke desimellem. x) Men om nogen af diſſe Mænd bliver dræbt i Tvekamp, da tager Kongen ſligt efter dem, baade til Thegngield, ſaa og til Huuskarlsgield, ſom efter de forrige, ſom før blev talt om.

Endnu er der een Art af Kongelige Huuskarle, ſom ikke ere bordfaſte hos ham, og

ſtationarii, qvi qvadra Regia viſitant, agere debent. In domo, ubi Rex cum ſuo ſatellitio prandet & cœnatur, cibum & potum non capiant, niſi feriis Chriſti Natalitiis & Paſchalibus; per has enim ferias, & non alio tempore, cum ſatellitio Regio iis veſci permiſſum eſt. Si hoſpitum qvis in duello interfectus fuerit, eandem multam pro hoſpite; ceu ſubdito & domeſtico Regis, Regi ſolvere tenetur reus.

Sunt inſuper e numero Domeſticorum regiorum, qvi qvadra regia non viſitant, raro-

o) CC. *Un*. ſitia.
p) *iidem* matar. *q*) *iidem* dryckiu.
r) *iidem* eda hird.
s) *iidem* utan.
t) *iidem* höll, ranni, herbergi.
u) *iidem* þærs amillum (milli).
x) *iidem* ſva ok.

o) ſidde.
p) Mad.
r) eller Drabanterne.
t) Ridder-Sal, Hof-Stue, Hærbærg.
x) Saa og.

om, ok *y*) fialldan at eins koma til hirdar; ok engva luti þiggia *z*) þeir af Kóngi, nema halld ok traust, til *a*) rettinda vit adra menn, ok ero þeir þó Kóngsmenn. *b*) Slík tekur ok Kongur huskarlsgiölld met þegngilldi eptir þessa menn, ef þeir verda drepnir, sem eptir þá sina huskarla, er bordfastir *c*) ero met hanom. Enn þessir menn verda *d*) hans menn af *e*) allzkyns iþróttum, sumir bændur, enn sumir *f*) kaupmenn, ok sumir leikmenn. Enn þessa þiónustu ero þeir skylldir Kongi at veita, umfram *g*) adra þegna hanns, at hvarvetna þar sem Kóngs sislomenn koma eptir hanns bodi, at flytia *h*) Kongs-mál edur sislo, ok

og ikkun y) sielden komme til Hoffet; de faae z) og ingen Ting af Kongen, uden alene Haandhævelse og Beskiermelse til a) Ret mod andre Folk, og ere de dog Kongens Mænd. Kongen tager og, foruden Thegngielden, slig b) Huuskarlsgield, efter disse Mænd, om de blive dræbte, som efter dem af hans Huuskarle, som ere c) bordfaste hos ham. Men disse Mænd blive d) hans Mænd af e) allehaande Handteringer, nogle Bønder, men nogle Kiøbmænd, og nogle Leegmænd. Men denne Tieneste ere de skyldige at beviise Kongen, fremfor g) andre hans Undersaatter, at allesteds hvor Kongens Befalingsmænd komme efter hans Befaling, for at føre h) Kongens Sager eller Ærend-

raroque satellitio Regis intersunt, nec qvidqvam a Rege accipiunt, nisi qvod præsidio ejus specialiori, contra maleferiatorum injurias justam causam defensuri, tueri se queant, aulicorum tamen numero adscripti sunt. Si tales occidantur, multam eandem, ac qvæ ob necem subditi & domestici quadra regia victitantis irrogatur, ab occisore Rex exiget. Isti vero ob artem aliqvam, qva præpollent, ministris Regiis accensentur, sive villici fuerint, sive mercatores, sive laici: Id autem officii præ aliis subditis Regi præstare tenentur, Regiis-

y) CC. *Un.* kallader. *z*) *iidem* þar.
a) *iidem & al.* rettmælis. || rettz.
b) *iidem* slikt.
c) *iidem & 4 cb.* braudfastir ero med Kongi.
d) *iidem* kongsmenn. *e*) *iidem* öllum.
f) *iidem* lausamenn. *g*) *iidem* alla.
h) *iidem* hans mál edur hans syslur.

y) naar de kaldes. z) der.
a) retfærdige Sager at faae frem.
b) ligeledes.
c) brødfaste.
d) Kongens Mænd, Hoffolk. e) alle.
f) ledige unge Karle. g) alle.
h) hans Sager, eller (forrette) hans Ærender.

ok *i*) verdi þessir Kongs huskarlar *k*) fyrirstaddir, er nu haufom vid umrædt, þá ero þeir skylldir til at fylla sislumanna flock, ok *l*) vinna þeim slíkt fauroneyti, sem þeir ero tilfærir um öll Kongs-mál, enn þeim *m*) á ok heimillt at vera traust af Kóngsmönnum, til allra *n*) rettra mála, þar sem þeir eigu *o*) þeim at *p*) skipta; sua ok ef þeir verda drepnir, þá eykz sliku rettur Kóngs á þessum mönnum, sem á þeim er fyrr ræddum ver um.

Þá eru þeir enn einer huskarlar Kongs, er hafa fe af Kongi *q*) i veitzlur, sumir XII. aura, enn sumir II. merkr, enn

Ærende, og kunne disse Kongens Huuskarle, som vi nu have talt om, være derhos tilstæde, da ere de skyldige til at slaae sig til Befalingsmændenes Følgeskab, og l) beviise dem slig Befordring, som de ere formuende til, i alle Kongens Ærender; Men m) dem bør ogsaa være tilreede Beskyttelse af Kongens Folk, til alle retfærdige Sager, hvor de have o) saadanne at p) deele; Saa og om dette Slags Mænd blive dræbte, da stige Kongens Bøder for dem, ligesaa meget, som for dem vi før talede om.

Endnu er den een Art af Kongelige Huuskarle, som have Gods i Tæring q) af Kongen, nogle 12 Øre, men nogle 2 Mark, men

Regiisque præfectis, ut, si hi Regis nomine quid exsequi velint, causam Regis perorent, vel itinera per demandatam provinciam officii ratione suscipiant, illi Regiis præfectis adsint, auxiliumque pro virili subministrent, causas Regis sui promoturi: iis vicissim conceditur, ministrorum regiorum præsidio suffultis, ubi controversiarum serra cum aliis reciprocanda est, justam causam ingredi & tenere; ita &, si occidantur, multæ Regi pro eis solvendæ, æque ac pro prioribus, augentur.

Sunt præterea nonnulli ex domesticis Regiis, qui certam pecuniæ quantitatem, quæ

i) CC. *Un.* verda. *k*) *iidem* þar.

l) *iidem* veita.

m) *iidem & al.* er ok heimilt (heimhollt), at vera i traufti (hafa trauft). || á at vera heimilt i traufti *minus apte.*

n) *iidem* rettmala (rettmæla).

o) *iidem* nockorom. *p*) *iidem* ſkipa.

q) *iidem* feveitzlur. || ok i veitzlur.

l) skaffe, hielpe dem til.

m) de have og Adgang til, at være i (under) Beskyttelse (have Beskyttelse).

o) nogle.

p) føre, søge.

q) Tæring i Gods. || Gods af Kongen og i Tæring.

enn sumir III. ok sumir meira, *r*) æ sua sem Kongur ser afl ok traust af þeim verda. Þessir menn ero ecki bordmenn *s*) innan hirdar met Kongi, helldur ero þeir i herodum, sua sem stiórnarmenn, þviat þeir ero sumir lendra manna synir, enn sumir ero sua ríkir bændur, at þeir *t*) þykia vera lendra manna i gilldi, ok stiorna þeir opt miklu. *u*) Þessir Kóngs huskarlar ero slíkt skylldir Kóngi at þióna, sem þeir er fyrr var umrædt, ok þvi meira, at *u*) þeir ero til meira um færir, ok þeir hafa *x*) meiri veitzlur ok sæmdir af Kongi; ok sua *y*) mikit eykzt rettur Kóngs *z*) af þessom

men nogle 3 og nogle meere, r) alt ligesom Kongen seer, at der kan blive Bistand og Styrke af dem. Disse Mænd ere ikke s) Kostgiængere inden Hoffet hos Kongen, men de ere ude i Landet, som et Slags Befalingsmænd, thi nogle af dem ere Kongelige Lehnsmænds Sønner, men nogle ere saa rige Bønder (Jord-Eiere), at de t) kunne agtes lige med Kongelige Lehntagere (Betiente), og have ofte meget at sige. u) Disse Kongens Huuskarle ere i samme Grad skyldige at tiene Kongen, som de der før blev talet om, og saa meget meer, som u) de have meere Kræfter dertil, x) og nyde større Benaadning og Ære af Kongen; saa y) meget stige og

quæ Conviviorum *nomine venit, nimirum XII. öras, duas, tres vel plures marcas, pro cujuscunqve potentia, &, quod ferre possent, auxilio reportant: hi non quadra regia victitant in aula, sed in provinciis sunt, præfectorum ad instar, horumqve alii nobilium sunt filii, alii vero villici tam divites, ut nobilibus æqviparari possint, magnaqve sæpe polleant auctoritate. Isti eadem munia obire debent, ac de quibus proxime diximus, & quidem eo magis, quo viribus majoribus instructi sunt, & amplioribus honoribus a Rege ornantur;*

r) CC. *Un.* edr. *al.* sva sem Kóngi synizt ser verda af þeim afl mikit til. *al.* epter þvi sem Kóngi litz styrkr at þeim.
s) *iidem* braudfaster, bordfaster. 4 *cb.* braudmenn. *t*) *iidem* þykiazt vera. || ero.
u u) *iidem* þeir ero þvi til meira skyllder (af) Kongi, sem (er). *x*) *iidem add.* ok.
y) *iidem* noccorr, noccoru, nockut er.
z) *iidem* á.

r) eller som. || ligesom Kongen synes sig at blive megen Styrke til af dem. || efter det som Kongen synes Styrke ved dem.
s) brødfaste, bordfaste. || Brødmænd eller Kostgiængere.
t) agte sig at være. || ere.
uu) de ere (af) Kongen forbundne til desto meere, som.
x) de nyde og. y) omtrent ere og.

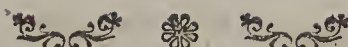
om mönnom, ef þeim verdur misþyrmt, ſem a) fyrr var ſagt. b) Enn allir þeſſir Kongsmenn, er nu hauſom ver umrædt, ok eigi ero bordfaſtir c) met hanom, þá má þó Kongur krefia af þeim ſlíkrar þiónuſtu, ſem hanom ſynizt hver þeſſara vera tilfallinn. Þeir verda d) ſumir krafdir til at ſtyra langſkipom í her uti met kongi, enn ſumir verda e) gerfir i f) ſendifarar landa g) á millum, til utlendſkra h) Konga i) eda annarra hauſdingia; ſumir verda ok ſendir landa á medal i k) kaupfarar, med fe l) Kóngs, eda met ſkipum hanns. Nu ero þeir ſkylldir m) þeſſara luta, ok ſua allra ann-

og Kongens Bøder, for disse Mænd, om de blive mishandlede, som a) før blev sagt. Men alle disse Hoftienere, som vi nu have talt om, og som ikke ere c) bordfaste hos Kongen, da haver han dog Magt til at kræve slig Tieneste af dem, som ham synes hver af dem at være skikket til. d) Nogle af dem blive fordrede til at føre Lang-Skibe ude paa Søetog med Kongen, men nogle blive e) affærdigede i Gesandtskaber, fra Land til andet, til fremmede Konger i) eller andre Herrer; Nogle blive og sendte til Søes, paa Kiøbmandskab, med l) Kongens Gods, eller med hans Skibe. Saaledes ere de pligtige til m) disse Ting, og ligesaa til alle an-

tur; tantaque multa solvenda est Regi, si quis horum insigni quadam injuria fuerit affectus, quanta proxime indicata est. His vero omnibus, quos jam recensui, licet quadra regia non victitent, demandare potest Rex ea officia, quibus peragendis idonei sunt; sive nimirum eos præficere velit exercitui ducendo, sive ad exteros Reges aut principes ablegare, sive mercaturæ exercendæ aut navibus regendis præponere; obligati qvippe sunt

a) CC. *Un.* þeim, er fyrr var fráſagt.
b) *iidem* Nu.
c) *iidem* braudfaſter. d) *iidem* opt.
e) *iidem* gefner, qvadder.
f) *iidem* ſendeferder.
g) *iidem* í millum.
h) *iidem* utlendra. i) *iidem* ok.
k) *iidem* kaupferder.
l) *iidem* hans eda ſkipum.
m) *iidem* þeſſa hluti at þiona, ok alla adra.

a) for de andre, om hvilke før blev talt.
c) brødfaste.
d) Ofte blive de.
e) beskikkede.
i) og.
l) hans Gods eller Skibe.
m) at forrette disse Ting, og alle andre.

annarra þeirra, ſem Kongs *n*) naudſyn-iar bera til.

Nu hefi ek *o*) ſagt þer frá nockorum ſua Kongs *p*) þiónuſtumaunnum, ok máttu nu ætla met þer, hverir þer *q*) þiki líkaſtir af þeim, er nu ero upptaldir, at vita allmikit *r*) af hæveſku, edur þeim ſidum, er i *s*) Kóngs hird ſkyldi vera *t*) at rettu, ok ero þó allir þeſſer Kongsmenn; *u*) ok máttu af ſlíku marka, at eigi má hver madur vita þegar alla Kongliga ſidu eda tign, er hann ſer Kong edur *x*) hanns menn, fyrir þvi at ſá madur ſkal bædi vera *y*) ſidnæmr ok

andre, hvilke Kongens Fornødenheder n) medføre.

Nu haver jeg o) fortaalt dig om temmelig mange p) Kongelige Hoftienere, og maae du nu betænke hos dig ſelv, hvilke dig q) kunne ſynes de rimeligſte iblant dem, ſom nu ere opregnede, til at vide meget r) af Artighed, eller af de Sæder, ſom med Rette ſkulde være ved en Konges Hof, og dog ere alle diſſe Hofmænd; u) og deraf kandſt du giere dig den Anmærkning, at hver Mand kan umuelig ſtrax vide alle Kongelige Sæder eller *) Æresbeviisning, ſaaſnart han ſeer Kongen eller x) hans Mænd; fordi den Mand ſkal baade

ſunt ad omnia hæc peragenda, etiam reliqva, ubi publica neceſſitas urget.

Enumeravi jam aliqvot, qvi aulicis accenſentur; tecum vero perpendas velim, qvinam horum, dignitatibus aulicis omnes conſpicui qvippe ſunt, morum elegantiæ, qvæ in ſatellitio Regio obſervari merito deberet, videantur gnariſſimi: Scias qvoqve neminem mores aulicos & pompam regiam, ubi Regem aut ejus ſatellitium conſpexit, illico perſpecta

n) CC. *Un.* naudſ. krefia. || naudſyn ber, krefur.
o) *iidem* upptalda fyrir þer nockura kongsmenn i ymiſſum þionoſtum.
p) *iidem* kongsmönnom.
q) *iidem* þykia. || hver þer þikir líkaztr til hæveſku, eda næzt þeim ſidum.
r) *iidem* i. *s*) *iidem* Kongs gardi.
t) *iidem* med.
u) *iidem* enn ek hygg þat ſannazt.
x) *iidem* hird hans. || kongsmenn.
y) *iidem* næmr, ſidſamur.

n) kræve. || Fornødenheden medfører, kræver.
o) opregnet for dig nogle Hoffolk i adſkillige Tieneſter. p) Hofmænd.
q) ſynes. || hvo der helſt ſynes dig formodentlig til Artighed, eller nærmerſt ved de Sæder.
r) i.
u) Jeg derimod troer det at være det rigtigſte.
*) at forſtaae, ſom bør udviiſes mod ham. kan og betyde: de Høitideligheder og Ceremonier, ſom en Konges Høihed kræver.
x) hans Drabanter. || Hofmænd.

ok þo vitur, þó z) hann væri eina XII. manaði i Kóngs hird, ok væri hann hvern dag innan a) hirdar met Kongi, b) ef hann ſkal þá vel ſidadur ok hæferſkur á XII. manada freſti. Nu ſkalltu þat vita til c) ſanns, at þeir ero fleyri met Kongi, er þar ero mikinn lut æfi ſinnar, ok eigu koſt hvern dag at ſiá góda ſidu, ok verda þó alldrei d) hvarki vel ſidadir ne kurteiſir.

Ef ſua er mál met vexti, at nockorir ſidir ero ſua tornæmir i Kongs hird, at bædi þarf e) vit næmleik ok lánga f) athygli, þá er þat víſt, at þeſsir menn,

de være ſædnæm, og dog tillige fornuftig, om han end z) var en 12 Maaneders Tid ved en Konges Hof, ja om han var hver Dag a) blant Drabanterne hos Kongen, b) ſom ſkal da kunne være fuldkommelig velſkikket og artig, efter 12 Maaneders Forløb. Du maae endog troe det c) ſom en Sandhed, at de fleeſte hos en Konge ere ſaadanne, ſom ere der en ſtor Deel af deres Levetid, og have hver Dag Leilighed at ſee gode Sæder, og blive dog aldrig d), hverken ſædelige eller artige.

Om denne Sag er ſaaledes beſkaffen, at nogle Sæder ved Hoffet ere ſaa vanſkelige at lære, at dertil baade behøves Nemme og langvarig f) Agtſomhed, da er det viſt, at diſſe Mænd,

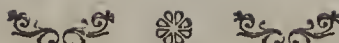
ſpecta habere, nam promptus ſit ingenio perquam opus eſt ad mores addiſcendos & ſapiens, qui unius anni tempore, quamvis interea in aula quotidie verſetur, urbanitatem & bonos mores exprimere poteſt: ſunt qvippe multi, qui maximam ætatis ſuæ partem in aula apud principem conterunt, occaſionemqve habent qvovis die bonos mores contemplandi, & tamen nec urbani nec bene morati evadunt.

Si qvidam mores aulici tam difficulter addiſcuntar, ut ingenii acumen & longa obſervatio reqvirantur; certum eſt, eos, de qvibus locutus es, non admodum gnaros morum

Ll

z) CC. *Un.* hann ſe. *al.* Ef (er) hann er.
a) *iidem* innan huſs med Kongi ok hans hird.
b) *iidem* er hann ſkal þo væra vælſidadr uhövælkr á tolf mana fr. *c*) *iidem* viſs.
d) *iidem* hæverſker eda vel ſidader.
e) *iidem* náms vid (*al.* námleik) ok lángrar.
f) *iidem* áhygli.

y) næm. || ſædſom. z) er.
a) inden Huuſe med Kongen og hans Drabanter.
b) naar han, ubehøvlet tilforn, ſkal være velartet, endog efter 12 M. Forl.
c) vide det til viſſe.
d) artige eller velſkikkede.
f) Eftertanke.

menn, er nu hafit þer umrædt, meigu eigi vera miök frodir ne vísir af *g*) hvat hæferska er eda gódir sidir i Kongs-husi, þóat þessir se Kongsmenn; met þvi at þeir koma sialldan *h*) at eins i þau Kongs herbergi, er hellzt munu vera godir sidir i hafdir. Enn *i*) þá ero enn þeir lutir er mik forvitnar miök, um þessara manna þiónustu, er *k*) þer ræddut nærst um: Hvada *l*) snud siá þeir menn ser i, er bædi eigo *m*) ærit fe ok kyn, at skyllda sik til Kóngs þiónustu met hus-karls nafni einu saman? hvi hafa þeir eigi helldur þær nafnbætur *n*) at heita hirdmenn, ellegar væla heima um sína kosti, sem adrir bændur göra?

Þessa

Mænd, som I nu have talet om, kunne ikke være meget oplyste eller kyndige om g), hvad der er Artighed eller gode Sæder i en Konges Huus, skiønt disse ere Hofmænd, efterdi de kun sielden komme i de af Kongens Værelser, hvori gode Sæder helst maae blive iagttagne. Men der ere de Ting, som jeg endnu meget længes efter at vide, om disse Mænds Tieneste, som I k) talede sidst om Hvad l) Fordeel see de Folk for sig, som baade have overflødig Formue og Slægt, at binde sig til en Konges Tieneste med det blotte Huuskarls-Navn? hvi søge de ei heller den Æretitel n) at kaldes Drabanter, eller og holde dem hiemme paa deres eget, som andre Bønder giøre?

Vel

rum decentiæ vel urbanitatis aulicæ existere, qvamvis aulicis annumerentur, cum raro aulam, illam cultiorum morum sedem, freqventent. Sunt insuper, qvæ ulterius qværere libet horum hominum officia qvæ concernunt: Quid, qvæso, commodi ex ministerio aulico sibi redundaturum sperant, qvi opibus & genere conspicui sunt, & tamen nudo domesticorum Regiorum titulo sese servitiis aulicis obnoxios reddunt? curnî potius honores satellitum ambiunt, vel domi, villicorum ad instar, rerum suarum curam gerunt?

Vide-

g) CC. *Un.* hátt hæverſko i.
h) *iidem* til eins. *i*) *iidem* þo.
k) *iidem* nu ræddut þer (mest) næstum um (um næst).
l) *iidem* hvat, hvern vinning.
m) *iidem* yrit, yfrit, *hic & sæpissime.*
n) *iidem* er.

g) (Artigheds-) Opførsels-Maaden i en Konges Huus.
k) nu meest haver talet om.
l) hvad, hvilken Vinding.
n) som Drabanterne have.

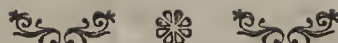
Þessa þyki mer eigi *o*) frodligazt spurt af þinni hendi vera; enn met þvi þu þykizt eigi ærit frodur um þat vera, þá kalla ek betra spurt enn óvís vera, ok þarf fyrir þvi at *p*) ansvara, at spurt er. Enn þar ganga margir lutir til, sem fyrr var sagt, at menn vilia vera Kongsmenn, helldur enn heita kotkarlar at eins at nafni. Nu er þetta fyrzt til ansvara, at Kongurinn á allt ríkit, ok sua allt folkit, er i er ríkinu, ok ero allir *q*) þeir menn, er i *r*) ero ríkino skylldir hanom til þionustu, þegar hanns naudsyniar krefia; *s*) ok á Kóngur kost á, at krefia hvern *t*) einn bónda, er han-

Vel synes mig ei dette spurgt o) paa den fornuftigste Maade fra den Side; dog efterdi du synes ei at være meget oplyst om det, da agter jeg det bedre, at du haver spurgt, end at du skulde blive ukyndig herom, og behøves derfor p) at svare, at der er spurgt. Men dertil drive mange Ting, som før blev sagt, at Folk heller ville være Kongens Mænd, end ikkun bære Navn af slette og rette Bønder. Dette er det første at svare dertil, at Kongen eier det heele Rige, saa og alt det Folk, som er i Riget, saa at alle q) de Mænd, som ere i r) Riget, ere forbundne ham til Tieneste, naar hans Fornødenheder kræve; Saaledes haver Kongen Ret til at fordre en-

Videris jam mihi minus sagaciter quærere; tamen, cum horum satis peritum te non ostentes, quærere, quam ignorare, satius est, unde etiam quæstioni tuæ respondebo. Multæ sunt causæ, ut superius monui, quamobrem aulicorum potius quam rusticorum nomen ambiatur: hæc vero præmissarum loco ponenda: Regis, nimirum, est integrum regnum, & quilibet regni incola, qui, quoties necessitas urget, ei ministrare tenetur; unde Rex a quolibet incola, quem aptum judicat, perfecto jure exigere potest, ut hic vel

o) CC. *Un. & al.* frodliga.
p) *iidem* þarf fyrir þvi ansvara.
q) *unus habet:* leikmenn. *alii:* menn hanom lydskylldir allir i hans riki.
r) CC. *Un.* hans riki ero.
s) *iidem* sva.
t) *iidem* af bændum. || bændur ok hvern af þeim, sem hanom þykir vel tilfallinn.

o) fornuftig spurgt.
p) Svar.
q) Leegmænd. || Mænd i hans Rige, ham tienstpligtige.
r) hans Rige.

hanom fynizt til vera fallinn, annattvegg-ia i fendifarar til *u*) utlendſkra haufding-ia, ef nockorir ero tilfærir fyrir mann-vits ſakir; *x*) edur ok ef Kongur kref-ur bændur *y*) ſkipſtiórnar i her uti *z*) met ſer, þá verdur hver at fara, *a*) er til verdur nefndur, þó hann ſe eigi hand-genginn *b*) at audro, enn þegn Kóngs. [Ok þó at Kongur *c*) krefi einhvern klerk edur ábota edur biſkup ur ríki ſinu, *d*) i ſendifarar til annarra Kónga *e*), edur til Páfa, ef *f*) hann vill ſua, þá verdur ſá at fara, er kvaddur er, *g*) ne-ma hann vili *h*) ſæta fiandſkap *i*) af Kón-gi,

enhver t) Bonde, ſom ſynes ham beqvem dertil, enten i Geſandtſkaber til u) fremmede Herrer, om der ere nogle duelige dertil, for deres Indſigts Skyld; x) eller og om Kon-gen fordrer Bønder til at føre Skibe z) ude paa Søetog med ſig, da maae enhver gaae, ſom a) bliver udnævnt til ſligt, ſkiønt han ikke b) i andet er gaaet Kongen til Haande, end ſaavidt han er Underſaat. [Og om Kongen end c) fordrer en Lærd, eller Abbed, eller Biſkop af ſit Rige, til Sendefærd til andre e) Konger, eller til Paven, om han f) ſaa vil, da maae den reiſe, ſom bliver kal-det, g) uden han vil h) udſette ſig for i) Fiend-

vel ille legationes ad exteros principes obeat, ſi, quæ reqviritur, prudentia polleat. Sic ſi Rex incolas navibus regendis præficiat, ubi exercitum in expeditionem miſit, omnino pareant, qui deſignati erant, neceſſe eſt, qvamvis Regi non ob aliam cauſam obſtricti ſint, qvam quod ſint ſubditi. Porro ſi Rex Clerico cuidam, Abbati, aut Epiſcopo, qui intra regni pomæria eſt, ad Reges vel Pontificem amandet, legationem ſuſcipere tenetur, qui

u) CC. *Un.* utlendra.
x) *iidem* ſva. *y*) *iidem* til.
z) *al.* orroſto, *al.* hernad.
a) CC. *Un.* ſem nefndr er.
b) *iidem* med öllu, nema.
c) *iidem* nefni til. *d*) *iidem* til.
e) *iidem* & *al.* landa.
f) *iidem* ſva vill hann (ok vera lata).
g) *iidem* utan.
h) *iidem* hafa.
i) *iidem* Kongs. || hans.

t) af Bønderne. || baade Bønder og hver af dem, ſom ſynes ham velſkikket.
u) udenlandſke. x) Saa.
y) i et Søe-Slag. || paa et Krigstog.
a) er.
b) aldeeles ikke — uden aleene ſaavidt.
c) udnævner. e) Lande.
f) vil have det ſaa.
g) med mindre.
h) have.
i) Kongens. || hans.

gi, ok vera rekinn ur ríki hanns *k*)]. Nu met þvi at allir *l*) menn ero *m*) ſkylldir hanom til þiónuſtu, þeir ſem i ero riki hanns, þvi *n*) man þá eigi hveriom vitrum manni þykia *o*) miklir munir undir þvi vera, at hann ſe i fullo Kóngs trauſti, ok i hanns vináttu, hvat ſem til hannda *p*) kann at berazt i vidſkiptum vit adra menn, ok vera yfirmadur foſtbrædra ſinna, ok ſtiórna *q*) audrum til hlidni vit Kong ſinn, ef þeir vilia eigi ádur hlídnir gerazt *r*); helldur enn heita kotkarl, ok vera æ undir *s*) annarra ſtiórn,

Fiendſkab af Kongen, og blive fordreven af hans Rige k)]. Efterdi nu alle l) de Mænd, ſom ere i hans Rige, ere m) ſaaledes forbundne ham til Tieneſte, hvi n) ſkulde da ikke enhver fornuftig Mand ſynes en ſtor Forſkiel o) paa det, at han kan ſtaae i Kongens fulde Beſkyttelſe, og i hans Venſkab, hvad ſom der p) kan komme til Haande, i Handel med andre Folk, og være ſine Staldbrødres Overmand, og ſtyre q) andre til Lydighed imod deres Konge, om de ikke før ville r) blive lydige; end at hedde en Bondemand, og være altid under s) andres Beſty-

qui deſignatus fuit, niſi inimicitiam Regis præoptet, & regno exterminari malit. Jam igitur cum omnes regni incolæ negotiis, quæ a Rege præcipiuntur, expediendis obſtricti ſint, nonne omnibus, qui paulo prudentiores ſunt, videbitur multis inter ſe paraſangis diſtare, præſidio Regis & amicitia in quovis caſu munitum eſſe, ſuis ſodalibus ſuperiorem, rebellesque in obſeqvium Regi ſuo præſtandum cogere poſſe; & ruſtici nomine ſalutari,

k) *Loco eorum, quæ hic ſemicirculis incluſa, 2 Membr. Univ. ſed recentiores tantum, habent:* Miök ſtyrkia ok ríki hanns klerkar ok kennimenn, allra hellz byſcopar ok abotar. *l*) *CC. Un.* þegnar.

m) *iidem* Kongi lyd- *vel* hlyd-ſkylldir. || ſkylldir mæd Kong.

n) *iidem* hvi ma eigi.

o) *iidem* lytazt mikill munr, at vera.

p) *iidem* berzt (kann bera) um vidrſkipti.

q) *iidem* þeim vid Kong ſinn i (i ſinni) hlydni.

r) *iidem & al.* vera.

s) *iidem* annars.

k) I Steden for det indcirklede have nogle: Meget ſtyrke og hans Rige Geiſtlige og Præſter, allermeeſt Biſkoper og Abbeder.

l) Underſaatter.

m) Kongen tienſtpligtige. || forpligtede til (mod) Kongen.

n) maae da ikke.

o) Fordeel, at være.

p) tilſlaaes, angaaende Handeler.

q) holde dem i (deres) Lydighed.

r) være.

s) en andens.

stiórn, ok þo náliga jafn *t*) lydskyldur sem ádur. Ok skalltu þat víst vita, at eigi er þat nafn fyrirlítanda, sva sem svivirdingar nafn, at heita huskarl Kongs, helldr er þat mikit sæmdar nafn, hverium er þat nafn fær; þviat bædi lendirmenn ok hirdmenn, ef þeir *u*) letta herfaurom, ok vilia helldur elska bu i heradum, fyrir nockurs *x*) þungleika sakir, þá vilia þeir þó eigi missa *y*) huskarls-nafn at helldur, fyrir sæmdar sakar ok traustz. Nu *z*) ef þer þikir nockurs vanspurt edur vansvarat um þetta mál, þá meigum ver enn auka *a*) þessa rædu, ef þer synizt *b*).

Þessa

Bestyrelse, og dog næsten t) ligesaa meget pligtskyldig som før. Og skal du visselig vide det, at det Navn, at hedde en Konges Huuskarl, er ikke at foragte, som et Forhaanelses Navn, men det er et stort Ære-Navn; thi baade Lehnsmænd og Drabanter, om de u) lade af Krigstog, og ville heller drive Gaarde paa Landet, for nogen Svagheds Skyld, ville dog ingenlunde miste y) Huuskarls Navnet, baade for Æres og Sikkerheds Skyld. Nu om dig z) synes noget ikke nokson spurgt eller svaret om denne Sag, da kunne vi endnu a) forlænge denne Tale, om b) dig synes.

Om

tari, aliis subjectum, & imperio Regis æque obnoxium esse. Hinc probe teneas, nomen domestici Regii non esse contemnendum, nec contumeliosum, nam & nobiles, & qui satellitio Regio adscripti fuerunt, ubi militiæ, propter infirmitatem aliquam, diutius navare operam recusant, & in villa quadam privati, reique familiari conservandæ intenti, rure consenescere malunt, domestici tamen Regii titulum amittere nolunt, præsidium utpote quoddam & honorem adferentem. Si jam pluribus hanc rem sciscitari velis, aut quid omissum in meo responso tibi videbitur, colloquium de hac re continuare licet.

Non

t) CC. *Un.* jafnskylldr.
u) *iidem & al.* lætiaz at (á).
x) *iidem* þungleiks.
y) *iidem* huskarla nafnbóta.
z) *iidem* mæd þvi at þer þycki.
a) *alii :* taka.
b) CC. *Un. add.* ef þat er þinn godr vili.

t) lige pligtig.
u) blive kiede af.
y) Huuskarles Titel.
z) skulde synes.
a) fortsette.
b) det er din gode Villie.

Þessa máls er náliga ærit spurt met eptirleitan, enn þat er nu sva skírt fyrir mer met gódum ok gnógum svaurom, at mer synizt ok þykir sem madur megi eigi missa Kóngs traușts, ef hann vill met auruggleik c) um sitt mál bua; medr því at allur er fiauldinn mislyndr ok d) ujafngiarn hver vit annan, nema þeir einir, sem bædi e) þiggia af Gudi mannvit ok sannsyni, enn þat f) ero einka-menn, enn eigi alþída. Nu met því at g) enn er nockot h) vanspurt um i) Kongs þionustu ok sidu, þá fysir mik enn nockut framar k) at heyra

Om denne Sag er allereede næsten spurgt til Overflód, ved denne Efterforskning; den er og nu saaledes forklaret for mig med gode og fuldstændige Svar, at mig synes og tykkes, som at en Mand ikke kan undvære Kongens Beskyttelse, om han vil med Sikkerhed anlægge sin Sag; efterdi al Mængden er mislig sindet, og den eene d) ubillig imod den anden, uden de aleene, som baade e) faae af Gud Viisdom og Retsindighed, dog det ere kun nogle faa enkelte Mænd, men ikke f) Mængden. Nu efterdi g) der endnu er noget h) uspurgt, om i) Hof-Tieneste og Sæder, da k) lyster mig endnu

Non multum abest, quin ad satietatem usqve hanc rem fuerim sciscitatus, quæ jam bono & sufficiente responso enucleata est; unde persvasum habeo, quod tutelæ Regiæ expers esse non debeat, qui causas tuto ingredi vult, cum plurimi hominum ingenio varii sint, & ad quæstum plus justo callidi iniqvique, nisi rarissimi illi, a plebe distincti, quibus & prudentiam & æqvitatem indidit Deus: Cum vero quædam supersint interroganda de

c) CC. *Un.* oruggleika sitt mál.
d) *iidem* ujafnadargiarn. || ecki jafngiarn. || ecki vinfastr löngum.
e) *iidem* hafa.
f) CC. *Univ.* fá einka (fáer) menn, enn ecki öll.
g) *iidem* mer þyker enn.
h) *iidem* vanrædt.
i) *iidem* Kongs hird oc þionostomenn, ok þeirra þionusto eda.
k) *iidem* ydarrar rædo, til þess.

d) tilbøielig til Uretfærdighed. || ikke billig. || ikke altid troefast.
e) have faaet.
f) den heele Mængde.
g) mig endnu synes noget.
h) ikke noksom omtalt.
i) en Konges Hof og Tienere, og deres Tieneste eller.
k) længes jeg end videre efter Eders Tale, til den Ende.

heyra ydar rædu þar um, at ek *l*) eigi se ufródur um þá luti, er mik forvitnar.

Um þá Kongs *m*) huskarla er nu at ræda, er hellzt verda áskynia *n*) hvat gódir sidir ero i Kongs gardi, ok hans fauruneyti, ef þeir vilia hug á leggia. Enn þeir verda þó hvarirtveggia, ok þeir þo færri optazt, er fleyri skyldu vera *o*). Enn þessir kongsmenn, er nu skulum ver umræda, þá hafa þeir *p*) auknafn met huskarla nafni, *q*) at þeir heita hirdmenn. Enn þat nafn verdur sumum *r*) rett gefit, enn mörgum er þat aukanafn. Enn þeir er þat skipudu

endnu noget videre at høre Eders Tale derom, at jeg l) ei skal være ukyndig om de Ting, som jeg attraaer at vide.

Nu er der da Tid at tale om m) dem iblant en Konges Huuskarle, som meest faae Skiønsomhed paa, n) hvad der ere gode Sæder i Kongens Gaard, og i hans Selskab, om de ville anvende Agtsomhed derpaa. Men de blive dog ulige, og de især, o) som oftest de mindste i Tallet, som burde være fleere. Men disse Hofmænd, som vi nu skulle tale om, have, foruden Huuskarle-Navnet, p) det Tilnavn, at de kaldes Hirdmænd, (Drabanter). Det Navn r) bliver og tillagt nogle med Rette, men mange er det et Øge-

de ministeriis & moribus aulicis, tuam de his sententiam, ut & horum non ignarus evadem, scire perqvam aveo.

De domesticis Regiis dicendum ergo est, qui mores honestos, ubi animum intenderint, in aula & satellitio principis receptos addiscunt, qui tamen pauciores certe sunt, qvam æqvum est. Aulici vero, de qvibus jam sermo est, præter domestici Regii titulum, satellites quoque vocantur, quo charactere merito suo qvidam insigniuntur, alii dicis causa. Verum qui satellitum ordinem primitus Hirdmannorum *sive custodum nomine con-*

l) CC. *Un.* mæge æigi væra. || at eigi væri ek. || er ec mætti verda ecki.
m) *iidem* menn. *n*) *iidem* godra sida.
o) *qvidam omittunt:* vera, *alii:* hafa *addunt: alii habent:* þeir fleyri er færri skyldo.
p) CC. *Un.* þau aukanöfn.
q) *al.* CC. *Un.* ok.
r) *iidem* mönnom rett fengit.

l) hvorved jeg maatte blive ikke ukyndig.
m) de Kongens Mænd.
n) gode Sæder.
o) fleere, som burde være færre.
p) de Tilnavne.
r) tilkommer og nogle Mænd med Rette.

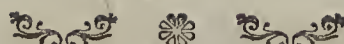
udu s) fyrir andverdo, þá settu þeir þat á gódann grundvöll; fyrir þvi at hirdmadur þydizt sua sem hirdslumadur t) ok giætslu; ok skulo þeir menn, er þetta nafn vilia u) met rettu eignazt, vera rettir hirdslumenn ok gætzlomenn Kongs sialfs, ok alls Kongdomsins. Þeir skulu giæta jafngirndar x) endimarka millum allra manna i ríkinu, þar sem þeir verda y) nærstaddir málum manna: Þeir skulo ok giæta hæfersco ok gódrar atferdar ok allra nytra sida, þviat þeir ero jafnan næstir Konungi um alla luti: Þeir giæta lífs Kongs ok líkhams, bædi um nætur ok um daga: Þeir ero ok jafnan met Konungi at áti z) ok dryckio, á mál-

Øgenavn. Men de, som anordnede det af Førstningen, satte det paa god Grund; thi **Hirdmand** betyder omtrent det samme, som Giemmer t) og Bevogter; de Mænd, som ville u) med Rette blive Eiere af dette Navn, skulle ogsaa være rette Giemmere og Bevogtere, baade af Kongen selv, og al Kongelig Værdighed: De skulle bevogte x) Billigheds Grændser imellem alle Folk i Riget, hvor de ere y) nærværende ved disses Sager: De skulle og bevare Artighed og god Opførsel, og alle nyttige Sæder, thi de ere idelig de nærmeste hos Kongen i alle Ting: De bevogte Kongens Liv og Legeme baade Nætter og Dage: De ere og altid hos Kongen til Spiisning z) og Drikke, ved offentlige Sam-

condecorarunt firmis inducti rationibus sunt, hoc agnominis satellitibus imponentes: Significat enim Hirdmadur *(satelles) custodem sive curatorem; unde qui meritis suis hanc spartam rite tueri volunt, veri custodes & observatores Regis & Regiæ majestatis sint, oportet: hi, si controversiis forensibus forte intersint, observare debent, ne quis incolarum regni, plus sibi, quam par est, tribuendo, justi limites excedat: Operam dare debent urbanitati, prudentiæ, &, qui frugi sint, moribus, nam in omnibus Regi proximi sunt: Vitam & corpus Regis interdiu noctuque custodiunt: Epulis mensæque Regiæ, & quos litium com-*

s) CC. *Un.* at.
t) *iidem* eda gæzlumadr.
u) *iidem* audlazt.
x) *iidem & al.* jafngirndra. || giordra.
y) *iidem & al.* jafnnær staddir. || vidstaddir mál. z) *iidem & al.* mat.

t) eller.
u) forhverve, bekomme.
x) tage vare paa Ligheds og Jævneds (de fastsatte) Grændser.
y) tilstæde.
z) Mad.

á málstefnum ok aullum gódum samvistum, sua sem nábornir frændur. Þessir menn eigo met rettu at heita herrar *a*) at nafni, af aullum mönnum, þeim er lægri *b*) nafnbót hafa enn þeir sialfir; þviat þeir ero sua sem landstiórnarmenn, ef þeir hallda þeim sidum, *c*) sem byriar þeirra naufnum. Þessir eigu at vera valdir af aullum mönnum, eigi at eins *d*) af kyngöfugum ættum eda festerkum; helldur eigu þeir siálfir, er til þessa nafns verda kosnir, at vera algiörfir at ser at aullum lutum, hvartveggia *e*) at kyni, ok fe, ok hiartaprydi ok hæfersko, ok þó hinir *f*) sidsaumuzto. Þeir eigu ok at giæta

Samtaler, og alle smukke Forsamlinger, som nærmerste Slægtninger. Disse Mænd bør med Rette kaldes med det Navn Herrer a), af alle Mænd, der have b) ringere Titel, end de selv; Thi de ere som Bestyrere af Landet, om de holde de Sæder, som c) skikke sig for deres Navne. De bør ellers være udsøgte blant alle Stænder, ei alene d) af fornemme eller bemidlede Slægter; men de selv, som blive udkaarne til dette Navn, bør og være fuldkomne i alle Ting, e) baade i Hensigt til Herkomst og Midler, Ædelmodighed og Artighed, dog frem for alle Ting de f) sædeligste af alle. De bør og, frem for andre Folk, bevare al Slags Retviished, saa

componendarum aut edictorum promulgandorum causa indicit, conventibus, solennibusque reliqvis congregationibus, proximorum ad instar cognatorum, adsunt. Hi Domini titulo ab inferioribus mactandi; nam si dignitati suæ convenientes sectentur mores, regni velut administratores sunt. Hi ex omnibus regni incolis eligendi, non inclyti tam generis & opum habito respectu, quam quod ipsi propriis meritis ad tantum dignitatis gradum viam sibi straverint; unde omnibus, quæ ingenuos ornant, instructos esse oportet, nataliumque splendore, opum copia, & animi fortitudine primum velut pilum ducere. Hi omnigenam

a) *unus C. Un. addit:* ok haufdingiar.
b) CC. *Un.* lægra nafn (lægri nöfn) bera, enn þeir bera. || er lægri ero fyrir nafns saker.
c) *iidem* er þeirra nafni byriar.
d) *iidem* at kyni.
e) *al. vitio librarii:* hertugar.
f) CC. *Un.* skinsamazto.

a) og Høvdinger.
b) bære ringere Navn (Navne) end de bære. || der ere ringere af Navn.
c) anstaaer deres Navn.
d) efter deres Byrd.
e) af Hertugelig Slægt: uret.
f) forstandigste.

giæta allskyns *g*) rádvendni umfram adra menn, ſua at þeír kunni á þvi *h*) góðann ſkilning, hverir lutir er elſkandi ero fyrir ſæmdar ſakar ok gódrar medferdar, eda hverir lutir *i*) hafnandi ero fyrir uſæmdar ſakar edur *k*) ſkemdar; fyrir þvi at hvar ſem þeir koma, þá líta allra manna augu til þeirra ſida ok medferdar, ok allir hnegia ſín eyro til þeirra orda, ok vænta þeſs allir ſem vera ætti, at þeir munu ſua miklo framar *l*) vera, enn adrir menn, um ſido ſína ok medferdir, ſem þeir verda meiri návistarmenn Kóngs at þiónuſtu edur *m*) yfirlæti, enn adrir hanns menn. Ok *n*) ef þeſſir menn vilia eignazt hirdmanna *o*) naufn,

ſaa at de kunne have god Forſtand paa det, hvilke Ting der bør elſkes, for Æres og god Opførſels Skyld, og hvilke Ting der bør i) afſkyes, for Vanæres eller k) Skams Skyld; fordi at hvorſomhelſt de komme, da ſee alle Mænds Øine til deres Sæder og Opførſel, og alle bøie ſine Øren til deres Ord, og alle vente det, ſom burde være, at de maae være l) ſaa meget ypperligere, end andre Mænd, i deres Sæder og Behandlinger, ſom de meer ere Kongen nær i Tieneſte eller m) Anſeelſe, end hans andre Mænd. Og n) om diſſe Mænd ville med Rette beſidde de o) Hirdmænds Navne, ſom dem ere givne tilligemed Huuskarls-Navnet, da maae de ſkye al Grovhed og al

nam morum integritatem præ aliis ſectari debent, ut probe noſcant diſcernere, quæ ad ſervandum vitæ decus faciant, & quæ ignominiæ & dedecoris cauſa ſint vitanda; etenim quocunque venerint, omnium oculi ad eorum mores & facta convertuntur, omnesque ad eorum ſermones aures arrigunt, ſperantes eorum mores, uti par eſt, aliorum tanto magis antecellere vitæ rationes, quanto aliis ſubditis, qua miniſteria, qua honores, ad Regem propius accedunt. Hinc ſi tales & tanti viri, dignitatem, quæ iis præter domeſticorum Regiorum titulum accedit, tueri velint, omnem ruſticitatem & morum turpitudinem

Mm 2

g) CC. *Un.* rádvendi. *h*) *iidem* goda.
i) *iidem & al.* hatandi.
k) *quidam* CC. *Un.* ſæmdar *minus concinne.*
l) *unus* C. *Un. add.* af. *m*) CC. *Un.* yfirſyn.
n) *iidem* þeir menn er audlaz vilia.
o) *iidem* þeſsi. || þau.

i) hades.
k) Æres.
l) i Alting.
m) Opſyn.
n) Saa at de Mænd ſom ville — de maae.
o) diſſe.

naufn, ſem þeim ero gefin met huskarla nafni, þá verda þeir at flya allann þorparaſkap, ok alla uhæferſku, ok verda þeir frá maurgo at hallda *p*) ſik umfram adra menn, *q*) þvi er ſkamſynilig girnd man *r*) beidazt; fyrir þvi at margir lutir verda þeir hæferſkum mönnum til ſkemdar, bædi i ordum ok i verkum, ef þeir gæta eigi vel bædi tungo ſinnar ok medferdar, er þorparum verdur engi ſkaumm *s*) i, þó at *t*) þeir hafi i frammi.

Sua kann ok optliga til at bera, at hæferſkir ſendimenn af audrum laundum koma til Kongs fundar ok hirdar hanns; ok hyggia þeir þvi giör at hanns þiónuſtu, ok hæferſku Kongs ok hanns hirdar, ok aullum ſidum i hanns hird, er þeir

al Uartighed, de maae og holde dem, frem for andre Mænd, fra q) mange af de Ting, ſom en daarlig Begiærlighed r) kan tilſkynde; fordi mange Ting blive velartede Folk til Skam, baade i Ord og Gierninger, om de ei agte vel baade paa deres Tunge, og paa deres Opførſel, ſom der ei bliver nogen Skam i, for gemeene Folk, ſkiønt t) de have ſligt for.

Det kan og ofte hænde, at velartede Sendebud fra andre Lande, komme til Samtale med en Konge, og til hans Hof; og de agte des nøier paa hans Tieneſte, ſamt Kongens egen og hans Drabanters Artighed, og paa alle Sæder ved hans Hof, jo

dinem ſedulo vitare debent, & præ reliqvis hominibus a multis abſtinere, qvæ ſvadet maleſana libido; multa qvippe viris bene moratis, ſive facta eorum ſive dicta reſpicias, damno & dedecori eſſe ſolent, imprimis ſi verborum & actionum ſuarum rationem juſto minorem habeant, & ideo aliqvam imprudentiæ notam incurrant, qvæ ruſticis, eadem licet chorda oberrantibus, vitio non vertuntur.

Sæpe etiam accidit, ut legati extranei aulam Regemqve adeant, qui eo curatius Regis & aulæ contemplantur elegantiam, miniſtrorumqve urbanitatem, quo melius ipſi morati

---

p) CC. *Un*. ſer.
q) *iidem* þvi at. *al.* þat.
r) *iidem* beider. *s*) *iidem* at.
t) *iidem* hann.

q) meget af det.
r) attraaer.
t) ſaadan En haver.

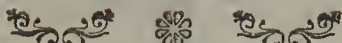
þeir ero siálfir hæferſkari. Ok *u*) er þeir koma heim aptur til ſins lands, þá ſegia þeir ſlíka ſido ok aull aunnr tídindi, ſem þeir ſáo ok heyrdo met þeim Konungi, er þá varo þeir tilſendir. Enn aull þau tídindi, er *x*) til annarra landa koma, ok flytiazt um haufdingia, ok verda þau met ſaunno flutt, þá er þat optazt, at þau ſnuazt annathvert til háds ok gabbs, edur til ſæmdar. Þat kann ok optliga til handa at *y*) bera, at Kongar þurfo ſiálfir at finnazt, ok tala um *z*) ſkipan ok ſetning þá er *a*) vera á landa þeirra á medal, ok verda þat jafnan hinna betzu manna ſamfundir, *b*) þá Kongar eigo ſtefnur *c*) ſaman; þá koma med þeim til ſtefnu haufdingiar þeir-

jo artigere de ſelv ere. Og u) naar de komme hiem igien til deres Land, da fortælle de baade Sæder og alle andre Tildragelſer ſaaledes, ſom de ſaae og hørde hos den Konge, ſom de da vare ſendte til. Men alle de Rygter, x) ſom komme til andre Lande, og udſpredes om en Herre, naar de ere ſandfærdige, da er det ofteſt, at de vendes, enten til Spot og Forhaanelſe, eller til Ære. Det kan og ofte indfalde y), at Konger ſelv behøve at ſamles, og aftale, om de z) Regler og Anordninger, ſom der bør holdes indbyrdes imellem deres Lande, og blive det altid Samlinger af de beſte Mænd, b) naar Konger holde c) Forſamlinger ſammen; da komme (nemlig) med dem til ſaadan en Forſamling deres ypperſte Mænd d), Erkebiſkoper,

morati ſunt; quæ & alia, in principe vel aula, ad quam amandati erant, notata, ubi reduces ceu vera retulerunt, ſæpiſſime laudem vel calumniam affricant aulæ, ad quam ablegati fuerant. Sæpe quoque accidit, ut ipſi Reges convenire habeant opus, de regnorum aut partitione aut publicis rebus conſulturi: cæterum ad id genus comitia optimates regnorum confluunt, nam adeſſe ſolent proceres Regum, Archiepiſcopi nimirum, Comites, Epiſcopi, Nobiles, Satellites & equeſtris ordinis Viri, tumque in omnium, potentiorum primo

u) *al.* þa. || ef.
x) CC *Un.* um haufdingia flytiaz til annara landa.
y) *iidem* beraz. *z*) *iidem* ſkipti.
a) *iidem* væri. || vera ſkal. || vera eigo.
b) *iidem* þar ſem. *c*) *iidem* ſinar.

u) do. || om.
x) ſom føres om ſtore Herrer, til andre Lande.
y) (bære) komme til Haande.
z) den Afdeeling, Handel eller Omgang.
b) hvor.
c) deres Forſamliger.

þeirra *d*) erkibiſkupar, jarlar, ok *e*) lydbiſkupar, lendirmenn ok hirdmenn *f*) eda riddarar, ok verdur þá vandliga athugat *g*) hæverſko ok ſidum allra þeirra, er þar koma ſaman, hinna ríku fyrzt, ok *h*) þvi nærzt allra annarra, þviat þar ſkygnir hver um annars athæfi. Ok ef fundinn verdur einhver Konganna uhæferſkur, edr einhver haufdingia annarra, þá verdur ſá þegar *i*) fyrir ſpotti ok hádi, ok ſua halldinn ſem *k*) einhver þorpari. Ok *l*) ef at einhver hirdmadur Kongs verdur fundinn uhæferſkur, ok eigi vel ſidugur, ok *m*) allra hellzt ef þiónuſta hanns verdur eigi hæferſkliga edur

ſkoper, Græver, og Biſkoper, Lehnsherrer, og Drabanter f) eller Riddere, og bliver da nøie agtet paa g) alle deres Artighed og Sæder, ſom der komme ſammen, og da førſt de mægtigſtes, og dernæſt alle de andres, thi der ſeer enhver nøie til om den andens Opførſel. Og om nogen af Kongerne, eller af de andre Herrer, bliver befunden uartig, da i) udſettes han ſtrax for Spot og Forhaanelſe, og bliver anſeet lige ſom en anden k) Tølper. Og l) om nogen Hofmand hos en Konge bliver befunden uartig, og ikke vel ſkikket, og m) allerhelſt om hans Opvartning ikke bliver giort anſtændig eller med ſmukke Sæder, i Kongens

primo, & deinde inferiorum, collatis mutuo capitibus, mores & urbanitatem ſolicite inqviritur; unde ſi qvis aulicorum, aut principum alteruter, male moratus animadvertitur, ſarcaſmis & ludibrio, ruſtici inſtar, excipietur. Porro ſi qvis aulicorum incultus & male moratus deprehenditur, imprimis ſi muneris ſui partes inſulſe vel ineleganter in domo regia obeat, ipſe Rex, ceu agreſtis fuerit, vapulat, nam, ut omnium fert opinio, ſi ipſe

d) *CC.Un. add.* ok herrar.
e) *iidem* liodbiſk.
f) *ita optimi, alii:* ok. *al.* riddarar ok hirdmenn.
g) *al. add.* hvers mans. *h*) *al.* þar.
i) *CC.Un.* at. *k*) *iidem & al.* einn.
l) *iidem* þó at hird einhvers Kongs værde funden uhövæſk, eda æigi vel ſidugh (ſidut) eda.
m) *iidem* eigi ſidur um þionoſto — ef hun.

d) og Herrer.
f) og. || Riddere og Drabanter.
g) enhver Mands Artighed og Sæder af alle dem.
i) bliver han ſtrax til. k) en.
l) derſom nogen Konges Hofſtat bliver befunden uartig, eller ikke fuldkommelig ſædelig (vel ſkikket) eller.
m) ikke mindre i Henſigt til hans Tieneſte, om den.

edur met faugrum ſidum framflutt i Kongs-herbergi, þá verdur ſá dæmdur uhæferſkur Kongur ſiálfr, ok *n*) kalla ſua allir, ef hann væri hæverſkur ſiálfur, edur vel *o*) ſidugur, at þá mundi allir ſidazt af hönum. Enn ſua kann *p*) þá til at bera, at hæferſkur Kongur eda haufdingi hlióti mikla ſkaumm fyrir *q*) u hæferſks mánns ſakir ok uſidugs; ok væri fyrir þvi mikit undir, at þeir kynni góda ſkipan ok ſkilning á aullo, *r*) hvart vel færi edur illa, er *s*) þat gyrnazt, at vera *t*) nærgaunglir Kongi met faugro nafni ok ſæmiligo. Þvíat ſá á einn eigi mikillar ſæmdar von af Kongi ſidan, *u*) er hann verdur hanom at uſæmd, þar ſem marg-

gens Værelſe, da bliver den Konge ſelv dømt at være uſkikkelig, da n) alle ſlutte ſaaledes, at om han ſelv var artig og fuldkommelig o) ſædelig, da maatte alle blive ſædelige af ham. Da kan det altſaa p) hænde, at en velartet Konge eller Herre, overgaaer en ſtor Skam, for q) et uartigt og uſædeligt Menneſkes Skyld; og derfor var det meget vigtigt, at de ſom attraae at være en Konge nær, med en ſmuk og hæderlig Titel, ſkulle vide god Beſkeed om, og have god Skiønſomhed paa alt r) hvad der kan ſømme ſig vel eller ilde. Thi u) En haver ikke ſiden megen Ære at vente af en Konge, naar han eengang er bleven ham til Vanære, hvor mange x) hæderlige Mænd komme ſam-

ſi ipſe Rex urbanitate & morum elegantia polleat, Regis ad exemplum ſuos quisque mores exprimet. Nihilominus bene moratus princeps non raro magna afficitur ignominia propter incultos unius mores; unde permagni refert, ut, quotquot ſtudent Regi quam proximi eſſe, honorifico & digno axiomate fruituri, probe intelligant, quid deceat & quid indecorum ſit. Qui vero Regi, honoris ſui, ubi plurimi confluunt, ſtudioſo, ignominam affricat, non multum honoris ab offenſo principe exſpectabit; decentia vero morum ut

n) CC. *Un.* ſegia.
o) *iidem* ſidadur, ſidvar. *p*) *iidem* þo.
q) *iidem* uhæverſko manns.
r) *iidem* þvi er bezt ſtædi. || þvi, hvat vel (væri) bæri.
s) *iidem* þærs.
t) *iidem* nágönglir (nágengler).
u) *iidem* ef (ſem).

n) og ſige alle.
o) oplært i (agtſom paa) gode Sæder.
p) dog kan og. q) et Menneſkes Uartighed.
r) det ſom anſtaaer beſt. || hvad der kan være vel. || ſkikke ſig vel.
u) En — om han (Den — ſom).
x) Velartede og Fornemme komme ſammen med Ære.

margir x) koma sæmdarmenn saman, ok hanom y) þækti mikit undir z) sinni sæmd; enn þat er i aullum hlutom ok staudom, þviat Kóngur á hvergi usæmd at bera; ok hagar þá sidleysa ok a) ugaumgiæfi eigi vel fyrir manni, at hann lati met svivirding ok fiandskap b) sæmiligt nafn sitt, gott yfirlæti, ok fagra þiónustu, þó at hann halldi lífi síno ok limom; enn verda má hann Kóngi sínum sua c) miök at usæmd, at hanom se heimill hædiligur d) daudi fyrir, ok sua mörgum frændum hanns. Nu ero slíkar greinir bædi á e) þiónustumaunnum ok naufnom i Kongs hird, sem nu hefer þu heyrt

sammen, og ham y) maatte synes z) hans Ære allermeest magtpaaliggende; men det er i alle Ting og paa alle Steder, thi en Konge bør ingensteds have Vanære; og bekommer da især Vanartighed og a) Uagtsomhed en Mand meget ilde, om han derfor skal miste med Skiendsel og Vrede hans b) hæderlige Navn, gode Anseelse, og skiønne Tieneste, om han end beholder hans Liv og Lemmer; Men han kan endog blive sin Konge saa c) overmaade til Vanære, at ham kan blive derfor rettelig paalagt en forsmædelig d) Død, ja og mange hans Slægtninger. Slig Forskiel er der nu baade paa e) Betienter og Titler ved en Konges Hof, som du nu haver

ut ubivis servanda, ita Rex quoque nusquam ignominia afficiendus: mores cæterum agrestes & ignavia non bene consulunt aulico, si dignitatem, honores, & splendida munia, contemptus & odio habitus, turpiter amittat, quamvis vitam & membra retineat integra: Tantam interim Regi suo maculam quis inurere potest, ut sibi, suorumque cognatorum multis, ignominiosam necem commereat. Quæ jam audivisti sunt distinctiones aulicorum &

x) CC. *Un.* kurteysir ok rikir koma saman med sæmd. y) *iidem* þotti.
z) *iidem* at hallda. *al.* at heidrut væri hans tign.
a) *iidem* ugaumgiæfni, ugaumgæfd.
b) *iidem* sæmiliga nafnbót.
c) *iidem* mikit.
d) *iidem* háduligr, hæfiligr. *al.* at Kongr má med rettu láta refsa hanom ok.
e) *iidem* þionostum (þionustu).

y) syntes hans.
z) det meget vigtigt, at bevare sin Ære. || at hans Høihed kunde blive æret.
a) Letsindighed.
b) anseelige Værdighed, Æretitel.
c) meget.
d) velfortient. || at Kongen kan med al Ret lade ræfse ham og.
e) Tienester (Tieneste).

heyrt. Enn ef þeir ſynizt nockvot vanſpurt her um, þá máttu nu fleyra ſpyrja, ef þer *f*) ſua ſynizt.

Mer virdizt ſua, ſem *g*) nu megi *h*) eigi án vera, at þeſſari rædu ſe meir framhalldit, ok vil ek því nu víkia *i*) minni rædu eda ſpurning til einhvers upphafs þeſs, *k*) at mer verdi enn lioſara fyrir augum, hverſo madur ſkal fyrir *l*) Kongs andlit *m*) koma, ef hann vill ſer ſæmdar leita, edur hverſo hann megi ſik *n*) ſua hallda ſídan, at hann *o*) audlizt alla þeſſa luti *p*), er nu hafi þer umrædt. Nu ber ſua til, at mik *q*) fyſi þeſſ at fara til Kóngs, ok vil ek hanom þióna;

haver hørt. Men om dig ſynes noget ikke nokſom udſpurgt herom, da maa du nu ſpørge om fleere Ting, om dig ſaa f) ſynes.

Det forekommer mig, ſom det nu h) ei kan undværes, at denne Tale bliver videre fortſat, og vil jeg derfor nu vende i) min Tale eller Spørsmaal til noget ſaadant Æmne, at det kan blive end klarere for mine Øine, hvorledes En ſkal l.m) komme for en Konges Anſigt, om han vil indlægge ſig Ære, eller paa hvad Maade han kan n) ſaaledes holde ſig ſiden, at han o) ſkal kunne opnaae alle diſſe Ting p), ſom I nu haver talet om. Nu hænder det ſig, at jeg kan faae q) Lyſt til, at drage til en Konge, og vil

& titulorum in palatio Regio, plura vero interrogare tibi licet, ſi quæ dicendorum intacta tibi videntur.

Neceſſarium exiſtimo hoc colloqvium ulterius provehatur, adeoqve ſermonem aut qvæſtionem ad ea initiamenta convertere volo, unde mihi innoteſcat, quomodo honores ambiturus in conſpectum Regis accedat, &, qvæ enumeraſti obtenturus, ſemet in poſterium gerere debeat. Qvoniam autem patris mei & cognatorum, qvi ſuo in aula miniſterio

f) CC. *Un.* likar ſva (þá betur).
g) *iidem* þeſs megi nu.
h) *iidem* von vera (eg eigi án vera).
i) *iidem* umrædo. *k*) *iidem* er.
l) *iidem* Kong koma.
m) *iidem* gánga. *n*) *iidem* vidhallda.
o) *iidem add.* ok hans ætt.
p) *iidem add.* ok ſæmder.
q) *iidem & al.* fyſer.

f) behager. || bu da er bæder tilfreds.
h) er der raadeligſte. || ſom jeg nu ei kan undvære.
i) Samtalen.
l.m) komme for en Konge. || gaae for en Konges Anſigt.
n) beſtaae (begaae ſig).
o) og hans Slægt. p) og Værdighed.
q) jeg faaer.

þióna; met þvi at fadir minn ok frændur mínir hafa Kongum þiónat firr meir *r*), ok hafa ablat ser sæmdar ok gods yfirlætis af Kongi met þionustu sinni; þá er *s*) von, at ek mundi slíks girnazt, sem frændur mínir *t*) haufdozt at fyrir mer. *u*) Ok met þvi at slíks er von, þá vil ek þess bidia ydur, at þer *x*) vísit mer nu sua til, hvert upphaf ek skal hafa at mínu máli, þá er ek vil til Kongsfundar *y*) leita, sua skilvísliga, sem nu *z*) fylgdu þer mer sialfir til fundar vit Kong. Vísit mer á hvertveggia, um *a*) latædi mitt, *b*) ok klædabunat, eda ordalag *c*), ok allt annat athæfi þat, *d*) er vel ber fyrir

vil jeg tiene ham; thi da min Fader og mine Frænder r) have tient Konger i forrige Tider, og have forhvervet dem Ære og god Anseelse af Kongen, ved deres Tieneste; da er s) at vente, at jeg let kunde attraae sligt, som mine Frænder t) toge dem for for mig. Efterdi da u) saadant er at vente, da vil jeg bede Eder derom, at I nu saaledes x) anviser mig, hvad Begyndelse jeg skal have paa min Tale, naar jeg vil y) søge Samtale med en Konge, og det saa tydelig, som om I selv nu z) skulde følge mig til Samtale med en Konge. Anviser mig til begge Deele, om mine Lader, og b) Klædedragt, og c) Talemaader, samt al den anden Opførsel,

sterio insignes honorum gradus nacti sunt, vitæ rationem secutus, aulica ministeria ambiens, Regum forte quendam adibo, mihi, qvomodo sermonem, ubi Regis adeundi data est copia, exordiri debeam, perinde ostendas qvæso, ac ipse mihi comitem temet adjunxeris; monstresque simul, quos gestus adhibeam, qvibus utar vestibus, quomodo sermones cum Rege serere debeam, & quæ alia sint observanda, quæ coram Rege optime qvadrent. Interrogavi hac vice pro lubitu, licet minus, quam oportet, sapienter. Tuum

r) CC. *Un. & al.* fyrir mer. || fyrir mik.
s) *iidem* sicleet. *t*) *iidem* gerdu.
u) *iidem* Nu. *x*) *iidem* birtit mer.
y) *iidem* stunda ok fara.
z) *iidem* fylgdi, fylgdit.
a) *iidem* latgædi.
b) *iidem & alii:* eda um.
c) *iidem* ordalkipan. || ordalkipti.
d) *iidem* sem mer ber vel (beri || bæri).

r) for mig.
s) rimeligt. t) have giort.
u) Nu efterdi.
x) forklarer.
y) gaae til.
z) følgede.
b) eller om.
c) hvorledes jeg skal belægge mine Ord. || indrette mine Svar.

fyrir Kongs auglyti. Nu hefi ek ſpurt at ſinni ſem mer ſynizt, enn þo at eigi ſe ſua fródliga ſpurt, ſem þurfti, þá *e*) verdi þer nu at giöra ſua ſem fyrri, at ætla hvartveggia, ſpurningina af minni hendi, enn ſvörin af ydarri *f*) hendi, ok uppfræding.

Ecki er þeſſa máls ſua *g*) ufrodliga ſpurt, at eigi *h*) megi vel ſvara, þviat ſlíkrar ſpurningar þurfti margir menn, ef þeir vilia ſín mál flytia láta vit ríkismenn, ok *i*) leita færi ſua vandliga eptir ſínum málum ſem þurfti. Nu vil ek þvi líſa fyrir þer um þeſſa luti, er þu hefer ſpurt, ſem mer ſynizt *k*) ſannligazt ok *l*) frodligazt. Nu kemur þu þar er

ſel, ſom d) er anſtændig for en Konges Anſigt. Nu haver jeg for denne gang ſpurgt ſom mig ſynes, men om det end ikke er ſaa forſtandigen ſpurgt, ſom der kunde behøves, da e) maae I dog nu giøre ſom før, at overlægge begge Deele, Spørsmaalet paa min Side, men Svarene og Underviisningen paa f) Eders Side.

Denne Sag er ikke ſaa g) ufornuftigen omſpurgt, at man jo vel kan ſvare derpaa, thi ſaadant Spørsmaal kunde mange behøve, om de ville lade tale deres Sag for ſtore Herrer, og i) vilde anlægge deres Sager ſaa forſigtig, ſom det kunde behøves. Jeg vil derfor nu forklare for dig om diſſe Ting, ſom du haver ſpurgt om, ſaavidt mig ſynes k) meeſt ſandligt og l) lærerigt. Nu kommer du da

Tuum vero eſt quæſtionem meam dirigere, & tuum reſponſum, prout antea feciſti, ad ingenii mei modulum accommodare.

Quæſtio tua non adeo inſipida eſt, ut reſponſum non mereatur, nam in ejusmodi multorum eſſet inquirere materiam, qui cauſas ſuas coram potentioribus perorare volunt, &, ut par eſt, tractare. Igitur quæ veriſſima & conſultiſſima ſunt circa hoc negotium in medium jam proferam. Quando in eum locum perveneris, ubi Rex eſt, ſi ejus favo- rem

e) CC. *Un.* birtit mer þó merkilig ſvaur af ydvarri hendi. *f*) 2 *ch.* annarri.
g) CC. *Un.* uvitrliga. *h*) *iidem* má.
i) *iidem* leitat væri ſva vandliga epter ſlikum málum. *al.* ok trautt væri ſvo vanliga leitat.
k) *iidem* ſannazt. || ſannligt.
l) *iidem* & *al.* radligazt, raduligt, radligt.

d) der ſtaaer mig vel. || kunde ſtaae vel.
e) giver mig dog tilkiende mærkværdige Beſvarelſer fra Eders Side.
f) den anden. g) uviſeligen.
i) om ſlige Sager bleve ſaa nøie underſøgte. || ja neppe kunde ſligt blive ſaa nøie underſøgt.
k) det ſandeſte. || ſandligt.
l) raadeligſt, raadeligt.

m) er Kongur er fyrirstaddur, met þeim öröndum, *n*) at þu *o*) villt þydazt hann, þá skaltu spyriazt *p*) fyrir vandliga, hverier þeir menn ero met Kongi, er optazt ero vanir at fylgia þeim, er þurfu *q*), ok flytia mál manna fyrir Kongi, sua at hanom liki *r*) bezt þeirra ræda. Enn þegar er þu verdur sannfródur hverir þeir ero, þá skaltu *s*) þá fyrzt þydazt, ok giöra þer þá fyrst at vinum, enn þvinæst sina þeim þitt erendi, ok bidia þá þitt mál fram at flytia vid Kong. Enn ef þeir taka vit þínu máli, þá *t*) kunnu þeir bezt *u*) tíma ok stundar at leita, til Kongs fundar ok vitrædu, er optazt ero á tali vit hann. Enn ef þat verdur um þann

da der, hvor m) en Konge er for, i det Ærende, at du vil holde dig til ham, da skal du nøie p) udspørge, hvilke de Mænd ere hos Kongen, som sædvanlig pleie at forestille dem som q) det behøve, og tale Folkes Sager for Kongen, saaledes, at deres Tale r) skal best kunne behage ham. Men saasnart du bliver underrettet om, hvilke de ere, da skal du først s) holde dig til dem, og giøre dig dem først til Venner, men dernæst forklare dem dit Ærende, og bede dem at forestille din Sag hos Kongen. Om de da antage din Sag, da t) kunne de u) allerbest udsøge Tid og Time til Opvartning og Samtale med Kongen, da de jævnligen komme ham i Tale. Og om det bliver paa den Tid,

rem nancisci velis, diligenter percontare, quinam cum Rege sint, qui egentibus opem ferre soleant, & maxima cum Regis voluptate causas aliorum perorent; & ubi eosdem expiscatus fueris, illis primum adhære & in amicos coopta; deinde consilium tuum illis aperi, & ut causæ tuæ patrocinentur roga. Si patrocinum tuæ causæ in se suscipiunt, oportunitatem & horam idoneam Regem adcundi & cum eo colloqvendi facile præsagiunt, utpote qui sermones cum Rege sæpissime miscent. Si Rex ad mensam accumbat, cum tibi

m) CC. *Un.* sæm. *n*) *iidem & al.* er.
o) *iidem* þídiz. *p*) *iidem* um.
q) *iidem* at flytia mál sin.
r) *iidem* vel, hellzt.
s) *iidem & al.* fyrst þydazt þá at.
t) *iidem* yanda þu þer stundir til Kongs vidrædo. *u*) *iidem* brátt.

m) som.
p) foresporge dig. || sporge om.
q) behøve at tale sine Sager.
r) helst skal.
s) søge dem, ansøge dem om din Sag.
t) vælg dig en beqvem Tid til at tale med Kongen.
u) snart finde.

þann tíma, er Kongur *x*) fitur undir bordum, at *y*) þá ſkulir þu þíns *z*) máls leita, þá haf þu á þvi góda nióſn, at Kongur ſe þá í *a*) blídu ſkapi ok i gódum hug. Enn ef þu verdur þeſs var, at hugur hanns ſe *b*) nockvot ublídur, eda er *c*) hann reidur um *d*) nockvot mál, eda hefer hann nockur *) ſkylldarmál *e*) þau at ræda, at þu ætlar *f*) eigi þitt mál *g*) ræda mega fyrir þá ſauk, þá lat þu þín *h*) mál hvílazt þann dag, **) ok leita ef þu *i*) mátt finna hann i betra *k*) ſkapi annann dag. Enn ef þu verdur

Tid, da Kongen x) ſidder til Bords, at du ſkalt z) tale din Sag, da hold en nøie Kundſkab om det, at Kongen da kan være a) ved et muntert Sind, og i god Luune. Men om du bliver det var, at hans Sind er noget b) fortrædeligt, eller han c) er fortørnet d) for nogen Sag, eller han haver nogle ſaa *) nødvendige Sager e) at tale, at du f) kandſt tænke, at dit Anliggende ei kan blive g) foreſtillet for den Sags Skyld, da lad din h) Sag hvile den Dag, **) og ſøg om du kandſt finde ham k) i bædre Luune en anden Dag. Om du derimod bliver det

tibi facultas eſt coram illo cauſam tuam exponendi, perſpectum habeas velim, num Rex bono hilariqve ſit animo. Si obſervas animo nonnihil auſtero aut irato illum eſſe, aut tam neceſſaria tractare negotia, ut ea propter tuam te cauſam perorare non poſſe credas, ſermone tuo non interpelles Regem eo die, ſed in alium diem magis opportunum differ nego-

x) CC. *Un.* & *al.* er yfer.
y) *iidem* þu ſkallt þá (at þu leitar).
z) *iidem* frama.
a) *iidem* godu ſkapi ok blidu.
b) *iidem* ſtyggr. *c*) *iidem* hann ſe.
d) *iidem* vid. *) *iidem* ſnilldarmal.
e) *iidem* med haundom.
f) *iidem* ætlazt þin mál ecki mega flytia (at þu nair eigi þin mál at flytia).
g) *iidem* rædazt.
h) *iidem* hvilazt þann dag þina rædo.
**) *iidem* enn leita at betra efni annan dag.
i) *iidem* megir.
k) *iidem* & *alii*: tima. *al.* finna betri tima.

x) er.
y z) ſøger din Beforbring.
a) ved godt og mildt Sindelav.
b) fortrydeligt.
c) kan være.
d) over.
*) vigtige, dybſindige.
e) for Haanden.
f) kan ſlutte, at din Sag ei kan tales. || at du ei kan naae at foreſtille din Sag.
g) fremført.
h) Tale.
**) men ſøg bædre Leilighed en anden Dag.
k) paa beqvemmere Tid. || finde bædre Tid.

ur þeſſ var, at Kongur er i blídu ſkapi, ok hann hefir eingi naudſyniamál um at *x*) vela, þau *y*) at eigi megir þu vel flytia þitt erindi fyrir þá ſauk, þá bíd þu þó þeſſ at, er hann er náliga mettur.

Enn klædabunadi þínum ſkaltu ádur hafa ſua háttat, at þu ſer klæddur aullum gódum *z*) gangvera, þeim *a*) ſem þu hefir *b*) villdaztann til, *c*) vel hoſadr oc ſkuadur; eigi ſkalltu ok kyrtilslaus vera; haf ok þvilíka yfirhaufn, ſem þu *d*) hefir villdaſta til. Vel þer þau klædi jafnan til hoſna, er brun *e*) ero at lit; Þat þikir ok eigi illa *f*) bera, at madur hafi ſvart ſkinn til hoſna, enn ecki aunn-

det var, at Kongen er ved muntert Sind, og han haver ingen ſaa nødvendige Sager at x) behandle, at du jo for dets Skyld meget vel kandſt fremføre dit Ærende, da bie dog til den Tid, da han er næſten mæt.

Men din Klædedragt ſkal du tilforn have ſaaledes indrettet, at du ſkal overalt være klædt med gode Gangklæder, og det de b) pynteligſte ſom du haver, c) med ſmukke Beenklæder og Skoe; du ſkal og ikke være uden Underkiortel; hav og den d) Kappe, ſom du haver ſmukkeſt. Udſøg dig og altid det Klæde til Beenklæder, ſom e) er af brun Farve; Det ſynes og ei at f) ſtaae ilde, at man haver ſort Skind til Beenklæder, men

negotium. Cæterum, ſi hilari animo comperis Regem, & negotiis, quæ tuæ cauſæ exponendæ moras nectere poſſent, vacuum, exſpecta donec cibo fere ſatiatus eſt.

Circa rem veſtiariam obſerves, ut veſtimentis, quæ habes, optimis indutus ſis, caligatus decenter, calceatus & tunicatus, & quam potes ornatiſſime togatus. Pannum nigricantem tibi in caligas ſelige, nec indecens habetur caligas ex nigris pellibus conſutas geſtare, quas tamen aliis veſtimentorum ſpeciebus quam coccineis ſcite non adhibebis.

x) *CC. Un.* vera.
y) *iidem* er þu megir ecki.
z) *iidem & al.* gangvara.
a) *iidem* er. *b*) *iidem* beztann.
c) *iidem* vær.
d) *iidem* kant bezta at fá.
e) *iidem* brunat, brunat ſe.
f) *iidem* ſoma. || Þat þikir ok vel ſæma enn ecki illa.

x) forrette. b) beſte.
c) hav Beenklæder o. ſ. v. — (Ordet betyder, om ikke Strømper og Buxer i eet, dog høie Strømper, trukne uden over Buxerne, og ſom tilligemed ſkiulede Laarene).
d) den beſte Kappe du kandſt faae.
e) kan være brunagtigt.
f) ſkikke ſig. || det ſynes og at ſkikke ſig vel og ikke ilde.

g) aunnur klædi þá, nema ſkarlat ſe. Kyrtil máttu ok vel hafa met *h*) brunum lit, eda med grænum, eda raudum, ef þer ſynizt þat betur fallit, ok *i*) ero þau god klædi ok ſæmilig. Enn línklædi þín *k*) þá ſkalltu lata giöra af gódu lerepti, ok þó *l*) lítil efni i; giaur ſtutta *m*) ſkyrtu þína, ok línklædi þín aull *n*) lett vel. Ætla jafnan *o*) godann mun ſtyttri ſkyrtu þína enn kyrtil, þviat einginn madur hæferſkur má ſik *p*) pryddann fá giört af haur edur hampi. Skegg þitt ok hár ſkalltu láta virduliga *q*) giöra, ádur enn þu gengur fyrir Kong, eptir þeim *r*) ſidum

men da ikke g) andre Klæde-Sorter, uden det ſkal være Skarlagen. Kiortel maae du og vel have af bruun Farve, eller grøn eller rød, om det ſynes at ſkikke ſig bæder, og i) ere alle diſſe Klæder gode og anſtændige. Men dine Linklæder ſkal du lade k) giøre af godt Lærred, og dog kun lidet Tøi deri; lad din Skiorte være m) kort, og alle dine Linklæder n) vel lette. Lad altid din Skiorte ſkiære et godt Stykke kortere, end din Kiortel, thi ingen velartet Mand kan faae ſig p) pyntet med Hør eller Hamp. Dit Skiæg og Haar ſkal du lade q) anſtændig r) ſætte i Lave, førend du gaaer for en Konge, efter s) de Mo-

bebis. Tunicam induere licet nigricantis rubri aut viridis coloris. Veſtes lineas melioris notæ, ſed quibus parum materiæ impendatur, adhibe. Veſtes lineæ omnes, adeoqve & interula, non ſint promiſſæ, hæcqve ſemper tunica brevior aliqvantum eſto, nam urbanus non eſt, qui lino ſeſe vel cannabe ornatiorem reddet. Barbam & crines, antequam Regem adieris, uti aulæ, qvam petis, mos eſt, docta manu caſtiges. Quando in

g) CC. *Un.* annat klædi.
h) *iidem* af brunadum.
i) *iidem* ok þykia þat. *al.* ok þo. || enn þat.
k) *iidem* lattu vera.
l) *iidem* lítit. *m*) *iidem* ſlacka.
n) *iidem* þa ſkalltu lata vera godan mun.
o) *iidem* godum mun.
p) *iidem* & *al.* prudann giöra.
q) *iidem* virkuliga *v.* virkuligt. 3 *cb.* vandliga.
r) *iidem* ſkera, ſkafa.
s) *iidem* ſid, er (ſem þá er).

g) andet Slags Klæde.
i) kunne alle diſſe agtes. || hvilket ſom er, agtes dog.
k) være.
m) ſtakket.
n) . Fremdeles ſkal du lade din Skiorte være en god Deel.
p) giort ſig ſmuk, ſmykket ſig.
q) prydelig. || næt. || med Flid.
r) ſkiære, rage.
s) den Skik.

um er þá ero i hird, er þu *t*) leitar til hirdar. Enn *u*) þá ek var innan hirdar, þá var þat ſidr i hird, at hár var ſkorit *x*) ſtuttara enn eirnablaud, ok kembt ſua ſídan umhverfis, *y*) ſem hvert hár villdi bezt falla, ok var ſídan *z*) ſkorinn ſtuttur toppur yfir brunum. Enn um ſkegg var þat ſidur þá, at *a*) geora ſtutt ſkegg ok ſnauggvann kamp, ok var rakat *b*) ſídan jadarſkegg á *c*) Þídverſko; *d*) ok eigi er víſt, at ſidar komi ſá ſidur, at fegri ſe, edur betur ſómi *e*) i *f*) herlidi at hafa. Enn nu ber ſua *g*) at, at þu þyckizt buinnn vera til Kongs fundar, hvert-

Moder, ſom da ere ved Hoffet, naar du t) ſøger til ſamme. Men da jeg var ved Hoffet, da var det Skik ved Hoffet, at Haaret blev ſkaaret kortere end x) Ørelæpperne, og ſiden kiæmmet omkring, y) efterſom hvert Haar beſt vilde falde, og ſiden blev z) ſkaaren en kort Top over Øinebrynene. Men om Skiægget var det da Skik, at a) have ſtudſet Skiæg og kort Knebelsbart, men ſiden blev b) raget et Kindſkiæg c) paa den Tydſke Maade; m) og er ikke viſt, at der ſiden kommer nogen Mode, ſom er ſmukkere, eller ſømmer ſig bæder, at have i Feldten. Men nu hænder det ſaa, at du ſynes at være i Stand

in ſatellitio Regio fueram, aulicis mos erat comam ita circumſecare, ut ad auriculas tantum pertingeret, niſi qua ſupercilia ſe extendebant, ad ea qvippe demiſſa tantum fuit: pectine dein æqvati capilli totum caput ſuperius, prout ſponte decidebant, operiebantur. Circa barbam autem obſervatum, ut prolixa non aleretur, ſed myſtace detonſo & genis ſuperius raſis, infima malarum pars more Germanorum barbata eſſet: incertum ſane, num elegantior, & qvi exercitum Regium magis deceat, mos introducatur. Verum quando ad

t) CC. *Un*. kemr. *u*) *iidem* er.
x) *iidem* ſtyttara enn eyrablad.
y) *iidem* hvert hár ſem falla villdi.
z) *iidem & al.* ſkorit ſtutt fyrir.
a) *iidem* bera.
b) *iidem* rakat jadarſkeggit. || jadarſkeggi.
c) *iidem* ſem a Þyſku. *d*) *iidem* enn.
e) *iidem* ſæmi, ſami.
f) *iidem* Kongs hird, *vel* Kongs herlidi.
g) *iidem* til.

t) kommer. x) Ørelæppen.
y) hvert Haar ſom det vilde falde.
z) det ſkaaret kort foran i Panden.
a) giøre. || bære.
b) Skiægget paa Kanten af Kindbakkerne raget. || raget med Skiæg paa Kanten af Kindbakkerne.
c) ligeſom paa Tydſk.
d) men det er.
f) ved en Konges Hof. || blandt en Konges Krigsfolk.

hverttveggia at *h*) klædabunadi ok audrom lutum, ok kemur þu i godann tíma, ok fær þu leifi til inngaungu af dyraverdi *i*), þá verdur þu ſvo at hátta *k*) þarkomu þinni, at þer fylgi *l*) nockur lidligur þiónuſtumadur. Enn þó at þit fáit bádir leifi til inngaungu, þá láttu hann *m*) ecki fylgia þer lengra enn innan dyra, eda innar at ſtallara ſtóli hit lengzta, ok lát hann *m*) giæta ſkyckiu þinnar; (ok *n*) þó þid fáit eigi bádir leifi til inngaungo, þá geym þu yferhöfn þina þó uti); enn þu gack ſkyckiulaus inn fyrir Kong; ok haf ádur kembt *o*) hár þitt ſlett, ok ſtrokit ſkegg þitt vel. Hverki

i Stand til Oppvartning hos en Konge, baade i h) Klædedragt, og andre Ting, og træffer du en beqvem Tid, og faaer du af i) Dørvagten Tilladelſe til Indgang, da maae du ſaaledes indrette din Ankomſt, at nogen l) velſkikket Tiener kan følge dig. Men om I end begge faaer Tilladelſe til Indgang, da lad ham m) ikke følge dig længer, end inden for Dørren, eller i det længſte ind til Marſkalkens Stoel, og lad ham m) der paſſe paa din Kappe; (og om I begge ikke faaer Tiladelſe til Indgand, da forvar dog din Kappe ude); men du ſkal gaae uden Kappe for Kongen; og hav tilforn kiæmmet o) dit Haar glat, og ſtrøget dit Skiæg vel. Du ſkal

ad Regem conveniendum, qva veſtes & cætera, tempore oportuno paratus es, impetrata a janitore introëundi venia, ita velim intres, ut famulus quidam ſcitulus ſeqvatur. Qvi tamen, licet ei tecum intrare permiſſum fuerit, vel intus juxta fores ſubſiſtat, vel ad ſellam usque mareſchalli te ſubſeqvatur, longius enim ire nefas illi eſt, togamqve tuam cuſtodiat: Si contra ei tecum intrare non permittatur, togam tuam foris cuſtodias; te vero toga exutum ſiſte Regi, probe comtum, tuaqve barba, tricis dextre enodatis,

h) CC. *Un.* klædum.
i) *iidem & alii:* dyrrverdi. || dyrrvaurdom hans. *k*) *iidem* kvomo þina.
l) *iidem* einhver ſidligr. || frídr.
m m) *iidem* hafa ſkyckiu þína at giæta: *al.* þá hafi hann — ok gangi.
n) *hæc* 2. CC. *Un. addunt.*
o) CC. *Un.* þer.

h) Klæder.
i) hans Dørvogtere.
l) ſædelig. || ſmuk.
m m) have din Kappe at paſſe paa. || da have han din Kappe, og ſkal ikke gaae længer.
o) dig.

Hverki ſkalltu hafa *p*) hautt ne hufu ne kveif á haúfdi, helldur ſkalltu uhuldu hári ok berum haundum fyrir ríkismenn gánga, met blídu andliti, ok hreinſudum aullum *q*) likama ok limum; þá *r*) menn ſkalltu ok hafa

ſkal hverken have Kabus p) eller Hue, eller noget Slags Skiul †) paa Hovedet, men du ſkal med blot Haar og bare Hænder gaae for ſtore Herrer, med et mildt Anſigt, og q) dit heele Legeme og Lemmer renſede; du

tis, æqvaliter panſa ſit. Nec pileum, nec galerum acuminatum, nec cranii tegumentum capite geſtato, ſed detecto crine, nudis manibus, hilari fronte, mundatisqve corporis mem-

p) C.C. *Un.* hatt. *q*) *iidem* hlutum.
r) *iidem* þá ſkalltu hafa þa menn i inngöngo.

p) Hat.
q) alle Ting.

†) *SverrigsSaga* nævner og en *Kveif*, ſom Biſkop Nicolaus tabte af ſit Hoved, da Birkebeenene overumplede hans Skib uden for Trundhiem. Ordet giør uden Tvil eet med: det Hebraiſke *cupha*, et qvindeligt Hoved-Klæde: det Arabiſke Kuehf, Hoved: det Grædſke Κουφια, let Hoved-Toi: det Italienſke *cuffia*, al Slags Hoved-Toi for begge Kiøn, meeſt Nat-Toi, ſee Ferrarii Origines Ling. Italicæ: det Franſke *coife*, *coiffe* eller *coeffe*, ligeledes al Slags, iſær let Hoved-Toi og Prydelſe for begge Kiøn, ſee Diction. de Furetiere under det Ord coeffe. Det Engelſke *coif* og det Spanſke *cofia* hos Skinner i Etymol. Ling. Angl., ſamt *cuffes* hos Junius i hans Etymol. ſidſte Oplag, er og vel i Grunden det ſelvſamme Ord, ſkiønt Bemærkelſen der er noget adſtilt. Samme er at ſige om Middelalderens Latinſke *cufa*, (ſom iſær ligner det gamle Tydſke *Kuffe* eller *Kupfe*, og det Islandſke *Kufr*, en gammel Hat, Hatte-Skygge, Hatte-Pulle, ja al udſtaaende Runding øverſt paa en Ting) *cupa* og *cuphia* hos du Fresne, ja om det Tydſke *Koffe* og *Kop* eller *Kopf* hos Schilter, ſamt *Kau*, *Kawe*, *Kopf*, *Kufe* eller *Kuffe* hos Wachter. Det Danſke at hvive ſig (d. e. ſkiule, meeſt ſit Hoved og Anſigt), og Hvive-Klæde, brugeligt endnu iblant Qvindfolk af Bondeſtanden, ſtaaer og viſt nok i Forvandtſkab med Kveif; thi hv og kv eller qv lade ſig meget vel ombytte i Sproget; at jeg nu ei ſkal nævne Hoved og Haubt. Jeg troer ellers med Wachter, (under Ordet Kopf) at de anførte Ord ſigte i deres Oprindelſe til et Slags Høihed eller Opløftelſe, ſaavidt de betyde Hoved og hvad dertil hører, eller andet, ſom er øverſt paa en Ting; men derimod til Huulhed, ſaavidt de betyde hule eller bugede Kar, eller andre det Slags Ting; maaſkee de og ſigte til begge Begreber ſamlede. Men hvad Kveif egentlig ſkal kaldes paa Danſk, er meget uviſt. Nogle Exemplarer ſkrive *hufu edur kveif*, og ſynes derved at giøre Kveiſen til eet med Hue i Almindelighed. Men rettere bliver, ſom de beſte giøre, og ſom her er ſkeet, at adſkille dem, dog alene ſaaledes, at Kveif endda bliver en vis Art af Huer, og viſt nok i Grunden kun det ſelvſamme Ord, ſom Voſſius anmærker hos Ferrarium paa anførte Sted. Herr Einerſen tager den for calotte eller Koll- (Kuld-) Hue, og haver deri Medhold af

Du

hafa i gaungo met þer, er þitt mál ſkulu framflytia. Ven þik at bera haufot þitt rett; ok ſua allann likham þinn, *s*) þá ven þu vel rettann; þegar þu gengr þá ven þik *t*) gángprudann vel, ok þo eigi einkar ſeint at gánga.

Enn er þu kemur fyrir Kóng, þá ſkalltu hnegia hanom lítillatliga, ok heilſa hanom *u*) þeſſum ordum: *Gud gefi Ydur x*) *gódann dag, Herra Kongur!* Enn *y*) ef Kongur ſitur yfir *z*) bordi, þá er

r) du ſkal og have i Følge med dig de Mænd, ſom ſkulle foreſtille din Sag. Væn dig at bære dit Hoved s) lige; Væn og dit heele Legeme vel rank; Naar du gaaer, da væn dig til at være t) næt i din Gang, og dog ei at gaae alt for langſom.

Men naar du kommer for Kongen, da ſkal du bøie dig ydmygeligen for ham, og hilſe u) ham med diſſe Ord: Gud give x) Eder en god Dag, Herre Konge! y) Og om Kongen ſidder til Bords, naar du

membris in conſpectum potentiorum venias; Comitesque tibi adjunge, qui cauſam tuam perorare volunt. Capite & corpore erectis ornate incedas, non autem ſupra modum tarde.

Ad Regem ubi perveniſti humiliter te incurva, hac ſalutatione illum compellans: Det vobis, Domine Rex, bonum diem Deus! *Si Rex ad menſam accumbat; tibi non*

s) CC *Un.* . Ven þig.
t) *iidem* gaungoprudann, vallprudann.
u) *iidem* hann med.
x) *iidem* þer.
y) *iidem* Nu ſitr.
z) *iidem* bordum.

r) Naar du gaaer ind ſkal du og have de Mænd med dig.
s) og dit heele Legeme lige. || . Væn dig vel rank.
t) ſmuk at ſee til paa Marken.
u) paa ham. x) dig.
y) Nu ſidder Kongen.

Du Fresne under det Ord *cufa*. Jeg haver, for Uvisſhedens Skyld, ikkun givet den et almindeligt Navn; men er dog meeſt tilbøielig til at tage *hufa* for en ſædvanlig Hue, meſtendeels paſſet lige efter Hovedet, ſom Bønderne i Norge endnu bruge paa ſine Steder; *Kveif* derimod tager jeg for en ophøiet Hue, ſom man brugte til Stads, eller og ſaadan en, ſom Du Fresne beſkriver under Ordet *cuphia*, ellers kaldet *cofea*, *coifa*, *cucufa* ꝛc. et Slags Grædſk Hat, ſom iſær de Geiſtlige i Middelalderen findes at have brugt, deels ved Gudstieneſten, deels naar de reiſede eller viiſede dem offentlig. Jeg beſtyrkes heri af *Sverrigs Saga* ſelv, ſom lægger til paa anførte Sted, at Biſpens tabte Kveif blev ført til Kong Sverre, til Tegn, at det virkelig var Biſkopen, ſom de havde truffet; men dertil kunde den ikke vel tient, om den havde været et ſædvanligt Klædebon for alle og enhver.

er þu kemur fyrir hann, þá láttu þik eigi þat henda, er margann hendir skamvísann *a*), at þu *b*) ſtidizt vit Kongs bord, *c*) enn ſidr leggizt þu á fram, ſvaſem *d*) uſidug fól giaura; helldur nem þu *e*) ſtadar, ſua fiarri bordi, at alla þá þiónuſto, *f*) er til Kongs bords byriar, megi vel flytia, at ærnu rumi, medal *g*) bords ok þin. Enn ef eigi ero bord fyrir Kóngi, þá *h*) gack þu ſua nærri Kongs ſæti, at ærit ſe rum til allrar þiónuſto, millum þín ok *i*) fótſkamla þeirra, er fyrir ero Kongs ſæti. Hendur þínar ſkalltu ſua láta liggia, er þu ſtendur *k*) nærri Kon-

du kommer for ham, da lad det ikke hænde dig, ſom hændes mangen a) Ufornuftig, at du b) hælder dig til Kongens Bord, c) endnu mindre, at du lægger dig frem paa det, ſom d) vanartige Telpere giøre; men e) bliv ſtaaende, ſaa langt fra Bordet, at al den Opvartning, ſom f) hører til Kongens Bord, ſkal kunne magelig gaae for ſig imellem g) Bordet og dig. Men om Kongen ikke er til Bords, da h) træd ſaa nær til Kongens Sæde, at der kan være overflødigt Rum, til al Opvartning, imellem dig, og de Fodſkamler, ſom ere foran ved Kongens Sæde. Dine Hænder ſkal du lade ligge ſaaledes, naar

non idem ac multis imprudentibus accidat, nimirum ut menſæ Regiæ innitaris, multo minus, ut agreſtibus & fatuis mos eſt, in eam procumbas; ſed tam remotus a menſa ſtabis, ut omne miniſterium, quod menſæ Regiæ adhibendum eſt, commode queat obiri, amplo ſatis inter te & menſam ſpatio relicto. Sin autem Rex menſæ non adſideat, thronum tam prope accede, ut intervallum ſatis magnum ſit, inter te, & ſcabella throno adfixa, ne Regi miniſtraturis impedimento ſias. Dum adſtas Regi dextra carpum ſini-

a) CC. *Un.* ſkamſynani. *al.* uſkynſamann.
b) *iidem* ſtaudvizt.
c) *iidem* ok enn ſidr vid Kóng, ſem margr giörir óhæverſkr.
d) *iidem* uhæferſk. *e*) *iidem* ſtád.
f) *iidem* ſem tignum manni byrjar.
g) *iidem* þin ok bordzins (bordanna).
h) *iidem* halltu ſva nær.
i) *iidem* fotſkemla. || fotſkefla. || fotſkara.
k) *iidem* fyrir.

a) taabelig. || uſkiønſom.
b) ſtøtter dig ved, eller gaaer lige frem til.
c) og end mindre ved Kongen, ſom mangen ubehøvlet giør.
d) uartige.
e) men tag dig Sted (Plads).
f) tilkommer en fornemme Herre.
g) dig og Bordet (Bordene).
h) hold dig, hold ſtille.

Kongi, at hin hægri *l*) greip ſpenni um hinn vinſtra *m*) ulflid, ok lát ſidan *n*) hendr þínar í tómi rekiazt *o*) nidur fyrir þik, ſem þeim er hægaẑt. *p*) Þvi nærzt ſkulo þeir menn flytia *q*) erindi þitt fyrir Kongi, er til þeſſ ero ætladir. Enn ef þu ber *r*) ſva giæfu til, at þat má þegar fremiazt *s*), eptir þínum vilia, þá ſkalltu gánga til handa Kóngi, ok þvi nærzt i *t*) laugo-neyti vit *u*) hird hanns, eptir þeirri ſidvenio, ſem þeir kenna þer, er þitt mál flytia. Enn ef Kongur heitir þer, ok nefnir þer ſtefnudag, nær þat ſkal *x*) lykt, þá verdur *y*) þar til at ſtanda. Enn

naar du ſtaaer k) nær ved Kongen, at den høire Tommelgreb l) ſpænder om det venſtre Haandled, og lad ſiden dine n) Hænder ſagtelig ſynke ned for dig, ſom det falder dem mageligſt. p) Dernæſt ſkulle de Mænd foreſtille q) dit Ærende for Kongen, ſom ere beſtemte dertil. Men om du faaer r) Lykke til, at det kan ſtrax faae Fremgang efter s) dit Ønſke, da ſkal du gaae Kongen til Haande, og i t) Qvarteer med hans u) Hofmænd, efter den Skik, ſom de lære dig, der tale din Sag. Men om Kongen lover dig og ſætter dig en vis Dag at møde, da den ſkal x) blive afgiort, da maae y) den ſtaae til den Tid. Men

ſiniſtræ amplectatur, ambabus, ut commodiſſime fieri poteſt, manibus demiſſis. Mox tui proxenetæ cauſam tuam exponent Regi. Quodſi voti ſtatim fueris compos, operam tuam addices Regi, & mox in contubernium aulicorum te recipies, obſervatis, quos proxenetæ tui tibi inculcabunt, ritibus. Porro: ſi Rex votis tuis annuat quidem, diem autem condicat, quo petitioni tuæ faciat ſatis, tamdiu exſpectes: Si vero reſponſum diſ- *ferat*

l) CC. *Un. & al.* greipi ſe um.
m) *iidem* arlid.
n) *iidem* hendurnar ſiálfar.
o) *iidem* ofan. *p*) *iidem* ſidan.
q) *iidem* þitt mál.
r) *iidem* þegar þa giptu (grein yfir), at þá ma med giæfu þitt mál framgánga.
s) *iidem* framflytiazt eptir þinni villd.
t) *iidem* legoneyti. *u*) *iidem* hans menn.
x) *iidem* lukazt, tilkoma.
y) *iidem* þu þar til at ſtunda (bida).

k) ſor.
l) gaaer omkring. || ligger om.
n) Hænderne ſelv.
p) Siden. q) din Sag.
r) da ſtrax den Lykke (den Fremgang) at din Sag da kan udføres med Fordeel.
s) din Villie.
t) Sælſkab egentlig Samleie.
u) Mænd.
x) ſluttes. || foretages.
y) paſſe paa den Tid. || bie til den Tid.

Enn ef Kongr ſkítur þvi máli á freſt, ok mælir ſua, ſem eigi er minzt von, at mer er þeſſi madur z) ukunnigur, bædi at a) ſyn ok ſidum, ok b) kann ek þvi máli eigi ſuá brádliga at andſvara, fyrr enn ek c) ſe giaur ſpekt hans ok d) adrar medferdir, e) þá er þvi máli lokit at þvi ſinni; enn þu verdur at leita þíns máls at tómi ef þer ſynizt, ok vita f) ef þu hitter eitthvert ſinni í g) þat lagi, at þín h) villd i) gángi helldur fram. Enn k) þá ríd er þu villt til l) þeſs ſtunda, þá þarftu víſt þeſſ vit, at þídazt hina beztu

Men om Kongen falder paa at opſætte den Sag, og ſiger, ſom ei er mindſt at vente, at denne Mand er mig z) ubekiendt, baade i Henſigt til a) Anſeelſe og Sæder, og kan jeg ei ſaa haſtig ſvare paa den Sag, førend jeg nærmer c) ſeer hans Viisdom, og d) anden Opførſel, da er den Sag e) ſluttet for den gang; da maae du, om dig ſynes, anbringe din Sag under Haanden, og forſøge, om du f) nogenſinde træffer ſaadan en g) Leilighed, at dit h) Ønſke kan i) faae bædre Fremgang. Men den Tid ſom du vil l) beflitte dig paa dette, da behøver du viſſelig, at holde

ferat Rex, &, ut non raro uſu venit, dicatqve hunc hominem vultu & moribus ſibi incognitum, unde petitioni ejus tam cito reſpondere non poſſit, nec qvidem prius, qvam prudentiam ejus & mores conſpexerit; Hac vice actum eſt de cauſa tua; qvam tamen data oportunitate, ſi ita viſum fuerit, meliorem reddere ſludebis, ſi forte eam occaſionem nactus fueris, qvæ optatum tibi ſucceſſum polliceatur. Interea vero, dum hanc occa-

z) CC. *Un.* ecki kunnr, hvarki.
a) *iidem* ſinni (ſidum) ne at ſkynſemd.
b) *iidem* ok má ek þeſsu mali eigi ſva bratt (ſkiott) ſvara, *vel* kann þvi máli eigi at ſvara ſkiotliga.
c) *iidem* veit. d) *iidem* ſidu.
e) *iidem* ok er þat mál þá uti.
f) *al.* hvert þu fáir hitt þá tíd.
g) CC. *Univ. & alii:* þann lid (ſid, tima), *vel* betra lid.
h) *iidem* villdur.
i) *iidem* megi framgánga.
k) *iidem* þær tider. l) *iidem* Kongs.

z) ikke bekiendt, hverken.
a) Sindelav (Sæder) eller Forſtand.
c) veed, faaer at vide.
d) og øvrige Sæder.
e) ude.
f) faaer truffen ſaadan en Tid.
g) beleilig, beqvem Tid. || bædre Leilighed.
h) din Villie.
i) gaae for ſig.
l) ſøge en Konges Tieneſte.

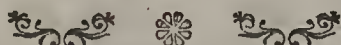
beztu menn ok hina vitrustu, ok *m*) verda þeim i nánd optazt kendur, er Kongi eró kiæraztir, ok tak *) þó alla neytzlu, þá er þu þarft, af sialfs þíns kostnadi *n*), medan þu ert léngzt *o*) i þeirri raun, nema þer verdi *p*) nockoro sinni bodit af Kongs hendi til hanns borda. Ok láttu þó þik eigi þat henda, sem margann ufródann hendir, at þu gyrnizt þvi aullo meir *q*) annars kostnadar, sem þu ser, at þer verdr optar tilbodit, at eigi beri sua at, at *r*) rádvandir menn vyrdi þer til *s*) sinku ok offramsækni, ok verdur *t*) þu af þvi uvin þeirra manna, er þu mætt-

de dig til de beste og viiseste Mænd, og m) blive ofteſt ſeet i deres Sælſkab, ſom ere Kongen kiæreſte, og *) tag dog al den Fortæring, ſom du behøver, af n) dine egne Midler, hvor længe du end ſtaaer i denne Prøve, uden om du bliver p) nogen gang buden paa Kongens Vegne til hans Bord. Og lad dig dog ikke hænde det, ſom hænder Mangen uforſøgt, at du des meer higer efter q) en andens Koſt, ſom du ſeer, at du bliver ofter buden dertil; at det ei ſkal falde ſaaledes ud, at retſkafne r) Folk ſkal regne dig ſligt til Gnierie s) og Næsviished, og t) du derfor blive de Folkes Fiende, u) hvis Ven-

occaſionem captare voles, favorem optimorum & ſapientiſſimorum virorum, cum quibus quam ſæpiſſime converſeris, itemque Regi chariſſimorum tibi conciliabis; attamen quorum opus habes, propriis impenſis tibi ſubminiſtres, niſi a Rege ad convivium invitatus fueris; eam tamen cautionem adhibebis, ne, quo ſæpius invitaris, eo ſumtibus aliorum evadas inhiantior, ut ſordidus, & alieni plus juſto appetens, a probis & cordatioribus non habearis,

m) CC. *Un.* ver þeim ſem nærzt.
*) *iidem* haf.
n) *iidem* koſt.
o) *iidem* þeſso.
p) *iidem* nockorom ſinnom.
q) *iidem* á annars koſtnad. || koſt. || annars koſtar, er.
r) *iidem* ſtórmenni.
s) *iidem* ſinkni eda framſækni.
t) *iidem* verdi þeir þá uviner þiner, er adur ero felager þiner ok viner.

m) hold dig det nærmeſte til dem.
*) hav.
n) din egen Koſt (Udgift).
p) nogle gange.
q) at leve paa en andens Bekoſtning.
r) ſtore. || fornemme.
s) eller.
t) de da blive dine Fiender, ſom før vare dine Staldbrødre og Venner.
u) da du før kunde ſætte dig faſt i (ſøge Sikkerhed under) deres Venſkab.

u) mættir þik ellegar fela i vinattu þeirra. Nu vertu lastvarr ok athugall um slíka luti, at *x*) þeir eigi berizt þer til handa fyrir gáleysis þins sakir.

Nu vil ek enn spyria, met leisi, fárra *y*) orda i þessari ockar rædo. Hvi sætir þat, er þer ræddut, at þat skal þykia vel bera *z*) fyrir *a*) ríkismaunnom, at madur se ber ok skyckiulaus, þegar hann gengur til tals *b*) vit þá? Enn ef madur giaurdi sua i heradi, þá *c*) mundi sua alþída mæla, at sá madr væri *d*) fól, er sua hlypi yfirhafnarlaus sem skiptingur.

Þat

Venskab du ellers kunde stoele paa. Vær nu varsom mod Feil og agtsom i slige Ting, at de ei skulle x) hændes dig for din Uagtsomheds Skyld.

Endnu vil jeg, med Tilladelse, spørge om y) nogle faa Ord i denne vor Tale. Hvad haver det paa sig, at I sagde, at det skal agtes at z) skikke sig vel i a) store Herrers Nærværelse, at man er bar og uden Kappe, naar man gaaer til b) Opvartning hos dem? Men om nogen giorde saaledes paa Landet, da c) vilde Mængden sige, at den Mand d) maatte være en Tølper, som vilde løbe saaledes, uden Kappe, som en Fiante.

Jeg

bearis, quorum tamen amicitiæ te tuasque res tuto committere posses. Sis itaque vitæ integer, & in his providus, ne quid malum tibi incuriæ vitio obrepat.

Paucis, tua venia, interrogare ulterius lubet. Quænam causa est, quæso, quamobrem decorum habetur, absque toga coram potentioribus, quoties cum illis colloqvendum est, comparere? Nam si rure quis ita se gereret, næ fungus & vecors vulgo haberetur, utpote qui more subdititiorum togæ expers obambularet.

Paulo

u) *CC. Un.* matter adur fela þik under þeirra vinattu.
x) *iidem* eigi beri þer at hendi saker gáleysis.
y) *iidem* fleyri. *z*) *iidem* vera, sama.
a) *iidem* tignum mönn.
b) *iidem* máls, mála.
c) *iidem* mælti alþídan.
d) *iidem* færi sem föl, ef hann.

x) komme dig til Haande for Uforsigtigheds Skyld.
y) nogle fleere.
z) være godt. || sømme sig, eller staae vel.
a) fornemme Mænds.
b) Tale med.
c) sagde vist nok Almuen.
d) bar sig ad som en Tølper, om han.

Þat ſagda ek þer *e*) litlu fyrr i ockari rædo, at þvi gánga margir menn ufródir ùm, hvat er vel ber i Kóngs huſi, at þat þykir margt heimſkligt met kotkaurlom, er *f*) hæferſkligt þykir met Kóngi, edr met audrum ríkismaunnom. Nu ſkalt þu þat viſt vita, at eigi ber þat þar at eins vel, at vera yfirhafnarlaus, ſem madur kemr fyrrſta ſinni fyrir Kong *g*); helldur ſkalt þu þat vita víſt, at þat er i færztum *h*) ſtaudum *i*), at eins vel beri fyrir Kongs augliti, at bera ſkyckiu ſína ſem hermadr, ſem at þarfnazt. Enn met þvi at þu ſpurdir, hver ſkynſemd *k*) væri til þeſs, at þat væri

Jeg ſagde dig e) for lidet ſiden i vor Tale, at derfor gaae mange Mænd ſaa hen, ukyndige om, hvad der ſømmer ſig vel i en Konges Huus, at meget af det ſynes taabeligt hos Pøbelen, ſom ſynes artigt hos en Konge, eller hos andre ſtore Herrer. Saaledes maae du viſt vide det, at det ei alene ſømmer ſig vel, at være uden Kappe, naar man kommer førſte gang for g) en Konge; men du maae endog troe det ſom en Sandhed, at det er h) ikkun paa de allerfærſte Steder, i) at det ſkal kunne ſkikke ſig ligeſaavel for en Konges Anſigt, at bære ſin Kappe, ligeſom en Krigsmand, ſom at undvære den. Men efterdi du ſpurgte, hvad Grund

Paulo ſuperius in colloqvio noſtro dixi multos decentiæ aulicæ ignaros deprehendi, qvod multa ruſticis videantur ridicula, qvæ in aula & apud potentiores ornamento ſunt. Scias igitur velim non tantum decorum eſſe prima vice, ubi quis Regem adierit, togæ expertem eſſe, ſed etiam in pauciſſimis locis togam gerere militis inſtar perinde decens, ac toga caruiſſe. Cur autem inter elegantias aulæ referatur togam exuere, priusquam princi-

e) CC. *Un.* adur í fyrra ordi.
f) *iidem* hæverſkt. *g*) *iidem* Konga.
h) *iidem & al.* færrum. || fleyrum.
i) *iidem* fyrir Kongs andliti, at (er) jafnvel ſæmir (ſomir, ſami) at bera yferhaufn, ſem at miſſa.
k) *iidem & al.* mætti vel þvi ſvara. *al.* enn med ſpurning þinni, er þu beidder mik ſyna þer ſkynſemi her um, er þvi mætti ſvara.

e) for i det forrige Svar.
g) Konger.
h) paa færre. || fleere.
i) for en Konges Anſigt, at (da) det ſømmer (kan ſømme) ſig lige ſaa vel, at bære Kappe ſom at undvære den.

væri hæferſka, at l) vera helldur ſkyckiulaus fyrir ríkismaunnom, helldr enn bera yfirhaufn, þá m) kæmi þo ærin ſvaur imoti, at þvi væri ſvarat, at þat n) er hvervetna ſidur, þar ſem hæferſkir menn gánga fyrir o) ríkismanna augliti, at þeir ero ſkyckiolauſir, ok er þar hver kalladr þorpari, er eigi kann þann ſid. Enn þeſſir lutir ero enn fleyri til anſvara: ef madur gengur ſua fyrir haufdingia, at hann p) ſveipar ſik i ſkyckiu ſinni, þá ſynir hann þat, at hann þykizt vera jafn hinum, er fyrir ſitur, þviat hann q) er buinn r) algerſi ſinni, ſua ſem haufdingiar, ok þykizt hann aung-

Grund k) der var til det, at det kunde være Artighed, heller at i) være uden Kappe for ſtore Folkes Anſigt, end at bære den, da kunde m) endog det være meer end Svar nok, om der ikkun blev ſvaret, at det er Brug alleſteds, hvor artige Folk gaae for o) ſtore Folkes Anſigt, at de ere uden Kappe, og at enhver bliver der kaldet en Tølper, ſom ikke veed den Skik. Men følgende Ting tiene endnu desuden til Svar herpaa: Om en Mand gaaer ſaaledes for ſtore Herrer, at han ſvøber ſig p) ind i ſin Kappe, da viſer han det, at han agter ſig at være lige med hin, ſom han vil opvarte, thi han q) er iklæd hans fulde Puds, ſom ſtore Herrer, og lader da

principibus viris te ſiſtas, multæ, ſi ad hanc quæſtionem reſpondendum eſt, adferri poſſent cauſæ, quarum una omnium ad inſtar adduci poſſet, nimirum, quia omnes bene morati togarum expertes coram potentioribus comparent, & qui hunc neſciunt ritum, inſulſorum & agreſtium nomine vapulent. Nonnullæ inſuper adferri poſſent rationes: Si quis, nimirum, toga involutus principem accedat, oſtentat ſe non minorem eſſe ei, qui præſidet, nam principum inſtar veſtitiſſimus incedit, ceu nemini miniſtraturus. Sin vero togam

l) CC. *Un.* fara — fyrir ríkismenn, (höfdingia).
m) *iidem & al.* kann þó ærin ſvaur (imoti) fyrir at koma.
n) *iidem* væri.
o) *iidem* riks manns auglit.
p) CC. *Un.* ſveipi ſik med.
q) *iidem* ber alklædnad.
r) *iidem* allri (i, at) algörſi.

k) der kunde vel paſſe ſig paa det. || Men til dit Spørsmaal, at du bad mig viiſe dig nogen Grund hertil, ſom kunde tiene til Svar herpaa.
l) gaae — for regierende Herrer.
m) derpaa agtes at være fremſatte endog overflødige Svar.
o) en ſtor Mands.
p) med.
q) bær fuld Klædning.

aungvum þurfa at þióna. Enn ef hann leggur af ser yfirhaufn sína, þá sýnir hann þat, at hann er buinn til þionusto nockorar, ef sá vill þeckiazt, er til þess er fallinn, at þiggia þionustu, helldur enn s) at veita. Sua ero enn þess t) dæmi, þau er opt u) þarf at varazt, at Kongar eigu marga aúfundarmenn; enn ef x) uvin hanns er diarfur ok árædinn, þá má hann vel met huldum lífs háska ok vada gánga y) yfir Kong, ef hanom z) er lofat skyckiu at bera; enn hann má þvi eigi audvelldliga framkoma, ef hann er skyckiulaus. Ok er þvi þat víst, at sá var vitr, er þat skipadi fyrsta sinni til hæfersko, at madur a) skylldi skyckiulaus gánga

da, som han ei behøver at tiene Nogen. Men om han lægger sin Kappe af sig, da viser han det, at han er færdig til nogen Tieneste, om den vil antage samme, som er berettiget til det, heller at nyde Opvartning, end at s) giøre den. Ligesaa findes og t) Exempler paa det, som u) ofte behøves at vare sig for, at Konger have mange Misundere; Men om x) hans Fiende er dristig og forvoven, da kan han vel med en skiult Livsfare og mordiske Vaaben y) forraske Kongen, om ham z) bliver tilladt at bære Kappe; det kan han derimod ikke lettelig sætte i Værk, om han er uden Kappe. Og er det derfor vist, at den haver været viis, som anordnede det første gang til Artighed, at man a) skulde

togam exuat, se ad ministerium quoddam obeundum illico declarat paratum, modo is, quem accedit, & qui dignior est, cui ministretur, quam ipse ministret, consentiat. Exempla porro non desunt, (quæ tamen præcaveri debent) docentia, quod Reges habeant eos, qui infensi in illos animi sint, quibus togatis si Regis adeundi copia detur, & si audaces & temerarii sint, rebus, quæ necem aut cladem aliquam inferre possunt, hoc pacto tectis, Regem adoriri liceret, quod non æque facile, ubi togam exuerint, efficere possunt: Unde prudentiæ suæ luculentum exhibuit documentum, qui elegantiæ aulicæ

s) CC. *Un.* & *al.* þióna.
t) *iidem* ok nu ero þau ein (ok enn ero þessi).
u) *iidem* er.
x) *iidem* öfundarmadr Kongs.
y) *iidem* fyrir. z) *iidem* leyfiz.
a) *iidem* gángi.

s) selv at tiene, opvarte.
t) der ere og videre nogle (Endnu ere der dette Slags).
u) man ofte maae have i Agt.
x) en Konges Avindsmand.
y) komme til. z) tillades. a) gaaer.

gánga fyrir *b*) ríkismenn ok allra hellzt fyrir *c*) Kong; þviat sá ſidur hefir ſidann gódann vaurd *d*) gefit moti leyndum flærdum þeim, er vel mætti undir ſkyckio fela, ef hon væri borin. Sá ſidur hefir ok ſidan giaurt alla menn jafnhugada ok ſamſátta, at allir menn hafa um þat *e*) einn rett, ok verdur engi einn meir tortryggdr eda ranzakadur *f*) helldur enn annar, ſidan þat ſnerizt til ſidar.

Þo *g*) mer þækti þeſſi ſidur undarligur, fyrr enn ek heyrda þeſſa ydar rædo, þá virdizt mer ſua nu viſt, ſem *h*) hann ſe viturliga tilfundinn, ſva at eigi megi *i*) hanns án vera, ok þurfu þer fyrir þvi gior-

de uden Kappe gaae for ſtore Herrer, og allerhelſt c) for en Konge; thi den Skik haver ſiden d) ſkaffet en ſtor Sikkerhed for de ſkiulte Forræderier, ſom vel kunde ſkiules under Kappen, om den blev baaren. Den Skik haver og ſiden giort alle Mænd oprigtige og eenige, i det de alle e) vederfares i dette den ſelvſamme Ret, ſaa at ingen bliver f) meer mistænkt eller ranſaget, end en anden, ſiden dette blev til en Vedtægt.

Omendſkiønt g) mig ſyntes denne Skik underlig, førend jeg hørde denne Eders Tale, da ſynes mig nu i Sandhed, at den h) er fornuftig anbragt, ſaa at den ei kan undværes; og derfor behøver I endnu fremdeeles nøie

aulicæ partem eſſe voluit primus, ut qui potentiores & imprimis Reges accedunt, togam prius exuant; mos enim iſte fraudes, quæ ſub toga facile poſſent occultari, anticipavit, &, poſtquam inolevit, ſecuros æque concordesque reddidit homines, cum omnes hoc reſpectu pari jure gaudeant, adeo ut unus præ altero majorem non incurrat ſuſpicionem, & de hoc magis quam illo quæſtio haberi nequeat.

Licet mos iſte inſolitus, antequam audirem tuum reſponſum, mihi videretur, perſvaſum tamen mihi nunc eſt, quod prudenter & admodum utiliter adinventus ſit: ulterius

b) CC. *Un.* Löfdingia. *c*) *iidem* Kongi.
d) *iidem* halldit yfir.
e) *iidem* einn ſid. || ein rád (einrædt, rædt einn veg.
f) *iidem* annar enn annar, utan þat ſnuizt.
g) *iidem* Nu ſem (ſvaſem mer þotte).
h) *iidem* þat ſe — tilfundit.
i) *iidem* má.

c) i en Konges Nærværelſe.
d) holdt en god Vagt mod.
e) have — een Brug. || een Anordning (alle have tænkt (talt) derom paa een Maade).
f) miſt. eller ranſ. meer end den anden, uden det bliver udtrykkelig anordnet.
g) Saa meget ſom — ſaa.
h) det er — indrettet.

giorſamliga enn fram á leid at *k*) tiá fyrir mer ok ſyna aull þau mál ok athæfi, er hafa þarf fyrir Kongi, ok audrom ríkismaunnom.

Þat ſkalltu ok vandliga leida at huga, medan þu ſtendur fyrir Kongi, at þu *l*) rædir ecki vit adra menn medan, ſua at þu gefir eigi gódann gaum at aullo þvi, ſem Kongur talar, at eigi berizt þat *m*) ſua til handa, *n*) ef hann talar nockvot til þín, at þu þurfir annat ſinni at ſpyria hvat han *o*) talar; þviat þat þykir *p*) jafnan illa *q*) atbera, at madur ſe ſua gálaus, at *r*) tviklifa þarf hvert ord at hanom, ádr enn hann heyri; enn mykló þykir þat þó

nøie at k) opregne for mig, og viſe alle de Sager og Omgang, ſom behøve at haves for en Konge og andre ſtore Herrer.

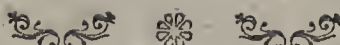
Det ſkal du da og meget nøie agte, medens du ſtaaer for en Konge, at du ikke imidlertid taler med andre Mænd, ſaa at du ikke haver god Agt paa alt det, ſom Kongen taler, at det ei ſkal hændes m) ſaaledes, n) om han taler noget til dig, at du ſkal behøve anden gang at ſpørge hvad han taler; thi det p) ſynes altid at ſkikke ſig ilde, q) at et Menneſke ſkal være ſaa uagtſom, at det ſkal behøves at igientage to gange hvert Ord, ſom ſiges til ham, førend han kan høre; men dog

rius autem exponas, quibus factis dictisve coram Rege opus ſit, oportet.

Quamdiu coram Rege compares, tibi ſollicite curandum, ne cum aliis interea colloqvare, & verbis Regis juſſa cura attendas, ne tibi forte hoc incommodi accidat, ut ſi Rex aliqvid ad te dixerit, mox ab illo dicta ſciſcitari neceſſum habeas: inficetum qvippe cenſetur, ſi qvis adeo oſcitans fuerit, ut priusqvam percipiat, unumqvodqve verbum repetere opus ſit loqventi; imprimis autem agreſte & ſupinum videtur, ſi idem coram viris

k) *CC. Un.* tina, tala, (ſyna mer). || birta mer um athæfi ok ordalag.
l) *iidem* ræd. || tal.
m) *iidem* þer.
n) *iidem* at hann tali — þat at þu þurfer. *al.* at Kongr þurfi optar at ſpyria ens ſama enn um ſinn, eda eigi ſidr þu.
o) *iidem* mæler. *p*) *iidem* má.
q) *iidem* bera. *al.* ok er þat illt geleyſi.
r) *iidem* tviklippa. || tvilkipta ſkal ord.

k) fortælle. || tale om (viſe mig), forklare mig om den Opførſel og Talemaader.
m) dig.
n) at han ſkal tale — ſom du ſkal behøve. || at Kongen ſkal behøve, oftere end eengang, at ſpørge om det ſamme, eller og du ſelv.
p) kan ikke andet end lade ilde.
q) og er en ſlem (laſtværdig) Uagtſomhed.

þó verz bera oc heimskligazt fyrir *s*) ríkismaunnum. Enn allopt kann þo sva til at bera, medan madr *t*) er staddur fyrir Kongi edur ríkismaunnum, at adrir menn þyrpast at manni, ok spyria mann þá margs medan, *u*) ok má þar gánga til, stundum *x*) skamsyni þeirra er þat giaura; stundum má ok þat tilgánga, at þeim, er þat *y*) giaurir, þækti ecki þá verr, at nockvot z) væri þat, er at mætti finna *a*) hinum, er sitt mál þarf at flytia. Nu ef þer kann þat til handa at bera, *b*) þá þu verdur sua staddur fyrir Kongi, at einnhver vill á medan slázt á *c*) nockurn spurdaga vit þik, edur nockurar adrar rædur,

dog synes det at lade allerværst og taabeligst, for store Folk. Men meget ofte kan det dog hænde saaledes, medens man t) er tilstæde for en Konge, eller store Herrer, at andre Mænd stimles om En, og da imidlertid spørge En om mange Ting, u) og kan Aarsagen dertil være, undertiden deres Taabelighed x), som giøre det; undertiden kan og det være Aarsagen, at y) den som det giør, var da lige saa vel tilfreds, om der kunde blive noget z), der kunde settes ud paa a) hin, der behøver at tale sin Sag. Om dette nu kan hændes dig, b) naar du staaer saaledes for en Konge, at Nogen imedens vil indlade sig i c) noget Spørsmaal med dig, eller nogle

viris principibus contingat. Interim sæpe accidit, ut, ubi coram potentioribus quis comparet, confluant illico multi ad eum, multaque percontentur, vel imprudentia sua ad hoc compulsi, vel quod talibus non displiceat, si quid caussam suam peroranti vitio verti posset. Hinc si coram Rege fueris, & quis te interrogare vel ad colloqvendum pellicere velit, comiter illum excipiens hunc fere in modum respondebis: Exspecta paulisper, bone vir,

s) CC. *Un.* rikum monnom.
t) *iidem* stendr.
u) *unus Cod. Un add.* ok siá vid slikri vkurteisi.
x) *al. add.* sidar. *y*) CC. *Un.* gera.
x) *iid.* yrdi lytiligt i hins tali, sem málit flytr.
a) *iidem* fyrir þeim (hanom).
b) *iidem* at *vel* at þa.
c) *iidem* einhvern. || nockort mál vid þik um. *al.* ef einhver slæz a þat, at spyria þik nockurs hlutar, eda einhverra orda.

t) staaer.
u) (og var dig for slig Uartighed).
x) Ukyndighed i Sæderne.
y) de som giøre det.
z) at laste i den andens Tale, som fører Sagen.
a) for den.
b) at. || -at naar.
c) nogen Tale med dig om nogle andre Sager. || om nogen falder paa det, at spørge dig om nogen Ting, eller om nogen Tale.

rædur, þá *d*) ſkalltu hafa blíd ord i munni, ok ſvara hanom þó á þeſſa *e*) leid: "bíd litla ríd, gódur madr, *f*) medan ek hlídi ſtund eina rædu Kongſins, enn ek vil ſídan giarna vit þik *g*) ræda, ſlikt er þer þyki ſiálfum gott." Enn þó at hann hafi nockr ord um ſidan fleyri, þá *h*) rædþu þo ecki at þvi ſinni fleyra *i*) vit hann, fyrr enn Kongùr hefir lokit ſinni rædo. Nu kann ſua *k*) til at bera, at Kongur *l*) talar til þín nockor ord, þá ſkalltu þar varazt vandliga, i anſvaurom þínom, at eigi margfalldir þu þau atkvædi, er til þín horfa, þó at þu margfalldir; ſua ſem til byriar *m*), aull þau atkvædi, er til *n*) hanshor-

gle andre Taler, da d) ſkal du have venlige Ord i Munde, og ſvare ham dog paa denne Maade: "bie nogen Tid, min gode Mand, f) medens jeg en liden Stund hører Kongens Tale, men ſiden vil jeg gierne tale med dig, g) ſaameget dig ſelv ſynes godt." Og om han end ſiden bruger nogle fleere Ord derom, da tal dog ikke den gang i) meere med ham, førend Kongen haver fuldendt ſin Tale. Kan det nu hænde k) ſaa, at Kongen taler nogle Ord til dig, da ſkal du nøie vare dig for det, i dine Svar, at du ikke ſtiiler de Talemaader, der ſigte til dig ſelv, ſom om du talede om fleere Perſoner, ſkiønt du ſtiiler, ſom det bør, alle de Taalemaader, der ſigte til

*vir, dum per horulæ ſpatium verbis Regis præbeo aures; libenter poſtea tecum colloqvar de iis, qvæ tibi placent. Pluribus autem qvamvis te compellet verbis, ipſi plura ne regeras, priusqvam Rex finem dicendi fecerit. Ubi Rex colloqvio ſuo te dignatur, probe caveas, ne in reſponſo tuo de te in plurali *) loqvaris, cum ex adverſo Regem in plurali (multiplicata velut perſona Regis) compellare debeas; imprimis autem caveas velim,*

*) ſeqvor uſum loqvendi a Grammaticis receptum.

d) CC. *Up.* gef hanom blid ord imoti.
e) *iidem* lund.
f) *iidem* ſva at, ek heyra litla ſtund Kongs rædo (at ek mega ſvaur gefa rædo Kongs).
g) *iidem* tala ſlikt er þu villt.
h) *iidem* tala. *i*) *iidem & al.* fleyri ord.
k) *iidem* vid (verdùr ſva).
l) *iidem* ræder, mæler.
m) *iidem & al.* byriar.
n) *iidem* Kongs horſer.

d) giv ham venlige Svar.
f) ſaa at jeg ſkal kunne en liden Stund høre Kongens Tale. || at jeg ſkal kunne give Svar paa Kongens Tale.
g) ſlig du vil.
i) fleere Ord.
k) Nu falder det ſaa ind.

horsa. Enn enn helldur skalltu þat varazt, sem fól kann stundum at henda, at eigi margfalldir þu þau atkvædi, er til þín *o*) horsa, enn þu einfalldir þau, er til Kongsins horsa. Enn ef sva kann til at *p*) bera, at Kongur mæli til þín nockor ord, þau er þu *q*) nemer eigi, ok þarftu annat sinni eptir at *r*) spyria hvat hann seger, þá *s*) skalltu hvarki segia *haa* ne *hu*, eda *hvat*, *t*) helldur skalltu ecki meira *u*) vid hafa, enn kveda sva at ordi: *Herra.* Enn ef þu villt helldur spyria met fleyrom ordom, þá skalltu suo mæla: *Herra minn! látit ydur eigi fyrirþikkia, þó at ek spyria i annat sinn, hvat þer mæltut x) til mín, þviat ek nam eigi giaurla:* ok lát þik þó sem færst-

til n) ham, ligesóm til fleere. Men end meer skal du vare dig for det, som undertiden kan hændes Tølpere, at du ikke stiiler de Talemaader, der o) sigte til dig, som til fleere, hine derimod, der sigte til Kongen, som til en enkelt Person. Men om det kan p) hænde, at Kongen taler til dig nogle Ord, som du ikke q) fatter, og behøver du anden gang at spørge efter hvad han siger, da s) skal du hverken sige Haa eller Hu, eller Hvad, du skal og ikke giøre fleere Omstændigheder, end aleene stiile dine Ord saaledes: Herre. Men om du heller vil spørge med fleere Ord, da skal du tale saa: Min Herre! lader Eder ikke fortryde, skiønt jeg spørger anden gang, hvad I x) sagde til mig, thi jeg fattede det ikke aldeeles nøie: og

velim, ne, hominum stultorum & nauci more, de te in plurali, ad Regem autem in singulari loqvare. Si contingat, ut Rex qvibusqam verbis, qvæ non percipis, nisi denuo prolata sint, alloqvatur, cave intones molestum illud ha, *vel* qvid; *dic tantummodo:* Domine. *Et si pluribus verbis qværere opus sit, hunc fere in modum compella Regem:* Mi Domine! ne indignemini, qvamvis jam interrogem de iis, qvibus me alloqvebamini, verbis, nam ea non probe percepi: *cave vero tibi sæpiuscule hoc acci-*

o) CC. *Un. & al.* hæfa. *p*) *iidem* verda.
q) *iidem* nemur, skilír.
r) *iidem* fretta.
s) *iidem* kalladu (þu).
t) *iidem* ecki (ok eigi).
u) *iidem* um hafa. *x*) *iidem* tauludot.

n) Kongen.
o) høre.
p) skee. || træffe.
q) kan forstaae.
s) raab du hverken.
x) talede.

færstum sinnum þat henda, at Kongur þurfi, optar enn um sinn, ord sin at herma fyrir þer, ádr enn þu nemir.

og lad det dog kun hænde dig saa faa gange, som mueligt, at Kongen skal behøve, ofter end eengang, at sige hans Ord for dig, førend du fatter dem.

Hver skymsemd er til þess, at þá er betur, at aull atkvædi *y*) seo margfauldot, þau er mæla skal til Kongs edur ríkismanna, helldur enn *z*) einfauldot? Enn ef madr bidur bænar sinnar til almattugs Guds, er allum er fremri ok hærri, þá *a*) ero einfaldat i hverri bæn aull þau atkvædi, er til hanns horfa, ok kvedur sva at ordi hver, er sina bæn flytur *b*) vit Gud: *Þu Drottinn minn állsvalldandi Gud, heyr þu bæn mína, ok miskunà mer betur enn ek c) se verdur.* Enn engvann mann *d*) heyri ek

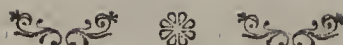
Hvad fornuftig Grund er til det, at det er bædre, naar alle Ord, som skulle tales til en Konge, eller til store Herrer, stiiles som til fleere, end at de skulle stiiles, som til en enkelt Person? Men om man giør sin Bøn til den almægtige Gud, som er ypperligere og høiere, end nogen anden, da ere, i hver Bøn, alle de Udtryk, som sigte til ham, stiilede som til een, saa at enhver, som fremfører sin Bøn b) hos Gud, stiiler sin Tale saaledes: **Du min Herre, du almægtige Gud, hør min Bøn, og forbarm dig over mig, bæder end jeg c) kan være værd.**

accidat, ut non nisi unicà tantum vice Regi opus sit verba sua proferre, priusqvam ea perceperis.

Quæ quæso causa est, quamobrem ornatius habetur viros principes in plurali potius quam singulari compellare numero? Cum Deum, qui omnibus major & præstantior est, si preces tuas ad eum dirigas, in singulari tantum compelles, hunc in modum exempli gratia: Tu Domine, omnipotens Deus, audi meam orationem, & miserere mei supra qvod commerui. *Ast neminem audio sic loqventem, aut suam ita orationem exor-*

y) CC. *Un.* se margfalldat.
z) *iidem* æinfalldat. *a*) *alii:* er.
b) CC. *Un.* fyrir Gud, til Guds.
c) *iidem* er, *d*) *iidem* ætla, hygg.

b) for Gud, til Gud.
c) er værd, fortiener.
d) tænker jeg ikke, at Nogen.

ek ſua tala ok taka til ords: *Þer Drottinn minn heyrit bæn mína, ok giaurit betur e) vit mik, fyrir ſakar miſkunar ydarrar, enn ek f) em verdur.* Nu veit ek g) at ecki er allfrodlig ſpurning min. Enn h) þó met því at þer hafit lofat mer at ſpyria ſlíks er mik forvitnar, þá i) væntir ek þó gódrar urlauſnar ok anſvara, ſem fyrr, þo at ek k) ſpyri bernſkliga l).

Víſt vil ek þat giarna allt fyrir þer ſkíra, er ek em tilfærr; enn eigi veit ek, hvi m) þik forvitnar þetta mál ſua n) giaurſamliga vit mik, at fyrir þat ſkal ſkyn-

værd. Derimod d) hører jeg ingen tale eller belægge ſine Ord ſaaledes: I min Herre, hører min Bøn, og giører bæder mod mig, for Eders Miſkundheds Skyld, end jeg f) er værd. Nu veed jeg vel g), at dette mit Spørsmaal ei er alt for vittigt. Dog alligevel h), ſaaſom I haver tilladt mig, at ſpørge om hvad mig lyſter at vide, da venter jeg dog god Opløsning og Svar, ſom før, endſkiønt k) jeg ſpørger barnagtigen l).

Viſt vil jeg gierne forklare alt det for dig, ſom jeg er i Stand til; men det veed jeg ikke, hvi du efterforſker n) denne Sag ſaa nøie hos mig, at man derfor ſkal anføre Grund

exorſum: Vos, Domine mi, audite orationem meam, & propter miſericordiam veſtram benefici ſitis erga me ultra qvod commerui. *Hæc quæſtio non multum erudita profecto videbitur; tamen, cum mihi veniam dederis ea ſciſcitaudi a te, quibus cognoſcendis mea curioſitas flagrat, hunc ſcrupulum docta reſponſione mihi eximendum ſpero, quæſtionemque, quantumvis puerilem, hanc enodandam.*

Libenter equidem explicare volo, quæ enodare poſſum; neſcio autem qua curioſitate commotus in hanc rem tantopere inquiris, præſertim ubi a me rationem reddendam petis modo-

e) CC. *Un.* til min. *f)* *iidem* ſia makligr.
g) *iidem* ecki at allfrodlig ſe.
h) *iidem* fyrir því. *i)* *iidem* vænti.
k) *iidem* ſpyria (þó bernſkliga ſe ſpurt).
l) *iidem* þeſs er mer líkar.
m) *iidem* þu forvitnar, forvitnazt — med mik.
n) *iidem* giorla. || greiniliga um þenna hlut.

f) kan være værdig til.
g) ikke, om dette mit Spørsmaal kan agtes meget vittigt.
h) efterdi, fordi.
k) der er ſpurgt barnagtigen.
l) om det ſom jeg faaer Lyſt til.
n) ſpørger ſaa udførlig om denne Ting.

ſkynſemd veita, hverzo atkvædum er ſkipat i helgum *o*) bænum; Þviat læriſedur vorir mundu *p*) Þar kunna betur *q*) at *r*) ſvara um Þá luti, er til *s*) Guddómſins *t*) heyrir, enn *u*) ek. Enn met Þvi at hver ſpurning *x*) lytur ætíd til ſvara, Þá *y*) vil ek ſkíra Þetta mál fyrir Þer met ſkiótri rædo, ſua ſem mer *z*) ſynizt vænligazt; ok vil ek Þvi fyrzt ſvara, er mer *a*) Þiki ágiætazt vera i Þeſsari rædo ok ſpurning. Nu ætla ek fyrir Þvi ſuo ſkipat atkvædum i helgum bænum, at helldur ſe einfalldat *b*) enn margfalldat ákall gudligs nafns, at allir Þeir er á Gud trua, ſkili Þat til fulls, at ver truum allir

Grund til, hvorledes Udtrykkene ere ſtiilede i o) gudelige Bønner; thi vore Kirkelærere vilde kunne langt bæder ſvare p) om q) de r) Ting, ſom høre til s) Guddommen, u) end jeg. Dog efterdi hvert Spørsmaal x) ſiger altid til Svar, da vil jeg dog forklare denne Sag for dig, med en kort Tale, ſaaledes ſom mig ſynes rimeligſt; og vil jeg da førſt ſvare det, ſom forekommer mig at være det vigtigſte i denne Tale og Spørsmaal. Jeg tænker nemlig, at Udtrykkene i gudelige Bønner ere derfor ſatte ſaaledes, at man heller b) ſtiiler det guddommelige Navns Paakaldelſe, ſom til een, end ſom til flere, at alle de, ſom troe paa Gud, kunne forviſſes om,

modorum loqvendi in ſacris orationibus ſolemnium; nam Theologi noſtri melius ad ea, quæ res divinas ſpectant, qvam ego reſpondebunt. At cum omnis quæſtio reſponſum exſpectet, paucis hanc rem, & mea ſententia, aptiſſimis verbis tibi exponam, iis præmiſſis, quæ maximi momenti videntur. In orationibus ſacris ideo in ſingulari potius quam plurali numero Deum compellari exiſtimo, ut omnes, qui in Deum credunt, perſpectum habeant, nos in unum verum Deum credere, & non in multos falſos deos, quem-

Qq 2 *admodum*

o) CC. *Un.* bókum. *p*) *iidem* Þer.
q) *iidem add.* til. *r*) *iidem* ſkira.
s) *iidem* lærdoms.
t) *iidem* er — koma, horfer.
u) *iidem* & 3 *chart.* ecki ek.
x) *iidem* & *al.* hlitr, kemr jamnan.
y) *iidem* man.
z) *iidem* Þicker líkligazt. *a*) *iidem* litz.
b) *iidem* nafn Guds.

o) de hellige Bøger, den hellige Skrift.
p) dig.
q) paa.
r) forklare de Ting.
s) Lærdom, Videnſkaber.
u) og ikke jeg.
x) behøver altid Svar. || fremſættes altid for at beſvares.
b) nævner Guds Navn ſom eet, end ſom flere

allir á einn Gud sannann, *c*) ok eigi á marga fals-guda, sem heidnir menn trudu fordum á siau *d*) guda. Kaulludo þeir sua, at einn gud styrdi himnariki, enn annar himintunglum; hinn þridi þessum heimi ok ávöxtum jardar; enn fiórdi hausom ok vautnum; enn fimti vindum ok lopti; enn setti *e*) mannviti ok málspeki; enn hinn siaundi helvíti ok dauda. Enn nu skulum ver fyrir þvi gausga einn Gud sannann, þann er allar skepnur þióna, ok bidia til *f*) hans met einfaulldo atqvædi, at eigi þydizt *g*) flærdarsamir gudar til vorra ákalla, fyrir þat, at ver margfaulldom atkvædi at

om, at vi alle troe paa een sand Gud, c) og ikke paa mange Afguder, ligesom hedenske Folk fordum troede paa Syv d) Guder. De holdt nemlig saa for, at een Gud styrede Himmerige, den anden de himmelske Legemer; den tredie denne Verden og Jordens Frugter; den fierde Have og Vande; den femte Vindene og Luften; den siette e) Lærdom og Veltalenhed; men den syvende Helvede og Døden. Vi skulle altsaa derfor ære een sand Gud, hvilken alle Skabninger tiene, og bede til f) ham med et enkelt Udtryk, at g) falske Guder ikke skulle tilegne sig vor Tilbedelse, fordi vi h), i det guddommelige Navns Paakaldelse, stiile vor Tale

admodum gentiles olim, qvi in septem numina credebant, qvorum unum cælo, secundum astris, tertium globo terrestri & fructibus, qvartum mari & aqvis, qvintum ventis & aëri, sextum scientiæ, qvatenus in homines cadit, & eloqventiæ, & septimum deniqvè orco mortiqve regendis, præfecerunt. Nobis contra unus Deus colendus, cui omnes creaturæ serviunt, illeqve simplici compellatione (in singulari) venerandus, ne dii illi fictitii in nostra invocatione subintelligantur, propterea qvod in plurali Deum compellemus, qvasi plures essent dii, qvos sub divini nominis enunciatione veneremur. Accedit,

c) *CC. Un.* enn ecki á margfallda.
d) *iidem* falsguda. *al.* siö flags.
e) *iidem* giæfi manninum mál ok speki.
f) *iidem* þess.
g) *iidem* flærdsamlig gud. || flærdsamir, flærdsamligir gudar.

c) men ikke paa mangfoldige.
d) falske Guder. || Syv Slags.
e) som den der gav Mennesket Veltalenhed og Viisdom. f) den samme.
g) bedragelige Guddomme.
h) vi stiile det guddommelige Navns Paakaldelses Udtryk.

h) at fleyri væri gud enn einn, i ákalli gudlegs nafns. Þessir lutir gánga ok til, at *i*) uſkynſamir menn mætti þat hyggia, at fleyri væri gudir enn einn *k*), ef met margfalldadu atkvædi væri á hanns nafn kallat. Ok er þat *l*) rettiliga tilſkipat ok viturliga, at einfauld tru ok heilög hafi ecki rum *m*) á villiſtig at gánga af rettri þiódgato. Nu ef þer ſkilzt eigi til fulls þeſſi ræda, þá meigum ver enn fleyra tilfinna. Enn ef þeſsi ræda má þik leida til fullrar ſkilningar, þá meigum vid vel vikia ockarri rædu til anſvara um þá luti adra, er þu ſpurdir.

Þeſſir

Tale, ſom til fleere, ligeſom der ſkulde være fleere end een Gud. Følgende Ting ere og heri lagte til Grund, at i) uoplyſte Menneſker kunde let tænke, at der vare fleere Guder end een k), om der blev kaldet paa hans Navn med mangfoldiget Udtryk. Saaledes er det l) grundigen og viiſeligen anordnet, at en eenfoldig og hellig Troe ikke ſkal m) faae Rum til at gaae paa nogen Afvei, fra den rette Landevei. Om du nu ei tilfulde fatter denne Tale, da kunne vi anføre endnu fleere Ting derom. Men om denne Tale kan føre dig til fuldkommen Indſigt, da kunne vi henvende vor Tale til Svar paa de andre Ting, ſom du ſpurgde om.

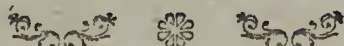
Diſſe

cedit, quod rude forſan vulgus exiſtimabit, plures, quam unum, Deos exiſtere, ſi in plurali ſupremum illud numen invocetur: unde non minus recte quam prudenter invocatio Dei, quæ ad unicum numen referatur, inſtituta eſt, ne ſimplex & ſancta fides a recto tramite in errorum anfractus trahi poſſit. Si hæc jam tibi non probe ſint intellecta, plura ad rem explicandam adſeram; ſin hæc mea oratio ad plenam rei intelligentiam perducit, reliqua, quæ percontabaris, oratione mea perſequar.

Qq 3 *Quæ*

h) CC. *Un.* akallz gudligs nafns.
i) *iidem* ſkamſyner.
k) *iidem* & *al.* Gud.
l) *iidem* rettligri tillkipan ok viturligri.
m) *iidem* eda *item* til villiſtiga.

i) vankundige.
k) Gud.
l) en rigtigere og fornuftigere Anordning.
m) have Plads eller Afvei at gaae paa. || Plads til Afveie.

Þessir lutir skiliazt mer vel, ok þyki mer vera bædi sannligir *n*) ok þó naudsynligir, at fyrir því skal helldur *o*) einfalldazt enn margfalldazt aull atkvædi til Gudz, at hvarki megi rett *p*) tru spillazt fyrir margfalldt atkvædi, ok eigi megi slægir uvinir undirþydazt þat ákall, er einfaulld tru ok rett vísar þeim ifrá. Enn ek vil nu at þer skírit þat fyrir mer, er ek spurda um ríkismenn veralldar, hvi aull atkvædi þætti *q*) betur til þeirra margfalldat, enn einfalldat?

Þar er þó ærnu fyrir svarat *r*), at fyrir þá sauk þyki betur vera mælt til ríkis-

Disse Ting falde mig ganske tydelige, og synes mig at være baade n) rimelige og dog tillige nødvendige, at man derfor heller skal stiile alle Udtryk om Gud, som til een, end som til mange, at p) den rette Troe hverken skal forfalskes ved mangfoldigede Udtryk, og ei heller de listige Fiender kunne underhaanden tilegne dem den Tilbedelse, som en eenfoldig og ret Troe afviser dem fra. Derimod vil jeg nu, at I skal forklare det for mig, som jeg spurgde om, om denne Verdens Mægtige, hvi alle Udtryk om dem q) syntes bæder stiilede, som til mange, end som til een?

Det aleene kunde være overflødigt Svar derpaa r), at der for den Skyld syntes at være bæder

Quæ jam attulisti probe intelligo, credoque conveniens & necessarium, in singulari potius quam plurali numero Deum in orationibus nostris compellare, ne vera fides, ob verba in plurali de Deo adhibita, corrumpatur, nec subdoli hostes in invocatione supremi numinis, quam vera & simplex fides iis denegat, subintellegantur. Jam vero explices quæso, cur quæ ad principes seculares diriguntur verba in plurali potius quam singulari sint adhibenda?

Quare decentius sit principes in plurali quam singulari compellare sufficiens ratio est,

n) CC. *Un.* & *al.* sæmiligir. || greiniligir ok nytsamligir.

o) *iidem* einfalldat, margfölldut.

p) *iidem* vor trua.

q) *iidem* & *al.* þikia — margfalldot einfauldot.

r) *iidem* & *al.* Þer ma ek (þer) vel því (til) svara. || Þat má ek vel fyrir þer skíra. || Þat er nóg efni til svara.

n) sømmelige. || tydelige, fornuftige og nyttige.

p) vor Troe.

q) synes.

r) Derpaa kan jeg vel svare (dig) det. || Det kan jeg meget vel forklare for dig. || Det er Materie nok til Svar.

ríkismanna met margfalldo atkvædi helldur enn einfalldo, at hæveſkir menn hafa þat fundit fyrir aundverdo, ok hefir þat ſidan *s*) ſnuizt til ſidvenio met allom vitrom maunnom ok hæferſkom, þeím *t*) til ſæmdar, er vit er mælt, ok til þeſs *u*) ero komnir at þiggia ſæmdar atkvædi. Enn þetta efni fundo þeir til, er fra aundverdu ſkipado þeſſum atkvædum, at ríkismenn ero eigi ſem einhver annara, ſá er fyrir ſer einum ber áhyggiu ok ſinu hyſki *x*), ok á fyrir *y*) fá menn ſvaur at veita. Enn haufdingiar *z*) bera áhyggiu fyrir aullum þeim er undir þeim ero, at þionuſtu, eda ſva at velldi, at hafa þeir eigi

bæder talt til ſtore Folk, med et mangfoldiget, end med et enkelt Udtryk, at artige Folk have fundet det ſaa fra Begyndelſen af, og at det er ſiden s) blevet til en Sædvane blant alle viiſe og artige Folk, t) dem til Ære, til hvilke der tales, og ſom ere u) berettigede til at nyde en hæderlig Tiltale. Men denne Aarſag havde de for Øine, ſom af Begyndelſen anordnede diſſe Udtryk, at ſtore Herrer ere ei ſom enhver anden, der aleene paaligger Omſorg for ſig ſelv, og for x) ſine Huusfolk, og haver ikkun at ſvare for faa Menneſker. Thi ſtore Herrer z) paaligger Omſorg for alle dem, ſom ere under dem, i Tieneſte eller Myndighed, og have de ei aleene

eſt, quod mos iſte a multis retro ſeculis virorum ſit inventum bene moratorum, qui poſtea apud ſapientes quosqve & urbanos inolevit, eorum, cum qvibus ſermones miſcemus, & digni habentur honorifica compellatione, honori accommodatus indicando. Antiqvitas vero, qvæ hunc loqvendi modum invexit, hanc dicti inſtituti rationem allegare potuit, nimirum, qvod principes viri non ſint ejusdem conditionis ac cæteri, qvi ſibi tantum aut exiguæ familiæ proſpiciunt, paucorum in ſe tutelam recipientes; cum illi contra omnium qva

s) CC. *Un* til ſidar lagz, med öllo ſtormenni ok kúrteiſu fólki (tilſnuizt med öllom ríkismönnom).

t) *iidem* ſem til ſæmdar er fyrir mælt.

u) *iidem* er kominn.

x) *al.* huſi.

y) CC. *Un.* fám mönnom.

z) *iidem* á at bera.

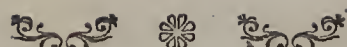
s) vedtaget ſom en Skik, iblant alle fornemme og artige Folk (blant alle ſtore Folk).

t) ſom man vil beviiſe Ære i ſin Tale.

u) er berettiget.

x) Huus.

z) bør at drage.

eigi eins manns ſvaur i munni, helldur eigu þeir fyrir marga ſvaur at veita. Ok ef godur haufdingi fellur ifrá, þá er eigi ſem eins manns miſſi, helldur er þat *a*) mikil miſsa allum þeim, *b*) ſem af hanom *c*) tóko upphalld eda ſæmdir, ok er ſem allir verdi minni fyrir ſer ſidan, er þeir miſſa haufdingia *d*) ſíns, enn þeir vorú ádur, medan hann lifdi, nema þvi at eins, at ſá komi annar i ſtadinn, er þeim ſe jafnvelviliadur ſem hinn er fráfell. Nu met þvi at haufdingiar hallda upp *e*) med mörgum hvarttveggia ſæmdum ok anſvaurum ok margfalldri áhyggiu, þá er þat vel tilleggiandi þeim til ſæmdar, at kenna þá met margfaulldo atkvædi i allri rædu,

aleene een Mands Svar i Munde, men de bør meget meere ſvare for mange. Og om en god Herre falder fra, da er det ikke, ſom der miſtes een Mand, men det er et ſtort Tab for alle dem, ſom b) finge c) af ham Ophold eller Ære, og er det ſom de alle bleve ringere, fra den Tid, da de miſte deres Herre, end de vare før, medens han levede, uden aleene, at der kommer en anden i Steden, der kan være dem ligeſaa bevaagen, ſom hin, der faldt fra. Efterdi da ſtore Herrer e) vedligeholde for Mange baade Ære og Anſvar, og mangfoldig Bekymring, da kan det vel tillægges dem til et Slags Ære, at nævne dem med mangfoldige Udtryk, i al f) den Tale, ſom behøver at g) føres til dem, af

qua honores qua miniſteria ſubditorum curam gerant, non unius ſed multorum cauſam defenſuri; unde ſi bonus princeps amittitur, non amittitur velut unus homo, ſed ſummam jacturam faciunt quotquot fortunam & dignitates ſuas eidem acceptas ferebant, adeoque, ubi principem amiſerunt, minoris, quam dum vixerat, videntur eſſe commatis, niſi ſuccedat princeps, qui iis æque benevolus ſit ac anteceſſor. Jam vero cum principes variis dignitatibus præpolleant, multorum ſaluti invigilent, plurimisque diſtrahantur curis, merito eorum honori debetur, ut in omni colloquio per pluralem numerum denominentur ab

a) CC. *Un.* mikill miſſer.
b) *iidem* er hann veitti upphalld eda ſæmd.
c) *iidem* hafa.
d) *iidem* ſinn.
e) *iidem* mugnum med. *al.* mörgum mönnum hvortt. i anſvörum ok ahyggium.

b) han meddeelede Underholdning eller Værdighed.
c) have.
e) opholde Almuen med. || underſtøtte mange Mænd baade i Anſvar og Bekymringer.
f) al Tale om det, ſom beh. at ſiges.
g) ſtiiles.

rædu, þeirri *f*) er til þeirra þarf at *g*) ræda, af þeim, er smærri ero ok minni fyrir ser. Enn þesser lutir ero þeir enn, er þá varo tilfunnir eda hugleiddir er þetta var fyrsta sinni til sidar tekit: at Kongar eda adrir ríkismenn þá ero eigi einir saman i rádagiaurd sinni, helldur hafa þeir met ser marga adra vitra menn ok gausga, ok *h*) man þá sua synazt, ef til haufdingia *i*) verdur mælt medr margfaulldo atkvædi, at þá se eigi til Kóngs eins mælt, helldur til allra þeirra, er i *k*) rádagiaurd ero met hanom, ok hanns ero rádgiafar.

Ek gat þess ok nockvot i hinu fyrra ordi, at þu skallt vidr þvi siá, at*) þu margfalldir *l*) eigi aunnr þau *m*) atkvædi, er

af dem som ere ringere, og mindre af Anseelse. Men disse Ting ere der endnu, som bleve udfundne eller betænkte herom, da dette blev første gang antaget til en Skik: at Konger og andre regierende Herrer ere ikke eene om deres Raadslutninger, men de have hos dem mange andre viise og fornemme Mænd, og h) kan det derfor synes saa, om der i) bliver talt til en stor Herre med mangfoldiget Udtryk, som der da ei blev talt til Kongen aleene, men og til alle dem, som ere paa Raad med ham, og som ere hans Raadgivere.

Jeg rørde det og noget i det forrige Svar, at du skal vogte dig for det, at *) du ikke mangfoldiger l) andre m) Udtryk, som

ab iis, qvi inferiores sunt & minus valent. Accedit; quod cum mos iste primum introductus fuit, seqventia qvoqve in considerationem venerint; Rex, videlicet, & alii principes non soli consultant, sed sapientes & generosos viros suis consiliis adhibent, adeoqve, si in plurali numero Rex compelletur, vero simile erit, non solum Regem, sed consiliarios illius, & omnes qvi ejus consiliis adsunt, compellari.

Superius quoqve monui, de te in plurali numero ut caveas loqvi, ne illi, cum quo verba

f) CC. *Un.* & *al.* frá þvi er, *al.* þá er.
g) *iidem* taka.
h) *iidem* má þat.
i) *iidem* er.
k) *iidem* rádagerdum.
*) *iidem* at margfallda.
l) *iidem* engi þau.
m) *iidem* ord.

h) maae det da agtes.
i) tales.
*) mangfoldige.
l) noget af de.
m) Ord.

er til þín horfa *n*), at eigi virdir þu þik jafnann hinum, er þu rædir vidr, ok meiri er enn þu. Enn þó at þu rædir vidr jafnmaka þinn, edur *o*) minna mann, enn þu ser, þá ber þer ecki siálfum at *p*) sæma þik met margfalldado atkvædi. Þat skalltu ok varazt, ef þu ert staddur fyrir ríkismaunnum, at þu *q*) verdir eigi símálogur *r*) i þinni rædu, þviat *s*) ríkismenn ok allir vitrir menn reidazt vid símæli *t*), ok *u*) þykia leid vera, ok einkis verd, *x*) nema heimsku. Sua ok, ef þu skallt nockora rædu framflytia, hvart sem helldur vardar sialfum *y*) þer, edur audrum

som sigte til dig selv, at du ikke skal agte dig lige med den, du taler med, og som er meere end du. Men om du end taler med din Ligemand, eller med en ringere Mand, end du kandst være, da bør det dig dog ikke, at p) ære dig selv med mangfoldiget Udtryk. Det skal du og vogte dig for, om du taler med store Herrer, at du ei bliver r) vidtløftig i din Tale, thi s) store Herrer og alle viise Mænd forternes ved Ordgyderie, og u) holde det for kiedsommeligt, og intet værdt at agte, uden for en Taabelighed. Ligesaa og, om du skal føre nogen Tale, enten den gielder y) dig selv eller andre, da før den tydelig,

verba facis, & te superior est, parem temet jactare videaris; & quamvis cum æquali aut inferiore sermocineris, de te in plurali ne loqvaris. Caveas insuper, ne, quoties tibi res est cum potentioribus, multiloqvio sermonem tuum ingratum reddas, principes enim viri & sapientes, audita loqvacitate, quam nullius faciunt, stultitiæqve interpretem existimant, iram & tædium concipiunt. Præterea si quid tui aut aliorum gratia tibi exponendum est, fac vere & distincte, cohærente, sed brevi oratione & verbis paucissimis

n) CC. *Un.* & *al.* hæfa, koma, heyra.
o) *iidem* þer minna mann.
p) *iidem* virda. *q*) *iidem* verir — á.
r) 2 *chart.* símáll.
s) CC. *Un.* rikir menn.
t) *iidem*, *al. M.* & 2 *ch.* simælgi.
u) *iidem* & 1 *ch.* þikir leidint. 3 *ch.* simælgi, ok hafa hana leida, ok virda einskis, ok eigi nema heimsku.
x) *iidem* utan. *y*) *iidem* Kongi.

p) selv at give dig Anseelse.
r) snaksom: den som bruger mange Ord om een Ting; egentligst den, som igientager ofte det samme.
s) fornemme Mænd.
u) synes det kiedsommeligt. || have Afsky for det, og agte det for Intet, uden for en Taabelighed.
y) Kongen.

adrum maunnum, þá flyt ſkilviſliga, ok þó met ſkiótri rædu, ok z) ſem færſtum ordum; þviat ſua mikill málafiaulldi kemur jafnan fyrir Kong. ok adra ríkismenn, a) um margfalldar naudſyniar manna, at eigi meigu þeir, ok b) eigi fá þeir lunderni til, at met driugri c) ok langri rædu ſé talat um d) hit ſama mál. e) Enda er þat ſannazt, ef madur er f) ſniallur ok tungumiukur, þá er hanum g) audveldt at flytia ſína rædu met ſkiotu máli ok fám ordum, ſua at hinum ſkilizt vel, er ſvara ſkal. Enn ef madur er h) eingi mælſkumadr, eda helldur uſniallur i) at máli,

delig, og dog med hurtig Udtale, og z) de allerførſte Ord, thi der kommer idelig ſaa ſtor en Mængde af Sager for en Konge og andre ſtore Herrer, a) om Underſaatternes mangfoldige Fornødenheder, at de faae ikke Stunder, b) have og ikke Sind til, at der, med c) en udførlig og lang Tale, ſkal tales om d) den ſamme Sag. Det er og e) det visſeſte, at om en Mand er f) hældig i ſine Udtryk, og haver en bøielig Tunge, da er det ham let, at fremſætte ſin Sag med haſtig Tale og faa Ord, ſaa at hin, ſom ſkal beſvare, fatter den ganſke vel. Men derſom En er ingen h) Taler, eller meget meer i) ubeha-

mis perores; nam tot cauſæ, incolarum regni ſalutem ſpectantes, ad Regem & principes deferuntur, ut animum non inducant, nec inducere debeant, prolixis orationibus & tautologiis vacare: & profecto: Si quis eloqvens fuerit, & ad res exprimendas promptus, conciſa oratione & paucis verbis adhibitis, totam rem luculenter adeo proponet, ut qui reſpondere debet, probe intelligat. Verum ſi eloqvens non fueris, vel ad dicendum inep-

z) *CC. Un.* & 4 *cb.* ſamföſtum.
a) *iidem* fyrir.
b) *iidem* ok fyrir engann mun.
c) *iidem* driugum eda laungum ordum.
d) *iidem* eitt.
e) *iidem* Er ok þat ſatt.
f) *iidem* ſniallr i máli (at rædu ſinni); ok (ord-) tungu-hvaſs.
g) *iidem* hægt.
h) *iidem* ecki mælſkumadr mikill.
i) *iidem* i.

z) ſammenhængende.
a) formedelſt.
b) og paa ingen Maade have de.
c) overflødige eller mange Ord.
d) een.
e) en Sandhed.
f) ſnild, tydelig i ſin Udtale, og fyndig (ſtærk) i ſine Udtryk.
h) ſtor.
i) haver ſlet Mæle.

máli, þá er *k*) þvi betra, er hann hefir ſkemra erindi *l*) i munni; þviat giaura má *m*) madur nockur ſkil á *n*) fám ordum, ok leyna ſuá uſnilld ſinni, fyrir þeim, er *o*) hun er eigi kunnug; Enn ef hann giaurir *p*) lángrædt, þá man hann þykia æ þvi uſniallari, ſem hann talar lengra *q*).

Nu ero ſlíkir lutir ok margir adrir *r*) þvílíkir, edur ſtærri, þeir er manni væro *s*) naudſynligir, at verda vel aſkynia ok nema *t*) heima, fyrr enn hann gángi miök fyrir *u*) ſtórhaufdingia i vidrædo vit

behagelig i ſin Udtale, da er det des bædre, jo kortere l) Ærende han haver i Munde; thi m) man kan dog nogenledes n) giøre Reede for faa Ord; og ſaaledes ſkiüle ſin Mangel i at tale, for dem, ſom den er ikke o) bekiendt: Men om En p) giør ſin Tale vidtleſtig, da vil han viſt nok ſynes alt meer og meer uſkikket til at tale, jo q) længere Tale han fører.

Saadanne Ting ere der nu, og mange r) andre deslige, eller endnu vigtigere, ſom kunde være s) nødvendige for En, at faae Indſigt i, og lære t) hiemme, førend han ſkal meget gaae for ſtore Herrer, til Samtale

ineptus, confert, ut qvam breviſſima oratione rem exſeqvare; paucis qvippe verbis animi ſenſa exprimere licet, & ſic ignaros imperitiam tuam celabis: Si vero juſto longiorem orationem habes, eo ineptior putaberis, quo es prolixior.

Hæc & idgenus plura domi prius addiſcere debet, qvam principibus viris ſe ſiſtat, qvi bene moratis accenſeri ſtudet: & hinc concludes, qvam moribus ornati, multiplicique

k) CC. *Un.* þeſs betur.
l) *iidem* ok minna (um ſin örendi).
m) *iidem* hann þó.
n) *iidem & 5 cb. add.* med, *vel* í.
o) *iidem & 3 cb.* eigi ær kunnict *vel* er ukunnikt er. *p*) *iidem* langmællt, langt mal.
q) 3 *cb.* lengur.
r) CC. *Un.* þvi um licir. || fleyri.
s) *iidem* nytſamleger.
t) *iidem* fyrr enn hann fer heiman edur hann gangi (gengur).
u) *iidem* ſtora höfdingia eda herra.

l) og mindre Tale han fører (jo korter han udlader ſig om det han haver at tale om).
m) han kan dog vel.
n) giøre ſig forſtaaelig med eller i.
o) bleven bekiendt. || ſom den er ubekiendt.
p) holder en lang Tale.
q) længer han taler.
r) af ſamme Slags. || fleere.
s) nyttige.
t) for han drager hiemmen fra, eller ſkal gaae (gaaer).

vit þá, ef hann vill ſnotur heita. Ok máttu *x*) af ſlíku marka, hverzo ſidugir ok margvitrir þeir eigu at vera, i ſinni medferd ok hæferſkü, er jafnan *y*) eigu vera nær Kongi i allum ſæmiligum *z*) ſamviſtum, þar ſem *a*) vitrum maunnum ſynizt *b*) ſua, ſem madr ſe eigi vel *c*) förr at gánga fyrir Kongs andlit, til þeſs at ræda vit hann, nema hann kunni vel alla þeſſa luti, er nu haufum ver umrædt, nema hann ſe met allo þorpari, ok ſkyli hvarki virda hann ne telia met hæferſkum mönnum, *d*) utan met þorparum rettum. Enn þó ſkalltu þat vita, at *e*) margir verda þeir met Kongi ſtaddir

tale med dem, om han vil kaldes velartet. Og x) deraf kandſt du ſlutte, hvor ſædelige og mangkyndige de bør være, i deres Opførſel og Artighed, ſom altid ſkulle være y) en Konge nær i alle hæderlige z) Samqvemme, a) eſterdi det ſynes b) viiſe Mænd, ſom En ikke er c) vel i Stand, til at gaae for en Konges Anſigt, for at tale med ham, uden han forſtaaer vel alle diſſe Ting, ſom vi nu have talt om, med mindre han ſkal være aldeeles en Tølper, og man hverken ſkal agte eller regne ham iblant artige Folk, men d) blant rette Tølpere. Dog maae du vide det, at der e) ere mange af dem, ſom opholde ſig hos en Konge i mange Aar, der f) vide

que inſtructi debeant eſſe, quæ vitæ eorum pragmaticæ & homileticæ inſerviat, ſcientia, qui Regi ſemper adeſſe debent & cum illo decenter converſari; unde prudentioribus minus tutum videtur, in conſpectum Regis prodire, aut cum illo colloqui, niſi hæc omnia, quæ jam attulimus, exacte teneant, alioqvin merum rus eſſent, bene moratis non annumerandi, nec eorum honore dignandi, male feriatis potius & inficetiſſimis accenſendi. Scias denique multos, etiam ex ſatellitum numero, cum Rege verſari multos annos, qui aut

x) CC. *Un.* á.
y) *iidem* ſkulo vera med.
z) *iidem* & 2 *ch.* medferdum.
a) *iidem* þviat.
b) *iidem* & *al.* litz eigi vel ſært.
c) *iidem* tilſær, tilſallinn.
d) *iidem* (helldur med) enn rettum þorp.
e) *iidem* margr er ſa ſtaddr.

x) derpaa (paa ſligt) kandſt du mærke, kiende, erkiende. y) hos eller om en Konge.
z) Forretninger (al hæderlig Omgang).
a) thi.
b) fornuftige Folk agte det ei vel giørligt.
c) ſkikket. d) meget meere.
e) er mangen en, ſom opholder ſig.
f) vide ikkun lidet af Hof-Sæder.

ir marga vetur, er *f*) af þessum lutum vita *g*) annattveggia lítit edur alls ecki; ok jafnvel hendir þá þat, er hirdmanna naufn bera, ok *h*) nágaunglir skylldo Kongi vera, sem hina er, smærri naufn bera, ok *i*) ná fialldan at siá Kóng; ok *k*) máttu af þvi um slíka *l*) rædt hafa, sem nu taladum vid um, þá er þu svaradir sua fyrr i ockarri rædo, at þer *m*) þokto þeir ecki betr sidadir, edur *n*) hæferskari, er frá *o*) hirdum komu, edur varla sua, sem hinir, er ecki *p*) haufdo komit til hirdar; ok svaradi ek þer þá *q*) saunno imoti, at hver

vide af disse Ting, enten lidet eller slet intet; ja dette hænder ligesaavel dem, der bære Drabanters Navne, og h) skulde være nær omkring en Konge, som hine, der have ringere Æretitel, og i) komme kun sielden til at see Kongen; og k) maae du derfor have l) talt om saadanne, som vi nu sidst mældede om, da du før i vor Tale svarede saaledes, at de syntes dig ikke bæder skikkede, eller n) artigere, som kom fra o) Hoffene, eller neppe saa vel, som hine, der aldrig p) havde været til Hove; og svarede jeg dig da q) det derpaa, som og er sandt, at hver den, som vil

aut penitus ignorant ista, vel primoribus tantum labris degustarunt, quinimo, melius morati non sunt, quam qui in inferioribus subselliis constituti rarius videre Regem possunt; in tales satellitum optime quadrat, quod, cum in hac materia tractanda fuimus, superius dixisti, nimirum: tibi vix ac ne vix quidem melius moratos, qui aulam relinquunt, videri, quam qui aulicis nunquam fuerunt annumerati: & huc etiam pertinet quod tibi regesse-

f) CC. *Un.* at lítit kunna i hoffidum.
g) *iidem* annathvert fatr.
h) *iidem* nærgönglir skolo vera.
i) *iidem* oc (va) sialdan sea.
k) *iidem* kemur þar at þinni rædu, at margr kemr uvís fra Kongi, ok eigi betr sidadr eda hæverskari, enn þeir er ecki koma til hirdar.
l) *iidem & al.* rett hafa talat.
m) *al.* þækti. *n*) CC. *Un.* hofkari.
o) *iidem* (hirdinni) hirdu Kongs koma.
p) *iidem* komu.
q) *iidem* & 2 *ch.* saumo moti.

h) skulle.
i) see Kongen kun (meget) sielden.
k) da indtræffe det, som du sagde før, at mangen En kommer vankundig fra en Konge, og ikke bædre i Sæder eller artigere, end de, som aldrig komme til Hove.
l) rettelig.
n) flinkere.
o) Hoffet. || en Konges Hof.
p) vare komne.
q) det samme derpaa eller paa samme Maade.

hver sá er *r*) vel vill vera (sidadr) i sinni *s*) medferd, þá þarf hann at varazt slíka fáfrædi, sem þeir hafa, er eigi vitu hvat *t*) skaumm er, eda hvat sæmd er eda hæferska, ok eigi *u*) nema godra manna *x*) ok hæferskra medferdir, þó at þeir *y*) se hvern dag fyrir augum ser.

Þat er víst, at ek *z*) man þá fundit hafa, er *a*) frá hird hafa komit, er annattveggia *b*) leyndo slíkum sidom, þó at þeir kynni, sem nu hafi þer umrædt, eda elligar *c*) hefir sua verit sem ek sagda, at þeir hafa ecki ordit áskynia slíkra luta. Enn þat er þó ecki undarligt, at þeir er fáfrodir ero heima, edur *d*) uspur-

vil være r) vel (sædelig) i sin s) Opførsel, behøver at vogte sig for saadan en Vankundighed, som de ere i, der ikke vide hvad t) der er Skam, eller hvad der er Ære eller Artighed, og u) lære ikke gode x) og artige Folkes Opførsel, om de end y) saae den hver Dag for deres Øine.

Det er en Sandhed, at jeg z) maae have truffet nogle, som a) vare komne fra Hove, der enten have skiult det Slags Sæder, som I nu haver talet om, om de end have forstaaet dem, eller og, at det c) haver været som jeg sagde, at de have ikke faaet Indsigt i slige Ting. Det er og ikke underligt, at de som ere faakyndige eller uspørsomme

regesseram: nimirum, quod, qui prudenter sese gerere cupit, eorum inscitiam devitet, qui nesciunt, quid decus sit, quid dedecus, aut urbanitas, nec bonorum & urbanorum mores, quamvis eorum obversentur quotidie oculis, addiscunt.

Certum est, quod nonnullos aulicorum videre mihi contigerit, qui aula relicta elegantiam morum vel dissimulaverunt, vel hujus, ut antea dixi, rudes fuerunt. Cæterum mirum non est, quamvis qui domi imperiti & minus quam par est curiosi latent, exi-

r) CC. *Un.* sidsamr. *s*) *iidem* atferd.
t) *iidem* þeir skulo.
u) *iidem* vilia nema godra manna atferdir.
x) *iidem* sidu eda hæverskar.
y) *iidem* siái, liti.
z) *iidem* man mik (mun þá sed hafa).
a) *iidem*, *M.* & 3 *cb.* þo at þeir hafi frá hirdum.
b) *iidem* annathvert. *c*) *iidem* hafi.
d) *iidem* ok uspurulir.

r) sædsom. || beskeden.
s) Omgang.
t) de skulle.
u) ville ikke lære gode Mands Levemaade.
x) Mænds Sæder eller artige Opførsel.
y) see.
z) erindrer mig at have (maae have seet nogle).
a) skiønt de vare komne.
c) maae have.

uſpuraþir, at þeir viti e) af ſlíkum lutum fátt edur ecki. Enn þat f) er undarligra, er þer ræddut um ríd g), at þeir ſe margir met Kongi lengi *), ok hanom h) nágaunglir at þiónuſto, ok verda þó eigi áſkynia hvat hæferſka i) er, edur hvat hirdſidir ero; ok vil ek fyrir þvi þeſs ſpyria ydr, hvat k) þeim velldur, er þer buduþ mer at varazt þeirra fáfrædi? Eda hvi man Kongur hafa þá nágaungla ſer i þiónuſtu, er eigi vilia lifa met fagrum ſidum, ef hann er ſiálfur hæferſkur l) eda ſidugur; þviat ek hugda, ef Kongr væri ſidgodur oc hövæſkr, at allir mundu ſidazt af hanum, ok

ſomme hiemme, at de, ſiger jeg, e) vide lidet eller intet af ſlige Ting. Det f) er derimod underligere, ſom I for kort ſiden g) talede om, at der ere mange en lang Tid hos en Konge *), og nær om ham i Opvartning, og blive dog ikke kloge paa, hvad Artighed er, eller hvad Hof-Sæder ere; og derfor vil jeg ſpørge Eder om det, hvad k) dem er i Veien, efterdi I befalede mig at vogte mig for deres Ukyndighed? Eller hvi vil en Konge have dem nær omkring ſig til Opvartning, ſom ikke ville leve med ſmukke Sæder, om han ſelv er artig eller ſædelig; thi jeg havde tænkt, at om Kongen var ſædelig og artig, at alle da maatte dannes efter ham til gode

exiguam horum aut prorſus nullam notitiam habeant; quæ autem de ſatellitio Regio dixeras, majorem ſtuporem mihi injiciunt, nimirum, quod multi ſatis diu cum Rege converſentur, eorum ſi miniſteria ſpecto Regi ſatis propinqui, qui tamen quid urbanitas, quid aulici mores ſint, non ſapiunt; unde quæſo, quo tandem ſidere afflati ſunt, quorum inſcitiam vitare mihi præcepiſti; & cur Rex, ſi urbanus eſt & bene moratus, eorum miniſterio & converſatione velit uti, qui morum elegantiæ operam non navant; ut enim ad

e) *CC. Un.* nemi.
f) *iidem* litz mer.
g) *iidem & al.* hird, ſid.
*) *iidem* at þeir kunno eigi hirdſido retta.
h) *iidem* nálæger.
i) *iidem* hövælki.
k) *iidem* þvi.
l) *iidem* ok ſidgodr.

e) lære.
f) ſynes mig
g) ſagde om Hoffet, om Sæderne.
*) og forſtaae dog ikke retſkafne Hof-Sæder.
k) der er Aarſag dertil.

ok hann mundi ecki miök vilia elska *m*) usiduga menn, ok kynduga.

Þat kann *n*) tilbera, at sá bondi, er vanur *o*) er godu braudi ok hreinni fædzlo, þurfi nockot sinn at blanda *p*) sádum vit braud *q*) sitt ok hióna sinna, til þess, at þá *r*) verdi driugara enn adr, ok verdur hann þá naudugur at taka met samum þackum slíka fædzlo *s*) sem hann fær þá, sem fyrr tók *t*) hann góda fædzlo ok hreina, ok *u*) velldur slíkum atburdum þráungvar *x*) naudsyniar, enn þat er uáran. Enn árgalli verdur met margu atkvædi ok háttum. Þat *y*) er stund-

gode Sæder, og at han vilde ikke holde meget af usædelige og lumpne Folk?

Det kan vel hænde, at den Bonde, som er vant til godt Brød og reen Føde, kan behøve nogen Tid at blande p) Saader q) iblandt hans og hans Tyendes Brød, til den Ende, at r) det da skal blive drøiere end før, og maae han da, mod sin Villie, tage, med samme Taknemmelighed, saadan en Føde, som han da faaer, som han før tog t) god og reen Føde, og u) volde slige Tildragelser trængende x) Nødvendigheder, og det er Uaar. Men Dyrtid kan blive med mange Omstændigheder, og paa mange Maader. Under-

ad Regis exemplum aulam componi, ita infectos homunciones a Rege diligi non putarem.

Accidere potest; ut paterfamilias, qui bono pani purisque cibis adsvetus est, interdum furfures pani, qvi ei & domesticis apponatur, commiscere necessum habeat, ut majorem panis hoc pacto copiam habeat, quem vel invitus æqve boni consulere tenetur, ac bonum illum & non confusum, quo prius abundavit: Sunt in causa arctæ res, quæ annonæ difficultatem pariunt. Annonæ vero charitas diversas ob causas evenire solet; nam

Ss

m) *alii:* usidamenn.
n) CC. *Un.* til at bera. *o*) *iidem* van.
p) *iidem* agnar eda sadar.
q) *iidem* bædi sialfs sins eda.
r) *iidem* se driugare fæzla. || driugara til fædzlo.
s) *iidem* fædu. *t*) *iidem* & *al.* hafdi.
u) *iidem* vallda sliku.
x) *iidem* nauder.
y) *iidem* kenn stundum til at bera.

p) Avner eller Saader (Skaller af Korn).
q) baade i sit eget, eller og.
r) det da skal være en drøiere Føde. || drøiere til Føde.
t) havde, nød.
u) foraarsage sligt.
x) Fornødenheder (en trængende Nød).

ſtundum, at uáran verdur a zz) korni, ok gefur þó z) jaurd gras ok hálm, enn ſtundum gefur hun hvarki. Þat er ok ſtundum at jaurd gefur a) ærinn ávauxt ok gódann, ok meigu menn þó eigi niota, þviat uáran b) er þá i lopti, ok c) ſpillir vedrátta aullum ávexti i þann tíma d) er hirdá ſkylldi; enn ſtundum ſpillir ſkiadak þó at e) ærinn ſe ávöxtur ok góð vedratta. Sua kann ok ſtundum verda, at allir ávextir jardar ſtandi met f) hinum bezta blóma ârgallaláuſir, ok ſe þó mykit g) uáran i bui mannz eda

Undertiden y) er det, at der bliver Misvæxt paa z) Korn, og giver dog z) Jorden Græs og Halm, men undertiden giver den ingen af Deelene. Det er og undertiden, at Jorden giver a) tilſtrækkelig og god Frugt, og kunne Folk dog ikke have Gavn deraf, thi b) Uaaret er da i Luften, ſaa at Veirliget fordærver al Afgrøden, den Tid den d) ſkulde høſtes; Men undertiden er Ukrud †) til Hinder, ſkiønt e) Frugten er overflødig og Veirliget godt. Det kan og undertiden ſkee, at alle Jordens Frugter ſtaae f) i den beſte Flor, uden al Slags Misvæxt, og der dog

vam interdum ſata emarceſcunt, quamvis terra gramen & ſtipulam producat, quæ tamen non raro unacum ſatis ſtrangulantur. Interdum bonorum fructuum ſatis terra producit, qvi tamen uſui non ſunt, ob corruptum aëris flatum & inde natas procellas, qvi & ideo in meſſe corrumpuntur; Nocet ſubinde ſideratio qvædam, licet frumenti ſat ingens ſit proventus, commodaqve aëris temperies. Interdum, licet omni fructuum genere

zz) *unus* jördo & korn *male.*
a) CC. *Un.* yfrinn, mikinn.
b) *Membr.* & 2 *ch.* vatn.
c) CC. *Un.* ſpilla vædr allum ávoxtum.
d) *iidem* ſem hirda ſkal.
e) *iidem* yrnir ſe ávæxter.
f) *iidem* & *al.* einum.
g) *iidem* mikil.

y) kan det hænde.
zz) Jorden, og giver dog Kornet.
a) overflødig, megen.
b) da er der Vand.
d) den ſkal bierges.
e) Frugterne ere overfl.
f) ſaa godt ſom i den beſte (lige).

†) Saaledes læſe alle de beſte; andre have Skadi (Skade) og Skyadögg (Skye-Dug). Hr. Einerſen tager det for alt for ſtærk Soel, hvorved Kornet ſkilner bort; men det ſynes rimeligſt, at det betyder det Slags Ukrud i Agrene, ſom endnu ſkal være bekiendt paa ſine Steder i Norge, under Navn af Skiak eller Siak; thi det kan vel aldrig betyde det Slags Søe-Taage eller Skodde, ſom ſaa meget ſkader Kornet paa viſſe Steder i Norge, ſee Søndm. B. 1 D. p. 328.

eda kvikfenadi, eda i hafi eda i vautnom, eda *h*) i veidiſtaudum. So kann ok ſtundum at verda, ef eigi vill vel, at allir þeſſir árgallar berazt iſenn *i*) til handa, ok verda þá met mönnum jafndyrar *k*) ſádar eda dyrri, enn ádur var hreint korn ok gott, medan ár *l*) var. Þeſſir aller árgallar, er nu ero taldir, muno virdazt mikil *m*) þraungſl hverio landi, þvi er þeir kunno til at koma, ok náliga *n*) man vera kallat landaudn, ef allir koma iſenn, ok ſtanda eina þriá vetur.

dog kan være et ſtort Uaar i en Mands Huusholdning, eller Kreature, eller i Havet, eller i de ferſke Vande, eller h) ved de Steder, hvor Fiſkerie falder. Undertiden kan endog det hænde, om det ei vil gaae vel, at alle diſſe Mangler i Aarets Grøde i) falde ſamtlig paa Haanden, og blive da Saader ligeſaa dyre eller dyrere iblandt Almuen, end reent og godt Korn var tilforn, l) ſaalænge der var god Tid. Alle diſſe Slags Uaar, ſom nu ere opregnede, maae agtes ſom en ſtor m) Trængſel for ethvert Land, ſom de kunne falde paa, ja n) det vil noget nær blive kaldet en almindelig Ødelæggelſe, om de komme alle paa eengang, og ſtaae en 3 Aars Tid.

Nu | Endnu

genere tellus abundet, & ſata læta ſine qvodam detrimento exſurgant, fieri ſolet, ut remfamiliarem incommoda qvædam premant, cum vel pecora tabes qvædam exedat, vel lues mare flumina & piſcinas perreptet. Interdum hæc annonæ mala in unum coëunt, & tum filiqvæ carius veneunt, qvam, cum laxior erat annona, frumentum purum & bonum. Horum, qvæ jam recenſuimus, penuria ubi acciderit, cuivis regioni non mediocrem cladem inferet, & ubi hæc mala, agmine velut facto ſimul coincidunt, & per triennium durant, vaſtitatem regionibus minantur.

Ss 2 | *Super-*

l) CC. *Un.* allzkyns væide (öllum veidiſkap).
i) *iidem* ſenn. *k*) *iidem* ſader.
l) *iidem* er *vel* medan hardt er ærit.
m) *iidem* þröngd.
n) *iidem* má kalla lannz audn.

h) i al Slags (al) Fangſt.
i) komme paa eengang.
l) da. || medens der er haardt Aar.
m) Tvang, Byrde.
n) man kan noget nær kalde det.

Nu er sá einn árgalli utaldr, er miklu er *o*) þyngri einn enn *p*) allir adrir, þeir er nu talda ek: *q*) Ef uáran kann at koma i fólkit siálft, er byggir landit, eda enn helldur, ef *r*) uáran kemur i sido þeirra ok mannvit eda medferdir, er giæta *s*) skyldo stiórnar landzens; fyrir þvi at margt liggur til *t*) hiálpar þvi landi, *u*) er uáran *x*) kemur á, ef á þeim laundum er gótt ár, er ihiá liggia, ok *y*) væla vitrir menn um. Enn ef uáran *z*) kann verda á folkinu, eda sidum landzins, þá standa þar *a*) af myklu stærstir skadar; þviat þa *b*) má eigi

Endnu er dog det Slags Uaar uberegnet, som eene er meget tyngere, end p) alle de andre, hvilke jeg nu opregnede: Om q) der kan komme Uaar paa det Folk selv, der beboer et Land, eller endnu meer, om der kommer Uaar i deres Sæder og Indsigt, eller Behandling, der skulde s) passe paa Landets Bestyrelse; thi der kan være adskilligt t) for Haanden, til Hielp for det Land, som u) Uaar x) kommer i, om der er god Tid i de Lande, som ligge i Nærværelsen, og kloge Mænd y) have Haand deri. Men om der z) kan blive Uaar paa Folket, eller paa Landets Sæder, da flyde deraf a) endnu langt større

Supereft una clades, nondum allata, cæteris tamen gravior: Si, nimirum, incolas regni, vel prudentiam moresqve illorum, qvibus cura reip. demandata eft, contagio invadat: nam multifariam regioni, qvæ annonæ difficultate laborat, prudentiorum confilio fuccurrere licet, fi finitimæ regiones bono anno gaudeant; cum ex adverfo, fi qva incolas & bonos mores peftis opprimit, plurimum exinde detrimenti res capiat publica; boni

o) CC. *Un.* þungari.
p) *iidem* hinir allir. || aller þæsser, er nu höfum ver talda.
q) *iidem* & *al.* er. *r*) *iidem* árgalle.
s) *iidem* skolu.
t) *iidem* radz at hiálpa. *u*) *iidem* ef.
x) *iidem* er á (ákomit).
y) *iidem* & 3 *cb.* vela; velia.
z) *iidem* værdr, er.
a) *iidem* sterker skadar af ok stærster.
b) *iidem* & *al.* þat.

p) hine samtlig. || alle disse, som vi nu have opregnet.
q) naar.
s) skulle.
t) som man kan gribe til, for at hielpe et Land.
u) om.
x) er i (er kommet paa).
y) udsøge Midlerne, giøre Anstalterne.
z) bliver, er.
a) mægtige og de allerstørste.

eigi kaupa *c*) ur audrum laundum med fe, hvarki ſidu ne mannvit, ef þat tynizt eda ſpillizt er ádr var i landinu. Enn þó at uáran komi á *d*) bæ bonda, *e*) þó adur hafi gódur verit, ok hann *f*) adur lengi átti, ok hanns frændur fyrir hann *g*), þá man hann eigi ſua mykla leido geora ſer eda reidi *h*) á bæ ſínum, at hann muni þegar ſegia hann ſer afhendann *i*), ok hirda eigi hvat afverdur; helldur man hann þat til rádz taka, ok hirda *k*) jafnvel gras ok agnir, eda enn betur, enn ádur hirdti hann gott

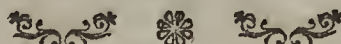
ſtørre Ulykker; thi b) da kan man ikke kiøbe for Penge, c) fra andre Lande, hverken Sæder, eller Indſigt, om det tabes eller fordærves, ſom før var i Landet. Men ſkiønt der falder Uaar paa en Bondes d) Gaard, e) uagtet den før haver været god, og han tilforn længe haver eiet den, og hans Frænder for ham, da vil han vel ei derfor h) fatte ſaa ſtor en Kiædſommelighed eller Vrede til ſin Gaard, at han da ſtrax ſkulde i) fraſige ſig den, og ikke ſkiøtte om, hvad der bliver af den; men han vil meget meere gribe til det Raad, at høſte og giemme k) Græs og

boni qvippe mores & ſapientia (qvæ in regno florebant) ſi amittantur, aliunde non redimuntur. Qvamvis difficultas qvædam annonæ villam qvandam, (fuerit licet qvæſtuoſa olim, & diu tum a colono tum cognatis ejus vel majoribus habitata) premat, non illico tantam iram & indignationem contrahet villicus, ut villam abalienet, & qvid ei deinceps accidat, negligat; ſed id conſilii potius capiet, ut gramen & paleas æqve ac

 ſar

c) CC. *Un.* af.
d) *iidem* bu.
e) *iidem & 2 chart.* þó at þeir hafi adur goder verit, *it.* þann er adur hæfir værit godr, *it.* þann er hanom hefur lengi godr þótt.
f) *al.* hann hæfir længi átt.
g) CC. *Un. & al.* hanom,
h) *iidem* leggia á bæ ſinn.
i) *al.* afendann. 2 *ch.* afvendann.
k) CC. *Un.* jamvirkiliga grös.

b) det Slags. c) af.
d) Gaardsbrug, Huusholdning.
e) ſkiønt ſaadanne have tilforn været gode. || ſaadan en Gaard, ſom tilforn haver været god. || ſom længe haver ſyntes ham god ɔ: han længe haver holdt af.
h) kaſte paa hans Gaard.
i) erklære den afhændet, forladt.
k) Urter (maaſkee iſær det Slags, ſom endnu bruges i Island til Grød, kaldet der Grøs, paa Latin muſcus catharcticus, ſee Anderſon om Isl. §. 31. og iſær Horrebow §. 21 pag. 87. ſqv.)

gott korn, ok hreint hveiti, ok næra ſua ſín híbíli, ſem hann má, þar til ſem *l*) Gud vill, at betur verdi. Met ſama hætti *m*) verdur ok Kongur at giaura, ef hann verdur fyrir þeirri naudſyn, at árgalli kemur i ſidu landſins eda mannvit manna; þá fær hann eigi ſagt ſer *n*) afhendt ríki ſitt, ok verdur helldur fyrir naudſynia ſakir at láta jafnvel yfir *o*) fávitrum, ſem *p*) ádur var látit yfir ſpekingum, medan ríkit ſtod met *q*) beztum tima ok ſidum. Nu verdur ſtundum reſſa *r*), enn ſumt *s*) at bidia til, enn ſumt at læra met kenningum *t*) nær alla vega ſem má, þar til er Gud vill at betur verdi.

Þetta

og Avner ligeſaavel eller bæder, end han tilforn forvarede godt Korn og reen Hveede, og nære ſaa ſit Huus, ſaavidt han kan, indtil Gud vil, at det ſkal blive bædre. Paa ſamme Maade m) maae og en Konge bære ſig ad, om den Uhæld tilſlaaes ham, at der kommer Uaar i Landets Sæder, eller Folkets Indſigt; han kan ikke da ſtrax n) fraſige ſig ſit Rige, men maae heller af Nød agte o) de Vanvittige ligeſaa høit, ſom de Viiſe p) før bleve agtede, ſaalænge Riget ſtod q) ved de beſte Omſtændigheder og Sæder. r) Da maae der undertiden ſtraffes, men noget maae s) bedes om, og noget igien læres ved Underviisninger, t) næſten paa alle Maader, ſom mueligt er, indtil Gud vil, at det ſkal blive bædre.

Dette

far olim & triticum colligat & conſervet, hoc pacto familiam pro virili ſuſtentaturus, donec res ejus familiaris divino beneficio reſtauretur. Similiter Rex, neceſſitatis telo adactus, ſi in regno boni mores & ſcientiæ collabaſcant, clavum regni non ſtatim deſeret, ſed quem ſapientibus, dum floruit regnum, exhibuit favorem, eundem iis, qui obeſæ naris ſunt, præſtare cogitur; adeo ut mores nunc caſtigando, nunc connivendo, nunc meliores inculcando, nunc denique aliis quibuscunque modis emendare teneatur, donec nutu divino meliorem resp. induat faciem. *Quod*

l) CC. *Un.* at. *m*) *iidem* er ok Kongr.
n) *iidem* af hendi. *o*) *iidem* fauntum.
p) *iidem* þá.
q) *iidem* blóma ſinum ok ſidum.
r) *iidem* ræſſat; *vel* at ræſſa ſumt.
s) *iidem & al.* at bída, lída.
t) *iidem* næra, locka.

m) Saaledes er og en Konge faren.
n) ſige ſig Riget af Haanden.
o) Kieltringer, ſlette Folk.
p) bleve agtede i den Tid, da.
q) i dets Flor og dets Sæder. r) noget bliver da ſtraffet. s) bie, eller bies efter, taales.
t) og nære (opælſke Sæderne), lokke allevegne.

Þetta ſkilzt mer nu vel *u*), at *x*) marga vega meigo naudſyniar mönnom til handa *y*) bera jafnvel ríkum ſem uríkum, ſua Kongum ſem kotkarlum. Nu *z*) met þvi at ſakar dæligleika ok leyfis þeſs, *a*) er þer hafit gefit mer til ſpurninga i ockvarri rædu, þá villda ek enn at þer ſkírit *b*) þeſſa rædo giörſamligar fyrir mer, ádur enn vid takim adra. Hvad *c*) ſynizt ydur um þat, hverzo *d*) þeſs ber til, at ſua ſtórir ágallar kunno at koma á mannvit manna, at allt tynizt ſaman ok iſenn, mannvitit, ok ſidir landzins? eda hvert *e*) þat tión kemr af fólkino, er byggir lan-

Dette begriber jeg nu meget vel, at x) Vanſkeligheder kunne paa mange Maader tilſlaaes Folk, ſaavel Mægtige ſom Ringe, ſaavel Konger ſom uſle Bønder. Nu, for den Fortroeligheds og Tilladelſes Skyld, ſom I haver givet mig til Spørsmaal i vor Samtale, vilde jeg endnu, at b) I ſkulle forklare denne Tale udførliger for mig, førend vi begynde en anden. Hvad ſynes Eder om det, d) hvorledes det kan foraarſages, at ſaa ſtore Uaar kunne falde paa et Folkes Indſigt, at alt tabes tillige og med eet, Indſigten og Landets Sæder? eller om det Tab kommer af Folket, der beboer Lan-

Quod Reges æque ac ruſticos, majoris perinde ac minoris commatis homines, arctæ non raro res urgeant, agnoſco: Cum autem perſvaſus ſim de tuo in me favore, mihiquè permiſeris quærere, dum ita colloquimur, quidqvid animum ſubiret, hanc materiam obſecro pluribus verbis exponas, ut eam penitus adſeqvar, antequam colloquium noſtrum ad alia ſeſe convertat. Unde qvæſo peſtis illa ortum trahit, quæ ſapientiam æque ac bonos

u) *alii:* vel ſkilz mer þat.
x) CC. *Un.* & *al.* margar.
y) *iidem* berazt, koma.
z) *iidem* fyrir ſakir dælleica (dælugleiko).
a) *iidem* ſem.
b) *iidem* ſkírdut, ſkiladit *vel* at mer væri grein á giör.
c) *iidem* litz.
d) *iidem* þat *vel* hvat til ber þeſs.
e) *iidem* ſu.

x) mange Slags Vanſk. kunne.
b) dette maatte blive forklaret for mig.
d) Hvad der kan give Anledning til det.

f) landit, eda af Kongi, ok þvi folki, er ſtiórna *g*) ſkal ríkino met hanom?

Þat er nu ſpurdir þu, *h*) þá kemur af ymiſsum lutum ok atburdum, ok þó ſkadſamligum; enn ſialldan *i*) ætla ek þó, at *k*) þeſs kyns háſkar komi *l*) at upphafi af alþido þeirri, er landit vinnur eda byggir, ef þeir væro rádſnotrir, er giæta ſkylldo *m*) met Kongi, ok væri Kongur ſialfur vitur. Enn ef Gud vill *n*) ſenda þann bardaga á eitthvert land fyrir folkſins ſynda ſakar, at ſidir ſkulu ſpillazt eda mannvit, þá ſkipar hann þvi *o*) ſkiótt, þegar hann vill, met ymiſſum atburdum. Enn þeſſi ero allmaurg dæmi,

f) Landet, eller af Kongen, og de Folk der g) ſkulle ſtyre Riget med ham?

Det, ſom du nu ſpurgde om, kommer af adſkillige Ting og Tilfælde, og diſſe dog ſkadelige; men i) ſielden tænker jeg dog, at dette Slags Ulykker komme l) af Begyndelſen fra den Almue, der dyrker eller beboer Landet, derſom de vare forſtandige, ſom ſkulde med Kongen paſſe paa Alting, og m) om Kongen ſelv var viis. Men om Gud vil n) ſende den Straf over noget Land, for Folkets Synders Skyld, at Sæder eller Indſigt ſkulle fordærves, da ſætter han det o) haſtigen i Værk, ſaaſnart han vil, ved adſkillige Aarſager. Men det Slags Exem-

bonos mores inficit & evertit; cladesne hæc ſubditis incolis, an Regi & regni adminiſtris ſua debet cunabula?

Quod jam percontaris varias cauſas agnoſcit, omnesque exitioſas: raro tamen malum hoc a ſubditis aut plebe dimanat, ſi cordati & prudentes eſſent, qui cum Rege ad clavum reip. ſedent, & ſi ipſe Rex ſaperet. Si hanc calamitatem alicui regno ob incolarum peccata Deus immittat, ita ut artes bonique mores peſſum eant, variis modis, ſtatim ac ei complacet, eam immittit. Sunt ejus rei multa, multis in locis, fortunæ novercantis

f) CC. *Un.* rikit.
g) *iidem* ſkyldi. *h*) *iidem* ſlíks — þat.
i) *iidem* & *al.* er.
k) *iidem* þeſs hattar (þeir).
l) *iidem* med.
m) *iidem* ok ſierdeilis. *n*) *iidem* færa.
o) *iidem* ſva ſkiott (þvilikt).

f) Riget.
g) ſkulde.
i) det er dog kun ſielden.
l) i deres Oprindelſe.
m) fornemmelig.
n) udføre.
o) ſaa haſtig — ſom (i Værk hvad han vil).

dæmi, er ordit hafa i *p*) ymiſſum ſtaudom, Þar ſem eigi villdi vel, at ſá einhver haufdingi, er bædi *q*) hefir verit vitur ok audugur, ok hefir haft mikla ſæmd *r*) met Kongi, ſetit ihiá rádagiaurdom hanns, ok *s*) átt mikinn lut i landſtiórnum *t*) met hanom, at ſá madur hefir vit Þat fráfallit ſínum híbílum, at hefir eptir ſik att IV. *u*) ſyni eda V., ok alla i mikilli æſko ok bernſko; Þá verdur Þegar *x*) mikill ſkadi *y*) bædi Kongi ok allu ríkinu: hefer Kongur Þá miſt góds vinar, ok margra *z*) gódra ráda, ok mikils hlífdar-vopns; enn audur hans er Þvi nærſt ſkiptur i V. *a*) ſtadi,

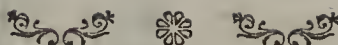
Exempler ere ſærdeles mange, ſom have tildraget ſig paa p) adſkillige Steder, hvor det ei vilde gaae vel, at en ſaadan Herre, ſom baade q) haver været viis og bemidlet, og haver nydt ſtor Ære r) hos en Konge, ſidet i hans Raad, og s) taget en ſtor Deel i Regieringen med ham, at ſaadan en Mand, ſiger jeg, er i den Tilſtand falden fra ſit Huus, at han haver havt efter ſig 4 eller u) 5 Sønner, og alle diſſe i deres førſte Ungdom og Barndom; da ſkeer ſtrax x) et ſtort Tab y) baade for Kongen, og heele Riget: Kongen haver da miſtet en god Ven, og mange z) gode Raad, og en ſtærk Formur; men hans Midler blive derpaa deelte i a) 5 Lodder, og

cantis inſultus perpeſſis, exempla, nempe, quod ubi optimatum quidam ſapientia & opibus potens, multis adhæc dignitatibus auctus, Regi a conſiliis, inqve gubernanda rep. præcipuus miniſter, qvatuor aut qvinque filiis in prima adoleſcentia, vel etiamnum infantibus, domoque ſua relictis, e vivis excedit, multam illico Rex regnumque jacturam faciat, nam fidum amicum, bonaque conſilia & præſidium ſatis magnum amiſit Rex; opes autem demortui in qvinque portiones dividuntur, omniaque ejus negotia perturbantur; Hinc familia

T t

p) CC. *Un.* ſumum. *q*) *iidem* var.
r) *iidem* af. *s*) *iidem* haft.
t) *iidem* hans.
u) *iidem* & 3 *ch.* ſono eda VI.
x) *iidem* at Þvi.
y) *iidem* folki Þvi, er í er rikinu.
z) *iidem* hollræda, heilræda *unus* herklæda.
a) *iidem* & 2 *ch.* II.

p) nogle. q) var.
r) af. s) havt.
u) 6.
x) derved.
y) for det Folk, ſom er i Riget.
z) ſunde, nyttige Raad. || en ſtærk Ruſtning, et ſtort Beſkyttelſes Middel.
a) 2.

di, ok ruglat ur ſtad *b*) allri hans eign ok athaufn, ok *c*) ſmættizt þá met þvi hans fe ok hyſki, at hver ſona hans hefir hinn fimta lut af *d*) þvi abli, er hann tók af fe ſíno, medan er hann lifdi, enn fyrir bernſku ſakar, enn minna af mannviti hanns eda athæfi; enn þá verdur enn meiri *e*) munur, ef hann á aungvann ſon eptir ſik, *f*) er hann fellr ifrá, ok þó jafnmargar dætur, ſem nu hefi ek ſonu talda; enn þá verdur þó enn meſtur munur, ef hvarki er eptir ſynir ne dætur, ok kann ſua til at bera, at audur hanns ſkiptizt ſmátt *g*) til fiarrborinna kvíſla hanns, ef *h*) öngver lifa allnánir. Nu ef *i*) ſlikir lutir ok atburdir

og b) al hans Eiendom og Anlæg forrykte, og forringes da hans Gods og Slægt derved, at hver af hans Sønner haver nu kun en Femtedeel af d) de Kræfter, ſom han havde af hans Midler, medens han levede, men for Barnagtigheds Skyld, endnu mindre af hans Indſigt eller Opførſel; men da bliver endnu en ſtørre Forſkiæl, om han haver ingen Søn efter ſig, naar han falder fra, og dog ligeſaa mange Døttre, ſom jeg nu haver regnet Sønner; men da bliver dog endnu den allerſtørſte Forſkiæl, om der ere hverken Sønner eller Døttre efter ham, og det kan hænde ſaa, at hans Midler deeles ſmaat til g) hans fiærbaarne Udarvinger, om der Ingen leve nogenledes nær beſlægtede. Om nu

familia ejus detrimentum capit, cum qvilibet filiorum ejus quintam tantum hæreditatis partem adeat, minorem certe, cum ex ephebis nemo illorum egreſſus ſit, paternæ ſapientiæ & prudentiæ portionem nactus; Jactura vero tanti viri in oculos magis incurrit & eo gravior eſt, ſi non filios ſed totidem filias relinquat; maxime vero ſi improlis moriatur, unde hæreditas, modo abſint proximi agnati, dispartietur in minuta inter eos, qvi cognatione remotiores ſunt. Hæc ſi freqventer in quopiam regno contingunt, vires

b) CC. *Un.* allar hans athaſner.
c) *iidem* ſmækizt, ſmæckazt.
d) *iidem* þeim aſla.
e) *iidem* mun. *f*) *iidem* þá.
g) *iidem* milli fiarkominna kynkviſla.
h) *iidem* ecki bua allnáner nærri.
i) *iidem* þeſſer.

b) alle hans Anlæg forrykte.
d) den Forraad.
g) mellem langtud liggende Slægtſkabs-Greene (Kvidſeler).

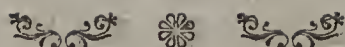
burdir kunnu margir ſenn at verda i einu Kóngs-ríki, þá man brátt *k*) faurlaſt afl rádagiaurdar *l*) met Kóngi, þó hann ſe vel *m*) megandi ſiáfur. Enn ef ſua *n*) kann bera til, ſem enn ero *o*) dæmi til jafnvel þeſſara luta, er nu höfum ver umrædt, at Kongur ſiálfur kann ſua frá at falla, at hann *p*) eigi eptir ſik einn ungann ſon, ok tekur ſá *q*) ríki i barnæſku ſinni eptir faudur ſinn, *r*) enda þá ungir rádgiafarnir, er i ſtad þeirra *s*) ellri manna koma ok ſpekinganna, er fyrr haufdo verit, ok kunno þeſſir lutir allir ſenn til *t*) at verda, er nu haufom ver umrædt, þá er ofmikil van

nu mange i) ſlige Ting og Tildragelſer kunne indfalde paa eengang i et Kongerige, da kan haſtig k) ſvækkes Raadſlutningernes Styrke l) hos en Konge, ſkiønt han ſelv kan m) være meget duelig. Men om det n) kan hænde, ſom der endnu ere o) Exempler paa diſſe Ting, ligeſom paa hine, vi nu have talt om, at Kongen ſelv kan falde ſaaledes fra, at han lader efter ſig en ung Søn, og træder denne til q) Regieringen i ſin Barndom efter ſin Fader, r) og ere de Raadgivere da tillige unge, ſom komme i hine s) gamles og viiſes Sted, ſom vare før, og kunne diſſe Ting, ſom vi nu have talt om, t) indfalde alle paa eengang, da er der altfor ſtor

vires conſiliorum, etiam penes Regem ſagaciorem, langveſcant neceſſe eſt: Si vero ipſe Rex mortem obeat, filiumqve forte minorennem relinqvat, qui adoleſcens clavo regni admovetur patrique ſuccedit, noviqve & juniores conſiliarii in locum ſeniorum & prudentiorum cooptentur, qvæ res qvidem exemplo non caret, & ſi hæc omnia ſimul fiant, certiſſimo damno

k) CC. *Un.* fordazt, eidazt.
l) *iidem* i því landi.
m) *iidem* (meigandi) vitz æigande.
n) *iidem* ber (verdur).
o) *iidem* dæmi jöfn (eigi ſidur dæmi) til.
p) *iidem* á.
q) *iidem* til rikis í bærnſku.
r) *iidem* eda *vel* ero þá ok öngver radgiafar, *vel* fyrir hanom ſtanda ungir radgiafar, *vel* ungir radgiafar komnir i ſtad — ſpekinga.
s) *iidem* ællimannanna.
t) *iidem* handa at berazt.

i) af diſſe. k) forkomme, ødelægges.
l) i det Land.
m) beſidde megen Forſtand.
n) ſkeer.
o) lige (ikke mindre) Exempler paa.
q) begynder denne at regiere.
r) eller Raadgiverne unge. || og ere da ingen Raadgivere. || og der ſtaae for ham unge Raadgivere. || og unge Raadgivere ere komne i Steden for de — Viiſe.
s) Oldingers og viiſe Mænds.
t) komme paa Haanden.

van, at árgalli *u*) giaurizt á allri ſtiórn landſins, ok *x*) bregdizt nockot ſidan ſidir landſins, ef ſtiórnin ſpillizt.

Ennnu ero eptir þeir *y*) einir atburdir, er miklo ero *z*) ſynazir til þeſſ várans, er meſtir ſtanda haufod- *a*) glæpir af, ok er þvi verr, at eigi ero ſidur dæmi til þeirra atburda, enn *b*) þeſſara, ſem nu *c*) ero taldir. Ef *d*) ſua ber til, at *e*) Kongur hefir ríki ſtiórnat, ok fellur *f*) vit þat ifra riki, at hann á eptir ſik III. ſonu edur IV., *g*) enda þeir

ſtor Formodning, at u) der bliver Uaar i Landets heele Beſtyrelſe, og at Landets Sæder maae x) ſiden ſlaae noget Feil, om Regieringen forfalder.

Endnu ſtaae dog tilbage det eene Slags y) Tilfælde, der ere de z) allerrimeligſte til det Slags Uaar, ſom de ſtørſte Ugierninger foraarſages af, og er det des værre, at der ikke mindre ere Exempler paa de Tildragelſer, end paa b) diſſe, ſom c) nu ere opregnede. Om det d) nemlig hænder ſaa, at e) en Konge haver regieret et Rige, men f) falder fra Riget i den Omſtændighed, at han lader efter

damno publica res afficietur, adeo ut langvente ſic regnandi peritia, ſimul mores populi corrumpantur.

Reſtat deniqve caſus, non prioribus illis rarior, ſummam reip. calamitatem, utpote fæcundam ſcelerum etiam capitalium matrem, portendens; Si, nimirum, Rex, qui regno aliqvantiſper præfuit, tres aut qvatuor filios relinqvat, ſiqve adſciſcantur conſiliarii, qui

---

u) CC. *Un.* verdi *vel* argalla geri.

x) *iidem* brigdizt nockut ſider *vel* ok ſidaſtiornin ſpillizt.

y) *iidem* bluter.

z) *iidem & al.* ſynſtir, ſyndztir, audſynari, ſtærſtir. *a*) *unus* glægrer.

b) CC. *Un.* hins, er adr var ſagt.

c) *iidem* er nu höfum ver talda.

d) *iidem* þat.

e) *iidem* ſa Kongr fellr ífrá, er riki hefer ſtiornat, ok á.

f) *iidem* ſidan ifrá ſo.

g) *iidem* ok ero.

u) at dette giør, foraarſager.

x) noget forrykkes. || og Sædernes Beſtyrelſe fordærves.

y) Ting.

z) kiendeligſte, øienſynlige, ſtørſte.

b) hint, ſom før blev ſagt.

c) vi nu have opregnet.

d) hænder ſig.

e) den Konge falder fra, ſom haver regieret et Rige, og haver efter ſig.

f) og falder ſiden ſaaledes fra.

þeir allir æſku fullir ok kapps, er von er at, ok *) af þeim kynkvíſlum ero komnir, er fyrr ſtiórnadu *h*) landrádum met Kongi, ok hvarttveggia varo *i*) kyngodir ok þo feſterkir, er rádgiafar ſkulo vera. Nu ef ſua illa ber *k*) einuhverio ríki til, met þeſſum atburdum, er nu ero taldir, at maurg ero Kóngaefni iſenn, enda *l*) verdur ſua illt rád tekit, at aull verda ſenn ſkrydd Kónglígri *m*) tign edur nafni, þá má þat ríki kalla *n*) haumlo-barda edur audnar-odal, ok má þat þá náliga virdazt ſem tynt ríki, þviat þá er þat ſvaſem ſait met hinu meſta uárans-fræi ok ufridar-korni. Þviat þeir ſmá-Kóngar, er þá hafa ſundurſlitit

efter ſig 3 eller 4 Sønner, og g) alle de tillige fulde af Ungdom og Hidſighed, ſom der er at ſtole paa, at ſkulle blive Raadgivere, og ſom ere komne af de Slægter, der tilforn h) førde Regieringen med Kongen, og vare baade i) af god Herkomſt og tillige bemidlede. Og om det da træffer k) ſaa ilde for noget Rige, i diſſe Omſtændigheder, ſom nu ere opregnede, at der ere mange Thronfølgere paa eengang, og l) der tillige bliver fattet ſaa ſkadelig en Slutning, at de alle med eet blive beklædte med Kongelig m) Værdighed og Navn, da maae det Rige kaldes n) et Skib uden Roer, eller et Ødelæggelſes-Odel, og kan det da næſten agtes, ſom et forſtyrret Rige, thi da er det ligeſom beſaaet med det værſte

qvi adoleſcentiæ vigore ferventes genus ſuum ad priores regni adminiſtros referre poſſunt, qui æque generoſi & opulenti erant: ſi porro regnum in diſcrimen, qvod jam deſcripſi, perveniret, & tot regni æmuli ineptiſſimo populi ſuffragio, in Reges una cooptentur, navem ſine gubernaculo, terram pervaſtatam, tantum non everſam, & ſeminibus injuriarum & extremæ cladis conſitam idem merito dixeris: Nam reguli iſti, ubi regnum diſcerpſerunt, totidem illico civitates incolarum, qua potentiorum qua infir-

*) þeir *hic qvibusdam abundat.*
h) CC. *Un.* ríki.
i) *iidem* gaufger at aurum ok ættum.
k) *iidem* til einhverio ſinni í nockru ríki.
l) *iidem* enn ſidan verdur þá eitt.
m) *unus* krono.
n) CC. *Un.* haumlum-barda.

g) ere tillige.
h) ſtyrede Riget.
i) fornemme af Midler og Herkomſt.
k) nogen gang ſaa ilde i noget Rige.
l) man ſiden forenes om.
m) Krone.
n) en Tværdriver.

urſlitit ríkit, þá *o*) ſlíta þeir þegar i jafnmarga ſtadi áſtundan fólkſins, þeſs er byggir landit, bædi hins ríka ok hins uríka, ok dregur þá hver þeſſara hauf-dingia vini undir ſik, ſem *p*) hann má vitkomazt. Þvi nærſt hyggur hver þeirra at ſínu ríki ok fiaulmenni ok *q*) audæfum, ok ſua leida þeir at huga, hvat ſá hafdi, er nærſtr var *r*) þeim, ok þykizt þá hver þeirra oflítit hafa. Þá taka *s*) ok vinir *t*) hvers þeirra at minnazt á' ok um at tala, hverzo mikit ſá Kongur *u*) matti atfærazt, er fyrr ſtiornadi riki, *x*) bædi um fe ok fiaul-menni, edur adrar ſtórar athafnir, þær er

værſte Uaars-Free og Ufreds-Korn. Thi de ſmaa Konger, ſom da have adſplittet Ri-get, o) adſkille ligeſaa haſtig Folkets Hengi-venhed, ſom beboer Landet, og det baade den Riges og den Fattiges, i lige ſaa mange Dee-le, og trækker da hver af diſſe Herrer Ven-ner under ſig, ſaavidt p) han kan komme af Sted. Dernæſt begynder hver af dem at overſee ſit Rige og Folkemængde, og q) Rig-dom, og ſaa betænke de, hvad den haver havt, der var næſt for dem, og ſynes da hver af dem at have for lidet. Da begynde og hvers s) Venner at erindre og tale om, hvor meget den Konge u) kunde komme af Sted, ſom før ſtyrede Riget, x) baade i Henſeende til Rig-

firmiorum ſtudio divellunt, & quilibet principum iſtorum amicos ſibi pro virili comparat. Mox portiunculam regni quisque ſuam, opes etiam & ſubditos, animo perluſtrat, factaque inter ſe & anteceſſorem comparatione, juſto minus habere ſibi videtur. Amici porro talium principum, de potentia defuncti Regis, opibus, ſubditorum numero, & reliquis quæ eum conſpicuum fecerunt, loquentes, quovis fere verbo principem ſuum exhortari videntur

o) CC. *Un.* ſtýrkia þeir þegar jafnmarga ſtadi med. *al.* ſlita jafnmarga ſtadi med.
p) *iidem* vid má komaz.
q) *iidem* fe.
r) *iidem* fyrir þa (fyrir þeim).
s) *al. M.* & 3 *ch.* uvinir *male*.
t) CC. *Un.* þæſs.
u) *iidem* matti, er fyrr red fyrir ríkenu.
x) *iidem* hvartvæggia.

o) de beſtyrke (oprette) ſtrax ligeſaa mange (Til-holds-) Steder, ved Folkets, || adſkille fra hverandre ligeſaa mange Steder ved.
p) det kan lykkes.
q) Gods.
s) Uvenner.
u) formaaede, ſom før raadede for Riget.
x) ſaavel — ſom.

er hann hafdizt at, ok er nærsta sem i hverri áminningu eggi hverr sinn haufdingia, at hann mætti meira atfærazt ok undir sik koma, ok draga til sinnar fehirdzlu, enn þá hefir hann. Enn eptir þat tekur hver þessarra haufdingia at draga til *y*) sinnar fehirdzlu þann aud, er *z*) minzt er rikis-boot i, enn þat er aufund; ok þvi nærst verda samanlesnar *a*) smár sakar, ok giaur af mikil reidi, ok tekur þá frændsemi at spillazt, ok er þá þar *b*) ætladur uþurftamadur ok uvinur, sem *c*) fyrr var kalladur vin ok frændi, ok byr þvi nærst hver um grun vit annan. Enn þegar fædazt taka grunir ok kvittir, þá þykir usidarmaunnum árvænligt *d*), ok bera *e*) þeir þá

Rigdom og Mandskab, og andre store Anstalter, som han tog sig for, og er det da næsten, i hver Erindring, ligesom enhver tilskyndede sin Herre, at han maatte tage sig meere for, og bringe under sig, og trække til sit Skat-Kammer, meere end han da haver. Men derpaa begynder hver af disse Herrer at trække til y) sin Skat, den Rigdom, som der z) er mindst Nytte ved for Riget, men det er Avind; og dernæst blive ringe Sager opsankede med Flid a), og deraf giort en stor Vrede, og begynder da Slægtskabets Kiærlighed at aftage, og bliver b) da den agtet som Avindsmand og Uven, som c) før blev kaldet Ven og Frænde, og derpaa fatter hver af dem Mistanke mod den anden. Men naar Mistanker og Flyve-Rygter begynde at

dentur, ut majora etiam, qvam nunc habet, ditioni suæ & ærario adjiciat. Postea reguli isti opum copiam, qvæ regno minimum adfert commodi, nimirum invidiam, sibi & aulæ corradunt; & ob levissimas, quas studiose venantur, causas, ira accensi, vinculis fraternæ necessitudinis disruptis, nequitiæ cujusdam vel stellionatus incusant eos, qui jam pridem amicorum & cognatorum nomine veniebant, suspicionum telis sese mutuo petentes. Suspicio deinceps suspicionem, rumor sinistros rumores serit; mox male morati nebulones, aperta

y) CC. *Un.* & *al.* sin ok sinnar hirdar.
z) *iidem* eigi *vel* sem sizt er getubot i.
a) *iidem* sinar saker, ok gerizt.
b) *iidem* settur. *c*) *iidem* adur.
d) *iidem* árvænt.
e) *iidem* taka — at utbera.

y) sig og sit Hof.
z) ikke er Baade i. || som der er allermindst Fordeel ved at have.
a) paa begge Sider, og stiftes.
b) der da sat i Steden — hvor man før kaldede.
c) tilforn.

þá ut plóga sína. Þvi nærst rennur upp ufridar ávauxtr, *f*) vex ágyrnd ok ujafnadur, dyrfazt menn i manndrápum ok *g*) ágiarnligum ránum edur ſtuldum.

Enn ef ſva ber *h*) at, at einnhver þeſſarra haufdingia vill reſſa greinda uſidu i ſínu ríki, þá verdur flyit undir *i*) annars haufdingia hendur, ok kallazt þeir *k*) koma ſakalauſir, ok ordit hafa fyrir hardri reidi ſins haufdingia, er fyrir *l*) uſidar ſakar flydo heiman. Þvi nærſt veitir ſá vidrtauko er til *m*) verdur flyit, meir fyrir fiandſkapar ok kapps ſakar, enn milldi; þvi at hann vill *n*) leitazt vit,

at føde, da ſynes onde Menneſker, at det ſeer ud til gode Tider, og e) bære de da deres Plove ud. Strax derpaa oprinder og Ufredens Frugt, f) Gierrighed og Uretfærdighed voxe, Folk blive driſtige i Manddrab og g) egenmægtige Ran eller Tyverier.

Men om det nu hænder, at nogen af diſſe Herrer vil ſtraffe de anførte Laſter i ſit Rige, da i) tager man ſin Tilflugt under en anden Herres Haand, og ſige de k) ſig da at komme uſkyldige, og have lidt en grusom Forfølgelſe af ſin Herre, ſom flyede hiemmen fra for Misgierningers Skyld. Den giver derpaa Beſkyttelſe, ſom der m) er flyet til, meer for Fiendſkabs og Overmods, end for Medlidenheds Skyld; thi han vil kun forſøge

aperta vitiis hoc pacto janua, ſpe optati ſucceſſus elati, neqvitiarum inſtrumenta parant. Mox, avaritia & iniqvitate ſuccreſcentibus, cædes, rapinæ, furta, audacter committuntur.

Si qvis præterea horum principum aliqvos ſubditorum puniat, mox ad alium transfugiunt, & innocentiam ſuam deprædicantes, infenſum principis animum cauſſantur, qvi, ſcelerum alias & violatæ legis auctores, ubi ab extraneo principe, ad qvem perfugiebant, æmulationis potius & infenſi in alium animi, qvam clementiæ ſtimulis permoto, atqve

f) CC.*Un*. er vex. || vex þá.
g) *iidem* giarnligum. *h*) *iidem* til.
i) *iidem* hendr adrum (*al.* annarra).
k) *iidem & alii*: ſaklauſer koma under harda (i) reidi.
l) *iidem* uſida, ufridar.
m) *iidem* er. || var fluit. *n*) *iidem* leita.

e) begynde de da at udbære.
f) i det der voxer. || og voxer da.
g) egenraadige, begierlige.
i) flygter man under. || andre.
k) at de ere uden Skyld faldne under (i) en haard Unaade hos deres Herre.
l) onde Sæders, Ufreds. m) blev.

vit, at gera ser vini nockora o) i annars ríki, þá er hanum p) yrdi traust i, enn hinum yrdi q) gagnstædiligir, ef þeir r) kynno nockot usáttir at verda. Enn þeir er s) flyit hafa fyrir usida sinna sakir ok laugbrota, þá taka þeir at fiandskapazt t) á þann haufdingia, er þeir varo fyrr undir u) haundom, ok bera uvinattu millum hanns, ok þess, er þá ero þeir tilkomnir, alla þá ero þeir x) meigu; vinna y) ok hefnder z) burtferdar sinnar aptur i hanns ríki, met manndrapum ok ránum edur stuldum, sua sem þeir væro sakalausir, enn hann hefdi

søge derved n), at giøre sig nogle Venner o) i en andens Rige, som p) kunde blive ham til Hielp, men q) stridige imod den anden, om de r) kunde blive noget ueenige. Men de som ere s) rømte, for deres slette Opførsels og Misgierningers Skyld, begynde da at vise deres Fiendskab imod den Herre, u) som de før vare under, og bære al den Uvenskab, som de x) formaae, imellem ham og den, som de da ere komne til; y) øve og igien i hans Rige, Hævn for deres z) Udflygtning, med Manddrab og Plyndren eller Tyverier, som de vare uskyldige, men han havde været Skyld i alle Ting eller Sager. Men derpaa begynde

atque auram subditorum in læsi principis territorio degentium, qui subsidio sibi & emolumento, illi autem damno, si res in contentionem abierit, esse possint, captante, excepti sunt, in priorem, cui parebant, principem actutum hostilem induunt animum, & illum inter & hunc, a quo excepti sunt, omni, qua possunt, ratione, simultatum & odii, fugam ex regno, quod cædibus furtis & rapinis perditum eunt, ulturi suam, omni in priorem principem culpa translata, ceu innocentes fuerint, tædas accendunt. Mox vitia multipli-

o) CC. *Un.* ur.
p) *iidem* vyrdi. || være trauster.
q) *iidem* gagnstadligir.
r) *iidem* kunnu. || yrdi *vel* verda usatter sin ímilli. s) *iidem* flutt.
t) *quidam* á *omittunt*, *alii* vid *ejus loco ponunt*.
u) CC. *Un.* hendi.
x) *iidem* minnazt. *al.* meigu vinna til hefndar.
y) *iidem* ; ok (aptr) hefna.
z) *unus* brotbærdar.

n) søge. o) af.
p) kunde blive troe, paalidelige.
q) afspændstige.
r) kunne. || blive ueenige indbyrdes.
s) ere fløttede.
u) under hvis Haand de vare tilforn.
x) kunne hitte paa. || kunne sætte i Værk til Hævn for.
y) og hævne igien.
z) Forjagelse.

hefdi valldit aullum hlutum eda ſaukum. Enn þvi nærſt taka uſidir at margfalldazt, þviat Gud hefnir ſua reidi ſinnar, at þar ſem ſamankoma *a*) fiugur endimaurk í ríkium þeſſarra haufdingia, þá ſetur hann þar nidur *b*) hverſanda hvel, þat er velltizt *c*) a *d*) oroar *e*) axler *f*) ankannar-fullt um jordina. Eptir þat tynir hver frændſemi vit annann, ok giaurizt *g*) ſóma ſpell, ok þyrma menn þa öngvum lutum; þviat hvervetna *h*) þeſs, er eitt fólk er ſkipt i marga ſtadi med haufdingia áſtundan, enda verda þeir ſundurþyckir, þá dirfizt þegar alþída eptir

de onde Sæder at formeeres, thi Gud udfører ſaaledes ſin Vrede, at hvor a) de fire Grændſe-Skiel i diſſe Herrers Riger, ſtøde ſammen, da ſætter han der ned et b) omløbende Hiul, ſom væltes c) paa d) uroelige Axeler, fuldt af Fortrydelſe, omkring paa Jorden. Derefter glemmer hver al broderlig Kiærlighed imod den anden, g) ſaa der endog giøres Skaar i Anſtændigheden ſelv, og da ſkaaner man ingen Ting; thi alleſteds, hvor det er ſaa, at Folket er deelt i mange Partier *) i ſin Hengivenhed til de Regierende, og diſſe blive ueenige, da fordriſter Almuen ſig ſtrax efter ſine Begierligheder,

plicantur augenturque, & ſic ad vindictam ſui procedit divina ira, ut in ditionum, quæ iſtis principibus parent, confinia ſubitos immittat cruentosque diſſidiorum latius ſerpentium motus, unde, ruptis mutuæ conſangvinitatis vinculis, decentia morum violatur, nec parcitur ulli. Nam ubicunque populus in diverſas factiones principum induſtria diſtrahitur, & ipſi principes invicem diſſident, ſuo temere genio indultura plebs communi ſtudio patrios

a) CC. *Un.* & 3 *ch.* ſamanhniga endimerki í riki *vel* iiij. riki.
b) 2 *chart.* hverſudar.
c) *ita una Membr. Un. al. hic add.* um.
d) *unus Cod.* orvar *plures* órða.
e) *unus* exlit.
f) *alii:* ánkanna- (aukanar-) fullt.
g) CC. *Un.* ſonaſpell *plerique* ſifia *vel* ſiviaſpiall -ſpell -ſpiöll.
h) *iidem* þar ſem.

a) Grændſerne ſtøde ſammen i d. h. Rige. || diſſe Herrers 4 Riger.
b) Uſtadighedens. c) om.
d) hurtige. || Uroeligheds Axel.
g) kan og hedde: og indrykker da Fordærvelſe i Sæderne. || Miſlighed imellem Sønner (Brødre), eller maaſkee rettere en Fordærvelſe i den gode Forſtandelſe. || i Svogerſkabet (al ſlægtſkablig Forbindelſe ſkiændes).
*) kan og betyde: ved de Regierendes egennyttige Flid eller Tilſkyndelſe.

eptir sinum girndum, ok bregdur *i*) þá alhugat allum sidum landsins; þviat þá giörir siálfur hver ser sid-eptir *k*) sinni hugarlund, ok hrædizt eingi madur refsing, þegar haufdingiar sundurþyckiazt ok *l*) smæckast.

Enn þegar er hver litur á *m*) siálfs sins list ok *n*) slægdir, þá verda *o*) algangs allskyns ugiæfur i þvi landi, aukast manndráp ok sakir; þá verda konur sumar *p*) hernæmdar, ok sumar naudgar teknar, enn sumar *q*) væltar met braugdum ok *r*) legordum, ok baurn *s*) getast met hórdómum ok *t*) i lauglausum hiuskáp,

heder, og i) da forrykkes aldeles alle Landets Sæder; thi da giør enhver Sæder for sig selv, efter sin Tænkemaade, og ingen frygter for Straf, naar de regierende Herrer blive ueenige, og l) forringes i Magt.

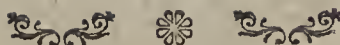
Men saasnart enhver seer kun paa sin egen m) List og n) Rænker, da blive o) allehaande Ulykker gangbare i det Land; Mandsdrab og Trætter formeeres; da blive Fruentimmerne, nogle bortførte som Krigsfanger, nogle tagne med Vold, men nogle q) besnærede med Bedragerier og r) Leiermaal, og avles da Børn i Horerier og ved t) ulovlig Beblan-

patrios mores invertit; unus enim qvisque propriam moribus indolem exprimens, alienatis principum, a veteri parentum gloria descifcentium, animis, nullam poenam metuit.

Ast ubi technis suis & artibus qvisque confidit, omnigenæ statim calamitates regnum invadunt, cædes & lites increscunt, mulieres partim capitivæ ducuntur & invitæ stuprantur, partim qvoqve ad furtivos amores & concubitum sollicitatæ liberos adulterinos

i) CC. *Un.* & *al.* brigda sua alugat. || bregda þá af alhuga *vel* brigdazt þa aller sider.
k) *iidem* sinu lunderni.
l) *iidem* smættazc, smætkaz, smeikiast.
m) *iidem* sin efni med slægdum uvinauns.
n) *unus* slekt.
o) CC. *Un.* ofgangse (ofgangsa) allar uhæfur *vel* verdur ofgaungli allzkyns ogiæfu.
p) *iidem* & 2 *cb.* herfeingnar.
q) *iidem* veltar, villtar.
r) *iidem* liugyrdum. *s*) *iidem* göraz.
t) *iidem* lögleyso-hiusk.

i) forrykke de saa aldeles. || da med Flid.
l) blive smaa, svækkes.
m) sine Sager (Egennytte), med en Fiendes Underfundigheder.
n) Slægt.
o) tage alle Usømmeligheder (Ugierninger) Overhaand. || bliver der Overflødighed af al Slags Ulykke.
q) forførte.
r) løgnagtig Snak.
t) i uretmæssigt Ægteskab.

skap, sumir taka ok frændkonor eda sifkonor sínar, enn sumir *u*) glepia mannakonur frá bondum sínum, ok drygiazt met *x*) slíkum atburdum allzkyns hórdómar, ok *y*) smæckazt allar ættir þær sem getnar verda met slíkri *z*) urádvendni. Þá verda ok framdar allzkyns adrar *a*) uhæfur. Bændur ok alþyda georazt þá *b*) ríkis-diarfir ok uhlídnir; siá illa vid *c*) sökum, ok bæta *d*) fár, þó at margar verdi gerfar; eiga samvelldis þíng; líta á muga sinn *e*) ok haufdatal; ok kiósa þeir þann kost *f*) til sín, er hellzt

blandelse; nogle tage og deres Frænker eller Svigerſker, men nogle forføre giste Koner u) fra deres Mænd, og bedrives paa x) denne Maade alle Slags Horerier, og alle de Slægter y) fornedres, som blive avlede i saadan en Uskikkelighed. Da blive og bedrevne alle Slags andre a) Ugierninger. Bønder og Almue blive b) da gienstridige og ulydige; vogte c) sig kun lidet for Misgierninger, og bøde ikkun d) saa, skiønt mange blive giorte; holde oprørske Sammenkomster; stole paa sin Mængde og Hoveders Antal; og vælge gierne den Deel for sig, som

nos & citra legitimum conjugium susceptos pariunt. Affines & cognatas rapiunt alii, maritatas alii, unde multiplex adulterium, prosapiæ, tanto scelere multiplicatæ, indignitas & cuncta flagitia vires sumunt. Villici unacum plebe rapaces seditiosi & in imperio affectando temerarii evadunt; haud multum sibi a damnis & injuriis inferendis cavent, paucissimas vero resarciunt, qvamvis multæ committantur; & conventus, æqvali omnium potestate, agunt, capitum duntaxat numerum ineuntes, &, qvæ periculosissima est, sententiam am-

u) CC. *Un.* & 4 *ch.* glæpa — fyrir.
x) *iidem* þvílikum, soddan.
y) *iidem* smeikiazt, smættazt.
z) *iidem* urádvænndi.
a) *iidem, M.* & 2 *ch.* ógevor.
b) *al. add.* ráns — ok.
c) CC. *Un.* & *al.* sættum (sætum), ok bera fár, þó þeir gerí margar.
d) 2 *ch. add.* fyrir.
e) CC. *Un. add.* ok margmenni, ok.
f) *iidem* at.

u) til Laster. (Utugt, for).
x) saadan en.
y) svækkes, forringes.
a) giorte — Ulykker.
b) giøre sig da dristige i at øve Vold og Opsætsighed.
c) see ikke gierne Forlig, og holde ikkun faa, skiønt de giøre mange.
d) for.

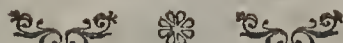
hellzt gegnir vandrædum; Þviat Þeir *g*) binda alla i eitt felag, fpaka menn ok *h*) fidfama, ok *i*) ufidarmenn ok fól, ok *k*) draga undan faukum heimfka menn, ok Þá er *l*) ujafnadargiarnir ero, Þó at Þeir geori hvern dag til, *m*) ok giaura annathvert, at fveria met Þeim ránga eida, eda *n*) bera ufær vitni, edr elligar hallda met *o*) ofurkappi ok fleitum á Þíngum finum, fva at fakafullir fvara engo Kóngsmönnum, Þeim er giæta fkulo landftiórnar *p*) undir Kongi. Þviat heimfkur *q*) mugur virdir fua fyrir fer, fem

fom helft ftiiler til farlige Følger, thi de g) fette alle paa famme Fod, fornuftige og h) fkikkelige Mænd, og i) Ufkikkelige og Skielmere, og unddrage fra Tiltale daarlige Mennefker, og dem der ere l) uretfærdige, om de end hver Dag fortiene famme, m) og giøre ect af Deelene, at fvære n) falfke Eeder med dem, eller aflægge løgnagtige Vidnesbyrd, eller og tage dem i Forfvar med o) Opløb og Sammenrottelfer paa deres Retter-Ting, faa at faadanne Skyldige ftaae i Intet til Rette for de Befalingsmænd, der fkulle, p) under Kongen, paffe paa Landets Be-

amplectentes, in eandem qvippe focietatem prudentes & bene moratos fimulqve ftolidos & male feriatos trahunt; culpa porro abfolvere contendunt ftultos iniqvosqve, qvamvis hi qvotidie qvod poena dignum fit, tum pejerando in illorum gratiam & falfa teftimonia ferendo, admittant; contentionibus denique & jurgiis, dum conventus habentur, rem fuam peragunt, adeo ut præfectis Regiis, qvibus reip. moderandæ cura incumbit, nullam actio-

g) CC. *Un.* draga allt i eitt famlag.
h) *iidem* fiduga.
i) *iidem* ofpaka.
k) *iidem* færa. 2 *cb.* draga fra.
l) *iidem* ujafngiarner, nafngiarner, ágiarner.
m) *iidem*, *Mbr.* & 2 *cb.* at.
n) *iidem* ránga eida ok vfær vitni *vel* eda fór, fer vitni.
o) *iidem* med kappi ok fleitu *vel* hallda med Þeim, med (vid).
p) *iidem* med.
q) *iidem* mugi.

g) famle, trække, binde alle i eet (deres) Selfkab (fkiære alle over een Kam, giøre alle lige gode).
h) fædelige.
i) uroelige Hoveder.
l) hovmodige, gierrige.
m) ved at.
n) ufandfærdige Eeder og falfke Vidnesbyrd. || eller (aflægge) befvorne Vidnesbyrd.
o) Haardnakkenhed og Opløb. || holde med dem med.
p) med.

r) sem Kóngur se þeim skipadr s) gagnstædligur, ok þykizt heimskr madur t) í þvi vera vel sæmdur, ok metr sik mikils, fyrir u) usnotra manna augum, ef hann má x) sik nockora stund i þvi hallda, y) ok vera fyrir utan Kongsríki ok laugligar setningar. Ok ef i nockorum stad eigu þeir siálfir málum at skipta z) sín ámillum, þa a) tröysta fól hinn heimska, at hann skal ríkastur vera i þeirra vidrskipti b), enn hinn rettláti ok hinn spaki verdur c) afsviptur sínum lut. Ok ef

Bestyrelse. Thi den ufornustige q) Hob forestiller sig, r) som om Kongen var sat s) dem til Modstander, og synes derfor en daarlig Mand at t) være vel faren deri, og agter sig høit, i u) vanartige Menneskers Øine, om han nogen Tid kan holde sig i y) sligt, og være uden for den Kongelige Myndighed og lovlige Anordninger. Og om saadanne have paa noget Sted Sager at føre z) mellem dem selv, da a) bestyrke onde Mennesker den Daarlige, at han skal blive den stærkeste i deres b) Stridighed, men den Retfærdige og

actionum suarum rationem vel sceleratissimi reddant: qvoniam rude vulgus in ea hærere solet opinione, Regem bono publico e diametro esse oppositum, hinc qui fatuus est, honorificum sibi putat, gloriamqve à vulgo sibi emendicare satagit, si aliqvantisper in eo statu sese continere queat, ut solutus legum vinculis Regi subjectus non esse videatur. Quoties istiusmodi homunciones mutuas lites tractant, stultus stultorum globum, ut potentiorem, stipat,

r) *CC. Un.* at.
s) *iidem* gang- (gagn-) stadligr. 2 *ch.* gagnstædr. 1 *ch.* gángstædr.
t) *iidem* med (af) þvi.
u) *iidem* uvitra. x) *iidem* ser.
y) *iidem* at sitia fyrir Kongs reidi, ok vera fyrir utan laugl. setn. *vel* at vera firr Kongsriki eda löglígum setningum.
z) *iidem* sinna vegna.
a) *iidem & al.* sva treysta fól a hinn heimska (treyster folk á heimska menn) at sá, *vel* þá vill hinn heimski sva.
b) vidskiptum. || skiptum.
c) afskiptr *vel* verda (aptr) afsvipter.

q) Almue.
r) at.
s) for at være dem i Veien.
t) indlægge sig Ære derved.
u) vanvittige.
y) det, at sidde for (trodse) Kongens Vrede, og være uden for lovl. An. || at være vidt fra Kongens Myndighed og lovlige Anordninger.
z) paa egne Vegne.
a) stole onde Mennesker paa den Daarlige (stole Folk paa de Daarlige) at han (de). || da vil den Daarlige være.
b) Handel.

ef *d*) hinn ágiarni ok hinn *e*) uſpaki verdur drepinn fyrir ſína *f*) agyrni, þa virda ſvò heimſkir menn ok frændur *g*) þeir er eptir liſa, at þeim ſe i þvi görr mykill ſkadi ok ættarſkard. Ok ef ſa nockorr hefir verit *h*) drepinn fyrr ur *i*) þeirra ætt, er bædi *k*) hefir verit ſpakur ok vitur, ok margum *l*) hefir hanns vit ok ſpekt at gagni *m*) ordit, ok ef ſá hefir met fe verit *n*) aptur bættur frændum, þá ſkal þvilikra bóta *o*) beidazt, eptir hinn heimſka, ſem *p*) fyrr varo teknar fyrir hinn vitra, *q*) eda elligar ſkal hefna met *r*) manndrápum.

Enn

og den Fredelige c) bliver berøvet ſin Deel. Og om d) den Gierrige og den e) Uroelige bliver dræbt for ſin Gierrighed, da agte de daarlige Menneſker og Slægtninger, ſom leve efter, at dem er deri bleven giort en ſtor Skade og Skaar i deres Slægt. Og om nogen ſaadan er tilforn bleven dræbt af i) deres Slægt, ſom baade k) haver været fredelig og viis, og hvis Forſtand og Sindighed l) er kommen mange til Nytte, og om denne er bleven bødt med Penge til Slægten, da ſkal man nu begiære ligeſaa ſtore Bøder o) efter den Daarlige, ſom før bleve p) tagne efter den Viiſe, eller og q) ſkal der hævnes med Manddrab.

Men

pat, juſti autem & prudentes cauſa cadunt: Porro, ſi avarus quis aut ſeditioſus, ob commiſſa ſcelera occidatur, ſuperſtites cognati ſibi damnum jam illatum familiæqve detrimentum putant, & ſi alter ex eadem familia cordatus & ſapiens (qvi ſua prudentia multorum inſerviebat utilitati) interfectus fuerit, & ſi multa pecuniaria pro ejus morte ſatisfactum ſit, eandem multam pro cæde ſtulti, eam cæteroqvin homicidiis ulturi, expianda repoſcent, ac qvæ ſapientis illius erogata fuit.

Cum

d) CC. *Un.* & 2 *ch.* þó at — verdi.
e) *iidem* heimſki. *f*) *iidem* agyrnd.
g) *iidem* ſem. *h*) *iidem* veginn.
i) *iidem* af (i) þeirri. *k*) *iidem* var.
l) *iidem* kom — at gagni. *m*) *iid.* komit.
n) *iidem* epter bættr. || bættr upp.
o) *iidem* beida fyrir þann.
p) *iidem* gerdar varo epter. *q*) *iidem* ella.
r) *iidem, M.* & 3 *ch.* manndrápi.

c) de — blive (igien) berøvede deres.
d) endog den.
e) daarlige.
i) i den.
k) var.
l) kom.
o) for den.
p) dømte, betingede.
q) ellers.

Enn *s*) þegar Gud ser slíka misdæming *t*) giörsa, met urádi ok rángri ásyn, þá snyr hann þeim ujafnadi aptur á siálfa þá, er ránga ok ujafna dóma *u*) hófu fyrir aundverdu. Þviat þegar er hinn heimski ok hinn ágiarni ser þat, at hann er *x*) jafnvel virdur edur betur, enn hinn vitri met spekt sína, ok er heimska hanns ok *y*) ágyrnd snuit hanom til sæmdar ok upphafs, þá *z*) giaurir hann sua sem náttura hanns er til, ok *a*) sidvenia allra heimskra manna, at falla þvi meir fram vidur, ok koma *b*) þvi vídara

Men s) saasnart Gud seer slig t) Uretfærdighed i at dømme, ovet med lige Ondskab og Uskiønsomhed, da vender han denne Uretfærdighed tilbage paa de samme, som af Førstningen u) begyndte med ugrundede og ubillige Domme. Thi saasnart den Daarlige og den Gierrige seer, at han er ligesaa vel x) anseet eller bæder, end den Viise, med al sin Sindighed, og hans Taabelighed og Gierrighed vendes ham til Ære og Opkomst, z) da giør han, som hans Natur, og alle daarlige Menneskers Sædvane er til, at gribe sig des meer an, og b) slaae sig des viider ud

Cum vero Deus judicia ista stulte pariter ac iniqve lata prospicit, injurias in ipsos auctores, qui injustam & iniqvam jam pridem ferebant sententiam, torqvet. Qvum enim fatuus ille & avarus comperit, se ob inscitiam & avaritiam, qvibus laborat, amplioribus qvam sapientem mactari honoribus, illico, ut mos fert stultorum; semet evehere, & pabulum qvam plurimis in locis avaritiæ suæ qværere contendit; cæterum qvando

s) CC. *Un.* þá er.

t) *iidem* & 2 *cb.* missetning, misdeild, fyrirdæming.

u) *iidem* hæsia upp.

x) *iidem* vel virdr, (ok) eda betur enn hinn spaki ok hinn vitri.

y) *iidem* ágirn snuin.

z) *iidem* & *al.* gerizt sva sem venia er til.

a) *iidem* vani.

b) *iidem* þess fleyrum (morgum) stödum nidur med sina girnd, *vel* koma — nidr sinni grimd ok ágyrni.

s) Naar.

t) Uretmæssighed, Mislighed i Dom og Ret, Fordømmelse.

u) begynde.

x) vel anseet, (og) eller bæder end den Sagtmodige og den Viise.

z) skeer det saa, som der er sædvanligt.

b) øve sin Begierlighed paa desto fleere (mange) Steder. || sin Grumhed og Gierrighed.

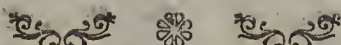
ara nidur met finni ágyrnd. Enn þegar þat *c*) legz til frægdar ok fæmdar *d*) af alþydu, er illa er, ok allir ætti at *e*) hata, þá nemur annarr ok hinn þridi, ok þvi nærzt hver *f*) af audrum, til þess er þat leggzt *g*) undir almenniliga fidvenio, *h*) ok fá einn *i*) þikizt vel vera, er ágiarn er, ok *k*) mikit má *l*) inet raungu af annars *m*) fiód draga til fins lutar; þvi nærzt byr hver vit annann met ágyrnd, ok fua fnyzt fu illfka aptur uppa fiálfa þá, er met *n*) fkamfyniligri illfku hófo þau rángindi upp fyrir aundverdo; þviat hver þeirra byr *o*) um fidir i annars hauf-

ud med fin Gierrighed. Men faafnart det c) regnes til Berømmelfe og Ære d) af Mængden, fom er ondt, og alle burde e) hade, da lærer fnart den anden og den tredie det, og fiden den eene f) af den anden, indtil det bliver til en g) almindelig Sædvane, og h) den aleene i) holder fig for en brav Mand, fom er gierrig, og k. l) kan med Uret trække meget, af en andens m) Pung, til fin Deel; dernæft omgaaes den eene den anden med Gierrighed, og faa vendes Ulykken igien imod dem felv, fom med n) en taabelig Ondfkab begyndede den Uretfærdighed af Førftningen; thi den eene af dem o) ligger til fidft

quando ex fceleribus (quæ cunctis odiofa effe debent) decus & gloria vulgo captatur, ad fecundum, tertium, imò reliquos, cacoëthes ferpit, donec in morem a plurimis receptum tranfeat: Unde rem præclare fibi videtur avarus geffiffe, quoties aliorum opes per fummum nefas, fuis commodis velificaturus, exhaurire valet, id quod & alter in alterum fibi licere præfumit, donec in imprudentes & maleficos fcelerum auctores injuriæ tandem revolvantur, adeo ut alter alterius capiti, inflictis vulneribus aut idgenus injuriis, immineat,

c) CC. *Un.* fnízt. || liggur. *d*) *iid.* fyrir.
e) *iidem* hafna. *f*) *iidem* at. || epter.
g) *iidem* i *vel* til fidar ok almenniligrar venju.
h) *iidem* at. *i*) *iidem* þyker.
k) *iidem* nockut.
l) *iidem* dregr. af ödrom i finn fiod.
m) *iidem* fæmd.
n) *iidem* raungu *vel* fkammfamligri illfku *vel* offa hofo upp rángindi ok illfku.
o) *iidem* um fæmder.

c) vendes. || geraader.
d) for Mængden (i dens Øine).
e) affkye, holde fig fra. f) efter.
g) Skik og almindelig Vane.
h) at. i) fynes at være.
k l) trækker noget fra andre i fin Pung.
m) Ære.
n) med Urette. || med fkammelig Ondfkab. || Overmod ftiftede Uret og Ondfkab.
o) bereeder fin Ære i den andens Hoved.

haufdi, annathvert met áverka eda audrum *p*) ujafnadi, ok falla sua nidur *q*) allar fornar *r*) ok laugligar setningar. Enn þo beidazt allir þess, at Kongar ok adrir stórhaufdingiar *s*) skyli þyrma laugum miok met vægd, enn eingi nær af alþydunni vill hafa laug vit annann, ok vill hvekr langt yfirstiga þat sem *t*) fyrr andverdu var tilkominn. Enn þegar er allar laugligar setningar ero nidur *u*) fallnar, ok rettar ressingar, enn ulaug ok *x*) illska koma i stád, ok þat verdur *y*) algángs, sua at Gudi leidizt, þá leitar hann þeirrar hefndar, er til allra taki, sua sem *z*) afgerdirnar tóko. Þá kastar

sidst den anden paa Halsen, enten med Saar eller anden p) Uretfærdighed, og saaledes q) forfalde alle gamle r) og lovlige Anordninger. Alle paastaae dog, at Konger og andre store Herrer skulle til det yderste formilde Lovene s) ved Benaadninger, men næsten ingen af Almuen vil pleie Ret imod den anden, ja enhver vil meget meere langt overstige det, som t) han af Begyndelsen var berettiget til. Men naar alle lovlige Anordninger u) og retmæssige Straffe ere forfaldne, men Uret og x) Ondskab komme i Steden, og sligt bliver almindeligt, saa at Gud kiedes derved, da griber han til den Straf, der kan række til alle, ligesom Forbrydelserne

neat, legibus hoc pacto municipalibus tum antiquatis tum violatis. Nihilominus omnes optant, ut Reges aliique principes, legum severitatem maxima clementia temperent, quamvis ex vulgo nemo fere alteri jus suum tribuat, quin unusquisque limites sibi ab initio præfixos quam plurimum excedere contendat. Ubi autem in locum legis violatæ, collapsæque disciplinæ injustitia & malitia succedunt, scelerum tandem pertæsus Deus publicam ultionem & extremam poenam meditatur, inimicitias & odia inter principes, qui regno

p) CC *Un.* ufagnadi.
q) *iidem* þeirra illgerder.
r) *iidem* rettarbætur.
s) *iidem* þyrmi oc vægi lögunum.
t) *iidem* adr var skipat.
u) *iidem* brotnar. *x*) *iidem* illzkur.
y) *iidem* algangsi.
z) *iidem* & 3 *cb.* afgerdingar taka.

p) Ulykke.
q) overs alle deres Ugierninger uden Straf.
r) Rettebøder, Rettigheder.
s) og eftergive i deres Straf.
t) tilforn haver været befalet, anordnet.
u) ere overtraadde, brudte.
x) Ondskaber, Laster.

ar hann hatri ok fiandskap nidur milli þeirra haufdingia, er fyrir *a*) þat ríki ero settir; þar kann ok uáran at fylgia, ef eigi vill vel, ok taka þeir þvi nærst at þræta sín ámilli, ok finnur hver sauk i annars ríki, til þess at þeir deila met *b*) manndrápum, ok ranum, ok orustum.

Enn þegar þat tekur at fylgiazt ok dreifazt yfir alla þá er ríkit byggia, uáran ok manndráp ok orrostor, þá er þat ríki náliga komit at *c*) audn ok þrotum, ef su æfi stendur nockora stund; ok ef nockot hefir *d*) gett verit edur *e*) halldit af laugum ok *f*) dugandi sidum, um þær *g*) mundir, er fyrr varo taldar, þá tynizt *h*) nu giaursamliga, þegar er slík uæfi

ne z) rækkede. Han kaster da Had og Fiendskab ned imellem de Herrer, som ere satte over det Rige; og deraf kunne følge slette Tider, om det ei vil gaae vel, i det de derpaa begynde at trætte indbyrdes, og enhver finder Sager i den andens Rige, indtil de udføre samme med b) Manddrab, og Plyndren og Slagtninger.

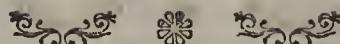
Men saasnart som Uaar og Manddrab og Slagtninger begynde at følges ad, og udspreedes over alle dem, der beboe et Rige, da er det Rige næsten bragt til Ødelæggelse og Afmagt, om den Alder staaer nogen Tid; og om end noget er blevet d) bevaret eller holdt af Love eller f) gavnlige Sæder, i den Tid, som før blev mældet, da glemmes det h) nu ganske, saasnart slig i) Utid kommer, som

regno præsunt, accendens, ingravescente non raro annona; deniqve principes, ubi contentionum aliqvantisper serram reciprocarunt, & causas utrinqve diffidendi scrupulose venantur, occasionem cædibus & bellis litigia dirimendi nanciscuntur.

Jam vero qvoties annonæ difficultas, cædes & bella, omnes regni incolas simul feriunt & per aliqvod tempus sæviunt, regnum ad incitas redactum videtur, vastationiqve proximum. Si qvid insuper bonorum morum, aut qvæ legum reverentia perditis his temporibus superfuerit, intestino bello durante, penitus corruat necesse est; nam in bello

a) CC. *Un. & al. Membr.* þvi.
b) *iidem* vandrædum. *c*) *iidem* audu.
d) *iidem* giort, *al.* gott.
e) *iidem* halldizt. *f*) *iidem* godum.
g) *iidem* stunder. *h*) *iidem & al.* sva.

z) nage.
b) Fiendtligheder.
d) giort. || haver været godt eller holdt.
f) gode.
h) saa aldeeles. i) Alder.

i) uæfi kemur, sem nu ræddum ver um; þviat i orrostum tínazt *k*) jafnan hinir beztu menn, ok enir vöskustu ok ener viliuguztu, ok þeir sem kynbeztir ero. Enn uáran ok rán ok allskyns ufridur, sá er þá kann at verda, *l*) taka fiárlutina frá þeim er fyrr áttu, ok met rettu haufdo fengit, ok hefir sá þá er *m*) helldur má af audrum grípa met ráni ok stuld. Ok þegar slík æfi kemur *n*) yfir eitthvert land, þá hefir þat tynt hverotveggia gódum sidum ok dugandi mannum, fe ok *o*) frelsi, ok allri giædsko, svo lengi sem Gud vill at sá bardagi standi; enn *) hann gerir þat eptir sinni miskun, þviat hann

som vi nu talede om; thi i Krigen omkomme k) gierne de beste, og tapperste og flinkeste Mænd, og de som ere af de beste Slægter. Men Uaar og Plyndren og allehaande Ufred, som da kan indfalde, l) tage Midlerne fra dem som før eiede samme, og havde med Rette forhvervet dem, saa at den da faaer dem, der m) kan best snappe fra en anden med Ran og Tyverie. Og saasnart saadan Tid kommer n) over noget Land, da haver det tabt begge Deele, gode Sæder og retskafne Folk, Rigdom og o) Sikkerhed, og al Velsignelse, saa længe Gud vil, at den Plage skal staae; men *) det gier han efter hans Miskundhed, thi han haver i sin Magt, at

bello optimus qvisqve, fortissimus, promptissimus, & natalium splendore plurimum conspicuus perit; annonæ vero difficultas, rapinæ, bellum, opibus, quamvis justo titulo conqvisitis, exuunt possessores, obtinetqve eas, sive furto, sive direptionibus ablatæ fuerint, qvi viribus potentior est. Hinc ubi clades ista regnum aliqvod invasit, probis & qvi frugi sunt civibus exhauriatur certum est, opum insuper, libertatis & omnis boni vacuum, dum hæc ingruit clades, qvam ut immittere solet divinum numen, ita regnum afflictissimum illud, ubi incolas ob peccata satis punitos videt, ab eadem clade clementer libe-

i) CC. *Un.* æfi. *k*) *iidem* opt.
l) *iidem* tekr.
m) *iidem* hellzt fær frá ödrum tekit eda gripit.
n) *iidem* á. *o*) *iidem* friálsi.
*) 2 *chart.* enn Gud skipar sva þessum plagum i reidi, enda á hann kost.

k) ofte.
l) tager.
m) helst kan faae taget eller snappet fra en anden.
n) i.
o) Frieheb.
*) men Gud afpasser saaledes disse Plager i sin Vrede, at han endda haver i sin Magt.

hann á koſt *p*) at friálſa þat land, þegar *q*) hanom þikir fólkit *r*) ærit barit fyrir *s*) þeſſ ſyndir. Nu máttu ætla, ef þat land *t*) frelſazt met Guds miſkun, ok kann ſídan at komazt *u*) undir einvallds-Kong, hverzo *x*) ſidgott folk eda nytſamligt ríki þat man þá vera, hinar nærzto ſtundir eptir ſlíkann óróa, ſem nu var umrædt, þar ſem fyrr var ſkipt ríkino ok aullo folkino undir blandadann ſida fiaulda ok áſtundan margra haufdingia, ok leitadi vidur þat hver, at nema, ok moti *y*) audrum at ſnua, velar ok ſvik ok udyggleik ok *z*) allzkonar illſko.

Þetta

at frelſe ſaadant et Land, ſaaſnart q) ham ſynes Folket nokſom r) ſtraffet for dets Synder. Nu kandſt du ſelv ſlutte, om ſaadant et Land frelſes t) ved Guds Barmhiertighed, og kan ſiden u) bringes under en Eenevolds-Herre, hvor x) velartet Folk, eller hvor nyttigt Rige det kan blive de næſte Tider efter ſlig Uroe, ſom nu blev omtalt, da Riget og alt Folket var tilforn deelt (i Partier) under en forvirret Mængde af Sæder og mange Herrers Hengivenhed, og enhver ſøgte at lære, og vende mod y) den anden, Liſtighed og Bedragerie, og Utroeſkab, og allehaande z) Ondſkab.

Dette

liberare valet. Hinc concludere licet, ſi regnum tantopere afflictum propter divinam miſericordiam liberatum tandem fuerit, & ad Monarcham ſumma rerum deveniat, quam, ſubſeqventi aliqvanto tempore poſt tantas turbas, bene morati evadant incolæ, regnumve ſuo domino proficuum, cum pridem, regno diſciſſo, plebs in factiones diviſa confuſæ morum multitudini & multorum principum ſtudiis addiceretur, &, ubi alter alteri fraudes & dolos conſuendo, & perfide omnigenam neqvitiam intentando, in mutua viſcera ſæviret.

Clarum

p) CC. *Un. add.* á.
q) *iidem* hann vill, ok.
r) *iidem* yfrit bart. *s*) *iidem* ſinar.
t) *iidem* frialſiz (er frelſt) fyrir.
u) *iidem* koma under einn haufdingia.
x) *iidem* ſidugt þá man vera folkit, eda nytſamligt ríkinu. *y*) *iidem* öllum.
z) *iidem* allzkyns illſkur.

q) han vil og.
r) ſlaget.
t) bliver befriet formedelſt.
u) komme under een Herre.
x) hvor ſædeligt Folket da maae være, eller nyttigt for Riget.
y) alle.
z) Ondſkaber.

Þetta er víst audsynt, at ef þessir *a*) ugiæfu atburdir kunnu at koma i eitthvert ríki, þá tynizt þat at vísu, ef nockora *b*) ríd stendur su æfi; enn *c*) þó muno víst dæmi til vera slíkra luta ok atburda, *d*) enda er vís von þess, at mikit illt ok margfaulld *e*) ugiæfa man afstanda, ádur enn lukizt, hvervetna *f*) er slíkir lutir ok atburdir kunno at verda. *g*) Þat er mer nu ok synt, ef met slíkri ugiæfu tynazt sidir eda laug i einohverio ríki, sem nu hafi þer rædt, þó at Gud vili *h*) frelsa þat umsidir af *i*) ufridi ok bardaga, ok *k*) snui þvi undir einn haufdingia eptir slíka *l*) orrosto, þá man þó

Dette er visselig eiensynligt, at om disse a) ulykkelige Tildragelser kunne falde paa noget Rige, da forfalder det ufeilbarlig, om den Alder staaer nogen Tid; og saa vist, som der maae være Exempler c) paa slige Ting og Tildragelser, saa er der og vis Formodning om det, at meget Ondt og mangfoldig Ulykke maae e) foraarsages deraf, forend det kan faae Ende, hvorsomhelst slige Ting og Tildragelser kunne skee. Det er g) og nu klart for mig, at om Sæder eller Love i noget Rige forgaae ved slig Ulykke, som I nu haver talt om, omendskiønt Gud omsider vil frelse det fra i) Ufred og Plage, og k) vender det under een Herre, efter l) saadant

Clarum profecto est, quod si regnum tot infortuniis pressum, per aliquantum temporis spatium durantibus pessum eat: Et ut exempla tantorum malorum deesse non arbitror, ita, his observatis circumstantiis, ingens calamitas & multiplex infortunium sequatur necesse est. Mihi commonstratum est jam, si morum honestas legesque in quo regno juxta tuam descriptionem violentur, etsi Deus idem regnum aliquando a bello & dissidiis liberat, &, bello profligato, Monarchæ cuidam subjicit gubernandum, superstitem populum

a) CC. *Un.* atburder ugiptunnar *vel* aller atburder, aller hluter.
b) *iidem* stund. *c*) *iidem* þau.
d) *iidem* ok er þess vís van.
e) *iidem* ugipta standi af.
f) *iidem* þar sem. *g*) *iidem* þvi.
h) *iidem* friálsa. *i*) *iidem* ofridan.
k) *iidem* kemr þat. *l*) *iidem* uro, orro.

a) Ulykkens Tilfælde. || alle disse Tilfælde. || alle disse Ting.
c) af det Slags.
e) entstaae.
g) derfor.
i) Uroelighed.
k) det kommer.
l) saadan Forvirring, Storm.

þó folkit allt, þat sem þá lifir eptir, vera sidlaust ok uhæferskt, ok man þá víst *) þurfa, sua sem þer saugdot m) fyrir fram, hvartveggia n) godra kenninga, ok þó stundum miök hardra refsinga *); ok þó man sá er o) vidtekur ríkinu þurfa lánga stund, ok mikinn krapt ok hardindi, adur enn þat riki komi aptur i sama p) stad, q) er fyrr var þar, þó at hann se miök vitur sialfur, ef þat hafdi ok r) nockora stund dugandi sidu, ádur enn s) þessi ufridur kæmi. Nu met þvi at ek hefi til þeirrar rædo t) forvitnazt um

dant Slagsmaal, da maae dog det heele Folk, som da lever efter, baade være lastefuldt og uartigt, og maae da *) vist behøves, som I sagde m) før, baade n) gode Underviisninger, og dog undertiden meget haarde Straffe; og endda maae den, der tager imod o) Riget, behøve en lang Tid, og megen Eftertryk og Strænghed, førend det Rige kan komme igien paa den samme p) Fod, som det var før, skiønt han selv er meget viis, om det endog r) havde nogen Tid taalelige Sæder, førend s) denne Ufred kom. Og da jeg nu nogen Tid haver t) styret min Lyst til at

lum male moratum & urbanitatis expertem evasurum; unde si morum decentia & honestas in regnum introduci iterum debet, bona institutio severiorque interdum disciplina adhibeatur necesse est, quod tamen haud facile obtinebitur, nisi Rex tantorum malorum successor, magnæ auctoritatis, viribus potens, & aliquantulum severior fuerit, longumque satis tempus impendat incolarum emendationi, quamvis idem Rex sapiens existat & mores in regno ante bellum boni aliquantisper floruerint. Sciscitabar adhæc cur summis calamitatibus

*) *unus* godra kenn. fyrir von.
m) CC. *Un. & al.* fyrir hvervetna fram.
n) *iidem* godrar vanningar, ok þo mörgum harda refsíng.
*) *iidem* tækr vid þvi riki.
p) *iidem & al.* stand, flag, *forte:* lag.
q) *iidem* ok.
r) *iidem* nockora dugandi sido.
s) *iidem* slíkr.
t) *iidem* hellzt forvitnazt *vel* hellzt minni rædu tilhalldit um hrid.

*) gode Underv. vist ventes at behøves.
m) fremfor Alting.
n) god Øvelse, og dog tillige for mange en haard Revselse.
o) det Rige.
p) i den samme Stand, Art, Skik.
r) haver havt nogle gavnlige Sæder.
s) saadan.
t) meest efterforsket, hvoraf. || fornemmelig holdt min Tale paa nogen Tid til det.

um ſtundir, er ríki má *u*) hellzt ſpell aftaka, ok þat man þó *) unytſamt verda bædi *x*) ſakir ſidations ok manntions ok fiártións, ef ſlíkir atburdir kunno verda; enda hefi ek þar nu nóg andſvaur fyrir fengit, hverſo ſlíkir lutir *y*) kunno at atberazt, ef ugiæfa vill til handa *z*) ſnuazt: ſua er mer þat ok lióſt ordit fyrir augum, hverſo ſtórir ſkadar eda ſpell mego afverda ſlíkum atburdum, ok *a*) þyki mer nu þeſſi ræda *b*) hellzt til laung ordin, er *c*) uhagnadur ma hverium manni at *d*) verda, þeim er ſidarmadur vill heita, ok þeſſ má hver Gud bidia, at eigi verdi ſlík æfi á hanns daugom, hvert

at tale om det, hvoráf et Rige u) meeſt kan tage Skade, ja vil endog blive *) unyttigt, formedelſt Tab, baade paa Sæder, Folkemængde, og Midler, x) om ſlige Tilfælde kunne indfalde; jeg og desuden haver nu faaet tilſtrækkelige Svar paa, hvorledes ſlige Ting kunne y) tildrage ſig, om Vanlykke vil tilſlaaes: det og ligeledes er blevet klart for mine Øine, hvor ſtor Skade eller Fordærvelſer der kunne komme af ſlige Tildragelſer, og mig nu ſynes denne Tale bleven b) meer end lang nok, der (handler om det ſom) kan blive til c) Uleilighed for enhver, der vil have Navn af en ſædelig Mand, ſaa at hver Mand maae bede Gud derom, at ſlig Tid ei

tatibus regnum aliqvod opprimatur, & cauſam hanc attuliſti, nimirum; ſi qvid regnum bonis viris & moribus opibusqve privetur; addidiſti quoque luculentam ſatis enarrationem de cauſis horum malorum, eorumqve conſectariis, unde colloqvium noſtrum hac de re ſatis prolixum fuit. Quoniam interim tantorum malorum agmen bene morato ſummas adſert difficultates, incumbit itaqve ſingulis, qva divitibus, qva egenis, eam malorum iliadem deprecari, ne, dum vivunt, ſuperveniat. Hinc rogatum te volo, ut telam, qvam exorſi

u) CC. *Un.* meſt ſpiall (ſpiöll) aftaka, ok onytſamt verda. *) *uuus* nytſamt.
x) *iidem* fyrir ſidartion, oc manntion, ok fiartión, er.
y) *iidem* mægo atberazk (atkoma).
z) *iidem* bera, berazt. *a*) *iidem* líz.
b) *iidem* hallzte, hellzt. || nógu.
c) *iidem* ólugnadr, ofagnadr.
d) *iidem* af ſtanda.

u) kan tage (ſaae) den ſtørſte Skade (Lyde), og blive unyttigt.
*) nyttigt.
x) naar.
y) paakomme.
b) temmelig. || nokſom.
c) Fortræd. || Bedrøvelſe.

hvert sem hann er ríkur eda uríkur. Af þvi vil ek nu þess bidia ydur; sem ek *e*) hóf upp fyrir aundverdo, at *f*) þer synit mer þá sido, er ydur synizt, at mer *g*) bæri vel, ef ek *h*) verd bundinn i Kongs þiónusto, hver æfi *i*) er þá kann til handa at bera; þó villda ek þess Gud bidia, medan *k*) mitt líf væri, at þá væri fridur ok ro, ok gód æfi i landinu.

Ukunnigt er þat allum, hverso Gud vill *l*) þvi tilskipta, hvern tíma hverium manni er audit uppi at vera. Enn ef madur vill vist Kongsmadur vera, ok ber þat *m*) á þær stundir, er utímar ok *n*) ugiæfur vilia vera, fyrir sakar margra haufd-

ei skal indfalde i hans Dage, enten han er riig eller fattig. Derfor vil jeg nu bede Eder om det, som jeg af Førstningen e) begyndede med, f) at I viiser mig de Sæder, som g) Eder synes kunde staae mig vel, om jeg h) bliver bunden i en Konges Tieneste, hvad Slags Tider som da kunne indfalde; dog vilde jeg bede Gud om det, saalænge k) min Levetid skal vedvare, at der da maatte blive Fred og Roe og god Tid i Landet.

Det er alle ubekiendt, hvorledes Gud vil l) beskikke sligt, paa den Tid enhver forundes at leve. Men om man endelig vil være Hofmand, og det træffer m) paa den Alder, da Utider og Ulykker ville være, for mange regierende Herrers, eller nogen Ufreds Skyld,

exorsi sumus, ulterius pertexas, mihique, si Regi operam meam unqvam addixero, eos instilles mores, qui tibi in quocunque rerum statu convenientissimi videntur: rogabo tamen Deum, ut, dum vitam ago, publica vigeat pax & temporum felicitas.

Omnibus incertum est, in quæ tempora illos Deus reservet. Verum si quis Regi se suamque operam addicat, & quidem ea tempestate, cum ob multitudinem principum aut

e) CC. *Un.* gat um.
f) *iidem* at syna.
g) *iidem* ber, stædi. *al.* sem vel stendr.
h) *iidem* & 3 *cb.* stadfæstumc.
i) *iidem* sem.
k) *iidem* mitt er líf.
l) *iidem* þat tillkipta, þvi skipa.
m) *iidem* í. *n*) *iidem* illgiæfur.

e) erindrede om.
f) at vise.
g) skikke sig vel.
h) bliver fast i. || tager mig Plads. || staaer mig til.
k) mit Liv varer.
l) lave.
m) i.

haufdingia, edur nockors ufridar, þá *o*) vardadi hanom þat myklu, at hann tæki þann at þydazt, er laugligazt væri *p*) til ríkis kominn, ok þeirra sida villdi hellzt giæta, er *q*) rettir Kongar ok sidsamir haufdo ádur fyrir hanom siálfir halldit. Þá á hann síst von háskasamligra svara fyrir sína fylgd, hvert sem *q*) hann þarf til at taka annars heims edur þessa. Enn þar er þu spurdir þess, hveria sidu er þu skylldir hafa *r*), er þu *s*) yrdir bundinn i Kongs þionusto, þá má þat nu vel skyra þer. Þat skalltu hafa upphaf *t*) at sidum þínum, at þu lát alldrei huga þinn utan Guds *u*) aga edur

Skyld, da n) var det meget vigtigt for ham, at han skulde begynde med at slaae sig til den, som kunde være lovformeligst p) kommen til at regiere, og som helst vilde bevare de Sæder, som q) retmæssige og sædelige Konger havde holdt for hans Tid. Da haver han allermindst at vente noget farligt Ansvar for hans Tieneste, enten han q) skal behøve at forsvare den i den anden Verden, eller i denne. Men da du spurgde om det, hvilke Sæder du skulde have r), naar du s) blev bunden i en Konges Tieneste, da kan jeg nu ganske vel forklare det for dig. Det skal du have som Ophav t) for dine Sæder, at du skal aldrig lade dit Sind være

aut ruptam pacem infelix tempus & infortunium quid ingruit, multum refert, ut principi, qui optimo titulo regnum assecutus videtur, moresque potissimum observat a legitimis & bene moratis Regibus jam pridem receptos, sacramentum dicat; nam hoc pacto tristem & formidabilem censuram, sive dum in vivis est, sive post mortem contigerit, ob negotia a se suscepta, metuere minus habebit opus. Ast cum sciscitareris, quinam mores, si muniis a Rege imperatis obstrictus fores, tibi potissimum sint servandi, luculenter tibi eosdem exponere mens est. Principium actionum tuarum statue timorem & amorem in

o) CC. *Un.* vardar hann.
p) *iidem* til tekinn ríkiss.
q) *iidem* rettr Kongr ætti at hafa, *vel*, er rettir væri, ok sidsamir Kongar höfdo.
q) *iidem* hann á til at taka *vel* til þarf at taka.
r) *iidem add.* eda saga.
s) *iidem* ert undir. *t*) *iidem* á, af.
u) *iidem* & 4 *chartæ:* laga, elsku.

o) er.
p) antagen til Regieringen.
q) en retskaffen Konge burde have. || som kunde være retskaffne, og som sædelige Konger have havt.
q) bør. r) eller forsage.
s) est, staaer under.
t) paa.

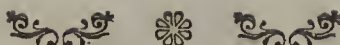
ur hrædzlo, ok elſka hann umfram alla luti; ok þvi nærſt elſka þu alla *x*) rádvendni. Ven þik at vera *y*) jafngiarnann, rettlátann ok *z*) hóſſamann *a*) i allum lutum. Lat þer jafnan i hug koma þinn enda-dag, ok ver ſem glæpvaraſtur. Minnzt þeſs, at margur lifir ſá litla ríd, *b*) er lengi lifir *c*) athaufn hanns eptir hann, ok vardar þat miklo, *d*) hvers (at) minnazt er eptir hann; þviat ſumir verda frægir af gódum verkum, ok lifa þau *e*) jafnan eptir hann, ok er hanns ſæmd lifandi jafnan, þó at hann ſe ſiálfur daudur. Sumir verda frægir af illum lutum, ok bera þeir jafnan lif-

re uden u) Ærbødighed og Frygt for Gud, men elſk ham over alle Ting; elſk dernæſt al x) Retviished. Væn dig at være y) billig, retfærdig, og z) maadelig i alle Ting. Erindre dig altid dit Endeligt, og vær, det meeſte du kandſt, varſom imod Laſter. Betænk det, at mangen En lever kun liden Tid, hvis c) Opførſel lever længe efter ham, og gielder det da meget, d) hvad der er at erindre efter ham; thi nogle blive berømte af gode Gierninger, og de leve e) altid efter ſaadan en, ſaa at hans Ære er idelig levende, ſkient han ſelv er død. Nogle blive berømte af onde Ting, og de bære en altid levende Skiændſel, ſkient de ſelv ere døde, naar

in Deum præcipuum, id quod & animo tuo nunqvam excidat patiare. Omnem vitæ integritatem dilige, æqvitatis, juſtitiæ & in omnibus temperantiæ ſtudioſus. Diei emortualis ſemper recordare, & ſumma, qua potes, cura ſcelera devites: Memento multorum qvidem brevem fuiſſe vitam, quorum tamen diu admodum ſupervivunt facinora; ſed maximi refert qvalia fuerint; nam ſunt qui nominis celebritatem rebus bene geſtis aſſeqvuntur, qvorum poſt fata egregia facta ſuperſunt, & gloria quam diutiſſime perennat. Sunt & alii, qvi ob ſcelera perpetrata famam qvidem nominis adipiſcuntur, ſed in-

x) CC. *Un.* radvendi.
y) *iidem* jafngiarn & *al.* radgiarnann.
z) *iidem* hoglafann.
a) *iidem* um alla hluti. *b*) *iidem* at.
c) *iidem* & 2 *chr.* athæfi.
d) *iidem* hver minning epter hann er.
e) *iidem* lenge epter manninn.

u) Guds Lov, Kiærlighed.
x) Varſomhed, Ømhed, i den Opførſel.
y) betænkſom.
z) ſagtmodig.
c) Gierninger leve.
d) hvad Slags Eftermæle (Afmindelſe) der er.
e) længe efter Menneſket.

lifandi ſkaumm, þó at þeir ſe ſiálfir daudir, þegar getit verdur þeirra athæfis; ok ſua frændur þeirra, ok allur *f*) afſpreingur, ſá er af þeim kemur eptir þeirra daga, þá bera þeſsa ſkaumm. Enn ſá er meſt-ur fiaulldi, er ſua fellur nidur ſem buſe, at hverki verdur getit at illu ne gódu; ok ſkalltu *g*) þat víſt vita, at þat *h*) er eigi at rettu mannſens odal; þviat aull ſkepna aunnur var *i*) ſkauput manninum til vidurviſtar ok *k*) ſkemtunar, enn mad-urinn var ſkapadur bædi til *l*) veralldligra gerſima, ok ſua til annars heims gerſima, ef hann vill audlazt þat ſem hann *m*) er til ſkapadur; ok ſkylldi þvi hver *n*) þat koſt-giæfa, medan hann lifdi, at leifa nockora þá

naar deres Bedrifter blive erindrede; ja deres Frænder og al den Afkom, ſom nedſtammer fra dem, efter deres Dage, bære og ſamme Vanære. Men den er dog den ſtørſte Mængde, der falder hen, ſom Fæe, ſaa at de hverken erindres til Ondt eller Godt. Dog maae du g) viſſelig vide, at det ei h) er, efter Retten, Menneſkets Beſtemmelſe; thi al anden Skabning blev dannet Menneſket til Ophold og Fornøielſe, men Menneſket blev ſkabt baade til l) denne og til den anden Verdens Herligheder, om han vil naae det, ſom han m) er ſkabt til; og burde derfor enhver n) beflitte ſig paa, medens han levede, at lade efter ſig nogle ſaadanne Ting, at han kunde blive erindret til det gode, naar

infamia conjunctam perpetua, adeo ut ignominia etiam mortui, quinimo, cognati & tota proſapia, ubi flagitiorum, quæ committebant, mentio fit, afficiantur: maxima vero pars hominum pecudum inſtar moritur, de qvibus nil boni nilqve mali narratur: ſcias autem velim tacitam adeo vitam humana natura indignam prorſus eſſe; nam cæteræ creaturæ in eum finem conditæ fuerunt, ut hominibus inſervirent & oblectamento eſſent; homo autem felicitati tum terreſtri cum æternæ deſtinatus erat; quare ſi ſcopum ſuæ creationis aſſe-qui

f) CC. *Un.* afſpringur.
g) *iidem* til viſs. *h*) *iidem* væri.
i) *iidem* ſkapad. *k*) *iidem* ſkemtanar.
l) *iidem* veralligrar gerſimar *unus* giörz-muna.
m) *iidem & al.* var tilſkipadr.
n) *iidem & 3 chart.* vidr þat leita. || vid þat koſta, (huggazt).

g) til viſſe.
h) kan være.
l) verdslig (jordiſk) Herlighed.
m) blev beſkikket (beſtemt) til.
n) forſøge, lægge Vind paa det (have det til Trøſt).

þá luti eptir ſik, at hanns væri at gódu getit, þegar hann felli ifrá: Enn *o*) allra-hellzt er þat *p*) ſkylldazt Kongum ok adrum ſtorhaufdingium, ok allum *q*) þeim, er þá þydazt, ok i þeirra embætti bindazt; fyrir þvi at madur verdur eigi virdur ſidan ſem kotkarl, helldur er hann virdur ſem lands - ſtiórnarmadur edur einhver haufdingi, ok ſua á hann at vera, ef hann vill þeim ſidum fylgia, er hanom *r*) ok hanns nafni hæfir.

s) Siá vit þvi at *t*) giaurazt *u*) tviflægur i vináttu haufdingia imilli, þviat þat giaura *x*) einardarlauſir menn, ok er eingi ſá auruggur um ſina *y*) rádgyrni, ſem

naar han faldt fra: Men o) allerhelſt er det p) en Pligt for Konger, og andre ſtore Herrer, og q) alle dem, der holde ſig til diſſe, og træde i deres Tieneſte; thi En bliver, fra den Tid, ei agtet ſom en Bonde, men han bliver meget meer agtet ſom en Befalingsmand, eller ſom en ſtor Herre. Han bør og være ſaa, om han vil følge de Sæder, ſom r) anſtaae ham og hans Værdighed.

Vogt dig for det, at du ei t) bliver u) vaklende i Venſkab imellem flecre Herrer, thi det giøre x) vankelmodige Menneſker, og ingen, ſom det giør, er faſt i ſit y) Overlæg.

qvi velit, præſtet neceſſe eſt, ex qvo bonam famam ſibi vel vita functo conciliare qveat: Cæterum Regibus præſertim, principibus, & quotquot iis vel adhærent, vel munere quodam publico funguntur, hæc regula obſervanda; nam ſi quis mores ſibi ſuæque dignitati congruos exprimit, non ut ruſticus, ſed adminiſtrator regni aut Regius quidam præfectus habebitur.

Cave ne in amicitia cum principibus viris duplex animi ſis, hoc enim eſt vacillantis

o) CC. *Un.* allſkylldazt er.
p) *iidem* ſkylldt. *q*) *iidem* þegar.
r) *iidem* byriar eda hans nafni.
s) *iidem* ſe þu.
t) *iidem* at þu ſert eigi.
u) *iidem* tviſtlegur.
x) *iidem* ſæmdarlauſer.
y) *iidem & al.* dád, dádſæmi, dádgrein. || ſinn tryggleik.

o) og allermeeſt er det en Pligt.
p) tilbørligt.
q) alle, naar de.
r) tilkomme ham eller hans Navn.
t) ſkal være. u) uſtadig.
x) blodhiertede, undſelige (Menneſker uden Ære).
y) ſin Dyd, Dydighed. || ſtærk i ſin Troefaſthed.

sem þat giaurir. Elska haufdingia þinn vel fyrir utan allar flærdir, medan þu villt z) hanom þiónat hafa, ok drag alldrei þydo eda a) samrædi til hanns uvina, ef þu villt b) alltryggur vera. Gud einn skalltu elska umfram haufdingia þinn, enn engvann annann mann. Enn þessir lutir ero þeir, er þu skállt framarliga c) vidsiá at d) þu verdir eigi vidkendur: eydar usærir, ok e) liugvitní, putnahus, eda samsætis-dryckiur, fyrir utan i Kongs husi, eda i siálfs þins husi, eda at samkundum rettum, tenninga-kast um silfur, mutugyrni, ok alla adra ránga fegyrni; þviat þessir lutir ero hverium Kongsmanni mikil skaumm þessa heims, enn hann hlítur af sálutión annars heims, ef hann verdur

læg. Elsk din Herre meget, foruden alle Rænker, saalænge du vil tiene z) ham, og drag aldrig nogen a) Tilbøielighed eller Fortroelighed til hans Uvenner, om du vil være b) fuldkommelig redelig. Gud aleene skal du elske frem for din Herre, men intet andet Menneske. Men disse Ting ere der, som du skal nøie c) tilsee, at d) du ei skal faae Navn for, falske Eder og løgnagtige Vidnesbyrd, Horehuus, eller Drikkelaug, uden i Kongens Huus eller i dit eget Huus, eller i lovlige Værtskaber, Terning Spil om Penge, Lyst til Stikpenge, og al anden uretmæssig Gierrighed; thi disse Ting ere, for enhver Hofmand, en stor Skam i denne Verden, men han faaer deraf Skade paa sin Siæl i den anden Verden, om han bliver gre-

tis animi & impotentis. Dilige principem tuum absque omni fuco, quamdiu illi ministras, nunqvam comitatem ostentans, aut societatem iniens cum hostibus ejus, modo ex asse fidus esse velis. Post solum Deum principem tuum diliges, & neminem alium adæqve. Cæterum quæ mox enumerabo, cave ne tibi juste imputari queant: perjuria, nimirum, falsa testimonia, ganeorum freqventationes, sympofia, quæ nec in domo regia, nec tua, nec justis in conventibus fiunt, tesserarum jactum lucri causa, repetundarum & omnis avaritiæ crimen; nam cuivis Regio ministro tales neqvitiæ summum in hac vita

z) CC. *Un.* þeim.
a) *iidem* samrædu. b) *iidem* dadrackr.
c) *iidem* varazk.
d) *iidem* þer verdi eigi kendir
e) *iidem* lyghivitni.

z) samme.
a) kan og betyde: hold aldrig Omgang — med.
b) retskaffen, dydefuld.
c) vogte dig for.
d) dig ei skulle blive tillagte.

ur i *f*) þessum lutum tekinn. Hvar sem þu ert staddur, þá giaur þik alldrei druckinn, þviat *g*) idugliga má sua atberazt, at þu sert þá kalladur til móla manna, eda til yfirsiónar *h*), eda ellegar þurfir þu *i*) vid vin þinn vandamál at ræda; ok ef slíkir lutir kunno manni medan til handa at bera, er hann er druckinn, þá er hann til einkis fær; ok hæfir fyrir þvi hverium manni vit ofdryckiu at siá, allrahellzt Kóngsmaunnum, ok þeim er sidarmenn vilia *k*) heita, þviat þeir verda optarzt tilkalladir yfir mál manna at siá, eda til annarra *l*) naudsynia; enda skulo þeir hverium manni gód dæmi *m*) gefa, ef nockurr villdi eptir þeirra sidum *n*) nema at lifa.

Þessi

greben i f) disse Ting. Hvor du helst befinder dig, da giør dig aldrig drukken, thi det kan g) idelig træffe, at du da bliver kaldet til Folkes Sager, eller til h) noget Opsyn, eller og du behøver at i) aftale med din Ven vigtige Ting; og om slige Ting kunne paakomme En, medens han er drukken, da er han ei i Stand (endog) til det mindste; og derfor bør hver Mand vogte sig for Drukkenskab, allermeest Hoffolk, og de som ville k) hedde sædelige Mænd, thi de blive oftest kaldte til at høre Folkes Sager, eller til andre l) Fornødenheder; de skulle og desuden m) give enhver gode Exempler, om nogen ellers vilde n) lære at leve efter deres Sæder.

Denne

vita dedecus affricant, & in altera vita jacturam animæ suæ faciet, qui in turpi adeo scelere fuerit deprehensus. Ubicunque fueris, ebrietati non indulge, nam sæpenumero accidere potest, ut ad lites cognoscendas & examinandas voceris, aut tibi cum amico de intricata re differendum sit, quæ si eveniant ebrio, ad quidquam præclari faciendum haud valet; ideoque cuivis homini, imprimis aulicis, & qui bene moratis accenseri volunt, utpote qui causis aliorum inquirendis aliisque necessitatibus adhibentur, quique bonis moribus, si quis eos ex iis addiscere cupiat, aliis prælucere debent, ebrietatis vitium fugiendum est.

Si

f) CC. *Un.* þeim.
g) *iidem* opt ma fra tilbera.
h) *iidem* yfirsionar um vandamal.
i) *iidem* & 3 *cb.* um þin mal at væla.
k) *iidem* vera. *l*) *iidem* höfdingia.
m) *iidem* gera. *n*) *iidem* lifa.

f) de, slige. g) ofte træffe saaledes.
h) at oversee (eftersee) vanskelige (betydelige) Ting.
i) foretage (forhandle) dine egne Sager.
k) være. l) Herrer.
m) gløre, vise. n) leve.

Þeſsi *o*) vanyſli ſkalltu ok hafa *p*) at þínom hag ok athæfi, ok eigi gleyma ef þu ert Kongsmadur. Þu ſkallt *q*) optazt vera kenndur *r*) i nánd hauſdingia þínum. Snemma um morgna ſkalltu hanom til kyrkio fylgia, ef hann fylgir *s*) þvi athæfi, *t*) er hann á met rettu at hafa, ok *u*) hlíd athugaliga tídum, medan þu ert at kyrkio ſtaddur, ok bid þer *x*) miſkunar vid Gud met fullri áhyggiu. Enn þegar er Kongur gengur frá kyrkio, þá fylg þu hanum, ok *y*) ver ſua *z*) nockot nær hanom ſtaddur, at þu ſer i hanns augliti, at hann *a*) megi koſt eiga at krefia þik *b*) til einnrahverra luta,

o) Denne Varſomhed ſkal du og bruge p) ved din Omgang og Opførſel, og ikke glemme det, om du er Hofmand. Du ſkal q) ſom ofteſt lade dig ſee r) i Nærværelſe ved din Herre. Om Morgenen tidlig ſkal du følge ham til Kirken, om han s) holder den Opførſel, ſom t) han med rette bør følge, og u) hør Gudstieneſten med Agtſomhed, medens du er tilſtæde i Kirken, og x) udbed dig Naade hos Gud med en fuldkommen Hengivenhed. Men naar Kongen gaaer fra Kirken, da følg ham y), og hold dig z) omtrent ſaa nær ham, at du kan være i hans Dieſyn, at han kan have Leilighed, at fordre dig til b) nogen Ting, om han vil have

Si porro miniſtrorum Regis aut aulicorum numero fueris adſcriptus, ſeqventes cautelas obſervabis. Quam ſæpiſſime principi tuo adhæreas, inqve ejus comitatu qvod ſis, fac de te dicatur. Mane illum, templum freqventantem, (ſi iſtum morem ſibi convenientem obſervat) ſeqvere, officiisqve ſacris, dum in templo es, diligenter attende, & miſericordiam divinam tibi ex toto animo apprecare. Cum autem templo egreditur Rex, ſeqvere illum, & ſiſte te illi tam præſentem, ut te videre poſſit, ſi forte accerſat te, tibiqve ali-

o) CC. *Un.* þann vanda, *al.* þeſsi viſli.
p) *iidem* í. *q*) *iidem* opt vera.
r) *iidem* nær, hiá. *s*) *iidem* þeim ſid.
t) *iidem* ſem hanom hæfer.
u) *iidem* hlyda athugaſamliga — ok bidia.
x) *iidem* Gud miſkunar.
y) *iidem* gack. *z*) *iidem* nockoro.
a) *iidem* eigi koſt.
b) *iid.* þeirra hluta, ſem hann vill þik tilkalla.

o) denne Sædvane (diſſe Forſigtigheds-Regler) ſkal du og holde.
p) i. q) ofte.
r) nær ved, hos.
s) følger de Sæder, den Skik.
t) ham bør. u) høre — bede.
x) bed Gud om Naade.
y) gak. z) ſaa nogenledes.
b) de Ting ſom han vil kalde dig til.

ta, ef hann vill þik til hafa kallat, enn eigi skalt þu sua c) nærrgaungull d) georazt hanum, at hanom virdizt e) sem þraung se at þinni návist, ef hann vill annattveggia tala vidur þá menn, er hann heimtir á f) mál vidur sik, edur einahveria g) þá luti fram hafa, er hann vill at leyndarmál se. Aungva þá luti skalt þu þá forvitna vit haufdingi þinn, er þu ser at hann vill at h) leyndir se, nema þvi at eins, at hann kalli þik til i) vitords met ser. Enn ef þeir lutir georazt nockorir, k) er haufdingi þinn hefir þik at trunadarmanni, ok hann vill at leyndir se, þá hird þu þá vandliga, met l) viturligu halld-

have kaldet dig dertil, dog skal du ingenlunde cd) gaae ham saa nær, at ham skal synes, som der var nogen Trængsel ved din Nærværelse, om han vil enten tale med de Mænd, som han kalder i Tale f) med sig, eller g) forhandle nogle saadanne Ting, som han vil at skulle være hemmelige. Især skal du da ingen af de Ting udfritte hos din Herre, som du seer, at han vil at skulle h) holdes skiulte, uden aleene at han kalder dig til i) Kundskab derom med sig. Men om der indfalde nogle saadanne Ting, k) hvori din Herre gior dig til sin Fortroelige, og som han vil at skulle være hemmelige, da bevar dem nøie med en l) viiselig Taushed,

aliquod negotium, quod exsequare, committere velit; non tamen tam prope Regem comiteris, ut præsentia tua arctum nimis Regi ambulanti relinquat spatium, si forte cum aliis, quos advocat, colloqui velit, aut aliquid agere, quod semotis arbitris effectum esse cupiat. Nihil a principe tuo sciscitare, quod vides illum occultare velle, nisi conscium te esse jubeat. Si negotia tractentur quæ tuæ fidei & taciturnitati commisit princeps, & occul-

c) CC. *Un.* nágongull.
d) *iidem* hanom vera.
e) *iidem* þröngd at þinum navistum.
f) *iidem* tal til sín.
g) *iidem* luti þá er hann vill frammi hafa, ok leyndarmál skal vera.
h) *iidem* löyniliger.
i) *iidem* vidords.
k) *iidem* at.
l) *iidem* viturligri.

cd) blive gaaende saa nær ham.
f) til sig.
g) andre Ting, som han vil have paa Bane, og skulle være hemmelige.
h) være skiulte.
i) Samtale.
k) at.
l) fornuftig.

halldinyrdi, ok *m*) giaurz eigi uppſkár um þá luti, er undir þínum trunadi ero fólgnir.

Þvi ſkalt þu ok venia þik, at þu vitia *n*) árla *o*) á morgna Konungs herbergia adur enn hann ſe uppſtadinn, ok ver þu þá þveginn ok *p*) vaſkadur ok buinn allri *q*) algerfi, ok bíd hanns *r*) i nánd herbergi, þar til *s*) er hann vill upp hafa ſtadit. Gack þvi at eins inn i herbergi Kóngs, at hann *t*) láti kalla þik. Enn *u*) hvern tíma er Kóngur lætur kalla a þik, þá *x*) ſkalltu gánga yfirhafnarlaus til hanns. Enn ef *y*) þat er árla um morg-

hed, og m) bliv ikke aabenmundet om de Ting, ſom ere ſkiulte under din Troeſaſthed.

Dertil ſkal du og vænne dig, at du tidlig om Morgenen ſøger hen til Kongens Værelſer, førend han kan være opſtaaet, og vær da toet og p) vaſket og iført din fulde Puds, og bie efter ham r) i Nærværelſen af Sovekammeret, indtil han s) vil have ſtaaet op. Da aleene maae du gaae ind i Kongens Værelſe, at han t) lader kalde dig. Men paa hvad u) Tid Kongen end lader kalde dig, da x) ſkal du gaae til ham uden Kappe. Og om det er ſaa tidlig y) om Mor-

occultanda ſunt, adhibita maxima cura prudenti ſilentio involve, nec unqvam quæ tuæ fidei concredita ſunt, prode.

Id tibi moris eſto, ut primo mane, priusqvam Rex e lecto ſurgat, palatium Regis adeas, & in vicinia cubiculi donec ſurrexerit exſpectes lotus & ſcitulus, veſtibus qvoqve omnibus, qvibus ornatus eſſe debes, indutus. Niſi vocatus fueris, cubiculum Regis non intres. Quoties a Rege arceſſeris, eum, toga depoſita, accedas; quod ſi tam

m) CC. *Un.*, *M.* & *2 ch.* ger eigi uppſkátt.
n) *iidem* ſnemma Kongs herbergis.
o) *iidem* um morgin. *p*) *iidem* klæddur.
q) *iidem* ágiervi, adgierfui, 3 *ch.* atgerfi.
r) *iidem* nær. *s*) *iidem* hann ſtendr upp.
t) *iidem* kalli þik. *M.* & *2 ch.* at þu ſert kalladr.
u) *iidem* i hværium ſtad ſæm Kongr lætr þec til ſin kalla. *x*) *iidem* gac þu.
y) *iidem* ſua er um ærna.

m) giør (før) ingen Snak.
p) klæd.
r) nær ved.
s) ſtaaer op.
t) kalder dig. || at du bliver kaldet.
u) Sted, ſom Kongen lader kalde dig til ſig.
x) gak.
y) paa Morgenſtunden.

morgna, at þu *z*) hafir hann eigi fyrr fundit, þá biód þu hanom godann dag *a*) met þeim ordum, er ek hefi þer fyrr sagt, enn þo gack þu eigi nærri hanom, enn hann hafi *b*) ærit rum til at tala vid þik ok þá menn, er nærstir hanom ero, ok nem *c*) þar stadar fyrir hanom. Enn ef hann heimtir þik *d*) nærri ser, ok vill tala vid þik leynilega, þá *e*) stidzt þu a kne fyrir hanum, sua nærri, at þu *f*) megir vel hlída hanns *g*) einmælum, ok *h*) þó skickiulaus. Enn ef hann bydur *i*) þer at sitia, þá *k*) máttu leggia yfir þik skickiu þína, ef þu villt, ok sitia þar sem hann bydr þer.

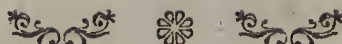
Morgenen, at du ei haver talt med ham tilforn, da ønsk ham en god Dag a) med de Ord, som jeg før haver sagt dig, men gak ham dog ikke nærmer, end at han kan have b) overflødigt Rum til at tale med dig, og de Mænd, som ere ham nærmerst, og c) bliv der staaende for ham. Men om han kalder dig nærmer d) ved sig, og vil tale hemmelig med dig, da e) fald du paa Knæe for ham, saa nær, at du f) skal vel kunne høre hans g) Tale, og h) dog uden Kappe. Men om han i) tilbyder dig at sidde, da k) maae du, om du vil, lægge din Kappe over dig, og sidde hvor han byder dig.

Nu tam mane acciderit, ut illum eo die prius non conveneris, verbis, quæ tibi superius præii, faustum diem illi comprecare, propius tamen ne accedas, quam ut spatium Regi satis amplum suppetat colloqvendi & tecum, & cum aliis, qui ei proximi, sunt, ibiqve coram eo gradum siste. Si te propius accersat tecum clam collocuturus, in genua procumbas, & tam prope Regem accedas, ut verba ejus, qvibus te privatim affatur, probe percipias, togæ tamen expers esto. Sin ad sedendum te Rex invitet, si velis, togam induas, &, ubi tibi obtulerit, sedeas licet.

 Præ-

z) CC. *Un.* hæfir.
a) *iidem* sem fyrr var ritat.
b) *iidem* yfrit, gnógt. *c*) *iidem* þá.
d) *iidem* til sin. *e*) *iidem* stid þik, sætz.
f) *iidem* mátt. *g*) *iidem* einmæli.
h) *iidem* þá. *i*) *iidem* bidur þik sitia.
k) *iidem* legg þu — ok sit.

a) som der er skrevet tilforn.
b) tilstrækkeligt.
c) tag dig da Plads. d) til sig.
e) støt, hæld dig, sæt dig. f) kandske.
g) hemmelige Tale, Tale til dig alleene.
h) da. i) beder dig sidde.
k) læg din Kappe over dig, og sidd.

Nu ber ſua *l*) til, at Kongur gengur at ſkemta ſer, hvert ſem *m*) hann er i kaupſtad eda i heradi, eda hvar ſem hann er ſtaddur, ok fylgir þu hanom ok þínir laugonautar, hvart ſem þer erot *n*) vapnadir eda *o*) vapnlauſir; þá er *p*) ſua fegurzt fylgd ydar, at þer gángit jafnframmi, jafnmargir á *q*) hveratveggia hlid hanom, ok þó hvarger met balluttum flocki. *r*) Ætlit ſua til, at hann verdi i midiu ydru fauroneyti ſtaddur, þar ſem þer gángir, ok þer verdit jafnmargir, á *s*) hvaratveggia lid hanum, eda fram ifrá hanom, ſem á bak. Enn eingi ydar gángi einn ſua nærri hanom, at hann hafi eigi ærit rum at tala vit þá menn, er næſtir hanum ero,

Nu kan det hænde, at Kongen gaaer ud, for at fornøie ſig, enten m) han er i en Kiøbſtæd eller paa Landet, eller hvor han er tilſtæde, og du og dine Kamerater følge ham, enten I ere n) bevæbnede eller o) uden Vaaben, da er p) Eders Følgeſkab ſmukkeſt paa den Maade, at I alle gaaer lige langt frem, og lige mange paa hver q) Side af ham, og dog paa ingen af Siderne i en Runding. Paſſer r) det ſaa, at han bliver midt i Eders Flok, hvor I gaaer, og at I bliver lige mange s) paa hver Side af ham, og foran, ſom bag ved ham. Men ingen af Eder maa gaae ham ſaa nær, at han jo kan have tilſtrækkelig Plads til at tale med de Folk, ſom ere ham nærmerſt, eller ſom han vil have kal- det

Præterea ſi Rex animi cauſa, vel in emporio vel rure vel alibi commoratus, deambulet, tuque tuique contubernales, ſive armati ſive inermes fueritis, eum ſeqvamini, comitatus veſter decentiſſimus erit, ſi totidem veſtrum ex utroqve Regis latere, per lineam rectam incedatis, ut Rex in medio comitatus ambulet tum collateralis illius, tum antecedentis & ſubſequentis: nemo autem eum tam prope accedat, ut ſpatium ſatis amplum ad colloqvendum, ſive ſubmiſſa voce fiat ſive clara, cum iis, qvos accerſet, non habeat,

l) CC. *Un.* at. *m*) *iidem* þat.
n) *unus addit:* ærit.
o) CC. *Un.* ecki.
p) *iidem* ſem fegurſt *v.* þat fylgd fegurſt.
q) *iidem* hvoria. 3 *cb.* hvøra haund.
r) *iidem* & 2 *cb.* æfnit, ſtefnit.
s) *iidem* á tva vega fra hanum.

m) det.
n) fuldkommelig bevæbnede, i fuld Ruſtning.
o) ikke.
p) Eders Følge paa det ſkiønneſte. || det Optog det ziirligſte. q) Haand.
r) laver, mager. || ſtiller, ſigter, ſaa til.
s) paa begge Sider ud fra ham.

ero, eda hann vill til ſin kallat hafa, hvert ſem hann vill tala vit þá *t*) met leynd edur hæd. Enn þó at hann kalli engvann mann á tal vit ſik, þá látit hann þó gánga millum ydar, ſva at hann hafe jafnan mikit rum alla *u*) vegu um ſik. Enn ef Kongur rídur at ſkemta ſer, ok fylgir þu hanom ok þínir laugunautar, þá *x*) háttit á hina ſaumo *y*) leid reid ydarri, ſem ek hefi adur *z*) ſagt um gaungu ydar, ok þvi þa *a*) fiarr meir, at eingi ſaurr ſtauckvi af heſtum ydrum ok á Konginn, þó at þer rídit miök hart.

Nu kallar Kongur á þik met ákvednu nafni, þá varazt þu þat, at þu *b*) kvedir hverki *hu* ne *ha*, edur *hvat?* ámoti, tak helldur ſua til ords: *ja, Herra minn, ek heyri giarna.* Varazt þu þat ok vand-

det til ſig, enten han vil tale med dem t) hemmelig eller høit. Og om han end ikke kalder Nogen i Tale med ſig, da lader ham dog gaae ſaaledes imellem Eder, at han altid kan have en ſtor Plads allevegne omkring ſig. Men om Kongen rider for at forlyſte ſig, og du og dine Kamerater følge ham, da indretter xy) Eders Ridt, paa den ſamme Maade, ſom jeg haver før ſagt z) om Eders Gang, og da ſaa meget længer fra, at intet Dynd ſkal ſtænkes af Eders Heſte, og paa Kongen, om I end ride meget ſtærk.

Derſom ellers Kongen kalder paa dig ved Navn, da vogt dig for det, at du hverken b) ſvarer **Hu**, eller **Ha**, eller **Hvad?** men ſtiil dine Ord ſaaledes: **ja, min Herre! jeg hører gierne.** Vogt dig og nøie for

habeat; & qvamvis neminem ad colloqvendum vocet, locum ſatis amplum ei, in medio veſtri conſtituto, nihilominus relinqvite. Sin oblectationis gratia eqvitet Rex, & tu tuique commilitones comitemini, eqvitationem veſtram pari modo ac ambulationem coordinate, a Rege tam remoti, ut nullæ ſordes, licet perqvam concitato eqvorum curſu feramini, illi adſpergantur.

Interea ſi Rex te advocet, ne hem *vel* ehem, *vel* qvid? *regeſſeris, ſed his verbis reſponde:* etiam, mi Domine! audio libenter. *Caveas diligenter ne matutino* tem-

t) CC. *Un.* í hæd eda leynd *v.* hatt eda leynilega. *u*) *iid.* vega. *x*) *iid.* hagit.
y) *iidem* lund um reid ydar.
z) *iidem* greint. *a*) *iidem* firr.
b) *iidem* kallir.

t) overlydt eller lønlig.
xy) Paſſer.
z) forklaret.
b) raaber derimod.

vandliga, at þu hlaupir eigi ſnemma i át edr dryckiu um morgna, *c*) ſem ergiomenn edur uſidarmenn giaura. Bíd ſidſamliga Kongsborda, ok gack til *d*) borda met Kongi, hverio ſinni er þu ert innan hirdar ſtaddur. Enn þá er Kongur gengur til bordz met hird *e*) ſina, þá eigu allir hirdmenn hanns at ſylgia hanum, med góduni ſidum ok fagri ſkipan, at eigi hlaupi hver fyrir annann fram, ſua ſem ſidlauſir menn, helldur á þá hver at vita *f*) ſina retta gaungu ok ſamſætismann, ok hafa þá *g*) hina ſömu ſkipan i gaungu ſinni, ſem þeir eigu ſidan at hafa i *h*) ſetu ſinni: gánga tveir ok tveir *i*) tilſam-

for det, at du ikke tidlig om Morgenen ſkal løbe hen til Æden eller Drikken, c) ſom graadige og uſædelige Menneſker giere. Vie (meget meer) ſædeligen d) indtil Taffel-Tiden, og gaae da til Bords med Kongen hver gang du eſt tilſtæde ved Hoffet. Men naar Kongen gaaer til Bords med hans Drabanter, da bør hans Drabanter følge ham, med gode Sæder og i ſmuk Orden, at den eene ei ſkal løbe frem for den anden, ſom ubehøvlede Menneſker, men hver bør da vide ſin rette Gang og Sidemand, og holde da den ſamme Orden i ſin Gang, ſom de ſiden bør have i deres h) Sæde: gaae to og to Sidemænd eller Samſiddere k) tilſammen, og

tempore lurconum aut inſulſorum inſtar ad cibum potumve nimis præcipitanter ruas: exſpecta potius decenter menſam regiam, qvam, ſimul cum Rege, qvoties in ipſius ſatellitio manes, accede. Cum vero Rex ad prandium aut cænam unacum ſatellitio ſuo accedit, bonos mores & concinnum ordinem ſervent ſatellites oportet, ne alter alterum, agreſtium hominum more, præcurrat, cum potius obſervare debeant juſtum proceſſum & conſeſſorem ſuum, eumqve in proceſſu ordinem ſeqvi, qvem, ubi diſcumbunt, obſervare tenen-

c) CC. *Un.* mæd þeim mannum, er giomænn ero, *vel* med graunnum. || med vſidarmönnum.
d) *iidem* bordz med hanum.
e) *iidem* ſinni.
f) *iidem* ſinn gáng *vel* gaung.
g) *iidem* eina ſkipan.
h) *iidem* ſætum ſinum. *i*) *iidem* ſaman.

c) med de Folk ſom ere graadige. || med dine Naboer, Staldbrødre. || med uſædelige Menneſker.
d) efter Kongens Bord, og gaae til Bords med ham.
h) Sæder.
k) Giæver og Sænge-Kamerater.

famans sessar eda samsætismenn *k*), *l*) ok taka laugar, hvert *m*) sem laugar ero gerfar uti eda inni, ok gánga svo sidān til borda, hver eptir *n*) sinni skipan, sva sem hann veit sitt rum skipat fyrir andverdo. Sva eigu ok hirdmenn hliodir at vera *o*) undir bordum, at ecki ord heyri þeir er á tvær hendur þeim sitia er vidur talazt; sua tali hver lágt vit sinn *p*) sessa, at eingi heyri nema þeir er vid talazt; þá er bædi gott hlióđ ok gódir sidir i Kongs-husi. Enn þat spillir eigi sidum þinum, *q*) þó at þu neytir matar þins vel ok skiótt, eptir þinni *r*) naudsyn, ok sua *s*) dryckiar yfir bordum; enn vit þvi skalltu jafnan

og l) tage Haand-Tvæt, enten m) Tvætten er tillavet ude eller inde, og siden gaae til Taffels, hver i n) sin Orden, saaledes som han veed hans Plads beskikket af Begyndelsen. Ligesaa bør og Drabanter at være sagtmælede over Bordet, at de, der sidde paa begge Sider af dem der tale sammen, ei skulle høre et eeneste Ord: Enhver skal tale saa lavt med p) sin Sidemand, at ingen skal høre det, uden de som tales ved; da er baade god Stilhed og gode Sæder i en Konges Sal. Men det skader ikke dine Sæder, q) om du, efter din Fornødenhed, nyder vel og hastig baade din Mad og Drikke s) over Bordet; men det skal du altid vogte dig for,

tenentur, & priusqvam mensam accedant, bini biniqve ad lavacra, sive foras sive intus fuerint, prodeant. Altum adeo silentium observent discumbentes satellites, ut qvi ex utroqve colloqventium latere proximi sedent, colloqvium intermediorum non audiant: hinc cum consessore suo qvilibet tam submisse loqvatur, ut nemo, præter ambos illos colloqventes, audiat. Sic decens erit silentium in aula moresqve ornati. Moribus autem tuis nihil detrahit, qvamvis satis, prouti necessitas postulat, tibi aut potus assumas justa festinatione,

k) 2 *ch. add.* jarlar ok laugunautar.
l) CC. *Un.* laugar at taka.
m) *iidem* er gefnar verda.
n) *ita* CC. *Un. alii*: þeirri skipan sem skipat var. *o*) CC. *Un.* yfir.
p) *iidem* sinn sessunaut *vel* vid annann.
q) *iidem* at þu et mat þinn — ok sva it sama dreck. *r*) *iidem* þörf.
s) *iidem* drycks yfir mat þinum.

l) for (til) at.
m) naar den bliver given, fremsat.
n) den Orden, som er bleven sat.
p) den anden.
q) at du æder din Mad — og ligeledes drikker.
s) til din Mad.

an fiá, at giaura þik druckinn; *t*) þvi ſkalltu jafnan *u*) augum leida til Kongs ſætis, at ſiá hvat framfer um hanns þionuſtu, ok *x*) ver var um þat jafnan, er þu ſer at Kongur hefur dryckiu *y*) at munni ſer, þá *z*) et þu eigi medan hann neytir dryckiar ſins; ok þó at þu hafir dryck i hendi, þá ſet *a*) nidur ker þitt, ok neyt eigi þíns dryckiar á medan. Slika hina ſamu tign ſkallt þu veita Drottningo, ſem þu veitir Kongi, i allum ſtadum, eptir þvi ſem nu *b*) hefi ek *c*) ſagt. [Enn ef Kongr hefer yfir borde med ſer þann geſt, er ſlika tign a at þiggia, annattveggia Kong eda jarl, eda ærkibiſkup eda liodbiſkup, þá ſkallt þu gæta hins ſama ſidarr er adr hefi

for, at giøre dig drukken; t) og derfor ſkal du alletider u) kaſte dine Øine til Kongens Sæde, og ſee hvad der gaaer for ſig, med hans Opvartning, og x) vær altid agtſom paa det, naar du ſeer at Kongen y) ſætter nogen Drik for ſin Mund, da z) ſpiis du ikke, ſaalænge han nyder hans Drik; og om du end haver Drik i Haanden, da ſæt a) dit Kar ned, og nyd ikke din Drik ſaalænge. Samme Ære ſkal du beviſe Dronningen, ſom du beviſer Kongen, paa alle Steder, efter det ſom jeg nu haver b) ſagt c). [Men om Kongen haver nogen Giæſt til Bords med ſig, ſom bør nyde ſaadan Ære, enten det er en Konge, eller en Græve, eller en Ærkebiſkop, eller en Biſkop, da ſkal du iagttage den ſamme

natione, caveas tantum ne ebrius evadas. Oculos ad ſolium Regis quam ſæpiſſime converte, ut videas, quomodo ei miniſtretur, & dum Regem vides ori potum admoventem, a cibo carpendo & potu tamdiu abſtine, ut quamvis poculum manu geſtes, interea ſeponas. Parem Reginæ ac Regi ubique præſtes honorem. Imo ſi Rex accumbentem ſecum hoſpitem habeat, qui ſimili honore mactari debet, vel Regem vel comitem, vel archiepiſcopum vel epiſcopum, eosdem ſerves mores, quos tibi prius indicavi. Atta-

t) CC. *Un.* þu ſkalt jafnan *vel* jafnan ſkalltu.
u) *iidem* augun *vel* hug um.
x) *iidem* giæt þeſs vandliga.
y) *iidem* dryck á munni, (minni).
z) *iidem* dreck *vel* ſit.
a) *iidem* hann nidr hia þer (fyrir þik).
b) *iidem* hefur ek um ſagt. c) *iidem* talt.

t) du ſkal altid. || altid ſkalt du.
u) have dine Tanker paa.
x) pas nøie paa det.
y) haver. || drikker nogen Skaal.
z) drik. || ſid.
a) den ned hos dig. || for dig.
b) talt herom. c) opregnet.

hefi ek ſagt þer]. Enn *d*) þó mikill ſe fiaulldi rikra manna *e*) vit bord met Kongi, þá þarftu eigi, nema þu vilir, fleyrum mönnum þennan ſid *f*) at veita um dryck þinn, nema Kongi ok Drottningu, nema þvi at eins, at Kongr *g*) einhver ſe at bordi met hanum.

Nu ber ſua til, at Kongs hird ſitur i Kongs herbergi, ok er eigi bord frammi, ok koma inn *h*) gangandi þeir haufdingiar, er Kongur vill ſiálfur *i*) tigugliga fagna, þá eigu allir menn eigi ſidur *k*) at rísa upp i mote þeim, enn imoti ſinum haufdingia, ok fagna þeim *l*) blidliga, *m*) eptir þvi ſem þeir vitu at Kongs vili

me Skik, ſom jeg før haver ſagt dig*]. Dog om der end kan være en ſtor Mængde anſeelige Folk til Taffels hos Kongen, da behøver du ikke, uden du vil, at f) viſe denne Ærbødighed i Henſigt til din Drikke, mod fleere Perſoner, end mod Kongen og Dronningen, uden aleene, om der g) er nogen Konge til Taffels med ham.

Nu kan det hænde, at Kongens Drabanter ſidde i Kongens Sal, og der ei ere Bord fremſatte, og der da komme ſaadanne Herrer gaaende ind, ſom Kongen ſelv vil i) modtage med nogen Æresbeviisning, da bør alle ikke mindre at k) reiſe ſig op mod ſamme, end mod deres egen Herre, og modtage ham l) venligen, m) efterſom de vide, at

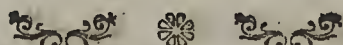
Attamen quamvis multi principes viri menſæ regiæ adſideant, niſi velis, non teneris prædicto modo honorem iis præſtare, niſi Rex quidam adfuerit.

Si porro contingat, ut menſis ſemotis, ſatellitioqve Regis ſedente, introëant aulam principes viri, quos ipſe Rex honorifice vult exipere, aſſurgant iſtis æqve ac Regi ſuo cuncti, comiterqve excipiant, juxta Regis ſui voluntatem, quam prænoverant.

 Hunc

d) CC. *Un.* ef mikill er. *e*) *iid.* yfir bordi.
f) *iidem* at vardveita um át eda dryckiu *vel* ſlika tign at veita.
g) *iidem* ſe noccorr annar yfir.
h) *iidem* farandi.
i) *iidem & al.* med tign fagna *vel* fagnat hafa.
k) *iidem* upp at ſtanda.
l) *iidem* med blidu, eptir Kongs vilia.
m) *iidem* ſvaſem þeir vita Kongs vilia til.

*) Nogle af Univerſit. Affkrifter tilføie dette.
f) iagttage denne Skik i Æden eller Drikken mod. || beviſe ſaadan Ære.
g) kan være Nogen anden.
i) have modtaget.
k) ſtaae op.
l) med Venlighed, efter Kongens Villie.
m) ligeſom de vide at være Kongens Villie.

vili er til. Enn þessa tign á hver *n*) laugonautur adrum at veita, ef sá kemur inn farandi, er adur hefir uti verit, ok gengur þar til sætis sins, sem hann á rettann gáng ok skipan, þá eigu þeir tveir upp at rísa moti hanum, *o*) er nærstir hanum sitia á *p*) sina haund hver, ok fagna hanum blídliga, ok bidia hann velkominn met ser. Nu hvert sem Kongsmenn ero staddir i samsæti, eda ero þeir i *q*) fylgd met Kongi, edur gánga þeir allir *r*) saman til skemtanar sinnar, þar sem þeir verda miök fyrir augum annarra manna, þá eigu þeir jafnan helldur at vera i hliodara lagi, *s*) sidvandir i *t*) látædi sino, *u*) fagurordir, ok siá vel vit aullo faurmæli. Slíka luti alla, sem nu hefi ek þer sagda,

at Kongens Villie er til. Men denne Ære bør n) hver Kammerat bevise den anden: dersom En, som haver før været ude, kommer gaaende ind, og gaaer der til sit Sæde, som han haver hans rette Gang og Sted, da bør de to at reise sig op imod ham, o) der sidde ham nærmerst, p) hver paa sin Side, og modtage ham venligen, og bede ham velkommen hos sig. Overalt, enten Hoffolk ere tilsammen i Vertsskab, eller de ere i Følge med Kongen, eller de gaae alle r) sammen til deres Forlystelse, hvor de falde andre Mennesker meget i Øine, da bør de altid være temmelig sagtmælede, s) anstændige i deres Gebærder, ziirlige i deres Ord, og vogte sig vel for al uteerlig Snak. Alle det Slags Ting, som jeg nu haver sagt dig, bør

Hunc vero honorem contubernalium quisque contubernali suo exhibere debet: Si quis horum intret, qui foras ante exiit, & ad sedem suam decenter accedit, assurgant illi duo, qui latera ejus proxime claudunt, & ad sedendum comiter invitent. Sive satellites Regis in consessu aut comitatu Regis fuerint, sive conjunctim, oblectationis captandæ gratia ambulent, ubi in conspectu aliorum hominum versantur, voce submissiores, gestibus & moribus ornati, ab omni sermonis obscoenitate temperent. Quæ jam enumeravi observare tenen-

n) *CC. Un.* at veita laugunaut sinum.
o) *iidem* annar er næstr sitr a vinstri hönd, enn annar á hægri.
p) *iidem* tvær hendur.
q) *iidem* fylgh.
r) *iidem* samt.
s) *iidem* sidpruder.
t) *iidem* latgædi,
u) *iidem* faghryrdir.

n) enhver beviise mod sin Kamerat.
o) den eene der sidder nærmerst paa den venstre Haand, men den anden paa den høire.
p) paa begge Sider.
r) samtlig.
s) sædelige.

ſagda; þá eigo allir Kongsmenn at hafa ok fylgia, ef þeir vilia *x*) ſidprudir vera. Enn hverſo ſem adrir geora, þá *y*) giættu þó þeſſa vel, ſem nu hefi ek ſagt þer, ok kenn hverium *z*) hollliga, þeim er *a*) af þer vill nema.

Nu ber ſua *b*) til, at laugunautar þinir vilia til ſkemtunar gánga, edur dryckiu, frá Kóngs herbergi, *c*) þu *d*) tekur ok leifi af Kongi *e*) til ſkemtanar-göngo; þá ſkallt þu þeſſa ſkemtan elſka, ſem nu vil ek *f*) þer kunna giaura. Ef þu ert ſtaddur þar ſem heſtum má rída, ok áttu þer ſiálfur heſt, þá ſtíg þu á heſt þinn met þungum vapnum, ok tem þik til

bør alle Hofmænd holde og følge, om de ville være x) ſædelige. Men hvorledes end andre giøre, da y) giem du dog dette vel, ſom jeg nu haver ſagt dig, og lær enhver det z) oprigtig, ſom vil lære af dig.

Hænder det ſig nu ſaa, at dine Kamerater ville gaae til nogen Forlyſtelſe, eller Gilde, fra Kongens Værelſe, og c) du ogſaa d) tager Forlov af Kongen til e) ſaadan Lyſt-Fart, da ſkal du iſær elſke denne Forlyſtelſe, ſom jeg nu vil f) giøre dig bekiendt. Om du befinder dig der, hvor man kan ride Heſte, og du ſelv eier Heſt, da ſtig paa din Heſt med tung Ruſtning, og væn dig til, hvor-

tenentur ſatellites Regii ſi aulici bene morati nomen tueri cupiunt. Quidquid vero alii agant, obſerva tamen probe quæ tibi dixi, & inculca iis, qui ex te diſcere volunt.

Si contubernales tui ad ludendum aut convivandum abire cupiunt, palatio Regis tantiſper relicto, tu, impetrata prius à Rege venia abeundi, oblectationi, quam mox tibi commonſtrabo, vaces ut plurimum. Si in eo loco fueris, ubi equitare licet, & ſi equum ipſe habueris, gravi armatura inſtructus eundem aſcende, & in illo te exerce, ut

x) CC. *Un.*, *Membr.* & 2 *cb.* ſidfroder. || ſidvander heita.
y) *iidem* ger þu þetta vel.
z) *iidem* hogliga. *a*) *M.* & 3 *cb.* at.
b) CC. *Un.* at.
c) *iidem* ok taka þeir leyfi.
d) *iidem* fær.
e) *iidem* at ganga til ſkemtunar.
f) *iidem* þer kenna. || greina.

x) velforfarne i gode Sæder. || have Navn for at være nøieſeende paa deres Sæder.
y) giør du dette troelig.
z) ſagtmodelig, lemfældig.
c) de tage dem Forlov.
d) faaer.
e) at gaae hen, til Forlyſtelſe.
f) lære (forklare) dig.

til hverzo þu megir þess sitia á hesti þínum, er bædi *g*) er fegurzt ok fastazt. Ven *h*) fót þinn at þrysta fast *i*) istadum met rettum leggium, ok lát hæl þinn nockvot sva siga *k*) lægra enn tær, nema því at eins, at þu þurfir framan at varazt *l*) alaug, ok ven þik þó fast at sitia met *m*) þrístudum lærleggium. Hyl vel brióst þitt ok alla limu þína met *n*) loknum

hvordan du skalt kunne sidde saaledes paa din Hest, at det baade g) er smukkest og fastest. Væn h) din Fod at trykke fast i Stigbøilerne med stive Been, og lad din Hæl synke noget k) lavere end Tæerne, uden alene, om du behøver at vare dig for Stød foran fra, og væn dig dog at sidde fast med m) sluttede Laarbeen. Skiul vel dit Bryst og alle dine Lemmer med et †) lukket n) Skiold. Væn

ut qvam ornatissime & minimo tui periculo sedeas. Exerce pedes, ut extensis cruribus firmiter stapiis insistant, calce pedum digitis aliqvantulum dimissiore, nisi ictum tibi adversum timeas, & tum femoribus obfirmatis qvam maxime temet præstabis immotum. Pectus & omnia membra clauso clypeo muni. Sinistra manu frenis & ansæ clypei retinendis

g) CC. *Un.* bædi se, *vel* sertu fegurstr og fastastr. *h*) *iidem* þik.
i) *iidem & al.* i stigum. || i stigenn.
k) *iidem & 3 cb.* lengra.
l) *iidem & 3 cb.* álagha.
m) *iidem* þrystandum. || þrystandi.
n) *ita plurimi, al.* luktum.

g) kan være. || du kandst være baade smukkest og stadigst.
h) dig.
k) længer (dyber) ned.
m) sluttende.
n) sluttet.

†) Ved Skiold meenes her ufeilbarlig saadant et, som de gamle Romere egentlig kaldede *Scutum*, et stort og langt Skiold, som baade de selv, saa og især de gamle Tydsker og Gallier førde, ommældt foruden andre i *Lipsii* Analect. ad mil. Rom. L. III. Dial. 2. op. Tom. III. ed. Antverp. p. 243. At vore Forfædre, især i staaende Strid, have ogsaa brugt nogle store Skiolde, endog næsten af et Menneskes Høide, er ingen Tvil; thi ellers kunde de ei have fuldkommelig bedækket en Slagen med eet eeneste Skiold, som vi dog ofte læse, ei heller om Natten brugt deres Skiolde i Steden for Tælter, naar de laae under aaben Himmel, som Kong Magnus den Gode hos *Sturlesen* (T. II. p. 33.); Endnu mindre kunde deført et Liig, paa eet Skiold, endog en lang Vei, saaledes som Gunner paa Hlidarende førde hans slagne Broder paa et Skiold hiem fra Valpladsen, for ved sig paa Hesten, *Nials-Saga* 57. Cap. Vore Forfædres Skiold- eller Vaaben-Borge baade til Søes og Lands, saaledes som de betegnes, foruden andre, hos *Sturlesen* T. I. p. 365. 768. T. II. p. 167. 171. 376. tilsige og det samme; thi

um skilldi. Ven þu hina vinstri haund þina vel o) at giæta beitzlis ok mundrida, enn hina hægri haund ven þu at p) giæta ok hæfa vel glæviu álagi, met q) fulltíngiandi r) briostafli. Ven þu hest

Væn din venstre Haand o) til at passe vel paa Bidselet og Haandfanget paa Skioldet, men den høire Haand skal du øve i at p) passe paa, og træffe vel med et Spydkast, med q) eftertrykkende r) Bryst-Styrke. Øv din

nendis assvefacias, dextram autem telo gestando, aut in certam regionem emittendo aut vibrando, suprema corporis parte suppetias ferente. Equum tuum doce, vel in concitatissimo

o) *CC. Un.* vid beisl ok mundrida.

p) *iidem & al.* hallda fast þitt gladel i lagi, *vel* at hafa vel gladiel á lagi (gaum á lagi), *vel* vel at hefia glafe.

q) *iidem & 3 cb.* fylgiande.

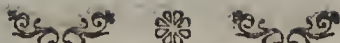
r) *iidem* briosti.

o) vel til Bidsel og Haandfang.

p) holde dit Glavind fast i sin Stilling. || at have dit Glavind vel stillet til Stød. || at have vel agt paa Stød. || at hæve (føre) et Glavind vel.

q) med følgende. r) Bryst.

thi saadan en enkelt Rad af Skiolde, som de gierne bestode af, havde været uskikket til at bedække dem, der stode inden for (som den dog giorde), hvis Skioldene ei havde været store. *Sagobrotet* om Bravalla-Slaget (p. 22.) nævner saaledes lange Skiolde, som de meest gangbare og sædvanligste paa den Tid. Ja saadant et Skiold, indhulet og aflangt, og derved bequemt til at bedække et Menneskes heele Legeme, er endog fundet her i Norden i de seenere Tider, og beskrives udførlig i Worms Breve (p. 1103-4), findes og aftegnet paa andre Steder. At de Skiolde, der brugtes til Hest, have ogsaa været temmelig store, udviser *Grettis-Saga* Isl. Opl. 42. Cap. p. 118., thi ellers kunde Gretter, som stod paa Marken, ikke vel naaet med Foden, til at støde Snækoll, der sad til Hest, Skioldet op i Munden. *Holberg* haver altsaa, efter *Dolmers* Anviisning, antaget med Rette denne Skioldenes Størrelse, i hans Danm. Staat 2. Opl. Pag. 395 og 415, og lastes derfor uden Grund af *Testrup*, i dennes D. Krigsarm. Pag. 64. Lukt Skiold betegner her uden Tvil saadant et, som baade var beslaget omkring Randen og midt paa, saa og bøiet eller krummet omkring Armen og Kroppen, til des bædre Bedækkelse, omtrent som det der nævnes af P. *Ramus* de militia Julii Cæsaris i Grævii Thes. T. X. p. 1545, og er aftegnet hos *Lipsius* de mil. Rom. Lib. III. Dial. 2. p. 71. Om disse Skiolde ellers have været fiirkantede eller rundagtige, er ikke saa vist; dog skulde jeg helst troe, at de til begge Ender, især neden til, have været noget meer spidse end fuldkommelig runde eller fiirkantede, omtrent som de, hvilke Romerne kaldede ovata eller cuneata, og som *Patricius* nævner (de milit. Rom. P. V. Sect. 3. Græv. Thes. T. X. p. 873.); thi desto letter kunde de, i fornødne Tilfælde, skyde slige Skiolde ned for sig, og sætte dem faste i Jorden, som Nials-Saga et Steds fortæller om Gunner af Hlidarenda. Vore gamle Skribenter nævne og ofte *Skialldar-Spord* eller Skiold-Stiert i den Meening.

hest þinn gódann um at kasta á hlaupanda *s*) skrefi, ok haf hann hvarttveggia vel at holldum, ok *t*) hreinann ok fagadann, ok ef þu att hestinn, þá sko þu hann vel ok fastliga, met sterkum ok faugrum allum hestbunadi.

Enn ef þu ert staddur í kaupstad, eda einumhverium þeim stad, er eigi má *u*) hestum rída eda nyta til skemtanar, þá *x*) skallt þu þessa skemtan elska, at gánga til herbergis þíns, ok bua þik þungum vapnum *y*); leita þer ok þess felaga, er met þer vili leik fremia, ok þu veitzt at vel er til þess fær edur lærdur, at beriazt *z*) undir skilldi eda buklara, hvert

din Hest til at være let at kaste om, endog i fuldt s) Løb; hold den vel baade paa Huld, og t) reen og striglet, og om du eier Hesten, da beslaae den vel og troefast, (og forsyn den) med alt Heste-Tøi, baade stærkt og smukt.

Men om du befinder dig i en Kiøbstæd, eller paa noget saadant Sted, hvor Heste ei kunne rides eller u) bruges til Forlystelse, da x) skal du elske denne Forlystelse, at gaae til dit Herbærg, og iføre dig en tung Rustning y); søg dig og en Staldbroder, som vil øve sig med dig, og som du veed, at er velskikket eller udlært paa, at fægte under et stort Skiold eller †) Haand-Skiold,

tissimo cursu gyros imitari, qui sit bene pastus, sordium expers, probe calceatus, phalerisque splendidis & firmis instructus.

Si in emporio fueris aut alio loco, ubi eqvis vehi aut oblectatitionis causa uti non licet, hoc oblectamenti tibi elige. In domum tuam abi & gravi armatura te indue, deinde socium quære, qui tecum ludere velit, & quem sub scuto aut parma digladiandi peri-

s) CC. *Un.* skrifi. *t*) *iidem* grimmann.
u) *iidem* hesta nyta. || neyta. || hestum vidkoma.
x) *iidem* gack — ok bu þik.
y) *iidem add.* med gledi.
z) CC. *Un.* undan.

s) Skridt, Spring.
t) grum, modig.
u) benyttes. || hvor man ei kan betiene sig af (anbringe) Heste.
x) gaae — og udrust dig.
y) med Fornøielse.

†) Den Islandske Historie, ligesom den nævner *Buklara* langt ofter end vore andre Historier, viser tillige uimodsigelig, at de have været smaa Haand-Skiolde (see *Sagobrot* om Bravalla-Slaget pag. 22.), sædvanligst runde som Romernes clypeus, aftegnet hos *Lipsius* de mil. Rom. L. III.

hvert ſem hann er helldur *a*) utlendur eda innlendur. Gack *b*). Þu ok jafnan til þeſſa leiks met þung vapn, annattveggia met

Skiold, enten han er a) fremmed eller indfød. Gaae b) og altid til denne (Leeg) Øvelſe med en tung Ruſtning, enten med et †) Harniſk,

peritum noſti, ſive inquilinus ſive extraneus ſit. Gravi ſemper armatura, nimirum thorace ferreo vel lorica, indutus luſoriam hanc arenam ingredere, manu geſtans vel clypeum bene muni-

a) *iidem* utlændzkr eda herlænnzkr, innlendſkr, heimlendſkr.

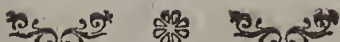
b) *iidem* tak þu — þung.

a) udenlandſk eller indenlandſk.

b) Tag — tunge.

L. III. Dial. 2. op. T. III. p. 71. I Særdeleshed kan ellers Buklarens Skikkelſe meget vel lignes med Romernes *Parma* (ſammeſteds p. 68.), og maaſkee endnu allernærmerſt med cetra eller citra, allerhelſt da denne findes at have været meget i Brug hos de gamle Portugiſer, Spanier og Britanner (ſee *Lipſii* Analecta ad mil. R. L. III. Dial. I. pag. 241-42); fra hvilke ſidſte den allerletteſt kunde forplantes til vor Norden. Jeg vil ei meget nægte, at jo dette Slags Haand-Skiolde undertiden kunne have lignet noget en Halvmaane, og havt eet eller fleere Indſnit enten for oven, ſom Thraciernes *Peltæ* (aftegnede hos Lipſius p. 242.), eller ved Siderne, ſom Romernes ancilia hos Gutberleth (de Saliis cap. 13. i Poleni Suppl. til Græv. og Gron. Thes. T. V. p. 713); ja vel og undertiden været noget aflange, lige for oven, og rundagtige neden til, omtrent ſom den Tegning, der ſees i *Lipſii* Saturnal. (Lib. 2. cap. 11. op. T. III. p. 523.), og i *Reenhielms* Anmærkn. til Thorſteins-Saga (p. 88). Men viſſere er, at de ei have været fuldkommelig flade, men noget indhulede og bugede midt paa, altſaa ſaavidt af det Slags ſom *Patricius* (de mil. Rom. P. VII. Sect. 4. Græv. Thes. T. X. p. 895.) kalder Scuta umbilicata. Ordet Buklari er øienſynlig beſlægtet med det Latinſke *Buccula*, ſom egentlig betegner et Skiold, men findes og ellers taget iſær for umbo eller den udſtaaende Runding midt paa et Skiold. (ſee *Scheid* de Buccellariis §. 8. og 13). Om vi have faaet det fra Græker eller Romere, eller de fra os, i Anledning af Væringernes Krigstieneſte hos de Grædſke Keiſere, ſom Scheid iſær forfægter (§. 17. og 18.), holder jeg for uviſt. Men om det ſkulde udledes af vort gamle Sprog, vilde jeg ligeſaa gierne følge Wachters Meening, (under Ordet Buckel), der drager det af Skioldets udhulede eller bugede Krumning, ſom *Scheids* (loc. cit. pag. 28.), der drager det af *bukr* Bug, og *leri* eller *bleri* et Skiærm.

†) *Brynia* i Speculo betyder (ſom det følgende viſer) det i de Tider ſædvanlige Harniſk af Jern. Dens i Norden brugeligſte Arter i de ſenere Tider vare to; den eene Hringabrynia (urettelig Rinbrynia hos Holb. D. Staat. 2. Opl. Pag. 415.), beſtaaende af ſmaa Jern-Ringe, meget tæt og kunſtig indflettede i hverandre; den anden Spangabrynia, beſtaaende af Jern-Plader, deels lagte over hverandre i Kanten, og nættede ſammen med Jern-Navler, deels ſammen-

met brynio edur c) þungann pannzara, ok haf i hendi þer d) annathvert þungann skiaulld edur buklara, ok þungt sverd. I e) þeim leik skalltu vid leita at f) nema hæfilig haugg, ok naudsynlig ok g) halld-

nisk, eller et c) tungt †) Pantzer, og hav i din Haand, enten et tungt Skiold, eller et Haand-Skiold, og et tungt Sværd. I denne e) Leeg skal du søge at f) lære beleilige Hug, samt nødvendige, beqvemme og for-

munitum vel ensem majorem. In hoc ludo discas velim ictus congruos, necessarios, & utiles inferre, ictusque declinare, nec non clypeo tuo contra omnes ictus temet probe munire, si cum

c) CC. *Ux.* þyckvann.
d) *iidem* annattveggia.
e) *iidem* þeima.
f) 2 *chartæ*: fremia.
g) CC. *Ux.* halldkömleg, hallkvæmilig, hagkvæmlig.

c) tykt. Aldeles som Romerne og andre stridbare Folk, der brugte den sværeste Rustning til de foregaaende Øvelser, for des bæder at vænne Krigsfolkene til at bære den rette i Feldten. Man seer, at Forfatteren haver havt Begreb om Fægte-Kunsten; ja Saxo nævner den endog allerrede i Grams Historie Steph. Opl. p. 6., dog kom den ikke ret i Gang i Norden for det 11. Seculum. e) den. f) giøre.

sammensøiede med Ringe eller Hager. Den første ligner meest Romernes lorica hamata, den sidste lorica sqvamea, begge nævnte af *Patricius* (de mil. R. P. V. Sect. X. Thes. Græv. T. X. p. 883.), men beskrevne af *Lipsius* (de mil. Rom. Lib. III. Dial. 6. pag. 84-86). Een eller maaskee begge forstaaer *Saxo*, naar han nævner (p.34.) hamus nexilis loricæ, samt (p. 36.) nexile ferrum, og hamatum metallum. *Reenhielm* (i hans Anm. til Thorsteins Saga p. 88.) lægger endnu Platbrynia eller Musa dertil, men den bliver vist nok ikkun en Art af Spangebrynie, hvilket ogsaa *Loccenius* erkiender (Ant. L. III. c. 2. p. 180-81), uden maaskee Musa skal være af det korteste Slags. Brynier bleve ei aleene brugte under Klæderne, som *Testrup* meener (Krigsarm. Pag. 61.), men ogsaa yderst. De findes og ulige lange, de fleeste lidet, indtil midt, ned paa Laaret, andre til Knæerne, ja endnu længere, som K. Harald Haardraades hos *Sturleson* T. II. pag. 170., og loricæ talo immissæ, som Hialte hos *Saxo* (pag. 33.) fortæller, at Kong Rolv Krake pleiede at skienke hans Hofsinder; om dette kun ei er en af Saxonis Poetiske Friheder, hvori han er gaaet for vidt. Vor Forfatter forstaaer de korteste.

†) Ved Pantzere forstaaes i Speculo de linnede, som det følgende viser. De adskillige Arter af disse, som Fremmede have kiendt, findes beskrevne hos *Lipsius* (de milit. Rom. Lib. III. Dial. 6. p. 86-87.), og een af dem aftegnet (i Analectis p. 248.); men endnu bæder beskrives de i Sig. Jac. *Apini* Afhandling derom (i Miscell. Lipsiens. T. VI. p. 275. og T. VII. p. 316). *Specu-*

kvæmlig ok gód *h*) vidurſlaug. Kenn *i*) þer ok at hylia þik vel met ſkilldi þínum, *k*) ok þat at þu mættir þeſſa luti vel varazt fá, *l*) ef þu *m*) átt vit uvin þinn þvi at ſkipta. Ef þer þykir nockvot undir vera, at vera vellærdur *n*) á þeſſa iþrótt, þá

fordeelagtige (Modſlag) Parader. Øv i) dig og i at bedække dig vel med dit Skiold, k) ſaa og i det, at du ſkal vel kunne vare dig for diſſe Ting, om l) du m) ſkal øve ſligt imod din Fiende. Om det ellers ſynes dig noget magtpaaliggende, at være n) udlært paa

ſi cum hoſte res ſit. Si hujus artis probe gnarus eſſe velis, bis, ſi fieri poteſt, quovis die hoc certamine te exerce, nullusqve dies, quo in hanc arenam ad minimum non deſcen-

h) CC. *Un.* vidſlaug, vidlaug.
i) *iidem* kunn þer (þat).
k) *iidem* at þu mættir.
l) *iidem* þá er þu att. *m*) *iidem* ætter.
n) *iidem* í (af) þeſſari.

i) lær dig og til (det).
k) at du ſkal kunne.
l) naar.
m) ſkulde.
n) velforfaren i.

Speculum Regale meener iſær det Slags, ſom vare giorte af blødt Lærred, og det vel ſværtet, meſteundeels til Anſeelſe, men og til Stivning og Styrke, ligeſom man finder hos Fremmede, nu ſuur Viin eller Edike blandet med Salt, hvori Linnedet blev udblødt, nu ogſaa Vox brugt i ſamme Henſigt. Speculi Beſkrivelſer medføre, at Lærredet enten maae være blevet lagt mangedobbelt, eller og have været beſtukket og udſtoppet, omtrent ſom vore Tiders Tæpper eller Matraſſer; her nævnes jo et tungt Pantſer, ſom ei kunde være af enkelt Lærred; Nogle, endog gode Exemplarer, have ogſaa udtrykkelig ſmattat eller ſmattkat, det er ſmaahakket, ſkavet eller trævlet Lærred, i Steden for ſværtet, og kan man da foreſtille ſig det omtrent paa ſaadan en Maade, ſom *Chronicon Colmarienſe* hos *Urſtiſium* (P. II. p. 57.) beſkriver med diſſe Ord: Armati reputabantur qvi galeas ferreas in capitibus habebant, & qvi Wambalia, i. e. tunicam ſpiſſam ex lino & ſtuppa vel veteribus pannis conſutam, & deſuper camiſiam ferream, id eſt, veſtem ex circulis ferreis contextam, per qvæ nulla ſagitta arcus poterat vulnerare. Det andet Slags Pantſere, ſom man haver kiendt i Norden, have været vævede af mangedobbelt ſammentvundne Traade, og det af adſkillige Materier, dog allermeeſt af Uld; derhen regner jeg Einars Kiortel, i *Landnama-Saga* (p. 38.), ſamt den Kiortel, ſom Katla gav ſin Søn Odd, i *Eyrhyggia-Saga*, ſom ikke kunde giennemhugges; maaſkee og den Kappe ſom Vefreya gav Sturlaug Starſſami (Sturlaugs-Saga p. 21.), men viſt nok den Skiorte, ſom Aſlaug gav K. Regner Lodbrog, og ſom beſkrives at have været vævet af Haar (Ragnars-Saga hos Biörner 15. cap. p. 41). Den Sandhed meener jeg og ligger ſkiult i de Beretninger, ſom nogle af vore gamle Hiſtorier, fornemmelig de fabelagtige, give os om Vaaben-Skiorter, og deriblant Hognes, i *Sorla-Saga* hos Biörner (p. 52.), Bekhilds, i *Egils-* og

þá haf. þenna leik *o*) tvisvar um dag, ef þu mátt *p*) þvi vitkoma; enn aungvann dag lát þu sua allann *q*) undan ganga, at þu leikir eigi *r*) þetta einusinni, nema heilagt se; þviat þessi iþrott er sæmilig at kunna hverium *s*) Kongsmanni, ok þó naudsynlig, ef til þarf at taka. Enn ef þu verdur módur *t*) af þessum leik,

paa denne Kunst, da hold denne Øvelse o) to gange om Dagen, om du kan faae Leilighed dertil; men ingen Dag skal du lade saaledes gaae q) ganske bort, at du jo r) eengang over dig i dette, uden der er helligt; thi denne Kunst er anstændig at vide for s) enhver Hofmand, og dog derhos nødvendig, om den behøver at bruges. Men om du bli-

descendas semel, prætereat, nisi festus fuerit; hæc enim non minus decens quam conveniens cuivis Regis satelliti ars est. Si hoc ludo fessus evadas, & potum desideres, sensim

o) CC. *Un.* tysvar (tva tima) a hverium degi (á dag) er þu.
p) *iidem* vidr komaz (koma).
q) *iidem* underg. ugganga.
r) *iidem* þenna leik um sinn.
s) *iidem* manni. *t*) *iidem* í þeim.

o) to Timer ɔ: to gange hver Dag, som du.
q) til Ende.
r) holder denne Øvelse eengang.
s) ethvert Menneske.

og *Asmunds-Saga* af P. Salan (p. 60.), og Ørvar-Odds, i *Orvarodds-Saga*, og *Hervarar-S.* (pag. 69.), som berettes at have været af Silke; thi det, at disse Skiorter kunde staae sig mod alle Slags Vaaben (hvilket dette Slags Skrifter tilregne den sorte Kunst), det tænker jeg bør forstaaes om deres Fasthed, da det er bekiendt, at man paa denne Maade haver vævet Tøi, stærkt nok til at udholde vore Tiders Skud. Den Islandske Historie nævner endnu den tredie Art af saadanne Pantsere, giort af tøvet eller valket Uld, **Slokastakkur** kaldet, og tienligt med det samme baade til Klædebon og Beskiærmelse i Krig. Af det Slags var den Floke- eller Fildt-Hætte, med indsyet Horn omkring Halsen, som Freystein Bofe, i *Eyrbyggia-S.* havde paa i et Slag. Til een af disse Arter hører uden Tvil den insecabilis ferro vestis, som Ulvild hos *Saxo* (ed. Sor. p. 27.) fortælles at have foræret K. Frode, samt Sigmund Brestissons Brynstak i *Olafs-Saga* (Isl. Opl., 1. P. pag. 129). Ellers vil jeg ei nægte, at Forfædrenes Panßere have og undertiden været af Jern, f. Ex. den som Sigmund den Hvide havde paa, da Skarphedin angreb ham (Nials-Saga 40. cap.); men gierne vare de kun korte, og naaede kun ned over Maven, hvoraf og nogle meene at de have faaet sit Navn, see *Wachter* i Ordet *Panz* og Panzer. Vaabentrøiernes eller Panßernes ommældte Styrke kan ikke svækkes deraf, at de aleene foreskrives her til at have inden under det rette Harnisk, thi man finder ofte, at de Gamle have havt fleere Jern-Harniske uden over hverandre.

leik, ok fyſir þik at drecka, þá dreck þu *u*) ſmám ok tídum, ſva at þik þyrſti eigi; enn ſiá vit þvi, at þu dreckir þik ecki *x*) brunſkarpann i þeſſum leik, enn ſídur druckinn.

Enn ef mann fyſir *y*) ymisliga leika edur ſkemtun frammi at hafa, þá ero þeir leikar, er madur má vel uti leika ok fremia, ef hanum *z*) ſynizt *a*) þat *b*) ſkemtunarſamligra. Þar til ſkallt þu láta geora þer eitt ſkapt, ok helldur þyngra enn ſpiótſkapt, ok *c*) reis ſídan markbaka millum, ſua ſem *d*) ſkottein, þar *e*) vid máttu *f*) nema, hverzo lángt

bliver træt t) af denne Leeg, og dig lyſter at drikke, da drik ſmaat og tidt, ſaa at dig ei ſkal tørſte; men vaer dig for det, at du ei i denne Leeg drikker dig munter, og end mindre drukken.

Men om man faaer Lyſt til at foretage adſkillige Leege eller Forlyſtelſer, da ere der de Leege, ſom En vel kan leege og foretage ude, om a) ham ſynes det forneieligere. Dertil ſkal du lade giøre dig en Stang, og den noget tyngere end en Spyd-Stage, og c) reis ſiden et Maal noget langt fra, ſom en d) Skive, at ſkyde efter; e) derved kandſt du f) erfare, hvor g) langt eller lige du kandſt

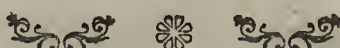
ſim & crebro bibas, ne ſiti oppugneris; cave vero, ne dum huic ludo indulges, ebriolus, nedum vino obrutus evadas.

Si porro aliorum ludorum aut oblectamenti capiare deſiderio, ſunt inſuper alii quos exercere ſub dio licet, ſi majoris delectationis habentur. Stipitem ligneum tibi para haſtili communi majorem, & inter aggeres jaculatorios ceu metam erige, unde cognoſcere

 potes

u) CC. *Un.* ſmátt ok tidt.
x) *iidem* brunſnarpann.
y) *iidem* ymiſsligra, imiſsra, *plurimi* imſa.
z) *iidem* þyker þat ſkemtilegra.
a) *iidem* þeir ſkemtanarſamlegre.
b) *iidem* ſkemtanarlegra.
c) *iidem* ger eitt mark, ſem ſkotinu hæfer, ok þer verdur hallkvæmſt.
d) *ita optimi*, *al.* ſkot eins mans.
e) *al.* med.
f) CC. *Un.* veiniazt.

t) i den.
a) de ſynes ham.
c) giør et Maal, ſom paſſer ſig til Skudet, og kan blive beqvemmeſt for dig.
d) en Mands Skud.
e) dermed.
f) vænne (ove) dig.
g) længſt eller korteſt (meeſt lige). || ſaa kandſt du mærke, hvor langt eller lige du ſkyder.

g) lángt edur beint þu mátt ſpioti ſkotit ſa, ſua at *h*) ſkot þitt verdi hallkvæmt. Þat er ok gód iþrótt, ok þó ſkemtan at gánga *i*) met boga ſinn i ſkotbacka met adrum mannum. Sú ſkemtan er ok gód ok *k*) hallkvæm, ef madur *l*) venur ſik at kaſta af ſlaungu, hverttveggia lángt ok þó beint, bædi af ſtafſlaungu ok handſlaungu, eda *m*) vapnſteini *n*) vel at kaſta.

kandſt ſaae kaſtet et Spyd, ſaa at h) dit Skud kan blive til Nytte. Det er og en artig Kunſt, og dog derhos en Fornøielſe, at gaae i) med ſin Bue paa en Skydebane, med andre Mænd. Den Forlyſtelſe er og artig og nyttig, om man vænner ſig til at kaſte af en Slynge, baade langt og dog lige, og det ſaavel af †) Stav-Slynge ſom af en ††) Haand-Slynge, eller og at kaſte en Vaa-

potes quam longum & accurate haſtam tuo commodo jaculari poſſis. Ars quoque præclara eſt, quæ oblectationem quoque parit, unacum pluribus campum jaculatorium ingredi, & arcu ſagittas emittere. Nec minus jucundum quam utile exercitium eſt, longum & accurate funda jaculari, ſive manu ſcutela retenta, ſive baculo alligata fuerit, itemque lapi-

g) CC. *Un.* leingzt eda ſkemzt (beinzt) *vel* ſvo mattu marka, hverſo langt eda beint þu ſkytr.

h) *iidem* ſkotit verdi hallkvæmzt.

i) *iidem* i ſkotmal, med boga ſinn, til ſkemtanar.

k) *iidem* halldkem. *l*) *iidem* væn.

m) *iidem* vopni edur ſteini.

n) *iidem* at kaſta bædi beint ok langt.

h) Skudet kan blive meeſt beqvemt.

i) til Maals med ſin Bue, til Fornøielſe.

†) Stav-Slynge kunde vel lettelig tages for en Art af Blide, dannet til at kaſte ſtore Steene ind paa Fienden over Mure og Forſkandsninger, men rettere er med *Teſtrup* (Krigs-Arm. p. 57.) at adſkille den derfra. Thi den bliver viſt nok omtrent det ſamme ſom Romernes *fuſtibalus*, ſom *Vegetius* (de re mil. Lib. III. c. 14.) beſkriver at have været en Stok, 4 Fod lang, ved hvilken der var bunden en Slynge af Skind, og ſom, ført med begge Hænder, kunde udſkyde Steene næſten ſom en Blide. *Lipſius* (Poliorcet. Lib. IV. Dial. 3. pag. 338.) beſkriver den udførliger, og giver endog Tegning derpaa (p. 339.), dog uviſt om ganſke efter Vegetii Sind.

††) Haand-Slynge er den ſædvanlige Slynge, ført med den blotte Haand, omtrent ſaadan en, ſom man finder allevegne beſkreven og aftegnet (ſ. Ex. i *Lipſii* Anal. ad mil. Rom. Lib. I. D. I. p. 241., men iſær Poliorcet. L. IV. Dial. 2. p. 334. &c.), og ſom Bue Andridſen altid havde bunden om ſig (*Bua-Saga* Isl. Opl. 3. Kap. Pag. 5.)

kasta. Enn fordum var sá sidur, at allir þeir menn er fullkomnir villdu vera i þesskyns iþróttum, ok *o*) vellærdir til vopna ok *p*) riddaraskapar, þá vando þeir bádar hendur jafnkríngar i allo *q*) vapnaskipti til at grípa, ok *r*) vidur *s*) þat leita þu, ef þu þykizt *t*) þat finna, at þu *u*) hafir til þess nátturo, þviat þeir ero bezt at ser giorsir i þeirri iþrott, ok hættastir sínum uvinum, er sua *x*) ero lærdir. Giaur

m) Vaaben-Steen †) n) vel. Men fordum var den Skik, at alle de som vilde være fuldkomne i det Slags Kunster, og o) velskikkede til Fægtning og Ridderlige Øvelser, vænnede begge Hænder lige færdige q) at gribe til i al Fægtning; Paa r) det s) skal du og beflitte dig, om du synes at t) finde det, at du haver Gave dertil, thi de ere best forfarne i denne Kunst, og farligste for deres Fiender, som x) ere saaledes oplærte. Hav

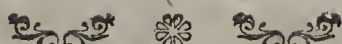
lapidem bellicum rite projicere. Fuit olim usu receptum omnibus, qui in hac arte perfecti, nec non exercitii armorum pedestris eqvestrisqve periti, esse volebant, utramqve pariter manum armis vibrandis, ubi gradum cum hoste conferebant, assvefacere; quod & tu similiter imitare, si idgenus exercitio sufficis, nam qui ambidextri sunt, in arte bellandi excellere solent, & hosti quam maxime perniciosi esse.

 Omnia

o) CC. *Un.* at vera utlærder.
p) *iidem* riddaraskaps.
q) *iidem* vapna tilgripi.
r) *iidem* nem þat, ef þu ber til þess natturu.
s) *iidem* þvi leitazt.
t) *iidem* til þess hafa natturo.
u) *iidem* hævir.
x) *iidem* geta lært.

m) Vaaben eller Steen.
n) baade lige og langt.
o) være udlærte paa. q) i al Krigsøvelse.
r) og lær det, om du besidder naturlig Beqvemhed dertil. s) og det skal du forsøge.
t) have naturlig Gave dertil.
x) kunne lære saaledes. Saaledes forestilles Gunner af Hlidarende i *Nials-Saga*; Helge Droplaugsson i *Droplaugarsona-Saga*, Sigmund Brestis-Søn i *Olafs-Saga*, Isl. Opl. I. P. Pag. 120. 123. og 185., og andre.

†) Ved Vaaben-Steene forstaaer jeg saadanne, som bleve kastede med den blotte Haand, uden noget Redskab, kaldte af *Tacitus* (Ann. L. IV. c. 51.) manualia saxa, og brugelige i gamle Dage, som hos Fremmede (see *Veger.* Lib. IV. c. 8. 29. *Ælian.* af Suhms Overs. c. 2. p. 3. og Thucydidem hos *Lipsium* Poliorc. L. IV. Dial. 3. p. 339.), saa især i vor Norden. Exemplerne ere saa almindelige, at de ei behøve at anføres; imidlertid see *Sturlesen* (Tom. II. p. 282.) og *Testrups* Krigs-Armat. Pag. 52.

Giaur þu þer ſem leiduzt aull manndráp, ok ver y) ſkiarr vidur; fyrir utan rettar reſſingar edur almenniligar orroſtor. Enn i almenniligri orroſto, z) edur eptir rettu bodi haufdingia þíns, þá a) ſkallt þu eigi meir ſkirrazt *) manndrap, hellddur enn eitthvert verk þat b) annat, er þu veitz at gott c) væri edur rett. d) Sín þu þik i orroſtom diarfann ok e) ufeilinn; veg þa met hæſiligum hauggum ok halldkvæmum laugum, eptir því ſem fyrr hafdir þu numit, ſoſem af godu ſkapi, f) enn þo drengiligri reidi. Eigi ſkalltu beriaſt met g) kuganda hauggum, eda met

Hav den allerſtørſte Afſkye for alle Manddrab, og vær frygtſom for dem, uden for lovlige Straffe eller offentlige Feldtſlag. Men i et offentligt Feldtſlag, z) eller efter din Herres retmæsſige Befaling, a) ſkal du ikke meer ſkye Manddrab, end nogen anden ſaadan Gierning, ſom du veed c) kan være god eller retmæsſig. Viis d) dig i Feldtſlage driſtig og e) behiertet; fægt da med beqvemme Hug og fordeelagtige Stød, efter det ſom du haver lært tilforn, ligeſom i god Luune, f) men dog med en ædelmodig Vrede. Du ſkal ikke fægte med g) truende Hug eller unyttige Stød, eller h) uviſſe Skud,

Omnia homicidia faſtidi, ab iisqve abſtine, niſi ligitimæ poenæ ſint, aut aperto in bello committantur: nam in bello, aut ſi juſtum principis tui mandatum habeas, a cædibus tibi non magis abſtinendum eſt, qvam alio qvocunqve facto, qvod bonum & legitimum noſti. In bello audentem & animoſum te præſta, punctim & cæſim ferias dextre, generoſo velut & aliqvantulum ad iram concitato animo provocatus, juxta regulas, qvas olim didiciſti, pugnans. Temerariis aut inutilibus ictibus ne certes, nec, ut pavidorum

y) CC. *Un.* ſkiær, ſkár vid. *al. M.* & 3 *chartæ:* ſkirr. 1 *ch.* ſkirſt vid.

z) *qvidam* edur *omittunt*, *alii reponunt* ef er.

a) CC. *Un.* varaztu eigi meir.

*) *unus addit* vid.

b) CC. *Un.* annarra.

c) *iidem* værk er ok.

d) *iidem* ven þik.

e) *iidem* ufælinn. 2 *ch.* uhræddann.

f) *iidem* & 3 *ch.* ok þó driuglegri (dreingmannligri). *al.* dreingiliga reidur.

g) *iidem* & 3 *ch.* vid liugande.

z) om det er.

a) da vogt dig ei meer for.

c) at er en g. og r. Gierning.

d) Vær.

e) uden Frygt, uſkrækket.

f) og dog med en modig (mandig). || og dog mandigen vreed.

g) efter Ordet: lyvende ɔ: ubetydelige, ſom intet have paa ſig, ſen i Veiret.

h) vaklende, ſkiælvende.

met þarflausum lagum, eda met *h*) ſkialgum ſkotum, ſua ſem *i*) felmtandi madur. Gá þu þeſs, *k*) ok kunn þer at varazt annars vígkiæni. Giörzt *l*) i allum orroſtom *m*) þrautgodur enn eigi áhleypinn, ok allra ſizt hælinn. Hygg þu jafnan at þvi, at ádrir megi bera þer gott vitni, *n*) ok hæl þu ecki ſiálfur verkum þínum, at eigi berizt ſua til, *o*) at eptir lidnar ſtundir, verdi á þik *p*) hefnda leitat eptir *q*) fráfall þeirra manna, er allmikill þókti ſkadi at vera, *r*) ok ſe *s*) á þer hefnt, fyrir ſakar tilteygingar ſiálfs þíns orda.

Enn

Skud, ſom et i) forſkrækket Menneſke. Agt paa k) dette, og øv dig i at kunne vare dig for en andens Behændighed i at fægte. Vær l) i alle Feldtſlag ſtandhaftig i at holde ud, men ikke hidſig, og allermindſt pralende. Tænk altid paa det, at andre kunne give dig godt Vidnesbyrd, men roes ikke n) ſelv dine Gierninger, at det ei ſkal hænde, o) at der i ſin Tid ſkal blive p) ſøgt Hævn over dig, for de Mænds q) Død, ſom der ſyntes ſtort Tab i, r) og s) der da ſkal blive hævnet paa dig, efter dine egne Ords Tilſkyndelſe.

Om

rum mos eſt, incertis jaculationibus: obſerva potius & perſpectam tibi redde alterius pugnandi dexteritatem; ſisque in bello laborum ſemper patiens, non præceps, & minime jactabundus; cura potius, ut alii tibi bonum teſtimonium exhibeant, nec unquam de rebus a te præclare geſtis gloriare, ne labentibus annis, eorum mortem, qui magnopere deſiderantur, ulturi, de te pœnas ſumant tua jactantia quaſi provocati.

Si

h) *ita optimi, al.* ſkialknum, ſkíaligum.
i) *ita opt. al.* felmtrandi, flimtandi.
k) CC. *Un.* at þu kunner vel at varazt annarra.
l) *iidem* gá þu þeſs — at þu ver *vel* ger þik — godann þrautar.
m) *iidem & al.* þrautargodr, godur þrautar.
n) *iidem* enn ecki hæl þu ſialfs þins verkum.
o) *iidem* eptir fá daga, at þer verdi kent um frafall.
p) *iidem* leitat til hefnda. *q*) *iidem* fall.
r) *iidem* epter ſialfs þins ordum.
s) *iidem & al.* ſeo a þer hefndar ſakir (hafdar) til refſingar (vegna) ſialfs þins orda.

i) ſpøgende.
k) det, at du ſkal vel kunne vare dig for andres.
l) agt paa det — at du kan blive. || gior dig — taalig.
n) dine egne.
o) efter faa Dage, at dig ſkal blive tilregnet de Mænds Fald.
p) giort Anſtalt til Hævn paa dig.
q) Fald.
r) efter dine egne Ord.
s) Sagerne da ſkal blive hævnede paa (og der da ſkal blive Sager reiſte, opvækket Feide imod) dig, (formedelſt) til Straf for dine egne Ord.

Enn ef þu ert ſtaddur i orroſto á landi, ok *t)* ſkallt á fæti beriazt, ok verdir þu ſtaddur i belli *u)* ſvínfilkingar, þá vardar þat miklu, at vel verdi *) giætt i and-

Om du iſær befinder dig i en Dræbning til Lands, og du ſkal ſlaaes til Fods, og ſtaaer du i u) Spidſen af en kiiledannet †) Slagtordning, da er det meget vigtigt,

Si in pugna, quæ a peditibus conſeritur, fueris in fronte cunei conſtitutus, ſcias plurimi intereſſe, ne ad primum armorum concurſum diruatur, aut, porta velut data, de-

t) *CC. Un.* ſkal.

u) *iidem* ſvinfylkdrar fylkingar. *al. & 2 chartæ:* briosti ſvínfylktrar orruſtu.

*) *iidem* vopná giætt i andverdri orroſto, er ſaman kemur.

u) Bryſtet (Hiertet) af en kileformig Dræbning.

†) Svinfylking haver været een iblant de gangbareſte Slagtordninger i Norden, og nævnes derfor ofte i vore Hiſtorier. Det er klart, at den bør regnes til Romernes Cuneus, beſkreven af *Vegetius* (L. III. cap. 19.), og efter ham og andre gamle af *Stewechius* (i Anm. til dette Sted), *Salmaſius* (de mil. Rom. Cap. 3. Thes. Græv. T. X. p. 1309.), *Lipſius* (de mil. Rom. Lib. IV. Dial. 7. pag. 115.), og *Scheffer* (de mil. Nav. Lib. III. cap. 5. i Poleni Suppl. til Græv. og Gron. Thes. T. V. p. 968). *Saxo* og *Sogobrot* (p. 23.) tilſkrive Odin dens Indførſel hos os, og betegne derved, at vi have faaet den fra de øſtligere Folk; de viſe tillige, at den dog ei er altid bleven opſtillet aldeles paa ſamme Maade; thi de ere noget ulige indbyrdes i at beſkrive den, og Saxo iſær ulige med ſig ſelv. Paa det førſte Sted (Lib. I. pag. 17.) taler han egentlig om, hvorledes een eeneſte ſaadan Slagtordning ſkulde opſtilles; jeg forſtaaer det lige frem, at der ſkulde være 2 i det førſte Geled eller Rad, 4 i den anden, 8 i den tredie, ogſaa fremdeles; hvorimod Laurenbergs Forklaring (i *Stephanii* Anm. Pag. 55. 56.) forekommer mig alt for Grædſk. Paa det andet Sted (Lib. VII. p. 138-39.) taler Saxo om at opſtille en ſtor Armee i mange ſlige ſammenſatte Slagtordninger, hvoraf det aleene hører til mit Diemærke, at det førſte Geled i hver ſkulde beſtaae af 2, det andet af 3, det tredie af 4, og ſaa fremdeles; man kan om man vil efterſee dertil Laurenbergs Tegning (i Anm. Pag. 164.), ſkiønt den ikke i alt ligner Saxonis Beſkrivelſe, hvorfor og denne fornemmelig bør haves for Øine, ſom den i det øvrige er ſærdeles mærkværdig. Ellers nævnes cuneus hos ham baade i Hialtes Opmuntring til Bødvar Biarke (pag. 34.), ſaaog p. 145., men beſkrives ei videre. Imidlertid ſeer man 2 Forandringer af Svinſylking hos ham. Den tredie haver *Sagobrot* (pag. 25-26.), hvor det beſkriver Bravalla-Slaget. Det førſte Geled i Spidſen eller Snuden, (kaldet hos os *Rane* eller Bøllur, hos Grækerne εμβολος, hos Latinerne *Caput Porcinum*, hvoraf og denne Slagtordning haver ſit Navn), beſtaaer der af 1, det

i x) andverdri vopna ſamkomu, at eigi hlidizt eda hroflizt bundin, ſkialldborg; ok þarftu y) þat at varazt, at þu bindir alldrei þína hina z) fremri ſkialldar-raund undir ſkilldi annars. Þat ſkallt þu ok víſt varazt, at alldrei látir þu ſpiót þitt i a) fylkingu lauſt, nema þu hafir b) tvau, þviat betra er eitt ſpiót i fylkingu á c) landi, enn tvau ſverd, til bardaga. Enn ef á d) ſkipum er barizt, þá vel þu þer tvau ſpiot, þau er þu ſkiotir eigi frá þer,

tigt, at *) det bliver vel agtet, i det førſte Angreb, at den ſluttede Skioldborg hverken x) aabnes eller føres af Lave; I Særdeleshed behøver du y) at vare dig for det, at du aldrig binder den z) forreſte Rand af dit Skiold under en andens Skiold. Det ſkal du og uomgiængelig vare dig for, at du i a) en Slagtordning aldrig kaſter dit Spyd fra dig, uden du haver to, thi eet Spyd er bædre til Fægtning, end to Sværd, i en Slagtordning c) til Lands. Men om d) man ſlaaes.

deſtruatur teſtudo; caveas etiam, ne anteriorem clypei oram alterius clypeo ſubnectas: caveas porro, ne haſta a te divellatur, niſi duas habeas, nam in acie pedeſtri melior eſt una haſta duobus gladiis. In bello navali duas tibi elige haſtas, quas jaculando amittere non debes, quarum altera prælongo haſtili, quod ex una navi in aliam pertingit, inſtructa

Cc C

x) CC. *Un.* & *2 ch.* andværdri vapna ſamanqvamo, at eigi taki (at) lidazt (leidazt), eda rof ágerazt (á at komazt) bunndinni.

y) *iidem* því. z) *iidem* hægri.

a) *iidem* bardaga. b) *iidem* tvenn.

c) *iidem* & *2 ch.* velli.

d) *iidem* a ſkipi er bardagi.

*) man paſſer vel paa ſine Vaaben i Begyndelſen af Slaget, naar Krigshærene ſtøde ſammen.

x) ſkal begynde at aabnes (ſvigte), eller nogen Bræk (noget Hull) giøres (komme) derpaa.

y) og behøver du derfor. z) høire.

a) et Feldtſlag. c) i Marken.

d) der er Slag til Skibs.

det andet af 2, det tredie af 3, og ſaa fremdeles. Saadan en forſtaaer vel Spec. Regale, og den kan meget beqvemmelig foreſtilles ved den Tegning ſom findes i Suhms Danſke *Ælianus* (19 Cap. p. 20. og 39 Cap. p. 43). Den Svinfylking ſom Sigmund Breſtisſøn, i *Olafs-Saga* (Isl. Opl. 1. P. pag. 121-22.), epſtillede, for at bryde igiennem de Svenſkes Slagtordning, kommer deri overeens med Saxo, at det førſte Geled beſtod af 2, og det andet af 3; Det tredie derimod beſtod af 5, men hvorledes Geledderne ſkulde ſiden voxe mældes ikke om, men ſiges kun, at de ſom havde Skiolde bleve ſatte paa begge Fløiene. I Henſigt til diſſe kalder *Saxo* p. 146. denne Slagtordning *acies corniculata*, og *Sagobrot*: *at fylkia hamhalt*, ſaavidt den foran maae have havt nogen Ligning af Grækernes Rhombus, aftegnet i Suhms Ælian. pag. 21.

þer, annat þat sem langskept *e*) se, sva at vel taki *f*) millum skipa, enn annat þat sem skamskept se, ok þu megir *g*) vel neyta, er þu leitar til uppgaungu. Misjaufn skotvapn skal á skipum hafa, hverttveggia þunga pálstafi, ok *h*) lettfleig gaflok. Leita þu met þungum pálstafi i skiaulld annars, enn sidan ef skiaulld-

slaaes til Skibs, da vælg dig to Spyd, som du ei skal kaste fra dig, det eene som e) skal være saa langskaftet, at det kan vel naae imellem Skibene f), men det andet som skal være kortskaftet, og som du vel skal kunne g) betiene dig af, naar du søger at gaae Fienden om Borde. Til Skibs skal haves adskillige Skyde-Redskaber, baade tunge Spade-Stave †), og

instructa sit, altera breviori manubrio, quæ tibi in hostilem navem escensuro inserviat. Diversis jaculis in naumachia utendum, tum hastilibus gravioribus & ferro præmunitis, tum levioribus telis & verutis. Cum alium aggrederis, hastili, quod ferro præmunitum

e) *alii:* er, ok.
f) CC. *Un.* skipa medal.
g) *al.* nyta. CC. *Un.* leita med uppgongo.
h) CC. *Un.* letti flöygi. 3 *ch.* fetifleigi ok.

e) er langskaftet, og.
f) Saadanne brugte og Græker og Romere, see *Scheffer* de mil. nav. L. II. cap. 7. Poleni Suppl. Tom. V. p. 909.
g) ømtre med.

†) Palstafr nævnes meget ofte i vore Historier, men beskrives aldrig, saavidt jeg erindrer. Ordet betegner tydelig nok et Spyd, omtrent som det Slags Spade, der bruges i Island, kaldet páll, med kort og tykt Skaft, som vore Danske Spader, og foran med et fiirkantet Jern, smallere og mindre end i Danmark, men derimod meget tykkere. Iblandt fremmede Nationers Spyd kan den maaskee lignes med Romernes contus hos *Lipsium* (de mil. R. L. III. Dial. 7. p. 94.), eller endnu bæder med det Slags pila, med et bredt fiirkantet Jern foran, som de ældre Romere brugte; thi de seenere afskaffede dem, (see *Lipsii* Analecta p. 247. og *Salmas.* de milit. Rom. cap. 6. Thes. Græv. Tom. X. p. 1327). Vel have vore Palstafer ei været nær saa lange, som disse beskrives, (thi Speculum adskiller dem udtrykkelig fra langskaftede Spyd); dog vise vore Historier, at de have giort just den samme Tieneste som Romernes pila: nær ved, at giennembryde Skiolde og anden Rustning, (see *Lips.* de mil. Rom. Lib. III. D. 4. p 78 79. og *Patricium* om samme P. V. Sect. 7. Thes. Græv. T. X. p. 880); og længer fra, at skyde fra sig, før man egentlig stødte sammen, og gik løs paa hverandre med Kaarden i Haanden (see *Schelii* not. ad Polyb. cap. 14. Thes. Græv. T. X. p. 1274-75.), eller naar man i en Fægtning stod for langt fra, til at kunne naae Fienden med Sværd eller Haand-Spyd, see blandt andre *Sturlesen* T. II. p. 380. Saaledes beretter og *Sverris-Saga*, at Hek-

ſkiaulldinn ber af hanum, þá leita þu á ſiálfann hann *i*) lettfleigu gafloki, ef þu mátt eigi ná lagi á hann met langſkeptu ſpióti. Sva ſkal á ſkipi beriazt ſem á landi, met gódu *k*) gefna gedi, ok met hæfiligum aullum hauggum, enn hvargi ſkal-

og h) lette †) Kaſte-Spyd. Søg at angribe en andens Skiold med en tung Spade-Stav, men ſiden, om Skioldet glider til Side, ſaa at han ligger blot, da angrib ham ſelv med et let Kaſte-Spyd, om du ei kan faae Stød paa ham med et langſkaftet Spyd. Ligeſom til

tum eſt, ſcutum ejus pete; ſi vero ſcutum amoveatur, vel levioribus telis vel verutis ipſum aggredere, modo ſariſſa, longiore capulo inſtructa, illum ferire nequis. Ut in terra, ſic

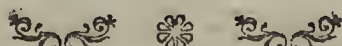
i) CC. *Un.* letto flöygi- (*v.* lettfæris, med lettfærligu,) gafloki. 3 *cb.* ſetifleigi.

k) *iidem* gegnu gedi, gunna gæde *vel* gedi, *al.* gunna giædi.

h) letflyvende, ſom kunne let kaſtes. || Setifleige og. (Det Ord forſtaaer jeg ikke, uden det ſkulde være et Slags kileformigt Redſkab, ſom man kunde kaſte ſiddende, eller ſaa det blev ſiddende faſt).

Heklungene, i Slaget i Sogn, ſkiøde med Haand-Saxe og Paalſtaver, ſaalænge de ei kunde komme ſaa nær, at de kunde bruge deres Hug Vaaben; Den viſer og, (58 Cap.), hvor den taler om Slaget for Nordnes, at en Paalſtav endog kunde tiene K. Sverre i Steden for en Fork, for at hielpe til at ſtøde Gudlaug Stallares Skib længer frem langs Kongens Skib; ligeſom og et Slag eller Stød af en Paalſtav i Slaget paa Strind-Søe giorde, at en endog meget ſtærk Mand blev nedkaſtet fra det Sted han ſtod paa, ſkiønt det var ganſke fordeelagtigt; Et Beviis paa Paalſtavenes Tyngde og Styrke. Ordet Pall er ellers det ſamme ſom Latinernes pala, en Spade, eller palus, en Pæl, ſom endnu kaldes Paal i Norge.

†) *Gaflok* eller *Gaflak* (uden Tvil meent ved Gavliner hos Holberg D. Staat 2. Opl. 415.), nævnes faſt ved alle ſtore Slagtninger i vor gamle Hiſtorie. Der ſees tillige, at det haver været eet iblandt de ſædvanligſte Kaſte-Spyd af det lette Slags; dog er man endda lige uvis paa, hvorledes det ſaae ud. Jeg ſkulde aleene ſlutte af Navnet (ſom ſynes at kunne henføres til *Gabel* ɔ: en Gaffel, hos Wachter, og verbum *at luka* ɔ: at lukke), at det maae have været en Art af haſta amentata, enten med Fiædre paa Siden, eller med flere bevægelige Spidſer, ſom ved Hielp af en Fiæder lukkede ſig ſammen, og hæftede faſt, hvor det træffede paa; og i den Meening er det vel at *Arngrimus*, hos *Worm* (Epiſt. Pag. 306.), giætter, at det haver ſeet ud ſom et Slags Trekant; men det er viſt, at Skaftet haver været kortere end paa andre Spyd; thi *Olafs-Saga* (Isl. Opl. 2. P. pag. 297.) adſkiller det udtrykkelig fra Spyd, beretter ogſaa (Pag. 292.) eenſtemmig med *Sturleſen* (T. I. p. 367. og 827.), at man kunde ſkyde med 2 Gaflok paa eengang. Blandt Romernes og Grækernes Kaſte-Spyd finder jeg intet ſaaledes beſkrevet, at jeg viſt tør regne det dertil. Lige uvis er jeg, om det kan meenes ved *Olai Magni* telum *biceps*, *curvatum* eller *hamatum* Epit. L. VIII. p. m. 215.

skaltu eyda vopnum þínum met *l*) hégomligum brottvaurpum.

Margskyns vopn má þau *m*) vel nyta á skipi, er *n*) eigi kemzt vit á landi at hafa, nema þvi at eins, at *o*) þu sert i borg eda i kastala. A skipi ero gódir lángorfsliáir, ok *p*) langskeptar skeggauxar,

til Lands, saa skal man og slaaes til Skibs, med k) god Frimodighed, og med alle Hug beqvemme, men ingenstæds skal du forspilde dine Vaaben med l) forfængelig Bortkastelse.

Mange Slags Vaaben m) kunne vel bruges til Skibs, som n) der ei er Leilighed at bruge til Lands, uden aleene om o) du kan være i en Fæstning eller Kastell. Til Skibs ere gode †) Lææer med langt Skaft, og ††) langskafte-

sic in navibus aptis ictibus & animo infracto pugnandum est, nec armorum tuorum temerariis jaculationibus jacturam facias.

Multiplici armorum genere in naumachia uti commode poteris, quæ non in terra adhibere potes, nisi in urbe aut castello fueris. In naumachia commendari solent falces præ-

l) CC. *Un.* hegoma ok óvitzku || hegomlegho brottvarpi (brotthvarfi), *unus* hegomasamligum bryntaurum.

m) *al.* vapnum mattu neyta.

n) *iidem* madr kemr eigi vidr.

o) *iid.* hann se i v. at borg eda kastali se (kastala se at vinna). *p*) *iidem* langskemtar.

k) godt Mod, Mands Mod, Mandhaftighed.

l) Forfængelighed og Uforsigtighed.

m) kan du vel benytte dig af.

n) man ei kan anbringe.

o) En kan være i (det kan være en F.) || en Fæstning skal angribes.

†) Langskaftede Lææer kunde bruges deels til at trække Fiendens Skibe til sig, og holde dem fast, for desto letter at gaae dem om Borde; deels og fornemmelig til at kappe Fiendens Tov-Værk, at Seilene skulde falde, og Skibene blive uskikkede til deres Vendinger. Saaledes beskrives disse Lææers Brug af de gamle Græker og Romere, og efter dem af mange, fornemmelig af *Scheffer* (de mil. Nav. L. II. cap. 7. i Poleni Suppl. til Gr. og Gron. Th. T. V. p. 909).

††) Langskaftede Skiæg-Øxer. Baade vor gamle Historie og Love, især de Svenske og Norske, anførte af *Reenhielm* (Anm. til Thorstens-Saga Pag. 77, 79., see og *Loccenii* Ant. S. G. Lib. III. c. 2. ed. 1670. p. 175.), vise meer end overflødig, at Øxer altid ere blevne regnede iblandt det gamle Nordens fornemmeste Folk-Vaaben, baade til Søes og Lands. *Pontoppidan* (Atl. T. I. p. 54.) beviser det samme, ligesom og *Bromton* hos Twysden (p. 1074-75.) beretter, at Irlænderne lærde først af de Norske Øxernes Brug i Krigen. *Olafs-Saga* (Isl. Opl. 1 P. p. 135.) og *Sturl.* (T. I. p. 239 og 829.) bekræfte dette sidste, saavidt deres Beretning med-

auxar, slagbrandar ok staf-slaungur, q) skeptiflettur ok allzkyns r) annat vapn-

skaftede Skiæg-Øxer, Bielker A.) og Staf-Slynger og q) Skiæfteflætter B.), og alle Slags

prælongis hastilibus firmiter annexæ, secures, quarum os valde diductum est, & quæ ma-

q) CC. Un. flettilkeptur.

r) annat quidam, sed recentiores, omittunt.

q) Flætte-Skiæfter.

medfører, at Øxer ei have været saa aldeles gangbare, endog i Engeland selv, i Olaf Tryggvesens, ja i Kong Knuds, Tid. Deres Brug i Krigen hos andre fremmede Folkeslag, sees hos *Lipsius* (Poliorcet. L. IV. D. 4. p. 343.), aleene at han tillige handler om Hellebarderne. Øxerne vare ellers overhoved 3 Slags: **Haand-Øxer**, baade større og mindre, til daglig Huusgierning; **Ved-Øxer**, paa Sællandsk Hugøxer, eller **Bol-Øxer**, d. e. Brænde- eller Skov-Øxer, væg- eller tyk-slagne; og **Breed-Øxer**, som tyndere og bredere. Dette sidste var det almindelige Navn paa alle Strids-Øxer. Disse forstaaer og Hialte hos *Saxo* (p. 34.) ved vastes secures, af hvilke *Gullþoris-Saga* (14 Cap.) nævner een, næsten en Alen lang for Æggen. Disse Øxer vare igien af adskillige Arter: Saaledes viser *Sturlesen* (T. II. p. 16.) Forskiællen paa tynde og tykke, eller vægslagne Breed-Øxer, og i samme Meening nævner den gamle Guletings-Lov **Halftyndinger**. Jeg tør ikke opholde mig med de andre Forskiælligheder, og anmærker aleene, at alle disse Strids-Øxer vare sædvanlige **lang-** eller **høi-skaftede**. Saaledes blev Hørd, i det sidste Slag, huggen med en hoiskaftet Øxe (*Hardar-Saga* Isl. Opl. 35 Cap. Pag. 120). Saaledes sagde Snorre Gode til Thorleif Kymbe, da han eengang gav ham en Øxe (i *Eyrbyggia-Saga*), at denne var meest høiskaftet af alle dem han eiede, for at betegne dens Beqvemhed til at anfalde nogen med, som og var hans Hensigt. I samme Meening satte og Thorsten (i *Svarfdæla-Saga*) Boløxen paa et Breedøxe-Skaft, for at giøre den beqvem til samme Brug; ligesom og Thorstein Kalfsson (i *Biarnar-Saga Hitdælakappa*) udrustede sig med en hoiskaftet Boløxe; Øiemærket var, at kunne lange desto bæder til med dette Slags Vaaben. **Skiæg-Øxe**, som her nævnes, og som *Egils-Saga Skallagrimss.* (40 Cap.) anmærker at have været meget i Brug i hans Tid, er kun en Art af Strids-Øxe, og, efter Navnet, saadan en, hvis bageste Hiørne eller Fid var maaskee større end paa andre Breedøxer, men især større end det forreste, altsaa omtrent tvertimod de saa kaldte **Snaghiørnede** Øxer, som Sigmund Brestissøns, i *Olafs-Saga* (Isl. Opl. 1. P. Pag. 129.), hvis forreste Hiørne var meere spidst, saa at det kunde bruges til Stød som et Spyd. Heraf kiendes tillige Skiæg-Øxernes Brug til Søes, nemlig ei aleene at kappe Fiendens Tov-Værk, eller at hugge hans Folk ned, som *Dio* beretter at være skeet i Slaget ved Actium; men og fornemmelig, at kaste Øxe-Skiægget op over et høiere Sted, og siden hale sig op med Hænderne ved det lange Skaft. Det blev brugt i Norden ved Æntring paa større Skibe, end de man selv havde, i hvilken Hensigt *Orkneyinga-Saga* (79 Cap.) fortæller, at det Last-Skib eller **Dromund**, som de Norske og Orkenøiske angrebe i Middelhavet, var saa meget høiere

end

vapn-griot; lásbogar ok handbogar ero þar gódir, ok allzkyns annur skotvapn; enn	Slags andre †) Vaaben-Steene; C.) Laas-Buer og Haand-Buer ere der gode, og alle andre

nubriis longioribus instructæ sunt, trudites, fundæ bacillo alligatæ, catajæ & idgenus alia

end deres Lang-Skibe, at de ei kunde, fra Dækket paa disse, række op paa Rællingen af den med deres Bered-Øxer. Paa samme Maade tienede Øxerne dem til Lands, til at bestige Forskandsninger, hvorpaa Sigmund Brestisson giorde en Prøve paa Skusøe (*Olafs-Saga* Isl. Opl. 1. P. Pag. 129). *Sturlesen* (T. I. p. 621.) og *Eyrbyggia-Saga* nævne lige Exempler.

A.) Slagbrandar. At jeg aleene tager det for Bielker eller store Træ-Stykker, kommer deels af det følgende, som udtrykkelig nævner et andet Slags Slagbrande, deels deraf, at jeg finder, at vore Forfædre have undertiden, i deres Søe-Slage, enten ladt slige store Stykker Træe falde ned paa Fienden, eller og kastet dem ind iblant hans Folk. Det kan blandt andre sluttes af Thorstens-Saga p. 120. Et Exempel derpaa sees og i Halfdan Eystensf. *Saga* hos *Biörner* (10 Cap. p. 24). De kunne lignes med de Fremmedes *Sudes* hos *Lipsium* Poliorcet. L. IV. D. 4. pag. 340.

B.) At Skiæfteslætter eller Flætte-Skiæfter bør regnes blandt vore Forfædres brugelige Skyde-Gevæhr, især til Skibs, naar man stod bag ved eller noget langt borte, viser den heele Historie. Men deres Dannelse er aldeles uvis; *Resenbielm* i hans Anm. til Thorstens-Saga (pag. 82.) giætter, at det have været tve kløftede Spyd. Navnet, som betyder et Redskab med flættet eller bebundet Skaft, fører heller til at antage dem for en Art af hastis amentatis, eller det Slags Spyd, som vare paa Skaftet forsynede med Baand, ved hvis Hielp de kunde kastes med desto større Kraft; det er ogsaa vist nok, at hastæ amentatæ af adskillige Slags, have været meget i Brug i Norden, ligesom og *Saxo* (p. 14.) nævner saadan en, og Grønlændere, Finner, og andre Vilde, bruge een eller fleere Arter deraf endnu i denne Dag. Derimod findes andre Ting som synes at svække denne Formodning, og deriblandt det som *Sverris-Saga* fortæller, at en Mand, i Slaget med Baglerne paa Strind-Søe, havde faaet et Slag af en Skiæfteslætte, saa at hans Næsebeen var knuset, hvilket ei kunde lettelig skeet med et ordentligt Spyd-Skaft. Men det som giør det største Tvilsmaal, er, at Steene og Skiæfteslætter findes ofte samlede: Saaledes siger *Sturlesen* (T. II. p. 39.) om Slaget i Aros mellem K. Magnus den Gode og Svend Ulfson, at nogle sloge med Steene eller Skiæfteslætter: Speculum Regale samler og paa dette Sted Stav-Slynger, Skiæfteslætter, og alle Slags andre Vaabensteene, ligesom om den vilde regne Skiæfteslætten til en Art af Slynge, den nævner og Fletto-Griot eller Steene i det følgende; dog uvist, om i denne Hensigt, saa at ieg ikke vover at sætte noget vist herom.

†) Vaabensteene forstaaes her ligefrem, som i det forrige; thi det var en almindelig Brug i vore Forfædres Slagtninger, især til Søes, at giøre det første Angreb med Steene, som oftest tilligemed al andet Slags Skyde-Gevæhr, men ogsaa aleene, da det andet Angreb skeede med det

enn *s*) jardkol ok brennusteinn, er hauf-ot-vapn *t*). Þessara allra, er nu hefi ek nefnt.

andre Slags Skyde-Redskaber; dog er *s*) Steen-Kull†) og Svovel det fornemste af alle

*alia, lapides adhæc, arcus, & reliqua arma missilia; Carbo autem terrestris (bituminosus *) cum*

*) lithanthrax.

s) CC. *Un. kol* vel *elld-kol.*

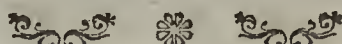
t) *iidem* allra Þeirra.

s) Kull, Ildkull.

det øvrige Skyde-Gevær; endelig følgede da den egentlige Slagtning, eller høgg-orusta, med Sværd, Øxer og andre Hug-Vaaben. Paa denne sidste Maade beskriver *Sverris-Saga* Ø-skiæggenes Fægtning mod K. Sverre i Florevog. Om Slaget i Sogn, skiønt det ikke aldeles gik for sig i den anførte Orden, beretter den ligeledes, at Heklungene, eller K. Magni Erlingsøns Folk, kastede en stor Mængde baade store og smaa Kampe-Steene ind paa Kong Sverres Hoved-Skib Mariesuden; ei at nævne fleere overalt gangbare Exempler, saavel til Søes, (*Sturlesen* T. II. p. 39.), som og til Lands, see *Olafs-Saga* Isl. Opl. 2. P. Pag. 205.

C.) Saavel de gamle Historieskrivere, som de nyere, *Loccenius* (Ant. L. III. c. 2. p. 178.), *Reenhielm* (Anm. til Th. S. Pag. 87.), *Testrup* (D. Krigs-Arm. Pag. 55.), melde nok om Buer, men endda er man lige uvis om deres rette Dannelse. *Sverris-Saga* sætter paa eet Sted Bueskud mod Haandskud, og forstaaer ved det sidste alle Slags Skud, som skeede med den blotte Haand, uden nogen Maskine; og det giver os Vished om, at Haandbuer betyder saadanne, som bleve førte med den blotte Haand; men hvad ere Laasbuer? *Sverris-Saga* nævner dem temmelig ofte. Jeg haver en Tid holdt dem for eet med Staalbuer; men jeg har siden fundet, som *Ragnars-Saga* (hos Biörner 12 Cap. p. 33-34.) ogsaa bestyrker, at Staalbue var et almindeligt Navn paa alle de Buer, der vare giorte af Staal, for desto meere Styrkes Skyld for Skuddet, satte imod andre gemeene Buer, giorte af Træe, Horn (Hornbuer kaldte), eller af anden Materie. Einer Thambeskiælves Bue, som var saa stærk, at Einer selv ansaae det som et Under, at nogen anden end han kunde spænde den op (see Append. til den Isl. *Olafs-S.* p. 18.), haver og uimodsigelig været en Staalbue, og dog kaldes den udtrykkelig Haandbue i *Olafs-Saga* (2. P. Pag. 291). Siden altsaa Laasbuer adskilles her fra Haandbuer, men derimod siden efter, hvor der nævnes Laasbuer og andre Haandbuer, regnes til disse, saa skulde jeg slutte, at de have været en Art af Staalbuer, forsynet, som Navnet viser, med en Laas, det er, Maskine eller Fiæder af Staal, hvorved Skuddet blev drevet; og kunne de da maaskee regnes til det Slags, der bleve spændte med Foden, som *Suidas* hos *Lipsium* (Poliorc. Lib. IV. Dial. 6. p. 347.) fortæller om Arabernes, og *Knyghton* hos *Twysden* (p. 2354.) om Wilhelm Conqvestors Bue, som han spændte med Foden naar han var til Hest. Især kan dette sidste meget let tænkes om de svage Laasbuer, som Speculum Reg. udtrykkelig foreskriver, som tienlige for en Rytter.

†) *Vegetius* (L. IV. c. 8.) regner baade Svovel og Kull iblandt de Gamles Ild-Vaaben. Man finder dem og overalt brugte før og efter hans Tid, baade til Søes og Lands. Svovelet nævner *Salu-*

nefnt. Blyſteiptir herſporar ok gódir atgeirar ero ok góð vapn á ſkipi. Hun-

alle t) diſſe Vaaben, ſom jeg nu haver nævnet. †) Blyeſtøbte Fodangler, og gode ††) Helle-bar-

eum ſulphure primas tenet; nec contemnendi ſunt murices plumbo graves, & bipen-nes

t) de.

Saluſtius, om den Jugurthinſke Krig; *Dio* nævner blandt andet Krukker, fyldte med brændende Kull og Beeg, brugte i Slaget ved Actium, og *Sn. Sturleſen* (T. II. p. 339.) Gryder med kaagende Beeg og Olie, udkaſtet over Erling Skakke og Grave Røgnvald af Orkenøer, af det ſtore Skib ſom de angrebe i Middelhavet. *Sörla Sterka-Saga* hos Biörner nævner ligeledes ſydende Beeg og Svovel, brugt her i Norden, ſaavel til Søes (11 Cap. p. 25. og 16 Cap. p. 35.), ſom og til Lands (21 Cap. p. 47). Saadanne Materier bleve nu kaagte gandſke heede, og ofte ned paa Folk, der beſtormede Faſtninger eller ſtørre Skibe. Nu bleve de antændte, og ſaaledes kaſtede ind paa Fiendens Skibe, for at ſette Ild paa dem, ligeſom *Hrolfs-* og *Gautreks-Saga* (24 Cap. p. 137.) nævner i den Henſeende brændende Beeg, ſom Beſætningen paa Ulleraker udgydede over K. Hrolf og hans Krigsfolk, da de løbe Storm. Det ſidſte er viſt nok Speculi Meening.

†) Herſporer eller Fodangler nævne adſkillige af vore gamle Skrifter, og deriblandt *Samſonar Fagra Saga* hos Biörner (9 Cap. p. 14. 15.), *Hrolfs-Saga Kraka* hos ſamme (10 Cap. p. 45.), *Sturleſen* (Tom. II. p. 293.) i K. Magnus Blindes, og *Saxo* i Frode den Fierdes Hiſtorie (p. 104), hvor han beretter hvorledes Ryſſerne kaſtede ſamme for de Danſke. *Stephanius* i Anmærkningerne (Pag. 144-45.) tilføier mange Exempler paa deres Brug hos Fremmede. Saxo beſkriver dem at have været en liden Maſkine af Jern, ſom deelede ſig i fire lige lange Pigge, hvoraf de tre altid bleve ſtaaende paa Jorden, og den fierde i Veiret, hvorledes de end kom til at falde, hvori jeg viſt troer at han haver havt den Beſkrivelſe for Øine, ſom *Vegetius* (L. III. c. 24.) giver derover, ſkiønt han bruger andre meer opſkruede Ord; thi Forſkiælen er kun, at Vegetius kalder dem en Maſkine, giennemſtukken med fire ſpidſe Pæle. Speculum Regale forſtaaer uden Tvil Fodangler af Jern, men kommer dog meer overeens med fremmede Skribenter, i det den foreſkriver, at de ſkulde være blyeſtøbte, d. e. indfattede eller indſtøbte i Blye, og det for at give dem deſto ſtørre Stadighed; thi man finder hos *Lipſium* (ſom ogſaa haver ſamlet adſkillige mærkværdige Vidnesbyrd om Fodanglerne Poliorc. L. V. D. 3. p. 350-51.), at fremmede have giort ligeſaa med Redſkaber af dette Slags. Fodangler findes ellers faſt aleene brugte til Lands; dog er det ikke vanſkeligt at foreſtille ſig deraf deres Brug til Skibs, nemlig at kaſte dem ind paa Fiendens Skibe, for at giøre hans Trin uſikkre i Angreb eller Forſvar.

††) Hellebarder have tient til Søes, baade til at hugge ind paa Fienden ſelv, og til at kappe hans Tov-Værk, (ſee *Scheffer* de mil. Nav. L. II. c. 7. Poleni Suppl. Tom. V. p. 909-10). De nævnes i vore Hiſtorier baade til Søes og Lands. *Reenhielm* (Anm. til Thorſtens-Saga Pag.

Hunkaſtali *u*) er ok gódur at *x*) neyta, met allum þeſſum vapnum, ok margum adrum,

barder ere og gode Vaaben til Skibs. Et †) Storm-Taarn u) er og godt at x) bruge med

nes acuti. Turres etiam bonæ ſunt, ex qvibus, enumeratis armis adhibitis, pugnare licet,

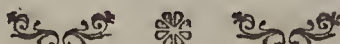
Dd D *vectes*

u) CC. *Un.* hundreginn kaſtali, *unus & 2 ch.* hunkaſtar. *x*) *iidem* nyta.

u) paa Tridſer, opdraget til Maſten. x) benytte ſig af.

Pag. 82.) kalder dem ubeqvemt haſtas bifurcatas, ſkiller dem og ei nokſom fra Geir, ſom er deels et almindeligt Navn paa alle Spyd, deels et Poetiſkt, baade paa Sværd og Spyd. Viſſere er, med *Loccenius* (Ant. L. III. c. 2. p. 176-77.) og *Teſtrup* (D. Kr. A. Pag. 55.), at agte dem for en Art af Strids-Øxer, med et Spyd foran, eller, ſom Navnet Atgeir (ellers arngeir) tilſiger, med hosføiet Spyd, omtrent ſom vore Tiders Kaarsgevæhr, paa Størrelſen nær. Fremmede have havt Hellebarder, ſkarpe til begge Sider; Det have vore viſt nok ikke altid været, i det mindſte er det ikke klart af *Nials-Saga*, da den dog ſaa nøie beſkriver ſaa mange af Gunners Fægtninger med hans Hellebard; Men det ſees der tydelig, at han baade kunde hugge og ſtikke med den, hvilket ſidſte undertiden kaldes der at ſkyde, dog ikke ud af Haanden, men aleene nær ved. Skaftet paa ſaadan Atgeir haver ſædvanligſt været langt og lige.

†) Hunkaſtale betyder efter Ordet et Taarn, enten hidſet op i Maſten ſelv, eller og deels ſammenhæftet indvendig, deels fæſtet bag til, til Maſten og det øvrige Takkel, (egentligſt til det Sted hvor Stor-Seil-Raaen pleiede at hænge), med Tov-Værk og Tridſer, for at holde det faſt. Vor Forfatter forſtaaer uden Tvil det ſidſte. Det haver beſtaaet af et Tavle-Værk, opreiſt af Stolper og Brædder, og tient, deels til at bedække ſig imod Fiendens Skud, deels og til at ſtaae der inden i, og ſkyde ned paa Fienden med deſto ſtørre Eftertryk. Vore Forfædres ældre Hiſtorier mælde aleene om, at Bagdeelen eller **Lyptingen** (Løftingen) paa deres Krigs-Skibe var til denne Ende bygget meget høiere end det øvrige Skib, ſaa og, at man undertiden forſkandſede Skibene rundtomkring med en Skioldborg, ſaaledes ſom *Landnama-Saga* (p. 79.) fortæller om Skialdabiørn, og *Laxdæla-S.* om Olaf Paa: Olafr bad menn ſína fylkia á ſkipinu allt milli ſtafna, ſtodo þeir ſva þykt, at allt var ſkarat met ſkiölldom, enn ſpiótsoddr ut hiá hverium ſkialldarſpordi; d. e. **Olaf bad hans Folk ſette dem i Slagtordning paa Skibet, fra Stavn til anden, og ſtode de ſaa tykt, at heele Rællingen var beſat med Skiolde, og een Spydſpidſe udſtaaende ved hver Skioldſtiert.** Undertiden beſatte man med ſaadan en Skioldborg, ikke juſt Skibet ſelv, men aleene det Sted paa Dækket, hvor Anføreren ſtod, ligeſom Grav Erik Haagenſens Folk hos *Sturleſen* (Tom. I. p. 365.) giorde i Slaget ved Svolder, og K. Haagen Hærdebreds hos ſamme (T. II. p. 376). I Henſigt til diſſe Skioldborge kan det ogſaa meget vel være, at Speculum Regale udtrykkelig foreſkriver brede **Skiolde** til Skibs. Ellers viſer *Sverris-Saga*, at der vare i den Tid endnu en anden Forſkiel paa dette Slags Skioldborg, i det at man til Orlogs ſædvanlig ikkun førde den midt paa, hvor Skibet var laveſt; fredelige Skibe derimod, ſom brugte den kun til Pragt, førde

um, ok hundreginn y) fiormyhntur slagbrandur met stálhardum fleinum. z) Rodur-

vectes etiam quadrifidi ferreis clavis armati.

med alle disse og mange andre Vaaben, og en til Masten opdragen y) firkløftet Bielke †) med

In naumachia porro bene adhibetur aper remis

y) CC. Un. frammyntr, fyrrmyntr, fiormæltur. z) iidem rumdur.

y) fremmundet, spids.

førde den sædvanligst paa Stavnene, og meest paa Forstavnen, for at falde des bæder i Dinene. Foruden Skioldborgene mældes endnu videre, naar vore Forsædre havde at bestille med meget større Skibe, at de da toge store Bielker eller Træer, hidsede dem op i Masten paa de mindre Skibe, og lode dem siden falde paa Rællingen af de større, at den skulde tynges noget ned, og de des letter komme dem om Borde. Saaledes berettes Hrolf Gautrekson at have giort med Grimars Skib i *Hrolfs-* og *Gautreks-Saga* (p. 157.), og Thorsten i *Svarfdæla-Saga* (5 Cap.) med Liot den Bleeges Hoved-Skib, som og Græv Erik Haagensen med Ormen den Lange, i *Olafs-Saga* (Isl. Opl. 2. P. Pag. 265), skiønt *Widalin* bær Tvil om denne sidste Beretning, i Anledning af, at Græv Erik sammesteds fortælles at være allerede eengang kommen den om Borde uden dette Middel. Storm-Taarne derimod, saadanne som Speculum Regale meener, findes fast ikke brugte til Skibs, i den ældre Norske Historie, saa at det er noget rart, som *Reenhielms Olafs-Saga* (69 Cap. p. 240.) ved samme Leilighed fortæller, at Thorkel raadede Græv Erik, at der nemlig skulde giøres en Fortimring, ligesom et Storm-Taarn, hvorpaa de Bielker skulde lægges, der skulde fældes paa Ormen den Lange; men hverken *Sturlesen*, ei heller den større Olafs-Saga, mælde noget om dette. Jeg skulde altsaa tvile om denne Fortællings Rigtighed, og troe, at dette var et seenere Tillæg; thi de første egentlige Storm-Taarne til Skibs, som jeg nu kan erindre i Norge, ere de, som Kong Haagen Hærdebreed, efter *Sturlesens* Beretning (T. II. p. 370. 376. 380.), havde i Forstavnene paa de Kiøbmands-Skibe, som han havde i hans Flode mod K. Inge Haraldsen, i det store Slag paa Elven, og hvorfra han lod nedkaste paa Kong Inges Folk baade store Steene og allehaande andre svære Skud. Jeg skulde altsaa troe, at Storm-Taarne til Søes ere først blevne indbragte fra Fremmede, og bekiendte i Norden i de seenere Tider, og dog aldrig blevne ret meget gangbare, da de fast aldrig forekomme i den følgende Historie. Men Græker og Romere, og andre efter dem, have meget brugt dem, som kan sees hos *Calcagninus* (de re navali cap. 13. Gron. Thes. T. XI. p. 758.; men især hos *Joseph. Laurent.* (de variet. Nav. ib. p. 790-91.), og *Scheffer* (L. II. c. 5. Suppl. Pol. T. V. p. 880-82. og 890.), der have samlet mange Vidnesbyrd derom, og den sidste tillige givet Tegninger derpaa.

†) Hundreginn Slagbrandur. Denne haver været saaledes ophængt til Masten ved Tov-Værk, at den kunde kastes eller stødes ud paa Fienden, til at omkaste eller knuse hans Folk, Maskiner eller Skibe, og siden hales ind og op igien. Jernpiggerne have ventelig siddet ei alene foran, men og langs ad dens Sider rundt omkring, baade for at stikke, og for at forhindre, at Fienden

urgaulltur er ok godur *a*) i skipa-orrosto met járnadum mula. Enn þvi þurfu menn | med staalhaarde Pigge. En †) Roergalt med jernslagen Snude, er og god i et a) See-Slag. Men

remis agitatus, ferroque præmunitus. Hinc cum tot arma in prælio navali adhiberi possint,

a) ÇC. *Un.* á skipi (skipum) i orosto. | a) Slag til Skibs.

den ei skulde kunne gribe fat paa den. Den forreste Ende, som vist haver været beslagen med Jern, var aleene fiirkløftet. Man kan noget nær forestille sig, hvorledes den haver seet ud, ved Hielp af *Lipsii* Tegning paa Heronis Aries Testudineus (Poliorc. L. III. D. 1. p. 313). Den haver ellers giort omtrent den samme Tieneste, som Grækernes og Romernes Delphis, saaledes som den beskrives hos *Scheffer* (de mil. Nav. L. II. c. 5. i Pol. Suppl. T. V. p. 882.) nemlig, et Redskab af Jern eller Blye, dannet som et Marsvin, ophængt fra Raaen, og nedkastet derfra paa Fiendens Skibe, for at bore dem i Grund. Vore gamle Sager nævne den fast ikke; dog have de adskilligt som kan regnes derhen, og da først de Bielker som tilforn ere beskrevne i Anledning af Storm-Taarnene; dernæst og den Indretning, som *Sverris-Saga* beskriver at K. Magnus Erlingsen og hans Fader havde paa deres Skibe, da de vilde angribe Brattøren ved Nidaros, nemlig, deres Skibs-Ankere indfattede imellem store Træer og bebundne med Tov-Værk, i Hensigt at roe saa nær ind paa Landet, at de kunde lade Bielkerne med Ankerne falde paa Bøndernes Slagtordning, som stod paa Landet for at hindre dem Landgangen. Jeg veed og ikke, om jeg ei kan føre derhen de med Jern beslagne Træer, som *Sturlesen* (T. II. p. 380.) mælder, at Kong Haagen Hærdebreed havde paa sit Skib, i Slaget paa Elven, eller om disse bæder kunne henføres til Roergalten.

†) Roergalt eller Roerbasse. Egentlige *Rostra* eller Snabler, som Græker og Romere brugte paa deres Krigs-Skibe, kiende vore Historier ikke; de mælde aleene om beslagne Skibe, saaledes som disse brugtes hos de Østerlandske Folk i de ældste Tider, før Rostra bleve opfundne. Exempler herpaa ere, forunden andre: i *Sörla Sterka-Saga* hos Biörner (11 Cap. p. 23.), K. Halfdans Hoved-Skib; i *Fridthiofs-Saga* hos samme (1 Cap. pag. 3.), Thorsten Vikingsons Skib Ellide, beslaget med Jernplader paa Siderne, og især paa Nællingen; i *Svarfdæla-Saga* (4 C.) Ligt den Bleeges Hoved-Skib eller Dreke, Jernbarde kaldet, fordi der var: jarni vardur allur ofan ok sigler igegnum hvert skip ɔ: beslagen overalt oven til med Jern, og seilede igiennem hvert Skib; endelig og hos *Sturlesen* (T. I. p. 359.) Græv Erik Haagensens Jernbarde, forsynet med en takket Jern-Kam paa begge Sider oven paa omkring Forstavnen, og der neden for en tyk Jernplade, saa breed som Jern-Kammen, (*Olafs-Saga* Isl. Opl. 2. P. Pag. 286. haver beqvemmer: en breed Jernplade, saa tyk som Jern-Kammen), og naaede lige til Vandgangen, hvilket alt *Reenhielms Olafs-Saga* (68 Cap. pag. 235.) med faa Ord kalder: begge Stavne beslagne med meget Jern, og (andre Exempl. store og) hvasse Ægbrodder. Hensigten var, at rende Fien-

menn ſik vel at læra ádur til ſlíkra luta, ſyrr enn þeir þurfi til at taka, *b*) þviat eigi vita þeir ſtund edur tíma, nær þeir þurfu hvers vapns at neyta. Enn hægt er *c*) vapn hvílazt láta, ef þeirra þarf eigi. Enn *d*) gá þu þeſs, at þu *e*) ſafna ſem fleſtum vapnum, medan þu þarft þeirra

Men derfor behøve Folk forud at øve ſig vel i ſlige Ting, førend de ſkulle behøve at gribe dertil, b) at de ikke vide Tid eller Time, naar de behøve at bruge hvert Slags Vaaben. Men det er let at lade ſine Vaaben hvile, c) om de ei behøves. Men d) agt du paa det, at e) ſamle ſom allerfleeſte Vaaben,

ſint, neceſſe eſt ut his armis adhibendis prius te adſvefacias, naumachiæque exercendæ gnarus ſis, quam navale bellum ineas: neſcis enim in anteceſſum, quo tempore aut qua hora quo armorum genere ſit utendum. Verum tibi curæ ſit, ut quam plurima arma tibi colli-

b) CC. *Un.* at þeir viti (*v.* þá vita þeir) á hverri ſtund — hvers vopns á at neyta.

c) *iid.* at lata vapn hvilazt, þa eigi þarf at neyta.

d) *iidem* þegar vapn hvilaz, þá lat þeirra giæta.

e) *iidem* ſafnir.

b) at de ſkulle vide (at de da vide), paa hvilken Tid hvert Slags Vaaben ſkulle bruges.

c) naar det ei behøves at betiene ſig af dem.

d) naar Vaaben ligge hen, da lad dem giemme:

e) du ſamler.

Fiendens Skibe igiennem, eller dog at forſtøde og beſkadige dem, og altſaa den ſamme, ſom Græker og Romere havde med deres Roſtra, ſom man kan ſee af Polybii Fragment om Slaget ved Chius, mellem Philippum og Attulum, indrykt hos *Bayſius* (de re Nav. i Gron. Thes. T. XI. p. 587-88), og endnu meer tydelig hos *Scheffer* (de mil. Nav. Lib. II. cap. 5. i Poleni Suppl. T. V. p. 871). Jeg finder og i *Olafs-Saga* (Isl. Opl. 1. P. Pag. 148.) at Svend, efter Palnatokes Raad, lod binde Ankere for paa ſine Skibe, for at giøre ſig Vei igiennem ſin Faders K. Harald Gormſens Flode og forſtøde hans Skibe. Samme Henſigt havde ufeilbarlig Forfatterens Noergalt eller Noerbaſſe. Men det er dog ei aldeeles klart, hvad den juſt ſkal tages for. Navnet ligner meget Grækernes og Romernes Delphis; men Omgangen dermed haver viſt nok været ſom med de løſe roſtra, ſom *Bayſius* (l. c. p. 592.), og efter ham *Scheffer* (l. c. p. 874. it. 877-78.) anmærker, at de Gamle, naar de havde det fornøden, ſatte paa de Skibe, ſom ellers ikke vare forſynede med Snabler, for at giøre dem beqvemme til Krig. Den kan og i ſin Henſigt ret vel lignes med de epotidæ, ſom Grækerne brugte, beſtaaende af en Forhudning af tykke Planker med fremſtaaende Bielker paa begge Sider af Forſtavnen, beſkrevne af *Scheffer* (l. c. p. 874-76). Men helſt troer jeg, at det haver været et Stykke Træe, dannet kandſkee omtrent ſom en Delphis, eller ſom et Svine-Hoved, i det mindſte ſpidſt og beſlaget foran, og ſat faſt i Forſtavnen, og ſaa ved Hielp af Skibets Aarer ſtødt ind paa Fiendens Skibe; det tilſiger Navnets Bemærkelſe. I det mindſte kan jeg ikke lettelig troe, at det haver været et eget Fartøi for ſig ſelv.

þeirra eigi, þviat *f*) þat er sæmd jafnan at eiga góð vopn, ok þo god fehirdzla i naudsynium ef til þarf at taka. Enn þann umbunat þarf á skipi at hafa til varnar: Víggyrdla vel ok *g*) vigæsa ramliga, leggia hátt *h*) vidu, ok giaura undir

ben, medens du ikke behøver dem, thi det er altid en Ære *f*) at have gode Vaaben, og dog tillige en god Eiendom, i Nødsfald, om man behøver at gribe dertil. Men den Indretning behøves at gieres til Forsvar paa et Skib: nemlig, at †) forskandse og fortimre det

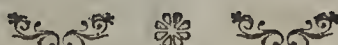
colligas, dum eorum non opus habes, honorificum qvippe habetur bona arma possidere, quæ cæteroqvin optimus thesaurus sunt, ubi opus & necessitas postulant. Defendendæ autem navi hic apparatus necessarius est, nimirum: trabibus ad latera erectis sepimenta, *quibus*

Dd D 3

f) CC. *Un.* tignum mönnöm er sæmd i.
g) *iidem* vígasa, vighæsa. *h*) *iidem* vidur.

f) for fornemme Folk.

†) Viggyrdla. *Verelius* (i Ind. Ling. Scytho-Scand.) og *Reenhielm*, i Anledning af det, som hans Olafs-Saga fortæller p. 225. om K. Olaf Tryggvesens Tilrustning for Slaget ved Svolder, forstaae det at viggyrdla alene om at binde Skibene sammen, efter begge Stavnene. Vore Forfædre giorde det ogsaa, før de skulde slaaes til Soes; ja deres ældste Historie veed ikke meget af andet Slags Forskandsning at sige, end denne, uden den som for er nævnt i Anledning af Storm-Taarnene. Jeg vil og vel tilstaae, at Olafs-Saga paa dette Sted meener ikkun det samme. Derimod forstaaer Speculum Regale en ganske anden Forskandsning. Denne meener og Historien paa mangfoldige Steder, og deriblandt *Sverris-Saga*, hvor den fortæller, at Beskæggene forskandsede deres Skibe før Slaget i Florevog. En Levning af dette Slags Forskandsning haver man havt i Island, endnu i Lavmand *Widalins* Tid, paa de saa kaldte Byrdinger, d. e. bordede eller forhøiede Fragtskibe eller Jagter. Man satte, siger han (i hans utrykte Afhandling om Forntidens Skibe), oven paa Kællingen, rundt omkring Fartøiet, en Fortimring, deels slagen fast med Søm, deels bunden med Tov-Værk, saa Fartøiet blev meget dybere; siden blev digtet mellem Timmeret, saa det kunde holde Vand, og Fartøiet siden laddet saavidt, at det stak i Vandet op paa, ja vel op over, Kællingen selv, saa at det, som stod op af Vandet, bestod aleene af den tilsatte Fortimring. Den Maade, paa hvilken en Ladning af lette Varer opstables og giøres fast paa de Norske Jægter, beskreven af Hr. *Ström* (Søndm. B. 1. D. Pag. 397.), skiønt den er noget anderledes, oplyser det samme, at nemlig disse Forskandsninger, som Speculum her taler om, tienede til at forhøie et Krigs-Skib imod Fiendens Anfald, ligesom paa Fragt-Skibene, til at bierge en større Last. Det sees og af *Sverris-S.*, hvor den fortæller om Slaget for Thorsberg (128 Cap.), at der var saa stor Forskiel paa Birkebeners

undir vidum fiaugur *i)* gagnſmeigilig hlid, ſua mikil, at madur einn eda *k)* tveir . megi

det g) ſtærk, opføre et h) høit Bollværk af Timmer, og giøre under (det øverſte) Timmer

qvibus muniatur navis, parentur bellica, in altum adeo educta, ut ſub iisdem quatuor amplæ

i) optimi gagnſköyrilegh, *unus* vigi gagnſkeytileg. *k)* CC. *Un.* bader tvæir.

g) med Bielker og Tov-Værk, Lykker, Hanker. h) dette høit i Veiret rundt omkring.

nenes og Baglernes Skibe, at Stavnene paa de førſte naaede ikke længer end **Viggyrdlarner** d. e. **Forſkandsningerne paa** diſſe. Dette viſer os da, at denne Art af Forſkandsning beſtod af et Plankeværk eller Flaker af tykke Bredder, kaldte ofteſt **Viggyrdlar**, men dog undertiden **Vigflekar**, ſkiønt dette ſidſte Ord betyder egentlig et Storm-Tag eller Storm-Flake; og for at kunne des haſtiger forſkandſe Skibene dermed i fornødne Tilfælde, havde de Gamle ved Haanden, paa deres Søe-Tog, ei aleene løſt Timmer, men endog heele Flaker ſammenſlagne forud til dette Øiemærke, ſom vi blandt andre ſee af K. Harald Haardraade, da de Danſke forfulgte ham ved Læſſøe, i det han førſt lod udkaſte det løſe **Timmer**, beſat med Klæder og andre Koſtbarheder, ſom han havde plyndret i Danmark, og ſiden hans **Viggyrdler eller Forſkandsninger**, beſatte med de fangne Danſke Folk (Sturleſen T. II. p. 97. 98). Det er viſt, at diſſe Viggyrdler bleve ſatte langs med begge Rællingerne, iſær midt paa et Skib hvor det var laveſt, altſaa imellem **Løftingen** og **Rauſnen** eller Reisningen, hvor det igien begyndte at forhøies mod Forſtavnen, (ellers nævner og *Hakonar-Saga* **Viggyrdla**, ſom rækkede fra den eene Stavn lige til den anden); de bleve holdte af opſtaaende Stolper, fæſtede neden til, enten paa Dækket, (ſom Stængerne, der holde Laſten ſammen paa de Norſke Jægter, fæſtes i Vaterbordene), eller i egne dertil giorte Lykker eller Hanker, ſlagne inden paa Rællingen. Paa denne ſidſte Maade bleve i det mindſte Birkebenenes, i *Sverris-Saga*, opførte, da de toge de Søm eller Spigere, ſom Kongen forud havde ſkyet dem, og fæſtede Læder-Hanker inden i Bordene paa deres Skibe, og ſatte Stolper eller Stivere deri, og fæſtede Forſkandsningerne derved: "toko þeir reklauminn, er Kongr hafdi fengit þeim, oc feſtu ſvardlyckinr innani bordunum, ok ſettu þar i ſtudla, ok feſtu þar vid viggyrdlana". Saadanne Hanker kan det vel være, at Speculum Regale ſigter til, med Ordet *vigæſa*, ſaa at det kunde kaldes at bebinde; thi *æs* betyder og ſaadanne Udkanter af en Ting, hvori der giøres Huller til at hænge den op, ſpiile den ud, eller noget deslige. Det er ellers ſlutteligt, at diſſe **Viggyrdlar** have været dannede paa adſkillig Maade, ſom til Exempel de, ſom Thorvald hos *Sturleſen* (T. I. p. 336.), lod føre ud paa Bordene paa hans Skib, mod de Vilde i Vinland, og hvilke uagtet han dog blev ſkudt imellem Skibs Bordet og Skioldet; thi de have ventelig aleene været hængte ſkraas ud fra Skibet, ſom til Skiærm eller Forhæng for de af de Vildes Skud, der laae længſt borte, hvorimod man haver begegnet de nærmerſte med Skiolde og Haandgevæhr, imellem Skibs-Bordet og den nederſte Kant af diſſe Forſkandsninger; det er vel og Aarſagen, hvorfor de paa det Sted juſt kaldes **Vigflekar**, Storm-

l) megi rumliga hlaupa met *m*) allum vaphum sinum gegnum; enn geora met brygg-

mer fire rommelige Aabninger i), saa store, at een eller to Mænd l) skulle magelig kunne

amplæ satis portæ, unius aut duorum hominum, panoplia instructorum, capaces formari que-

l) CC. *Un.* hafi rum at hlaupa.
m) *iidem* herklædum sinum öllum.

i) som man kan gaae, skyde (fægte) igiennem.
l) skal have Rom at løbe.

Storm-Flaker eller Tage. Det siger sig og selv, at **Viggyrdlerne** i de ældre Tider have langt fra ikke været saa kunstige, som de bleve siden; Især er Speculi Regalis Beskrivelse derpaa øiensynlig kunstigere, end alt hvad man kan slutte om dem af den gamle Histories Vidnesbyrd. De 4 Aabninger eller Porte, som de skulde have, anseer jeg som et Tegn til, at de skulde settes høiest for de 4 middelste og laveste Rom paa Skibet; og det som nogle Afskrifter sette, i Steden for **een eller to Mand, at een Mand eller begge to skulde** kunne løbe derigiennem, sigter vist nok til de gangbare Krigs-Skibes Bemanding, som var omtrent 4re i hver Halv-Rum. Den Gang til at træde paa, som her foreskrives, sette nogle Afskrifter **indvendig**, langs Rællingen, men der synes den unødig, da Overdækket paa Skibet selv kunde giøre denne Tieneste; Jeg haver altsaa heller villet følge hine (og det ere just de beste), som sette Gangen **udvendig**, uden for Viggyrdlerne. Paa den Maade have Viggyrdlene selv tient til at beskiarme Dækket og bedække Folkene, allerhelst i det første Angreb, mod de fiendtlige Steenkast og Skud, Portene have tient til Udfald siden efter, og Gangen uden paa, deels til at angribe Fienden igien oven fra, med desto større Fordeel, deels og at hindre ham fra at komme om Borde. Den Indretning som K. Sverrer giorde i Nidaros, at **han langs med Elven og Byen, samt ved Tagskiæggene paa de Huse, der vendte til Elven, lod opreise en Fortimring af Bredder, ligesom Forskandsninger paa Skibe, og slæbe derop store Steene, til Forsvar mod Baglernes Angreb,** have vist nok havt nogen Lighed med vor Forfatters, men hvorvidt eller ei, kan ikke fastsettes. Men det er tydeligt nokt, at Baglerne have sigtet til at kunne undvære, i det mindste til deels, de sædvanlige løse Viggyrdler, paa de 3 store Skibe, som de byggede 1206. **med dobbelt Aare-Rad imellem Øse-Rummene, og saa høie paa det Sted, at ikkun de høieste Folk kunde række derop, fra det øvrige Overdæk;** saaledes lyde Ordene i den *Sverris-Saga*, som jeg haver for mig, og saaledes troer jeg dette forstaaes rettest, skiønt baade *Torfæus* (Hist. Norv. T. 4. p. 104.) og den Norske Krønike (Godiches Opl. Pag. 572.) forstaae det anderledes. Forskandsninger til Skibs vare meget almindelige hos Græker og Romere, (see *Lips.* Poliorcet. Lib. III. D. 3. p. 319, men især *Scheffer* (de mil. Nav. L. II. cap. 5. Suppl. Poleni T. V. p. 878-79.); mange af de Steder, som nævne naves tectas, constratas, cataphractas (skiønt de vel oftest betyde Skibe med Dæk) meene ogsaa disse, (see *Bayfium* de re navali i Gron. Thes. Tom. XI. p. 572. fig. 3. 575-77. Tab. IV. fig. 1. p. 578. it. p. 604. og *Scheffer* de variet. nav. p. 787.); dog er ingen af alle disse Steder tilstrækkelig, til at forklare alle Udtryk i vor Forfatters Beskrivelse; den er og noget forskiellig fra Grækernes og Romernes.

bryggium *n*) utan tva vega *o*) flett stræti til áſtigs hiá *p*) vidinum. Þenna umbunat Þarf at *q*) remma vel ok faſtliga, ok giöra ſua, at eigi ſkioplizt, þó at akafliga verdi áſtigit eda ſkiotliga ſe áhlaupit. Breidir ſkilldir ero á ſkipi godir til *r*) hlífdar, ok allskyns bryniur; enn þó ero panzarar haufot-vapn til hlífdar á ſkipum, gerfir af blautum lereptum ok vel *s*) ſvartadum; gódir hiálmar ok hángandi ſtálhufur. Maurg vapn ero þau enn annur er *t*) nyta má á ſkipi,

ne løbe der igiennem, med deres fulde Ruſtning; men n) uden paa, o) langs ad Skibet, paa begge Sider, (ſkal man) giøre en jævn Gang til at træde paa, langs med Fortimringen. Denne Indretning behøver at q) rammes vel og faſt, og laves ſaaledes, at den ikke rokkes, ſkiønt man træder hæftig eller løber haſtelig derpaa. Brede Skiolde ere til Skibs gode til r) Bedækkelſe, og allehaande Harniſke; men dog ere Pantzere et Hoved-Redſkab til Bedækkelſe til Skibs, giorte af blødt og s) vel ſværtet Lerred, ſamt gode Hielme, og hæn-

queant, & ex utroque navis latere cataſtromata plana, quibus milites inſiſtant, conficiantur. Hic vero apparatus muniri probe & ſtabiliri debet, ne cum in tabulata exſiliendum eſt, vacillet: lati clypei & omnigenæ loricæ commode adhibentur defendendis navibus: Inſigne vero inſtrumentum bellicum tutandæ navi loricæ ſunt ex linteis mollibus & atratis conſutæ, unacum caſſidibus & pendulis galeis ex chalybe confectis. Plura ſunt,

n) CC. *Un.* innan.
o) *hic quidam collocant*: hiá vidum.
p) CC. *Un.* vidum.
q) *iidem* romma, nema. 2 *cb.* reyna.
r) *iidem* varnar.
s) *iidem* & 3 *cb.* ſmattadum, *al.* ſmattudum, ſterkum.
t) *iidem* vel koma.

n) indvændig.
o) paa begge Sider langs med Fortimringen.
q) ſettes.
r) Forſvar. Her kunde maaſkee ogſaa forſtaaes Pantzere af det Slags, ſom kunde tiene til Forhæng imod Fiendens Skud, ligeſom det Forhæng, ſom Romerne ſatte for deres ſtore Storm-Taarn, i Beleiringen for Marſeille, beſkrevet hos *Cæſar* (de B. Civ. L. II. c. 9.) og aftegnet hos *Lipſius*, (Poliorc. L. II. D. 4. p. 301. litt. C.); dog tales her fornemmelig om det Slags Ruſtning, ſom Folkene ſelv ſkulde have paa, til deres Bedækkelſe.
s) ſmaaſkavet, optrævlet, ſtærkt.

pi, ok þycki mer þó eigi naudsyn *u*) af fleyrum at telia, *x*) enn nu hefi ek uppnefnt.

Medur þvi at ver höfum þá rædo i munni *y*), er hellzt lærir þat, hverzo madur

†) hængende Staalhuer. Der ere endnu mange andre Vaaben, som t) kunne bruges til Skibs, dog synes mig ei nødvendigt, at fortælle om fleere, end jeg nu haver x) opregnet.

Efterdi vi nu y) forehave den Tale, som fornemmelig lærer, hvorledes man skal lave

sunt, quæ in navali prælio adhiberi possunt, arma, sed reliqua recensere non videtur necessarium.

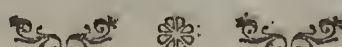
Cum sermo noster jam circa illam materiam versetur, unde cognosci potest, quomodo

Ee E

u) CC. *Un.* fra fleyrum at fegia.
x) *iidem* nu (um sinn) hefi ek talt.
y) *iidem add.* haft.

t) falde beqvemme.
x) talt om.
y) have forehavt.

†) Forskiællen paa Staalhue og Hielm bestod meest deri, at de sædvanlige Staalhuer, især i de ældre Tider, have været lige frem runde efter Hoved-Issen, sædvanlig uden nogen Zirat, ginge ei heller meget dybt ned, og skiulede altsaa ikke hverken Ansigt, Hals eller Kinder. Det viser *Sverris-Saga*, hvor den fortæller om eet af hans Feldtslage, at uagtet Kongens Staalhue optog det meeste af det Hug, som een iblandt Fienderne giorde paa ham, ramnede dog Spidsen af Sværdet hans Øre, saa han blev noget saaret paa Halsen. I et andet Slag nævner den og een, der fik et Stød i Panden neden for Staalhuen; hvilke begge Beretninger meer end noksom bevise de gangbare Staalhuers Korthed. Derfor forstaaer jeg her ved hængende Staalhuer saadanne, som enten vare forsynede med Kind-Skiærm, Kinnbiørg kaldet, eller dog vare saa dybe, at de ogsaa skiulede Halsen og Kinderne, havde og rundt om neden til en udstaaende Kant, og foran i Panden en ud og nedad staaende krum Spids eller Skygge, til Skiul for Ansigtet, kaldet under eet Stalhufu-Bard, og kunde altsaa for det meeste giøre den samme Tieneste som Hielme. Af det Slags haver vel den Staalhue været, som K. Sverrer havde paa i Slaget mod de oprørske Bønder paa Østerlandet. Han havde, hedder det i *Sverris-Saga*, et Harnisk og et stærkt Pantzer, og yderst der uden paa en rød Vaaben-Kappe, samt en viid Staalhue, som de sydlige Folk (det er de Tydske) have, og derunder en Kalot og Pantzer-Hue, et Sværd ved Siden, og et Spyd i Haanden; jeg haver anført heele Stedet, fordi det baade stemmer ganske overeens med Speculi Forskrift, om en Krigsmands Rustning, saa og giver et Tillæg til den, i Henfigt til Hovedet. Derimod er jeg tvilsom, om den Gautske eller Giøthske Staalhue, som *Sverris-Saga* nævner paa et andet Sted, bør regnes til de hængende.

madur skal vid sókn edur vaurn buazt móti uvinum sínum; þá synizt mer sua, sem enn þurfi nockvot at ræda um þat, hversu á landi skal beriazt, annattveggia á hestum edur fæti, edur borgir at veria edur z) sækia, ok ef a) ydur synizt þar nockvot um at ræda, þá vil ek giarna tilhlída.

b) Sá madur er á hesti skal beriazt, þá verdur hann þess vel at giæta ok hafá, er fyrr c) hafum ver sagt, at vera d) vel lærdur til allrar vígkiæni á hesti. Enn þenna umbunat þarf hann um hest sinn at e) bua. Hann þarf at vera vel f) skuadur ok ramliga; sva þarf hann ok um sódul sinn at bua g) ramliga, at hann se

lave sig til Angreb eller Forsvar imod sine Fiender, da synes mig, som at der endnu behøves at tale noget om det, hvorledes man skal fægte til Lands, enten til Hest eller til Fods, eller i at forsvare eller z) angribe Fæstninger; Derfor, om a) I finde noget at tale derom, da vil jeg gierne høre til.

b) Den Mand som skal fægte til Hest, maae vel agte og besidde det, som c) vi have sagt tilforn, at være vel d) øvet i alle Fægte-Greeb til Hest. Men denne Udrustning behøver han at a) forsyne sin Hest med. Den behøver at være vel og troefast f) beslagen. Han behøver ligeledes at g) sette hans Sadel troefast, at den kan være h) stærk og

modo quis ab hoste se tueri queat, & quomodo hostis invadendus sit; videtur ergo prorsus necessarium, ut nonnullis etiam verbis exponatur, qua potissimum ratione bellum terrestre geratur, tum ubi prælium eqvestre committitur, tum ubi urbes oppugnantur aut defenduntur; unde si hæc explicare velis, libenter auscultabo.

Ex eqvo pugnaturus artis eqvestris, ut antea monuimus, probe gnarus sit necesse est. Hoc vero apparatu muniat eqvum suum: firmis nimirum soleis illum muniat, ephippium una cum cingulis & reliqvo apparatu, nec non antilena, validum & durabile sit; cingulo

z) CC. *Un.* til at sækia. a) *iidem* þer vilit.
b) *iidem* þa er madr skal a hesti beriazt.
c) *iidem* var skrifat.
d) *al. Membr. & 2 ch.* vel byrdur.
e) CC. *Un.* hafa. f) *iidem* skadr.
g) *iidem* sterklega, med sterkum bogum ok sva giördum.

z) storme til. a) I ville.
b) naar man skal slaaes til Hest.
c) er skrevet tilforn. d) forfaren.
e) have (låve) til. f) skoet.
g) forsyne hans Sadel saaledes, at den kan være stærk, med stærke Buer og Giorder.
h) rummelig og høibuet.

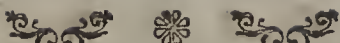
ſe *h*) ſterkur ok halldgódur ok buinn med ſterkum giaurdum ok allu adru ſaudol-reidi, ok *i*) örugg ſkíding gyrd yfir midiann ſadúl, ok ſua brioſtgiaurd fyrir framan. Heſt þarf ſua at bua bædi fyrir framan ſaudul ok aptan, at ecki ſe *k*) hann ber fyrir vapnum, hverki fyrir *l*) ſpiotum ne hauggum eda adrum vapnaburd; þarf hann ok þo *m*) opertorium gott at hafa, gert ſem *p*) panzari af blautum lereptum ok vel *o*) ſvartadum, þviat þat er gott vit allum vapnum *), til varnar, met hverium hætti ſem þat er utan *p*) ſkrydt, ok ſidan *q*) þar yfir góda heſta-brynio. Met þeſſum um-

og ſikker; og forſynet med ſtærke Giorde, og alt andet Sadeltøi, ſamt i) en troefaſt Over-Giord, giordet midt over Sadelen, ſaa og en Bryſt-Rem foran. Heſten behøver at udruſtes ſaaledes, baade foran og bag ved Sadelen, at den ei ſkal ſtaae k) blot for Vaaben, hverken for l) Spyd *eller* Hug, eller andet Angreb; Iſær behøver den at have et godt Dækken, giort ſom et Pantzer, af blødt og vel o) ſværtet Lærred, thi det er got til Beſkiærmelſe mod alle Slags Vaaben, *) paa hvad Maade det end er p) pyntet uden paa, men ſiden behøves der uden over et godt Heſte-Harniſk. Med denne Udruſtning behøver man at bedække Heſten vel, baade om

cingulo quoque, quod per medium ephippii tranſit, validiore, phaleras communiat. Et ante & poſt ephippium equus, ne armis, ictibusve nudus pateat, muniri debet; unde opertorium validum habeat, in modum loricæ, mollibus & atratis linteis confectum; præcipuum quippe, contra quælibet arma, phylacterium: deinde accedat lorica firma

b) CC. *Un.* rumligr ok hábogadr.
i) *iidem & al.* uruggr ſuringull, orugg ſitzing, auruggan ſiztling; oruggt umkaſt *porro* ſirliug, íſtig, ſoima.
k) *iidem* kaun bættr, hanum hætt *vel* hvargi ſe bert a hanum. *l*) *iidem* lögtum.
m) *iidem optimi* kovættur *al. vitio libr.* kout.
n) *iidem* panzara. *o*) *iidem* ſmattudum.
*) *iidem* hverſo (hvarn) ſem þa (þat) er utan yfir. *p*) *iidem* ſkotit, ſkipt.
q) *iidem* þar utan um *al.* þarf yfir.

i) et ſtærkt Omſlag.
k) Fare, ||. at der ei ſkal være noget blot nogenſteds paa ham.
l) Stød, Stik.
o) ſmaaſkavet, trævlet, ſmaahakket.
*) hvorledes det end er uden paa.
p) lavet, inddeelt.

umbunadi þarf hest vel at hylia, bædi um haufot ok um lend ok briost ok um kvid, ok um allann hest, sua at ecki megi madr met *r*) falsſamligum vapnum at hestinum *s*) komazt, þó at *t*) madurinn se á fæti. Met sterku beitzli þarf hesturinn buinn at vera, þat sem öruggt sé til hallds, bædi upp at hallda medr, ef þarf, ok sva um at kasta, ef *u*) madur þarf þess vidur. Enn utan yfir beitzli, ok um allt haufod hestsins, ok um háls *x*) framan til sauduls, þá skal vera gríma geor á pannzára lund *y*) af styrku ler-

om Hovedet, og om Lænden, og Brystet, og om Bugen, og om den heele Hest, saa at intet Menneske skal kunne med r) mordiske Vaaben komme til Hesten, om man t) end er til Fods. Hesten behøver at være forsynet med stærkt Bidsel, som kan være troefast til at holde, baade til at holde Hesten an med, om det behøves, saa og til at kaste den, om man behøver det. Men uden over Bidselet, og omkring Hestens heele Hoved, og x) forfra om Halsen indtil Sadelen, skal være en Grime, giort paa samme Maade, som et Pantzer, y) af stærkt

firma. His præsidiis caput, lumbi, venter, pectus, verbo, totus eqvus armetur, ne qvis eum subdolis armis fodere queat, eqvite vel ambulante. Instructus præterea firmo freno sit eqvus, cujus habenæ validiores impetus perferre queant, eqvoque, si opus fuerit, elevando vel in gyrum torqvendo sufficiant. Caput, frenum & cervix, usque ad ephip-

r) CC. *Un.* falsligum.
s) *iidem* koma.
t) *iidem* han se a fæti staddr.
u) *iidem* ef þarf, ef þess þarf hann.
x) *iidem* fram.
y) CC. *Un.* bundin af stridu. || limd af stirdu.

r) svigagtige.
t) han. Her forstaaes altsaa saadant et Harnisk, som de gamle Grædske og Romerske Skribenter hos *Lipsium* (de mil. R. L. III. D. 6. p. 85.) berette at Partherne have brugt paa deres Heste, eller saadant et som *Chron. Colmar.* hos *Urstisium* (P. II. p. 57.) beskriver med disse Ord: eqvi operti erant coopertoriis ferreis, id est veste ex circulis ferreis connexa; assessores habebant loricas ferreas & caligas, manipulos ferreos, & in capitibus galeas ferreas splendidas. x) foran.
y) bunden (jeg troer besyet eller bestukket) af stridt Lerred. || Limet af stivt.

lerepti, ſua at eingi madur megi atkomazt at taka beizl hanns edur heſt hanns met z) nockorri liſt.

Enn þenna umbunat þarf madur at hafa ſiálfur. Gódar hoſur ok linar, gerfar af blautu lerepti ok vel ſvartado, ok taki þær allt til bróka-belltis; enn þar utan yfir godar bryn-hoſur, ſua háfar, at madur megi vel gyrda þær um ſik med tvifalldum ſveip; enn utan yfir þat, þá þarf hann at hafa godar a) bryn-brækur, gerfar af lerepti, b) met þeim hætti ſem fyrr hefi ek ſagt; enn þar um utan þarf hann godar knebiargir, giaurdar af þyckvo járni, ok met ſtálhardum c) nöddum. Enn upp d) ifrá þarf hann at hafa næſt ſer blautann panzara, þann er eigi taki lengra

ſtærkt Lærred, ſaa at intet Menneſke ſkal kunne komme til, at tage hans Bidſel, eller hans Heſt, med nogen Liſt.

Men denne Ruſtning behøver man ſelv at have. Gode og bløde Been-Klæder, giorte af blødt og vel ſværtet Lærred, og ſom ſkulle række lige til Buxe-Linningen; men der uden over gode Strids-Hoſer, ſaa høie, at man vel ſkál kunne ſpænde dem om ſig, med en dobbelt Rem. Men uden over det behøver han at have gode a) Strids-Buxer, giorte af blødt Lærred, paa den Maade, ſom jeg haver ſagt tilforn; men der uden om behøver han gode Knæſtykker, giordte af tykt Jern, og med ſtaalhaarde Navler. Men ovenfor d) behøver han, næſt Kroppen, et blødt Pantzer, ſom ikke ſkal naae længer end til midt

ephippium, firmo linteo, loricæ inſtar, involvantur, ne quis ulla fraude frenum aut equum ſurripere poſſit.

Hoc autem apparatu ipſe eques utatur: caligis nempe ex linteo molli & probe atrato conſutis, quæ usque ad cingulum braccharum ſe extendant; ocreis deinde ferreis ſuperinductis, tam altis, ut duplici cinctu ſubligari queant, mox induatur eques bracchis ex linteo, quale indicavi, confectis, quibus ferrea genuum indumenta ſuperinjiciantur. Superioris corporis partem lorica lintea primum induat, quæ ad media usque femora tantum

z) CC. *Un.* & 3 *ch.* ængarri. || neinni.
a) *unus* C. *Un.* brækur — ok þar utan um brynbrækur. b) CC. *Un.* mæd lerepti, at.
c) *iidem* naddum. 4 *ch. male:* naudum.
d) *iidem* fra þvi.

a) Buxer — og der uden over Strids-Buxer.
d) dette.

lengra enn á midt lær, enn þar nærst þarf hann at hafa goda *e*) brioſtbiorg, gerfa af godu járni, þá er taki millum geirvartna ok bróka-belltis, enn utan yfir þat goda brynio, enn *f*) utan yfir brynio godann panzara, gerſann met ſama hætti ok adur var ſagt, enn þó *g*) ermalauſann. Tvau ſverd þarf hann at hafa, annat þat er hann er gyrdur met, enn annat þat er *h*) hann heingir vit ſadulboga, ok godann *i*) bryn-kníf. Hiálm [illegible] gód-

midt paa Laaret; men dernæſt behøver han at have et godt e) Bryſt-Skiærm, giort af godt Jern, ſom rækker fra Bryſtvorterne til Buxelinningen; men uden over det et godt Harniſk, og f) uden over Harniſket et godt Pantzer, giort paa den ſamme Maade, ſom før blev ſagt, men dog g) uden Ærmer. To Sværd behøver han at have, det eene, ſom han er omgiordet med, men det andet, ſom m) han hænger ved Sadelknappen, og en god i) Dolk †). Paa Hovedet behøver [illegible] han

tum pertingat, deinde thorace ferreo, a papillis ad cingulum braccharum ſemet extendente, mox firma lorica; cui denique linteum pectorale manicarum expers ſuccedet. Duos gladios habeat, quorum altero ſe accingat, alterum vero ad anteriorem ephippii arcum ſuſpendat, cultrumque bellicum. Caſſidem chalybeam capite, unacum munimine totius [illegible] *faciei,*

e) CC. *Un. & al.* brioſtgiörd.
f) *iidem* yfir bryniunni.
g) *unus Cod. Un.* vel lauſann.
h) CC. *Un.* hangir, hangi.
i) *iidem* bryniu-kníf.

e) Dette gior eet med Romernes, og andre Folkes, Pectorale eller Semilorica, beſkreven hos *Lipſium* (de mil. Rom. L. III. D. 6. p. 83.) og andre.
f) over Harniſket. g) vel løs, rummelig.
h) ſkal hænge. Saa havde Romerne en Art af Fægtere, Dimachæri kaldte, og ſaaledes fortælle nogle Exempl. af *Grettis-S.* at Gretter, foruden det dragne Sværd, ſom han havde i Haanden, fæſtede et andet paa Armen med en Hanke, da han gik imod Biørnen; den trykte (p. 102.) nævner kun det førſte. i) Strids-Kniv.

†) *Brynknifr* er det ſamme ſom Romernes *pugio*, Grækernes *paramerium* eller *parazonium*, brugt, foruden det egentlige Sværd, for at tage til i Nødsfald, og beſkreven hos *Lipſium* (de milit. R. L. III. D. 3. p. 75. og iſær i Analect. p. 244-45, hvor man og ſeer Tegning derpaa). Den kan og meget vel lignes med Sica hos *Lipſium* (Saturn. L. II. cap. 9. p. 521. *Sturleſen*

gódann þarf hann á houfdi at hafa, gerfann af gódu stáli, ok buinn mer allri andlitz-biaurg, enn godann skiaulld ok þyckvann á *) hálsi, ok þó buinn mer *k*) gedligum skialldarfetli, ok sidan góda kesiu

han at have en god Hielm, giort af godt Staal, og forsynet med et fuldkomment †) Skiærm for Ansigtet, men et godt og tykt Skiold fæstet *) om Halsen, og især forsynet med et k) beqvemt Haandgreb, og siden et godt

faciei, colloqve scutum crassum prævalidoqve loro instructum gestet, frameam deniqve acutam, firmo capulo instructam & ex chalybe fabricatam adhibeat. Non videtur mihi opus

*) CC. *Un.* hlid.

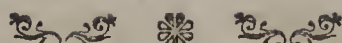
k) *iidem* greligum, gerligum, allgodum, godum.

*) paa Siden. Begge Talemaader ere ligegyldige; Skiold-Remmen haver været kastet over Skuldrene, men Skioldet selv hængt paa Siden.

k) troefast, meget godt, godt.

sen (T. I. pag. 495.), som *Loccenius* følger (Ant. Sveo-G. L. III. c. 2. p. 178.), synes at meene i det mindste en Art deraf med Sax-Knif eller Ryting, og *Testrup* (Kr. Arm. p. 56.) med Punnert. Saavidt jeg kan skiønne, giør den vel eet med den, som vore ældre Skribenter kalde *tygul-* eller *tygil-knif*, (see *Samf. Fagra Saga* hos Biörner c. 7. p. 11., *Olafs-Saga* Isl. Opl. 2. Part Pag. 126., og mange andre). Den blev baaren ved et eget Bælte, hvorfor og Kniv og Bælte saa ofte nævnes i vore gamle Sager, som en meget sædvanlig Gave. I de seenere Tider bleve Bæltet og Kniven sædvanlig baarne om Livet, (see f. Ex. *Olafs-Saga* anf. Sted P. 127). I de ældste Tider derimod fæstede man Kniven paa Halsen: Saaledes havde Thorer i *Eyrbyggia-Saga* saadan en Kniv paa Halsen, som den gang var meget brugeligt, og kastet bag paa Ryggen. *Droplaugarsona-Saga* beretter og i den Henseende, at Ingen i den Tid havde Kniv paa Bæltet, men at Folk aleene, naar de vare ude, havde Tygil-Knive, hvilke de fæstede paa deres Hals, ventelig efter en Rem, kastet enten omkring Halsen, eller over Skuldrene, ligesom de ældste Græker og Romere giorde, see *Patric.* de mil. Rom. i Græv. Thes. T. X. p. 877.

†) Skiærm for Ansigtet forstaaes her uden Tvil af det Slags, som Persernes beskrives af Ammiano hos *Lipsium* (de mil. Rom. L. III. D. 5. p. 80.), der bedækkede heele Ansigtet, og havde aleene nogle smaa Huller for Øinene og Næseborene, til Syn og Aandedræt; eller som den Brittiske Greves, Huge Prudes, hos *Sturlesen* (T. II. p. 212.), paa hvilken der intet var bart, uden aleene Øinene, og Afkels, K. Erik Emuns Stavngiemmers, (hos samme p. 319.), som ikke var bar uden alene under Hagen.

l) kesiu ok hvassa, af gódu stáli ok vel skepta. Eigi þyki mer þurfa fleyra at ræda um þeirra mãnna m) bunat, er á hesti skulo beriazt. Þó ero fleyri vapn er nyta má á hesti, ef vill, sem annathvart er n) hornbogi edur lásbogi veikur, sua at madur megi vel uppdraga, þó at hann á hesti siti, ok o) enn ero fleyri vapn, ef hafa vill.

Medur þvi at p) ydur synizt sua, sem þer hafit nefnt flest aull þau vapn, er q) vidurkvæmilig ero at hafa á skipum eda á hestum i orrostum, þá vil ek nu þess beidazt, at þer r) rædit nockorum ordum

godt og spidst l) Spyd, af godt Staal og med forsvarligt Skaft. Nu synes mig ei fornødent, at tale meere om de Mænds Udrustning, der skulle slaaes til Hest; dog ere der endnu fleere Vaaben, som kunne bruges til Hest, om man vil, som er enten en Hornbue, eller en svag Laasbue, saa at En vel skal kunne spænde den op, skiønt han sidder til Hest, ja o) endnu fleere Vaaben, om man vil have dem.

Efterdi p) Eder nu synes, som I nu haver nævnet de allerfleeste Vaaben, som ere beqvemme at have i Krig til Skibs, eller til Hest, da vil jeg nu bede om det, at I r) mælder med nogle Ord, om de Vaaben, som

opus pluribus equitum cataphractorum apparatum recensere: plura tamen sunt arma, si ex equo pugnandum sit, quæ adhiberi possunt, utpote arcus remissiores, quorum cornua facile tendi possint ab equite, & id genus cætera.

Cum videaris plurima armorum genera, quæ in bello navali aut equestri commode adhibentur,

l) *plurimi* & 2 *cb.* godann gladel, *al.* goda glave, glaviu, gladelsstöng.
m) CC. *Un.* & *cb.* umbunat.
n) CC. *Un.* handborgi. 3 *cb.* hunbogi. *alii:* hornboga & lasboga veikann.
o) *iidem* þo nockur önnur vopn fleyri.
p) *iidem* mer.
q) *iidem* vidrkömilegh.
r) *iidem* nefnit þau vopn, er kastala skal med vinna, ok veriaz med.

l) Her forstaaes en Pantzerstikker eller Turneer-Spyd. Kesia betyder ellers baade korte og lange, baade smaae og store Spyd, saavel til at støde med nær ved, som til at kaste langt fra; man kan, til videre, hielpe sig med de Vidnesbyrd derom, som *Reenhielm* haver samlet (Anm. til Thorstens-S. Pag. 82, 84).
n) De 2 første Ord ere kun Fordreielser af Haandbue og Hornbue.
o) endog nogle andre fleere Vaaben. p) mig.
r) nævner de Vaaben, hvormed en Fæstning skal indtages eller forsvares.

ordum um þau vapn, er ydur ſynizt at hafa til þeſs, at ſækia kaſtala met edur veria.

Öll þeſsi vapn er nu hafum vid umrædt, er hvartveggia s) ero haufd a ſkipum eda ſva á heſtum, t) þá má nyta bædi til þeſs at u) ſækia kaſtala met ok ſua veria, ok þó enn maurg annur vapn. Sá er kaſtala ſkal ſækia, medur þeim vapnom er nu x) hefi ek tauld, þá þarf hann ok víſt at hafa *Valſlaüngur* met, ſumar

ſom Eder ſynes tienlige til det, at angribe eller forſvare Fæſtninger med.

Alle diſſe Vaaben, ſom vi nu have talet om, ſom enten blive brugte til Skibs eller og til Heſt, t) de kunne og bruges baade til at u) angribe og forſvare Fæſtninger med, og dog desuden mange andre Vaaben. Den ſom ſkal angribe en Fæſtning med de Vaaben, ſom x) jeg nu haver opregnet, behøver og at have **Blider** †) tillige med, nogle

bentur, enarraſſe, rogo verbis etiam aliqvot indigites, qvibus caſtella ſolent oppugnari vel defendi.

Arma à me enumerata, & pugnæ navali & equeſtri inſervientia, defendendis & expugnandis caſtellis commode adhiberi poſſunt, & multa alia. Qvi caſtellum armis jam enumeratis expugnare cupit, balliſtis & catapultis *qvoque utatur, illis qvidem fortiori-*

s) CC. *Un. & al.* er haſt.
t) *iidem* þau nyta menn.
u) *iidem* vinna. x) *iidem* ero.

t) dem bruge Folk.
u) indtage.
x) nu ere opregnede.

†) Blider eller Val-Slynger, ſom Ordet egentlig betyder, vare Træe-Maſkiner, dannede til at udſkyde ſtore Steene, og altſaa det ſamme ſom Romernes *balliſtæ*. *Reenhielms Olafs-Saga* (8 Cap. Pag. 35.) beretter, at Oluf Tryggveſen brugte ſaadanne mod en Fæſtning i Venden, ſkiønt den ſtørre *Olafs-Saga* (Jsl. Opl. 1. P. Pag. 65.) nævner kun paa dette Sted vigvel, Krigs-Puds, eller Maſkiner i Almindelighed; derimod nævner den Blider, brugte af ham i Stormen for Dannevirke (ib. Pag. 88). Diſſe to Beretningers Rigtighed kan være os ligegyldig; thi det er uimodſigeligt, at Blider have været bekiendte i Norden. Iblandt andre oprettede K. Magnus Blinde ſaadanne ved Bergen imod Harald Gille (*Sturleſen* T. II. p. 293). Endnu meer gangbare begyndte de at blive i K. Sverris Tid, thi han ſatte ei aleene adſkillige Gange Blider paa Brattøren ved Nidaros, for at forſvare Byen fra den Side, men fik endog i Haſt oprettet ſaadan en Blide i Seimsfiord, med hvilken han knuſede nogle af Baglernes Skibe. Men deres Bygnings Maate er ikke ſaa ganſke vis, thi den findes heel ulige hos Fremmede, ſom kan ſees af deres Beſkriveiſer og Tegninger hos *Lipſium* (Poliorcet. Lib. III. D. 3.

ar ſterkar, enn ſumar linar: hafá *y*) ſterkar valſlaungur til þeſs, at *z*) ſlaungva ſtóru grióti á ſteinveggi, ok freiſta ſteinveggiar, ef *a*) þá mætti ofanfalla, met ſtórum *b*) ákaſtum; enn linar valſlaungur til þeſs at *c*) ſlaungva yfir ſteinveggi, ok brióta ofan hus, edur ſkip, edur meida folk, er i ero kaſtalanum. Enn ef *d*) med ſterkum valſlaungum *e*) fær eigi ſteinvegg ofannbrotit edur ſundurſkelfdann, þá má þeſs freiſta at

gle ſtærke, men nogle ſvage: have de y) ſtærke Blider til at z) ſlynge ſtore Steene paa Steen-Mure, og forſøge Steen-Muren, om den da kunde a) falde ned ved ſlige ſtærke b) Slag; men de ſvage Blider til at c) ſlynge over Steen-Mure, og nedbryde Huuſe eller Skibe, eller lemlæſte Folk, ſom ere i Fæſtningen. Men om d e) man med de ſtærke Blider ikke kan faae en Steen-Muur nedbrudt eller forrykket, da kan man forſøge at f) anbringe

tioribus, ut ſaxis emiſſis validisque ictibus muros & macerias diruere, his autem remiſſioribus, ut jaculis ſuper muros emiſſis domos, quæ in caſtello ſi ſint, vel naves, vel homines proſternere posſit. Si vero balliſtæ muros diruere aut concutere nequeunt, hæc machinamenta adducere juvat, nimi-

y) CC. *Un.* ſterkeri.
z) *iidem* ſlongia, ſlangra, ſleygia.
a) *iidem* hann mætti ofan fella.
b) *unus addit:* ok hættiligum.
c) CC. *Un.* ſtreingia.
d) *iidem* ſterkar — fá eigi ſteinveggi — ſundurſkelfda.
e) *iidem* verdr eigi ſteinveggr brotinn edur ſundurſkelfdur.

y) ſtærkere.
z) kaſte, ſlingre.
a) kaſtes. b) og farlige.
c) drive Steene.
d e) de ſtærke Blider ei kunne. || Steenmure ei blive ved de ſtærke Bl. nedbrudte.
f) føre derhen. || tage ſin Tilflugt til denne Maſkine. || den heder Væder. || giøre en Væder (Vædre).

D. 3. p. 318-325.), og *Folard* (Traité de l'Attaque Art. 24. &c. Polyb. T. II. p. 250. ſqv.). Jeg troer aleene at jeg tør ſlutte, at de hos os have kun været af det ſvage og ſimpleſte Slags; thi *Sverris-Saga* antegner ſom noget uſædvanligt, at Baglerne, da de havde ſamlet ſig i Bergen imod K. Inge Baardſen, havde en Mand hos dem, ſom kunde giøre *Maungo*, en af det Slags ſtore Blider, ſom man i Middelalderen kaldede Mangana eller Manganum. Men de Norſke kom ikke til at ſee dens Virkning den gang; thi Baglerne maatte flygte fra Bergen, efterat de aleene havde ſamlet adſkilligt ſvært Timmer, ſom dertil ſkulde bruges, og begyndt at reiſe den mod Slottet. *Olai Magni* Epit. Lib. VII. c. 2. p. m. 145. angiver og Blider ſom meget brugelige i vort gamle Norden.

at *f*) leida til þeſſarrar velar *Vedur* met járnado enni, *g*) ok ſtandazt fáir ſteinveggir hanns áhlaup. Enn *h*) ef *i*) at ſtein-

bringe disse Kunster: nemlig en Væder †) med Jern-beslagen Pande, g) og ere det kun faa Steen-Mure, som kunne modstaae dens An-

nimirum; arietem fronte præferrata, cujus impetui muri raro resistunt: Si vero maceries

Ff F 2

f) CC. *Un.* leida þangat. *al.* leita til þeſſarar velar. || þat heitir vædur *adhuc al.* gera — vedur (vedra).

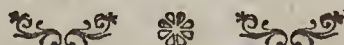
g) *iidem* þviat hans höggum (haugg) ſtandaz fáir ſteinv.

h) *iidem* medr þvi at.

i) *iidem* þetta vill enn ecki duga.

g) thi for dens Hug (Stød) kunne ikkun faa Steenmure staae sig.

†) En bekiendt Muurbrækker, meget gangbar hos Fremmede, men dog hos dem af adskillig Bygningsmaade, som man kan see Prøve paa i *Lipsii* Beskrivelser og Tegninger (Poliorc. L. III. D. 1. p. 308-313.), men især i *Folards* Traité de l'Attaque &c. Art. 18-20. Polybe T. II. p. 217-33. Hos os er den vist nok aldrig bleven meget almindelig; det vise vore gamle Beleiringer. De Nordiske Fæstninger behøvede det og ikke, thi de vare sædvanlig ikke ordentlig murede, men bestode nu af bare Jord, nu af Jord og Kampe-Steene, enten ganske, eller kun i Grunden, og oven til af Timmer, endelig og af bare Timmer. Saaledes bestod den Grændse-Fæstning, som K. Magnus Barfod, hos *Sturlesen* (T. II. p. 216-17.), anlagde mod de Svenske, af **Torv og Timmer**, det er, af Timmerstokker, lagte oven paa hverandre paa den Norske Maade, og deels satte paa en Jordgrund, deels, især neden til, beklædte med Jord. Dannevirke beskriver *Olafs-Saga* (Isl. Opl. 1. P. Pag. 85. 86. 88.) at have været af Torv, Kampesteene og Timmer. Kastellet i Konghelle, som Kong Sigurd Jorsalafar byggede, var af Torv og Kampesteene (*Sturlesen* T. II. p. 253). Baglernes Kasteller i Tønsberg, synes, efter Beskrivelsen i *Sverris-Saga*, at have været af lutter Timmer, og vare ikke stærkere end saa, at heele Kastellet skiælvede, da K. Sverres Folk begyndte at trække paa det Tov, som de havde faaet kastet om en af de 4 Hoved-Stolper, hvorpaa det hvilede. Sverrisborg ved Nidaros var og for det meeste af Timmer, thi den kaldes undertiden **Træe-Borgen**; Saaledes var og Slottet i Bergen deels af Timmer, deels af Jord og Steene, og paa samme Maade synes Fæstningen paa Ulleraker, som Gautreks-Saga (p. 137.) taler om, at have været. Mod saadanne Fæstninger var Væderen unødvendig; Derimod finde vi hos *Sturlesen* (T. II. p. 217.), at Kong Inge af Sverrige lod binde Skibs-Ankere paa lange Bielker, og kaste dem op over Kanten af saadan en Timmer-Væg, og siden ved Hielp af dem trække den fra hverandre. I Kong Haagen Haagensens Tid synes Fæstningen i Tønsberg at have været af Steen, i det mindste til den største Deel.

steinveggur vill eigi *k*) vit þessa vel fundurskialfa edur ofanbrotna, þá má *Grafsvín* til þessarar velar leida, ef vill. *Kastali*, sá er á *l*) hiólum stendur, hann er oc

Anløb. Men om i) en Muur endda ikke vil k) lade sig forrykke, eller nedbrydes, ved denne Maskine, da kan man, om man vil, føie et Grav-Svin †) til denne List. Et Ka-

ries aut murus hac machina discuti aut dirui nequit, Suem: *demoliendis porro muris* Turres *subjectis rotis ambulatoriæ inserviunt, quæ semper objectis munimentis altiores sint;* (*nam*

k) CC. *Un.* med þeirri væl nidurbrotna (fundurganga) eda fundurlosna.
l) *iidem* á hvælum er görr.

i) dette endda ikke vil hielpe.
k) nedbrydes eller (gaae) løsnes fra hverandre ved denne Maskine.

†) Graf-Sviin haver været et gangbart Krigs-Redskab, især i Middelalderen, og paa den Tid betegnet med adskillige Navne, som *Sus*, *Scropha*, *Troja*, ja fleere, og maaskee derfor ikke altid af lige Bygning. *Wilhelmus Malmesburiensis* beskriver det at have været en Maskine, sammenbunden af lette Træer, med Tag af Bredder og Flaker, og behængt paa Siderne med raa Huder, som bedækkede dem, der vare derinden i, saa at de kunde gaae lige ind til Grunden af Murene, for at undergrave dem. Det bestyrke og andre Vidnesbyrd, samlede af *du Fresne* under anførte Ord, samt (som Hr. Einersen anmærker) af *Hofman*, i Apdend. Lex. Univ. Speculum Regale viser siden efter, at Grav-Svinet er blevet trukket paa Hiul; men om dets Dannelse taler den ellers ikke. *Wilh. Malmesb.* ligner det med de gamle Romeres vinea, aftegnet hos *Lipsium* (Pol. L. I. D. 7 p. 278.); men den kan maaskee lige saa godt lignes med Vitruvii testudo fossoria hos samme (ib. D. 8. p. 279.), eller og med musculus (ib. D. 9. p. 280. &c.). Talpa hos *du Fresne*, som Otto Frisingensis, hos Lipsium (ib. p. 277.), ogsaa mælder om, haver og været saadant et Slags Maskine. Vor indenlandske Historie nævner ikke Graf-Svin, saavidt jeg kan erindre, men aleene Storm-Tage, Fleka eller Flaka, sammenslagne af Timmer, og disse efter Fornødenhed saa stærke og tætte, at de Beleirende kunde staae og fægte derunder, sikkre, ei aleene for Steene og Skud, men og for varme flydende Materier, som man øsede ned paa dem. *Gautreks-Saga* (p. 139.) nævner saadant et, brugt af K. Hrolf Gautreksøn i Stormen mod Fæstningen paa Ulleraker. *Sturlesen* (T. I. p. 384.) nævner et andet, brugt af K. Olaf den Hellige i Stormen mod Broen for London. K. Sverrer giorde og Forsøg paa, at anbringe Storm-Tag mod Baglernes Kasteller i Tønsberg, endskiønt uden Virkning; endelig mælder og *Hakonar-Saga*, at de Norske og Sydervaske bedækkede dem med et Stormtag, medens de brækkede Hull paa Muren af Skotternes Kastell ved Bot. Men alle disse Storm-Tage vare uden Hiul, og aleene understøttede med Stolper, ved hvis Hielp de bleve til Lands baarne af Folk, og satte lige tæt op til det Sted, hvor man vilde enten undergrave en Fæstning, eller forrykke dens Grundvolde paa anden Maade. Storm-Tage, opreiste paa skraa, nævner *Olai Magni* Epitome (Lib. XI. de mach. glac. p. m. 271).

er oc godur til þess at vinna annann kastala met; ok er hann met þeim hætti giaur, at hann se hærri *m*), enn hinn, er hann skal vinna á, *n*) þó at eigi se meiri munur enn VII. álna, enn hann er æ *o*) þeim mun betri ok sterkari, at vinna annan kastala met, sem hann er siálfur hærri giaur. *Stigar p*), þeir er á *q*) hvelum standa, ok bæde má draga frá

Kastell eller Taarn †), som l) staaer paa Hiul, er og godt til at indtage et andet Kastell med; men det bliver giort paa den Maade, at det skal være høiere, m) end det andet, som det skal bestorme n), om der end ikkun er 7 Al. Forskiæl, men det er altid des bædre og stærkere, til at indtage et andet Kastell med, jo høiere det selv er giort. Storm-Stier ††) som staae paa Hiul, og som baade kunne

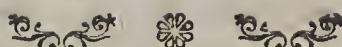
(nam quo altiores sunt, eo aptiores ad castella destruenda) nec inutiles, si septem tantum ulnis excedant objecta munimenta. Huic machinamento inserviunt Scalæ *rotis impositæ, tabulatis arcte subnexis, ut ab uno in alterum loco trahi queant, funibus ab utroque latere*

m) CC. *Un.* gerr, enn hinn er hann (vinnur á). á vidur. *n*) *iidem* ok þó, enn þó.
o) *iidem* þess.
p) *iidem* stægar *quibusdam male* storgar.
q) *iidem* hiolum.

l) er giort.
m) giort høiere end hint, som det (bestormer) haver med at bestille.
n) og dog, men dog ikke større Forskiæl.

†) Storm-Taarne ere bekiendte, og allevegne beskrevne og aftegnede til Overflod, blandt andre af *Stewechius* (til Vegetii 4 B. 17 Cap.), *Lipsius* (Poliorc. Lib. II. Dial. 4. p. 296-301.), og *Folard* (Traité de l'Attaque &c. Art. 14-18. Polybe T. II. pag. 197. sqv.). *Sturlesen* (T. I. p. 228.) og *Olafs-Saga* (Isl. Opl. 1. Part Pag. 86.) vise, at det bekiendte Dannevirke var forsynet med Taarne til Forsvar for hver Port, og den sidste især (Pag. 88.), at disse Taarne vare af Træe. Saaledes var og et Taarn besat med Blider over Porten af Fæstningen for Havnen i Jomsborg (*Olafs-Saga* Isl. Opl. 1. P. Pag. 152). De Svenske havde et Taarn paa den østre Side af Stockesund, hvorved Olaf den Hellige blev forhindret at seile der igiennem (*Sturlesen* T. I. p. 378). K. Sverrer lod og (som Sverris Saga fortæller) opreise et Taarn paa Enden af Broen i Nidaros, hvoraf hans Krigsfolk nedkastede store Steene paa Baglerne, da de kort efter stormede til Broen. Derimod erindrer jeg ikke Taarne at være brugte i Norden, i den Tid, til at angribe Fæstninger, ventelig fordi disses for ommældte Beskaffenhed giorde dem ikke fornødne.

††) De følgende Beskrivelser giøre det vel rimeligt, at her skulde forstaaes det Slags Storm-Stier, der ligesom *Vegetii* (4 B. 2 C.), udgiorde en Maskine for sig selv, og bleve saaledes opreiste til fiendt-

frá ok til, ok *r*) þildir nedan vel, ok góđ *s*) handreipi tvo vega, þeir eró ok godir til þeſſarar velar. Enn þat er þó ſkiótazt at ſegia af þeſſarri liſt, at aull kyn vapna má vel til þeſs *t*) nyta at vinna kaſtala; enn þat er vitandi hverium manni, er i þeſſu vill hlut eiga, at hann kunni vel at vita, nær *u*) er hann þarf *x*) hvert vopn, ok i hvern tíma, at hafa.

Enn

kunne trækkes fra og til, vel r) panelede neden under, og med gode s) Haand-Reeb paa begge Sider, de ere og gode til denne Liſt. Men det kan dog med faa Ord ſiges om denne Kunſt, at alle Arter af Krigs-Maſkiner kunne vel bruges til at beſtorme en Fæſtning; Men det maae enhver ſee til, ſom vil have Deel i dette, at han kan vel vide, naar u) og paa hvilken Tid han behøver at x) have hver Maſkine.

Men

latere dependentibus. Hæc vero ut pauciſſimis exſeqvar, expugnandis caſtellis cuncta armorum genera adhiberi poſſe ſtatuo, & unicuiqve, expugnationibus urbium intereſſe volenti, rite prænoſcendum, qvo in caſu temporeve qvolibet armorum genere opus ſit.

Præ-

r) CC. *Un.* þyckver.
s) *iidem* hanndrif, (handrid, handreip) tværim væghinn (vegum).
t) *iidem* hafa.
u) *iidem* hvert vapn þarf at hafa.
x) *iidem* hvers vapns at neyta.

r) tykke.
s) Haandrever, Haandgreb.
u) hvert Redſkab behøver at haves.
x) bruge.

fiendtlige Mure, ſkiønt ingen af *Stewechii* Tegninger til det Sted hos ham paſſe ſig ganſke til vor Forfatters Beſkrivelſe; nærmere beſkriver *Lipſius* dem, efter Heron (Pol. L. I. Dial. 6. pag. 271.), og aftegner dem (p. 273.), rigtig nok med Hiul, ſkiønt uden Paneeling. Ellers ſtrider dog ikke imod Speculi Beſkrivelſe paa dette Sted, at forſtaae ogſaa ſaadanne Stier, ſom undertiden vare føiede til Taarne eller andre Maſkiner, og bleve opreiſte derfra til den fiendtlige Muur, for deſto letter at komme over paa den. Saadan en ſees aftegnet hos *Lipſium* (anf. Sted P. 274.), rigtig nok panelet, men uden Hiul, hvilke da og ei vare fornødne. I det Fald kunde ellers ſaadanne Stier giøre den ſamme Tieneſte, ſom den Broe, hvilken man undertiden havde i et Storm-Taarn, og hidſede derfra ud mod Muren, naar behov giordes, aftegnet efter Vegetio hos *Lipſium* (Poliorc. L. II. D. 4. pag. 301.), og andre. Vor indenlandſke Hiſtorie, fornemmelig *Sverris-Saga*, nævner ogſaa Stier, men kun lige frem opreiſte til en beſtormet Fæſtning, uden Hiul eller andre Maſkiner.

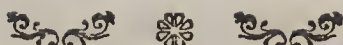
Enn þeir er kastala skulo veria, þá mega þeir ok flest aull þau vapn til nyta, er nu ero tauld, ok maurg annur, bædi valslaungr smár ok stórar, *y*) handslaungur ok stafslaungur. Lásbogar ero þeim ok *z*) einkar god vapn ok allir adrir handbogar, ok aull aunnur kyn skotvapna, spiot ok pálstafir; hvarttveggia þung at lett. Enn á moti valslaungvum eda *a*) graffvini, edur þeirri vel er menn kalla vedur, þá er gott at styrkia allt steinvirki *b*) innan met stórum eikividi; enn ef ærin er jaurd til edur *c*) leir, þá er þat bezt til at hafa; þat

Men de som skulle forsvare en Fæstning, de kunne og bruge dertil de allerfleeste af de Vaaben, som nu ere opregnede, og mange andre, baade smaa og store Blider, samt y) Haandslynger og Stavslynger. Laasbuer ere og for dem z) særdeles tienlige Vaaben, og alle andre Haandbuer, og alle andre Arter af Skyde-Reedskaber, som Spyd og Paal-Stave, saavel tunge som lette. Men imod Blider, eller a) Grav-Svin, eller den Maskine som man kalder Væder, er godt at befæste den heele Steen-Muur b) indvændig med stort Eege-Timmer; men om man haver ved Haanden tilstrækkelig Jord eller c) Leer, da

Præterea qui castellum defendere volunt, plurima, quæ recensui, armorum genera, & multa insuper alia adhibere possunt, qualia sunt ballistæ *majores & minores, fundæ, quarum scutela vel manibus tenetur vel bacillo alligatur, arcuum omnia genera manualium, hastæ contique præferrati, qua graviores qua leviores, & reliqua missilium genera. Ad eludendas autem ballistas, Sues, & arietes, conducit, ut muri intrinsecus maximis suffulciantur roboribus, vel potius terra & argilla, si præsto sit, congesta. Defendentes porro castellum* crates *viminibus quercinis contextas exposuerunt, iisque triplicatis aut quin-*

y) CC. *Univ.* handsleggiur oc stafsleggiur (handslo ok stafstal).
z) *iidem* & 3 *ch.* einkum (goder) god vörn.
a) *unus* grafsteini.
b) CC. *Un.* utan, med sterkum.
c) *iidem* eda under er.

y) Stridshamre, baade dem som føres med Haanden, og dem som have langt Skaft; O. *Magni* Epit. L. XI. de mod. præl. Finn. p. m. 267. synes at meene Stav-Slyngerne med *hastatis fundis.*
z) særdeles (gode) godt Forsvar.
a) Grav-Steen. b) udvendig med stærkt.
c) der er Leergrund.

þat geora menn oc þeir er kaſtala vilia veria, at geora *d*) ſleka met ſtórum eiki-vöndum, ok hylia allann ſteinvegg met þeim þrefalldum eda fimfalldum, ok þo ſkulo þeir ſlekar vel vera vardir met *e*) gódu leiri ok ſeigu. Þat hafa menn ok giaurt mot *f*) áráſum vedurs, at *g*) fylla ſecki ſtóra met héyi eda met augnum, ok látit ſíga fyrir andlit vedurs, met lettum járnrekendum, þar ſem hann vill *h*) á ſteinveggi koma. Þat kann ok vera, at ſua mikil *i*) áſkot verdi ok komi í kaſtala, at eigi megi menn i vígſkördum vera, þá er gott at geora *Hengi-*

da er beſt at bruge det dertil; det pleie og de, der ville forſvare en Fæſtning, at giøre Flaker, beſtaaende af ſtore Eegekoſte, og ſkiule den heele Muur med dem, tredobbelte eller femdobbelte, og dog ſkulle de Flaker være vel tættede med godt og ſeit Leer †). Det have Folk og giort imod Væderens f) Anfald, at g) fylde ſtore Sække med Høe, eller med Avner, og hidſet dem ned med lette Jern-Lænker for Væderens Anſigt, hvor den vilde h) falde paa Murene ††). Det kan og hænde, at der ſkeer, og falder ind paa en Fæſtning, ſaadan en Mængde af Skud, at Folk ei kunne holde dem i Storm-Hullerne, da er godt at

quincuplicatis, argilla pingvi & bituminoſa munitis, muros integros ſervare tentarunt: ad impetum autem arietis retundendum, ingentes ſaccos, fæno & aceribus conſertos, catenulis ferreis demiſerunt qvidam, frontiqve arietis, in certam qvandam maceriei partem ruituri, objecerunt. Nec raro contingit, ut jaculorum ſeges caſtellum adeo obruat, ut in meſopyrgiis (pinnarum muralium interſtitiis) ſubſiſtere præſidiariis non liceat: in tali caſu con-

d) CC. *Un.* & 3 *ch.* flaka & *poſt* flakar.
e) *unus* godum leiri ok ſeigum.
f) CC. *Un.* akauſtum.
g) *iidem* gera til ſecki ſtora, þá er fullir ſe, annathvert. *h*) *iidem* at.
i) *iidem* álkaut, áköſt komi at kaſtala.

f) Slag, Stød.
g) giøre dertil ſtore Sække, ſom ſkulde være fulde, enten af.
h) komme til.

†) Her beſkrives tydelig nok en Art af det Slags loricæ eller Bryſtværn, hvormed endog de gamle Romere beſtyrkede deres Mure og Forſkandsninger imod haſtigt Angeb, beſkrevne hos *Lipſium* (Pol. L. II. D. 2. p. 287. &c.), og *Schelium* (not. in. Hyginum i Græv. Thes. Tom. X. pag. 1120.

††) Jeg ſkulde ſnart ſige, at her ſigtes juſt til den Liſt ſom Josephus brugte mod Romerne i Jotapatæ Beleiring, ogſaa anført af *Lipſio* (Pol. L. V. D. 8. p. 357).

Hengi-Vígskaurd af lettum flekum, ok þurfu þau at vera tveim álnum hærri enn kastala-vígskaurd siálf, ok þrimr álnum sidari; sua *k)* þurfa þau ok fiarri at *l)* hánga, at menn megi vel vega met allum vapnum nidur i millum *m)* kastala, ok vigscarda sialfra, ok hengi-vígskarda; enn þau skulo hánga á *n)* læstum ásum, þeim sem þegar *o)* má til sín draga, er vill, ok sua ut aftr hengia.

Igul-

at giøre Hænge-Porte †) af lette Flaker, og behøve de at være to Alne høiere end Storm-Hullerne paa Fæstningen selv, og synke tre Alne dybere; de k) behøve og at l) hænge saa langt fra, at Folk skulle kunne fægte med alle Slags Vaaben ned imellem m) Kastellet og Storm-Hullerne selv, og Hænge-Portene; men de skulle hænge paa n) lukte Bommer, o) som man strax kan trække til sig, naar man vil, og hænge saa ud igien.

En

conducit ut portulæ pensiles, *e levioribus asserculis conficiantur, ipsis mesopyrgiis duas ulnas altiores, & tres demissiores, in tantum a muro remotæ, ut omni armorum genere per interstitium, quod murum inter & pendulas istas portas interjectum est, deorsum ferire liceat; portæ autem istæ pensiles trabibus longioribus affixæ sint, ut pro lubitu retrahi & projici queant.*

 Felis

k) CC. *Un.* þarf þau ok fiarri at hengia. *l)* *iidem* vera. *m)* *iidem* kastala-vigikarda. *n)* *iidem* lettum. *o)* *iidem* megi þau.

k) man behøver og at hænge dem. l) være. m) Fæstningens Stormhuller. n) lette. o) hvorved man kan drage dem.

†) I første Øiekast skulde man synes, at her meenes de Hænge-Kurve eller Kister, opfyldte med bevæbnede Folk, som Fremmede have brugt, meest til at angribe Fæstninger (*Lips.* Poliorc. L. I. D. 6. p. 271-74.), men ogsaa til at forsvare dem (ib. L. V. D. 7. p. 365.); og det saa meget meer, som man seer hos *Sturlesen* (T. II. p. 237.), at den Norske K. Sigurd Jorsalafar anbragte to Joller paa samme Maade mod den befæstede Bierghule paa Øen Formentera. *Sverris-Saga* viser og, at Baglerne paa Kastellet i Tønsberg have havt Begreb om dette, i det de, ved et lidet Skib, besat med Folk, som de hidsede ud fra Berget lige ned paa Søen, befordrede deres Sendebud hemmelig til deres Anførere. Her meenes dog ikke saadanne Hænge-Kurve, men aleene Tavleværk eller Plankeværker af Bredder, ophængte som Forhæng mod Beleirernes Skud. Den øverste Kant af dem skulde være høiere, men derimod den nederste gaae anseelig længer ned, end Stormhullene paa Fæstningen selv, for at de kunde optage saa meget fleere af Fiendernes Skud, og altsaa at Besætningen ei skulde have paa eengang at giøre uden med dem af Fienderne, der stode lige ind under Muren; og til denne Ende ere de ventelig blevne hængte paa skraas, at Skuddene des letter kunde løbe af.

Igul-Kauttur p) er gott vapn þeim er *q)* kaſtala ſkal veria, *r)* giaurdur af ſtórum triám ok þungum *s)*, byrſtur met eikitindadu baki; ok ſkal binda utan vit vígſkaurd, ok láta ſalla nidur á fólk, ef nærri verdur gengit kaſtala. *Slagbrandar* giaurſir af laungum *) triám ok þungum, hvaſſtenntir *t)* af hardri eik, reiſtir

En p) Igel-Kat †) er og en god Maſkine for dem, der ſkulle forſvare q) en Fæſtning, giort af ſtore og tunge Bielker s), og forſynet paa Ryggen med en Børſte af Eege-Pigger; og ſkal man binde den uden ved Storm-Hullerne, og lade den falde ned paa Folk, om der bliver gaaet Fæſtningen nær. Slagbommer ††), giorte af lange og tunge *) Bielker, for-

Felis *echinata eſt ex meliorum armorum genere, caſtellum tutaturis utilis, quæ trabibus magnis & gravibus conſtans, dentibus quercinis horret, quæqve ad meſopyrgia ſuſpenſa, in hoſtes, ſi ad propugnacula proxime accedunt, dejici poteſt.* Trabes *inſuper*

p) CC. *Un.* igulgautr, galköttr.
q) *al. M.* & 3 *ch.* i kaſtala veriazt.
r) CC. *Un.* giörr — trium.
s) *iidem* & 3 *ch.* med eikitind. || byſtr med eikiſtockum. *) *iidem* ráom.
t) *iidem* med it. hvaſkemder med hvaſſri eik.

p) Gal-Kat.
q) ſig i en.
s) med en Eegepigge. || børſtet med Eegeſtokke.
*) Raaer.
t) Kamme, hvas Kam af ſkarp Eeg.

†) Igel-Katten, ſaaledes ſom den her er beſkreven, finder jeg ingenſteds nævnet, thi den er ganſke adſkilt fra Middelalderens *catus* eller *cattus*, ſom var et Slags vinea eller Storm-Tag, ſee *Lipſ.* (Pol. L. I. D. 7. p. 277.), og *du Freſne* under Ordet Catus. Derimod er baade Igel-Katten og Slagbommerne øienſynlig en Art af Ericius militaris, nævnt af *Otto Friſing.* og andre. Det tilſiger og Igel-Kattens Navn.

††) Slagbommer nævner Vegetius (4 B. 8 Cap.); dem kan man og kiende igien paa mange Steder, og deriblandt i de Bielker hos *Tacitum*, hvormed Romerne brækkede Bataverne Storm-Taarn. De foreſtilles ligeledes temmelig tydelig, ſaavel i Pauli Æmilii Vidnesbyrd, anført af *Lipſio* (add. ad Pol. L. V. D. 7. p. 364.), ſom i andre ældere, antegnede af ſamme (Pol. L. V. D. 8. pag. 358.), dog altid ſom brugte imod Storm-Tage, Bukke, eller andre Maſkiner. De Slagbommer, ſom Speculum Regale meener, have viſt nok deri været lige med hine, at de have været ophængte ved Tridſer eller Lænker, hvorved de vexelviis kunde hidſes op og ned, men forſkiællige deri, at de ſkulde nedkaſtes paa langs, og meeſt paa Folk aleene, i Steden for at hine bleve ſtødte ud, nedkaſtede eller væltede, paa tværs, og meeſt paa Maſkiner. Det ſom før er anmærket om de andre Slagbommer, viſer at Tingen ſelv haver været brugelig nok i Norden. Det ſees og af *Sverris-Saga*, da Bønderne i Sogn forſamlede dem paa en Klippe,

reistir á enda nær vígskaurdum, sua at þá megi þegar á menn fella, er nær er gengit kastala. *Brynklumbur u*) er ok gott vopn, giaur af gódu járni, med stálhaurdum þornum ok biugum, ok skal *x*) agnui vera á hverium *y*) þorni: enn hann þarf sua at geora, at *z*) festr su er hanum er nærzt, ok menn mego ná á upp sem lengst, þá skal giaur vera met *a*) tíndadum járnrekendum, sva at hverki *b*) megi hauggvit fá ne halldit á; enn

forsynede med hvasse t) Tænder af haard Eeg, reiste op paa Enden nær ved Storm-Hullerne, saa at man strax skal kunne lade dem falde ned paa Folk, naar de gaae nær ved Fæstningen. u) Bryn-Kiølle †) er og et godt Redskab, giort af godt Jern, med staalhaarde og krumme Torne, og skal der være en x) Hage paa hver Torn: men den behøver at giøres saaledes, at den z) Kiæde som er den nærmerst, og saavidt Folk i det allerlængste kunne naae op paa den, skal bestaae af a) piggede

per ex longissimis lignis fabricatæ, dentibus quercinis & valde acutis, juxta mesopyrgia erigi solent, ut in hostes quoque, si ad muros usque pervenerint, dejiciantur. E meliorum quove armorum genere est fistuca bellica, *clavis chalybeis incurvis & hamatis instructa, quæ, ubi in hostem demittitur, catenæ, dentatis clavis ferreisque, quantum opus est,*

u) CC. *Un.* & 4 *ch.* brynklungr *vel* klunkr, *it.* hleypi-klumbr, brandr, lundr.
x) *iidem* agnor, skotagner.
y) *ita plerique*, *alii*: þolli. *z*) *al.* festi.
a) *al.* tindottum *unus* endudum.
b) CC. *Un.* fái hauggvit.

u) Bryn-Klubbe. || Løbe-Klubbe, Brand, Lund.
x) en Fiæder.
z) Lænke.
a) spidse.

Klippe, forsynede med store Steene og stort Timmer, og færdige til at kaste begge Deele ned paa K. Sverre og hans Folk, om de vilde angribe Klippen. *Sturlesen* (T II p. 282-83.) beretter ligeledes, at K. Sigurd Jorsalafars Kastell i Konghelle blev blandt andre Forsvars-Midler, forsynet med Timmerstokke, 5 Al. høie, og spidse i den eene Ende; men den følgende Beleiring (ib. Pag. 300. og 303.) viser, at de kun bleve kastede eller skudte af Haanden ud iblandt Fienden. Saavidt er Speculi Forskrift kunstigere end de Tiders sædvanlige Brug.

†) Bryn-Kiøllen haver giort samme Tieneste som den Art af furca, hvilken *Lipsius* (Pol. Lib. V. D. 1. p. 349) mælder om, af eget Øiesyn paa Tøihuuset i Bryssel. Endnu nærmer ligner den *Vegetii* lupus, eller corvus, oplyst ved fleere Exempler hos *Lipsium* (Pol. L. V. D. 9. p. 357-58). Navnet giør det troeligt, at den haver været anderledes dannet, nemlig som en Kiølle, besat med hagede Pigger.

enn upp ifrá *c*) hafi slíkt reip sem fallit þykir *d*) fyrir traustleika sakir; enn til þess er hann *e*) gódur, at kasta nidur manna i millum, ok vita ef hann mætti nockurn mann veidt fá, hvert sem hélldur verdur einn edr fleyri, ok draga sídan *f*) upp til sín. *Hleypihvel* er ok gott vopn þeim er kastala *g*) skal veria, *h*) ok skal giaurt vera af tveim kvernsteinum, enn *i*) axull skal millum vera, giaur af seigri eik, sídan skal leggia *k*) ut yfir vígskaurd *l*) ráshaull bord, ok skolo

gede Jernleed, saa den hverken kan hugges eller holdes an. Men oven for kan man have saadant Reeb, som synes beqvemt d) for Styrkes Skyld; men den er e) god dertil, at kaste den ned imellem Folk, og forsøge, om den kunde faae fanget nogen Mand, enten det bliver een eller to, og drage den siden op til sig. Et Løbehiul †) er og en god Maskine for dem, som g) skulle forsvare en Fæstning, h) og skal være giort af to Kværnsteene, men imellem dem skal være en Axel, giort af seeg Eeg, siden skal man lægge k) ud fra Storm-

est, ut ab hoste nec discindi nec attrectari queat, armatæ, annectatur; ubi autem catena desinit, adhibeatur fistucæ retrahendæ funis satis firmus: inservit hæc uni aut pluribus ex hostium numero capiendis, inque muros retrahendis, quoties globo obsidentium immittitur. Nec præsidiariis contemnenda est Rota missilis, *ex duobus lapidibus molaribus, quercino axe*

c) CC. *Un.* þá má hafa.
d) *iidem* & 2 *ch.* þegar uruct (öruggt) er til styrktar, styrkiar (ok sterkt).
e) *iidem* giördr.
f) *iidem* at ser.
g) *iidem* vilia.
h) *iidem* giort af *vel* þat skal.
i) *iidem* & 2 *ch.* auxl.
k) *iidem* & 3 *ch.* upp yfir.
l) *iidem* rasol.

d) naar det kun er uryggeligt tli Styrke (og stærkt).
e) giort, indrettet, bannet.
g) ville.
h) det skal.
k) op over.

†) Store Løbehiul, giorte af grønne Træer, nævner ogsaa Vegetius, som et Forsvars-Middel. *Lipsius* giver fleere Vidnesbyrd om dem (Pol. L. V. D. 4 p. 351.), og et Slags Tegning (p. 352.); han nævner og Møllesteene, men væltede eller kastede ned med den blotte Haand. Det som kommer vor Forfatter nærmerst, er Diodori Beretning om Tyriernes Marmorhiul, som bleve dreiede ved en Maskine (ib. L. V. D. 9. p. 360).

ſkolo þeſsi hiól þar áhlaupa, ok ſua *m*) ut á fólkit *n*).

Skotvagn er ok gott vopn. Hann ſkal gera ſem annann vagn, hvárt ſem helldur vill á iiij. hvelum eda ii., *o*) ok hann ſkal ſua bua, at hlaſs hans megi vera hvert helldr er vill, af *p*) heitu grióti, edur kaulldo, ef vill. Sua ſkal ok bua hann, at tvær feſtar megi á hanum *q*) hafa, ſina met hvarri ſido, ramligar ok ſterkar, *r*) þær et auruggt halldi hanum, þegar hann hefer ærit lángt runn-

Storm-Hullene Brædder ſom gaae ſkraaes ned, og ſkulle diſſe Hiul løbe derpaa, og n) ſaa ud paa Folket.

En Skudvogn †) er ogſaa et godt Redſkab. Den ſkal man giøre ſom en anden Vogn, hvilket man helſt vil, paa 4 eller 2 Hiul, o) og ſkal man ſaaledes udruſte den, at dens Læs kan være, hvilket man helſt vil, af p) heede Steene, eller kolde, om man vil. Den ſkal og udruſtes ſaaledes, at q) man ſkal kunne have 2 Kiæder paa den, een paa hver Side, troefaſte og ſtærke, r) ſom kunne ſikkert holde den, naar den haver løbet

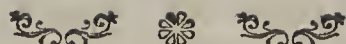
axe interjecto, conſtans, quæ, ubi aſſeres declives a meſopyrgiis porrecti ſunt, illico in hoſtem per hos aſſeres proruat.

Currus miſſilis *etiam bene adhiberi poteſt, qui communium ad inſtar curruum factus, rotis duabus vel quatuor inſtructus ſit: ita vero parari debet, ut onus ejus lapidibus calefactis vel etiam frigidis pro arbitrio conſtet, firmiſſimis ex utroque latere catenis, quæ illum, ubi amplum ſatis ſpatium decurrebat, ſufflaminare queant, annexus:* per

m) CC. *Un.* a folkit ut.
n) *unus addit:* koma.
o) CC. *Un.* enn.
p) *iidem* flautu grioti eda bollotto.
q) *iidem* vera, ok hafa.
r) *iidem* ſua at uruct halldi.

n) komme. o) men man ſkal.
p) flade Steene eller runde.
q) der ſkulle være 2 Lænker paa den, og (at man ſkal) have een.
r) ſaa at de kunne holde den, uden at den ſkal forrykkes.

†) Vogne og Karr fulde af Steene, brugte imod Tiberius, da han beleirede en Bye i Dalmatien, nævner *Dio Caſſius* hos Lipſium (l. c. p. 351). *Metellæ*, ſom *Vegetius* beſkriver (Lib. IV. cap. 6.), have og giort ſamme Tieneſte, men de vare kun Flaker af Træ, opfyldte med Steene, og ſaaledes ophængte ved en Vippe paa Muren, at de kaſtede Steenene af ſig ned paa Fienden, ſaaſnart han rørde det det allermindſte ved dem.

s) runnit, enn hann ſkal renna t) á rás hallom bordum, ok ſkal þó ſua tilætla, at u) hvel hanns miſſi eigi bordſins. Enn þegar er feſtárnar x) taka at hepta rás hanns, þá ſkytur hann af ſer hlaſſi ſínu, ok ut á folkit, þat ſem undir er. Þvi betra er ok hlaſs hanns, y) er misjafnara z) griot er i borit, ſumt ſtórt, enn ſumt ſmátt. Þat gera ok þeir menn, er a) vitrir ero, ok kaſtala b) ſkulo veria, at allt þat griot, er þeir vilia ſlaungva c) at fylkingum d) ut á fólkit, eda at ſkialldborgum, þá gera þeir af leiri, ok láta innani ſmágriót hart, bædi e) flettugriót ok adra harda ſteina, ok

s) løbet meget langt, men den ſkal løbe t) paa Planker, lagte paa ſkraas, og ſkal man iſær paſſe det ſaaledes, at u) dens Hiul ei ſkal løbe ud over noget af Bretterne. Men naar Kiæderne x) begynde at ſtandſe dens Fart, da ſkyder den ſit Læs af ſig ud paa de Folk, ſom ere under. Dens Læs er og des bædre, y) jo meer ulige z) Steene der ere lagte paa, nogle ſtore, men nogle ſmaa. Det giøre og de Folk ſom ere a) viiſe, og ſkulle forſvare en Fæſtning, at alle de Steene, ſom de ville ſlynge c) mod Slagtordninger d) ud paa Folket, eller mod Skioldborge, dem giøre de af Leer, og komme der indeni haarde Smaa-Steene, ſaavel Slynge-Steene,

per declives aſſeres proruat, & providendum ne rotæ devient. Cum vero catenæ curſum ejus impediunt, onus in hoſtem ejicit, quod eo melius habetur, quo lapides, ex quibus onus conſtat, magis inter ſe, reſpectu molis, discrepant. Viri prudentiores etiam ſolent cruſtæ, quæ projici ſuſtinet, argillaceæ, lapidum in hoſtem mittendorum fragmenta involvere, quæ, ubi in locum quendam pervenit, ſtatim in minutiſſima, & quæ remitti non poſſunt, fruſta

s) *CC.Un.*, *al. M.* & 1 *ch.* rum.
t) *iidem* at. u) *iidem* hvelin.
x) *iidem* tekr at hepta *vel ſimpl.* hepta.
y) *iidem* ſem.
z) *iidem* er griót íborit.
a) *iidem* varer. b) *iidem* eigu at.
c) *iidem* á fylkingar edr ſkioldu.
d) *iidem* edur ſkialdum.
e) *iidem* hverttveggia flatt griót.

s) endog et meget langt Rom at løbe.
t) efter, langs ad.
u) Hiulene ei ſkulle.
x) holde imod, ſtandſe.
y) ſom det er.
z) Steenene ere lagte deri.
a) forſigtige.
c) paa Slagtordninger eller Skiolde.
d) eller Skiolde.

ok brenna sídan leirit sua hart um utan, at þat þoli vel flaug medan þvi er kastat; enn hvar sem þat kemur nidur, þá springur þat allt i sundur, ok verdur *f*) þat þá eigi aptur flaungt, er þat springr i nidurkomu sinni. Enn til þess skal hafa harda steina ok stóra, at briota *g*) steinveggi nidur. Svo ok *h*) ef þu kastar or stein-kastala, ok at tre-kastala þeim sem móti þer er, edur at *i*) öxultriom þeim sem under hvelum ero gör, eda under kastala, eda under stigum *k*), edur grassvínum, edur einnihverri annari þeirri vel, er á hiolum er giaur, þá er þess betur, sem þar er stærra griot ok hardara tilhaft.

Vell-

ne, som andre haarde Steene, og brænde siden Leeret saa haardt uden om, at det kan taale Flugten medens det bliver kastet; men hvor det kommer ned, da springer det alt i Stykker, og kan det da ikke f) blive kastet tilbage, naar det saaledes springer i sit Fald. Men til at nedbryde g) Steen-Muure skal man have haarde og store Steene. Ligesaa h) om du kaster fra en Steensætning, og imod et Træ-Taarn, som er imod dig, eller mod i) de Axel-Træer, som ere giorte til Hiul, eller under et Taarn, eller under Storm-Stier, eller Grav-Svin, eller nogen anden saadan Maskine, som gaaer paa Hiul, da er det altid desbædre, jo større og haardere Steene dertil blive brugte.

Kaa-

frusta abit. Maceriei diruendæ magni silices adhibentur: sic etiam si ex castello muro munito, castellum lignis exstructum, turres ambulatorias, Scalas, Sues, aliaque machinamenta rotis imposita jaculando demoliri velis, tuum institutum eo felicius succedet tibi, quo grandiores & duriores adhibueris lapides.

Fer-

f) CC. *Un.* þvi þá eigi aptr kastat ne flöngt, þviat þát brotnar.

g) *iidem* med steinveggi, *vel* veggi stora ok sterka.

h) *iidem* er.

i) *ita plurimi & optimi*, *al.* turni þeim sem a hiolum er giör, eda ar stigum — edur at einnihv.

k) CC. *Un.* steghum, storgum, storgrum, stormissu.

f) kastes eller slynges tilbage, efterdi det gaaer i Stykker naar det kommer ned.

g) Steen-Mure med. || store og stærke Mure.

h) naar.

i) et Taarn som er sat paa Hiul, eller mod Stier — eller mod nogen. Axel-Træer, som her nævnes, maa vist adskilles fra de axe vinctæ trabes, som Salustii Fragment nævner, thi disse vare for sig selv.

Vellande vatn ok l) heitt gler, edur heitt bly, þat er ok gott vapn i kastala. Enn	Kaagende Vand og l) smæltet Glas, eller smæltet Blye †), er og et godt Forsvars-

Ferventes aqvæ, vitrum, aut plumbum fervens, *defensuris castellum apprime infer-*

l) *unus* hardt *male*. | l) haardt.

†) Samme Slags Ild-Vaaben, brugte af Fremmede, opregner *Lipsius* (Poliorc. Lib. III. D. 3. p. 320. og Lib. V. D. 2. 3. 5. &c.), hvor man meest maa forundre sig over deres Virkning. Vore gamle Historier nævne dem ogsaa ved given Leilighed, og deriblandt *Sorla-Sterka-Saga* (21 Cap. pag. 47.), samt *Hrolfs-* og *Gautreks-Saga* (24 Cap. p. 137.), kaagende Vand, og *Hakonar-Saga* kaagende Beeg og Blye, som Skotterne udøsede over de Norske og Sydersiske, fra Kastellet ved Bot. Andre Steder nævne endnu fleere Maader, baade til at angribe og forsvare en Fæstning, ved Hielp af Ilden. Den simpleste var at sætte Ild paa Fæstningen selv, om den var af Træe, eller at stable antændelige Materier tæt op til den, og siden sætte Ild paa disse, enten for at antænde Fæstningen med det samme, eller dog at fordrive Besætningen. Saaledes beretter *Olafs-Saga* (Isl. Opl. 1. P. Pag. 88.), at Dannevirke blev opbrændt ved Hielp af Riis, slæbt sammen og lagt lige under Forskandsningen, og sat i Brand ved antændte Kar, fulde af tørre Spaanner og Tiære, som man slyngede ind iblandt Riiset. *Reenhielms* Olafs-Saga (p. 55.) beskriver det tildeels med andre Ord, dog falder dens Meening, i Sagen selv, ud til det samme. *Sturlesen* (T. II. p. 217.) nævner en anden Maade, nemlig at giøre en stor Ild noget fra paa Marken, og siden skyde de gloende Brande ind paa en Fæstning; det giorde K. Inge af Sverrige mod de Norske ved Vænneren, da han først havde brækket Hull paa deres Forskandsning. Baglerne forsøgede end een Maade mod Slottet i Bergen, beskreven i *Sverris-Saga*. De toge Timmeret af et Huus i Byen, forde det op paa Berget, hvor Slottet var bygt, og giorde deraf et Baal, (huult indvendig, og altsaa ventelig dannet omtrent som de Fremmedes Brand-Taarne), i Tanke at stikke Ild derpaa, og lade siden Vinden drive Ilden ind paa Slottet. Dog, det blev uden Virkning; thi Slottets Besætning satte Ild derpaa, ved en antændt Tønde, fyldt med Spaanner, Næver, og Tiære, og slynget ind i Baalet, førend det endnu var fuldgiort, saa at Baglerne maatte nedrive det igien; og da de atter toge dem for at reise det op, blev det paa samme Maade antændt igien fra Slottet, og ganske opbrændt, ved et Kar, giennemboret rundt omkring, og fyldt med brændende Næver, Blaar og Svovel. Til Skibs vare i Brug, foruden de Ild-Vaaben, som tilforn ere opregnede, ordentlige Brandere, eller Fartøler, beladte med Brænde, Næver eller Halm, eller andre deslige Materier, stukne i Brand, og saaledes stødte ind paa fiendtlige Skibe eller Bygninger, der stode ved Strandbredden; hvorimod de Angrebne enten stødte saadanne fra sig med Forker, eller kastede Tov paa dem, og holdte dem fra sig, eller trækkede dem af Veien, forend de kunde tænde an. Een Prøve herpaa seer man hos *Sturlesen* (T. II. p. 403.), i Erling Skakkes Angreb mod K. Haagen Hærdebreed for Tønsberg; En anden giver *Sverris-Saga* i Baglernes Angreb mod K. Inge Baardsen for Oslo.

Enn ef grafsvín eda einhver annur *m*) list er dregin at kastala, sva at eigi má þeim heitt vatn granda, ok er þo lægra enn kastala *n*) veggir, þá er *o*) gott at gera til vopns þar á moti *Ása*, þá er vel ero skuadir nedan met járni, enn sídan *p*) gera til bædi hvörs ok stór glóandi *q*) plógjárn, ok skióta sídan allu saman *r*) ofan i trevirkit, sua at *s*) plógjárn standi eptir enn ásar seu *t*) upp hafdir; þar skal ok fylgia bik ok brennisteinn, eda elligar velld *u*) tiara. *Tálgrafir x*) ero ok góð vopn, er gerfar ero umhverfis

svars-Middel i en Fæstning. Men om Grav-Svin, eller nogen anden m) Maskine, trækkes mod en Fæstning, saa at varmt Vand ikke kan skade dem, og er sligt dog lavere end Fæstningens n) Mure, da er o) godt at lave til Forsvar derimod Bielker †), som ere vel beslagne neden til med Jern, og siden p) indrette dertil hvasse og store gloende q) Plov-Jern, og skyde siden alt dette samtlig ned i Træe-Maskinen, saa at s) Plov-Jernene kunne staae tilbage, men Bielkerne blive t) ophidsede igien. Dermed skal og følge Beeg og Svovel, eller og u) kaagt Tiære.

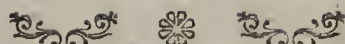
servit. Si porro Sues aut alia machinamenta castello admoventur, qvibus fervidæ aqvæ non nocent, sed inferiora sunt, quam qvæ castellum ambit maceries, ad id genus machinas destruendas tum oppido conducit, si sudibus *utare, ferro probe præmunitis, & qvibus acuti & candentes vomeres adpenduntur; injicias porro tum sudes tum vomeres machinæ ligneæ,*

Hh H

m) CC. *Un.* vel. *n*) *iidem* veggr.
o) *iidem* gott vopn þar á moti asar þeir.
p) *ita optimi*, *al.* festa þar vid gloandi.
q) *unus* flugiarn, *hic & infra*, *alter:* markploga-járn.
r) CC. *Un.* nidur. *s*) *iidem* plogrinn.
t) 2 *ch.* uppteknir. CC. *Un.* upp aptr kippter, *vel* asum se upp aptr kippt.
u) CC. *Un.* vellandi.
x) CC. *Un.* Tæli-Tælu-Tálugrafir. 3 *ch.* Tálagrafir. 1 *ch.* Tælagrafir.

m) List.
n) Vold, Muur.
o) et godt Forsvars-Middel derimod, saadanne Bielker.
p) fæste deri gloende.
q) Flyve-Jern. || Plov-Jern af det Slags som man bruger i Skov-Egnen.
s) Ploven.
t) rykte op igien.
u) sydende.

†) Bielken selv skulde tiene til at forstøde eller brække de fiendtlige Maskiner, og de gloende Plov-Jern til at sette dem i Brand, ligesom og Fremmede have i samme Hensigt brugt gloende Jern, omməldte hos *Lipsius* (Pol. L. V. D. 5. p. 353-54).

hvérfis kaſtala, ok þess *y*) betur, er þær ero *z*) gerfar diupari ok miórri, ok meiri fiaulldi er at, þar sem menn *) draga *a*) á hiólum nockorar velar til kaſtala. Sua

Tiere. Lonlige Graver eller Miner †) ere og et godt Forſvars-Middel, ſom blive giorte rundt omkring Fæſtningen, og y) det desbæder, jo dybere og ſmallere de blive z) giorte,

ligneæ, & relictis vomeribus retrahantur ſudes, & mox ſulphur & ardens pix machinæ immittatur. Foveæ *caſtellum ambientes inter arma denſoria habentur; quæ quo profun-*

y) CC. *Un.* betri.
z) *iidem* grafnar. *) *iidem* leida.
a) *iidem* velir, *vel* veidivel at kaſtala med hiolum.

y) deſto fordeelagtigere.
z) gravne.

†) Graver og Miner, ſom vore Forfædres Krigs-Hiſtorie nævner, vare adſkillige Slags. De førſte vare de egentlige Graver, Diki kaldte, ſædvanlig lagte omkring deres Faſtninger, hvor det kunde ſkee, og nu tørre, nu vaade, efter Grundens Beſkaffenhed, dog meeſt det ſidſte. Saadan en Grav med Broer over, var der for Dannevirke (*Olafs-Saga* Isl. Opl. 1. P. p. 86.); ſaadan en var og omkring K. Magni Barfods Kaſtell ved Vænner-Søen (*Sturleſen* Tom. II. pag. 216). *Sverris-Saga* nævner nogle gange dette Slags Graver, og deriblandt dem, ſom K. Sverrer lod giøre rundt omkring hans Leier, i Beleiringen for Tønsberg, beſatte med Palliſader inden for, imod Indbyggernes Angreb fra Land-Siden. – Det andet Slags Graver, brugelige hos vore Forfædre, giorde omtrent den ſamme Tieneſte, ſom vore Tiders Løbegraver og Miner, og vare igien af adſkillige Arter. Den førſte var ligefrem, kiendelig for de Beleirede, og beſtemt til at undergrave eller at brække Hull paa en Forſkandsning, og giort ved Folk, der ſtode under et Storm-Tag, ſat lige tæt til Foden af en Fæſtning; Den beſkriver *Vegetius* (4 B. 24 Kap.); den brugte K. Hrolf Gautrekſøn, mod Fæſtningen paa Ulleraker (*Gautreks-Saga* 24 Cap. pag. 139.), ſamt de Norſke og Syderøiſke mod Skotternes Fæſtning ved Bot (*Hakonar-Saga*), og mange andre; Endelig beſkriver og *Olai Magni* Epit. L. IX. de fundam. arcium combur. p. m. 236-37. en Art deraf, giort ſom paa Bergmands Viis, at man, ligeſom Grunden blev undergravet, underſtøttede Overbygningen med Timmer, ſom man ſatte Ild paa, naar Arbeidet var færdigt, hvorved da Overbygningen, ſaaſnart Timmeret var forbrændt, maatte falde ned ved ſin egen Tyngde. En anden Art af dette Slags Graver eller Miner, endnu mindre kiendelig end hin, beſtod i en Løngang, ſom blev begyndt ude paa Marken, ſaa langt fra en Fæſtning, at Beſætningen ikke kunde blive det vaer, og ſiden fortſat lige ind i Fæſtningen, hvor man da giorde en Aabning, og gik der op af Løngangen. Suhms Danſke Polyænus (7 B. Pag. 378.) beſkriver ſaadan en Løngang, giort af Darius mod Chalcedon, og *Sturleſen* (Tom. II. pag. 62-63.) en anden, giort af Harald Haarbraade, mod en Bye i Sici-

Sua ſkulu tálgrafir allar gerfar vera, at þær ſkulo hafa marga *b*) glugga ok ſmá ok *c*) alla *d*) þaktá, þo ſua at eigi megi á jaurdo ſiá; enn ſidan ſkulo þær fylldar vera met þeim vidi ſem *e*) elldſimaſtur er, *f*) annattveggia med tyrſi *g*) eda fyri *h*), edur þeſz kyns audro. Enn þa

giorte, og jo fleere de ere, paa de Steder, hvor Folk *) trække paa Hiul nogen Maſkine imod en Fæſtning. Alle Miner ſkulle være ſaaledes giorte, at de ſkulle have mange og ſmaa b) Vinduer, og c) dem alle d) bedækkede, dog ſaa, at det ei ſkal kunne ſees paa Jorden; men ſiden ſkulle de være fyldte med

fundiores arctiores & plures ſunt, eò magis ad defendendum caſtellum faciunt, imprimis ſi, per loca foveis ſubter hiantia, caſtello machinas rotis impoſitas admovere velit hoſtis. Ita vero parari debent foveæ, ut habeant foramina multa & anguſta, omnia vero tam dili-

b) CC. *Un.* glyggi, hlycki, gánga.
c) *iidem* alla hylia.
d) *iidem* ſkáada, ſkæda.
e) *iidem* elldnæmztr *vel* elldnæmaztr ſe.
f) *iidem* annathvert med tiauru-vid eda furu, þviat þeſs kyns vidr er elldnæmztr.
g) *iidem* eda adrum elldſimum vidi.
h) *al.* fymi *vel* fyni, *it.* fyri eda torfi.

*) føre.
b) Luft- eller Kig-Huller, Bugter, Gange.
c) ſkal man bedække dem.
d) med Hinde for ɔ: ſaadan ſom bruges i Vinduer, i Steden for Glas.

i Sicilien. *Olai Magni* Epit. L. IX. de eun. cogn. p. m. 233. beſkriver og vidtløftig, baade hvorledes dette Slags Longange kunne anlægges, og hvorledes de Beleirede kunne mærke dem. Den tredie Art af lønlige Graver eller Miner, ſom Spec. Regale egentlig meener paa dette Sted, var forlagt paa de Steder, hvor Folk ſkulde gaae eller drage frem, for at hindre eller fange dem; ſom i *Samſonar Fagra Saga* hos Biörner (9 Cap.). De bleve og ofte forlagte omkring en Fæſtning eller Leier; for at forhindre Angreb af fiendtlige Krigsfolk eller Maſkiner. Saadanne lagde Cæſar om ſin Leier i Aleſiæ Beleiring, deels for at indſlutte Byen ſaa meget ſtærker, deels og for at beſkiærme Leiren mod de Beleiredes Udfald. Vor Forfatter forſtaaer iſær de fordækte, ſtiilede til at undergrave eller ſætte Ild paa de Beleirendes Maſkiner. *Lipſius* (Pol. L. V. D. 6. p. 355.) anfører nogle Exempler paa dem, af den gamle Grædſke og Romerſke Hiſtorie. *Saxo* (L. II. p. 21.) nævner og ſaadanne, giorte af K. Frode den Førſte i hans Leier mod Curlænderne, og bedækkede oven paa med Grønſvær, hvorpaa han, ved en forſtilt Flugt af Leiren, lokkede de Beleirede ud, og overfaldt dem ſiden, da de faldt i Graverne. De Steder af andre Skribenter, ſom *Stephanius* i Anmærkningerne (Pag. 64 - 65.) haver ſamlet derom, ere alle ganſke beqvemme til vor Forfatters Oplysning, fornemmelig det førſte af *Regino*, om vore Normanners Graver om deres Leier for Paris, under Aaret 887.

þa *i*) er menn beriazt um nætur til kaſtala, annathvert ur trekaſtalum edur or ſtigum, eda einnihverri þeirri liſt, er á hiólum leikur ok ſtendur, þá ſkal *k*) ſtela mannum ur kaſtala, *l*) at þeir leggi elld i tálgrafirnar.

med det Slags Brændſel, ſom beſt e) fatter Ild, f) enten med Tørve g) eller Fyrr h), eller andet af det Slags. Men naar man i) ſtormer ved Nattetider imod en Fæſtning, enten fra Træe-Taarne, eller fra Storm-Stier, eller nogen ſaadan Maſkine, ſom ruller og ſtaaer paa Hiul, da ſkal man k) hemmelig ſtiæle Folk ud af Fæſtningen, at de kunne l) lægge Ild i Minerne.

Nu ber ſva til, at ſua ákafliga verdur grioti ſlaungt yfir *m*) ſteinvegg ok i kaſtala, at menn *n*) megu eigi uti vera, edur kaſtala veria, þá er gott at reiſa upp *o*) goda ſtolpa af digri eik, ok ſidan

Nu hændes det ſaa, at Steene blive ſkudte ſaa hæſtig over m) Muren, og ind paa en Fæſtning, at Folk ikke kunne være n) ude eller forſvare Fæſtningen, da er godt at reiſe op o) forſvarlige Stolper af tyk Eeg,

diligenter contecta, ut eorum veſtigia humi non appareant; deinde oppleantur foveæ ſarmentis & id genus aliis, qvæ ignem facillime concipiunt; noctu vero cum hoſtis ex caſtello ligneo, ſcalis, aut aliis machinis qvæ rotis impoſitæ ſunt, munimentum impugnat, clanculum aliqvot hominum ſubtrahantur, qvi ignem foveis immittant.

Porro, ſi forte lapides adeo vehementer caſtello immittat hoſtis, ut præſidiariis ſub dio eſſe, aut caſtellum defendere, non liceat, erigendæ ſunt columnæ craſſæ & qvernæ, qvibus

i) CC. *Un.* á nætur ſkal beriaz.
k) *iidem* leggia elld í.
l) *iidem* at þeir megi (mætti) elldi koma í *vel* ok vita ef elldi yrdi komit í.
m) *iidem* vigikörd.
n) *iidem* fá eigi uti verit kaſtala at veria *vel* megi eigi nær vera.
o) *iidem* ſtora.

e) kan fatte.
f) enten med tiæret Træe eller Fyrr, thi det Slags Brænde fatter letteſt Ild.
g) eller andet Brændſel, ſom let fatter Ild.
h) Trøſke-Tønder. || Fyrre eller Tørve.
i) ſkal ſlaaes om Natten. k) ſætte Ild paa.
l) faae Ild i. || og forſøge, om man kan faae Ild i. m) Storm-Hullerne.
n) ude for at forſvare. || være nær.
o) ſtore.

an þar yfir leggia ſtórar *p*) ſyllur ok ramligar, ok *q*) þar eptir þilia hit öfra met gódum eikividi, ok bera *r*) ſidan ofan á þat þili mikla jaurd, ok hlada fem vegg, at eigi ſe *s*) þynnra enn *t*) III. eda IV. alnir, ok láta griot ſidan áfalla. Sva hit ſama ſkal ok gera mot trekaſtala *u*) þeim, ſem mot ſteinkaſtala vill beriaz, at gera ſtolpa goda ok trauſta, godum mun hærri enn trekaſtali ſe. Enn allra þeirra *x*) liſta, er nú höfom ver umrædt,

Eeg, og lægge ſiden derover ſtore og ſtærke p) Side-Bielker (Leider), og derefter paneele oven paa, med forſvarligt Egetimmer, og bære r) ſiden oven paa det Paneel megen Jord, og kaſte den ſom en Jordvold, at den ei bliver tyndere end 3 eller 4 Alne, t) og lade Steenene ſiden falde derpaa †). Det ſamme u) ſkal og giøres mod et Træe-Taarn, der vil angribe en Steen-Fæſtning, at giøre gode og ſtærke Stolper, en god Deel høiere end Træe-Taarnet er. Men blandt alle de x) Maſkiner,

quibus grandes trabes imponantur, tabulatum ſuſtinentes iliceum, terra, in modum parietis congeſtitia, tres quatuorve ulnas ſpiſſa, ad lapides immiſſos excipiendos coopertum. Idem etiam faciendum contra turrim ligneam, munimentum lapideum oppugnaturam, columnæ nimirum erigendæ ſtabiles & firmæ, turri lignea aliquanto altiores. Omnium autem

p) CC. *Un*. ſyllar, ſulur.
q) *iidem* eptir þat.
r) *iidem* (ſua á) þar á vidi, ſua þyckt at ſe.
s) *iidem* uþyckri, óþyckara.
t) *iidem* III. alna eda fiugurra, fyrir griotburd.
u) *iidem* þeir ſem moti vilia beriazt *vel* þeim ſem hann vill beriazt vid.
x) *iidem* hluta.

p) Stænger.
r) lægge ſaa Timmer derpaa, ſaa tykt, at det kan blive.
t) mod Fiendens Steenkaſt.
u) ſkulle og de giøre, der ville ſlaaes mod et Træe-Kaſtell. || ſkal og giøres mod et Træe-Taarn, ſom man vil ſlaaes imod.
x) Ting.

†) *Vegetius* (4 B. 19 Cap.) foreſkriver at forhøie en Muur næſten paa ſamme Maade, ved Siderne af Mandſkabet, ſom ſkal ſtaae paa Muren, med Kampeſteene, Leer eller Muurſteene, og ovenpaa med Tavleværk, at det ſom ſkydes ind i Byen oven fra, ikke ſkal ſkade dem. *Lipſius* (Pol. L. V. D. 6. 7.) nævner nogle Exempler paa ſaaledes forhøiede Fæſtnings-Værker; men bedre kan man dog foreſtille ſig vor Forfatters Beſkrivelſe, ved Hielp af hans Tegning paa Taget over Cæſars Storm-Taarn, i Marſeilles Beleiring (Pol. L. II. D. 4. p. 301.), ſee og *Folards* Traité de l'attaque &c. Polybe T. II. p. 192.

rædt, þá er þó haufot-vopn *y*) biugur *Skialldar-Jautun*, ryptandi eiturligum loga. Enn met þvi lukum ver vopn at telia til varnar *z*) ur kastala, at þar má aull kyn vopna nyta; *a*) þeirra er skiota skal edur kasta, edur hauggva med edr leggia, ok allar þær kynkvislir vopna, er annathvert má *b*) medr hlifazt edur sækia.

Medur þvi at ydur *c*) synizt ærit um vopn rædt vera, hvarttveggia um sóknir eda varnir, eda hverzo giaur skulo vera eda vaxin, eda i hvern tíma hvers vopns skal

skiner, som vi nu have talet om, er dog en Hoved-Maskine, en *y*) krum Skiold-Jætte †), udpustende en forgiftig Lue. Og ville vi saaledes slutte at opregne de Vaaben, der tiene til Forsvar *z*) fra en Fæstning, med at erindre, at der kunne bruges alle Arter af Vaaben, hvormed man skal skyde eller kaste, eller hugge eller stikke, og alle de Arter af Vaaben, hvormed man enten kan forsvare sig eller angribe.

Efterdi Eder synes at være nok talt om Vaaben, og det baade om Angreb og Forsvar, eller hvorledes de skulle være giorte eller dannede, eller paa hvad Tid hvert Slags Vaa-

tem quæ enumeravimus, armorum & machinarum præstantissimus est incurvus clypeorum gigas *flammas venenatas eructans. Verbo: ad defendendum quodlibet castellum adhiberi possunt omnia armorum genera, quibus jaculari ferire aut fodere licet, & omnes armorum species quæ denfensioni aut oppugnationi inserviunt.*

Quoniam tibi videtur de armis satis dictum, itemque de oppugnatione munimentorum eorumque defensione, nec non quomodo arma comparata esse debent, & quando iis uten-

y) CC. *Un.* & 6 *ch.* biugr Skialld- (skiall-) jatunn *vel* aurugg skialld- (skialldar-) rotun, rotandi, röptandi *vel* ropandi med elldligum loga. *quidam male:* skiölldur-jötunn.

z) *iidem* um. *a*) *iidem* þau er.

b) *iidem* veriazt med edur sækiaz.

c) *iidem* þycker.

y) skiev — udspyende en brændende Lue.

z) omkring.

†). Skiold-Jætten vover jeg ikke at ligne med noget af Grækernes eller Romernes Ild-Vaaben, thi her er ingen Beskrivelse, som kan tiene til Veiviisning, uden i en maaskee haver været en Art af Malleoli, beskrevne af *Stewechius* til Vegetii 4 B. 18 C., og end bæber af *Lipsius* (Pol. L. V. D. 5.).

skal neyta, enda skiliazt mer ok vel þess-ir lutir eptir ydvarri tilvísan, þá vil ek enn *d*) þess spyria ok forvitna, ef nock-urir lutir ero þeir, er ydur þycki *e*) þur-fa nockvot um at ræda, þeir sem til þeir-ra sida *f*) horfa, er þarf at hafa met ríkis-maunnum, eda i Konga hirdum.

Enn ero þeir lutir miök margir er eigi *g*) má missa um at ræda ok *h*) at-huga at leida, ef madur skal met Kong-um eda adrum ríkismannum staddur ve-ra, ok þar sæmdarmadr heita. Þat er þrefaldt atkvædi, *i*) er náliga er þó sem allt se eitt raunar, er madur þarf vand-liga at giæta, þat er *mannvit*, ok *k*) *sid-giædi*,

Vaaben skal bruges; jeg ogsaa ganske vel fatter disse Ting, efter Eders Anviisning, da vil jeg endnu d) spørge og efterforske, om der ere nogle Ting, som Eder synes e) for-nødne at tale noget om, f) hørende til de Sæder, der behøves at iagttages hos store Folk, eller ved Kongers Hoffer.

Der ere endnu sær mange af det Slags Ting, som ikke kunne g) undværes at tale om, og at tage h) i Betragtning, om man skal opholde sig hos Kongen eller andre store Mænd, og have der Navn for en ærværdig Mand. Især ere der tre Poster, i) som dog alle ere næsten som eet i Grunden, hvilke man behøver nøie at tage i agt, det er Viis-dom,

utendum sit, & quoniam hæc, prout mihi exposuisti, intelligo, sciscitari ulterius libet, & quærere, num supersint amplius, quæ ad vitam in aula & apud principes viros decenter agendam pertinent & commemoratione digna sunt.

Restant profecto multa dicenda, quæ observari merito debent ab eo, qui in conversatione cum Rege & magnatibus honesti viri elogium tueri studet. Sunt autem præcipue triplicis generis, liceat revera, si res sub rigidum examen vocetur, unius tantum videantur,

d) CC. *Un.* bidia ok spyria, at þer glosit mer enn gerr, um sidu i Kongs hird, ok med ríkismönnom.
e) *iidem* umræda þursa.
f) *iidem* horfi, at.
g) *iidem* megu missa umrædu ok hugleidingar.
h) *iidem & al.* at huga leida.
i) *iidem* enn *vel* ok þó naliga allt sem eitt.
k) *iidem* sidgiætni.

d) bede og spørge, at I forklarer mig endnu nøiere, om Sæder ved en Konges Hof og hos store Folk.
e) at behøve at tales om.
f) og som kunde sigte.
g) undvære Omtale og Betragtning.
h) til Efter-tanke.
i) og de dog næsten alle som eet og det samme.

giædi, ok *hæverſka*. Enn þat er *hæverſka*, at vera blídur, ok *l*) lítillátur, ok þionuſtufullur, ok *m*) fagur-yrdur; kunna at vera gódur felagi i ſamſæti ok *n*) vidrædum vit adra menn; kunna á þvi *o*) gódann ſkilning, ef madur talar vit konur, hvart ſem ero ungar eda *p*) meir alldri orpnar, ríkar eda *q*) nockot urikari, at þau ord kunni hann til þeirra at mæla, at þeirra *r*) tign hæfi, ok þeim ſómi vel at heyra, *s*) enn hanum komi vel at mæla. Sua ok ef madur talar vit karlmenn, hvert ſem ero ungir eda gamlir, ríkir eda uríkir, þá hæfir ok vel, at kunna hæfiliga *t*) ordum at ſkipa,

dom, og k) Sædſomhed, og Artighed. Men det er Artighed, at være venlig, og l) ydmyg, og tienſtfærdig, og ziirlig i ſin Tale; at kunne føre ſig vel op i Sælſkab og n) Samtaler med andre Mænd; at have god o) Skiønſomhed paa det, om En taler med Fruentimmer, enten de ere unge, eller p) meer til Alders, fornemme eller q) af noget ringere Stand, at man ſkal vide at bruge til dem ſaadanne Udtryk, ſom paſſe ſig til deres r) Rang, og ſom kunne anſtaae dem vel at høre, men s) bekomme ham vel at ſige. Ligeledes og, om man taler med Mandsperſoner, enten de ere unge eller gamle, fornemme eller ringe, da ſtaaer det og vel, at kunne be-

tur, ſapientiâ *nimirum*, boni mores & urbanitas. Urbanitatis *eſt eſſe comem, modeſtum, officioſum, eloqventem; jucundum in conſeſſu & colloqvio agere poſſe ſodalem; juſtum modum perſpectum habere colloqvendi cum mulieribus, ſive juniores fuerint, ſive ætate provectiores, illuſtres, pauperes, ut iis verbis eas alloqvare, qvæ dignitati earum conveniunt, illasqve audire, temet autem eloqvi deceat. Si cum viris colloqvaris, ſive adoleſcen-*

l) CC. *Un.* lettlatr. *m*) *iidem* fagrordr.
n) *iidem* i vidurrædo.
o) *iidem* goda ſkilning (goda grein ok ſkilningh). *p*) *iidem* gamlar.
q) *iidem* nockoru.
r) *iidem* & 3 *chart.* er þeirra tigunnd, kyni.
s) *iidem* & 2 *ch.* ok manni vel at mæla, *it.* manni ſami vel.
t) *iidem* & *al.* hævelklega, *vel* hævelklegum ordum at ſkipta.

k) Varſomhed eller Agtſomhed i ſine Sæder.
l) beleven.
n) Samtale.
o) Forſtand og Skiønſomhed.
p) gamle.
q) i noget af ringere Slags.
r) Stand, Kiøn.
s) men en Mandsperſon vel at ſige.

pa, hver ord *u*) at hverium *x*) þeirra sǫmir at þiggia. Enn ef þat skal gamanyrdi heita, þá gegnir þat vel, at þau se hvarttveggia faugur ok sæmilig. Þat er ok hæverska, at *y*) kunna grein orda sinna, hvar hann skal margfallda, eda hvar hann skal einfallda, til þeirra manna, er hann mælir vid, eda hverzo hann skal haga klædum sínum, bædi at lit ok ǫdrum lutum, sua ok nær madur þarf at standa edur sitia, eda nær rettur standa, eda *z*) á kne at falla. Þat er ok hæverska at kunna at vita, nær er hann *a*) skal hendur sínar nidur fyrir sik rakna láta, ok kyrrar hafa, eda nær er hann má *b*) sínar hendr hræra til einnar hverrar

t) beqvemmelig belægge sine Ord, hvilke Udtryk enhver af dem x) anstaaer at modtage; Men om det skal hedde Skiæmt, da passer det sig vel, at Ordene skulle være baade smukke og anstændige. Det er og Artighed, at y) vide Forskiæl paa sine Ord, hvor man skal stiile dem til de Mænd, man taler med, som til fleere, eller hvor, som kun til een, eller hvorledes man skal indrette sine Klæder, baade i Hensigt til Farve, og andre Ting, saa og naar man behøver at staae eller sidde, eller naar at staae næsten lige op, eller z) at falde paa Knæe. Det er og Artighed, at kunne vide, naar man a) skal lade sine Hænder falde sagtelig ned for sig, og holde dem stille, eller naar man maae b) bevæge sine

olescentes, sive senes, illustres vel non illustres fuerint, admodum decens est, si eleganter & congruis verbis colloqueris. Sin festivis verbis utendum, lepida & congrua sint oportet. Urbanitatis quoque est nosse, quos in plurali aut singulari numero compellare, quibus vestibus, coloris & aliarum rerum habita ratione, uti, nec non quando stare sedereque, quando denique rectus aut geniculans esse debeas: urbanum quoque habetur, si quis tenet, quando manus demitti & quando quiescere debeant, & quando in sui alio- *rumve*

u) CC. *Un.* er.
x) *iidem* heyra til at þiggia *vel* heyra ok samir (sæmir).
y) *iidem* hann kunni.
z) *iidem* nær á kne.
a) *iidem* þarf — at retta eda racna lata.
b) *iidem* hendur sinar retta (retta þær).

t) ártigen. || at udsøge artige Udtryk.
x) tilkommer at modtage. || tilhøre og anstaae.
y) man skal vide.
z) naar paa Knæe.
a) behøver at række s. H. eller lade dem synke.
b) udrække sine Hænder (række dem).

hverrar þionusto, annathvert siálfum ser edur audrum at veita, eda hvert hann skal andliti sínu snua ok, brióʃti, eda hverso hann skal snua baki edur *c*) herdum. Sva ok at kunna gódann *d*) skilning á þvi, nær hann má skyckiu sina hafa eda i frelsi bera, eda *e*) hautt, eda kveif, ef hann hefir, eda nær hann skal þarfnazt. Sva ok *f*) ef hann situr yfir bordi, nær hann þarf augum at leida, fyrir hæferſko sakar, til ríkra manna matarneytzlo, edr nær hann má síns matar eda dryckiar neyta, sua at þat þycki *g*) vel bera ok *h*) vidurkvæmiliga. Þat er ok hæferska at hallda sik frá spotti allo, ok allo hádungar gabbi, ok kunna vel at skilia hvat þorparaskapur er, ok flyia hann allann vandliga.

Enn

sine Hænder til at giøre nogen Opvartning, enten for sig selv eller andre, eller hvorhen man skal vende sit Ansigt og Bryst, eller hvorledes man skal vende Ryg og c) Skuldre. Ligeledes og, at have god Forstand paa det, naar man maae have, eller bære med Frihed, sin Kappe, eller e) Kabus, eller opheiet Hue, om man haver den, eller naar man skal være uden sligt. Saa og, f) om man sidder til Bords, naar man behøver, for Artigheds Skyld, at vende sine Øine til store Herrers Spiisning, eller naar man maae nyde sin Mad eller Drikke, saa at det kan synes g) at passe sig vel og h) beqvemmelig. Det er og Artighed, at holde sig fra al Spot og haanligt Speg, og kunne vel at skienne hvad Telperagtighed er, og vogte sig nøie, endog for det mindste deraf.

Det

rumve gratiam movere easdem liceat, adhæc quo faciem & pectus vertat, & in quam regionem tergum & humeros dirigat; quando denique togam & capitis indumenta libere gestare queat, & quando non: porro: si noverit ad mensam accumbens, quando urbanitatis causa oculos ad potentiores, dum cibum capiunt, debeat convertere, & quo tempore cibo & potu vesci liceat salvo decore & congruentia: urbanitatis denique est abstinere a ludibriis & omnibus contumeliosis sarcasmis, & perspectum habere, quid rusticitas sit, eandemque sedulo fugere.

Ad

c) CC. *Un.* hlidum. *d*) *iidem* goda.
e) *iidem* hatt. *f*) *iidem* er.
g) *iidem* vel ok vidrkvæmiligt.
h) *iidem* sæmiliga.

c) Sider.
e) Hat. f) naar.
g) vel og beqvemt.
h) anstændigen.

Enn þat er *ſidgiædi*, at georazt ſamþyckur adrum mönnum, ok *i*) eigi einlyndur, hæfilátur i allu jafngiædi ſinu, hreinlatur i geſna *k*) gedi; ſva gángprudur, er hann gengur, ok giæta vel lima ſinna, hvert ſem hann gengr, at hver þeirra fari rettur vel, ok þó eptir ſinni nátturo. Þat er ok ſidgiædi, ef madur gengr i kaupſtadum millum ukunnra manna, at vera fálátur ok eigi *l*) margyrdur, flyia *n*) giá ok alla hegomliga dryckiu, reffa rán, ok ſtuldi, ok allar adrar *o*) heimſkligar uſpektir. Þat er ok ſidgiædi, at ſiá vel vit munneydum, ok *p*) baulbænum, ok *q*) godriſi, ok allri ann-

Det er derimod Sædſomhed, at være ſamdrægtig med andre Mænd, og i) ikke egenſindig, maadelig i al daglig Omgang, retſindig i al k) Sindsbevægelſe; ſaa og at bære ſig vel, naar man gaaer, og paſſe vel paa ſine Lemmer, hvor man end gaaer hen, at hvert af dem bevæges vel lige, og dog efter ſin Natur. Det er og Sædelighed, om man gaaer i Kiøbſtæder, blandt ubekiendte Folk, at være taus, og ikke l) bruge mange Ord, ſkye al m) Bulder og forfængelig Drikken, ſtraffe Ran og Tyverie, og alle andre o) daarlige Optøger. Det er og Sædelighed, at vogte ſig vel for Mund-Eeder og Forbandelſer, og q) Gudsbeſpottelſe, og al anden

Ad bonos vero mores ſpectat cum aliis conſentire, abſurdum non eſſe, in omni vita temperatum, ſcitulum, ornate incedentem, & curantem, ut omnia corporis membra ad elegantiam compoſita ſint nativis commotionibus convenienter. Ad bonos mores etiam pertinet, ſi in emporio inter ignotos verſeris, aliorum negotiis parce admodum temet immiſcere, verboſum non eſſe, laſciviam & ſcurrilitatem vitare, vanamque ebrietatem, furta vero, rapinas, & ſtultas ſeditiones ulciſci: Similiter bene morati habentur, qui devitant

 vana

i) CC. *Un.* vid örlyndi hoflegt i öllu jöfnu gedi ſinu. *k*) *al.* giædi, gædi, athæfi.
l) CC. *Un.* margordr, marglyndr.
n) *iidem* gió, ógá *item* allá hegomliga hluti ok ofdryckiu.
o) *iidem* heimſligar, hegomligar.
p) *iidem* bölvonom, forbænom.
q) *iidem* gaudriſi, gudræſi (reiſi). 3 *cb.* gandriſi ok allu adru.

i) med afpaſſet Veldædighed i et jævnt Sindelav.
k) Opførſel.
l) have mange Sind, være vegelſindet.
n) Uagtſomhed. || alle forfængelige Ting og Fylderie.
o) forfængelige.
q) Troldom.

annarri tunguſkiædi. Sva ok ſiá vit Þvi at *r*) vera *s*) ordvarpsmadur *t*) fyrir heimſka menn ok urádvanda, enn enn ſídur *u*) at veita Þeim fylgd til ſinnar *x*) fólſko, ok vera helldur hatandi alla urádvendni. Þat er ok ſidgiædi at flyia *z*) tafl ok teningakaſt, porrkvenna-hus, eda eyda uſæra, *a*) liugvitni, ok adra *b*) giá, edur *c*) ſauryrdi. Þat er ok *d*) ſidſemi at hafa ſik *e*) hreinliga, hvarttveggia at mat ok klædum; vera *f*) ráckur at huſum, ef hann á, edur ſkipum, edur heſtum, edur vapnum; vera ok forſiáll,

anden fordærvelig Snak. Vogt dig og for det, r) at være s) Talsmand for daarlige og uſkikkelige Menneſker, og endnu u) meer, at giøre dem Biſtand til deres x) Ondſkab, men heller, at være en Hader af al Uordentlighed. Det er og Sædelighed, at ſkye Bretſpill og Tærningekaſt, Horehuus eller falſke Eeder, løgnagtige Vidnesbyrd, og anden b) Bulder, eller c) uteerlig Snak. Det er og Sædelighed, at holde ſig e) reenlig, baade i Mad og Klæder; være f) ſtadſelig i Bygninger, om man eier ſaadanne, eller Skibe, eller Heſte, eller Vaaben; være og forſigtig, men

vana juramenta, imprecationes, blasphemias, cæteraque intemperatæ linguæ vitia: caveas etiam ne cauſam improborum aut ſtultorum perores, nec eorum malitiæ te promotorem adjungas, cum potius omnem improbitatem temet odiſſe deceat. Ad bonos inſuper mores pertinet, aleam & teſſerarum jactum, ſcortorum fornices, perjuria, falſa teſtimonia, laſciviam, & obſcænos ſermones fugere; porro, in victu & veſtitu munditiem ſectari, nec non domus, ſi poſſideas, navium, equorum, & armorum ſplendore liberalitatem præ ſe ferre,

r) CC. *Un.* ver ordvar, ok ver var Þeſs, at fordaz heimſkra manna órádvendi.
s) *iidem* ordvargsmadr.
t) *iidem* heimſkra manna ok uradvandra.
u) *iidem* fylg Þeim fram.
x) *iidem* & 2 *ch.* dælſku.
z) *iidem* tenninga- ok tafl-kaſt.
a) *iidem* lygi-vitni. *b*) *iidem* ógá.
c) *iidem* & 1 *ch.* ſaurlyſi. *d*) *iid.* ſidgædi.
e) *iidem* & 3 *ch.* veinſliga, venisliga.
f) *iidem* rækinn.

r) vær agtſom i dine Ord, og varſom i det, at ſkye daarlige Menneſkers Uretviished.
s) Raadgiver.
u) mindre maae du være i Følge med dem (befordre dem).
x) Selvraadighed.
b) Uagtſomhed.
c) letfærdigt Levnet.
e) pyntelig.
f) paapaſſelig med.

fiáll, enn eigi á hleypinn, ok þó *g*) hugrackur i naudsynium; vera eigi *h*) áburdarsamur, eda *i*) yfirgiarn, eda aufundsiukur; flyia dramb ok allann ofmetnat. Enn þat er *k*) haufut allrar *l*) sidsemi, at elska Gud ok heilaga kyrkio, hlída tídum vandliga, vera idinn *m*) á helgum bænum, ok bidia ser miskunar ok allu audro kristno fólki.

Þessir allir lutir, er nu haufom ver *n*) talda, hvarttveggia um hæversko ok sidgiædi, þá má eingi eignazt, nema hann hafi *o*) *mannvit* met. Ok eigu þessir lutir mann-

men ikke fremfusende, og dog g) uforsagt i Nødsfald; være ikke prunkende eller i) herskesyg, eller misundelig; flye Hofmod og al anden Storagtighed. Men det er k) Hoved-Sagen i al Sædelighed, at elske Gud og den hellige Kirke, bivaane Gudstienesten med Agtsomhed, være flittig i gudelige Bønner m), og bede om Naade, for sig selv og alle andre christne Mennesker.

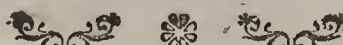
Alle disse Ting, som vi nu have n) opregnet, baade om Artighed og Sædelighed, kan ingen opnaae, uden han besidder a) Viisdom tillige. Og skulle disse Ting følge med Viis-

ferre; prudentem adhæc & non præcipitem, in adversis fortem, non oppressorem; non avarum, non invidum, non superbum, nunqvam elatum esse: præcipuum autem bonorum morum caput est, Deum sanctamqve Ecclesiam diligere, sacrorum officiorum observantissimum esse, & precibus continuis divinam sibi & omnibus, qui christianam fidem profitentur, misericordiam adprecari.

Horum autem, qvæ jam enarravimus, & ad bonos mores & urbanitatem spectant, compos esse neqvit, nisi qui sapientia *pollet, qvam comitentur oportet dicendi lepor &* *dexte-*

g) CC. *Un.* hugrækr, hugargodr.
h) *al.* abudarsamr.
i) CC. *Un.* yfirgangsamr, ágiarn.
k) *iidem* haufut-rád. 2 *cb.* haufn.
l) *iidem & al.* sidgædi.
m) *iidem* at helgum bænum á helgum.
n) *iidem* umrædt.
o) *iidem* monvit, *vel* námit med ok mannvit. 2 *cb.* munnvit.

g) modig, mandhaftig.
i) Voldsom, Gierrig.
k) et Hoved-Anlæg til. || Havn for.
m) om Hellige-Dage.
n) talt om.
o) Lærdom og Forstand.

mannviti at fylgia, *p*) ordhagi, ok snilld, ok skilning allra hluta ok sidā, kunna vel at *q*) marka hvat gódir sidir ero, eda hvat sider ero *r*) kalladir eptir atkvædi heimskra manna, ok ero þó raunar usidir. Þat er ok mannvit, ef madr er staddr á *s*) fiolldafundi mannà, á þíngum, edur á stefnum, ok heyrir hann þar *t*) ord manna ok eyrindi, at kunna á þvi gódann skilning, hver ord eda eyrindi ero þau þar *u*) mælt, er tekin ero af mannvitz grundvelli, eda hvat mælt er af skióto *x*) tunguvarpi, eda *y*) skamsyniligu *z*) varaskrapi. Þat er ok mannvit, at kunna at skilia *a*) vandliga,

Viisdom, p) Ziirlighed i Ord, og Veltalenhed, og Forstand paa alle Ting og Sæder, især at forstaae vel at q) kiende, hvad der ere gode Sæder, eller r) hvad der blive kaldede gode Sæder, efter taabelige Menneskers Mundheld, og ere dog i Gierningen onde Sæder. Det er og Viisdom, om man befinder sig i en meget talrig Forsamling, paa Tinge, eller paa Sammenkomster, og hører der Folkes t) Taler og Ærender, at have god Skiønsomhed paa, hvilke u) saadanne Ord og Ærender der blive talte, som ere anlagte paa Forstands Grundvold, eller hvad der kun tales af et x) flygtigt Tungekast, og ufornuftigt Ordgyderie. Det er og Viisdom, at

dexteritas, nec non accurata morum notitia, ut vel perspectum habeas, quid morum bonorum titulo ab imperitis cohonestetur, quamvis dissolutis potius moribus idem accenseri debeat. Sapientis est, si in frequentia, in foro, aut conventibus fuerit, verbaque & caussas aliorum audierit, probe distingvere inter dicta, quæ sapientiæ fundamento nituntur, & quæ impotentis lingvæ præcipitantia vel imprudente futilitate deproperata sunt. Sapientis

p) CC. *Un.* ordhegi, ordhægi, ordgiædi.
q) *iidem* merkia.
r) *iidem add.* tíginna manna.
s) *Membr.* & 3 *chart.* fiaulld manna fundi. CC. *Un.* fiaullda manna fundi, fiölmennum fundi *vel* í fiölld manna.
t) CC. *Un.* mál, örounde. *u*) *iidem* melt.
x) *iidem* & 3 *ch.* uppvarpi.
y) *iidem* skamsamligu. *z*) *iidem* skrafi.
a) *iidem* mál manna vandliga um doma.

p) Beqvemhed, Nethed.
q) mærke.
r) hvad fornemme Folkes Sæder ere.
t) kan og betyde: Sager.
u) Ord og Ærender, der fornemmelig foresaldes.
x) en hastig Fremfusenhed.

liga, ef dómar falla á mál manna, hverzo Þat var mælt, at eigi verdi *b*) annattveggia ordum aukit eda vanat, ef madur Þarf *c*) i annat finn medur fiálfum fer at fanna. Þat er ok mannvit, at hallda *d*) alla luti med athugafamligu minni, Þá fem mæltir verda, edur görfir manna i millum. Þat er ok mannvit, at kunna vel laug, ok *) kunna *e*) á Þvi *f*) gódann fkilning, hvat laug eru rett, eda einafta fua laug kaullot, ok ero Þó eigi nema laugkrókar ok *g*) fleitur. Þat er ok mannvit, ef madur vill beidazt einnahverra luta, at kunna fkilning

at kunne neie ſkiønne a), om der falde Domme i Folkes Sager, hvorledes det blev afſagt, at det ei ſkal kunne blive b) enten forøget eller formindſket i noget Ord, om man behøver c) nogenſinde at vide det for ſig ſelv. Det er og Viisdom at beholde, d) i en agtſom Hukommelſe, alle Ting, ſom blive aftalte eller forhandlede imellem Folk. Der er og Viisdom, at forſtaae vel Lov og Ret, og *) have e) god Forſtand paa, hvad der ere rette Love, eller hvad der ikkun ſaa hen kaldes Love, og ere dog ikke andet end Kroglove og Udflugter. Det er og Viisdom, om man vil bede om nogle Ting, at have Skiøn-

pientis eſt ſententiam judicis, quæ aliorum lites dirimit, memoriæ tam firmiter mandare, & tam probe intelligere, ut eam nec extendat nec reſtringat, ſi forte teſtis inſtar eam altera vice repetere debet. Sapientis eſt omnia ſolerter memoriæ infigere, quæ inter alios transiguntur. Sapientis eſt leges perſpectas habere, & probe diſcernere poſſe inter verum legis ſenſum, & quæ legum nomine dicis tantum cauſa veniunt, utpote captiones tantum & tricas. Sapientis porro eſt, ſi qvid expetere velit, dijudicare, num æqvum poſtulet,

b) CC. *Un.* med ordum aukit.

c) *iidem* annat finni.

d) *iidem* med athygli allar Þær greinir, er gerdar verda manna imilli, med faunligu minni.

*) *iidem* fkilia rettliga hvat lög ero, ok (eda) hvat lög ero kaullud.

e) *iidem* Þar goda grein á ok fkilningh.

f) *iidem* godar fkilningar.

g) *iidem*, *Membr.* & 2 *cb.* flöttur.

a) paa Folkes Sager, i Henſigt til de Domme ſom kunne falde deri.

b) naar det fortælles igien.

c) en anden Gang.

d) holde med Agtſomhed alle de Poſter, ſom blive betingede imellem Folk, i en ſanddrue Erindring.

*) iſær at kunne rettelig ſkiønne, hvad der ere Love, og (eller) hvad der kaldes Love.

e) vide ret Forſkiæl paa, og have Indſigt i.

ing á þvi, *h*) hverra luta hann beidizt þeirra, er vidurkvæmiligir se, ok hinum er vel veitandi; sua ok, ef hann er *i*) sialfr nockurra luta bedinn, at kunna þat vel at siá, hverir lutir hanum ero vel veitandi, edur hverir vidursiáandi, at hann játi eigi þeim lutum fyrir sik, edur fyrir hina, er eptir hann *k*) koma; er hanum se *l*) snuit meir til uvirsku enn upphafs. Sva er ok þat mannvit, at görazt eigi *m*) fasthendur á þeim lutum, er *r*) hanum ero vel veitandi, at eigi snuizt hanum sin festi eda sinka til svivyrdingar.

Hóf allt ok sannsyni, er ok mikit mannvit. Frodleikur allur ok skilning öll,

Sindsomhed paa, h) hvilke Ting man kan bede om, som kunne være tienlige, og anstændige at tilstaae for den anden; saa og, om En bliver selv bedet om i) nogen Ting, at kunne vel indsee, hvilke Ting der ere anstændige for ham at tilstaae, eller hvilke Ting han maae vogte sig for, at han ikke tilstaaer dem, for sig selv, eller for de andre, som k) komme efter ham, saadanne nemlig, som kunne l) blive ham tilregnede meer til Taabelighed, end til Ære. Det er ligeledes Viisdom, at giøre sig ikke m) paaholden paa de Ting, som man vel kan være af med, at saadan Ens Paaholdenhed eller Gnierie ikke skal vendes ham til Skam.

Al Maadelighed og Retsindighed er og en stor Viisdom. Al Lærdom, og al Forstand,

postulet, & eo, quem rogat, non indignum: similiter si ipse rogetur, diligenter expendere, quantum aliis gratificari decenter queat, & quoties aliorum petitioni satisfacere non debeat, ne in quo consentiat, sui & posterorum nomine, unde imprudentiæ macula illi adspergi possit: Sapientis est, non esse illorum nimis tenacem, quæ salvo jure præstari possunt, ne tenacitas illi vitio vertatur.

Moderatio quævis & æquitas insignis sapientiæ laude cluit; eruditio adhæc, judicii dexte-

h) CC. *Un.* hvert hann beidizt þeirra hluta.
i) *iidem* nockurs sialfr beiddr.
k) *iidem add.* kunni.
l) *iidem* sidan helldr til svivyrdingar snuit (helldr) enn til.
m) *iidem add.* svo. *n*) *al.* veitandi ero.

h) om man beder om de Ting.
i) noget.
k) kunne.
l) siden blive forvendte snarer til Vanære for ham.
m) saa.

öll, ok god forsiá, su er hafa þarf til hæverſku eda ſida, eda landzbyggingar, eda lagagiætzlo eda landzgiætzlo, þat er *o*) ok mikit mannvit; ok þarftu fyrir þvi vandliga þeſsa luti at *p*) nema, ef þu villt ſæmdármadur vera, ok ſva heita met Kongum edur adrum ſtórhaufdingium, *q*) at þeir menn ero allir vel látnir met rikismannum, er þeſsa luti kunna; *r*) þá megu þeir ok lifa ſer til mikillrar ſæmdar, ok maurgum adrum til gagns, er þeſsa luti kunnu vel. Enn mannvit er met maurgum háttum, þviat þat ſtendur á *s*) marg-kviſladum rótum, ok vex af mannvitz rótum hinn ſterkaſti ſtolpi er *t*) vera má, ok kvíſlazt ſidan met ſtórum greinum ok *u*) margfaulldum lim-

ſtand, og god Forſyn, ſom behøves at haves til Artighed eller Sæder, eller Land-Huusholdning, eller Lovenes Haandhævelſe, eller et Lands Beſtyrelſe, det er o) og en ſtor Viisdom; og behøver du at p) lære diſſe Ting nøie, om du vil være og have Navn for en ærværdig Mand, hos Konger eller andre ſtore Herrer, fordi alle de Mænd, ſom vide diſſe Ting, ere vel antagne hos ſtore Folk; de r) ſom vel forſtaae diſſe Ting kunne og desuden leve ſig til megen Ære, og mange andre til Gavn. Men Viisdom er af adſkillig Beſkaffenhed, thi den ſtaaer paa s) Rødder, der have mange Skud, og af diſſe Viisdoms Rødder opvoxer den ſtærkeſte Stamme, ſom t) kan være, og udbredes ſiden med ſtore Greene, og mangfoldigt Løv, og med en Mængde af Kvi-

dexteritas & prudentiæ vis, quæ morum elegantiæ, regni commodis & defenſioni, nec non legum moderationi inſerviunt. Omnia hæc probe velim addiſcas, modo apud Regem aut principes honeſti viri locum tueri cupis, nam illuſtrium virorum favore gaudent qui hæc tenent, adeoqve magno ſuo honore plurimorumqve commodo vitam transigunt. Multa autem ſapientiæ genera ſunt, altis qvippe & multifidis ſapientia radicibus innititur; e ſapientia vero firmiſſimus enaſcitur ſtirps; hic porro in ramos & multiplices virgulas ſeſe

Kk K

o) CC. *Un.* allt mikit mannvit.
p) *iidem* vardveita. *q*) *iidem* þviat.
r) *iidem* þeir mægu ok lifa.
s) CC. *Un.* margvyſligum, margfölldudum qviſlum. *t*) *iidem* bera.
u) *iidem* marghfalldadum.

o) altſammen.
p) nøie at iagttage.
r) de kunne og leve.
s) mange Slags, mangfoldige Greene.
t) der kan fremſpiire.

limum, ok medur misjamnum *x*) kvista-fiaullda; ero *y*) sumir smáir enn sumir *z*) stórir, ok skiptazt sva sidan manna imillum, hliota sumir stærri, enn sumir smærri, ok er sá audur sua sem hann er elskadur til. Sá er miök vill elska þenna aud ok aurliga *a*) veita, þá hlytur hann mykit af, þviat þessi audæfi hafa þá náttúro, at þau dragazt þeim mest til handa, er mest elskar þau, ok þeirra neytir met mestum aurleik; ok ef menn *b*) kynno at, siá ok meta þessi audæfi eptir rettindum, þa mundi sua synazt hvarttveggia gull ok silfur, sem þat væri *c*) rid eda molld eda aska hia þessum audæfum; ok sá er eignazt vill þessi audæfi, þá skal hann þat upphaf at hafa, at hrædazt almáttugann Gud, ok elska hann umfram *d*) hvervetna.

Þetta

x) Kviste, ulige indbyrdes; nogle ere smaa, andre ere z) store, og saaledes deeles de siden imellem Folk; nogle faae i deres Lod de større, men nogle de mindre, og den Eiendom er, som den bliver elsket til. Den som vil elske denne Eiendom meget, og a) meddeele andre den rundelig, faaer meget af den, thi disse Riigdomme have den Natur, at de trække sig meest til den, som elsker dem meest, og bruger dem meest rundelig; og om Menneskene vidste at ansee og skattere disse Riigdomme, efter deres sande Værd, da vilde baade Guld og Sølv synes, som om det var c) Rust, eller Muld, eller Aske, imod denne Skat; men den som vil faae denne Skat til Eie, skal have det Ophav dertil, at frygte den almægtige Gud, og elske ham over alle Ting.

Det

sese explicans surculis majoribus & minoribus superbit. Opes istæ sectantium studio respondent, nam qui eas diligunt & elargiuntur, admodum ditescunt, ejus quippe indolis sunt hæ opes, ut iis potissimum adhæreant, qui eas diligunt, & summa cum minificentia in suos usus convertunt. Hæ vero opes, si rite conspici & æstimari possent, aurum & argentum, ad easdem collata, rubiginem induisse, cineremque & argillam referre, putarentur. His autem opibus qui potiri cupit, nil prius, nil antiqvius in cunctis suis actionibus esse putet, qvam omnipotentem vereri Deum & ante omnia diligere.

Pro-

x) CC. *U.* kvisla. *y*) *iid.* sumar smár -- storar.
z) *iidem* stærri. *a*) *iidem* neiter.
b) *iidem* kunnu. *c*) *iidem* rydr, reikr.
d) *iidem* hvevetna, hvætvætna.

x) Kvidseler.
z) større.
a) bruger.
c) Røg.

Þetta er víst vel rádit, at þessi spurning *e*) var aukin, fyrir þvi at þar er nu bædi nákvæm svaur feingin ok *f*) halldkvæm, ok man hvern mann, er nockora skilning hefir fengit, þessi ræda draga til *g*) meiri nákvæmi um sína skilning, enn fyrr hafdi hann; ok ero þeir fleyri, er smá *h*) vendi hlióta af mannvitz kvistum, helldur enn stórar greinir; sumir hlióta ena *i*) smærstu kvistu; enn sumir eigi nema lauf eitt, enn *k*) fair eru þeir næzta, er met aullu hlióta ecki. Þvi vil ek enn *l*) bidia, at þer villdut enn fram á leid læra mik til þess hagleiks, at ek kynni þá kvisto *m*) hellzt *n*) til mín venda ok at velia,

Det e) var visselig vel betænkt, at dette Spørsmaal blev fortsat, fordi derpaa ere nu faldne baade nøiagtige og nyttige Svar, saa at denne Tale vel kan føre ethvert Menneske, der haver faaet nogen Skiønsomhed, til en større g) Nøiagtighed i hans Indsigt, end han havde før; der ere og fleere, som kun bekomme nogle smaa Riis af Viisdommens Kviste, end de som faae store Greene; nogle faae i) kun de smærste Kviste, og nogle kun det blotte Løv, dog k) ere de vel kun ganske faa, der faae slet intet. Derfor vil jeg endnu l) bede, at I vilde end ydermeere lære mig det Greb, at jeg helst maatte kunne vende til mig, og udvælge de m) Kviste, som kun-

Proxima quæstio optimo eventu mota fuit, cum responsum obtinuerim luculentum & utile, quod quemlibet ad intimiorem cognitionis gradum perducet, si intelligentia nonnihil valet. Plures quidem sunt qui virgulas tantum, quam qui ramos felicis illius sapientiæ arboris, quidam minimos tantum stylos, nonnulli frondem unicam, admodum vero pauci, qui nihil prorsus, nacti sunt. Hinc quæso ut me porro eam doceas dexteritatem, qua ramos, meis & aliorum commodis plurimum inservientes, seli-

e) CC. *Un.* se.
f) *iidem* halldköm, hallkvæm *ut supra.*
g) *iidem* meira nerkömi, nærqvæmi, röksemdar.
h) *iidem* vöndu. *i*) *unus* C. *Un.* mestu.
k) CC. *Un.* & 2 *ch.* fool.
l) *iidem* biodazt fram, at þer mættud (mættet) enn.
m) *iidem add.* mannvitz.
n) *iidem* at mer at venda.

e) er — maae blive.
g) Grundighed.
i) for det meeste ikkun.
k) men de blive næsten Fianter, som.
l) byde mig frem, at I skulde kunne endnu.
m) Viisdoms.

velia, er o) mer væro til nytſemdar ok ſua audrum.

Þeſſir lutir er nu hefi ek greinda ok ſynda þer, vaxa hellzt af mannvitz greinum, ok kviſlazt ſidan met margum góðum limum ok kviſtum utifrá. Enn þeſſir ero þeir limir, er p) halldkvæmir ero: ſannſyni áull ok hóf allt, at kunna þat vel at ſiá medr mundángs hófi, hvat madur á hverium at giallda. Ef þu ert q) nockorum manni reidur fyrir r) einhverskonar fiandſkap edur ſakar, þá rannſaka vandliga i s) hugþocka þínum, fyrr enn þu leitir hefnda, hverzo mikil ſauk er, eda hverzo mikillar hefndar ſu ſauk er verd. Ver um þat var, ef þu heyrir af annarra manna ordum þær ſakar, er þik ángra

kunde o) være til Nytte, baade for mig og andre.

Diſſe Ting ſom jeg nu haver opregnet, og viiſt dig, voxe fornemmelig af Viisdommens Greene, og brede dem ſiden længer ud med mange gode Greene og Kviſte. Men diſſe ere de Greene, ſom ere (meeſt) nyttige: al Billighed og al Maadelighed, i at vide vel at ſkiønne paa, med rigtig og afpaſſet Maade, hvad man er enhver pligtig. Saaledes, om du er vreed paa nogen Mand, for r) noget Slags Fiendſkab eller Sager, da underſøg nøie i s) dine Tanker, førend du ſøger Hævn, hvor vigtig Sagen er, eller hvor ſtor en Hævn den Sag er værd. Vær varſom i det, om du hører, af andre Mænds Ord, de Sager, ſom t) fortryde dig meget, at

ſeligere poſſim & ad me converſos nanciſci.

Quæ tibi jam oſtenderam, in ramis ſapientiæ potiſſimum germinant, in varias deinde virgulas & ſurculos exeuntia. Sunt vero rami maxime utiles æqvitas & moderatio, ut qvod cui debes æqva penſes lance. Si ob hoſtilem in te animum, aut ob alias res alicui infenſus fueris, tecum diligenter perpendas velim culpæ qvantitatem, qvantamqve ultionem mereatur, priusqvam ab inimico vindictam ſumas. Si aliorum narratione tibi innoteſcat, qvod magnum animi dolorem tibi incutere poſſit, primum attente & prudenter

o) CC. *Un.* til nytſemdar heyrdi mer ok.
p) *iidem* lagkvæmer.
q) *iidem* einumhværium.
r) *iidem* noccorskonar, einhvörn voudſkap.
s) *iidem* hug.

o) ſigte.
r) nogen Ondſkab.
s) dit Sind.
t) ſynes at fortryde.

t) ángra miök, at þu leitir fyrri eptir met *u*) viturligu athygli, hvert ſakir ero ſannar eda lognar; Enn ef þær ſannazt, ok *x*) kemur til þín hefndir fyrir at vinna, þá hefn medur hófi ok ſannſyni, enn eigi met illgiarnligri akefd. Heyrir þu ok nockur þau tídindi ſaugd, er þer *y*) þykia ſkadſamlig um ſiálfann þik, eda þinn varnat, annathvert um fiártion edur *z*) manntión, þá ſkalltu þat met hófi bera ok godu *a*) gefnagiædi. Láttu þer þvi þykia minnſtann ſkada *c*) at fiartioni, at þu ſkallt þat láta þer i hug koma, *d*) at þó at þat ſe eigi ſynd at elſka fed, ok þiona þvi hóf-

at du førſt underſøger med fornuftig Agtſomhed, om ſlige Sager ere ſande eller falſke; men om de erfares at være ſande, og x) det tilkommer dig, at udføre Hævn derfor, da hævn med Maade og Billighed, men ikke med ildſindet Hidſighed. Om du og hører nogle ſadanne Tidender fortaalte, ſom dig ſynes y) ſkadelige, for dig ſelv eller dine Sager, ſom enten om Tab paa Gods eller Folk, da ſkal du bære det med Maade og godt Mod. Lad dig altid ſynes den mindſte Skade i Tab paa Gods, fordi du ſkal betænke, d) at ſkiønt det er ingen Synd, at elſke Riigdom, og beflitte ſig maadeligen derpaa, da er det

denter examina, num quæ narrantur vera ſint, nec ne: ſi vera ſint, & jus vindicandi ad te deveniat, moderatione & æqvitate adhibita, non autem malitioſo furore ulciſcere. Si porro narrentur, quæ tibi tuæve familiæ damnoſa videntur, aut ad opum amicorumve jacturam pertinent, non iniquo perferas animo: opum jacturam minimi facias, nam memineris velim, opibus ſemet mancipare easque nimium amare peccatum eſſe, remque admodum

Kk K 3

t) CC. *Un* angrar, þyker ángra.
u) *iidem* viturligri.
x) *iidem & al.* ok komi til þin hefndir *vel* ok koſtar þik hefndar.
y) *iidem* þikir ſkadaſamlig, ſkadavænlig.
z) *iidem* mannation.
b) *iidem* giafna gedi *& ſimpl.* gedi, gædi.
c) *iidem* um fiártion.
d) CC. *Un. plurimi, al. M. & 3 ch.* at þo er ſynd at þiona feno, eda ælſka miök, at (þo) þat elſki manninn amot (at mót).

x) og Hævnen falder dig til. || og der udkræves Hævn fra din Side.
y) farlige.
d) at det er Synd at tiene Riigdommen, eller elſke den meget, om den end elſker Mennesket igien.

hófliga, þá er þo fynd at elfka þat miök, ok vera þræll þefs, þó þat elfki manninn i mot, ok fnuizt vel til handa hanum. Enn þá er *e*) víst fynd i, ok þó forg, at elfka miök feit, ef þat vill ifrá fnuazt manninum, ok aungva elfku imóti leggia. Lát þer *f*) þat ok i hug koma, at allir koma felaufir i heiminn, fua fkiljazt ok allir vid heiminn, at aungvum fylgir fed or heiminum; ok þó fkalltu þefs gá, at aungvo tynir þu fyrir vanræktar fakir eda *g*) vangiætzlo. Ger þik alldrei fua ugladann eptir feinginn fkada, at þu látir þik *) eigi jafnmiök *h*) hug-gódann.

Enn ef þu *i*) verdur fyrir *k*) manntioni, þá ber þu þann fkada met godu gefna-

det dog Synd at elske den for meget, og være dens Træl, om den end elsker et Menneske igien, og tilvendes ham overflødigen. Men da er der e) visselig Synd i, og dog tillige Sorg ved, at elske Riigdom meget, om den vil vende sig fra et Menneske, og ingen Gienkiærlighed bevise ham. Betænk ogsaa f) det, at alle komme fattige i Verden, saa skilles og alle fra Verden, at Riigdom følger ingen ud af Verden; Dog skal du, det uagtet, passe paa det, at du ei skal miste noget for Forsømmelses eller g) Uagtsomheds Skyld. Giør dig aldrig saa bedrøvet over en paafalden Skade, at du jo *) holder h) dig ved lige saa godt Mod som før.

Men om i) Tab af Folk tilslaaes dig, da bær det Tab med sat Sind og Maade, og fore-

dum lugubrem amare divitias, si divitiæ non redament, aut temet aversentur: Interim peccatum non est moderate opes diligere, iisqve colligendis justam navare operam. Memineris adhæc, qvod ut inopes in mundum venerunt omnes, ita mundo divitiarum expertes cogantur excedere. Nihilominus cave, ne qvid ob incuriam aut negligentiam perdas. Si cujus rei jacturam feceris, moerorem non contrahas, qvin potius æqvo sis animo.

Sin homines amiseris, ejusmodi damnum animo etiam æqvo perferas, tecum reputans

e) CC. *Un.* meft. *f*) *iidem* þá.
g) *iidem* vanhyrdflu, vangeymzlu.
*) *iidem* góda huggun eigi jafnan hafa.
h) *iidem* hugga góda van. || hugfa jafnan goda von. *i*) *iidem* fær manntion.
k) *iidem* manntionum.

e) den største. f) da.
g) Skiødesløsheds.
*) altid haver dig en god Trøst forbeholden.
h) lader et godt Haab trøste dig. || altid haver et godt Haab i Tanke.
i) du lider Tab paa.

gefnagiædi ok hófi; ok ger þat i hug þer, at hver *l*) madur drygir met þvi mannliga natturu, at hann deyr ur heiminum; þvi-at engi er til þess skapadr, at jamnan sky-li lifa i heiminum. Lát þik meir þat ugledia, ef þinn kunningi deyr vidur þat, at hann *m*) hefir eigi vel lifat i heiminum, eda medur nockorri skaumm *n*) fráskilizt, enn *o*) allra mest, ef þu hrædizt hanom nockurn *p*) sálar-háska; þá ero slíkir lutir meir harmandi, helldur enn sá, at hann drygi mannliga nátturu i dauda sinum. Enn ef hann lifdi somasamliga medan hann lifdi, ok var i verauldonne, ok deyr hann vit þat, at hann gerdi góda forsiá fyrir *q*) sálu sinni, þá skalltu hugg-azt vit gódann *r*) ordstyr, er eptir hann lifir, enn allra hellzt vit gódann fagnad, er

forestil dig det, at l) hvert Menneske, i det han døer af Verden, fyldestgiør en Pligt der hænger ved den Menneskelige Natur; thi Ingen er skabt til det, at han skal leve altid i Verden. Lad det meget meer bedrøve dig, om nogen din Bekiendt døer i den Tilstand, at han ei haver levet vel i Verden, eller om han er n) bleven skilt derfra med nogen Skam, men o) allermeest, om du befrygter nogen p) Fare for hans Siæl; da ere slige Ting langt meer at beklage, end den, at han, i hans Død, yder en Pligt, bunden til den Menneskelige Natur. Men om han levede hæderligen, medens han levede, og var i Verden, og han døer i den Tilstand, at han drog god Omsorg for hans Siæl, da skal du trøste dig ved det gode r) Eftermæle, som lever efter ham, men allermeest ved den store Glæde,

tans, quod cum qvis moritur, naturæ legem secutus hominem se fuisse monstret: verum eam ob causam potius contristari debes, si qvis, quo familiariter usus eras, diem suum obierit & minus bene vixerit, aut ignominiosam mortem oppetierit, imprimis si ratio subsit, cur de illius salute dubites; nam ea propter magis dolendum, qvam si juxta communem naturæ legem fato suo fungatur. E contra, si dum in vivis erat, honeste vixerit, suæqve saluti prospexerit, bona, qvam reliqvit, fama, & res ab eo bene gestæ, æternaqve,

l) CC. *Un*. hver einn ber í þvi.
m) *iidem* hafi. *n*) *iidem* fráfallit.
o) *iidem* allra hellzt.
p) *iidem* sálo-skada.
q) *iidem* sál sina. *r*) *iidem* ordzqvid.

l) enhver bær (viser) i det den menneskelige Skrøbelighed, at.
n) falden fra. o) allerhelst.
p) Skade paa hans Siæl.
r) Rygte.

er þu *s*) væntir hanum af Gudi annars heims. Samu *t*) lund ſkalltu ſtyra hug þínum *u*) medur hóſi ok godu *x*) jafnadargedi, ef þeir lutir bera þer til handa, er þinn *y*) hug veki til fagnadar ok gledi, ok þer *y*) þykir *a*) giædi ivera, annathvert um þeirra manna fráfall, er þer var fiandſkapur á, eda um einhveria þá luti adra, er þer *b*) þykir fagnadr at vera. Enn ef þat kann at *c*) henda, at þu ſpyr þeirra manna líflát, er þer var ádur fiandſkapur *d*) at, ok þu villdir víſt *e*) aufundarverk á vinna, ef þu ættir *f*) koſt á, þá ſkalltu meir glediazt vit þat, *g*) at Gud hefir þik frelſtann af tve-

Glæde, ſom du s) forventer ham af Gud, i den anden Verden. Paa ſamme Maade ſkal du ſtyre dit Sind u) med Maade og god Roelighed, om der kunne træffe dig nogle af det Slags Ting, der y) kunne opvække dit Sind til Fryd og Glæde, og z) hvori dig ſynes at være nogen a) Fordeel, ſom enten om de Mænds Død, ſom du bar Had til, eller om nogle andre Ting, b) hvori dig ſynes at være nogen Glæde. Men om det kan hænde, at du ſpørger de Mænds Død, ſom du før havde Had til, og ſom du gierne vilde tilføie nogen e) Skade, om du havde faaet Leilighed dertil, da ſkal du langt meer glædes ved det, at Gud g) haver befriet dig fra

que, quam a Deo exſpectare licet, ſalus temet conſolentur, oportet. Pari modo, conſtanter nimirum & temperanter, animum tuum moderare, ſi accidant quæ tibi bona videntur, aut animum tuum ad hilaritatem excitant, quoties, exempli gratia, hoſtium tuorum mortem, aut alia, quæ gaudium tibi adferunt, inaudis. Si interitus eorum, quibus infenſus eras, narratur tibi, & facinus, quo aliorum invidiam tibi conflares, moliebaris,

s) CC. *Un.* veitſt hanum annars heims.
t) *iidem* leid.
u) *iidem* ok athæfi.
x) *iidem* giafna, jafna, gefnagæde.
y) *iidem* hugr víki.
z) *iidem* þyckia goder vera.
a) *iidem* gledi. *b*) *iidem* er fögnudr á.
c) *iidem* hendi at bera. *d*) *iidem* á.
e) *iidem* avvndarværki vinna.
f) *iidem* koſte. *g*) *iidem* er.

s) vedſt (beredd) for ham i den a. V.
u) og Opførſel.
y) hvorved dit Sind kan lænkes.
z) ſom dig ſynes at være gode.
a) Glæde.
b) ſom du haver Glæde af.
e) Overlaſt.
g) derved.

h) tvefalldri synd, enn þu *i*) skylldir gledjazt vit dauda hins, er frá er fallinn; ok skalltu þvi fagna, at Gud hefr *k*) leiftar hendur þínar af *l*) syndugu verki *m*) þvi er þu hafdir ætlat at gera, enn hug þinn af lángri reidi ok aufund, er þu hafdir vit hann medan hann lifdi.

Sua ok ef þu þiggur af *n*) Kongi, edur *o*) nockorom audrum ríkismaunnum, sæmd ok metnat, þá vardar þat myklo, at þu kunnir þat met *p*) mundangs-hófi at þiggia, ok lát þik þat eigi henda, sem margann hendir *q*) usnotrann; þviat þat hendir margann þann sem *r*) eigi er vitur, ef hann fær eitthvert

fra en h) dobbelt Synd, end du i) skulde glædes over den andens Død, som er falden fra; du skal nemlig glæde dig over det, at Gud haver k) løst dine Hænder fra den syndige Gierning, som du havde foresat dig at giøre, men dit Sind fra en langvarig Vreede og Bitterhed, som du bar imod ham, saalænge han levede.

Ligesaa og, om du faaer af en n) Konge, eller o) nogle andre store Herrer, Ære og Anseelse, da er det meget vigtigt, at du skalt kunne vide at modtage det med p) Beskedenhed; og lad dig ikke hænde det, som hændes mangen q) Vanartig; det hændes nemlig mangen En, r) som ikke er fornuftig, om han faaer nogen Forfremmelse hos store

baris, non tam morte inimici tui gaudeas, quam quod Deus a duplici peccato, nimirum mala actione, quam perpetrare volebas, & continuo odio, quo in hostem flagrabas, te liberarit.

Præterea si honores aut dignitates Regis aut principum beneficio consequeris, multum refert, iisdem honoribus temperanter admodum utaris, ne idem tibi, ac imprudentibus & obesæ naris hominibus, contingat, qui, ubi favore magnatum ad honores perve-

h) CC. *Un*, þrævalldre. *i*) *iidem* skallt.
k) *iidem* frelstar, frialsat.
l) *iidem* syndligo, syndsamligo.
m) *iidem* er þu hefer adr.
n) *iidem* Kongsmanni eda Kongi einhveriom.
o) *iidem* æinumhværium adrum ríkismanni.
p) *al. add.* miklo. *q*) CC. *Un*. ovitraun.
r) *iidem* hann er eigi vitr.

h) tredobbelt.
i) skal.
k) frelst.
n) Kongelig Befalingsmand eller nogen Konge.
o) nogen anden stor Herre.
p) megen.
q) vankundig, taabelig.
r) naar han ikke er.

hvert upphaf af ríkismaunnum, at hann hefur ſik ſua hátt met ſínu drambi ok ágyrnd, at hanum þykir *s*) eingi ſinn jafnmaki vera; enn ſlíkt upphaf verdur hverium til nidurfalls er þat görir; þvíat þat er náttura Gudz, at lægia ofmikit dramb medur helgu lítillæti, ok á hver þeſs víſa von, er ágiarnliga *t*) lifir ok gengur fram met ofmyklu drambi, þá hefir hann jafnan Gud i móti ſer. Nu ef þer verdur þeſs audit, *u*) at þu fær upphaf af Kongi, eda af adrum ríkismaunnum, þá lattu þer þat í hug koma, at þat er Gudz rád ok hans freiſtni, þviat hann hefir ſer i hendi *x*) hug ok hiarta ſtór-haufdingia, at ſkiota þeim i hug þá menn upp at hefia met ſæmd ok *y*) metordi er hann vill; ok er þat hverium

ſtore Herrer, at han opløſter ſig ſaa høit, med ſin Stolthed og Gierrighed, at s) han agter ingen for at være ſin Lige; men ſaadan Opkomſt bliver til Fald for enhver ſom giør dette; thi det er Guds Huusholdnings Maade, at bøie en umaadelig Hoſmod med en hellig Ydmyghed, og haver enhver, ſom t) lever uretfærdigen, og gaaer frem med alt for megen Stolthed, viſt at vente dette, i det han idelig haver Gud imod ſig. Altſaa, om det træffer dig, at u) du faaer Forfremmelſe af en Konge, eller af andre ſtore Herrer, da tænk hos dig ſelv, at det er Guds Raad og hans Prøve, thi han haver i ſin Haand x) ſtore Herrers Sind og Hierter, ved at indſkyde dem, at ophøie de Mænd, ſom han vil, til Ære og Anſeelſe; men derimod er det og en pligtmæsſig Skyldig-

venerunt, tantos illico ſuperbiæ & avaritiæ ſpiritus ſumunt, ut æqvalem ſibi neminem agnoſcant, adeoqve in altum ſublati graviore ruant lapſu; Deo qvippe proprium eſt animum nimis elatum ad ſanctam usqve humilitatem deprimere; hinc certum cuiqve, qvi impotente nimis ſuperbia graſſatur, Deum habere malis ſuis conatibus contrarium. Qvare ſi Regis aut primatum benevolentia ad honores forte eveharis, memento idem nutu Dei tentantis te fieri, utpote qvi cor mentemqve Regum in manu ſua tenet, Regibusqve inſpirat

s) CC. *Un.* eigi líki ſinn vera.
t) *iidem* vill ganga. *u*) *iidem* at fá.
x) *iidem add.* at hnegia.
y) *iidem* metnadi, ef.

s) ham ſynes, ſom om der ikke var hans Lige.
t) vil gaae frem.
u) at faae.
x) at bøie ſtore H. Hierter.

ium skylldar-embætti z) moti þvi, at vera a) hiálparmadur þeirra, er minna meigu enn hann. Gör þat i hug þer, ef Gud hefur þik upp til nockurrar sæmdar, at þat skal allra manna gagn vera, þeirra er minna meigu enn þu, fyrir utan þá menn, er hata goda sidu ok b) rádvendni; c) þeirra á þat mein at vera, er dugandi madr fær styrk ok abl. Enn ef Gud gefr þer mannvit ok d) gódan skilning, ok verdur þer þess audit þar met, at þu verdur met nockorri sæmd upphafdur af ríkismaunnum, þá ero þessir lutir þeir, e) er þu þarft miök at varazt, drambsamligann metnad, ok mutugiarnliga f) sinku, edur g) gleymsam-

dighed for enhver, at være en a) Hielper for alle dem, som formaae mindre end han. Fæst det derfor i dit Sind, om Gud ophøier dig til nogen Ære, at det bør være alle de Mænds Fordeel, der formaae mindre end du, uden aleene de Mænds, der hade gode Sæder og Retviished; dem bør det være til Hinder, at en retskaffen Mand faaer Magt og Kræfter. Men om Gud giver dig Viisdom og god Indsigt, og du tillige naaer den Lykke, at du bliver ophøiet af store Folk, med nogen Ære, da ere disse Ting e) de, som du fornemmelig behøver at vogte dig for: hofmodig Indbildning om dig selv, og f) Gierrighed, som higer efter Stik-Penge, eller en g) glemsom Skiødesløshed, i de Ting som

inspirat quos vult honoribus & dignitatibus condecorandos; hi igitur id sibi negotii datum esse putent, ut inferiorum commodis advigilent; unde tu quoque, si ad quod dignitatis fastigium divino nutu eveharis, omnium, qui te inferiores sint, utilitati inservire contendas, ast bonorum tantum; nam qui protervia inducti bonos mores & integritatem vitæ fastidiunt, tua auctoritate & potentia mascule deprimi debent: & si sapientia & intelligentia polleas, honoribusque a principibus viris macteris, caveas imprimis insolentem animi tumo-

z) CC. *Un.* at móti þvi.
a) *iidem* hiálpsmadur þeim.
b) *iidem* rádvendi. c) *iidem* þeim.
d) *iid.* goda. e) *iidem* þarfligir um at vanda.
f) *iidem* fesnicni, fesnikiu, fesinkni, fesinkiu, fegirni.
g) *iidem* gleymisamligar, ofgleymisamligar.

a) Hielpermand, Befordrer, Tilflugt.
e) nyttige at lægge Vind paa (giore Erindring om).
f) Gierrighed, Snylten efter Penge, Gnieragtighed.
g) alt for.

famligar uræktir um *h*) naudfyn annarra manna, þeirra er minna meigu enn þu. Lát þer i hug koma jafnan, ok fyrir áugum vera til vidurfynar, ufarir þeirra, er *i*) hadugliga fellu fyrir fakir ofmikils drambs. Sva lát þer oc i hug koma til godrar vonar, þeirra manna fidu ok medferdir, er jafnan fengu fæmdir fyrir *k*) ftadfaftligt rettlæti ok lítillæti.

Þetta fkilzt mer vel, at Gud giaurir þvi menn misjafna, hverttveggia at ríki ok mannviti, at hann vill fua freifta, met hverio hófi hver vill ok kann þefs at giæta, er hann gefur, hverttveggia um *l*) aburdarfamligann metnat vit fiálfann fik, ok um hóffamligan aurleik, er hann hefer

fom angaae andre Menneskers h) Trang, der formaae mindre end du. Lad de Menneskers Ulykker, som ere i) faldne med Skiændsel, for alt for megen Stoltheds Skyld, staae dig idelig i Tanker, og være, til Advarsel, for dine Øine. Eftertænk paa samme Maade, til et godt Haab, de Folkes Sæder og Behandlinger, som jævnlig have faaet Ære for en stadfast k) Retfærdighed og Ydmyghed.

Dette fatter jeg vel, at Gud derfor giør Mennesker ulige, baade i Magt og Indsigt, at han vil forsøge derved, med hvad Maade enhver vil og kan holde Huus med det, som han giver, baade i Hensigt til l) prægtig Opførsel og Indbildning om sig selv, og til anstændig Veldædighed, som han

tumorem, fimoniacam tenacitatem, & fupinam circa inferiorum neceffitates incuriam & ofcitantiam. Præcautionis ergo ante oculos tuos continuo verfetur illorum clades, qui ob fuperbiam dignitatibus ignominiofe exuti funt; & ad bonam fpem alendam in memoriam revoces eorum gefta, qui ob conftantem juftitiam & modeftiam dignis honoribus mactati funt.

Probe jam intelligo, quod Deus homines fapientia & opibus faciat inæquales, ut hoc pacto tentet eos & exploret, quale moderamen rebus ab ipfo conceffis adhibeant, quantum animo elati evadant, & quam temperantes & benefici erga alios, qui illorum auxilio

h) CC. *Un.* naudfyniar.
i) *iidem* haduliga hafa farit.
k) *iidem* ftadfaftliga rettvyfi ok fidlæti, *it.* ftadfefti oc. *l*) *iidem* abyrgdarfamligann.

h) Fornødenheder.
i) som ere komne skammelig af Sted.
k) Retviished og Sædsomhed. || Troefasthed, og Ret. l) farlig.

hefer vit þá er hans þurfu, ok eigi hafa slíkar *m*) giafir af Gudi fengit. Ok fyrir þvi vil ek þess bidia ydur, at þer synit mer *n*) med nockurom dæmum, hvarttveggia þá, er sæmdir hafa hlotit af sannsyni ok lítillæti, eda hina, er *o*) skadsemi hafa hlotit af drambsamligri yfirgyrnd.

Sva *p*) er mikill fiaulldi dæma þeirra, at ver þurfum met mikilli lengd ockra rædo at auka, ef ver skulum minnazt allra þeirra manna, *q*) at hvarritveggia taulo, er ver vitum dæmi til, at slíkir atburdir hafa til handa *r*) borit, ok munum ver fyrir þvi fárra gera, ok þó nockorra af *s*) hvaromtveggia; þvíat *t*) þat er meiri *u*) skynder lángrar rædo. Þessi

han viser mod dem, der behøve ham, og have ikke faaet slige m) Gaver af Gud. Og derfor vil jeg bede Eder om det, at I viser mig n) med nogle Exempler, baade dem, som have faaet Ære af Billighed og Ydmyghed, saa og hine, der o) have faaet Fordærvelse af deres hoffærdige Overmod.

Af de Exempler er der saa stor en Mængde, at vi maatte udtrække vor Tale til megen Viidtløftighed, om vi skulde erindre alle de Folk, q) af begge Slags, som vi vide Exempler paa, at slige Ting ere hændte, og ville vi derfor ikkun nævne faa, og dog nogle s) af hvert Slags; thi t) det u) befordrer en lang Tale snarer til Ende. Disse ere da de Exempler, som ere gamle og

auxilio egent & tantis a Deo donis non sunt cumulati. Mihi igitur quæso nonnulla producas eorum exempla, qui ad honores pervenerunt propter suam æqvitatem & modestiam, & qui ob impotentem animi tumorem in calamitates inciderunt.

Tanta exemplorum multitudo occurrit, ut si omnium mentionem fecerimus, hanc rem illustrantium, oppido prolixum foret nostrum colloqvium, sed breviores erimus, adferentes tantum nonnulla scopo nostro inservientia, quæ bonos malosqve concernunt, & quæ

m) CC. *Un.* gafr, gæfr.
n) *al.* nockur dæmi þeirra.
o) CC. *Un.* skadasamliga luti.
p) *iidem* & 2 *cb.* mikil er fiauld.
q) *iidem* af *al.* er í hvertveggia tölo ero.
r) *iid.* komit. *s*) *iidem* hverratveggio efni.
t) *iidem* stund meiri þarf til.
u) *iidem* skunder.

m) Lykker (Lykkens Gaver).
n) nogle Exempler paa dem.
o) ere geraadne i skadelige Ting.
q) som ere i begge disse Classer.
s) hørende til hvert Slags Evne.
t) der behøves længere Tid til.
u) er meer til Befordring for en l. T.

Þessi ero þau dæmi, er forn ero ok god á at minnazt. Þá er Joseph var selldur ut á Ægyptaland, þá keypti hann einn rikur haufdingi, enn sidann hann hafdi keyptann hann, þá fann hann þat *x*) á hanom, at hann var vitur madur, ok hóf hann Joseph til sæmdar, umfram alla adra sína þionustumenn, hverotveggia þá er *y*) er ánaudgir varo fyrir hanom, ok þo at friálsir frændr hans væri, ok selldi i hendur hanum *z*) til giætzlo fiárluti sína ok audæfi, hus ok híbyli, ok állann sinn varnat. Enn fyrir þvi at Joseph var frídur madur *a*) at áliti, ok hóffamur i allum lutom, ok medferd sinni, ok lítillæti, enn vitur i ordalagi, þá tók hann vingan ok elsku af allom þeim, er *b*) kunno hann, ok undir þeim haufdingia varo, er var hanns herra.

Kona

og gode at erindre. Da Joseph blev solgt til Ægypten, da kiøbte en mægtig Herre ham, men da han havde kiøbt ham, da mærkede han x) paa ham, at han var en viis Mand, hvorfor han ophøiede Joseph til Ære, fremfor alle hans andre Tienere, ei aleene dem, der vare y) i Trældom hos ham, men og om de end vare hans friebaarne Slægtninger, og overgav i hans Hænder z) til Opsyn hans Gods og Midler, Huus og Hiem, og hans heele Velfærd. Men fordi Joseph var en smuk Mand af Anseelse, og lemfældig, som i alle Ting, saa i hans Behandlinger og Opførsel mod andre, men fornuftig i hans Tale, da vandt han Venskab og Kiærlighed hos alle dem, som kiendte ham, og stode under den Herre, der var hans Husbond.

Denne

quæ commemorasse multum juvat. Josephus cum in Ægyptum mancipatus erat, emit eum præpotens quidam vir, qui Josephum ubi comperit sapientem esse, super omnes suos servos & ministros, imo etim liberos cognatos evexit, eumque facultatibus suis domui & familiæ præfecit. Ast quoniam Josephus formæ præstantia excelluit, in rebus adhæc gerendis temperans, modestus, & disertus, favorem & amicitiam eorum sibi conciliavit, qui ipsi ipsiusque domino parebant.

Uxor

x) CC. *Un. & al.* af.
y) *iidem & al.* audger.
z) *iidem* ok i.
a) *iidem* synum ok áliti.
b) *iidem* kendo.

x) af.
y) riige. || i Anseelse hos (for) ham.
z) og under hans.

Kona *c*) þeſsa ríka manns elſkadi Joſeph umfram mundángs-hóf, *d*) ſua at hun villdi hóra bónda ſinn met illri gyrnd, fyrir ſakar áſtar þeirrar, er hun hafdi vid Joſeph, ok eigi *e*) ſkammadizt hun þeſs, medur diarfligri girnd, at ſyna hanom þat, er henni var i ſkapi. Enn þá er hann fann vilia hennar, þá ſvaradi hann henni *f*) á þeſſa leid: "Vid megum ecki vera jafnkomin ſaman, þviat þu ert lafdi mín *g*), enn ek em þræll þinn; ok er þer þat ofmikil ſkaumm at leggiazt undir mik *h*), enn mer er þat ofmikil dyrfd ok *i*) dramb, at veita þer þá uſæmd; enn allra verſt er fyrir ſakir udyggleiks þeſs, er ek heſi

Denne c) mægtige Mands Huſtrue elſkede Joſeph over den rette Maade, d) ſaa at hun, dreven af en ond Begiærlighed, vilde begaae Horerie imod hendes Mand, for den Kiærligheds Skyld, ſom hun havde til Joſeph, og e) ſkammede ſig endog ikke ved, at betyde ham, med en driſtig Begiærlighed, hvad hun havde i Sinde. Men ſaaſnart han mærkede hendes Forſæt, ſvarede han heide f) paa denne Maade: "Vi kunne ikke paſſe os ſammen ſom Liigemænd, thi du eſt min Frue, men jeg er din Træl; og er det for dig h) en alt for ſtor Skam, at lægge dig efter mig, men for mig en alt for ſtor Driſtighed og Hofmod, at giøre dig denne Vanære; men allerværſt er det dog for

Uxor viri illius præpotentis Joſephum juſto nimis deperiit, adeo ut, amore in Joſephum concepto, adulterari malitioſe cuperet, effrenemqve, qvam aluit, laſciviam prodere non erubeſceret; qvod cum Joſephus animadvertit, tale qvid fæminæ reſponſum dedit. Admodum, inqviens, diſpares ſumus, cum ſis materfamilias ego autem mancipium; ideoqve tibi ſummum dedecus, ſi mecum conſveſcere velis, mihi vero inſolentia & temeritas, ſi te tanta ignominia adficerem; imprimis cum hoc pacto maxime perfidum me declarem in herum & dominum meum, utpote qvi benevolentiam illius tanto flagitio, neqvam

c) CC. *Un.* þeſs hins.
d) *iidem* þvíat. *e*) *iidem* ſkamdez.
f) *iidem* þeſſa leid. || á þeſſa lund. || ſva.
g) *ita plurimi & opt., al.* lafdi (lávardr) minn.
h) *unus C. Un. addit:* ſva dyrri fru.
i) CC. *Un.* ofdramb.

c) Den.
d) Thi hun vilde.
e) bluedes endog ikke.
f) ſaaledes.
h) ſaa dyrebar en Frue.

k) hefi vit herra minn, ef ek ſkal ſua giallda hanum ſína *l*) giædſko, ſem ſvikafullur þræll; þviat hann hefir mer i hendur ſelt aud ſinn allann, ok ríkdom til giætzlo, ſua ſem tryggur haufdingi ſínom þionoſtomanni, ok má ek eigi ſvíkia *m*) lánardrottinn minn met *n*) nídſamligri ſkaumm, nema ek vilí ſanna ordzkvid þann, *o*) er mælltur er, at illt er at eiga þræl *p*) at einka vin." Enn þegar er kona þeſsi ſá þat, at Joſeph var *q*) gódur madur, ok villdi tryggur vera, þá þókti henni ſkaumm, at hann ſkyllldi vita *r*) udyggleik hennar, ok *s*) villdi hon þá giarna fyrirkoma hanum; ef hun

for den Utroeſkabs Skyld, ſom jeg da k) begaaer imod min Herre, om jeg ſkal l) lønne ham hans Godhed ſom en ſvigefuld Træll; thi han haver overgivet i mine Hænder, til Forvaltning, alt hans Gods og Riigdom, ſom en troefaſt Herre til ſin Tiener, og maa jeg derfor ikke bedrage min Husbond ved en n) forræderſk Forhaanelſe, uden jeg vilde opfylde det Ordſprog, o) ſom bruges i daglig Tale, at det er ondt at have en Træll til ſin udkaarne Ven." Men da denne Kone ſaae det, at Joſeph var en q) god Mand, og vilde være troe, da ſyntes det hende en Skam, at han ſkulde vide r) hendes Utroeſkab, og s) vilde hun da gierne forraſke

nequam inſtar omnium perfidioſiſſimi, compenſare non detrectem: ipſe enim optima fide opes ſuas & divitias meæ curæ tradidit, ideoqve fraudibus & tam contumelioſo ſcelere dominum meum & evergetam circumvenire nefas duco, niſi tritum illud in me merito torqveri malim: peſſimos nebulones arctiſſimo amicitiæ vinculo ſibi devincire res plena periculi eſt. Verum cum mulier hæc Joſephi fidem & probitatem experta eſt, ignominioſum ſibi putavit, quod Joſephus perfidiam ejus cognoſceret, ideoqve iniquo & hoſtili animo

k) CC. *Un.* hefda.
l) *iidem* gætzlo.
m) *iidem* lavard drottinn *male.*
n) *iidem* nídingligri.
o) *iidem* ſem mælt er.
p) *al.* fyrir. *q*) CC. *Un.* vitur.
r) *iidem* utruleik hennar epter henni.
s) *iidem* hugſadi — at.

k) begik.
l) forſette det Opſyn, hvilket han haver betroet mig.
n) Forhaanelſe ſtridig mod Troe og Love.
o) hvor det hedder.
q) viis.
r) med hende eller af hendes egen Mund.
s) overlagde hun da at.

hun mætti met *t*) fiandſkap, enn eigi met ſannſyni. Hun ſagdi bónda ſínum, at Joſeph beiddi hana uſæmdar, ok kvad hon þat vera *u*) ofdramb einum þræli, at *x*) mæla ſlíka *y*) ofdirfd vit lafdi ſína. Henni var truat ſem gódri konu, ok var Joſeph *z*) kaſtat i dyblizo, met digrum fiatrum ok ſtorum jarn-rekendum ok þungom, ok var þat ætlat, at hann ſkylldi ſua líf ſitt *a*) enda, at rotna þar qvikr fyrir ofdramb ſitt ok *b*) utryggleik. Enn þviat Gud elſkar jafnan rettindi ok lítillæti, ok hann ſá *c*) tryggleik Joſephs, ok viſſi hann ſaklauſann, þá ſkipadi hann ſua til, at Joſeph vard gagn at þeirri *d*) fyrirdæming,

raſke ham, om hun kunde, og det af t) Fiendſkab, men ikke efter Billighed. Hun ſagde da til hendes Mand, at Joſeph havde begiæret af hende uſømmelige Ting, og lagde til, at det var en alt for ſtor Hofmod for en Træll, at udlade ſig for ſin Frue, med en ſaadan Formaſtelſe. Hun blev troet ſom en god Kone, ſaa at Joſeph blev kaſtet i Fængſel, med tykke Lænker, og ſtore og tunge Jern-Kiæder, og blev det beſluttet, at han ſkulde der a) ende hans Liv paa den Maade, at han ſkulde raadne der levende, for hans Overmod og Utroeſkab. Men fordi Gud altid elſker Retviisbed og Ydmyghed, og han ſaae Joſephs c) Troefaſthed, og vidſte ham uſkyldig, da beſkikkede han det ſaaledes, at Joſeph havde For-

animo ſuccenſa illum perdere conabatur, & marito ſuo deferebat, Joſephum ad illicitum concubitum ſemet ſollicitaſſe; addens idem mancipium impotenter eſſe ſuperbum, cum dominam ſuam auderet tam impudenter alloqui. Mox illi, ut honeſtæ mulieri, fides habita, Joſephusque in carcerem, vinculis firmiſſimis catenisque ferreis conſtrictus, conjicitur, indignæque morti talique ſuplicio deſtinatur, ut ob ſuperbiam ſuam & perfidiam vivus ibi putreſceret. Aſt quoniam Deus juſtitiam ſemper & humilitatem diligit, fidemque Joſephi & innocentiam noverat, ergo ſic diſpoſuit, ut quæ innocenti contigit condemnatio, fortunæ

t) *unus add.* fullum.
u) CC. *Un.* ofmikit dramb.
x) *iidem* ala. *y*) *iidem* dirfd.
z) *iidem* kaſtadur. *a*) *iidem* láta.
b) *iidem* utruleik. *c*) *iidem* truleik.
d) *iidem* fordöming.

t) fuldkommen Had.
x) omgaaes med — imod.
a) lade.
c) Troeſkab.

ing, er hann vard saklaus fyrir; þviat Gud *e*) frelsti hann met þvi ur þeirri dyblizo, at hann var hafdur til miklo meira ríkis sídan, enn ádur, ok skaut Gud þvi i hug Pharao Kongi, at Joseph var giaur haufdingi ok *f*) domari yfir allu Ægyptalandi nærst Konginum siálfum, ok hellt hann þeirri sæmd sídan æ til ellidaga sinna, ok medan hann lifdi.

g) Þessi atburdur gerdezt enn i adrum stad þvi lier nockoru sídar, at einn ágiætur Kongur, sá er red fyrir margum ríkium; hann var nefndr met þrefalldo nafni, ok *h*) olli þvi grein tungna þeirra, er hann var Kongur yfir; var hann i einumhverium stad kalladur Arta-

Fordeel af den d) Fordømmelse, som han uskyldig faldt i; thi Gud e) frelsede ham af det Fængsel paa den Maade, at han siden blev ophøiet til meget større Magt, end før, i det Gud indskiød i K. Pharaos Hierte, at Joseph blev giort til en Herre og f) Dommer over heele Ægypten, næst Kongen selv, og den Ære beholdt han idelig siden, indtil hans Alderdom, og saa længe han levede.

g) Denne meget lige Tildragelse skedde endnu paa et andet Sted, nogen Tid derefter, med en ypperlig Konge, som regierede over mange Riger; han blev kaldet med et tredobbelt Navn, og var Aarsagen dertil Forskiællen i deres Sprog, som han var Konge over; saaledes blev han, paa et vist Sted,

fortunæ Josephi promovendæ inserviret, cum divino nutu, non tantum eodem carcere liberatus, sed & ad multo ampliores, quam antea habuit, dignitates fuisset evectus: Deus qvippe Pharaoni Regi auctor erat, ut judicem & principem, solo Rege inferiorem, totius Ægypti constitueret Josephum, in quo honoris fastigio ad summam usqve senectutem & finem vitæ permansit.

Quæ jam sequuntur aliqvo post tempore & alibi locorum contigisse certum est. Celebris quidam Rex multis regnis præfuit, triplicique, ob diversas nationum ei subjectarum linguas, nomine insignitus est, in uno qvippe loco vocabatur Artaxerxes, in altero autem

e) CC. *Un.* friálsadi.
f) *iidem* dómandi, stiornari.
g) *iidem* þesser hluter ok atb. gerduz.
h) *iidem* vollde.

d) uretfærdige Dom som blev fældet over ham.
e) udfriede.
f) Bestyrer, Befalingsmand.
g) disse Ting og Tildragelser skedde.

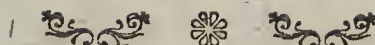
Artaxerxes, enn i audrum ſtad var hann kalladr *i*) Cyrus; enn *k*) ſua ſegia ſumir menn, at Gud mællti þar vel til hans fyrir munn propheta ſins: *Chriſto l*) *meo Cyro, cujus apprehendi dexteram, ut m*) *ſubjiciam ante faciem ejus gentes, & dorſa Regum vertam* &c.: enn ſumir ſegia, at *n*) þat væri annar Cyrus, er *o*) Ritningin umtalar, ok dæmum ver þvi eigi lengra um þat, at ver vitum eigi til viſs, hvert þat er ritat um þenna Cyrum, er nu höfum ver umrædt, edur um annann. Enn i hinum *p*) þridia ſtad var *q*) þeſſi Kongur kalladur Aſſverus at nafni. Enn fyrir þvi at hann var ríkur ſiálfur, ok ágiætur, þá átti hann ok ríka kono, þá er

Sted, kaldet Artaxerxes, men paa et andet Sted blev han kaldet Cyrus; k) ja nogle ſige at det juſt var ham, ſom Gud talede vel til, ved ſin Prophetes Mund, i diſſe Ord:*) **Til Cyrus min ſalvede, hvilken jeg tog fat ved hans høire Haand, til at nedkaſte Hedningerne for hans Anſigt, og tage Sværdet fra Kongernes Lænder &c.:** nogle derimod ſige, at n) det var en anden Cyrus, ſom o) Skriften taler om, og dømme vi ikke vidtløftiger derom, fordi vi vide ikke til viſſe, om det er ſkrevet om denne Cyrum, ſom vi nu have talet om, eller om en anden. Men p) paa det tredie Sted blev denne q) Konge kaldet med det Navn Ahaſverus. Men fordi han ſelv var mægtig og ypperlig, da

autem Cyrus, (unde etiam his a Deo per Prophetam, juxta quorundam interpretum mentem, benignis compellatus eſt verbis: Chriſto meo Cyro, cujus apprehendi dexteram, ut ſubjiciam ante faciem ejus gentes, & dorſa Regum vertam &c.: *quamvis non deſint qvi alium in hoc ſcripturæ loco Cyrum exiſtiment intelligendum; ſed cum certi qvid in hac materia definire neqveamus, illi non diutius immorabimur); in tertio autem loco Ahaſverus dictus eſt. Hic cum potens imprimis & celebris eſſet, generoſam quoque* uxorem

i) CC. *Un.* Scirus.
k) *iidem* ok ſegia ſva ſumir menn, at þeſsi ord mællti ſialfr Gud fyrir munn ſpámannz.
l) *iidem* Apoſtolo. *m*) *iidem* jaciam.
n) *iidem* þat (ſá) var.
o) *iidem* ſu (ſia) ritning er um gör.
p) *iidem* enn. *q*) *iidem* ſá madur.

k) og nogle ſige ſaa, at Gud ſelv talede diſſe Ord, ved en Prophetes Mund.
*) Eſ. 45 Cap. 1 V.
n) det (den) — var en anden.
o) den (denne) Skrift er giort (handler) om.
p) for det tredie.
q) Mand.

er Drottning hans var, ok het ſu Vaſtes. Enn medan Kongurin hafdi farit lánga *r*) herfaur at vídlenda ríkit, þá hafdi hann ſkipat Vaſtes Drottningu fyrir, at giæta þeſs luta ríkis, er hellzt var *s*) haufotſæti hans i. Ok þá er hann var heim aptr til hennar kominn met fengnum *t*) ríkdómi, þá gerdi hann *u*) mikla veitzlo *x*) til fagnadar allum haufdingium ſinum, þeim ſem hanum *y*) höfdu fylgt i þeſsari herfaur; enn Vaſtes Drottning gerdi adra veitzlo ſínum haufdingium, þeim er heima haufdo verit til *z*) landgiætzlo met henni. Þá let Kongurinn ſua *a*) umbióda, at *b*) Vaſtes Drottning ſkylldi

da havde han og til ægte en mægtig Frue, ſom var hans Dronning, og hedde hun Vaſthi. Og medens Kongen havde r) giort et langt Krigstog, for at udviide Riget, da havde han beſkikket Dronningen Vaſthi over ſamme, at paſſe paa den Deel af Riiget, hvori hans s) Hoved-Sæde fornemmelig var. Og da han var kommen hiem igien til hende, med hans forhvervede t) Riigdom, da giorde han et u) ſtort Giæſtebud x), til Glæde for alle dem iblant hans ypperſte Mænd, ſom y) havde fulgt ham paa dette Krigs-Tog; men Dronning Vaſthi giorde et andet Giæſtebud for hendes ypperſte Mænd, ſom havde været hiemme, z) for at gaae hende til Haande i Re-

uxorem Reginam, Vaſli appellatam, in matrimonio habuit. Aliqvándo cum Rex expeditionem ſuſcepit, ut imperii fines extenderet, parti imperii, qvæ proxima erat metropoli, Reginam præfecit, & poſtliminio rediens opibusqve admodum auctus, proceribus, qui eum in expeditione comitabantur, convivium parabat, uti & Regina eis, qvi illi in adminiſtrando imperio aderant, aliud convivium parabat: Rex autem ſic ordinavit, ut Regina Vaſlis

r) CC. *Un.* leid í herför um ríki ſitt.
s) *iidem* höfudſtadr.
t) *iidem add.* Sigri ok.
u) *iidem* fagra.
x) *al.* ſinum höfdingium.
y) *al.* fylgdo.
z) CC. *Un.* landz- (rikis-) gætzlo. || rikisſtiornar.
a) *iidem* bioda Drotningo. *al.* ſva umbua.
b) *iidem* hon gangi í höll hans á hans fund.

r) draget en lang Vei paa Krigstog omkring i Riget.
s) Hoved-Stad.
t) forhvervet Seier og.
u) prægtigt.
x) for hans ypperſte Mænd.
y) følgede.
z) til at paſſe paa (Riget) Landet. || ſtyre Riget.

ſkylldi *c*) til fundar koma vit hann i haull hans, ok bera alla fegurd Drottningar *d*) ſkrauts, ok ſkrídazt met allri tign, ok fagna ſua heimkomu hans, ok ſæma *e*) i þvi veitzlo hans. Enn Vaſtes Drottning *f*) neikvæddi *g*) bodordi Kongs, ok kvadzt eigi meiga ganga frá ſinni veitzlo, þar ſem hun hafdi *h*) til ſín kallat marga góda menn ok *i*) haufdingia. Enn þá er Kongur *k*) ſá ofmetnat hennar ok dramb, þá ſkildi hann þat, at hun mat ſik eigi minna af *l*) kyrrſæti ſino ok ríkisgiætlzo, *m*) þeirri er hann hafdi henni i hendur fengit, helldur enn hun mat Kónginn, af haſkaſamligu ſtarſi, þvi

Regieringen. Da lod Kongen a) befale, at b) Dronning Vaſthi ſkulde c) indfinde ſig hos ham i hans Sal, og bære al den Prydelſe der hørde til en Dronnings d) Pragt, og iføre ſig al ſin Herlighed, og glæde ſig ſaaledes over hans Hiemkomſt, og ære e) derved hans Giæſtebud. Men Dronning Vaſthi nægtede Kongens Bud g), og ſagde, ſig ei at kunne gaae fra ſit Giæſtebud, da hun havde h) indbudet til ſig mange gode i) og fornemme Mænd. Da Kongen k) nu ſaae hendes Hofmod og Stolthed, da ſluttede han, at hun agtede ſig ikke ringere, for ſin l) Stilleſidden og den Regiering, ſom han havde overladt i hendes Hænder, end hun agtede Kon-

Vaſtes illum in baſilica conveniret, omniqve mundo, qvi Reginam decet, & pompa adhibita, reditum gratularetur, & convivium hoc pacto illuſtrius redderet: Verum ubi Regina mandato Regis obſeqvi recuſaret, prætendens convivio ſuo, ad quod multos principes viros invitaſſet, abeſſe ſemet non poſſe, Rex inſolentiam fœminæ & animi tumorem illico animadvertens, intellexit Reginam, non minoris ſemet ipſam, ob imperii domi adminiſtrati commiſſam curam, qvem ipſum Regem, facere, licet, dum peregre egit, regni

c) CC *Un.* gangá til fundar hans.
d) *iidem* ſkrudz mædr allri tighn.
e) *iidem* ſva. *f*) *iidem* níkvæddi bodord.
g) *iidem* bodi. *h*) *iidem* adr tilkallat.
i) *unus addit:* dyra.
k) CC. *Un.* heyrdi ſagt fra ofmetnadi ok drambi hennar.
l) *iidem & 2 ch.* kurteyſi (kynſeſtu).
m) *iidem* þeſs, *al.* þat.

a) byde Dronningen. || lave det ſaaledes.
b) hun ſkulde komme til ham i hans Sal.
c) gaae hen og indfinde ſig hos ham.
d) Smykke, med al Herlighed.
e) ſaaledes. g) kan og være: Indbydelſe.
h) hvortil hun allerede havde indkaldet, indladt.
i) Mænd og dyrebare Herrer.
k) hørde fortælle om hendes Stolthed og Hofmod.
l) Artighed, (Herkomſt).

þvi er hann hafdi, medan hann gerdizt *n*) urlendr. Fyrir þetta hennar ofdramb vard Kongur henni ſua reidur, at hann ſagdi Vaſtes af *o*) Drottningardæmi ok allu þvi ríki, er hun hafdi, enn hann tók eina hertekna mey af Israels folki, ſu er þar var þá i *p*) anaud i hans ríki, þó at hun væri komin af *q*) gaufugum frændum þar ſem hun var borin; enn ſu het *r*) Heſter at nafni. Þeſsa hina ſaumu ſetti Kongurinn i ſæti Vaſtes, ok gaf henni allt þat ríki, er *s*) adur hafdi Vaſtes, ok ſkipadi hann þá *t*) Heſter at vera Drottning yfir allu *u*) ſinu ríki.

Enn

Kongen, for det farlige Arbeide, ſom han havde, medens han n) holdt ſig udenlands. For denne hendes Hofmod blev Kongen hende ſaa vreed, at han o) erklærede Vaſthi ſkilt ved den Værdighed, at være Dronning, og ved al den Magt, ſom hun havde, men han tog en fangen Pige af Iſraels Folk, ſom da var der i p) Trældom i hans Rige, endſkiønt hun var kommen af fornemme Slægt, hvor hun var fød; men den havde det Navn Eſther. Denne ſamme ſatte Kongen i Vaſthi Sæde, og gav hende s) al den Magt, ſom Vaſthi havde før, og beſkikkede han da t) Eſther at være Dronning over u) hans heele Rige.

Endnu

regni limites extenderet, & periculoſis implicaretur negotiis. Tantam ob inſolentiam iratus Rex, Reginam honoribus exuit, & dignitatibus, quas prius in ſua poteſtate habuit, privavit, inqve matrimonium adſcivit virginem qvandam Iſraeliticam Eſtheram, quæ, licet in ſua patria nobili prognata eſſet genere, captiva tamen & in ſervitutem redacta fuit. Hanc in locum Vaſti conſtituit, & ditionibus, quæ Vaſti parebant, omnibus præfecit, totius deniqve imperii Reginam ſalutavit.

Paucis

n) CC. *Un.* vidlænndr.
o) *iidem* Drotningar-dómi (nafni ok dæmi) *item* ſinni tign.
p) 2 *chartæ:* i nánd i rikinu.
q) CC. *Un.* gofgum.
r) *iidem* Æſter, Eſter.
s) *iidem* hon hafdi átr.
t) *iidem* at Eſter ſkylldi vera.
u) *iidem* rikinu.

n) udbredede ſit Rige. || drog vidt og bredt omkring i fremmede Lande.
o) udſagde Vaſthi af hendes Dronningdømme og Navn. || af hendes Værdighed.
p) i Nærværelſen i Riget.
s) alt det Rige, ſom Vaſthi havde eiet.
t) at Eſther ſkulde være.
u) heele Riget.

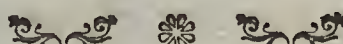
Enn x) gerdizt fáom daugum sídar annarr atburdur met þeim sama Kongi. Aman het madur einn, ríkur haufdingi ok ágiætur, sá er var met Assvero Kongi. Kongur mat hann sva mykils, at aull þiod skylldi hanum hlída ok til hans hníga, sua sem Kongi siálfum. Enn Mardocheus het einn y), sá er hertekinn var Israels fólki, hann var faudurbródir Hester Drottningar; enn fyrir þvi at hann sá sik bædi fátækann ok ánaudgann, þá þordi hann þat eigi at birta, at hann z) væri sua skylldur Drottningunni, ok ecki þordi Drottningin meira yfirlæti hanum at veita, enn einumhverium adrum a) ukunnum b) manni. Þá gerdizt

Endnu x) hændtes faa Dage derefter en anden Tildragelse hos den samme Konge. Der var en Mand, ved Navn Haman, en riig og berømt Herre, som var hos Kong Ahasverus. Kongen agtede ham saa høit, at det heele Folk skulde adlyde ham, og viise samme Ærbødighed mod ham, som mod Kongen selv. Men der var og y) En, ved Navn Mardochæus, som var fangen af Israels Folk, han var Dronning Esthers Farbroder; men fordi han saae sig at være baade fattig og i Trældom, da torde han ikke giøre det bekiendt, at han var saa nær beslægtet med Dronningen, ei heller torde Dronningen vise ham større Høiagtelse, end en anden a) ubekiendt b) Mand. Da hændtes det

Paucis autem interjectis diebus sequens casus in aula laudati Regis accidit. Cum Ahasvero erat vir quidam princeps, admodum celebris, nomine Haman, quem Rex tanti fecit, ut, juxta edictum Regis, omnes nationes illi perinde ac Regi parere seque submittere deberent. Quidam etiam captivorum Judæorum, Mardochæus, Estheræ patruus, eodem tempore vixit, qui cum pauper jam esset, & captivus, non audebat indicare, quæ Reginam & illum intercedebat, necessitudinem, nec audebat Regina majorem patruo suo quam aliis ignotis, honorem exhibere. Quodam autem die, cum Haman, imperii primas, adierit

x) *alii:* enn fám d. s. gerdizt sá.
y) CC. *Un.* hertekinn madr.
z) *iidem* var.
a) *iidem* þionostomanni, þeim er henni var ukunnur.
b) 2 *cb.* þenara *al.* þionostomanni.

x) Men faa Dage derefter skedde den.
y) en fangen Mand.
a) Tiener, som var hende ubekiendt.
b) Tiener.

izt sua til einhvern dag, at Aman haufdingi var komin til Kongs fundar, ok þá er hann fór heim aptur, þá bar veg hans þar i nánd sem Mardocheus sat. Enn Mardocheus var áhyggiufullur um ánaud þá, er hann var istaddur, ok *c*) allt þat fólk, er hertekit var ur Israels landi; enn fyrir sakar þessarar áhyggiu, þá gádi hann eigi, at Aman fór sva nærri hanom, ok stód hann fyrir þvi eigi upp at luta hanum. Enn Aman vard sva reidur vid þat, at einn utlendskur *d*) þræll villdi eigi luta hanum, at hann let þegar reisa *e*) gálga einn, (LX. álna) háfann, heima i gardi sínum, er hann kom heim, ok ætladi *f*) at festa þar á Mardochæum. Hann let ok skrá um allt Kóngsríkit, at hver madur skylldi slík-

det saa en Dag, at Fyrsten Haman var kommen til Kongen, og da han drog hiem igien, faldt hans Vei nær derved, hvor Mardochæus sad. Men Mardochæus var tankefuld over den Trældom hvori han var bestæd, samt c) det heele Folk, som var ført fangent fra Israels Land; og for denne Bekymrings Skyld, blev han ikke var, at Haman drog ham saa nær, og stod derfor ikke op, for at bøie sig for ham. Men Haman blev saa vreed over det, at en fremmed d) Træll vilde ikke bøie sig for ham, at han, saasnart han kom hiem, lod reise e) en Galge, (60 Alne) høi, hiemme i hans Gaard, og x) agtede at ophænge Mardochæum derpaa. Han lod og skrive over Kongens heele Rige, at hver Mand skulde giøre Israels Folk slig Ret,

adierit Regem, & per viam, cui propinqvus erat Mardochæus, domum suam reverteretur, accidit ut Mardochæus, ob suam & reliquorum Judæorum captivitatem anxius, Hamanem prætereuntem non observaret, adeoqve nec illi venerabundus assurgeret. Haman ira accensus, qvod extorre mancipium datos honores illi denegare videretur, mox crucem sexaginta ulnas longam, juxta palatium suum, statim ac domum venit, erigi curavit, Mardochæum eidem cruci affixurus, & per totum imperium, missis literis, declavavit

c) CC. *Un.* Jsraels folk allt (þat sem).
d) *iidem* madr.
e) *iidem & 2 chart.* crofs.
f) *iidem* hafdi ætlat (þar) at festa Mard. á þann crofs.

c) alt Israels Folk.
d) Mand.
e) et Kaars.
f) havde foresat sig at opfæste Mard. paa det Kaars.

slíkann rett gefa Israels fólki sem villdi, sá ræna þá er þat villdi, enn sá *g*) i naud ok þrælkan hneppa er þat villdi, enn sá drepa, er þat villdi giaura.

Enn þá er Mardocheus vard var vid þessi tidindi, þá þraungdi hanum naudsyn til meiri dirfdar vid Drottningu enn fyrr, ok kom hann til fundar vid hána, ok fell til fóta henni, ok sagdi henni öll þessi tídindi met miklum *h*) harmi hugar. Sem Drottningin heyrdi, at allt þat fólk, er hun var afkomin, var fyrirdæmt, þá bad hon *i*) ser miskunar til Guds lítillatliga, med allu *k*) hiarta; þvi nærst geck hun *l*) til Kongs fundar, buin hátidliga met allu Drottningar-skrudi, ok fell til fóta hanum litillatliga. Enn

Ret, som han selv vilde, den plyndre dem, som vilde det, den g) klemme dem i Nød og Trældom, som vilde det, men den dræbe dem, som vilde giøre det.

Men saasnart som Mardochæus blev denne Tildragelse vaer, da trængede Nøden ham til en større Dristighed mod Dronningen, end før, og gik han da til Opvartning hos hende, faldt hende til Fode, og sagde hende denne heele Tildragelse med en stor h) Hierte-Sorg. Som da Dronningen hørde, at det heele Folk, som hun var kommen af, var fordømt, da udbad hun sig ydmygeligen Miskundhed af Gud, k) af ganske Hierte; dernæst gik hun l) hen for at tale med Kongen, iklædet høitidelig med en Dronnings fulde Dragt, og faldt ydmygelig

ravit cuivis indigenæ idem in reliquos Judæorum licere, direptionibus cæteroquin, servitiis, cladibus, neci, pro cujusvis subditorum arbitrio, obnoxios.

Hæc cum Mardochæus audiit, necessitatis telum eo illum compulit, ut audentior factus Reginam accederet, & ad illius pedes provolutus, magno animi moerore, totam rem exponeret. Regina vero, ubi totam, cui genus suum debuit, nationem inaudiit damnatam, toto corde misericordiam Dei implorans, solenni pompa & regali ornatu Regem statim

g) CC. *Un.* setia í ánaud *item* í anaud oc þrældom taka.

h) *iidem* hugarharmi *al.* harmi sins hugar.

i) *iidem* fyrir ser.

k) *iidem* huggiædi.

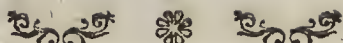
l) *iidem* fyrir Konginn.

g) sette dem i Trældom. || tage dem hen i Ufrihed og Trældom.

h) Hierte-Angest. || Bedrøvelse i hans Sind.

k) af alle Sinds-Kræfter (med en fuldkommen Hengivenhed i sit Sind).

l) for Kongen.

Enn þá er Drottningin var þángat komin, ok Kongur sá, at hun var þar komin, med sua miklo litillæti, ok *m*) faulnanda andliti, þá skildi Kongur, at hun hafdi sva mikit stórmæli til hans fundar, at hun þyrfti at *n*) taka dyrfd af hans blídu *o*), til framflutningar *p*) sinna naudsynia, ok tók hann i haund henni, ok reisti hana upp, ok setti hana i hásæti hiá ser met blídum ordum, ok bad hana birta fyrir ser *q*) skilvisliga alla þessa atburdi um sitt erindi. Hester Drottning giaurdi sem Kongur baud, ok *r*) sagdi hanum allann þenna atburd, eptir þvi sem *s*) til hafdi görzt, ok bad hann sidan skipa

lig ned for hans Fødder. Men da Dronningen var kommen derhen, og Kongen saae, at hun var kommen der, med saa stor Underdanighed, og et m) falmende Ansigt, da sluttede Kongen, at hun maatte have en saa vigtig Sag at forebringe ham, at hun behøvede at n) tage Dristighed af hans o) Mildhed, til p) at fremføre hendes Anliggende, og tog han da i hendes Haand, og reisede hende op, og satte hende paa Thronen hos sig, og bad hende forklare tydelig q) for sig alle disse Omstændigheder om hendes Ærende. Dronning Esther giorde som Kongen befalede, og r) berettede ham denne heele Tildragelse, lige som s) den var skeet, og bad ham siden afgiøre

statim adiit, & ad pedes ejus procidebat suppliciter. Ast quoniam Regina tantam animi demissionem pallidamqve præ se ferebat faciem, Rex e vestigio intellexit, qvod rem permagni momenti indicare vellet, & illius comitate animari haberet opus, ut quod animum ejus fodicaret exponere posset: manum ergo Reginæ apprehendit, & Reginam in solium juxta se collocavit, utqve distincte totam rem petitumqve sibi referret, mellitis verborum globulis oravit. Mandato Regio obseqvens Regina rem totam, prout gesta erat, exposuit, Regem-

m) CC. *Un.* faulnudu.
n) *iidem* fá hans blídu, til framburdar sinna örenda.
o) *iidem* blidskap. 2 *cb.* blídmælum.
p) *iidem* sins máls ok naudsynia.
q) *iidem* skynsamliga allt sitt örendi.
r) *iidem* synde h. skilvisliga alla þessa atburdi.
s) *iidem* var.

m) falmet.
n) (faae) vinde hans Mildhed, til sine Ærenders Udførsel.
o) Venlighed, venlige Tiltale.
p) sin Sags og Anliggenders Fordrag.
q) hendes heele Ærende.
r) forklarede ham tydeligen alle disse Tildragelser.
s) den var i sig selv.

skipa meir eptir Kongligri *t*) miskun ok athygli, helldur enn eptir *u*) hóflausri reidi Hamans. Enn þá er Kongurinn sá hóflausa yfirgyrnd ok drambsamliga reidi Hamans, þá let hann festa siálfann Haman á þann sama *x*) gálga, er hann hafdi ádur ætlat *y*) Mardocheum á, ok baud Kongurum allt sit ríki, at allt Israels folk skylldi *z*) bua i fullu frelsi, eptir þvi sem *a*) setning var heilagra laga Israels folks, enn hann gaf allann ríkdom Mardocheo, þann sem Haman hafdi ádr *b*) haft.

Nu skalltu á sliku marka, at Gud *c*) vill met skylldu heimta hóf ok sannsyni,

giøre den, meer efter Kongelig t) Naade og Billighed, end efter Hamans u) umaadelige Bitterhed. Men da Kongen erfarede Hamans grændseløse Overmod og hoffærdige Vreede, da lod han opfæste Haman selv paa x) den samme Galge, som han før havde y) tiltænkt Mardochæo. Og befalede Kongen da, over sit heele Rige, at alt Israels Folk skulde z) boe i fuldkommen Frieheb, efter Israels Folkes hellige Loves a) Anordning, men han skiænkede Mardochæo al den Riigdom, som Haman havde før b) havt.

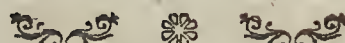
Af dette skal du nu mærke, at Gud vil fordre Maadelighed og Billighed, Ydmyghed,

Regemqve ut æqvitati & clementiæ potius, qvam immoderatæ Hamanis rabiei faciens satis, auctoritate sua res Judæorum solerter expediret, rogavit: Ast Rex, ubi immoderatam Hamanis superbiam, insolentemqve excandescentiam animadvertit, ipsum illico Hamanem patibulo, qvod Mardochæo paratum erat, affigi jussit, omnibus Judæis illibata libertatis sacris legibus stabilitæ jura confirmans, divitiis Hamanis ad Mardochæum translatis.

Hinc agnoscas Deum justo jure moderationem, æqvitatem, humilitatem, justitiam & fidem

t) CC. *Un.* tign *vel* mekt ok.
u) *iidem* uhofligri *vel* lögleysi ok reidi.
x) *iidem* erofs.
y) *iidem* at festa á Mard.
z) *iidem* lifa.
a) *iidem* fetningr *vel* fetningar voro.
b) *iidem* hafdann *it.* átt.
c) *iidem* man at skylldu.

t) Ære. || Myndighed og.
u) Uretfærdighed og Vreede.
x) det samme Kaars.
y) tænkt at fæste Mardochæum paa.
z) Leve.
a) Anordninger.
b) eiet.

syni, lítillæti ok rettlæti, ok tryggleik, af þeim sem hann hefur *d*) til sæmdar. Fyrir því *e*) feck Joseph, sem fyrr sagdum ver, ágiæta sæmd ok mikit upphaf fyrir sinn *f*) tryggleik ok litillæti, þar sem hann var met verdaurum selldur ok keyptur þræll til ukunnra þióda, ok hof Gud hann sídan, medur Kongsins skipan, at vera lávardur ok hinn hærsti dómari, næst Konginum siálfum, yfir allu Egyptalandi. Þar má ok marka, hverzo *g*) þat er miöc imóti Gudi gört, at hefia sik siálfur *h*) upp met drambsamligum *i*) metnadi, þar sem Vastes Drottning tyndi *k*) Drottningardomi sinum, ok aullo ríki sino, á einum

hed, og Retfærdighed, og Troefasthed, som en Pligt af dem, hvilke han ophøier d) til Ære. e) Derfor fik Joseph, som vi sagde før, en ypperlig Værdighed og stor Opkomst, for hans Troefasthed f) og Ydmyghed, uagtet han var solgt og kiøbt for Penge, som en Træll, til fremmede Folk, og derfor ophøiede Gud ham siden, ved Kongens Befaling, til at være en Herre og den høieste Dommer, næst Kongen selv, over heele Ægypten. Deraf kan man og slutte, hvor meget det strider imod Guds Villie, at ophøie sig selv h), med en hofmodig Indbildning, da Dronning Vasthi mistede paa een Dag sin Værdighed k) som Dronning, og sit heele Rige, for

& fidem repostere ab iis, quos ad honores antea evexit. Josephum quippe, licet numerata pecunia ceu mancipium emtus venditusque esset, inter ignotos degentem, ob fidem & modestiam, ut supra innuimus, ad eminens adeo dignitatis fastigium evexit Deus, ut juxta mandatum Regis, & dominus & judex, post Regem summus, totius Ægypti constitueretur. Tibi ex antedictis constare quoque potest, quam divinæ voluntati contrarium sit, se super alios impotenti ambitione extollere, cum Vasti regalem dignitatem & impe-

d) CC. *Un.* hefi *it.* hefr upp til nockurar *it.* hefir til sæmdar unnit.
e) *iidem* at Joseph feck.
f) *iidem* truleik. *g*) *iidem* miöc þat mun.
h) *iidem add.* ofmiög, ofmikit.
i) *iidem* ofmetnadi.
k) *iidem* sinni tign ok drottningardæmi (nafni), ok þar med.

d) vil ophøie. || ophøier til nogen. || hvis Ære han haver befordret.
e) fordi Joseph fik.
f) Troeskab.
h) for meget.
k) og Dronningdømme (Dronnings-Navn), og dermed.

um degi, fyrir ofmetnadar ſakir, enn i hennar ſæti *l*) var ſett hertekin *m*) mær ein af ukunnum þiódum; eda ok ſua oc þar ſem Haman tyndi á einum degi allum ſinum ríkdomi, fyrir ſakar *n*) uhófs ok ofmetnadar, enn i ríki hans var ſettur einn utlendſkur þión, ok þó hertekinn. Nu ef þer verdur audit ſæmdar af ſtorhaufdingum, þá varazt þu ſlíka hluti ok atburdi, *o*) af þeſſum dæmum, ſem nu hefer þu heyrt, þvi maurg ero *p*) þvilik til, ok drag þer til nytia aull þau dæmi, er fyrr ſagda ec þer um Joſeph.

Nu ero enn *q*) ein þau dæmi, er laungu urdu *r*) ſidar, um daga Conſtantini

for Stoltheds Skyld, men der blev l) ſat i hendes Sæde en m) fangen Pige af et fremmed Folk; eller ogſaa, da Haman miſtede paa een Dag al hans Rigdom, for n) Umaadeligheds og Hofmods Skyld, og der blev indſat i hans Værdighed en fremmed, endog en fangen, Tiener. Om du da vinder Ære hos ſtore Herrer, da vogt dig for ſlige Ting og Tildragelſer, i o) Følge diſſe Exempler, ſom du nu haver hørt, thi der p) findes mange ſaadanne, og før dig iſær vel til Nytte, alle de Exempler, ſom jeg ſagde dig tilforn om Joſeph.

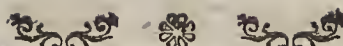
Endnu ere der q) andre Tildragelſer, ſom ſkedde længe r) efter, i Keiſer Conſtantini

imperium uno die amitteret, & in illius locum captiva virgo, ignota gente prognata, ſuccederet; Haman porro ob intemperatum animi tumorem divitiis omnibus exueretur, mancipium autem extorre illius honoribus & opibus mactatum eſſet. Itaque ſi a principibus viris ad dignitatem quandam promovearis; hæc & ſimilia mala, quæ allegatis exemplis attuli, caveas.

Occurrit aliud exemplum, quod plurimos poſt annos contingit, tempore nimirum Conſtan-

l) CC. *Un.* ſtad var ſidan tekin ein ung mær ok urik.
m) *iidem* femær.
n) *iidem* ofmikils drambs ok metnadar.
o) *iidem* fyrir þeſsi dæmi.
p) *al.* ſlik til, ok nóg þer til nytia.
q) CC. *Un.* forn dæmi er þo urdo.
r) *iidem* & 2 *cb.* ſidan.

l) ſiden antagen i hendes Sted en ung og fattig Pige.
m) Slavinde.
n) alt for megen Stoltheds og Ærgiærrigheds.
o) i Kraft af.
p) ere mange ſlige til, og tilſtrækkelige dig til Nytte.
q) gamle Exempler, ſom dog ſkedde.
r) ſiden.

tini Keysara, þviat Gud hafdi hann skipadann *s*) haufdingia yfir allum heimi, ok snerizt hann til *t*) rettlætis ok kristni, þegar hann feck skilning heilagrar truar. Hann hafdi gefit Éleno Drottning, modur sinni, riki fyrir austan haf i *u*) Gydinga-velldi; enn met þvi at hon hafdi þar stiorn ok forsiá, þá skildizt henni þat, at *x*) eingi mundi vera aunnur tru rett til Gudz, nema su er Gydingar haufdo. Enn þá er bref fóru þeirra á milli, Keysarans *y*) ok hennar, þá *z*) tók þeim þat kunnugt at gerazt, at *a*) grein var á tru þeirri, er *b*) hvart þeirra hafdi til Gudz. Þá baud Keysarinn sva, at Drottningin modir hans skylldi

tini Tid, thi Gud havde sat ham til s) Herre over heele Verden, og han vendede sig til t) Retfærdighed og Christendom, saasnart han fik Forstand paa den christelige Troe. Han havde givet hans Moder, Dronning Helene, Rige Østen for Havet, i Jødeland; men efterdi hun havde der Regiering og Opsyn, da lod hun sig overtale, at x) ingen anden Troe om Gud maatte være rigtig, end den Jøderne havde. Og da der ginge Skrivelser imellem dem, Keiseren og y) hende, da z) begyndte de at indsee, at der var a) Forskiæl paa den Troe, som b) hvert af dem havde om Gud. Da befalede Keiseren, at Dronningen, hans Moder, skulde komme Østen over

Constantini imperatoris, qvem Deus constituit totius orbis dominum, qviqve veræ religionis principiis initiatus ad justitiam colendam sese convertit. Hic matri suæ Helenæ Reginæ regnum in Palæstina concessit, qvæ cum aliqvamdiu ibidem regnasset, nullam esse veram, nisi qvam Judæi profitebantur, religionem credidit: literis autem inter Reginam & Imperatorem amoebeis constabat, aliqvid discriminis inter religionem Christianam & Judaicam deprehendi, qvare & Imperator jussit Reginam, matrem suam, ex oriente unacum

s) CC. *Un. add.* keysara ok.
t) *iidem* litillætis ok rettlætis.
u) *iidem* Gydingalandi.
x) *iidem* su ein mundi vera — sem Gydingar.
y) *iidem* ok Drotningar *item* sunar hennar, oc Drotningarinnar.
z) *iidem* vard þat kunnugt.
a) *iidem* ágreining. *b*) *iidem* hvarttveggia.

s) Keiser og.
t) Ydmyghed og Retfærdighed.
x) den Troe aleene maatte være den rette — som Jøderne.
y) Dronningen. || Dronningen og hendes Søn.
z) blev det bekiendt.
a) Stridighed imellem.
b) de begge.

ſkylldi koma auſtan um haf, met ſinum *c*) lærdom mönnum ok ſpekingum, ok margum adrum haufdingium, ok ſkylldi fundar þeirra vera i Rómaborg, ok láta þar rannſaka ſannindi heilagrar truar. Enn þá er Drottningin kom þar, med *d*) þvi lidi, þá hafdi *e*) Keyſarinn ſamanſafnat margum biſkupum ok lærdum mönnum, met Sylveſtro páfa, ok margum ſpekingum, *f*) bædi kriſtnum ok heidnum. Enn at ſettri-ſtefno ok ſkipadu þíngi millum Keyſarans ok Drottningarinnar, þá þóttuzt þau bædi þat *g*) finna, at þar mundi verda *h*) kappſamlig þræta millum kriſtinna manna ok biſkupa, ok lærdra manna Gydinga, ok annarra *i*) ſpekinga þeirra, ſem

over Havet, med hendes c) lærde Mænd og Viiſe, og mange andre Herrer, og ſkulde de ſamles i Rom, og lade der underſøge den hellige Troes Sandheder. Men da Dronningen kom der med d) dette Følgeſkab, da havde e) Keiſeren forſamlet mange Biſkopper og lærde Mænd, tillige med Pave Sylveſter, og mange Viiſe, f) baade chriſtne og hedenſke. Men da Mødet var begyndt, og en Forſamling nedſat (for at ſkille) imellem Keiſeren og Dronningen, da ſyntes de begge g) at finde, at der vilde blive en h) hidſig Trætte mellem de chriſtne Mænd og Biſkopper, og Jødernes lærde Mænd, ſamt de andre i) Viiſe, der havde fulgt Dronningen Øſten fra, i det at hver Part vilde fremføre

unacum viris doctis, ſapientibus & magnatibus, qui huic parebant, Romam venire, ubi veritates ſacroſanctæ fidei examinarentur, conciliumqve haberetur: Imperator qvoqve ex altera parte comparebat, unacum Sylveſtro Pontifice, multis epiſcopis & doctis viris, tum chriſtianis tum gentilibus, qvos acciverat. Conventu autem habitó ventilatisqve utriusqve ſectæ dogmatibus Imperator & Regina prævidebant, lites calide inter ſacrorum antiſtites Chriſtianos, & inter doctos Judæos & ſophiſtas, qvi cum Regina ex oriente adfuerunt,

c) *CC. Un.* lærdoms-mönnum.
d) *iidem* ſinu.
e) *iidem* Konguſin ſamanſankat.
f) *iidem* hvartveggia.
g) *iidem & 3 cb.* áfinna Keyſari ok Drotning.
h) *iidem* hin meſta deila.
i) *iidem* höfdingia.

c) Lærere og viiſe Mænd.
d) hendes.
e) Kongen ſammenſøgt.
f) ſaavel — ſom.
g) Keiſeren og Dronningen at erfare.
h) den allerſtørſte (hæſtigſte).
i) Herrer.

sem Drottningunni fylgdu austan, met þvi at hvarirtveggia mundu framdraga athugasamlig dæmi af sínum bókum, *k*) móti audrum, til sanninda ok stadfestu síns frodleiks ok heilagrar truar; þá sá þau þat *l*) til vissu, at *m*) þess mætti eigi imissa á þeirri stefnu, at rettlátir domarar væro teknir ok yfirskipadir, *n*) þeir er met hófi ok skynsemi, ok sannsyni, dæmdi aull þau mál, er þar yrdo framborin af hverratveggia hendi.

Enn fyrir þvi at Keysarinn var giætzlomadr heilagrar kristni, met pafanum ok kristnum biskupum, enn Drottningin var *o*) hlíf ok skiolldur Gydinga-truar; þá syndezt þeim bádum, at þat væri eigi fallit, at leida þau i þá freistni, at þau væri dómarar yfir þessarri þrætu; ok letu þau fyrir

føre udsøgte Grunde af sine Bøger, imod den anden, til sin Lærdoms og hellige Troes Beviis og Stadfæstelse; de l) saae da i Sandhed, at det ei kunde undværes paa dette Møde, at der bleve antagne og føresatte retfærdige Dommere, n) som, med Lemfældighed og Forstand, og Billighed, kunde paakiende alle de Sager, som der kunde blive fremførte paa begge Sider.

Men fordi Keiseren var den hellige Christenheds Beskytter, tilligemed Paven og de christne Biskopper, men Dronningen var o) Beskiærmelse og Skiold for Jødernes Troe; da syntes dem begge, at det ikke var tilbørligt, at føre dem i den Fristelse, at de skulde være Dommere over denne Stridighed;

fuerunt, agitandas, cum utraque litigantium pars argumenta speciosa, pro sua fide & doctrina asseveranda & stabilienda, productura esset; indeqve statuebant opus fore in hoc concilio justis arbitris, qui præsiderent, & causas utriusqve partis æqva judicii lance disceptarent.

Ast quoniam Imperator unacum Pontifice & episcopis rei Christianæ curam egit, Regina vero religionis Judaicæ præsidium & tutela exstitit, inconveniens putabant, quod suo periculo litis dirimendæ judices essent; ideoqve summa diligentia disqviri jubebant, num in

k) CC. *Un.* hverer.
l) *iidem* til viss, vist, til vist.
m) *iidem* þat. *n*) *al. add.* ok.
o) *iidem* hlifskiölldr, livilkiolldr.

l) ansaae det da som vist, sluttede da med Vished.
n) og som.
o) Beskiærmelses-Skiold.

fyrir þvi rannſaka met allri eptirleitan, millum allra ſpekinga, ef nockorir *p*) mætto þeir finnazt i *q*) þeirra fiaullda, er ſua auruggir væro at mannviti, eda at rettlæti, eda at ſannſyni, at allir þeir er þar varo komnir, mætti þeim trua til rettdæmis um þeſſa *r*) þrætu. Enn þá er allur fiaulldi var rannſakadur, þá funduzt *s*) eigi fleiri þeir menn enn tveir, er menn þordu ſer til dómara at *t*) kióſa yfir þeſſum ſtormælum; enn þeir menn varo bádir heidnir, ok varo hvarki bundnir i kriſtinna manna *u*) laug, ne i Gydinga tru. Annar þeirra het Craton*), hann var ſpekingur mikill, ok vel lærdur til alls mannvits; vin var hann ríkra manna, ok fal ſik vel þeim á hend-

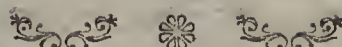
hed; og derfor lode de ranſage med al Flid, mellem alle de Viiſe, om der kunde findes p) nogle iblandt q) deres Mængde, der vare ſaa paalidelige i Indſigt, eller i Retſindighed, eller i Billighed, at alle de, ſom vare komne der, kunde troe dem til at dømme rigtig i r) denne Trætte. Men da al Mængden var bleven underſøgt, da fandtes ikke s) fleere end to ſaadanne Mænd, ſom Folk torde t) vælge ſig til Dommere over diſſe vigtige Sager; men de Mænd vare begge hedenſke, og vare hverken bundne til de Chriſtnes Lov, eller til Jødernes Troe. Den eene af dem hedde Craton, han var en ſtor Philoſoph, og velgrundet i al Lærdom; han var en Ven af ſtore Folk, og vandt deres Kiærlighed; men

in tanto hominum numero quidam deprehenderentur, qui ſapientia & juſtitia adeo pollerent, ut omnes, qui aderant, juſtam illorum ſententiam exſpectare poſſent, remqve tanti momenti dijudicandam iis committere. Facto autem examine duo tantum inventi viri gentiles, a religione Chriſtianorum æqve ac Judæorum alieni, qvos tanto negotio expediendo præficere tota diſceptantium cohors audebat. Horum alter Craton dictus, inſignis Philoſophus, & artibus qvibusqve humanioribus non mediocriter imbutus, qui viris qvidem potentioribus amicus erat, iisqve ſeſe commendavit, divitias tamen terreſtres non majores

Oo O

p) CC. *Un. add.* menn. *q*) *iidem* þeim.
r) *iidem* þeſſar þrætur.
s) *iidem* eigi meir enn tveir menn. *cb.* þeir eigi fleiri enn tveir.
t) *iidem* taka. *u*) *iidem* lögum.
*) *unus Cod. Un.* Grathon.

p) nogle Mænd.
q) i den Mængde.
r) diſſe Trætter.
s) meere end to Mænd. || ikke fleere end to af det Slags.
t) tage.

x) hendur, enn alldrei elſkadi hann meir jardlig audæfi, enn hann þurfti til klæda ok y) finnar fædzlu. Enn þo at rikismenn giæfi hanum meira enn hann þurfti, z) til klæda ok fædzlo, þá gaf hann þat allt fram á leid þeim er þurftugir varo, a) ok hann beiddu. Þat var ok hans náttura, at hann var b) fátaladur ok c) fannmælltur, ok eigi viſſu menn, at i hans munni væri lygi fundin, ok ſyndizt ſua allum, at d) makligleikur mannvits ok gódrar natturo, er hann hafdi, mætti vel kioſa hann til e) dómara yfir f) ſlík ſtormæli. Enn annar, ſá er til domara var koſinn, g) var kalladur Zenophilus at nafni; hann var einn rikur hertogi ok ágetr; enn þar ſem

men aldrig elſkede han meer denne Verdens Riigdom, end han behøvede til hans Klæder og y) Føde. Og om end ſtore Folk gave ham meere, end han behøvede z) til Klæder og Føde, da gav han alt det a) bort igien til dem, ſom vare trængende, og bade ham om noget. Det var og hans Egenſkab, at han var kun b) lidet talende, men ſanddrue, ſaa at Folk ikke vidſte, at der var funden Løgn i hans Mund, hvorfor alle ſyntes, at den Fortieneſte af Viisdom og gode Sindsgaver, ſom han beſad, maatte vel giøre ham værdig til e) Dommer over f) ſaa vigtige Sager. Den anden, ſom blev udvalgt til Dommer, g) blev kaldet med det Navn Zenophilus; han var en mægtig og ypperlig Hertug; men hvor

majores dilexit, quam quæ victui & amictui ſervirent, ideoque quod his impenſis ſuperfuit pauperibus eum petentibus impertiit: natura parcus verborum & adeo verax, ut falſiloquii a nemine argui poſſet; inter omnes igitur convenit, ut ſapientiæ bonitatisque naturalis, qua admodum pollebat, merita tantum virum tantæ rei arbitrum poſcerent. Alter qui deligebatur Zenophilus erat, Dux quidam præpotens & egregius. In regione, ubi Dux erat, & regimen exercuit, inauditum fuit, illum juſtitiæ limites latum unquam digitum tran-

x) CC. *Un.* hendi. y) *iidem* neytzlu.
z) *iidem* at hafa.
a) *iidem* er afgecc hans nöyzlu, *vel*: ok af hans neyzlu geck. b) *iidem* falátr, famælltr.
c) *iidem* ſannordr, ſannſögull.
d) *iidem* makleikr. e) *iid.* at væra domari.
f) *iidem* ſliku. g) *iidem* het.

y) Ophold, Fortæring.
z) at have, bruge.
a) ſom blev tilovers fra hans Fortæring.
b) [illegible] us.
c) at være.
f) en ſaa vigtig Sag.
g) hedde.

ſem hann var hertogi ok hafdi ríkisgiætzlo, þá viſſi eingi madur dæmi til, at hann hafdi hallat rettum dómi. Hann var mikill ſnilldarmadur *h*) til mælſku, ok lærdur til alls mannvits, blídur madur i *i*) ordlagi ok lítillátur, þó at hann væri ríkur; ok ecki mattu menn þat muna, at lygi væri fundin i hans munni. Enn at koſnum *k*) þeſſum dómarum af allra manna hendi, þá ſettizt þíng kriſtinna manna ok Gydinga, ok dæmdu þeir um *l*) allar þeirra þrætur, ſua ſem þeir voru til koſnir, ok varo þar ſua fundnir ſem fyrr, at þeir haulludu *m*) hvergi rettum dómi.

Enn ek *n*) ſynda þer fyrir þvi *o*) þeſſi dæmi, at þu *p*) ſkildir hvarttveggia, lítillæti Keyſarans ok Drottningarinnar, ok rett-

hvor han var Hertug, og førde Regieringen, vidſte intet Menneſke Exempel paa, at han havde bøiet Retten. Han var en ſtor Meſter i Veltalenhed, og oplært i alle Videnſkaber, en venlig Mand i) hans Ord, og ydmyg, ſkiønt han var mægtig; Folk kunde og ikke erindre det, at der var funden Løgn i hans Mund. Men da diſſe Dommere vare k) udvalgte paa den heele Forſamlings Vegne; da blev der ſat en Ret imellem de Chriſtne og Jøderne, og dømde de da paa l) alle deres Trætter, ligeſom de vare udkaarne dertil, og bleve fundne der, ſom før, at de m) i Intet bøiede en retfærdig Dom.

Men jeg haver derfor n) viiſt dig diſſe Exempler, at du ſkulde p) lære at kiende, baade Keiſerens og Dronningens Ydmyghed og

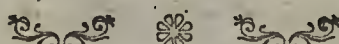
tranſiliiſſe: fuit præterea elegans & diſertus, artibus quibusvis humanioribus imbutus, dictu affabilis, &, quamvis præpotens eſſet, modeſtus admodum, nec quid, quad a veritate alienum unqvam dixiſſet, erui potuit. Hi vero judices, poſtqvam omnium ſuffragio delecti erant, Chriſtianis æque ac Judæis in concilio comparentibus, ſingulorum lites ſumma, qua prius cluebant, juſtitia dirimebant.

Hæc exempla ideo attuli, ut Imperatoris & Reginæ modeſtiam & æqvitatem intelli-

Oo O 2

h) CC. *Un.* at (ok).
i) *iidem* vidrödu.
k) *iidem*, *M.* & 2 *ch.* komnum.
l) *al.* allra manna. *m*) *al.* aldrei.
n) CC. *Un.* ſagda. *o*) *iidem* þeſſor.
p) *iidem* ſkylder ſkilia.

i) at tale med.
k) komne.
l) alle Folkes.
m) aldrig.
n) ſagt.
p) indſee, forſtaae.

rettlæti, þar sem þau voru haufdingiar yfir allum heiminum, *q*) enn þo letu þau ser sóma, at sitia undir hlydni kosinna *r*) dómara, þeirra er miklo *s*) varo minni fyrir ser, bædi at *t*) velldi ok at ríki, ok at allum adrum lutum, enn þau varo siálf. Sva skalltu ok þat merkia ok skilia, hverzo mikla sæmd þessir menn *u*) hlutu af mannviti síno ok rettlæti, þar sem þeir varo *x*) siálfir heidnir menn, ok varo þo *y*) yfirdomarar um skilning *z*) heilagrar truar ok naudsyniar alls heimsins; ok máttu nu þat þeckia, er fyrr sagda ek þer i occarri rædu, at þat skiptir miklo máli, hvat hver madr *a*) leifir dæma ok *b*) minningar

og Retfærdighed, da de vare Herrer over heele Verden, q) at de endda agtede det anstændigt for sig, at sidde under saadanne valgte r) Dommeres Lydighed, som s) vare meget ringere, baade i Magt og Eiendomme, og i alle andre Ting, end de vare selv. Ligesaa skal du og mærke og forestille dig, hvor stor Ære disse Mænd u) vandt ved deres Viisdom og Retsindighed, da de x) selv vare hedenske Mænd, og bleve dog y) Overdommere, angaaende den z) hellige Troes rette Forstand, og al Verdens Velfærd; og kandst du nu vel kiende det, som jeg sagde dig før i vor Tale, at meget beroer derpaa, hvad Exempler og b) Eftermæle hvert Menneske

telligeres, qvi, licet summi totius orbis principes essent, indignum non censebant, designatorum arbitrio se submittere judicum, ipsis potentia & aliis rebus multo inferiorum. Hinc quoque intelliges, quantum honorem ob justitiam & sapientiam suam adepti sint laudati judices, qvi, licet ethnici essent, supremi in rebus, quæ sacrosanctæ fidei dogmata totiusque mundi salutem concernebant, judices constituti sunt: & vel hinc constare tibi poterit, quod superius innui, nimirum; plurimi referre quæ quisque sui monimenta reli-

q) CC. *Un.* enda (ok) letu ser þo sama.
r) *iidem* höfdingia ok.
s) *iidem* attu minna under ser.
t) *iidem* vallde.
u) *iidem* fengu.
x) *iidem* báder.
y) *iidem* ivir allum heimi.
z) *iidem* allrar ritningar.
a) *iidem* leider til dæma.
b) 3 *ch.* mannords.

q) og lode sig dog befalde.
r) Herrers og.
s) havde langt mindre at stole paa.
u) finge.
x) begge.
y) Dommere over heele Verden.
z) heele H. Skrifts.
b) Rygte.

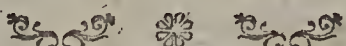
ingar eptir ſik. Joſeph var laungu fyrir *c*) Guds burd, ok keyptur met verdaurum á *d*) Egyptalandi, ſua ſem utlendſkur madr edr þræll, enn *e*) tryggleikur hans, ok gudhrædzla, ok lítillæti, líkadi ſva vel Gudi, at hann var *f*) nærſtr konginum yfirmadur allra þeirra, er *g*) þar voru fæddir á þvi landi, ok þar áttu fe ok frændur, hvart ſem varo rikir eda urikir. Margum hundrádum vetra var Joſeph ſiálfur daudur, ok er þo enn lifandi ſæmd hans, ok hvern dag *h*) getit *i*) millum allra vitra manna um allann heiminn. Vaſtes Drottning var laungu daud fyrer burd Guds, ok Aman haufdingi, ok er ſu ſkaumm *k*) enn lifandi, er þau fengu, fyrir heimſku ſína ok ofmetnat. I dag

neſke lader efter ſig. Joſeph var længe før c) Chriſti Fødſel, og kiøbt for Penge d) i Ægypten, ſom en fremmed Mand eller Træll, men hans Troefaſthed, og Gudsfrygt, og Ydmyghed, behagede Gud ſaa vel, at han blev, næſt Kongen, Overmand over alle dem, ſom g) der vare fødde i det Land, og havde der Gods og Slægt, enten de vare rige eller fattige. Joſeph ſelv haver været død i mange hundrede Aar, og dog er hans Ære endnu levende, og h) bliver hver Dag erindret iblandt alle fornuftige Folk over heele Verden. Dronning Vaſthi var død længe før Chriſti Fødſel, og den Fyrſte Haman, dog er den Skiændſel endnu k) levende, ſom overgik dem, for deres Ufornuft og Stolthed. Dron-

reliquerit. Joſephus, qui multis ante natum Chriſtum ſeculis floruit, numerata pecunia velut extorre mancipium emtus erat, fides autem illius, pietas & humilitas Deo tantopere probabantur, ut poſt Regem ſummus omnium Ægypti incolarum, tum natalium ſplendore divitiisque ſuperbientium, tum opulentorum & pauperum, præfectus conſtitueretar. Multa profecto a morte Joſephi effluxerunt ſecula, vivit tamen illius honor, & a quovis ſapiente per totum terrarum orbem celebratur. Aliquot ante natum Chriſtum ſeculis Regina Vaſti & magnus ille Haman mortem oppetebant, vivit tamen eorum ignominia, quam

c) CC. *Un.* burd vars herra Jeſu Kriſtz.
d) *iidem* Egyptaland.
e) *iidem* tryggleiki. *f*) *iidem* næſt.
g) *iidem* þá varo bornir í.
h) *al. Membr.* gegnt. *i*) CC. *Un.* á medal.
k) *iidem* enn nu uppi.

c) vor Herres Jeſu Chriſti Fødſel.
d) til.
g) da.
h) er — gangbar, rygtbar, anſeet.
k) oppe ɔ: bekiendt.

I dag ber enn Hester Drottning lifandi sæmd, *l*) þá ér hon *m*) tók fyrir sitt litillæti, þar sem hon *n*) var adur hertekin ambátt til Indialands, ok var þo sidan Drottning yfir margum ríkium ok stórum, ok *o*) settizt i þat sæti, er Vastes Drottning var ur rekin.

Enn þó at þessi dæmi, er sidar gátum ver um Constantinum *p*) Keysara ok Helenu Drottningu, modur hans, væri eptir burd Guds, þá var þat þó suo fyrir laungu, at eingi madur má þat fyrir elli sakar muna, ok bera þau enn i dag skínandi sæmd. Craton ok Zenophilus; þó at þeir seo daudir siálfir, þá ero þeir þó virdir, fyrir rettlæti sitt ok mannvit, þar sem þeir varo bádir heidnir menn, ok *q*) varo

Dronning Esther bær end i Dag l) den Ære levende, som hun fik for sin Ydmyghed, da hun n) var før en Slavinde, ført fangen til Indien, og blev dog siden Dronning, over mange og store Riger, og o) blev sat i det Sæde, som Dronning Vasthi blev fordreven fra.

Men skiønt disse Exempler, som vi sidst erindrede, om p) Keiser Constantinus og hans Moder, Dronning Helene, skedde efter Christi Fødsel, da skedde dette dog saa længe siden, at intet Menneske kan erindre det, for Alders Skyld, alligevel bære de end i Dag en skinnende Ære. Craton og Zenophilus, skiønt de selv ere døde, ere dog endnu agtede høit, for deres Retfærdighed og Indsigt, da de begge vare hedenske Mænd, og q) bleve dog

qvam sibi ob imprudentiam & superbiam contraxerant. Vivit adhuc Estheræ, quam ob modestiam nacta est, gloria, nam multis regnis Regina præfuit, & locum, quo expulsa fuit Vasti, obtinuit, quamvis ante in Indias serva duceretur captiva.

Exempla veró quæ deinceps adduxi Constantini Imperatoris, & matris ejus Helenæ, (quæ, quamvis post natum Christum contigerint, remota tamen adeo sunt, ut hominum jam degentium ætatem multis antevertant annis), tum Imperatori, tum laudatæ Reginæ magnam hodieqve gloriam conciliant. Craton & Zenophilus, quamvis dudum fatis cesserint,

l) CC. *Un.* af sinu litillæti.
m) *iidem* fecc. *n*) *iidem* fór.
o) *iidem* sett. *p*) *iidem* Kong.
q) *iidem & al.* kosnir þó til dómara.

l) en levende Berømmelse af hendes Ydmyghed.
n) gik til Indien som en fangen Slavinde.
o) (satte sig) sat. p) Kong.
q) dog udvalgte til Dommere.

varo þeir þó kosnir til at vera dómarar náliga millum allra manna þeirra, r) sem voro i heiminum, ok var þeim truat af allra manna hendi, bædi kristinna manna, ok sua Gydinga, at dæma um þau laug, er hvergi þeirra hellt siálfur, ok lau þo alls heims naudsyniar vidur, ok dæmdu þó rett. Nu skalltu s) af slíku marka, at Gud hefer i hendi þann t) hiolmurvol, er hann hnegir ok víkur med hiartum u) storra haufdingia, ok x) rærir alla stiorn hugar þeirra, eptir sinum vilia, þegar er hann vill; þviat Pharao Kongur hóf Joseph til y) haufdingiaskapar yfir haufdingium allum, ok ágiætismönnum, er þar voru ádur i rík-

dog udkaarne til at være Dommere, næsten imellem alle de Mennesker, som vare i Verden, samt bleve betroede til, for alle Folkes Part, baade de Christnes, som ogsaa Jødernes, at dømme om de Love, som ingen af dem selv holdt, og hvorpaa dog al Verdens Velfærd beroede, og dømmede dog ret. Af s) sligt skal du mærke, at Gud haver i sin Haand, t) det Roer, hvormed han beier og lænker store Herrers u) Hierter, og x) bestyrer al deres Tænkemaade, efter sin Villie, saasnart han vil; thi Kong Pharao ophøiede Joseph til y) Herredom over alle Fyrster og ypperlige Mænd, som der vare tilforn i Riget; men Ahasverus z) fordrev Vasthi fra

cesserint, in magno honore sunt, ob justitiam & sapientiam; nam licet ethnici fuerint, arbitri tamen inter omnes fere mundi incolas delecti sunt, & a Christianis pariter ac Judæis illorum fidei commissum, de istiusmodi dogmatibus sententiam ferre, quæ ipsi non probarunt, & quibus totius mundi salus nitebatur, & recte tamen judicarunt. Ex antedictis etiam cognoscere potes, quod in manu Dei sit gubernaculum, quo corda hominum ad suum nutum inflectit, & quo Regum animum juxta sua decreta, quoties ipsi placet dirigit: Rex enim

r). CC. *Un.* er í varo. s) *iidem* á.
t) *iidem* hialmunvöl, jofnunarvöl, jafnvöl, jafnorvöl.
u) *iidem* hiarta storhaufdingia.
x) *iidem & al.* rekir, rækir.
y) *iidem & al.* heidurs yfir (v. höfdingiaskaps yfirhafud) allum ágætismönnum (þeim aullum agiætu (agiætuztu) mönnum), þeim er adr voro í hans ríki.

s) paa.
t) den Ligevægt, Vægtstang, Vægtskaal.
u) Hierte.
x) fører, lemper.
y) Ære over (Herredom over Hovedet paa) alle de mægtige Mænd (alle de ypperlige (ypperligste) Mænd), som vare tilforn i hans Rige.
z) jagede Vasthi bort.

i ríkinu; enn Assverus rak z) i burtu Vastes af Drottningardæmi sinu, er þar var ádur bædi rík ok storborin i þvi landi, ok setti i stadinn Ester Drottningu, uríka ok hertekna. Hann krossfesti ok Haman, ágætann haufdingia, ok gaf sídan allt hans ríki Mardochæo, er ádur hafdi verit þræll, *a*) hertekinn af ukunno landi. Enn Constantinus Keysari *b*) setti Craton ok Zenophilum i dómarasæti, *c*) tva heidna menn, ok trudi þeim, at dæma um sannindi ok um skilning heilagrar truar. Nu skalltu *d*) þadan af víst vita, at allir þessir atburdir urdu met Guds *e*) forsiá, ok leyniligum hans bodordum; enn þvi ero þessir lutir *f*) skrádir fram á leid manna

fra hendes Værdighed som Dronning, da hun dog var baade riig og af fornemme Slægt der til Lands, og satte i hendes Sted Dronning Esther, (som var) fattig og fangen. Han kaarsfæstede og Haman, en navnkundig Herre, og overgav siden al hans Myndighed til Mardochæus, som tilforn havde været en Træll, a) fangen fra et fremmed Land. Men Keiser Constantinus b) satte Craton og Zenophilum, to hedenske Mænd, i Dommer-Sæde, og betroede dem, at dømme om den hellige Troes Sandhed og rette Meening. Deraf skal du nu giøre dig den visse Slutning, at alle disse Tildrágelser ere skedde efter Guds e) Forsyn og skiulte Anordning; men derfor ere disse Ting optegnede for Efter-

enim Pharao Josephum super omnes regni primores evexit. Ahasverus Vasti præpotentem quidem & summis natalibus ortam, regali dignitate exuit, & in illius locum Estheram Reginam suffecit pauperem & captivam. Celebrem adhac principem Hamanem cruci affixit, illiusque provinciam Mardochæo, extraneo & captivo, tradidit. Constantinus denique Cratonem & Zenophilum, gentiles, tribunali judices admovit, eorumque fidei commisit, de veritatibus & interpretamentis sanctæ fidei dijudicare. Jam ex allatis persvasum tibi velim habeas

z) CC. *Un.* brott.
a) *iidem* ok sem fatækr af öllum ríkdómi, ok.
b) *iidem* skipadi.
c) *iidem* tveim heidnum mannum.
d) *iidem* þat.
e) *iidem* skipan, *minus apte* miskun.
f) *iidem* ritader.

a) og som fattig paa al Riigdom og.
b) beskikkede.
e) Beskikkelse. || Miskundhed.

manna imilium til minnis, at hellzt ſkyldo allir nema ok ſer i nyt færa aull gód ok fögur dæmi, enn g) varazt hin er verri h) ero. Nú ef þer verdur audit at verda Kóngsmadur, þá mun þu þeſsi dæmi er nu ero þer ſaugd, þviat mikill fiaulldi er annarra ſlikra dæma, þó at ver i) hafum eigi innt i þeſſari rædu; enn þó þídztu ſiálſur aull þau dæmi, er þu ſer at þer megi hellzt at k) notum verda.

tertiden, til Erindring iblandt Folk, at alle ſkulde helſt lære og føre ſig til Nytte, alle gode og ſmukke Exempler, og g) vogte ſig for hine, ſom h) ere onde. Om det altſaa bliver din Skiæbne, at blive Hofmand, da tænk paa diſſe Exempler, ſom dig ere nu ſagde, thi der er en ſtor Mængde af andre lige Exempler, ſkiønt vi ikke have i) opregnet dem i denne Tale; Iſær ſkal du af dig ſelv holde dig efter alle de Exempler, ſom du ſeer helſt at kunne blive dig til Nytte.

Gud launi ydur, Herra minn! at þer vilit gefa l) ydur til þeſs ſtund m) ok tóm, met mikilli þolinmædi, at ſuara ſua nytſamliga allum mínum ſpurningum, þviat

Gud belønne Eder, min Herre! at I ville give l) Eder Stunder og m) Tid til, med megen Taalmodighed, at beſvare ſaa nyttigen alle mine Spørsmaal; thi diſſe Taler ville

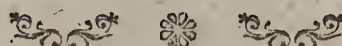
habeas omnia hæc providentia ſupremi numinis occultoqve juſſu evenire, eaqve ideo literis conſignata & ad poſteros transmiſſa, ut ſciant hi bona exempla in ſuos uſus convertere, mala vero ſugere. Unde ſi Regi tuum miniſterium addixeris, hæc exempla memoriæ inſigas, qvamvis plurima ſuperſint idgenus alia, qvæ in hoc colloqvio non attulimus: exempla vero, quæ tuis commodis potiſſimum inſervire videntur, imitare.

Deus tibi, mi Domine! gratiam referat, cum tempus & otium mihi informando impendas, meisqve qvæſtionibus, tanta patientia meoqve emolumento reſpondeas; tui qvippe

Pp P

g) CC. *Un.* firrazt hin daligho dömi.
h) *iidem* væri. i) *iidem* hafim eigi getit.
k) *iidem* nyt, nytium.
l) *iidem* mer ſtund til þeſſ.
m) *iidem* ok þolinmædi.

g) afſkye (holde ſig langt fra) de daarlige Exempler.
h) kunde være af det onde Slags.
i) erindret. l) forunde mig Tid til det.
m) Taalmodighed.

at þessar rædur munu mik leida til meiri *n*) nákvæmi-um minn athuga, enn fyrr hafda ek; þat kann ok *o*) henda, at þeir verdi enn nockorir fram á leid, *p*) er þessa frodleiks verdi áskynia, er hedan af megi enn hverttveggia nema, mannvit ok *q*) godar skilningar, eda adra *r*) góda sidu. Enn ek girnizt enn fram á leid, at spyria fleyri luta þeirra, er ek hefi *s*) mer i hug til minnar forvitni; ok vil ek þess bidia ydur, at þer látit ydur enn eigi leidazt mik at læra fram á leid; fyrir þvi at *t*) ydvart leifi dyrfir mik *u*) enn til *x*) meiri dælligleika vit ydur, at láta ecki þat

ville vist nok føre mig til en større Nøiagtighed i min Agtsomhed, end jeg havde før; Det kan og o) hænde, at der endnu fremdeles kunne blive Nogle p), der maaskee faae Smag paa denne Lærdom, som endog kunde lære heraf begge Deele, baade Viisdom og q) god Forstand, eller andre r) gode Sæder. Jeg derimod attraaer endnu fremdeles, at spørge om flere af de Ting, som jeg haver s) i Tanke til min Efterforskning; og vil jeg derfor bede Eder, at I endnu ikke lader det falde Eder kiædsommeligt, at lære mig end ydermeere; fordi t) Eders Tilladelse giver mig Mod til u) en x) endnu større Aaben-

qvippe sermones ad penitiorem, qvam olim habui, curam deducent, qvi etiam, nisi insigniter fallor, aliis erudiendis inservient, ex tuis enim responsis haurire possunt sapientiam, distinctam rerum notitiam & bonos mores. Meæ ceterum curiositati obsecutus, venia, qvam abs te impetravi, animum addente, plura sciscitari volo, ideoqve meam qvæso importunitatem patienter feras. Videre qvidem mihi videor nostrum colloqvium eo ten-

n) CC. *Un*. nærkömi, nærqvemi.
o) *iidem* vera, verda.
p) *iidem* þessa frodleiks áskynia *it*. at skynia (vilia) þessa frodleiks rædo.
q) *iidem* skilningar godra sida.
r) *iidem* dugande.
s) *iidem* haft mer til forvitnis, bidiandi.
t) *iidem* ydar blída.
u) *iidem* fram at bæra mitt hugarfar af ydrum dælleikum.
x) *iidem* þeirra dælleika.

o) skee.
p) underviiste i denne Lærdom. || til at (som ville) eftertænke (forstaae) denne viise Tale.
q) Indsigt i gode Sæder.
r) gavnlige.
s) havt til Efterspørsel for mig, bedende.
t) Eders Venlighed.
u) at fremhære mine Tanker (min Attraae), i Kraft af Eders Fortrolighed.
x) den Frihed, Fortroelighed.

þat eptir liggia, er hugur minn *y*) forvitnazt: Enn ek þickiunzt þat siá, at sua *z*) horfir þessi ræda til, at enn munu margir þeir lutir eptir vera, er þeim manni man naudsyn at vita, ok verda vel áskynia, er sæmdarmadur vill *a*) medr Kongum vera, eda adrum storhaufdingium, ok *b*) stunda ek enn til þeirrar rædo fram á leid. Enn ek vil þó nu enn at *c*) finni forvitnazt um stærri menn, helldur enn þá, er þióna skolu undir *d*) þá er ríkir ero; þviat mer skilzt þat, at þeir eru skylldir til, er þiónostumenn ero, at *e*) giæta hvarstveggia, hinna bezto

benhiertighed mod Eder, at jeg ei skal forbigaae noget af det, som mit Sind attraaer at vide. Vel synes jeg at see, at denne Tale z) haver saadan en Udsigt, som at der endnu maae staae tilbage mange af de Ting, som ere fornødne at vide og at faae vel Indsigt i, for en Mand, der vil a) være en ærværdig Mand, hos Konger eller andre store Herrer, b) hvorfor jeg endnu ydermeere finder Lyst til den Tale. Men dog vil jeg nu, for denne Gang, forespørge mig om endnu større Folk, end de ere, der skulle tiene under dem, der ere mægtige; thi jeg foresiller mig, at da de, som ere Tienere, ere forbundne til at

eo tendere, ut multa restent, quæ necessario cognoscat & probe perspiciat, qui honoratiorem apud Regem aut principes obtinere locum cupit, de quibus te ulterius disserentem libenter audirem. Nihilominus percontari volo, qualem agant vitam qui superiores sunt, quam qui potentioribus famulari tenentur: ita enim calculos subduco: quodsi ministri & famuli optimis moribus, sapientia, prudentia & vitæ integritate præditi esse debeant, prin-

Pp P 2

y) CC. *Un.* forvitnar.
z) *unus* hovir. || at þessi ræda má margaun mann frodann gera, þann sem vel verdur askynia, oc sæmdarm.
a) CC. *Un.* med Kongum heita ok vera. || vera med Kongum ok. || med Kongunum verda.
b) *al:* man ek þá ydar rædo giarnsamliga heyra.
c) CC. *Un.* at finnsakum. *d*) *iidem* þeim.
e) *idem* gera hverttveggia, inu bestu sidu, oc frodleik, oc.

z) kan oplyse mangen een, som faaer god Forstand paa den, og vil være en ærværdig.
a) hos Konger have Navn for og være || være — hos Konger og. || og blive — hos en Konge.
b) og vil jeg gierne høre samme Eders Tale.

to fida, eda fródleiks, eda mannvits, *f*) eda allrar *g*) rádvendni; þá man allmikil ſkyllda *h*) at hyggia um hina, er haufdingiarnir ſkulo *i*) yfir vera, ok allir adrir ſkulo tilþiona, at þeir ſe *k*) hvarttveggia frodir ok vitrir; ok allſkyllt man þeim *l*) at elſka *m*) alla rádvendni, þar ſem þeir eigu *n*) valld á allum adrum til *o*) ræſſingar, þeim ſem eigi ero rádvandir. Fyrir því vil ek *p*) enn þess ſpyria, mct ydru leifi, hveria ſidu *q*) Kongurinn *r*) ſiálfur ſkal hafa, þá er hanum *s*) beri vel i ſinum Kongdómi? Segit mér ſua ſkilviſliga,

at e) beſlitte dem paa begge Deele, paa de beſte Sæder, ſamt Lærdom, eller Viisdom, eller f) al Retviisħed; da maae det h) være en meget ſtor Pligt at tænke for hine, ſom ſkulle være i) Foreſatte, og alle andre ſkulle tiene under, at de ſkulle være baade oplyſte og viiſe; og iſær maae det være fornødent for dem, at elſke m) al Retviisħed, da de have Magt o) til Straf over alle andre, ſom ikke ere retviiſe. Derfor vil jeg nu ſpørge om det, med Eders Tilladelſe, hvilke Sæder r) Kongen ſelv ſkal have, ſom kunne anſtaae ham vel i hans Kongelige Værdighed? Siger

principem ergo quotquot locum tenent, aliis præſunt, & inferiorum miniſteria exigere poſſunt, eruditione pariter ſapientia & vitæ inculpatæ ſtudio præpolleant neceſſe eſt, imprimis cum alios in ſua poteſtate habeant, improbumqve poenis cogere poſſint. Hinc pace tua qværere libet, qvibus moribus ipſe Rex ornatus eſſe debeat, & qvæ illum in regali faſtigio conſtitutum vitæ ratio optime deceat? Hæc velim tam accurate exponas, ut

f) CC. *Un.* ok. *g*) *iidem* rádvændi.
h) *iidem* á þyckia.
i) *iidem* vera yfir ödrum.
k) *iidem* bæde. *l*) 1 *cb. add.* um.
m) *unus* adra.
n) CC. *Un.* vaulld, coſt.
o) *iidem & al.* epterlikingar.
p) *iidem* nu.
q) *alii addunt:* er.
r) CC. *Un.* Kongr þarf ſialfr at hafa. || hverſo Kongrinn á ſer rettilega med ſinni tign at haga, ſva at.
s) *iidem* bæri.

e) lægge ſig efter begge Deele, de beſte Sæder, og Lærdom, og.
f) og
h) ſynes at være en meget ſtor Pligt for hine.
i) Herrer over andre.
m) anden.
o) at fordre, at alle andre — ſkulle ligne (efterfølge) danne ſig efter dem.
r) en Konge ſelv behøver at have. || hvorledes Kongen ſelv bør rettelig (ſkikke) opføre ſig med ſin Høihed, ſaa at det kan.

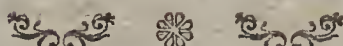
visliga, at *t*) ek megi skilia, hvat hans er skylldar sysla eda embætti, eda athæfi snimma *u*) á morgna, eda hverir lutir sídan eigu *x*) hans embætti at fylgia fram á leid á deginum, þviat hann er sua miök mykladur ok tignadur á jördu, at allir skulo sua luta ok hníga til hans, sem til Guds. Hann hefir ok sua mykit *y*) valld, at hann rædur hverz manns lifdagum, *z*) þess er i hans ríki er, sua sem hann vill, lætur þann lifa, er hann vill, enn þann *a*) drepa, er hann vill. Enn þat hefi ek *b*) seet, ef madur verdur mannzbani, at allir rádvandir menn hafa hann i styggleik sídan, sua sem heidinn mann, ok

ger mig saa tydelig, at jeg kan fatte, hvad der er hans pligtmæssige Forretning, Embede eller Opførsel, tidlig om Morgenen, eller hvilke Ting siden bør følge hans x) Embede fremdeles op ad Dagen, thi han er saa meget ophøiet og æret paa Jorden, at alle skulle bøie og holde sig til ham, ligesom til Gud. Han haver og saa stor y) Magt, at han raader for hver Mands Livstid, z) som er i hans Rige, ligesom han vil, lader den leve, som han vil, den derimod a) dræbe, som han vil. Men det haver jeg b) seet, om En bliver noget Menneskes Banemand, at alle retskafne Folk bære siden Fortrydelse mod ham, som mod en hedensk Mand, og at det, at dræbe

ut ex tuo responso intelligere queam, quænam officii cura Regi matutino tempore incumbat, & quæ functiones officium ejus comitentur per reliquum diei, cum in terra colatur & omnium obsequio & submissione numinis instar honoretur, tantoque jure gaudeat, ut cujusvis subditorum vita penes eum sit, unde aliis, si vult, vitam concedit, aliis eam pro arbitrio adimit. Observavi autem, quodsi quis alius homicidium commiserit, omnes vitæ integri eundem ceu a sacris Christianorum alienum acri odio prosequantur; grave enim

t) CC. *Un.* mer megi skiliazt.
u) *iidem* um.
x) *iidem* at fylgia hans athæfi á allum deginum (hans athæfi at fylgia fram á deginum).
y) *iidem* vælldi.
z) *iidem* þeirra sem i hans riki ero.
a) *iidem* deyia.
b) *iidem* heyrt sagt.

x) Opførsel heele Dagen igiennem (længer ud paa Dagen).
y) Myndighed.
z) af (iblandt) dem som ere.
a) døe.
b) hørt sagt (sige).

ok er *c*) þat kallat mykel fynd, at drepa mann, ok *d*) tekur fá er þat görir ftórar fkriptir, ok mykit meinlæti, ádur enn kriftnir menn ok *e*) rádvandir vili hann aptur taka i fína famneytzlo. Enn þer gátot fyrr i ydvarri rædo, at ek fkyllda *f*) fkirrazt aull manndráp, oc letot þer þat fylgia, at aull þau manndráp, er *g*) eptir Kongs bòdi væro, eda i orroftum, þá fkyllda ek þau ecki meir fordazt eda fkirrazt, enn eitthvert verk annat, þat *h*) er gott væri at giaura. Nu ef Kongurinn hefir fua mykit valld af Gudi fengit, at þau ero aull *i*) manndráp fyndlaus, er epter hans bodi ero gör, þá hugda ek þat, at

be et Menneſke, bliver kaldet en ſtor Synd, og den, ſom det giør, maae udſtaae ſtore Skrifter, og megen Fortræd, forend chriſtne og e) retſkafne Folk ville tage ham igien i deres Samfund. Paa den anden Side erindrede I tilforn i Eders Tale, at jeg ſkulde afſkye alle Manddrab, men I lagde det til, at alle de Manddrab, ſom ſkedde efter en Konges Befaling, eller i Feldtſlage, dem ſkulde jeg ikke meer holde mig fra, eller afſkye dem, end en anden ſaadan Gierning, ſom h) kunde være god at giøre. Om nu Kongen haver faaet ſaa ſtor Myndighed af Gud, at alle de i) Manddrab ere uſkyldige, ſom ſkee efter hans Bud, da ſkulde jeg tænke,

enim peccatum habetur homicidium, & qui illud committit cenfura ecclefiaftica aliisque poenis plectatur oportet, priusquam in communionem ecclefiæ & bonorum hominum focietatem aut convictum recipiatur. Superius quoque dixifti, a quibuslibet homicidiis abstinendum effe, nifi quæ in bello aut juxta Regis mandatum committuntur, a talibus enim non magis abstinendum effe, quam actionibus, quæ bonarum loco habentur. Si igitur Rex tantam a Deo accepit poteftatem, ut homicidia, quæ ipfius juffu patrantur, peccatis non accenferi debeant, utique crederem infigni fapientia, juftitia & prudentia Regis

c) CC. *Un.* kaullud. *d*) *iidem* tacr.
e) *iidem* dádvander vili taka hann aptr i fætt oc (fitt) famneyti.
f) *iidem* firrazt.
g) *iidem* mæd Kongs bodfkab væri.
h) *iidem* fem gott er, (væri).
i) *iidem* fyndalaus mandrap.

e) dydige Folk ville antage ham igien til Venſkab og (deres) Omgang.
h) var god.
i) ere ſyndeløſe Manddrab; Manddrab uden Synd.

at hann mundi *k*) allvitur eiga at vera, ok forsiáll, ok rettlátur i allu sínu athæfi, ok þarf ek fyrir því, at þer skyrit inniliga fyrir mer þessa luti, *l*) er nu hefi ek spurda af ydur, ef ydur synizt sva, at *m*) þat se eigi til heimskliga spurt, eda mer se eigi *n*) ofmykil dirfd at forvitnazt um *o*) athæfi sua stórra manna.

Ecki er *p*) þessara luta sua heimskliga spurt, at eigi *q*) má jafnvel um þat ræda, hvada iþrott Kongurinn á at hafa, i sínum Kongdomi eda *r*) medferdum, sem adrir menn, *s*) enn þat er víst hans skylldar embætti ok sysla, at nema mannvit ok fródleik; ok á hann víst at vera margfródur um aull dæmi, þau er verit hafa, at

ke, at han maatte behøve at være meget viis, og forsigtig, og retfærdig, i al hans Opførsel, og behøver jeg derfor, at I forklarer udførlig for mig disse Ting, som jeg nu haver spurgt om hos Eder, om Eder synes, at m) det ei er alt for taabeligen spurgt, eller at det ei er en alt for stor Formastelse for mig, i at efterforske saa store Folkes o) Opførsel.

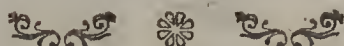
Disse p) Ting ere ikke saa taabeligen omspurgte, at der jo ligesaavel q) kan tales om det, hvilke Egenskaber en Konge bør have, i hans Regiering eller Forhold, som andre Folk, s) men det er vist hans pligtmæssige Embede og Forretning, at lære Viisdom og boglige Kunster; og bør han visselig være vel underrettet om alle de Exempler, som have

Regis actiones quaslibet ornatas esse debere: Hinc ut omnia hæc, quæ jam quæsivi, mihi reddas enucleata opus est, si tibi non videor nimium stolide interrogasse, nimiumve audax, qvi tantorum virorum munia & vitæ rationes percontari velim.

Non tantæ inscitiæ quæstionem tuam arguo, ut de artibus, quibus instructus debet esse Rex, officiisque & actionibus in Regiam Majestatem quadrantibus differere non liceat. Hoc primum officii illi incumbit ut sapientia & eruditione instructus exempla ex histo-

k) CC. *Un.* æiga allvitr at væra oc.
l) *iid.* lem.
m) *iid.* & *al.* eigi þess (þessa).
n) *iidem* ofdirfd.
o) *iidem* hagi.
p) *iidem* þessa.
q) *iidem* megi (jamvel um þat tala) þar vel um ræda.
r) *iidem* medferd.
s) *iidem* ok er þat víst.

m) ikke synes at dette er (om dette).
o) Omstændigheder.
p) dette er ikke — omspurgt.
q) er tilladt.
s) og er det.

at hann megi t) þadan ſkilning aftaka, til allrar ſtiornar, þeirrar er hann þarf at hafa i ſinum Kongdómi. Enn u) þá er þu gatz þeſs, at hann x) er miök tignadur oc micladur á jördu, ok allir y) luta til hans, ſem til Guds, þá ero þau z) þar tilgöng, at Kongurinn merkir gudliga tign; þviat hann ber nafn ſiálfs Guds, ok ſitur hann i hinu hærſta domſæti á jaurdu, ok a) er þat ſua at virda, ſem madur tigni Gud ſiálfann, þá er hann tignar Konginn, fyrir nafns þeſs ſakar, er hann hefir af Gudi. Ok ſyndi Guds Sonur b) ſiálfur til þeſs dæmi, þá er hann var c) á jaurdo, at allir eigu Kong at tigna, ok

ve været, at han ſkal kunne deraf t) ſamle ſig Indſigt til al den Regiering, ſom han behøver at føre, ſaavidt han er Konge. Men u) da du erindrede om det, at han x) er meget æret og ophøiet paa Jorden, og at alle y) bøie ſig til ham, ſom til Gud, da ere z) de Grunde dertil, at en Konge foreſtiller den guddommelige Høihed; thi han bær Guds eget Navn, og ſidder i det høieſte Dommerſæde paa Jorden, ſaa at det a) er at agte, ligeſom man ærede Gud ſelv, naar man ærer Kongen, for det Navns Skyld, ſom han haver af Gud. Guds Søn b) ſelv viſede endog Exempel paa det, da han var c) paa Jorden, at alle bør ære Kongen, og beviſe ham al

hiſtoriarum monumentis deſumta quam plurima teneat, ut illorum ope artem regnandi & rerum gerendarum peritiam addiſcat. Quod vero jura majeſtatis attinet, vi quorum omnia in regno ex arbitrio Regis ceu numinis pendent, multa adferri poſſunt argumenta, quæ evincunt Regem divinam majeſtatem referre, cum nomine ipſius Dei inſigniatur, inque ſupremo his in terris tribunali ſedeat, ideoqve ſtatuendum ipſum Deum coli, quoties Regem, ob prærogativas divinitus illi conceſſas, veneramur: ipſeque filius Dei, cum his in terris verſaretur, ſuo nobis exemplo præiit, ut omnes Regi honorem & obſeqvium præ-

t) CC. *Un.* þann (þadan af) ſkilning taka.
u) *iidem* þat. x) *iidem* væri.
y) *iidem* lyta.
z) *iidem* þau gaugn þar til (*al.* nóg til þeſſ dæmi.
a) *al.* á.
b) CC. *Un.* þælsi dömi, þá er hann var ſialfr.
c) *iidem* her á jardriki.

t) drage den — ſom han behøver.
u) det. x) var.
y) ſee hen til ham.
z) de bevægende Aarſager (der grunde nok).
a) bør agtes.
b) viſede og diſſe Exempler da han var ſelv.
c) her paa Jorderige.

ok alla hlídni hanum at veita, þviat hann baud sua Petri Postula sínum, at hann skylldi draga fiska d) af undirdiúpum vatna, ok opna þess fisks munn, er fyrstann tæki hann, ok kvad hann þar e) pening mundi finna, ok bad hann f) þann pening Keysara i skatt giallda fyrir báda þá. Nu g) skalltu á slíku marka, at hver madur, h) er á jaurdo er, er til þess skylldur, at sæma ok tigna Kongligt nafn, þat sem jardligur madur helldur af Gudi; þvi at Guds Son siálfur let ser i) sóma k) at tigna sua miök Kongligt nafn, at hann gerdi siálfan sik skattgilldann, Kongdóminum til sæmdar, ok l) þann lærisvein sinn, er hann

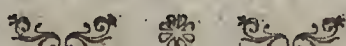
al Lydighed, thi han befalede hans Apostel Peder, at han skulde drage Fiske op af Vandenes Afgrunde, og aabne den Fisks Mund, som han først fik, og sagde, at e) han vilde finde der en Penning, og bad ham f) give denne Penning til Keiseren i Skat for dem begge. Heraf g) kandst du nu slutte, at hvert Menneske h), som er paa Jorden, er pligtig til det, at hædre og ære den Kongelige Værdighed, som et jordiskt Menneske haver af Gud; thi Guds Søn selv agtede k) anstændigt for sig, at hædre den Kongelige Værdighed saa meget, at han, Kongedømmet til Ære, giorde sig selv skatskyldig, samt den hans Discipel, som han m) satte til

præstarent; mandavit quippe Petro Apostolo suo ut ex abysso aqvarum pisces extraheret, osque primi, quem caperet, piscis aperiret, addens in piscis illius ore statera inveniri, eundemqve Cæsari solvendum. Hinc autem intelliges quemlibet mortalium debere, Majestatem regiam a Deo constitutam honorare & venerari, nam ipse Dei filius se indignum non existimavit tantum Regiæ Majestati honorem exhibere, ut etiam semet ipsum & Discipulum, quem Apostolorum choro & sacro cuilibet ordini præfecit, tributarios esse

 voluerit

d) *unus* ur undirheimum.
e) *unus* munndu pænning unnder liggia.
f) *unus* þat i skatt at giallda fyrir þá báda.
g) CC. *Un.* Nu skal i þæsso mærkia.
h) *iidem* a jördu.
i) *iidem* sama.
k) *iidem add.* þat.
l) *iidem* lærisv. sinn, þann.

e) en Penning skulde ligge derunder.
f) give det i Skat for dem begge.
g) I dette skal man nu mærke.
h) paa Jorden.
k) det.
m) beskikkede til at være.

hann skipadi *m*) haufdingia yfir allum sínum Postolum, ok allri kennimannligri tign.

Her er *n*) nu sá lutur, er *o*) þarf enn nu, sem fyrr, ydvarrar urlausnar vidur, þar *p*) mer er hann eigi all-liós fyrir augum. Þer gátot þess, er mer þyckir líklikt, at Kongurinn *q*) helldur haleitt nafn *r*) at tign ok sæmd af Gudi siálfum, enn þat má mer eigi lioft fyrir augum *s*) verda, *t*) hvi Gud *u*) gerdi sik *x*) siálfur skattgilldann jardligum Kóngi, þar sem ek *y*) hygg hann muni vera yfir allum adrum Kongum, þviat hann rædur bædi himnesku riki ok jardligu.

I þvi

til Herre over alle hans Apostler, og al præstelig Værdighed.

Her er nu en Ting, o) der endnu, som før, behøver Eders Oplosning, p) da den ikke er klar nok for mine Øine. Jeg erindrede det, som og synes mig rimeligt, at en Konge q) besidder af Gud selv et r) Navn, meget høit i Værdighed og Ære, men det kan ikke blive klart for mine Øine, t) hvorfor Gud k) selv giorde sig skatskyldig til en jordisk Konge, efterdi jeg y) tænker, at han maae være over alle andre Konger, thi han regierer baade over det himmelske og jordiske Rige.

Deraf

voluerit, & hoc pacto Regiæ Majestati dignum honorem conciliarit.

Occurrit mihi jam unum dubium tuam resolutionem exspectans, cum a me expediri nequeat. Dixisti, nimirum, quod & mihi vero perquam simile videtur, Augusto Nomine & dignitate Regem a Deo condecorari, sed non æqué liquet, quam ob caussam ipse Deus, utpote quem Regem Regum esse arbitror, cum regno cœlesti æque ac terrestri præsit, principi terreno se tributarium fecerit?

Vel

m) *unus add.* at væra. *n*) *iidem* noccor.
o) CC. *Un.* er ec þárf.
p) *iidem.* þviat mer værdr þætta æigi lioft (þar er mer verdr ecki allióst).
q) *iidem* hæfir helldur.
r) *iidem* tign og sæmd, *al.* ok tign.
s) *iidem* vera. *t*) *al.* at.
u) CC. *Un.* sialfr gerdi sic.
x) *iidem* sialfajin.
y) *iidem* hugda at hann mundi.

o) hvori jeg behøver.
p) thi dette bliver ikke klart.
q) haver.
r) meget høit Navn, Værdighed og Ære.
t) at.
x) giorde sig selv.
y) havde tænkt, at han maatte.

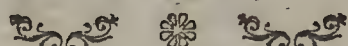
I þvi ſkalltu þat marka, at Gud ſiálfur tignadi jardligann Kongdom, at þá er hann z) ſteig af hinni hærſtu hæd a) himnanna ok til jardríkis, þa virdti hann ſik b) her ſva kominn vera met maunnum, ſem geſt, ok villdi hann ecki af jardligum Kongdomi taka, þó at hann ætti koſti, ok fylldi hann þau ord, er David hafdi mælt: *Drottinn rædur himnaríki, enn hann hefir at ſaunno gefit c) ſonum manna jardligt ok d) rádugligt ríki.* Nu e) ſkalt þu á ſlíko marka, at Gud villdi ſæma f) jardliga Konga ok Kongdóm, medan hann var á jardríki, helldur enn met nockorom frádrætti g) at ſmáttka; þvíat

Deraf ſkal du mærke det, at Gud ſelv ærede det jordiſke Kongedømme, at da han ſtigede ned fra z) Himmelens høieſte Spidſe, og til Jorderige, da anſaae han ſig at være kommen b) her blandt Menneſkene, ligeſom en Giæſt, og vilde derfor ikke tiltage ſig noget af det jordiſke Kongedømme, ſkiønt han havde Leilighed dertil, men opfyldede de Ord, ſom David havde ſagt: **Herren regierer Himmerige, men haver ſandelig givet c) Menneſkenes Sønner et jordiſkt og og mægtigt Rige.** e) Af ſligt ſkal du mærke, at Gud vilde heller ære f) jordiſke Konger og Kongedømmet, ſaalænge han var paa Jorderige, end g) forringe ſamme ved noget

Vel hinc judicare poteris, quod Regiam his in terris Majeſtatem magni fecerit ipſe Deus, nam cum ex altiſſimis cœlis in hanc terram devenit, ſe in converſatione cum hominibus hoſpitis inſtar gerebat, nec terreſtri Regum dignitati qvicqvam detractum voluit, licet occaſio daretur, ut impleret hæc olim a Davide prolata verba: Deus in cælo dominatur, filiis vero hominum regnum terreſtre & potens qvidem dedit: *hinc facile colliges, Deum, cum his in terris verſaretur, reges eorumqve Majeſtatem ornare* qvam

z) *unus* ſte af hinu bæſta heidurs riki.
a) CC. *Un.* himins, himinſins.
b) *iid.* ſva ſem geſt kominn vera, oc villdi ecki.
c) *iidem & al.* ſinum (ſumum) mönnum.
d) *unus* ráduligt.
e) *unus* Nu villdi Gud hælldur ſöma.
f) *iidem* jardligann Kong.
g) *iidem & al. M.* hafa.

z) det høieſte Æres Rige.
b) ikkun ſom en Giæſt, og vilde ikke.
c) ſine (nogle) Mænd.
e) Nu vilde Gud heller ære.
f) en jordiſk Konge.
g) beſidde ſamme, ved at tage Nogen noget fra (noget derfra).

at Gud villdi ecki þat frá jardligu ríki taka, er hann hafdi adur jardligum Kongi eda haufdingium gefit at stiórna, ok syndi Gud sik i fullri hlydni vit *h*) Keysarann. Sua skalltu ok þat marka, at *i*) sua sem Gud baud Petri Postula sínum, at rannsaka þann fyrsta fisk, er hann *k*) dró upp, ok taka þar pening ur munni hans, ok ecki villdi Gud, at Petur rannsakadi annann fisk, eda enn þridia, nema helldr hinn fyrsta; at hver madur skal *l*) i allum lutum fyrst sæma Kong ok Kongliga tign, þviat Gud siálfur kallar *m*) Konginn krist sinn, ok hver Kongur, er fulla Kongs tign *n*) ber, þá heitir hann *o*) at rettu kristur Drottins. Sua mælti ok Postoli Guds i *p*) læringu sinni,

noget Afdrag; thi Gud vilde ikke tage det fra det jordiske Rige, som han tilforn havde givet jordiske Konger eller Herrer at regiere over, men han visede sig i en fuldkommen Lydighed mod h) Keiseren. Ligeledes skal du ogsaa mærke i), at ligesom Gud bød sin Apostel Peder, at ransage den første Fisk, som han drog op, og tage der en Penning udaf hans Mund, og Gud vilde ikke, at Peder skulde ransage den anden Fisk, eller den tredie, men aleene den første; at ligesaa skal hvert Menneske l) i alle Ting først ære Kongen og den Kongelige Værdighed, thi Gud selv kalder Kongen m) sin Salvede, og enhver Konge, som n) besidder en fuldkommen Kongelig Værdighed, hedder med rette Herrens Salvede. Saa talede og en Guds Apostel

qvam imminuere maluisse: indignum qvippe judicavit Deus terrenos principes terrestri regno, qvod prius illis concesserat, privare, adeoqve perfectum obseqvium Cæsari exhibuit. Porro tibi expendendum est, qvod Deus non secundum tertiumve piscem sed primum præceperit a Petro explorandum, unde liqvet Regem ejusqve Majestatem in qvolibet casu primum coli debere; Rex qvippe a Deo Christus vocatur & qvotqvot perfecta Regis dignitate gaudent, Uncti Domini dicuntur; Apostolus qvoqve Dei in concione orətho-

h) *unus* Konginn.
i) CC. *Un.* þar (þat sæm).
k) *iidem* uppdrögi. *l*) *iidem* med.
m) *iidem* Kong vera.
n) *iidem* hefer. *o*) *iidem* med.
p) *iidem* læringom sinum.

h) Kongen.
i) at da Gud (det som Gud).
l) med.
m) at være.
n) bær, haver.
p) sine Prædikener.

sinni, þá er hann lærdi folkit til rettrar truar: *Hrædizt þer Gud ok tignit Kong ydvarn:* náliga sem hann *q*) hefdi sua at ordi kvedit, at sá hrædizt eigi Gud, er eigi veitir Kongi fulla tign.

r) Þvi á nu hver Kongur, sem þu *s*) sagdir, víst-at vera vitur ok margfródur, ok þó *t*) gódgiarn, at hanum hæfir siálfum at kunna á þvi *u*) gódann skilning, at hann er þó siálfur þión Guds, þó at hann se rignadr sua miök ok mikladr i háleitri Guds *x*) þionustu, at allir tigna ok hníga til hans, sua sem til Guds, þviat allir þióna Gudi, *y*) ok þvi helga nafni, er Kongurinn ber, enn eingi sua *z*) siálf-

Apostel i sin p) Prædiken, da han underviste Folket i den rette Troe: **Frygter Gud og ærer eders Konge:** næsten som han havde stiilet hans Ord saaledes, at den ikke frygtede Gud, som ikke beviisede Kongen fuldkommen Ære.

r) Derfor bør nu hver Konge, ligesom du s) sagde, visselig at være viis og kyndig i mange Ting, og især t) veltænkende, at han bør kunne rigtig indsee det, at han selv er dog kun Guds Tiener, omendskiønt han bliver saa meget æret og ophøiet x) i denne Guds høiværdige Tieneste, at alle ære og bøie sig til ham, ligesom til Gud, thi alle tiene Gud y), og det hellige Navn, som Kongen bær, men ingen som z) ham selv. Derfor er

thodoxam auditoribus fidem inculcans, ita effatur: Veremini Deum & Regem vestrum colite: *quasi dixisset: Qui dignum Regi honorem non exhibet, non reveretur Deum.*

Hinc, ut antea dixisti, convenit, ut Rex sapiens sit, multorum peritus & benevolus, probeque agnoscat se esse Dei ministrum, licet ob divinum, quod subiit, officium tantis honoribus cumuletur, cum ad eum, ceu Deum, omnes sese convertant, quotquot Deo, Majestatique, quam repræsentat Rex, divinæ, non autem privatæ Regis personæ, vene-

q) CC. *Un.* hafi. || qvædi sva at ordi.
r) *iidem* Nu á þvi. *s*) *iidem* gatzt.
t) *iidem* godviliadur. || margfrodgiarn.
u) *iidem* goda.
x) *unus* miklum ok.
y) *unus* í þvi, oc hælgu nafni.
z) CC. *Un.* ægi.

r) Nu bør derfor.
s) erindrede, giettede.
t) godhiertig velvillig. || begierlig efter mange Slags Kundskab.
x) ved Guds høiværdige Barmhiertighed og Tieneste. y) deri.
z) ikke hans egen Person.

siálfum hanum. Fyrir þvi er þat upphaf i Kongsins nátturo, at allir eigu at bera af hanum ógn mykla ok hrædzlo, sua at eingi se fyrir utan aga *a*), sá er hann heyrir nefndann. Enn hann *b*) siálfur á at syna sik lítillátann oc blídann allum gódum mönnum, at eingi *c*) hafi sua mikla ógn af hanum, at hann *d*) bleydizt at bera aull naudsynia-mál sín fram fyrir Konginn, fyrir hans *e*) ríkileiks sakar.

Þetta á um nætur at vera skylldar reida eda sysla Kóngs; þegar er hann er *) saddur af svefni, at bera áhyggiu fyrir allu ríki sínu, hverzo hann skal *f*) þat sida edur skipa, sua at Gudi megi hellzt líka

er det Ophavet iblandt en Konges Egenskaber, at alle her bære en stor Frygt og Rædsel for ham, saa at ingen skal være foruden Tugt a), som hører ham nævne. Men han selv bør vise sig naadig og b) venlig mod alle gode Mænd, at ingen skal c) have saa stor Frygt for ham, at d) ham skal betages Friemodighed til, at fremføre nogen af sine magtpaaliggende Ansøgninger for Kongen, for hans e) Strængheds Skyld.

Dette bør om Natten at være en Konges pligtmæssige Forbereedelse eller Forretning, saasuart han *) er mæt af Søvne, at bære Omsorg for hans heele Rige, hvorledes han skal f) forbædre dets Sæder, eller indrette

venerabundi sese submittunt. Majestatis iccirco Regiæ, si indolem ejus spectes, proprium est, ut subditi Regem vereantur & magnopere timeant, nemoqve metus expers sit, qvi nomen Regis audiverit: ipse vero princeps facilem & modestum se bonis viris exhibeat, ne tanto pavore occupentur, ut necessitates suas ob impotentem Regis animum exponere reformident.

Incumbit porro Regi nocturno tempore, postqvam somno satiatus est, solicitam totius regni curam gerere, nec non qvomodo bonis moribus subditos adsvefaciat, qva ratione

a) *unus add.* af hanum.
b) CC. *Un.* a siálfr sic at syna lettlátann.
c) *iidem* siáe. *d*) *iidem* blygdizt.
e) *iidem* rikleiks, ríkleika, grimleiks.
*) *iidem* fullsvefta.
f) *iidem* þærs skipa eda sida, (þvi skipa ok sida) er Gudi.

a) af ham. b) ydmyg og kierlig, munter.
c) see — paa ham.
d) han skal undsee sig ved.
e) Grumheds. *) haver udsovet.
f) saaledes anordne, eller indrette Sæderne (indrette det og indføre de Sæder), at Gud helst kan finde Behag i.

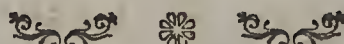
líka su hans áhyggia, er hann ber þar fyrir, ok sua ok hverzo hanum siálfum megi *g*) ríkit verda nytsamligazt til allrar hlydni vit sik; *h*) henda *i*) glaugg-liga þat hóf, hverzo strídliga hann skal hinum ríka aptur halida, at hann verdi eigi of ágiarn vit hinn fatæka, sva ok met mundángshófi *k*) fram at draga hinn *l*) fátæka, at hann görizt eigi ofdiarfur vit hinn ríka, ok þarf hann þat *m*) skynsamliga skipa ok skygna, at hver se mundángsmadur i þeirri *n*) regund, sem *o*) þá er hann iskipádur: Þat þarf hann ok vandliga at huglèida vit siálfann sik, ef hann þarf refsingar vit þá, er eigi vilia

rette det, at den hans Omsorg, som han bær for samme, skal helst kunne behage Gud, ligesaa og, hvorledes g) Riget skal kunne blive ham selv nyttigst, til al Lydighed mod ham; videre, at h) træffe i) nøie den Middelvei, hvor stærk han skal holde den Riige tilbage, at han ei skal blive alt for meget begiærlig imod den Fattige, saa og at fremdrage den Fattige med Maade, at han ei skal blive for dristig mod den Rige, hvorfor han og behøver m) skiønsommeligen at betænke og anordne det, at enhver skal holde sig maadelig i den Stand, som o) han da er sat i. Det behøver han og nøie at eftertænke hos sig selv, om han behøver Straf imod dem, der

tione regnum administret, & quomodo divinæ voluntati graves regni curas optime probet, meditari: diligenter adhæc pensitet quale adhibendum sit temperamentum in potentioribus coërcendis ne pauperibus vim injustam inferant, pauperumque rebus moderate promovendis, ne nimia in potentiores insolentia utantur: ideoque sapientes curet ut quilibet intra ordinis sui limites decenter coarctetur. Si quis mandatis Dei non obsecutus poenam commereatur, officii sui partes solerter observet Rex, caveatque nimiam hinc indulgentiam

g) CC. *Un.* má með ríkit.
h) *iidem* vanda vel þat hóf.
i) *iidem* glöggþæckliga.
k) *plurimi* framdraghe.
l) CC. *Un.* fatökia.
m) *iidem* sannyndasamlega at.
n) *iidem* tighund.
o) *iidem* hann er tilskipadr.

g) det kan blive ham selv nyttigst med Riget ɔ: at behandle Riget.
h) passe vel den Maade.
i) som i Følge en tydelig Kundskab.
m) efter Sandhed.
o) han er beskikket til.

vilia þvi *p*) una, er Gud hefir *q*) þó tilſkipada, at hann ſe i ſinni reſſing hvargi ſua blaudur, at fyrir ofmykillar hans bleydi ſakar ſkyli hverium dælt þykia, at brióta þat er ſtanda á eptir rettri ſkipan. Eigi ſe hann ok ſua ſtrídur i *r*) ſinni ſkipan ok reſſingu, at Gudi virdizt ſua, *s*) eda ſannſynum mannum, at hann reſſi meir fyrir grimmleiks ſakar enn *t*) rettinda. Nu þarf fyrir þvi Kongurinn þeſsa luti ok marga adra at hugleida um nætur, þegar hann er *u*) fullſvefnta, *x*) at þá koma færri lutir á uvarann hann *y*) um daginn, *z*) þegar er lands-naudſyniar verda fyrir *a*) hanum kiærdar.

Her

der ikke ville p) neies med det, ſom Gud haver q) beſkikket dem til, at han hverken ſkal blive ſaa lemfældig i hans Straf, at enhver, for hans alt for ſtore Lemfældigheds Skyld, ſkal agte det ſikkert nok, at overtræde det ſom bør ſtaae ved Magt, efter retmæsſig Anordning. Han ſkal ei heller være ſaa ſtræng i hans r) Befaling og Straf, at Gud, s) eller retſindige Folk, ſkulle agte det, ſom at han ſtraffer meer for Grumheds, end for t) Retfærdigheds Skyld. Nu behøver derfor en Konge at overlægge diſſe og mange andre Ting om Natten, naar han haver udſovet, x) at da komme des færre Ting uforvarendes paa ham om Dagen, naar z) Landets Fornødenheder blive a) ham foreſtilte.

Her

gentiam & favorem, quibus maleferiati ad leges violandas inducantur, nimiamqve illinc ſeveritatem, quæ Dei & æqvorum judicio crudelitatem magis quam juſtitiam ſpirare videtur. Hæc itaque, multaqve alia Rex nocturno ſomno ſatiatus expendere debet, & tum pauciſſima illi per diem ſupervenient regni negotia, qvæ non penſitaverit, antequam ad eum deferuntur.

Locum

p) CC. *Un.* blita, vidhlíta *al.* hlyda.
q) *iidem & al.* ſkipat, tilſkipat.
r) *iidem* ſinum ræſſingum.
s) *iidem* ok godum. *t*) *iidem* rettindi.
u) *iidem* fullſvefta, fullſvepta, fullſöſti.
x) *iidem* ſva at, (ok at, ok þvi at) þá komi.
y) *iidem* á. *z*) *iidem* þann tíma er.
a) *iidem* hann hornar.

p) adlyde det.
q) befalet, anordnet.
r) Straffe. s) og gode.
t) for Grumheds Skyld, end for Ret.
x) ſaa at, paa det at (ogſaa paa det at) deſto færre Ting ſkulle komme.
z) paa den Tid naar.
a) frembragte for ham.

Her þyki mer at þvi koma, ſem fyrr *b*) mæltut þer i ydvarri rædu, at hvarttveggia man *c*) vidþurfa, mikit hof ok þó ſannſyni, ef Kongurinn ſkal á þvi hitta mundangshóf, at hann ſe i reſſingum hvarki ofſtrídur ne ofblaudur; ok vil ek nu þeſs ſpyria, ef þau ero nockor dæmi, er hann megi *d*) af þeim marka ok taka vyſindi til þeſsa hófs, met þvi oc at þer gátud þeſs, at Kongur hver ætti *e*) allfródur at vera um aull þau dæmi, er til *f*) væro?

g) Enn get ek þeſs, ſem fyrr, at eingi madur ætti at vera margfródari eda vitrari um alla luti, enn Kongurinn, þvi þat er ſiálfs hans naudſyn mykil, ok ſua alls

Her ſynes mig det viſer ſig, ſom I b) ſagde før i Eders Tale, at c) der maae behøves begge Deele, en ſtor Beſkedenhed, og iſær Retſindighed, om en Konge ſkal træffe Middelveien i det, at han, i at ſtraffe, hverken ſkal være for ſtræng eller for lemfældig; derfor vil jeg nu ſpørge om det, om der ere nogle ſaadanne Exempler, af hvilke han kan anmærke og hente ſig d) Indſigt til denne Maade, efterdi I erindrede det, at enhver Konge burde være e) underviiſt om alle de Exempler, ſom vare til?

Jeg erindrer det endnu, ſom g) før, at intet Menneſke burde være kyndigere eller klogere paa alle Ting end en Konge, thi det er en ſtor Fornødenhed, baade for ham ſelv, og

Locum jam habere fateor, quæ ſuperius attuliſti, nimirum temperantia & æquitate plurimum opus eſſe, ſi Rex juſtum modum in poenis irrogandis tum lenitatis tum ſeveritatis velit ſervare; ideoqve ſcire velim exempla, quibus conſtat qvale temperamentum hic adhibendum ſit; dixiſti quippe Regem quam plurimorum exemplorum gnariſſimum eſſe debere.

Nemo (nec veritatem tanti momenti repetere piget) diffuſiore omnium rerum ſcientia debet inſtructior eſſe Rege, hoc enim ipſius & ſubjectæ plebis utilitas exigit, nam exem-

b) CC. *Un.* gatot.
c) *iidem* til þurfa.
d) *iidem* ſidvænndi taca af þeim.
e) *iidem* vitur.
f) *iidem* væri.
g) *iidem* þæſs get ec ænn ſem þá.

b) erindrede.
c) hertil.
d) Viisdom, Beſkedenhed, efter ordet Sædelighed.
e) viis.
g) da.

alls fólksins *h*), er undir hanum er. Enn sá er allfródur er um *i*) dæmin, þá munu hanum allfáir þeir lutir *k*) til handa berazt, *l*) at hann man eigi dæmi tilfinna. Enn þessi dæmi varo *m*) árla skiput, *n*) er hver Kongur á ser opt fyrir augum at hafa, ok þadan af þau maurk *o*) henda, hverso hann skal sinu ríki stiórna.

Þá er Gud hafdi skapat *p*) allann heim, ok skryddan hann allann hvarttveggia met grausum ok *q*) adru blómi, sua ok *r*) met kvikindum ok fuglum, þá skipadi hann ok *s*) tveimur mannum til, karlmanni ok kono, at giæta allra þessara luta, ok leiddi

og for det heele Folk, som staaer under ham. Men den som er tilstrækkelig underviist om i) Exemplerne, k) ham ville vist nok ikkun forekomme faa Ting, l) at han jo skal finde Exempel derpaa. Men disse ere de Exempler, som vare beskikkede m) af Begyndelsen, og som enhver Konge bør n) ofte at have sig for Øine, og o) trække deraf de Anmærkninger, hvorefter han skal regiere hans Riige.

Da Gud havde skabt den heele Verden, og beprydet den ganske baade med Græs og q) andre Urter, saa og med Dyr r) og Fugle, da satte han og to Mennesker, en Mand og en Kone, til at passe paa alle disse Ting, og førde dem begge, Adam og Eva, op paa det

exemplorum valde perito vix in vita occurret negotium, cujus exemplum non habeat. Sequentia vero longo abhinc tempore contigerunt, quæ quibuslibet Regibus in republica administranda, cynosuræ ad instar, potissimum inservire possunt.

Postquam Deus totum terrarum orbem creasset, illumque herbis, floribus, animalibus & avibus ornasset, duos homines, marem & fæminam huic rerum Universitati præ-

h) *alii add.* þess. *i*) CC. *Un.* dæmi.
k) *iidem* manninum til handa bera (til handa berazt mönnum).
l) *iidem* er hann má ægigi.
m) *iidem* snemma skipat.
n) *al.* at Kongrinn hver á sva opt.
o) CC. *Un.* at taka. *p*) *iidem* skapadann.
q) *iidem* adrum blóma.
r) *iidem* mædr kyckvændum (*hic & semper*) eda. — *s*) *iidem* tveim.

i) Exempler.
k) Men et Menneske som er (Mennesker som ere) tilstr. und. &c. ham (dem.
l) som han ikke kan.
m) tidlig, betimelig.
n) saa.
o) at drage.
q) andre Blomster, anden Flor.
r) eller.

leiddi hann þau bædi, Adam ok Evu, yfir *t*) hæd Paradísar, ok sýndi þeim alla *u*) þessa luti, fugla, ok aull kvikindi, ok blomstur, ok alla fegurd *x*) Paradísar. Þá mælti Gud vid Adam ok Evu: "Þessa *y*) luti alla, er nu siáit *z*) þer, þá gef ek til *a*) yckar vidurlífis ok *b*) forráda, ef þit vilit hallda *c*) laugum þeim, sem nu set ek var *d*) i millum; enn þessi ero laug þau, er þit skolut hallda, ok *e*) vandliga giæta, ef þit vilit þeim giafum hallda, er nu hefi ek gefit yckur. Tre þat hit fagra, er þit *f*) siáit at stendur i midri Paradíso, met *g*) gyrniligum eplum, enn þat heitir vísenda-tre, enn alldin *h*) þat, er þat

det høieste Sted i Paradis t), og visede dem alle disse u) Ting, Fugle og alle Dyr, og Blomster, og al x) Paradises Herlighed. Da sagde Gud til Adam og Eva: "y) Alle disse Ting, som I nu seer, giver jeg til Eders a) Underholdning og Bestyrelse, om I ville holde de Love, som jeg nu sætter imellem os; men disse ere de Love, som I skulle holde, og e) nøie iagttage, om I ville beholde de Gaver, som jeg haver nu givet Eder. Det skiønne Træe, som I seer f) at staaer midt i Paradis, med g) lystelige Æbler; men det kaldes Kundskabs-Træe, men h) den Frugt, som det Træe bær, kaldes Kundskabs-Æbler: det Træe skulle I ikke røre,

præfecit, quos, postquam creaturas flores & concessæ primum sedis amoenitatem iis, in locum Paradisi editiorem translatis, ostenderat, sic affatus est: Hæc omnia, quæ jam videtis vitæ vestræ commodis inservitura, vobis dono & vestræ potestati subjicio, si non violatis constitutas a me leges, quas deligenter observetis necesse est, si donis a me concessis frui velitis. Arboris scientiæ in medio Paradisi stantis poma, quæ nomen etiam a scientia

t) CC. *Un.* hæder.
u) *unus* luti þurra.
x) CC. *Un.* i Paradíso.
y) *iidem* fegurd. *z*) *iidem* se þit.
a) *iidem* yckars || yckr til yndis ok vidurl.
b) *iidem* forræda. *c*) *iidem* logh þau.
d) *iidem* ámilli. *e*) *iidem* vanligazt.
f) *iidem* seet standa.
g) *iidem* grænligum.
h) *iidem* er tre þat ber, heita.

t) over Paradises Høie.
u) Ting paa det tørre.
x) Smukhed i Paradis.
y) al denne Skiønhed.
a) Eder til Fornøielse og Ophold.
e) idelig.
f) staae.
g) grønagtige.
h) de Frugter.

þát tre ber; *i*) heita frodleiks epli; á þvi tre skulut þit ecki taka, ok ecki *k*) eta af eplum þeim, er þat tre ber, þviat þit munut *l*) deyia, þegar er þit etit af þvi; enn allt annat, þat er nu siáit þit, þá skulu þid i leifi *) neyta, eptir *m*) yckar gyrnd." Til þessa *n*) sáttmála varo kalladar iiij. systur, gudligar meyiar, þær er heyra skylldu setning laga þessara, ok vita *o*) aull skilord þessa sáttmáls; ein þeirra het *sannendi*, enn annur *fridsemi*, enn þridia *rettvisa*, enn hin fiorda *miskun*; ok mælti Gud sva vit þessar meyiar: "Ydur byd ek um at skygna, at Adam brióti eigi laug þau, er nu ero sett *p*) ockar i millum; fylgit hanum vel ok giætit hans *q*) æ medan

tøre, og ikke æde af de Æbler, som det Træe bær, thi I skulle l) døe, naar I æder af det; men alt det andet, som I nu seer, skulle I frit *) æde, efter Eders Lyst." Til dette Fordrag bleve kaldte fire Søstre, guddommelige Jomfruer, som skulde høre denne Lovs Forkyndelse, og være Vidner til alle Vilkaar i dette Fordrag; den første af dem hedde **Sandhed**, den anden **Fredsomhed**, den tredie **Retviished**, men den fierde **Miskundhed**; og sagde Gud da til disse Jomfruer: "Eder befaler jeg at see til, at Adam ikke skal bryde de Love, som nu ere satte imellem os; følger ham vel, og bevarer ham q), ligesaa længe han holder disse Ting, som nu r) ere aftalte; men om han overtræder dem, da

a scientia trahunt, ne comedatis, imo, arborem ipsam ne quidem contrectetis, nam si ex fructibus arboris hujus comederitis, illico moriemini, reliqvis vero, quæ videtis, prout vestra fert libertas vesci vobis concedo. Ut huic fœderi adessent accitæ qvatuor sorores virgines divæ, veritas nimirum, pax, justitia & clementia, isti fœderis & conditionum testes, quas Deus ita alloqvebatur; Providete ne Adamus leges inter nos positas

i) CC. *Un.* þá heita þau.
k) *iidem* nöyta. || afneyta eplą þeirra.
l) *iidem & al.* þegar deyia, er þit etit.
*) CC. Un. nyta.
m) *iidem* yccrum girndum.
n) *iidem* sáttmáls. *o*) *iidem* allt.
p) *iidem* vor a milli.
q) *iidem* æ væl, a medán.

l) strax døe, naar.
*) bruge.
q) altid vel, saa længe.

an hann helldur þessa luti, er nu r) ero mæltir; enn ef hann brytur, þá skulot þer i domi sitia s) i móti hanum, medr fedur ydrum, met þvi at þer erot dætur dómarans siálfs."

At lokini rædo hvarf Gud t) fra auglyti Adams, enn Adam geck u) um, at skygna fegurd Paradisar. Enn met þvi at x) ormurinn var allum kvikindum slægri ok miuklátari, þá kom hann á þeirri stundo til Evu, konu Adams, met meyligu andliti, ok mælti vidr hana met mykilli blídu: "Sæll er bondi þinn, ok sva siálf þu, met þvi at Gud hefir gefit alla luti y) undir yckart valld, ok eigu nu aull z) kvikindi at hlída yckru a) bodi, met

da skulle I sidde i Rette mod ham, med Eders Fader, efterdi I ere Dommerens egne Døttre."

Da Talen var endt forsvandt Gud fra Adams Ansigt, men Adam gik omkring at oversee u) Paradises Yndighed. Men efterdi Slangen x) var trædskere og listigere, end noget andet Dyr, da kom han paa den Tid til Eva, Adams Kone, med en Jomfrues Ansigt, og sagde til hende med megen Venlighed: "Lyksalig er din Mand, og ligesaa du selv, efterdi Gud haver givet alle Ting y) under Eders Magt, og bør nu alle Dyr lyde Eders Bud, efterdi Adam er vor Herre,

tas violet, & dum promissis stat suis fidas illi comites & custodes vosmet ipsas adjungite: verum si sancitas leges violet, vos cum judice, Patre vestro, illum damnabitis.

His dictis Adamo Deus se non conspiciendum ad tempus præbuit, Adamus vero Paradisi lustrans amœnitatem huc illuc obambulavit; quod cum observaret serpens, omnium animalium callidissimus, ad Evam Adami uxorem virginea facie pervenit, hisque verborum lenociniis eam aggressus: maritus, inquit, tuus, tuque ipsa beati estis, cum vestro imperio omnia Deus subjecerit, vestrisque mandatis animalia quæcunque obedire

r) CC. Un. varo.
s) *iidem* mot, móti.
t) *iidem* af. u) *iidem* at skynia um alla.
x) *iidem* ormur er. y) *iidem* i.
z) *unus* kykvenndi.
a) CC. Un. bodordi.

r) bleve.
u) al:
x) er.
y) i Eders Vold.

met þvi at Adam *b*) er var lavardur, enn þu ert var lafdi; ok vil ek nu þess spyria þik, hvart Gud hefir nockorn lut undantekit yckrum *c*) forrædum, þann er á jaurdo er, eda skulo þit *d*) allra luta neyta, sem þit vilit, fyrir utan *e*) nockora vidursynd." Eva svaradi: "Alla luti þá, er Gud skapadi á jaurdo, þá gaf hann i *f*) ockar forrædi, *g*) nema tre þat, er stendr i midri Paradisi, af þvi *h*) baud hann ockur ecki neyta, ok sagdi at vid mundum deyia, ef vid *i*) ætum þat af.", Enn mælti ormurinn vit Evo: "Oho! lafdi min, hann villdi ecki, at þit værit sua fród, at þit vissit bædi gott ok illt, þvi at hann siálfur veit *k*) allann skilning milli illra luta ok gódra,

Herre, men du est vor Frue; og vil jeg nu spørge dig, om Gud haver undtaget nogen af de Ting, som ere paa Jorden, fra Eders Herredømme, eller om I skulle nyde alle Ting, som I ville, uden e) nogen Betænkning." Eva svarede: "Alle de Ting, som Gud skabte paa Jorden, overgav han under vort Herredømme, uden det Træe, som staaer midt i Paradis, af det h) bød han at vi skulde ikke æde, og sagde at vi skulde døe, om vi i) aade deraf." Slangen sagde derpaa til Eva: "Oho! min Frue, han vilde ikke, at I skulde være saa kloge, at I skulde vide baade godt og ondt, thi han selv veed eene al Forskiæl paa onde og gode Ting, men I vide ikke uden aleene gode Ting; men

obedire debeant, adeo ut maritus tuus meus sit Dominus, tuque mea Domina; interim quærere liceat, num aliquid Deus vestro imperio subtraxit, & nonne vobis integrum est, citra ullam præcautelam ex qualibet re pro arbitrio comedere? Cui Eva: Quæcunque Deus in terra produxit nostro imperio subjecit, præter arborem in medio Paradiso existentem, ex qua comedere nos vetuit, alioqvin nobis moriendum esse præmonens. Cui iterum serpens: Noluit Deus, o Domina! vos scire qvid bonum malumve sit, cum ipse bonorum & malorum distinctissima gaudeat cognitione, vos vero bona tantum sciatis;

b) *unus* Adamr *semper*.
c) CC. *Un.* forrádum. || yckru forrædi.
d) *iidem* alla luti. *e*) *iidem* alla vidrsyn.
f) *iidem* okkart, occor. *g*) *iidem* utan.
h) *iidem* & *al.* bad. *i*) *iidem* neytum.
k) *iidem* alla skilning millim.

e) ct holde Eder fra noget.
h) bad.
i) æde.

gódra, enn þit vitit ecki nema goda luti eina; enn þegar þit etit fródleiks-epli, þá *l*) munu þit verda Gudi lík, ok vera ecki ufrodari um illa luti, enn goda." Enn þegar ormurinn hvarf ifrá *m*) andliti Evo, þá kalladi hon *n*) Adam, bonda sinn, til sín, ok sagdi hanum alla *o*) þessa rædu. *p*) Þar nærst tok hun tvau fródleiks-epli, ok át hun annat siálf, enn annat feck hun Adam; enn þegar er þau haufdo þessi epli etit, þá óx fródleikr þeirra til illra luta, sva sem ormurinn hafdi sagt þeim; ok tóko þau þá um at *q*) skygna vauxt allra kvikinda, ok sua fugla, ok triá, ok sua um þat, hverzo siálf þau varu *r*) skaupot, *s*) ok mælti þá Adam: "*t*) Skammsamliga standum vid nöck-

men saasnart I æder Kundskabens Æbler, da l) ville I blive Gud lige, og blive ikke ukyndigere om onde Ting, end om de gode." Men da Slangen forsvandt fra Evæ Ansigt, da kaldede hun n) sin Mand Adam til sig, og sagde ham al o) denne Tale. Derpaa tog hun to Kundskabs-Æbler, og aad selv det eene, men det andet flyede hun Adam; Men saasnart de havde ædet disse Æbler, da voxede deres Kundskab om onde Ting, ligesom Slangen havde sagt dem; og begyndte de da at q) eftersee alle Dyrs, samt Fugles og Træers Skabning, saa og det, hvorledes de selv vare skabte, s) og sagde da Adam: "Vi to Ægtefolk staae skammelig nøgne, thi intet skiuler vore Lemmer; y) Haar eller

tis; ast si poma sapientiæ comeditis, Deo mox similes malorum non minus quam bonorum notitiam consequemini. Abeunte serpente maritum suum Adamum accivit, colloqviumqve, qvod cum serpente habuit, exposuit, moxqve duo sapientiæ poma decerpens alterum ipsa comedit, alterum marito suo tradidit: ast ubi poma comedissent, cognitio mali, prout serpens prædixerat, iisdem statim crevit, & cum structuram corporis cujuscunqve animalis, avium & arborum ut & sui circumspicerent, dixit Adamus: ignominiose stamus hic conjuges nudi, cum nihil membra nostra operiatur, sed reliqva animalia pili & cau-

l) CC. *Un.* munde þit væra.
m) *iidem* augliti. *n*) *al.* á.
o) CC. *Un.* þeirra. *p*) *iidem* þvi.
q) *iidem* hyggia. *r*) *unus* skapad.
s) CC. *Un.* Adamr mællti þá.
t) *iidem* skamliga.

l) kunne.
n) paa.
o) deres.
q) eftertænke.
s) Adam sagde da.

u) nöckvid hión, þviat *x*) limu ockar hylur ecki; hylur aull kvikindi *y*) hár eda *z*) hali, enn fugla *a*) hylia fiadrir, enn tre hylia kviſtir ok lauf, enn vid tvau *b*) ein ſtanddum med ſkamm-nauktum limum." Þvi nærſt tóku þau *c*) breidt lauf af vidi, ok huldu limu ſína, þá ſem þau *d*) ſkaummuduzt meſt at berir væri. Þá kom fridſemi framgángandi, ok mællti vit Adam ok Evu: "Nu hafi þit brotit *e*) laug ok ſáttmál vit Gud, ok vil ek nu ecki hallda *f*) yckur frelſi lengur i opinberri *g*) vidáttu, *h*) er fyrr haufdot þer; enn *i*) ek man hallda yckur frelſi i leyniligu fylſni, þar til er dómur

eller Hale ſkiuler alle Dyr, og Fiædre ſkiule Fuglene, men Kviſte og Blade ſkiule Træerne, men vi To b) eene ſtaae med ſkam-nøgne Lemmer." Derpaa toge de c) brede Blade af Træer, og ſkiulede dem af deres Lemmer, ſom de meeſt undſaae dem ved, at ſkulde være blotte. Da kom Fredſomheden gaaende frem, og ſagde til Adam og Eva: "Nu haver I overtraadt e) Loven og Forbundet med Gud, og vil jeg derfor nu ikke længer f) forſikkre Eder Frieheð g) paa aaben Mark, ſom I havde før; men jeg vil i) beſørge Eder Sikkerhed i et hemmeligt Skiul, indtil der falder Dom i Eders Sag; og

& cauda, aves pennæ, arbores autem rami & frondes contegant: frondem igitur arboris cujusdam majuſculam, membris, qvorum illos maxime puduit, tegendis adhibebant. Cæterum pax his peractis, miſeros conjuges Adamum & Evam ſic alloqvitur: Leges jam a Deo pridem ſancitas & fœdus cum illo ictum violaſtis, ideoqve vos, libertatis expertes prioris, in privato qvodam loco, donec judicium in veſtra cauſa latum fuerit, ſervabo,

u) CC. *Un.* hión ii nöckvinn.
x) *iidem* limi ocra hyl. *y*) *iidem* lær.
z) *un.* harj. *a*) CC. *Un.* hyl fiadrar, ænn trio.
b) *iidem* hión ſtöndum her nakin med ſkömm ok nöktum limum.
c) *iidem* ſer hvitt. *d*) *iidem* ſkamduz.
e) *iidem* laugmál Gudz ok,
f) *iidem* yckru frelſi. || *al.* yckur i frelſi.
g) 1 *ch.* vinattu.
h) CC. *Un.* ſem fyrr höfdu þit.
i) *al.* nu man ek.

y) Laar.
b) Ægtefolk ſtaae her nøgne med Bluſel og blotte Lemmer.
c) dem hvide.
e) Guds Lov, og Pagten med.
f) lade eder i Frieheð.
g) med (i) et aabenbart Venſkab.
i) nu ſkal jeg.

dómur fellur á yckart mál; ok til þess vil ek *k*) yckr frelsi hallda, at þit skolut kost eiga at *l*) hafa svaur fyrir yckur; enn þit gefit gaum at þvi siálf, at svaur yckar verdi yckur hallkvæm, ok helldur til fulltíngs enn ulids." Sannindi geck fram, ok mælti vid Adam: "Hygg þu at þvi, ef ræda þarf *m*) um mál þitt, at þu liug ecki, þvi þá em ek i vitnisburdi med þer; seig sua *n*) frá allum lutum, sem verit hafa; þviat þegar *o*) er þu lygur nockot, þá em ek þegar i vitnisburdi móti þer." Rettvísi geck fram ok mællti: "Þat er mitt rád ok skylldar-embætti, at skygna um þat, at þu verdir eigi *p*) fyrirdæmdur met *q*) raungum dómi, enn þvi

og dertil vil jeg især k) besørge Eder Sikkerhed, at I skulle have Leilighed, at l) fremføre Eders Forsvar; men det maae I selv passe, at Eders Forsvar skal kunne blive fordeelagtigt for Eder, og heller til Undskyldning end til Ulæmpe." Sandheden gik frem, og sagde til Adam: "Vær betænkt paa det, om m) der behoves at tales om din Sag, at du lyver ikke, thi da er jeg i Vidnesbyrd med dig; fortæll helier alle Ting saaledes, som de have været; thi saasnart du o) lyver noget, da er jeg strax i Vidnesbyrd mod dig." Retviisheden gik frem og sagde: "Det er mit Raad og pligtmæssige Embede, at eftersee det, at du ikke skal blive p) fordømt med en q) uretfærdig Dom, men desto

servabo, ut vestram causam libere coram judice perorare queatis; vobis autem sedulo curandum est, ut ea tantam proferatis quæ vestro potius inserviunt commodo quàm incommodo. Prodiit mox Veritas his Adamum affata: Si causa tua sit agenda cave ne quid mentiaris, nam tum tua adserta confirmabo, si vero mentiris, meum testimonium tibi contrarium erit: ingenue igitur causam tuam expone. Post hæc Justitia prodibat, & mearum partium est, inquit, curare, ne iniquo judicio condemneris; quo majoris men-

k) *al.* ok i frelsi hallda yckur.
l) CC. *Un.* svara. *m*) *qvidam* um *omitt.*
n) CC. *Un.* alla luta.
o) *iidem* þu hallar rettindum, þá ber ek vitni ímoti þer.
p) *iidem* dömdr.
q) *iidem* rángindum.

k) og holde Eder i Sikkerhed.
l) svare for Eder.
m) din Sag skal føres.
o) boier Retten, da (bær) aflægger jeg Vidne imod dig.
p) dømt.
q) Uret, Uretfærdighed.

þvi r) gagnstædiligri verd ek þer, sem þu verdur meir vit lygi kendur ok rángl æti." Myskun geck fram ok mællti vit Adam: "Líkn ok hiálp man ek s) þínu máli veita, ef þu helldur alla þessa luti vel, er systur mínar hafa lærdann þik." Enn er Adam t) vard hræddr vit Drottinn, þá fór hann at fela sik millum triánna, at hann skylldi eigi u) naktur seenn verda.

Enn at x) middags-tíma geck Gud at y) siá yfir fegurd Paradisar, ok giætzlo Adams. Enn med þvi at hann z) eigi sá Adam staddann a) á slettri vídátto, þá kalladi hann b) Adam til sín, ok spurdi hvar hann var? Adam svaradi: "Þvi fal ek

desto stridigere bliver jeg imod dig, jo meer du bliver befunden i Løgn og Uretfærdighed." Miskundheden gik frem og sagde til Adam: "Jeg skal bevise s) din Sag Naade og Hielp, om du holder vel alle disse Ting, som mine Systre have lært dig." Men da Adam t) blev bange for Herren, da gik han hen at skiule sig imellem Træerne, at han skulde ikke blive seet nøgen.

Men ved Middags Tid gik Gud hen at y) oversee Paradises Yndighed, og Adams Forvaltning. Men efterdi han z) ikke saae Adam a) paa den aabne Mark, da kaldede han b) Adam til sig, og spurgde hvor han var? Adam svarede: "Derfor skiulede jeg mig,

mendacii & injustitiæ reus es, tanto magis tibi contraria ero. Clementia denique, postqvam aderat, ad Adamum dixit: Misericordiam & auxilium quoddam tibi exhibebo, si qvæ sorores meæ te monuerunt, probe observes. Ast perterrefactus Adamus inter arbores se occultare cæpit, ne nudus conspiceretur.

Circa vero meridiem Deus amoenitatem Paradisi & hominis obedientiam lustrans adfuit, & cum in planitie Adamum non constitutum esse videret, Adamum ad se vocans, ubinam locorum esset interrogavit. Cui Adamus: ideo, Domine latebras qvæsivi, qvod nudum

r) CC. *Un.* gagnstadligri.
s) *iidem* þer veita ok þinu máli.
t) *iidem* hræddizt drottinn. || var ræddr ordinn. u) *unus* nockvid'r.
x) CC. *Un.* mids dags, middegis 1 *cb.* mundangs. y) *iidem* skygna um.
z) *iidem* hvergi. a) *iidem* í slíkri.
b) *iidem* til. || Gud hann til.

s) dig og din Sag.
t) var bleven bange.
y) eftersee.
z) ingensteds.
a) paa denne store Strækning.
b) paa Adam.

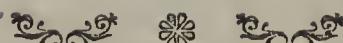
ek mik Drottinn, at ek *c*) ſkaummudunzt at verda nöckvidr *d*) fyrir þínu augliti." Gud ſvaradi hanum: "Hvadan af kunnir þu nu helldur at *e*) ſkammazt þeſs, er þu vart nöckvidr, helldur enn fyrr meir, i ockarri *f*) rædo, nema þu *g*) hafir brotit laug þau, er ek baud þer, ok etit af frodleiks-eplum þeim, ſem ek hafda *h*) þer bannat at neyta." Adam ſvaradi ſua ſem veriandi ſína ſauk: "Kona *u*) ſu er þu gaft mer, hon eggiadi mik *k*) þeſſa uráds; hefda ek einnſaman *l*) vælt um mitt rád, ok hefdir þu ecki þeſsa konu mer *m*) gefit til rádagerdar *n*) met mer, þá munda ek hafa halldit

mig, Herre! at jeg c) bluedes ved at d) komme nogen for dit Anſigt." Gud ſvarede ham: "Hvoraf kunde du nu blues ved det, e) at du varſt nøgen, meer end før, naar vi have talet ſammen, uden om du g) maae have overtraadt de Love, ſom jeg befalede dig, og ædt af de Kundſkabs-Æbler, ſom jeg havde h) forbudet dig at nyde." Adam ſvarede, ligeſom forſvarende ſin Sag: "Den i) Kone, ſom du gav mig, forførde mig til k) denne Forſeelſe; havde jeg l) aleene beſtyret mine Sager, og havde du ikke givet mig denne Kone til Raadførſel med mig, da havde jeg viſt nok holdet den foreſkrevne Lov,

nudum coram te deprehendi me puderet. Cui iterum Deus: Quam ob rationem nuditatis tuæ nunc magis te puderet, qvam pridem cum tecum loqvebar, niſi legem quam tibi promulgavi, violaveris & vetitæ arboris poma comederis. Mox Adam malæ cauſæ ceu præſidium quæſiturus, uxor, inqvit, quam dediſti mihi, ad committendum hoc facinus memet hortabatur. Si ſolus mihi relictus mei curam geſſiſſem, ſiqve uxorem, conſiliorum meorum ſociam non dediſſes, tuam utiqve legem ſervaſſem nec tua præcepta violaſſem. Tum

c) CC. *Un.* ſkamdumz, ſkaummuuzt, ſkammadizt min.
d) *iidem* væra nockvidr í.
e) *iidem* ſkammazt þín (þæſs at þu vart). || þó þu værir nakinn (naktr).
f) *iidem* vidrædu. g) *iidem* hæfir.
h) *iidem* ádr bannat þer. *i*) *iidem* þæſſi.
k) *iidem add.* til þærs.
l) *iidem* velt (2 *ch.* vielt), verit.
m) *iidem* gefna. *n*) *iidem* vid mig.

c) undſaae mig.
d) være.
e) ſkjønt.
g) haver.
h) tilforn.
i) denne.
k) den.
l) været eene om.

halldit *o*) ſkipat laugmál, ok ecki hafa brotit þín *p*) bodord." Þá mællti Gud vid Evu: "Fyrir hvi kendir þu bonda þínum, at *q*) hann ſkylldi laugbrot gera? Eva ſvaradi ſua ſem veriandi ſina ſauk: "Ormur þeſſi hinn *r*) ordſlægi, red mer þetta urád; hefdi hann ecki verit ſkapadr, eda til míns fundar *) komit, þá munda ek eigi þetta urád tekit hafa, eda ſva minn bonda eggiat hafa." Þá mællti GUD: "Met þvi at laugbrot ero nu ger, þá vil ek nu at þær *s*) meyar, er ek ſetta til giætzlo *t*) um ockart *u*) ſáttmál, ſe i domi med oſs." Þá ſvaradi ſannendi: "Þat er mitt *x*) rád ok ſkylldar-embætti at ſyna ſauk Adams, met þvi at hann leyndi met lygi,

Lov, og ikke overtraad dine Bud." Da ſagde Gud til Eva: "Hvorfor lærde du din Mand, at q) han ſkulde begaae Overtrædelſe? Eva ſvarede, ſom undſkyldende ſin Forſeelſe: "Denne r) ſledſke Slange raadede mig til denne Ulykke; havde han ikke været ſkabt, eller *) kommet mig i Tale, da havde jeg ikke grebet til dette daarlige Anſlag, eller tilſkyndet min Mand dertil." Da ſagde Gud: "Efterdi Overtrædelſen er nu ſkeet, da vil jeg nu at de s) Jomfruer, ſom jeg ſatte til Varetægt, t) i Henſigt til vort u) Forbund, ſkulle ſidde Ret med os." Da ſvarede Sandheden: "Det er x) mit Raad og pligtmæsſige Forretning, at forklare Adams Sag, efterdi han ſkiulede det med

Tum Deus ad Evam: Cur marito tuo ad legem violandam ſtimulos addidiſti? Cui Eva crimen objectum dilutura, ſerpens, inqvit, captioſo me verborum circuitu ad hoc malum pellexit: ſi idem creatus non fuiſſet, infelix ejus conſilium ſecuta non eſſem. Mox ſubjecit Deus: legibus adeo violatis, vos virgines fæderis teſtes judicio adhibebo. Ad qvæ Veritas: Crimen Adami, me judice, dilucide, cum cauſam violatæ a ſe legis falſo diſſimulet, exponendum, qvod in eo potiſſimum conſiſtit, qvod dulcia grataqve eſſent poma

o) CC. *Un*. ſkiput lög.
p) *iidem* bod.
q) *iidem* gióra lögbrot.
r) *unus* ſlægi & rád. *) kominn.
s) CC. *Un*. þer.
t) *iidem* ok (at) vita. *u*) *una cb.* ſamtal.
x) CC. *Un*. mál.

q) giøre.
r) liſtige Sl. gav mig det Raad.
*) var kommen.
s) J.
t) og til at vidne om, (og ſom vide).
u) vor Samtale, Aftale.
x) min Sag.

lygi, þvi er *y*) mest var sauk til laugbrota af hans hendi; enn þessi var sauk mest til af yckarri hendi, at eplin varu faugur, ok girnilig, ok sæt at bergia, enn þit girntuzt miök, at vera fródari enn yckur var lofat, ok drygdut þit i þessu stuld, er þit *z*) hugduzt leyniliga taka, enn *a*) ágiarnligt rán, þar sem þit tokut fyrir *b*) leyfi, enn *c*) metnadarsamligt dramb, þar sem þit villdot Gudi *) lík vera i frodleik yckrum, um þat fram, er yckur var lofat." Þá mællti Gud vid fridsemi, at hon skylldi met nockorum ordum dæmá um þetta mál; enn fridsemi svaradi á þessa leid: "Met þvi at þu *d*) settir mik til þess, at *e*) vardveita Adami frelsi til handa,

med Løgn, som var y) den største Aarsag til Overtrædelse paa hans Side. Men denne var den største Aarsag paa Eders Side, at Æblerne vare skiønne og lystelige, og søde at smage, men I attraaede alt for meget at være klogere end Eder var tilladt, og begingе I Tyverie deri, at I z) faldt paa at tage dem hemmelig, men begiærligt Ran, i det I tøge b) dem foruden Tilladelse, og endelig en overmodig Stolthed, i det I vilde *) være Gud liige i Eders Kundskab, over det, som Eder var tilladt." Da sagde Gud til Fredsomheden, at hun skulde med nogle Ord dømme om denne Sag; men Fredsomheden svarede paa denne Maade: "Efterdi du d) satte mig til at bevare e) Adam i hans Frie-

ma & appetitum commoventia, vos autem (o miselli homines!) sapientiores, quam concessum erat, evadere studebatis; adeoqve furtum commisistis malum clanculum decerpendo, rapinam avaritiæ comitem citra veniam rapiendo, insolentemqve animi elationem conando similes fieri Deo qvoad sapientiam vobis olim denegatam. Deinde Pacem monebat Deus aliqvot verbis hanc causam disceptare, cui Pax hunc in modum regessit: Cum me curatricem libertatis Adami dum leges tuas non prævaricaretur constitueres, offero me vindicem,

y) CC. *Un.* verst.
z) *iidem* þottuz *al.* hugduz — at taka.
a) *iidem* ágirniligt.
b) *iidem add.* utan — þat sem þer villdut.
c) 1 *Membr.* & *ch.* nadursamligt.
*) likiazt. *d*) CC. *Un.* sókter.
e) *iidem* geyma.

y) den værste.
z) indbildede Eder. |.| tænkede.
b) uden Till. det som I vilde.
*) blive.
d) anmodede mig om.
e) beskytte Adam.

da, medan *f*) eigi varo laugbrot gör, þá vil ek *g*) nú tilbiodazt, at vardveita hanum til handa þvi *h*) meira ufrelsi, at hann kunni þess ecki at giæta, er ádur hafdi hann mykit fengit." Þá mællti Gud vid rettvísi, at hun skylldi dæma; enn *i*) þessa leid svaradi rettvísi: "Met þvi at Adam kunni eigi at giæta frelsis þess, er fridsemi giætti til handa hanum, þá hafi hann nu fyrir þat vesaulld ok *k*) naud; enn fyrir *l*) þvi at hann forvitnadizt frodleiks til illra luta, þá þoli hann nu ok kenni illt moti gódu; enn fyrir þvi at hann villdi lykia sik siálfann Gudi i frodléik sinum, um fram leyfi, ok kendi Gudi vaulld um sinn laust ok laugbrot, met lygiligri sakarvaurn,

Frihed, saalænge f) der ikke var skeet Overtrædelse, da vil jeg nu tilbyde mig, at besørge ham des h) større Ufrihed, som han ei kunde bevare den store Frihed, han alt havde faaet." Da sagde Gud til Retviisheden, at hun skulde dømme; i) men Retviisheden svarede paa denne Maade: "Efterdi Adam ei kunde tage vare paa den Frihed, som Fredsomheden bevogtede til ham, da have han nu derfor Uselhed og k) Nød; og fordi han higede efter Kundskab om onde Ting, da bør han nu lide og erfare ondt, i Steden for det gode; men fordi han vilde giøre sig selv Gud liig i sin Kundskab, over den givne Tilladelse, og tillagde Gud Skylden for sin Last og Overtrædelse, ved en løgn-

dicem, qvæ Adamum in diminutæ adeo libertatis retineam anguſtiis, ut naturæ beneficiis qvæ cumulate acceperat, æqve poſtmodum frui non poſſit. Juſtitiam denique juſſit Deus ſententiam ferre: Cui hæc: Siqvidem Adamus propria culpa jure ſuo excidit, qvod tamen Pax illibatum ei ſervare voluit, miſeriis & calamitatibus obnoxius eſto, & quoniam cupiditate mala cognoſcendi flagrabat, loco igitur boni malá in poſterum patiatur oportet; cum denique ſcientia illi primitus denegata ipſum Deum æmulari & in Deum culpam vitii & violatæ legis ficta excuſatione transferre vellet, morte multetur; ipſi prius,

f) CC. *Un.* engi. || vger, ogör varo lögbrot.
g) *iidem* ænn. *h*) *iidem* minna frelsi.
i) *iidem* hon (enn rettvísi) svaradi á þessa.
k) *iidem* anaud.
l) *iidem* þat at hann forvitnade frodleik.

f) ingen Overtrædelse var skeet (Overtrædelsen var ugiort).
h) mindre Frihed.
i) hun (men Retfærdigheden) svarede.
k) Trældom.

vaurn, þá þoli hann fyrir þat þann dauda, er hanum var *) heitinn, ádur enn hann giördi laugbrot." Þá mællti Gud, m) at myſkun ſkyldi nockut dæma um þetta laugbort: myſkun ſvaradi medr þeſſum ordum: "Met þvi at þat er mín náttura, at leita nockorar líknar ok n) miſkunar i allum lutum, þá vil ek þeſs beidazt, at eigi ſe Adam met liknarlauſum o) domi æfinliga tyndur; p) nu met þvi at hann **) má idraſt ſíns q) uráds, medan hann lifir, þá r) ſe hanum von hialpar ok ***) líknar i dauda ſínum, s) æ medan hann orvilnazt ecki.

Þá

løgnagtig Undſkyldning, da ſkal han derfor lide den Død, ſom ham var forelagt, førend han begik Overtrædelſen." Da ſagde Gud m) at Miſkundheden ſkulde dømme noget om denne Overtrædelſe: Miſkundheden ſvarede med diſſe Ord: "Efterdi det er min Tænkemaade, at ſøge nogen Formildelſe og Naade i alle Ting, da vil jeg bede om det, at Adam ikke maae blive evindelig fordærvet ved en ubarmhiertig Dom o); men da han *) kan fortryde hans q) Daarlighed, medens han lever, at han da maae have Haab om Hielp og Barmhiertighed i hans Død, s) ſaalænge han ikke fortviler.

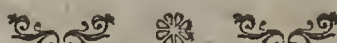
Da

prius, ſi legem transgreſſus fuerit, decreta. Clementiæ denique votum requirebat Deus, cui illa: Quoniam, inquit, ejus indolis ſum, ut lenitatem & miſericordiam in qvolibet negotio adhibendas velim, rogo igitur ne ſummo legum rigore, æternam perniciem minante, cum Adamo agatur; unde cum delicti ſui, dum in vivis eſt, poenitere qveat, auxilium & miſericordiam nollem ei in morte, modo non deſperet, ſubtrahi.

Mox

*) heitit.
m) CC. *Un.* vid miſkunn, at hon ſkylldi.
n) *iidem* vægdar.
o) CC. *Un. plurimi & 1 chart.* dauda tyndr (dæmdr).
p) *iidem* enn. **) mun.
q) *iidem* glæps.
r) *iidem* ægi (taki) hann van. ***) líknan.
s) *iidem* ef.

m) til Miſkundheden, at hun ſkulde.
o) død (dømt).
*) om han vil.
q) Forſeelſe.
s) om.

Þá var um þat rædt, ef hann ætti *t*) syni, hvart þeir *u*) skylldo giallda hans laugbrota, eda skylldo þeir nióta þeirra giafa ok odala, er Adam var utlægur frá rekinn, ok *x*) hanum haufdo gefin verit fyrir aundverdo. Rettvísi svaradi: " Herso *y*) mego synir hans, þeir er getnir verda i utlegd, nióta þeirra giafa edur odala, er hann *z*) er utlægur frá rekinn, fyrir laugbrot sín; fylgi synir hans hanum til dauda. Enn met þvi at hann skal eiga van líknar ok miskunar, ok apturkvamo til þeirra odala, er *a*) nu glatar hann, þá se synir hans met hanom aptur kalladir med nyiu sáttmáli. " Enn þá er domr var fallinn á mál Adams, ok

Da blev talt om det, i fald han fik Sønner, om de u) skulde undgielde hans Overtrædelse, eller de skulde nyde de Gaver og Herligheder, som Adam var fordreven fra, ligesom landflygtig, men som x) vare ham givne af Begyndelsen. Retfærdigheden svarede: " Hvorledes kunne hans Sønner, der blive avlede i Landflygtighed, nyde de Gaver eller Herligheder, fra hvilke han z) er udjaget, som landflygtig, formedelst hans Overtrædelse; hans Sønner følge ham til Døden. Men da han skal have Haab om Lindring og Naade, samt at komme tilbage til de Herligheder, som han a) nu taber, da blive hans Sønner kaldte tilbage tilligemed ham, ved en nye Pagt. Men da der var fal-

Mox quæstio mota de filiis, si quos habuerint, num culpa parentum iis imputari debeat, an vero in bona & sedes paternas, ex quibus jam Adamus exul relegatus erat, succedere possint? Ad quæ Justitia: Qua quæso ratione filii in exilio suscepti bonis fruentur, quibus pater suapte culpa in exilium actus privatur? morte igitur cum patre damnentur: Sed cum Adamo speranda est quædam misericordia & calamitatum lenimen, sedesque jam perditas suo olim tempore, recuperare possit, novo fœdere filii ejus in gratiam revocentur velim. Cæterum judicium postquam in causa Adami ratum factum est, sorores

t) CC. *Un.* sonu. *u*) *iidem* ætti.
x) *iid.* Gud hafde hanum gefit (gefit þeim). || hanum hafdi gefit verit.
y) *iidem* megi.
z) *iidem* var utlaghr frá giör (utlægi af giör.
a) *iidem* hann glatade (sem nu glatade hann).

u) burde.
x) Gud havde givet ham (givet dem).
z) var giort landfl.
a) forbrød.

ok allar þessar systur tóko at samþyckiazt met blido sáttmáli, sua at miskon ok *b*) sannenndi lagduzt i fadma, enn rettvísi ok fridsemi kystuzt met blídum *c*) fadmlaugum ok halsfaungum *d*).

Nu *e*) skylldi Kongurinn hver sem *f*) annarr hafa þessi dæmi opt fyrir augum ser, hverzo Gud *g*) tok her at stilla *h*) sina reidi eptir brotit laugmál vidr karl ok kono, eda hveria dómara hann hafdi met ser, at ressing hans *i*) væri eigi ofstríd fyrir líknarleysis sakar, edur ofveik fyrir refsingarleysis sakar. Nu dæmir Kongurinn ok rett allum maunnum, þegar

falden Dom i Adams Sag, da begyndte og alle disse Søstre at blive eenige med et venligt Forliig, saa at Miskundhed og Sandhed toge hverandre i Favn, men Retviished og Fredsomhed kyssedes med c) venlige Favnetag og Halsfang.

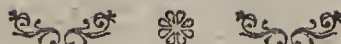
Disse Exempler e) burde nu enhver Konge ofte have for sine Øine, hvorledes, nemlig Gud bar sig ad med at stille sin Vrede mod Mand og Qvinde, h) efter Lovens Overtrædelse, eller hvilke Dommere han havde med sig, paa det at hans Straf skulde ei i) være for stræng for Ubarmhiertigheds Skyld, eller for lemfældig for Efterladenheds Skyld i at straffe. En Konge dømmer ogsaa ret

sorores illico libenter inter se consentiebant, adeo ut Clementia & Veritas mutuo sese amplecterentur, Justitia vero & Pax mutuis amplexibus inhærentes osculis invicem certarent.

Allatum jam exemplum Reges ante oculos qvam creberrime habeant, simul perpendentes, qvantum violatis legibus iræ suæ in virum & fœminam temperamentum adhibuit Deus & qvos judices adscivit, ne poena ob defectum misericordiæ nimium gravis, vel ob impunitatem justo levior evaderet. In omnes autem justa judicia exercet Rex, quando viris pariter ac

b) *al.* sannleiki.
c) CC. *Un.* blídum hálsfangum (handsölum). || blidu sattmáli ok.
d) 1 *cb.* halsfangi. *e*) CC. *Un.* skal.
f) *iidem* einn. *g*) *iidem* red.
h) *iidem* reida ɔ: reidi sinni fyrir. || brotit lögmál milli Kallz oc Kono.
i) *al.* verdi.

c) milde Halsfang (Haandtag). || venligt Forbund og.
e) bør, skal.
h) for. || sætte paa Fode den brudte Lov imellem Mand og Kone.
i) blive.

þegar hann dæmir rett karli ok kono; enn met því skal hann jafnan ihuga alla sina dóma, þá er til *k*) reffingar horfa, at hann hafi þessar systur met ser, ok geri þær *l*) samsáttar, sua at þær kyssizt ok fadmizt; ok verda þá allir hans dómar hverki *m*) offtrídir ne ofveikir. Þat þarf Kongurinn ok *n*) vandligazt at huxa ok rannsaka ok athyggia, at hann kunni vel at blanda *o*) ged þessara systra, þviat sua ber sæti þeirra til i allum dómum, at þær sitia ser *p*) bádar, annann veg i dómi, sannindi ok rettvísi, enn þær annann veg at dómi, fridsemi ok miskun. Nu *q*) skal þær jamnan sáttar gera ok samþyckar *r*) i hverium

ret imellem alle Folk, naar han dømmer Mand og Qvinde hver sin Ret; men paa den Maade skal han idelig betænke alle dem af hans Domme, som sigte til k) Straf, at han skal kunne have disse Systre med sig, og giere dem alle eenige, saa at de kunne kysses, og omfavnes; og da blive alle hans Domme hverken for m) strænge, eller for lemfældige. Det behøver og en Konge n) at eftertænke, undersøge, og agte paa det nøieste, at han skal vide vel at o) stemme disse Systres Sind, thi deres Sæde falder saaledes i alle Domme, at de sidde p) begge for sig, paa den eene Side i Retten, Sandheden og Retviisheden, men de paa den anden Side, Fredsomheden og Miskund-

ac mulieribus sua jura non denegat; quoties autem Regi ferenda est sententia qua poena irrogatur, sorores superius laudatas judicio adhibeat, curetque simul istæ sorores magno consensu in mutuos amplexus ruant, hoc enim pacto judicia nec nimiæ severitatis nec nimiæ indulgentiæ vel lenitatis postulari queunt. Regis quoque est quam diligentissime meditari, rimari & curare, ut dictarum sororum indolem rite sciat contemperare, nam in quocunque judicio hinc Veritas & Justitia illinc Pax & Clementia sedent. Jam hæ omnes,

k) CC. *Un.* reffinga. *l*) *iidem* fattar.
m) *iid.* ofliner ne offtrider || offtrider ne ofliner.
n) *iid.* vanndliga at ranzaka oc ad ath hyggia.
o) *iidem* gedi.
p) *iidem* saman i öllum domum.
q) *iidem* skalu jamnan þær sattar væra.
r) *iidem* á.

k) Straffe.
m) lemfældige eller for strange.
n) nøie at undersøge og agte paa.
o) blande, bringe til Eening.
p) sammen i alle Domme.
q) skulle de altid være eenige og samstemmende.

ium dómi; enn iduliga *s*) ber ſua til, at fridſemi ok miſkun *t*) ſkióta allum dómi undir rettvíſi ok ſannindi, ok samþyckiazt þo *u*) dómi eigi at ſidur; ſtundum er ok þat, at hver þeirra ſyſtra *x*) hefer fullann rett i dómi, eptir rettu *) tali; enn ſtundum kann ſua til at bera, at meiri *y*) luti dóms ber under fridſemi ok miſkun, ok samþyckiazt þó allar ſyſtur i dómi eigi at ſidur; þat hefer ok ſtundum hendt, at ſkipadum dómi ok ſtadfeſtum, þá hefer miſkun ok fridſemi veitta líkn **) fyrir bænarord ok idran þeſs, er þurft hefer líknir.

Nu

ſkundheden. Nu q) ſkal man altid giøre dem forliigte og eenſtemmige r) i hver Dom; men det s) hændes dog idelig, at Fredſomhed og Miſkundhed overdrage heele Dommen til Retviished og Sandhed, og blive dog u) ikke desmindre eenige i Dommen; undertiden er det og, at hver af diſſe Syſtre haver fuld Stemme i Dommen efter *) rigtig Regning; men undertiden kan det træffe ſaaledes, at en ſtørre Deel af Dommen y) tilfalder Fredſomheden og Miſkundheden, og foreenes dog alle Syſtrene alligevel om Dommen; det haver og undertiden hændet, efterat en Dom haver været afſagt og ſtadfæſtet, at Miſkundhed og Fredſomhed have beviiſt Naade, **) formedelſt dens Bøn og Fortrydelſe, ſom haver trængt til Benaadning.

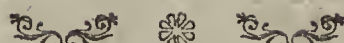
Nu

omnes, in qvavis ſententia judiciali, ad concordiam reducantur oportet; aſt non raro uſu venit, ut Pax & Clementia cauſas dijudicandas ad Juſtitiam & Veritatem deferant harum arbitrio acquieſcentes; Interdum in judicio dictæ ſorores jure ſuo pro re nata utuntur; interdum pax & Clementia præcipuas obeunt judicis partes, reliqvis in harum ſententiam euntibus: Interdum deniqve, poſtqvam ſententia lata eſt & approbata, miſericordia & pax petenti & pænitenti gratiam conciliarunt.

In

s) CC. *Un.* kann ſva til at bera.
t) *iidem* ſkytr.
u) *iidem* i, allar i.
x) *iidem* hafa. *) *iidem* máli.
y) *iidem* lutr doms víkr, velltr.
**) *iidem* til bænarordz.

r) i hver Ret.
s) kan dog idelig falde ſaaledes.
u) alle, ſamtlige.
*) i Følge Sagens ſande Beſkaffenhed.
y) tilvendes, hælder til. || kommer an paa.
**) efter.

Nu virdizt mer *z*) sua sem þetta se enn *a*) meira vandamál, enn ek hugda, fyrir þvi at þar *b*) mundi mikit vit ok skynsemi tilþurfa, at blanda suo *c*) ged þessara systra, at þær skulo jafnan samsáttar vera, ok velltur þó dómur stundum meir i annann stad, enn annann. Þviat þer gátut þess i ydvarri rædu, at stundum velltur allur dómr undir sannendi ok rettvísi, *d*) utan allrar vægdar, enn stundum velltur meiri *e*) lutur dóms undir fridsemi ok miskun. Þess gátut þer ok, at stundum hafi brigd *f*) á verit ger skipadum dómi ok stadfestum. Nu ef her væri dæmi til þessara luta, met þvi at þer sagdut til flestra luta dæmi

Nu synes mig, z) som at dette maae være en a) endnu meer vanskelig Sag, end jeg havde tænkt, fordi b) der maatte behøves stor Forstand og Skiønsomhed, til saaledes at ligne c) disse Søstres Tænkemaade, at de skulle altid blive eenige, da dog Dommen undertiden hælder meer til een Side, end til en anden. Thi I mældede det i Eders Tale, at heele Dommen undertiden tilfalder Sandheden og Retviisheden, d) uden nogen Formildelse, men undertiden tilkommer Fredsomheden og Miskundheden en større Deel af Dommen. I erindrede og, at der undertiden er bleven giort Forandring i en affagt og stadfæstet Dom. Om der nu vare Exempler paa disse Ting, efterdi I sagde,

In re admodum nodosâ versari jam nos existimo, nam magnæ credo sapientiæ & prudentiæ opus erit, si dictarum sororum indoles rite contemperari debet, præsertim cum impares in judiciis exercendis non raro partes sustineant; superius qvippe dixisti veritati & justitiæ tantum sententiam interdum esse pronunciandam, interdum Clementiam & pacem præcipuam judicis personam sustinere, latam deniqve interdum sententiam immutari. Proinde si exempla talium rerum suppetant, (dixisti nimirum plurimorum exempla

z) CC. *Un.* at enn se þetta.
a) *iidem* vandara mál. || meira vandænndamál.
b) *iidem* man mikit vit oc skynsemd (skilning) vidur. *c*) *iidem* gedi.
d) *iidem* fyrir utan allar vægder (alla vægd).
e) *iidem* luti. *f*) *iidem* verit á ger.

z) at dette.
a) vanskeligere Sag. || endnu større Vanskelighed.
b) dertil maae — Skarpsindighed.
c) jævne.
d) foruden al Skaansel.

mi meiga finna, ef *g*) at væri leitat; þá villda ek nu giarna heyra þessi dæmi, at mer *h*) verdi þetta liósara fyrir augum, ok sua ádrum þeim er *i*) heyra. Enn allra *k*) skyldazt man *l*) Kongunum vera, at vita her gód skil á, sem á allum adrum lutum, þviat þeir munu optarzt slikra luta vidþurfa.

Sua er nu mykil fyrnd *m*) at heiminum, at varla munu nu þeir *n*) lutir til kunna at falla, *o*) at eigi man dæmi til finnazt, at fyrri *p*) hafi ordit; ok munu af þvi varla þeir lutir *q*) finnazt, *r*) at eigi man fródur madur dæmi tilfinna. Enn

de, at der kunde findes Exempler paa de fleeste Ting, om g) der blev søgt efter dem; da vilde jeg nu gierne høre disse Exempler, at det kunde blive klarere, baade for mine Øine, saa og for andre, som i) høre det. Men k) allermeest maae det være en Skyldighed for l) Kongerne, at vide god Beskeed herom, som om alle andre Ting, thi de maae oftest behøve slige Ting.

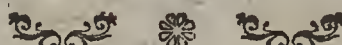
Verden er nu allerede bleven saa gammel, at der nu neppe n) skulle kunne forefalde saadanne Ting, som der jo kan findes Exempel paa, at ere skedde før, og vil derfor neppe nogen Ting kunne q) findes, som jo en kyndig Mand skal kunne finde Exempel paa.

exempla adduci posse, justa indagine adhibita) ea velim adferas, ut hæc res explicatior & clarior mihi aliisque evadat, quæ Regi (aliis tamen non exclusis) imprimis scitu necessaria erit, utpote litibus quam sæpissime dirimendis intento.

In tantum jam mundus senium vergit, ut vix eveniant, quorum exempla ex præteritis temporibus deduci neqveant, ideoqve vix existent quæ sapiens exemplis illustrare non

g) CC. *Un.* leitat væri.
h) *iidem* væri. *i*) *iidem* heyrdi.
k) *iidem* allrahellzt man Kongi skylldt vera.
l) *iidem* Kongom. *m*) *iidem* á.
n) *iidem* sliker luter kunna til at værda (til handa at bera).
o) *iidem* er eigi muni (muni).
p) *iidem* hafa.
q) *iidem* kunna til handa bera.
r) *iidem* er.

g) der blev søgt.
i) kunne høre,
k) allerhelst maae det være en Pligt for en Konge.
l) Konger.
n) skulle kunne skee, indfalde, hændes.
q) forefalde, paakomme.

Enn til *s*) þessara luta ero þau dæmi, er sua árla urdu, at ek veit eingi *t*) fyrri verit hafa, at allur domur vallt undir sannindi ok rettvísi, fyrir utan allar vægder. Þá er Lucifer Engill i *u*) himninum, vard *x*) Drottins-svikari, ok gerdi nídingsverk *y*) imóti sínum herra, þá *z*) dæmdi sannindi hann ok rettvísi met skyndiligu nidurfalli, án allrar líknsamligrar vonar. I þessum domi fellu met hanum allir hans felagar ok *a*) rádunautar. Þessi *b*) ero þau laugbrot, er Gud *c*) ressadi met vægdarlausum domi.

Nu

paa. Men paa s) disse Ting, at den heele Dom tilkom Sandheden og Retviisheden, foruden al Skaansel, ere de Exempler, der skedde saa tidlig, at jeg veed ingen at t) have været tilforn: Nemlig da Engelen Lucifer i Himmelen, blev Forræder af sin Herre, og begik Forgribelse y) imod hans Høihed, da dømde z) Sandhed og Retfærdighed ham, med et pludseligt Fald, foruden noget Haab om Medlidenhed. I denne Dom fulde med ham alle hans Staldbrødre og a) Raadgivere. Disse b) ere de Overtrædelser, hvilke Gud straffede med en uskaansom Dom.

Nu

non possit: Verum quando ad justitiam & veritatem lis juxta summum legis rigorem dirimenda pervenit, omnium quot scio vetustissimum in promptu est exemplum; nimirum, cum Lucifer, genius ille cœlestis, fraudulentam contra Dominum suum seditionem crimenque læsæ majestatis divinæ admisit, justitia & veritas eum ejusque socios & complices omni honore protinus exuendos, nulla veniæ gratiæve spe relicta judicarunt, & horum condemnationem summo juris rigore conceptam, ipse Deus ratam habuit.

Licet

s) *CC. Un.* þessa lutar.

t) *iidem* fyrr hafa ordit. *u*) *iidem* himnum.

x) *iidem* drottenssviki.

y) *iidem* mot. || gegn hærra sinum.

z) *iidem* dæmdu. || gerdi dóm rettvísi oc sannendi, med skyndiligu bragdi oc nidurfalli, an allri vægd oc líkn (on allarr líknlegar vanir.

a) *iidem* föronautar.

b) *iidem* varo þau dæmi.

c) *iidem* ræssti.

s) denne Ting.

t) at være skedde før.

y) mod sin Herre.

z) afsagde Retviished og Sandhed Dom, med en pludselig Vending og Fald, uden nogen Skaansel og Naade (uden noget naadefuldt, naaderigt Haab.

a) Følgere, Tilhængere.

b) vare de Exempler, at.

d) Nu villda ek þess bidia ydur, at þer *e*) letid ydur eigi leidazt, þó at ydur þætti spurning mín *f*) bernsklig verda ok ufródlig, su er mik fysir at spyria ydur; ok met þvi at ek skil eigi til fullz þá luti, er ek ætla 'nu eptir at spyria, þá kann þat at vera, at margir se þeir adrir, at eigi skili helldur enn ek; enn þat er um *g*) þá rædu, er þer ræddut fyrr um, at ormurinn kom til Evu, ok mællti vid hana sem madur, ok eggiadi hana at göra laugbrot; ok vil ek nu þess spyria, hvart ormurinn var sua skapadr, at *h*) hann mætti mæla, helldr enn annur kvikindi? eda mællto fleyri kvikindi i þann tíma, þó at nu seo dull *i*) dumba? eda *k*) hver sauk var

d) Nu vilde jeg bede Eder om det, at I ei e) vilde lade Eder fortryde, om Eder end kunde synes, at det Spørsmaal, som mig lyster at spørge Eder om, bliver barnagtigt og f) taabeligt; thi efterdi jeg ikke fatter tilfulde de Ting, som jeg nu agter at spørge efter, da kan det hænde, at der kunne være mange andre, som ikke fatte det, meer end jeg; men det er om g) den Sag, som I talede før om, at Slangen kom til Eva, og talede til hende som et Menneske, og tilskyndede hende, at begaae Overtrædelse; Og vil jeg nu spørge Eder om det, om Slangen var saaledes skabt, at han k) kunde tale, meer end andre Dyr? eller om fleere Dyr talede i den Tid, endskient de alle ere nu i) umælende? eller k) hvad Aarsag der

Licet puerilis quæstio mea forte videatur, quæso tamen ne ejusdem te distædeat, quoniam non perfecte intelligo, pluresqve forte æque ac ego nesciunt quæ jam interrogabo: Optarem itaqve mihi ulterius explices qva ratione serpens Evam accessit, & cum ea, hominis ad instar, colloqvebatur nec non ad violandam legem hortabatur: hinc subit quærere, num serpens ita esset creatus, ut potius qvam reliqva bruta loqvi posset, & num reliqva bruta illo tempore loqverentur, quæ hodie loqvi neqveunt, & qvod

d) CC. *Un*. þærs villda ec nu.
e) *iidem* látit.
f) *iidem* bernzleg værda oc ofdælska.
g) *iid*. orminn, er þer sagdut at kom til Ewo.
h) *iidem* mæla. || at hann mællti.
i) *iidem* dumb. *k*) *iidem* þvi ormrinn.

d) derom vilde jeg nu.
e) lader det falde Eder kiedsommeligt.
f) falder ud til alt for stor Næsviished.
g) Slangen, som I sagde at kom til Eva.
h) talede. i) dumme.
k) hvorfor Slangen vilde.

l) var til þess, at ormurinn *m*) villdi leida konuna til laugbrota?

Vid haufum miök lánga rædu i munni hafda, ok ef vid skolum glosa hana alla, þá *n*) verdur þat auki mykill lángrar rædu. Þvi þat er allvíst, at fá ord munu þau *o*) verda i ockru tali, at eigi *p*) muni þurfa at glosa; ef *q*) allvitur madur kemur til, sá er *r*) gerla kann at skilia allar þessar rædur, ok þyki mer þat *s*) sannligra, at ver takim rettann framgángs-veg *t*) upphafdrar rædo, enn ver hirdum adrum *u*) þat starf, at glosa ockrar rædur *x*), þeir er sidar heyra, ok

der var til det, at Slangen m) vilde føre Qvinden til Overtrædelse?

Vi have forehavt en meget viidtløftig Tale, og om vi skulle forklare den heel igiennem, da n) bliver det en Anledning til endnu større Viidtløftighed. Thi det er vist nok, at der ville kun o) blive saa Ord i vor Samtale, som jo p) kunde behøve at forklares, dersom dertil kommer en hofsom q) oplyst Mand, som kan r) nøie indsee alle disse Taler, og synes mig det s) beqvemmere, at vi strax tage den rette Fremgangs-Vei i den t) begyndte Tale, men gienme u) det Arbeide, at forklare vore Taler x), til andre, som siden

quodnam subesset causæ, quamobrem serpens fæminam ad peccandum seducere vellet?

Prolixum quidem exorsi sumus colloqvium, quod si totum jam explicari debet ingens prolixi sermonis erit appendix; certum qvippe pauca in nostro colloqvio occurrere, quæ explicatiora reddi non habeant opus, præsertim si sub limam revocentur a viro sapiente & superius allatorum perito: unde convenientius videtur telam orationis, unde exorsa est, porro pertexere, relicto aliis negotio nostros sermones, ubi perceperint eos & ri-

l) CC. *Un.* til var.
m) *iidem* kvaddi konona.
n) *iidem* eykr lángrar rædu.
o) *iidem* vera í occarri rædo.
p) *iidem* man *q*) *iidem* allfródr, vitr.
r) *iidem* glöggliga.
s) *iidem* sattsamligazt.
t) *iidem* upphafligrar.
u) *iidem* þat er þarf.
x) *iidem* allar þær er sidar hæfa.

m) anmodede Qvinden om.
n) fører det os paa en meget lang Tale.
o) være.
p) kunne.
q) kyndig, viis.
r) tydelig.
s) passeligst.
t) vor første.
u) saavidt det behøves, til andre.
x) alle vore Taler, som høre til det følgende.

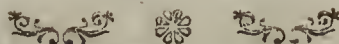
ok þat ſtarf vilia eiga met *y*) margſmugalli athygli. Enn met þvi at hver ſpurning *z*) lytur til nockorrar urlauſnar ok ſvara; þá er þat rett, at ek luki upp nockot þeſſari rædu fyrir þer, at þer verdi *a*) nockot lioſara fyrir augum, edur þeim audrum, er eigi ſkilia *b*) helldur enn þu; ok man ek þó fara um þat *c*) fám ordum, fyrir þvi at ek vil eigi vera miauk krafdur at glóſa mína rædo. Enn þar er þu ſpurdir þæſs, hvart ormur eda annur kvikindi *) varu ſkauput til máls i þann tíma, er Adam var *d*) ſkipadur giætzlomadur i Paradiſu, þá ſkalltu þat víſt vita, at eingi likamlig ſkepna var ſu, er mál *e*) var gefit, nema *f*) madurinn

ſiden høre dem, og ville giøre det Arbeide med y) grandſeende Agtſomhed. Men efterdi hvert Spørsmaal z) ſigter til nogen Opløsning og Svar, da er det tilbørligt, at jeg opløſer denne Tale noget for dig, at a) det ſkal kunne blive noget klarere for dine Øine, eller for andre af det Slags, ſom ikke forſtaae det, b) meer end du; Dog vil jeg ikkun gaae det over c) i faa Ord, fordi jeg vil ikke være meget anmodet om at forklare min Tale. Men da du ſpurgde om det, om Slangen eller andre Dyr vare dannede til at tale i den Tid, da Adam var d) ſat til Opſynsmand i Paradiis, da maae du viſſelig vide det, at der var ingen legemlig Skabning, ſom e) der var givet Mæle, uden aleene

& rimari voluerint, ſubtili & accurato ſuo penicillo excutere. Quoniam vero quævis quæſtio reſponſum exſpectat, æquum eſt hanc rem tibi & aliis qui æque ignari ſunt hujus ac tu, explicem, paucis tamen adhibitis verbis, cum nolim a me meorum verborum prolixa requiratur explicatio. Quod attinet ad hanc quæſtionem a te propoſitam, nimirum utrum ſerpens & alia bruta, quo tempore Adamus curam egit Paradiſi, loqvela gauderent, ſcias velim nulli creaturarum niſi homini loqvelam datam fuiſſe: Sed quam

y) CC. *Un.* margſmogalli, margſmugligri.
z) *iidem* ſer til — aundſvara.
a) *iidem* liósari. *b*) *iidem* betur.
c) *iidem* med. *) væri.
d) *plurimi* ſkapadr *minus apte.*
e) CC. *Un.* hefdi, eda þat var gefit.
f) *iidem* manninum.

y) ſkarpſindig, nøiſeende.
z) henſeer.
a) den — klarere.
b) bæder.
c) med.
d) ſkabt.
e) havde Mæle, eller ſom det var givet.

urinn einn. Enn þar er þu leitar eptir því, hvi ormurinn feck mál, eda hvi hann leiddi konona til laugbrota, þá er þat nu *g*) ſkyranda. Enn þat er upphaf þeirrar ſkyringar *h*), at Gud hafdi fyrri ſkapat *i*) Englana enn manninn. Þéir varo allir ſkapadir met mykilli fegurd, udaudligir Andar, fyrir utan *k*) allann likamlegann breyſkleik, þó varo þeir ſkapadir med mykilli fegurd undir þeſsara laga giætzlo, at þéir ſkylldu hallda hlydni ok *l*) áſtud vit ſkapara ſinn, met litillæti ok án *m*) allrar flærdar. Var þeim *n*) þá heitit, at þeir ſkylldo hallda allri fegurd ok allri annarri ſæmd þeirri, er *o*) hann hafdi gefit þeim, æ medan þéir

aleene Menneſket. Men da du efterforſker det, hvi Slangen fik Male, eller hvi han førde Qvinden til Overtrædelſe, da kan det nu blive forklaret. Men det er Begyndelſen h) til den Forklaring, at Gud havde før ſkabt i) Englene end Menneſket. De vare alle ſkabte med ſtor Skiønhed, udødelige Aander, foruden al legemlig Skrøbelighed; dog vare de, med al den ſtore Deilighed, ſkabte under diſſes Loves Jagttagelſe, at de ſkulde beviſe Lydighed og l) Kiærlighed imod deres Skaber, med Ydmyghed, og uden al Svig. Da var dem n) lovet, at de ſkulde beholde al den Skiønhed, og al den anden Ære, ſom o) han havde givet dem, ligeſaa lange ſom de holdte diſſe Love; dog gav

ob cauſam loqvela præditus eſſet ſerpens, & cur fœminam ad violandam legem ſeduceret mox exponam. Initium noſtri reſponſi facimus a Deo, qui angelos creavit priusqvam homines. Illi immortales Spiritus magna luce fulgentes & ab omni corporali infirmitate immunes creati erant, huic autem legi adſtricti, ut creatori obedientiam, amorem & ſubjectionem citra omnem hypocriſin præſtarent, iisqve promiſſum, ut qvamdiu legi facerent ſatis gloria & dignitatibus, qvas adepti eſſent, fruerentur, libertate nihilominus donati, legem, ſi vel-

g) CC. *Un.* pa er nu ſkyrannde.
h) 1 *ch.* ſpurningar.
i) CC. *Un.* ængla enn menn.
k) *iidem* on *vel* án allann.
l) *iidem* áſtſæmd, aſtundan-
m) *iidem* on *vel* án alla flærd *hic & ſemper.*
n) *iidem* því. || fyrirheitit af Gudi.
o) *iidem* Skaparinn.

h) paa det Spørsmaal.
i) Engle end Menneſker.
l) Hengivenhed.
n) forjættet det af Gud.
o) Skaberen.

þeir giætti þessara laga; þó gaf hánn þeim *) friálsligt siálfrædi, at þeir skylldo mega göra laugbrot, ef þeir villdo, oc mællti Gud sva vit þá: "Met þvi at þer varut isenn skapadir, enn eingi af adrum getinn, þá skal hver ydar fyrir sialfum ser gera, enn eingi fyrir ádrum, hvart sem helldur verdur giætt þeirra laga, sem nu hefi ek *p*) sett, eda verda þau brotinn. Enn ef nockorir ero þeir, er þau briota, þá skulo þeir *q*) verda reknir ur þesso sælldar-lifi; enn þeir er giæta, þá hafi jafnan *r*) uþriotanliga sælo ok endalaust líf i sæmiligri minni þiónosto. Enn þvi gef ek ydur allum siálfrædi á, hvart er þer vilit helldur briota *s*) þetta laugmál, eda

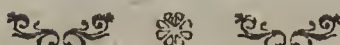
gav han dem *) frie Raadighed, at de skulde kunne begaae Overtrædelse, om de vilde, og sagde Gud saaledes til dem: "Efterdi I ere alle skabte paa eengang, og ingen avlet af den anden, da skal hver af Eder svare for sig selv, men ingen for den anden, hvad enten de Love, som jeg haver nu p) sat, blive holdne, eller de blive overtraadne. Men om der ere nogle, som overtræde dem, da skulle de blive q) fordrevene fra dette lyksalige Liv; men de som holde dem, r) skulle stedse nyde en uophørlig Lyksalighed, og et uendeligt Liv, i min hæderlige Tieneste. Men derfor giver jeg Eder alle frie Raadighed i, hvad enten I heller ville overtræde s) denne Lov, end holde den, at de, som holde

si vellent, transgrediendi. Tum Deus ad illos, quoniam, inquit, omnes vos simul creati estis, nemo autem natales suos alteri vestrum debet, igitur quilibet sementem quam ipse fecerat, ipse metet, actionibus alienis non imputatis, sive leges a me modo datas servetis sive violetis; verum qui eas violant ex hac beata vita ejicientur, qui autem observant æternæ vitæ & beatitudinis in meo ministerio participes erunt. Ideo autem libertatem vobis concedo, ut penes vos sit & servare & violare legem, utque servantes sint mihi electa cimilia, qvi autem obseqvium servandæ legi denegant, in odium meum incurren-

 tes,

*) friálslig.
p) CC. *Un.* sagt.
q) *iidem* vera || rekner á braut.
r) *iidem* hafa þeir jamnan óþrotlega || ubrotliga giætzlu.
s) *iidem* þæ[illegible]i. || þessi lög.

*) frievillig.
p) sagt.
q) jagede bort.
r) de [illegible] stedse en uforbrydelig Forretning (Opvartning).
s) disse Love.

eda hallda, at þeir er hallda, *t*) þá ero þeir valder mer til kosinna gersima, enn þeir er brióta, þá verda þeir fyrir hatri, ok reknir til *u*) kvalsamligrar ánaudar, ok uvingiarnligrar þionosto."

Þessir Englar varu aller fagrer, ok þó var einn *x*) fegri allum þeim, ok var hann *y*) fyrir þvi Lucifer kalladur; ok var hann skipadur *z*) haufdingi yfir *a*) allum Englum, ok *) hneig mykill fiaulldi Engla til hans met mykilli þionustu ok allri vináttu. Enn þá er Gud hafdi lokit *b*) þessarri rædo, þá hvarf Lucifer sua sem i nordur frá Gudi, met allum *c*) sinum fylgiorum, ok mællti sua: "*d*) Hvi skolum

holde den, t) de blive udvalgte mig til udkaarne Kostbarheder, men de, som overtræde den, de blive udsatte for Had, og fordrevne til en piinagtig Trældom og ugunstig Tieneste."

Disse Engle vare alle deilige, og dog var een deiligere x) end nogen af dem, og y) blev han derfor kaldet Lucifer; han var og beskikket z) til Herre over alle a) Engle, og en stor Mængde Engle*) slog sig til ham, med megen Tieneste og fuldkomment Venskab. Men da Gud havde sluttet b) denne Tale, da svævede Lucifer ligesom i Nord fra Gud, med alle c) sine Felgere, og talede saaledes: "Hvi skulle d) vi taale e) Haardhed

tes, inque tormenta & servitutem abacti, servitiis quæ a me irato imponentur, distinebuntur.

Genii isti omnes admodum illustres erant, unus autem cæteris excellentior, & eapropter Lucifer dictus: hic reliquorum constitutus princeps erat, cui ingens geniorum numerus ministerio suo & favore adhæsit. Ut vero Deus sermonem suum finiit, Lucifer illico boream velut versus cum suis complicibus tendens, cur, inquit, ob mini-

t) CC. *Un.* skulu kosner mer til gers.
u) *iidem* kvalasamligrar.
x) *iidem* allum fegri. || fegrstr af öllum.
y) *iidem* af þvi. || ok var þvi.
z) *iidem* yfir fiöllda Engla.
a) *iidem* mörgum. *) hne.
b) *iidem* rædu sinni.
c) *iidem* hans. *d*) *iidem* þvi skule þer.

t) skulle være udvalgte mig til Eiendom.
x) deiligere end de alle. || den deiligste af dem.
y) blev derfor.
z) over en Mængde Engle.
a) mange.
*) bøiede, henvendte, hængde ved (efter).
b) sin Tale. c) hans.
d) I. e) Trusler.

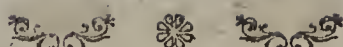
um ver þola e) hart af Gudi, fyrir þionosto vara, þar sem ver haufum siálfir yfrinn krapt, ok fiaullda, ok fegurd, at hallda sæmd varri? Nu man ek setia mer annat hásæti f), lykt Gudi, i g) nyrdra lut himins, ok vardveita met h) ágiætri stiórn annann helming i) himins eda meira." Þá svaradi Gud ok mællti vid Lucifer: "Met þvi at þu hefir laugbrot gert met k) svikligri uppreist, þá máttu eingva stadfesto l) lengur met oss hafa; ok met þvi at þu villt ríkisgiætzlu hafa, þá far þu m) nu til ríkis þess, er þer er nu buit, ok skalltu nu hafa naud fyrir frelsi, enn vesauld fyrir sælu, ok hverzkyns harm

hed af Gud, for vor Tieneste, da vi have selv overflødig Styrke, og Mængde, og Skienhed, til at holde vor Anseelse ved Magt? Nu agter jeg derfor at sætte mig en anden Throne, ligesom Gud, i Himmelens g) nordre Deel, og forestaae med ypperlig Regiering den eene halve Deel af Himmelen i), eller meere." Da svarede Gud, og sagde til Lucifer: "Efterdi du haver begaaet Overtrædelse ved et forræderskt Oprør, da kandst du ikke l) længer have nogen Boepæl hos os; og efterdi du vil have et Rige at forestaae, da far nu til det m) Rige, som nu er bereedt for dig, og skal du nu have Nød for Friehed, men Uselhed for Lyksalighed,

ministerium nostrum oneris quid a Deo impositum perferemus cum virium & splendoris satis superque ad nostram dignitatem tuendam habeamus; mihi igitur solium divinæ majestatis æmulum in boreali cœli parte constituam, cœlique dimidium vel ultra excellenti dirigam imperio. Mox Deus ad Luciferum: Quoniam insidiosa seditione tua legem violasti, beatas illas non amplius sedes nobiscum tenebis, & quoniam regimen quoddam tibi vindicare tentaras, in regnum tibi jam paratum discede; ideoque pro libertate servitutem

e) CC. *Un.* & *alii*: hót. || heit ok hót || heitingar.
f) i nordri *quibusdam hic abundat.*
g) CC. *Un.* nördra. || nedra lut heims.
h) *iidem* ágiætlegri. i) *iidem* heimsins.
k) *iidem* svikaligri.
l) *iidem* uppreist ne stadf. hafa længi.
m) *iidem* til þess rikis-stadar.

g) Verdens nederste.
i) Verden.
l) længe have noget Fodtrin eller Boepæl.
m) den Hoved-Stad (det Regierings-Sted).

harm *n*) án alla huggan. Fylgi þeir þer allir, er eigi varo *o*) gagnstædligir þinni rádagerd." Enn þá er Gud leit til þeirra *p*) reidugliga, þá skulfu allir himnar *q*) i augliti Guds, enn uvinir hans flydo met ogorligu *r*) nidurfalli, ok gerdo *s*) leidinlig litaskipti met *t*) brottvorpinni sæmd ok fegurd. Þvi nærzt hittu þeir alla þá stadi, er þeim var tilvísat, ok dreifduzt þeir þá um allar helvítis holor, skipadir met ymisligo embætti, ok *u*) skildizt met þvi myrkur ok liós. Enn þegar eptir þat, er Gud hafdi manninn skapadann, ok hann var skipadur i sælldar-lífi i Paradisu, þá mællti Lucifer til sinna felagha:

hed, og allehaande Sorg, uden al Trøst. Alle de følge dig, som ikke o) sætte dem imod dit Anslag." Men da Gud saae til dem med Vrede, da skiælvede alle q) Himle for hans Ansigt, men hans Fiender flyede med et forfærdeligt r) Fald, og finge en s) vederstyggelig Forandring i deres Farve, ved at deres Anseelse og Deilighed t) blev kastet bort. Derpaa besøgede de alle de Steder, som dem var henviist til, og adspredededes de da omkring, i alle Helvedes Huller, beskikkede til adskillige Forretninger, og u) derved skiltes Mørke fra Lys. Men strax efterat Gud havde skabt Mennesket, og han var sat i det lyksalige Liv i Paradiis, da sagde Lucifer

tutem, pro felicitate infelicitatem & omnem calamitatem absque ullo solatio reportabis. Te sequuntor omnes, qui consilio tuo sese non opposuerunt. Cum Deus vultu irato malos genios intuebatur, contremuerunt in conspectu illius omnes cæli, hostesque ipsius horrendo lapsu fugam capessebant & splendore abjecto tetricas induebant formas: Mox ad loca iis destinata pervenientes variisque servitiis mancipati per omnes inferni speluncas distrahebantur. Hoc pacto lux a tenebris discreta. Postquam autem homo creatus & in

n) CC. *Un.* fy ir utan. || án allri.
o) *iidem* gagnstadliger menn i augliti Gudz. *male*.
p) *iidem* reiduliga. *q*) 1 *cb.* englar.
r) CC. *Un.* nidrvorpi.
s) *iidem* leidilict, leidilig, leidulig.
t) *iidem* horfinni, burthorfinni.
u) *iidem* skiptizt sva myrcr frá liosi.

o) vare modstridige Mennesker for Guds Ansigt.
q) Engle.
r) forfærdelig Nedkastelse, Nedstyrtelse.
s) modbydelig.
t) forsvandt.
u) saaledes.

lagha: " Þessum mun Gud x) gefa ríki þat, sem hann rak mik ífrá, ef hann gerir eigi y) misbrigdi igegn hans vilia; Enn *) þó at hann skipadi adrum Englum i vart z) ríki, þá mættum ver þat alldrei þola, ef ver fengim nockot atgört; enn a) þetta er oss ofmykil skaumm, er madur sá, er görr var af leiri eda b) saurgu jardardufti, skal vera leiddur i þá eilífa sælu, er ver c) varum fráreknir. Fyrir þvi skolum ver jafnan beriazt d) vit hvern þann, er e) þann veg stundar, ok hefna vars skada, met grimmligri f) heipt, á allum þeim, er ver g) getum ógrat; fyrir þvi skal ek vidur leita, at vinna

Lucifer til sine Staldbrødre: "Denne x) agter Gud vist nok at give det Rige, som han jagede mig fra, om han ikke gier Afvigelse imod hans Villie. Men om han end indsatte andre Engle i vort) Rige, da kunde vi aldrig taale sligt, om vi kunde giøre noget dertil; a) dette derimod er os alt for stor Skam, at det Menneske, som blev giort af Leer, eller ureent Jord-Stov, skal blive indført i den evige Lyksalighed, som vi c) bleve drevne fra. Derfor skulle vi idelig føre Krig mod d) hver den, som attraaer e) den Vei, og hævne vor Skade, med bitter f) Grumhed, paa alle dem, som vi g) kunne overvinde; derfor skal jeg forsøge, at vinde Seier

Et in beatitudinem Paradisiacam constitutus esset, dixit Lucifer ad suos conversus: Huic dabit Deus regnum quo me privavit, si divinæ voluntati non adversetur homo; unde cum ferre nequeamus, si res penes nos esset, alios genios regno nostro potiri, maximum ad nos redundat dedecus, si homo, argillæ aut immundi pulveris progenies, æternæ felicitatis, qua nos ejecti, compos fiat; continuis ergo bellis viam æternæ salutis quærentem impetemus, nostramque cladem inmani in victos crudelitate ulciscemur: primum

x) CC. Un. hafa ætlat — oss.
y) iidem imoti. *) ef.
z) iidem sæti, a) iidem þat.
b) al. saurugu jardardusti.
c) CC. Un. erum
d) iidem vidr hvæm þeirra. || ímóti þeim.
e) iidem þannug; þángat.
f) iidem heínd.
g) iidem sem ver fám, fáum.

x) haver Gud vist nok tiltænkt — os.
z) satte — i vort Sæde.
a) det.
c) ere.
d) hver af dem. || den.
e) at komme did.
f) grusom Hævn.
g) faae overvundet.

vinna ſigur á enum fyrrſta manni, er Gud hefer ſkapat, at þá megi adrir minir felagar *h*) hafa þau dæmi vit hina, er ſídar koma." *i*) Þvi nærzt ſkryddizt hann met ſiau haufut- *k*) velum, þeim er hann vænti ſer fulltíngs af; ein var eiturlig aufund; annur brennandi heipt; þridia villuſamlig flægd; fiórda glysſamlig flærd; fimta drambſamlig yfirgyrnd; ſetta *l*) eigingiarnlig ſinka; ſiaunda *m*) bergiſamlig loſtaſemi. Þvi nærzt mællti hann vit ſiálfann ſik: ."Met þvi at ek em nu uſyniligur Andi, þá má ek eigi *n*) ſyniliga koma i tal vit líkamligann mann, nema ek *) ſkrydi mína *o*) liótliga áſyn met nockorri líkamligri fegurd. Nu man

Seier over det førſte Menneſke, ſom Gud haver ſkabt, paa det at andre mine Staldbrødre ſkulle da kunne h) bruge ſamme Exempel imod de andre, ſom komme efter." i) Derpaa udruſtede han ſig med ſyv Hoved- k) Rænker, ſom han ventede ſig Hielp af; den førſte var en forgiſtig Avind; den anden en brændende Bitterhed; den tredie en forførisk Underſundighed; den fierde en ſlædſk Falſkhed; den femte en hoffærdig Overmodighed; den ſiette en l) egennyttig Giærrighed; den ſyvende en graadig Begiærlighed. Derpaa ſagde han hos ſig ſelv: "Efterdi jeg er nu en uſynlig Aand, da kan jeg ikke n) ſynligen komme i Tale med et legemligt Menneſke, uden jeg *) pryder o) mit heſlige

mum itaque a Deo creatum hominem vincere tentabo, ut complices mei meo exemplo homines, qui poſthæc naſcentur, ſimiliter adoriantur. Mox ſeptem dolis præcipuis, ex quibus plurimum adjutorii ſperabat, virulenta nimirum invidia, ardente ira, calliditate deceptrice, fucata fraude, inſolente ambitione, avaritia proprii lucri avida, & voraci denique voluptate armatus ita calculos ſubduxit: Cum ſim ſpiritus inviſibilis, in viſibili forma cum homine loqui nequeo; niſi deformem faciem corporali quadam adſcita pulchritudine occul-

h) CC. *Un.* vinna ſigr á hinum, er epter.
i) *iidem* ſidan. *k*) *unus* villum.
l) CC. *Un.* eigingirnilig. || ágiarnleg.
m) *iidem* bergſamalig, bergilig.
n) *alii:* ſyniligur.
*) ſkrydda.
o) CC. *Un.* lióta áſián. || hina lióтliga áſión.

h) vinde Seier over hine ſom k. efter.
i) Siden.
k) Vildfarelſer, Laſter.
l) begierlig.
n) komme ſynlig.
*) ſkal pryde.
o) det.

man ek gánga inn i orm þenna, er Gud hefer *p*) ſkapat met meyligu andliti, ok líkaſtur er mannligri fegurd, ok man ek tala met hans munni vit Evu, konu Adams, ok vita af henni; hvárt þau ero *q*) ſkaupot i fullu frelſi, fyrir utan alla lagagiætzlo, eda hefer Gud *r*) nockot laugmál ſkipat þeim, ſua at *) ek mætti þadan af ſpilla þeirra ſætt vit *s*) hann.

Þvi nærzt hitti ſá *t*) hinn aufundarfulli Andi orm þann, er *u*) nu er kalladur Aſpis, *x*) ok i þann tíma geck á tveim fótum, met upprettum *y*) likham, ſua

heſlige Anſigt med nogen legemlig Skiønhed. Jeg vil derfor gaae ind i denne Slange, ſom Gud haver ſkabt med en Jomfrues Anſigt, og ſom er ligeſt efter den menneſkelige Smukhed, og vil jeg da tale ved hans Mund med Eva, Adams Kone, og faae Underretning af hende, om de ere ſkabte i fuldkommen Friehed, foruden alle Loves Jagttagelſe, eller om Gud haver r) forelagt dem nogen Lov, at jeg kunde *) derved forſtyrre deres Fred med s) ham.

Derpaa gik den avindsfulde Aand hen til den Slange, ſom u) nu bliver kaldet Aſpis, x) og ſom i den Tid gik paa to Føder, med y) et oprakt Legeme, ligeſom et Men-

occultem: hunc igitur ſerpentem virginea facie a Deo condecoratum, ad pulchritudinemqve humanam proxime accedentem inibo, ejusqve ore cum Eva Adami conjuge loqvar ex verbis fœminæ eliciturus, num creati ſint homines in ſtatu perfectæ libertatis ab omnis legis obſervantia immunes, an vero Deus legem qvandam iis poſuerit, ut hoc pacto amicitiam Deum inter & homines aliqvo modo diſſolvere qveam.

Poſthæc deprehendit invidioſus ille Spiritus ſcorpionem, qvi jam aſpis dicitur & eo tempore duobus tantum pedibus, corpore erecto virigineaque facie conſpicuus incede-

p) CC. *Un.* ſkapadann. *q*) *iidem* ſkapad.
r) *iidem* nocorr laug ſett.
*) *iidem* þadan af megi ec.
s) *iidem* Gud *1.cb.* milli Gudz oc manna.
t) *iidem* ofundarfyllvr.
u) *iidem* aſpis heiter. *x*) *iidem* er.
y) *iidem* likama. || uppreiſtum ham.

r) ſat nogen Lov.
*) tage Anledning deraf til at.
s) Gud. || Freden imellem Gud og Menneſkene.
u) kaldes Aſpis.
x) ſom.
y) opreiſt (rank) Krop (Skikkelſe).

ſua ſem madur, ok mèt meyligu andliti, ſua ſem fyrr ſagdum ver, ok þo met draganda ſpordi. Enn þá er z) ſá hinn illgiarni Andi kom til a) Evu, huldur met b) líkham þeſs orms, þá neitti hann velar þeirrar, er kaullot er c) glys-ſamlig flærd, þar er hann mællti vit Evu met flærdſamligri blídó; þá er hann kvad ſua at ordi: "Sæll er bondi þinn, ok ſua ſiálf þu." Þetta lof veitti hann þeim eigi d) af giædzko, helldur lofadi hann fyrir þvi þeirra ſælo, at hann villdi draga þau til e) veſældar met heipt ok auſund. Enn þar neitti hann f) villuſamligrar flægdar, er hann bad Evu ſegia ſer, hvart Gud hefdi gefit þeim Adami g) forrædi ok

Menneſke, og med et Anſigt der lignede en Jomfrue, ſom vi ſagde før, og dog med en ſlæbende Hale. Men da den onde Aand kom til a) Eva, ſkiult med denne Slanges b) Legeme, da brugte han den Liſt, ſom kaldes en ſlædſk c) Falſkhed, i det han talede til Eva med en bedragerſk Venlighed, da han ſtiilede ſine Ord ſaaledes: "Din Mand er lykſalig, ſom og du ſelv." Denne Roes tillagde han dem ikke d) af Godhed, men han roſede derfor deres Lykſalighed, at han vilde trække dem til Uſelhed, med Had og Misundelſe. Men i det brugde han en f) forføriſk Underfundighed, at han bad Eva ſige ſig, om Gud havde givet hende og Adam g) Raadighed og Nydelſe af alle Ting, foruden

cedebat, cauda tamen humum verrente. Cum vero malignus ille Spiritus Evam, ſcorpionis corpuſculo tectus, accedebat, dolo, qui fucatæ fraudis nomine venit, uſus, ſimulatis Evam blanditiis ſic alloqvitur: "Beatus, inqviens, maritus tuus & tu ipſa." Hoc encomio non benevolentia qvadam inductus eos mactavit, ſed felicitatem eorum eam ob cauſam prædicabat, ut ira & invidia flagrans in calamitatem eos præcipites daret: Calliditate vero deceptrice uſus eſt, cum Evam rogabat dicere ſibi, utrum Deus omnia iis

z) CC. *Un* illgiarn. a) *iidem* fundar vid.
b) *iidem* likami, likama, andliti.
c) *unus* glitſamlig fegurd.
d) *iidem* fyrir gözko ſacar.
e) *iidem* vælalldar.
f) *al.* villi- (vel-) ſamligrar.
g) CC. *Un.* frelſi 1 *cb.* ſnædi.

a) Samtale med.
b) Anſigt.
c) indtagende Yndighed (Smukhed).
d) for Velvilligheds Skyld.
f) vildſom, bedragelig, liſtig.
g) Frihed. || Spiisning.

ok neytzlo, fyrir utan alla *h*) vidurſyn á allum lutum. Enn þegar er hann feck *i*) víſinda-ſvaur af Evu fyrir blídyrdi *k*) ſín, ok hann heyrdi at þeim var dauda heitit, ef þau gerdo laugbrot, þá vard hann feginn, ok neytti hann þá *l*) dramb-ſamligrar yfirgyrndar, er hann ſagdi þat Evu, at þau mundu i *m*) þeim lut Gudi líkiazt i fródleik ſínum, at vita alla grein millum gódra luta ok illra. Enn þar neytti hann bergiſamligrar loſtaſemi, er hann bad hana freiſta, hverzo ſætt *n*) var eda vel þefiat frodleiks-epli þat, er henni var ádur bannat. Enn i þvi neytti hann *o*) eigingiarnligrar ſinku, er hann kom Evu

uden h) alt Afhold. Og da han fik, i) til Efterretning, Svar af Eva, for hans k) ſmigrende Ord, og han hørde, at dem var truet med Døden, derſom de giorde Overtrædelſe, da blev han glad, og brugde da en l) hofſærdig Overmodighed, i det han indbildede Eva, at de ſkulde blive Gud liige i deres Kundſkab, i m) den Sag, at vide al Forſkiæl imellem gode og onde Ting. Men der brugte han en graadig Begiærlighed, da han bad hende forſøge, hvor n) ſødt eller vellugtende det Kundſkabs-Æble var, ſom før var hende forbudet. Endelig brugde han en o) egennyttig Gierrighed deri, at han bragte Eva til, at ville p) faae det til Eie,

iis adeo in alimoniam conceſſerit eorumqve poteſtati ſubjecerit, ut iis liceret ſingulis absqve præcautela veſci? Cum autem Evæ luculenta reſponſa ſuis blanditiis elicuiſſet, & mortem illis, ſi legem violaverint, prænunciatam audiiſſet, lætitia perfuſus, inſolentem ſuis technis adjunxit ambitionem, dicendo, protoplaſtos ſcientia boni & mali fore Deo ſimiles. Voracem porro voluptatem adhibuit fæminæ perſvadens, ut tentaret quam ſvave & fragrans prohibitum illud ſapientiæ pomum eſſet: Avaritiam denique in ſuas partes malus

h) CC. Us. vidurſynd. || an allri ſynd.
i) *iidem* viſs.
k) *iidem* ſína. || víſyrdi ſín.
l) *iidem* bradkomlegrar.
m) *iidem* þæſſum lutum.
n) *iidem* ſæt væri edr þefgod fr. e. þesle.
o) *iidem* yfirgiarnligrar 1 *ch.* eiginnligrar. || eigingiarnligra ſvika.

h) al Varſomhed, Undſeelſe. || al Synd.
i) viſſe, efterretlige Svar.
k) Efterforſkning.
l) overilende.
m) diſſe Ting.
n) ſøde eller vell. diſſe K. Æbler vare.
o) overmodig. || egennyttig Svig.
p) æde.

Evu til þess, at *p*) eignazt þat, er Gud hafdi ádur bannat henni; þviat Gud hafdi gefit allt annat i valld Adams ok Evu, utan þetta tre *q*), ok gyrntuzt *r*) þau eptir at hafa þetta *s*) fyrir utan leyfi, þar sem allt annat var i þeirra valld gefit. Þessa eina grein visso þau millum illra lúta ok gódra, at betra var gott enn illt, *t*) ok þau hræddust dauda þann, er þeim var heitinn. Enn fyrir þvi at þau haufdo engva *u*) beiskiu illra lúta bergda, þá kunno þau eigi *x*) þetta, hverzo mikla vesauld er þau mundu þola fyrir laugbrot, helldur þókti þeim *y*) mykit upphaf i, ef þau væro Gudi lík i frodleik sinum, at þau visst alla grein millim illra lúta

Eie, som Gud havde tilforn forbudet hende; thi Gud havde givet alt andet i Adams og Evæ Magt, uden aleene dette Træe, og de attraaede *r*) at have (ogsaa dette s), foruden Tilladelse, da dog alt andet var givet i deres Vold. De vidste ellers aleene denne Forskiæl imellem onde og gode Ting, at det gode var bedre end det onde, t) og de frygtede for den Død, som dem blev truet med. Men fordi de ikke havde u) smagt nogen Bitterhed af onde Ting, da x) vidste de ikke dette, hvor megen Uselhed de skulde lide for Overtrædelsen, men dem syntes tvertimod y) en stor Opkomst deri, om de bleve Gud lige i deres Kundskab, saa at de vidste al Forskiæl imellem gode og onde Ting. Da

hus ille genius traxit, cum Evam instigavit ad obtinendum illud, quod solum Deus interdixit, cum cætera omnia Adami & Evæ dominio subjecisset. Hoc unum discriminis inter bonum & malum noverant, quod bonum esset melius malo, mortemqve prænuntiatam timebant; sed quoniam sensum & tædium mali experti non essent, miseriæ, quam ob violatam legem comminatus erat Deus, quantitatem ignorabant, plurimam in eo felicitatis partem collocantes, si sapientia Deo similes boni atqve mali discrimen cognoscerent. Eva

p) CC. *Un.* eta. q) *iidem* ærigi.
r) *plurimi* & 1 *cb.* fingirnduzt. 1 *cb.* syndguduzt.
s) CC. *Un.* tre. t) *iidem* at þau.
u) *iidem* bæisku. || reynslu illra bragda.
x) *iidem* at vita þat. || varazt.
y) *iidem* meira.

r) higede med inderlig Begierlighed efter. || forsyndede sig i at attrae.
s) Træe. t) saa at de.
u) nogen Erfaring af onde Stræger (at smage Ondt).
x) kunde de ikke vide det. || tage dem vare for.
y) en større Ære, Forfremmelse.

luta ok gódra. Enn þá er ormurinn eggiadi Evu z) at eta af fródleiks eplum, þá hræddizt hon dauda, ok mællti ſua vit orminn: "Ek hrædunzt *), ef ek et, at ek a) man deyia, met þvi at Gud het mer þvi. Nu et þu fyrri, ſua at ek ſiái, ok ef þu deyr eigi, þá man ek eta, þviat þetta aldin man b) jafnvel adrum kvikindum ſkapat til bana, ſem mer, ef þat c) hefer daudligann krapt met ſer." Enn Andinn, ſá er leyndizt i orminum, ſvaradi met ſiálfum ſer, ſua at Eva heyrdi eigi: "Ek má vel eta eplit, þviat ek em ecki at ſekari ne daudligri, þar ſem ek em ádur i fullri reidi d) vit Gud."

Þvi

Da nu Slangen tilſkyndede Eva, z) at æde af Kundſkabens Æbler, da frygtede hun for Døden, og ſagde ſaaledes til Slangen: "Jeg frygter *), om jeg æder, at jeg ſkal døe, efterdi Gud truede mig dermed. Æd du altſaa først, at jeg kan ſee det, og om du ikke døer, da ſkal jeg og æde, thi denne Frugt maae b) ligeſaavel være ſkabt til Død for andre Dyr, ſom for mig, om den c) haver en dødelig Kraft hos ſig." Den Aand, ſom ſkiulede ſig i Slangen, ſvarede derpaa ved ſig ſelv, ſaa at Eva hørde det ikke: "Jeg kan nok æde Æblet, thi jeg bliver ei derfor meer ſkyldig eller dødelig, da jeg er allerede under Guds fuldkomne Vrede d)."

Der-

Eva porro a ſerpente ad comedenda ſcientiæ mala inſtigata, præterrita morte ſerpentem ſic alloqvitur: Qvoniam, ſi comedo, timeo ne, juxta divinam comminationem moriar, prior igitur tu, me vidente, comedes; nam ſi non morieris, edam; hic qvippe fructus, ſi lethalem vim in ſe habet, aliis æqve creaturis ac mihi mortem accelerabit. Genius autem, ſerpentis ſeſe occultans exuviis hæc ſecum, Eva non audiente: Qvid vetat qvominus pomum hoc comedam, cum ejus comeſtione majorem reatum non contraxero nec morti vicinior ero, cum jam ſim iræ divinæ perqvam ſubjectus.

Mox

z) CC. *Un.* & 1 *ch.* til at bergia.
*) *iidem* at ec deyi, ef ec et.
a) *plurimi* deyia.
b) CC. *Un.* jafnt.
c) *iidem* hefde — i ſer.
d) *iidem* Gudz, er a, þeſsi ord höyrdi Ewa æigi.

z) til at ſmage.
*) at jeg ſkal døe, om jeg æder.
b) ligeſaa fuldt.
c) havde — i ſig.
d) men diſſe Ord hørde Eva ikke.

Þvi nærzt tók Eva eitt eplit, ok lagdi i munn orminum, ok át hann þat e) þegar. f) Enn þá er hon sá þat, at hann sakadi ecki, þá tók hon þegar annat epli ok át siálf, ok þokti vera g) avar sætt, sem ormurinn hafdi sagt henni. Þvi nærzt hvarf ormurinn frá augliti Evu; enn hon kalladi Adam bonda sinn, oc sagde hanum þessa luti. Enn met þvi at Adam hræddizt ok dauda, eptir þvi sem Gud hafdi heitit hanum, þá villdi hann eigi eta, nema hann sæi siálfur, at Eva æti h) fyrri, ok tók þá Eva i) enn tvau epli, ok át þegar annat siálf diarfliga, þvi at hun hafdi ádur kennt sætleik eplissins, ok girndi hana k) optar at eta,

Derpaa tog Eva eet af Æblerne, og lagde i Slangens Mund, og aad han det e) strax. f) Men da hun saae, at ham skadede intet, da tog hun strax et andet Æble, og aad selv, og syndes at det var overmaade sødt, som Slangen havde sagt hende. Dernæst forsvandt Slangen fra Evæ Ansigt; men hun kaldede ad sin Mand Adam, og sagde ham disse Ting. Men da Adam ogsaa frygtede for Døden, efter det som Gud havde truet ham med, da vilde han ikke æde, uden han selv saae, at Eva aad h) først, og tog da Eva i) endnu to Æbler, og aad strax selv dristigen det eene, thi hun havde tilforn erfaret Æblets Sødhed, og attraaede hun heller at k) æde endnu

Mox Eva unum pomorum arripiens ori serpentis immisit, quod ille evestigio deglutiit; sed ubi fæmina vidit nihil, quod noceret, accidere serpenti, alterum statim pomum decerpsit & comedit, dulcoremque illius a serpente prædicatum ipsa sibi videbatur experta; serpens vero e conspectu Evæ mox aufugit. Illa vero maritum suum Adamum vocat, eique hæc omnia narrat. Adamus autem, mortem, quam ipsi Deus comminatus erat, timens poma istiusmodi comedere recusavit, nisi Eva prior comedisset, quare hæc duo adhuc poma corripiens, alterum, cum dulcedinem ejus ante percepisset, malletque crebrius

e) CC. *Un.* sídan.
f) *iidem* oc er.
g) *iidem* æfar, ofur.
h) *iidem* fyri hanum.
i) *iidem* annat epli ok át þegar.
k) *iidem* optarri at bærgia á (at eta edur bergia).

e) derpaa.
f) og da.
h) for ham (førend han).
i) et andet Æble og aad det strax.
k) smage (æde eller smage).

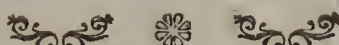
eta, helldur enn hon skemmdizt þess, *) er hon hafdi ádur gert. Enn þegar Adam sá þat, at hana *l*) sakadi ecki, helldur *m*) kenndi listiligann sætleik ur munni hennar, þá tók hann vit þvi epli, er hun baud hanom, ok át *) eigi sidur enn hun. Enn þá er *n*) þau haufdo eplin etit, þá lukuzt upp augu þeirra til meira frodleiks, enn ádur haufdo þau, sua sem ormurinn sagdi; þviat þá kunno þau þegar at skammazt *o*) naktra lima, þar sem þau sáu fugla *p*) likhami hullda vera met fiadrum, enn dyra likhami met hári *q*), enn *r*) þau sáu siálfra sinna likhami nakta vera, ok *s*) skaummuduzt þau þess

endnu ofter deraf, end at hun skulde blues ved det, som hun havde allerede giort. Men da Adam saae, at det ikke skadede hende, men m) kiendte meget meer en behagelig Sødhed af hendes Mund, da tog han imod det Æble, som hun tilbød ham, og aad, ikke mindre end hun. Men n) saasnart de havde ædt Æblerne, da oplodes deres Øine til større Kundskab, end de havde før, ligesom Slangen sagde; thi da vidste de strax at blues ved o) deres nøgne Lemmer, da de saae Fuglenes p) Legemer skiulte med Fiædre, og Dyrenes Legemer q) med Haar, r) men de saae derimod deres egne Lemmer at være nøgne, og bleve de da meget skamfulde derover;

crebrius edere, quam commissi peccati erubescere, fidenter comedit. Ast cum Adamus videret nihil damni uxori suæ allatum, verum gratam ex illius ore persentisceret fragrantiam, alterum sibi oblatum pomum accepit, &, non secus ac illa, comedit. Cæterum pomis jam consumtis, oculi eorum ad majorem notitiam, juxta serpentis prædictionem, aperiebantur, homines qvippe membrorum suorum nuditatis pudebat, cum avium corpora pennis, animalium vero pilis contecta, sua vero nuda cernerent: Insigne tamen pudori incre-

*) sem adr hæfdi hon gert.
l) *al.* skadadi.
m) CC. *Un.* þæcti (þecktizt) hann — í munni h.
*) eigi at sidur. *n*) *iidem* sæm.
o) *iidem* neuktra, noedra *unus male* noccorra.
p) *iidem* limu. *q*) *iidem add.* hullda.
r) *iidem* þá sá þau sialfra sina licami neyckta (noccta).
s) *iidem* skamduz.

m) erfarede (blev indtagen af) — i hendes Mund.
n) som.
o) nøgle af deres.
p) Lemmer.
q) skiulte.
r) da ɔ: derimod saae de.

þess miök; enn allra mest *t*) volldi þat þessarri skaumm, at þau visso sik i sakum vera vit Gud, fyrir brotit laugmál, ok báru þau hræddann allann líkham sinn, ok skaummuduzt neyktra lima. Þvi nærzt fóru þau at fela sik millim triá, ok gáfu oss dæmi sinnar *u*) dulrænu, þviat þau gádu þess eigi, at Gudi varo sua kunn handaverk sín, ok allt smídi *x*) þat, er hann hafdi gört, at ecki myndi *y*) hrís eda skógar fela þau *z*) i hans augliti, þar sem leyniligar roar *a*) helvitis fylsna ero berar ok syniligar i hans augliti á hverri stundo.

Enn

over; men det forvoldt dog allermeest denne t) Blusel, at de vidste sig at være skyldige i Forbrydelse mod Gud, for den overtraadne Lov, og bare de derfor deres heele Legeme skiælvende, og skammede dem over de nøgne Lemmer. Derpaa ginge de hen for at skiule sig imellem Træerne, og gave os derved Prøve paa deres u) Kortsigtighed, thi de agtede ikke, at Gud kiendte saa nøie sine Hænders Gierninger, og x) den heele Skabning som han havde giort, at hverken y) Riis eller Skove maatte kunne skiule dem for hans Ansigt, da de lønlige a) Braaer i Helvedes Afgrunde ere hvert Øieblik blotte og synlige for hans Ansigt.

Men

incrementum adtulit, quod violatæ legis sibi conscii iratum Deum timerent, unde totum illorum corpus horrore nudorumque membrorum ignominia perculsum. Mox occultare sese protoplasti inter arbores cœperunt, suæ posteris hoc pacto supinæ ignorantiæ documentum relinquentes, cum non animadverterent, Deo opera sua & omnia, quæ crearat, adeo esse perspecta, ut eos nec dumeta nec arbores occultare possent, cum nec abditissimæ cavernæ infernalis abyssi nudæ semper & ipsius oculis conspicuæ non sint.

Adamo

t) CC. *Un.* & 1 *charta:* olle þessari skemd (þessu).
u) *iidem* & *al.* dulræni. || dulreinne.
x) *iidem* sitt, þat er.
y) *ita plurimi* & 2 *ch. al.* hus.
z) CC. *Un.* fyr.
a) *iidem* & *al.* rár 1 *ch.* rauvar.

t) denne Skam (dette).
u) Ubetænksomhed.
x) hans.
y) Huus.
a) Huller, Rifter.

Enn medan er Adam var i þessum fylsnum, þá mællti Gud vid Andann er leyndiz i orminum: "Met drambi ok illzku hóft þu upp *b*) hit fyrrsta laugbrot, ok var eingi annarr at *c*) tæla þik, nema siálfs þíns dramb ok aufund, fyrir þvi *d*) æsizt reidi mín imóti þer, fyrir utan alla *e*) varkynnd, ok glatader þu eilifri sælu, *f*) fyrir utan alla von þinnar apturkvamo. Enn þo at þu hafir *g*) annat sinn vaktann minn hug til reidi fyrir þessi laugbrot, er nu ero ger, þá man Adam taka refsing fyrir sin laugbrot, ok eiga þó *h*) von apturkvomu *i*) til miskunar, þviat hann kom i mina reidi *k*) fakir

Men medens Adam var i dette Skiul, da sagde Gud til Slangen, som skiulede sig i Ormen: "Af Overmod og Ondskab begyndede du b) den første Overtrædelse, da der var ingen anden til at c) forføre dig, uden din egen Stolthed og Avind; derfor funyser min Vrede imod dig, uden al e) Skaansel, saa at du haver tabt den evige Lyksalighed, foruden alt Haab om din Tilbagekomst. Men da du nu anden Gang haver opvakt mit Sind til Vrede, formedelst denne Overtrædelse, som nu er giort, da skal vel Adam lide Straf for hans Forbrydelse, men have h) dog Forhaabning om Tilbagekomst i) til Naade, thi han faldt i min Unaade, formedelst

Adamo cæterum in latibulis manente ad genium in corpore serpentis delitescentem sic Deus: "Superbe, inqvit, & malitiose primum peccatum commisisti, quoniam nemo tibi stimulos addidit, præter tuam insolentiam & invidiam, adeoqve contra te ira mea absqve ulla lenitate exardescit, ipseqve jacturam æternæ beatitudinis fecisti, omni spe ejusdem recuperandæ tibi præclusa. Qvamvis autem secunda vice me ad iram, ob violatas

b) CC. *Un.* þetta.
c) *iidem* ok engi þarf at tæla þic 1 *ch.* telia.
d) *iidem* ædizt. *e*) *iidem* varkun.
f) *iidem* on allar vanir 2 *ch.* & *plures.* an allrar vanar.
g) *iidem* annat finni. || i annat finn.
h) *iidem* & 2 *ch.* þá vanir. *i*) *iidem* ok.
k) *unus* fyrir þinnar illzku sakar oc flærdsamligra prætta *al.* & 2 *ch.* fyrir saker flærdsamligrar illzku i þinu brióstí.

b) denne.
c) og ingen behøvedes til at forføre (overtale dig).
e) Medlidenhed.
h) da.
i) oa.
k) din Ondskab og underfundige Rænker. || formedelst underfundig Ondskab i dit Bryst.

ir flærdsamligrar fortaulo þinnar, enn eigi fyrir sakir siálfvaxinnar illzku i sínu briosti. Ok sua sem *l*) þu vannt sigur á kono Adams, þeirri er enn er mær, sua skal ein af hennar dætrum, su er mær er, sigur á þer *m*) vega. Ok sua sem þu nu þyckizt leidt hafa *n*) Adam met herfángi, ok hans kyn, i þitt *o*) valld, sua skal einn af hans sonum rannsaka allar þínar fehirdzlr, ok taka allar þínar gersimar frá þer met herfángi, ok leidá Adam undan þínu valldi, ok allar hans dyggvar *p*) kynkvíslir, met dyrdligum sigri, ok skipa hanum sæmiliga millim sinna sona, i *q*) þat riki, er þu tynnder makliga. Ok sua sem grænt tre bar þat aldin,

medelst k) din underfundige Overtalelse, men ikke af Ondskab, opvoxen i hans eget Hierte; og ligesom du l) vandst Seier over Adams Hustrue, som endnu er Jomfrue, saa skal een af hendes Døttre, som er Jomfrue, m) indlegge Seier over dig. Og ligesom du nu synes n) at have ført Adam, som Krigsfange, samt hans Afkom, under din Magt, saa skal een af hans Sønner, ransage alle dine Giemmer, og tage alle dine Kostbarheder fra dig, som et Rov, og befrie Adam fra din Magt, samt alle hans troefaste Slægter, med en herlig Seier, og give ham et hæderligt Sted, iblandt sine Sønner, i det Rige, som du efter Fortieneste mistede. Og ligesom et grønt Træe bar

latas ob homine leges, concitaveris, Adamus tamen, licet ob admissum scelus puniatur, spe misericordiæ consequendæ fruetur, nam meam iram commeruit propter subdolam persvasionem tuam, & non ob insitam pectoris sui malitiam: Igitur, quemadmodum vicisti uxorem Adami, quæ etiamnum virgo est, sic una filiarum ejus etiam virgo de te triumphabit; & quemadmodum tibi videris Adamum ejusque genus captivum duxisse, sic unus filiorum ejus, excussis tuis thesauris, cimelia tua jure belli diripiens Adamum ejusque fideles posteros lætissima victoria ex tua potestate vindicabit, eumque simul inter filios suos digne constitutum, regno, quod tuapte culpa amisisti, beabit Porro: quemadmodum

l) CC. *Un.* nu vanntu.
m) *iidem* & 2 *ch.* vinna.
n) *unus add.* makliga. *o*) CC. *Un.* vælldi.
p) *iidem* kynsloder mædr dyrum (dyrligum.
q) *iidem* & 1 *ch.* þvi.

l) nu.
m) vinde.
n) med Rette (efter Fortieneste).

aldin, er þu vannt nu figur r) met, sua skal þurt tre bera þat aldin, er þinn figur skal tynazt met." Þvi nærzt mællti Gud vit orminn þann, er Andinn hafdi s) leynzt i: "Bölvadur verttu fyrir aull kvikindi á jaurdo, þviat þu tókt vit mínum uvin, ok *) leyndir hanom fyrir augliti Evu, til þess, at hann mætti or þínu fylsni t) figra mannlegt kyn; fyrir u) þvi skalltu x) skipta ásyn þeirri, er þu bart i meyligu andliti, ok skalltu nu bera liott andlit, ok grimmt, ok andstyggt mannligu kyni; hverfi þeir fætur, er báru þinn rettann líkham, ok gack þu hedan y) af á kvidi þínum ok á brióiti. Beisk molld ok saurig skal vera matur

bar den Frugt, som du vandst Seier r) med, saa skal et tørt Træe bære den Frugt, som din Seier skal tabes ved." Derpaa sagde Gud videre til Slangen, som Aanden havde skiult sig i: "Vær forbandet, fremfor alle levende Dyr paa Jorden, fordi du modtogst min Fiende, og *) skiulede ham for Evæ Ansigt, at han skulde kunne fra dit Skiul t) overvinde det menneskelige Kiøn; Derfor skalt du x) omskifte den Skikkelse, som du bar i et jomfrueligt Ansigt, saa at du nu skalt bære et Ansigt, hesligt og grimt, og vederstyggeligt for det menneskelige Kiøn; De Fødder, som bare dit oprakte Legeme, blive borte, og du gaae fra denne Tid paa din Bug, og paa dit Bryst; Beesk og ureen

dum viridis arbor fructum ferebat, cujus ope victoriam nunc adeptus es, sic aridum lignum fructum feret, qui victoriam tuam penitus destruet. Mox Deus ad serpentem, in quo genius delituit: præ omnibus terræ creaturis maledictus esto, cum meum hostem exciperes, eumque, ne a fœmina conspici posset, occultares, ut malignus ille tuis exuviis tectus genus humanum vincere posset, ideo faciem mutabis, & loco virgineæ, qua hucusque ornatus fuisti, tetricam & humano generi detestabilem circumferes; pedibus, qui rectum te sustinebant, amissis super ventrem & pectus posthæc prorepes: Acerbæ & impuræ

r) *unus* á Evo med. s) 1 *cb.* íleyndz.
*) CC. *Un.* leidder fyrir auglit,
t) *iidem* & 1 *cb.* svikia ok figr vægha (vinna) á mannligo kyni.
u) *iidem* þat. x) 1 *cb.* tapa asionu þinni.
y) CC. *Un.* ifrá.

r) over Eva.
*) førde ham for Evæ Ansigt.
t) besnære (overrumple, forraske) og vinde Seier paa det menneskelige Kiøn.
x) tabe dit Udseende (din Anseelse).

matur þinn, fyrir þvi at þu átzt sætt epli þat, er þu tókt or z) hendi Evu; þu skalt vera siálfgört kerelld eiturs ok dauda, til vitnisburdar, at þu a) fált eiturliga aufund i þínum líkham. Segi ek i sundur *) sætt millim þín ok allra mannligra b) kynkvísla; skal haufod þitt ok háls gegna manna fótum, ok mæta þeirra áftigum, i hefnd þeirra svika, er c) madurinn hlaut af þinni flærd ok blído; enn met þvi at þu d) komt manninum til þess at gera laugbrot met munninum, ok met e) ætni sinni, þá skal f) munnsins hráki, g) sem flygur af fastanda manns munni, verda þer at h) jafnheitu eitri

ureen Muld skal være din Mad, fordi du aadst det søde Æble, som du togst af Evæ z) Haand; Du skal være et selvgiort Kar til Forgift og Død, til Vidnesbyrd, at du skiulede en forgiftig Avind i dit Legeme; Jeg opsiger alt Forliig imellem dig og alle menneskelige Slægter; dit Hoved og Hals skal ligge under Menneskenes Fødder, og møde deres Traadd, til Hævn for den Svig, som vederfaredes c) Mennesket ved din Underfundighed og Sledskhed. Men fordi du d) førde Mennesket paa det, at giere Overtrædelse med Munden, og med hans e) Æden, da skal f) Mundens Spyt, som g) flyver af et fastende Menneskes Mund, blive dig til lige-

puræ telluris micæ tibi in escam cedant, cum dulce tibi ab Eva porrectum malum comederes; ipse præterea certissimum veneni & mortis vasculum eris, ut constet venenatam in corpore tuo invidiam te celasse: pacem inter te & genus humanum penitus ruptam declaro, tuumque caput hominum pedibus subjiciendum & conculcandum, ut commeritas tuæ fraudis tuarumque offuciarum, quibus homo deceptus est, poenas luas. Insuper cum ad violandum legem tuo ore tuaque comestione seduceres hominem, sputum hominis jejunantis

z) CC. *Un.* höndum.
a) *iidem* falder; fólzt.
*) *quidam* sætt *omitt.* b) *unus* kyna.
c) CC. *Un.* mænn lutu af þer ok þinni.
d) *iidem* vart. e) *iidem* eitran þinni.
f) *iidem* 1 *cb.* mannzens.
g) *iidem* or. || sa er flytr.
h) *iidem* jamhætto.

z) Hænder.
c) Menneskene ved dig og din.
d) blev en Aarsag for Mennesket.
e) Graadighed, Lyst til at æde. || din Forgiftighed.
f) Menneskets.
g) af. || som flyder.

eitri vit lif þitt, ef þu bergir á, *) sua sem manninum er eitur þitt, ef hann bergir á þvi."

Þvi nærzt kalladi Gud á þau Adam ok Evu, ok spurdi hvar þau væri? enn Adam svaradi: "Vid i) fálum ockur, Drottinn! þviat vid skaummudunz nöckvid at vera fyrir þínu augliti." I fyrrsta òrdi er Adam svaradi Gudi, þá laug hann at hanum, fyrir þvi at þau vissu sik k) sakarfull at vera fyrir laugbrot, ok fálu þau sik fyrir þá l) sauk, ok leyndi Adam þvi i þeim ansvarom, er hann svaradi Gudi. Þá mællti Gud vit Adam: "m) Hvi kunnu þit nu helldur at skammazk, enn nærstum i varri vidrædu, at þit

ligesaa h) brændende Forgift for dit Liv, om du smager det, som din Forgift er for Mennesket, om han smager den."

Dernæst kaldede Gud paa dem, Adam og Eva, og spurgde hvor de vare? Men Adam svarede: "Vi skiulede os i), Herre! fordi vi bluedes at være negne for dit Ansigt." I det første Ord, som Adam svarede Gud, lei han for ham, i det de vidste dem at være k) skyldige for Lovens Overtrædelse, og de skiulede dem af den l) Aarsag, men det dulgde Adam i de Svar, som han gav Gud. Da sagde Gud til Adam: "Hvi kunne I nu, meer end kort tilforn, i vor Samtale, blues ved, at I ere negne, uden Eders Kundskab maae have tiltaget paa

nantis æqve præsens ac perniciosum tibi erit virus, ac tuum homini, modo gustet, venenum.

Adamum deinceps & Evam accivit Deus, qværens, ubinam essent? Cui Adamus: "Abscondebamus nos; erubescebamus enim, Domine, nudi coram te conspici." In primo, qvod regesserat, verbo, dissimulabat veritatem Adamus: noverant qvippe protoplasti ob commissum delictum sese reos, & ob dictam causam, qvam tegere voluit Adamus, sese occultarunt. Tum Deus ad Adamum: "Qvænam subesse potest ratio, cur potius jam qvam ante cum colloqvebamur, nuditatis vestræ vos pudeat; nisi cognitio vestra

*) CC. *Un.* jafnt.

i) *iidem* falunzt fyrir þvi (þer) dr. at vit skamdumz (skaummunz at vera nöckt.

k) *iidem* sakafull vit Gud.

l) *iidem* skulld.

m) *iidem* þvi.

h) farlig.

i) derfor (for dig).

k) brødige med Gud.

l) for den Sag, Forseelse.

þit erod *n*) nöckvid, nema fródleikur yckar hafi ſua aukizt, at þit hafit etit af þeim eplum, er ek bannadi yckur." Enn þegar er Adam heyrdi þat, at ecki *o*) mátti leynazt, at þau haufdo laugbrot gert; þá leitadi hann *p*) þeirrar athygli, at annarr bæri ávít fyrir þá ſauk, helldur enn ſiálfur hann, þviat hann kvad ſua at ordi: "Hefda ek einn vælt um mitt rád, ok hefder þu eigi gefit mer kono þeſſa til rádagerdar met mer, þá munda ek hafa halldit ſkipat laugmál, ok eigi brotit *q*) þinn bodord." Þeſſi ord *r*) joko miök ſauk Adams i augliti Guds, þviat hann leitadi helldur *s*) ſak-varnar enn miſkunar. Enn ef hann hefdi þeſſi ord

paa den Maade, at I have ædet af de Æbler, ſom jeg forbød Eder." Men ſaaſnart Adam hørde det, at det ingenlunde kunde ſkiules, at de havde giort Overtrædelſe, da ſøgde han den p) Udflugt, at heller en anden, end han ſelv, ſkulde faae Irettesættelſe for den Sag, thi han ſtilede hans Tale ſaaledes: "Havde jeg været eene om mine Sager, og havde du ikke givet mig denne Kone til Raadførſel med mig, da havde jeg viſt nok holdt den foreſatte Lov, og ikke overtraadt q) dine Bud." Diſſe Ord forøgede meget Adams Skyld for Guds Anſigt, thi han ſøgde heller s) Undſkyldning end Naade. Om han derimod havde ſagt diſſe Ord: "t) Kom nu i Hu, min Herre! at

veſtra ex manducatione vetiti fructus incrementa ceperit?" Aſt Adamus, ubi dilictum ſuum occultari non poſſe comperiebat, eo mox convertebat animum, unde, culpam in alios transferendo, malæ cauſæ quæreret excuſationem, ſi, inquiens, mihi ſoli meæ felicitatis cura demandata eſſet, adeo ut penes me ſolum eſſet meæ felicitatis ſervandæ ratio, uxoremque hanc conſiliorum meorum ſociam non dares, datam a te, Deus, legem utique ſervaſſem nec quid tuis præceptis contrarium admiſiſſem. Hæc verba crimen Adami multiplicarunt, cum culpam ſuam excuſare mallet quam miſericordiam implorare: Si autem

n) *CC. Un.* nöckt. 1 *ch.* nakin.
o) *iidem* munndi — hæfdi — gör.
p) *iidem* þægar athygli, oc at.
q) *iidem* & 1 *ch.* bod þin, þitt bod.
r) *iidem* juku mykit ſekt.
s) *iidem* & 1 *ch.* ſakar-varnar, ſaka-varnar.

p) var han ſtrax betænkt paa (udtænkde han) en Udvei og at.
q) dit Bud.
s) Forſvar i Sagen.
t) min Herre, forbarm dig over mig, og kom i Hu.

ord mællt: "t) Minnzt nu, Drottinn minn, at ek em gör af uſtyrko eſni, ſua ſem u) breyſkur leirpottur, ok þarf ek meirr miſkunnſamligrar vægdar þinnar, helldur enn verdleikur ſakar minnar x) mætti beidazt, þviat ek uſtyrkur fell i miklar ſakir vit þik, Drottinn minn, fyrir laugbrot y) mín:" þá hefdi þegar mínnkat ſauk Adams i augliti Guds, z) þviat þá væri leitat miſkunar, enn ecki ſakar-varnar. Enn þá er Gud heyrdi, at Adam ſvaradi ſem veriandi ſína ſauk, þá mællti hann ſua ſem met reidi: "Ecki ſkalltu mer a) ſauk fyrir þat gefa, er ek ſkapada konona; þviat til hiuſkapar ok yndis gaf ek þer hana, enn ecki til þeſs, at

at jeg er giort af et ſvagt Æmne, ſom en u) ſkrøbelig Leerpotte, hvorfor jeg meer behøver en miſkundelig Skaanſel, end min Sags Fortieneſte x) kunde begiære, thi, jeg Skrøbelige, faldt i ſtore Forbrydelſer imod dig, min Herre! formedelſt min Overtrædelſe:" da var Adams Skyld ſtrax bleven mindre i Guds Øine, thi z) da var der ſøgt Naade, men ingen Undſkyldning. Men ſaaſnart Gud hørde, at Adam ſvarede, ligeſom han vilde forſvare ſin Sag, da talede han ſaaledes med Vrede: "Du bør ikke give mig Skyld for det, at jeg ſkabde Qvinden; thi jeg gav dig hende til Ægteſkab og Tidsfordriv, men ikke til det, at du ſkulde begaae Overtrædelſe efter hendes Raad; Jeg

autem his verbis uſus fuiſſet: Memento, Domine, mei, & qvod ex infirma materia, vaſis inſtar fictilis & fragilis, creatus ſim, ideoqve miſericordiæ tuæ mitiſſimæ plus indigeo qvam optare ſibi mea indignitas audet, nam infirmus ego tuam, o Domine! peccatis meis nimium atrocibus iram commerui: culpa Adami in foro divino levior ſtatueretur, miſericordia ſic implorata divina, & non frivolis ad palliandam culpam adhibitis argutiis. Cum autem Adamum deſperatæ cauſæ velum aliqvod prætexentem cerneret Deus, irati inſtar dixit: Non criminis cujusdam me, juſte poſtulabis, licet fœminam creaverim, nam in matrimonium tibi & ad oblectamentum illam dedi tibi, ſed non eo fine, ut ejus con-

t) CC. Un. miſkuna mer, dr. m. oc minnztu.
u) *iidem* óſtyrkr leirpottr oc breyſkr.
x) *iidem* man. y) *iidem* mitt.
z) 1 *ch.* ok þá.
a) CC. Un. fyri þat ſoc gefa.

u) ſvag og ſkrøbelig.
x) kan.
z) og da.

at þu ſkylldir met hennar rádi laugbrot gera. Varada ek þik vit, at þu ſkylldir ſua mikit laugbrot gera, ok ſagda ek þer *b*) ſaka ok ſtraffs van, ef þu gerdir laugbrot; *c*) hvi fylgdir þu helldur *d*) væilrædum kono þinnar, enn heilrædum mínum, nema þu gerdir fyrir drambsſakar ok yfirgirndar, at þu villdir vera jamfródur ſem ek, ok *e*) forvitnadizt þu fyrir þvi þat *f*) ſem þer var eigi lofat.

Þvi nærzt mællti Gud vit Evo: "hvi eggiadir þu bonda þinn, at *g*) hann ſkylldi laugbrot gera?" Enn Eva villdi giarna, at annarr *h*) ſkylldi bera ávít fyrir ſauk hennar, helldur enn ſiálf hun. Þvi *i*) kvad hon ſua at ordi: "Ormur þeſſi hinn

Jeg advarede dig endog, at du ei ſkulde begaae ſaa ſtor en Forbrydelſe, og ſagde, at du havde Skyld og Straf at vente, om du giorde Overtrædelſe; hvi fulgde du heller din Huſtrues d) fordærvelige Anſlag, end mine livſalige Raad, uden du haver giort det, for Stoltheds og Overmods Skyld, at du vilde være ligeſaa viis ſom jeg, og du derfor higede efter at faae Kundſkab om det, ſom ikke var dig tilladt."

Derpaa ſagde Gud til Eva: "hvi tilſkyndede du din Mand, at g) han ſkulde giøre Overtrædelſe?" Men Eva vilde gierne, at heller en anden, end hun ſelv, ſkulde bære Skylden for hendes Sag. Derfor i) ſtiilede hun hendes Tale ſaaledes: "Denne liſtige

conſilio inductus legem violares: adhæc, ne peccares, præmonui te, culpamqve & pœnam, ſi legem transgredereris, ſecuturam prædixi; nihilominus pravis uxoris tuæ conſiliis, tuæqve ſuperbiæ & inſolenti cupiditati, qvam ſanis meis præceptis obtemperare maluiſti, cum ſapientiæ meæ æmulus res tibi non permiſſas ſcrutari velles."

Mox ad Evam Deus: "Qvamobrem ad legem violandam maritum tuum inſtigaſti?" Ad qvæ mulier, ſuam qvoqve culpam in alium translatura: "Serpens, inqvit, aſtutiſſimus

b) CC. *Un.* ſakar van. *c*) *iidem* þvi.
d) *iidem* veilrædi (*male chartis* velrædi, velrædu) — enn heilrædi.
e) *iidem* forvitnadir. *f*) *iidem* þeſs er.
g) *iidem* þit ſkylldut. || giöra lögbr.
h) *iidem* annat bæri.
i) *iidem* þviat hon qvad.

d) liſtige (bedragelige) Raad, end mit nyttige.
g) J ſkulde. || at giøre.
i) thi hun ſtiilede.

hinn ordslægi, red mer þetta *k*) urád. Hefdi hann eigi skapadur verit, eda til míns fundar komit, þá hefda ek ecki laugbrot gert, ne bónda minn eggiat at göra laugbrot." Þá er Gud heyrdi sakarvaurn Evo, þá mælti hann reidur: "Sua synizt mer, sem þit vilit mer kenna bædi, *l*) er þit gerdut laugbrot; þviat hann gaf mer sauk fyrir þat, *m*) er ek hafda þik skapada til rádagiaurdar *n*) met hanom, enn nu gefur þu mer þá sauk, at ek *o*) hafi orminn skapat. Sua skapada ek orminn, sem aull annur kvikindi á jaurdo; *) enn eigi gaf ek þer hann til *p*) rádgiafa, helldr lagda ek hann **) undir yckart valld, sem aull annur kvikindi á jaurdo; varada ek yckr bædiu vit, at þit

listige Slange gav mig dette k) onde Raad. Var han ikke bleven skabt, eller kommen til Samtale med mig, da havde jeg ikke begaaet Overtrædelse, eller tilskyndet min Mand til at giøre Overtrædelse." Da Gud hørde Evæ Forsvar, da sagde han i Vrede: "Det forekommer mig saa, som om I begge vilde beskylde mig før, at I giorde Overtrædelse; thi han gav mig Skyld for det, m) at jeg havde skabt dig til Raadsførsel med ham; men nu giver du mig Skyld for det, at jeg haver skabt Slangen. Saa skabde jeg Slangen, som alle andre levende Dyr paa Jorden: *) men jeg gav dig ham ikke til p) Raadgiver, men tvertimod **) lagde ham under Eders Herredømme, som alle andre Dyr paa Jorden; Jeg advarede Eder begge,

tissimus ille congerro, qui me ad facinus hoc pellexit, creatus si non fuisset, aut me non convenisset, legem profecto non violassem, nec peccandi stimulos conjugi meo subdidissem." Verum cum excusationem Evæ Deus audivit, iratus dixit: Videmini peccatum vestrum velle mihi imputare, cum ille mihi objecisset, quod te consiliorum ejus sociam, tu vero, quod serpentem creaverim. Ea vero lege serpentem, qua reliqua etiam terræ animilia creavi, non ut a consiliis tibi esset, sed vestro imperio eundem ut reliquas creaturas

Zz Z

k) *unus* rád *semper.* *l*) CC. *Un.* at.
m) *iidem* at ec hafdi. || er ec (hafda til handa hanum þik skapada) skapadi þik.
n) *iidem* vid hann. *o*) *iidem* hæfi.
*) *iidem* eigi gaf ec þèr hann.
p) *iidem* rádz. || ráda. **) *iidem* á.

k) Raad.
m) da jeg (havde skabt dig til ham) skabde dig.
*) jeg gav dig ham ikke.
p) Raad, Raadførsel.
**) overgav ham i Eders Magt.

q) þit skylldot ægi laugbrot gera, ok sagda ek yckur *) dauda fyrir eiga van, ef þit gerdit *r*) laugbrot. Nu ero *s*) verk yckar eigi vordin betri i sakarvaurn yckarri, enn ádur varo i laugbrotunum, fyrir þvi skolut þit þola þann dauda, er ek het yckur, þo at þit fallit eigi þegar daud nidur, þá skulut þit þo láng-ar hefndir taka i yckrum dauda fyrir yckart laugbrot, ok engarr kynkvíslir skolo þær af yckur koma, er eigi skulo svara þessum laugbrotum. Enn þá stund er þit lifit á jaurdo, þá skolot þit þola *t*) sorgsamligar naudir, i stad þess, er þit kunnut eigi at giæta friálsligrar sælo. Enn fyrir *u*) þvi at þu Eva gerdir fyrri laug-

ge, at q) I ei skulde giøre Overtrædelse, og sagde, at I derfor havde at vente Døden, om I giorde r) Overtrædelse. Nu ere Eders Gierninger ikke blevne bædre i s) Ederss Forsvar, end de vare før i Overtrædelsen, derfor skulle I lide den Død, som jeg truede Eder med; og om I end ikke strax falde døde ned, da skulle I dog, i Eders Død, udstaae en langvarig Hævn for Eders Overtrædelse; og ingen saadanne Slægter skulle komme af Eder, som jo skulle svare for disse Overtrædelser. Men den Tid som I leve paa Jorden, da skulle I føle t) bedrøvelige Elændigheder, i Steden for det, at I ei vidste at bevare en frie Lyksalighed. Men u) fordi du Eva giorde før Overtrædelse,

turas subjeci, vosque, addita secuturæ mortis comminatione si legem violaveritis præmonui, ne peccaretis: Crimen vero istud, in frivola, quam nunc adhibuistis excusatione consistens, priore illo levius non est, adeoque prænuntiatam vobis mortem, quamvis e vestigio animam non effletis, subibitis, gravesque & longas pœnas hac vestra morte dabitis, omnibus quoque posteris vestris vestrum crimen imputabitur: quamdiu in hac terra vivitis, dolores & calamitates patiemini, cum primævam felicitatem retinere noluissetis: Sed

q) CC. *Un.* giöra lögbrot.
*) *iidem* von dauda fyrer. || dauda fyrer von.
r) *iidem* lögbr. *omittunt.*
s) *iidem* ækki bætri værk yckar ordin i sakarvörninni.
t) *iidem* sorg oc farligar.
u) *iidem* þat.

q) giøre Overtrædelse.
r) slige.
s) Forsvaret, Undskyldningen.
t) Bedrøvelse og smærtelige.
u) for det at.

laugbrot, enn Adam, bondi þinn, þá margfallda ek x) naudir þínar, umfram þær er þit ſkolot bædi hafa ok kenna: Þu ſkallt y) undirvorpin vera valldi bónda þíns, ok allum hans forrædum, ok ſynazt hvervetna minni fyrir þer ok lægri, i augliti ſona yckarra: Baurn z) yckar, þau er þit getit i loſtaſamligri girnd, þau ſkalt þu framleida met ſótt ok a) nálgandiz lífsháſka: Þu ſkallt ok ſkylld at veita baurnum yckrum alla þiónoſto, met ſtarfi ok b) ſorgſamligri aunn i c) uppfædi þeirra."

Þá mælti Gud: "Nu d) er Adam ſua vordinn fródur ſem einhver *) varr, vit-

delſe, end Adam din Mand, da formeerer jeg x) dine Elændigheder, fremfor de, ſom I begge ſkulle lide og erfare: Du ſkal være underkaſtet din Mands y) Myndighed, og al hans Beſtyrelſe, og ſynes i alle Ting ſvagere af Kræfter, og ringere, i Eders Sønners Øine: Eders Børn, ſom z) I avle i en løsagtig Begiærlighed, dem ſkalt du fremføre med Sygdom og a) overhængende Livsfare: Du ſkal og være pligtig at give Eders Børn al Opvartning, med Arbeide og kummerlig Pleye, i deres c) Opfoſtring."

Videre ſagde Gud: "Nu d) er Adam bleven ſaa viis ſom een af os, i det han veed

Sed quoniam tu, fœmina, legem, priusqvam maritus tuus Adamus, violaſti, nonnullis calamitatibus puniam te, præter eas, quæ vobis ſunt communes; ſubjecta, nimirum, ſis imperio & curæ mariti tui, inferiorqve a filiis veſtris reputabere: Liberos, libidine mutua quos ſuſcipitis, doloribus & præſente vitæ periculo eniteris, eosdemqve omni cura & ſolicitudine enutries.

Tum Deus (ad Angelos): Adamus jam factus eſt ſimilis nobis malum & bonum diſcer-

x) CC. *Un.* þæſſar u. þ. um fram þat (þat fram).
y) *iidem* under væra orpin vælldi (vera underorpin).
z) *iidem* þau er þu getr.
a) *iidem* nálega. b) 1 *cb.* ſorgligri.
c) CC. *Un.* fafrædi.
d) *iidem* erut þit ordin ſva fród at þit vitit.
*) 1 *cb.* af oſs.

x) tillægger jeg diſſe El. for dig, frem for det.
y) Vold, Magt.
z) du undfanger.
a) næſten med.
c) Vankundighed, Barndom.
d) ere I blevne ſaa kloge at I vide.

vitandi goda luti ok illa. Varizt þer, at *e*) hann neyti eigi af lífs-tre fyrir utan leyfi *f*), suasem hann neytti af frodleiks eplum, at eigi lifi hann eilífliga i sínum sektum *g*)." *h*) Sídan skipadi Gud Cherubim at vardveita þann veg, er liggur til *i*) lífsins tres, met elldligu sverdi, þat er *k*) jafnt svipar alla vega met elldligum ok *) allbitrum eggium, sua at eingi *l*) mátti þar framkomazt, fyrir utan leyfi. Þvi nærzt mællti Gud vit Adam: "Fyrir þvi at þu hlyddir meir *m*) urádi konó þinnar, helldr enn heilrædi minu, ok neyttir *n*) bannadann avauxt jardar, fyrir

veed baade gode og onde Ting. Tager Eder vare, at han ikke skal æde af Livets Træe, foruden Tilladelse, ligesom han aad af Kundskabens Æbler, at han ei skal leve evindelig i hans g) Skyld." Derpaa h) satte Gud Cherubim til at bevare den Vei, som gaaer til Livets Træe, med et gloende Sværd, som k) blinker lige allevegne med funklende og *) meget skarpe Egge, saa at ingen kunde komme der l) frem, uden Tilladelse. Derpaa sagde Gud til Adam: "Fordi du adlydede din Kones m) Uraad, meer end mit gode Raad, og aadst Jordens n) forbudne Frugt, derfor er den Jord, som gav

discernens, verum cavete, ne ex fructu arboris vitæ, quemadmodum ex pomis scientiæ, comedat, neve in æternum in suo reatu vivat. Hinc Deus jussit Cherubim, viam, quæ ad arborem vitæ ferebat, gladio ignito, qui per totam viam acie flammante vibraretur, custodire, ut eadem via citra veniam transiri non posset. Mox Deus ad Adamum: Quoniam infelici conjugis tuæ quam meo consilio obsequi malueras, ideo ob tuum maleficium

e) CC. *Un.* ecki neyti hann.
f) 1 *cb.* utan leyfis.
g) CC. *Un.* saukum. || sóttum.
h) *iidem.* & 3 *cb.* Þvi næst skapade G. Cherubin.
i) *iidem* lífs.
k) *iidem* jamnan (sveipar) svipar (allt svipar jafnt) allann vægh. *) *iidem* elldbitrum.
l) *iidem* ægi *vel* eigi mægi þar fram koma 2 *cb.* innkomazt.
m) *iidem* veilrædum — enn heilrædum minum.
n) *iidem opt.* kvidiadan. *alii* & 1 *cb.* kvidiodum avexti.

g) Forbrydelser, Svagheder.
h) skabte.
k) stedse blinker (som alt blinker lige) paa alle Sider.
*) ildskarpe brændende.
l) ind.
m) skadelige Anslag, end mine g. R.
n) bestemte ɔ: undtagne.

fyrir þvi baulvaſt jaurd i verki þíno, ſu ér þer gaf allann girniligann ávöxt, ſua ſem met módurligri milldi: Nu ſkal hon ſynia þer ávaxta þeirra, er þer ſeo*) ſæmiligir til neytzlo, ſua ſem *o*) hryggiliga reid: Þiſtla ok illgreſi ſkal hon gefa þer i ávauxt, nema þu *p*) fágir hana met verknadi þínum, ſua at hon drecki ſveita þinn; þviat hedan *q*) af ſkalltu met ſtarfi abla þer matar *r*) af jaurdo." Þvi nærzt gaf Gud þeim, Adam ok Evo, ſkinnkyrtla, ok mællti vit þau: "Met þvi at þit ſkemmduzt nacktra lima, þá hylit yckur nu met ſtarfs íſmottum *s*) oc *t*) ugledis-klædum, ok farit nu a vídatto jardar,

gav dig al lyſtelig Frugt, ligeſom med en moderlig Godhed, forbandet ved din Gierning; Nu ſkal hun forſage dig de Frugter, der kunde være *) anſtændige for dig til Føde, ligeſom o) ſørgelig fortørnet: Tidſeler og Ukrud ſkal hun give dig til Frugt, uden du p) dyrker hende men dit Arbeide, ſaa at hun drikker din Sveed; thi du ſkal, fra denne Tid af, ſøge med Arbeide din Mad r) af Jorden." Derpaa gav Gud dem, Adam og Eva, Skind-Kiortler, og ſagde til dem: "Efterdi I bluedes ved de nøgne Lemmer, da ſkiuler Eder nu med diſſe Arbeids- s) Flige og t) Misfornøielſes-Klæder, og gaaer nu ud paa Jordens Viidde, med mei-

ficium terra maledicta ſit, & quæ tibi, almæ matris ad inſtar optabilem quemcunqve fructum hucusqve edidit, poſthac ceu dolore & ira laborans, convenientes vitæ ſuſtentandæ fructus tibi denegabit, ſentes & lolia tantum ferens, niſi tua opera colatur, ſudoremqve tuum imbibat, nam poſthac proprio labore victum tibi ex terra comparabis. Poſthæc dedit Deus Adamo & Evæ tunicas pelliceas & dixit: Cum puderet vos veſtræ nuditatis lugubribus his & labori aptis amicti veſtimentis terram incolite, veſtroque labore

*) CC. *Un.* ſyniligir.

o) *iidem* hryggliga þiſtla oc illgreſi; ſkal hun gefa þer þenna avöxt.

p) *iidem* fæger. *q*) *i dem* ífrá.

r) *iidem* á.

s) *ita optimi* it. íſmattum, iſamtum, ſtarfſins mattum.

t) *vet. cb.* andſamligum ugledi kl.

*) bekvemme, tiendelige.

o) ſom bedrøvelige Tidſeler og Ukrud; denne Frugt ſkal hun give dig.

p) ſeier ɔ: forſkriſker, forbæder.

r) paa.

s) Pialter, Skiul.

t) kan være modbydelige Sørge-Kl.

jardar, met u) annſamligum ſtarfa, ok leitit yckur fædzlo; þó ſkolo þit hvílazt x) i daudligu fadmlagi jardar, ok ſnuazt aptur i natturligt y) efni, þat er þit varot aftekin fyrir andverdo." Þá mællti Adam: "Miſkun ok z) rettdæmi þacka ek þer, Drottinn minn, þviat ek ſkil görla ſtórar afgerdir mínar; ſua a) þecki ek ok miſkun þína, þviat ek man eigi tynazt b) líknarlauſt ſua ſem Lucifer. *) Hryggur man ek nidurſtíga til c) daudligra helvitis ſkugga, þo man ek jafnan glediazt i van apturkvamo minnar, þviat þeſs

u) meiſommeligt Arbeide, og ſøger Eder Føde; Dog ſkulle I tilſidſt hviles x) i Jordens dødelige Favnetag, og forvandles igien til y) det naturlige Ævne, ſom I fra Begyndelſen bleve tagne af." Da ſagde Adam: "Jeg takker dig, min Herre, for din Miſkundhed og z) retfærdige Dom, thi jeg indſeer fuldkommelig mine ſtore Afvigelſer; a) men jeg erkiender og din Naade, i det at jeg ikke ſkal fortabes uden b) Skaanſel, ligeſom Lucifer. *) Bedrøvet vil jeg nedſtige til c) Helvedes dødelige Skygger, dog vil jeg idelig glædes i Haabet om min Tilbage-

labore victum quærite, in terra tamen quieſcentes, in eam convertemini, ex qua primum creati eſtis materiam. Tum Adamus: Miſericordiam tuam, mi Domine, & juſtum judicium gratus veneror, nam gravia mea peccata agnoſco, tuam quoque miſericordiam perſpectam habeo, quia non ſine ſpe miſericordiæ conſequendæ moriar, cujus Lucifer particeps nunquam erit. Eqvidem magno animi dolore ad umbras infernales deſcendam, lætabor tamen ſemper ſpe futuræ liberationis, perſvaſum enim habeo, te, mi

u) CC. *Un.* annſamligu, (aunnligu, aundligu) ſtarfi. *al.* andſamligum. 1 *ch.* audſamligum.

x) *iidem & al.* á jordu á *vel* med.

y) *iidem & 2 ch.* edli, (ſnuaz aptr natturulegh i daudligh æfni) þar er.

z) *iidem & 1 ch.* rettlæti.

a) *iidem* þæcca ec oc. || þacka eg þer oc.

b) *iidem* liknarlauſs ſem.

*) 2 *ch.* hyggr *forte Lucifer*.

c) *iidem* daudligha h. kvala.

u) travelt. || Arbeide ſom ſigter til Fordeel (fordeelagtigt).

x) paa Jorden, i (med).

y) Eders naturlige Egenſkab (vendes igien efter Naturen, til dødelige Materier, livløs Tilſtand).

z) Retfærdighed.

a) jeg haver og kiendt. || jeg takker dig og for.

b) Barmhiertighed.

*) han tænker vel at jeg ſkal.

c) det dødelige Helvedes Pinſler.

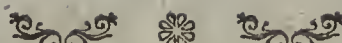
d) þess væntir ek enn til þin, Drottinn minn, at þu *e*) munir enn ſyna mer lifanda geizla i dauda myrkri; oc til þess man ek jafnan ſtunda, at ſá er nu gledzt af mínum ufarom, ſua ſem af fengnum ſigri, hann *f*) muni enn hryggiazt af varri apturkvamu, ſua ſem yfirſtiginn, *g*) at tíndum ſigri." Þá ſvaradi Eva ok mællti: "Sua ſem nu ſkiliunzt ver ſorgfull, Drottinn minn, fyrir *h*) ſannann varn tilverknad, ſua munum ver enn fagna miſkunſamligri huggan þinni, i naudſynium varum." Þvi nærzt hvarf Gud *i*) i burt frá augliti þeirra, enn þau biugguzt fyrir á jaurdo, ſua ſem Gud baud þeim. Nu hefi ek gert ſem þu beiddizt, *k*) lokit upp

bagekomſt; thi d) det venter jeg endnu af dig, min Herre, at du endnu vil viiſe mig nogle levende e) Straaler i Dødens Mørke; og derefter vil jeg altid ſtræbe, at den ſom nu glæder ſig over min Ulykke, ſom over en forhværvet Seier, at han endnu ſkal bedrøves over vor Tilbagekomſt, ligeſom overvunden, g) efter en forloren Seier." Da ſvarede Eva og ſagde: "Ligeſom vi nu adſkilles ſorrigfulde fra dig, min Gud, formedelſt vor h) ſande Fortieneſte, ſaa ſkulle vi dog endnu glædes ved din miſkundelige Troſt i vore Fortrædeligheder." Derpaa forſvandt Gud i) bort fra deres Anſigt, men de giorſig Boelig paa Jorden, ſom Gud bød dem. Nu haver jeg giort ſom du bad, k) og udført

mi Deus, radium quendam ſubſecuturæ vitæ mihi in tenebris mortis conſtituto exhibiturum, idque mihi ſemper curæ erit, ut qui ex meo infortunio, ceu parta victoria lætitiam venatur, idem mea liberatione ceu victus, contriſtetur, Mox Eva ſubjecit: "Quemmadmodum nos a te, mi Domine, triſtes ſeparamur propter peccata vera a nobis commiſſa, ſic clementi tua conſolatione in rebus adverſis mentem noſtram erigemus." His dictis, conſpectui eorum Deus ſeſe ſubtrahebat, protoplaſti vero juxta mandatum divinum in terra ſedes figebant. Jam petitioni tuæ faciens ſatis verbis nonnullis

d) *CC. Un.* þeſſi er von mín til þ.
e) *iidem* mant. e. ſ. m. l. gæſlu i daudu.
f) *iid.* man. g) af tyndum || oc ſighri tynnt.
h) *iidem* ſtorann varn tilværca.
i) *iidem* af aughliti.
k) *iidem* at lokit. || at ec hæfi lokit.

d) dette er mit Haab til dig.
e) en levende Varetægt i det døde Mørke.
g) over. || og ſom han havde tabt ſin Seier.
h) ſtore Forbrydelſe.
i) udaf deres Øieſyn.
k) at jeg haver opløſt.

upp met nockorum ordum fyrir þer, hvi ormurinn mællti vit konuna, eda hver ſauk til var, at hann eggiadi hana til laugbrota; ok *l*) hefi ek þó haft ſem lettazt efni i *m*) þeſſari rædo, þviat ek vil audrom þat ſtarf *n*) ſpara, at glóſa varar rædur met *o*) diupari áhyggiu; enn vid takim rettann framgángs-veg upphafdrar rædo, met þvi at ver *p*) haufom eigi tóm til hvarstveggia.

Nu *q*) ſkilzt mer vel þat af, at ydur þyckir *r*) urlauſn þeirra ſpurninga, er ek ſpurda *s*) nærſtum, helldur vera glóſor ok *t*) ſkyring þeirra rædna, er fyrr taladum

ført med nogle Ord for dig, hvi Slangen talede med Qvinden, og hvad der var Aarſag til, at han tilſkyndede hende til Overtrædelſe; Dog haver l) jeg kun valgt det fatteligſte Indhold til denne Tale, thi jeg vil n) ſpare til andre den Umage, at forklare vore Taler, med o) dybſindigere Eftertanke; vi derimod tage den lige Fremgangs-Vei i den begyndte Tale, efterdi vi have ikke Tid til begge Deele.

Vel q) ſlutter jeg nu, at Eder ſynes, ſom det Spørsmaals Opløsning, hvilket jeg ſidſt ſpurde om, er meer et Slags Udtydning og Forklaring paa de Taler, ſom vi tilforn

nonnullis oſtendi, qvamobrem ſerpens fœminam alloqveretur & ad violandam legem inſtigaret, momenta tamen præcipua obiter tantum tetigi, aliis reſervans noſtram orationem ſubtili ſua diligentia ulterius excutere, cum potius cæptam a nobis orationem continuandam velim; non enim otium eſt mihi & momenta rerum proponere, & prolixa explicatione eadem perſeqvi.

Intelligo nunc tua ad proxime allatas qvæſtiones reſponſa potius, te judice, commentarii cujusdam rationem habere, vel explicationem eſſe antedictorum, qvam inchoati jam

l) CC. *Un.* hefir þu heyrt. *m*) *iidem* þeſſa.
n) *iidem* ætla. || ætla þat ſtarf.
o) *iidem & al.* diupri. diuplegre, diupſæligri *vel* diupſalligri. *p*) *iidem* eigum.
q) *iidem* ſynizt mer þat af. || ſkilz mer þat (heraf). *r*) 1 *ch.* orlauſt.
s) CC. *Un. & al.* næſt um.
t) *iidem* þyding.

l) du kun hørt det f. af Indholdet.
n) overlade til andre.
o) dybſindig.
q) ſlutter jeg (ſynes jeg at kunne ſlutte) heraf.

adum vid um, helldur enn *u*) þat se framgángs-vegur upphafdrar rædo, ok hrædunzt ek þat nu, ef ek *x*) ſpyr nockvot lengra um þeſſar ſpurningar eda ſkyringar, at ydur vyrdizt ſpurning mín eigi vera ſva fródlig; enn fyrir *y*) dælleika ſakir þeſs, at þer hafid lofat mer, at ſpyria þeirra luta, er forvitni mín girnizt, þá man ek þó enn tilhætta at ſpyria, því at ek vænti enn godra ſvara fyrer, ſem fyrr meir, þóat ek *z*) ſpyria bernſkliga. Nu hafi þer ſkyrt fyrir mer, hvi ormurinn mællti vit konona, met þeim hætti, at Andinn mællti met munni ormſins; ſua ſkyrdo þer ok fyrir mer, *a*) þvi konan var eggiut at gera laugbrot, at þat var fyrir þeirrar aufundar ſakir, at Luci-

tilforn havde for, end at det ſkulde være en Fortſættelſe af den begyndte Tale, og frygter jeg nu, om jeg x) ſpørger noget udførliger om diſſe Spørsmaal eller Forklaringer, at Eder ſkal ſynes mit Spørsmaal ei at være fornuftigt nok; Dog, for den Frieheds Skyld, y) hvormed I haver tilladt mig, at ſpørge om de Ting, ſom min Nysgierrighed forlanger at vide, vil jeg alligevel endnu vove paa at ſpørge, fordi jeg endnu venter gode Svar derpaa, ligeſom tilforn, om jeg end z) ſpørger barnagtig. I haver nu forklaret for mig, hvi Slangen talede med Qvinden, paa den Maade, at Anden talede med Slangens Mund; I forklarede og for mig, a) hvorfor Qvinden blev tilſkyndet at giøre Overtrædelſe, at det var for den Avinds

jam pridem ſermonis continuationem, quare ſi pluribus verbis hanc rem vellem explicandam, & ſi pluribus quæſtionibus, quæ ad rem penitius excutiendam faciunt utar, timeo ne ſtultus videar tibi: Nihilominus tua indulgentia & humanitate fretus, cum veniam dederis quærendi, quæ mea curioſitas ſcire avet, audebo plura ſciſcitari, nam reſponſa tua probatos benevolentiæ tuæ teſtes nunc ut olim exſpecto, quamvis pueriliter interrogem. Superius indicaſti cur ſerpens cum Eva colloqueretur & quidem eo modo, quod genius per os ſerpentis verba faceret; dixiſti porro malignum illum genium ad violandam legem

u) CC. *Un*. þá. *x*) *iidem* rædi lengra.
y) *iidem* ſakar þeſs dæligleika, er þer hafit geſit mer oc lofat (gafut mer lof til).
z) *iidem* ſvara. *a*) *al.* at *item* eggiut á.

x) taler.
y) ſom I haver givet mig og tilladt (haver givet mig Lov til).
z) ſvarer. a) at.

Lucifer *b*) fyrirmunadi manninum at koma til þess ríkis, er hann var urrekinn; ok haufdot þer nockora þá rædu i þeirri *c*) skyring um dóma Guds, hvaratveggia um Lucifer, ok sua um Adam, er eigi er víst, at *d*) ádur se opt heyrd. Enn ef ek hefdi minni til *e*) þeirrar rædo, ok bæra ek hana sua fram sem ek heyrda: ydur *f*) frásegia, ok kvædi einhver sua at ordi sá er heyrdi, at hann *g*) kalladizt eigi þá rædo fyrr hafa heyrda; þá vilda ek *h*) bidiazt, at þer fynit mer hvert efni ek skylldi hafa i *) andsvaurum mínum, at eigi *i*) syndizt ek þegar fallinn met ufrodleik frá

Avinds Skyld, at Lucifer misundede Mennesket, at komme til det Rige, som han var jaget fra; og førde I, i den c) Forklaring, nogen Tale om Guds Domme, baade over Lucifer, saa og over Adam, som ikke er vist at d) er ofte hørt tilforn. Nu om jeg havde Hukommelse e) til at erindre den Tale, og jeg førde den saaledes frem, som jeg hørde Eder f) fortælle, og Nogen, som hørde det, udlod sig med, at han havde ikke før hørt g) den Tale; Da vilde jeg h) udbede mig, at I viser mig, hvad Evne jeg skulde bruge i mine Svar, at jeg ei strax skulde synes falden fra min Tale, med Ukyndighed, men

legem ideo fœminam instigasse, quod invidia laborans ægre ferret, si homo regni, quo ille expulsus erat, compos redderetur; & quoniam in ultimo tuo responso exposuisti sententiam Dei in causis Luciferi & Adami latam, quæ paucis forte innotuit; rogo igitur, ut, si quis me hæc accurat juxta tuam narrationem exponentem audiverit, qui se eadem prius audiisse negaret, quid illi respondendum sit adferas, ne justa causa ob meam igno-

b) CC. *Un.* fyrirmundi.
c) *iidem* spurning, um þessa.
d) *iidem* opt heyrdet se.
e) *iidem* þessarar r. at bera (oc bæra ec) epter þvi fram. *f*) *iidem* tiltaka (ræda).
g) *iidem* kvædizt eigi þessa fyrr heyrt hafa.
h) *iidem* þá villa ek þess bidia ydur, at þer skyrdut mer. || vil ek bidia at þer skyrit. || villda ek at þer syndut, syndit.
*) *iidem* andsvör min.
i) *iidem* synizt. || syndunzt.

c) det Spørsmaal, om disse.
d) ere ofte hørte.
e) til (om) denne Tale, at frembære den.
f) begynde (tale).
g) denne.
h) bede Eder derom, at I forklarede før mig. || vil jeg bede at I forklarer. || vilde jeg bede at I vilde viise.

frá mínu máli, helldur mætta ek þá hialp *) finna, til at fulltíngia mínu mali met, *k*) at allum lytizt helldur sannlig enn lygilig saugn mín.

Svo ero glósur *l*) þessarar rædo sem limir *m*) eda kvístir af einuhverio tré. Þar vex fyrst upp einn bolur af rótonum, ok kvíslazt sídan *n*) med margum greinum ok límum; ok hvern er þu ser edr tekur liminn, ok rannsakar *o*) þu met rettri athygli, þá er þat jafnan fast vir *p*) bolinn, þann er upp er vaxinn fyrir andverdo af rótunum, ok nióta allir limirnir ok kvistirnir þeirra rótanna, er sialft treit stendur á. Enn ef þu hauggr af *q*) einn liminn, ok kastar *r*) i burt

men kunde heller finde saadan en Udvei til at bestyrke min Sag, at mit Udsigende maatte synes alle meer at ligne Sandhed end Løgn.

l) Denne Tales Udtydninger ere ligesom Greene m) eller Kvister af et Træe. Der voxer først op, af Rødderne, en Stamme, og udbreder sig siden n) med mange Greene og Kvidseler; saa at hvilken Green, som du seer eller tager, o) eller undersøger med ret Agtsomhed, da er den altid groet til den Stamme, som fra Begyndelsen er opvoxen af Rødderne, og saaledes nyde alle Greenene og Kvistene godt af de Rødder, som Træet selv staaer paa. Men om du hugger q) een Green af, og kaster den r) bort langt

ignorantiam cecidisse videar, sed ut haberem, quod fidem vel ad minimum probabilitatem meis assertionibus conciliaret, & a crimine falsiloquii vindicaret quod proferebam.

Interpretamenta sermonis nostri sunt instar ramusculorum cujusdam arboris. E radicibus provenit caudex, qui in varios ramos & virgulas exit; ast quemcunque ramusculum diligenti adhibita contemplatione comperies trunco firmiter adhærentem, ramosque & virgulas e radicibus, quibus truncus innititur, succum trahentes. Si porro absci- deris

*) CC. *Un.* tilfinna, at fullt.
k) *iidem* er. *l*) *iidem* hverrar.
m) *iidem* & 3 *ch.* lim. || ber, berinn.
n) *al.* af margum grænum limum.
o) CC. *Un.* J. ó. *p*) *unus* bulit.
q) CC. *Un.* einnhvern. ||. eitthvert limit.
r) *iidem* lángt fra. || langt brott frá.

l) Enhver.
m) Løv, Bær, Bærene.
n) af mange grønne Greene.
o) om du endog undersøger den.
q) nogen Green, Qvist.
r) langt fra. || langt bort fra.

burt lángt ifra trenu, ok finnur sá einhver, er ukunnigt er um, hvar ſtadit hefir, þá er hanum ſlíkur sá kviſtur, ſem einnhver annarra *s*), er hann finnur á veg ſínum, þviat hann veit *t*) eigi hvar ſtadit hefr. Enn ef hann ber aptur til *u*) ins ſama ſtofns, er afhió, ok leggur þar vit, þá ber kviſturinn ſiálfur vitni um, *z*) af hveriom rótum hann er *a*) runninn. Nu er met ſama hætti um *b*) ſkilning hverrar rædo; sá er goda ſkyring hefir til þeſs, at rædan fari rett, þá hefir hann oc ſkilning til þeſs at ſkyringin fari rett. Enn met þvi at ek heyrda, at þu gatzt þeſs fyrir mer, at ſumir lutir hafa þeir verit i *c*) þeſſari ſkyring, er eigi

langt fra Træet, og Nogen finder den, ſom det er ubekiendt, hvor den haver ſtaaet, da er den Green s) ſaaledes for ham, ſom enhver anden, hvilken han finder paa hans Vei, fordi han veed t) ikke hvor den haver ſtaaet. Men om den, der hug den af, bær den tilbage til u) den ſamme Stamme, og paſſer den dertil, da bær Greenen ſelv Vidne om, z) af hvilke Rødder den er a) runden. Paa ſamme Maade er det nu med enhver Tales b) Forſtand; hvo ſom haver god Tydelighed til, at Talen kan gaae ret, den haver og Forſtand til, at Udtydningen kan gaae ret. Men efterdi jeg hørde, at du erindrede for mig, at der have været i c) denne Forklaring nogle af det Slags Ting, ſom

deris unum ramum & procul abjeceris, ſique quis rei ignarus eundem invenerit, idem ramus ei æque ac cæteri, quos in via deprehendit, erit, nec unde exciſus fuerat, conſtabit. Sin autem ramum ad truncum, ex quo amputatus erat, refert qui abſcidit, ipſe profecto ramus teſtabitur, quibus ortum ſuum debeat radicibus. Pari modo ſe habet oratio, quæ juſto commentario illuſtrari poteſt; nam qui perſpicuitate, ut oratio, is & intelligentia, ut explicatio, rite procedat, gaudet. Verum cum audirem te dicere

s) *quidem add.* ukunnigr.
t) CC. *Un.* ekki til hvar hværr hæfir ſtadit.
u) *iidem* ſins ſamn ſtuſs.
z) *iidem* hvar hann hefer ſtadit.
a) *iidem* upprunninn.
b) *iidem* ſkyring.
c) *iidem* i occarri rædu.

s) ligeſaa ubekiendt for ham.
t) ikke til eller intet om, hvor hver haver ſtaaet.
u) dens ſamme Stubbe.
z) hvor den haver ſtaaet.
a) udſpiiret.
b) Udtydning.
c) vor Tale.

eigi *d*) hafa opt verit heyrdir, þá vil ek nu spyria stundum, met þvi at ek *e*) hefi optarr svarat enn spurt; ok vil ek nu þess spyria, hvert nockorir lutir ero þeir, er þu hefir áskynia ordit *f*) i þessari rædo fyrr?

Ero þeir sumir lutir, ok þó eigi margir. Þat hefi ek heyrt *g*) hermt fra Lucifer, at hann kvadst vilia setia sæti sitt jafnhatt Gudi. Enn *h*) eigi hefi ek heyrt fyrri andsvaur skyrd, þau er Gud veitti ámoti; enn nu skyrdu þer.

Enn vil ek spyria framar: *i*) hvern ætlar þu þann hermt hafa þessa *k*) rædo Luci-

som ei ere blevne ofte hørte, da vil jeg nu imellemstunder spørge, efterdi jeg haver ofter svaret end spurgt; og vil jeg nu især spørge om det, om der ere nogle saadanne Ting i denne Tale, som du f) havde Kundskab om tilforn?

Vist ere der nogle saadanne Ting, skiønt ikke mange. Saaledes haver jeg hørt det g) fortaalt om Lucifer, at han lod sig forlyde med, at ville sætte sit Sæde lige høit med Gud. Derimod haver jeg h) ikke før hørt forklarede de Svar, som Gud gav derpaa; men nu haver I forklaret dem.

Jeg vil spørge end videre: i) hvilken saadan Person tænker du at have berettet k) denne

cere qvædam, in meo responso prolata, rarius esse audita, qværere jam volo (nam respondentis potius vices quam interrogantis hucusqve egi) qvænam sint quorum mentionem feci, & tu prius nosti?

Qvædam prius audivi, licet non multa: Sic verba Luciferi qvibus indicavit se velle solium sibi erigere æque ac ipsius Dei augustum, sed responsa Dei non prius audivi quam nunc, cum ea narrabas.

Ulterius qværere libet: quem putas enarrasse sermonem Luciferi, & fraudulentas verbo-

d) CC. *Un.* hafi opt heyrder verit.
e) *iidem* at optarr hefi ec.
f) *iidem* fyrr *hic collocant.*
g) *iidem* sagt frá ordum Luciferi, at hann qvedz (villdi).
h) *iidem* ængi.
i) *iidem* hvert.
k) *iidem* ord.

f) for.
g) sagt fra Lucifers Ord, at han (vilde), sagde sig at ville.
h) ingen Svar hørt forkl.
i) tænker du at nogen saadan Person haver.
k) Lucifers Ord.

Lucifers, er hiá ftod, ok heyrdi þeffi *l*) hans fvikafullu drambyrdi?

Þefs nafn er eigi fkyrt fyrir mer, ok eigi þyki mer víft, at fá hafi einnhver *m*) frahermt, er heyrt *n*) hefir fyrir andverdu.

o) Vita fkalltu þó víft, ef fá hefir hermt frá ordum Lucifers, er heyrdi þau fyrir andverdu, þá mundi hann at víſo heyra þeffi anfvaur Guds, fem nu hefi ek fráfagt, ok mætti hann fkyra *p*) hvaratveggiu rædu ef hann villdi, þviat annattveggia mundi hann heyra *q*) beggia rædo eda hvarkis. Enn ef hann hefir eptir ætlan hermt fviklig drambyrdi Lucifers, þá mætti hann ok vel eptir ætlan

denne Lucifers Tale, som stod hos, og hørde l) dette hans forræderske Pralerie?

Dens Navn er ikke forklaret for mig, mig synes og ikke vist, at nogen saadan Person haver berettet det, som n) haver hørt det fra Begyndelsen.

Det maae du dog være o) forvisset om, at dersom nogen saadan Person hayde sagt fra Lucifers Ord, som kunde høre dem fra Begyndelsen, da vilde han vist nok have hørt disse Guds Svar, som jeg nu haver berettet om, og kunde han da forklare p) begge disse Taler, om han vilde, thi enten maatte han høre q) begges deres Tale, eller ingens af dem. Men om han haver berettet Lucifers oprørske Stortalenhed, efter sin For-

verborum ejus ampullas coram obſervaſſe?

Illius nomen mihi nondum innotuit, ideoqve incertum mihi, utrum qvi ab initio præſens erat retulerit.

Hoc tibi perſvaſum habe, quod ſi qvis verba Luciferi, qvæ ab initio audiit, enarraverit, reſponſa qvoqve Dei a me ſuperius allata, audiverit, & ideo utriusqve partis verba recenſere poterit; nam aut utriusqve partis ſermones, aut neutrius audiit: Sed ſi fraudulenta & ſuperba Luciferi verba ex ſua opinione retulerit, profecto verba

l) CC. *Un.* fvikafull drambzyrdi.
m) *iidem* fráfagt. *n*) *iidem* hafi.
o) *iid.* þá fkallt þu þó vift (til vifs, fullz) vita.
p) *iidem* hverftveggia ord.
q) *iidem* & 1 *cb.* (a) bádar (rædur) eda (á) hvóriga, hvarga.

l) denne Stortalenhed.
n) kan have.
o) til fulde.
p) begges Ord.
q) paa begge (Taler) eller paa ingen af dem.

lan *r*) ſkyra ſannlig andſvaur Guds til hefndarinnar; þviat annathvert *s*) hafa verit ordin ſenn hvertveggia eda hverki; þviat á þeirri ſamu ſtundu, er Luciſer gerdi laugbrot, annathvert met *t*) hugrenningum edur med ordum, þá hugdi Gud þegar alla hefndina, þá er vera ſkylldi, frá hinni fyrrſtu ſtundu ok til hinnar efſtu; þviat ſua er mikil *u*) gnogt gudlegs vits ok ætlanar, *x*) ok forſiá gudlegrar glöggþeckni, at hann grípur á eino augabragdi alla þá luti er verda ſkulo, frá hinni fyrſtu ſtundo, ok til hinnar *y*) efſto; enn ſidan *z*) giætir hann met gudligri þolinmædi *a*) allra þeirra luta, er

Formodning, da kunde han og ganſke vel, efter ſamme Tanke, r) udføre Guds formodentlige Svar i Henſigt til Straffen; thi enten ere s) diſſe Taler begge førte paa eengang, eller ingen af dem; thi i det ſamme Øieblik, Luciſer begik Overtrædelſe, enten med t) Tanker eller med Ord, da havde Gud ſtrax overlagt den heele Straf, ſom der ſkulde være, fra den førſte Time og til den ſidſte; fordi den guddommelige Forſtands og Raadſlutnings u) Strækning, x) og den guddommelige Alvidenheds Udſigt, er ſaa overmaade ſtor, at han, i et Øieblik, omfatter alle de Ting, ſom ſkulle ſkee, fra den førſte Time og til den y) yderſte; men ſiden giem-

verba Dei, quibus poenam declaravit ſimul referre potuiſſet, nam ſimul prolata ſint utrinque verba, vel nunquam prolata neceſſe eſt: Luciſer quippe cogitationibus vel verbis ſuis ubi legem violavit, Deus illico poenam decrevit a primo ad ultimum momentum duraturam: Nam tanta Deo eſt Sapientiæ & providentiæ copia, ut omniſcientia divina & infinitus ille intellectus omnia ſimul comprehendat, deusque patienter curam gerat eorum, quæ oportuno tempore, utpote exſecutioni deſtinata, decrevit producenda. Et ſi Deus tantum

r) CC. *Un.* hermt hafa ſannlig ſvaur.
s) *iidem* & 1 *b.* hefer verit ordin ſönn (hæſir ordin ſonn hvertveggia e hvargi; hvorutveggiu eda hvörke. || ero ſönn bædi edr hvörgi. *t*) *iidem* hugrenningū.
u) *iidem opt.* gnótt gudligz mannvitz oc ætl.
x) *iidem* & 1 *el.* at forſiá gudl gl gripur í.
y) *iidem* ſidarſto. *z*) *iidem* tekr.
a) *iidem* alla þá hluti.

r) have berettet.
s) have begge Ord været ſande, (ere begge Ord ſande) eller intet af dem.
t) Tanken.
u) Overflodighed.
x) er ſaa ſtor, at den gudd. Alv. Udſigt indbegriber.
y) ſidſte.

er hann vill fram láta koma, til þess er hæfiligar stundir koma, ok hann vill *b*) þá luti alla láta framgengna verda, er hann hefir adr ætlada. Ok ef Gud hefdi einumhveriom súa *c*) mikinn skilning gefit eda frodleik, at hann mætti *d*) þeckia þá luti alla, er Gud hafdi giört ok hugda, ok sua *e*) segdi ifrá, at Gud hefdi alla þá luti met ordum skyrda eda rædum, þá lygi ecki sá á hann at helldur; þviat alla þá luti, er Gud *f*) hafdi hugda, þá hefer hugurinn mællt vit siálfann hann, hvert sem *g*) vararnar hafa nockora rædo þar um gört edur ecki. Enn sua segir Páll Postuli frá, at Gud *h*) hafi gefit mönnum heilagann Anda, met skipadum iþróttum ok embætti;

z) giemmer han med guddommelig Langmodighed alle de Ting, som han vil lade skee, indtil der komme beleilige Tider, og han vil lade alle de Ting b) komme til Virkelighed, som han haver besluttet tilforn. Og om Gud havde givet Nogen saa stor Forstand eller Viisdom, at han kunde d) kiende alle de Ting, som Gud haver giort og besluttet, og e) denne da talede derom, som om Gud havde forklaret alle de Ting med Ord eller Taler, da sagde saadan een ham, det uagtet, ingen Usandhed paa; fordi alle de Ting, som Gud f) havde besluttet, dem haver Tanken talt om hos ham selv, hvad enten Læberne haveført nogen Tale derom, eller ikke. Apostelen Paulus siger og saaledes*), at Gud h) haver givet Menneskene den

tantum intellectum alicui dederit, ut cognoscere posset omnia, quæ Deus cogitando complectitur, & si idem statuisset Deum verbis expressisse quæ conceptibus divinis consona profert, non mentiretur, nam omnia quæ Deus cogitat, repræsentatio Dei ipsi Deo dixisse statui potest, sive labia verbis proferendis inserviissent sive non. Paulus porro Apostolus dicit Deum hominibus una cum diversis muniis & artibus spiritum suum dedisse, unde donum his vaticinandi, illis donum eruditionis & sapientiæ, istis donum eloquii & in

b) CC. *Un.* lata þá luti framgánga.
c) *iid.* & 1 *ch.* mikla. *d*) *iid.* mærkt fá.
e) *iidem* sægia, sagt. *f*) *iidem* hefer.
g) *iidem* varernar, varornar.
h) *iidem* hefer gefit (gefr) manninum helgann anda sinn.

z) udtager, udsøger.
b) gaae frem. || gaae for sig.
d) faae mærket.
e) siden fortælle. f) haver.
*) 1 Cor. 12, v. 4. 5. item 7 : 11. cfr ib. 28 v.
h) giver Mennesket sin hellig Aand.

bætti; hlióta ſumir *i*) ſpáleiks Anda, enn ſumir mannvits Anda ok ſpektar *k*); enn ſumir mælſku Anda, ſumir ſkilningar Anda, enn ſumir hagleiks Anda; hlióta ſumir mikla gnógt af þeſſum giauſum, enn ſumir minna; ſumir hlióta eina þeſſa giauf, enn ſumir tvær, enn ſumir þriár, enn ſumir allar, ſlíkt *l*) hver, er Gud vill gefit hafa *m*).

Enn þeir er bædi hlióta ſkilningar Anda ok mælſku Anda, ſem David Kongur hlaut, þá hafa þeir hætt til þeſs, at ſetia rædur ſaman, ok bækur til þeſs görfar, ſua þær rædur ſkylldo eigi *n*) at tiónum verda. Hefir David i ſumum ſtadum rædt um ætlan Guds, enn i ſumum ſtödum um ord Guds, *o*) enn i ſumum ſtadum

den hellige Aand, med beſkikkede Gaver og Tieneſter; nogle faae i) Spaadoms Aand, men nogle Kyndſkabs og Viisdoms Aand; atter nogle Veltalenheds Aand, nogle Forſtands Aand, men nogle Kunſtigheds Aand; nogle faae ſtor Overflødighed af diſſe Gaver, men nogle mindre; nogle faae een af diſſe Gaver, nogle to, og nogle tre, og nogle alle, l) hver ſligt, ſom Gud vil have givet m).

Men de ſom baade faae Forſtands Aand og Veltalenheds Aand, ſom Kong David fik, de have vovet ſig til det, at opſette Taler, og forfattet Bøger til den Ende, at de Taler ſkulde ikke n) gaae tabte. Saaledes haver David paa nogle Steder talt om Guds Raad, men paa nogle Steder om Guds Ord, o) og atter paa andre Steder om

& intelligentiæ, nonnullis denique donum artificioſe quid elaborandi conceditur. Aſſequuntur quidam magnam horum donorum copiam, alii minorem, nonnulli unum, duo vel tria horum donorum; ſunt etiam qui omnia hæc chariſmata nanciſcuntur; omnes vero horum participes evadunt prouti Deus unicuiqve vult diſtribuere.

Sed qui Spiritum intelligentiæ & eloqventiæ, Davidis inſtar Regis, nacti ſunt, ſermones componere tentarunt, quos, ne perirent, a ſe confectis libris inſeruerunt. David paſſim facta Dei & verba, imo divinæ providentiæ conſilia literis mandavit, qui autem

i) CC. *Un.* ſpakleiks. *k*) *iidem* anda.
l) *iidem* er (ſæm) Gud vill hverium.
m) *iidem* hverium fyrer ſik.
n) *iidem* mæd tion (tioni) værdazt.
o) *iidem* eda verk hans (hans verk).

i) Viisdoms.
l) ligeſom Gud vil have givet enhver.
m) enhver for ſig.
n) forkomme.
o) eller hans Gierninger.

ſtadum um verk hans; enn þeir er glóſ-
at hafa Pſaltarann fram á leid, er David
gerdi, þá hafa þeir fleyra rædt um þat,
hvat David hugdi medan, helldur enn
um ordin, er hann hefer mællt; þviat
þeir hafa lángar *p*) rædur um þat gört
met hverio ordi, hvat David hugdi, med-
an hann mællti þat ord, ok ſyna þeir *q*)
þat met rædum ſínum, til hverrar ſkyr-
ingar er hugur Davids ſá, met hverio or-
di, er hann mællti i Pſaltaranum. Met
ſama hætti hafa þeir gert, er ſkyrt hafa
rædur *r*) Gudſpiallamannanna, þá hafa þeir
þat margt mællt, er Gudſpiallamennirnir
hafa þagat yfir, ok *s*) hafa þeir i þvi þat
ſynt, at þeir hafa þar ſkyrt ord *t*) hug-
renninganna, ſem eigi varo ord varanna;
ok

om hans Gierininger; men de ſom ſiden
efter have forklaret Pſalteret, ſom David
giorde, de have talt langt meer om det, hvad
David haver tænkt imidlertid; end om Or-
dene, ſom han haver talt; thi de have ved
hvert Ord giort lange p) Taler om det, hvad
David haver tænkt, medens han talede det
Ord, og viſe q) de, med deres Taler, til
hvilken Udtydning Davids Tanke ſigtede,
med hvert Ord, ſom han haver talt i Pſal-
teret. Paa ſamme Maade have de giort,
der have forklaret Evangeliſternes Taler, i
det de have mældet der om mange Ting,
ſom Evangeliſterne have tiet med, og s) have
de deri viiſt det, at de have forklaret t) Tan-
kernes Ord, hvor Læbernes Ord ikke vare;
og det er Naturen af den Gave, hvor Gud
giver

autem commentarios in ejus pſalmos adornarunt pluribus verbis conceptus Davidis, quam ejus verba exiſtunt, deſcribunt; nam prolixo ſermone cogitationes Davidis paucis ab eo verbis expreſſas proponunt, ideoqve ſuis commentariis declarant, qvid mens Davidis qvovis in Pſalmis verbo ſubintellectum voluerit. Pari ratione qui Hiſtoriam Evangelicam illuſtrarunt, multa proferunt, de quibus Evangeliſtæ verbis expreſſis non agunt, hac methodo oſtendentes, ſe verba cogitationum non autem labiorum expreſſiſſe; nam ea eſt indoles chariſmatis interpretandi, ut, quamvis pauca habeantur verba externa, plurima tamen

p) C.C. *Un.* ſkyringar.
q) *iidem* þær med rödum.
r) *iidem* Gudſpiallamanna.
s) *iidem* er þvi þat ſynt.
t) *iidem* hugrenningarinnar, er.

p) Forklaringer over.
q) de diſſe Forklaringer i deres Taler.
s) og er det derfor øienſynligt.
t) Tankens.

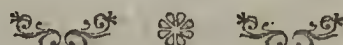
ok er su náttura at þeirri giauf, þar sem Gud *u*) gefur fullann skilningar Anda, at sá, er hann heyrir fá ord varanna, þá þeckir hann maurg ord *x*) hugrenninganna. Enn þvi *y*) glósar eigi David siálfur Psaltarann, at hann villdi adrum þat starf ætla, at skyra med ordum alla þá luti, er hann *z*) skyrdi met siálfum ser met hugrenningum, þá er hann ritadi retta framgángs *a*) rædu upphafdra Psalma. Ok *b*) gera sua allir þeir, er þá rædo hafa i munni, er glósa þarf, þá ætla þeir adrum þat starf, at skyra þat met ordum, er þeir hafa i huga ser, medan þeir giæta *c*) framgángs upphafdrar rædo. *d*) Nu skalltu þat vita, at eingi hefir sá glósat rædo Davids,

u) giver en fuldkommen Forstands-Aand, at En, saasnart han ikkun hører nogle faa af Læbernes Ord, kiender da strax mange af x) Tankernes Ord. Men dersor y) forklarer David selv ikke Psalteret, at han vilde overlade andre den Umage, at udføre med Ord alle de Ting, z) som han udviklede hos sig selv med sine Tanker, da han fortsatte ligefrem de begyndte Psalmer. Saaledes giøre og alle de, der have nogen saadan Tale i Munde, som behøver at forklares, da overlade de andre den Umage, at forklare det med Ord, som de have i deres Tanke, medens de c) beslitte dem paa Fortsættelsen af den begyndte Tale. d) Nu maae du vide det, at ingen saadan Person haver forklaret Davids

tamen cogitationum, idest interna, eruantur. Ideoque librum Psalmorum commentariis illustrare noluit David, quod aliis relinquere mallet explicanda, quæ distinctis conceptibus volvebat animo, dum captam Psalmorum materiam continuavit. Interim scias neminem Davidi adfuisse cum Psalmos conscripsit, neminemque, qui sermones Davidis postmodum interpretatus est, de sensu auctorem interrogasse, & hinc concludes, quod Spiritus διακρισεως commentatores ad eam attentionem benevole perducat, ut in fundamen-

u) CC. *Un.* hefer f. sk. a. gevit.
x) *iidem* hugrenningarinnar.
y) *iidem* glosade.
z) *iidem* hugdi mæd sialfom ser skyrringinar
a) *iidem* vego. b) *iidem* fra göra.
c) *iidem* framgangsvegar. || göra framg. veg.
d) *iidem* þó skalt þu. || þá skalt þu ok.

u) haver givet.
x) Tankens.
y) forklarede.
z) hvis Udtydning han overlagde ved sig selv.
c) passe paa Fortsett. || udføre Fortf.
d) dog. || du maae og.

Davids, er hiá hanom ſat, medan hann gerdi Pſaltarann, ok ſpurdi hvat hann *e)* hugdi medan; ok ſkalltu fyrir þvi þat ſkilia; at miſkun ſkilningar-Andans leidir þá til þeirrar athygli, at rannſaka grundvaullo *f)* rædnanna þeirra er þeir heyra: þvi nærſt *g)* ſkygna þeir um, hverzo *h)* marg-kvíſlottar rætur ero undir þeirri rædo: þat hugleida þeir ok vandliga, hverzo margar greinir *i)* fylgia ok vaxa af þeirri tædu: þvi nærſt hugſa þeir þat, hverzo margir kviſtir fylgia hverri grein. At þvi geſa þeir ok myklar geymdir, hveria grein ſem þeir taka, at þeir megi hana *k)* rettiliga aptur leida til þeirra róta, er hun var uppaf runnin fyrir andverdo. Ok ef þu nemur *l)* þetta ſkilvíſliga, ok rannſakar þu

Davids Tale, ſom ſad hos ham medens han forfattede Pſalteret, og ſpurgde hvad han tænkte imidlertid; og deraf mage du fatte, at det er Forſtands-Aandens Naade, ſom fører ſlige Fortolkere til den Agtſomhed, at ranſage de Talers Grunde, ſom de høre: dernæſt g) ſee de dem om, hvor ſkud-rige Rødder der ere under ſaadan en Tale: De betænke og nøiagtigen, hvor mange Greene der i) følge og udſpire af den Tale: derpaa overlægge de det, hvor mange Kviſte der følge hver Green. De give og nøie Agt paa det, hvilken Green de helſt tage for ſig ſelv, at de kunne k) rettelig føre den tilbage til de Rødder, ſom den fra Begyndelſen var oprunden af. Om du nu fatter l) dette tydeligen, og du ranſager det, ſom du hører talt,

damentum auditi ſermonis inqvirant, mox circumſpiciant, quot radicibus innitatur ſermo, dein penſitent diligenter, in quot ramos oratio ſe diffundat, & in quot ramuſculos iſti iterum ſeſe explicent; ſumma cum attentione curantes, ut ramum, quem ſibi excutiendum ſumſerunt, ad radices, quibus jampridem ortus eſt, reducant. Si hæc probe intelligis, & quæ audis diligenter examinas, interpretamenta num vera an falſa ſint perſpicies, imprimis ſi Spiritum juſtæ criſeos Deus tibi concеſſerit: Nam qvi intelligentia

e) CC. *Un.* hugſade á medan.
f) *iidem* rædanna.
g) *iidem* ſkynia þeir eſni, hverſo margar.
h) *iidem* margqviſladar.
i) *iid.* vaxa á. || ero edr vaxa á. || vaxa oc fylgia.
k) *iidem* rettliga.
l) *iidem* þenna ſkilning.

g) overſeer de Materien, og iſær hvor mange.
i) voxe paa. || ere eller voxe paa. || voxe paa og følge.
k) rigtigen.
l) denne Forſtand.

þu þat er þu heyrir mællt, met *m*) margsmogalli athygli, þá *n*) fer þu þess eigi villur, hvart þær glósur verda rángar eda rettar, er þu heyrir, ef Gud hefer ok þann Anda þer gefit, at þu kunnir rett at skilia; þviat *o*) hver sá madur, er góda skilning *p*) fær, ok kemur hann á rettann *q*) farveg i upphafinu, þá má hann vel *r*) alla vega fram á leid hugleida, hvert ordalag makligazt er at fylgia skúli hverio tilviki. Nu les þu af *s*) slíku þessa luti, er þu mátt, til skilningar; enn eigi synizt mer *t*) her lengur um at ræda.

Gud

talt, med nøiagtig Agtsomhed, da n) gaaer du ei vild af, hvad enten de Forklaringer, som du hører, ere vrange eller rette, om ikkun Gud haver givet dig den Aand, at du kandst rettelig forstaae; thi hver den, som p) faaer god Forstand, naar han kun kommer paa ret q) Vei i Begyndelsen, han maae vel r) kunne fremdeles overalt skiønne, hvad Udtryk der er passeligst, at skal følge hver Omstændighed. Udleed nu af s) sligt de Ting som du kandst, for at faae Forstand; men mig synes ikke t) at tale længer herom.

Gud

gentia pollet, si a vero sensu non aberret primum, quibusnam deinceps loquendi modis quamlibet rem maxime congrue possit describere, percipiet. Ex his, quæ protuli, colliges quantam potes, notitiam, verum pluribus verbis hanc materiam terere non videtur opus.

Tibi,

m) CC. *Un*, marsmugalli.

n) *iidem* geymer þat, at þu fer eigi.

o) *iidem* sa madr hver. *p*) *iidem* hæfir.

q) *iidem* framgángs veg.

r) *iidem* (þæcta) þæckia alla vægho licleikanna fram á leid, oc hvær ordalogh er maclegazt ero, at fylgia hværio tilviki. || þá ma hann á'allan veg þetta likligt kalla fram á leid, ok hver ordal. || mattu vel hitta alla vegu likleikanna fram a leid, ok hver ordaqvöd eda ordalaug er makliguz ok tilheyriliguz ero at fylgia hveriu tilviki epter rettri reglu-setning.

s) *iidem* þessum lutum slika luti (þer til skýringar slíkt er þu getr lært.

t) *iidem* þursa her lengra.

n) vogter det dig fra at du ei farer vild.

p) haver.

q) bane, Tur.

r) fremdeeles kiende alle Rimelighedernes Veie, og hvilke Udtryk der ere de tilbørligste til, at følge hver Omstændighed. || han maae og paa alle Sider (allevegne) fremdeeles agte dette rimeligt, som og hvilke Udtryk 2c. || da maae den vel treffe alle Rimelighedernes Veie fremdeeles, samt hvilke Talemaader eller Udtryk der ere de værdigste og tilbørligste til at følge hver Omstændighed, efter rigtig Orden (Forskrift).

s) disse Ting, alt det (dig til Oplysning, saa meget som du kanst lære.

t) at der behøves at tale længer herom.

Gud launi ydur, Herra minn! at þer *u*) hafit haft þolinmædi til at svara þeim lutum, er ek spyr; ok finn ek þó nu þat, at ydur þykir bernsliga reika spurning mín; þviat ek kann ecki at giæta efnis upphafdrár rædo, ok kemur af þvi her ok hvar spurning mín nidur, þviat ek kann eigi at giæta, sem van er at ufródum öskomanni. Enn þó vyrdizt mer siálfum, at *x*) betur se spurt, enn eigi, þeirra luta, er ek spurda nærstum, hverso marka skylldi glósor, hvart þær yrdi rettar eda eigi. Enn nu skilzt mer þat vel, *y*) sem þer sagdot mer, at sá madur lygi eigi á Gud, er hann *z*) segdi ætlan hans, sua sem rædur hans; fyrir þvi at allt þat er hann hefir ætlat i hug

Gud belønne Eder, min Herre! at I u) haver havt Taalmodighed til at besvare de Ting, som jeg spørger om; omendskiønt jeg nu finder, at Eder synes mit Spørsmaal vanke noget barnagtigen om, i det jeg ei kan holde mig til den begyndte Samtales Hoved-Emne, og svæver derfor mit Spørsmaal hist og her ud, fordi jeg ei kan agte derpaa, som og er at vente af en ukyndig Yngling. Men dog synes mig selv, at det er bædre, at der blev spurgt, end ikke, om de Ting, som jeg spurgde sidst om, hvorledes man skulde tage Mærke paa Forklaringer, enten de bleve rigtige eller ikke. Nu fatter jeg og det gandske vel, som I sagde mig, at En ikke kunde siges at lyve Gud paa, om han end z) fortaalde hans Beslutninger,

Tibi, mi Domine! gratias referat Deus, quod æqvo animo ad meas quæstiones responderis; interim visa tibi est (ni me auguria fallunt) quæstio mea pueriliter divagari, nec id injuria, cum inchoati sermonis materiam non ubique observem, unde quæstiones meæ filum orationis tuæ interdum abrumpentes hæc vel illa particularia tantum tangunt; nec aliud sperari ab indocto poterit, qui nexum rei non perspiciens ad leviuscula sæpius offendit: nihilominus operæ pretium mihi videor fecisse, cum de commentariis aliorum rite dignoscendis quærebam. Quod superius indicasti, probe jam videor assecutus, nimirum, quod a veritate alienum non adferat, qui consilia Dei sub schemate verborum a Deo vel-ut

u) CC. *Un.* hafit. || bærit þolinmædi vid.
x) *iidem* betra. *y*) *iidem* er.
z) *iidem* sægir.

u) haver. || besidder Taalmodighed til.
z) fortæller.

i hug ser, þá hefer *a*) hans hugrenning ádur mællt vit hann; hvart sem hann hefir medr voronom fram talat, eda eigi, oc má fyrir þvi þá luti vel skyra, sva sem framtalda rödo, þviat allt þat *b*) hefir hugrinn mællt vid siálfann hann. Þat skilzt mer nu ok vel, þóat eingi *c*) megi geta til þess, hvat Gud hugdi fyrir andverdu, þá hefir hann nu þat siálfur skyrt, þar sem hann hefr þá luti látit framkoma, er hann hefir adur hugda oc ætlada; þviat *d*) vist vil ec mer láta skiliaz þat, at aller þeir lutir, er Gud hefir *e*) fram látit fara, þá hefir hann þá luti alla ádur hugleidda, ok met skynsemd skipada i hug ser, fyrr enn

ninger, ligesom Taler, førte af ham; efterdi alt det, som han haver besluttet i sit Sind, det haver Tanken forud sagt a) til ham, enten han nu haver udsagt det med Læberne eller ikke, og kan man derfor vel udføre de Ting, som en holden Tale, thi b) Tanken haver talet alt det med ham selv. Det fatter jeg og nu ganske vel, at skiønt intet Menneske c) kan giette paa det, hvad Gud tænkde fra Begyndelsen, da haver han dog nu forklaret det selv, i det han haver ladet de Ting gaae for sig, som han haver tænkt og besluttet; thi jeg d) kan ufeilbarlig forestille mig det, at alle de Ting, som Gud haver ladet e) gaae for sig, alle dem haver han forud betænkt og overlagt med Viisdom i sit

ut prolatorum, repræsentat; nam quæ Deus decrevit, divina mens & conceptus illi ceu adhibitis verbis suggesserunt, quæ sive labiis vere prolata fuere sive minus, sub specie tamen orationis exponi possunt, utpote divino conceptu distincte præformata. Nec minus constat Deum, quæ ab initio decrevit, indicasse, cum in tempore effecerit, quæ priu concepit, & clementer, priusqvam existerent, præordinarit, certum enim mihi, omnia hæc eum ante concepisse, quam prodirent, quamvis intellectus humanus sua decempeda æterna

a) CC. *Un.* þat hugrinn (hugrenningin) adur mælt vidr sialvan hann.
b) *iidem* er hugrinn hefer mællt v. s. h. þat skilzt mer vel. Nú þó at engi.
c) *iidem* mætti.
d) *iidem* ek vil vist láta mer.
e) *iidem* latit framkoma ok fara.

a) talet hos (med) ham selv.
b) alt det som Tanken haver talet hos ham selv, det fatter jeg nu ganske vel. Nu omendskiønt ingen.
c) maae kunne (maatte kunne) (kunde).
d) vil vist lade mig sige (bifalde).
e) fremkomme og gaae for sig.

enn þeir *f*) hafa framkomit. Sua ſkilzt mer nu ok þat vel, at þeir menn, er ſkyrdar hafa rædur Davids met glóſum, edur annarra þeirra manna, er rædur hafa ſamanſett, *g*) edur bækur ſkipat, þá hafa þeir met þeſſo efni ſkyringar gört *h*), ok hugleidt, hverr grundvaullur, eda hvert efni hefir fyrir andverdu verit undir *i*) rædunni; ſídan leida þeir þat met *k*) at huga viturliga, hverzo ſannliga *l*) liklegleikrinn megi greina hvern lim eda kviſt þeirrar ræde, ſua at *m*) uppſkátt verdi efni til allrar rædunnar. *n*) Enn met þvi at mer taka nockut at birtazt þeſſir lutir, þá kann þat

i ſit Sind, førend de ere komne til Virkelighed. Ligeledes fatter jeg nu det ganſke vel, at de Folk, ſom have oplyſt med Forklaringer, enten Davids, eller andre af de Mænds Ord, der have ſammenſat Taler g), eller forfattet Bøger, de have udfundet deres Forklaringer paa denne Maade, h) og eftertænkt, hvilken Grund, eller hvilket Evne der haver fra Begyndelſen været under i) hver Tale; ſiden tage de det tillige viiſeligen til Eftertanke, hvor ſandligen Rimeligheden l) kan ſkielne hver Green eller Kviſt af den Tale, ſaa at heele Talens Indhold ſkal kunne blive m) kiendeligt. Og da nu diſſe Ting begynde noget at opklares for mig, da

æterna ejus conſilia conjectando metiri nequeat: Nec minus clarum eſt, quod qui Pſalmos Davidis & aliorum ſcriptorum opera commentariis ſuis illuſtrarunt, indicata nuper a te ratione ſuas explicationes adornarint, fundamentum explicandi thematis probe conſiderantes, &, ut rem acu quam proxime tangerent, argumentis probabilibus, diſtinctionibusque ſolerter adhibitis, in genuinum ſenſum ventilatæ theſeos inquirentes, ut materia totius ſermonis aliorum oculis luculenter exponatur. Et quoniam iſthæc res mihi

f) CC. *Un.* hafi.
g) *iidem* oc í böcr fört (ſett oc ſkipat).
h) *iidem* gorvar: at hugleitt (at hugleida).
i) *iidem* rædum. *k*) *iidem* athygli.
l) *iidem* likligleicr (ſliker hluter) mægi græida (fram).
m) *iidem* óraſcat (óſalſat) værdi æfni allrar ræd.
n) *iidem* nu.

g) og forfattet (ſat, indført) dem i Bøger.
h) at de have eftertænkt (ved at eftertænke).
i) Talerne.
l) ſlige Ting kunne udvikle.
m) ubeſkaaret (uforfalſket).

þat at vera, at ek hugleidi ſlíka luti fram á leid, ef Gud gefur mer ſkilning til. Enn fyrir því at ek *o*) ſe, at ydur þykir mæding ok fiaulſkyllda, at ſvara hvarotveggia, bædi upphafdri rædo, ok ſua *p*) ſkilningum þeim, er þar horfa til, þá vil ek nu þeſs *q*) bidia, at vid hverfim aptur til upptekinnar rædo, ok *r*) ſynizt mer fram á leid *ſ*) fleyri dæmi þurfa um dóma Guds, hvar hann hefir þá látit ſtrídliga *t*) framkoma met domi rettvíſi ok ſannindi, *u*) ok hvar hann hefir þeim meirr vægt.

þeſſi

da kan det ſkee, at jeg fremdeles eftertænker dem, om Gud giver mig Forſtand dertil. Men fordi jeg o) ſeer, at det ſynes Eder en alt for ſtor Møie og Vidtløftighed, at beſvare begge Deele, baade den begyndte Tale, ſaa og de Forklaringer, ſom p) der høre til, da vil jeg nu q) bede om det, at vi maae vende tilbage til den begyndte Tale, r) hvori mig iſær s) ſynes endnu fremdeles at behøves fleere Exempler paa Guds Domme, hvor han haver ladet dem t) udfalde ſtrængeligen, efter Retfærdighedens og Sandhedens Afſigt, u) og hvor han haver meer formildet dem.

En

mihi jam aliqvantulum innoteſcere cœpit, eam ulterius bono cum Deo forte ruminabor. Verum cum videam tibi moleſtum ac negotioſum tum inchoatum ſermonem ulterius perſeqvi, tum eundem ſimul commentariis illuſtrare, igitur e diverticulo in viam redeundo plura qvæſo adferas exempla judiciorum divinorum, qvæ vel juſtitiæ & veritatis rigore vel clementiæ habito reſpectu lata ſint.

Cc Cc *Rigor*

o) CC. *Un.* ſkil a. y. þycki m. oc fiolſkylldi (fiolſkylldr).
p) *iidem* ſkyringom þ. e. þ. höva, heyra.
q) *iidem* ſpyria oc beidazt.
r) *iidem* ſynit — fleyri dæmi um.
ſ) *iidem* at ſpyria um.
t) *iidem* framfara.
u) *iidem* eda.

o) mærker.
p) paſſe ſig dertil.
q) ſpørge og bede derom.
r) og at I fremdeeles viiſer mig flere Prøver paa.
s) befalder at ſpørge om.
t) gaae.
u) eller.

Þessi x) dómur var laungo sidar, met hinum sąma hætti, er Pharao Kongur y) vard fyrir á Egiptalandi, þviat hann tapadizt i dómi rettvísi ok sannendi, fyrir utan alla vægd. Abiron ok Dathan tynduzt z) oc met rettum dómi. Enn þá er Josua leiddi inn Israels fólk i land þat, er Gud hafdi þeim heitit, þá baud Gud sua harda refsing yfir fólk þat, er byggdi þann stad, er a) het Jericho, at hvetvetna skylldi drepa, þat er kvikt væri. Þat var ok laungo sídarr, þá er Saul Kongur fór b) herfaur i Amalech, þá baud Gud hanum at c) allt þat skylldi drepa, er kvikt væri; ok fyrir þvi d) fell Saul Kongur i reidi af

En Dom (af det første Slags) x) faldt længe efter (Syndefaldet), paa den samme Maade, y) og traf Kong Pharao i Ægypten, i det han gik fortabt for Retviishedens og Sandhedens Dom, foruden al Naade. Abiron og Dathan tabedes og z) ved en retfærdig Fordømmelse. Videre, da Josua førde Israels Folk ind i det Land, som Gud havde lovet dem, da befalede Gud saa stræng en Straf, over det Folk, der beboede den Stad, som a) hedde Jericho, at alt det, som var levende, skulde slaaes ihiel. Det skedde og længe derefter, da Kong Saul b) giorde Krigstog mod Amalech, da befalede Gud ham, at alt det, som var levende, skulde slaaes ihiel; og derfor d) faldt Kong Saul i Guds

Rigor Nemesis divinæ sese exseruit multis post lapsum annis in damnatione Pharaonis Ægypti Regis, qui gravi Justitiæ & Veritatis judicio periit. Abiram & Dathan justo Dei judicio perierunt. Cum Josuas gentem Israeliticam in terram a Deo promissam introducebat, incolis Hiericunthicis tantas irrogavit Deus pœnas, ut cuncta, quæ in urbe viverent, interficerentur. Multis post annis jussit Deus Saulum Regem, cum gentem Amalechitarum invasit, cuncta hostilis terræ animalia neci dare, ideoque gratia Dei excidit Saulus, quod huic Dei mandato

x) CC. *Un.* dömi vara.
y) *iidem* var fyrir Æg. z) *iidem* fyrir.
a) *iidem* Jericho heiter.
b) *iidem add.* í.
c) *iidem* hvætvætna skyldi drepa, þat særa.
d) *iidem* fecc. S. reidi.

x) dette Exempel indtraf.
y) da Kong Pharao var over Egypten.
z) for en retf. Dom.
a) hedder.
b) drog paa.
d) fik Saul Vrede af Gud.

af Gudi, er hann *e*) villdi eigi vinna þat, er hanum var bodit. Enn þessi ero þau dæmi, er laungo urdo sidarr, er Judas vard *f*) til, einn af Postulum Guds; þvi-at sannendi oc rettvísi dæmdo hann *g*) án vægdar fyrir nidvirki ok Drottinns-svik. Mörg eru þvílik aunnur dæmi, þó-at ver hafim þessi synt; enn fyrir lángrar rædu sakar, megum ver eigi aull dæmi i eina rædo setia, þau er ver vitum þessum lík *h*) ordit hafa. Enn þá er Gud dæmdi allar þessar refsingar, er nu *i*) hefi ek fráfagt, þá hafdi hann allar þessar systur i dómi met ser, sannendi oc rettvísi, fridsemi ok miskun, ok samþycktuzt þó allar þessar systur met hanum, sua

i Guds Vrede, at han e) vilde ikke forrette det, som ham var befalet. Men til Exempel paa det Slags, som skedde længe efter, er det som traf Judas, een af Guds Apostler; thi Sandhed og Retviished fordømde ham uden g) Skaansel, for Nidingsværk og Forræderie imod hans Herre. Der ere mange andre deslige Exempler, skiønt vi aleene have anført disse; men for Vidtløftigheds Skyld kunne vi ikke indføre i een Tale, alle de Exempler af lige Art, som vi vide at være skedde. Men da Gud paadømde alle disse Straffe, som i) jeg haver nu berettet om, da havde han alle disse Systre i Retten med sig, Sandhed og Retviished, Fredsomhed og Miskundhed, og dog bleve alle disse Systre eenige med

dato non faceret satis. Permultis autem post seculis locum habet exemplum Judæ unius e choro Apostolorum Christi, de cujus nefando scelere & parricidio Justitia & Veritas absque omni conniventia sententiam ferebant. Multo plura idgenus exempla, quam quæ attulimus, præsto sunt, quæ & similia nostro Colloquio, ob tædiosam nimis prolixitatem, inseri non possunt. Cum autem Deus pœnas, mox enumeratas, decrevit, judicio suo laudatas adhibuit sorores, Veritatem, nimirum, Justitiam, Pacem & Clementiam, quæ in latis a Deo sententiis adeo consenserant, ut mutuis ample-

e) CC. *Un.* fylldi æigi þat sem.
f) *iidem* fyrir.
g) *iidem* on (alla) vægd.
h) *iidem* værit.
i) *iidem* hafum ver affagt.

e) opfylde, udforde, efterkom.
g) al.
i) vi un have.

ſua at þær *k)* fadmaduzt ok kyſtuzt kappſamliga.

Víſt man her ſua ſynazt i þeſsum *l)* ſtadum, ſem nu var fráſagt, at meiri *m)* luti dóms horfir undir rettvíſi ok ſannindi, helldur enn undir fridſemi ok miſkun. Enn i þvi má eingi madur efazt, at þeſſar ſyſtur *n)* muni ſamþyckar verit hafa i þeſsum dómum; þviat þat er víſt *o)* at vita, at Gud dæmir alldrei miſkunarlauſann dóm; ok þarf fyrir þvi ſlíka luti miauk at *p)* vardveita, met mykilli athygli ok *q)* nákvæmri virzkó, þviat Guds domar ero miök *r)* duldir fyrir

med ham, ſaa at de k) favnedes og kyſſedes inderligen.

Viſt maae det her forekomme En ſaaledes, l) i diſſe Tilfælde, ſom nu blev berettet om, at en ſtørre Deel af Dommen m) er tilfalden Retviisheden og Sandheden, end Fredſomheden og Miſkundheden. Men derpaa kan intet Menneſke tvile, at jo diſſe Søſtre maae være blevne eenige i diſſe Domme; thi o) man maae være forviſſet om, at Gud dømmer aldrig en ubarmhiertig Dom; og derfor behøves meget at p) giemme ſlige Ting, med ſtor Agtſomhed, og q) nøiagtig Eftertanke; thi Guds Domme ere meget ſkiulte

amplexibus baſiisque reciprocis inter ſe certarent.

Ex allatis exemplis liquet profecto Veritatem & Juſtitiam potius quam pacem & Clementiam in ſententiis latis præcipuas partes habuiſſe; nihilominus dubio caret, qvin ſorores iſtæ in judiciis divinis omnes acqvieverint, nam nullam ſententiam feret Deus miſericordiæ expertem: Ideoqve caute in hac materia procedendum, nec judicia divina niſi exactiſſimo & prudentiſſimo adhibito examine ſcrutanda, nam humano intellectui ut plurimum abdita ſunt. Proinde in medium producas qvæſo exempla

k) CC. *Un.* & *al.* fadmazt oc kyſsazt.
l) *al.* ſtad, ſem nu er.
m) CC. *Un.* lutr d. hæfir lægit (komit) under — fridſemd. *n)* *iidem* manu.
o) *quidam omitt.* at vita.
p) CC. *Un.* hugleida.
q) *iidem* nærkömri, nærkvæmri.
r) *iidem* folguer fyrir oſs.

k) favnes og kyſſes.
l) paa diſſe Steder (dette Sted.)
m) haver ligget (er kommen under).
o) det er viſt.
p) betænkt.
q) giennemtrængende.

fyrir mönnum. *s*) Þá vil ek enn þess bidia ydur, at nu synit þer mer þau dæmi, er meiri lutr dóms hefir volltit undir fridsemi ok miskun, at ek megi *t*) hverstveggia áskynia verda, met þvi at til hverstveggia meiga dæmi finnazt.

Hvartveggia ero maurg dæmi, sua at eigi *u*) má allom þeim i eina rædo koma, enn þó meigum ver *x*) nockur dæmi af þeim syna, til þess, at þá verdi *y*) hvarotveggia máli svarat. Þessi ero þau dæmi er miauk laungo urdo, þá er *z*) Aaron syndgadizt moti Gudi met sua myk-

skiulte for r) Menneskene. Derfor vil jeg end videre s) bede Eder om det, at I nu viser mig de Exempler, hvor en større Deel af Dommen er kommen an paa Fredsomheden og Miskundheden, at jeg skal kunne faae Indsigt t) i begge Deele, efterdi der kunne findes Exempler paa dem begge.

Paa begge Deele ere saa mange Exempler at u) de alle kunne ikke indbefattes i een Tale, dog kunne vi vise x) nogle Prøver af dem, til den Ende, at y) begge disse Spørsmaale kunne da blive besvarede, Disse ere da Exempler af dette Slags, som skedde for meget længe siden, da z) Aaron for-

exempla judiciorum divinorum, ubi pax & Clementia præcipuas in sententiis definiendis partes obierunt, ut disparium adeo judiciorum gnarus evadam, cum utrorumque exempla non desint.

Plurima sunt utrorumque exempla, quæ angustis colloqvii nostri limitibus includi sigillatim neqveunt, qvædam tamen adferemus, ut bimembri tuæ satisfaciamus qvæstioni. Multis retro seculis accidit, ut Aaron divinam Majestatem lædens vitulum

s) CC. *Un.* ennþó vil ec þess.

t) *iidem* hvarratveggia, *hic & infra* hvarrat. má dæmi finnazt, ero dæmi, finnazt dæmi.

u) *iidem* mægom ver þeim allum dömum. || þessi ero þau dæmi, er miök vrdu laungu fyrr, oc þo sva mörg, at þeim má eigi allum.

x) *iidem* nockot. *y*) *iidem* hverstveggia.

z) *iidem* Aaron byskop oc Ur (Aron oc Ur byskopar) syndgaduzt.

r) for os. s) dog vil jeg endnu.

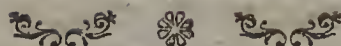
t) i begge Slags ɔ: Domme, da der ere (findes) Exempler paa begge Slags.

u) vi ikke kunne indbefatte alle de Exempler. || dette Slags Exempler ere iblandt dem, som skedde for meget længe siden, og dog saa mange.

x) nogen Prøve.

y) at Spørsmaalet om begge Slags kan.

z) Aaron ypperste Præst og Ur (Aaron og Ur Ypperste-Præster).

myklom glæp, at *a*) hann feck folki Guds steiptann kalf at tilbidia, ok villtizt allt þat fólk i tru sinni, þvíat *b*) þat kalladi hann Gud, ok *c*) færdi hanom fornir sem Gudi. Enn þá er Moyses kom farandi til folksins, þvi hann hafdi ádur verit *d*) i fialli þvi, er Sinai heitir, þar hann hafdi talat vit Gud sialfann, þá runno *) biskuparnir imot Moyse ok ydraduzt akafliga glæps síns, ok fello Moysi til fóta, ok bádo, at hann skylldi bidia fyrir þeim til Guds, *e*) suaat Gud reiddizt þeim eigi eptir *f*) verdleikum sinum. Enn þá er Gud sá fulla idran

forsyndede sig mod Gud, med saa stor en Forgribelse, at a) han skaffede Guds Folk en støbt Kalv at tilbede, saa at det heele Folk blev forvildet i sin Troe, thi b) det kaldede den Gud, og c) bragte den Offringer, som Gud. Men da Moses kom gaaende til Folket, thi han havde imidlertid været paa det Bierg d), som hedder Sinai, hvor han havde talet med Gud selv, da løbe *) de Ypperste Præster imod Mose, og fortrøde hæftigen deres Forbrydelse, og fulde ned for Mosis Fødder, og bade, at han skulde bede for dem til Gud, at Gud ei skulde e) blive dem vreed, efter deres f) Fortienester. Men

vitulum qvendam conflaret, qvem pupolo Dei fistebat adorandum; unde a vero Dei cultu aberrabat gens Israëlitica, cum vitulo, nomine Dei insignito, victimas offerret. Sed cum Moses a monte Sinai, ubi cum ipso Deo collocutus erat, rediit, sacrorum antistites commissi facinoris pœnitentes occurrebant Mosi, & geniculantes rogabant eum, ut pro iis apud Deum intercederet, ne illis, prouti commeruerant, Deus irasceretur. Verum ubi Deus seriam antistitum pœnitentiam vidit, Mosis quoque

a) CU. Un. þeir fengo f. G. tvau naut steypt saman af gulli.
b) *iidem* folkit k. naut þesse vera gud Israels (sialfann).
c) *iidem* ofrado þar fornum til (þar til forner) sva.
d) *iidem* á fialli þvi, er hann hafdi.
*) *iidem* prestarner.
e) *iidem* at Gud skylldi eigi reidazt.
f) *iidem* verdleika.

a) de flyede G. f. 2 Nød sammenstøbte af Guld.
b) Folket sagde at disse Nød vare Israels Gud (selv).
c) opløftede der Offere til (dertil), ligesom til.
d) hvor han havde.
*) Præsterne.
e) fortørnes.
f) Fortieneste.

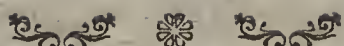
idran *g*) biſkupanna, þá heyrdi hann ok bæn Moyſis, ok helldo *h*) biſkuparnir ſæmd ſinni, þeirri ſem ádur haufdo þeir, ok bætto glæp ſinn met mykilli idran. Þeſſi eró eitt dæmi af þeim, er nu ero ſaugd, at meiri lutr doms vallt undir fridſemi ok miſkun, ok ſamþycktuzt þó ſannindi ok *i*) rettvíſi *k*) i þeim dómi, ok voro þó biſkuparnir dauda verdir fyrir ſaukina, ef eigi *l*) gengi meir vægd miſkunarinnar enn verdleikurinn. Þeſſi ero annur dæmi þvilík, er urdo þó laungu ſidar. David Konungur fell i ſauk ſua mykla, at hann hóradi kono Urias, ok red *m*) hanum ſiálſum bana; enn eptir dauda Urias, tok David konu hans, ok

Men da Gud ſaae diſſe g) Ypperſte Præſters fuldkomne Fortrydelſe, da hørde han og Moſis Bøn, ſaa at h) Ypperſte-Præſterne beholdte deres Værdighed, ſom de havde før, og afſonede deres Forſeelſe med ſtor Bodfærdighed. Dette Exempel, ſom nu blev berettet, var eet af dem, hvor en ſtørre Deel af Dommen blev overladt til Fredſomheden og Miſkundheden, og ſamtykkede dog Sandheden og i) Retviisheden i den k) Dom, i det de Ypperſte Præſter havde fortient at døe, for denne Sag, hvis Miſkundhedens Forbarmelſe l) ei var kommen dem meer til gode, end Fortieneſten. Følgende er et andet Exempel af ſamme Slags, men ſom tildrog ſig længe efter. Kong David faldt i ſaa

quoque preces ſtatim exaudiit, ideoque dignitates ſuas priores retinuerunt antiſtites, utpote pœnitentia delictum ſuum diluentes. Hoc exemplo liquet præcipuas judicandi partes ad pacem & Clementiam pertinuiſſe, veritate nihilominus & juſtitia ſuos addentibus calculos, non obſtante quod dicti Antiſtites morte multandi eſſent, niſi clementia meritis prævaluiſſet. Alterum en exemplum non diſſimile, quod nonnullis interjectis ſeculis poſtea contigit. Rex David in tantum flagitium incidit, ut uxorem Uriæ ad adulterium pelliceret, Uriamque ipſum curaret interficiendum, & poſt necem

g) CC. *Un.* blótbiſk. Kennemannanna.
h) *iidem* blótpreſtar.
i) *iidem* rettendi. *k*) *iidem* þerſum.
l) *iidem* væri vægd miſkunar meiri enn verdleikr. || gengi meir v. m. fyrir enn verdleikar.
m) *iidem* ſialſum hanum dauda ſidan.

g) afgudiſke ypperſte Pr. || Præſternes eller Lærernes.
h) diſſe afgudiſke Præſter.
i) Retfærdigheden.
k) denne.
l) ei havde været ſtørre.

oc *n*) hafde ser at kono, oc var hann víst dauda verdur fyrir *o*) þessar sakir; enn hann idradizt sua ákafliga *p*) síns glæps fyrir Gudi, ok bad ser vægdar litilátliga vid Gud, fyrir vidurgengna glöpi; enn Gud heyrdi bæn hanns, ok stadfesti ríki hans, helldur enn hann tæki þat af hanum, þóat hann hefdi slíka *q*) lúti gert.

r) Þessi dæmi urdo enn sídar, er Drottinn var Jesus Christus var med mönnum her á jaurdo, þá gerdozt hanom gagnstadligir biskupar Gydinga ok allir adrir

saa stor en Skyld, at han bedrev Hoer med Uriæ Hustrue, og foranstaltede m) at han selv blev slagen ihiel; men efter Uriæ Død tog David hans Hustrue, og n) havde hende sig til Hustrue, og var han ufeilbarlig skyldig at døe for o) disse Sager; men han fortrød sin p) Forgribelse saa hæftig for Gud, og udbad sig saa ydmygelig Naade hos Gud, for de begangne Forbrydelser, at Gud hørde hans Bøn, og endog snarer stadfæstede hans Rige, end at han skulde tage det fra ham, skiønt han havde giort disse q) Ting.

Disse r) Exempler tildroge sig endnu derefter, da vor Herre Jesus Christus var iblandt Menneskene her paa Jorden, da bleve Jødernes Ypperste Præster og alle andre lærde

necem viri uxorem ejus in matrimonium adsciseeret: Ob quæ maleficia morte profecto damnandus esset. Rex, ast cum serio pæniteret divinamque sibi humillimis precibus misericordiam imploraret, non tantum exaudita est a Deo ejus oratio, sed regnum etiam tantum abest ablatum fuerit, ut potius illi confirmatum, etiamsi tanta crimina patrasset.

Multo etiam post tempore sequens exemplum habuit locum. Cum Dominus noster Jesus Christus hac in terra cum hominibus versaretur, Pontifices Judæorum unacum

n) CC. *Un.* gerdi ser at eiginkono.
o) *iidem* þessa sok.
p) *iidem* værks síns.
q) *iidem* glöpi gorva.
r) *iidem* þæsse ero þau dömi er langu uvrdu sidarr, a þeirri stundu.

m) siden.
n) giorde hende til sin Ægte-Hustrue.
o) denne Sag. p) Gierning.
q) Forbrydelser.
r) disse ere de Exempler her paa, som skedde lange efter, paa den Tid.

adrir lærdir menn met þeim, ok leitado jafnan þess, at þeir mætto nockora þá luti finna, er *s*) ávitsamligir væro. Þá tóko þeir kono eina, þá er legit hafdi opinberliga i hórdomi, sua at hun var dauda fyrir verd, eftir Moysis lagum. Þessa kono leiddo þeir fyrir hann, ok saugdo hanom sauk hennar; ok sua saugdo þeir ok þat, at laugin dæmdo hana til bana, ok spurdo hann, hvern dóm hann legdi á mál hennar. Jesus svaradi sua, "at sá þeirra skylldi *t*) fyrrstur kasta steini á hana, er eigi hefdi syndir görvar." Þeir hurfo *u*) skindiliga i burt, ok treystuzt eigi *x*) lengra at spyria hann, þviat þeir visso sik allir synduga vera. Þá

lærde Mænd med dem, afspændstige fra ham, og søgde idelig, at de kunde finde nogle saadanne Ting, som kunde være s) strafbare. De toge da en Qvinde, som havde ligget aabenbarlig i Horerie, saa at hun var skyldig til at dee derfor, efter Mosis Lov. Denne Qvinde førde de til ham, og sagde ham hendes Brøde; ligeledes sagde de og det, at Lovene dømde hende til Døde, og spurgde ham, hvad Dom han vilde fælde i hendes Sag. Jesus svarede saaledes, "at den af dem, som ikke havde begaaet nogen Synd, skulde t) først kaste Steen paa hende." De begave dem hastigen bort, og torde ei x) sporge ham længer, thi de vidste sig alle at være syndige. Da sagde Jesus til

unacum suis complicibus illi sese opponentes, & aliquid criminis, quod illi objici posset, sedulo venantes, mulierem quandam in adulterio publice deprehensam, & ideo, juxta legem Mosaicam, mortis ream ad illum adducebant, & crimine ejus indicato legibusque, quæ eam morte damnarunt, allegatis, Christi sententiam de tam atroci scelere requirebant. Quibus Jesus: "Qui peccati expers est primus vestrum lapides in eam conjiciat." Quod cum Judæi audiverunt, e vestigio abeuntes plures quæstiones, cum se

s) CC. *Up.* hanum væri motstadliger. || er avitasamlegar sakar snörizt (snyrist) til handa hanum.

t) *iidem* fyrsta steini at henni kasta. || k. f. st. á hendur henni.

u) *iidem* skiotliga íbrott.

x) *iidem* lengur, framarr.

s) fortrædelige for ham. || som kunde vendes ham til saadan Last, (Skyld), som fortienede (Paatale) Irettesættelse.

t) kaste den første Steen paa hende. || mod hende.

x) længer, viidere, ydermere.

Þá mællti Jesus vit konuna: "Med þvi, kona, at eingi y) þeirra lagdi dóm á mál þitt, er þer gáfo sakir, þá vil ek nu eigi dæma þer dauda; far þu nu friáls, ok siá vit syndum hedan z) af." a) Ero enn dæmi þessom lík, sem nu var sagt, er urdo þá nótt, er Jesus Christur var tekinn. Petur Postuli hans hafdi b) þat stadfest met ofurmælum, at hann skylldi alldrei vit hann skiliazt, þoat allir adrir skildizt vit hann, ok kvadzt fyrr skyll-du dauda þola met Christo, enn c) flyia fyrir bleidi sakir frá hanum. Enn á þeirri samu nótt, er Christus var tek-inn, þá d) neitadi Petur þrim sinnum, at

til Qvinden: "Du Kvinde! efterdi ingen af y) dem, som gave dig Sag, fældede Dom over din Forseelse, da vil jeg ei hel-ler nu dømme dig til døde; gaae nu hen i Friehed, og vogt dig for Synder z) heref-ter." Der a) ere endnu Exempler, meget lige med disse, som nu bleve berettede, hvilke skedde den Nat, da Christus blev fangen. Hans Apostel Peder havde forsikkret b) med alt for dristig Stortalenhed, at han skulde aldrig skilles ved ham, om end alle de an-dre skildes ved ham, og sagde sig før at ville udstaae Døden med Christo, end c) flye fra ham for Feigheds Skyld. Men i den sam-me Nat, da Christus blev fangen, da næg-tede

se peccatores cognoscerent, adferre non audebant. Mox Christus ad mulierem: "Cum temet accusantium nemo morte damnaret, neqve te morte condemnabo, abi ergo libera & in posterum cave tibi a peccatis." Est & alud exemplum prioribus adfine, qvod nocte, qva Christus captus est, contigit. Apostolus Petrus impotenter nimium asseve ravit se nunqvam Christum deserturum qvamvis cæteri eum relinqverent, priusqve mor-tem se subiturum, quam pavore qvodam correptus ab illo aufugeret: Verum nocte, qva Christus

y) CC. *Un.* þessara, er þer gaf sök.
z) *iidem* ifra.
a) *iidem* þau ero enn æin dömi, er lic ero þeim, sæm fyrr gat ec, er.
b) *iidem* stadfæstz m. ofurhuga miklum.
c) *iidem* hann skylldi f. bl. sakar skiliazt vid hann. || skiliaz vid h. f. bl. sakar.
d) *iidem* níkvæddi. neikvæddi P. þrysvar. *(unus* tvisvar).

y) disse.
z) fra denne Tid.
a) dette er endnu eet Exempel, der er af samme Slags som det, hvilket jeg før erindrede, som.
b) foresat sig med stort Overmod.
c) han skulde for Feigheds Skyld skilles fra ham. || skilles fra h. for Frygtagtigheds Skyld.

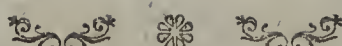
at hann væri i hans fauroneyti, ok hit *e*) þridia sinn sannadi hann met eydi, at hann kvadzt eigi hans madur verit hafa, ok vit þat hvarf hann *f*) burt ur gardi þeim, er Jesus var halldinn i, ok idradizt *g*) þá þegar glæps sins, ok allra orda sinna, ok gret ákafliga. Enn þó fyrirgafzt Petri su sauk eptir upprisu Jesu Christs; sua at hann hellt allri þeirri sæmd, er hanom var ádur *h*) heitit. Enn ero *i*) þæssi dæmi, er *) fám daugum urdo sídarr, *k*) er Kristur var krossfestur *l*). Þá varo krosfestir met hanom tveir þiófar, á sina haund hver þeirra; þeir varo bádir teknir *m*) i einskyns glæp

tede Peder d) tre gange, at han var i hans Følgeskab, og e) den tredie gang bekræftede han med Eed, at han sagde sig ei at have været hans Mand, og dermed begav han sig bort udaf den Gaard, hvor Jesus blev holdt inde i, og fortrød g) da strax sin Forbrydelse, og alle sine Ord, og græd hæftigen. Men dog blev den Sag Peder forladt efter Jesu Christi Opstandelse, saa at han beholdt al den Ære, som tilforn var lovet ham. Endnu ere i) der disse Exempler, som skedde *) faa Dage efter, da k) Christus var kaarsfæstet l). Da bleve kaarsfæstede med ham to Misdædere, hver af dem paa sin Side; de vare begge grebne i eet Slags Misgierning,

Christus captus est, tribus vicibus negavit Petrus se esse ex Christi comitatu, & tertia vice juramento interposito contestabatur se non esse illius asseclam: Cæterum ubi locum, in quo Jesus captivus detinebatur, reliquit, facinoris sui & verborum temere prolatorum, lacrymis large profusis, adeo statim pænituit, ut, Christo ex mortuis resuscitato dignitatem olim promissam obtineret deinceps. Simile quid contigit cum Christus crucifigeretur. Erat autem crucifixus unacum duobus ex utroque latere suspensis furibus, qui in iisdem

e) CC. *Un.* sama — ok kvadz.
f) *iidem* ut.
g) *iidem* þó (hann).
h) *iidem* heitin.
i) *iidem* þessa (þau). *) stundu.
k) *iidem* þá var herra.
l) *al.* ók (enn) med h.
m) CC. *Un.* á *hic & infra.*

d) to gange.
e) det samme — og sagde.
g) dog.
i) Exempler paa dette.
*) kort Tid.
k) vor Herre.
l) og med ham.

glæp *n*) hvarrtveggia i manndrápum ok i ſtuldum. Enn medan þeir *o*) heingo á kroſſinum allir, þá minntizt annar þeirra at idrazt, ok beiddizt þá miſkunar af *p*) Guds Syni, þoat hann hengi *q*) ſem þiófur á kroſſinum. Hanum varo ſua ſínar ſakar fyrirgefnar, at hanom var á þeim ſama degi heitit Paradiſar viſt; enn annarr hans felagi dæmdizt eptir ſínum *r*) verkum.

Ef jardligir Kongar edur adrir haufdingiar, þeir ſem yfir doma ero *s*) ſkipadir, ſkulo ſína dóma líkia eptir þeſſum dæmum, er nu hafit þer ſynt, þá mundi þeim *t*) þat miklu máli ſkipta, at þeir ſkilldi

gierning, baade i Mandſlæt og i Tyverie. Men medens de alle o) hængde paa Kaarſet, da tænkde den eene af dem paa at fortryde ſin Synd, og udbad ſig da Naade af p) Guds Søn, ſkiønt han og hængde paa Kaarſet, q) ſom en Misdæder. Ham bleve og hans Synder ſaaledes forladte, at han blev den ſamme Dag forſikkret om Værelſe i Paradis; men hans anden Staldbroder blev dømt r) efter hans Gierninger.

Derſom Jordiſke Konger, eller andre Herrer, ſom ere s) beſkikkede til at foreſtaae Domme, ſkulle rette deres Domme efter diſſe Exempler, ſom I haver nu viiſt, da maatte det t) giøre en ſtor Forſkiæl for dem, om

iisdem maleficiis, furtis nimirum & homicidiis, deprehenſi erant. Cum vero in cruce penderent, alter pœnitentia adductus miſericordiam filii Dei implorabat, licet inſtar furis in cruce penderet, ideoqve ipſi peccata ſua remiſſa, & eodem die felicitas Paradiſiaca promiſſa; ſodalis autem ejus eo damnatus eſt rigore, qvem ejus flagitia commeruerant.

Si Reges & principes, qvi judiciis exercendis præſunt, ad allata jam exempla componere judicia ſua debeant, plurimum ſane intereſt, materiam litis & fundamenta cau-

n) CC. Un. hverttveggia manndr.
o) *iidem* varo kviker.
p) *iidem* Gudi, Jeſu.
q) *iidem* a kroſſi (inum) ſva ſæm þiofarnir.
r) *iidem* tilværca. || epter verdleikum.
s) *iidem* ſetter.
t) *iidem* miklu ſkipta.

o) vare levende.
p) Gud, Jeſu.
q) ligeſaavelſom Tyvene.
r) ſom han havde giort til. || efter Fortieneſte.
s) ſatte.
t) være meget vigtigt.

ſkilldi vel ok vandliga *u*) grundvaull ok undirſtaudo á ſaukunum, med þvi at *x*) ſumt mundi ſua ſynazt i mörgum þeſſum dæmum, at ſakirnar ſe helldr líkar *y*) at at húga, ok þó vullto allir dómar i hinum fyrrum dæmum til ſtrídrar refſingar; enn i *z*) þæſsom ſidarrom dæmum vullto allir til vægdar ok líknar. Fyrir þvi vil ek nu þeſs ſpyria, *a*) hvi Pharao Kongr tyndizt fyrir utan alla vægd, edur Dathan oc Abiron, edur fólk þat, er *b*) Jericho byggdi, edur ſua þeir i Amalech, er urdo fyrir *c*) refſingu Sauls Kongs?

Þeſsir lutir urdo allir *d*) met domi rettvíſi ok ſannindi, ok þo met *e*) ſamþycki

om de forſtode vel og nøie Sagernes u) Grund og væſentlige Beſkaffenhed, efterdi det x) tildeels kunde ſynes ſaa, i mange af diſſe Exempler, ſom Sagerne havde været temmelig lige y) af Anſeelſe, og dog udfaldt alle Domme, i de førſte Exempler, til meget ſtærk Straf; men i z) diſſe ſidſte Exempler vendtes alle Domme til Benaadning og Medlidenhed. Derfor vil jeg nu ſpørge om det, a) hvi K. Pharao blev fortabt, uden al Skaanſel, eller Dathan og Abiron, eller det Folk, ſom b) beboede Jericho, eller og de i Amalech, ſom c) bleve ſtraffede ved Kong Saul?

Diſſe Ting ſkedde alle d) efter Retfærdighedens og Sandhedens Dom, dog med de andres,

cauſarum exactiſſime perſpiciant, cum in allatis exemplis commemorata crimina ſatis ſimilia videantur, priora tamen gravibus ſuppliciis punita, cauſæ vero inferius notatæ tot miſericordiæ divinæ documenta. Proinde qværere libet, qvamobrem Pharao, Dathan, Abiram & Hiericunthis incolæ ſummo rigore damnati perierint, itemqve Amalechitæ, qvos pœnis exqviſitis Saulus plectebat?

Qvæ jam attuliſti judicio Veritatis & Juſtitiæ contigiſſe certum eſt, conſentientibus

u) CC. *Un.* grundvöllinn (grundvalla) undir ſakunum. *x*) *iidem* her man.
y) *iidem* á at hyggia *qvidam* all-litlar *v.* helldr litlar at athyggia. *z*) *iid.* þ. hinum ſidari.
a) *iidem* fyrir hvi. *b*) *unus add.* i.
c) *unus* reidi. *d*) CC. *Un.* af, med dæmi.
e) *iidem* ſamþyckt.

u) (Grunde). x) her kan ſet.
y) at tænke paa. || meget ſmaa. || temmelig lidet betydelige at tænke paa.
z) diſſe ſeenere.
a) hvorfor. b) boede i.
c) K. Sauls (Straf) Vrede faldt paa (gik udover).
d) til Prøve paa Retfærdighed og Sandhed.

þycki þeirra fridsemi ok miskunar; þvi at Moyses gerdi margar ok stórar *f*) jardteiknir *g*) hvern dag fyrir Pharaó Kongi, ok baud hanum laust at láta Guds fólk, ok átti hann kost, at láta laust, ef hann villdi, sua at hann fengi eingann skada af. Iduliga het hann þvi, at sva skylldi vera, enn þó hellt hann eigi ord sin, edur heit. Nu var þat *h*) rett, at hann felli i stadfesti rángletis sins ok illsku, met þvi at hann *i*) þecktizt alldrei *k*) vægd ne líkn, þóat hann ætti kost. Abiron ok Dathan; þá er þeir heyrdo þat af Moysi, at þeir *l*) hefdo misgört, þá urdo þeir reidir *m*) imoti, ok idruduzt eigi, ok fello þeir þvi *n*) vægdarlaust, at

andres, Fredsomhedens og Miskundhedens, Samtykke; thi Moses giorde mange og store Tegn g) hver Dag for Kong Pharao, og tilbod ham, at lade Guds Folk løst, og stod det i hans Magt, at lade det løst, om han havde vildet, saa at han ei skulde faae nogen Skade deraf. Idelig lovede han det, at det skulde saa skee, men han holdt dog ikke sine Ord eller Løfter. Derfor var det ret, at han skulde falde i sin Uretfærdigheds og Ondskabs Forhærdelse, efterdi han i) antog aldrig k) Naade eller Mildhed, skient den blev ham tilbuden. Abiron og Dathan, da de hørde det af Mose, at de havde misgiort, da bleve de vreede m) derover, og fortrøde det ikke, og derfor faldt de n) uden Naade,

bus tamen Pace & Clementia. Moses qvippe multa & insignia miracula coram Pharaone edidit, jussitqve populum Dei dimitti, Pharao quoque potuit dimittere populum si voluisset absque ullo sui damno; Promittebat quidem se gentem Israëliticam dimissurum, sed fidem continuo fefellit, ideoque justum erat ut in malitia & injustitia induratus plecteretur, utpote nec indulgentia Dei nec lenitate, cujus compos fieri potuit, commotus. Abiram & Dathan cum delicti sui a Mose coarguerentur, ira correpti pœnitentiam non fecerunt, ideoqve, pœna eorum non mitigata horrendam mortem oppetebant, quoniam nullam

f) CC. *Un. opt.* iartægnir.
g) *unus* hvervetna. *h*) *al.* rætt.
i) CC. *Un.* beiddizt alld. vægdar ne liknar.
k) *quid. add.* heit ne *minus apte.*
l) CC. *Un.* höfdo. *m*) *iidem* á mót.
n) *iidem* vægdarlauser.

g) overalt.
i) bad aldrig om.
k) agtede hverken Trusler eller.
m) derimod.
n) udelukte fra al Naade.

at þeir leitado eingrar vægdar. Enn þeir er byggdo Jericho ok Amalek, þá haufdo þeir marga daga þat heyrt, at þeir haufdo illa gört hvarttveggia móti *o*) fólki Guds, ok ſva vilia hans; enn alldrei budo þeir yfirbætur, helldur búdo þeir *p*) vaurn met vapnum fyrir ſer, ok urdo þeir þvi *q*) ſigradir met vægdarlauſum ufridi. Enn *r*) adrir þeir, er i hinum ſidarrum dæmum varo ſyndir, Aaron ok David, edur allir adrir, þeir er *s*) ek gat i þeim dæmum, þá duldo þeir ecki illvirkia ſinna, ok gengu ſva vit *t*) illgördom ſinóm, ſem þær varo, beidduzt *u*) ſidan vægdar

Naade, fordi de ſøgde ingen Naade. Men de ſom boede i Jericho og Amalech, de havde i mange Dage hørt det, at de havde handlet ilde, baade imod Guds o) Folk, ſaa og imod hans Villie; men de tilbøde aldrig Erſtatning, men tilbøde p) meget mere Forſvar for ſig med Vaaben, og bleve derfor q) overvundne med en uſkaanſom Fiendlighed. De andre derimod, r) der bleve foreſtilte i de ſidſte Exempler, Aaron, og David, eller de andre, ſom jeg erindrede s) i de Exempler, de dølgede ikke deres Misgierninger, men bekiendede deres t) Forbrydelſer, ſaaledes ſom de vare, udbade

nullam pœnæ remiſſionem quærebant. Incolæ porro Hiericuntis & Amalechitæ licet ſæpius contra populum & voluntatem Dei ſeſe male egiſſe audiiſſent, nulla damni reparatione oblata, nullisque divinam iram placandi adhibitis remediis, præſidium in armis quærebant, ideoque bello victi graviſſimo. David vero Aaron, & reliqui, quos exemplis proxime allatis nominavi nihil ſuis vitiis velum prætexebant, ſed eadem ingenue confitebantur, miſericordiam & indulgentiam ſupremi numinis implorantes, & ut ſeria darent pœnitentiæ

o) CC. *Ua.* vilia Gudz oc ſva folki.
p) *iidem* (jafnan) at hallda varnir.
q) *iidem* medr þvi (ſidader), ſigr. at (fyrir) vægdarlauſri hefnd.
r) *iidem* þeir er í h. T. domum ſynda ec þer, um Aar. oc Ur eda.
s) *iidem* i þeim domum gat ec.
t) *iidem* ſinum afgiördum (ſinar afgerder). || ſögdo ſinar afgeirder.
u) *iidem* fyrir þvi v. oc licnar, at.

o) Villie og mod hans Folk.
p) (altid) at holde.
q) ydmygede (ſatte til rette) efter (formedelſt) en uſkaanſom Hævn.
r) ſom jeg viiſede dig i de ſeenere Ex. om Aaron og Ur, eller.
s) vedkommende, angaaende de Domme.
t) Afvigelſer. || ſagde deres Afvigelſer.

vægdar ok miſkunar, þviat þeir vænto þeſs, at þeir *x*) mundo hana fá, ok *y*) budo hans dóm til yfirbotar, er þeir viſſo, at valld átti *z*) á dominum, ok heto þvi, at alldrei ſidan mundu þeir i þær ſakir falla, ef þeir *a*) kæmi þá i fullar ſættir.

Nu vil ek þeſs ſpyria, *b*) þvi ſua mykit áſkildi þá Petur ok Judas, ok *c*) muno þo ſynaz ſakir þeirra líkar vera. Judas tók mutu til' at ſvíkia herra ſinn, enn hvarf aptr met þeim peningum, er hann hafdi fengit, ok idradizt uráds ſíns, ok geck igegn at hann hefdi *d*) ſellt ſaklaúſann mann ok herra ſinn, ok

de ſig u) ſiden Naade og Miſkundhed, fordi de ventede det, at de ſkulde faae x) den, og y) tilbøde hans Dom om Erſtatningen, ſom de vidſte, at havde Magt over z) Dommen, ſamt lovede det, at de aldrig meer ſkulde falde i ſlige Sager, om de da kunde komme i fuldkommen Forligelſe.

Endnu vil jeg ſpørge om det, hvorfor der blev ſaa ſtor Forſkiel paa Peder og Judas, c) da dog deres Forſeelſer maatte ſynes at være lige. Judas tog vel Stikpenge til at forraade ſin Herre, men han vendte tilbage med de Penge, ſom han havde faaet, og fortrød ſit onde Anſlag, og tilſtod at han havde ſolgt et uſkyldigt Menneſke,

tentiæ ſpecimina judicio ſe ſubmiſerunt Dei, penes quem judicandi poteſtatem eſſe agnoverant, certo promittentes, ſe in eadem crimina non lapſuros, ſi in gratiam cum Deo perfecte redirent.

Nunc quærere libet, cur tam diverſis rationibus cum Petro & Juda actum eſt, cum peccata eorum non adeo diverſa videantur: Judas quidem nummos accepit ut ſuum Dominum proderet, ſed eosdem remiſit, & pœnitentia ſceleris ſui ductus inſontem virum Dominum

x) CC. *Un.* mætti fá hiálp.
y) *iidem* bodudu. || buduzt under. || budu i þeſs.
z) *iidem* yfir domum.
a) *iidem* kæmizt þá í fulla ſætt.
b) *iidem* hvi ſ. m. ſkildi med þeim Petro oc Juda.
c) *iidem* mundo. || munu þó ſumar ſynder þeirra líkar. *d*) *iidem* ſelldan.

u) derfor — at de haabede.
x) faae Hielp.
y) bøde ſig under (underkaſtede ſig). || bøde det i ɔ: overgave det til.
z) Domme.
c) og dog ville viſt nok nogle af deres Synder agtes lige.

ok kaſtadi *e*) burt þeim fiárlut, ok *f*) kvadz eigi hafa vilia, er hann hafdi ſua ránglíga *a*) ſengit. Nu tyndizt hann þóat hann idradizt. Enn Petur *h*) tók þegar líkn er hann idradizt.

Judas fell fyrir andverdu í *i*) ſökina, fyrir ſínku ſakar oc feſníkni, oc tók mutu til at ſvikia herra ſinn, *k*) oc idradez hann medr þvi, at hann vænti ſer engrar liknar, ok engrar vægdar beiddizt hann, nema (hann) refſti ſer ſiálfur met brádum *l*) bana; enn Petur gret ákafliga i idran ſinni, ok *m*) beiddizt

ſke, og ſin Herre, og kaſtede e) det Gods bort, og erklærede, at han vilde ei have det, da han havde g) vundet det ſaa uretfærdigen. Nu blev han fortabt, endſkiønt han fortrød ſin Synd. Men Peder h) fik ſtrax Naade, ſaaſnart han fortrød ſin.

Judas faldt i) af Begyndelſen i ſin Brøde, for Karrigheds og Gierrigheds Skyld, og tog Stikpenge for at forraade ſin Herre, men han fortrød det alene paa den Maade, at han ventede ſig ingen Naade, han begierede ei heller nogen Skaanſel, men ſtraffede ſig ſelv med en brad Død; Men Peder græd hæftig i ſin Fortrydelſe, og

Dominum ſuum ſe prodidiſſe fatebatur, pecuniamqve tanto ſcelere partam abjecit & repudiavit, aſt, qvanqvam pœnitentiam egit, periit. Petrus vero qvam primum reſipuit, in gratiam rediit.

Judas ſtatim ab initio in crimen prolapſus eſt ob avaritiam & pecuniæ cupiditatem; accepit enim nummos, ut Dominum proderet; pœnituit quidem eum; ita tamen ut nullam pœnæ remiſſionem ſperaret, nec divinam Clementiam imploraret, ſed ſui carnifex factus, repentinam ſibi mortem inferret. Petrus contra ſerio pœnitens ſummo luctu

e) CC. *Un.* á braut.

f) *iidem* qvedz. g) *iidem* at komizt.

h) *ita Cod. Un. opt. al. male:* tok vaurd a ſin faull, fyrir andværdu i ſaukini, ok feçk þegar líkn fyrir idran ſina.

i) CC. *Un.* ſökinni fyrir ſinku ſ. oc feſinkni (ſvik ſín).

k) *iidem* enn hann. *l*) *iidem* dauda.

m) *iidem* vænti ſer vægdar oc liknar.

e) fra ſig.

g) tilvendt ſig det.

h) tog vare paa ſit Fald, fra Begyndelſen af Sagen, og fik ſtrax Naade for hans Fortrydelſe.

i) fra Beg. af Sagen for hans K. og G. (hans Forræderie.

izt miſkunar ok vægdar, ok vænnti ſer líknar. *n*) Enda hafdi Judas meiri ſauk, þviat hann ſeldi herra ſinn; enn þoat hann idradizt, þá *o*) beiddi hann þo ecki liknar, ok eigi beid hann Guds dóms at, *p*) nema dæmdi ſik ſiálfur. Enn Petur *q*) neitadi herra ſínum, fyrir brádrar hrædzlo ſakar, ok idradizt þegar *r*) met miklum harmi hugar, ok baud *s*) ſik undir Guds dom, ok beid hans *t*) at, enn eigi dæmdi hann ſik ſiálfur ſem Judas gerdi. Ok met hinum ſama hætti bar til þiófonum á kroſſinum; þóat bádir *u*) játudo vidrgengna glæpe, þá beiddizt

og m) udbad ſig Miſkundhed og Skaanſel, ventede ſig og Naade. n) Judas havde og desuden en ſtørre Skyld, thi han ſolgte ſin Herre; men ſkient han fortrød det, o) bad han dog ikke om Naade, han oppebiede og ikke Guds Dom, men p) dømde ſig ſelv. Peder derimod fornægtede ſin Herre, for en overilende Forſkrækkelſes Skyld, og fortrød det ſtrax r) med en ſtor Hierte-Sorg, og s) bød ſig under Guds Dom, og oppebiede t) den, men han dømde ſig ikke ſelv, ſom Judas giorde. Paa den ſamme Maade gik det og til med Misdæderne paa Kaarſet; ſkiønt de begge bekiendede deres begangne . For-

luctu miſericordiam & gratiam Dei imploravit. Judas ergo gravius peccatum commiſit, nam Dominum ſuum prodidit, &, licet poeniteret eum facinoris ſui, miſericordiam Dei ſibi non apprecabatur, ſed ſui ipſius judex ſententiam Dei exſpectare noluit. Petrus vero Dominum ſuum terroris ſtimulo adactus abnegavit, magnoqve animi moerore poenitentiam agens, judicium Dei, cui lubenter ſe ſubjecit, exſpectavit nec ſemet ipſum, veluti Judas, condemnavit. Idem furibus cruci affixis contigit: Nam qvamvis maleficorum uterqve ſcelera ſua confiteretur, alter tamen miſericordiam Dei implorabat, alter vero

n) CC. *Un*, Enn Judas hafdi þó enn.
o) *iidem* beiddizt. || idradezt hann eigi, med þviat hann beiddiz (eigi) liknar, þviat hann beid eigi (oc beid eigi).
p) *iidem* helldr dæmdi hann.
q) *iidem* níqvaddi, ni- (ney) kvæddi herra ſínum, herra ſinn.
r) *iidem add.* á leid.
s) *iidem* ſekt.
t) *iidem* atkvædis at.
u) *iidem* jatade.

m) ventede ſig Benaadning og Skaanſel.
n) men Judas havde dog.
o) da fortrød han det (ikke) paa den Maade, at han begierede (ikke) Naade, thi han oppebiede ikke (og oppebiede ikke.
p) meget meer.
r) paa Stedet.
s) overgav ſin Brøde(Straf).
t) hans Affigt.

beiddizt annarr þeirra *x*) vægdar ok líknar, enn annarr beiddizt engrar vægdar eda líenar, helldur mællti hann þau ord, *y*) fem hann mællti, af gabbi oc fpotti, helldur enn fyrir bænar fakar eda ftadfefto. Fyrir þvi *z*) frelfuduzt þefser allir, er nu hafum ver nefnda, met *a*) vægiligum domi fridfemi ok mifkunar, ok famþycktuzt *b*) þær þo i domi fannendi oc rettvífi.

Med þvi at þefser luter taka nu mikit at lyfaft fyrir augum mer; ok birtazt hver *c*) tilgángur til þefs verit hefir, at ftundum hefir *d*) meiri lutur dóms fallit undir rettvífi ok fannindi, enn ftundum meiri lutur undir fridfemi

Forfeelſer, bad dog kun den eene af dem om Naade og x) Skaanſel, men den anden begiærede ingen Naade eller Skaanſel, men ſagde ſnarer y) de Ord, ſom han ſagde, af Forhaanelſe og Spot, end ſom Bøn eller Alvor. Derfor bleve og alle diſſe, jeg nu haver opregnet, frelſte ved Fredſomhedens og Miſkundhedens a) medlidende Dom, og dog bifaldt Sandheden og Retviisheden den Dom.

Efterdi diſſe Ting begynde nu meget at opklares for mine Øine, og det iſær at oplyſes, hvad c) Aarſag der haver været til det, at d) en ſtørre Deel af en Dom undertiden er tilkommen Retviisheden og Sandheden, men undertiden en ſtørre Fredſomheden og

vero veniam non petebat, ſed verba quæ protulit ſarcaſmorum potius loco ſunt habenda, quam ſuſpiriorum vi devotionis & fidei expreſſorum. Has ob rationes condigno pacis & clementiæ judicio, juſtitia & veritate ſuffragantibus liberati ſunt pii homines, quos jam recenſuimus.

Siquidem mihi multo clariores & explicatiores redditæ ſunt rationes illæ finales, cur in qvibusdam cauſis Juſtitia & Veritas, in aliis autem Pax & Clementia primas teneant

x) CC. *Un.* líknar oc vægdar (mifkunar).
y) *iidem* fæm mæd.
z) *iidem* frelftuz.
a) *al.* verdligum.
b) CC. *Un.* þó þær dómi.
c) *iidem* tilgong er til þærs hæfir værit.
d) *iidem* hinn meiri hluti d. volltit.

x) Miſkundhed.
y) talede ſnarer ſom med.
a) velfortiente (ſom ſvarede til deres Omſtændigheder.
c) hvilke bevægende Aarſager der have været dertil.
d) den ſtørſte Deel.

mi ok miskun; e) ok vil ek nu þess beidazt, at þer synit mer þau dæmi, er fyrr gátut þer, er Gud hefir brigd á gör skipadum dómi, f) edur sua ok hver tilgaung verit hafa.

Þessi ero þau dæmi, er miauk g) laungo urdo. A þeirri samu stundu, er Moyses var i fialli þvi, er h) Sinai heitir, þá syndgadizt flest allt folkit sua ákafliga, at þat fell i hordom, ok blandadizt vit þær konor, er af heidnum i) þiodum varo komar. Enn þat var sua ríkt bannat af Gudi, at hverr var dauda fyrir verdr, er i k) þá synd felli. Þá mællti Gud vit Moysen: "Nu skallt þu hætta at tala vit mik l) lengur, ok

og Miskundheden. Derfor vil jeg nu bede om det, at I viser mig de Exempler, som I erindrede tilforn, hvor Gud haver giort Forandring i den fastsatte Dom, som og hvilke bevægende Grunde f) dertil have været.

Af dette Slags ere nogle Exempler, som tildroge sig for meget længe siden. Paa den samme Tid, som Moses var paa det Bierg, som kaldes Sinai, da forgreb den største Deel af Folket sig saa hæftigen, at det faldt i Horerie, og blandede sig med de Qvinder, som vare komne af hedenske i) Folkeslag. Men det var saa strængelig forbudet af Gud, at enhver som kunde falde i k) den Synd, var erklæret skyldig til Døden. Da sagde Gud til Mose: "Nu skal du

teneant discernendis; rogo igitur ea quoqve producas exempla quibus constet Deum subinde latam sententiam immutasse, simulqve indices causas finales ejusmodi mutationum.

En hujus rei exemplum multis retro seculis existens. Cum Moses in monte Sinai commoraretur, maxima pars gentis Judaicæ in grave peccatum prolapsa est, cum adulterii crimen incurreret, rem cum ethnicis mulieribus habendo. Cæterum hoc crimen tam graviter a Deo prohibitum fuit, ut qui idem patraret, morte multandus esset. Tum Deus

e) CC. *Un.* þá.

f) *iidem* sva oc hvær tilgöng þar hafa til leidt, (hver tilgangr þ. hefer til (leidt) verit. || hver gögn hafa til þess verit.

g) *iidem add.* fyrir. h) *iidem* mons Sinai.

i) *iidem* mannum varo. k) *iidem* slíka.

l) *iidem* mæirr.

f) haveført (bragt det) dertil. || hvilke Grunde dertil have været.

i) Mænd.

k) slig (det Slags).

l) ydermeere.

ok gef mer tóm til at reidi mín *m*) audlizt imóti folki þvi, er ek hafda þik yfirſkipat, þviat þeir hafa nu i *n*) þann glæp fallit imóti laugmáli míno, at ek vil allum þeim tyna fyrir met ſtrídri reidi, *o*) enn ek vil fá þer annat folk, bædi myklu betra, oc þó ſterkara ok meira." I þeſsum ſtad mun *p*) meiga ſynaſt, ſem ſkipadur dómur *q*) hafi komit á mál þeſsa fólks. Enn þó beiddizt Moyſes leyfis at ſuara nockorum ordum fyrir folk Israels *r*). Enn at fengnu leyfi þá mællti Moyſes þeſſi ord: "Þeſs bid ek þik, Drottinn minn, at þu vægir nockot reidi þinni, ſua at eigi tynir þu folki þíno, þoat *s*) þeir hafi illa gört. Gef eigi Egypta- *t*) mannum þau dæmi,

du holde op at tale med mig l) længer, og giv mig Stunder til, at min Vrede kan m) beſtyrkes imod det Folk, ſom jeg havde ſat dig over, thi de ere nu faldne i n) ſaadan Forgribelſe imod min Lov, at jeg vil ødelægge dem alle med en hæftig Vrede, o) men jeg vil ſkaffe dig et andet Folk, baade meget bædre, og tillige ſtærkere og ſtørre." Paa dette Sted vil det kunne p) ſynes, ſom at der var falden q) en endelig Dom i dette Folks Sag. Men dog begiærede Moſes Tilladelſe, at ſvare nogle Ord for Iſraels r) Folk. Og da Tilladelſen var udvirket, talede Moſes diſſe Ord: "Jeg beder dig, min Herre, at du ſtiller noget din Vrede, ſaa at du ikke fordærver dit Folk, ſkiønt s) de have giort ilde. Giv ikke Egyp-

Deus ad Moſen: "Deſine loqui mecum diutius & relinque ſpatium iræ meæ in populum, cui te præfeci, exaſperandæ, cum atroci adeo crimine legem meam violarint, ut graviſſima ſuccenſus ira eos delere velim, te autem genti, quæ melior, potentior & numeroſior eſt, præficiam." Sententiam nunc de Judæis latum eſſe quis neget? Mox tamen Moſes, impetrata prius cauſam Judæorum perorandi venia, precor, inqvit, mi Domine, ut iram tuam aliqvantum lenias, ne populum tuum, perverſe licet agentem omnino eas perditum. Ne con-

m) CC. *Un.* öſizt (ædizt) moti folki þeſſo.
n) *iidem* ſva mykinn.
o) *iidem* oc vil ec fá þer f. a. *p*) *iidem* náliga.
q) *iidem* mun hafa fallit, verit, oc k.
r) *iidem* lydz. *s*) *iidem* þat.
t) *iidem* Egyptalandz.

m) ſnyſe (raſe) imod dette.
n) ſaa ſtor en.
o) og vil jeg (hvorimod jeg vil) antvorde dig.
p) næſten. q) og affagt.
r) Folkes Forſamlig.
s) det haver.

dæmi, at þeir segi þat, at þu leiddir folk þitt til þess ut af Egyptalandi undan þeirra höndum, at þu villdir tyna þvi her u) á fiallum edur eydimarkom; edur þeir meigi þat mæla, at þu sert x) vanafli til at leida folk þitt inn i þat land, er þu hafdir þvi y) heitit fyrir andverdo. Minnstu helldur, Drottinn minn, þræla þinna Abrahams ok Isaaks ok Jacobs, ok tyn ecki þeim ættum, er getnar hafa verit af ætt Israels, z) er þu hetzt siálfur at margfallda á jaurdo, ok leida þá med stadfestu a) i þat land, er nu sitia uvinir þinir yfir." Gud heyrdi bæn Moysis, ok b) vægdi reidi sinni, ok drap eigi allt fólk sitt; sem hann hafdi heitazt, helldur seldi hann þessa refsing i hendr

Ægypterne saadanne Exempler, at de skulle sige det, at du førde dit Folk ud af Ægypten, af deres Hænder, dertil, at du vilde ødelægge det her paa Fielde eller Udørkener, eller at de kunne sige det, at du est vanmægtig til at føre dit Folk ind i det Land, som du havde lovet y) dem af Begyndelsen: Ihukom heller, min Herre, dine Tienere Abraham og Isaak og Jacob, og fordærv ikke de Slægter, der ere avlede af Israels Afkom, z) hvilke du selv lovede at mangfoldiggiøre paa Jorden, og føre dem a) til bestandig Boepæl, i det Land, som dine Fiender nu have inde." Gud hørde Mosis Bøn og b) stillede sin Vrede, og ihielslog ikke heele Israels Folk, som han havde truet, men overlod denne Hævn i Mosis Hænder, og

concedas, precor, Ægyptiis occasionem dicendi, te ideo populum tuum ex Ægypto & ex eorum manibus eduxisse, ut in montibus & desertis eum perderes, vel esse impotentem te tuum populum transferendi in terram olim promissam. Memento potius mi Domine! servorum tuorum Abrahami Isaaci & Jacobi, & noli delere posteros Israelis, quos multiplicare promiseras, & in terram, quam hostes tui nunc tenent, perpetuos incolas futuros perducere. Exaudita Mosis precatione iram suam moderans Deus totum populum, cui internecionem comminatus erat, non delevit, sed poenam Mosi exsequendam commisit, non nullam

u) CC. *Un.* i. x) *iidem* vanafla.
y) *iidem* heitit þvi adur, at.
z) *iidem* ok. a) *iidem* stadfesti.
b) *iidem* vendi.

y) tilsagt det tilforn.
z) og som.
a) kan og være med Sikkerhed.
b) omvendte.

i hendr Moysi, ok baud hanom, at þó skylldi eigi *c*) ressingarlaust vera, þóat eigi væri sva stríd resfing, sem Gud hafdi ádur *d*) heitazt at vera skylldi. Moyses geck skyndilega til fólksins, ok kom þar farandi *e*) med östum hug ok mikilli reidi, ok drap *f*) margar þusundir manna á þeim degi, ok hógværdi *g*) met þeim hætti reidi Guds. Nu ero þessi þau dæmi er þat syna, at Gud skipti til hogværi ákvedinn dóm, þá er hann vægdi reidi sinni fyrir bæn Moysis; enn *h*) þat synizt mer, at eingi þeirra systra *i*) þarfnadizt síns rettar i þessum dómi, sanníndi eda rettvísi, þar sem Moyses drap mikinn fiöllda hermanna, til þess at

og befalede ham, at det dog ei skulde afgaae uden Straf, skiønt Straffen ikke skulde blive saa streng, som Gud havde før truet at den skulde være. Mosis gik hastigen til Folket, og kom der farende med ophidset Sind og stor Vreede, og dræbte mange Tusinde Mennesker paa den Dag, og stillede g) Guds Vreede paa den Maade. Dette er da et Exempel af det Slags som vise, at GUD vendte en affagt Dom til Mildhed, da han stillede sin Vrede formedelst Mosis Bøn; dog synes mig h), at ingen af de Søstre, Sandhed eller Retviished, i) savnede sin Ret i denne Dom, saavidt Moses ihielslog en stor Mængde værbare Mænd, for at formilde og stille Guds Vrede; men l) saavidt beholdt

nullam quidem, minorem tamen, quam quæ pridem a Deo denunciata fuit. Moses autem, animo ad iram non mediocriter concitato, ad populum statim festinans multa hominum millia eodem die interfecit, divinamqve hoc pacto iram placavit. Hoc exemplo constat Deum latam sententiam reddidisse mitiorem ut iram precibus Mosis commotus temperavit. Nec qvidqvam heic detractum laudatarum sororum juri existimo: Non qvidem Justitiæ & Veritatis, cum ingentem hominum multitudinem ad placandam numinis iram

c) CC. *Un.* ressingalaust.
d) *iidem* heitit.
e) *al. male*: af allum.
f) CC. *Un.* mörg þushundrud.
g) *iidem* sva.
h) *iidem* þar synir (synizt syndizt) þat.
i) *iidem* þarnadez, þærnadez.

g) saaledes.
h) men det er (var) tillige kiendeligt, øiensynligt.
i) mistede, blev skilt ved.
l) der.

at hogværa ok ſtilla reidi Guds, enn *l*) i þvi höfdu þær ſinn *m*) rett fridſemi ok miſkun, ſem minna var atgört, enn *n*) mællt var fyrir ændverdu vid Moyſen.

Þeſſi ero aunnur þau dæmi er þat ſyna, at Gud gerdi *) brigd á ſkipadum dómi. Hann ſkipadi ok ſendi *o*) Jonam Prophetam i Ninive, ok baud hanum at ſegia Konginum ok allo fólkino i borginni, at innan *p*) XL. daga ſkylldi *q*) Ninive tynazt, ok allt þat *r*) er i væri. Jonas propheti gerdi ſua, ſem Gud baud hanom, ſagdi þeſſa luti *s*) ſem ſönn tídindi. Enn er Kongurinn vard var vit, at

beholdt Fredſomheden og Miſkundheden deres m) Net, ſom der dog blev giort mindre, end der var n) af Begyndelſen blevet ſagt til Moſe.

Dette er og et andet Exempel, ſom viſer det, at Gud giorde*) Forandring i en afſagt Dom. Han beſkikkede og ſendte Propheten Jonam til Ninive, og bød ham at ſige Kongen og heele Folket i Staden, at inden p) 40 Dage ſkulde q) Ninive ødelægges, ſamt r) alt det ſom der var i. Propheten Jonas giorde ſom Gud bød ham, og ſagde s) diſſe Ting, ſom noget der vilde viſt ſkee. Men da Kongen mærkede, at de i Sand-

iram Moſes proſterneret; nec Pacis & Clementiæ, cum minore poena in populum animadverteretur, qvam qvæ prius Moſi denunciata eſt.

En alterum exemplum mutatæ a Deo ſententiæ. Miſit Deus & conſtituit Jonam Ninivitarum Prophetam, juſſitqve dicere ad Regem & incolas urbis, qvod intra qvadrageſimum diem urbs unacum omnibus, qvæ contineret, delenda eſſet. Ubi vero Jonas mandata Dei exſecutus iſta renunciavit, Rexqve vidit ſeſe ſuosqve iræ divinæ revera expoſitos, cum plebs adulteriis & maleficiis obruta eſſet, Rex, ſolio relicto, pompaqve Regali

l) CC. *Un.* þar. *m*) *iidem* hlut.
n) *iidem* til var mællt i fyrſtu.
*) *iidem* biörg, grid, ſkipanarbrigd.
o) *iidem* Jonas Propheta (ſpámann).
p) *ita* & Jon. III. v. 4. *plurimi tamen* XXX. *habent.* *q*) *iidem add.* borginn.
r) CC. *Un.* folk er (ſæm) i henni væri.
s) *iidem* alla ok.

m) Deel ɔ: i Dommen.
n) ſluttet, foreſlaget, giort Anlæg til.
*) Forlindring, Formildelſe.
p) 30.
q) Staden.
r) det heele Folk ſom var i den.
s) alle diſſe Ting med Viſhed.

at þeir *t*) medur fannindum hefdo ordit fyrir Gudz reidi, þviat þat fólk var fullt hordoms ok *u*) illzko, þá geck Kongurinn ur háfæti fino, ok lagdi nidur Kongligt fkrud, ok idradizt ok faftade, ok *x*) fua baud hann at allir menn fkylldo gera i borginni, ungir ok gamlir. Enn þá er Gud fá, at þeir *y*) villdo idrazt illfko finnar, *z*) met meinlætum, ok allskyns *a*) ftadfeftum, þá vægdi hann þeim, ok tyndi hverki borgini, ne folkino, er *b*) var i borginni.

Enn *c*) ero þau dæmi, er fyna hit fama mál. Ezechias het einn gódur Kongur

Sandhed vare faldne i Guds Vrede, thi det Folk var fuldt af Horerie og u) Ondfkab, da gik Kongen fra fin Throne, og aflagde den Kongelige Dragt, og fortrød fin Synd og faftede, og x) faaledes bød han at alle Mennefker fkulde giøre i Staden, unge og gamle. Men da Gud faae, at de y) vilde fortryde deres Ondfkab, z) med frievillige Piinfler og allehaande a) Forfikkringer om Forbædring, da forfkaanede han dem, og hverken ødelagde Staden, eller Folket, fom var i b) Staden.

Der ere endnu c) diffe Exempler, der vife den famme Sag. En god Konge over Ifraels

Regali depofita, jejunavit mox, poenitentiam fecit, reliqvosqve urbis incolas five teneræ five provectæ fuerint ætatis, fuum exemplum feqvi præcepit. Deus vero cum videret incolas urbis fcelerum poenitentia duci, afflictionibus adhæc fpontaneis femet exercentes, & in emendandæ vitæ propofito firmos, mifericordia commotus nec urbem nec incolas delevit.

En tertium hujus rei exemplum! Bonus ille Ezechias Ifraelitarum Rex, ubi in morbum

t) CC. *Un.* urdu (at) med. fann. || höfdo med f. ordit. || vard vís at þeir varo ordner.

u) *iidem* allz-(kyns) ranglætis.

x) *iidem* baud fva allum i borginni, hvart fem varo (væri ungr edr gamall) ungir eda gamlir.

y) *iidem* ydruduzt.

z) *iidem* i Ninive.

a) *iidem* godum ftad. || ftadfefti.

b) *iidem* i var (þeirri borg).

c) *iidem* þesfe ero enn.

u) al (allehaande) Uretfærdighed.

x) befalede det famme alle i Staden, enten de vare (det maatte være ung eller gammel) unge eller gamle.

y) fortrøde.

z) i Ninive.

a) godt Forfæt. || Beftandighed.

b) den Stad.

c) diffe ere endnu.

Kongur *d*) yfir Israels fólki. *e*) Hann fell i sótt, ok *f*) ihugadi hann um mál sitt, hvart Gud mundi vilia, at hann stædi upp ur sott þeirri, edur *g*) mundi hann vilia at hann deydi *h*). Þá sendi Gud til hans Esaiam *i*) propheta, ok sagdi Gud prophetanum, at Ezechias skylldi deyia ur *k*) sottinni. Esaias geck til Kongsins, ok mællti vit hann: Se vel fyrir þer, ok skipa vel hibylum þínum, ok allu hyski þino, þviat Gud segir sua, at þu skallt ur sott þessarri deyia, enn eigi *l*) lifa. Enn þegar Esaias hafdi *m*) þetta mællt vit Konginn, þá hvarf hann frá hanum, enn Kongurinn sneri andliti sino *n*) aptur til vegg-

Israels Folk hedde Ezechias. Han faldt i Sygdom e), og f) betænkde da sin Sag, om Gud skulde ville, at han skulde komme op af den Sygdom, eller g) han skulde ville, h) at han skulde døe. Da sendte Gud til ham i) Propheten Esaiam, og sagde Gud til Propheten, at Ezechias skulde døe af k) Sygdommen. Esaias gik til Kongen, og sagde til ham: See vel for dig, og beskik vel din Boelig, og alt dit Huus, thi Gud siger saa, at du skal døe af denne Sygdom, l) men ikke leve. Da nu Esaias havde m) sagt dette til Kongen, begav han sig fra ham, men Kongen vendte sit Ansigt k) om til Væggen, og bad for sig med disse Ord:

morbum incidit, animo secum volvebat statum suum & num Deus vellet illum morbo, quo tum afflictus erat, interire, nec ne? Mox Deus ad Regem misit Prophetam Esaiam, Prophetæque prædixit Regem hoc morbo decessurum. Esaias autem ad Regem perveniens, en! Domui tuæ, inqvit, nec non familiæ probe prospicias, dixit qvippe Deus te hoc morbo decessurum, non vero superviсturum. Postqvam Esaias Regi ista renunciasset, abiit, Rex autem, facie ad parietem conversa hunc in modum oravit:

d) CC. *Un.* 1.
e) *iidem* enn hann fecc sott oc huxade.
f) *iidem* malgade miög um. *g*) *iidem* eigi.
h) *iidem* dæi. || lata hann dæyia.
i) *iidem* spámann & spamanninum *hic & infra.*
k) *iidem* sott þeirri. *l*) *iidem* oc eigi lifna.
m) *iidem* mællta þessa rödu (þessa hluti rædda vid K. er hann villdi). || þessa rædu mælt fyrir Konginum. *n*) *iidem* til jardar.

e) men han fik en Sygdom, og blev bekymret om.
f) talede meget om.
g) ikke. h) lade ham døe.
i) Spaa-Manden. k) den Sygdom.
l) og ikke komme til Live.
m)ført denne Tale (sagt disse Ting til Kongen som han vilde). || frembragt denne Tale for Kongen. n) til Jorden.

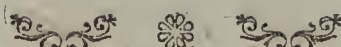
veggiar, ok bad fyrir ser mer þessum ordum: "Minnst þu, Drottinn minn, hverzo stadfastur ek hefi verit i *o*) þinni þionosto, þviat ek hefi jafnan verit gagnstadligur þínum uvinum, ok *p*) frá maurgum ukunnum sid hefi ek snuit þesso folki, er þu hefir mer i hendur fengit, þeim sem þat hafdi ádur enn ek kom til ríkis. *q*) Þrír ero þeir lutir, er mer þykir *r*) mest fyrir at deyia nu sua *s*) skiotliga ur þessari sótt. Sá er hinn fyrsti, *t*) at ek hrædizt mest, ef ek hefi eigi til fulls giætt bodorda þinna, ok dey ek vidr þat, at ek á *u*) hefnda von i dauda mínum. *x*) Enn sá er annarr, er ek hefi enn eigi tilfulls allo

Ord: "Ihukom, min Herre, hvor bestandig jeg haver været i o) din Tieneste, thi jeg haver altid sat mig imod dine Fiender, og vendt dette Folk, som du haver givet mig i Hænder, fra p) mangen fremmed Skik, som det havde tilforn, førend jeg kom til Regieringen. Der ere tre Ting, hvorfor jeg r) meest nødig vilde døe nu saa hastig af denne Sygdom. Den første er den, at jeg frygter meest, om jeg ei tilfulde haver iagttaget dine Bud, og jeg døer i den Tilstand, at jeg da skal have u) Hævn at vente i min Død. Den anden er den, at jeg haver endnu ikke tilfulde kundet bringe dit heele Folk fra y) de fremmede Skikke, og frygter

oravit: "Memento, mi Domine! quam fidus in tuo ministerio vixi, nam semper tuis hostibus contrarius fui, & populum, cui me prefecisti, moribus peregrinis, quos antequam clavo reipublicæ admoverer, sectabatur, averti. Tria sunt cur invitus hoc morbo, tam mature, discessero: Primum quod metuam, si non perfecte servaverim mandata tua, morte tam repentina poenas commeritas luam: Secundum, quod metuam, si populum tuum a peregrinis moribus non perfecte averterim, morte mea tam propere interve-

o) CC. *Un.* þinum þionostum.
p) *iidem* af m. okyunum hefi ec þetta folk snuit, e. þ. hafder mer i h. fellt, sem margr hafdi.
q) *iidem* oc ero þeir þrír.
r) *iidem* mykit. *s*) *iidem* brádliga.
t) *iidem* er ec rædumz. *u*) *iidem* hefndar.
x) *iidem* annar er sá.

o) dine Tienester.
p) fra mange Uteerligheder — som mangen en af dem havde.
r) vilde nødig.
u) Straf.
y) deres Uteerligheder.

allo fólki þíno komizt af y) ukunnum sidum, ok hrædumzt ek þat, ef ek dey z) brádliga frá, at þat snuizt a) skiótt aptur til hinna fyrri usida. Sá er hinn þrídi lutur, er ek hrædunzt b) mest framgáng uvina þinna yfir fólk þitt, met þvi at sonur minn er i c) æsko oe bernsko, ok er d) at hanum minna afl til varnar e) folki þinu, enn þurfa mundi mót uvinum þínum. Enn ef þu villdir heyra bæn mína, Drottinn minn, ok f) vilir þu léngia lif mitt met nockorum dagum, þá mundo g) þeir allir lutir, er nu hefi ek talda, framdragazt til betri tíma, enn enn er h) kominn." Gud heyrdi bæn Ezechias, ok mællti vit Esaiam

frygter jeg altsaa for, om jeg falder hastigen fra, at det skal strax vende sig tilbage til a) de forrige Usæder. Den tredie Ting som jeg b) meest frygter for, er dine Fienders Fremgang over dit Folk, efterdi min Søn er i sin Ungdom og Barndom, saa at der d) er mindre Styrke i ham, til Forsvar for dit Folk, end der maaskee kunde behøves imod dine Fiender. Men om du, min Herre, vilde høre min Bøn, og f) vil du forlænge mit Liv med nogle Dage, da vilde alle de Ting g), som jeg nu haver opregnet, komme paa en bædre Fod, end de endnu ere komne." Gud hørde Ezechiæ Bøn, og sagde til Propheten Esaiam: "Vend hastig

terveniente, ad pristinum cacoethes redeant subditi: Tertium denique, quod plurimum metuam populum tuum ab hostibus subigendum, cum Filius meus adhuc puer sit, ideoque in illo minus sit præsidii, quam ad hostes reprimendos requiritur. Si vero Domine preces meas exaudire digneris, meamque vitam aliquantulum prolonges, hæc omnia, quæ jam attuli, in eventum præsenti rerum statu feliciorem differentur." Has Ezechiæ preces audivit Deus & dixit ad Esaiam Prophetam: "Revertere modo ad Ezechiam & alium

y) CC. *Un.* sinum ókynnum, (ukynnum).
z) *iidem* bráttt ifrá.
a) *iidem* bratt a. til sinna fyrri ókynna.
b) *iidem* miök. c) *iidem* barnælku.
d) *iidem* man at h. afl minna værda (værda minna afl).
e) *iidem* fyrir. f) *iidem* villder (villtu).
g) *iidem* aller þesser hluter tildragazt,
h) *iidem* frámkominn.

a) dets forrige Uteerlighed.
b) meget.
d) maae blive.
f) vilde.
g) fremdrages til en bædre Tid, end endnu er kommen, fremkommen.

Esaiam propheta: "Hverf aptur skyndilega til i) Ezechiam, ok seig hanum nu annur tídindi, enn þu sagdir hanum fyrr, þá er þu vart á fundi hans; þviat ek hefi nu k) heyrt hans bæn, ok vil ek auka lífdaga hans XV. vetur, um þat fram, sem ek hafda ádur ætlat hanum, ok allt hans ríki vil ek l) frelsa undan ufridi m) andskota hans.

Þessi ero enn þau dæmi, er laungo urdo sidarr. A þeim dagum, er Jesus var her met mannum n) á jaurdo, þá tók vinr hans einn sótt, sá er Lazarus het, ok dó ur sóttini. Bethania o) heitir kastali sá, er Lazarus var grafinn i. Enn þá er hann hafdi fióra daga i gröf legit, þá kom Jesus p) til Bethaniam. Nu man sva

stig tilbage til i) Ezechiam, og sig ham nu andre Tidender, end du sagde ham forrige Gang, da du var hos ham; thi jeg haver nu hørt hans Bøn, og vil jeg forøge hans Levetid med 15 Aar over det, som jeg før havde bestemmet ham, og jeg vil befrie hans heele Rige l) fra hans Fienders m) Angreb.

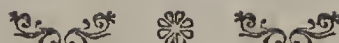
Endnu ere der de Exempler af dette Slags, som skedde længe efter. I den Tid, da Jesus var her blandt Menneskene n) paa Jorden, da fik en af hans Venner, som hedde Lazarus, en Sygdom, og døde af Sygdommen. Den Fæstning, som Lazarus var begraven i, o) hedder Bethania. Men da han havde ligget 4 Dage i Graven,

& alium nunc quam olim perfer ad eum nuncium, nimirum quod exaudiverim ejus preces; & velim quindecim annos termino illius fatali & prius decreto addere, nec non regnum illius ab hostium invasione tutari.

En qvartum denique exemplum quod multis posthæc seculis contigit. Cum Christus in hac terra conversaretur cum hominibus, amicus ejus Lazarus morbo correptus supremum naturæ debitum solvit. Bethania erat castellum, ubi Lazarus sepeliebatur. Quatuor vero a morte ejus interjectis diebus venit Bethaniam Jesus. Idem nunc judicium

i) CC. *Un.* fundar vid Ezechiam Kong, oc ber h. k) *iidem* heyrda bæn hans.
l) *iidem* friálsa af valldi.
m) *iidem* fiandmanna hans oc annsk.
n) *iidem* á (í) værolldo.
o) *iidem* het. p) *iidem* í.

i) at tale med K. Ezechiam, og bær ham.
l) af hans Fienders Vold.
m) Fienders og Modstanderes.
n) i Verden.
o) hedde.

ſua ſynazt um Lazarum, ſem um alla adra, þá er deyia ur verauldo, at ſtadfaſtur domur var kominn á mál hans, þar ſem hann lá IV. daga daudur madur i jaurdo, ok hafdi ſiálfur daudi ſkipat hanom ſæti i ſino *q*) velldi. Jeſus let opna grauf Lazarus, ok kalladi *r*) á hann, ok baud hanom at ſlítazt *s*) ur baundum daudligra felaga. Þvi nærſt reis Lazarus upp af dauda, ok lifdi marga daga ſidan. Maurg ero þvilik annor dæmi, þóat ver *t*) berum hellzt þeſſi i liós, ok fyrir lángrar rædo ſakar þykir mer eingi naudſyn fleyri at telia, þóat yfrin ſe til.

Þvi

ven, da kom Jeſus p) til Bethaniam. Nu maae det viſt nok ſynes om Lazarum, ſom om alle andre, der døe af Verden, at der var falden endelig Dom i hans Sag, da han laae 4 Dage i Jorden, ſom et dødt Menneſke, og Døden ſelv havde beſkikket ham Sæde i q) ſit Rige. Jeſus lod aabne Lazari Grav, og kaldede r) paa ham, og bød ham at ſlides s) af de dødelige Staldbrødres Baand. Derpaa ſtod Lazarus op af Døden, og levede ſiden mange Dage. Der ere mange andre deſlige Exempler, ſkiønt vi helſt t) frembringe diſſe for Lyſet, men for ei at giøre Talen alt for meget vidtløftig, ſynes mig ikke fornødent at opregne fleere, ſkiønt der kunne være overflødige for Haanden.

Ja

dicium de Lazaro defuncto ac reliqvis e vivis excedentibus ferendum reor, nimirum ſententiam de termino vitæ illius latam tum fuiſſe, qvoniam qvadriduum mortuus & ſepultus jacuit, ipſaqve mors illum ad certum locum in regno ſuo ablegavit. Chriſtus aperto ſepulchro accivit Lazarum, ipſumqve mortis vinculis exſolvit; mox Lazarus a morte reſurrexit & multos dies inſuper vixit. Plura ſunt adhæc ejusdem farinæ exempla, qvæ, allatis jam contenti, ob nimiam prolixitatem recenſere nolumus.

Eo

q) CC. *Un.* valldi.
r) *iidem* hann.
s) *iidem* ok ſkiliazt or hönndum daudl. uvina oc fel.
t) *iidem* hafim hællzt þeſsi í liós latit.

p) i.
q) ſin Magt.
r) ham.
s) og adſkilles fra de dødelige Fienders og Staldbrødres Hænder.
t) have frembragt diſſe.

Þvi sannari þyki mer þat, er ek heyri fleyri dæmi u) til þess, er þèr mælltut fyrr i ydvarri rædo, at þat man allmykil naudsyn vera, at Kongr ok adrir haufdingiar se margfródir, þeir er x) yfir doma ero skipadir, ef þeir skolo sína doma y) líkia eptir þeim dómum, er nu ero taldir, ok nu hafum ver heyrt.

Þat skallt þu láta þer til fulls skiliazt, met þvi Kongurinn helldur af Gudi nafnit, þá er þat víst hans skyllda, at líkia alla sína doma eptir gudligum z) dómum, ok sua allir þeir adrir, er yfir doma ero settir, bædi lærdir ok ulærdir; þviat nu er eigi þess kostur, at spyria af munni Guds siálfs hvers ráds, sem Moyses gerdi;

Jo fleere Exempler jeg hører paa det, som I sagde før i Eders Tale, des sandere synes mig det og, at det nemlig maae være en meget stor Fornødenhed, at en Konge, og andre store Herrer, som ere x) satte over Domme, bør være meget oplyste, om de skulle y) danne deres Domme efter de Domme, som nu ere opregnede, og som vi have nu hørt.

Det maae du tilfulde være overbeviist om, efterdi Kongen haver sit Navn af Gud, at det ogsaa visseligen er hans Pligt, ligesom og alle de andres, baade Lærdes og Ulærdes, der ere satte over Domme, at rette alle sine Domme efter de guddommelige z); thi nu er ikke Leilighed til at udspørge hvert Raad af Guds egen Mund, som Moses

Eo certius esse existimo, qvod superius dixisti, qvo pluribus exemplis idem adstruis, nimirum Regi & Principibus Viris, qvi judiciis ferendis præsunt, apprime necessarium esse, ut sint qvam sapientissimi & varia eruditione instructi, si ad judicia allata, quæ nunc audivimus, sua quoque judicia conforment.

Hoc persvasum tibi esto, quod Rex, quemadmodum nomen & dignitatem a Deo accepit, sic ad judicia divina sua quoque judicia componere debeat, qvod & observare debent omnes qui judicum officio funguntur, sive dignitatibus ecclesiasticis sive politicis condecorati sint, cum non sit hodie facultas ipsum Deum more Mosis, consulendi, unde judicia

u) *qvid. omitt.* til þess. x) CC. *Un.* fyrir.
y) *iidem* skipa epter þeim dömum.
z) *iidem* dömum.

x) bestikkede over.
y) rette deres Domme efter de Exempler.
z) Exempler.

di; ok ſkolo fyrir þvi *a*) mennirnir þeim dæmum eptirlíkia, ſem þá urdo, er þeſſ var koſtur, at *b*) fretta af ſiálfum Gudi, hverſo hann villdi *c*) at væri. Nu ſkal Kongurinn fyrir þvi þeſſi dæmi opt i munni hafa oc fyrir augum, ok ſem flezt aunnur, þau er hann megi til ſkilningar draga um ſína dóma. Allrahellſt má hann tóm til ſlíkrar áhyggiu bera um nætur edur *d*) árla um morgna, þá er hann er ſaddur af ſvefni. Enn þegar er uppriſo tími nálgazt, ſua at Kongi *e*) er mál at hlída *f*) tidum ſinum, þá er þat hans ſkylldar-ſyſla, at gánga til kyrkio, ok hlyda tidum athugaſamliga, ok bidia fyrir ſer met pſalma ſaung, ef hann kann þat. Þat á hann ok at göra

Moſes giorde; hvorfor ogſaa Menneſkene ſkulle i dets Sted a) efterligne de Exempler, ſom ſkedde i den Tid, da der var Leilighed til, at b) underrettes af Gud ſelv, hvorledes han vilde c) at det ſkulde være. En Konge bør derfor ofte have i Munde og for Øine, baade diſſe Exempler, og ſom allerfleeſte andre, *) der kunne føre ham til Forſtand i hans Domme. Allerhelſt kan han vinde Roelighed til denne Bekymring, om Nætterne, eller d) tidlig om Morgenen, naar han er mæt af Søvne. Men naar Tiden til at ſtaae op nærmer ſig, ſaa det e) er Tid for Kongen at høre f) Meſſe, da er det hans Pligt, at gaae i Kirke, og bivaane Gudstieneſten med Agtſomhed, og bede for ſig med at ſynge Pſalmer, om han kan det.

judicia ſua conforment judices oportet exemplis, quæ iis temporibus contigere, cum Deum adire, conſulere, ejusque voluntatem immediate cognoſcere licuit. Hæc itaque exempla & id genus alia quam plurima, quæ nimirum cauſis dijudicandis inſerviunt & applicari queunt, ori & oculis obverſentur Regis, imprimis nocturno tempore poſtquam ſomno ſatiatus eſt. Verum ſub tempus lecto ſurgendi officiis ſacris inſtantibus incumbit Regi templum accedere, pro ſe orare, ſacra officia attente audire, hymnisque, ſi poteſt, cantatis

a) CC. *Un*. men eptir þeim dæmum liſa.
b) *iidem* ſpyria ſialfann Gud.
c) *iidem* vera lata.
d) *al. male:* um nattina.
e) *iidem* ſe
f) *al.* Gudz ordi *hic & infra.*

a) leve efter.
b) adſpørge Gud. c) lade det være.
*) kan og betyde ſom han kan trække Forſtand af.
d) om Natten.
e) kan være paa Tiden.
f) Guds Ord.

ra eins ok hver annarra kristinna manna, sá er á bæn er staddur, at vera met sva mykilli áhyggio, sem þá *g*) standi hann fyrir kniam Guds, og mæli vit sialfann hann; ok á hann sua at minnazt þeirra orda, er David mællti, þá er hann kvad sua at ordi: *Jafnan man ek siá Drottinn minn i augliti mino, þviat hann er jafnan á hægra veg h) met mer.* Enn þetta upphaf á hver Kongr at hafa at bæn sinni, at syna fyrst Gudi retta tru sina. Þvi nærst *i*) á hann þat at syna, at hann *k*) beri áhyggiu um allt sitt riki edur velldi, ok um guddomligann mátt. Þvi nærst á hann at játa Gudi synder sinar ok afgerder, ok syna þat Gudi lítillátliga, at

det. Det bør han og giøre, ligesom ethvert andet christent Menneske, der forretter sin Bøn, at være der med saa stor Andagt, som om han da g) stod for Guds Ansigt, og talede med ham selv; og bør han saaledes erindre de Ord, som David sagde, da han førde sin Tale saaledes: Jeg skal stedse see min Herre for mit Ansigt, thi han er altid ved h) min høire Side. Men dette Ophav bør hver Konge have i sin Bøn, at vise Gud først sin rette Troe. Dernæst bør han vise det, at han k) drager saaledes Omsorg for alting i sit Rige eller Regiering, at han tillige erkiender den guddommelige Almagt. Videre bør han bekiende sine Synder og Afvigelser, og erklære ydmyge-

tis supremum numen venerari more reliquorum Christianorum, qui putent in conspectu ipsius Dei sese geniculari & cum Deo colloqui, quod summa animi devotione peragatur oportet: Meminerit Rex verborum Davidis, sic ajentis: Coram semper Dominum intuebor, nam semper ad dextram mihi est. *Quilibet porro Rex precibus suis rectam fidem Deo confiteatur, curam totius imperii, qua tenetur, Deo probet, divinam Majestatem agnoscat, peccata sua coram Deo humiliter fassus ostendat, quod peccatorum* exper-

Gg Gg

g) CC. *Un.* stædi hann fyrir kne Gudi (hann standi þá a kniam fyrir sialfum Gudi.

h) *iidem* minn, minum *unus* med mönnum.

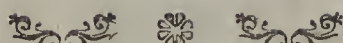
i) *iidem* skal hann þat syna.

k) *iidem* berr ahyggiu yfir jardlikt (afligt) velldi ok gudligann matt Gudz (um lög Gudz oc manna).

g) (knæler) knælede ned for Gud selv.

h) menneskenes høire Haand.

k) giør sig Bekymring om det Jordiske (mægtige) Rige, og Guds guddommelige Kraft (om Guds og Menneskenes Love.

at hann þykizt eigi þar vera kominn *l*) ſyndlaus, edur ſem veriandi ſina ſauk; þvi nærſt á hann at bidia ſer vægdar ok miſkunar fyrir vidrgengnar *m*) ſyndir. *n*) Þat ſkal hann ok ſyna Gudi litillátliga, at ſua þykiſt hann þar væra kominn fyrir kne Gudi ſem *o*) þræll edur þiónn, þóat Gud hafi ſkipat hann ríkann ok ágiætann *p*) manna á millum. Hann ſkal ok eigi ſidur minnazt annarra manna i *q*) bænum ſínum enn ſiálfs ſins, Drottningar ſinnar, ef hann á, er met hanum er *r*) ſett til ſtiórnar ok landzgiætzlo; biſkupa ſinna ok allrà annarra lærdra manna, þeirra ſem (Gudz) kriſtni ſkolo giæta met hanom, ok til þeſs ero

mygeligen for Gud, at han ikke agter ſig at være kommen der uden l) Synd, eller ſom en der vil forſvare ſin Sag; og derpaa ſkal han udbede ſig Naade og Barmhiertighed for ſine erkiendte m) Synder. n) Det ſkal han og bekiende ydmygeligen for Gud, at han ei agter ſig anderledes fremkommen for Guds Anſigt, end ſom o) en Træll eller Tiener, ſkiønt Gud haver beſkikket ham p) mægtig og ypperlig iblandt Menneſkene. Han ſkal og ikke mindre, i hans q) Bønner, erindre andre Menneſker, end ſig ſelv, nemlig: hans Dronning, om han haver nogen, ſom er r) ſat med ham til Regiering og Beſtyrelſe af Landet: hans Biſkoper og alle andre lærde Mænd, ſom ſkulle med ham holde

expertem ſe non putet, nec delicta ſua palliare conetur: Mox divinam miſericordiam implorans, peccatorum, quæ confitebatur, veniam petat, & ſumma animi devotione monſtret, quod in ſacrum locum proveniens non reputet ſe niſi ſervum aut famulum, quamvis Deus eum præclarum & potentem principem conſtituerit. Nec minus aliorum hominum quam ſui ſuis in precibus mentionem faciat, nimirum, Reginæ, regiminis & defendendi regni ſociæ, Epiſcoporum & Doctorum, qui una cum Rege eccleſiæ Chriſtianæ

l) CC. *Un.* ſæctarlaus, ſektalaus.
m) *iidem* afgerder.
n) *iidem* þvi ſkal hann þat. || þat litillæti ſkal h. ok. ſ. G.
o) *iidem* hann ſe. *p*) *al.* höfdingia.
q) CC. *Un.* bæn ſinni.
r) *iidem* til ſett.

l) Skyld.
m) Afvigelſer.
n) derfor ſkal han og. || den Ydmyghed ſkal han og beviiſe mod Gud.
o) han var en.
p) ſat ham til en m. og y. Herre.
q) Bøn. r) beſkikket.

ero ſkylldir, at hallda upp helgum bænum fyrir hanum ok allo adru fólki þvi ſem s) i hans ríki er. Sua á hann ok at minnazt i bæn ſinni annarra landshaufdingia, edur riddara, t) edur annarra hermanna ſinna, þeirra ſem hanum veita fullting til ríkisſtiórnar. Sva á hann ok at minnazt bænda ok buþegna, ok allrar annarrar alþydo, u) þeirrar er ríkino helldur upp, met nytum verknadi ok ſtarfa x) eda annarri atvinno. Hann á þvi allra at minnazt, karla ok kvenna, at allir ero y) hanom ſkyldugir á hverium degi helgum bænum uppi at hallda. Enn þeſſi er ſu bæn, er hann má

de over Chriſtendommen, og ere iſær pligtige til at foranſtalte og vedligeholde gudelige Bønner for ham, og alt det andet Folk, ſom er i hans Rige. Ligeledes ſkal han og i hans Bøn, erindre andre Landsherrer, eller Riddere, t) eller andre hans Krigsøverſter, ſom giere ham Biſtand i Regieringen. Paa ſamme Maade bør han og erindre Bønder og Boekarle, og al u) den anden Almue, ſom underholder Riget, med nyttigt Arbeide og Forretning x) eller andre Nærings-Midler. Iſær bør han derfor erindre alle, Mænd og Qvinder, at alle y) ere igien pligtige, at giere hver Dag Bønner til Gud for ham. Men denne er den

ſtianæ curam gerere, & pro ſalute Regis regnique incolarum preces fundere debent: Mentionem porro faciat Rex in oratione ſua cæterorum regni magnatum, equitum & militiæ præfectorum, qui in adminiſtrando regno Regi ſuppetias ferunt: Mox mentionem faciat villicorum, colonorum & totius plebis, quæ artibus manuariis & frugifero labore regnum ſuſtentat. Omnium ideo virorum pariter ac mulierum mentionem facere debet, cum omnibus pro Regis ſalute precandum ſit indies. Sequente vero precandi for-

s) CC. *Un.* i er riki hans.

t) *iidem* ok allra annarra.

u) *iidem* þeirra er riki hans hallda upp med verkn. ſinum.

x) *al.* ærinnar.

y) CC. *Un.* ægu ſkyldulegha á hværium deghi fyrir hanum at bidia oc. || ſkyllder fyrir h. at bidia med h. bænum a hverium degi.

t) og alle andre.

u) anden Almue, af dem ſom underholde hans Rige med deres Arbeide.

x) for overflodig Næring.

y) bør pligtſkyldigen hver Dag bede for ham og. || ere pligtige at bede for ham med hellige Bønner hver Dag.

má z) hvern dag hafa, ef hanom synist, met þeirri skipan, er nu hefi ek a) sagt, oc met sua mikilli áhyggiu, sem þá b) mæli hann vit Gud siálfann, c) þá hann kvedur sua at ordi:

Heyrdu hinn miskunsamasti Gud, d) ævarandi Fadir! Heyr þu hinn ágiætasti e) sigurvegari Jesu Christe, eingetinn Guds Son! Heyr þu hinn milldasti huggari heilagur Andi! Heyr þu f) uþrotnanligur spektarbrunnur, ok g) ubrigdanlig tru, alheil heilaug Þrenning! Heyr þu uskaudd Eining h) ok uskiptilig, einn Gud allz-

den Bøn, som han kan bruge z) hver Dag, om ham synes, med den Indretning, som jeg haver nu a) sagt, og med saa inderlig Andagt, som han b) da talede med Gud selv, c) naar han stiler sine Ord saaledes:

*) Hør du barmhiertigste Gud, evige Fader! Hør du ypperligste e) Seierherre Jesu Christe, du eenbaarne Guds Søn! Hør du naadigste Trøster, du hellige Aand! Hør du uophørlige Viisdoms Kilde, og g) vor Troes urøggelige Grund-Støtte, du hellige Treenighed! Hør du eene fuldkomne h) og udeelelige Eenighed, du eene almæg-tige

formula, quæ allatis regulis consentanea est, si libet, uti poterit, sed tanta devotione ac si præsentem Deum alloquatur hunc in modum.

O misericordissime Deus, æterne pater! O *) strenuissime victor Jesu Christe, fili Dei unigenite! O piissime consolator, spiritus alme! O indeficiens fons sapientiæ, nostræ fidei integritas trinitas sancta! O principalis unitas & individua, unus Deus omnipotens! Tu qvi sedes in arce poli suprema, & omnia conspicis infe-

*) clementissime.

z) CC. *Un.* hafa hversdaglega.
a) *iidem* tallt.
b) *iidem* þar. || *al.* hann mæli.
c) *iidem* þviat.
d) *iidem* æværandi.
e) *iidem* sighrari.
f) *iidem* uþrotlegr, vþrotenn.
g) *iidem* óbrigdeleg. || vbrigd. ok truanleg heilog.
h) *iidem* uskiptiligur.

z) daglig. a) opregnet.
b) der. || han taler. c) thi.
*) Hr. Einersen har ikke fundet uden alene Begyndelsen af denne Bøn paa Latin; men her sættes den heel, i Steden for anden Oversættelse, efter Universitætets Pergaments-Bog N. 2, sammenlignet med Pergaments-Bladet F. i N. 8. e) Seiervinder.
g) vor urøggelige Troe. || uforraskelige og troelige hellige.
h) Eenighed, du udeelelige alm. Gud.

allzvalldandi! Þu er situr yfir *i*) himni, ok lytur þadan i leyniligar lægdir; þviat velldi þitt má eingi *k*) skepna fordast; þo at *l*) flyia villdi reidi þína; oc þo at ek mætta stíga til *m*) himna, þá ert þú þar fyrir; ok þó at ek *n*) kriupa i nedstu smogor helvítis fylsna, þá er þar *o*) yfir afligt velldi þitt; ok þó at ek mætta fliuga umfram *p*) vindligar fiadrar, ok leynazt utan yzto *q*) endimaurk hafligrar audnar, þá gripi mik þar þín hægri haund, ok leiddi mik aptur undir *r*) rettdæmi þitt; þviat hiarta þitt telur *s*) dreifdann sand

tige Gud; Du som sidder over i) Himmelen, og seer derfra ned i de lønlige Dybheder; thi k) ingen Skabning kan undgaae din Magt, om den end l) vilde flye for din Vrede; og om jeg end kunde opstige til m) Himlene, da est du der forud; og om jeg end kryber ned i Helvedes n) nederste Vraaer, da er din o) stærke Magt ogsaa derover; og om jeg kunde flyve over p) Vindenes Vinger, og skiule mig uden for q) Havets Viddes yderste Endemærker, da kunde din høire Haand gribe mig der, og føre mig tilbage under din r) retfærdige Dom; thi dit Hierte

inferiorum occulta. Nulla namqve creatura potentiam tuam potest subterfugere, qvamvis iram tuam velit effugere. Et ego si nossem cœlum ascendere tertium, tu ibi præsides: Et si in infimas latebrarum baratri tenebras serpsero, supereminet & illic tua virtuosa potestas. Et si evolare scirem supra pennas ventorum, ut laterem extra metas marinæ solitudinis ultimas, tamen & inde me sumeret dextera tua, sub tuamqve justitiam reduceret. Tu namqve dispersam ventis arenam ineffabili

i) CC. *Un*. hinni hæsto hæd.
k) *al.* madr.
l) CC. U*n*. vili flyia.
m) *iidem & al.* himins.
n) *iidem* krypa i n. diup, holur h. kvísta.
o) *iidem & al.* yfir andlict.
p) *iidem* vindlausar.
q) *al.* endimærki haligrar. || heilagrar anaudar *male*.
r) CC. *Un*. þitt velldi oc.
s) *iidem* kannar særdreifdann.

i) Himmelens høieste Spidse.
k) intet Menneske.
l) vil.
m) Himmelen.
n) Affkroges nederste Dyb, Huuler.
o) aandelige.
p) vindløse Fiædre.
q) de yderste Grændser af de øde Stæder i det høie.
r) din Magt og.

ſand met vindum ok t) hafabli um alla heimskrínglu, ok auga þitt kannar alla dropa regnligrar dauggvar. Fyrir þvi bid ek þik, Drottinn minn, at eigi gáng-ir þu i dóms-ſæti u) met mer þræli þín-um til þeſs at rannſaka rettvíſi mína; ok eigi x) telir þu fiaullda ſynda minna, helldur ſnu þu andliti þíno frá illſkum minum, ok hreinſa mik y) frá leyndum glæpum mínum, ok þva mik af allum lauſtum mínum, þviat ſyndir mínar ero ſtórar ok þungar yfir haufdi míno, ok ſua margar, at mer ero ſiálfum z) utallig-ar fyrir fiaullda ſakar, þær er ek hefi giaurvar i rangum hugrenningum, ok heimſkligum a) ordum, í urækt bodorda þinna,

Hierte s) haver Tall paa den for Vindene og Havets Magt adſpredde Sand over Jor-dens heele Klode, og dit Øie giennemſeer alle Draaber i Regnens Dug. Derfor be-der jeg dig, min Herre, at du ei vil gaae i Dommer-Sæde u) med mig din Træl, for at underſøge min Retfærdighed; og at du ei vil x) tælle mine Synders Mangfoldighed, men vend dit Anſigt fra mine Ondſkaber, og rens mig y) fra mine lønlige Brøſt, og toe mig af mine Laſter, thi mine Synder ere ſtore og tunge over mit Hoved, og ſaa man-ge at de ere utallige for mig ſelv, for Mang-foldigheds Skyld, ſom jeg haver begaaet i onde Tanker og daarlige a) Ord, i Forſøm-melſe af dine Bud, og allehaande Forglem-melſe

ineffabili ſcientia dinumeras, commotam etiam maris inceſſanti motu per amplum orbis ſpatium; pluviales qvoqve roris guttas omnes oculus tuus numero compre-hendit. Ideoqve te deprecor, domine mi, ut cum ſervo tuo non intres in ſeſſio-nem judicii, ut ſic perſcruteris æqvitatem meam; ſed & ne connumeres multitu-dinem ſcelerum meorum, imo potius a neqvitiis meis faciem tuam averte; ab oc-cultis meis munda me domine, facinora mea dele; qvia ſuper caput meum magna ſunt peccata mea, & ponderoſa, & præ multitudine mihimet innumerabilia, ea præcipue qvæ commiſi in cogitationibus vanis, in verbis incompoſitis, in impro-vida

t) CC. Un. hafs efli. u) iidem moti.
x) iidem lytir. y) iidem af.
z) iidem ótauloligar.
a) 1 ch. heimugligum. 2 ch. heimsligum.

s) udgrandſker den ſœſpredde Sand.
u) mod.
x) ſee til. y) af.
a) hemmelige.

þinna, ok allſkyns *b*) fyrirgleiming heilags laugmáls þíns, i ſkamſyniligum *c*) vitnum ok ſkiótt-ſvaurdum *d*) munn-eydum, raungum dómum millum manna, ok ofmikilli fegyrni, ok i allskyns verkum illum ok unytum. Ek geng igegn ok játa ec þer nu, Drottinn minn, at vitni allra heilagra manna þinna, at ek *e*) játi mik ſva ſekann at glæpum ok illum verkum, at fiaulldi ſynda minna fyrirdæma mik, nema ek nióta vid ifiraflegs *f*) fiöllda miſkunár þinnar, ok verdleika godz *g*) arnadar-ordz *) fru minnar, hinnar hælgu *h*) möyiar *i*) Mariu, oc allra heilagra þeirra, er

melſe af din b) hellige Lov, i c) uforſigtige Vidnesbyrd, og d) ubeſindige Mund-Eeder, uretfærdige Domme imellem Folk, og alt for ſtor Gierrighed, ſamt i alle Slags onde og unyttige Gierninger. Jeg vedſtaaer og bekiender nu for dig, min Herre, under alle dine hellige Mænds Vidnesbyrd, at jeg e) tilſtaaer mig ſaa ſkyldig i Laſter og onde Gierninger, at mine Synders Mangfoldighed fordømmer mig, uden jeg nyder Godt af din Barmhiertigheds f) overmægtige Overflødighed, og g*) min Frues, den h) hellige Jomfrue Mariæ gode Forbøns Værdighed, ſamt alle de Helliges, der have

vida circa legem tuam ſanctam negligentia; improviſis teſtificationibus, in juramentis, & plurimis operibus malis & minus utilibus. Confiteor & concedo coram te, domine mi, ſub omnium ſanctorum & electorum teſtimonio, adeo me reum delictorum & iniqvorum actuum, qvod ex eorum numero ſum damnabilis, niſi ſumma & præpotenti copia miſericordiæ tuæ muniar, nec non meritis & interceſſione ſacra ſpecialis dominæ meæ Dei genitricis Mariæ, & omnium ſanctorum, qvi tibi ab exordio mundi placuerunt; qvia qvæcunqve palam vel occulte a primæva ætate mea

b) *vid.* gleyming þinna lagá *unus* ſorgleyming.
c) 1 *cb.* ſkamligum.
d) *unus* eidum munnſins.
e) *unus* ſe ſva ſekur.
f) *unus* yfirlæflegs *alter* fiollda miſkunarverka þinná.
g) *unus* Guds ok. *h*) *duo* helgaztu.
i) *iidem* Sanctæ Mariæ.

b) din Lov.
c) ſkammelige.
d) Mundens ubeſindige Eeder.
e) er ſaa.
f) overvættes. || dine Barmhiertigheds-Gierningers Mangfoldighed.
g) Guds og.
h) helligſte.

er þer licadu fra upphafi heims *k). Þviat glæpir mínir ok allir lestir miner, þeir sem ek hefi görva frá l) bernsku ok til þessa dags, ero fyrir þer berir ok m) uleynilegir, þoat ek villda leyna, ok eigi játa; fyrir þvi at skamsynilegr breyskleikur minn n) skammadist eigi at gera illar gyrnder sinar i augliti þíno. Enn fyrir þvi, Drottinn minn, at þu gledst eigi yfir þeim, er tynazt i syndum, ok þu villt helldur at þeir lifi ok leidrettizt, ok þu veitst at o) madrenn er breyskur ok án p) allann krapt, sua sem annat q) jardardupt ok faulnanda lauf, nema r) þu styrkir met afli miskunar þinnar; fyrir þvi

ve behaget dig fra Verdens Begyndelse *k). Thi mine Synder og alle mine Laster, som jeg haver begaaet, fra Barndom og indtil denne Dag, ere blotte og m) umuelige at dølge for dig, om jeg end vilde skiule og ikke bekiende dem, fordi min kortsynede Skrøbelighed n) bluedes ikke ved at sætte sine onde Begierligheder i Værk for dit Ansigt. Men fordi, min Herre, at du glædes ikke over dem, som fortabes i Synder, men vil heller at de skulle leve og forbedres, og du veedst at o) Mennesket er skrøbeligt, og uden al Kraft, som andet Jord-Støv og visnende Lov, uden r) du styrker det med din Miskundheds Kraft; derfor beder jeg dig, at

mea qvoad hunc diem iniqve fecerim, nuda tibi sunt & manifesta, &si vellem ea tegere, ne apparerent, fragilitas namqve mea improvida in conspectu tuo perpetrare sua illicita desideria non erubuit. Sed, domine mi, qvia non lætaris super perditione peccantium, sed magis ut vivant & corripiantur; nosti etiam qvod homo fragilis sit, & expers propriæ virtutis, velut & alius pulvis terrenus foliumve marcidum, nisi tu eum misericordiæ tuæ manibus consolides; ideoqve ne me punias

*k) *recentiores hæc ita mutarunt* þins elskulega sonar Jesu Christi vors lausnara, a hverium þu hefr velþocknan.

l) CC. *Un.* barnæsko. m) *iidem* olöynder.

n) *iidem* skamdez, skamztizt.

o) *al.* ek er bernskr ordinn.

p) CC. *Un.* allum krapti. || allz kraptz.

q) *iidem* jardardust.

r) *iidem* styrktr. || þu styrkir mik.

*k) din elskelige Søns Jesu Christi vor Frelseres Fortieneste og Forbøn, i hvilken du haver Velbehagelighed.

m) ubulgte.

n) skammede sig ikke ved.

o) jeg er bleven som et Barn.

r) det bliver styrket. || du styrker mig.

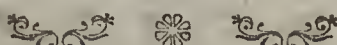
þvi bid ek þik, at eigi reffir þu mer met brádum dómi s) reidi þinnar, helldur gefi mer þín gudlig þolinmædi ſtund ok vilia til ydranar ok góda framkvæmd til t) yfirbóta. Tak þu frá mer, Drottinn minn, avvnd ok ofmetnat, orvilnan ok eigingirni, óhóf ok ránglæti ok bölvada kvidargirnd. Hreinſa mik af VII. haufot-u) löſtum, ok aullum bölvudum x) limum, þeim er þar kvíſlazt af. Gef þu mer, Drottinn minn, aſtſemd ok eilifa von, retta tru ok lítillæti, vitzko ok rettlæti, ok algörvann kraft at gera vilia þinn á hverri ſtundo; ok gef mer VII. hafud-giafir heilags Anda þins, ok allann bleſſadann ávauxt þann er þar má af-blom-

at du ikke vil ſtraffe mig med s) din Vredes haſtige Dom, men heller at din guddommelige Langmodighed maae give mig Tid og Villie til Fortrydelſe og god Fremgang til Forbedring. Tag fra mig, min Herre, Avind og Hofmod, Fortvilelſe og Egennyttighed, Umaadelighed og Uretfærdighed, og den forbandede Bug-Fylde. Rens mig fra diſſe ſyv u) Hoved-Laſter og alle de forbandede x) Greene, ſom udſpiire deraf. Giv mig (derimod) min Herre, Kierlighed og et evigt Haab, ret Troe og Ydmyghed, Viisdom og Retfærdighed, og en fuldkommen Kraft til ſtedſe at giere din Villie; og giv mig din hellige Aands ſyv Hoved-Gaver, ſamt al den velſignede Frugt, ſom kan frem-ſpiire

punias in iræ tuæ vehementi judicio deprecor, potiusqve voluntatem pœnitentiæ & ſpatium patientia tua mihi largiatur, & ad correctionem perſeverantem effectum. Aufer a me domine mi, invidiam & ſuperbiam, deſperationem & cupiditatem, immodeſtiam & injuſtitiam, & deteſtabilemguloſitatem. De ſeptem me purifica vitiis criminalibus & eorum ſpuriis vitulaminibus. Da mihi domine mi charitatem & ſpem perpetuam, veram fidem & humilitatem, ſcientiam & juſtitiam, & in omni hora perficiendi voluntatem tuam virtutem perfectam. Da mihi & ſeptem dona Spiritus tui principalia, fructusqve conſeqvi, qvi de eis germinare poterunt; opus

s) *al.* i reidi brædi.
t) CC. *Un.* yfirbótar.
u) *al.* ſyndum.
x) CC. *Un.* lytum *al.* lauſtum.

s) en haſtig Dom i din Grumheds Vreede.
u) Hoved-Synder.
x) Lyder. || Laſter.

blómgazt, fyrir þvi at ek em *y*) þín handa verk, ſkapadur eptir líkneſkio þinni, þræll þinn getinn *z*) met ſyndum af þióni þínum, ſon ambáttar þinnar. Enn miſkun þín hefir koſit mik til þíns embættis, ok leiddann mik *a*) uverdugann til Konglegrar tignar ok heilags *b*) haufdingſkapar, ok hefir þu *c*) ſkipadann mik til domara ok ſtiórnara yfir helgu fólki þinu. Fyrir þvi bid ek þik, at þu virdir meira naudſyniar heilags fólks þíns, þeſs er þu hefir mik *d*) yfirſkipat, helldur enn mína verdleika, oc at þu gefir mer retta ſkilning, hóf ok ſannſyni, ord ok ætlan, at allann gódann vilia, at ek megi

ſpiire deraf, fordi jeg er dine Hænders y) Værk, ſkabt efter dit Billede, din Træll avlet z) i Synd af din Tiener, din Tienerindes Søn. Men din Barmhiertighed haver udvalgt mig til dit Embede, og ført mig uværdig til Kongelig Værdighed og et helligt b) Herredømme, ſaa at du haver c) beſkikket mig til Dommer og Beſtyrer over dit hellige Folk. Derfor beder jeg dig, at du heller vil anſee dit hellige Folkes Fornødenheder, ſom du haver d) beſkikket mig over, end min Fortieneſte, og at du vil give mig en ret Forſtand, Maadelighed og Retſindighed, Ord og Henſigter, og al god Villie, at jeg ſkal kunne ſaaledes beſtyre, befale

opus qvippe manuum tuarum ſum ego, ad imaginem tuam formatus, ſervus tuus in peccatis a famulo tuo progenitus, & ancillæ tuæ filius. Nunc autem, cum miſericordia tua ad officium tuum me elegerit, & ad regiam dignitatem indignum me ſublimaverit, in ſacro principatu & ſuper populum ſanctum tuum me rectorem & judicem locaverit; enixius imploro, ut non mea merita, ſed populi, cui præſideo, neceſſitatem attendas, & concedas mihi intellectum, in jure modeſtiam & veritatem, eloqventiam & conſilium, ut inter divites & pauperes non aliud diſcernam & judi-

y) CC. *Un.* verk handa þinna.
z) *iidem* af ſyndugum þioni þinum, ſyni.
a) *iidem* uverdann.
b) *iidem* höfdingiaſkapar. || höfdingiaſkaps.
c) *iidem* ſkipat mec ſtiornarmann oc domara.
d) *iidem* ſtiornara yfir ſættann. || yfir ſettann ſtiornarmann.

y) Gierning.
z) af din ſyndige Tiener, Søn af din Tienerinde.
b) Hevdingedømme.
c) indſat mig ſom Regent og Dommer.
d) ſat mig til Regent over.

megi ſua ſtyra, ſkipa *e*) ok dæma-manna imillum ríkra ok uríkra, at þer líki, ok þeir megi *f*) fagna rettindum hvarir vid adra. Þeſs bid ek þik, Drottinn minn, at þu veitir *g*) godviliadann ſkilningar-Anda þinn fulltíngs-mannum mínum ok rádgiafum, þeim er met mer giæta rikis-ſtiórnar. Drottningu minni, þeirri er þu hefr mer gefna met hiuſkapar ſambandi, ok allrahellzt *h*) helgadum ſtiorn-armannum oc þionoſtomannum heilagrar Kyrkio, hinum hæſta kennimanni Ruma borgar biſkupi, oc allum varum biſkupum, abotum oc yfirbodum, preſtum varum ok allum lærdum mannum, þeim er undir þeirra giætz-

befale e) og dømme imellem Folk, rige ſom fattige, at det kan behage dig, og de kunne f) glæde ſig ved at nyde Ret imod hverandre. Videre beder jeg dig, min Herre, at du vilde meddeele g) mine Medhielpere og Raadgivere, ſom gaae mig til Haande i Regieringen, din godvillige Forſtands Aand. Min Dronning, ſom du haver ſammenføiet med mig, ved Ægteſkabets Baand, og allerhelſt den hellige Kirkes indviede h) Tilſynsmænd og Tienere, den ypperſte Præſt, Biſkopen i Staden Rom, og alle vore Biſkoper, Abbeder og Forſtandere (Provſter), ſamt vore Præſter og alle lærde Mænd, ſom ere under deres Tilſyn,

& judicem, qvam qvod *) tuæ libeat majeſtati, & de qvo gaudeant ipſi invicem ad mei juſti judicii executionem. Obſecro &, mi domine, ut coadjutores meos & conſiliarios ſpiritu conſilii & veritatis inſpires omnes, qvi mecum in regimine regni laborant. Præcipue Reginam qvam mihi lege matrimonii copulari voluſti, nec non & eccleſiæ ſacroſanctæ miniſtros, Romanæ Sedis **) Pontificem ſummum, epiſcopos & abbates noſtros, præpoſitos & presbyteros noſtros, & clerum univerſum; ipſis domine da vitæ honeſtatem, & ***) opum rectitudinem, ut coram te

Hh Hh 2 luceant

*) me lib . . . **) Pontificium. ***) *forte* operum.

e) CC. *Un.* ſkipta oc dæma milli rikra oc fatökra.

f) *iidem* hver vid annan *al.* ná r. hver af audrum.

g) *iidem.* & *al.* mer godann ſk. a. þ. til fulltingis.

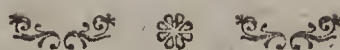
h) *iidem* helgum ſt. manni oc þ. manni.

e) deele og dømme imellem Rige og Fattige.

f) naae Ret af hverandre.

g) mig din gode Forſtands-Aand til Biſtand for mine Mænd.

h) hellige Opſyns-Mand og Tiener.

giætzlo ero, gef þeim, Drottinn minn, hreinlífi ok rettlæti, at þeir megi syna þer gód verk sin, enn folki þíno god dæmi ok rettar kenningar. Enn landzhaufdingium ok allum þeim er stiorna oc gæta ríkis met mer, þá gef þu *i*) sannendi ok hafnan allra illra *k*) sida, enn skilning *l*) godra luta ok elsku. Uvinum mínum veittu *m*) retta idran sinnar illsku ok rángletis, ok snu þeim til rettrar *n*) sættar ok aflàts sins grimmleiks; enn folki þinu ok alþydu gef þu *o*) kunnattu ok vilia at elska þik sannann Gud, ok *p*) retta hlydni vidur sina yfirboda, ok hafa godann

syn, dem giv du, min Herre, Kydskhed og Retfærdighed, at de kunne vise dig deres gode Gierninger, men dit Folk gode Exempler og rigtige Lærdomme. Men Landsherrerne, og alle, som styre og passe paa Riget med mig, dem giv du især i) Sandhed, og Afskye for alle onde k) Sæder, men Forstand og Kiærlighed til l) gode Ting. m) Skiænk mine Fiender sand Fortrydelse over deres Ondskab og Uretfærdighed, og vend dem til sandt n) Venskab og Afstaaelse fra deres Grumhed; men dit Folk og Almuen giv du Kundskab og Villie til at elske dig, den sande Gud, og p) en retskaffen Lydig-

luceant opera eorum *) bona exempla populo dantia & vitæ doctrinam, Principalibus terræ meæ judicibus, meisqve benevolis, qvi mecum regni curam agunt, veritatem & injustitiæ contemptum immitte, juris intelligentiam, & in bonis **) moribus persistentiam. Adversariis, domine, meis largire, ut de pravitatibus suis pœnitentes & ***) resipiscentes, ad pacis & concordiæ veritatem convertantur. Universis insuper hujus regni incolis largire, domine, scire & velle te solum Deum digne colere & diligere, & obedientiam sanam superioribus suis diligenter exhibere,

*) bona, &c. **) operibus &c. ***) respicientes.

i) GC. *Un.* sannsyni.
k) *iidem* hluta oc verka.
l) *iidem* ok elsku allra godra sida.
m) *iidem* send þu sanna idran sinna illra verka.
n) *al.* sattar, spektar.
o) CC. *Un.* kunnastu,
p) *iidem* syna r. hl. sinum yfirbodurum; oc h. g. sid.

i) Retfindighed.
k) Ting og Gierninger.
l) alle gode Sæder.
m) send — over deres onde Gierninger.
n) sand Fredelighed.
p) at vise deres Foresatte retskaffen Lydighed, samt have gode Sæder.

gódann frid oc yfrit *q*) ár, on allan uvina agha. Minnstu, Drottinn minn, met þinni heilagri miskun allra mannligra kynkvísla, þeirra er Drottinn varr Jesus Christus eingetinn son þinn, hellti ut sino blódi þeim til *r*) lausnar, hvart sem þeir ero helldur lifandi i *s*) þessari veraulld, edur ero þeir met þíno bodordi ok heilagri þolinmædi hedan kalladir. Enn þeir, Drottinn minn, ér *t*) villa ok fáfrædi hefer *u*) blindat, sua at þeir skilia ecki *x*) heilaga þrenning þína, þá send þeim skilningar-Anda þinn, at þeir *) viti ok skili ok kenni, at þu einn ert sannur Gud, ok eingi annar, þviat eingi má til þín

Lydighed mod deres Foresatte, og at de maae nyde en god Fred, og overflødig q) Frugtbarhed af Jorden, uden al fiendtlig Overlast. Ihukom, min Herre, med din hellige Miskundhed, alle menneskelige Slægter, hvilke til r) Forløsning, vor Herre Jesus Christus, din eenbaarne Søn, udgydede sit Blod, hvad enten de ere levende i denne Verden, eller de ere ved dit Bud og i en hellig Taalmodighed kaldte herfra. Men de, min Herre, som t) Vildfarelse og Vankundighed haver u) blindet, saa at de ikke kiende din hellige Treefoldighed, dem send du din Forstands Aand, at de kunne *) vide, og forstaae, og kiende, at du eene est en

exhibere, & eisdem annue pacis auctor pacem bonam, & absqve hostium incursione telluris ubertatem. Memento etiam, domine mi, per sanctam misericordiam tuam, totius humanæ propaginis, tam videlicet horum, qvos adhuc carnea mancipant ergastula, qvam exutorum tuo sancto jussu vel permissu mole carnea, in qvorum redemptionem dominus noster Jesus Christus, unigenitus tuus, pretiosum sangvinem suum dignatus est effundere. Insuper, domine mi, errore vel ignorantia excæcatis, tuamqve sanctam trinitatem non intelligentibus, spiritum intelligentiæ præstare digneris, qvo illuminati sciant & cognoscant, te solum Deum

q) CC. Un. ærit ár án öllum.
r) *iidem* hialpar. *s*) *iidem* þessi.
t) *iidem* vondr vili.
u) *iidem* hindrat. || blindat sva hugskots augu þeirra.
x) *iidem* helga. *) *iidem* jati

q) Grøde, Næring.
r) Hielp.
t) ond Villie.
u) hindret. || hvis Forstands Øine v. og v. haver saaledes forblindet.
*) bekiende.

þín nálgazt, nema þín heilög miſkun leidi hann til þinnar áſtar. Enn fyrir því at ek hætta *y*) til at mæla vit þik, Drottinn minn, um ſinn, reidſtu mer eigi þræli þínum, þóat ek bidia þik enn framar, helldr hneig þu miſkunſamlega eyro þín, ok heyr, ok veit þat er ek bid þik, met *z*) nogligri milldi þinni. Þeſs bid ek þik, Drottinn minn, at alldrei ſelir þu mik i hendur uvinum mínum, fyrir afgerder minar, oc alldri later þu mik verda þeirra veide eda *a*) hernam, oc alldrei later þu uvini mína eiga at fagna ufarum minum, hvarki andliga ne líkamliga, ſyniliga ne uſyniliga, helldur *b*) tak þu mik undir þina hægri haund, ef ek misgöri

en ſand Gud, og ingen anden, thi ingen kan nærme ſig til dig, uden din hellige Barmhiertighed leeder ham til din Kiærlighed. Men fordi jeg haver fordriſtet mig til at tale med dig, min Herre, for denne gang, da bliv ikke fortørnet paa mig din Træll, ſkiønt jeg beder dig end ydermeere, men bøi barmhiertigen dine Øren, og hør, og giv det jeg beder dig om, af din z) overflødige Naade. Jeg beder dig da om det, min Herre, at du aldrig vil antvorde mig i mine Fienders Hænder, for mine Afvigelſer, og at du aldrig vil lade mig blive deres Fangſt eller a) Rov, og at du aldrig vil lade mine Fiender faae Aarſag at glæde ſig over mine Ulykker, hverken aandeligen eller legemligen, ſynligen eller uſyn-

Deum & nullum alium præter te eſſe, qvia nemo ad tuæ cognitionis contemplationem, niſi tua ſancta miſericordia ducente, valet pervenire. Et adhuc, domine mi, qvia loqvi tecum attentavi, ſi ſemel loqvar qvæſo ne dedigneris, ſed inclina miſericorditer aures tuas, & audi, & de abundanti pietate tua annue mihi, domine mi, ut me nunqvam in manus inſidiantium mihi tradas, culpis meis exigentibus, & eorum prædam & capturam aliqvando me fieri ne permittas, ne vel ipſi gaudeant de meis infortuniis, qvos habeo corporales hoſtes ſive ſpirituales, viſibiles aut inviſibiles. Verumtamen cum in ſanctiſſimam tuam voluntatem commiſero, ſub tuam dexteram me ſuſcipe, & neqvaqvam ſecundum actus meos, ſed ſecun-

y) CC. *Un.* a at tala.
z) *iidem* gudligri *al.* nálægri.
a) *iidem* herfáng. *b*) *iidem* halldtu.

z) guddommelige. || tilſtedeværende.
a) Bytte.

göri móti helgum vilia þínum, edur bodordum, ok refs mer siálfur, eigi eptir mínum c) tilverka, helldur eptir vægiligum miskunar-domi þínum, ok veit mer yfrit afl ok auruggann Kraft i móti allum gagnstadligum lutum, ok allum d) flarádum, ok lát mik hvergi verda fyrir meiri frestni, enn breyskleikur minn megi standazt, ok lát mik eigi enda líf mitt e) met brádum dauda, helldur kalla þu mik sua af þessum heimi, at ek hafa f) ádur rettiliga játat ok medkennt allar mínar syndir met sannri idran, ok at loknu veralldar-starfi mega ek eilífliga g) hvílazt met þer ok þínum heilaugum. Þess bid ek

synligen, men b) tag mig meget meer under din høire Haand, om jeg misgier imod din hellige Villie eller Bud, og straf mig selv, ikke efter min c) Fortieneste, men efter din Barmhiertigheds lemfældige Dom, og giv mig overflødig Styrke, og tilstrækkelig Kraft mod alle stridige Ting, og alle d) svigefulde Anslag, og lad mig aldrig udsættes for større Fristelse, end min Svaghed skal kunne udstaae, og lad mig ikke ende mit Liv e) ved en brad Død, men kald mig heller saaledes af denne Verden, at jeg f) kan forud have retteligen tilstaaet og bekiendt alle mine Synder med sand Bodfærdighed, og at jeg da, efterat jeg har overstaaet denne Ver-

secundum tuum mitissimum miseransqve judicium me corripe. Da mihi domine valetudinem sufficientem virtutemqve securam contra omnia adversantia, & ineorum fraudes hostium, & ultra vires meæ fragilitatis me tentari ne patiaris. Sub morte me subitanea vitam terminare ne sustineas, magis de hoc seculo me sic evocare digneris, ut dum in vita superstes fuero, in vera pœnitentia de omnibus spurcitiis meis tibi satisfagam, & labore temporali terminato, tecum & cum sanctis tuis perenniter reqviescam. Est & qvod de gratia tua benignus exigere præsumo, ut regalitatis meæ solium nec aliqvo principe velis occupari, nisi eo qvem de lumbis

c) *al.* tilverknadi.
d) CC. *Un.* flærdum.
e) *iidem* i.
f) *iidem* her adur yfirbætt synder minar med rettri.
g) *iidem* med þ. ok þ. helgum mönnum lifa.

b) hold.
c) Gierning.
d) Rænker.
e) i.
f) her kan forud have overbødt mine Synder med en sand Poenitense.

ek þik forkunnlega, Drottinn minn, at þu gefir mer *h*) af mínum lendum getinn laugligann erfingia, þann er þu látir þer sóma met þinni miſkun at ſetia i þat ſæmdar-ſæti eptir mik, er þu hefir mik iſettann, (þó at uverdugu), *i*) at þu látir eigi mitt háſæti undir adrar haufdingia ættir koma, nema þær, er af mer kviſl-azt, ſua at *k*) taki ſonur eptir faudur. Þeſſ bid ek þik, Drottinn minn, at þu veitir mer, at eingi kviſtur ſá er af mer blomgazt þorni edur *l*) hrörni *m*) at þeir ſnuizt á urækt edur villiſtiga eptir *n*) heimſkum þiódum, helldur gef þu þeim ſkilning ok vit at ſkilia ok kunna heilagt

Verdens Mere, ſkal kunne g) hvile evindeligen med dig og dine Hellige. Endnu beder jeg dig, min Herre, inderlig derom, at du vilde give mig en h) af mine Lænder avlet lovlig Arving, ſom du vilde lade dig behage, af din Barmhiertighed, at ſætte i det Ære-Sæde efter mig, ſom du haver ſat mig i, (endſkiønt uværdig), i) at du ikke ſkal lade min Throne komme under andre Herrers Slægter, uden aleene ſaadanne, ſom udſpire fra mig, ſaaledes at Sønnen k) maae tage det efter Faderen. Det beder jeg og, min Herre, at du vil forunde mig, at ingen Kviſt, ſom udſpringer af mig, maae tørres eller l) fernes, ſaa at m) de vende ſig til Forſømmelſe eller Afveie,

lumbis meis noveris emanaſſe, ſerie tamen tali conſervata, ut patri filius ſuccedat. Ne qvæſo, domine mi, auferas, a genere meo benedictionem, qva me benedixiſti, ſed & univerſis de renibus meis egreſſis & egreſſuris concede benedictionem, qva filios Abrahæ ſanctificaſti Iſaac & Jacob patriarcharum tuorum fidelium. Ramum deniqve meæ ſtirpis aliqvem, vel qvi de me originem duxerit, in qvoqvam fervore malitiæ ne permittes arere, vel absqve rore virtutum deſiccari, & non in neligentiæ vel invii præcipitium deſcendat, de incompoſitis hominibus ſumens exemplum. Da potius eis, qvi de me ſucceſſuri ſunt, intellectum & affectum

h) CC. *Un.* lögl. erf. g. af m. l.
i) *iidem* oc þu l. mitt háſ. alldri ſidan koma under adrar haufd. ætter.
k) *iidem* ſun taki jamnan. *l*) *iidem* morni.
m) *iidem* ok eigi ſnuizt þeir á urækter.
n) *iidem* heidnum þ. eda heimſk.

g) leve evindelig.
h) lovlig Arving, avlet af mine Lænder.
i) og du aldrig ſiden lader min Throne fälde til andre. k) altid maae tage.
l) forraadne.
m) og at de ei maae forvendes til Skiødesløshed.

heilagt laugmál þitt, ok krapt ok gódann vilia at elska þik ok þín bodord; þviat þu einn ert sannur Gud, sá er lifir ok ríkir um endalausar *o*) alldir allda. Amen.

Nu er þessi su bæn, sem nu hefur þu heyrt, er Kongur má hafa met rettri skipan, ef hann vill, met adrum bænum, edur Psalmum, ef hann kann. Enn þó at hann hafi eigi þessa bæn jafnan, þá skylldi hann þó met þvilikri skipan bænahalld sitt hafa, sem her er skipat i þessarri bæn, ok ætla ek *p*) víst þetta hans skylldar-syslo vera, á hverium degi, til þess at hann hefir *q*) tidum sinum lydt oc messo, ef hann vill þvi fylgia sem hans nafni

Afveie, efter n) daarlige Folk, men giv dem Forstand og Skiønsomhed til at forstaae og lære din hellige Lov, samt Kraft og god Villie at elske dig og dine Bud; thi du eene est en sand Gud, som lever og regnerer i den o) uendelige Evigheds Evighed. Amen.

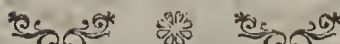
Denne Bøn, som du nu haver hørt, er den, som en Konge kan beqvemmelig bruge, om han vil, tilligemed andre Bønner eller Psalmer, om han kan saadanne. Men omendskiønt han ikke altid bruger denne Bøn, da burde han dog indrette sine Bønner efter saadan en Plan, som her er sagt i denne Bøn, og tænker jeg p) vist, at dette er hans standsmæssige Pligt hver Dag, indtil han haver q) hørt sine Tiider og Messe, om han vil følge det, som anstaaer hans

& affectum ad sciendum & discernendum tuæ sacræ legis tenorem, virtutum honestatem, & te colendi, tuaqve sacrosancta præcepta conservandi devotionem, qvia tu solus Deus verus es, qvi vivis & regnas per infinita secula seculorum Amen.

Audisti jam orationem qva uti poterit Rex, si velit, cui alias preces, itemqve hymnos, si eos teneat, adjungere poterit: Qvamvis autem hanc Orationem non semper adhibeat, ad formam tamen hac oratione præscriptam preces suas componat oportet; credo præterea hoc precandi officium illi quotidie incumbere, donec sacra matutina & missam peregerit si præ-

o) CC. *Un.* veralldar verallda.
p) *iidem* þetta víst vera hans skyldar-embætti ok syslo.
q) *iidem* tidum lokit.

n) hedenske eller.
o) igiennem uend. Verdeners Verdener.
p) at dette er vist hans standsm. Embede og Forretning.
q) forrettet sin Andagt og hørt.

nafni byriar, ok hans *r*) ſkylldar-embætti á at vera.

Nu virdizt mer ſua, ſem þer hafit ſkyrt fyrir mer hvat ydur þyki ſkylldar-ſyſla Kongs vera um nætur eptir *s*) lidna ſvefnſtund, þá er hann ber áhyggio fyrir ríki ſíno edur fólki; eda ſua um morgna, þá er hann gengur til kyrkio edur bænahallds ſins; ok virdizt mer ſvaſem þeſſi ſyſla ſe bædi nytſamlig ok ſva naudſynlig, ſua hennar má at engum koſti án vera. Fyrir þvi vil ek nu bidia ydur, at þer *t*) ſyndut mer enn fram á leid, hvat hans ſkylldar- *u*) ſyſla ſkal vera um daginn, met þvi at þer hafit ſynt mer *x*) þá, er hann ſkal hafa um nottina ok andverdann morguninn; *y*) hvart ydur ſyn-

hans Værdighed, og r) bør være hans Skyldighed.

Nu ſynes mig, ſom at I haver forklaret for mig, hvad Eder ſynes at være en Konges pligtmæſſige Forretning baade om Natten, efterat s) Søve-Tiden er forbi, naar han drager Omſorg for ſit Rige eller Folk, ſaa og om Morgenen, naar han gaaer til Kirke, eller ſin Andagts-Øvelſe; og forekommer det mig, ſom denne Forretning maae være baade nyttig, og ſaa nødvendig, at den paa ingen Maade kan undlades. Derfor vil jeg nu bede Eder, at I endnu fremdeles t) vilde viſe mig, hvad der ſkal være hans u) Forretning om Dagen, efterdi I haver viiſt mig x) den han ſkal have om Natten, og tidlig om Morgenen; om y) I nem-

ſi præſtare velit qvód regium nomen & officium reqvirunt.

Videris mihi jam expoſuiſſe qvodnam ſit officium Regis a nocturno ſomno expergefacti, nimirum, regni & ſubditorum curam gerere; nec non qvid Regi incumbat matutino tempore, cum templum adit, divinúmqve numen ſuis precibus veneratur; Unde perſvaſum habeo, officium hoc Regi non minus neceſſarium eſſe qvam utile, qvin etiam tale, qvod minime negligi debet: Ut igitur deinceps monſtres qvæſo qvid Regi per diem agendum ſit, cum ſuperius indicaveris, qvid nocturno & matutino tempore Regi incumbat,

r) CC. *Un.* er ſkylldaremb. || ſkyllda er ok embætti. *s*) *iid.* lidinn ſvefn, þa ſtund er.
t) *iidem* ſynit. *u*) *iidem* embætti.
x) *iidem* þat, hvat hann ſkal athafaz.
y) *al.* hvat.

r) er hans Pligt og Embede.
s) Søvnen er forbie, den Stund han.
t) viſer. u) Embede.
x) det, hvad han ſkal tage ſig for.
y) hvad I. h. f. om.

synizt, at hann beri fyrir þvi áhyggio met náttligri vauko um ríki sitt, at hann z) mætti frálsligar lifa um daginn eptir, med þeirri sidvenio, er ek spyr, at Kóngar hafa *a*) nu i flestum stadum, *b*) annathvart at rída met haukum, edur fara á veidar met hundum, edur einahveria þá skemtan, er ek spyr, at i fleztom stadum *c*) se nu tídt um Kongs athæfi; eda synizt ydur, at hann ætti adra skylldar-syslo, ef hann gerdi eptir þvi sem *d*) vera átti, ok taki þeir þá skemtan meir fyrir gamans sakir ok *e*) eptirlífis, helldur enn þat bæri *f*) nafni þeirra?

þat

nemlig holder for, at han derfor maae bære Omsorg for sit Rige med at vaage om Natten, at han skal, siden om Dagen, kunne leve z) des friere, efter den Sædvane, som jeg hører, at Konger have a) nu paa de fleeste Steder, som enten at ride med Falke, eller drage paa Jagt med Hunde, eller foretage nogen anden Forlystelse, som jeg hører at nu er c) sædvanligt ved en Konges Levemaade paa de fleeste Steder; eller om Eder synes, at han burde have andet Slags Forretning, om han giorde efter det, som d) burde være, og at Konger tage dem den Forlystelse, meer for Fornøielses og e) Forfriskelsnings Skyld, end for at det skulde f) være en Pligt for deres Stand?

I Hen-

hat, nimirum, ut somno noctu remoto pervigilem regni sui curam gerat, forsan eum in finem, ut licentius per diem vivat more plurimorum, ut fama fert, principum, venationibus per accipitres aut canes venaticos exercendis indulgendo, aut aliud quidquam oblectamenti, quod plurimis in locis a principibus receptum est, captando: An vero tibi videatur in quopiam alio Regis officium consistere, si suas partes, prout decet, agat. Regesque potius oblectamenta istiusmodi sectori ad tædium fallendum, & joci gratia, quam quod regia postulat dignitas expediendum?

Ii Ii 2 *Ut*

z) CC. *Un.* megi (frialsliga) frialsligri lifa þá.
a) *iidem* unnit. *b*) *iidem* annattveggia.
c) *iidem* er nu tid um Konga.
d) *iidem* skylldi. || sem Kongr skyldi gera.
e) *iidem* skemtanar-lífs.
f) *iidem* höfdi.

z) skal da kunne leve frit.
a) giort, forehavt.
c) sædvanlig (brugelig) for Konger i deres.
d) han burde. || som en Konge skulde giøre.
e) Tidsfordrivs.
f) anstaae.

Þat er þar ſpurdir þu, þá ætla ek þat víſt, at Kóngdomur ſe meir ſettur ok ſkipadr til at bera áhyggiu fyrir naudſynium allrar alþydo ok ríkiſins, helldur enn til lokleyſo *g*) ok hegomligrar ſkemtanar; enn þó er hanom þat eigi bannat nockorum *h*) ſtundum at fremia nockora ſkemtan, *i*) annathvert met hundum, edur haukum, edur met heſtum, edur met vapnum, at hann megi hallda heilſu ſinni ok *k*) lettleika til vopna ok allra herfara. Enn hitt er þó hans ſkylldar-ſyſla, at bera *l*) nytſamliga áhyggiu fyrir *m*) mannvitſamligri rikisſtiórn ok gódum orlauſnum um ꝍull *n*) vandamál ok allskyns naud-

I Henſigt til det, ſom du her ſpurgde om, tænker jeg viſt, at den Kongelige Værdighed er meer ſtiftet og beſkikket til at drage Omſorg for heele Almuens og Rigets Fornødender, end til Spøg og g) forfængelig Forlyſtelſe; men dog er det ikke en Konge forbudet, at foretage h) undertiden nogen Forlyſtelſe, enten med Hunde, eller Høge, eller Heſte, eller med Vaaben, at han ſkal kunne beholde ſin Sundhed og Hurtighed til Vaaben k) og al Slags Krigstøg. Hans Hoved-Forretning er derimod, at drage l) nyttig Omſorg for en m) fornuftig Regiering, og god Opløsning paa alle vanſkelige Sager, og allehaande Fornødenheder, ſom blive

Ut ad quæſtionem tuam reſpondeam, certiſſimum exiſtimo regiæ dignitati magis convenire, ut utilitatis publicæ curam agat, quam ut Rex rebus frivolis & vanæ delectationi vacet; interim Regi denegatum haud eſt, ad ſanitatem conſervandam vigorisqve & virium corporis, expeditionibus qvibusqve bellicis & armorum exercitio impendendarum, firmitatem conſeqvendam, oblectamentis qvibusdam uti, videlicet canibus venaticis, accipitribus, eqvis vel armis contendere. Genuinæ nihilominus officii illius partes ſunt utilem ſapienter adminiſtratæ reip. curam gerere, intricatas graviores qve cauſas rite diſceptare

g) CC. *Un.* eda hogligrar.
h) *iidem* ſinnum.
i) *iidem* annattveggia.
k) *iidem* lettleik til v. eda herf.
l) *iidem* nytſamlegar ahyggiur.
m) *iidem* nytſamligri.
n) *iidem* vandænda-mál.

g) eller en ſtille.
h) nogle Gange.
k) eller Krigstog.
l) giøre ſig nyttige Bekymringer om.
m) nyttig.

o) naudsyniar, er fyrir hann verda bornar; ok skalltu þat p) víst vita, at jáfnskyldt er Konginum á hveriom degi at giæta reglo heilagra laga, ok vardveita rettlæti heilagra dóma, jafnt sem biskupinum er skylldt at q) vardveita retta reglo heilagrar messo ok allra tída.

Ek spyr fyrir þvi þessarra luta sua inniliga, at margir hyggia þat, at Konglig tign se skiput til gamansamligs ríkdoms, ok r) allfriálsrar skemtanar i allri gyrnd sinni. Enn mer s) skilzt þat nu af, eptir ydvarri sógn, at hann á jafnan at t) áneyda sik undir Guds oki, ok virdizt mer sua, sem hann eigi hvern dag at bera þunga byrdi, i allri áhyggiu, þeirri

o) blive fremdragte for ham; ja du maae endog vide det p) som en Sandhed, at det er ligesaa stor Pligt for en Konge, at iagttage hver Dag de hellige Loves Regel, og bevare de hellige Dommes Retfærdighed, som det er for en Biskop at bevare den hellige q) Messes, og al Gudstienestes, rette Regel.

Jeg spørger derfor saa nøie om disse Ting, at mange tænke, at den Kongelige Værdighed er aleene stiftet til fornøielig Pragt, og r) egenvillig Fornøielse efter al sin Lyst. Men jeg s) erfarer nu af Eders Tale, at en Konge bør idelig t) spænde sig under Guds Aag, saa at det forekommer mig, som han maae have hver Dag en tung Byrde at bære i al den Bekymring, som han

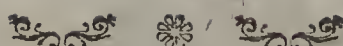
sceptare & quæ ad eum deferuntur publica negotia solerter expedire: Quamobrem etiam Regi incumbit quotidiana officii sui sacrarumque legum observantia, justitiæque in judiciis ferendis custodia, quemadmodum etiam sacrorum antistites missæ, sacrorumque officiorum ritus observare tenentur.

De his tam diligenter interrogo, cum multi putent regiam dignitatem eo potissimum fine constitutam esse, ut Rex exoptatis divitiis, licentiosisque oblectamentis pro lubitu uti possit: Ex tuo autem sermone fluere videtur, Regi potius sub divino jugo anhelandum

esse,

o) CC. *Un.* naudsynium er f. h. væri.
p) *iidem* til vits.
q) *iidem* geymar. r. h. truar ok hennar avaxta.
r) *iidem* frialsligrar. || til allz frialsligrar.
s) *al.* lytz þat e. y. rædu (saugu).
t) CC. *Un.* neyda sik under Gudz bodord.

o) for a. F. som kunne blive.
p) til visse, med Vished.
q) Troes og dens Frugters rette Regel.
r) frievillig. || til en i alle Ting egenmægtig.
s) mig synes nu efter Ed. Tale (Sigelse).
t) tvinge sig under Guds Bud.

ri er hann hefir fyrir alþydo naudſynium, þeim er fyrir hann verda bornar. Af þvi vil ek nu bidia ydur fram á leid, at þer ſynit mer ſkilvisliga, hvat *u*) ſkylldar-ſyſla Kongs er eptir *x*) loknar tider?

Þat var fordum ſidur, þann tima er kongdomur var ſkipadr, ok hann ſtod met *y*) fegrſtum blóma, at þegar Kongur ſat vit engann uvina aga, ok hann var i fullo *z*) frelſi ſinu met hird ſinni, þá einkadi hann til þeſs eitt *a*) agiætlegt hus, at láta þar ſetia i háſæti ſitt, *b*) þat er hann hafdi *c*) i domſtól ſinn, ok let hann þat ſæti vel bua met allri Konglig-ri tign. Sidan ſettizt Kongur þar i, ok hug-

han haver for Almuens Fornødenheder, ſom blive frembragte for ham. Derfor vil jeg nu bede Eder fremdeles, at I viſer mig tydelig, hvad der u) er en Konges Embeds Pligt, efterat x) Morgen-Andagten er forrettet?

Det var fordum en Skik, den Tid den Kongelige Værdighed var ſtiftet, og den ſtod i den y) herligſte Glands, at naar en Konge ſad, uden noget Anfald af hans Fiender, og han var i hans fuldkomne z) Sikkerhed, med hans Hof-Stat, da udſøgde han et ypperligt Huus, til at lade ſette deri ſit Høi-Sæde b), hvori c) han og havde hans Domſtoel, og lod han det Sæde pryde med al Kongelig Pragt. Siden ſatte Kon-

eſſe, unde grave onus, juxta meam opinionem illi ferendum eſt, cum omni cura cogitationeque in totius populi neceſſitates incumbere debeat. Hinc diſtincte mihi proponas quæſo quodnam officium Regis ſit poſtquam ſacris matutinis interfuit?

Moris erat apud veteres, poſtquam Regiæ dignitati concedebatur locus, quod Rex, florente quam plurimum regia majeſtate, ab hoſtium violentia tutus, inſigniqve unacum ſatellitio ſuo ſecuritate fruens domum quandam ſplendidam deſignaret, ubi ſolium & tribunal regali pompa decoratum conſtitui juſſit; hoc autem ubi conſcendit animo pervol-

u) CC. *Un.* Kongs ſysla ſe (ſkal væra).
x) *al.* epter þat hann hefer Guds ordi hlidt.
y) *al.* beſtum. *z*) *al.* friálſi.
a) *al.* hus agiætt.
b) CC. *Un.* oc dómſtol.
c) *iidem* fyrir.

u) er (ſkal være en Konges Forretning.
x) han haver hørt Guds Ord.
y) allerbeſte.
z) Frihed.
b) og Dom-Stol.
c) ſom han brugte til Dom-Stol.

*) hugsade hann þat hvérsu ágetliga oc haleitliga hann sat; þvi næst d) hugleiddi hann þat, hverzo hann mætti þess sitiá i e) sva ágiætu sæti, at hann sæti sem bezt, f) ok at hann væri eigi met nockorri hádung brottrunndinn ur þvi sæti, annathvárt fyrir sakar ránglætis edur illsku, eda skammsyni, eda g) heimsko, eda fyrir sakar ofmikil'ar bleidi, edur ofdrambs, edur ofmikillar yfirgirndar, þo at hann se h) haleitliga settur. Nu þykir mer þat sannligazt, med þvi at i) vidr þessum hætti var Kongdómurinn settr ok skipadr fyrir andverdo, sem nu er sagt, at Kongur halldi enn k) hinni

Kongen sig deri, og forestillede sig da hvor ypperligen og herligen han sad; dernæst betænkede han, hvorledes han skulde kunne sidde saaledes i e) et saa ypperligt Sæde, at han kunde sidde der paa det allerbeste, f) og at han ikke skulde blive forstødt fra det Sæde, med nogen Vanære, enten for Uretfærdigheds eller Ondskabs, eller Uforsigtigheds, eller g) Vankundigheds, eller alt for stor Feigheds, eller Stoltheds, eller Overmods Skyld, endskiønt han var h) ypperligen sat deri. Derfor synes mig det rimeligst, at efterdi Kongedømmet blev stiftet og indrettet af Begyndelsen paa denne Maade, som nu er sagt, at en Konge bør endnu holde k) den samme

pervolvebat ad quantum jam dignitatis fastigium evectus esset, & quid jam illi faciendum esset, ut spartam, quam nactus erat quam decentissime ornaret; deinde consideravit, quibusnam rebus, exempli causa, injustitia, malitia, imprudentia, stultitia, nimio pavore, ambitione, avaritia, loco tam angusto & tam excelso submoveri queat. Ideo veritati quam proxime videtur accedere, quod eundem actionum suarum ordinem Rex hodie sequatur, quem antiqvitas olim, prout mox indicavi, hac in re præscripserat. Rex

*) CC. *Un.* huggleiddi.
d) *iidem* hug um leiddi. || leiddi hann hugum til. *e*) *al.* sinn agiæta.
f) *al.* eda hverzo hann mætti med nock. hadi verda burtrekinn.
g) *al.* skamsynis eda fólsku.
h) *al.* hægliga. *i*) CC. *Un.* med þeim.
k) *iidem* enn eptir samri.

e) hans ypperlige.
f) eller hvorledes han kunde med noget Vanære blive fordreven derfra.
g) Skarnagtigheds.
h) magelígen.
k) det efter den samme.

ni ſamu ſkipan, ſem fyrr var ſkipad, *l*) at þá er Kongur kemur i þetta ſæti, ſem nu var umrædt, ok hann hefir þeſſa alla luti hugleidda, ſem nu hafum ver umtalat, þá á hann þvinærſt at *m*) dæma um mál manna ok naudſyniar, ef fyrir hann verda bornar. Enn met þvi at eigi verda *n*) ſkýlldar-naudſyniar *o*) þar frambornar fyrir hann, þá ſkal Kongurinn hugleida uppruna *p*) ſannrar ſpektar, ok rannſaka *q*) med athugaſamligri áhyggiu alla hennar vegu ok ſtiga.

Þeſs vil ek nu bidia ydur; Herra minn! at þer reidizt mer ecki, þó ek ſpyria nu ſkiotliga ok *r*) ufródliga, þvi-at þetta virdizt mer *ſ*) torvelldlig áhyggia,

ſamme Indretning, ſom da blev giort, l) at naar han kommer i dette Sæde, ſom nu blev talt om, og han haver betænkt alle diſſe Ting, ſom vi nu have beſkrevet, at han da derneæſt bør m) paadømme Folkes Sager og Fornødenheder, om de blive frembragte for ham. Men derſom ſaadanne Fornødenheder, ſom n) vedkomme hans Embede, o) ikke blive frembragte for ham, da ſkal han eftertænke den p) ſande Viisdoms Opriudelſe, og ranſage q) med agtſom Omſorg alle dens Veie og Stier.

Nu vil jeg bede Eder derom, min Herre! at I ikke ville fortørnes paa mig, ſkiønt jeg ſpørger haſtigen og ukyndigen, thi dette ſynes mig s) en ſærdeles vanſkelig Bekymring,

Rex autem his obſervatis, ubi ſolium aut tribunal aſcendit, lites ad ſe perlatas dirimere, cauſas neceſſitatesqve ſubditorum diſceptare & expedire tenetur; quoties vero nihil ad eum defertur, qvod ejus ſententiam reqvirit, originem veræ ſapientiæ, ejusdemqve vias & gradus ſolerter & attente ſecum expendat.

Rogatum te jam volo, Domine! Ne ob quæſtionem meam nimium forte præcipitatam vel puerilem iraſcaris; nam qvoniam difficile mihi videtur in originem veræ ſapientiæ

l) CC. *Un.* enn þegár er.
m) *iidem* huxa þat at d. um mal manna finna.
n) *iidem* ſkynſamligar.
o) *iidem* til, fram at bera.
p) *iidem* heilagrar.
q) *al.* vandliga med. *r*) *al.* fáfrodliga.
ſ) *al.* torvelldligt, at hyggia uppruna.

l) men (iſær) naar.
m) være betænkt paa, at paadømme ſit Folkes.
n) udfordre fornuftigt Overlæg.
o) forefalde ikke at fremberes.
p) hellige.
q) nøie med Agtſomhed.
s) vanſkeligt, at overlægge.

ia, at hugleida uppruna *t*) sannrar speki ok hennar vego ok stiga, ok vil ek fyrir þvi bidia ydur, at þer synit mer nockot af þessari (speki ok) áhyggio, sua ek mætta nockora skilning her af taka, ef sua má *u*) vera.

Eigi er vid *x*) þat reidandez, at madr spyri inniliga þeirra luta, er hann þykizt eigi skilia meiga, nema hann hafi nockora tilvísan. Enn Guds miskun görir marga luti mannum *y*) kunna ok syniliga, þá er miök *z*) væri fyrir mannum folgnir ef hann villdi eigi *a*) birtaz láta; ok hefir hann til þess marga luti *b*) birtazt látit fyrir mannum, þá er ádur varo folgnir met siálfum hanum, at hann villdi at madur-

ring, at eftertænke t) den sande Viisdoms Oprindelse, samt dens Veie og Stier; og vil jeg derfor bede Eder, at I viser mig noget af denne (Viisdom og) Bekymring, saa at jeg skal kunne faae nogen Forstand heraf, om det kan u) skee.

Det er ikke x) at fortryde paa, at En spørger inderlig om de Ting, som han ei synes at kunne forstaae, uden han skal have nogen Anviisning. Men Guds Barmhiertighed giør mange y) Ting bekiendte og synlige for Menneskene, som z) ellers bleve meget skiulte for dem, om han ikke vilde a) lade dem aabenbares; Især haver han derfor b) ladet aabenbares for Menneskene mange Ting, som før vare skiulte hos ham selv, at han

pientiæ inqvirere ejusqve vias & gradus internoscere, qvæso primas hujus sapientiæ & curæ circa illam versantis, lineas ducas, qvæ me, si fieri posset, ad reliqva intelligenda perducant.

Mirum non est licet qvis diligenter percontetur, qvæ putat se absqve aliorum informatione non esse percepturum. Benignitas interim divina multa patefecit, humano intellectui admodum obscura nisi Deus eadem in clariorem educere lucem voluerit: Multa qvippe, in omniscientiæ divinæ abysso velut latentia, præbuit hominibus ideo visenda Deus, ut

t) CC. *Un.* sialfrar.
u) *iidem* verda.
x) *al.* er þat undarligt., þó.
y) CC. *Un.* kunna ósyniliga.
z) *al.* ero folgner f. m.
a) *al.* birt hafa. *b*) CC. *Un.* birt.

t) Viisdommens egen.
u) lade sig giøre.
x) underligt, skiønt.
y) usynlige Ting bekiendte. z) ere.
a) have aabenbaret dem.
b) aabenbaret.

madurinn bæri *c*) nytſamliga áhyggiu fyrir frodleiks audæfum, þeim er hann eignazt af gudligri fehirdzlo. Enn þeſſa tilvíſan má hellzt *d*) marka til þeirrar áhyggio, er fyrr ræddum ver um, at giæta þeirra orda, er ſialf ſpekin *e*) heſir mællt, þar hun kvedur ſva at ordi:

"Ek em getin af hiarta Guds; geck ek fram af munni hins Hærſta, ok ſkipada ek allum lutum; enn Andi Guds *f*) flutrizt yfir tómt undirdiup, ok ſkildum ver liós frá myrkrum, ok ſkipudum ver ſtundir ok tíma, daga ok nætur, *g*) vetur ok ſumar, ok *h*) timbradum ver himna Kongi

han vilde at Menneſket ſkulde drage c) nyttig Omſorg for de Kundſkabs Riigdomme, ſom han naaer af den guddommelige Skat. Men denne Anviisning kan man helſt d) mærke, til den Omſorg, ſom vi før talede om, at agte paa de Ord, ſom Viisdommen ſelv e) haver ſagt, i det hun ſaaledes ſtiiler ſine Ord:

"Jeg er avlet af Guds Hierte; jeg udgik af den Høieſtes Mund, og jeg indrettede alle Ting, men Guds Aand f) ſvævede over den tomme Afgrund, og vi adſkillede Lys fra Mørke, og vi faſtſatte Timer og Tider, Dage og Nætter, g) Vinter og Sommer, og vi h) opførde Himmelens Konge en ſtiernet

ut utilem navent operam divitiis ſapientiæ acquirendis & ex divino theſauro eruendis. Hoc, quidquid eſt, proœmii videtur mihi congrue admodum applicari poſſe ad rem præſentem ubi de cura & meditatione veræ ſapientiæ agendum eſt, & ad ea verba diligentius penſitanda quæ ipſa Sapientia profert, quando ſic diſſerit:

Sum prognata corde ipſius Dei: Prodibam ore altiſſimi, omnesque res ordinavi, Spiritus vero Dei inanem abyſſum ſupervolavit: Diſtinximus lumen a tenebris, ſtata tempora, horas, dies, noctes hyemis & æſtatis ſpatia juſta proportione diſcriminavimus, thronum

c) CC. *Un.* naudſynliga ah. oc nytſamlega.
d) *al.* mæla.
e) CC. *Un.* mæler af ſer. || h. af ſer mælt.
f) *iidem* fulltingdi mer yfir torfært.
g) *iidem* ár oc vætr oc æiliſigh ſumar.
h) *iidem* & 2 *cb.* tempradum ver h. k. ſtyrkt (ſtiornar) háſ.

c) den nødvendige og nyttige.
d) bruge, anvende, betiene ſig af.
e) taler om ſig. || haver talt om ſig.
f) hialp mig over den vanſkelige.
g) Aar og Vinter og evindelig Sommer.
h) bere:ede H. K. en ſtærk (Regierings) Throne.

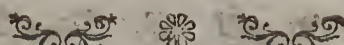
Kongi ſtirnt háſæti, ok ecki gerdi Gud án mína *i*) hagſpakliga atviſt; þviat ver vagum ſaman *k*) lettleik lopts ok hauſga jardar, ok hengdum þungann jardarbaull i lettu lopti, ok ſtyrktum *l*) feſti himins met aſlligum kraptum. Budum ver ſkínandi ſolu at ſkryda *m*) dagsbrun met biartom geizlom, enn *n*) brigduligu tungli budum ver at lyſa næturligt myrkur met bleikum ſkíma. Ver gerdom fagurſkapadann mann eptir varri líkneſkio. Sua ok ſkryddi Gud andlit jardar met margskyns ávexti triá ok graſa; ok *o*) leiddi hann fram loptligt ſkrud met *p*) margfaulldo

ſtiernet Throne, ja Gud giorde Intet uden min i) forſynlige Nærværelſe; thi vi veiede ſammen Luftens k) Lethed og Jordens Tyngde, og ophængde den tunge Jordklode i den lette Luft, og ſtyrkede Himmelens l) Befæſtning med mægtige Kræfter. Vi bøde den ſkinnende Soel at pryde Dagens m) Bryn med lyſende Straaler, men den uſtadige Maane bøde vi at oplyſe Nattens n) Mørke med ſit bleege Skin. Vi giorde et veldannet Menneſke efter vor Lignelſe. Saa prydede Gud og Jordens Anſigt med mangfoldig Frugt af Træer og Urter; o) og han frembragte Luftens Prydelſe med mangfoldig Fugle-

thronum altiſſimo cælorum Regi ſtellatum conſtruximus, nec quidqvam Deus produxit cui non præſentia efficaci & ſapienter diſponente, adeſſem: Levitate aëris tellurisqve gravitate juſto æquilibrio con temperatis ponderoſam telluris ſphæram in levi aëre ſuſpendimus, expanſum cæli validiſſimis viribus firmantes. Lucentem ſolem diem coruſcis ſuis radiis colluſtrare, inconſtantemqve lunam pallido lumine nocturnas diſpellere tenebras juſſimus. Hominem, juxta imaginem noſtram artificioſe creavimus. Superficiem telluris variis arborum & herbarum fructibus ornavit Deus, qui etiam aëream produxit pulchri-

i) CC. *Un.* & 2 *ch.* hugſpakliga oc verkliga nærviſt.
k) *iidem* haleik l. ok höfgan. || höfugrar.
l) *iidem* fæſtiband (band) h. m. aflgum (oflogum). *m*) *iidem* allt dags liós.
n) *iidem* brigdiligu t. b. v. at lýſa náttleg (nattligt, nattbirgt) m. m. bl. ſkugga.
o) *iidem* & 2 *ch.* hun framleiddi laufligt *male.*
p) *iidem* marghſalldadu.

i) viiſelige og medvirkende.
k) Høihed og J. Tunghed, efter Ordet Døſighed ɔ: inertia.
l) Klædebaand (Baand).
m) heele Lys.
n) ſkiulende Mørke med bleeg Skygge.
o) hun frembragte en Prydelſe af Blade.

faulldo kyni fugla, ok fal hann fiaullda fiſka met margum q) kynum i diupum vatna. Hann baud ok r) ferfættum kvikindum at margfalldazt á jaurdo met s) margfaldudum kynkvíſlum, ok hann t) umgirdti alla kringlu jardar met þiotanda hafi ok faltum ſtraumom. Hann baud ok u) þiarfum vautnom fram at flióta x) yfir andlit jardar met brattom forſum, ok ſkipadi Gud grundvaullu jardar met y) gnógligum ædum, at flíótanda vatn mætti fremia uaflátliga z) bodit embætti, ok baud hann lettu jardardupti at bera a) þung vautn yfir b) háleik lopts met c) teigianda hita. Hann

Fugle-Art, og han ſkiulede Mængde af Fiſke med mange q) Slægter i Vandenes Dybe. Han bød og de fireſøddе Dyr at formeeres paa Jorden, med s) mangfoldige Arter, og han t) omgiordede al Jordens Kreds med bruſende Hav og ſalte Strømme. Han bød og u) mægtige Vande at flyde frem x) over Jordens Auſigt med ſteile Styrtninger, og beſatte Jordens Grundvolde med y) overflødige Aarer, at det flydende Vand ſkulde kunne uophørligen efterkomme den befalede Pligt, og han bød det lette Jordſtøv at a) føre tunge Vande over Luftens Høihed med c) lokkende Varme. Han bød og vind-

pulchritudinem avium variis ſpeciebus conſpicuam, qvi denique varias piſcium ſpecies in aqvarum profunditate abscondidit. Juſſit porro Deus quadrupeda multiplicari in terra inqve varias abire familias: Totum terrarum orbem ſonoro mari ſalſisqve circumcinxit fluctibus: Ut aqvæ magno impetu terram hinc illinc inundarent, mandavit, ſufficientem venarum copiam fundaminibus terræ ſuppeditans, ut fluentes aqvæ mandato munere fungi continuo poſſent, qvas iterum aqvas, juxta divinam ordinationem, pulviſculus terre-ſtris,

q) CC. *Un.* kynium. r) *iidem* fiorföttum.
s) *iid.* margskonar. t) *iid.* umgerdi, umgyrdi.
u) *iidem* þiornum, fögrum, biörtum.
x) *iidem* af andliti.
y) *iidem* ſmoguligum. || tilſoghlighum ædrum 1 *cb.* hogligum *alt.* lögligum.
z) *iidem* hodlat. a) 3 *cb.* þau.
b) 1 *cb.* háfleik *alt.* briggleik.
c) CC. *Un.* & 4 *cb.* reianda, teanda, tæranda, rennanda *forte* brennanda.

q) kan og betyde Forunderligheder.
s) mange Slags.
t) omfattede.
u) ſkiønne, klare.
x) af.
y) hullede. || tiltrækkende Gange, Rifter. || paſſede, beqvemme. || lovlige ɔ: regelmæsſige.
a) bære, løfte de.
c) trækkende, tærende, ſpredende, brændende.

Hann baud ok *d)* vindþrutnum ſkium upp at ſpya *e)* ſvalum regnelum yfir andlit jardar. Enn Skapari allra luta baud mer at ſkynia állann hagleik *f)* gudligs ſmídis, ok *g)* ſteig ek hradliga yfir hvirfil fialla, met þríſtanda fæti, enn ek *h)* for lettíliga um ſletta dala ok flata vaullo; geck ek hardliga yfir *i)* bratta hamra met *k)* þungu áſtigi, ok mællda ek vidátto jardar, ok ſlettra hafa met linligum *l)* fetum. Þriſta ek *m)* ſtridliga ſtirdum leggium, þá er ek geck yfir *n)* fiadrar ſtormſamligra vinda. Mællta ek blídliga, þá er ek lærda

d) vindſvulne Skyer at udſpye ſvale e) Regn-Ilinger over Jordens Anſigt. Men alle Tings Skaber bød mig at overſee f) det guddommelige Arbeides heele Kunſtighed, og g) ſtigede jeg da hurtigen over Biergenes Top, med en trykkende Fod, men jeg h) foer letelig over jævne Dale og ſlade Marker; jeg gik haardelig over ſteile i) Klipper, med k) tungt Fodtrin, og jeg maalede Jordens og de glatte Søers Vidde med lemfældige l) Skridt. Jeg trykkede m) ſtærkt med ſtive Lægge, da jeg gik over de ſtormende Vindes n) Fiædre. Jeg talede venlig, da jeg lærde

ſtris, caloris ſurſum attrahentis beneficio, ſecum in altitudinem cœli evehat, quasque deinceps nubes vento turgentes, in ſuperficiem terræ, imbribus ſubfrigidis emiſſis, iterum demittant. Creator omnium rerum mihi inſuper præcepit artificioſam hujus univerſi compagem ſcrutari, unde gravi inceſſu montium cacumina tranſibam: Valles porro & planitiem leviter obambulans gravi inceſſu ardua præcipitia ſtrenue peragrabam, amplitudinemque terræ & æquoris levi metiebar pede: Mox cruribus ad graviorem inceſſum firmatis

d) CC. *Un.* vindþrotnum, vinddriupum.
e) *iidem* ſvalum regnum (ſvalum reggligum) *al.* ſvalu regni.
f) *iid.* & 1 *cb.* hálcik lopts oc gudleiks (Gudz).
g) *iidem* at gánga hardliga.
h) *iidem* geck.
i) *iidem* brattar barur.
k) 2 *chartæ:* þunga ſtigi.
l) CC. *Un.* fotum.
m) *iidem* ſtirdliga ſtrídum.
n) *iidem* fiardarr, fiordu ſtormſamra *male.*

d) vindſpændte, vinddrybende.
e) Regne. || ſludagtige Svale. || ſvalt Regn.
f) al Luftens Høihed, og den guddommelige (Guds) Bygnings Zirlighed.
g) at gaae haardeligen.
h) gik.
i) Vind-Bølger.
k) Tyngdes Trin.
l) ſmidige Fødder.
m) ſtivt med ſtærke.
n) Fiorde.

o) lærda þeigianda logn til p) settrar snilldar. Lagda ek vego mína um háleik himins ok vidátto lopts, kannada ek biugann q) veghring okyrs hafs, mællda ek met r) fetum s) alldin-böll kvufottrar jardar; fór ek um fiaull ok um ása, hædir oc hraun; rann ek um heidar, ok um vaullo, oc um fletta dali, oc gaf ek hunángligar t) dauggvar allom frióvándi grausom. Geck ek um u) þorna, ok um hrís, ok allzkyns skóga, ok gaf ek sættann blómstur alldinberanda vidi. Enn ek setta landtialld mit i x) skuggalausum geisla, ok geck ek fram af fagro her-

o) lærde den tiende Vind-Stilhed til en p) stadig Artighed. Jeg lagde mine Veie igiennem Himmelens Høihed og Luftens Vidde, jeg bespeidede det q) uroelige Havs bøiede Løbebane, og jeg maalede med r) Skridt s) den runde Jords frugtbare Klode, jeg foer over Fielde og Bakker, Høie og Steen-Dynger, jeg løb over Heeder, og over Marker, og over jævne Dale, og jeg gav alle t) blomstrende Urter honningagtige Dugge. Jeg gik igiennem Torne, og igiennem Riis, og alle Slags Skove, og gav de frugtbare Træer søde Blomster. Endelig satte jeg mit Paulun i en skyggeløs Straale, og jeg gik

firmatis per tempestuosorum ventorum pennas iter auspicabar: Verum verbis utebar suavitate conditis, cum ad pacem ornate sanciendam aëris produxi tranqvillitatem: Per altitudinem vastitatemqve aëris proficiscens curvatum instabilis maris ambitum indagavi, & pedibus globum convexæ terræ metiebar, per montes, per colles, per tesqva, per planitiem, per valles peragrans mellitas germinantibus herbis pluvias dedi: Per sentes adhæc, per virgulta & omnis generis sylvas oberrans frondentibus arboribus concessi flores

o) *ita opt. & 1 chart. al.* gerdi þ. l. til sættar snilldar.

p) CC. *Un.* sætrar.

q) *iidem & 1 ch.* ring ukyrs.

r) *iidem* fotum.

s) *iidem* allan böll jardar. || akufottrar (kupottrar) *vel* akurneyttrar j.

t) *iidem* dagger allum fræandum, frævandi, friovondum, frævæuligum.

u) *iidem* þyrna. x) *iidem* skuggalausann.

o) giorde — til et behændigt Forliig imellem Vindene.

p) sød.

q) oprørte Havs runde Kreds.

r) mine Fødder.

s) al Jordens Kreds. || den dyrkede Jords.

t) frœsskudte, voxende, spiirende.

herbergi, sem skryddur brudgumi, ok var gladur sem y) styrkur risi fagnandi ráfarskeidi. Enn daudligir z) flærdargudar aufundudo mik, gerdo mik sekaun, ok dæmdo mik til dauda; ok steig ek reidur nidur til hinna nedsto dala, ok braut ek borgir hermanna i reidi minni; a) gnera ek i sundur b) þrottliga aull málmhlid sterkra borga, braut ek styrka jarnstólpa ok digrar járnslár, tok ek gull ok c) gimsteina, ok herfengnar gersemar, for ek fagnandi til d) hinna hærri byggda met hrosanda e) sigri ok miklo herfángi; fór ek um þorp, ok um tun ok herádz byggdir, oc baud ek fátækum

gik frem af dette skiønne Herberg, som en pyntet Brudgom, og var glad som en y) vældig Kiæmpe, frydende sig ved sit Løb. Men dødelige z) Afguder misundede mig, erklærede mig skyldig, og dømde mig til Døde; og stigede jeg da forternet ned til de nederste Dale, og nedbrød de Mægtiges Slotte i min Vrede; a) jeg sønderfleed vældigen alle de stærke Fæstningers Metall-Porte, jeg brød stærke Jernstolper, og tykke Jernbommer, jeg tog Guld og c) Ædelsteene og Kostbarheder, erobrede med Krig, og drog jeg da glad til d) de høiere Boeliger, e) med frydefuld Seier og stort Bytte; jeg drog igiennem Torpe, og Tofter og Lands-Bøygder, og

res suavissimos. Tandem tentorium meum in luce umbrarum prorsus experte posui & ex splendida domo ornati instar sponsi, lætititia exsultans ceu fortis gigas cursum suum læto animo absoluturus, prodibam. Mortales autem & spurii deastri meæ felicitati invidentes me ceu reum morte condemnarunt: Cæterum ego ad infimos valles conscendens, urbibus militum expugnatis, portas metallicas munitarum urbium fortiter contrivi, columnas ferreas, crassas & ferreas trabes confregi, & aurum, gemmas, thesauros hostium spolians ad superiores sedes non sine insigni triumpho spoliis & mactus opimis postliminio redibam: Mox per

y) CC. *Un.* sterkr.
z) *iidem* & 1 *ch.* flærdgudar — sækkian.
a) *iidem* gnöra. || geingu i sundr.
b) *iidem* þræcliga, sterkliga.
c) *iid.* gersimar hærfængnar mædr gimsteinum.
d) *iidem* & 2 *ch.* himna || *al.* hinna hæstu.
e) *iidem simpl.* herfángi.

y) stærk.
z) Fals-Guder.
a) jeg vriede i Stykker. || der sønderfleedes.
c) Kostbarheder forhvervede ved Rov tilligemed Ædelsteene.
d) Himlene. || de høieste Boeliger.
e) med frydefuldt Bytte.

um midlan míns audar; *f*) baud ek plogkarlom *g*) fríovanda korn ok felagzgerdir; hugga ek harmanda; gef ek módum hvíld, ſkenki ek þyrſtanda, enn ek fædi *h*) hungrada. Sæll er ſá af míno bordkeri dreckur, þviat minn dryckur hefer *i*) uþriótanligann ſætleika. Fer ek um borgir, ok um *k*) bæi ok kaupſtadi, renn ek um garda, um *l*) torg ok um ſtræti, kalla ek med *m*) blidu ok medſkiærri rauſt, bíd ek *n*) ſnæding ok ſamſæti, ok flærdarlauſá ſkemtan. Sæll er ſá ſem gengr til míns ſnædings, þviat fædzla mín þefiar *o*) hverium ilm betur; hunangi ſætari er minn dryckur, ok ſkírri

og tilbød de Fattige min Riigdoms Deelagtighed; jeg f) tilbød Agerdyrkerne g) frugtbart Korn, og Fællesſkab med mig; jeg trøſter de Sørgende; jeg giver de Trætte Hvile, ſkiænker de Tørſtige, men føder de Hungrige. Lykſalig er den, ſom drikker af mit Bæger, thi min Drik haver en uophørlig Sødhed. Jeg drager over Slotte, og Byer, og Handels-Stæder, jeg løber over Huuſe, over l) Torve, og over Stræder, jeg raaber med m) Venlighed og medklingende Stemme, jeg frembyder n) Spiisning, og Selſkab, og uforfalſket Forlyſtelſe. Lykſalig er den, ſom gaaer til min Spiisning, thi min Mad lugter bæder end nogen

per oppida, agros, provincias perambulans, partas opes egenis obtuli: Agricolis nimirum ſemen frugiferum & nectendas inita mecum ſocietate amicitias; moerentibus ſolatium, reqviem feſſis, ſitientibus potum, eſcam eſurientibus; beatus eſt qvi ex meo poculo bibit, nam potus, qvem propino, inexhauſtæ ducedinis eſt. Per urbes villas emporia, per domos fora & plateas percurrens miti & clara voce ingeminans ad cibum capiendum, ad convivium, ad oblectationem fraudis expertem invito; beatus, qvi meum convivium accedit, nam meus cibus qvavis fragrantia fragrantior eſt, meus potus qvovis melle

f) CC. *Un.* byd.
g) *iidem* & 1 *ch.* fræanda, frævanda hveiti
h) *iidem* hungranda. *i*) *iidem* uþrotlegann.
k) *iidem* böa. *l*) *iidem* tun.
m) *iidem* blidri oc ſkírri.
n) *iidem* & *al.* ſnædinga.
o) *iidem* betur hverium hirm.

f) tilbyder.
g) ſpiirende Hvede.
l) Toſter.
m) venlig og klar (lydelig) Røſt.
n) byder til.

p) ſkírri hverio víni; at mínu bordi má heyra *q*) þiótandi ſtreingleika, met ſætum ok fagrum tóna; þar er kvedſkapur ok fáheyrdir ſaungvar; þar er ſkemtan ok gledi, ok flærdarlaus fagnadur, án *r*) allrar ſorgar. Sæll er ſá er bua ſkal i mínu herbergi, þviat *s*) i minu herbergi ero ſiau haufot-ſtólpar, þeir er ſamantengia allt *t*) hvolf met gódri þekiu, ok ſialft golfit met uþrotligum grundvaullom, ok *u*) remma þrekliga alla veggi met ſtyrku aſli; i hverium ſtolpa þeſſara má ſá ok finna VII. haufot- *x*) liſtir allskyns hagleiks; ok mitt herbergi er *y*) ſtrád ilmandi grauſum ok agiætum jurtum

nogen ſød Lugt; min Drik er ſødere end Honning, og klarere end nogen Viin; ved mit Bord kan man høre klingende q) Spill, med ſød og ſkiøn Tone; der er Synge-Spill og Sange, ſom ere kun ſielden hørte; der er Lyſtighed og Glæde, og uforfalſket Fryd, uden al Sorg. Lykſalig er den, ſom ſkal boe i mit Herberg, thi s) i mit Herberg ere ſyv Hoved-Stolper, ſom ſammenføie dets heele Hvælving med et godt Tag, og Gulvet ſelv med urøggelige Grundvolde, og befæſte u) urøggeligen alle dets Vægge med en vældig Styrke; i hver af diſſe Stolper kan man faae og finde de 7 Hoved-Kunſter til al Slags Vittighed; mit Herberg er og beſtrøet

melle ſvavior, quovis vino purior. Ad meas menſas fidibus blandum ſuſurrantibus canitur, ſvaviſſimæ melodiæ adhibentur, melos & raræ cantiones audiuntur: Oblectatio, gaudium, lætitia fuci & doloris neſcia, hic certant; beatus proinde, qui in mea domo commoratur, mea qvippe domus ſeptem columnis primariis conſtat teſtudinem cum tecto connectentibus, pavimento æternis fundamentis innixo & parietibus inſigni robore undiquaque conſtructis & firmatis. In quavis columna ſeptem conſpicere licet primarias artes,

p) *al.* ſkirari. *q*) 1 *ch.* uþriotandi
r) CC. *Un.* & 1 *ch.* alla ſorg.
s) CC. *Un.* i minni höll *al.* mitt herb. ero.
t) *iidem* hvalf.
u) *iidem* renna þr. alla vegu (allann vegginn). || reina þr. alla veggi *chartæ* remta, remptna. rentra. *x*) *iidem* velir. 2 *ch.* velar.
y) *iidem* ſtryiat, (2 *ch.* ſtriát) ſtröat, med irmandum gr. ok ág. urtum.

q) uophørligt.
s) der ere i min Sal. || min Sal beſtaaer af.
u) tøbe ud til alle Sider. || underſtøtte kraftigen alle Væggene (den heele Væg).

um, þat er tialldat met fegurd, ok pryde oc allri z) sælu. Ek em gamansamur felagi milli lítillátra, enn a) stiggur ok drambsamur mót drambsamum. Ek em háufot-meistari i hveriom skola, ok hin hærsta snilld á hverio þíngi. Ek em vitrastur millum allra laugmanna, ok yfirdomari i allum domsætum. Sæll er sá sem fundinn verdur flærdarlaus felagi vit mik; þviat ek frelsa felaga minn af allom háskum ok volkum, ok fylgi ek hánom eilífliga. Sá er sæll, er engva skömm hlytur af mer, þviat reidi minn kveikir elld b) eilífann, sá brennur til hinna nedzto c) helvítis grundvallá. Hann mun svelgia jaurd met ávauxtum sínum, ok brenna grundvaullu allra

street med vellugtende Urter og ypperlige Blomster, det er behængt med Skiønhed og Ziirlighed, og al z) Lyksalighed. Jeg er en forneielig Staldbroder iblandt de Ydmyge, men a) mod de Stolte, bister og stormodig. Jeg er den everste Læremester i hver Skole, og den største Artighed i hver Forsamlig. Jeg er den viiseste iblandt alle Lovkyndige, og en Overdommer i alle Dommer-Sæder. Lyksalig er den som bliver befunden at være min oprigtige Staldbroder; thi jeg frelser min Staldbroder af alle Farer og Uroeligheder, og følger ham evindeligen. Den er lyksalig som ikke faaer nogen Vanære af mig, thi min Vrede optænder en b) evig Ild, og den brænder indtil c) Helvedes nederste Grundvolde. Den skal engang opsluge

tes, rei cuicunque affabre factæ adhibendas. Ipsa domus fragrantibus herbis constrata, omni insuper pompa, splendore, lautitia superbiens. Erga humiles facilis sum & affabilis, contra superbos autem animo sum acerbo & elato. In qvavis schola supremus doctor sum; summa in qvovis foro elegantia, omnes juris peritos sapientia facile vincens, summus in qvovis tribunali judex: Beatus proinde, qvi infucatam mecum societatem init, nam socios meos ab omni calamitate libero, iisqve indivulsus comes semper adhæreo: Beatus qvi nulla ignominia a me afficitur, nam ira mea ignem accendit ad infima usqve orci

z) CC. *Un.* & 2 *ch.* pryde-sælu.
a) *iidem* styrkr oc voldugr imoti dramblatum.
b) *iidem* i ædi (reidi) sinni.
c) *iidem* nedztu grundvalla.

z) Lyksaligheds Skiønhed.
a) stærk og vældig imod de Stolte.
b) Ild i sin Grumhed.
c) de nederste.

allra fialla. Hvar felur sá sik, er flyia vill mik? Andi Guds fyllir alla heimskrínglo, ok rannsakar d) skilning ok e) skyring hverrar raddar".

Slíkar rædor, sem nu hefer þu heyrdar, ero þær, er sialf spekin mælir af sèr, at margar adrar þær, sem her er ecki umrædt, þvílikar eda enn hærri; þviat Salomon Kongur, edur Jhesus f) sonr Syrachs, hafa ritat met mikilli snilld, fiaullda þeirra rædna allra, er sialf spekin hefer af ser g) mællt met ymissum háttum. Enn ef ver minnunzt nu þeirra rædna allra, er ver meigum minnazt á, ok finna i þeirra ritningum, þá verdur þat

opsluge Jorden med sine Frugter, og forbrænde alle Fiældes Grundvolde. Hvor vil den skiule sig, som vil flye for mig? Guds Aand fylder heele Verdens Kreds, og ransager hver Røstes d) Forstand og e) Udtydning".

Saadanne Taler, som du haver nu hørt, ere de, hvilke Viisdommen selv fører om sig, og mange andre deslige eller høiere, som her ei ere omtalte; thi Kong Salomon eller Jesus Syrachs Søn, have med stor Fynd optegnet en Mængde af alleslags Taler, som Viisdommen selv haver g) ført om sig paa adskillige Maader. Men om vi ville nu angive alle de Taler, som vi kunne erindre, og finde i deres Skrifter, da vil det blive et langt Ophold for vor Tale; hvor-

orci fundamenta ardentem, qui terram ejusque fructus consumet, fundamentaque omnium montium comburet. Ubi quæso abscondet se qui me vult effugere? Spiritus Dei totum terrarum orbem complet, & cujusque vocis sensum & mentem excutit".

Quæ jam audisti effata & multa idgenus plura, nonnulla etiam subliminora, de se ipsa loquitur sapientia, nam Rex Salomon & Jesu Syrach filius magno lepore plurimas sententias literis consignarunt, quas ipsa sapientia vario modo de semet disseruit. Si autem mentionem faciamus omnium idgenus effatorum, quæ commemorari possunt, & in lauda-

d) 1 *ch.* læring. 2 *ch.* kiæring.
e) CC. *Un.* skynsemd.
f) *iidem* Filius Sirach.
g) *iidem* talat.

d) Lærdom.
e) Grunde.
g) sagt, talet.

þat dvaul lángrar rædo varrar; ok þykir mer eigi naudsyn at gera lengri rædo edr minning þeirra luta nu at finni i varri rædu, er siálf spekin hefr af ser *h*) rædt. Enn þó er hverium Kongi *i*) skylldlegt, at vita görsamliga allar þær rædur, er fialf spekin hefer af ser mællt, eda ellegar sva vitrir menn, er fyrr varo nefndir, ok hugleida á hverium degi nockurn lut af þeim rædum, ef hann fær nockot frelsi til, fyrir audrum skylldar-naudsynium.

Medr þvi at þat er víst skylldarsysla Kongs, at verda vel áskynia til allsmannvits; þá er þat víst synt, at þessi frodleikur mun hanum *k*) allskyldastr vera, er nu hafit þer umrædt, fyrir þvi at þat er *l*) líkligt, at af þessum frodleik

hvorfor mig ei synes fornødent, at føre for denne gang i vor Samtale, nogen længere Tale, eller giøre ydermeere Erindring, om de Ting, som Viisdommen selv haver h) sagt om sig. Men dog er det en i) Pligt for enhver Konge, at vide nøie alle de Taler, som enten Viisdommen selv haver ført om sig, eller og de viise Mænd, som før bleve nævnte, og overveie hver Dag nogen Deel af de Taler, om han faaer nogen Frihed dertil for andre Embeds-Forretninger.

Efterdi det da i Sandhed er en Konges standsmæssige Skyldighed, at blive vel oplyst i alle Videnskaber; da er det visselig klart, at denne Kundskab, som I nu haver talt om, maae være for ham den allerpligtmæssigste, fordi det er rimeligt, at han maae

laudatorum virorum libris inveniuntur, nimiùs prolixi sermonis appendix erit, adeoqve non opus videtur adferre reliqva sapientiæ verba; ideoqve iis recensendis supersedemus: Regi tamen incumbit perfectè scire omnia, qvæ sapientia de se dixit, laudatique auctores de ea pronuntiarunt, & qvotidie partem talium effatorum solerter meditari, quoties negotia publica otium illi relinqvunt.

Quoniam Regi incumbit sapientiæ præceptis operam navare, certe igitur commonstrasti qvænam illa sit sapientia qvæ Regem plurimum deceat: Vero enim simillimum est ex

h) CC. *Un.* mælt.
i) *iidem* skyldulegt, skyldugt..
k) *iidem* allr. skylldastr. || einkar.
l) *iidem* lict.

h) talet.
i) en skyldig Pligt, pligtskyldigt.

leik megi hann flestar skilningar samanhenda, hvert er hann vill hugleida *m*) mátt gudligs velldis, edur um manna naudsyniar. Nu met þvi at ydur synizt um þessa luti eigi *n*) lengur at tala, þá vil ek nu þess bidia, at þer *o*) villdot enn lengia þessa rædo met nockorum ordum, ok ræda um þat, hveria luti er Kongur skal hugleida, þá er hann kemur á domstól sinn, *p*) ok hann skal dæma um mál manna?

Þessir lutir ero hanom víst skylldir, sem þu sagdir, at rannsaka allar þessar rædur vandliga, er nu hausum vid umrædt, met *q*) margsmogalli skilning; ok fyrir þvi ef hann glósar þessar rædur skilvísliga

maae kunne samle af denne Kundskab, de fleeste Indsigter, hvad enten han vil overveie den guddommelige Magtes m) Styrke, eller Menneskenes Fornødenheder. Efterdi nu Eder ikke synes n) om, at tale længer om disse Ting, da vil jeg nu bede Eder, at I o) vilde endnu fortsætte denne Tale med nogle Ord, og tale om det, hvilke Ting en Konge skal betænke, naar han kommer paa sin Dom-Stoel, p) og han skal paadømme Folkes Sager?

Disse Ting ere vist pligtmæssige for ham, som du sagde, at ransage nøie alle disse Taler, som vi nu have talt om, med q) giennemtrængende Undersøgning; og det derfor, at, om han udvikler disse Taler tydeligen

ex hoc sapientiæ fonte cæteros scientiarum rivulos non tantum derivari, sed & augmenta sua capere, sive majestatem divinam ejusque potentiam, sive negotia humana & necessitates contemplari velis. Sed quoniam tibi videtur diutius in hac materia non esse inhærendum, aliquot quæso verbis sermonem nostrum prolixiorem tamen reddas, & quæ Rex secum expendere debeat, cum ascenso tribunali lites subditorum dirimere vult, edoceas?

Quæ jam attulimus subtili meditatione secum ruminari debet princeps, nam si eadem distincte secum perpendat, intelliget certe plurima, tum quæ pertinent ad majestatem divinam,

m) CC. *Un.* mikilleik.
n) *iidem* þurfa lengra at ræda.
o) *iidem* mættit.
p) *iidem* um doma, þá er han skal döma manna imillum.
q) *iidem* smasmugligri.

m) Størrelse, Storhed.
n) at der behøves at tale vidtløftiger.
o) maatte.
p) i Hensigt til de Domme, som han skal dømme imellem Folk.
q) nøiseende, grandseende.

vísliga i hug ser, þá má hann þar i finna fyrir víst, ef hann kann at skilia, flesta alla luti, sem r) horfa til velldis guddomligs máttar, eda sva til þeirra luta, hverzo Gud hefer skipat sinum giafum s) millum manna edur annarrar skepnu; ok má hver Kongur kenna sik, ok hver annarra vitra manna, hver hann er, ok hver hann t) á at vera, ef hann vill þvi fylgia, er hann er tilskipadur áf Gudz u) hálfo. Enn þar er þu leitar eptir, hverzo Kongur skal dóma hugleida, þá er hann dæmir manna i millum, þá skyrda ek þat fyrir þer i ockarri ræðo, i nockorum ordum, þá er vid ræddum um þat; hverzo Gud dæmdi brotit sáttmál millim sin ok Adams, eda hveria dómara Gud leiddi x) i domsetu met ser. Sva

deligen i sine Tanker, da kan han visselig, om han besidder Forstand, finde deri næsten alle de Ting, som r) høre til den guddommelige Magtes Kraft, eller og til de Ting, hvorledes Gud haver uddeelt sine Gaver iblandt Menneskene, eller s) anden Skabning; saa at enhver Konge, og hver anden fornuftig Mand, kan deraf kiende sig selv, hvorledes han er, og hvorledes han t) bør være, om han vil følge det, som han er beskikket til paa Guds Vegne. Men da du efterforsker, hvorledes en Konge skal betænke de Domme, som han affiger imellem Folk, da forklarede jeg det for dig, i vor Samtale, med nogle Ord, da vi talede om det, hvorledes Gud paadømde den brudte Pagt imellem sig og Adam, eller hvilke Dommere Gud x) førde med sig til at sidde Retten. Lige-

divinam, tum ea, quæ docent, quomodo Deus dona sua vario modo tribuerit hominibus & aliis creaturis: Unde Rex perinde ac cæteri sapientes viri cognoscere potest, quis sit & qualis esse debeat, si sequi velit munia divinitus sibi præscripta; quomodo autem Rex judicia sua instituere debeat, superius in hoc colloquio innui, cum sermo nobis erat de judicio divino in causa fœdifragi Adami, deque assessoribus, quos Deus sententiæ ferendæ adhibuit: Adduxi quoque exempla temporum subsequentium non pauca, quibus constat,

r) CC. *Un.* hæfa til v. gudlegs. || gudlegs velldis ok máttar.
s) *al.* manna imillim edr annarra skepna.
t) CC. *Un.* skal. u) *iidem* álfu.
x) *iidem* til domsfetu. || domsfætis.

r) passe sig med. || guddømmelige Magt og Kraft.
s) andre Skabninger.
t) skal.
x) satte i Dommer-Sæde med sig.

Sva ſynda ek þer ok maurg dæmi, hverzo Gud ſkipadi dómum ſinúm *y)* vit þá, er ſidar komo, *z)* bædi um Pharao Kong, ok alla þá adra, er ſidar komo, ok nefndir varo i þeſſari rædo; ok er þat víſt hveriom Kóngi hugleidanda *a)* til athuga, er þar má finnazt i þeim dæmum. Þat þarf hann ok vandliga at hugleida ok ſkilia, hvar *b)* hans refſing þarf vit, ok ſtrídleiki i dómum, edur hvar *c)* domi ſkal vægia; fyrir þvi at eigi eigu i allom ſtadom *d)* dómar jafnſtrídir at vera. Enn i allom ſtadom ok dómum ſkal þó *e)* giæta rettlætis ok jafngirndar endi-

Ligeledes viſede jeg dig og mange Exempler, hvorledes Gud y) indrettede ſine Domme, mod dem, der kom efter, baade i Henſigt til Kong Pharao, og alle de andre, der vare efter hans Tid, og bleve nævnte i denne Tale; og bør viſſelig det, der kan findes i de Exempler, overveies af hver Konge a) til Eftertanke. Det behøver han og nøiagtigen at betænke og forſtaae, hvor b) hans Straf og Strænghed i Domme behøves, eller hvor c) en Dom ſkal formildes; fordi d) Domme bør ikke i alle Tilfælde være lige ſtrænge. Men i alle Tilfælde og Domme ſkal dog e) træffes Retfærdigheds og Billigheds

conſtat, quibus ſuffulta fuerint rationibus decreta divina de Pharaone & aliis a me recenſitis lata. Regulas vero æqvi & juſti ex allatis exemplis derivandas probe ſecum expendat Rex oportet, ſimulqve perſpectum habeat, quibus in judiciis legum ſecutus rigorem juſtis poenis nihil detrahere, quibusqve in cauſis lenitatem & clementiam ſeqvi debet, nam omnes cauſæ non debent eadem ſeveritate tractari; in nullis tamen judiciis limites

y) CC. *Un.* fyrir þá er ſ. kiæmi.
z) *iidem* hvarttveggia.
a) *iidem* med ath. || at huga leidande. || athyggianda.
b) *iidem* hans refſing (refſingar) þ. v. ok ſtrídleik. || hann þarf refſingar vid oc ſtrídleic.
c) *iidem* domum.
d) *iidem* jafnſtridir domar.
e) *iidem* rettlæti vera oc jamgirndar ænndimærki.

y) ſtilede ſ. D. for dem, der kunde komme ſiden efter.
a) med Agtſomhed.
b) han behøver Straf og Strænghed.
c) Domme ſkulle.
d) der bør ikke være lige ſtrænge Domme.
e) der dog være Retfærdigheds og Billigheds Grændſer (Regel).

endimerkia, ok má vel ſegia til þeſſ ein dæmi, ef vill.

Enn ſá var einn Kongur, er mer ſynizt hellzt *f*) frá at ſegia i þeſſari ræ-do, til dæma, hann var madur ágiætur ok ríkur, ok vellærdur til alls mannvits, ok ſiálfur rettlátur i allom dómum; ok kom á hveriom degi mikill fiaulldi þeirra *g*) mála fyrir hann, er hann *h*) þurfti at dæma um *i*) annarra manna naudſyniar, ok ſat hann hvern dag lánga *k*) ſtund i dómſæti ſíno, til þeſs at dæma mál man-na, ok þeir ſpekingar met hanom; er hann fann at vitraſtir varo ok beſt viliadir til ſlíkra naudſynia. Enn þá er Kongur ſat á þeſſari ſtefno, ok þeir ſpekingar, er hann hafdi til þeſs nefnda met ſer, þá varo vapnadir riddarar fyrir utan huſit, at

heds Ligevægt, og derpaa kan man vel ſige eet Exempel, om man vil.

Der var een Konge, ſom mig ſynes be-qvemmeſt at fortælle om, til Exempel, i den-ne Tale, han var en ypperlig og mægtig Mand, og vel oplyſt i al Lærdom, og ſelv retfærdig i alle Domme; og der kom hver Dag en ſtor Mængde af de g) Sager for ham, h) hvori han i) behøvede at paadøm-me andre Menneſkers Fornødenheder, ſaa at han hver Dag ſad en lang Tid paa ſin Domſtoel, for at dømme i Folkes Sager, og de Viiſe med ham, ſom han fandt at væ-re de forſtandigſte og redeligſte til ſlige For-nødenheder. Men da Kongen ſad i denne Forſamling, og de Viiſe, ſom han havde udmældt dertil med ſig, da ſtode bevæbnede Ryttere uden for Huuſet, for at paſſe paa, at

tes æqvitatis aut juſtitiæ tranſiliendi. Unum exemplum adſerre libet, ſi placet.

Erat Rex quidam, (talis quidem qui dignus eſt exempli loco in hoc colloqvio ut adferatur) non minus celebris qvam potens, artibus humanioribus imbutus & in judiciis ferendis æqviſſimus. Deferebatur ad eum ingens cauſarum inter ſubditos deci-dendarum numerus, adeoqve in tribunali ſuo diu admodum quotidie ſedebat, ut lites dirimeret, unacum viris ſapientiſſimis, benigniſſimis & plurimum idoneis, qvos ad tanta negotia peragenda ſibi delegeret. Qvoties Rex & aſcititii illi judices in loco judicii ad-erant,

f) CC. *Un.* af.
g) *iidem* manna. *h*) *iidem* þyrfti.
i) *iidem* naudſyniar þeirra. *k*) *iidem* ríd.

g) Mænd.
h) [illegible] behøve.
i) [illegible] Fornødenheder han behøvede.

at giæta, at Kongurinn sæti þar i fullum fridi. Þessi Kongur átti miauk marga syni; enn þó var hanom einn kiærastur af þeim aullom, þviat sá elskadi *l*) hann mest, ok gyrntizt at vera optarst nærst fædur sínum, ok *m*) var optligazt allra sona Kongsins i dómsetu met hanom. Þat var náttura þessa Kongs at vera seinn i atkvædum um dóma sína; ok ræddo þeir menn *n*) þat met ser, er skiótlyndir varo i gedi sino, at Kongur mundi skiótara lysa domum sínum, edur leysa mál manna, ef hann væri *o*) allvitur. Þessari rædo samþycktizt sun hans, ok margir adrir af hans spekingum, ok sva gerdizt þetta mál fiaul rædt

at Kongen kunde sidde der i fuldkommen Sikkerhed. Denne Konge havde meget mange Sønner; men dog var een ham kiærest af dem alle; thi denne l) elskede sin Fader meest, og fandt Fornøielse i at være som ofteſt nær hos ham, m) var ogsaa oftest af alle Kongens Sønner i Retten med ham. Det var denne Konges Maade, at være langsom i Udslaget af sine Domme; saa at de Folk, som vare hastige til Sinds, n) sagde det imellem sig, at Kongen vist nok vilde hurtiger afsige sine Domme, og afgiøre Folkes Trætter, dersom han var fuldkommelig viis. Denne Tale bifaldt hans Søn, og mange andre af hans viise Mænd, og

erant, armati equites dicasterium tutabantur, ut Rex justa securitate frueretur. Huic Regi erant multi admodum filii, eorum tamen unus charissimus, qui patri suo quam sæpissime aderat, & omnium Regis filiorum sæpissime locum, ubi judicia ferebantur, patri suo adhærens frequentabat. Fuit ea Regis indoles, ut in sententiis ferendis tardior esset, id quod occasionem dedit nonnullis, qui præcipites animo erant, putandi, Regem sententias citius dicturum, negotiaque expediturum, si eruditione minime vulgari instructus esset. In hanc opinionem non filius tantum sed & multi alii e sapientum numero venerunt,

l) CC. *Un.* Þat hællzt (miök) at væra (sem) optazt nær.

m) *iidem* hann var oc opt á domsætum med Konginum.

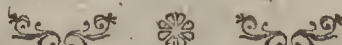
n) CC. *Un.* um þat sin imilli. || þat millum sin.

o) *iidem* allvitre.

l) fandt helst (stor) Behag i at være (som) oftest nær.

m) han var og ofte i Dommer-Sæde med Kongen.

n) talede om det. || talede det.

rædt i þeirra munni, at Kongur fialfur p) vard áſkynia þeſſarar rædo.

Þá gerdizt ſua til eitthvert ſinn, at Kongur var í þyrmſlum eptir blodlát ſitt, ok kom þá mikill fiaulldi á þeirri ſtundo þeirra manna, er q) mál ſitt villdo kiæra fyrir Kóngi. Þá kalladi Kongur r) til ſin ſon ſinn, þann er vanur var at ſitia i domum met hanom, ok mællti vit hann: "Kalla þu ſpekinga mína, þá er vanir ero at ſitia s) i dómum met mer, ok gángit i dómhus mitt, ok ſetzt þu i ſæti mitt i dag, ok leyſit mál manna ſva margra t) ſem fleſtra u) geti þer leyſt." Þat var gert ſem Kongur baud. Enn er þau mál varo x) framborin

og blev denne Sag ſaa giængs i deres Mund, at Kongen ſelv p) fik Nys om denne Tale.

Da hændte det ſig eengang, at Kongen var upaſſelig efter et Blodleb, og kom da paa den Tid en ſtor Mængde af de Folk, der vilde q) føre deres Sager for Kongen. Da kaldede Kongen r) til ſig den af ſine Sønner, ſom var vant at ſidde i Rette med ham, og ſagde til ham: "Kald mine Viiſe, ſom pleie at ſidde Ret med mig, og gaaer i mit Domhuus, og ſæt du dig i mit Sæde i Dag, og afgiører ſaa Folkes Sager, og det ſaa t) manges, ſom u) I allermeeſt kunne tage over." Det blev giort ſom Kongen befalede. Da nu de Sager vare x) fremførte

venerunt, eandemque ſuam opinionem uſque adeo multis ſermocinationibus terebant, ut ad ipſum tandem Regem perveniret.

Rex autem forte fortuna ob emiſſum ſanguinem infirmus, compluribus eodem tempore, ut cauſas ſuas Regi judicandas deferrent, confluentibus, filium, juſtitiæ frequentare ſolitum, accivit, juſſitque, ut ſapientes illos viros, qvi judicia frequentare conſueverant, convocaret, præſidis etiam officio fungens, unacum aſſeſſoribus plurimorum pro virili lites in ſolito dicaſterio dirimeret. Regis mandato obſeqvebantur tum filius, tum judices

p) *CC. Un.* fretti af.
q) *iidem* mal ſin villdo bæra fyrir Kong.
r) *iidem* ſon ſinn á mál vid ſec, þann ſem.
s) *iidem* a.
t) *iidem* ſem þer fáit flæſtra löyſt í dagh.
u) *iidem* getur þu.
x) *iidem* framtalat. || framtölld.

p) fik Efterretning om.
q) foreſtille (fremføre, frembære.
r) i Tale med ſig.
t) manges, ſom I allermeeſt kunne opløſe (ordeele)
i Dag
u) du kandſt.
x) udførte.

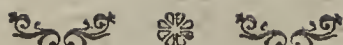
borin fyrir þeim, þá syndizt þeim sua, sem þeir mundu skiótliga sá leyst þau aull. Enn þá er Kongs son var buinn fram at segia lausnir þeirra y) manna mála, er þá varo uppborin fyrir hann, þá synduzt hanom þar framgánga þrír ungir menn, frídir at ásyn, ok þó ógorligir; tveir settuzt nidur fyrir fætur hanom, á sína haund hver; annarr þeirra hafdi met at fara maurg bref, ok var á þeim brefum skrád aull mál, þau er z) sætt skylldo vera á þeim degi, ok þó ein sauk á hverio brefi. Enn annarr þeirra hafdi skálir met at fara; þær synduzt hanom sua a) vægar, at ef b) hár litit væri lagt i, þá mundu þær eptir láta. Sá hellt upp skálunum, er þær hafdi; enn sá er bref- in

førte for dem, da syndes dem, som at de kunde i en Hast faae oplest dem alle. Men da Kongens Søn var færdig at afsige Dom-Slutningerne i de y) Folkes Sager, som da vare frembragte for ham, syndes ham at der traadde frem 3 unge Mænd, smukke af Anseelse, og dog forfærdelige; de 2 satte dem ned for hans Fødder, hver paa sin Side; den eene af dem havde mange Brevskaber at fare med, og vare i de Brevskaber beskrevne alle de Sager, som skulde have været z) forligte den Dag, og det een Sag i hvert Document. Men den anden af dem havde Vægtskaaler at fare med; de syndes ham saa a) fiine, at b) de vilde give efter, om end ikkun et lidet Haar blev lagt deri. Den, som havde Vægtskaalerne, holdt dem da

judices assessores. Cæterum ubi lites proferebantur existimabant judices cito easdem dimiri posse; & filius Regis ubi ad sententias ferendas paratus erat, tres illico juvenes conspexit, forma quidem conspicuos sed terribiles, quorum duo ex utroque latere juxta pedes ejus residebant: Alter multos secum adferebat codicillos, in quos omnes lites eodem die decidendæ relatæ erant, ita quidem, ut quælibet seorsim lis uni tantum codicillo inscripta esset; alter vero lances adferebat, quæ præsidi ad minimum adeo ad pondus mobiles apparebant, ut vel immisso pilo cederent. Qui lances adferebat, easdem manibus suspendit,

y) CC. *Un.* mála, sæm þar varo fram.
z) *iidem* sett.
a) *iidem* vægiar, lettvegár. 1 *ch.* jafnvægar.
b) *iidem* eitt litit hár væri þar lagt (latit i) í, at þo mundu þær at láta.

y) Sager, som der vare blevne.
z) afgiorte.
a) boielige, bevægelige, letveiende, ligevægtige.
b) om kun et lidet Haar blev lagt (kommet) deri, de endog da skulde hælde derefter.

in hafdi, þá lagdi hann i adra skal þau bref, er varo af hendi sakar-ábera, enn i adra skál þau bref, sem varo af hendi þess, er svara skylldi, ok syndizt hanom sem skálirnar mætti alldrei jafnvægar c) vera. d) Þvi nærzt syndizt hanom sem þau bref kiæmi fram, e) sem urlausnir varo áritadar ok ákvednir domar, eptir þvi sem hann ætladi upp at segia, ok allir spekingar f) laugdu rád til; ok þá er þau bref varo laugd i skálirnar, þá g) máttо þær alldrei jafnvægar verda, þá helldur enn ádur. Enn þá er Kongs son sá þessa luti, þá hugdi hann at, hvat sá hinn þridi ungi madur h) gördi, ok sá hann at hann stód þar nærri hanom met

da op, men den, som havde Brevskaberne, lagde da i den eene Skaal de Brevskaber, der vare paa Sagsøgerens Side, men i den anden Skaal de Brevskaber, der vare paa dens Side, som skulde svare, og syndes ham, som Skaalerne kunde aldrig c) være lige. Dernæst d) syndes ham, som de Brevskaber kom frem, e) paa hvilke Afsigterne og de forfattede Domme vare skrevne, efter det som han agtede at afsige dem, og alle de Viise f) gave Stemme til; og da disse Brevskaber bleve lagte i Skaalerne, da g) kunde de aldrig blive lige, da, meer end før. Men da Kongens Søn saae disse Ting, saae han og efter, hvad den tredie unge Person h) giorde, og saae da, at han stod der nær

pendit, qui autem codicillos attulit, eos lancibus ita quidem imposuit, ut qui accusatoris argumenta contineret huic, illi vero qui rei conplecteretur apologiam, injiceret, & videbantur lances nunqvam ad æqvilibrium pervenire. Mox videbantur præsidi schedulæ adferri, quibus inscriptæ essent sententiæ, mox proclamandæ, quibus suum calculum sapientes illi addiderant, lancibusque immitti, quæ non magis æqvæ nunc quam ante fiebant. Hæc vero cum filius Regis cerneret, & quid tertius ille juvenis ageret sciscitari vellet, vidit eundem e proximo stringentem gladium & ferire paratum. Gladius, qvem

c) CC. *Un.* verda.
d) *iidem* þá.
e) *iidem* er a var (varo) ritadar orlausnir.
f) *iidem* legdi. || höfdo lagt.
g) *iidem* (varo) urdu þær alldri jafnar.
h) *iidem* hafdiz at. || hefzt at.

c) blive.
d) da ɔ: videre.
e) hvorpaa vare skrevne.
f) vilde give. || havde givet.
g) (vare) bleve de aldrig lige.
h) tog sig for. || tager sig for.

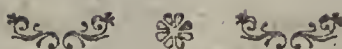
met *i*) brugdno sverdi, ok buinn vit at hauggva; þat sverd var snarpeggiat, ok sua ógurligt, at hanom *k*) þokti elldur brenna ur bádum eggium. Þat sá hann víst, ef hann lyki upp dómum fyrr enn skálirnar væri jafnvægar, at sverd *l*) þessa unga manns kæmi þegar á háls hanom. Þá vard hanum litit nidur *m*) undir fætur ser, ok sá hann þar opnada jaurdina nidur i gegnum. Hann sá þar helvíti brennanda undir met gapanda munni, *n*) sua sem væntandi at hann mundi þar koma. Enn *o*) þegar Kongs son sá alla þessa luti, þá dvaldizt ræda hans, ok upplokning dómanna; *p*) enn þá er spekingar hans vaukto til þessa máls, at domarnir

nær hos ham med et draget Sværd, og som færdig til at hugge; det Sværd var skarpt, og saa forfærdeligt, at ham syndes k) en Ild brænde udaf begge dets Egge. Ja han saae skinbarlig, at dersom han affagde Dommene førend Skaalerne bleve lige, at l) denne unge Persons Sværd vilde da strax falde paa hans Hals. I det samme kastede han Øinene ned, m) under sine Fødder, og saae der Jorden aabnet ned igiennem. Han saae Helvede brændende derunder med gabende Strube, n) ligesom ventende at han skulde komme der. Men o) saasnart Kongens Søn saae alle disse Ting, da standsedes hans Tale og Dommenes Affigelse; p) og da hans Viise giorde Erindring om denne Sag,

qvem strinxit, acutissimus erat & tam terribilis, ut ex utraqve acie ignis scintillare videretur: Et persvasum habuit filius Regis, juvenis istius gladium, si latas sententias promulgaret, antequam lances in æqvilibrio subsisterent, cervici suæ immittendum esse. Mox defixis in terram oculis magnum terræ hiatum infra pedes suos flagrantemqve infernum diducto velut rictu illum exspectantem conspexit. His visis conticuit aliquantisper, & sententiarum promulgatio differebatur: Cum vero judices eum admonerent, ut sententias

i) CC. *Un.* drægno sv. oc buinn til.
k) *iidem* syndizt sæm ælldr brynni.
l) *iidem* hins. *m*) *iidem* fyrir.
n) *iidem* ok vænti hans þar. 2 *cb.* svasem vitandi. 1 *cb.* vitnandi.
o) *iidem* þá er.
p) *iidem* spækingar vacdu til, at domar.

k) som der brændte en Ild.
l) den.
m) for.
n) og ventede ham der. || ligesom vidende. || bevidnende for ham.
o) da.
p) de Viise erindrede om, at Dommene.

arnir q) skylldo vera uppsagdir, r) kalladi hann þá til sín; enn hver sá er til hans kom, þá sá hann þessa luti alla, sem nu haufom ver frásagt, ok treystizt eingi þeirra sidan upp at segia domana, þviat skálir hins unga manns urdo alldrei jafnvægar, ok vard engom málom lokit á þeim degi; s) ok undradi eingi þeirra sidan, þó Kongur væri seinn i uppsaugu domanna.

Enn ero annur þvilik dæmi, eftir þvi sem ek sagda þer fyrr i óckarri rædo, þá er ver ræddum um þann stad, er Them t) er kalladur, á Irlandi, ok má ek enn nockora minning gera þeirrar samu rædo, ef synizt. Enn u) þeim stad er

Sag, at Dommene skulde q) blive afsagte, r) kaldede han dem til sig; men hver den, som kom til ham, saae alle disse Ting, som vi nu have berettet om, saa at ingen af dem understod sig siden at afsige Dommene, thi den unge Persons Skaaler bleve aldrig lige, og bleve altsaa ingen Sager afgiorte den Dag; s) og siden fandt inger af dem underligt, skiønt Kongen var langsom i Dommenes Afsigelse.

Endnu er der et andet deslige Exempel, efter det som jeg sagde dig før i vor Tale, da vi talede om den Stad, som t) kaldes Them i Irland, og kan jeg endnu giøre nogen Erindring om den samme Tale, om det behager. Men u) den Stad var saaledes

tias pridem latas promulgaret, eosdem accersivit, & ubi ad eum pervenerunt, statim quæ narravimus cernebant, nec audebat quisqvam eorum quæ decreta erant proclamare, nam lances nunqvam æqvales apparebant, nec ulla prolatarum eodem die finita litium, nec postea mirabantur judices qvamvis aliqvantulum in judiciis ferendis tardior Rex esset.

Aliud ab hoc non multopere diversum habemus exemplum, quod superius tetigimus tantum, cum loqvebamur de urbe Hiberniæ, quæ Themes dicitur, de qua plura hoc loco

q) CC. *Un.* væri. r) *iidem* hann kalladi þá.
s) *iidem* enn sidan undrade ængi madr, at Kongr var.
t) *iidem opt.* Thémere var kall. (heiter) *chartæ* Themnæ & Themes.
u) CC. *Un.* þat var havudstadr á Irlandi, ok þar var havudsæti Kongs.

q) afsiges.
r) ; han kaldede dem.
s) men siden undredes intet Menneske over, at Kongen var.
t) blev kaldet (hedder) Themere.
u) det var en Hoved-Stad i Irland, og der var den Konges Hoved-Sæde.

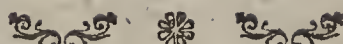
er sua farit, sem þá gat ek, at hann var haufud-stadur á Irlandi, ok þar var Kóngs haufud-sæti, þess er þar red, ok eigi visso menn fegra stad á jaurdo. Enn þóat lands-folkit væri allt heidit, ok hefdi eigi rettann x) átrunat til Guds i þann tima, þá var þat folk sua styrkt i átrunadi sínom, at þat trudi, at rettdæmi y) mætti alldrei hallazt af hendi þess Kongs, er sat i Themes; Fyrir þvi at eingi domur var sá dæmdur á Irlandi, z) at þeir ætlodo at rettur væri, fyrr enn Kongur af Themes hefdi dæmt. Enn þessi atburdur gerdizt til þess eitthvert sinn, at þat mál var borit fyrir Kong þann, er sat i Themere, at frændur hans ok vinir átto annann veg lut a) at,

des beskaffen, som jeg dengang erindrede, at den var en Hoved-Stad i Irland, og der var den Konges Hoved-Sæde, som regierede der, ja man vidste ikke en deiligere Stad paa Jorden. Men omendskiønt Indbyggerne vare alle hedenske, og havde ikke i den Tid den rette Troe om Gud, da var dog det Folk saa fast i sin Troe, at de troede, at Retfærdighed i at dømme y) maatte aldrig kunne vakle i den Konges Haand, der sad i Themes; Fordi der blev ingen Dom dømt i Irland, som de z) kunde troe at være retfærdig, ferend Kongen af Themes havde dømt. Men denne Tildragelse hændtes engang, at saadan en Sag blev fremdragt for den Konge, der sad i Themere, a) at hans Slægtninger og Venner havde Deel deri

loco differere, si libet, licet. Hæc autem urbs, ut superius innui, metropolis erat Hiberniæ, Regiaque sedes, nec amoenior in terra locus innotuit. Quamvis porro incolæ regni a Christianorum sacris & vera in Deum fide remoti essent eo tempore, eorum tamen svadebat religio, quod justitiæ nunqvam non satisfaceret Rex in urbe Themes existens, unde nulla sententia lata fuit in Hibernia, quæ non suspecta esset, donec a Rege Themes rata haberetur. Aliqvando autem forte fortuna evenit, ut ubi causa qvædam ad Regem deferebatur disceptanda, quæ ex una parte Regis amicos & cognatos, ex altera

x) *al.* trunad. y) CC. Un. mundi.
z) *iidem* er þeir ætlade at fyrr væri rettr, enn Kongrinn.
a) *iidem* i. || áttu lut at annann veg.

y) skulde, vilde.
z) agtede for at være retf. end.
a) som h. Sl. 2c. havde Part i paa den eene Side.

at, enn annann *b*) veg *c*) þeir menn, er Kongur átti fiandskap vit, ok halladi Kongur þá dómi meir eptir vilia sínum, enn eptir rettindom; ok *d*) bar þá raun á því, at þrim náttum sídar þá sneri um haull Kongs, ok *e*) allum adrum husum, þeim sem hann sat i, ok visso þá grundvellir *f*) upp, enn vígskord nidur i jaurd ok veggir, ok tok þegar borgin at eydazt, ok *g*) var hon alldrei sídan byggd. Nu skal á slíko marka, at Gud lætur til þess *h*) opinbera *i*) verda þessa atburdi fyrir maunnom, at hann vill at mennirnir skili þat, at slíkir lutir ero hvern dag bunir fyrir maunnum andliga

deri paa den eene Side, men b) paa den anden Side c) de Folk, som Kongen bar Had imod, og læmpede Kongen da Dommen meer efter sit Behag, end efter Retten; og det lod sig og kiende, i det at Kongens Sal, og alle de andre Huuse, som han sad i, vendedes om, 3 Nætter efter, saa at Grundvoldene da stode op, men Muurspidserne og Væggene ned i Jorden, og begyndte Staden da strax at blive øde, saa at den aldrig siden g) blev bebygget. Af sligt skal man nu mærke, at Gud derfor lader h) dette Slags Tildragelser i) blive aabenbare for Menneskene, at han vil at Menneskene skulle indsee det, at slige Ting ere hver Dag bereedte

altera vero inimicos ejus concernebat, Rex a justi & æqui tramite deflectens affectibus suis potius quam justitiæ faceret satis: Tribus autem interjectis diebus aula & aliæ domus regiæ adeo subversæ sunt, ut fundamenta murorum sursum; pinnaculorum vero interstitia deorsus vergerent, unde vastata incolis urbs nunqvam ex illo tempore habitata fuit. Hinc liqvet Deum tales insolitos casus innotescere hominibus velle, ut sciant idgenus plures imminere tum corporibus, tum animabus eorum, qui judiciis exercendis ad moti

b) CC. *Un.* hlut þeir menn.
c) *iidem* atto þeir mál, er Kongr hafdi f. v.
d) 3 *ch.* var þa rîsk.
e) CC. *Un.* öll annorr hus þau sem.
f) *iidem* uppá, enn vigsk. oc vægg. i jörd nidr. *g*) *iidem* vard.
h) *iidem* slika hluti oc atburdi.
i) *iidem* opinber verda slík atkvæde.

b) den anden Part de Folk.
c) eiede de Sagen, som Kongen havde Fiendskab imod.
g) er bleven.
h) slige Ting og Tildragelser.
i) saadanne betydelige Ting, Mærkværdigheder.

liga ok *k*) ufynilega, þeim er eigi vilia giæta rettinda eda *l*) fannra dóma, ef þeir fetiazt *m*) til at dæma um mál manna.

n) Rettiliga ero þeffi dæmi þeim maunnom fkipot, er *o*) annatveggia ero fegiarnir, eda *p*) kappsfullir, eda brádir.

q) Víft fkalltu vita þat, at hvervetna þar fem rettindi verda vit verdi felld, eda mer ofurkappi nidurfelld, þá *r*) verdúr þat alldrei hefndalauft af Gudi, annathvart andliga edur líkamliga, ok er þar enn ein dæmi til at fyna, ef vill. Einn ágiætur borgarmadur i Athenis, *s*) Stephanus

reedte aandeligen og k) ufynligen, for de Mennesker, der ikke ville bevare Retfærdighed eller t) sande Domme, om de blive satte m) til at dømme i Folkes Sager.

Disse Exempler n) passe sig ret vel for de Folk, som enten ere gierrige, eller stridige, eller p) hidsige.

Det maae du q) visselig vide, at hvorsomhelst Retfærdighed bliver solgt for Penge, eller undertrykt med Voldsomhed, da r) gaaer det aldrig af uden Straf af Gud, enten aandeligen eller legemligen, og kan man derpaa vise eet Exempel, om man vil. En ypperlig Borger i Athenen s) ved Navn Ste-

moti æqvitatis & justorum judiciorum nullam habent rationem.

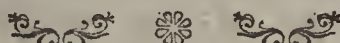
Hæc exempla recte iis inculcanda qui vel avari sunt, vel præcipites, vel impetuosæ æmulationis.

Ubi jura pretio veneunt aut vi vel contentione deprimuntur, certum est vindictam divinam, sive spiritualis sive corporalis sit, sequi, cujus rei singulare exemplum, si placet, habebis. Egregius quidam civis Athenis erat, Stephani nomine insignitus, qui lites

Nn Nn

k) CC. *Un.* fyniliga *al.* likamliga.
l) *iidem* fannenda *al.* rettra doma.
m) *iidem* yfir mál manna.
n) *iidem* rettlig — þeim m.
o) *iidem* annathvart.
p) *iidem* kappfamer, eda bædi.
q) *iidem* þat fkallt þu til vifs vita.
r) *iidem* er þat alldri hæfndarlauft eda ræffingar.
s) *iidem* fa er Stephanus var kalladr.

k) synligen. || legemligen.
l) Sandhed. || rette Domme.
m) beskikkede over Folkes Sager.
n) komme (falde) ret til Pas.
p) begge Deele.
q) vide som en Sandhed.
r) er (bliver) det aldrig uden Hævn eller Straf.
s) som blev kaldet Stephanus.

phanus at nafni, hann var dómari yfir allom þeim málom, er innan borgar gerduzt til; ecki var hann oc ránglátur madur kalladur. Enn fvá gerdizt til einn tíma, at Stephanus lett líf sitt, ok komo i mót hanom tvennir flockar *t*) af Englum, adrir þeir er hans *u*) mál villdo flytia ok hiálpa vit Gud, enn adrir þeir er hanom gafo margar fakar ok ftórar, ok villdo leida hann (med fer) til dauda. Enn met þvi at þræta gerdizt *x*) milli þeirra, ok hverigir villdo afláta, þá mællti einn Engillinn, at leida *y*) fkylldi Stephanum fyrir kne dómaranum, ok fkylldi domur þat mál fkilia þeirra ámilli. Enn þá er þeir komo til dómfins, þá æpto fakaráberar hátt, ok kvádozt hafa mikla fauk á *z*) hendur Stephano, faugdo

Stephanus, han var Dommer over alle de Sager, fom forefaldt inden Byen; han havde og ei Navn for en uretfærdig Mand. Men det hændtes eengang faa, at Stephanus lod fit Liv, og kom da imod ham to Flokke t) af Engle, nogle, fom vilde u) befordre og underftøtte hans Sag hos Gud, men andre, fom gave ham mange og ftore Sager, og vilde føre ham (med fig) til Døden. Men efterdi der opkom Ueenighed imellem dem, og ingen af Parterne vilde give efter, da fagde een af Englene, at y) man fkulde føre Stephanum for Dommeren, og at en Dom fkulde adfkille den Sag imellem dem. Men da de kom for Retten, da raabde Sagføgerne høit, og fagde dem at have z) en ftor Sag mod Stephanum, iſær fagde de, at han havde taget en Grund fra den

lites in urbe fubortas ita diremit; ut injuftitiæ non poftularetur. Verum ubi naturæ debitum folvit, occurrebant illi duo angelorum agmina, quorum una pars caufam illius coram Deo perorare volebat, altera vero gravibus accufatum criminibus morti deftinarat: Facta autem contentione, cum neutra pars cedere vellet, dixit angelus quidam, ad genua judicis perducendum Stephanum litemqve judicio dirimendam: Et cum utraqve pars judici fe fifteret, accufatores magnis clamoribus actionem intendebant Stephano, dicentes; fundum

t) CC. *Un.* ængla.
u) *iidem* mali villdo vidhialpa.
x) *iidem* millim, medal.
y) *iidem* þeir fkylldu leida.
z) *iidem* hendi.

t) Engle.
u) hielpe paa hans Sag.
y) de fkulde trække St. for Retten.
z) Stephano en ftor Sag paa Haanden.

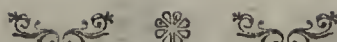
do sua, at hann hefdi tekit jaurd frá kyrkio hins helga Laurentii, met rangum dómi. Enn domarinn svaradi þvi, at Laurentius skylldi ráda *a*) atkvædi um þetta mál, at hann var ræntur. Enn á þeirri stundo, er Laurentius geck til at heyra, hverzo þat *b*) hafdi farit, þá mællti einn Eingill vit Stephanum: "hvi kallar þu eigi á hinn helga Justinum prest, er þu sæmdir sua miök, at þu letzt setia hans Capello nær haull þinni, ok hefir þu *c*) mikit þionat hanom i margum lutum, ok væri hanom þat vel gerandi, at hiálpa nockot at þíno máli i þessari naudsyn?" Enn hinn helgi Justinus kom þar þegar i þann tíma, er þetta mál var framflutt fyrir hinn helga Laurentium, ok at framborinni sauk, þá spurdi hinn helgi Lauren-

den hellige Laurentii Kirke, ved en uretfærdig Dom. Men Dommeren svarede derpaa, at Laurentius skulde raade for Udslaget a) i denne Sag, at han var bleven røvet. Men paa den samme Tid, som Laurentius traadde til for at forhøre, hvorledes b) det var gaaet, da sagde een af Englene til Stephanum: "hvorfor kalder du ikke paa den hellige Præst Justinum, som du ærede saa meget, at du lod sette hans Capel nær ved din Sal, og som du haver meget tient i mange Ting, hvorfor han nu vel kunde giøre det, at hielpe noget paa din Sag i denne Vanskelighed?" Den hellige Justinus kom der og strax, paa den Tid, da denne Sag blev fremført for den hellige Laurentium, og da Sagen var fremført, spurgde den hellige Laurentius: hvi Stephanus havde berøvet ham, og dømt

fundum qvendam sententia, injuste lata, templo beati Laurentii illum eripuisse: Cum autem judex causam dijudicandam Laurentio, utpote injuria affecto, concederet, Laurentiusqve eadem hora ad causam dignoscendam adesset, angelus qvidam ad Stephanum: "curni, inqvit, accersis Justinum Sacerdotem, cui profecto integrum esset in tanto periculo tuæ causæ patrocinari, cum Sacellum ejus, honoris gratia, palatio tuo propius exstrui curaveris, variisqve officiis eum demerueris?" Aderat illico Justinos cum causa deferretur ad St. Laurentium, perorata causa, interrogantem, qvamobrem Stephanus sese

a) CC. *Un.* atkvædum um, er hann.
b) *iidem* mál var farit.
c) *iidem* miök.

a) om det.
b) den Sag var beskaffen.

renntius: hvi Stephanus rænti hann, ok *d*) dæmdi jaurd undan kyrkio hans? Stephanus svaradi þvi: at hann dæmdi eigi þann dom rángann at vilia sínum, helldur hugdi hann at þat væri rettur dómr. Þá tók Laurentius i sído Stephano, ok *e*) klypti *f*) afarfast. Þá bad Justinus *g*) Laurentium at hann skylldi miskuna máli hans, hverttveggia fyrir sakar bænar hans, ok sua fyrir *h*) sakar þess, at Stephanus vissi eigi, at hann hafdi rángann dóm dæmdann. Enn þat ætladi Stephanus, medan hinn helgi Laurentius hellt i sído hanom, þóat hann þyldi *i*) einhveria pínsl jafnlánga i helvíti, at hanom mundi eigi sárari kvaul þat vera, enn hanum var klyping Laurencii. Enn

d) dømt den Grund fra hans Kirke? Stephanus svarede: at han ikke havde dømt den Dom urettelig med sin Villie, men han meende, at det var en ret Dom. Da tog Laurentius fat i Siden paa Stephano e), og kneeb f) overmaade fast. Da bad Justinus g) Laurentium, at han skulde forbarme sig over hans Sag, baade for hans Forbøns Skyld, saa og for h) dets Skyld, at Stephanus vidste ikke, at han havde dømt en urigtig Dom. Men det tænkte Stephanus, saa længe den hellige Laurentius holdt i Siden paa ham, at om han end i) udstod nogen lige lang Pinsel i Helvede, det da ei vilde have været ham en smærteligere Pine, end Laurentii Kneeb var for ham. Men saa-

sese spoliasset prædium templo suo lata sententia adimendo? Moxqve Laurentius Stephani latus magna vi contorqvebat; Justinus autem rogabat Laurentium, ut in Stephanum mitior esset propter suam intercessionem, & quod Stephanus ignorasset injustam sententiam sese protulisse. Putabat autem Stephanus, dum Laurentius latus ejus premebat, graviora ad æqve longum tempus in inferno tormenta se non experturum. Cum

d) CC. *Un.* dregi.
e) CC. *Un.* & *al.* kippti *male.*
f) *al.* ofur fast.
g) *iidem* fyrir hanum, oc bad L. miskuna mál hans. *h*) *iidem* þær sacar.
i) *iidem* skylldi jafnlanga pisl hafa þolat. || þöldi ærna pinsl jamlanga ríd i helv. || jaml. r. i helv. einhveria písl.

d) draget.
e) klemde. || rykkede — til.
f) overhaands stærkt.
g) for ham, og bad L. forbarme sig.
h) af de Aarsager.
i) skulde have udstaaet en. || udstod en stor Piine lige lang Tid i Helvede. || udstod i lige lang Tid nogen Piine i Helvede.

Enn þegar er Justinus hafdi bedit fyrir Stephano, þá let Laurentius laust, ok fyrirgaf hanom *k*) alla þessa sauk.

Enn þá er sakaráberar heyrdo þat, at þeir varo fallnir at *l*) þeirri sauk, þá æpto þeir miklo hærra *m*), ok kváduzt hafa miklo meiri sauk á *n*) hendur Stephano. Þeir saugdo sua: at einn Romverskur madr, er Tarqvinius het, var kominn til Athenis, ok met því at hann var *o*) utlendur ok frændlaus þar kominn, þá þottizt hann þurfa *p*) hiálpar Stephani um alla þá luti, er *q*) hann vardadi, met því at hann var dómari ok haufdingi yfir allri borginni, ok þág Stephanus gódann hest af hanom til þess, at hann skylldi hallda *r*) hann til laga ok rettinda. Enn þá

saasnart Justinus havde bedet for Stephano, da slap Laurentius, og eftergav ham k) denne heele Sag.

Men da Sagsøgerne hørde det, at de havde tabt den Sag, da raabde de meget høiere m), og paastode dem at have en endnu større Beskyldning mod Stephanum. Den fortaalde de saaledes: at en Romersk Mand, som hedde Tarqvinius, var kommen til Athenen; og efterdi han var kommen der fremmed og uden Slægt, da syntes han at behøve Stephani p) Hielp i alle de Ting, som vare ham magtpaaliggende, efterdi han var Herre og Dommer over heele Staden, og fik Stephanus en skiøn Hest af ham, for at han skulde holde ham ved Lov og Ret. Dommeren gav den Beskeed her-

Cum autem Justinus intercedebat pro Stephano, Laurentius Stephano misso veniam dabat.

Accusatores autem, cum se causa nunc cecidisse viderent, majoribus insistentes clamoribus dixerunt, se posse Stephanum graviorum criminum accusare, seqventemqve historiam referebant: " Tarqvinius qvidam Romanus Athenas venit, qvi cum peregrinus esset & cognatorum ibidem expers, præsidio sibi visus est indigere Stephani, utpote primatis urbis & judicis, ideoqve Stephano bonum eqvum dedit, ut se abs malevolorum improbitate juris & legum beneficio vindicaret: Ad hanc accusationem judex, cum, inqvit,

k) CC. *Un.* þá. *l*) *iidem* því máli.
m) *unus add.* enn frá megi segia.
n) CC. *Un.* hendi. *o*) *iidem* utlænzkr.
p) *iidem* vid hialp. || hialpa.
q) *iidem* hanum. *r*) *iidem* hanum.

k) al den.
m) end man kan beskrive.
p) Understøttelse, Beskyttelse.

þá kvad dómarinn sua at, ef Stephanus hafdi selt rettindi vit verdi, at hann skylldi fylgia siálfur til glatanar þeim fiárlur. Enn þá er leitat var vit Stephanum, hvert su sauk var saunn edur eigi, þá níkvæddi hann *s*) þessi sauk, ok sagdizt alldrei muna, at hann *t*) hefdi fe tekit i dóm ne giauf. Enn met þvi at Stephanus *u*) níkvæddi saukina, þá var sva bodit, at Tarqvinius skylldi þar koma, ok bera *x*) siálfur mál þat or boga. Enn þá er Tarqvinius kom þar, þá sagdi hann sva: at su söc var eigi sönn á hendi Stephano, þviat hann sagde sva, at Stephanus tók alldrei fe til dóms, sua at hann vissi; enn met þvi at ek var þar kominn utlendur, sagdi Tarqvinius, þá þottumzt ek þurfa þess

herpaa, om Stephanus havde solgt Retten for Penge, at han da skulde selv følge den Vinding til Fordærvelse. Men da der blev udforsket hos Stephanum, om den Beskyldning var sand eller ikke, da nægtede han *s*) den Sag, og sagde, at han aldrig erindrede, at han havde *t*) taget Gods eller Gave for Retten. Efterdi da Stephanus nægtede Sagen, da blev befalet, at Tarqvinius skulde komme der, og selv *x*), ved sit Vidnesbyrd, sætte den Sag udaf al Tvil. Men da Tarqvinius kom der, da sagde han saaledes: at den Sag var ikke sand mod Stephanum, thi han sagde saaledes, at Stephanus aldrig havde taget Penge for Retten, saavidt han vidste; men efterdi jeg var kommen der fremmed, sagde Tarqvinius, da syndes

quit, jura pretio venderet Stephanus, in malam rem cum eodem pretio abeat! Cum autem ipse Stephanus interrogaretur, de facti, ob qvod accusabatur, veritate, causam facti negabat, addens, qvod non meminerit se pecuniam aut dona pro judiciis ferendis accepisse: Verum cum Stephanus facti causam negaret, jubebatur Tarqvinius adesse, & rem, prouti gesta erat exponere; cum autem adesset Tarqvinius, haud, infit, verum hoc crimen, nunqvam enim Stephanus qvantum scio judiciorum ferendorum gratia pecuniam accepit; sed cum peregrinus venissem Athenas, favoris tanti viri videbar indigere,

s) CC. *Un.* þessari.
t) *iidem* hafi f. t. í. domi eda. || mutu i dom tekit. *u*) *iidem* nitti, neytti sökinni.
x) *iidem* & 3 *ch.* or boga *simpliciter.* || or boga um þat mal. || *al.* bera sialfr vitni.

s) denne.
t) taget Gods eller Stikpenge i.
x) hæve al Tvil om den Sag. || bære Vidne.

y) þess manns vinátto, ok gaf ek hanom z) hest minn eptir vilia minum, enn eigi eptir beidzlo hans. Þá er sakaráberar heyrdo þat, at þeir mundo fallnir vera a) at þessari sauk, þá æpto þeir miklo hærra, ok kvádozt hafa myklu meiri sauk á hendi hanom, enn hvarge b) hinna var. Þeir saugdo, at Stephanus hefdi c) tekit þriá menn undan dauda met ofurkappi, mót rettindum, d) er hvartveggia e) hafdi bitit laug, ok rettindi, ok retter domar. Þá f) var Stephanus spurdur at því, ef hann væri sannur at þeirri sauk? þá geck hann i gegn, at hann hafdi mennina frelsta undan dauda, ok kvadzt jafnan þess idrazt hafa,

des jeg at trænge til y) den Mands Venskab, og gav jeg ham min Hest, z) efter min egen Villie, men ikke efter hans Begiæring. Da Sagsøgerne hørde det, at de og vilde tabe denne Post, da raabde de endnu høiere, og paastode dem at have en endnu meget større Sag imod ham, end nogen af b) de andre var. De sagde, at Stephanus havde med Vold, mod Retten, taget fra Døds-Straf tre Mænd, som d) baade e) Love, Retfærdighed og grundede Domme havde erklæret skyldige. Da f) blev Stephanus spurgt om det, om han var skyldig i denne Post? og da tilstod han, at han havde unddraget de Mænd fra Døden, og sagde sig idelig at have fortrudt det, at han

digere, ideoque eqvum meum illi non roganti sponte dederam". Cum jam accusatores prævidèrent hac lite se casuros, majoribus adhuc contendentes clamoribus culpam duabus prioribus graviorem Stephano se posse objicere asserebant, quoniam tres homines capitali supplicio, contra fas & jus, adhibita vi subtraxisset. Mox qværebatur Stephanus, num tanti criminis juste postularetur? Fatebatur reus objectum crimen, dixitqve semet semper ejusdem poenituisse, nimirum qvod capitali supplicio liberaverit homines adhibita vi, legibus

y) CC. Un. vinatto sliks mans.
z) al. at vilia minum h. m.
a) CC. Un á hic & alibi.
b) iidem var þessarra. c) iidem tæcna.
d) iidem er domr hafdi agengit.
e) al. höfdu brotit malc.
f) CC. Un. er Steph. var atspurdr — þa geck h.

y) saadan en.
z) af min egen gode Villie.
b) disse.
d) som der var gaaet Dom over.
e) havde overtraadd.
f) da Stephanus blev tilspurgt — da vedstod han.

fa, at hann g) hafdi þá undan frelsta met ofurkappi moti rettindum. Þá kvad h) domarinn sva at: ef hann frelsti þá undan dauda med ofurkappi mot rettindum, i) er rettinde hafdi dæmt til dauda, at hann skylldi siálfur þola dauda fyrir, nema hann bætti þar sem hann braut. Þá bad Justinus prestur hinn helga Laurentium, at hann skylldi hialpa k) máli hans, met þvi at hann hafdi fyrirgefit hanom þá sauk, er hann hafdi l) á hendur hanom, ok eingi sauk hefdi önnur m) saunn ordit á handum hanum, nema þessi ein, er þá var umrædt. Þá gengu þeir Laurentius ok Justinus prestur skyndiliga n) fyrir Dróttninguna, ok fello til

han g) havde friet dem derfra med Overmagt mod Lov og Ret. Da h) afsagde Dommeren saaledes derom: at om han havde med Overmagt, mod Lov og Ret, frelst i) saadanne Folk fra Døden, som Retfærdighed havde dømt til Døde, da skulde han selv lide Død derfor, medmindre han rettede for sig, hvor han havde forseet sig. Da bad Præsten Justinus den hellige Laurentium, at han skulde hielpe k) hans Sag, efterdi han havde forladt ham den Sag, som han havde l) imod ham, og ingen anden Beskyldning imod ham m) var befunden sand, uden denne eene, som da blev talt om. Da begave Laurentius og Justinus dem hastigen hen til n) Dronningen, og

legibus autem violatis: Ad quæ judex: Si contra legum tenorem eripuisset, quos leges capite damnarunt, ipse morte plectatur oportet, nisi ubi deliquit satisfecerit. Mox Justinus Laurentium oravit ut causæ Stephani patrocinaretur, cum delicti, cujus nuper illum incusavit, veniam dedisset, & nihil, præter ultimum hoc de quo jam disceptabatur, crimen vere fuerit illi objectum. Mox Laurentius & Justinus Reginam accedunt & geniculantes rogabant misericordiam judicis reo apprecari dignaretur, ut judicio mitigato permit-

g) CC. *Un.* frælsti þá mædr oppcappi.
h) *iidem* dómur sva at ordi.
i) *al.* ok rettindin hefdi.
k) CC. *Un.* hialpa vid.
l) *iidem* a hendi. || gefit.
m) *iidem* verit sönn nema su ein.
n) *iidem* til drotningarinnar. || Mariu drottningar.

g) frietog dem med.
h) falt saadan Dom derpaa (tilsagde, tilholdt Dommen).
i) de Mænd — og Retfærdigheden havde dømt dem.
k) hielpe paa.
l) givet.
m) havde været sand.
n) Himmelens Dronning Maria.

til fota henni, ok bádo hana beidazt þeirrar miſkunar, at domi væri ſua midlat, at Stephano væri o) þar lofat at bæta, ſem brotit var; enn þegar p) er hin ſæla Maria bad fyrir Stephanum, þá var þat lofát ſem hun bad. Þvi nærſt vár Stephanus leiddur aptur til Athenis, ok reis upp á þeirri ſtundo, er q) likami hans var til jardar kominn, ok lifdi hann þriá vetur ſidan, ok bætti ſauk þeſsa eptir rádi Biſkups þeſs, er yfir þeirri borg var.

Slík ero dæmi maurg til, ef þeſſ r) væri þaurf, at leida fleyri dæmi i s) þeſsa ræ̊do, ok mátt þu nu þat marka; t) eptir þvi ſem ek gat i fyrra ordi fyrir þer, at all-

og fulde ned for hendes Fødder, og bade hende begiære den Naade, at Dommen maatte blive ſaaledes formildet, at o) det maatte blive Stephano tilladt; at bøde der for ſig, hvor Forgribelſen var ſkeet; men da p) den velſignede Maria bad for Stephanum, da blev det tilladt, ſom hun begiærede. Derpaa blev Stephanus ført til Athenen, og ſtod op paa den Tid, da hans Legeme q) var kommet til Jorden, og levede ſiden 3 Aar, og bødte for denne Sag, efter den Biſkops Raad, ſom var over den Stad.

Der ere mange ſlige Exempler om det r) var fornødent, at indføre fleere i s) denne Tale, og kandſt du nu vel mærke det, t) efter det ſom jeg erindrede for dig i den forrige

permitteretur Stephano crimen, ubi patratum erat, expiare: Ubi vero beata Maria pro Stephano intercedebat, precibus ejus annuebat ſtatim judex. Stephanus ergo Athenas reductus, hora, qva humo mandandus erat, reſurrexit, tresqve deinceps annos vixerat, qvibus peccatum ſuum juxta Epiſcopi urbis monitum expiavit.

Multa inſuper exempla huc facientia adduci poſſent, ſi opus eſſet; ex allatis autem colligere poteris qvanta (ut ſuperius innuebam) ακριβεια ſententiæ ferri debeant; Oo Oo *unde*

o) CC. *Un.* lofat at bæta þat ſem hann hafdi brotit.

p) *iidem* Drottningin bad fyrir Stephano.

q) *iidem* liçamir hans var til graftar ætladr at flytia. || þeir ætlúdu líkam hans at flytia til graftar.

r) *iidem* þætti naudſyn.

s) *iidem* eina.

t) *al.* er ek.

o) Stephano maatte blive tilladt at bøde det han havde forbrudt.

p) Dronningen.

q) var tiltænkt at føres hen for at begraves. || da de havde fore at føre hans Legeme hen til at begraves.

r) kunde ſynes.

s) een Tale.

t) ſom jeg mældede om.

allvandliga verdur dómanna u) at giæta, þeirra sem her verda dæmdir, ok er þvi mikit under, at vel væri athugt x) þeim er yfir setiaz domana, at med rettum atkvædum være y) dæmder, ok sva uppsagdir; fyrir þvi at þu heyrdir, hverzo miök dómarnir varo z) vandadir fyrir syni Kungsins, er ver gátum i hinum fyrrum dæmum; þeim er skálirnar varu upphalldnar fyrir, ok þær urdo alldrei jafnvægar, ok daudi hanum fyrir ætladur, ef hann lyki a) adrum domi upp, enn skalirnar yrdi jamvægar. Svó heyrdir þu ok b) hverzo Gud hefndi Konginum, ok sua stadnum, c) er Themes var kalladr, fyrir d) þvi at Konguriun hafdi hallat

forrige Tale, at der u) bør meget nøie agtes paa de Domme, som her blive dømte, især er det meget magtpaaliggende, for dem x) som sættes til Dommere, at det kan blive vel agtet, at Dommene blive y) affattede med rigtige Bestemmelser, og saaledes afsagde; fordi du hørde, hvor nøiagtigen Dommene bleve z) afveiede, for den Konges Søn, som vi erindrede i de forrige Exempler, for hvilken Vægt-Skaalerne bleve holdne op, da de aldrig bleve lige, og ham var tiltænkt Døden, hvis han a) opsagde anden Dom, end saadan en, hvorved Skaalerne bleve lige. Ligeledes hørde du og b) hvorledes Gud straffede Kongen, og c) den Stad, som blev kaldet Themes, fordi d) Kongen

unde & illis qui judiciis præficiuntur, maximi momenti est, ut sententiæ justa circumspectione conficiantur & promulgentur: Audisti qvippe tum qva solicitudine filio Regis judicia exercenda essent, coram qvo lances suspensæ erant, qvæ ad æqvilibrium nunqvam perveniebant, illique mors parata esset, si sententiam, cui æqvilibrium non responderet, ferret; tum qvales qvantasqve Deus reposcebat poenas a Rege & civitate illa Themes, cum Rex in sententia ferenda iniqvior esset: Nam licet a vero Dei cultu populus alienus esset, meritas

u) CC. *Un.* gett.
x) *iidem* þeir er yfir domana ero fetter.
y) *iidem* domar umdæmder.
z) *iidem* vandværer.
a) *iidem* ördruvís. b) *iidem* at.
c) *iidem* Themere.
d) *iidem* þat er.

u) skal kunne blive m. n. agtet.
x) som ere satte over Dommene.
y) dømte, sluttede. z) afpassede.
a) afsagde anderledes, end at Sk.
b) at. c) Staden Themere.
d) Gud hævnede det paa K. og Staden Th., at Kongen.

hallat rettum domi; þóat fólkit være heidit, ok hefdi eigi *e*) rettann trunad til Guds, þá hefndi hann þó þess, þvíat fólkit trudi þvi, at alldrei mundi rángur dómur koma af Themes. Enn i þessum sídarsto dæmum, er þu heyrdir, hverso Stephanus var krafdur skynsemdar um alla þá dóma, er hann hafdi dæmda, ok *f*) gegndi sauk fyrir þat, er hann þádi giauf af vin sínum; enn þar hlaut hann dauda-dóm fyrir, er hann frelsti menn undan dauda, ok mundo þat margir ætla, at þat væri helldur gott verk enn illt.

Þess vandara *g*) þykir mer þeirra mál, er yfir doma ero *h*) settir, er ek heyri slík dæmi fleyri. Fyrir þvi vil ek bioda ok bidia ydur, at þer *i*) lukit upp

Kongen havde beiet en retfærdig Dom; skiønt Folket var hedenskt, og havde ikke den rette Troe om Gud, da straffede han dog dette, fordi Folket troede det, at der aldrig kunde komme en vrang Dom fra Themes. Men i disse sidste Exempler, da du hørde hvorledes Stephanus blev fordret til Regnskab for alle de Domme, som han havde dømt, og f) maatte lide Tiltale for det, at han modtog en Gave af hans Ven; men han fik Dødsdom for det, at han havde frelst nogle Mænd fra Døden, da dog mange vilde tænke, at det heller var en god end en ond Gierning.

Des vanskeligere g) synes mig deres Omstændigheder, som ere h) satte over Domme, jo fleere slige Exempler jeg hører. Derfor vil jeg anmode og bede Eder, at I i) ville

meritas tamen Deus irrogavit poenas; plebs qvippe credebat iniqvum judicium in dicta urbe latum non iri: Tum denique quod Stephanus juberetur, omnium, quas tulerat, sententiarum rationes reddere, imo, in jus traheretur, qvod ab amico donum acceperit, morteque damnaretur, quod capitali suplicio quosdam liberasset, id quod hodie multi bonæ potius quam pravæ actionis loco habendum esse putabunt.

Eo difficilior videtur mihi res judiciaria & judicum officium, qvo plura idgenus exempla

e) CC. *Un.* atrunad rettann.
f) *iidem* vægdi sök f. þ. at hann þá.
g) *iidem* litt.
h) *iidem* skipader.
i) *iidem* greinit fyr. mer.

f) eftergav noget i en Sag fordi han modtog.
g) forekommer.
h) beskikkede til at være Dommere.
i) forklarer (aabner) for mig. || viiser mig nogen saadan Forskiel.

upp nockorri þeirri grein fyrir mer, *k*) at ek megi ſkilia, hvar er domar eigu ſtríd- ir at vera, eda hvar þeir ſkulo vægilig- ir vera.

l) Vandt er mer þat at ſkyra met á- kvednum ordum. Enn allir domar verda þó jafnan nockorar urlauſnir at hafa, þeir er fyrir þá menn verda bornir, er yfir doma ero ſkipadir. Enn þann lut ætla ek þá hellzt undan *m*) færa ſtórum ſaukum vit Gud, at þeir dæmi eptir þvi ſem þeir kunno rettazt; þviat þat frelſti Stephanum undan þeirri ſauk, at hann hafdi rángt dæmt jörd undan kyrkio ens helgá Laurentii, at hann viſſi eigi, at hann hafdi rángt dæmt, ok vard hann þo eigi met aulló refſingarlaus, enn þó

ville angive noget ſaadant Kiende-Tegn for mig, at k) jeg ſkal kunne forſtaae, hvor Domme bør være ſtrænge, eller hvor de ſkulle være lemfældige.

l) Det er vanſkeligt for mig, at forklare det med beſtemte Ord. Dog maae alle Rettergangs-Sager, ſom blive frembragte for dem, der ere beſkikkede til at være Dommere, faae der et Slags Slutning. Men den Ting tænker jeg vil fornemmelig m) unddrage dem fra ſtor Skyld mod Gud, at de dømme efter det, ſom de vide retteſt; thi det frietog Stephanum fra den Sag, at han havde vrangeligen dømt en Grund fra den hellige Laurentii Kirke, at han vidſte ikke, at han havde dømt uret, og ſlap han dog ikke med alle uden Straf, men dog fik han

exempla audio; igitur adferas quæſo, unde conſtare poſſit, quibusnam in caſibus rigida, quibusque mitia judicia ferri debent.

Ad hanc tuam quæſtionem diſtincte reſpondere perquam arduum eſt. Omnes interim cauſæ, quæ ad judicem diſceptandæ deferuntur, aliquam deciſionem jure exſpectent neceſſe eſt: Exiſtimo autem gravibus injuſtitiæ peccatis in foro divino non accuſandos judices, ſi pro virium modulo juſti & æqui rationem in judiciis ferendis habeant: Stephanum enim liberavit ab objecto crimine, in injuſta prædii cujusdam a beati Laurentii templo

k) CC. Un. (at þat) er þat megi ſkilia.
l) *iidem* Þat er mer vant at ſkilia.
m) *iidem* frelſa, frialſa.

k) det ſkal kunne forſtaaes. || hvoraf det ſkal kunne forſtaaes, (ſom kan afgiøre det).
l) Det er mig vanſkeligt at afgiøre, adſkille.
m) frietage.

þó tok hann mörgum lutum minni refsing enn hann mundi taka, ef hann vissi, at hann hafdi rángt dæmt. Nu ero þeir fiórir lutir, er madur skylldi utibyrgia, er hann gengur i n) dómhus, ok láta alldrei koma innan o) dyra, edur i domsæti met sér. Einn lutur er fegyrni, annarr er fiandskapur, þridi er kapp, fiordi vinátta. Þviat þu heyrdir þat, at Stephanus var krafdur skynsemdar fyrir þat, at hann þá p) giauf af Tarqvinio, til þess, at hann skylldi fyrir fiár sakir hallda hann til laga ok rettinda, q) enn dómr kvad sua at, ef hann hefdi fe tekit fyrir rettindi, at hann skylldi þeim fiárlut fylgia til r) glaútunar. Sva heyrdir

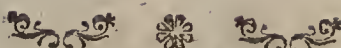
han i mange Stykker mindre Straf, end han vilde have faaet, hvis han havde vidst, at han havde dømt uret. Der ere altsaa fire saadanne Ting, som En skulde lukke ude, naar han gaaer i Dom-Huset, og lade aldrig komme inden o) Dørren, eller i Dommer-Sæde med sig. Den første af disse Ting er Gierrighed, den anden Fiendskab, den tredie Frekhed, den fierde Venskab. Thi du herde det, at Stephanus blev fordret til Regnskab for det, om han p) modtog Gave af Tarqvinio til det, at han skulde for Betalings Skyld holde ham ved Lov og Ret, q) men Dommen lydede saaledes, at om han havde taget Penge for Retten, da skulde han følge det Gods til For-

templo abalienatione, consistente, quod nesciret se contra æquitatem judicasse; non tamen omnis poenæ expers erat, sed multo leviorem dedit, quam daturus fuisset, si judicii injuste a se lati sibi conscius esset. Quatuor sunt, quæ intraturus dicasterium excludat prorsus, & intra fores hærere ne quidem patiatur, multominus in tribunal secum recipiat, avaritia nimirum, ira, contentio, amicitia. Nuper audiveras Stephanum repetundarum accusari, quod equum a Tarqvinio dono accepisset, ut eum contra maleferiatorum injurias legum ope tueretur, unde, juxta judicis sententiam cum pecunia tam injusto

Oo Oo 3

n) CC. Un. dómshus.
o) iidem dura eda dómsfætis.
p) iidem ægi til þess giof af Tarkvino at h. skylldi.
q) iidem oc qvad sva domr.
r) iidem glatanar.

o) Dørre eller Dommer-Sæde.
p) at han ikke modtog derfor Gave af Tarqv. at han skulde.
q) og udsagde Dommen derpaa saaledes.

heyrdir þu þat, at hann var dæmdur til dauda fyrir þat, s) er hann tók menn-ina undan daúda, met ofurkappi, moti rettindum. Þat heyrdir þu ok i hinum fyrrum dæmum, at Kongurinn i t) Themes tapadizt, ok sua stadurinn, fyrir þat, at hann halladi rettum domi, fyrir þvi at hann hafdi vinátto vit adra, enn u) fiandskap vit adra. Nu x) þurftu þeir þess, at þessir lutir væro utibyrgdir, at hvergi se rettum dómi hallat fyrir y) einhvers þessa lutar sakir. Enn þar er þu spurdir at þvi, hvar dómum z) skylldi vægia, eda hvar a) strídir skuli vera, b) þá er þat nu skyranda met nockorum ord-

Fordærvelse. Du hørde og det, at han blev dømt til Døde, fordi han unddrog s) Mændene fra Døden, med Overmagt, imod Retten. Ligeledes hørde du det, i de forrige Exempler, at Kongen i t) Themes, som og Staden selv, blev ødelagt, fordi han bøiede en retfærdig Dom, ligesom han havde Venskab for nogle, men u) Had imod de andre. Man x) behøvede altsaa, at disse Ting maatte lukkes ude, at en retfærdig Dom ei skal blive fordreiet til nogen Side, for y) nogen af disse Tings Skyld. Men da du spurgde om det, hvor Domme z) skulde formildes, eller hvor de a) skulde være strænge, b) da kan det nu blive forklaret med

justo titulo parta perire jussus, si pro justitia exercenda pecuniam accepisset. Audiveras quoque illum damnari, quod aliquot homines justo & capitali suplicio vi adhibita subtraxisset. Audisti denique Regis, qui in urbe Hiberniæ Themes sedem suam habuit, itemque dictæ urbis tragicum exitum, quod Rex tum amicitia, tum odio in partes litigantes commotus justam sententiam non ferret, quæ utique res a judiciis exercendis exulent oportet, ne justis judiciis quicqvam detrahatur. Ubi autem quærebas quibus in casibus mitia

s) CC. *Ux.* at hann tók menn.
t) *iidem* í Themere oc sva stadrinn fórst.
u) *iidem* vid adra mykenn fiandsk.
x) *iidem* þurfu firi þær sakar þæssar luter ute (at) væra byrgder.
y) *iidem* æinuahværra þæssarra luta sacar.
z) *iidem* skal.
a) *iidem* þeir skolo strider.
b) *iidem* ok skal þat nu skyra.

s) nogle Mænd.
t) Themere, samt Staden selv forgik.
u) (bar) stort Fiendskab.
x) disse Ting behøve altsaa at vare udelukte for de Aarsagers Skyld.
y) nogle.
z) skulle.
a) skulle.
b) det skal nu:

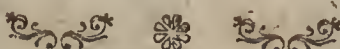
ordum: Ok skal þat miök hugleida, hver atvik ero c) sakarinnar þess manns, er fyrir sauk verdr. Enn ef sá madur verdur d) fyrir sök, er giarna villdi spakur vera, ok e) þraungvir hanom ofurkapp edr ágirnd annars til uspektar, ok þykir hanom sauk sín ill, ok vill giarna yfirbæta, þá á þar dómum at vægia um þess mannz mál, er sva er at f) kotinn. Sua ok ef sá madur gerir laugbrot, er fáfródur er, ok veit eigi þóat hann geri laugbrot, ok villdi g) hann þat eigi gört hafa, ef hann vissi at þat væri laugbrot, þá h) á þar enn i) domum at vægia. Enn þó at þær sakar

med nogle Ord; Og skal man da især meget betænke, hvilke Omstændigheder der ere i c) Sagen, paa den Persons Side, som der bliver tiltalt. d) Saaledes om Sagen gaaer imod saadan en Person, som gierne vilde være fredelig, og som en e) andens Overmod eller Giærrighed haver tvunget til Uroelighed, og synes ham sin Sag ond, og vil han gierne bøde derfor, da bør Dommene formildes i den Persons Sag, som f) staaer i slig Forfatning. Ligesaa og om den Mand begaaer Forbrydelse, som er vankundig, og forstaaer ikke, om han end gier Overtrædelse, og vilde (derimod) ikke have giort g) sligt, om han havde vidst, at det var

mitia & in quibus rigorosa ferri debeant judicia, verbis nonnullis tua hæc quæstio resolvi meretur. Primum diligenter considerandæ sunt circumstantiæ causarum & rei; nam si criminis cujusdam postulatur qui modestus esse vult, quique aliorum vel petulantia vel avaritia ad facinus quoddam compellitur, & quem actionis malæ a se patratæ tædet, & qui damnum resarcire cupit, mitiore sententia judicandus est. Sic quoque mitius statuendum in illum, qui legem quidem violavit, sed commissi a se delicti ignarus legem violare noluit: Porro, licet fœdissima patrentur delicta, ut furta sunt & latrocinia, etiam circum-

c) CC. *Un.* facar — fökinni.
d) *iidem* værdr sa madr.
e) *iidem* þröynger. h. ag. oc ofkapp a. mannz.
f) *iidem* lokinn, kominn.
g) *iidem* ægi þat værk.
h) *iidem* er þar. || er enn þar.
i) *al.* domur.

c) en Sag — som er for Sagen.
d) Gaaer Tiltalen imod (falder Sagen paa, træffer Sagen).
e) en anden Mands Gierrighed og Overlast (Stridighed) nøder.
f) saaledes er foranlediget (bragt til den Forseelse.
g) den Gierning.

sakar *k*) verdi til, er *) lióraftar *l*) verda millum manna, annathvert rán edur *m*) ſtulder, þá er *n*) enn lírandi á, hverzo *o*) ſu ſauk bar til handa manni. Ef madur verdur ſtaddur i *p*) þeirri naudſyn; at hann *q*) fái eigi mat at *r*) kaupa, ok eigi at þiggia, ok eigi má hann vinna, enn hungur ok líkamlig náttura þrengvir hanum, ſua at hann *s*) má eigi hungur þola, þá eigo *t*) domar at vægia *u*) þeim manni, þó at hann ſe tekinn i *x*) þeſſari ſauk; ok hvarvetna þar ſem *y*) naudſyn þraungvar manni til

vär Overtrædelſe, da h) bør i) endnu der Dommene at formildes. Ja om der end k) indfalde de Sager, ſom ere de *) affkyeligſte der kunne ſkee l) imellem Folk, ſom enten Ran eller m) Tyverier, da bør dog endnu n) ſees paa, hvorledes en o) ſaadan Sag er paafalden et Menneſke. Om et Menneſke bliver beſtæd i p) den Nød, at han ikke q) kan faae Mad r) at kiøbe, og ikke til Almiſſe, og han ikke heller kan arbeide, men Hunger og legemlig Nødtørft twinger ham, ſaa at han ikke kan s) udſtaae Hungeren, da bør t) Dommene ſkaane u) det Menneſke, ſkient

cumſpiciendum eſt, quas ob rationes in tantum flagitium delapſus quis fuerit: Nam ſi quis ad eas anguſtias redactus fuerit, ut nec pretio, nec prece, nec labore ſuo cibum acqvirere poſſit; eſuries autem & appetitus naturalis eum tantopere urgeant, ut inediam diutius ferre nequeat, mitiore profecto a judicibus cenſura plectendus, quamvis in his delictis deprehenſus fuerit: Ubicunqve igitur ad violandas leges & crimina, in quæ duriores poenæ

k) CC. *Un:* bere.
*) *iidem* lioſaſtar. *l*) *iidem* ero.
m) *al.* ſtuldr.
n) CC. *Un.* þat ænn lidande (litanda, álitanda).
o) *iidem* hværſu ſöc bærr (barz).
p) *iidem* þæſsarri. *q*) *iidem* fær.
r) *iidem* þiggia, ok eigi má hann kaupa ne vinna.
s) *iidem* ma eigi þola (þoler eigi).
t) *alii*: domarar.
u) CC. *Un.* hanum. *x*) *iidem* þeirri.
y) *iidem* naudſyniar þrongva m. til ſaka eda til.

h) er der (endnu der) et Sted (tilfælde) at formilde D.
i) Dommen endnu der at være lemfældig (eftergive i Straffen. k) indtræffe.
*) ſkindbarligſte (der falde meeſt i Øinene.
l) holdes for de ſkammeligſte.
m) Tyverie.
n) Dommen læmpes efter det. o) Sagen.
p) denne, ſaadan en. q) faaer.
r) til Almiſſe (ved at tigge) og han hverken kan kiøbe den eller arbeide.
s) udholde (taaler ikke).
t) Dommerne. u) ham.

til sekta edur laugbróta, þá z) ber þar domum at vægia.

Enn ef þeir menn verda fyrir sakum, er þat gera fyrir kapps sakar, eda frægdar sakar, eda sinku, eda a) fégirndar; þá eigo þar domar stridir at vera, ok skal þó giæra i allum stadum ok domum lands-laga ok rettinda; enn i slíkom lutum eda stadom skulo domar b) bíta sem stridazt c) eptir lagum, sem nu hafum ver d) talt; enn i hinum stadum, er fyrr ræddom ver um, þá á þar su lagaskipan á at vera, at virda e) sva naudsyn, sem til handa hefir borit, oc vægia

skient han bliver befunden i x) saadan en Sag; og overalt, hvor y) Fornødenhed tvinger et Menneske til Brøde eller Overtrædelse, da z) bør Dommene skaane.

Derimod om en Sag føres mod de Mennesker, der giøre sligt uden for Frekheds, eller Ærgiærrigheds, eller Karrigheds, eller a) Fordeels Skyld, da bør Dommene der være strænge, og skal man dog, i alle Tilfælde og Domme, iagttage Lands Lov og Ret; Dommene skulle da b) straffe c) paa det allerskarpeste efter Loven i de Ting eller Tilfælde, som vi nu have d) opregnet, men i hine Tilfælde, hvilke vi før talede om, bør den Anvendelse af Lovene have Sted heri, at man ansaaer e) Fornø- den-

poenæ statuuntur, necessitas quædam adigit, mitiores sententiæ ferendæ sunt.

Ubi autem quis accusatur criminum, contentionis, vanæ gloriæ aucupandæ, sorditiei vel avaritiæ causa susceptorum, taliumque convincatur, is juxta legum rigorem damnetur, habito tamen semper legum civilium & æqvitatis respectu. In hoc casu gravis censura legum tenori congrua locum habet, in illo autem superius adducto casu

Pp Pp *ea*

z) CC. *Un.* er (á).
a) *iidem* fegirni, ágirndar, girndar.
b) *iidem* & 1 *cb.* luta eptir lögum sem stridazt.
c) *iidem add.* mægo.
d) *iidem* rædt. || um rædt.
e) *ita* CC. *Un. opt.* & 2 *chart. al.* eptir þvi sem naudsyniar virdaz miklar til hafa borit (verit).

x) denne, den, det Slags. y) Fornødenheder.
z) et der Sted (Tid) til at formilde Dommen.
a) Gierrigheds, Begierligheds.
b) fældes, hælde (rettes) paa det strængeste efter Lovene. c) det strængeste de kunne.
d) sagt. || talt om.
e) en Sag efter det, som der kan agtes, at store Fornødenheder have drevet (at der have været store Fornødenheder) dertil.

vægia epter þvi dómum *f*), sem naudsyniar virdázt miklar til hafa gengit. Enn ef Kongur, eda einhver *g*) annar haufdingi, sá er domari er, eda *h*) refsinga-madur, ressar met manndrápum, þá skal hann *i*) jafnan láta ser mikit fyrir þykia, ok harma dauda hins i *k*) hugþocka sínum ok ufarar; ok skal hann *l*) jafnan sva fyrir ser siá, at hann drepi hann eigi fyrir sakir grimmleiks siálfs sins, eda reidi, eda *m*) fyrir haturs sakir vit þann er deyr, helldr drepur hann hann fyrir sakir rettrar ressingar, ok ást-ar sakar vit hina, er eptir lifa; *n*) fyrir þvi

denheden saaledes, som den er tilfalden, og formilder da Dommene, f) ligesom de Fornødenheder agtes store til, som have kommet Sagen afsted. Men om en Konge, eller nogen g) anden Herre, som er Dommer, eller besidder Ret til at straffe, h) straffer med Livs-Straffe, da skal han altid i) lade det falde sig ubehageligt, og beklage i sit Sind saadan en Misdæders Død og Ulykke; l) især skal han altid, for sin Person, vogte sig for, at han ikke dræber ham for sin egen Grumheds eller Vredes Skyld, eller for Hads Skyld mod den som m) døer, men at han dræber ham for en retmæssig Strafs Skyld,

ea debet legum moderatio teneri, ut ad motivorum gravitatem decisiones adcommodentur. Porro si Rex aut Princeps aliquis, qui judicandi & poenas irrogandi auctoritate pollet, capitali supplicio aliquem afficiendum curare debeat, lento gradu & animo velut anxio ad tantum supplicium irrogandum accedat, & ob mortem extremamque delinquentis cladem animo secum doleat: Semper autem caveat, ne crudelitate aut ira inductus morte quem afficiat, sed justæ tantum ultionis & in superstites amoris causa, cum velit hos

f) 2 *cb.* sem til hefr gengit, ok naudsyniar hafa til verit.
g) CC. *Un.* lannzhaufdingi. | | landshöfdingia.
h) *iidem* ressingar-madr gerir ressingar.
i) *iidem* ser jamnan láta þyckia mykit fyrir.
k) *iidem* hug sinum.
l) *iidem* þó ægi sva fyrir ser siá, at hann dræpr hinn fyrir.
m) *iidem* hatrs vidr þann (þess er daudr er).
n) *iidem* þviat.

f) alt ligesom der er (foranlediget) tilgaaet, og der have været Fornødenheder til.
g) Landsherre; | | nogen af de Landsherrer.
h) udfører Straffene.
i) gaae meget nødigen (ugierne) dertil.
l) Dog (især) skal han ikke lave det saaledes for sig, at han dræber den anden, for.
m) er død.

þvi hann vill at þeir lifi *o*) þvi rettara lifi, eptir at þeir siá ufarar hinna oc dauda; ok vill hann at *p*) agi ok hrædzla su, er þeir taka af *q*) annars ufárom; stiórni þeim til rettlætis ok godrá sida, sem eigi *r*) mátti náttura tilstiórna, fyrir sakar ofmikillar yfirgirndar eda *s*) skamsyni. Þat setti einn *t*) ágiætur Keisari, dyrdligur madur ok rettlátur i Kongligri refsing, at ef Kongur yrdi *u*) reidur, ok ætladi manni bana, ok væro eigi sua opinberar sakir á *x*) hendi hanom, at þær dæmdi hanom met

Skyld, og for Kiærligheds Skyld imod de andre, der leve efter, n) fordi han vil, at de skulle føre o) des ordentligere Levnet, efterat de see hines slette Afgang og Død; og vil han saaledes at den p) Tvang og Frygt, som de trække af q) en andens Ulykker, skal føre dem til Retfærdighed og gode Sæder, som r) Naturen ikke kunde føre dertil, for alt for stor Overmodigheds eller s) Daarligheds Skyld. En t) berømt Keiser, en ypperlig og retfærdig Mand i offentlige Straffe, anordnede det, at om en Konge blev u) fortørnet, og tiltænkde noget Menneske Døden,

hos meliorem vitam vivere, postquam tragicum adeo exitum viderunt aliorum, & metus aliorum clade subortus ut ad justitiam bonosque mores colendos ducat eos, qui naturæ vitio, imprudentia vel mala licentia virtutem sponte non amplectuntur. Imperator quidam celebris justitia & morum sanctitate illustris principi ulturo præscripsit, ut si iratus esset, & neci quendam, cujus crimina tam gravia & manifesta non sunt, ut violenta morte

o) CC. *Un.* i þvi mæira friálsi (frelsi) epter, oc betru (betra) lívi, er þeir. || betra lifi er þeir siá.

p) *iidem* hrædzla su (su ræzla) oc aghi. || agi sá ok hrædzla.

q) *al.* þeirra.

r) CC. *Un.* mætti stiorna.

s) *iidem* skamsynis.

t) *iidem* dyrligr Keisari oc rettlatr. || madr ágetr (oc) dyrlegr Keys.

u) *iidem* æinumhværium manni sva ræidr, at (ok) hann ætladi hanum.

x) *iidem* hendur.

n) thi.

o) leve i desto større Sikkerhed (Frihed), og bædre Liv, efterat. || leve et desto bædre Liv, da (som) de see.

p) Rædsel og Tvang.

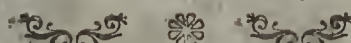
q) deres ɔ: hines.

r) man ellers ikke kunde føre, regiere, styre holde i Tømme.

s) Taabeligheds.

t) ypperlig og retfærdig Keiser. || berømt Mand (og) ypperlig Keiser.

u) saa vreed (unaadig) paa nogen Mand, at han tiltænkde ham.

y) met rettdæmi þegar brádánn bana, þá skylldi þann mann vardveita i Kongsgarde eda i giætslu z) XL. daga, er í Kongs reidi kiæmi, ádur enn ályktar dómur felli á mál hans; ok þat væri a) sannligazt, at b) þat laugmál vardveitti allir Kongar, til þess at þeir mætto sua c) dæma met rettlæti ok skynsemdar-álypti ok d) grein; enn eigi eptir e) brádri reidi. Enn ef sá madur verdr fyrir sauk, er laug ok rettindi dæma f) hanom fiárlát enn eigi dauda, þá á Kongur, eda sá haufdingi, er lands gætér, at taka g) fiarlut hans, fyrir sakar h) rettra

den, og der ikke vare saa skinbarlige Sager imod ham, at de y) kunde, med retfærdig Dom, tilkiende ham strax en pludselig Død, da skulde det Menneske, som saaledes kom i en Konges Unaade, forvares i Kongens Gaard, eller under Vagt z) 40 Dage, førend der maatte falde endelig Dom i hans Sag; og det blev vist det a) fornuftigste, at alle Konger vilde b) holde over den Lov, paa det de da skulde kunne c) dømme med Retfærdighed, og fornuftigt Overlæg og d) Indsigt, men ikke efter e) overilet Hidsighed. Men om saadan en Mand gives Sag, som Lov og Retfærdighed f) tilkiende Penge-Straf,

morte jure multari queat, destinaret, reum in palatio vel custodia quadraginta dies servandum curaret, intra quos dies gravior de eo sententia ferri nequaquam deberet. Quæ Imperatoris sententia ab omnibus Regibus servaretur e re profecto esset, ut sapientiæ & justitiæ dictamini obsequentes, præcipiti vero ira non compulsi judicia ferre queant. Si vero quis eorum criminum postuletur, ut jura legesque multam pecuniariam, non autem necem ei dictitent, Rex aut regionis dominus ob poenas juste irrogatas, lege civili jubente,

y) CC. *Un.* hann med rettdæmi. || hanum þegar m. rettd. br. dauda.
z) 1 *cb.* XXX.
a) CC. *Un.* sæmiligazt.
b) *iidem* þetta l. geymdi.
c) *iidem* sina doma m. r. oc sk. ál. gera.
d) *al.* gegni. e) 2 *cb.* brádrædi.
f) CC. *Un.* fiarhluti hanum á hendr.
g) *iidem* fe hans. || þann fiárhlut.
h) *iidem* rettar (rettrar) refsingar.

y) dømde, (kunde fælde) ham med en retfærdig Dom (til).
z) 30 meener Hr. Einersen at være rettere, om her skulde meenes Keiser Theodosius den Store, der og gav saadan Lov.
a) tilbørligste.
b) bevare (iagttage) denne.
c) giøre deres Domme med.
d) Billighed. e) Ubefindighed.
f) tilsige, paalegge.

rettra refsinga ok lands-laga, enn eigi fyrir *i*) sakar nockorrar fesníkiu edr síngirni. Nu ef slíkra luta allra verdur vel giætt, er nu hafum ver talt ok umrædt, þá ætla ek þá sízt eiga *k*) saka van af Gudi, er yfir dóma ero skipadir.

l) All-líkligt er, at þat land hafi goda stiórn *m*) ok forsiá, er sá havfdingi verdur yfirskipadr, er *n*) slíkra luta giætir vel, ok ber *o*) hans fólki at virda met rettindum hans landzstiórn. Enn þó vil ek enn nu mér leyfi spyria þeirra

Straf, men ikke Døden, da bør en Konge, eller den Herre, som regierer et Land, at tage g) hans Gods, for h) retmæssige Straffe og Lands-Lovens Skyld, men ikke for nogen Gierrigheds eller Begiærligheds Skyld. Om nu alle disse Ting, som vi have nu opregnet og talet om, blive vel iagttagne da tænker jeg at de, der ere satte over Domme, have mindst at vente k) Ansvar for Gud.

Det er noksom begribeligt, at det Land maae m) nyde god Styrelse og Tilsyn, over hvilket der bliver beskikket saadan en Herre, som holder vel over n) dette Slags Ting, og o) bør hans Folk efter Fortieneste agte hans Regiering høit. Men dog vil jeg endnu

jubente, multam recipere debet, non vero eo fine ut opibus corradendis inhians avaritiæ locum concedat. Quæ jam attulimus si probe observent judices, minimo me judice, ob subseqventem divinæ nemeseos accusationem metu compungantur oportet.

Vero perqvam simile est, regnum bene administratum iri, eique bene consuli, cui princeps diligenter hæc observans præficitur, cujus regimini justum subditi exhibeant honorem par est. Insuper autem plura, qvæ scire aveo, de justis judiciis sciscitari libet.

 Dixisti

i) CCUz. & 3 *cb.* felnicni (fesinkni, fesinkiu) sacar eda sinkir.
k) *iidem* stórsaca, skada. 2 *cb.* straffs.
l) *iidem* þat er all-liclict.
m) *iidem* á ser. *n*) *iidem* þæssarra.
o) *iidem* folkit at virda med lendstiorn. || kann folkit at v. m. r. hans stiórn (rettindi ok stiorn).

g) det Gods (de Eiendeele).
h) Rettens (lovlig) Strafs.
k) store Bebreidelser, Skade, Straf af.
m) have paa sig. n) disse.
o) bør giøre Folket Ære ved hans Styrelse (ved sin Anførsel sætte ret Priis paa Folket. || og hvor Folket kan efter Fortieneste skiønne paa hans Regiering (Retfærdighed og Bestyrelse).

þeirra luta; er mik forvitnar, um *p*) rettlæti dóma. Þer gátut þess, er men *q*) [illegible] vera, at þat væri heilla-rád ok *r*) gód laugretta, er Keysarinn gaf um Konungliga refsing, at *s*) Kongur giæfi þeim manni XL. daga frest i Kongs vardveitslo, er fyrir Kongs reidi *t*) yrdi, enn eigi felli ofbrádur dómur á mál hans, mer *u*) ákafligri reidi, *x*) þá virdizt mer sva sem *y*) her þurfi mikit skapgiædi vit þat mál, ef madur skal þyrma manni i reidi sinni. Enn jafn rettvís madr, sem Moyses var, ok heilagur, þá feck hann eigi stillt *z*) reidi sina, þá er hann kom til Israels folks miök reidur, *a*) epter þvi sem mer er sagt

nu med Tilladelse spørge om de Ting, som jeg attraaer at vide, om p) Dommes Retfærdighed. (Saavidt) Jeg erindrede det, som mig og q) synes at være heel rimeligt, at det kunde være et nyttigt Raad og en r) skiøn Rette-Bod, som Keiseren gav om den Straf, som en Konge paalægger, at s) en Konge skulde give den Mand, som t) kunde falde i hans Unaade, 40 Dages Frist, *) under Kongeligt Vagthold, men at der ikke skulde gaae en alt for hastig Dom i hans Sag, af ubesindig u) Vrede; saa synes mig og, at y) der maae behøves meget stor Godhiertighed i saadan en Sag, om man skal skaane et Menneske i sin Vrede. Men saa retsindig og hellig en Mand, som Moses var,

Dixisti superius, id quod & verisimile credo, egregium fuisse juris dicendi moderamen, consilium quod imperator quidam ulturo principi dederat, nimirum quadraginta dies in palatio regio reum, ubi in principis odium inciderit, servandum esse, ne festinum nimis & vehemente ira deproperatum judicium causam disceptet. Ast animus constans & moderatus hic requiri videtur si princeps ira accensus homini parcat. Moses, vir catera justissi-

p) CC. *Un.* rettláta domara *al.* rettindis-dóma.
q) *iidem* þótte allict.
r) *iidem* allgod. *s*) *iidem* hann.
t) *iidem* værdr., at eigi fell.
u) *iidem* ákafri. *x*) *iidem* oc.
y) 1 *ch.* hann. 3 *ch.* þeir. CC. *Un.* þar muni þurfa m. sk. vid (þat), ef.
z) *iidem* reidi sinni.
a) *al.* sva at steinsp.

p) retfærdige Dommere. || Retfærdigheds o: retfærdige Domme. q) syntes.
r) meget god Forbædring i Lov og Ret.
s) han.
t) falder — at der ei skulde falde.
*) efter Ord. i Kongens Forvaring.
u) overilet.
y) han(de) maae behøve. || dertil maae behøves (der maae behøves — til det).

ſagt ifra; þviat mer er ſva ſagt, at hann vard ſva akafliga reidr, at ſteinſpiaulld þau, er hann hafdi *) i fangi ſer, ok ſiálfur Gud hafdi *b*) áritat met ſinum fingrum, medr X. bodordum *c*) laugmála ſinna, þá rak Moyſes þau *d*) vidr ſteini, ok braut aull i ſundur, i brædi ſinni, ok hlióp þegar til vapna, ok allir þeir er *e*) met hanom varu, ok drap *f*) maurg hundrud manna á þeim degi. Svo hefi ek ok þat heyrt, at ſá madur er *g*) or var bardaganum, þeim er Saul Kongur fell i, ok ſagdi þau tídindi, at Saul Kongur *h*) var daudr, þá baud David *i*) i brádri reidi ſinni; at þegar

var, ſaa kunde han dog ikke tvinge hans Vrede, den Tid han kom til Iſraels Folk meget ophidſet a), efter det ſom mig er berettet; thi mig er berettet ſaaledes, at han blev ſaa overmaade forbittret, at de Steen-Tavler, ſom han havde *) i ſin Favn, og b) Gud ſelv havde, med ſine Fingre, paaſkrevet ſine c) Loves 10 Bud, dem kaſtede Moſes d) imod en Steen, og ſlog dem gandſke i Stykker, i ſin Ivrighed, og greeb ſtrax til Vaaben, og alle de, der e) vare med ham, og dræbte f) den Dag mange hundrede Mennesker. Ligeledes haver jeg og hørt det, at den Mand, ſom kom fra g) Slaget, hvori Kong Saul faldt, og ſagde de

juſtiſſimus & ſanctiſſimus iram cohibere neqvibat, nam ad populum Israeliticum reverſus adeo excanduiſſe narratur, ut tabulas, qvas ſinu gerebat, lapideas, in qvas ipſe Deus ſuo digito decem legis ſuæ præcepta inſcripſerat, ſaxo illiſas confringens arma cum ſuis caperet, & multas hominum centurias eodem die trucidaret. David porro, hominem e bello, Saulo fatali, profugum, ubi necem Sauli annunciabat, illico interficiendum juſſit,

*) CC. *Un.* fengit af ſialfum drottni, oc Gud hafdi ritat meo fingri ſer.
b) 1 *cb.* ritat med ſinum fíngri.
c) CC. *Un.* ok lögmalum. *d*) *iid.* nidur vid.
e) *iidem* hanum villdu fylgia.
f) *iidem add.* hann.
g) *iid.* kom or bardaga. *h*) *iid.* væri fallinn.
i) *iidem* Kongr (þegar i brædi ſinni, at drepa ſkyldi) í brædi reidi ſinnar, at dr. ſk. þann mann þegar.

a) ſaa at de Steen-T.
*) faaet af Herren ſelv, og Gud havde ſkrevet med ſin Finger.
b) hverpaa G. ſelv havde ſkrevet med ſin Finger.
c) 10 Budord og Love.
d) ned.
e) vilde følge ham.
f) han.
g) det Slag, i hvilket.

þegar skylldi drepa þann mann, ok eigi let hann vardveita hann til *k*) umrædo.

Minnztu þess, er ek gat fyrir þer i fyrra ordi, at þeim maunnom ero þau laug skipud, er eigi verda fyrir sua opinberum sakom, at *l*) rettur domur dæmi þeim brádann *m*) dauda. Enn Moyses skildizt sua vit Gud, at hann vissi reidi hans vit allt Israels folk, ok drygdi hann *n*) ástar-verk, enn eigi aufundar, þá er hann sneri þeim af villo ok illum *o*) sidum met þessari refsing; ok sagde ek þer, at Kongr skylldi gera i finni

de Tidender, at Kong Saul var h) død, den Mand i) befalede David, i sin hastige Vrede, at man strax skulde dræbe, og lod han ikke forvare ham til nærmere k) Afstale.

Kom det ihu, som jeg erindrede for dig i det forrige Svar, at de Love ere satte for de Mennesker, som ikke falde i saa aabenbare Forbrydelser, at l) en lovskikket Dom kan tilkiende dem en pludselig Død. Men Moses skildes saaledes ved Gud, at han vidste hans Vrede mod alt Israels Folk, og n) giorde han altsaa en Kiærligheds, men ikke nogen Hævngierrigheds Gierning, i det han vendede dem fra Vildfarelse og onde o) Sæder ved denne Revselse; ligesom jeg og

jussit, nec eundem in ulteriorem causæ disquisitionem servari, utpote ita commotius, sinebat.

In memoriam revoces, quæ superius dixi, leges nimirum de differendo aliquantisper judicio latas esse de iis, qui non deprehenduntur in tam notorio flagitio, ut justo jure debeant festina morte multari. Moses contra priusquam in monte finem cum Deo colloqvendi faceret, de ira divina in populum Israeliticum certior factus, officium charitatis præstitit & non invidiæ, cum amore, non odio, inductus plebem dicta poena ab errore

k) CC. U*n*. umræda.
l) *iidem* rettdömi dömir.
m) 2 *ch*. baná.
n) CC. *Un*. astar-reidi.
o) 1 *ch*. lutum.

h) slagen.
i) da befalede Kong David (b. K. D. strax i sin Hastighed at skulde slaaes ihiel) i sin Vredes Hastighed, at den Mand skulde strax slaaes ihiel.
k) Undersøgning, Raadførsel.
l) Retfærdighed i at dømme.
n) udførde han en Kierligheds-Vreede.
o) Ting.

finni refsing fyrir áſtar ſakar, enn eigi aufundar; fyrir því at hver ſu refsing er gör verdur fyrir aufundar ſakar, þá er þat manndráp; enn p) hver ſu refsing er gör verdr fyrir áſtar ſakar ok rettinda, þá er þat heilagt verk, enn eigi manndráp.

Nu vil ek enn inniliga ſpyria ydur, met leyfi, um doma; þviat þat muno fáir menn láta ſer ſkiliazt, at þat ſe gott verk, ok heilagt, ok q) áſtſamt, at madur ſe drepinn; ok þarf ek þeſs ok margur r) annarr ut ifrá, at þer ſkyrit þat fyrir mer met nockorum ordum, at þat ſe s) gott verk ok áſtſamt, at drepa menn i rettri refsing, þviat allir

og ſagde dig, at en Konge ſkulde handle i hans Straf, af Kiærlighed, men ikke af Hævngiærrighed; thi al den Straf, ſom bliver paalagt for Hævngiærrigheds Skyld, den er et Manddrab; men al p) den Straf ſom bliver udført for Kiærligheds og Retfærdigheds Skyld, den er en hellig Gierning, men ikke Manddrab.

Endnu vil jeg, med Tilladelſe, ſpørge Eder nøiere om Domme; thi kun faa Menneſker ville vel kunne finde ſig i det, at det kan være en god, og hellig, og q) kiærlig Gierning, at et Menneſke bliver dræbt; hvorfor jeg, ſamt Mangen anden uden for, behøver det, at I forklarer det for mig med nogle Ord, at s) det kan være en god og kiærlig Gierning, at dræbe Menneſker i retmæsſig

errore malisque moribus revocaret. Ita autem Regi circa poenas ſtatuendam inculcavi; nam quævis poena, quæ privato odio infligitur homicidii loco habenda, ut e contra quæ amore infligante decernitur ſanctum opus eſt & non homicidium.

Pluribus, tua pace, quærere volo de judiciis: Cum pauci animum inducant ut credere velint bonum ſanctum & amoris plenum officium eſſe homines vita privare, igitur alii mecum opus habent, nonnullis ut verbis exponas bonum eſſe homines juxta legum tenorem interficere: Modeſtos quippe pacatosque homines homicidiorum tædet, utpote, juxta

p) *al.* refsing ſu.
q) *CC. Un.* aſtſæmdar-værk at mænn ſe drepner.
r) *iidem* annarra.
s) *iidem* þat værk (værk þat) ſe gott (ok heilagt) oc rettliet.

p) Straf af det Slags.
q) en Kierligheds Gierning, at Menneſker blive dræbte.
s) den Gierning kan være god (og hellig) og retmæsſig.

ir friðsamir menn ok *t*) hógværir styggiazt miök vit manndráp, ok *u*) þykia ill vera ok syndsamlig.

Þár ero opinber skynsemdar-svaur til, sem nu ræddum ver um, *x*) er Moyses var. Jafnheilagur madur sem hann var, ok allzkostar hógvær ok rettvís, ef hann vissi at refsing *y*) sín væri syndsamligt verk sem annat manndráp, *z*) þá mundi hann þat eigi gert hafa. Enn ef hann væri sua brádur *a*) i reidi sinni, at hann hefdi þetta verk gert meir fyrir *b*) reidi sakar enn reitenda, þá mundi Guds *c*) rettdæmi hafa hefnt hanom

mæssig Straf, thi alle fredelige og t) sagtmodige Mennesker *) have stor Afskye for Manddrab, og agte u) dem at være onde og syndige.

Der ere aabenbare Grunde til Svar paa det, som vi nu talede om, x) i det som angaaer Moses. Saa hellig en Mand som han var, og i alle Maader sagtmodig og retsindig, hvis han havde vidst, at hans Revselse havde været y) en syndig Gierning, som et andet Mandslæt, z) da vilde han (vist nok) ikke have foretaget den. Men om han havde været saa a) ivrig i sin Vrede, at han havde giort denne Gierning meer for b) Vredes end Retfærdigheds Skyld, da vilde vist Guds

juxta eorum sententiam, malorum & criminis non expertium.

Luculenta pro his, circa quæ oratio nostra versatur, stabilendis argumenta desumi possunt vel ex ipsius Mosis exemplo. Hic quippe sanctissimus vir, modestissimus & justissimus, si poenam a se irrogatam existimasset culpandam & homicidii loco habendam, a tam gravi poena næ abstinuisset; porro: Si ira potius quam justo zelo ad tanta supplicia inferenda exstimulatus esset, divina profecto nemesis gravissimas de illo sum-

sisset

t) CC. *Un.* hófværir.
u) *iidem* þyker illt værk ok syndsamligt.
x) *al.* er jafnh. m. s. Moyses var.
y) CC. *Un.* hans væri (sva) jamsyndlig.
z) *iidem* eda. || þa gerdi hann æigi þat.
a) *iidem* hardr í stríði reidi.
b) *iidem* brædi.
c) *iidem* rettende oc rettd.

t) maadelige.
*) efter Ordet: stødes meget ved (over).
u) det agtes for en ond og syndig Gierning.
x) i det at saa H. en Mand, som M. var.
y) saa (ligesaa) syndig.
z) ellers. || da havde han ikke giort sligt.
a) haard i en rasende Vrede.
b) Hidsigheds.

hanom, met ſtridri *d*) refſing ok hardri hefnd, fyrir jafnmikit manndráp ſem hann gerdi; þviat Moyſes baud hveriom manni þeim, er til vapna *e*) hlióp met hanum, at *f*) engum ſkylldi hlifa, faudur, ne modur, ne brodur, ne audrum frændum ſínum, *g*) ef hann væri at þvi verki ſtaddur, er Gud var þeim reidur fyrir ordinn; ok þrefalldadizt reitlæti Moyſis i þeſſarri refſing, þviat þeir helgadu hendur ſínar, er met Moyſi varo i *h*) refſinginni, i blodi hinna, er drepnir varo, þviat þeir *i*) drygdo hlydni vit haufdingia ſinn, ok giætzlo heilagra laga i verki ſíno; enn þeir er *k*) lifdu idruduzt *l*) laugbrota ſinna, ok ſner-

Guds c) Retfærdighed i at demme have ſtraffet ham med ſtræng d) Revſelſe og haard Hævn, for ſaa ſtort et Mandſlæt ſom han giorde; thi Moſes bød hver Mand, ſom e) løb til Vaaben med ham, at f) ingen ſkulde ſpares, enten Fader, eller Moder, eller Broder, eller andre Slægtninge, g) hvis han kunde blive betrædet i det Slags Gierning, hvorfor Gud var bleven forternet paa dem; Ja Moſis Retfærdighed blev endog tredobbelt i denne Straf: thi de ſom vare med Moſe i Straffen, helligede deres Hænder i hines Blod, ſom bleve dræbte, thi de i) betedde i deres Gierning Lydighed imod deres Anfører, ſamt Opfyldelſe af de hellige Love; men de ſom k) overlevede, fortrede deres

ſiſſet poenas ob tantam ſtragem editam; Moſes etenim qvemlibet una cum eo ad arma provolantium, patri, matri, fratri, cognatis, in peccato divinam iram provocante deprehenſis, neutiqvam parceret, jubebat: Hac igitur poena Moſis juſtitia triplicabatur, nam ejus ſocii manus ſuas in ſangvine cæſorum juſtificarunt, morem Duci ſuo gerebant, ſacræqve legis præcepta ſuis actionibus exſeqvebantur. Qvi porro ſupervixerant ob peccatum admiſſum poenitentiam agebant, & ob legem violatam ad meliorem frugem redibant: Interfecti autem poenitentia & cruciatu, qvem inter moriendum paſſi ſunt, pur gati

QQ QQ 2

d) *iidem* reidi oc refs. *e*) *iidem* tóc.
f) *iidem* & 3 *cb.* ægi. || ængi ſk. þyrma.
g) *iidem* er h. v. i.
h) *al.* refſingu, refsingum.
i) CC. *Un.* veittu. *k*) *iidem* lifnadu.
l) *iidem* ſins glæps.

c) Retviiſhed og.
d) Vreede og Straf. e) tog, greb.
f) man ikke ſkulde ſpare. || ingen ſkulde ſkaane.
g) naar h. t. bl. befunden.
i) viſede.
k) komme til o: bleve i Live.

ſneruzt ſidan til yfirbóta fyrir brotit laugmál; enn þeir er drepnir varo hreinſaduzt i ſinni idran ok *m*) pínſl, er þeir þoldo, *n*) medan þeir dóu; ok var þeim betra miklo, at þola ſkamma kvaul i dauda ſínum, enn lánga pínſl i helvíti. Ok medr hinum ſama hætti ero nu Konga refſingar; þviat *o*) Kongur hreinſar ſik i blodi ránglátra, *p*) er hann drepur þá met rettri refſing i giætzlo heilagra laga. Enn margir ero þeir *q*) uſidamenn, er hrædazt refſing, ok mundo gera laugbrot, ef þeir hefdo eingann *r*) aga af Kongs refſing. Enn hinn er þolir refſingar-dóm, þá gengur hann til ſkripta, ok idrazt hann *ſ*) misgerninga ſinna,

deres l) Forbrydelſe, og omvendte dem ſiden til Bodfærdighed for Lovens Overtrædelſe; men de ſom bleve dræbte, renſedes i deres Poenitentſe og i den Smærte, ſom de udſtode, n) medens de døde; og var det meget bædre for dem, at lide en kort Smærte i deres Død, end lang Pine i Helvede. Og af den ſamme Beſkaffenhed ere nu de Straffe, ſom Konger paalægge; thi o) en Konge renſer ſig i de Uretfærdiges Blod, p) i det han dræber dem ved en retmæsſig Straf, for at efterkomme de hellige Love. Der ere og mange q) af det Slags uſkikkelige Menneſker, ſom afſkrækkes aleene ved Straffen, og vilde viſt begaae Overtrædelſe, om de havde ingen r) Tugtelſe af en Konges Straf. Men

gati erant; quibus profecto brevem mortis dolorem quam diuturnum inferni cruciatum ſatius erat perpeti: Pari ratione ſeſe habent ſuplicia, quæ hodie a regibus imponuntur; Reges injuſtorum ſangvine ſe mundant, ubi ſacrorum legum obſervantia inducti maleſeriatos capitali ſuplicio afficiunt. Multi autem homines moribus adeo ſunt perverſi, ut, niſi metu poenæ coerceantur, leges violent: Qui autem præcedente judicis ſententia ſuplicio afficiendus eſt, peccata ſua confitetur, eumque criminum ſuorum poenitet, quorum nunquam

m) CC. *Un*. píſl.
n) *iidem* í dauda ſinum.
o) *iidem* Kongar hreinsa ſinar hendur.
p) *iidem* ef h. dr. þá í r. r. ok.
q) *iidem* ſidar mænn. || ſidei manna.
r) 2 *cb*. otta af ſtrído Kongs ok hans refſingum. *ſ*) CC. *Un*. þa misg. ſ. er h.

l) Laſt, Misgierning.
n) i deres Død.
o) Konger renſe deres Hænder.
p) om han — og i.
q) Menneſker af de Sæder, at de. || Sæder hos Folk, ſom de afſkrækkes fra.
r) Frygt af en Konges Strænghed og hans Straffe.

finna, enn hann mundi engva idran taka, ef hann fæi eigi *t*) brádann bana sinn ser buinn; ok verdur hann hólpinn *u*) af idran ok kvaulum, er hann þolir i dauda sínum; ok er hanum betra, at taka her *x*) skióta hefnd, enn kvaul ok pínsl utan enda; þviat eigi hefnir GUD tvisvar ens suma. Ok *y*) verdur fyrir þvi Kongs refsing gott verk ok *z*) ástsamt vit alla þá, er undir hanum ero, at hann vill, at sá er fyrir refsingum verdur, taki her skamma *a*) kvaul fyrir illsku sína, helldur enn hann se *b*) annars heims æsinliga tynd-

Men hin, som lider Dom til Straf, han gaaer til Skrifte, og fortryder s) hans Misgierninger, men havde derimod ikke givet nogen Fortrydelse Sted, hvis han ikke saae t) sin pludselige Død beredet for sig; og bliver han da frelst u) ved den Bodfærdighed og de Smærter, som han lider i hans Død; og er det bædre for ham, at underkastes her x) en kort Straf, end Qval og Pine uden Ende; thi Gud straffer ikke det samme to gange. Og y) derfor bliver den Straf, som en Konge paalægger, en god z) og kiærlig Gierning, imod alle dem, som ere under ham, fordi han derved sigter til,

nunqvam forte poeniteret, nisi certissima oculis illius mors obversaretur, ideoqve salutem consequitur poenitentiæ & dolorum, qvos in morte sustinet, beneficio. Satius profecto tali poena cito transeunte, qvam post mortem æternis cruciatibus & miseriis affici; nam duplicatam ejusdem criminis poenam Deus nunqvam reposcet. Hinc poena, qvæ a principe irrogatur, bonis actionibus, modo justa sit, annumerari meretur, qvæ nimirum propensum in subditos principis animum declarat, cum velit delinqventem hac in vita

t) CC. *Un.* þar bradann dauda (sva bradann dauda sinn) ser buinn vera (fyrirbuinn).

u) *iidem* fyrir i. lr. oc kvöl er h. þolde.

x) *iidem* bradar ok skiotar hefnden.

y) 2 *ch.* stendur fyrir k. r..

z) *M.* & 1 *ch.* ástseind. CC. *Un.* ástsæmdar være.

a) CC. *Un.* písl fyrir illzkur sinar.

b) *iidem* æilifliga pynde a. h.

s) da h. Misg. hvor han ikke havde givet Rum for.

t) der en pludselig Død (sin saa pludselige Død) at være tillavet (forberedet, for sig.

u) formedelst den Bod og Smerte, som han haver udstaaet.

x) hastige og korte Straffe.

y) saaledes understøttes en Konges Straf ved (ɔ: beroer paa) en god.

z) Gierning og Kierlighed. || Kierligheds Gierning.

tyndur. Enn hann frialsar *c)* hinn rettláta ok hinn ſpaka met áſtſemd, undan ágirnd ok illſku hins uſpaka. Sva er ok þat markanda, at reffing er gott verk, ef hun er ger eptir rettdæmi; þviat Saul Kongur var fyrir *d)* þat ſagdur af ríki ſíno, at hann reffti eigi eptir þvi ſem Gud baud hanum, þá er hann for *e)* i Amalec ok Amorita ríki.

til, at den, ſom Straffen træffer paa, ſkal heller underkaſtes her en kort a) Pine for hans Ondſkab, end at han ſkal blive ſtedſe b) fortabt i den anden Verden. Men han c) frelſer den Retfærdige og den Fredelige med Kiærlighed, fra den Uroeliges Gierrighed og Ondſkab. Det er ogſaa ſlutteligt, at Straf er en god Gierning, om den bliver udført efter retfærdig Dom; thi Kong Saul blev d) derfor forſtødt fra hans Rige, at han ſtraffede ikke efter det ſom Gud bød ham, dengang han drog e) i Amalech og Amoriternes Rige.

Nu vil ek *f)* þat vita, er vid ræddum fyrr *g)* um: hvi David drap þann mann, er hanom ſagdi þau tídindi, at Saul

Nu vil jeg f) vide det, ſom vi tilforn talede g) om: hvorfor David dræbde den Mand, ſom ſagde ham den Tidende, at Saul ſkulde

ſupplicio potius afficiendum, quam in altera continuo perdendum, & eum non tantum ſeſe, verum etiam juſtum modeſtumqve a maleferiatorum hominum injuriis amice liberet. Obſervandum deniqve poenam bonum eſſe opus, ſi ad juſtitiæ lancem exigatur: ideo enim Saulus regno exutus, quod poenas in regnum Amalechitarum & Ammoritarum a Deo præſcriptas non exerceret.

Scire jam aveo, juſtone judicio an præcipitanter lato David interfecerit hominem,

c) 2 *cb.* frelſar ſik ok.
d) CC. *Un.* þvi (þá) afſagdr r. ſ. (er).
e) *iidem M.* & 2 *cb.* ámóti A. ok i Amorea (Amoria).
f) *iidem* þeſs ſpyria ydr, hvi D. drap. þ. m. er vid röddum fyrſt um, er h.
g) *al.* um David, þá hann drap.

a) Pinſel for ſine Ondſkaber.
b) piint evindeligen.
c) beſkiermer ſig ſelv og den.
d) afſat f. h. R. da (ſaaſnart han ikke.
e) mod A. og i Amor. R.
f) ſperge Eder om det, hvi D. dr. den Mand, ſom vi talede førſt om, hvilken ſ. h.
g) om Dav. da han dræbde.

Saul *h*) væri fallinn, ok hvert þat *i*) vár rettdæmi, at hann drap hann, eda var þat af *k*) brádri reidi?

Þá er hann hafdi sagt *l*) þau tídindi, þá spurdi David hann, þvi *m*) hann vissi þat? enn sá *n*) kvadzt hafa borit vapn á Saul Kong, *o*) eptir bæn siálfs hans. Enn þá er David heyrdi þetta, *p*) þá svaradi hann sva: " Vesæll madur ertu þess, er þu þordir at leggia hendur á krist Drottins, ok er þer betra *q*) her at taka skióta ok makliga hefnd, helldr enn siá sauk fylgi þer til helvítis eilífliga." *r*) Þvi nærzt baud David at drepa skylldi *s*) þenna mann. Enn þá

h) skulde være slagen, og om det i) var Retfærdighed i at domme, at han dræbde ham, eller var det af k) overilet Vrede?

l) Saasnart han havde sagt de Tidender, da spurgde David ham, m) hvorledes han vidste det? men denne sagde sig at have lagt Haand paa Kong Saul efter hans egen Begiæring. Men saasnart David hørde dette, da p) svarede han saaledes: "Du est et ulykfaligt Menneske, i det du understodst dig at lægge Hænder paa Herrens Salvede, og er det bædre for dig, at q) udstaae her en kort og fortient Straf, end at den Brøde skal følge dig til Helvede evindeligen." r) Derpaa bød David, at man skulde

nem, superius commemoratum, qui Sauli cædem nunciabat?

Postquam homo nuncium de cæde Sauli adferret, quærebat eum David, utrum Sauli mors plene constaret illi, cui nuncius regessit se rogatu ipsius Sauli Saulum occidisse: Quod cum David audiret respondit: Infelix perqvam es, cum violentas manus uncto Dei inferre auderes, tibi itaque satius est hac in vita breves sed commeritas jam poenas dare, quam culpa hæc æternum temet in inferno premat. Mox præcepit David interfici

h) CC. *Un* var. *i*) *iidem* væri.
k) *iidem* brádrædi Davids.
l) *iidem* sá er sagt hafdi.
m) *iidem* hvi. *n*) *iidem* sagdezt.
o) *iidem* at.
p) *iidem* mællti hann.
q) *iidem* & *à cb.* at þu taker her sk. písl ok makligt straff.
r) *iidem* þa.

h) var.
i) kunde være.
k) Davids Hastighed.
l) Den som havde sagt — ham sp. D.
m) hvor, paa hvad Maade.
p) sagde (afsagde).
q) du skal udstaae her en kort Smerte og vedbørlig.
r) da.

þá er *t*) hann sá, at hanum mundi dauði ætladr *u*), þar sem hann hugdi, at hann *x*) mundi nockern fagnad í móti taka sínom tídindum, ok *y*) gott yfirlæti *z*) edur giafir, þá idradizt hann, *a*) er hann *b*) hafdi þeirri sauk logit á hendur ser, ok villdi giarna apturkippa ordum sínum, ef hann mætti; enn David svaradi sva: "Vitni siálfs þins dæmir þik, (sagdi hann), enn eigi ek; því at þu sagder á hendur þer *c*) siálfur, at þu *d*) hefdir drepit krist Drottins." Enn *e*) ero þvilik dæmi aunnur til skyringar: Þeir menn er drápo Isboseth, son Sauls Kongs, ok hugduzt mundo taka vináttu af

skulde dræbe s) denne Mand. Men da han saae, at ham var tiltænkt at døe, i Steden for at han ventede, at han x) vilde faae for hans Tidender nogen Lykke, eller y) god Anseelse, eller z) Belønninger, da fortrød han, at han a) havde b) paadigtet sig den Sag, og vilde gierne tage sine Ord tilbage, om han havde kundet. Men David svarede saaledes: "Dit eget Vidnesbyrd dømmer dig, (sagde han), men ikke jeg; thi du paasagde dig selv, at du havde dræbt d) Herrens Salvede." Endnu ere der andre deslige Exempler til Forklaring herpaa: De Mænd nemlig, der dræbde Isboseth, Kong Sauls Søn, og ventede at de skulde vinde Venskab

interfici hominem, quem (ubi se morti destinatum videret, putabat autem ob allatum nuncium favorem & dona consecuturum) poenituit illico mendacij, quo crimen regiæ cædis in se transtulit, & verba sua indicta esse voluit: Ast David illi regessit: Testimonium tuum damnat te, non ego: Ipse enim confessus es te unctum Domini interfecisse. Est & aliud huic rei declarandæ exemplum. Qui vita privarunt Isbosetum Sauli filium, adibant Davidem, & ejus amicitiam tanto facinore conciliandam existimantes, indicabant se hostem

s) CC. *Un.* þann.
t) *iidem* hinn. *u*) *iidem* vera *add.*
x) *iidem* hann skylldi nock. fögnud *vel* hanum mundadi fagnadr buinn fyrir sín tidændi.
y) *iidem* gódar giafir. *z*) *iidem* eda giæfu.
a) *iidem* at h. h. logit soc á hond ser (á sik sökum. *b*) *iidem* sagdi sök á h.
c) *iidem* sialfum. *d*) *iid.* hafder d. k. Gudz.
e) *al.* þá ero enn.

s) den.
x) han skulde faae nogen Glæde. || at nogen Glæde skulde være ham beredd (staae ham til Rede) for hans Tidender.
y) Forfremmelse, gode Gaver. z) Lykke.
a) havde løiet sig Sag paa (Sager, Forbrydelser paa sig.
b) paasagde sig Sag (sagde Sag paa sig).
d) Guds.

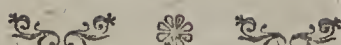
af David fyrir þat, *f*) ok fóro til Davids Kongs, ok sagdo hanum (á þessa leid), at þeir haufdo drepit uvin hans, þann er upp villdi reisazt móti hanum ok hans ríki. Enn þá er David heyrdi þessi tídindi, þá svaradi hann á þessa *g*) leid: "Vesllir erut *) þid fyrir *h*) þat verk, er þid drápot herra yckarn, þar sem þid vorot *i*) met Isboseth, ok hafit þit gort *k*) þar drottins-svik ok nídings-verk, þar sem þid laugdot hendr á herra *l*) yckarn, eigi sem *m*) þit værit mínir menn, ok gerdot þit þat i trunadi vit mik. Nu er yckur naudsyn á, at taka bráda hefnd ok skióta refsing, at siá sauk *n*) megi eigi draga yckur til eilifra kvala." Þvi nærst

Venskab hos David for det, *f*) og droge til Kong David, og sagde ham det (paa denne Maade), at de havde dræbt hans Fiende, som vilde opreise sig imod ham og hans Rige. Men saasnart som David hørde disse Tidender, da svarede han paa denne Maade: "I ere ulykkalige for h) den Gierning, i det I have dræbt Eders Herre, da I vare i) med Isboseth, og have I deri begaaet Forræderie og Nidingsværk, da I lagde Hænder paa Eders Herre, og ikke handlet, som om I m) vare mine Mænd, og I havde giort det af Troeskab mod mig. Det er altsaa en Fornødenhed for Eder, at udstaae en hastig Straf og kort Revselse, at den Sag ikke n) skal kunne drage Eder til evige Pinsler." Der-

hostem illius, rebellionem Davidi & regno molientem, occidisse. Quibus auditis David hunc in modum illis respondit. Infelices estis ob perpetratum a vobis scelus, cum Dominum vestrum Isbosethum interficiendo perduellionis crimen & dolosum parricidium admiseritis; non acsi mei fuissetis subditi, qui fido in me animo ad tantum scelus audendum compulsi essent: Poenas igitur repentinas detis necesse est, ne summum hoc nefas in æternam vos-met

f) CC. *Un.* er þeir saugduz hafa drepit.
g) *iidem* lund. *) *unus* þer *semper*.
h) CC. *Un.* þetta v. || værki, at þit.
i) *iidem* menn Isboseths || menn hans.
k) *iidem* þar *omitt.*
l) *unus* yckrum *alter* ydvarn.
m) *al.* þer hefdot verit.
n) CC. *Un.* dragi ycer (ydr) ægi.

f) at de sagde dem at have dræbt.
h) denne G. at I.
i) Isboseths Mænd. || hans Folk.
m) havde været.
n) skal trække.

nærst baud David, at af þeim skylldi hauggva bædi hendur ok fætur, ok let síðan o) festa þá upp vit vatnstiaurn eina i þeim stad er Hebron het.

p) Enn vil ek tilhætta at spyria ydur eina spurning um þá luti, er mer þykir q) domum vera undarliga tilsnuit, ok vil ek þvi hellzt spyria, at mer-skiliazt þessir lutir varla, hver grein r) eda atvik hefer verit i skilning þessarra doma, er nu vil ek eptir spyria. Þer gátut þess fyrr i ydvarri rædo, at Gud s) svipti þvi ríki undan Saul Konungi, at hann var ofvæginn i t) manndrápi, ok mundo

Derpaa bød David, at man skulde hugge af dem baade Hænder og Fødder, og lod siden o) fæste dem op hos en Dam, paa det Sted som hedde Hebron.

p) Endnu vil jeg vove paa, at giøre Eder eet Spørsmaal om de Ting, q) hvori mig synes at Domme ere blevne underligen fældede, og vil jeg derfor helst spørge herom, at jeg neppe fatter disse Ting, hvad Grund eller r) Omstændigheder der have foraarsaget disse Dommes forskiællige Indhold, som jeg nu vil spørge efter. I erindrede det tilforn i Eders Tale, at Gud derfor s) rev Riget fra Kong Saul, at han var

met calamitatem pertrahat. Mox præcepit David manus & pedes illis abscindi & corpora juxta piscinam civitatis Hebron suspendi curavit.

Aliam adhuc quæstionem proponere libet de rebus, quibus judicia mirum in modum applicata videntur: De sequentibus autem potissimum ideo sciscitor, quod rationum pondera & circumstantias tantum non ignorem penitus judiciorum quorundam mox adferendorum. Dixisti superius Deum ideo privasse regno Saulum, quod a cædibus committendis

o) *M & 1 cb.* hengia þa vid vatnit i Hebron (2 *cb.* vatn þat er Ebron heiter). *CC. Un.* vatz-tiorn þa, er Ebron (Albiron) h.
p) *M. & cb.* 1. Nu vil ek spyria ydr..
q) CC. *Un.* þycki Gud hafa undarliga (undarliga hafa) domum snuit.
r) *iidem* oc atsvif (*Membr. & 1 cb.* adsvip) hafa.
s) *iidem* kipti þ: r. frá.
t) *al.* manndrápum.

o) hænge dem ved den første Søe i Hebron. || ved den første Søe, som hedder Ebron. || ved den Dam som H. Hebron (Albiron)
p) Nu vil jeg spørge Eder om.
q) hvor mig synes at Gud haver vendt hans Domme underligen.
r) tilstødende, sammenløbende Aarsager (causæ concomitantes, concurrentes) der have tilveiebragt.
s) rykkede.

do þat margir menn ætla, at þat *u*) væri eigi mikit illvirki; þviat kostur mundi vera, at drepa *x*) yfrit marga, ef þat þætti betra verk, enn *y*) at láta þá lifa. Enn hanum fell þó *z*) ſu ſauk ſua þungliga, at Gud kvadzt idrazt, at hann hafdi koſit Saul til Kóngs yfir fólk ſitt, ok het þvi þegar, *a*) er hann efndi ſídan, at Kongdomur ſkylldi alldrei lengra gánga i ætt hans, ok kaus þegar annann medan Saul lifdi, þann er Kongur ſkyldi vera epter hans daga. Enn þeſſi var ſu ſauk, er David fell i ſídan, er hann *b*) vard Kongur, er ecki mundi *c*) þykia minni at athyggia, *d*) er hann hóradi

var for lemfældig i Mandſlæt, da dog mange Menneſker kunde lettelig falde paa at tænke, at det u) var ingen ſtor Misgierning; thi det maatte være let, at ſlaae overmaade mange ihiel, hvis det kunde agtes for en bædre Gierning, end at lade dem leve. Men den Sag faldt ham dog z) ſaa tungt, at Gud ſagde ſig at angre det, at han havde udkaaret Saul til Konge over ſit Folk, og truede da ſtrax med det, ſom han ſiden a) holdt, at Kongedømmet ſkulde aldrig forplantes videre til hans Efterkommere, og udvalgde ſtrax en anden, medens Saul levede, ſom ſkulde være Konge efter hans Dage. Men denne var den Brøde, ſom David

tendis nimium ſibi temperaverit, qvod multi gravis criminis loco non habebunt, nam multi profecto vita privarentur, ſi ſatius eſſet morte multarentur qvam ut viverent. Tam gravis vero culpa Saulum premebat, ut diceret Deus ſemet poenitere, qvod Saulum populi ſui Regem elegiſſet, utqve minaretur regiam dignitatem ad ejus poſteres non venturam, nec non ſuperſtite adhuc Saulo ſucceſſorem deſignaret. David vero ad thronum evectus videtur culpam haud minorem contraxiſſe, cum uxorem Uriæ, eqvitis ſui, viri boni

Rr Rr 2

u) CC. *Un.* mundi æigi vera.
x) *iidem* ærit. *y*) *iidem* lifa láta.
z) *iidem* þó (ſu ſoc ſva þungt) ſva þungliga ſ. ſ.
a) CC. *Un.* ſæm hann hæmndi.
b) *iidem* var.
c) *iidem* minna þyckia til ad hyggia.
d) *iidem* at.

u) ei maatte være nogen.
z) ſaa beſværlig (vanſkelig).
a) ſtraffede (ham med).

hóradi konu Uriæ; riddara sins, gods manns ok tryggs, enn sidan red hann *e*) hanum bana, eigi fyrir sakir rettrar ressingar, helldur fyrir þvi, at hann villdi hafa kono hans. Enn sidan, er Nathan spámadr bar upp þessa sauk *f*) á hendur David, ok hann geck i gegn, þá *g*) var hanum þegar fyrirgefit, oc var allnær, sem stadfestizt ríki hans meir *) epter þat enn ádr var. *h*) Ok veit ek eigi hvart meiri var saukin, at drepa saklausann mann, ok hóra kono hans, eda gefa þeim líf, er sakafullur var? Nu muno sua margir menn skilia, þeir sem eigi *i*) kunnu grein á, at Gud hafi meir elskat David enn Saul, ok hafi þat til

David faldt i, efterat han var bleven Konge, som c) vel ikke kan agtes ringere at tænke paa, d) da han nemlig bedrev Hoer med Uriæ, sin Krigsøversies, en god og troe Mands, Hustrue, men siden e) foranstaltede han hans Død, ikke for en retfærdig Strafs Skyld, men fordi han vilde have hans Kone. Men siden, da Própheten Nathan f) foreholdt David denne Sag, og han bekiendte den, da blev dette strax forladt ham; ja det var, paa noget nær, som hans Rige blev meer stadfæstet *) efter den Tid, end det var før; h) jeg veed og ikke, hvilken Sag der var større, at dræbe et uskyldigt Menneske, og skiænde hans Hustrue, eller at skiænke den Livet, som var skyl-

boni & fidi, ad adulterium non tantum sollicitasset, sed etiam certissimæ morti Uriam objecisset, zelo justæ poenæ neqvaqvam inductus, sed qvod viduam, mortuo viro, ducere vellet. Cæterum cum Nathan tantum facinus Regi objecit, rexque suum peccatum confitebatur, mox idem remissum, imo regnum ei magis firmatum est; nescio tamen utrum insontem virum interficere ejusqve uxorem adulterari levius peccatum fuerit, an delinqventibus vitam concedere: hinc forte concludent nonnulli, rationes diversarum adeo sententiarum non percipientes, Deum magis

e) CC. *Un.* bana-rád sialfum hanum, æigi firi rettar sacar.
f) *iidem* firi David Kong, oc h. gecc igogn.
g) *iidem* fyrirgafst hanum þegar.
*) *iidem* epter enn adr.
h) *iidem* enn hver var þar sökin meire.
i) *iidem* vita skil ne. *k*) *iidem* at.

c) det ei vel vil synes mindre at tænke paa.
d) at.
e) oplagde han Raad imod hans eget Liv (forrakkede han ham selv) ikke for retmæssige Aarsager.
f) betydede denne Sag for David, og han tilstod den. *) efter (siden), end før.
h) men hvilken af Sagerne var der vel større.

tilgengit, *k*) er Davidi vard lettare sinsauk enn Sául. Enn fyrir þvi at Gud dæmir alla luti eptir rettindum, enn eigi eptir misſmuna *l*), þá man þat *m*) synd vera, at menn ſkili eigi þeſſa luti rett, ok mán þat betur vera, at þer *n*) ſkyrit þeſsa luti met nockorum ordum, ef ydur þykir ek eigi til *o*) heimſkuligá ſpyria. Þat kann ok at vera, at ſtórhaufdingiar, þeir er yfir dóma ero *p*) ſettir, megi þvi *q*) betri ſkilning her aftaka, at þetta ſe inniliga *r*) ſkilat.

Sva

ſkyldig? Mange Menneſker, ſom ikke i) viide Grundene hertil, kunne altſaa foreſtille ſig dette ſaaledes, at Gud maae have elſket David meer end Saul, og det maae have foraarſaget, at David blev hans Sag lettere, end Saul. Men fordi Gud dømmer alle Ting efter Retten, men ikke efter l) Perſons Anſeelſe, da vil det være m) Synd, at man ikke foreſtiller ſig diſſe Ting rettelig, og vil det altſaa være bædre, at I n) forklarer diſſe Ting med nogle Ord, om Eder ikke ſynes, at jeg ſpørger alt for taabelig. Det kan endog hænde, at ſtore Herrer, ſom ere p) ſatte over Domme, kunde maaſkee q) trække bædre Forſtand deraf, at dette bliver nøiagtigen r) udført.

Dette

gis dilexiſſe Davidem qvam Saulum, cum illius levior, hujus vero gravior cenſeretur culpa. Qvoniam autem Deus ſecundum exqviſitiſſimas juſtitiæ leges judicat, peccat ergo qvi de judiciis divinis ſiniſtras ſovet opiniones; ſatius itaqve reor, aliqvot verbis hanc rem explices, ſi nimirum mea qvæſtio non videtur nimium puerilis: Magnates, qvi litibus dirimendis præficiuntur, etiam ad penitiorem hujus rei notitiam forte pervenient, ſi hæc materia ſolerter enodetur.

Talem

l) CC. *Un.* miſmunum. *Membr.* & 1 *cb.* eigi mismun.
m) *iidem* ſynt vera, at m. ſkilia.
n) *iidem* ſkilit (at ſkyra) þetta.
o) *iidem* heimſkliga. *p*) *iidem* ſkipader.
q) *iidem* betur ſkilning ákoma, ok.
r) *al.* ſkilit.

i) indſee Forſkiellen eller.
l) Forſkiel paa Folk.
m) ølenſynligt, at Folk ikke forſtaae.
n) udvikler (at forklare) dette.
p) beſkikkede.
q) fatte bædre Indſigt heri og trække den deraf.
r) udviklet (forſtaaet).

Sva ber þessarri spurning til, at hana mun verda met laungum rædum at inna, ef hana skal vel skilia. Enn met þvi at spurt er, þá vil ek giarna þessa rædo inna, eptir þvi sem ek kann, ok þó sem ek má s) skemmzt; ok þarf nu þess at minnazt, sem ek t) gat i fyrri rædo, þá er vid ræddum um dóma, u) hverir strídir skulo vera, eda linir, ok gát ek þess fyrir þer, at ef godur madur ok spakur x) felli i sauk, ok þækti illur vera glæpur sinn, ok villdi giarna bæta, þá eigo y) dómar at vægia hanum, fyrir sakir mannligar nátturo; z) þviat mannlig náttura er sua breisk, at

Dette Spørsmaal hænger saaledes sammen, at det vil behøves at udføre det med vidtløftige Svar, om det skal forstaaes vel. Men efterdi der er spurgt, da vil jeg gierne udføre dette Svar saavidt jeg kan, og dog det s) korteste jeg kan; og behøves der nu at komme det ihu, som jeg t) erindrede i det forrige Svar, da vi talede om Domme, u) hvilke der skulle være strænge, eller lemfældige, og jeg især erindrede det for dig, at om en god og fredelig Mand x) kunde falde i nogen Brøde, og ham syndes hans Misgierning ond, og han vilde gierne bøde derfor, da bør Dommene y) skaane ham, for den menneskelige Naturs Skyld z); thi den

Talem jam proponis quæstionem, quæ, si rite enodetur, prolixiore sermone discutiatur necesse est. Quoniam autem quæstionem movebas, pro virili, & tamen quam brevissime datum pensum absolvam. In memoriam velim revoces quæ superius in nostro colloquio, ubi nobis erat sermo de mitibus & rigidis judiciis, adduxi; nimirum: Si bonus & modestus vir crimen quoddam patraret, cujus eum mox poeniteret, & qui damnum exinde fluens resarcire paratus esset, debent judicia parcere illi propter humanam, qua præditus est, naturam, quæ tam infirma est, ut nemo sollicitam adeo sui curam

s) CC. *Un.* sem skiótazt.
t) *iidem* rædda fyrr um i ockarri rædu.
u) *iidem* hvar þeir skylldu strider vera, oc hvar þeir skylldu vera linari.
x) *al.* fellur.
y) CC. *Un.* þar domarar at vægia, fyrir.
z) *al.* er sva breysk ér.

s) hastigste (snareste).
t) talede før om i vor Samtale.
u) hvor de skulde være strænge, og hvor de skulde være meer lemfældige.
x) falder.
y) Dommerne skaane der.
z) der er saa skrøbelig.

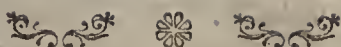
at eingi getur sín a) giætt, sua at hann falli alldrei i sauk. Enn sumer falla medr þvi i söc, at þeir micla sic í þvi, ok siá eigi vidur, at falla þegar í stad i adra söc. Nu var su náttura Davids Kongs, at hann var manna vaskastur til vapna i orrostum, ok vel hardur i rettri refsing; enn hann var madur gódgiarn ok b) ásthollur hveriom manni, ok aumhiartadr yfir ufarom hvers manns; hann var oc tryggur madur i allum lutum, rádvandur ok fastordur i vinátto ok i c) allom heitom, ok sua lastvar, at hann villdi ængvann laust á sik vita, ok eigi var hans maki d) i Israels fólki; þviat Gud tók sva til ords i e) vitnisburd sinum, þá er hann kaus David til Kongs, at

den menneskelige Natur er saa skrøbelig, at Ingen kan tage sig saaledes vare, at han aldrig skal falde i Forseelse. Men nogle falde i Forseelse paa den Maade, at de gjøre sig store deraf, og vogte sig ikke for at falde strax paa Stedet i en anden Forseelse. Nu var Kong Davids Sindsbeskaffenhed saaledes, at han var en af de hurtigste Mænd til Vaaben i Krig, og tilstrækkelig streng i retmæssig Straf; men han var en godhiertig Mand, og b) kiærlig mod hvert Menneske, og emhiertet over hver Mands Ulykke, han var og en redelig Mand i alle Ting, retsindig og troefast i Venskab og c) i alle Løfter, og saa dydig, at han ei vilde vide nogen Last med sig selv, ja der var ikke hans Mage iblandt Israels Folk; thi Gud brugte

curam gerere qveat, qvin aliqvando delinqvat. Qvidam contra ita in vitia labuntur, ut se in his efferant, nec postea a lapsu caveant. Ast David, si indolem ejus spectes, erat fortis bello strenuusqve miles; simulqve in poenis juste irrogandis severus, fuit tamen benevolo & propenso in qvemlibet animo, infortunii aliorum miserescenti & erga qvemlibet fido. Vitam tam sancte & caute agere voluit, ut ne vitii qvidem ullius sibi conscius esse vellet; hinc vitæ integer, verborum, amicitiæ servandæ, & promissorum tenacissimus, in gente Judaica sine pari; qvare Deus in testimonio Davidi dato, cum Regem illum designavit, se neminem invenisse dixit, qvi æqve ac David voluntati suæ satisfecerit.

a) CC. *Un.* sva gett, at hann.
b) *iidem* astudligr. c) *iidem* í ollu forsiáll.
d) *iidem* af. e) *al.* vitnis burdinum.

b) yndig for (yndet af).
c) forsigtig i alle Ting.

at hann qvadzt fundit hafa mann eptir lunderni ſíno. Enn því volldi breyſkleikur manndómſins, *f)* er hann fell í þá ſauk, *g)* er fyrr ræddum ver um, at hann hóradi kono Uriæ; enn *h)* jafnſkiótt ſem hann hafdi fallit i þeſſa ſauk, þá idradizt hann þegar miök, *i)* ok andvarpadi met tárum, þá hann var einnſaman ſtaddur. Enn *k)* met því at régla laganna dæmdi *l)* þenna lauſt liótann, ef uppkæmi fyrir folkino, þá leitadi David þeirrar athygli, at hann mætti helldur þegia *m)* um, ok ſæi Gud idran hans, enn fólkit gengi dult laugbrota hans, ok tæki eigi hans glæp til dæma, at þeim þætti þá minna fyrir, at falla i glæpi

te de Ord, i e) ſit Vidnesbyrd, da han udvalgte David til Konge, at han ſagde ſig at have fundet en Mand efter ſit Hierte. Men det forvoldede Menneſkelighedens Skrøbelighed, at f) han faldt i den Sag, ſom vi tilforn talede om, at han ſkiændede Uriæ Huſtrue; men ligeſaaſnart h) ſom han var falden i den Sag, ſaa fortrød han det ſtrax overmaade meget, i) og ſukkede derover med Taare, da han befandt ſig for ſig ſelv alene. Men k) eſterdi Lovenes Regel dømde l) denne Laſt at være ſkammelig, om den kunde komme ud iblandt Folket, da ſøgde David den Udvei, at han ſkulde heller tie dermed, og Gud ſee hans Bodfærdighed, men Folket blive uvidende om hans Overtrædelſe,

fecerit. Imbecillitati autem humanæ tribuendum eſt, quod uxorem Uriæ ad adulterium ſollicitaſſet, cujus peccati mox poenituit illum, & eapropter, ubi ſolus erat, ſæpe ſuſpiria emiſit. Leges autem quoniam tantum crimen, ſi manifeſtum foret, atro carbone notabant, icirco David adhibita diligentia crimen ſuum coram hominibus confiteri noluit, optabat autem ut Deus poenitentiam ſuam conſpiceret; verum eapropter populum celare voluit culpam ſuam, ne exemplo Regis inductus ab idgenus peccatis minus ſibi in poſterum,

f) CC. *Un.* at David.
g) *iidem* ſem firr röddum vid (vid ræddum fyrr) um. *h)* *iidem* ſva ſkiótt.
i) *iidem* mæd andvarpøn oc mædr tarom, þægar. *k)* *iidem* fyrir.
l) *iidem* glöp liotann loſt.
m) *iidem* yfir.

e) Vidnesbyrdet.
h) ligeſaa haſtig.
i) med Suk og med Taare, ſaaſnart.
k) fordi.
l) Misgierningen at være en vederſtyggelig Laſt.

glæpi ok laugbrot, ef þeir vissi hans glæp. Enn met þessarri list villdi David leyna glæp sínum, at þegar er hann vissi at Bersabe, Kona Uriæ, var met getnadi, þá sendi hann eptir Uria, ok villdi sva siá vit manndrápi, *n*) at hann ætti sialfr lag vid kono sína, ok væri hanum sia getnadr kendr, enn hann villdi *o*) bæta glæp hordoms sins i leynd, ok villdi *p*) hann alldrei koma nær kono hans sidan. Enn *q*) þá er hann sá, at þat barzt undan, at Urias villdi *r*) eiga lag vit kono sína, þá leitadi hann þeirrar listar, at hann mætti leyna glæp sínum fyrir mönnum, þóat hann *s*) aukadi synd sína i augliti Guds. Enn sidan

delse, og ikke tage hans Misgierning til Exempel, at de da skulde agte det ringere, at falde i Misgierninger og Overtrædelser, om de vidste hans Misgierning. Men ved denne List vilde David skiule sin Misgierning, at saasnart han vidste, at Bersabe, Uriæ Hustrue, var med Barn, da sendte han efter Uria, og vilde n) saaledes undgaae Mandslæt, at denne skulde selv ligge hos sin Kone, og det Foster skulde blive tilegnet ham, men han vilde o) bøde sin Hordoms Misgierning hemmelig, og vilde aldrig p) efter den Tid komme hans Kone nær. Men q) da han saae, at det gik over, at Urias vilde r) ligge hos sin Hustrue, da greeb han til den List, at han skulde kunne skiule sin Misgierning for Menneskene,

erum, ubi violatam a Rege legem resciverit, caveret. Hac autem arte crimen suum occultare voluit David, scilicet, ut, ubi imprægnatam a se conjugem Uriæ comperit, Uriam illico ad se acciret, & homicidium evitaturus eum ad concubitum cum uxore, cui fœtus tribui posset, hortaretur; crimen vero suum ipse privatim expiare, & nunquam cum vitiata Uriæ cunjuge rem in posterum habere vellet. Quando autem Rex videbat Uriam differre renovandam cum uxore consvetudinem, dolum consuit quo peccatum suum

n) CC. *Un.* oc villdi at hann siálfr ætti.
o) *iidem* giæta glæp hórdómsins.
p) *iidem* alldri sidan k. n. kono hins.
q) *iidem* sidan er hann sá þettu, at Urias barzt undan (brazt), at hann.
r) *iidem* löyti (sambud, skipte) æiga.
s) *iid.* jyki (bætti) S. s. fyrir Gudi *al.* aumkadi.

n) at han selv skulde have Omgang med.
o) holde Hordoms-Synden hemmelig.
p) siden komme den andens Kone nær.
q) efterat han saae dette, at Urias unddrog (undslog) sig for, at han vilde (skulde).
r) have Omgang med.

an er Nathan, *t*) Guds spámadur, bar þessa sauk á hendur Davidi alla saman, þá svaradi David, sua sem *u*) dæmandi sialfann sik, þviat hann svaradi sva: "Sua er glæpur minn illur ok þungur, at ek em dauda *x*) verdur fyrir sauk þessa, ok em ek vesæll þess, *y*) at ek gaf *z*) þvílik dæmi fólki Guds, þar sem hann skipadi mik stiornarmann ok domara yfir folk sitt, ok vil ek *a*) nu giarna helld ur þola brádann dauda, enn sia glapur fylgi mer til helvítis. Nu met þvi at ek gerdi *b*) syndsamlig dæmi fyrir folki Guds i *c*) glæpinum, þá em ek nu buinn, eptir vilia *d*) Drottins míns, at þola

neskene, skient han s) forøgede sin Synd for Guds Ansigt. Men siden, da t) den Guds Prophete Nathan foreholdt David denne heele Sag, da svarede David, ligesom dømmende sig selv, thi han svarede saaledes: "Min Misgierning er saa ond og tung, at jeg er x) skyldig at døe for denne Sag, og er jeg ulykkalig y) deri, at jeg haver givet Guds Folk z) saadanne Exempler, da han dog haver beskikket mig til Regent og Dommer over sit Folk, og vil jeg a) nu gierne heller udstaae en hastig Død, end at den Misgierning skal følge mig til Helvede. Efterdi jeg nu haver øvet b) syndige Exempler for Guds Folk i c) Misgierningen, da er jeg nu reedebon, efter

suum hominibus occultari posse credebat, licet in Dei conspectu augeretur: Porro: cum Nathan divinus vates totum hoc crimen Davidi objiceret, tunc David, velut se ipsum judicans, tam grave, inquit, peccatum meum est, ut mortis reus sim. Miser homo, quod tam malo exemplo Dei populo præirem, cum populi sui judicem & moderatorem constituisset me Deus, ideoque mortem perpeti malo, quam æternis in inferno suppliciis tradi, peccato meo in hac vita non expiato. Et quoniam pessimum exemplum populo Dei reliqui, meis peccatis, paratus jam sum juxta Domini mei voluntatem ad poenas

t) CC. *Un.* Propheta.
u) *iidem* sialfr dæmande sec.
x) *iidem* soc fyri værdr.
y) *iidem* er. *z*) *iidem* slík.
a) *iidem* helldr þola nu d. helldr enn.
b) *iidem* syndlig d.
c) *iidem* glæpum *al.* glæpunum.
d) *iidem* Guds.

s) bødte hans Synd for Gud. || bejamrede.
t) Propheten.
x) skyldig til Døds-Sag (Straf) derfor.
y) , i det.
z) slige.
a) heller nu lide Døden, end.
b) forargelige.
c) Misgierninger, Misgierningerne.

la refsingina, til þeirrar *e*) vidsyndar, at eigi falli folkit i *f*) slíkann glæp." Enn þá er sannendi ok rettvísi lito idran Davids, þá skuto þær *g*) atkvædi þessa doms undir miskun, þviat Nathan spámadur svaradi sva: "Gud ser idran þína, ok vill hann eigi at þu takir dauda fyrir synd þína, enn hann man, met mundángs-hofi refsingar, hefna þer þessa verks, ádur enn þu deyr." Nu skalltu þat vita, at eigi let Gud *h*) sva fyrirgefna *i*) sauk Davids, at hann hefndi eigi eptir rettindum; þviat su var hin fyrsta hefnd *k*), er David tók af Gudi *l*): Barn þat, er David hafdi getit met

efter min d) Herres Villie, at udstaae Straffen, til den e) Advarsel, at Folket ei skal falde i f) slig Misgierning." Men da Sandheden og Retviisheden saae Davids Bodfærdighed, da overlode de denne Doms g) Afsigt til Miskundheden, thi Propheten Nathan svarede saaledes: "Gud seer din Bodfærdighed, og han vil ikke, at du skal lide Død for din Synd, men han vil straffe dig med en taalelig Revselse, for denne Gierning, forend du døer." Heraf skal du nu mærke det, at Gud ikke h) forlod saaledes i) Davids Brøde, at han ikke straffede den efter Retten; thi denne var k) den første Straf som David fik af Gud: l) Det Barn, som David

poenas ferendas, qvibus prospectum sit populo, ne in idgenus scelera delabatur. Caeterum veritas & justitia, ubi poenitentiam Davidis observabant, causam illico delinqventis Regis Misericordiae judicandam tradebant: Hinc Propheta Nathan ad Davidem: "Deus, inqvit, poenitentiam tuam vidit, nec ob delictum tuum morti te tradet, poenam caeteroqvin moderatam & tolerabilem tibi in hac vita decernens." His colliges Deum non adeo Davidi peccatum remisisse, qvin juste in illum animadverteret; nam prima poena Davidi fuit a Deo inflicta haec, nimirum, qvod puer ille formosissimus, qvem David ex Bersabea

e) CC. *Un.* vidrsynar, vidrsyndar, naudsyniar. *f*) *al.* soddann.
g) CC. *Un.* atkvædum.
h) *iidem* verda.
i) *iidem* þessa s. D. (synd Davidi).
k) *iidem* Davids, er hann tók.
l) *iidem* at barn. þ. er hann.

d) Guds. e) for den Fornødenheds Skyld.
f) saadan. g) Bestemmelser.
h) lod (blive) saaledes forladt.
i) denne Davids Sag. || denne Synd blive David saaledes forladt.
k) Davids f. Str., som han fik.
l) at det Barn, som han.

met Bersabe, þá var þat *m*) sonur yfrit fridr, ok villdi David giarna, at *n*) barn þat hefdi lifat, enn Gud villdi eigi unná hanum *o*) nytia af þvi barni, er hann hafdi sva *p*) syndsamliga getit; þo lá David *) VII. daga fastandi á jaurdo, i *q*) ugledis-klædum, ok bad *r*) hann Gud fyrir þvi barni lífs, enn Gud villdi eigi heyra bæn hans, ok do barnit á enum *s*) VII. degi. Enn þessi var aunnur hefnd, *t*) at Gud villdi eigi þiggia af Davidi, at hann gerdi hanum *u*) kyrkio, ok kalladi Gud David *x*) manndrápa-mann fyrir þat, er hann hafdi rádit Uriam af lífi. Enn

David havde avlet med Bersabe, det var m) et Drenge-Barn, overmaade deiligt, saa at David gierne ønskede, at n) det Barn havde levet, men Gud vilde ikke unde ham Gavn af det Barn; som han havde avlet p) saa syndigen; dog laae David *) 7 Dage fastende paa Jorden, i q) Sorge-Klæder, og bad Gud om r) Liv for Barnet, men Gud vilde ikke høre hans Bøn, saa at Barnet døde paa den s) 7 Dag. Men denne var den anden Straf, t) at Gud vilde ikke antage af David, at han skulde bygge ham en Tempel; ja Gud kaldede David en Manddraber, fordi han havde foranstaltet Uriæ Død. Men y) fordi han havde

Bersabea suscepit, & vivere præoptavit, divino nutu vita excederet, ne frueretur Rex oblectamento quod capere posset ex vita pueri tanto scelere suscepti. David tamen per septem dies jejunans & lugubri veste indutus humi jacebat, & pro vita pueri orabat, preces autem Regis Deus exaudire noluit, ideoque septimo a nativitate die, infans mortuus est. Secunda poena in illo consistebat, quod Deus nollet sibi templum a Davide exstrui, sed vocaret eum homicidam, cum Uriam dolo interfecisset. Ob mulierem ad adulterium solllici-

m) ÇC. *Un.* son, oc var avar (afar, æfar).
n) *iidem* barnit hæfdi líf.
o) *al.* nytar.
p) ÇC. *Un.* syndlega gert ok getit. 2 *ch. add.* vid Bersabe. *) sex.
q) *iidem* ugledi klædum sinum.
r) *iidem* Gud lifs þvi barni (barninu).
s) *iidem* áttanda, átta. *t*) *iidem* er.
u) *iidem* & 2 *ch.* templum (domini).
x) *iidem* manndraps-mann f. þat.

m) en Søn, og var ov.
n) Barnet.
p) saa syndigen giort og avlet med Bersabe.
*) sex.
q) sine.
r) det Barns (Barnets) Liv.
s) ottende.
t) da.
y) for Uriæ Hustrue leed han. || for Uriæ Kones Skiendsel overgik ham.

Enn fyrir *y*) þat, er hann hafdi hórat kvinnu Urias, þoldi hann þá skaumm, at Absalon, son hans, geck i augliti alls *z*) folks, ok lagdizt met *a*) fridlum hans, ok gerdi hann þessa skaumm fedur *b*) sinum, i augliti alls *c*) fólksins.

Enn þar er þu spurdir þess, hvar saukin *d*) var meiri, at David drap Uriam saklausann, ok hóradi kono hans, *e*) edur hin, er Saul villdi eigi *f*) drepa yfrit marga menn i Amaleck: *g*) þá skalltu þat víst vita, at su *h*) var saukin meiri, er Saul gerdi, þviat eingi *i*) er ein

de bedrevet Hoer med Uriæ Hustrue, maatte han lide den Skiændsel, at hans Søn Absalon, gik hen i z) det heele Folkes Paasyn, og lagde sig hos hans a) Medhustruer, og giorde b) sin Fader denne Skam i c) heele Folkets Paasyn.

Men da du spurgde derom, hvilken d) af Sagerne der var større, at David dræbte Uriam uskyldig, og forførde hans Kone, eller e) hin, da Saul ei vilde f) dræbe alt for mange Mennesker i Amalech: da maae du vide det som en Sandhed, at den Brøde h) var større, som Saul begik, thi der

sollicitatam hanc ignominiam passus est David, quod Absalon in conspectu totius populi fœdo cum concubinis regiis congressu, patrem suum coram omnibus summo dedecore afficeret.

Quod insuper quæstionem tuam attinet, nimirum, peccatumne Davidis gravius esset, Uriam utpote insontem interficientis, ejusque uxorem adulterantis, an Sauli, multos in Amalechitarum regno interficere nolentis, scito scias Sauli gravius fuisse: Quoniam

y) CC. *Un.* konu Uriæ þoldi hann. || hor konu Uriæ, þa þoldi hann fyrir þat.

z) *iidem* lydz. *a*) *iidem* fridlu.

b) *iidem* hans fyrir allu folki.

c) *iidem* 2 *ch.* Israels.

d) *iidem* væri. || mæiri var soc.

e) *iidem* eda var su, at.

f) *iidem* ærit (*M.* & 3 *ch.* yrit) marga drepa (láta). g) *iidem* nu skalltu þat til viss.

h) *iidem* er soc.

i) *iidem & al.* sauk er þyngri, enn veita (óhlydni at veita).

z) den heele Almues.

a) Medhustrue.

b) denne Skam imod hans Fader for det heele Folk.

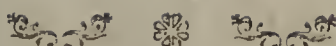
c) al Israels.

d) Sag der kunde være.

e) var det den, at.

f) lade dræbe alt for in.

h) er.

ein fauk þungari enn-su, at veita uhlydni k) yfirboda sínum, sem Saul gerde, ok máttu þat marka enn i dag l) um klaustra-menn: Ef munkur er uhlydinn abota sínum, m) ef hann er yfir klaustrino, edur priore, ef hann er, eda hver er yfirbodi hans er, þá skal hann þegar vera n) utrekinn frá heilagri reglu ok ur o) klaustra sínum, ok halldinn sem einn leikmadur; sua ok ef p) prestur er uhlydinn biskupi, yfirboda sínum, þá er hann þegar sagdur af lærdra manna tign, ok q) messo-saungur af hanum tekinn, ok allt annat embætti r), ok sva

i) der er ikke nogen Sag tyngere, end den, at vise Ulydighed imod sin Foresatte, som Saul giorde, og det kandst du mærke end i Dag, l) i Hensigt til Kloster-Folk: Om en Munk er ulydig imod sin Abbed, m) om han er (sat) over et Kloster, eller (med sin) Prior, om det er denne, eller hvad for een hans Foresatte er, da skal han strax være n) forviist fra den hellige Orden, og af sit Kloster, og agtet som en leeg Mand; ligeledes om en p) Præst er Biskoppen, hans Foresatte, ulydig, da bliver han strax afsat fra geistlige Mænds Værdighed, og Ret at holde Messe ham betagen, samt alle andre Embeds-

niam nullum crimen gravius est, quam præfecto sibi magistratui exhibita inobedientia, id quod ex hominum, quos religiosos dicunt, exemplo tibi constare poterit; nam si monachus Abbati aut Priori suo morem non gerit, sacro ordine & privilegiis privatus e monasterio ejicitur, & laici instar habetur. Si quoque sacerdos aliquis Episcopo sibi præfecto non obedit, honore, qui viros sacris muneribus ornatos comitatur, statim exutus, ab officio missæ canendæ reliquisque sacri ministerii partibus peragendis removetur, inter viros ecclesiasticos

k) *al.* yfirbodara.
l) CC. *Un.* mattu — m. a þvi (at).
m) *iidem* er h. e. y. klaustranum.
n) *iidem* rekinn ut af.
o) *iidem* klaustri sinu.
p) *iidem* prestrinn vil ægi væra lydinn.
q) *iidem* af hanum t. messo-s.
r) *iidem* af hanum kippt (tekit) *reliqua vero hic omittunt & ad episcopum referunt, v. infra not. u.*

i) ingen Sag er tyngere, end at vise Ulyd.
l) deraf, at om en M.
m) naar.
n) blive viist udaf.
p) Præsten vil ikke være lydig imod.

ſva halldinn ſem einn leikmadur milli lærdra manna, ok engrar ſæmdar verdur; ſva ok ef biſkup vill eigi *s*) veita hlydni ſínum yfirboda, hvert ſem hann er ríkur eda uríkur, þá er hann þegar *t*) af ſinni tign ok öllu embætti, ok *u*) halldinn ſem annarr þorpari. Enn enn helldur máttu þat *x*) þo marka, at Saul mundi ecki *y*) hlída, at veita uhlydni ſlíkum yfirboda, ſem Gud *z*) er ſiálfur, þar ſem hann hafdi bodit hanum at fara i Amalek ok í Amorea ríki, at drepa allt þat er kvikt væri. Gud tóc refsingar-vond ſinn, oc *) ſelldi i hændr. Sauli,

Embeds Forretninger r), og agtet iblandt lærde Folk ligeſom en leeg Mand, og ingen Ære værdig; Saa og om en Biſkop ei vil s) viſe hans Foreſatte Lydighed, enten han er mægtig eller ringere, da t) er han ſtrax ſkilt ved ſin Værdighed og heele Embede, u) og anſeet ſom en anden foragtelig Perſon. Endnu meget meer maae du dog x) ſlutte, at det maatte aldrig kunne gaae Saul y) godt, at viſe Ulydighed imod ſaadan en Overherre, ſom Gud ſelv z) er, da han havde budet ham, at drage i Amalech og Amoriternes Rige, og dræbe alt det ſom kunde være levende. Gud tog nemlig ſit Ræviſelſes Riis, og

ſcholaſticos laici inſtar habetur, & omni honore indignus. Si denique Epiſcopus debitum obſequium ſuo magiſtratui, ſive potens ſit, ſive minus, denegat, mox honoribus & officio ſuo exuitur & ruſtici loco habetur. Hinc facile concludes Saulo multo minus integrum fuiſſe, Deo, aſt quantum ſuperiori! obedientiam ſuam denegare, Deus enim Saulo præcepit, in regnum Amalechitarum & Amoritarum proficiſci, & omnia animalia, quæ in iis regnis deprehendere poſſet, interficere. Deus ſcilicet virgam ſuam punitoriam

s) CC. *Un.* lydinn vera. || biſkopinn ef hann vill eigi vera hlydinn.

t) *iidem* afſagdr. || ſagdr af.

u) *iidem* ſidan ſva halldinn millim allra (lærdra) manna, ſæm æinhværr ulærdr madr (einn leikmadr ok) ængrar ſæmdar verdr.

x) *iidem* vita.

y) *iidem* dúga. || hlydni ſyna ödrum, þar ſem hann villdi eigi hlydni veita.

z) *iidem* var. *) *iid.* ſendi. || feck í hönd.

r) ret:ne (tagne) fra ham.

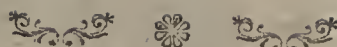
s) være lydig. || Biſkoppen, om han vil ikke være lydig. t) bliver h. ſtr. afſat fra.

u) og ſiden agtet iblant alle (lærde Mænd), ligeſom en anden ulærd Mand (en Lee-Mand og) ingen Ære værdig.

x) vide, kunne ſkionne.

y) an. || at Saul ikke vilde viſe nogen anden Lydighed, da han ei vilde viſe Lydighed imod.

z) var.

Sauli, oc bad hann hefna reidi ſinnar, oc vægia ængo þvi er kvict væri; brenna borgir, ok bæi, ok *n*) buſtadi, ok klædi, ok *b*) allt annat þat ſem þar var, ſkylldi hann tyna, ok hreinſa ſva allt landit met ſverdi, ok æxi, ok elldi. Enn Saul ſkipadi ſua þeirri refſing, er hanum var bodin, at hann tyndi þvi aullo, er hvarki var fagurt ne femætt, enn allt þat er hanum þókti *c*) eiguligt vera, ok fagrt ok femætt, þá þyrmdi hann þvi, ok ſkipti *d*) hann þvi aullu milli manna ſinna, ok hafdi heim i ſitt land. Enn þá er Samuel kom til Sauls, ok ſagdi hanum reidi Guds, þá ſvaradi Saul,

og *) overgav det i Sauls Hænder, og bad ham udføre ſin Vrede, og ikke ſkaane noget, ſom kunde være levende; brænde faſte Steder, og Byer, og a) Gaarde, og Klæder, og alt andet ſom der var, ſkulde han b) ødelægge, og renſe ſaaledes det heele Land med Sværd, og Øxe, og Ild. Saul derimod indrettede ſaaledes den Straf ſom var befalet ham, at han ødelagde alt det, ſom hverken var ſmukt eller koſtbart, men alt det, ſom ham ſyndes c) værdt at eie, og ſmukt, og dyrebart, det ſparede han, og uddeelede alt det iblandt ſine Folk, og førde det hiem i ſit Land. Men da Samuel kom til Saul, og ſagde ham Guds Vrede, da ſvarede Saul, lige-

toriam in manus Sauli tradidit, eique mandavit vindictam ſuam explere, nec ulli, quod viveret, parcere, ſed civitates, prædia, domus, veſtes, reliqua, igne abſumere, ferroque & flamma totam regionem purgare; huic autem a Deo ſancitæ poenæ ſic detraxit Saulus, ut quæ nitore vel pretio ſe non commendarunt, deleret, iis vero, quæ alicujus pretii erant, aut poſſidere voluit, parceret, eademqve inter milites ſuos diviſa in regnum ſuum transferret. Aſt ubi Samuel Regem adiit, eique divinam iram renunciavit, Saulus ſuæ culpæ quidqvam præſidii quæſiturus: "Laus, inqvit, ſit Deo, quod mandatis

a) CC. *Un.* bólſtadi.

b) *iidem & 2 cb.* aullu audru, þvi (er) þar var, ſkylldi tyna.

c) *iidem* eiguligazt (æigurlect oc fægurzt) ok fegurſt.

d) *iidem* ſinna manna imillum. || m. ſ. amillum.

*) kaſtede, flyede.

a) Boeliger.

b) fordærve.

c) det begiærligſte (begiærligt og ſmukkeſt) og ſkiønneſte.

Saul, sva sem veriandi sína sauk: "Lofadur *e*) se Gud, seger hann, er *f*) ek fyllda bodord hans; *g*) for ek ut i Amalek; ok eydda ek allt þat ríki met sverdi ok elldi, *h*) enn ek leidda híngat Agag Kong, þviat ek villda *i*) sua sæma Guds bod, at hann *k*) dæi her, ef hann vill at hann deyi; feit *l*) yxn ok fagra saudi, þá *m*) let ek til þess hingat leida, at offra Gudi slíkt, *n*) er hann vill her af þiggia; enn ríkra manna baurn leidda ek híngat til þess, at veita oss sæmiliga þiónusto, enn þau siálf i þrældom ok i anaud."

Þá

ligesom forsvarende sin Sag: "Lovet e) være Gud, siger han f) at jeg haver fyldestgiort hans Befaling; g) jeg drog ud i Amaleck, og jeg ødelagde det heele Riige med Sværd og Ild, h) men jeg førde Kong Agag hid, thi jeg vilde deri i) vise min Ærbødighed imod Guds Bud, at han skulde døe her, om han vilde, at han skulde døe. Feede Øxen og skiønne Faar m) lod jeg føre hid til den Ende, at offre n) til Gud hvad han vil antage heraf; men fornemme Folkes Børn haver jeg ført hid, til den Ende, at giøre os tilbørlig Opvartning, men dem selv i Trældom og i Tvang."

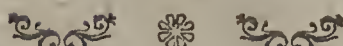
Da

mandatis ejus fecerim satis, & in regnum Amalechitarum invadens, totum illud regnum igne & ferro deleverim: Adduxi mecum Regem Agag meritum præceptis divinis conciliaturus honorem, ut si Deus velit captivum hunc Regem interficiendum, morte confestim hoc in loco multetur: pingues boves & nitidos oves adduxi, ut istorum pars, quanta libet Deo, sacrificium offeratur: potentiorum denique mecum liberos adduxi, ut servituti addicti condignum famulatum nobis exhibeant."

Tt Tt *Tum*

e) CC. *Un.* vertu G. — þitt.
f) *iidem* at. *M.* & 1 *cb.* þviat.
g) *iidem add.* oc. *h*) *iidem* oc.
i) *iidem* sæma hann, sva sem Gud baud.
k) *iidem* döey h. e. h. villdi at h. döy.
l) *iidem* & 2 *cb.* fæita æxn (feiter yxn oc fagrer sauder).
m) *iidem* ero til þess hingat leidder (komner).
n) *iidem* af er hann vil þ. || sem hann villdi.

e) være du G. — dit Bud.
f) thi.
g) og.
h) og.
i) ære, behandle ham efter det som Gud befalede.
m) ere derfor førte (komne) hid.
n) Gud det deraf som han vil (vilde).

Þá svaradi Samuel: "Hverzo má Gud þat þiggia her i forn, er hann bolvadi sialfr i reidi sinni? þviat Gud vill *o*) blessada luti i fórn, enn eigi bolvada, ok þat skalltu víst vita (seger Samuel), at betri þykir Gudi hlydni, enn *p*) eingi fórn annor." Sannendi stód nær ok svaradi: "*q*) Þvi þarf eigi at leyna, hvat Sauli geck til, er hann gerdi eigi *r*) hvat Gud baud. Saul þóktizt nu sva fullkominn *s*) i ríkdomi sínum, at hann þoktizt nu slíkum lutum mega *t*) skipa, meir eptir vilia sinum, enn *u*) at Guds bodum, ok var þat ofdramb *x*) Saul, i þvi hann gádi eigi þess, hver hanum gaf *y*) mekt ok ríkdom. Enn

Da svarede Samuel: "Hvorledes kan Gud antage det her til Offer, som han selv haver forbandet i sin Vrede? thi Gud vil o) (have) velsignede Ting til Offer, men ikke forbandede, og det maae du visselig vide, (siger Samuel), at Lydighed tækkes Gud bæder, end noget andet Offer." Sandhed stod nær hos og svarede: "Det q) behøver ikke at dølges, hvad der bevægede Saul, at han ei giorde r) hvad Gud havde befalet. Saul agtede sig nu s) saa befæstet i sin Kongelige Magt, at han nu indbildede sig, at kunne t) anordne slige Ting, meer efter sin Ville, end efter Guds Bud, og x) var det alt for stort Overmod for Saul, i det han ikke efter-

Tum Samuel: "Qva ratione sacrificii loco accipiet Deus quod pridem ira accensus exsecratus est? Sacrificium enim, cui benedicitur, non autem cui maledictum est, accipiet Deus; Deoqve obedientia gratior est quam illum aliud sacrificium." Aderat veritas, &, inquit, quam ob causam dissimulandum est, cur Saulus præcepta Dei non servasset? Videbatur (pergit veritas) nimirum Saulus sibi tam potens, ut juxta propriam potius sententiam qvam supremi numinis mandatum, hæc disponere & moderari fas esset; hinc

o) CC. *Un.* þiggia blæzada fórn.
p) *iidem* nockr aunnr fóin.
q) *iidem* hvi þarf at.
r) *iidem* sæm (þat er) Gud baud hanum.
s) *iidem* væra i ríkis-dómi.
t) *alii:* skipta.
u) CC. *Un.* epter Guds bodordum.
x) *iidem* Sauls i þessu, at hann.
y) *iidem* ríkdom, ríkdominn.

o) modtage velsignet Offer.
q) (nytter ikke at dølge) hvorfor behøves at.
r) som (det som) Gud bod ham.
s) at være saa stadfæstet i hans Kongedømme.
t) bestemme, handle med, efter Ordet ordeele, afgiøre.
x) i dette lod Sauls Dumdristighed sig til Syne, at han.

Enn fyrir þvi tók hann góda heſta z), eda yxn ok ſaudi, ok margar adrar gerſimar, at hann vægdi i þvi a) feſinkni b) riddara ſinna, ok annarra hermanna, meir enn hann villdi giæta Guds c) bodorda. Enn i þvi drygdi hann lygi, d) at hann ſagdizt fyrir þvi hafa flutt heſta, yxn, ok ſaudi i ſitt riki, at hann villdi at Gudi væri þar forn e) afgiaur, þviat hann viſſi, at Gud villdi eigi f) bölvat offur þiggia." Þá var ſá dómur lagdur undir rettvíſi, enn g) hon ſvaradi: "Met þvi at Gud tok reſſingarvönd

tertænkede det, hvo der havde givet ham y) Magt og Regiering. Men derfor tog han gode Heſte, z) ſamt Øxne og Faar, og mange andre Koſtbarheder, at han deri a) føiede hans Krigsoverſters b) og andre Krigsmænds Gierrighed, meer end han vilde agte Guds Bud. Men deri begik han Løgn, at d) han ſagde ſig at have derfor ført Heſte, Øxne og Faar til ſit Rige, at han vilde, at e) deraf ſkulde giøres Offer til Gud, efterdi han vidſte, at Gud vilde ikke antage f) forbandet Offer." Da blev den Dom overladt til Retviisheden, men g) hun ſvarede: "Ef-

hinc inſignis Saulo acceſſit ſuperbia, utpote non animadverteniti, cuinam ſuas deberet opes; cui ſuam potentiam: Ideo præterea egregios eqvos, pingves tauros & oves aliasque res pretioſas ſecum aſportavit, ut avaritiæ equitum & militum ſuorum, magis quam divinis præceptis, obſecundaret: Mendacii etiam ideo arguitur, qvod dixerat ſe eqvos tauros & oves in regnum ſuum eam ob cauſam transtuliſſe, ut Deo conſecrata offerrentur, noverat qvippe Deum ſacrificia maledicta non recepturum. His dictis cauſa Sauli *diſcep-*

z) CC. *Un.* ok uxa eda.
a) 2 *chart.* reſſingum fyrir feſ. ſinna riddara.
b) CC. *Un.* feſnícni r. ſ. oc ſincu a. h.
c) *iidem* boda.
d) *iidem* at (er) hann ſagdi, at hann flutti fyrir þvi (fyrir þvi flutti hann) heſta oc ſaudi, oc (allar) adrar gerſimar í ríki ſitt (ſitt land oc ríki).
e) *iidem* ger af forn. || þar væri ger Gudi af forn. || þaraf væri Gudi ger.
f) *iidem* bolvadar. g) *iidem* rettviſi.

y) efter Ordet: Rigdom, Rigdommen ɔ: Myndighed at regiere.
z) og Øxne eller.
a) formildede Straffene formedelſt hans Kr: Ov. Gierr.
b) Gierrighed, og andre Krigsmænds Karrighed.
d) at (da) han ſagde, at han førde derfor (derfor førde Heſte og Faar, og (al Slags) andre Koſtbarheder i ſit Rige (ſit Land og Rige.
e) Gud ſkulde giøres Offer deraf.
f) Forbandelſens. g) Retviisheden.

vönd sinn, ok *h*) feck i hendur Sauli, ok bad hann hefna reidi sinnar á bölvodo fólki, þá liggi nu su refsing á Saul ok allu hans *i*) kyni, sem hann spardi vit *k*) þá, er Gud baud hanum *l*) frammi at hafa. Enn sá refsingar-vondur er *m*) felldur var i hendur Sauli, át hann skylldi *n*) rista yfir adrum, þá skal annar þann refsingar-vönd hafa ok rista yfir Sauli ok allo hans kyni. Enn fyrir þvi at hann villdi fyrir sinku sakir eignazt þau audæfi, er hanum *o*) voro bönnod, þá *p*) glatizt þau audæfi fyrir hanum, er hanum varo ádur gefin." Enn þvi *q*) gerdizt þessi domur rettvísi sva strídur

"Efterdi Gud tog sit Ræufelses-Riis, og h) gav det i Sauls Haand, og bad ham udføre sin Vrede paa et forbandet Folk, da skal den Straf nu hvile paa Saul og i) al hans Slægt, som han sparede mod k) dem, paa hvilke Gud bød ham at l) udføre den. Men det Ræufelses-Riis, som var m) antvordet i Sauls Hænder, at han skulde n) svinge det over andre, det Ræufelses-Riis skal en anden have, og svinge det over Saul og al hans Slægt. Men fordi han vilde, for Gierrigheds Skyld, giøre sig til Eier af de Rigdomme, som o) vare ham forbudne, da p) skulle de Rigdomme, som ham vare givne tilforn, fordærves for ham." Men der-

disceptanda ad justitiam defertur, quæ sic, quoniam, infit Deus fasces & jus puniendi Saulo concredidit, eique præcepit poenas de maledicto populo sumere, eadem igitur Saulum & ejus familiam maneat poena, quam in hostes Dei exercere debuit, quæ temere ab illo jam imminuta fuit: Fasces autem Saulo traditos in Saulum & ejus cognatos vibret alter. Porro: quoniam avaritiæ vitio correptus Saulus prohibitis opibus inhiavit, opes igitur prius ei concessæ pessum eant." Rigorosam adeo in causa Sauli justitia ferebat

h) CC. *Un.* fælldi í hönd.
i) 2 *ch.* fólki. *k*) CC. *Un.* hina.
l) *iidem* at hann skylldi frammi hafa.
m) *iidem* Saul var í hendr fenginn.
n) *iidem* & 1 *ch.* hrista. 1 *cb.* reisa.
o) *iidem* var (voro) bannad.
p) *iidem* glotuduzt. || tynduzt.
q) *iidem* gerdi þ. d. r. sva strídt.

h) flyede, antvordede det.
i) alt hans Folk.
k) hine.
l) han skulde.
m) flyet Saul i Hænder.
n) ryste. || opløfte.
o) ham var forbudet.
p) forliisedes, tabedes, mistedes.

ſtrídur vit Saul, at Gud r) þeckti görla natturu hans. Enn þeſsi var hans nattura, at hann var ſtrídur ok drambſamur i Guds augliti, þá er hann þoktizt s) fullkominn vera i ſtadfeſtu ríkis ſins; t) gerdizt hann ſinkur ok fegiarn, ſva ſem her ber vitni um i þeſſu u) efni, er nu hafum ver umrædt.

Nu ſkilldi þat x) lunderni þeirra Davids ok Sauls, at þar er Nathan Propheti bar ſauk á hendur y) Davids, þá z) gerdi hann ſva, at hann laſtadi glæp ſinn náliga ſem a) dæmandi ſik ſiálfur, ok bad ſer miſkunar, ok baud ſik b) undir þá refſing, ſem Gud villdi at hann hefdi

derfor q) blev denne Retviisbedens Dom ſaa ſtræng imod Saul, at r) Gud kiendte tilfulde hans Tænkemaade. Men denne var hans Tænkemaade, at han var ſtridig og hovmodig i Guds Öine, ſaaſnart han s) holdt ſig ſikker i ſit Riges Beſiddelſe; han blev karrig og gierrig, ſom her ſees Prøve paa i u) dette Emne, ſom vi nu have omtalt.

Det adſkillede altſaa Davids og Sauls x) Tænkemaade, at da Propheten Nathan foreholdt David hans Brøde, da z) giorde han ſaaledes, at han laſtede ſin Misgierning, næſten ligeſom a) dømmende ſig ſelv, og udbad ſig Naade, og frembød ſig b) under den Straf, ſom Gud vilde, at han ſkulde have for

ferebat ſententiam cum Deus indolem ejus perſpectam haberet. Ea autem ei indoles erat, ut in conſpectu Dei ſuperbus & crudelis eſſet, ubi in regno ſe firmatum credidit; & adhæc parcus & avarus evaderet, uti ex antedictis ſatis liquet.

Differebat autem Davidis & Sauli multum indoles: Nam cum Propheta Nathan commiſſum crimen Davidi objecit, mox David peccatum ſuum vivis depingens coloribus ſe ipſum judicavit, & miſericordiam divinam implorans ad poenam, quam demum cunque

r) CC. *Un.* hon.
s) *iidem* full kominn til ríkis.
t) *iidem* hann gerdizt.
u) *iidem* máli. x) *iidem* hlydni.
y) *iidem* David. |¦| hanum.
z) *al.* láſtadi hann.
a) CC. *Un.* fyrirdæmandi ſialfann ſec.
b) *iidem* þo under r. ſvaf. þackſ.

q) gik (tilholdt) d. R. D. ſaa haardt.
r) hun.
s) anſaae ſig (at være) tilfulde kommen til (faſt i) den regierende Myndighed.
u) denne Sag. x) Lydighed.
z) laſtede han. a) fordømmende.
b) dog under Straffen, ligeſom taknemmeligen beredt.

di fyrir glæp finn, sva sem þacksamliga buinn vit át taka c) hveria kosti, sem Gud villdi á hann leggia, fyrir glæp sinn, ok hlaut hann fyrir þvi d) likn met vægiligum e) dómi miskunar; þó dó sun hans fyrir dauda Uriæ, at hann dæi eigi sialfur; enn fyrir f) horan konu Urie, þá hlaut hann g) ærna skaumm ok skapraun, þar sem sun hans skemmdi h) hann i augliti alls fólks.

Enn þá er Samuel bar sauk á hendur Saul, þá svaradi hann, sva sem verjandi sína sauk (ok sik), ok hrosadi at hann hefdi vel gert, þá er hann kvad sua at ordi: "i) Lofadur se Gud, k) er ek

for hans Misgierning, ligesom færdig til at modtage med Taksigelse hvad Vilkaar, som Gud vilde c) lægge paa ham, for hans Misgierning, og derfor fik han d) Naade formedelst e) Miskundhedens lemfældige Dom; dog døde hans Søn, for Uriæ Død, skiønt han selv ikke døde; men for f) Uriæ Hustrues Krænkelse fik han g) overflødig Skiændsel og Græmmelse, i det hans Søn h) beskiæmmede ham i heele Folkets Paasyn.

Da derimod Samuel foreholdt Saul sin Brøde, da svarede han, ligesom forsvarende sin Sag (og sig selv), og roesede af, at han havde giort vel, da han stilede hans Ord saaledes: "i) Lovet være Gud, at jeg haver

qve in illum decernere vellet Deus, luendam sponte sese obtulit, grato animo laturus quicquid divina nemesis in illum statueret, & hinc, ob mitem misericordiæ censuram, benevolam castigantis Dei virgam sic expertus est, ut filius ejus, ob cæsum Uriam, vita privaretur, ne ipse (David) morte multaretur, utqve (David) ob vitiatam Uriæ conjugem ignominia a filio in conspectu totius populi afficeretur.

Verum cum Samuel crimen Saulo objecit, Saulus culpam suam palliaturus tanquam re bene gesta jactabat sese dicens: Laus sit Deo quod præceptis ejus fecerim satis: *Interim*

c) CC. *Un.* hverjum kosti, er G. v. at hann hefdi. d) *iidem* vægiligann dom.
e) *iidem* miskunar-domi.
f) *iidem* konu. || hor konu.
g) *iidem* yrna. || opna. || þá. 2 *ch.* yfrina.
h) *iidem* frillur hans.
i) *iidem* at Gud se þess lovadr.
k) *iidem* at e. f. þ. sem.

c) at han skulde have (underkastes).
d) en lemfældig Dom.
e) en lemfældig Forbarmelses-Dom.
f) Uriæ Hustrue. || hans Horerie med Uriæ Hustrue.
g) en aabenbar, offentlig. || den.
h) skiændede hans Medhustruer.
i) at Gud skulde være lovet for det.

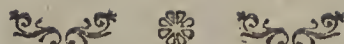
ek fyllda þat er hann baud mer." Ok vissi hann þó met ser *l*) alla luti adra sannari; ok fell hann fyrir þvi met domi rettvísi, at Gud sá drambsamliga *m*) hælni hans ok lygiliga sakarvaurn. Enn þó tók *n*) hans dramb ok aufund þá meir at birtazt, er hann fann at Gud var *o*) hanum meir reidr ordinn; þviat Saul tók sott þá, *p*) at endur ok stundum *q*) komo at hanum hausot-órar, ok þurfti at giæta hans, medan su sótt *r*) var á hanum, ok var hanum fundit þat til *s*) líknar, at hann skylldi fá þann mann, er vel kynni haurpo at slá yfir hanum, ok

k) haver efterkommet det, som han bød mig." Og vidste han dog med sig selv l) alle andre Ting at være sandere; derfor blev han og fældet ved Retviishedens Dom, fordi Gud saae hans hofmodige m) Pralerie og løgnagtige Undskyldning. Men dog begyndte hans n) Hovmod og Avind at lade sig endnu meer til Syne, fra den Tid han erfarede, at Gud var bleven o) meer forternet paa ham; thi Saul fik den Sygdom, p) at der kom q) af og til Raserie over ham, saa at man behøvede at bevogte ham, saa længe den Sygdom var over ham; og blev det da udfundet ham til s) Lindring, at han skulde faae

Interim simulatæ veritatis & maleficii sibi conscius erat, ideoque causa sua, cum a justitia dijudicanda fuit, cadebat, noverat qvippe Deus insolentem jactationem ejus & fictam excusationem: Ambitio autem ejus & invidia magis innotescebant, cum Saulus iram divinam a se provocatam sentiebat: Rex morbo correptus melancholico mania subinde adeo laborabat ut, dum morbus sæviebat, observari haberet necesse; huic morbo qvalecunqve inventum fuit lenimen, nimirum: Si qvis coram Rege cithara probe caneret, morbus

l) CC. *Un.* adra luti sannari.
m) 1 *ch.* hædni.
n) CC. *Un.* sidan avund oc dr.
o) *iidem* reidr hanum.
p) *iidem* er.
q) *iidem, M. & 2 ch.* kom at hanum havvud-ærzl (örslur, villur.
r) *iidem* kom at hanum.
s) *iidem* lækningar, at fá sk. || at hanum sk.

k) opfyldede.
l) andre Ting sandere, det som var tvertimod.
m) Spot.
n) Avind og Hovm. endnu meer at aabenbares (blive kiendelige), siden han mærkede.
o) ham meer vreed. p) hvoraf der.
q) paa ham Forvirring i Hovedet (Vildelse).
r) medens den Sygd. kom paa ham (stod paa).
s) Lægedom, at der skulde skaffes. || at der skalde skaffes ham.

ok mundi hann þá *t*) minnur ſaka ſóttinn. Þvi nærſt var fundinn einn ungur madur ok frídur, er David *u*) var, ſun Jeſſe i Bethlehem, er vel kunni at ſlá haurpo, ok kom hann til Kongſens, ok þegar er ſottin tók Konginn, þá ſtod David *x*) fyrir hanum, ok ſló haurpo ſina, ok *y*) þegar hann ſló, þá hvarf af Kongi ſottin. Enn þegar Kongur kendi, at ſott hans *z*) vard linari, þá elſkadi hann David miök, ok gerdi hann *a*) ſkialldſvein ſinn; enn þó hafdi Samuel ádur ſmurdann hann *b*) til Kongs leyniliga, ſua at eingi viſſi, nema fadir hans ok brædur. David var marga daga met Sauli Kongi, ok þiónadi hanum tru-

faae en Mand, ſom kunde ſpille godt paa Harpe over ham, og vilde da Sygdommen ſkade ham mindre. Derpaa blev opſøgt en ung og deilig Mand, ſom t) var David, Søn af Jeſſe i Bethlehem, ſom kunde godt ſpille paa Harpe, og kom han da til Kongen, og ſaaſnart Sygdommen angreb Kongen, da ſtod David x) for ham og ſlog paa ſin Harpe, og y) ſaaſnart han ſlog, da forſvandt Sygdommen fra Kongen. Men da Kongen erfarede, at hans Sygdom blev z) lemfældigere, da elſkede han David meget, og giorde ham a) til ſin Skioldbrager; men dog havde Samuel forud ſalvet ham hemmeligen b) til Konge, ſaa at ingen vidſte det, uden hans Fader og Brødre. David

bus remiſſior evaſit. Hunc in finem adoleſcens quidam formoſus David filius Iſai Bethlehemitici inventus eſt, qui cithara probe canebat, hic in aulam perveniens plectro canebat, quoties Rex infeſtabatur morbo, & cum plectro ſic canebat, levabatur inſania; quale levamen cum perſentiſceret Rex, dilexit Davidem, armigerumque ſuum conſtituit, ante tamen privatim David, patre nimirum & fratribus conſciis, unctus erat a Samuele. Diu apud Regem Saulum commorabatur David, Regi admodum fidus, qui in

t) CC. *Un.* midr.
u) *iidem* var nefndr. || het, ſonr Yſáy.
x) *iidem* yfer.
y) *iidem* hvarf þægar ſ. af hánum.
z) *iidem* var ſnörp. 2 *cb.* vard hardari *male.*
a) *iidem* at ſkialldſveini ſer.
b) *iidem* Kongligri tign.

u) havde det Navn. || hedde D. Yſay Søn.
x) over.
y) ligeſaaſnart forlod S. Kongen.
z) hæftig. || blev haardere.
a) ſig til Skioldbrager.
b) med Kongelig Værdighed.

c) truliga, ok i allum verkum *d)* Davids þá fannzt þat allum mannum, at Gud var met hanum. Saul var ok vel *e)* vit hann i fyrstunni, ok gaf hanum dóttur sína, ok feck hanum lid fyrir at ráda. Enn eptir sigur þann Saul Kongur hafdi unnit á Philistæis, ok David hafdi drepit *f)* Goliath risa, ok þeir hurfo aptur ur þeirri herfaur, þá gengu ut konor or borgum *g)* ok kaupstadum, ok dansado *h)* moti þeim, ok sungo þeim lof fyrir *i)* unninn sigur, enn sva *k)* var i saung þeirra, at Saul Kongr hefdi unnit sigur á *l)* þusund manna, enn David á X. þusundum. Enn þegar er Saul heyrdi þessa luti, þá rann þegar á hann reidi ok

vid var mange Dage hos Kong Saul, og tienede ham c) troelig, saa at alle Mennesker d) befandt det i alle Davids Gierninger, at Gud var med ham. Saul var og i Forstningen vel til Sinds imod ham, og gav ham sin Datter, og flyede ham Tropper at anføre. Men efter den Seier, som Kong Saul havde vundet over Philisterne, da David havde dræbt Kiæmpen Goliath, og de vendede tilbage fra det Tog, da ginge Qvinderne ud af Slotte g) og Kiøbstæder, og dandsede h) imod dem, og sang dem Lov for i) den indlagte Seier, men k) Indholdet i deres Sang var saaledes, at K. Saul havde vundet Seier paa l) Tusinde Mænd, men David paa ti Tusinde. Men saasnart Saul

in omnibus actionibus suis luculentum divini numinis auxilium expertus est: Favebat juveni primum Saulus, & ei filiam suam nuptum dedit, præfecitqve parti exercitus; post autem victoriam qvam Saulus a Philistæis reportavit, & cædem Goliathi a Davide interfecti, ubi Saulus & David postliminio redibant, & fæminæ in eorum honorem civitatibus egressæ & saltantes epinicia canebant, eo qvidem discrimine, qvod Saulus mille, David vero decem hostium millia vicisse diceretur, invidia statim & ira in Davidem

c) CC. *Un.* trygglega, enn i.
d) *iidem* hans, þá fannz þat á af a. m.
e) *iidem* til hans.
f) *iidem* Golian, Goliant.
g) *iidem* ok köstolum ok kauptunum.
h) *iidem* fyrir. *i)* *iidem* sigur sinn.
k) *al.* vard. *l)* CC. *Un.* einni.

c) redelig, men i.
d) og i alle D. G. befandtes det af alle Mennesker.
g) og Fæstninger og Kiøbst.
h) for. i) deres Seier.
k) det faldt saaledes i d. S.
l) eet Tusinde.

ok aufund vit David, ok mællti, hann þegar vid sialfann sik i hugþocka sínum: "Nu skil ek, at Gud hefer ætlat m) þeim manni at taka ríki eptir mik, enn n) sonum mínum ecki, ok skal ek o) leitazt vit, at fyrirkoma þvi p) rádi, ef ek má r), ok þó met þeirri list, at eingi s) skal vita, at ek drepa hann at vilia mínum." Fám dagum sídar kom vanyfla-sott Sauls at hanum, enn David tok haurpo sína, ok stod t) fyrir hanum ok sló eptir u) sidveniu sinni, at sott Kóngs skylldi x) minka. Saul hafdi spiót i hendi, ok y) villdi skióta spiótinu at David, ok hafdi ætlat i gegnum hann

Saul hørde disse Ting, da blev han strax betagen af Forbittrelse og Avind imod David, og sagde han da strax hos sig selv i sine Tanker: "Nu indseer jeg, at Gud haver m) udseet den Mand til at tage Riget efter mig, men ikke mine Sønner, hvorfor jeg o) skal søge at forekomme det p) Anslag, om jeg kan r), og dog med den Behændighed, at s) ingen skal mærke, at jeg dræber ham med min Villie." Faa Dage efter kom Sauls Sinds-Uroeligheds-Sygdom over ham, men David tog sin Harpe, og stod t) for ham og spillede efter sin u) Sædvane, at Kongens Sygdom skulde x) formindskes. Saul havde et Spyd i Haanden, og vilde kaste

videm flagrabat Saulus & sequentia animo versabat: "Perspectum nunc habeo Deum huic homini, non autem filiis meis, regnum istud post mea fata destinasse, ideoqve, qvantum in me est, tentabo hoc consilium irritum facere, ejus modi quidem fraude adhibita, ut nemo sciat me illum ex constituto interemisse." Paucis interjectis diebus gravis ille morbus Saulum corripuit, David autem pro more cithara sua coram Rege ad maniam domandam canebat; ast hastam Saulus, quam manu tenuit, ad Davidem projecit, illumque

m) CC. *Un.* þann mann. || ætlat (skipat) þenna manni ríki.
n) *iidem & al.* eigi.
o) *iidem* nu vidr (vid) leita (leita vid).
p) *iidem* 4 *cb.* ríki. r) *al.* ráda *add.*
s) CC. *Un.* madr. t) *iidem* yfir.
u) *iidem* vanda siuum.
x) *iidem* mykiaz.
y) *iidem* oc skaut at Davidi oc h. hann,

m) beskikket denne Mand Riget (Regieringen).
o) nu skal sætte Prøve paa (forsøge).
p) forebygge det Rige (den Kongelige Værdighed).
r) udføre det (sætte d. i Værk.
s) intet Menneske.
t) over.
u) hans Vane.
x) sagtes, lindres.

hann at ſkióta, ok z) nægla hann þar vid hallar-vegginn; enn hann a) hafdi ſua ætlat at forda ſer b) vit manndráps-ſauk, at fólkit ſkylldi þvi um kenna, at hann c) hefdi gort þat i ærzlum, enn eigi d) i illſko. David komzt undan med Gudz vilia, ok e) feck fordat ſer vit f) þeim háſka. Enn þá er Saul ſá þat, at David komzt undan, ok at hann g) feck eigi veiddann hann, þá ſendi hann David i margar herfarar millum heidinna þioda, ok ætladi at hann ſkylldi þar falla. Enn þvi optar ſem David fór i herfarar millum heidinna þióda, þvi fleyri h) ok meiri ſigur vann hann ok ágiætari,

kaſte Spydet efter David, og y) havde ſigtet til at ſkyde igiennem ham, og z) ſlaae ham faſt op til Væggen i Salen. Men han a) havde ſaaledes overlagt, at ſnige ſig fra Eftertale for Manddrab, at Folket ſkulde ſkylde paa det, at han c) havde giort det i Vildelſe, men ikke d) i Ondſkab. David undkom efter Guds Villie, og fik ſat ſig i Sikkerhed for f) den Fare. Men da Saul ſaae det, at David undkom, og at han g) ei fik fanget ham, da ſendte han David paa mange Krigstog, blandt hedenſke Folk, og ſtilede paa at han ſkulde falde der. Men jo ofter David drog paa Krigstog iblandt hedenſke Folk, des fleere h), og ſtørre, og her-

que confodere & parieti affigere voluit; culpam vero homicidii evitare conabatur errore populi, Saulum hæc feciſſe non malitia quadam ſed mania correptum, exiſtimantis. David præſenti periculo elapſus, ſalvus evaſit. Quum porro Saulus comperiſſet Davidem evaſiſſe & ſuas tendiculas eluſiſſe, ablegavit eum multoties ad exteras & a vero Dei cultu alienas gentes, cum quibus manus con ſereret; verum eo plures & inſigniores reportavit

Uu Uu 2 *David*

z) CC. *Un.* vega.
a) *iidem* ætlade (ſva at fordazt vandrædi) at forda ſer ſva fra manndrapi.
b) *iidem* undan. c) *iidem* gerdi þetta.
d) *iidem* epter. e) *iidem* gat.
f) *iidem* undan líſsháſka.
g) *iidem* gat eigi veidt.
h) *iidem* feck hann ſigrana ok ág. || þvi flæiri ſigri vann hann oc agetari vard hann (vard agetari.

y) og ſkiød efter D. og havde han.
z) myrde ham ved.
a) overlagde (ſaaledes at undgaae al Uleilighed) at kunne ſaaledes undgaae at agtes for Manddraber.
c) giorde dette. d) efter ɔ: af.
f) Fare paa Livet. g) fik ikke truffet.
h) og ypperligere Seirvindinger fik han. || des flere Seiere vandt han og deſto meer berømmelig blev han (blev deſto meer berømt.

ari, ok mikladi Gud David met þvi i augliti alls fólks. Enn Saul aufundadi hann þvi meir, er hann fá at hanum tókzt betur til.

Nu máttu ſkilia natturu Sauls Kongs: *i)* Hann hafdi aungvar ſakar at gefa David, nema godar einar; enn fyrir þvi at hann fá, at Gud elſkadi David miök fyrir *k)* hans lítilætis ſakir ok tryggleiks *l)*, þá aufundadi *m)* Saul hann, ſva ſem Cain aufundadi Abel brodur ſinn, fyrir þvi at Gud elſkadi hann. *n)* Enn ſva opinberr gerdizt fiandſkapur Sauls vit David, at hann leyndi engvann mann þvi, at hann villdi drepa David. *o)* Þá minnti Jonathas (ſon hans) Konginn fedur ſinn á, at þat

herligere Seiervindinger erholdt han, og giorde Gud David derved ſtor for heele Folkets Anſigt. Men Saul misundede ham des meer, jo bæder han ſaae det gik for ham.

Nu kandſt du vel foreſtille dig K. Sauls Tænkemaade: i) Han havde ingen Sager at give David uden aleene gode; men fordi han ſaae, at Gud elſkede David meget, for l) hans Ydmygheds og Troefaſtheds Skyld, da misundede m) Saul ham, ligeſom Cain misundede ſin Broder Abel, fordi Gud elſkede ham. Ja Sauls Fiendſkab mod David n) blev ſaa aabenbart, at han ikke ſkiulede det for noget Menneſke, at han vilde dræbe David. o) Da erindrede Jonathan (hans Søn) Kongen ſin Fader om, at det var

David victorias, & eo illuſtrior, divino beneficio, coram omni populo evaſit. Verum quo fortunatior David, eo majore a Saulo petebatur invidia.

Hinc intelliges pravum Sauli Regis ingenium, qui, licet Davidi nihil præter bonum objicere poſſet, Davidem tamen, utpote ob modeſtiam & fidelitatem Deo perqvam dilectum, magno livore proſeqvebatur, æque ac Cainus, qui fratri ſuo Abeli invidebat qvod Deus hunc diligeret. Hoſtilem tandem Saulus in Davidem animum adeo prodidit, ut coram nemine amplius diſſimularet ſe Davidem interfecturum. Jonathas interim patri

i) *al.* ok havdi David engar ſakir utan godar.
k) CC. *Un.* ſakar litillætis ſins ok truleiks.
l) *iidem* lit. ſ. ok tr. er David hefdi.
m) *iidem* hann David.
n) *iidem* ok gerdizt ſva opinnb.
o) *iidem* þó.

i) og havde dog (da David havde) David ingen Sager uden gode.
l) den Yd. og Tr. Sk. ſom David beſad.
m) han David.
n) blev endog ſaa.
o) dog.

Þat var synd mikil, at drepa saklausann mann, ok mællti svá: "Herra minn, sagdi hann, q) Þvi ertu q) reidur David Þióni Þínum? Ef nockur er su sauk til Þess á r) hendi hanum, er gagnstadlig s) se ríki Þíno edur sæmd, Þá vill hver madur, er met t) ydur er, um hans líf liggia, ok u) megi Þer Þegar hafa hann er Þer vilit, Þviat hann varazt oss allz ecki, x) fyrir Þvi at hann veit sik saklausann; hann hefir ydur ok lengi Þiónat, ok verit y) ydur tryggur i allum lutum; ok geck z) i mikit a) ofurefli, Þá er hann drap Goliath risa, ok frelsti Gud (allt) ríki ydart met undarligum sigri

var en stor Synd at dræbe en uskyldig Mand, og talede saaledes: "Min Herre, sagde han, hvi p) est du q) vreed paa David din Tiener? Om der er nogen saadan Skyld r) paa hans Side, som s) kan være stridig mod dit Rige eller Heihed, da vil hver Mand, som er t) hos Eder, staae ham efter Livet, saa at I u) kunne blive ham mægtige ligesaa hastigt som I ville, thi han tager sig aldeles ikke vare for os, x) fordi han veed sig uskyldig; han haver og længe tient Eder, og været y) Eder troe i alle Ting, og z) gik a) mod en stor Overmagt, da han dræbte Risen Goliath, og Gud frelsede Eders (heele) Rige formedelst Davids for-

tri suo persvadere tentabat peccatum esse, si virum insontem interficeret, &, mi domine, inquit; qvam ob rem infensus es Davidi ministro tuo? Si qvid admisit tuo honori aut regni bono contrarium, omnes æqve ac tu vitæ ejus insidias struent, in tuaqve, qvando libet, potestate erit, nam sibi a nobis non cavet, utpote qvi non est illius maleficii sibi conscius. Tibi multos annos fideliter ministravit, gigantem Goliath viribus superiorem magno sui periculo prostravit; miraqve Davidis, cum inermis contra tantum gigantem congredi

p) CC, *Un.* hvi villtu vera reidr.
q) *iidem* David Þionostomanni Þinum sva reidr. r) *iidem* hendur.
s) *iidem* er. t) *iidem* hanum
u) *iidem* & 1 *cb.* megut Þer. || mægum ver Þ. h. h. er ver vilium. x) *iidem* er hann v.
y) *iidem* værit tryggr (trur).
z) *iidem* (fram) vid (vann) mikit.
a) 3 *cb.* ufrelsi.

p) hvorfor vil du være vreed paa.
q) saa vreed paa.
r) imod ham.
s) er. t) med (hos) ham.
u) vi — saasnart vi.
x) da.
y) troe (troefast).
z) fik især Freingang imod (overvandt).
a) en stor Usikkerhed (Fare) i Møde.

sigri Davids, þar er hann bardizt vapnlaus madur moti *b*) jafnmiklum risa. *c*) Þiónat hefir hann ydur i *d*) naudsynligu sottarfari ydru, ok þar sem þer *e*) settut hann fyrir folk ydart, þá hefir hann haldit upp mikilli vaurn fyrir ríki ydro, ok veit eingi madur annat á hendur hanum enn *f*) truleik. Nu *g*) hógværit reidi ydar, Herra minn, ok fallit eigi met folkinu i sua opinbera manndráps-sauk fyrir Gudi, at þer tynit saklausum manni." Saul var þvi allu reidari, ok gaf svikræda-sauk syni sínum, ok allum þeim mannum adrum, er nockut gótt ord mælltu *h*) til Davids.

David

forunderlige Seier, da han fægtede ubevæbnet mod b) saa stor en Kiæmpe. c) Han haver opvartet Eder i Eders d) trængende Sygdom, og hvor I haver sat ham e) over Eders Krigsfolk, der haver han forskaffet en stor Beskiærmelse for Eders Rige, og intet Menneske veed andet om ham end f) Troeskab. Tvinger g) altsaa Eders Vreede, min Herre, og falder ikke tilligemed Folket i en saa aabenbar Manddrabs-Sag for Gud, at I omkommer en uskyldig Mand." Saul blev kun desto meer fortørnet, og beskyldte for Forræderie, baade sin Søn, og alle andre Mennesker, som talede noget godt Ord h) for David.

David

gredi auderet, hoc regnum victoria liberavit Deus. Aderat tibi insuper David, ceu famulus, cum gravi morbo laborares, & postqvam præfecisti eum exercitui tuo. fines regi strenue tutatus est, nec est qvispiam, qvi spectatam viri fidem non agnoscat: Has ob rationes iram tuam, mi Domine, compescas velim, ne ob cædem viri adeo insontis in manifestum homicidii crimen in foro divino ipse unacum populo incidas." Ad hæc dicta Saulus majore ira excanduit, perduellionisqve filium suum & alios, qvi causam Davidis perorabant, incusavit.

David

b) CC. Un. sva m. || einum.
c) *iidem* ok D. Þiónade ydur.
d) *iidem* naudar sottar-færde.
e) *iidem* hafir (hafit) beitt.
f) *iidem* tryggleik.
g) *iidem* still reidi þinni (þina) H. m. oc fall eigi. *h*) *iidem* um (vid) David.

b) en. c) David haver og.
d) nødtrængende sygelige Tilstand.
e) ham til at anføre E. (i Gabet for Eders Folk.
f) Troefasthed.
g) stil din Vreede min Herre! og fald ikke.
h) om (med).

i) David flydi burt undan reidi Sauls Kongs, *k)* bædi vapnlaus ok klædlaus, met fám sveinum, ok kom *l)* til þess stadar, er Nobe var kalladur, *m)* ok þar var Abimelech biskup fyrir, son *) Achitobs: enn Achitob var sun Ichabothz, *n)* enn Ichaboth var Phinees sonar Ely biskops. Enn þá er David kom til Abimelechs biskups, þá sagdi hann at hann *o)* færi naudsynia-erinda Sauls Kóngs, ok bad hann gefa ser nockot til matar, ok sveinum sínum, ok bad hann fá ser *p)* nockur vapn. Enn Abimelech biskup feck hanum *q)* þann mat, er hann hafdi til, enn vapn hafdi hann *r)* ecki at fá han-

i) David flyede bort for Kong Sauls Vrede, baade uden Vaaben og Klæder, med nogle faa Tienere, og kom l) til den Stad, som blev kaldet Nobe, m) og der forefandt han den ypperste Præst Abimelech, en Søn af Ypperste-Præsten Achitob: men Achitob var en Søn af Ichaboth, n) men Ichaboth af Phineas, den Ypperste Præsts Eli Søn. Men da David kom til Ypperste-Præsten Abimelech, da foregav han, at han reisede i Kong Sauls magtpaaliggende Ærender, og bad ham give sig, og sine Tienere, noget til Mad, samt skye sig p) nogle Vaaben. Ypperste-Præsten Abimelech skyede ham og q) den Mad, som han havde i Forraad, men Vaaben

David vero inermis & vestium tantum non expers ab irato Saulo aufugiens & paucis stipatus comitibus Noben pervenit, ubi præerat Abimelech Pontifex Achitobi Pontificis filius. Achitobus vero filius fuit Ichaboti; filii Phineæ, filii Eli Pontificis; Ubi autem David convenit Abimelechum, dixit se ad negotia Sauli exseqvenda itineri se dedisse, ideoqve victum ab eo petiit, quem Pontifex, qualem ad manus habuit, illi statim concessit, arma vero qvæ petebat David non habuit, præter gladium Goliathi, qvem etiam

i) CC. *Un.* Þa flydi D.
k) *iidem* hvarttveggia.
l) *iidem* i þann stad.
m) *ijdem* enn þar var fyrir.
*) *unus* Achitophels.
n) *iidem* sonar. *o)* *iidem* fór.
p) *iidem* nockut til vapns.
q) *iidem* slicann mat, sem || mat sem hann þurfte. *r)* *iidem* ængi.

i) Da flyede David.
l) i.
m) men den Stad forestod.
n) (der var) en Søn.
p) noget til Udrustning.
q) Mad, saavidt han behøvede.

hanum, nema sverd þat er s) Goliath risi hafdi átt, ok feck hann hanum þat, þviat hann vissi eigi at hann var á flótta, nema hann hugdi hann færi Kongs erinda, sem hann siálfur sagdi. Enn sua mikill fiandskapur var t) Saul á David, at þegar er hann vissi, at Abimelech biskup hafdi u) matinn gefit hanum, x) þá tok hann biskupinn, ok allt hans kyn, ok gaf hanum svikræda-sauk. Þá svaradi biskup sva: "Herra minn! sagdi hann, ek geng y) vit því, at ek gaf David slíkann mat sem ek hafda, ok þat vapn sem ek hafda, þviat hann kvadzt fara z) erenda ydarra. Hvi munda ek eigi vel fagna slíkum manni, sem

r) Vaaben havde han ikke at flye ham, uden det Sværd, som Kiæmpen Goliath havde eiet, og flyede han ham det, thi han vidste ikke, at han var paa Flugt, men meenede tvertimod at han reisede i Kongens Ærender, som han selv sagde. Men t) Saul bar saa stort Fiendskab mod David, at saasnart han fik at vide, at den ypperste Præst Abimelech havde givet ham u) Maden, x) da tog han den ypperste Præst, og al hans Slægt, og gav dem Sag for Forræderie. Da svarede den ypperste Præst saaledes: "Min Herre! sagde han, jeg y) vedstaaer det, at jeg gav David den Mad som jeg havde, og det Gevæhr som jeg havde, thi han sagde sig at reise i Eders z) Ærender. Hvi

etiam Davidi tradidit, nesciit qvippe profugum hunc esse, existimans negotiis duntaxat regiis expediendis iter suscepisse, prout a Davide edoctus erat. Tam hostili cæterum animo Saulus erat in Davidem, ut cum Abimelechum resciret dedisse cibum Davidi, ipsum Pontificem, totamqve ejus familiam perduellionis accusaret, cui Abimelechus: "Fateor qvidem, mi Domine, cibum, qvalem ad manus habui, qvin & idgenus armorum, qvod penes me erat, me Davidi suppeditasse, cum tuis in negotiis expediendis diceret se occupatum: Et tantum virum curni qvæso benevole exciperem, inter subditos, post filios

s) CC. *Un.* Golias. t) *iidem* Konginum.
u) *iidem* gefit hanum mat. || latit gefa David m. x) *iidem* at hann tók.
y) *iidem* í gegn því.
z) *iidem* naudsynia-örönda. || naudsynia ydvarra oc rettenda.

r) han havde ingen Vaaben.
t) Kongen.
u) Mad. || ladet give David Mad.
x) at han tog. y) tilstaaer.
z) magtpaaliggende Ær. || Ær. og Foranstaltninger paa Rettens vegne.

sem David er, er *a*) hærstur manna er met ydur, utan *b*) syner ydar, ok þó námágur ydar, ok verit ydr tryggur i allum lutum; ok alldrei red ek enn *c*) imóti ydur edur ydarri sæmd. Ætlit eigi þat, Herra minn, *d*) at ec, þión þinn, rádi nockot moti vilia þinum vit David, þviat *e*) einskiskonar vissa ek til *f*) hvi David fór sva naudsynliga, nema þat er hann sagdi mer, at hann fór naudsynia erenda ydarra, ok i aungva sauk vissa ek *g*) hann vera fallinn vit ydur:" Enn Saul *h*) mællti þá i ákafri reidi: "Þess sver ek, sagdi hann, at þu

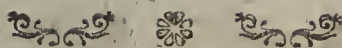
Hvi skulde jeg ikke tage vel imod saadan en Mand som David er, der er den a) ypperste iblandt de Mænd, som ere hos Eder, undtagne Eders Sønner, og desuden Eders b) nærmerste Svoger, og haver været Eder troe i alle Ting, jeg haver og aldrig endnu havt c) noget Anslag imod Eder eller Eders Høihed. Tænker d) ikke det, min Herre, at jeg, din Tiener, overlægger noget med David imod din Villie, thi jeg vidste e) ikke det ringeste til, hvi f) Davids Reise var saa trængende, uden det han sagde mig, at han reisede i Eders magtpaaliggende Ærender, jeg vidste g) ham og ikke at være falden i nogen Brøde mod Eder."

filios tuos, summum, affinitatis jure tibi conjunctissimum & spectatæ fidei ministrum? Nunqvam tibi tuove honori consiliis meis adversus fui, tantum abest ut nunc, qui servus tuus sum, conspiratione cum Davide facta, tuæ qvidqvam regiæ voluntati contrarium molitus sim, de itinere enim Davidis nihil aliud mihi constare potuit, qvam qvod ipse narrabat, se scilicet negotiorum tuorum causa proficisci, nec sciebam hunc criminis a te cujusdam postulari hominem." Ad qvæ Rex vehementi ira concitatus: Tibi inqvit,

Xx Xx

a) CC. *Un.* mestr madr er. || mæstr oc mær aztr manna er.
b) *iidem* sonu ydarr oc þó mágr ydarr.
c) *iidem* svik.
d) *iidem & alii*: ætla — þión þinn rada nockoro imoti ydar sæmd.
e) *iidem* ecki. *f*) *iidem* þvi *al.* at.
g) *iidem* hann hafa fallit. || at hann hefdi fallit.
h) *iidem* svaradi þegar mæd (af) ákafligri.

a) største (en af de største og anseeligste Mænd) hos Eder.
b) Svoger.
c) oplagt noget Raad (Forræderie).
d) tænk — raader (tager Deel i) noget mod Eders Høihed.
e) intet (om).
f) hvorfor. || at.
g) og ikke, at han var falden.

þu skallt deyia i dag, ok allt kyn þitt, ok þvi nærst let hann drepa biskupinn ok V. menn adra oc LXXX., *i*) þá er allir varo skryddir med kennimannligri tign, enn sidan let hann drepa allt þat, er kvikt var i borginni Nobe, bædi baurn ok kohur, ok let brenna alla borgina.

Nu hef ek synt þer grimmleik Sauls, þann er Gud sá i bríósti hanum leyndann, þá er hann kippti hanum frá ríki, ok sidan gerdizt opinber, *k*) sem nu heyrdizt, ok *l*) margt annat þvilikt, þoat ek *m*) teli fátt; ok fell *n*) fyrir þvi Kong-

Eder." Men Saul h) sagde da i en hæftig Vrede: "Det svar Jeg, sagde han, at du skal døe i Dag, og al din Slægt:" Og derpaa lod han dræbe den ypperste Præst og 85 andre Mænd, hvilke alle vare beklædde med præstelig Værdighed, men siden lod han slaae ihiel alt det som var levende i Staden Nobe, baade Børn og Koner, og lod opbrænde heele Staden.

Saaledes haver jeg da viist dig den Grumhed hos Saul, som Gud saae skiult i hans Hierte, da han rykkede ham fra Riget, og som siden blev aabenbar, k) i det som nu blev hørt, og l) meget andet deslige, skiønt jeg m) ikkun opregner faa Ting; og der-

qvit, tuæque familiæ juramento interposito certissimam mortem hodie obeundam denuncio; Postea Pontificem & octuaginta quinque viros sacerdotali dignitate ornatos, mox qvicqvid in dicta urbe vivebat, infantibus & mulieribus ne quidem exceptis, interfici curavit, ipsamqve Noben incendio deleri,

Nunc monstravi tibi crudelitatem Sauli, quam in ejus pectore latentem viderat Deus cum ipsum regno privavit, qvæ crudilitas per varia specimina, quorum pauca tantum attuli, deinceps se exseruit; hinc culpa Sauli gravis admodum evasit, quia nimirum

i) CC. *Un.* þeir sem.
k) *iidem* svá sæm nu hæfir þu höyrt.
l) *iidem* marger adrer þviliker. || margr annarr þvilicr.
m) *iidem* havi (hann) þænna taldann. *M.* &, 3 *ch.* þenna eina upptaldann.
n) *iidem* med.

h) svarede strax med (af).
k) som du haver nu hørt.
l) mange andre (mangen anden Gr.) Grumheder af samme Slags.
m) haver kun navngivet denne (anført denne) eene.

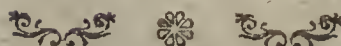
Konginum sva þungliga siá sauk, er hann fell i vit Gud, at Gud sá ágiarnligann grimmleik i briósti hanum, þann er o) sídar tok at birtazt, p) ok nu hafum ver umrædt. Nu villdi hann drepa David saklausann, þviat hann q) vissi at Gud elskadi hann; enn biskupinn drap hann saklausann, met sva miklum grimmleik, at hann dráp allt þat r) er i borginni var, ok kvikt hrærdizt, ok brendi sídan borgina. Enn þar sem Gud baud hanum s) slíkann grimmleik frammi at hafa, þá þyrmdi hann þar, enn her drap hann Guds þionostomenn (ok) móti Guds bodi. Enn þvi gerdizt sauk Davids linari i Guds dómi, at sua sem Gud skildi grimmleik þenna i briosti Sauls, sva skildi hann ok sanna idran

n) derfor faldt Kongen den Sag saa tungt, som han faldt i mod Gud, at Gud saae i hans Bryst den begiærlige Grumhed, som begyndte siden efter at yttre sig, og p) vi have nu talet om. Nu vilde han da dræbe David uskyldig, fordi han q) vidste, at Gud elskede ham, men den ypperste Præst ihielslog han uskyldig, med saa stor Grumhed, at han dræbde alt det, r) der var i Staden, og rørde sig som levende, og brændte siden Staden. Men hvor Gud bød ham at øve s) slig Haardhed, der sparede han, her derimod ihielslog han Guds Tienere (og) imod Guds Bud. Men derfor blev Davids Sag taaleligere i Guds Dom, at ligesom Gud kiendte denne Grumhed i Sauls Hierte, saa kiendte han og i Davids Hierte en sand Bodfær-

mirum impotentem videret Deus crudelitatem in animo regis reconditam, quæ deinde detecta, & a nobis jam delineata est. Davidem interficere voluit insontem, noverat enim eum a Deo diligi, parique atrocitate insontem Pontificem & omne quod in urbe vivebat, trucidavit; ipsa urbe flammis absumta: Verum quando Deus jubebat Saulum atrocitatem exercere, pepercit insolens Rex, ministros Dei contra divinum mandatum occidens. Culpa vero Davidis levior in foro divino ideo evasit, quod Deus veram Davidis poeni-

o) CC. *Un.* sidan.
p) *iidem* sem. q) *iidem* fann.
r) *iidem* sæm kviet var i borginni Nobe, oc brændi borgina.
s) *al.* soddann.

n) derved. p) som.
q) befandt.
r) som var levende i Staden Nobe og opbrændte Staden.
s) saadan.

idran oc milldleic i' briosti Davids, eptir þvi sem nu vil ek syna þer.

Abiathar het son Abimelechs biskups, er *t*) flyit hafdi i *u*) fiallsholu eina, þá er þeir varo allir drepnir, er fyrr varo *x*) nefndir. Abiathar *y*) fludi til Davids, ok sagdi hanum alla þessa luti; enn er *z*) David heyrdi þessi tídindi, þá *a*) klauck hann ok *b*) sagdi sva met miklum harmi hugar: "Gud met sinni miskun fyrirgefi mer þetta manndráp, þviat *c*) ofmiök em ek lut-takandi af þessu, med þvi at ek át mat faudur þíns; ok nú medr þvi at þu ert her kominn, þá ver met mer; ok ef Gud vill *d*) at ek lifi, þá mun hann giæta

færdighed og Mildhed, efter det som jeg nu vil vise dig.

En Søn af Ypperste-Præsten Abimelech hedde Abiathar, som var flygtet t) til en Bierghuule, da alle de bleve dræbte, som bleve x) nævnte tilforn. Abiathar flyede y) da til David, og sagde ham alle disse Ting; men da David hørde disse Tidender, da a) sukkede han og b) sagde saaledes med en stor Hierte-Sorg: "Gud, efter sin Miskundhed, forlade mig dette Manddrab, thi jeg er c) alt for meget deelagtig heri, i det jeg aad din Faders Mad; altsaa, efterdi du nu est kommen her, da vær hos mig; og om Gud vil d), at jeg skal leve, da vil han vel og bevare dig med

poenitentiam & lenitatem, æque ac hanc Sauli crudelitatem, videret, ut mox ostendam.

Pontificis Abimelechi filius Abiathar erat, qui, interfectis commemoratis viris, in antrum quoddam profugus se recepit, & ad Davidem inde perveniens, rem, pro ut a Saulo gesta erat, enarravit, quod cum audiret David, multo cum animi moerore & suspiriis dixit: "Ignoscat mihi Deus secundum misericordiam suam, nam in hac cæde nimium particeps sum, cibum quippe a patre tuo allatum comederam: Sed quoniam confugisti

t) CC. *Un.* fluit.
u) *iidem* fiallholu. *x*) *iidem* talder.
y) *iidem* flydi. 2 *cb.* fór. 1 *cb.* fluttiz.
z) *iidem* sæm. *a*) *iidem* klöcknadi.
b) *iidem* svaradi.
c) *iidem* ofmikils. || ofmikell luttacari em ec af þvísa.
d) *iidem* láta mec liva: || losa at lata in. l.

t) i.
x) opregnede.
y) drog. || begav sig.
a) bedrøvedes (klynkede).
b) svarede.
c) tager alt for stor en Deel. || er en alt for stor Deeltager.
d) lade mig leve. || tillade at lade mig leve.

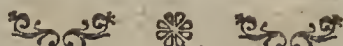
giæta þin met mer; ok gangi slíkt yfir báda ockur saman, sem Gud vill at se." Þvi nærst hóf David hann til biskupsdóms þess, e) er ádur hafdi haft fadir hans. Enn er frændur Davids spurdo til hans, at hánn f) var i skógum uti, þá foru þeir til hans met fiaulmenni, ok g) vard þat þegar eigi minna lid enn h) CCCC. manna, ok styrkdizt. David i) upp ifrá þvi sidan, eptir þvi sem Gud villdi. David var uti á fiallum met k) sino lidi, ok herjadi jafnan á uvini Sauls Kongs, enn l) alldrei á siálfann hann m) ne hans menn; enn hvervetna n) er Saul spurdi

med mig; og gaae det os begge samtlig, som Gud vil, at skal være." Derpaa ophøiede David ham til det ypperstepræstelige Embede, som hans Fader havde havt tilforn. Men da Davids Slægtninger spurgde til ham, at han f) holdt sig ude i Skovene, da droge de til ham med meget Mandskab, g) saa det strax blev ikke mindre Hob end h) 400 Mænd, og bestyrkedes David siden, i) fra den Tid af, ligesom Gud vilde. David holdt sig ude paa Biergene med k) sine Folk, og giorde idelig Anfald mod Sauls Fiender, men aldrig mod ham selv, eller hans m) Mænd; men hvorsomhelst Saul spurgde at David

fugisti ad me, mecum sis, nam si Deus vitam longiorem mihi concesserit, te quoque servabit, eademque a Deo prædefinita sors ambos nos maneat." *Mox ad Pontificatum evexit David Abiatharem, inque locum patris ejus constituit. Cum cognati Davidis rescirent eum in sylvis commorantem, non contemnendo militum globo ad eum pervenerunt, quatuor nimirum hominum millibus constante, unde David ex illo tempore vires indies acquisivit majores juxta supremi numinis voluntatem. In montibus cum toto exercitu commorabatur David, hostesque Sauli, Saulum vero nunquam aut ejus subditos bello pre-*

e) CC. *Un*, sem fader hans hafde haft.
f) *iidem* er, væri, fór.
g) *iidem* var þat þá.
h) *iidem* iiii. þusunder.
i) *iidem* þadan af. || upp yfir þat.
k) *iidem* þvisa. l) *iidem* aldrigin.
m) *iidem* eda hans vini. || eda a vini hans.
n) *iidem* þar sem.

f) var. || maatte holde sig (være), vankede omkring.
g) og var det da.
h) 4000.
i) fremfor (over) det.
k) deres Magt.
m) Venner. || eller mod hans Venner.

spurdi til at David leyndizt, þá fór hann at hanum, ok villdi drepa hann.

Enn sua o) bar til nockoro sinni, p) þar sem David leyndizt í helli q) einum miklum met lidi sino, at Saul geck inn einn frá r) lidi sinu naudsynia sinna: Þá mællto s) felagar Davids: "Nu hefir Gud þat t) efnt vit þik, sem hann hefir heitit þer, u) ok sendt þer i hendur uvin þinn; kunn þu nu at x) nyta þer þessa veidi." Þá stillti David til, ok skar noccot sva af y) kyrtilsbladi Sauls Kongs, sva at hann vard eigi var vit, ok z) sídan geck hann aptur til sinna felaga. Þá mællto

David skiulede sig, der drog han efter ham, og vilde dræbe ham.

Men det hændte sig saaledes eengang, p) hvor David skiulede sig i q) en stor Bierg-huule med sine Folk, at Saul aleene gik der ind fra r) sin Krigshær, til sine Fornødenheder. Da s) sagde Davids Staldbrødre: "Nu haver Gud t) opfyldt det mod dig, som han haver lovet dig, og u) sendt din Fiende i dine Hænder; viid nu at x) benytte denne Fangst." Da listede David sig til, og skar noget af Kong Sauls y) Kiortel-Fliig, saa han blev det ikke var, og z) siden gik han igien til sine Staldbrødre. Da sagde a) de til

premebat. Saulus e contra statim ad ea loca pervenit, quæ a Davide clam habitata rescivit, ut hunc e medio tolleret.

Forte vero evenit, ut in antrum quoddam, ubi David cum exercitu suo latuit, Saulus alvum purgaturus relicto exercitu sese reciperet, quod cum observassent socii Davidis dixerunt ad eum: "Deus nunc promissis suis stans hostem tuum tibi tradidit, age itaque, ne tam opima præda tuis manibus excidat!" Tum David occasionem maturo consilio arripiens particulam tunicæ Sauli, inscio hoste, abscidit, & revertebatur ad suos, qui ad eum:

o) CC. *Un* barst, nockot sinni til.
p) *iidem* þá er. q) *iidem* noccorum.
r) *iidem* mönnum sinum. s) *iid. add.* um.
t) *iidem* endt *unus* hefnt, er hann.
u) *iidem* at senda i hendr þer.
x) *iidem* neyta þer þessarar v. || kom nu at neyta þess. y) *iidem* kyrtils-skaute.
z) *iidem* geck sva aptr.

p) da. q) en Bierg-H.
r) sine Mænd.
s) taledes D. St. over.
t) udført den Hævn.
u) at sende dig i Hænder.
x) benytte dig af. || kom nu, at betiene dig af dette. y) Kiortel-Skiød.
z) gik saa tilbage.

mælltu *a)* þeir vit hann: "Ef þu villt eigi sialfur leggia hendur á *b)* hann, þá láttu ofs drepa hann." David svaradi: "Jaufn er sauk mín fyrir Gudi, at ek geri þat, edur *c)* þoli þat einhveriom mínum manni. Gud giæti mín frá þvi verki, ok allra *d)* vorra felaga, at eigi leggium ver hendur á krist *e)* Guds. Hann er herra minn, ok hefi ek lengi þionat hanum; hann er ok kristur Drottens, ok væri þat mikit illvirki, ef at ek legda hendr á hann, þar sem ek á hvarki at hefna á hanum faudur *f)* eda brodur, oc engra annarra frænda; ok er eigi sem hann *g)* hafi unnit þetta *h)* sæti undan frændum mínum

til ham: "Om du vil ikke selv lægge Haand paa ham, da lad os dræbe ham." David svarede: "Min Brøde bliver lige stor for Gud, enten jeg giør det, eller jeg c) tillader nogen af mine Mænd det." Gud bevare mig, og d) alle vore Staldbrødre, fra den Gierning, at vi ei lægge Hænder paa e) Guds Salvede. Han er min Herre, og jeg haver længe tient ham; han er og Herrens Salvede, og var det en stor Ugierning, hvis jeg lagde Haand paa ham, da jeg haver hverken at hævne paa ham for Fader f), eller Broder, eller andre Slægtninge; det og ikke er, som han g) havde vundet dette h) Sæde, som han nu sidder i, fra mine Frænder, med nogen

eum: "Si, inquiunt, violentas manus Regi non vis injicere, concede, ut nos interficiamus eum." Quibus David: "Delictum meum in judicio divino æque grave habebitur si ab aliis Regem interficiendum curavero, ac si ipse Regem interfecerim. Absit, uncto Dei manus inferam meive inferant commilitones! tantum malum a nobis avertat Deus! Saulus quippe meus Dominus est, cui diu ministravi, est & insuper unctus Domini. Nulla patrem fratrem aut cognatos meos injuria, quam ulciscar, affecit, tantum abest, ut thronum quem jam obtinet, cognatis meis fraude aut vi quadam eripuerit, ut potius a Deo

a) CC. *Un.* um felagar Davids. || enn þeir mælltu. *b)* *iidem* hanum *hic & infra.*
c) *iidem* bióda ek einhverium til. || oc þá (þó) at ec bióda æinumhværium adrum.
d) *iidem* vor. *e)* *iidem* drottens.
f) *iidem* ne brædra, ne *al.* födur ne frænda.
g) *iidem* ynni. *h)* 2 *ch.* land af.

a) D. Staldbrødre. || men de sagde.
c) (taaler) bestiller nogen dertil. || naar — og da, naar (skiønt) jeg befaler nogen anden det.
d) os Staldbr. allesammen.
e) Herrens. f) eller Frænder.
g) erobrede. || havde erobret.
h) Land.

mínum met nockorum svikum, eda audró asli, er nu situr hann i, nema Gud kaus hann til þess, ok helgadi hann ser til þionustumanns, ok skryddi hann met siálfs sins nafni; ok er þat *i*) rettiligt, at sá taki hann ífrá met vilia sínum, er hann kaus til, enn eigi ek met ágiarnligri *k*) grimd. Ok sver ek þess i dag, at Gud skal kalla hann, annathvart at hann *l*) falli i bardaga fyrir uvinum sínum, edur ella krefi Gud hann andar sinnar; *m*) ella skal hann lifa marga daga fyrir *n*) minnar handar sakar; þo ydrunzt ek þess miauk, er ek skadda klædum hans, ef hanum þykir *o*) þat nockot illa eda svivyrding at." Enn

gen Svig, eller anden Vold, men Gud udvalgde ham dertil, og helligede ham sig til Tiener, og beklædde ham med sit eget Navn. Hvorfor det er i) retteſt, at den ſkal tage ham derfra, efter ſin Villie, ſom valgde ham dertil, men ikke jeg, ved egennyttig k) Grumhed. Ja, jeg ſvær det i Dag, at Gud ſkal kalde ham, enten l) at han falder i Fægtning for hans Fiender, eller og at Gud fordrer hans Siæl af ham; hvis ikke, m) ſkal han leve mange Dage for n) min Haands Skyld; dog fortryder det mig meget, at jeg beſkadigede hans Klæder, om ham ſynes o) noget Ondt eller Vanære deri." Men

a Deo electus sanctus ejus sit minister, utpote divino axiomate mactatus, unde æqvum profecto videtur, ut is, qvi eum sceptris admovit, eum, quando volet, iisdem privet, non autem ego crudelitate aut animi qvadam impotentia inductus: quinimo conceptis verbis dejerare ausim Saulum non moriturum nisi vel in bello cum hostibus, vel ætate provecta, ubi natura debitum suum ab eo poposcerit; me qvod attinet meásqve manus, vivet certe qvam diutissime. Verum oppido poenitet me vestem ejus mutilasse, imprimis si id ad ignominiam sibi adferendam a me factum arbitretur.

Ubi

i) CC. *Un.* rettligt. || rett. || regla heilagra laga.
k) *iidem* girnd. || agirndligri dirfd.
l) *iidem* skal falla i b. moti.
m) *iidem* ælligar. || enn lifa skal hann. || ella skal hann lifa mega. || *2 cb.* lifi hann.
n) *iidem* minna handa s. || minum hanndum. || *2 cb.* saker minna handaverka. || fyrir minum sökum. || *1 cb.* minnar handar vegna.
o) *iidem* noccor sviv.

i) de hellige Loves Regel (Anordning).
k) Begierlighed. || graadig Driſtighed.
l) at han ſkal falde i Feldtſlag mod.
m) men han ſkal (tvertimod ſkal han) leve. || i vidrigt Fald ſkal han have Lov til at leve. || leve han.
n) mine Hænders Skyld. || for mine Hænder. || for m. Haandgiernings Skyld. || for min Haands (min Perſons) Skyld.
o) nogen Forhaanelſe.

Enn þá er Saul var brottgenginn, oc til lids síns, þá p) rann David á hæd eina, ok mællti til Sauls Kongs: Máttu heyra, minn Herra Saul Kongur! ſagde David. Enn þegar er Saul Kongur ſnerizt aptur, ok villdi heyra hvat ſá madur mællti, þá hneigdi David þegar bædi kne ſin til jardar, ok laut Konginum, ok mællti vit hann: "Illa gera þeir menn, er þat q) ſegia ydur, Herra minn, at ek r) vili vera uvinur ydar, þviat ek hefi nu her vitni i hendi mer, at ek átta s) koſt líſs þíns i dag, þá er þu geckzt i t) hellirinn einn fra *) lidi þinu; oc munda ec eigi ſidur eiga koſti u) at ſkedia líſi

Men da Saul var gaaet bort, og til ſin Krigshær, da p) leb David op paa en Høi, og talede til Kong Saul: Min Herre, Kong Saul! ſagde David, kandſt du høre? Men da Kong Saul vendede ſig om, og vilde høre hvad den Mand ſagde, da bøiede David ſtrax begge ſine Knæe til Jorden, og bukkede for Kongen, og ſagde til ham: "De Mænd giøre ilde, ſom q) ſige Eder det, min Herre! at jeg r) ſkulde ville være Eders Fiende, thi jeg haver nu her et Vidnesbyrd i min Haand, at jeg havde dit Liv i min Magt i Dag, da du gik i t) Huulen aleene *) fra dine Folk; og kunde jeg da ikke mindre have havt u) Leilighed at ſkade dit Liv,

Ubi porro Saulus ad exercitum ſuum rediit, in editum qvendam locum David illico aſcendens ad Saulum dixit: Num verba mea percipere potes, Rex Saule! Et cum Saulus, verba hominis excepturus, pedem referebat, David genibus in terram demiſſis honoreqve Regi exhibito: "Perperam, inquit, Domine, agunt qui narrant tibi me hoſtem tuum eſſe, luculentum enim teneo manu documentum, bonam nempe tunicæ tuæ particulam, quod teſtatur tuam vitam in mea hodie poteſtate fuiſſe, eamqve non minus *qvam*

p) CC. *Un.* gecc D. a. h. noccora.
q) *iidem* leggia til med ydr herra m. Kongr.
r) *iidem* vilia, vil.
s) *iidem* líſs þins coſti.
t) *iidem* hellinn. || helli (minn) æinn (ſaman) fra allu þinu lidi.
u) 2 *ch.* koſt á at göra ſkada liſi þ. er ek atti koſt at ſkerda klædi þin (ſkedia klædum þinum.

p) gik, ſtigede.
q) forebringe Eder m. H. Konge.
r) vil.
t) min Huule eene fra al din Krigshær.
u) i min Magt, at giøre dit Liv Skade, da jeg havde i min Magt at beſkadige dine Kl.

lifi þino enn klædum þinum, þviat her hefi ek nu í hendi mer mikinn lut af kyrtilsbladi þínu x*). Nu y) mætti Gud millum ockar dæma. Sía z) þat nu, Kristus, at ek ufanna faugó þeirra, er fegia, at ek læga um líf þitt." Sául let fer vel fkiliazt þeffa luti, þviat David fagdi fatt, ok het þvi þá, at a) hann fkylldi alldrei hata David. Enn þeff varo eigi allmargir dagar ámillum, at Saul for at leita b) at David, ok jafnan fidan. c) Nu bar enn fua til *) annat finni, þa er Saul hafdi farit d) mædiliga at leita Davids, e) at Saul fofn-

Liv, end dine Klæder, da jeg haver her nu i min Haand et stort Stykke af din Kiortel-Fliig x*). Nu y) maatte Gud altsaa dømme imellem os. See z) det nu, du Salvede! at jeg giør til Usandhed deres Beretning, som sige, at jeg skulde staae efter dit Liv." Saul fandt sig gandske vel i disse Ting, thi David sagde sandt, og lovede da det, at han skulde aldrig a) hade David. Men det varede ikke ret mange Dage, inden Saul drog ud paa nye, for at søge efter b) David, og holdt det samme idelig efter den Tid. Det hændtes da saaledes anden Gang, da Saul havde d) giort et besværligt Tog, for

quam tunicam tuam me lædere potuisse, cum ab exercitu tuo segregatus solus intrares antrum. Judicem itaqve utriusqve nostri compellare possem Deum. Oculatus jam, uncte, testis eris, qvam luculentis argumentis eorum refellam nugas, qvi dicunt me tuæ vitæ insidiari." Saulus rem, prout gesta erat, penitus intellexit, vera enim referebat David, & promittebat hostilem in Davidem animum illico sese depositurum. Cæterum paucis

x*) *al. ita disponunt* lidi þinu; þviat — kyrtilsbl. þinu, ok atta ek eins koft at göra fkada lifi þ. y) CC. *Un.* man.

z) *iidem M.* & 3 *ch.* led þer þat nu (ok fiáit þer nu þat) fagde David, at þeir hafa úfanna fagu fagda, er þat fagdu (ydur).

a) *iidem* alldri fidan fkylldi hann.

b) *iidem* Davids. c) *al.* þá.

*) annann tíma.

d) *al.* erfidliga. || med miklu erfidi.

e) CC. *Un.* þá fofnadi hann (lagdi hann fik nidr til fvefns.

x*) fra dine Folk; thi jeg haver her — din Kiortel-Fliig, og havde jeg ligesaavel Leilighed til at giøre dit Liv Skade.

y) Gud vil altsaa visselig.

z) Seer det nu (og nu seer I det) sagde David, at de have forebragt en usandfærdig Beretning, som have sagt (Eder) det.

a) fra (efter) den Tid.

b) søge.

d) reist (besværligen). || med stort Arbeids (stor Møie).

ſofnadi, ok allur *f*) her hans, ok geck David i herinn þar ſem Saul lá, ſua at eingi *g*) madur vard var vit. Abiſai het ſá madur ſem fylgdi David, ok mællti vit hann: " Nu mattu ſiá, at Gud vill viſt *h*) ſelia þenna uvin þinn i hendur þer, ok er rád at hafna eigi *i*) þeirri veidi, er Gud bydur þer ſiálfur. *k*) Nu man ek leggia ſpióti mínu i gegnum hann, ſagdi Abiſai, ef þu leifir mer, ok *l*) farum ſidan til lids vars." David ſvarade hanum: "Þetta gerir Gud til freiſtni vit mik, ok vill vita *m*) hvert ek vil leggia hendur a Kriſt Drottins. Nu man ek ſva ſvara, ſem fyrr,

for at opſøge David, e) at Saul faldt i Søvn, og f) al hans Krigshær, og gik David da i Leiren, hvor Saul laae, ſaa at intet g) Menneſke blev det var. Den Mand ſom fulgde David hedde Abiſai, og ſagde til ham: "Nu kandſt du ſee, at Gud vil viſſelig h) overgive denne din Fiende i dine Hænder, hvorfor det er raadeligſt, ei at forſkyde i) den Fangſt, ſom Gud ſelv tilbyder dig. k) Jeg vil altſaa ſtøde mit Spyd igiennem ham, ſagde Abiſai, om du tilſtæder mig det, og l) lader os derpaa drage til vore Folk." David ſvarede ham: "Dette giør Gud til Forſøg for mig, og vil prøve, om jeg vil lægge m) Haand paa Herrens

paucis interjectis diebus accidit, quod & poſtea identidem actum, ut Saulus cum toto exercitu Davidem magno labore venatum iret, ſomnoque opprimerentur tum Rex tum copiæ, David vero inſciis hoſtibus caſtra adiret, cui Abiſai comes ejus: Vides jam, Deum tuo arbitrio hoſtem tradidiſſe, proinde conſultum erit, ne prædam a Deo oblatam recuſes, adeoque Regem, modo permiſeris, gladio meo confodiam, nos vero deinde ad exercitum noſtrum revertemur." Cui iterum David: Hanc occaſionem ſuppeditat Deus ut tentet me, & exploret, utrum uncto Dei manus inferre præſumam, itaque prius meum

f) 2 *cb.* allt lidit.
g) CC. *Un.* þeirra vard v. v. hann. || viſsi.
h) *iidem* þenna uvin þ. ſenda þer i h.
i) *iidem* þvi. || þeirri ſæmd.
k) *iidem* oc man ec nu. *l*) *iidem* fara.
m) *iidem* æf ec vili minar h. leggia a Chriſti hans.

e) da faldt han i Søvn (lagde han ſig ned til at ſove. f) heele Krigshæren.
g) ingen af dem blev ham var. || vidſte deraf.
h) ſende.
i) forſage det. || den Ære.
k) og ſkal jeg nu. l) drage.
m) mine Hænder paa hans Salvede.

fyrr, at annathvert skal *n*) Gud *o*) kippa hanum frá ríki, sua at hann *p*) kresi hann andar sinnar, eda elligar falli hann fyrir uvinum sinum, enn lifa skal hann mega marga daga fyrir *q*) sakar minna handa; þar sem ek á hvarki at minnaz til hemnda vid hann storra rána, ne frænda-látz, nema þeirra einna, at hann hefir reinsat land med rettri refsing; oc er þat hvarki mitt *r*) oc enskis annars rett verk at hefna þess; þviat þat er meira stórmæli, enn *s*) uvitr madr kunni hugleida, at leggia hendur á Christi Drottins, er vigdr er Gudi til handa oc helgadr. Nu *t*) skulum vit taka dryck-

Herrens Salvede. Jeg vil altsaa svare ligesom tilforn, at n) enten skal Gud o) rykke ham fra Riget saaledes, at p) han kræver ham hans Siæl, eller og at han skal falde for hans Fiender; derimod skal han have Lov at leve mange Dage, for q) mine Hænders Skyld; da jeg hverken haver at tænke paa Hævn mod ham, for store Ran, eller Slægtningers Tab, uden aleene saadannes, hvori han haver renset Landet med retfærdig Straf; og er det hverken min, r) eller nogen andens retmæssige Forretning, at hævne det, thi det er en vigtigere Sag, end s) et uoplyst Menneske skulde kunne forestille sig, at lægge Hænder paa Herrens Salvede, som

meum responsum repetere non piget, nimirum, solius Dei esse regno exuere Saulum eique animam eripere, vel hostibus occidendum tradere: Profecto, si res penes me steterit, vitam diu protrahet; imprimis cum nulla mihi in eum suppetat ultionis causa, vel ob rapinas, vel ob cognatorum cædem, nisi forte talium, quibus terram, justa poena inductus, purgavit; unde nec mihi, nec ulli alteri fas erit hæc ulcisci, majus enim, quam rudiorum quisquam cogitando complecti queat, facinus est, unctio domini, qui Deo dicatus & consecratus est, manus immittere. Nunc hastam Regis & ejus pateram in

n) CC. *Un.* vera, at Gud kippi (Gud kippa) undan hanom ríkinu.
o) *iidem* skipa. *p*) *iidem* Gud.
q) *iidem* minar saker.
r) *iidem* ne annars.
s) *iidem* vitr.
t) *iidem* skáltu.

n) eet af to skal skee, at Gud skal rive Riget fra ham.
o) afsætte. p) Gud.
q) for (min Skyld) mig.
r) ei heller en andens.
s) en klog Mand kunde have Sind til (faae i Sinde.

u) drykkiar-ker hans ok spiót til jarteikna, ok x) faurum sidan aptur til lids vars."

Nu mattu skilia y) hvérttveggia natturo Sauls Kongs ok Davids, eptér þvi sem fyrr-sagda ek þer. David vissi sik kosinn af Gudi til ríkisstiornar, ok hann var vigdurKristur Drottins, ok helgadur Gudi eigi sidur enn Saul var. Hann vissi ok, at Gud hafdi hafnat Saul, ok leiddi Gud Saul i hendur Davids, sva at David átti kost lifs hans iduliga ef hann villdi; ok syndi David í þvi mikinn z) tryggleik ok lítillæti, at hvert sin er David sá Saul, þá laut hann hanum, ok fagnadi hanum a) sva sem einhver leikmadur

som er indviet og helliget til Gud. Vi t) skulle aleene tage hans u) Drikke-Kar og Spyd til Tegn, og x) lader os siden drage tilbage til vore Folk."

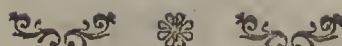
Nu kandst du kiende y) baade Kong Sauls og Davids Tænkemaade, efter det som jeg haver sagt dig tilforn. David vidste sig udvalgt af Gud til Regieringen, og han var Herrens Salvede, indviet og helliget til Gud ikke mindre end Saul var. Han vidste og at Gud havde forskudt Saul, og Gud førde Saul i Davids Hænder, saa at David idelig havde hans Liv i sin Magt om han havde villet; og viisde David deri stor z) Trofasthed og Ydmyghed, at hver Gang, som han saae Saul, da boiede han sig for ham, og tog imod ham, ligesom en anden

in adventus nostri documentum auferemus, & ad exercitum nostrum redeamus."

Hinc facile dignosces indolem Davidis & Sauli, ut supra dixi, perquam dissimilem. Noverat quippe David ad clavum reip. semet electum a Deo, seque unctum Domini inauguratum & consecratum non minus quam Saulum; noverat insuper Saulum a Deo derelictum, eumque nutu diuino in suam potestatem traditum, adeo ut vita Sauli penes se esset. Hoc porro insignis fidei & humilitatis Davidis signum est, quod quoties Saulum conspexit, egregiam ei reverentiam & cultum subditi cujusvis instar laici & principem

u) CC. *Un.* sadul-klæde (-ker *sine dubio male*).
x) *iidem* for sidan aptr til lidsins.
y) *iidem* natturu hvarstveggia.
z) *iidem* styrkleik *male*.
a) *al.* eins.

t) du skal altsaa.
u) (Bæger) Sadel-Klæde (-Kar).
x) derpaa drog han tilbage til Krigshæren.
y) begges Tænkemaade.
z) Sinds-Styrke (Standhaftighed.

madur uvígdur, sá er eigi *b*) væri kosinn til *c*) haufdíngia; ok þóat Saul lægi um líf hans (*d*) slíkt allt er hann mátti), þá þionadi David hanum jafnan, ok lá á uvinum hans ok herjadi á þá. Enn Saul *e*) hafdi þá eina sauk a David, at hann vissi at Gud hafdi kosit hann til Kongs, ok syndi hann í þvi mikinn grimmleik ok illsku, at hann *f*) villdi drepa saklausann mann, ok þann er hanum þionadi truliga; enn i þvi syndi hann hóflaust dramb, at hann villdi fyrirkoma þeim manni, er Gud siálfur hafdi *g*) til ríkis kosit eptir hann. Nu fello *h*) fyrir þær sakar stridligir domar á mál

anden uviet Legmand, som ikke b) kunde være udvalgt til c) Landsherre. Og omendskiønt Saul lurede paa hans Liv (alt hvad han kunde), da tienede David ham stedse, og ængstede hans Fiender, og førde Krig mod dem. Saul derimod e) havde aleene den Sag mod David, at han vidste, at Gud havde udvalgt ham til Konge, og viisde han deri en stor Grumhed og Ondskab, at han f) vilde dræbe en uskyldig Mand, og saadan en, som tienede ham troelig; Men i det udviisde han en umaadelig Hovmod, at han vilde forraske den Mand, som Gud selv havde g) udkaaret til Riget efter ham. Nu faldt h) af de Aarsager strængelige Domme paa Kong

pem locum non tenentis, exhiberet; & quamvis vitæ ejus pro virili insidias strueret Saulus, David tamen ei non tantum continuo ministraret, sed hostes etiam illius gravi bello fatigaret. Saulus e contra infensi in Davidem animi nullam aliam causam habuit quam quod Deus Regem designasset Davidem, & iccirco insignem crudelitatem & malitiam Saulus exseruit, quod insontem virum fidumque ministrum interficere vellet; immoderatam porro animi elationem prodidit Saulus, cum e medio tollere virum conaretur, quem successorem in regno administrando jam pridem designaverat Deus. Rigidiori igitur cen-

b) *al.* var.
c) CC. *Un.* hofdingia-skaps (skapar).
d) *quidam hæc infra collocant post:* uvinum hans. *e*) CC. *Un.* gaf þá sök Davidi.
f) *al.* skyldi dr. mann sakl. þann.
g) CC. *Un.* kiörit til r.
h) *iidem & al.* fyrir þvi stridliga.

b) var.
c) Herredømme (at regiere).
e) gav David den Sag, Skyld for det.
f) skulde dræbe saadan en Mand uskÿ.
g) keiset til at regiere.
h) derfor Dommene strængeligen.

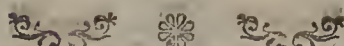
á mál Sauls Kongs *i*) af Gudi, þviat hann skildi þat i brióſti Sauls, er eigi mátto mennirnir ſkilia, *k*) enn þó gerdi Gud ſidan þeſsa luti *l*) opinbera fyrir mannum. Enn fyrir þvi *m*) urdo David lettari ſinar ſakir fyrir Gudi, at Gud fann hann tryggvann ok jamnan líttillatann i allum lutum, ſem ſidan ſyndi hann mannum. Ok þar ber enn vitni um, at þá er David ſpurdi fall Sauls ok *n*) Jonathe-ſonar hans, þá *o*) klauck David *p*) met miklum harmi hugar, ok allr hër hans, ok mælti ſva: "Bölvat verdi þit *q*) fiaull Gilboa. Lati Gud alldrei yfir

Kong Sauls Sag, i) af Gud, at han ſaae det i Sauls Hierte, ſom Menneſkene ikke kunde ſee, k) men dog giorde Gud diſſe Ting ſiden l) aabenbare for Menneſkene. Men derfor m) bleve David hans Sager lettere for Gud, at Gud fandt ham troefaſt og altid ydmyg i alle Ting, ſom han ſiden efter udviisde for Menneſkene. Og derpaa er endnu det Beviis, at ſaaſnart David ſpurde Sauls og hans Søns Jonathæ Fald, da o) blev David betagen med p) en ſtor Hierte-Sorg, og al hans Krigshær, og talede ſaaledes: "J Bierge q) i Gilboa værer forbandede. Gud lade aldrig komme over eder.

cenſuræ cauſa Sauli ſubjecta eſt, quoniam Deus cernebat in pectore Regis deliteſcens malum, quod hominibus quidem ad tempus fuit incognitum, ſed divino nutu poſtea manifeſtatum. Culpa vero Davidis ideo levior evaſit, quod Deus fidelem illum & in omnibus modeſtum deprehenderet, id quod hominibus ſubſeqvente tempore ſatis comprobatum. Evidens autem hujus rei teſtimonium fuit, cum David, audita Sauli & filii ejus Jonathæ morte, gravi animi moerore cum univerſo exercitu ſuo ſuſpirans in hæc demum verba prorumperet: "Maledicti ſitis montes Gilboæ, nec ros nec pluvia vos humectent, nec

i) CC. *Un.* fyrir.
k) *iidem* oc þó gerdi Gud þa luti.
l) 3 *cb.* opinbera (2 *cb.* kunna i manna augliti. CC. *Un.* opinbera fyrir manna augum.
m) CC. *Un.* voro. || vard D. ſin ſök lettari.
n) *iidem* Jonathas. *o*) *iidem* klaucknadi.
p) *iidem* af harmi.
q) *iidem* þer fioll Gelboin (Gelboe).

i) for.
k) og dog giorde Gud de T.
l) bekiendte (kundbare) for Menneſkens Anſigt (Øine).
m) vare. || blev David hans Sag lettere.
o) klynkede (klagede).
p) af Sorg.
q) Gilboim.

r) yfir ydur koma daugg, ne regn, ne gróandi graus, þviat þer veittut Saul Kongi ok Jonathæ syni hans s) svikliga flotta-stigu yfir hvirvil ydarn, ok villdot eigi veita þeim t) likligar stig-gautur, þær er þeir mætto forda lifi sinu undan uvina haundum, ok eigi veittot þer þeim hermannligar varnír á hædum ydrum. u) Beiskur harmur er aullu Israels fólki þetta, at sua ágiætir haufdingiar skulo vera x) fráfallnir rádagerdom ok ríkisstiórn sem Saul y) var ok Jonathas. Mikill z) styrkur ok afl hefir tynst á þeima degi, þar sem sua dyrligir haufdingiar hafa tyndz, sem Saul

r) eder Dug, eller Regn, eller groende Græs, thi I skaffede Kong Saul og hans Søn Jonathæ kun s) forræderske Flugtstier over Eders Top, og vilde ikke viise dem t) hielpsomme Gienveie, hvorved de maatte kunne redde deres Liv fra Fiendernes Hænder, ikke heller forsynede I dem med værbare Forskandsninger paa Eders Høie. u) Dette er en bitter Sorg for alt Israels Folk, at saa ypperlige Herrer skulle være faldne fra Raadslutninger og Regiering, som Saul y) var og Jonathas. En stor Styrke og Magt er tabt paa denne Dag, da saa ypperlige Fyrster ere mistede, som Kong Saul og Jonathas var, samt mange a) brave Mænd og Krigs-Over-

nec herbæ vestiant, quoniam Regi Saulo ipsiusque filio Jonathæ fatales & fallaces per verticem vestrum aperuistis vias, & quia denegastis iisdem faciles tramites, quorum ope vitæ suæ ab hostium impetu consulere possent, propugnaculaqve in editioribus vestris locis firmiora. Gravis dolor omnes Israelitas occupavit, cum tam egregii principes Saulus & Jonathas regimini & consultationibus publicis exciderent. Insigne civitatis præsidium & robur eo die demolitum & succisum, quo tam conspicui principes, & illustres alii

r) CC. *Uu.* koma yfer þik.
s) *iidem* flurdliga (syndiliga skemdliga. *M.* & 1 *cb.* skridliga) stigu (flocka-stigu.
t) *iidem* & 2 *cb.* linliga stiggatur.
u) *iidem* beiskt er.
x) *iidem* fallner ífrá.
y) *iidem* óc Jonathas varo.
z) *iidem* þræer þrottr.

r) dig.
s) ubeqvemme, ubanede, skadelige, slibrige Stier (Udveie).
t) beqvemme, bløde.
u) det er bittert.
y) og Jonathas vare.
a) mangen drabelig Ridder. || mange gode Riddere.

Saul Kongr oc Jonathas var, oc a) marger goder drengir ok riddarar, ok margt gott vapn, ok mörg god brynia, ok god klædi, sem þar hefir glatazt met þeim. Varist smælingiar nu reidi Guds, þar sem hann b) leifdi heidnum mannum at leggia hendur á c) Krist sinn. Harmi allur lydur d) slíkt tión, at sua dyrligir e) haufdingiar skulo falla fyrir heidnom þiodom." Slik ord ok maurg aunnur þvílik mællti David á þeim degi, ok harmadi sua fráfall f) slíkra haufdingia ok stiornarmanna, helldur enn hann fagnadi þvi, at g) ríkit var komit undir hann ok hans giætzlo. Nu skal h) af slíko marka, hverzo mikill heil-

Øverster, og mange gode Vaaben, og mange skienne Harniske, samt kostelige Klæder, som der er forkommet tilligemed dem. Ringe Folk tage sig nu vare for Guds Vreede, da han tillod Hedenske b) Mænd at lægge Hænder paa sin Salvede. Al Almuen begræde sligt Tab, at saa ypperlige e) Herrer skulde falde for Hedenske Folk." Slige Ord og mange andre deslige talede David den Dag, og beklagede saaledes f) slige Fyrsters og Regenters Afgang, langt heller end han skulde glæde sig over det, at g) Riget var kommet under ham og hans Opsyn. Af h) sligt skal man nu slutte, i hvor hei Grad redelig han var, og dydig og reen af alle Laster;

alii eqvites occubuerunt, bona quoque arma loricæque cum ipsis militibus perierunt. Caveant itaque sibi tenuioris fortunæ homines ab ira Dei, permittentis gentilibus violentas manus inferre Uncto suo! doleat universus populus, quod ethnicis succumbere cogantur multo regni damno egregii nostri principes!" Hæc & multa alia verba protulit David eodem die morte tantorum principum tristior, quam regalis fastigii splendore eique adjuncta reip. cura mox capessenda lætior. Vel ex his colligere poteris, quam integer animi, quam Theoni dissimilis, quam omnis sceleris purus fuerit David, qui, quoties

Zz Zz

a) CC. *Un.* margr godr riddari (marger goder riddarar.
b) *iidem* lovadi heid. þiódum.
c) *iidem* Christi sínum. d) *iidem* slíka.
e) *iidem* stiórnarmenn skylldo.
f) *iidem* þeirra.
g) *iidem* ríki væri komit. h) *iidem* á.

b) Folk.
e) Regenter.
f) deres.
g) Regieringen var kommen.
h) paa sligt sk. m. n. mærke.

heilhugi hann var, ok laſtvarr ok hreinn af allom glæpúm; enn i hvert ſinn er hann fell i nockorn glæp, fyrir ſakir *i*) breiſkleika mannligrar nátturo, þá idradizt hann þegar ákafliga, ok bad Gud ſer liknar ok vægdar, ok Gud leit þegar ſanna idran hans.

Ver gátom oc þeſs fyrr i varri rædu, hverzo Abſalon, ſun Davids Kongs, reiſti upp allt land i móti fedur ſinum. Enn þá er riddarar Davids komozt vit, at beriazt *k*) vit Abſalon, ok David ſpurdi fall hans, þá kvad hann ſva at ordi: "Hvat ſkylldi mer gamlum karli at lifa, hrörnanda á hveriom degi, enn þu ſon minn Abſalon ſkylldir deyia, i *l*) blomi alldurs þíns. Gud *m*) gæfi ek mætti nu helldur deyia; enn þu mættir lifa, ſon minn." Eigi var meiri beiſkleikur Davids

Laſter; Men hver Gang han faldt i nogen Forſeelſe, for den Menneſkelige Naturs i) Skrøbeligheds Skyld, da fortrød han det ſtrax hæftigen, og udbad ſig Naade og Miſkundhed af Gud, Gud anſaae og ſtrax hans oprigtige Fortrydelſe.

Vi mældede og det tilforn i vor Tale, hvorledes Abſalon, Kong Davids Søn, opręrde heele Landet imod ſin Fader. Men da Davids Krigs-Øverſter kom i Træfning k) med Abſalon, og David hørde hans Død, da udbrød han i diſſe Ord: "Hvad kunde det gavne mig, jeg gamle Mand, at leve, aftagende hver Dag, men du min Søn Abſalon, ſkulde døe i din l) Alders Blomſter. Gud give, at jeg maatte nu heller døe, men du maatte leve, min Søn." Saaledes var Davids Forbittrelſe ikke ſtørre imod

quoties infirmitate quadam naturali vitius delictum quoddam admiſit, inſigni toties poenitentia ductus miſericordiam & indulgentiam Dei implorabat, unde veram ejus poenitentiam cernebat Deus.

Superius indicavimus quantam Abſalon patri ſuo rebellionem movit, aſt cum equites Davidis pugnabant adverſus Abſalonem & David mortem ejus reſcivit: " Quamobrem, inquit, vivendum eſt mihi ſeni, cui vires indies decreſcunt, & e contra tibi, Abſalon mi fili! in ipſo ætatis flore moriendum! Utinam mihi mori, tibi vero, nate, ſupervivere

i) CC. *Un.* mannligrar natturu.
k) *iidem* moti. *l*) *iidem* blóma.
m) *iidem* gefi.

i) Skyld.
k) mod.
l) blomſtrende Alder.

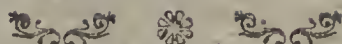
vids vit alla menn, enn at hann villdi helldur *n*) siálfr dauda þola, enn siá *o*) annars dauda, nema þar sem hann sá at fyrir rettdæmis sakar *p*) væri refsing ger. Sva ber *q*) vitni um, at þá er allt ríki Davids vard fyrir reidi Guds, þá kom *r*) drep i allt ríkit sua ákafr, at *s*) þusundum fello menn daudir nidr; enn þá er sottin nálgadizt til Jórsalaborgar, þá sá David *t*) Engilinn, þann er drap folkit, standa millim himins ok jardar, met elldligu sverdi. Enn þá er hann sá Engilinn standa med reiddu sverdi, ok sva sem buinn at hauggva, þá retti David hálsinn fram undir sverdit, ok mællti:

imod nogen anden, end at han vilde heller n) selv lide Døden, end see o) en andens Død, uden hvor han saae, at der blev udført Straf efter retfærdig Dom. Herpaa q) er det til Beviis, at da Davids heele Rige blev udsat for Guds Vreede, da kom der Pest over heele Riget, og r) det saa hæftigen, at Folk fulde døde ned i Tusinde-Tall; Men da Sygdommen nærmede sig til Staden Jerusalem, da saae David t) den Engel, som slog Folket, staae imellem Himmelen og Jorden, med et gloende Sværd. Og da David saae Engelen med det opløfte Sværd, og ligesom færdig at hugge, da rækkede han Halsen frem under Sværdet og sagde:

vivere licuisset." *Tantillum habuit amarulentiæ Davidis animus, ut mortem pati quam alii eam paterentur, mallet, nisi ubi extremum vidit jubente justo judicio supplicium esse sumendum. Hujus rei luculentum exstat testimonium: Cum Universum Davidis regnum iræ divinæ expositum tantam luebat cladem, ut integra hominum millia repentina morte caderent, & peste hac Hierosolymas appropinqvante angelum Dei cælum inter & terram stantem ignitoque gladio populum interficere & amplius ferire paratum cum adspexit*

n) CC. *Un.* deyia sialfr.
o) *iidem* annarra dauda, nema rettliga væri gör. *p*) *al.* var.
q) CC. *Un.* vitnum um.
r) *iidem* drepsott — ákof.
s) *iidem* þushundrodum.
t) *iidem* Eingil. || Eingil einn þann sem — standanda.

n) døe selv.
o) andres Død, uden den kunde blive retmæssigen paalagt.
q) findes de Beviiser.
r) den saa hæftig.
t) en Engel, som — staaende.

mællti: "Þess bid ek þik, Drottinn minn, at þetta sverd snuizt helldr mer u) á háls, enn folk Guds se nu x) fleyra drepit, ok snuizt helldur reidi Drottins míns á mik verdugann ok makligann, ok á mitt kyn, helldr enn at folk Guds y) farizt af mínum valldum." Þá er Gud sá idran Davids, ok heyrdi sua z) þeckiliga bæn hans, þá baud Gud Englinum þegar a) af at láta, ok drepa eigi folk fleira b), ok þegar c) letti sóttinni af um allt ríkit.

Nu mattu af slíkum lutum marka d) ok margum adrum þvilikum, hvorsu liknarfullr

sagde: "Det udbeder jeg af dig min Herre, at dette Sværd heller maatte vendes paa min Hals, end at fleere af x) Guds Folk skulle nu blive slagne, og at min Herres Vreede heller maae falde paa mig, som er strafværdig og skyldig, og paa min Slægt, end at Guds Folk skal y) udryddes for min Skyld." Saasnart Gud saae Davids Fortrydelse, og hørde hans saa z) behagelige Bøn, da befalede Gud Engelen strax at a) lade af, og ikke dræbe b) fleere af Folket, og da strax c) ophørde Sygdommen over heele Riget.

Af disse og mange andre deslige Ting kanst du nu slutte, d) hvor fuld af Naade og

adspexit David, ipse exporrecto sub gladium collo: "Mi Domine, inquit, obsecro gladius iste collo potius meo intendatur, quam ex populo Dei plures morte multentur, iraque divina in me, utpote sontem, meamque familiam se potius convertat, quam populus Dei ob mea peccata intereat." Deus itaque, ubi Davidis poenitentiam conspexit, gratamque ejus observavit petitionem, angelum mox jussit subsistere, majoremque stragem non edere; atque illico pestis in toto regno desæviit.

His intelliges Davidis mitem animum, clementiam & modestiam; & ut Deus tot

u) CC. *Un.* a háls minn.
x) *iidem* meira. || folkit se fleira.
y) *iidem* fariz leingur. || fyrirfariz.
z) *iidem* þeckiligar böner.
a) *iidem* at hætta (letta).
b) *al.* folkit meira.
c) *iidem* tóc af sóttin (let sóttin af).
d) *al.* Davids milldi oc miskunsemd oc litillæti.

x) Folket.
y) fordærves længer. || ødelægges.
z) tækkelige Bønner.
a) holde op.
b) meere Folk.
c) (aflettedes) aftog Sygdommen. || lod S. af.
d) Davids Mildhed og Miskundhed og Ydmyghed.

arfullr oc gæzku er David var vid allt folk; ok sua sem Gud e) sá í briosti hans milldi oc miskunsemd oc litillæti, sva þeckti f) hann ok i briósti Sauls Kongs ágirnd ok g) grimmleik ok hoflaust dramb, ok h) urdo Sauli fyrir þvi i) allar sakir þyngri vid Gud, helldur enn Davidi, þvi at mennina skildi mykit. David var enn hogværasti madur, ok enn miskunsamasti, ok bad Gud k) liknar, ef hann fell i nockora sauk; enn Saul var þvi allu grimmari ok aufundsiukari, er hann fell i fleyri glæpi, ok hann sá at Guds reidi l) nálgadizt hann meir. Nu ef þer þykir sva sem þessor svaur leidi þik til fullrar skilningar eptir þinni spurning, þá þyki mer sem eigi

og Godhed David var mod alle Folk; og ligesom Gud e) saae i hans Hierte Velgiørenhed og Medlidenhed og Ydmyghed, saa kiendte f) han og i Kong Sauls Hierte Gierrighed og Grumhed og umaadelig Stolthed, og bleve Saul derfor i) alle Sager tyngere hos Gud end David, fordi Personerne vare saa meget ulige. David var den sagtmodigste og eummeste Mand, og k) bad Gud om Naade, om han faldt i nogen Brøde; Men Saul var des meer grum og hadefuld, jo fleere Laster han faldt i, og han saae at Guds Vreede l) nærmede sig meer til ham. Altsaa om dig synes, som disse Svar kunne føre dig til fuld Oplysning, efter dit Spørsmaal, da tykkes mig, som der ikke behøves at

tot virtutes Davidi proprias agnovit; ita in Sauli pectore avaritiam crudelitatem & immoderatam animi insolentiam latentes pranovit, adeoque in judicio divino omnia Sauli crimina severiori subjecta sunt censuræ quam Davidis: Erant quippe hi viri disparis admodum indolis; David enim fuit vir modestissimus & clementissimus, divinam misericordiam, quoties crimen aliquod admisit, sibi implorans; Saulus e contra eo crudelior & invidentior, quo ipse peccatis inqvinatior vindictam divinam propius accedentem videbat.

e) CC. Ur. þeckti i briósti Davids miskun oc milldi (al. þetta hvervetna hiá David.
f) iidem Gud. g) iidem grimd.
h) iidem vard.
i) iidem þungari finer glæper.
k) iidem ser liknar þegar.
l) iidem mundi nálgazt.

e) kiendte i Davids Bryst Miskundhed og Mildhed. || alt dette hos David.
f) Gud.
i) hans Forseelser.
k) bad Gud strax om Naade for sig.
l) vilde nærme sig.

eigi þurfi fleyra um þetta mál at tala, enn nu hefer rædt verit.

Mer ſkilzt nu vel þetta mál, eptir þvi ſem þer gátut i *m*) fyrru rædu, at domar hafi þvi ordit Davidi vægiligri, at hann idradizt glæpa ſinna, þeirra er hann fell i, enn *n*) þeſs þyngri Saul Kongi, er hann villdi ſidur yfirbæta *o*) ſín misverk. Nu er ſá einn lutur er mik forvitnar miök, *p*) er ek vil ſpyria ydur met leifi, um þá luti, er *q*) ſidar urdo, eptir andlát Davids, þá er tvær konor komo fyrir *r*) Salomon Kong, ok þrættu um barn *s*) ſitt, þá baud Kongur at *t*) hauggva ſkylldi i ſundur barnit, ok

at tale meere om denne Sag, end nu er blevet ſagt,

Denne Sag fatter jeg nu meget vel, efter det ſom I haver erindret i den forrige Tale, at Dommene ere derfor blevne læmfældigere for David, at han fortrød hans Forbrydelſer, hvilke han faldt i, men des tyngere for Kong Saul, jo mindre han vilde giøre Bod for o) hans Mishandlinger. Der er nu kun een Ting, ſom jeg attraaer meget at vide, p) hvilken jeg vil med Tilladelſe ſpørge Eder om, nemlig de Ting, der ſkedde ſiden efter Davids Død; da 2 Koner kom for r) Kong Salomon, og trættede om s) deres Barn, da befalede Kongen, at t) man

bat. Hoc reſponſum ſi putas te ad plenariam rei quæſitæ intelligentiam adduxiſſe, pluribus eam rem perſequi non videtur opus.

Probe mihi videor aſſecutus cauſas diverſorum Dei judiciorum, nimirum ſententiam in cauſa Davidis latam mitiorem fuiſſe ideo quod peccatorum ſuorum poenituerit; rigidiorem ex adverſo incurriſſe cenſuram Saulum, quod delicta ſua expiare nollet. Reſtat unum dubium, cujus pace tua reſolutionem expeterem, ortum ex rebus poſt obitum Davidis accidentibus, cum duæ mulieres Salomoni Regi ſe ſiſtentes de quodam litigarunt infante,

m) CC. *Un.* enni fyrri.
n) *iidem* þvi þungari Sauli.
o) *iidem* ſina (ſinn) misværca.
p) *iidem* ok ec (oc vil ec nu.
q) *iidem* urdo ſidan.
r) *iidem* Konginn Salomon.
s) *iidem* ꜱitt.
t) *iidem* ſundr ſkylldi ſkipta barninu.

o) ſin Misgierning.
p) og ſom jeg (og vil jeg nu — ſp. E. derom.
r) Kongen Salomon.
s) ꜱt.
t) at man ſkulde deele Barnet.

ok sá halft hvarri þeirra; ok vil ek þess spyria, ef hvargi hefdi konan umrædt, hvart Kongur mundi u) hauggva i sundur barnit edur eigi?

Til þess baud Kongurinn at x) skipta skylldi barninu, at hann vissi y) þat víst, at su er modirin væri, z) mundi eigi vilia láta sundr skipta barninu, ok mundi hun helldur vilia lata sitt mál.

Ek spurda þess, ef moderin hefdi þagat yfir, hvert Kongurinn mundi a) skiptá vilia barninu eda eigi?

Ef moderin væri sva miskunarlaus, at hun beiddizt engrár b) miskunar barninu,

man skulde hugge Barnet i Stykker, og slye det halve til hver af dem; hvorfor jeg vil sporge om det, hvis ingen af Konerne havde oplyst Sagen, om Kongen da havde u) hugget Barnet i Stykker eller ikke?

Derfor befalede Kongen, at man skulde deele Barnet, fordi han vidste det med Vished, at den, der var Moderen, z) kunde ikke ville lade Barnet deele, men skulde heller ville tabe sin Sag.

Jeg sporger egentlig om det, hvis Moderen havde tiet, om Kongen da havde a) vildet deele Barnet eller ikke?

Om Moderen havde været saa ubarmhiertig, at hun ei havde udbedet Barnet nogen

infante, quem Rex in æquales partes dissecandum jussit, ut utrique dimidia pars cederet. Hinc quærere libet, num dissecandum infantem præceperit Rex si neutra litigantium pars sese interposuisset?

Ideo jussit Rex puerum dissecandum, quod pro certo sciret suâ matrem causâ cadere malle, quam in ejusmodi partitionem consentire.

Quærebam, si mater tacuisset, num Rex infantem dissecari præcepisset, nec ne?

Si mater omnem storgen exuens pro servando filio non orasset, infans certe inter

u) CC. *Un.* hafa látit sundr höggva (sundr láta höggva.

x) *iidem* i fundr skylldi skipta.

y) *iidem* til vifs. z) *iidem* at hon.

a) *iidem* hafa látit (viliat láta).

b) *iidem* liknar.

u) ladet hugge.

z) at hun.

a) ladet (vildet lade.

inu, þá hefdi *c*) Kongrinn fyrir víst skipt barninu millim þeirra.

*) Mundi ydur eigi synazt þat fullt manndráp, ef hann hefdi drepit barnit saklaust, ok væri þat þó *d*) eingi refsing?

Víst væri þat manndrap, ef hann hefdi drepit barnit saklaust, ok væri þó ecki sauk á Konginum, *e*) helldur bæri modirin saukina, ef hun hefdi eigi *f*) bedit miskunar *g*) barninu, er hun átti, þar sem hun heyrdi *h*) af Konginum jafnadardom imillum þeirra, ok sá hun at þat *i*) var daudadomur barninu, ok felli þvi saukin á hana, ef hun hefdi

nogen b) Barmhiertighed, da c) havde Kongen visselig deelt Barnet imellem dem.

*) Monne det da ei synes Eder et virkeligt Manddrab, hvis han havde dræbt Barnet uskyldigt, og at det dog d) var ingen Straf?

Vissélig havde det været Manddrab, om han havde dræbt Barnet uskyldigt, og dog havde der ikke været nogen Skyld hos Kongen, men Moderen havde e) havt den Skyld paa sig, hvis hun ikke havde bedet om Naade for g) Barnet, der var hendes, da hun hørde h) af Kongen en billig Dom imellem dem, og hun saae, at det i) var Døds-Dom for Barnet, og at derfor Skylden

inter mulieres istas divideretur.

Nonne homicidii loco habendum esset, si Rex infantem trucidasset, utpote in qvem nulla poena statui jure potuit?

Certe homicidium fuisset si insons ille infans occisus fuerit, culpa vero cædis non in Regem derivari potuit, sed in matrem, si proprii filii conservandi non habuisset rationem, postqvam æqvam Regis sententiam infanti capitalem audiit. Itaqve culpa illam man-

c) CC. *Un.* þvi skipt verit.
*) Hvi.
d) CC. *Un.* eigi, ecki.
e) *iidem* enn moderen bæri.
f) *iidem* beidzt, beitt ɔ: beidt.
g) *iidem* barni sinu.
h) *iidem* at Kongrinn dæmdi.
i) *iidem* væri.

b) Skaansel.
c) var det blevet deelt.
*) Hvorfor kunde I ikke agte det for.
d) var ikke || ikke kunde være nogen.
e) baaret.
g) sit Barn.
h) at Kongen afsagde.
i) maatte være (blive).

di syniát modurligrar milldi barninu til lifs.

Hvat synizt ydur um d) dráp Joabs eda Adoniæ, er Salomon Kongur l) drap, hvart þat var rettur domur eda eigi? Eda m) hvi Salomon Kongr drap Simei fyrir þat, n) er hann hafdi bölvat Davidi fedur hans, ok hafdi David ádur fyrirgefit Simei þessa sauk?

Ef Salomon Kongr hefdi þetta gert an o) rettrar refsingar, þá hefdi GUD hefnt hanum met rettri refsing, sva sem fyrir manndráp. Enn eptir þessi aull verk, þá vitradizt Gud hanum i draumi, ok baud hanum p) einhveria giauf at

den maatte falde paa hende, hvis hun havde forsaget Barnet den moderlige Medlidenhed til (at redde) dets Liv.

Hvad synes Eder om Joabs k) eller Adoniæ Drab, l) hvilke Kong Salomon ihielslog, om det var en retfærdig Dom eller ikke? Eller m) hvorfor Kong Salomon dræbte Simei for det, at han havde forbandet hans Fader David, da dog David havde allerede forladt Simei denne Sag?

Hvis Kong Salomon havde giort dette, uden lovlig Straf, da havde Gud hiemsøgt ham derfor med vedbørlig Straf, ligesom for et Manddrab. Men efter alle disse Gierninger, aabenbaredes Gud ham i Drømme, og tilbød ham, at p) annamme af

mansisset, ubi maternum affectum servando infanti denegavit.

Quid tibi videtur de cæde Joabi & Adoniæ quos Salomon interficiendos curavit, justone an iniquo judicio? porro num Salomon interfecit Simei eapropter, quod patri illius Regi Davidi maledixerit, quod crimen David, dum in vivis erat, Simei remiserat?

Si Salomon hæc admisisset justæ poenæ non habito respectu, justa profecto poena Salomonem ceu homicidam affecisset Deus: Verum post hæc a Salomone gesta apparuit ei in somno Deus charisma, quodcunque optasset Rex, ei offerens. Sed cum Salomon optaret

k) CC. Un. dauda J. oc Adonias.
l) iidem let drepa þa bada.
m) iidem hafdi S. drepit.
n) iidem at.
o) iidem & 2 cb. oon retta refsing.
p) iidem at kiosa æinahværia giöf af ser.

k) og Ad. Død.
l) da K. S. lod dræbe dem begge.
m) om Salomon dr.
p) at ønske af sig nogen Gave, som h. v.

at þiggia af ser, þá sem hann villdi. *q*) Enn Salomon kaus *r*) ser at Gud skylldi gefa hánum vitsku ok skilning millim allra rettra doma; enn Gud svaradi hánum sua: " Ef þessi kostur væri margum gefinn, þá mundo *s*) þeir margir vera at kiosa mundó fe oc ríki, eda lánglifi, eda frid, eda *t*) sigursælo; enn *u*) fyrir þvi at þu kaust þenna lut, þá skalltu nu þann eignazt er þu kaust i fyrstunni, ok alla þessa luti med, er *x*) nu hefi ek upptalit. Nu skalltu af *y*) þessu marka, hverzo vel Gudi líkar rettdæmi, er hann gaf allar hinar *z*) stærzo haufotgiafir Salomoni, fyrir þat *a*) er hann kaus ser rettdæmi til handa. Sua skalltu *) ok þat

af sig hvad Gave han vilde. Men q) Salomon udbad sig r), at Gud skulde give ham Viisdom og Forstand paa alle retfærdige Domme; men Gud svarede ham saaledes: " Om dette Valg havde været givet Mange, da vilde de s) have været mange, der havde ønsket Riigdom, og Magt, eller langt Liv, eller Fred eller Lykke i Krig; men u) fordi du valgte denne Ting, da skal du nu faae denne, som du valgte først, og alle disse andre Ting tillige, som jeg haver nu x) opregnet." y) Af dette skal du nu slutte, hvor vel Retfærdighed i at dømme behager Gud, da han gav Salomon alle de z) største Hoved-Gaver, fordi han valgte Retfærdighed i at dømme sig til Deel. Ligeledes

optaret sibi sapientiam & intellectum in causis quibusque rite dijudicandis, respondit Deus: Si hæc optio multis data fuisset, multi profecto divitias, potentiam, longam vitam, pacem aut victricia arma sibi præoptassent. Cæterum quia sapientiam optabas, non eam igitur tantum sed & reliqva, quæ commemoravi, consequeris. Hinc concludes qvam Deo probetur in judiciis exercendis justitia, cum reliqva dona, quæ prima & præcipua sunt, Salomoni concederet, quia sapientiam juste judicandi sibi optabat. Hinc quoque con-

q) CC. *Un.* þa keyri hann. *r*) *iidem* þat.
s) *al.* marger kiosa fe edur.
t) CC. *Un.* & *al.* sigursæli.
u) *iidem* med þvi at þu kaust eigi þessa hluti.
x) *iidem* ec hefi nu næfnda.
y) *iidem* á sliku. *z*) *iidem* hæstu.
a) *iidem* at. *) *iidem* a sliku marka ok.

q) da valgde han... r) det.
s) fleeste have valgt Gods eller.
u) efterdi du ikke valgte disse Ting.
x) nævnt.
y) paa sligt skal du nu mærke.
z) høieste, ypperligste.
*) mærke af sligt og s. dig.

þat ætla, ef hann hefdi met rangum domi hina fyrri *b*) drepit, at eigi mundi Gud *c*) hafa gefit hanum slíkar haufotgiafir, sem han gaf hanom.

Víst ero þeir lutir sannligir, er nu sagdut þer *d*) af Salomoni. Hefdi hann þessa drepit met ágirnd utan *e*) rettindi, þá hefdi hann eigi sialfr *f*) hlotit slíkar haufotgiafir af Gudi eptir þat verk vunnit, sem nu hlaut hann. Enn þó villda ek giarna þess beidazt, ef sua má vera, at þer synit mer rettann framgángsveg þessa rettdæmis, at mer verdi þetta liósara fyrir augum, ok sua audrum þeim er heyra, at þat væri rettdæmi, *g*) er Salomon drap Simei, þar sem David

des skal du og *) forestille dig det, at hvis han havde dræbt b) de forrige med uretfærdig Dom, at Gud da ei vilde have givet ham slige Hoved-Gaver, som han gav ham.

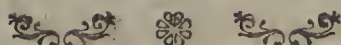
Visselig ere disse Ting timelige, som I nu sagde d) om Salomon. Havde han dræbt disse af Gierrighed uden e) Ret og Skiæl, da havde han selv ei faaet slige Hoved-Gaver af Gud, som han nu fik, efterat den Gierning var giort. Men dog vilde jeg gierne bede om det, om det kan saaledes lade sig giøre, at I viser mig denne dømmende Retfærdigheds rette Fremgang, at dette kan blive klarere for mine Øine, som og for andre, der høre det, at det kunde være Retfærdighed i at dømme, at Salomon ihielslog

concludes Deum tantis donis non cumulasse Salomonem, si sententia inique lata viros proxime memoratos e medio sustulisset.

Quæ jam attulisti veritati profecto quam proxime accedere videntur; Salomon enim si viros, de quibus sermo est, avaritia inductus occidisset, tantis a Deo donis nentiquam fuisset cohonestatus. Igitur, si licet, enixe peto, ut justam causarum processum & rationes, per quas dici potest Salomon justam sententiam tulisse, mihi exponas, ut mihi aliisque constare possit, quod justam sententiam in causa Simei tulerit Salomon, quamvis

b) CC. *Un.* dræpna. || drepit mennina.
c) *iidem* gefa.
d) *iidem* ef *S.* hæfde þessa dræpna (þessa menn drepit.
e) *iidem* rettdæmi.
f) *iidem* þegit.
g) *iidem* at.

b) Mændene (disse Mænd).
d) om S. havde dræbt disse (dræbt disse Mænd.
e) retfærdig Dom.

vid fadir hans hafdi ádur fyrirgefit hanum *h*) faukina.

Þessi ero *i*) skynsemdar-svaur þar til, at Salomon gerdi þat helldur fyrir sakar rèttdæmis enn grimmleiks; at þá er Simei hafdi bölvat Davidi, þá gerdi hann þat fyrir kapps sakar ok illsku, enn eigi *k*) fyrir rettar sakir; enn þá er hann beiddizt miskunar af David, þá beiddizt hann helldur fyrir hrædzlu sakir enn *l*) idranar; þviat hann hræddizt, at David mundi láta drepa *m*) sik, eptir þvi sem domur heilagra laga stod til; enn David svaradi hanum á þessa leid, þa er hann bad hann miskunar: "Eigi man ek at þessu sinni drepa þik, *o*) þviat þu bidur mik

slog Simei, da hans Fader David havde tilforn forladt ham h) Sagen.

Disse ere i) Grundene for det, at Salomon giorde det, meer for Retfærdigheds end for Grumheds Skyld; at da Simei havde forbandet David, da giorde han det for Frekheds og Ondskabs Skyld, men ikke k) af retmæssige Aarsager; men da han begiærede Naade af David, da begiærede han den, meer af Frygt l) end Fortrydelse, thi han frygtede, at David skulde lade aflive n) sig, efter det som de hellige Loves Dom tilholdt; men David svarede ham paa denne Maade, da han bad ham om Naade: "For denne gang skal jeg ikke aflive dig, o) efterdi du beder mig om Naade, men betænk

quamvis David culpam Simei remisisset olim.

Quod Salomon hoc fecerit justitia & non crudelitate commotus, seqventes probant rationes, qvas responsi loco habebis. Simei contentione & malitia stimulatus maledixit Davidi, &, cum misericordiam Davidis sibi expetebat, metu potius quam poenitentia ductus rogavit, timuit qvippe a Davide juxta sacrarum legum tenorem semet interficiendum. David autem illi supplicanti respondit: "Hac vice morte te non multabo, quoniam

h) CC. *Un.* þessa sök. || sök þá sem var at andverdu.
i) *iidem* skynsemdardæmi oc svaur til. || til þess.
k) *iidem* saker rettar.
l) *iidem* eigi. *n*) *iidem* hann.
o) *iidem* er þu bidr þo.

h) denne Sag. || den Forbrydelse, som der var af Begyndelsen.
i) fornuftmæssige Exempler og Svar paa (paa det.
k) for Rettens Skyld (paa Rettens Vegne.
l) men ikke af. m) ham.
o) da du dog.

mik miſkunar, enn þo gef þu gaum at ſialfur, *p*) at þu mant hefnd taka fyrir þetta verk, nema þu bætir met *q*) ſannri idran," I þvi ordi ſyndi David, at Simei átti at *r*) bæra medr áſtſemdar vinattu þau ord, er hann mælti medr *s*) fullum fiándſkap. Enn ſidan lifdi Simei ſva alla *t*) ſina lifdaga, at menn fundu þat ecki, at hann hefdi fiandſkap vid David, enn þat birtizt oc hvergi, at hann vendi *u*) þar áſt eda vináttu móti þvi, er David hafdi gefit hanum líf ſitt, þar er laug dæmdo hanum dauda. Enn þá er hann kom *x*) fyrir Salomon eptir *y*) andlát

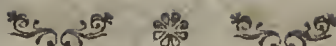
tænk dog ſelv, p) at du kommer viſt til at udſtaae Straf for denne Gierning, uden du aſſoner den med q) oprigtig Fortrydelſe." I den Tale betegnede David, at Simei burde, med et kiærligt Venſkab, r) udſone de Ord, ſom han havde ſagt af s) alvorligt Had. Men Simei levede ſiden t) alle ſine Dage ſaaledes, at man vel ikke fandt det, at han bar Had til David, men det lod ſig og ingenſteds til Syne, at han u) vederlagde det med Kiærlighed eller Venſkab, at David havde ſkienket ham hans Liv, hvor Lovene havde tildømt ham Døden. Men da han kom x) for Salomon, efter Davids Død,

niam meam clementiam imploras, attamen probe velim conſideres pœnas daturum te, niſi delictum tuum pœnitentia expies." His verbis oſtendit David, Simei debere contumelias hoſtili animo prolatas infucato amore compenſare; nihilominus Simei ita deinceps vivebat, ut hoſtilem quidem animum contra Davidem fovere non deprehenderetur, aſt nec pro vita ſibi conceſſa, quæ juxta legum dictamen merito illi adimenda fuit, ſingularem amicitiam præſtaret; unde, cum, Davide mortuo, ad Salomonem perveniret, dixit ad eum Rex:

" *Me-*

p) CC. *Un.* & *al.* hvart þu att eigi hefnd at taka ſialfr (lifi at tapa) fyrir þitt.
q) *iidem* rettri. *r*) *iidem* bera.
s) *iidem* fullkomnum.
t) *iidem* alla (*unus* illa) daga at menn fundo þat hvergi (máttu þat ecki finna) at h. vendi.
u) *iidem* venti (vændizt) vin. oc ált imoti þvi, at D. gaf.
x) *iidem* til (fundar) Salomons.
y) *iidem* dauda.

p) om du ikke ſelv bør lide Straf (miſte Livet) for din. q) retſkaffen.
r) bære, erindre, vederlagge.
s) fuldkomment Fiendſkab.
t) alle (ſaa onde) Dage, at Folk fandt det ingenſteds (kunde ikke erfare det); at han vendede K. e. V. imod det.
u) udviſede (udlod ſig med) V. og K. imod det, at D. gav h.
x) i Tale med.

lát Davids, þá mællti Salomon vit hann: "Minstu þess Simei, at þu z) hefer bölvat Kristi Guds, þviat eingi madur veit, hvert þu hefir þess a) rettiliga idrazt sídan, enn ek vil eigi at siá sauk fylgi þer til helvítis, at eilislig bölvan liggi yfir haufdi þer, fyrir þvi at þu gadir eigi at idrazt her. Enn þessi b) sáttargerd skal vera ockar imillum i minning idranar þinnar, at þu skallt eigi lifa jafnfriálsliga, sem sá madur, er eigi hefir fallit í slíkann glæp. Nu c) af þvi þu att her hallir storar oc godar, ok maurg hus i Jorsalaborg, þá lif innan borgar met frelsi, ok nyt þer d) þar alla fiárluti þína eptir þinni girnd; enn þegar er þu kemur utan borgar, þá skalltu e) vita laug-

Død, da sagde Salomon til ham: "Kom det ihu Simei, at du z) haver forbandet Herrens Salvede, thi intet Menneske veed, om du haver siden fortrødt dette retteligen, men jeg vil ikke, at den Sag skal følge dig til Helvede, at en æviz Forbandelse skal ligge paa dit Hoved, fordi du haver ikke agtet paa at fortryde det her. Men denne skal være Foreeningen b) imellem os, til Erindring om din Fortrydelse, at du skal ikke leve i saa stor Friehed, som en Mand, der ikke er falden i slig Forgribelse. Efterdi du nu eier store og skiønne Værelser, og mange Huse her i Jerusalem, da lev i Friehed inden Staden, og d) brug der alle dine Eiendomme, efter din Lyst; men saasnart du kommer uden Staden, da skal du e) være

"*Memento, Simei, uncto Dei quod maledixeris; ast cum nemo sciat te veram poenitentiam adhuc egisse, & nolim hæc culpa te ad inferos usqve seqvatur, aut æterna maledictio capiti tuo immineat, quoniam convenientem poenitentiam non egisti; hoc igitur pactum in poenitentiæ tuæ memoriam inter nos ratum sit, ut liberam æqve vitam non posthac degas, ac qui tantum facinus non commisit, ea quidem lege, ut cum Hierosolymis magna palatia & multas domus habeas, libere intra urbis pomæria vivens rebus*

z) CC. *Un.* þölvader.
a) *iidem* rettliga.
b) *iidem* sættargerd. *M.* & 3 *ch.* þ. skulo vera sáttargrid. c) *iidem* med.
d) *iidem* þá alla eign þína.
e) *iidem* æiga (jafnan) l. h. y. h. þinu.

z) forbandede.
b) dette st. v. Forliiget. || disse skulle være Vilkaarene til Forliig.
d) nyd da al din Eiendom.
e) (altid) have.

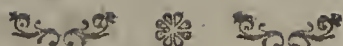
laugliga hefnd yfir haufdi þer, met þvi at þu gádir eigi fyrr at *f*) idrazt, enn ek minnta þik á." Enn þá er Kongur *g*) hafdi lokit rædo sinni, þá let Simei þacksamliga yfir *h*) þessari sáttargiörd, ok kvad ser *i*) mundi ecki meinlæti i þvi at koma eigi utan borgar, þegar hann *k*) mætti met frelsi lifa i vináttu Kongs innan borgar, ok *l*) nyta siálfur sína fiárluti. Enn iii. vetrum sídar þá gleymdi Simei þessu sáttmáli, ok geck at skemta ser utan borgar, svasem *m*) hrosandi dirfd eptir brotit sattmál. Enn *n*) þegar er Kongi varo saugd þessi tídindi, þá let hann taka Simei, ok leida *o*) fyrir sik,

re vis paa Lovens Straf over dit Hoved, efterdi du agtede ikke paa at f) fortryde, forend jeg erindrede dig derom." Men da Kongen g) havde sluttet sin Tale, da udlod Simei sig taknemmeligen over dette h) Fordrag, og sagde i) sig ei at ville blive nogen Besværlighed deri, at komme ikke uden Staden, naar han k) maatte leve med Sikkerhed, i Kongens Venskab, inden Staden, og nyde selv sine Eiendomme. Men 3 Aar derefter, da glemde Simei dette Fordrag, og gik uden Byen for at forlyste sig, ligesom m) rosende den Dristighed, at have brudt Pagten. Men n) saasnart disse Tidender bleve Kongen berettede, da lod han gribe

rebus tuis pro arbitrio fruare; si autem urbe exeas scito justam poenam te mansuram, cum poenitentiam non egeris, priusqvam te admonui." Verum ubi finem dicendi Rex fecerat, gratum præse ferens animum Simei & in his conditionibus adqviescentem, dixit sibi molestum non fore extra urbem non proficisci, modo intra urbis pomæria in amicitia Regis vivere suisque rebus frui sibi denegatum haud fuerit. Tribus abhinc annis icti fæderis oblitus est Simei, & extra urbem oblectamenti causa deambulavit, audaciæ tanqvam

f) CC. *Un*. minnazt. *g*) *iidem* lauk.
h) *iidem* þ. sætt. || þessi rádagerd.
i) *iidem* mundu þyckia í þvi litit mæinlæti.
k) *iidem* skylldi med frialsi oc Kongs vinattu liva. *l*) *iidem* nióta s. sinna fiárluta.
m) *iidem* (med) hr. dirfd (sinni) e. b. lögmál oc sattmála. *n*) *al*. þá.
o) CC. *Un*. til sín oc mællti vid hann.

f) eftertænke det (tænke derpaa.
g) endede.
h) Forlig. || denne Foranstaltning.
i) at det kun vilde synes ham en ringe Fortræd.
k) skulde i Frihed og Kongens Venskab, leve.
m) med pralende Dristighed (paa sin Side) over den brudte Lov og Pact.
n) da.

sik., ok sagdi: "Gleymdir þu p) at skammazt þess, at briota q) sattmál ockar, þat sem vid gerdom bádir i minning þeirrar idranar; r) at þu bölvader Kristi Guds, ok er nu tvifaulld sauk yfir haufdi s) þer, ok er þer betra her at taka t) skióta; hefnd, sua at adrir u) varizt af þínum ufarom, helldur enn þessi sauk fylgi þer til dauda eilifliga, ok dirfizt adrir i slíkri illsko, ef þu deyr x) hefndarlaus." Þvi nærzt lèt Kongur drepa hann, ok let grafa hann utan borgar, adrum til minnis ok y) vidursyndar, at briota gert sattmál,

Nu

gribe Simei, og føre ham til sig, og sagde o): "Du haver glemt p) at undsee dig ved det, at bryde q) vor Afstale, som vi begge giorde, til Erindring om din Bodfærdighed, r) at du forbandede Herrens Salvede: der er altsaa nu en dobbelt Skyld over dit Høved, og er det dig nu bædre, at lide her en t) kort Straf, at andre u) kunne advares ved din Ulykke, end at denne Sag skal følge dig evindeligen til Døden, og andre blive dristige i saadan Ondskab, om du døer uden Straf." Derpaa lod Kongen dræbe ham, og begrave ham uden Byen, andre til Advarsel, ei at bryde et sluttet Fordrag.

Nu

qvam suæ, pacto violato, gloriolam aucupaſtis; quod cum regi denunciatum esset, capto Simei dixit Salomon: Nec te jam pudet violare pactum, quod sancivimus in memoriam poenitentiæ a te præstandæ, quod maledixisses uncto Dei, ideoque duplex crimen tibi imputandum jam est. Satius itaque est citas des poenas, ut alii tuo infortunio cautiores evadant, quàm culpa tua te morti addictum comitetur perpetuo. Mox interficiendum Simei & extra urbem sepeliendum curavit Rex, ut alii hoc exemplum in memoriam revocantes caverent sibi a violandis, quæ rata prius erant, foederibus.

Nunc

p) CC. Un. eigi.
q) *iidem* sáttmála þann.
r) *iidem* er.
s) *iidem* þinu.
t) *iidem* skiotliga. || bráda.
u) *iidem* forðizt eigi.
x) *iidem* hefndarlaust.
y) *iidem* vidursynar.

o) til ham.
p) ikke, kan og være: haver du ikke glemt?
q) den Foreening.
r) da (fordi).
t) hastig.
u) skulle ikke fortabes ved.

Nu vil ek ſpyria þeſſ, z) þvi Salomon Kongur let drepa Adoniam brodur ſinn, fyrir þat a) er hann beiddizt Abiſag ſer til b) eiginkonu?

Adonias c) hafdi fyrir andverdu, ſem þu mant heyrt hafa, c) gert uppreiſt moti fedur ſinum David; i þann tíma er David var gamall madur, ok allnær d) á aurvaſa alldri, þá kaus Adonias ſik ſialfur til Kongs, e) fyrir utan vitord fadur ſins, f) ok gerdi þá hátidliga veitſlu, ſvaſem nívigdur Kongur; hann let g) renna um borgina met bumbum ok pípum, ok let h) boda um allann ſtadinn, at þá var Adonias Kongur. Þeſſir varo haufdingiar i ráda-

Nu vil jeg ſpørge om det, hvorfor Kong Salomon lod dræbe ſin Broder Adoniam, fordi han begiærede Abiſag ſig til b) Huſtrue?

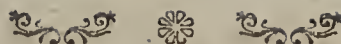
Adonias c) havde forud, ſom du maae have hørt, c) giort Opſtand mod ſin Fader David; paa den Tid, da David var en gammel Mand, og næſten d) i affældig Alderdom, da udkaarede Adonias ſig ſelv til Konge, uden ſin Faders Vidende, f) og giorde da et høitideligt Giæſtebud, ſom en nyeviet Konge; han lod g) løbe om Staden med Trommer og Piber, og lod forkynde over heele Staden, at Adonias var da bleven Konge. Diſſe vare Hovedmændene

Nunc quærere libet quamobrem Salomon interfici curavit Adoniam fratrem ſuum, quod Abiſagam in matrimonium adſciſcere cuperet?

Adonias olim, ut forte audiſti, rebellionem movit patri ſuo Davidi ſeni & tantum non decrepito, ſeque, inſcio patre, Regem proclamavit; ſolenne adhæc convivium, ceu novus Rex, inſtruxit, tympanis denique & tibiis adhibitis per urbem ſignificari curavit Adoniam ſceptris jam admotum eſſe. Verum hujus conſilii participes erant e primatum numero

z) CC, *Un.* hvi. a) *iidem* at.
b) *iidem* kouo. 2 *cb.* kvonfangs ok eiginkono.
c. c.) *iidem* gerdi — at hann gerdi.
d) *iidem* orvaſi at alldri.
e) *iidem* án vitordi.
f) *iidem* þa gerde hann.
g) *iidem* ſkemta (2 *cb.* boda) u. b. med
h) *iidem* bióda um alla borgina.

b) Egteſkab og Egtehuſtrue.
c. c.) giorde det — at han giorde.
d) affældig (afmægtig) af Alderdom.
f) da giorde han og.
g) forlyſte Staden (forkynde) omkring i St.
h) befale (udraabe.

rádagerd met hanum: Joab hertogi Davids Kongs, ok frændi hans, ok Abiathar biſkup, ok margir adrir haufdingiar. Enn þá er Sadoch biſkup ok Nathan *i*) Propheti, ok Benaja haufdingi, ok Berſabe drottning, ſaugdo David ſvaſem harmandi, at hann var leyndur ſlikum ſtorrædum, þá *k*) þagnadi hann vit þat nockora ríd, ok klauck miauk; þvi nærſt ſvaradi hann, ſva ſem med harmi hugar, ok mællti ſua: "Eigi vilia ſynir minir draga mína natturu til ſín, þviat ek þiónadi Saul Kongi marga daga vit þat, *l*) er hann lá um líf mitt, ok hafdi Gud þó koſit mik til Kongs, þviat hann var Saul Kongi reidur, enn þó beid ek þeſſ doms at, *m*) er Gud dæmdi hann af riki, enn eigi villda ek dæma hann af riki, þóat hann

dene i dette Anſlag med ham: Joab Kong Davids Feldtherre og hans Slægtning, ſamt den ypperſte Præſt Abiathar, og mange andre Herrer. Men da den ypperſte Præſt Sadoch, og Propheten Nathan, og Fyrſten Benaja, og Dronning Berſabe berettede David ligeſom ſørgende, at ſlige ſtore Foretagender bleve ſkiulte for ham, da k) faldt han paa nogen Tid i Taushed derover, og ſukkede meget; derpaa ſvarede han ligeſom med Hierte-Sorg, og talede ſaaledes: "Ikke ville mine Sønner følge min Tænkemaade, thi jeg tienede Kong Saul i mange Dage, i de Omſtændigheder, at han lurede paa mit Liv, og havde Gud dog udkaaret mig til Konge, thi han var fortørnet paa Kong Saul; dog oppebiede jeg den Dom, m) hvorved Gud vilde dømme ham

numero Joabus cognatus Davidis & exercitus præfectus, Abiathar Pontifex, & multi præterea. Sadochus autem Pontifex, Nathan Propheta, Benajah Primas & Betſabea Regina, moerentes, quod inſcio Rege tantum facinus patraretur, rem, prout geſta erat, ad Davidem referebant, qui, his auditis, ſilentio, quod rei gravitas illi impoſuit, rupto, non ſine magno animi moerore & gemitu tandem dixit: "Meam mei filii indolem ad ſe non derivant: Miniſtravi Saulo Regi diu ſatis licet vitæ meæ inſidiaretur, & licet Deus Saulo infenſus Regem me deſignaſſet, exſpectabam nihilominus judicii divini exſecu-

i) CC. *Un.* Propheta. || ſpámadr oc Bananias.
k) *iidem* þagdi oc kluckvadizt.
l) *iidem* at. *m*) *iidem* at.

k) tiede han — og græmmede ſig.
m) at Gud ſkulde.

hann væri andſkoti minn. *n*) Nu hefir ſon minn gert þat vit mik, er ek *o*) eigi villdi hafa gert uvin minum. Nu met þvi at Adonias hefir dæmt mik frá þvi ríki, er ſialfr Gud kaus mik til, fyrr enn ek *p*) ſegda upp, eda elligar tæki ſá mik frá, er mik kaus til, fyrir þvi ſkal hann met hádung *q*) fráfalla þeſsarri ſæmd, ſva ſem ſa fell, er hina fyrſtu uppreiſt gerdi met drambi moti drottni ſinum.

Þvi nærſt mællti David vid Sadoch biſkup: "Tak mul *r*) minn, ok lát hann bua met aullum þeim *s*) buningi, er

ham fra Riget, jeg derimod vilde ikke dømme ham fra Riget, ſkiønt han var min Modſtander. n) Nu haver min Søn giort det mod mig, ſom jeg o) ikke vilde giort imod min Fiende. Og efterdi nu Adonias haver dømt mig fra det Rige, ſom Gud ſelv udvalgde mig til, førend jeg p) havde ſagt mig derfra, eller den tog mig fra, ſom valgde mig dertil, derfor ſkal han falde med Skiændſel fra denne Ære, ligeſom den faldt, der giorde, af Hovmod, det førſte Oprør mod ſin Herre."

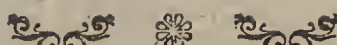
Derpaa ſagde David til den øverſte Præſt Sadoch: "Tag r) mit Mul-Æſel, og lad det udpynte, med al den Pragt, hvor-

exſecutionem, donec nempe Deus regno dejecit Saulum, publicum alias ſalutis meæ hoſtem. Fecit jam filius meus mihi, quod hoſti feciſſe nolueram. Adonias iccirco, quoniam regno, cui Deus me præfecerat, prius me abjudicavit, quam vel ipſe reſignaſſem, vel, qui eidem me admovit, removeret, non ſine inſigni contumelia tantis honoribus privabitur, non ſecus ac ille, qui ambitione concitatus primam Domino ſuo rebellionem movit."

Mox ad Sadochum David: "Mulam, inqvit, accipias meam omnibus ornatam pha-

n) CC. *Un.* oc hævir ſon minn nu þat gört vid mec.
o) *iidem* villdu eigi gera vid uvin minn.
p) *iidem* ſagda.
q) *iidem* falla (ífrá) med hádung frá.
r) *unus* þinn.
s) *M.* & 2 *ch.* bunadi.

n) og haver altſaa min Søn nu.
o) ikke vilde giøre.
p) opſagde det.
r) dit.

er hann var þá buinn, er ek reid *t*) hanum met allri tign, ok set þar á Salomon son minn, ok kalla *u*) mer Nathan Spámann ok Benajam haufdingia, ok alla hina trygguſtu mína haufdingia ok riddara, ok rídit til landtiallds Guds i Zion (ok igegnum þat), ok ſmyrit þar Salomon, ſon minn, til Kóngs. Þvi nærſt lát taka ludra *x*) mína ſiálfs, ok lát bláſa um alla borgina met hátídligu kalli, ok lát *y*) boda, at Salomon er ordinn Kongur at *) vilia Guds ok *z*) koſningu Davids. Þvi nærſt leid híngat Salomon ſon minn til min, at ek megi fagna *a*) nyſettum Kongi i ſæti mitt." Enn at lokinni rædo Davids, þá gerdi Sadoch

hvormed ſamme var udruſtet. da jeg reed t) den med al Herlighed, og ſæt min Søn Salomon derpaa, og kald u) mig Propheten Nathan, og Fyrſten Benaja, og alle mine troeſaſteſte Herrer og Krigs-Overſter, og rider til Guds Paulun i Zion (og igiennem ſamme), og ſalver der min Søn Salomon til Konge. Lad ſiden tage mine egne Trompeter, og lad blæſe over heele Staden med høitideligt Raab, og lad y) forkynde, at Salomon er bleven Konge, efter Guds *) Villie, og z) Davids Vall. Før derpaa min Søn Salomon hid til mig, at jeg ſkal kunne modtage a) med Glæde den i mit Sæde nyſatte Konge." Men da Davids Tale var ſluttet, da giorde Ypperſte-

phaleris, qvibus ornata fuit cum ipſe ſumma adhibita pompa vehebar eadem, eiqve impone filium meum Salomonem. Advoca qvoqve Prophetam Nathanem, Benajam, & fidisſimos equites, & ad tabernuculum Dei profecti Salomonem ungite Regem: deinde cura, ut litui mei adſumantur, qvibus ſolenni per totam urbem proclamatione Salomon filius meus, Dei voluntate & Regis judicio, Rex declaretur. Mox adducas Salomonem ad me, ut novo Regi & ſucceſſori gratulari qveam." Poſtqvam finem dictis impoſuit David, Sadochus

---

t) CC. *Un.* heim.
u) *iidem* med þer. || hingat.
x) *iidem* ſialfs mins.
y) *iidem* þat bláſazt. *) bodi.
z) *iidem* koſning, koſningi. || koſinn af Gudi oc David. || *al.* Kongsins dom.
a) *iidem* hanum nyvígdum.

t) hiem (giorde mit Indtog.
u) med dig. || hid.
y) det udblæſes (udbaſunes.
*) Bud.
z) udvalgt af Gud og David. || Kongens Dom.
a) lykønſke ham ſtrax efter hans Salving.

Sadoch biſkup alla þá luti, er David baud hanum. Ènn þá er Salomon kom aptur farandi, ſkryddur med allri Konglįgri tign, þá *b*) ſtód David ſiálfur upp ímóti hanum ok hneigdi hanum, ok bleſſadi hann met þeſſum ordum, ok mællti. "Bleſſadur ſe þu Gud, *) at þu letzt þer sóma at hefia mik til ſva mikillár sæmdar, af litlum ſtigum, ſem ek *c*) nu er iſkipadr, ok hefir *d*) hiálpat mer i maurgum *e*) háſka, ok leiddann mik nu til þeirrar *f*) huggunar eptir margt *g*) vandrædi ok lángt ſtarf, at augu mín meigu *h*) þann ſiá i dag, framgenginn af mínum lendum, er þu hefer nu ſialfr ſkipat i þat sæmdarsæti, ſem þu *i*) hafdér mik ádur

ſte-Præſten Sadoch alle de Ting, ſom David bød ham. Men da Kong Salomon kom dragende tilbage, iſørt al Kongelig Prydelſe, da b) ſtod David ſelv op imod ham, og bøiede ſig for ham, og velſignede ham med diſſe Ord og ſagde: "Lovet være du Gud, *) at du lod dig behage, at ophøie mig af ringe Stand, til ſaa ſtor Ære, ſom jeg nu er c) ſat i, og haver d) hiulpet mig i mange Farer, og ført mig nu til den Trøſt, efter g) mange Vanſkeligheder og langvarigt Arbeide, at mine Øine kunne i Dag ſee h) den, avlet af mine Lænder, ſom du haver nu ſelv beſkikket i det Ære-Sæde, hvortil du i) havde før beſkikket mig, efter det, ſom du haver lovet mig, min

Sadochus omnia fideliter exſeqvebatur, quæ ejus curæ fuerant a Rege commiſſa: Salomoni autem, ubi magna cum pompa rediit, David adſurrexit & incurvatus his verbis ei benedixit. "Laudatus eſto Deus, quod me humili loco natum, ad tantos, quibus jam fruor, evehere honores dignatus fueris; quod me in multis periculis juveris; quod me poſt tot concatenatos labores, poſt tot diſcrimina tanto refocillaveris gaudio, ut oculi mei meum filium, e lumbis meis prognatum, in eam dignitatis ſedem, ad quam olim

b) rels. || reiſtiz. *) er þér letzt.
c) *iidem* ek em nu ſtaddr í (í ſtaddr eda) ok ſkip. *d*) *iidem* nu hoſpit.
e) *iidem* háſkum. *f*) *iidem* hugganar.
g) *iidem* vandrædlegt. ſt.
h) *iidem* ſia þan mann. *al.* þenna ſiá.
i) *iidem* hefer m. a. tillkip.

b) reiſede David ſelv ſig.
*) ſom lodſt det behage dig.
c) ſat og (eller) beſkikket i.
d) nu udfriet mig fra.
g) maugent møiſommeligt (farligt) Arbeide.
h) den Mand. || denne.
i) haver.

ádur ifkipadann, eptir þvi fem þu hetzt mer, Drottinn minn. Oc þess bid ek þik, Drottinn minn, at þu tvifalldir ok þrefalldir mannvit ok tign Davids k) i þessum æskumanni, ok ger hann fullkominn haufdingia at giæra l) þins m) heilaga fólks eptir þinum heilagum vilia." Þvi nærst kysti David Salomón, ok mællti vid hann: "Sá Gud er himninum styrir, margfalldi þer frid á jaurdu umfrám alla Konga, ok gefi þer n) blessan, oc jardar-avöxtu, oc alla Sælu." Enn at lokinni þessi rædu oc blessan, þá mællti David vit Salomon: "o) Fyrir þvi at ek finn at Gud hefer gefit þer p) speki ok mannvit, þá giæt þu ríkisstiornar met vitur-

min Herre. Og beder jeg dig nu, min Herre, derom, at du vilde fordoble og tredoble Davids Ære og Forstand k) i denne unge Mand, og giør ham til en fuldkommen Fyrste, til at l) regiere dit hellige Folk efter din hellige Villie." Derpaa kyssede David Salomon, og sagde til ham: "Den Gud, som styrer Himmelen, formeere dig Fred paa Jorden, frem for alle Konger, og give dig n) Velsignelse og Jordens Frugter, og al Lyksalighed." Og da denne Tale og Velsignelse var sluttet, sagde David til Salomon: "o) Fordi jeg finder, at Gud haver givet dig Viisdom og Forstand, da tag vare paa Regieringen, med q) viiselig Retfærdighed i at dømme, r) saa meget stræng i at straffe, at

olim me evexisti, juxta tua, Domine! promissa a te collocatum hodie conspiciant. Precor, o Deus! ut sapientiam & majestatem Davidis in hoc juvene duplices, imo, triplices, ipsumque perfectum principem, qui juxta voluntatem tuam tui populi curam gerat, efficias." Mox osculatus, David Solomonem, &, "Deus, inquit, cæli moderator, pacem in terra præ omnibus regibus tibi multiplicet, & det tibi omnigenam fructuum terræ ubertatem." Finitis pro novi Regis salute precibus dixit David ad Salomonem: "Quoniam video Deum tibi dedisse sapientiam & prudentiam, sagaci in judiciis

k) CC. *Un.* med.
l) *iidem* fins ríkis. m) *iidem* heilags.
n) *iidem* blessada ávöxtu. || af jardar ávöxtum alla.
o) *iidem* med þvi.
p) *iidem* spekt.

k) hos. l) passe paa sit Rige.
n) velsignede Frugter. || al Velsignelse af Jordens Frugter.
o) efterdi.
q) fornuftig Retviished i at dømme.
r) og dog noget. || saa omtrent, saa idt.

q) viturligu rettdæmi, r) sva mikit refsingasamur, at eigi synizt s) ríki þitt stiornarlaust vera fyrir t) sakir þinnar ofbleydi. u) Giæt ok met mundángs-hofi x) hardrar refsingar, at eigi verdir þu fundinn miskunarlaus met ofmiklum y) grimmleik. Þó skalltu minnázt Joabs frænda þíns, er mer hefir lengi þionat met miklu starfi, ok hæfir þat eigi, at z) syndligar sakir þær, er han hefer ifallid, fylgi hanom til helvítis, þviat hann dráp Abner ok Amasa, ágiæta haufdingia, i minum gridum, er lengi haufdó þionat Saul Kongi met miklum tryggleika; ok margir adrir ero þeir, er hann dráp fyrir a) ofurkapps sakir,

at s) dit Rige skal ikke synes at være uden Bestyrelse, for din t) alt for store Feigheds Skyld. Pas u) haard x) Straf med Maade, at du ei skal blive befunden uden Barmhiertighed, med alt for stor y) Haardhed. Dog skal du erindre din Frænde Joab, som haver tient mig længe med stort Arbeide, og sømmer det sig ikke, at de z) syndige Sager, som han er falden i, skulle følge ham til Helvede; thi han ihielslog, i min Fred, Abner og Amasa, ypperlige Herrer, som havde længe tient Kong Saul med stor Troeskab; ja der ere mange andre, som han haver dræbt for a) Overmods Skyld, men ikke for retmæssig Strafs Skyld, og er det bædre,

judiciis exercendis æqvitate reipublicæ curam gere; in poenis irrogandis adeo prudens & gravis, ne regnum ob timidum nimis animum tuum regiminis expers esse videatur, & cum cura simul observa, ut in poenis irrogandis justam moderationem retineas, ne inclementiæ aut nimiæ severitatis argui queas. Memento insuper Joabi cognati tui, qui magno labore mihi ministravit, ideoque convenit, ne peccata, in quæ incidit, occidendo Abnerum & Amasam, egregios proceres, fidosque Sauli Regis longo tempore ministros

q) CC. *Un.* vitrligri rettdæming.
r) *iidem* oc þo nockut. || sva nockorru.
s) *iidem* þat reffingarlauft ríki vera.
t) *iidem* þinnar bleydi saker.
u) *iidem* ger (varast) — hardar refsingar.
x) *iidem* hardra refsinga.
y) *iidem* gráleik. z) *iidem* synelegar.
a) *iidem* kapps.

s) det ikke skal synes at være et Rige (en Regiering) uden Straf.
t) din Feigheds Sk.
u) Paalæg (undgaae) — haarde Straffe.
x) haarde Straffe.
y) Bitterhed.
z) aabenbare Forbrydelser.
a) Stridigheds (Frækheds.

ſakir, enn eigi rettrar refſingar, ok er *b*) betur, at þu látir hann helldur taka her *c*) ſkióta hefnd, enn hann rynizt eiliſliga i þeſſum ſaukum. Hallt ok ord mín vit Simei, þóat hann bölvadi mer, þá er ek flyda *d*) ofriki brodur þíns Abſálons, ok þo met þeim hætti, at hann hafi nockora minning glæps ſins til idranar, at eigi ſtadfeſtizt ſu *e*) bölvan eiliſliga yfir haufdi hanum, at hann bölvadi mer ſaklauſum. Væg ok frændſemi vid Adoniam, brodur þinn, ef þu ſer at hann *f*) idrazt þeſs, er hann gerdi ſvikliga uppreiſt moti fedur ſinum. Minnztu þeſs, at Abiathar biſkup *g*) let faudur ſinn ok alla frændur

b) bædre, at du lader ham heller udſtaae her c) en kort Straf, end at han ſkal fortabes evindelig i diſſe Sager. Hold og mine Ord mod Simei, omendſkiønt han forbandede mig, da jeg flygtede for d) din Broder Abſolons Overlaſt, og det dog paa den Made, at han kan have nogen Erindring om ſin Misgierning, til Fortrydelſe, at den e) Forbandelſe ikke ſkal ſtadfæſtes evindeligen over hans Hoved, at han forbandede mig uſkyldig. Betænk og, til Mildhed, dit Slægtſkab med din Broder Adonia, om du ſeer, at han f) fortryder det, at han giorde en forræderſk Opſtand imod ſin Fader. Kom det i Hu, at den ypperſte Præſt Abia-

miniſtros contra datam a me fidem, multosque alios, nimia contentione, non autem juſtæ poenæ irrogandæ cauſa inductus, in infernum comitentur eum; cures potius, ut hac in vita cito puniatur, quam tantis criminibus obrutus æternum pereat. Quæ promiſeram Simei, quamvis mihi, ob rebellionem fratris tui Abſolonis profugo, imprecaretur, fac probe ſerventur, ita tamen, ut ſcelus ſuum, ad poenitentiam, in animum revocare poſſit, facta quadam in eum animadverſione, ne diræ, quibus inſontem me proſcidit, in caput ejus relapſæ perpetuo ei imputentur. In peccato Adoniæ, ob arctiſſimum; quod vos inter-

b) CC. *Un.* bezt.
c) *iidem* ſkiótt giölld, helldr enn.
d) *iidem* fyrir ofr. Abs. ſonar mins (ſaker Abſalons).
e) *iidem* ſök yfir. h. h. eil., er h.
f) *iidem* vill ſannlega.
g) *iidem* forleſt.

b) beſt.
c) lide her ſnarlig Giengieldelſe for dette.
d) min Søns Abſalons (Skyld).
e) Sag.
f) vil oprigtig fortryde det.

ur sína, fyrir *h*) þat er ek var fæddur i Nobe, þá er ek flyda *i*) fyrir augliti Sauls Kongs. *k*) Abiathar á ok þess at nióta, er hann flydi met mer, ok bar *l*) aurk Guds fyrir mer, þá er ek flyda fyrir *m*) Absalon brodur þínum. Enn þó gá þu þess, at Abiathar hafi *n*) retta minning idranar fyrir þat, er hann var i svikrædum vit mik met Adonia, brodur þínum, ok moti mer, at su sauk fylgi hanum eigi til dauda. Gerzt þu diarfur ok styrkur, *o*) hardhendur, ok þó hoffamur. Ger i aullum lutum vilia Guds, þá eignazt þu hvarttveggia,

Abiathar g) mistede sin Fader og alle sine Frænder for h) det, at jeg fik Levnetsmidler i Nobe, da jeg flyede i) for Kong Sauls Ansigt. k) Abiathar bør og nyde det godt ad, at han flygtede med mig, og bar Guds l) Ark for mig, da jeg flyede for din Broder m) Absalon. Men hav dog agt paa det, at Abiathar kan have en n) retskaffen Erindring til Fortrydelse for det, at han tog Deel i Forræderie mod mig, med din Broder Adonia, og mod mig, at den Sag skal ikke følge ham til Døden. Bliv mandhaftig og stærk, o) stræng, og dog sindig. Giør i alle Ting Guds Villie, da

intercedit, consanguinitatis vinculum, velis quæso connivere, si eum poenitere comperis, quod seditionem fraudulenter patri suo commovit. Memineris quoque Abiatharem Pontificem patrem suum & cognatos ideo amisisse, quod victum in urbe Nobe consequerer a conspectu Sauli profugus; haberique debet Abiatharis ideo ratio, quod mecum profugus, Arcam Dei portaret ante me, cum ob insolentiam Absolonis fratris tui fuga salutem quæsivi; nihilominus observes velim, ut reportet Abiathar quo ad poenitentiam agendam excitetur cum insidias strueret mihi unacum fratre tuo Adonia, ne ea culpa sequatur eum ad mortem usque. Esto præterea fortis animo & strenuus, moderatus tamen. In

h) CC. *Un.* minar saker, er ek.
i) *iidem* af.
k) *iidem* þess á ok Abiathar.
l) *iidem* ord.
m) *iidem* ofríki Absalons brodur þíns.
n) *iidem* minning rettrar idr.
o) *iidem* hardrádr, hardtentr.

g) forliisede.
h) min Skyld da jeg blev beværtet. i) fra.
k) det bør og komme Ab. til gode (beste.
l) Ord.
m) Absalons Overlast, (Overmagt.
n) Erindring om en retskaffen Fortrydelse.
o) haardhændet (haardtændet).

tveggia, ſtundliga ſælu ok p) eilifa."

Þá mællti David vit Sadoch biſkup ok Nathan Propheta: "Leidit nu Salomon q) Kong i haull mína, ok ſetit hann i háſæti r) mitt met allom hátídlegum fagnadi, ok gerit nu veitſlu." Enn þeir s) gerdo allt ſem David baud þeim. Enn at lokinni veitſlu Adoniæ, þá heyrdo þeir t) fagnadar-ſaung pípna, ok hverzkyns gledi, ſua ſem met u) nýkomnum fagnadi, um borgina. Enn er Adonias ſpurdi hverio gegndi ſá fagnadur, hvárt ſu gledi x) var fyrir hans y) tignar ſakir ger, eda z) væro nockor ny

da faaer du baade timelig og æwig Lykſalighed."

Da ſagde David til den yppeerſte Præſt Sadoch og Propheten Nathan: "Fører nu q) Kong Salomon i min Sal, og ſætter ham paa r) min Throne, med al høitidelig Glæde, og giører nu et Giæſtebud." Men de s) giorde Alting ſom David bød dem. Men da Adoniæ Giæſtebud var ſluttet, da hørde de en t) Frydeſang af Piber, og alleshaande Lyſtighed, ligeſom med en u) nyekommen Glæde, omkring i Staden. Men da Adonias ſpurgde, hvad den Glæde havde paa ſig, om den Glæde x) var anſtillet for hans y) Ophøielſes Skyld, eller om der z) kunde

In omnibus rebus morem gere præceptis divinis, hoc enim ſi feceris temporariam & æternam felicitatem conſequeris."

Tum David ad Sadochum & Nathanem Prophetam: "Abducite, inqvit, filium meum Salomonem in palatium & in ſolium, omni adhibita pompa, collocate, conviviumqve parate." Hi mandata Regis omnia confeſtim expediunt. Finito porro Adoniæ convivio, publicæ lætitiæ & feſtivitatis indicia per totam urbem perſonabant, quæ cum denunciarentur Adoniæ, quærebat quid ſibi vellet iſta feſtivitas, num ſuæ majeſtatis cauſæ inſtituta

p) CC. *Un.* eiliflega, æſinlega.
q) *iidem* i kongshöll. r) *iidem* Davids.
s) *iidem* fylldo.
t) *iidem* fograum ſaung. || ſaung (ſaungva) ok pípur. u) *iidem* nyium.
x) *iidem* væri. y) *iidem* ſaker ok tignar.
z) *iidem* varo. || væri nockr nyr fagnadr eda,

q) Salomon ind i den Kongelige Sal.
r) Davids. s) opfyldede, efterkom.
t) liſlig Sang. || Sang (Sange) og Piiber.
u) nye. x) kunde være.
y) Skyld, og for hans Værdighed.
z) vare. || om der var nogen nye Glæde eller Tidender.

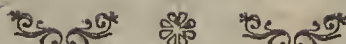
ny tídindi? Þá var hanum sagt, at David Kongur a) hefdi sialfur gefit Salomoni, syni sinum b), nafn sitt, ok kosit hann til Kongs, ok til allrar Kongligrar tignar, ok Salomon var þá vígdur til Kongs, ok sat þá i hásæti Davids met aullum hátidligum bunadi oc fagnadi, oc allur lydur fagnadi þeim tidindum c) sem ágiætri hátid. Þá er Adonias heyrdi þessi tídindi, þá vard hann d) hardla hræddur, ok allir þeir er i þessi rádagerd varo met hanom, ok flydo hver e) til síns heimilis, enn Adonias flydi til landtiallds Guds, ok lagdi haund sína á heilagt f) altari, sua sem jatandi sik til hreinlífis ok þionustumanns i helgu land-

kunde være nogle nye Tidender? Da blev ham sagt, at Kong David havde selv givet sin Søn Salomon b) sit Navn, og udkaaret ham til Konge, og til al Kongelig Værdighed, og at Salomon var da salvet til Konge, og sad da paa Davids Throne, med al høitidelig Pragt og Glæde, og at heele Almuen fornøiede sig ved de Tidender, som c) en ypperlig høitid. Da Adonias hørde disse Tidender, da blev han d) meget forskrækket, samt alle de der vare i denne Sammenrottelse med ham, og flygtede da hver e) til sit Hiem, men Adonias flygtede til Guds Paulun, og lagde sin Haand paa det hellige f) Alter, ligesom forpligtende sig til Kydskhed, og til en Tiener i Guds hellige

instituta esset, & num novum quid aut inauditum contigisset? Mox illi renunciatum est, ipsum Davidem nomen suum in Salomonem transtulisse, cum Regem dixisset, regiæque dignitati admovisset Salomonem nuper inauguratum, huncque solenni pompa thronum Davidis jam tum ascendisse; & hanc ob rationem subditos, summa festivitate velut instante, in lætitiam solutos. Quæ ubi Adonias percepit statim ipse ejusque complices perterrefacti domum quisque suam se receperunt; Adonias vero in tabernaculum Dei profugit, manumque suam sancto altari imposuit, castitatis veluti ac ministerii in sacro Dei

a) CC. Un. hafdi.
b) iidem Kongs nafn ok alla Kongliga tign.
c) iidem med ágiætligri.
d) iidem ævar (avar) reidur.
e) iidem heim til sinna heimkynna.
f) iidem altaris-horn.

b) Konge-Navn og al K. Værdigh.
c) med en ypperlig Høitidelighed.
d) overmaade vred.
e) hiem til deres Boe-Pæle.
f) Alters Hiørne.

g) landtialldi Guds. Þvinærst sendi hann mann til Kóngs, ok mællti: "Her skal ek deyia, nema þvi at eins, at minn herra Salomon Kongur heiti mer met fastmælum, at hann drepi mik eigi þión sinn, fyrir þat er ek hefi *h)* misgert." Þá svaradi Salomon Kongur: "Adonias er brodir minn at frændsemi, ok vil ek giarna *i)* þyrma hanum, ef hann vill rettiliga idrazt fyrir þat, er hann gerdi *k)* sviksamliga uppreist moti fedur sinum David, ok vil ek bera þessa byrdi met hanum fyrir Gudi, met þeim *l)* máldaga, at hann *m)* verdi jafnan kendur vit *n)* tryggleik ok lítillæti fyrir utan alla flærd. Enn

ge g) Paulun. Derpaa skikkede han en Mand til Kongen, og sagde: "Her skal jeg døe, uden aleene, om min Herre Kong Salomon vil give mig den Forsikkring, at han vil ikke omkomme mig, sin Tiener, skiønt jeg haver h) forseet mig." Da svarede Kong Salomon: "Adonias er min Broder, efter Slægtskabet, hvorfor jeg gierne vil i) spare ham, om han vil retteligen k) fortryde det, at han giorde en forræderisk Opstand imod sin Fader David, og vil jeg bære denne Byrde med ham for Gud, paa de Vilkaar, at han altid vil lade sig finde i n) Oprigtighed og Ydmyghed, uden al Falskhed. Men om nogen underfundig Be-

Dei tabernaculo obeundi voto semet obstringens, moxque nuncio ad Regem misso hic, infit, moriar nisi meus Dominus, Rex Salomon, sua interposita fide promittat, me, servum suum, ob admissum crimen, non interficiendum." Ad quæ Rex Salomon: "Adonias, si sanguinis necessitudinem respicio, frater meus est, eique parcere lubens volo, modo justam egerit poenitentiam ob rebellionem, quam adversus patrem suum fraudulenter excitavit, delictique ab eo patrati gravitatem coram Deo feram unacum illo, ea tamen

g) CC. *Un.* tialldi.
h) *iidem* afgert. || David imoti gert.
i) *iidem* vægia.
k) *iidem* svikliga. || fyrir þat, er hann hefer sviklega gert.
l) 1. *cb.* skilmála. 2 *cb.* skildaga.
m) CC. *Un.* se.
n) *iidem* tryleik oc rettlæti f. u. allar flærder.

g) Tabernakel.
h) giort ilde (giort David imod.
i) skaane.
k) giøre Bod for det, som (at) han haver hanleт svigagtigen.
n) Troeskab og Retfærdighed uden alle Ræncker.

Enn ef nockur *o*) flærdsamlig girnd verdur fundin met hanom, þá á hann *p*) vísa van hefndar yfir haufdi ser. Nu fari hann heim *q*) til eigna sinna, ok nióti þeirra æ medan hann helldur þetta, er nu *r*) er mællt."

Enn þá er andláts-tími Davids nálgadizt, þá vitiadi Salomon Kongur Davids fedur sins jafnan, þar til er hann var *s*) líflátinn, ok gret dauda hans marga daga med öllum þeim höfdingium, er *t*) í hans riki varo, ok bio grauft hans met allri Kongligri tign, ok utalligum audæfum. Enn eptir andlát Davids, þá bad Adonias Bersabe Drottningu, at hun skylldi

o) Begiærlighed bliver funden hos ham, da haver han p) vist at vente Hævn over sit Hoved. Han drage altsaa hiem q) til sine Eiendomme, og nyde dem, saalænge han holder dette, som nu r) er aftalt."

Men dá Davids Døds-Time nærmede sig, da besøgde Kong Salomon sin Fader David idelig, indtil han s) var død, og begræd hans Død mange Dage, med alle de Herrer, som vare i t) hans Rige, og foranstaltede hans Begravelse med al Kongelig Pragt og utallige Rigdomme. Men efter Davids Død bad Adonias Dronning Bersabe, at hun skulde begiære af Kong Salo-

tamen lege, ui fidem suam offuciarum expertem semper mihi comprobet; si autem per dolum aliquid moliatur, certissima poena manebit eum: Abiens ergo domum suis fruatur bonis quamdiu servat a me allatas conditiones."

Porro: Cum appropinquaret tempus, quo Davidi moriendum erat, invisit non tantum Salomon frequentissime patrem suum, in vivis existentem, sed mortuum etiam multos dies cum principibus in regno viris lugebat, regalique pompa sepeliendum curavit. Post obitum Davidis rogabat Adonias Reginam Betsabeam precibus suis a filio Salo-

Cc Cc C 3

o) CC. *Un.* flærdsamlegr grunr. || görningur.
p) *iidem* löglega (hoflega) hefnd vísa (visla) y. h. sinu.
q) *iidem* ok nióti eigna sinna.
r) *iidem* var.
s) *iidem* andadr. || hann letzt.
t) *iidem* í varo rikinu.

o) Mistanke. || Gierning.
p) en lovlig (tilbørlig) Straf vis.
q) og nyde sine Eiend.
r) blev.
s) opgav sin Aand. || døde.
t) Riget.

ſkylldi *u*) beidazt af Salomon Kóngi, at hann *x*) giæfi hanom Abiſag til *y*) eiginkono. Enn ſá var atburdur um Abiſag, at þá er David *z*) Kongur hafdi elli tekit, *a*) þá nálgadizt kulldi haurund hans, ſua at hann mátti eigi af *b*) klædum *c*) ylvarmur verda. Þá var Abiſag ein ung mær ok meyia fegurzt i rikinu, af enni beztu ok ſtærſtu ætt *d*); enn hun var leidd til ſængur Davids Kongs, til þeſſ at liggia nær hanum *e*) at verma hann, ok þióna hanom, at David ſkylldi taka verma af bloma *f*) hennar, ok blautu meyiar-hörundi, ok af girnd *g*) fegurdar

Salomon, at han x) vilde give ham Abiſag til y) Egtefælle. Men den Omſtændighed var der med Abiſag, at da Kong David z) var kommen til høi Alderdom, a) da nærmede ſig Kuld til hans Legeme, ſaa at han, b) ved Klæder, kunde ei c) blive giennemvarmet; da var Abiſag der, en ung Jomfrue, og een af de ſmukkeſte i Riget, af den beſte og ſtørſte Herkomſt d); men hun blev ført til Kong Davids Seng, til at ligge nær ved ham, e) for at varme ham og tiene ham, at David ſkulde kunne trække Varme af hendes blomſtrende Tilſtand og f) bløde Jomfrue-Krop, og af Lyſt til g) Jom-

Salomone impetraret, Abiſagam matrimonio ſibi jungi Rex ut permitteret. Cæterum Abiſagæ forte fortuna acciderat, ut cum ſenio confectus erat David, tantoque frigore infeſtabatur, ut veſtibus foveri neqviret, illa, utpote juvenis virgo, omnium in regno venuſtiſſima ſummo optimoque loco nata, in lectum Davidis adduceretur, cumqve ipſo cubans foveret eum, eiqve famularetur; ut ſcilicet David, ex flore virginis, molliqve corpore,

u) CC. *Un.* bidiazt.
x) *iidem* ſkylldi gefa. *y*) *iidem* kono.
z) *iidem* elldtiz ſva, at haurund - kulldar nálgaduz henn, at hann.
a) *iidem* ſva at hörund hans bólgnade af kullda.
b) *iidem* klædyl (klæda-yl) varmir.
c) *1 ch.* yl-næmr.
d) CC. *Un. add.* er var í riki Davids.
e) *iidem* ok.
f) *iidem* ok blautu hennar.
g) *iidem* fagrar meyiar.

x) ſkulde.
y) Huſtrue.
z) blev ſaa gammel, at Kulde i Kroppen nærmede ſig til ham, ſaa at han.
a) ſaa at hans Kiød hovnede af Kulde.
b) af den Varme, ſom Klæder give.
c) fatte Varme.
d) ſom var i Davids Rige.
e) og.
f) bløde Krop.
g) denne ſkiøhne Jomfrue.

ar meyiarinnar. Enn David elſkadi hana miök met fullri áſt, ſva ſem foſturmodur ſína, enn eigi ſem konu *h)*. Enn fyrir þat hlaut Abiſag ſva mikla ſæmd, at hun var vird höfud-drottning, (ok) yfir aullum drottningum i augliti alls lyds, ok helgadizt ſva tign hennar af fadmlagi Davids. Enn met þeirri athygli leitadi Adonias Kvonfángs eptir andlat Davids, at hann *i)* ætladi ſua at komazt at rikinu met *k)* flærdſamligri vel, þviat ſua mundi *l)* folk allt mæla, ef hann fengi Abiſag, at ſá *m)* væri makligaztr at ſitia i ſæti Davids, er *n)* verdugaztur var at ſtiga i ſæng hans, ok þeſs var verdur, at liggia *o)* i þeim fadmi,

Jomfruens Skiønhed. Men David elſkede hende med aldeles fuldkommen Kiærlighed, ſom ſin Foſter-Moder, men ikke ſom Huſtrue q). Men derfor vandt Abiſag ſaa ſtor Ære, at hun blev agtet for den fornemſte Dronning, (og) over alle Dronninger for heele Almuens Anſigt, og ſaaledes blev hendes Værdighed helliget ved Davids Favnetag. Men i den Henſigt ſøgte Adonias dette Giftermaal efter Davids Død, at han i) tænkde derved at kunne tilſnige ſig Riget, med underfundig Liſt, ſaavidt heele l) Almuen vilde da ſige ſaaledes, om han fik Abiſag, at den var værdigſt at ſidde i Davids Sæde, ſom var den værdigſte at n) beſtige hans Sæng, og at o) ligge i den Favn, ſom David

corpore, & venuſtatis deſiderio, calorem conciperet; quare & David, ſummo affectu dilexit eam ceu nutricem matrem, non autem uxorem; & hinc Abiſaga tantum honorem conſecuta eſt, ut præcipuæ Reginæ loco haberetur, aliisque reginis a populo præferretur, majeſtate ſic ejus amplexibus Regis conſecrata. Eum autem in finem, Davide mortuo, Abiſagam in matrimonium adſciſcere voluit Adonias, ut regnö per dolum potiretur; exiſtimabat enim ſubditos omnes dicturos digniſſimum eſſe throno Davidis, qui digniſſimus eſſet

h) *al. hic collocant* af fullri áſt.
i) CC. *Un.* ætladizt.
k) *iidem* flædarſamligri.
l) *iidem* folkit. || allt folk.
m) *iidem* vær verdaſtr, verdugaſtr.
n) *iidem* & *al.* verdaſtr v. at liggia.
o) *iidem* hvila.

h) med fuldkommen Kierlighed.
i) foreſtillede ſig at k. derved.
l) Folket. || alle Menneſker.
n) ligge.
o) hvile.

mi, er David hafdi helgat met sialfum ser. Þat ætladi hann ok, sem vera mundi, at brædur Abisag ok allir frændur hennar mundo betur unna hanum ríkis, ef hann fengi hennar, helldur enn þeim manni, er eigi *p*) var vit þá *p*) leytun bundinn. Bersabe drottning tok vit erindi Adoniæ, ok for sidan til fundar vit Salomon Kong, son sinn; enn þegar er hun *q*) kom i haull Kongs; þá geck hann sialfur imóti modur sinni, ok leiddi hána til *r*) sætis met ser. Þvi nærst birti *s*) hun erindi sitt, ok mællti sva: "Ek hefi eina *t*) bön litla at flytia til *u*) þín, ok vil ek eigi birta fyrr, enn þu veitir mer hana

David havde helliget med sig selv. Han ventede og det, som og havde skedd, at Abisags Brødre og alle hendes Slægtninger, vilde heller unde ham Riget, hvis han fik hende, end saadan en Mand, som ikke p) var bunden til dem ved noget p) Forvandtskab. Dronning Bersabe tog imod Adonia Ærende, og gik siden til Samtale med sin Søn Kong Salomon. Men saasnart hun q) kom i Kongens Sal, da gik han selv imod sin Moder, og ledsagede hende til r) Sæde hos sig. Derpaa oplod s) hun sit Ærende, og sagde saaledes: "Jeg haver en liden Bøn at forestille u) for dig, og vil jeg ikke udlade mig dermed, førend du først

esset in lecto Davidis cubare, amplexibusqve a Davide consecratis foveri: Fratres adhæc & cognatos omnes Abisagæ, modo sibi nuberet, sperabat non sine ratione, ipse potius ut regnaret, malle, qvam qvi nullo affinitatis vinculo conjunctus illis erat. Petitioni Adoniæ subsidium intercessione sua latura Betsabea Salomonem filium suum convenit, qvæ cum in aulam intraret occurrit illi Rex, eamqve in solium suum deduxit. Mox negotium sibi commissum expeditura: "Paulum, inqvit, a te, mi fili, volo expetere, qvod tamen prodere nolo, priusqvam votis meis te promisisti satisfacturum." Cui Rex: "Mater

p) CC. *Un.* væri vid (þann) þá vanda (mægdum, laukum) bundinn. || væri þeir vid bundner. *q*) *iidem* geck.
r) *iidem* hasætis.
s) *iidem* Drottning (*hic & infra*) erende sín.
t) *iidem* litla bæn.
u) *iidem* ydar — *& infra* þer veitid.

p) stod i den Foreening (Svogerskab) med dem. || de ei vare forbundne med ved noget.
q) traadde ind.
r) Høi-Sædet, Thronen.
s) Dronningen sine Ærender.
u) Eder — I først tilstaaer.

hana ádur." Kongur x) svaradi: "Þu ert modir mín, ok má ek ecki synia þer þess, er þu villt y) bedit hafa, ok vil ek víst at þu þiggir þat er þu bidur; enn þat z) sómir þer víst, at hugleida, at a) þu beidir þess, er mer er vel veitanda." Þá mællti Bersabe Drottning til Kongsins: "Ek vil þess bidia, at þu gefir Adoniæ, brodur þínum, Abisag til b) konu."

Salomon Kongur svaradi henni miök reidur: "Hvat er c) undir þvi at d) bidia hanum Abisag til Konu? e) enn ef þu annt hanum betur f) Kóngdomsins enn mer, þá g) bid hanum ríkisins; fyrir þvi

først tilstaaer mig den." Kongen svarede: "Du est min Moder, og jeg kan ikke nægte dig det, som du vil have begiæret, men jeg vil visselig, at du skal faae det, som du beder om. Men det er z) ligesaa vist en Pligt for dig, at betænke, at a) du beder om det, som jeg kan vel tilstaae." Da sagde Dronning Bersabe til Kongen: "Jeg vil bede om det, at du vilde give din Broder Adoniæ Abisag til b) Hustrue.

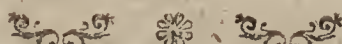
Kong Salomon svarede hende meget fortørnet: "Hvad c) stikker derunder, at d) bede om Abisag til Hustrue for ham? e) men om du under ham heller f) den Kongelige Værdighed end mig, da g) bed om Riget

"Mater mea cum sis, non fero ut repulsam patiare: Volo enim quod petis consequaris: interim expendendum tibi est, ea tantum ut petas, quæ digne a me præstari queunt." Mox Regina: "Oro, inquit, ut fratri tuo Adoniæ Abisagam des uxorem."

Cui indignabundus Salomon: "Quid causæ subest, cur fratri Abisagam uxorem expetere velis? Si igitur ad illum regiam dignitatem, quam ad me, devolvi malis, summam

x) CC. *Un.* svarar. y) *iidem* beidt.
z) *iidem* er (sæmer). || þer samir.
a) *iidem* þu bidir þess eina; ar mer se. || at beidaz þess (at bidia þess eins) sem þer er.
b) *iidem* eiginkono.
c) *iidem* undur þetta. d) *iidem* beidazt.
e) *iidem* nema. || utan ef.
f) *iidem* ríkis.
g) *iidem* beidzt h. oc Kongdoms (Kongdomsens) þegar (þar med).

z) er din Sag. || sømmer dig.
a) du aleene beder om saadanne Ting, som jeg skal kunne. || at bede om det (aleene), som kan tilstaaes dig.
b) Ægtefælle.
c) er dette for et Vidunder (en forunderlig Ting.
d) begiære.
e) med mindre. || uden om. f) Riget.
g) begiær ogsaa Kongedømmet strax (tillige) til ham.

þvi at *h*) þu veitzt at Adonias, brodir minn, er ellri enn ek, ok gaf ser siálfur Kongs nafn met *i*) kosning hinna ágiætustu haufdingia, fyrr enn fadir minn *k*) kysi mik til rikis at Guds vilia. *l*) Nu ero þeir at saunnu enn i dag i aullo fulltingi met hanum: Joab hinn rikasti höfdingi ok hertogi, ok Abiathar biskup, enn Abisag er af þvi *m*) bezta kyni, er i borginni er, ok i aullu rikinu, *n*) ok þó virdt af aullum maunnum en *o*) hæsta Drottning, fyrir þess fósturs sakar, er hun veitti faudr minum i elli sinni. Enn ef Adonias fær hennar til Konu, þá virdir *p*) alþydan sva, at hann se ná-

Riget til ham; fordi h) du veed at min Broder Adonias er ældre end jeg, og gav sig selv Kongelig Titel, efter de fornemmeste Herrers Vall, ferend min Fader udvalgde mig til k) Regieringen efter Guds Villie. l) Endnu i denne Dag ere der i fuldkommen Forstaaelse med ham: Joab den mægtigste Fyrste og Feldtherre, og den ypperste Præst Abiathar, Men Abisag er af den m) beste Herkomst, som er i Staden og i heele Riget, og n) desuden agtet af alle Mennesker, som den o) everste Dronning, for den Pleies Skyld, som hun gav min Fader i hans Alderdom. Og om Adonias faaer hende til Hustrue, da agter p) Almuen det saaledes, at

mam illi rerum potius expetas auctor sum; natu enim major est qvam ego, ipseqve sibi regium nomen, accedente summorum procerum suffragio, adscivit, priusqvam pater meus memet hæredem regni divino nutu constituit: Causæ fratris mei strenue adhuc patrocinantur Joabus, princeps & dux ille potentissimus & Abiathar Pontifex; Abisaga porro optimis in toto regno natalibus orta, ceu præcipua Regina ab omnibus colitur, qvoniam patris mei senis ministra & famula corporis erat: Si itaqve hanc in matrimonium adscit

h) *CC. Un.* hann er elldri.
i) *iidem* Kosningi.
k) *iidem* kiöre mik til Kongs med.
l) *iidem* nu eru enn í dag.
m) *iidem* ríkazta kyni. || enu hæsta kyni einn er í er b. oc allu.
n) *iidem* enda. *o*) *iidem* ædsta.
p) *iidem* allr lydr.

h) han er ældre.
k) Konge med.
l) Nu ere end i Dag.
m) mægtigste Slægt. || een af de fornemste Slægter.
n) dertil.
o) ypperste.
p) heele.

q) nálægastur at sitia i sæti Davids, *r*) þar sem hann er verdur at liggia i sæng hans, eda þeim fadmi, er David lá i siálfur. Nu met því at Adonias gerdi Drottins-svik móti fedur *s*) sinum, þá *t*) budunzt ek til at bera *u*) ábyrgd (þeirrar syndar) met hánom fyrir Gudi, fyrir *x*) frændsemis sakir ockarar, enn nu *y*) tvifalldar hann i annat sinn *z*) þau svik vit mik brodur sinn, er hann hof upp *a*) i andverdu vit faudur sinn. Fyrir því sver ek vit þann (Gud), *b*) sem mer skipadi i sæti Davids, at Adónias skal *c*) bera sauk sína, ok hver *d*) (annarra) þeirra, er i þessu *e*) nídings-

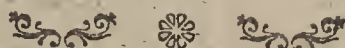
at han maae være den q) nærmeste, at sidde i Davids Sæde, r) da han er værd at ligge i hans Seng, eller den Favn, som David selv laae i. Saavidt nu som Adonias begik Forræderie mod s) sin Fader, saa t) tilbød jeg mig, at bære u) med ham, for Gud, Ansvaret af den Synd, for x) vort Slægtskabs Skyld, men nu y) fordobler han anden gang, imod mig, sin Broder, z) det Forræderie, som han begyndte a) i Førstningen imod hans Fader. Derfor svær jeg ved den (Gud), b) som beskikkede mig i Davids Sæde, at Adonias skal c) bære sin Skyld, sámt enhver d) af de andre, som

scit Adonias, plebs certe reputabit eum throno Davidis dignissimum, utpote qui dignus habetur Davidis lectum ingredi, iisque frui amplexibus, qui Davidem fovebant. Adonias adhæc seditionem cum patri suo moliretur, ego fraternitatis, quod nos intercedit, vinculo commotus exhibui me sponsorem, peccati ejus culpam coram Deo subeuntem: Hinc duplicat fraudes in me fratrem suum secunda jam vice consutas, quibus primum suo patri rebellis erat; ideoque juro per illum, qui me solio Davidis imposuit, Adonias

 & ejus

q) CC. *Un.* maklegastr.
r) *iidem* þegar (er). *s*) *iidem* minum.
t) *iidem* baudst. || beiddist, beiddunz ek.
u) *iidem* þá sauk med h.
x) *iidem* frændſ. saker vid hann. || frændsemi ockra. *y*) *iidem* 3 *ch.* þrifalldar.
z) *M. &* 2 *cb.* þá sauk.
a) CC. *Un.* fyrir. *b*) *iidem* er.
c) *iidem* sialfr bera byrdi sina til helvytis.
d) *iidem* annarr. *e*) *iidem* rádi var.

q) værdigste.
r) saasdart (naar). s) min.
t) udbød jeg mig at maatte.
u) den Sag med ham.
x) Sl. Sk. med ham. || formedelst vort Slægtskab. y) treedobler.
z) den Brøde (Skyld).
a) af. b) der.
c) selv bære sin Byrde til Helvede.
d) anden af dem.

ings-rádi varu met hanom." Þvi nærst mællti Salomon-Kongur vit Benajam *f*) höfdingia: " Far þu til ok drep Adoniam, brodur minn, þviat helldur vil ek at hann taki her ſkiota hefnd, eptir þvi ſem *g*) regla heilagra laga bydur fyrir Drottins-ſvik, helldur enn hann beri nydings-ſauk til helvitis. Drep þu ok Joab hertuga, frænda *h*) minn, þviat hann gerdi tvau nídings-verk vit David Kong, þá er hann drap Abner ok Amaſam, ágiæta haufdingia, i gridum ok trunadi Davids. Enn þeſſi er hans hin þridia ſauk, er miklu er meſt, at hann gerdi Drottins-ſvik moti David, þá er hann gaf Kongs-nafn Adoniæ, ok er hann *i*) at viſu tyndur annars heims eilifliga,

ſom vare i dette e) forræderſke Anſlag med ham." Derpaa ſagde Kong Salomon til f) Fyrſten Benajam: "Gaae hen og dræb min Broder Adoniam, thi jeg vil heller, at han ſkal lide her en haſtig Straf, efter det ſom g) de hellige Loves Retteſnoer tilholder, for hans Forræderie, end at han ſkal bære en Forræders Skyld til Helvede. Dræb ogſaa Feldtherren Joab, h) min Frænde, thi han giorde to Nidingsværk imod Kong David, da han dræbte Abner og Amaſam, ypperlige Herrer, under Davids Fred og Beſkyttelſe. Men denne er hans tredie Sag, ſom er den allerſtørſte, at han begik Forræderie mod David, da han gav Adoniæ Kongelig Titel, og er han i) viſſelig evindelig fortabt i den anden Verden, med mindre

& ejus complicibus deteſtabilis adeo flagitii culpam imputandam." Mox Rex Salomon ad Benajam: "Abi, & fratrem meum Adoniam occide, malo enim repentinas parricidii ſui juxta ſacrarum legum præſcriptum ſuſtineat poenas, quam æternum pereat tam gravi infamiæ nota non expuncta. Cognatum porro meum Joabum occide, bis enim nefarie peccavit in Regem Davidem, occidendo Abnerum & Amaſam egregios magnates contra publicam fidem iis a Davide datam. Tertium vero quod admiſit crimen multo gravius eſt, nempe, cum conjuratione adverſus Davidem facta regium nomen indidit Adoniæ, qua-

f) CC. *Un.* hertuga ſinn.
g) *iidem* reglan bydr um dr. ſ.
h) *iidem* þinn.
i) *iidem* þvi akafliga.

e) Raad (denne Stempling.
f) ſin Krigs-Overſte.
g) Regelen byder om Forræderie imod ſin Herre.
h) din.
i) derfor hoiligen.

liga, nema hann taki idran þessa heims, met laugligri refsing."

I þessum stad synir Salomon Kongur mikil dæmi, at vel k) somir at riufa þau heit ok l) jákvædi, er beidd verda eda játad moti rettindum; þviat m) hann veitti Bersabe Drottningu, modur sinni, þat er hun n) bad, fyrr enn hann vissi hvat þat o) var; enn þegar hann vard p) var (vid), at þat q) var skadsámlig bæn, þá dráp hann þann mann, er þeirrar bænar bad fyrir andverdu. Benajas gerdi sem Salomon Kongur baud hanom, ok drap Adoniam. Enn sva sem Joab hertugi ok Abiathar biskup varo i rádagerd, at gefa Kongs-nafn Adoniæ, sua varo þeir ok

mindre han giør Bod i denne Verden, ved en lovlig Straf."

I dette Tilfælde viser Salomon en stor Prøve, at det er ganske anstændigt at bryde de Løfter og l) Tilsagn, der blive begiærte eller tilsagte mod Retten; thi m) han tilstod hans Moder, Dronning Bersabe, det som hun begiærede, førend han vidste hvad det o) var; men saasnart han blev p) var, at det q) var en skadelig Bøn, da omkom han den Mand, som havde af Begyndelsen giort den Begiæring. Benajas giorde som Kong Salomon bød ham, og dræbde Adoniam. Men ligesom Feldtherren Joab, og den ypperste Præst Abiathar, havde været med i det Anslag, at give Adoniæ Kongelig

quapropter æternum ei pereundum est, nisi justæ poena, dum in vivis est, affectus poenitentiam agat."

Hoc loco reliqvit Salomon insigne exemplum, quod docet vota & promissa contra æqvitatem facta neqvaqvam esse servanda, nam licet matri suæ Batsebeæ reginæ promitteret, se facturum qvidqvid peteret, priusqvam sciret qvid illa esset rogatura, tamen, ubi petitionem illius iniqvam & aleæ plenam animadvertit, ipsum qvi Reginæ auctor erat, ut peteret, confestim occidendum curavit: Benaja namqve mandatis regiis obseqvens Adoniam interfecit. Joab vero & Abiathar Pontifex, qvi mutuis ut consiliis Adoniam sceptris

k) CC. Un. sæmer, samer. l) *iidem* utkvædi.
m) *iidem* eigi veitti Salomon Kongur.
n) *iidem* beiddizt *hic & infra*.
o) *iidem* væri. p) *iidem* vis.
q) *iidem* væri.

l) Forsikkringer.
m) Kong Salomon tilstod ikke.
o) skulde (kunde) være.
p) vis paa (forvisset om.
q) kunde være.

ok i r) þeirri rádagerd, at hann ſkylldi beidazt Abiſag ſer til Konu; ok, þá er þeir ſpurdo (um) dauda Adoniæ, þá vænto þeir ſer ok dauda. Benajas tok Abiathar biſkup; ok s) leiddi fyrir Salomon Kong; enn Joab flydi til landtiallds Guds, ok lagdi hönd ſina á heilagt t) altaris horn; ſva ſem jatandi ſik til hreinlífis oc þionoſtomanns í helgu tialldi Gudz. Benaja kom til u) landtiallds Guds, ok mællti: "Gack ut Joab, Kongur bydur x) þer at þu gángir ut or tialldi Guds." Enn Joab ſvaradi: "Met þvi at ek em nu her kominn á Guds grid, þá ſkal ek y) her annathvert dauda þola, edur i gridum vera." z) Sidan lét Benajas ſegia

lig Titel, ſaa vare de og med i r) det Anſlag, at han ſkulde begiære Abiſag ſig til Huſtrue; og da de hørde (om) Adoniæ Død, da ventede de dem ogſaa Døden. Benajas tog den ypperſte Præſt Abiathar, og s) ſtillede ham for Kong Salomon; men Joab flygtede til Guds Tabernakel, og lagde ſin Haand paa t) Alterets hellige Hiørne, ligeſom forpligtende ſig til Kydſkhed, og til Tiener i Guds hellige Paulun. Benajas kom til Guds Tabernakel og ſagde; "Gak ud Joab, Kongen befaler x) dig, at du ſkal gaae ud af Guds Paulun." Men Joab ſvarede: "Efterdi jeg nu er kommen hid under Guds Beſkiermelſe, da ſkal jeg y) her, enten udſtaae Døden, eller være i Sikkerhed."

ſceptris admoveri volebant, ita Abiſagam illi in uxorem deligi moliebantur, audita Adoniæ cæde, idem mortis genus ſemet manſurum exiſtimabant. Benaja cepit Abiatharem Pontificem & ſiſtebat Salomoni; Joabus vero ad tabernaculum Dei perfugit, manumque ſacro altari impoſuit, velut caſtitati ſe ipſum devovens, & miniſteriis in ſancto Dei tabernaculo peragendis. Eo perveniens quoque Benaja dixit; "Exi, Joab, præcipit quippe Rex Dei tentorio exeas." Cui Joab: "Quoniam in ſacrum aſylum perveni igitur aut moriar hic aut pace fruar." Hoc Joabi reſponſum ad Regem per nuncium perferri

r) CC. Un. þeim rádum.
s) iidem let leida hann til Salomons Kongs.
t) iidem altari. u) iidem tialldz.
x) iidem at taka ſkuli þik ut or tialldbud.
y) iidem a. her deyia.
z) iidem þvi næſt.

r) de Raad (Anlæg).
s) lod føre ham til K. S.
t) det hellige Alter.
x) at man ſkal tage dig ud af Guds P.
y) enten døe her.

segja Kongi a) þessi tídindi med sendimanni sinum, ok þá er b) sendimadurinn kom til Kongs, (med Abiathar biskupi), ok sagdi hanum alla þessa luti, þá svaradi Salomon Kongur sendimanninum: "c) Seig þessi ord mín Benajæ, at hann drepi Joab, d) hvar sem hann er staddur, þviat verk hans ok domur heilagra laga e) drepur hann, enn hvargi ockar. Benajas gerdi sem Salomon Kongur baud hanum, ok drap Joab þar sem hann var f) kominn.

Enn Kongurinn mællti á g) þá leid vit Abiathar biskup: "Veitstu h) þat, at þu ert daudamadur at rettu, eptir i) lagaskipan heilagrar reglu; enn fyrir þvi at þu

Hed." Siden lod Benajas sige Kongen disse a) Tidender ved sit Bud, og da b) Budet kom til Kongen (med den ypperste Præst Abiathar), og berettede ham alle disse Ting, da svarede Kong Salomon Budet: c) Siig disse mine Ord til Benajas, at han skal dræbe Joab, d) hvorsomhelst han befinder sig, thi hans Gierninger, og de hellige Loves Dom e) dræber ham, men ingen af os. Benajas giorde som Kong Salomon bød ham, og dræbde Joab, hvor han da f) fandtes.

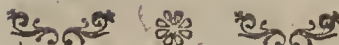
Men Kongen talede paa g) den Maade til den ypperste Præst Abiathar: "Du h) veedst det, at du med Rette haver forskyldt at døe, efter i) den hellige Regels lov-

perferri curabat Benaja, qvo audito Rex ad nuncium: "Dic, inqvit, Benajæ, ut interficiat Joabum non habito loci respectu, nam ipsius facinora legumqve sententia occidunt eum, sed nostri neuter." Benaja, juxta edicti regii tenorem, interfecit Joabum in loco, quo se receperat.

Rex porro ad Abiatharem hunc in modum dixit: "Nostin esse te mortis jam reum, æqvam si respicis sacri ordinis regulam & præscriptum: Ast qvoniam patrem tuum totam-

a) OC. *Un.* þessa hluti.
b) *iidem* þessi madr kom fyrir Kong.
c) *iidem* mæl þessa hluti, vid Benajam.
d) *iidem* þar sem hann er kominn.
e) *iidem* drepa. f) *iidem* staddr.
g) *iidem* þessa.
h) *iidem* ecki, at þu ert dauda verdr.
i) *iidem* reglu heilagra laga.

a) Ting.
b) denne Mand kom for Kongen.
c) tal disse Ting til Benajam.
d) der som (hvor) han er kommen hen.
e) dræbe. f) var bestædd.
g) denne.
h) veedst du ikke, at du haver fortient Døden?
i) de hellige Loves Regel.

þu létzt faudur þinn ok alla *k*) ætt þína i Nobe á einum degi, fyrir þat *l*) at fadir þinn gaf mat David, födur mínum; ſua bartu ok aurk Guds fyrir hanum, þá er hann flydi *m*) fyrir augliti Abſolons brodur míns; fyrir þvi er *n*) þeſſ verdt, at þu niótir þeſſ *o*) at ſinni, ſva at þu þolir eigi brádann *p*) bana. Enn met þvi ſkalltu þer nú líf kaupa at ſinni, at þu halldir jáfnan *q*) þeſſa minning idranar þinnar, fyrir Drottins-ſvik þau, er þu gerdir imoti David: Far þu nu til *r*) herbergia þinna, ok lif þar ſem *s*) einhver plogkarl, ok niót met þvi allra eigna þinna, at þu *t*) vert ſem einn bondi; *u*) enn ſua ſkiott ſem þu

lovformlige Forfatning; men fordi du miſtede din Fader og k) al din Slægt i Nobe paa een Dag, fordi din Fader gav min Fader David Mad; ſaa og, at du bar Guds Ark for ham, da han flygtede m) for min Broders Abſalons Anſigt; derfor er det n) billigt, at du ſkal for denne gang nyde dette godt ad, ſaa at du ei ſkal udſtaae en pludſelig Død. Men dermed ſkal du for denne gang tilkiøbe dig Livet, at du ſkal idelig bevare denne Erindring om din Bodfærdighed, for det Forræderie, ſom du begik mod David: Far nu til r) dit Huus, og lev der, ſom en anden Bonde, og nyd alle dine Eiendomme, paa de Vilkaar, at du t) bliver ſom en Bonde; men u) ligeſaaſnart ſom du rækker

totamque familiam amiſiſti uno die, quod pater tuus Davidi patri meo cibum ſuppeditabat, & quoniam arcam Dei portaſti coram illo, cum conſpectum Abſalonis fratris mei fugerit, igitur æquum eſt mitius tecum agatur hac vice, ne violenta morte áſſiciaris: Hac autem conditione vitam redimes ſi ſemper poeniteat te nefariæ tuæ perduellionis, quam contra Davidis perſonam ſeditioſe admiſiſti. Abeas itaque domum tuam, & pauperculi aratoris ad inſtar ruſticare, privatique inſtar coloni bonis tuis fruere. Si vero vel tan-

k) *CC. Un.* frændur. *l*) *iidem* er.
m) *iidem* af augl. Abs. ſonar ſins.
n) *iidem* þat veitt.
o) *iidem* um ſinnſakar. *p*) *iidem* dauda.
q) *iidem* minning, áminning.
r) *iidem* eigna, *s*) *al.* einn.
t) *iidem* at þu lifer þar ſem einhver b. (annar).
u) *iidem* ok jafn ſkiott ſem.

k) alle dine Frænder.
m) fra ſin Søns Abs. Anſigt.
n) (forſkyldt) dig bevilget.
r) dine Eiendomme (Godſer).
t) lever der, ſom en anden.
u) og ligeſaa haſtig.

þu rettir hendur þínar til x) nockorrar kennimannligrar þiónosto eda embættis, þá vit þu víst rettdæmi heilagra laga yfir haufdi þinu." Abiathar fór heim, ok hellt jafnan sídan þat, er Kongur baud hanum, ok lifdi marga daga; enn Simei dó þrim vetrum sídar, fyrir þat er hann heldt eigi þat sem hanum var bodit, eptir þvi sem fyrr saugdum ver y).

z) Nu ero þeir nockorir lutir, er mer þykir sem ek hafi vanspurt. a) Þvi vard Salomoni Kongi þat fyrir, at briota grid b) á Joab, þar sem hann flydi á Guds grid, ok i þat hus, sem Gudi var helgat i allum heiminum? Nu er c) nær allur heimurinn d) skipadur med Kyrkium,

rer dine Hænder til nogen præstelig x) Tieneste eller Embeds Forretning, da vær vis paa de hellige Loves retfærdige Dom over dit Hoved." Abiathar drog hiem, og holdt stedse siden det som Kongen bod ham, og levede mange Dage; men Simei døde tre Aar efter, fordi han holdt ikke det, som ham var befalet, efter det, som vi have y) sagt tilforn.

Endnu ere der nogle Ting, hvilke mig synes som jeg ei haver nokſom spurgt om. Hvorfor a) greeb Kong Salomon til det, at bryde Fred b) paa Joab, da han tog sin Tilflugt under Guds Beskiærmelse, og til det eeneste Huus i heele Verden, som var helliget til Gud? Næsten heele Verden er nu besat

tantillum manus tuas officii sacerdotalis partibus admoveris, scito certissimam te mansuram poenam, juste tibi ad sacrorum legum placita irrogandam." Abiathar domum reversus mandatis Regis obseqvebatur, vitamqve satis longam postea egit. Simei vero tribus exactis annis vitam amisit; quod, ut antea innuimus, edicto Regio non obediret.

Supersunt nonnulla, de qvibus satis non videtur a me interrogatum; Quare, nimirum, pacem Joabo denegavit Salomon, in asylo divino, domo scilicet unicâ numini in toto mundo consecrata, manenti? Nam licet totus terrarum orbis ædibus Deo sacratis

x) CC. Un. nockurs kennimannlegs emb.
y) iidem frá.
z) iidem enn. || þar ero enn.
a) iidem hvi. b) iidem vid.
c) iidem allnær.
d) M. skopadr med kyrkiur.

x) noget præsteligt Embede.
y) berettet om.
a) hvi.
b) mod.

ium; ok þykir þat þó illa (vera) gert, at drepa mann *e*) i Kyrkiugridum. Enn ek hugda þat, at þvi *f*) ágiætligri mundi vera vardveiting tignar heilags Guds hufs, er þau *g*) væro færri. Þeffi er fá annar lutur, er mik fyfir at fpyrja: Þvi *h*) vard Salomon þat fyrir, at heita modur finni þat er hun bad, ok hallda eigi fidan? Helldur hugda ek þat, at *i*) jafnvitr madur fem Salomon Kongr var, (at hann) mundi *k*) eptirleita, hvat þat væri, er hun bad, fyrr enn hann lofadi, helldur enn hann mundi eigi vilia hallda þat er hann het, þoat eigi væri eptir hans vilia *l*) beidt.

Ver

besat med Kirker, og dog agtes det at være ilde giort, at dræbe et Menneske e) i Kirkens Fred. Men jeg havde tænkt, at GUds hellige Huuses f) Æres Varetægt skulde været des ypperligere, jo færre de Huuse g) vare. Denne er den anden Ting, som jeg attraaer at spørge om: Hvi h) faldt Salomon paa det, at love sin Moder det som hun bad om, og siden ei at holde det? Jeg havde heller tænkt, i) at saa viis en Mand, som Kong Salomon var, (at han) heller skulde k) efterforsket hvad det kunde være, som hun bad om, førend han lovede det, end at han skulde ikke ville holde det som han lovede, skiønt der ei blev bedet efter hans Villie.

Vi

tis ornatus jam fit, indignum tamen videtur facinus, fi qvem occideris pace, quæ templis propria eft, fruentem; paullo tamen, me judice, indignius, fi templis, quo pauciora funt, fuus honor, fua pax non ferventur. Occurrit & aliud, quod fcifcitari aveo: Quare nimirum matri fuæ promifit Salomon, fe, quod peteret, facturum, aft idem non præftitit: Exiftimaffem profecto Salomonem tanta fapientia cluentem potius percontaturum, quid mater ejus peteret, antequam qvid ei promitteret, quam fuis non ftaturum promiffis, ubi quid voluntati fuæ minus confentaneum peti animadvertit.

In

e) CC. *Ut.* innan kyrkiu i gridum.
f) *iidem* agiætligar mundi vardveitt vera tign.
g) *iidem* ero.
h) *iidem* hvi S. K. vard þat f. at heita þvi m. f.
i) *iidem* jafnvis. || um fva vitrann mann.
k) *iidem* eptir vilia leita. *l*) *iidem* beidz.

e) inden Kirken i (dens) Sikkerhed.
f) Ære skulde blevet des ypperliger bevaret.
g) ere.
h) K. S. faldt paa.
i) om saa v.
k) vildet efterforske.

Ver gátum þess fyrr i *m*) ockar rædu, at þat er mannvit *n*) þess sem bidur, at beidazt þeirra lúta, er *o*) vidurkvæmiligir væri, ok vel se veitandi, ok eigu þær giafir allar at vera stadfastar ok hallkvæmar, *) er hverttveggia ero viturliga gefnar, ok sva *p*) bednar. Enn i þessum *q*) stad syndi Salomon Kongur god dæmi ok nytsamlig, at hann tok viturliga þá giauf aptur, er módir hans bad heimskliga, þó at hann hefdi ádur veitt henni. Þessi dæmi varo laungu sidar, *r*) er verri varo, er Herodes gerdi i Galilea at veitsluni, þá er hann *s*) baud stiupdottur sinni, at þiggia *t*) hvat sem hun

Vi erindrede det tilforn i vor Tale, at det er Fornuft n) for den, som beder, at bede kun om de Ting, som o) kunne være tilbørlige, og kunne vel tilstaaes, og bør alle *) de Gaver at være stadfaste og uryggelige, som baade ere viiseligen givne, og saaledes p) begiærte. Men q) i dette Tilfælde viisede Kong Salomon gode og nyttige Exempler, at han tog den Gave viiseligen tilbage, som hans Moder begiærede uforstandigen; skiønt han havde forud tilstaaet hende den. Disse Exempler indfaldt derimod længe efter, r) som vare af det slettere Slags, nemlig som Herodes gav i Giæstebudet i Galilæa, da han s) tilbød sin Steddatter,

In nostro Colloqvio superius indicavimus debere petentem tanta judicii felicitate pollere, ut ea saltim expetat, quæ sine æqvitatis & honestatis jactura præstari possunt: Ideoqve rata sint oportet dona, modo utrique parti commoda, nec non sapienter data & præoptata sint. Hoc autem loco bonum & utile sui exemplum reliqvit Salomon, quod promissum datum sapienter revocaret, stulte quod mater emendicabat. Multis post annis aliud exemplum sed pessimum contigit, cum in convivio Herodes in Galilæa existens

m) CC. *Un* varri.
n) *iidem* at beidazt þess eins er vidkvæmiligt er.
o) *iidem* vidkvæmiligir ero.
*) *iidem* ef. *p*) *iidem* þegnar.
q) *iidem* stadum gerdi.
r) *iidem* um Herodem, er miklu varo verri, er hann. *s*) *iidem* het.
t) *iidem* þat. *al.* hvers.

n) at begiære det eene, som er beqvemt,
o) ere.
*) Gaver — om de ere.
p) imodtagne.
q) paa disse Steder giorde (gav).
r) betræffende Herodem, der vare meget værre, da han.
s) lovede.

hun beiddizt, enn hun bad hann, met rádi módur sinnar, haufuds Johannis Baptistæ. Herodes vissi, at Johannes var saklaus, ok heilagur madur, ok idradizt miök, at u) hann hafdi jákvædt x) henni þessa bæn; enn hans idran hafdi engvann ávauxt, þviat hann gádi eigi þess, at taka þá giauf aptur viturliga, er hun beiddizt heimskliga, helldur gerdi hann þat illvirki, er hun bad hann, ok tyndizt y) þvi hvarttveggia, konurnar fyrir beidzluna, enn Herodes fyrir giaufina. Enn Salomoni Kongi þótti þat betra, at siá reidann hug modur sinnar, fyrir þat er hann z) níkvaddi þat viturliga, er hann hafdi brádliga játat,

Datter, at faae t) hvadsomhelst hun vilde begiære, men hun bad ham, med hendes Moders Raad, om Johannis den Døbers Hoved. Herodes vidste, at Johannes var uskyldig, og en hellig Mand, og fortrød meget, at han havde u) tilsagt hende denne x) Bøn; men hans Fortrydelse havde ingen Frugt, thi han tog ikke det i Agt, at tage den Gave viisligen tilbage, som hun forlangde ufornuftigen; men han giorde meget meer den Ugierning, som hun bad ham om, og fortabedes derfor begge, y) Qvinderne for Begiæringen, men Herodes for Gaven. Kong Salomon derimod holdt det for bædre, at see sin Moders fortrydelige Sind, fordi han vilde heller nægte det viiseligen,

ftens privignæ suæ promisit se huic daturum quodcunque peteret. Ast illa consilio matris suæ instructa caput Johannis Baptistæ præoptavit. Noverat Herodes Johannem insontem sanctumque virum esse, ideoque promissi sui valde poenituit illum. Sed hæc illius poenitentia nullius usus erat, neglexit enim promissum sapienter revocare, quod muliercula imprudenter elicuit, ideoque admisit Rex, quod urgebatur, flagitium: Hinc etiam Herodis, utpote votis puellæ annuentis, nec non mulierum rogantium pernicies. Salomon e contra iratum matris suæ animum, quod sapienter revocaret festinum nimis promissum, conspicari maluit, quam turpe suaque imprudentia contrahendum pati damnum,

u) CC. *Un.* er hann jákvæddi.
x) *iidem* h. þessa giöf. *al.* ják. þessi bæn.
y) *iidem* fyrir þvi hv. hun fyrir bæninna.
z) *iidem* neykvæddi.

t) det. || hvad.
u) tilsagde.
x) Gave. || samtykkede denne Bøn.
y) hun for Begieringen.

at, helldur enn hann villdi þola *a*) storglæpsamligann skada, fyrir *b*) þat, er hann stadfesti heimskligar bænir ok ráng-ar. Enn þo skalltu þat láta skiliazt þer til fullz, at engum manni *c*) somir þat vel, at vera *d*) lausordum, ok ber þat þvi verr hverium manni, sem hann er ríkari. Enn *e*) hvetvetna þar sem storglæpir ok *f*) storer skadar standa af, þá er þat engum manni *g*) halldanda, þóat hann hafdi ádur játat.

Ennu

seligen, som han havde tilstaaet i Overilelse, end a) han vilde lide a) den Skade, der følger store Forbrydelser, b) fordi han bevilgede daarlige og uretmæssige Bønner. Dog maae du tvertimod være tilfulde overbeviist derom, at det anstaaer ingen Mand vel, at være d) vaklende i sine Ord, ja at det anstaaer hver Mand des værr, jo mægtigere han er. Men alt det, hvoraf der kunne entstaae store Misgierninger og store f) Tab, det g) lader sig ei holde af nogen Mand, skiønt han kan have tilsagt det i Forveien.

Endnu

mnum, certo eventurum si stultis & iniqvis precibus annueret. Persvasum tamen tibi habeas velim, quod in promissis dandis servandisve levem aut inconstantem esse neminem deceat, qvod vitium tanto turpius habetur, quanto persona tali vitio implicata potentior est; unde promissa, si insigne qvid vitium servata seqvatur, neutiqvam servanda sunt, licet prius data fuerint.

Pluri-

a) CC. *Un.* helldr enn þola (storglæpligann) storglæpiliga skada. || storann ok glæp-samligann skada.

b) *iidem* stadfestu heimskligrar bænar ok ráng-ligrar.

c) *iidem* samer, sæmer.

d) *iidem* lausyrdum. || lausordr, oc ser þat.

e) *iidem* allt þat er.

f) *iidem* storsaker.

g) *iidem* & 2 *chart.* bór, (þóat hann halldi ádr játat), at hallda, þóat hann hafi ádr lofat.

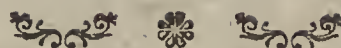
a) end taale en i høi Grad lasteful (lastværdig) Skade. || stor og lastmæssig (strafmæssig) Sk.

b) for en daarlig og uretmæssig Begierings Stadfæstelse.

d) Løsordet. || og skikker det sig desto mindre for hver Mand.

f) Sager.

g) er ingen Mand Baade i (skiønt han holder hvad han for haver tilstaaet) at holde, skiønt han kan have lovet det forud.

h) Ennu vil ek bidia ydur, at þer gerit enn meiri grein fyrir mer á þessu, *i*) hvat halldanda er *k*) þat sem játat er, eda hvat *l*) riufanda er, þat sem lofat er?

Nu er þat enn framar *m*) skyranda fyrir þer, hverir þeir lutir ero, er haufdingium *n*) ero vel veitandi, ef þeir verda bednir. Þat er allt veitanda, er haufdingium *o*) stendur eingi skadi af, ok engum audrum, ok þo *p*) se sæmd i þeim er þiggur ok fullting. Enn þó at þess verdi haufdingi bedinn, at veita starf sitt, eda elligar fe sitt, þá er hanum

h) Endnu vil jeg bede Eder, at I ville bestemme end ydermeere for mig Forklælen paa dette, hvad i) der kan holdes k) som bliver tilsagt, og hvad der bør l) rygges, som bliver lovet?

Det kan gierne m) blive end ydermeere forklaret for dig, hvilke de Ting ere, som store Herrer vel kunne tilstaae, om de blive anmodede. Det kan alt tilstaaes, hvoraf store Herrer selv o) foraarsages ingen Skade, og ingen andre, og hvori p) dog kan være Ære og Understøttelse for den der faaer det. Saaledes om en Herre bliver anmodet om det, at skaffe sin Hielp, eller og Penge,

Pluribus quæso explices quæ servanda & quæ non sint servanda promissa!

Enucleandum jam tibi qvid principes viri præstare debeant, si rogentur: Omnia principes in aliorum gratiam licite facere possunt, quæ nec ipsis nec aliis damnum adferunt, & quæ honori vel commodo accipientis inserviunt; porro: Si quis expetat operam aut subsidium pecuniarium a principe, utique præstandum est, si principis famæ nulla

h) *CC. Un.* þess vil ek nu.
i) *iidem* hvert halldandi.
k) *iidem* af þvi sem.
l) *iidem* neitanda.
m) *iidem* at skyra.
n) *iidem* se.
o) *iidem* standa engi missmydi af.
p) *iidem* fulltingi. || med sæmd þeim er þiggr ok (med) fullting.

h) nu vil jeg bede Eder derom.
i) hvilket.
k) af det som.
l) nægtes (afslaaes).
m) det skal nu og end ydermeere forklares.
o) foraarsf. ingen Uleiligheder.
p) der dog kan være Hielp. || som tillige kan være til Ære og til Hielp.

um þat vel veitanda, þegar q) eigi er svívird sæmd hans; ok þó at hann r) veiti hvarttveggia fe ok starf, þá er þat vel veitanda, þegar hann gefur þeim, er s) mikillra giafa ero verdir. Enn hvarvetna þar sem madur verdr þess bedinn, er hanum er vegþurdur i, edur t) sæmdar-spell, þá er hanum þat eigi veitanda; enn þo at hann u) heiti þvi brádliga, þá er hanum þat viturliga x) apturkallanda. Þat er ok apturtakanda, ef madur veitir manni mikit, ok kann fá litla y) aufusu fyrir; er þiggr, oc er hvergi verdr at hafa lángar stadfestur mikillar

ge, da kan han gierne tilstaae det, saasnart q) hans Ære ikke bliver fornærmet; og om han end r) skaffer begge Deele, baade Penge og Hielp, da kan sligt gierne tilstaaes, naar han giver til s) dem, der ere værdige til store Gaver. Men hvorsomhelst nogen bliver beden om det, som ham er Forkleinelse i, eller Vanære, da kan han ikke tilstaae det; og om han end kunde u) love det i Ubesindighed, da bør han kalde x) det viiseligen tilbage. Det bør og tages tilbage, om man giver Nogen meget, og den som faaer det, beviser kun liden Erkiendtlighed derfor, og er paa ingen Maade værdig, at have

nulla hoc pacto macula adspergatur, speciatim vero principes & opera & opibus suis ferre debent iis suppetias qui eximiis donis mactari promeruerunt: Sin petatur, quod, ubi præstitum fuerit, honori vel bonæ famæ detrahit ejus qui petitur, utique præstandum non est, unde si petitionibus adeo iniquis præcipitantia quadam inductus annueris, promissum tuum sapienter revocato. Sic revocandum beneficium ingrato homini, &, qui diuturnam ejus utilitatem percipiat, indigno præstitum, quod non levitas datoris aut promittentis;

q) CC. *Un.* & *2 cb.* er ecki svívirder (eigi er svívirding i) sæmd hans || ængi værdr mid ran sæmd hans i. || eingi svívirding er hanum i. || þegar at eigi er skömm sæmd hans af. r) *iidem* væitti.
s) *iidem* mikillar giafar (sömdar) er værdr.
t) *iidem* & *al.* sæmdaspell, sæmdarspiöll.
u) *iidem* veiti þat.
x) *iidem* aputurtakanda.
y) *iidem M.* & *cb.* avvsu, öfusu, offusu.

d) som ikke fornærmer (der er ingen Forkleinelse i for) hans Ære. || hvori hans Ære ingen Fornedrelse bliver. || som ham er ingen Vanære i. || saasnart hans gode Navn faaer ingen Klik deraf.
r) vilde (kunde) skaffe.
s) den, der er en stor Gave (Ære) værd.
u) tilstaae.
x) tage.

mikillar giafar, þegar hann kann eigi *) retta ofusu fyrir, ok tekur þá giauf aptur frá hanum skynleysi ok litil sannsyni siálfs hans, enn eigi z) lauslyndi þess er gaf. Þær giafar ero ok allar apturtakandi, þó at veittar se, er a) menn hafa fengit met lygi b) ok flærdsamligri vel eda slægd; ok c) tekur lygi hans ok flærd þær giafir aptur, enn eigi lausyrdi þess er gaf; þóat játat hafi verit. Enn ef d) haufdingiar vilia viturliga siá fyrir giöfum sinum, þá er e) þeim þat vel hugleidanda, hvers f) þeir ero bednir, edur hvat manna sá er, er g) giafar beidizt

have en langvarig Besiddelse af en stor Gave, da han ikke *) udviser den tilbørlige Erkiendtlighed derfor, thi da tager hans egen Uskiønsomhed og liden Eftertanke den Gave fra ham igien, men ikke dens z) Ustadighed der gav den. De Gaver bør og alle tages tilbage, skiønt de kunde være tilsagte, som a) Folk have tilsneget sig med Løgn b) og underfundig List eller Bedragerie; og tager c) da saadan Ens Løgn og Underfundighed de Gaver tilbage, men ikke dens Ustadighed, der gav, skiønt det var blevet tilsagt. Men om d) store Herrer ville overlægge deres Gaver fornuftigen, da bør e) de nøie be-

mittentis, sed petentis revocat imprudentia & iniquitas. Omnia insuper promissa & dona revocanda sunt, quæ vel mendacio vel confutis fraudibus emendicata sunt; accipientis enim mendacium & dolus revocant, non autem levitas dantis aut promittentis, idgenus beneficia. Si denique principes donorum a se conferendorum rationem ad veræ prudentiæ obrussam exigere velint, omnino perpendendum illis est, quid, & a quibus, rogentur. Unde si potentior quis petatur, petentisve votum ei indicetur, examinet necesse est,

*) CC. *Un.* rækia.
z) *iidem* & 2 *cb.* lausyrdi.
a) *iidem* þæzlumadr hæfir fengit.
b) *iidem* eda mædr.
c) *iidem* taca (takazt) þær giafar aptur (fyrir) lygi h. oc flögd.
d) *iidem* haufdingi vill.
e) *iidem* hanum.
f) *iidem* hann er bedinn.
g) *iidem* bidr, beidizt (af hanum).

*) veed at yde.
z) Vegelsindighed, Troeløshed.
a) den begiærende haver faaet.
b) eller med.
c) tages da de Gaver tilbage formedelst hans L. og U.
d) en stor Herre vil o. hans G.
e) han.

beidizt af þeim. [*) Ef rikur madur h) er bedinn nockorra luta, ok verdur i) bænin latin i liós vit hann, hvat þat er, þá er hanum vel hugleidanda, hvat þat er, k) sem hann er beiddur, hvart þat er hanum til l) stórs skada eda til sæmdar; enn ef hann ser at hanum er þat m) skadlaust, þá er hanom þat vel hugleidanda, hverium hann gefur þat, er hann er bedinn, eda hverzo mikit hverium er veitanda, at eigi verdi hanum þess dæmi, sem Herode vard, sem n) ver gátum fyrr; (þviat) hann giætti hverki til fulls o) verdleika þess er bad, ok eigi gætti hann hver tíminn var,

betænke det, hvad f) de bedes om, eller hvad Slags Person den er, som begiærer Gave af dem g). Altsaa, [*) om en mægtig Mand h) anmodes om nogle Ting, og bliver Begiæringen forestillet for ham, hvori den bestaaer, da bør han vel betænke, hvad det er, som han er bleven anmodet om, om det er ham til l) stor Skade, eller til Ære; og om han seer, at det er ham skadesløst, da bør han vel betænke det, til hvem han giver det, som han er bleven anmodet om, eller hvor meget enhver kan bevilges, at det skal ikke hændes ham, som der hændtes Herodes, n) og som vi erindrede tilforn; (thi) han agtede hverken tilfulde paa dens

est, quid & quale petatur, num, scilicet, magno detrimento illi, an decori esse queat: mox si rem, quæ petitur, in nullum damnum sibi cessuram, prævidet, cui det, quantumqve dari conveniat, ne idem sui ac Herodes olim, relinqvat exemplum, attente ruminetur oportet: Herodes nec dignitatem petentis nec qvantitatem muneris exhibendi rite perpendebat, nec temporis rationem habuit: Dedit enim vino madens, cum opiparum convivium omnibus suis magnatibus instruxisset, unde temporis nullum habuit respectum, nec Fr Fr F *illi*

h) CC. *Un.* verdur.
i) *alii:* bæn í liós látin.
k) CC. *Un.* er hann er bedinn.
l) *iidem* sæmdar e. til skada. || skada eda sæmdar.
m) *iidem* skadalaust.
n) *iidem* fyrr var sagt.
o) *iidem* verdleiks.

f) ham. g) beder, begiærer af ham.
*) Dette som her er indcirklet sætte nogle Univ. Afskrifter i Begyndelsen af dette Svar. Men hvad her staaer først og sidst staaer her til Slutning i Sammenhæng.
h) bliver anmodet.
l) Ære eller til Skade. || Skade eller Ære.
n) som før blev sagt.

var, eda hverzo mikit hann ſkylldi gefa. Enn hanum bar á þeſſa leid til handa, þá er hann gaf, at hann var druckinn, þviat hann gerdi veitzlu mikla aullum höfdingium ſinum, ok gætti hann þá eigi tímans, þviat eigi var þat hans at gefa (medan hann var) druckinn; þviat fár giafir verda til mundángs-hófs ſtilltar i *p*) dryckium. Enn þar gætti hann eigi mundángs-hofs, er hann gaf ſva mikla giauf ſtiupdottur ſinni, einni konu, *q*) ſer uſkylldri, þar ſem hann kvad ſva at ordi: "Hvat ſem *r*) þat er, er þu bidur, þá ſkal ek gefa þer, þo-at þu *s*) vilir beidazt hálfs ríkis míns." Ok máttu nu á þeſſu marka, at hann var hálf-ær af *t*) dryck, er hann mællti ſlikt;

dens Fortieneſte, der bad ham, ei heller agtede han hvilken Tiden var, eller hvor meget han ſkulde give. Men det traf ham paa denne Maade, da han gav, at han var drukken, thi han giorde alle ſine Herrer et ſtort Giæſtebud, og agtede han da ikke paa Tiden, thi det anſtod ham ikke at give (ſaa længe han var) drukken; thi det ere kun faa Gaver ſom blive paſſede til Maade i Drukkenſkab. Men i det holdt han ikke Maade, da han gav ſin Sted-Datter, en Kvinde, q) ham ikke paarørende, ſaa ſtor en Gave, i det han ſtiilede ſin Tale ſaaledes: "Hvad det end er, ſom du beder om, det ſkal jeg give dig, om du end s) vilde begiære mit halve Rige." Heraf kandſt du nu ſlutte, at han haver været halv-ær af t) Drik, da han talede

illi conveniebat ebrium eſſe, cum quid largiretur; muneribus enim, quæ in compotationibus profunduntur, juſtus ne vix quidem ſtatui ſolet modus: Legitimum adhæc largiendi modum exceſſit Herodes, nam donum nimis pretioſum privignæ ſuæ, mulierculæ non cognatæ, exhibuit, dixit enim: "Quodcunque petieris, ut ut vel dimidium regni fuerit, optatum a me feres." Hinc argumentari poteris Regem, ubi hæc ineptiit, mentis, ob nimiam ebrietatem, compotem vix fuiſſe; nam privigna ejus honori regio non magis inſerviebat, quam quod ſaltaret coram eo, luſusque ejus multo minore, quam quod promiſſum

p) CC. *Un*. dryckiunni.
q) *iidem* ok oſkylldri ſer.
r) *iidem* þu beider, beidizt.
s) *iidem* bidir. t) *ii*[illegible]

q) og ſig ikke.
r) du beder om.
s) begiærer.
t) Drukkenſkab.

slíkt; þviat stiupdottir hans vann hanum eigi meira til sæmdar, enn hun u) trumbadi fyrir hanum, ok var leikur hennar x) miklu minni giafar verdur, enn þá játti hann; ok var þat ecki hans, at leggia undir *) annarra tunguurætur huarttveggia y) hofit beidzlunnar ok giafarinnar, þar sem hann kvad sua at ordi: "Hvat sem þu bidur, z) þat skalltu þiggia, þoat þu beidizt hálfs ríkis míns." Enn ef hann hefdi sua at ordi kvedit: "a) hvat sem þu beidizt met b) hófi ok skynsemd, ok sem mer er veitanda, þat skalltu þiggia:" þá hefdi hann c) vel mællt ok viturliga, ok d) hafdi þá allt valld undir ser, hvat

lede sligt; thi hans Steddatter giorde ham ikke meere til Ære, end at hun trommede for ham, og var hendes Spill ikke x) nær saa stor Gave værd, som han da tilsagde; og var det ham ikke anstændigt, at overlade til *) andres Tunge y) baade Begiæringens og Gavens Maade, da han udlod sig saaledes: "Hvad som du beder, det skal du faae, om du end begiærer mit halve Rige." Om han derimod havde udladt sig saaledes: "hvad a) som du begiærer med b) Maade og Skionsomhed, og som jeg kan bevilge, det skal du faae:" da havde han talet c) vel og viiseligen, og havde da d) havt aldeeles i sin Magt, hvad han vilde holde

missum erat, dignus erat donativo: Indecens porro regi erat ipsam puellæ petitionem, quæ respexit caput Johannis, suamque promissionem de dando vel regni dimidio, intemperantibus aliorum lingvis concredere. Si autem ita dixisset: "Quodcunque justo modo & prudentia adhibita petieris, & quod mihi æqvum est in tui gratiam facere, reportabis:" recte ac sapienter dixisset, penesque ipsum stetisset, quid præstare quidve denegare voluisset. Ast quoniam æqvalium beneficiorum non omnes digni sunt, probe con- *side-*

u) 1 *ch.* tumbadi.
x) CC. *Un.* eigi meira verdr, helldr minna en þá jatade. *) *iidem* annars.
y) *iidem* bædi hófin. *al.* bædi höfud-beidslunna oc giaufina.
z) *iidem* þá *hic & infra.*
a) *al.* þat er. b) CC. *Un.* leyfi.
c) *iidem* allvitrlega mællt.
d) *iidem* hefdi.

x) ikke meere værdt, men langt mindre, end han da tilsagde.
*) en andens.
y) begge Middelveiene. || baade Hoved-Begiæringen og Gaven.
a) det som.
b) Tilladelse (tilladeligen og med).
c) gandske viiseligen.
d) efter Ord. al Magten hos sig selv.

hvat er hann villdi halldá eda *e)* níkvæda]. *f)* Enn met þvi at eigi ero allir jafnmikillar giafar verdir, þá er þat *g)* hugleidanda, hverzo *h)* mikillar giafar hver er verdur, eda i hvern tíma *i)* hanum er veitandi hver giauf, at fá sem gefur verdi sem fialldnazt vit þat kendur at taka sínar giafir aptur, at hann verdi eigi *k)* i lausyrdum fundinn.

Nu vil ek þess spyria ydur, hver skynsemdar-svaur til þess ero, at þat var rettdæmi, at Salomon Kongur let drepa Jóab i helgu landtialldi Guds, þar sem hann heldt á helgu altari Guds? Þvi let hann eigi adur leida hann *l)* burt, ok let drepa hann sídan?

Þessi

holde eller e) nægte]. Men f) efterdi alle ikke ere værdige til lige stor Gave, da bør det især eftertænkes g), hvor h) stor Gave enhver er værd, eller paa hvad Tid i) hver Gave kan tilstaaes ham, at den som giver skal, saa sielden som allermeest er mueligt, blive bekiendt for det, at tage sine Gaver tilbage, at han ei skal blive k) befunden i Ustadighed.

Nu vil jeg spørge Eder om det, hvilke fornuftige Grunde der ere til det, at det var Retfærdighed i at dømme, at Kong Salomon lod dræbe Joab i Guds hellige Paulun, da han holdt om Guds hellige Alter? Hvi lod han ikke først føre ham bort l), og lod siden dræbe ham?

Dette

siderandum est, quanta dona qvisqve promereat, & qvo tempore qvodlibet sit præstandum, ne dator beneficia sua revocasse dicatur, aut incontinentis lingvæ promissorumve minus tenacis fama laboret.

Qværere nunc libet, qvænam adferri possint rationes, qvæ evincant Salomonem justo judicio curasse Joabum interficiendum in sacro Dei tabernaculo, cum Joabus altare Dei amplecteretur; & curni, qvæso, Salomon educendum prius tabernaculo Joabum & deinde interficiendum præceperit? *Qvæ-*

e) CC. *Un.* eigi.
f) *iidem* oc. *g)* *iidem* hugsande (da).
h) *iidem* mikilla giafa.
i) *iidem* gevandi er hveria giöf. || hanum er gefandi hver giöf.
k) *iidem* at lausyrdi kendr (fundinn).
l) *iidem* ut.

e) ikke.
f) og.
g) betænkes.
h) store Gaver.
i) man kan give (ham) hver Gave.
k) udraabt for (faae Navn for).
l) ud.

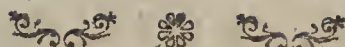
Þessi spurning, er nu spurdir þu, þá man þer eigi verda lios fyrir augum, nema hun verdi skyrd met lángri rædu, ok þeirri *m*), er likari man þykia *n*) glosan, enn rettum frammgángs-veg upphafdrar rædu. *o*) Þá er Salomon Kongur dæmdi þat, at drepa skylldi Joab, þar, sem hann sat, helldur enn *p*) leida hann i burtu, þá gerdi hann þat eigi fyrir útan retta sauk, fyrir þvi at hann villdi eigi falla i slíka sauk, sem Saul Kongur, þá er hann *q*) færdi fórnir yfir heilögu altari Guds. Nu villdi eigi Salomon Kongur, at *r*) þvi skylldi kenna, at hann skylldi færa offür eda fornir sva sem met biskupligu embætti, yfir heilagt altari Guds, ok

Dette Spørsmaal, som du nu spurgde om, kan ikke blive klart for dine Øine, uden det bliver forklaret med en lang Tale, og saadan en m), som vil synes ligere n) en Forklaring, end en rigtig Fortsettelse af den begyndte Tale. o) Da Kong Salomon dømde det, at man heller skulde dræbe Joab, paa det Sted, hvor han sad, end p) føre ham bort, da giorde han det ikke uden retmæssig Sag, fordi han vilde ikke falde i saadan Brøde, som Kong Saul, da han bragte Offringer paa Guds hellige Alter. Nu vilde Kong Salomon ikke, at det skulde r) skyldes paa, at han vilde frembære Offer eller Gaver, ligesom med ypperste-præstelig Forretning, over Guds hellige Alter,

Quæstionem jam a te propositam, nisi prolixiore oratione, & quæ commentario propius quam argumento, quod tractandum suscepimus, continuando accedit, enodetur, perspectam non habebis. Rex Salomon Joabum in loco ubi mansit potius interficiendum, quam eodem loco educendum, non sine justa causa decrevit; noluit enim in eandem culpam incidere ac Rex Saulus in sancto Dei altari victimas offerens. Ideoque adhibita vi prædonis instar noluit Salomon expellere Joabum, utpote aram tenentem, sed calculos ita potius subduxit: Meum est sacrarum legum præscripto satisfacere, in quocunque demum statu

m) *unus add.* rædu.
n) CC. *Un.* glosun, glosum.
o) *iidem add.* enn.
p) *iidem* hann leiddi hann íbrott.
q) *iidem* flutti forner yfir heilagt Gudz alltari.
r) *iidem* þat sk. k. hanum.

m) Tale.
n) Forklaringer.
o) men.
p) han skulde føre.
r) tillægges ham.

s) ok eigi villdi hann met herfangi edur abli taka þá luti íbrott, er sua náliga varo komner helgo altari Guds, sem Joab var, þar sem hann t) hellt á helgu altari. Enn þessa luti hugleiddi Salomon Kongur met siálfum ser: "Þat er mitt at u) giæta reglu heilagra x) dóma, hvar sem madurinn er staddur, sá er þá skal um dæma; enn eigi er þat mitt, at draga þann met abli edur med y) hernadi ibrott, er z) sik hefir sialfur flutt til heilags stadar, þviat allir rettir domar þá eru at rettu Guds domar, enn eigi mínir, ok veit ek víst, at heilagt altari Gudz saurgazt eigi ne afhælgaz i blodi Joabs, þviat þat er uthellt met rettri ressing hanum til idranar,

ter, s) og ei heller vilde han tage de Ting bort med Vold eller Magt, som vare komne Guds hellige Alter saa nær, som Joab var, da han u) holdt paa det hellige Alter. Men disse Ting betænkede Kong Salomon hos sig selv: "Det er min Pligt at u) bevare de hellige x) Dommes Regel, hvor den Mand end befinder sig, som der da skal dømmes over; men det er ikke min Pligt at trække den bort med Magt eller med y) Vold, som z) haver selv begivet sig til et helligt Sted, thi alle retfærdige Domme ere i Sandhed Guds Domme, men ikke mine, og veed jeg vist, at Guds hellige Alter besmittes ikke eller vanhelliges i Joabs Blod, thi det bliver udøst ved en retfærdig Straf, ham til

statu constitutus est homo, de quo sententia ferenda est: Mearum vero partium ex adverso neqvaqvam erit, vi aut armis hominem hunc extrahere in locum sacrum sponte sua profugientem, & quoniam judicia, quæ juste feruntur, Deum potius quam me habent auctorem, persvasum itaqve mihi est, sacram aram Joabi sangvine non inqvinari, cum sangvis ejus ob justam poenam ei irrogandam, & non invidiæ aut injustæ damnationis causa, effundatur, ut poenitentiam suorum criminum agat. Hac sententia declarabat Salomon, discrimen, quod constituit Deus inter Mosen & Aaronem, quam Dei ordinationem

s) *CC. Un.* ægi villdi hann oc.
t) *iidem* sialfr sat. u) *iidem* gera.
x) *iidem & al.* laga, hverzo.
y) *iidem* herfangi. || hardfángi.
z) *iidem* sialfr hæfir flyit (flyr). || er fluid hefer.

s) han vilde og ikke.
t) selv sad. u) efterkomme.
x) Loves R. hvorledes d. M. end.
y) Haardhed.
z) selv haver taget sin Tilflugt til (flygter). || er flygtet.

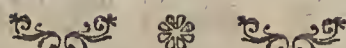
ar, enn eigi *a*) met aufund, sua sem met rángri *b*) fyrirdæmingu." I þessum dómi *c*) birti Salomon Kongur þat skipti, er Gud *d*) hafdi skipat millum þeirra Moysis ok Aarons, *e*) ok villdi eigi brigda þvi, at hann felli eigi i sakir vit Gud; þviat Gud hafdi sva skipat embætti millim þeirra, at Moyses skylldi vardveita reglu heilagra dóma, enn Aaron skylldi vardveita *f*) fórnir, er kæmi til heilágs altaris; ok þat skalltu *g*) víst vita, at þat á at standa enn i dag at rettu, ok má þer þá þetta lióst vera fyrir augum, ef ek birti þer þat met nockorum ordum." Enn þessi

til Bodfærdighed, men ikke a) af Had, som ved ulovlig Fordømmelse." I denne Dom c) visede Kong Salomon den Deeling, som Gud d) havde anordnet imellem Mose og Aaron, e) og vilde ikke forrykke den, at han ei skulde falde i Skyld mod Gud; thi Gud havde saaledes deelt Embedet imellem dem, at Moses skulde bevare de hellige Dommes Regel, men Aaron skulde tage vare paa f) Offringer, som kunde komme til det hellige Alter; og maae du visselig vide det, at g) det bør med Rette staae end i Dag, og kan dette da blive klart for dine Øine, om jeg oplyser dig det med nogle Ord. Men

tionem violare noluit sapientissimus Regum, ne peccati in Deum hac in re commissi postulari posset. Cæterum ea Dei fuit constitutio, ut Moses ad sacrarum legum tenorem judicia exerceret, Aaron vero sacrificiorum ad altare oblatorum vigilem ageret curam; quæ summi numinis dispositio in hodiernum usque diem illibata permanere debet. His jam præmissis, quid de ipsa thesi quam explicandam proposuisti, statuendum sit, facile videbis, ubi nonnullis adhæc verbis rem præsentem propius accessero. En itaque hujus rei ordinem

a) CC. *Un*: til öfundar.
b) *iidem* fordæming. || rangligri fyrirdæmingu.
c) *iidem* birtir. *d*) *iidem* skipadi.
e) *iidem* at hann villdi þvi eigi brigda.
f) *iidem* þær.
g) *iidem* til vifs v. at (þessi skipan stendr enn i d.) þat á enn i dag at standa med r. oc mon þ. þat þá verda liosara fyr. aug. ef ec birti þat fyrir þer.

a) for Avinds Skyld.
c) viiser.
d) anordnede.
e) at han nemlig ikke vilde.
f) de.
g) (denne Anordning staaer end i Dag) det bør staae end i Dag med Rette, og vil det da blive klarere for dine Øine, om jeg oplyser det for dig.

þeſſi er (ſók til, oc) ſu ſkyring, at Gud *h)* ſkipadi ſer þau tvau hus á jaurdo, er hann kaus til ſíns embættis; oc er annat kallat *Kyrkia* (*i*) ok ſua má kalla hverttveggia, ef vill, fyrir þvi at ſua þydizt nafn Kyrkio ſem þínghuſs, fyrir ſakir ſamkvamo folkſins, er þar *k)* er), enn annat *Dômhus*. Enn þeſſi tvau hus ero hallir Guds, ok hefir hann ſkipat *l)* tva menn til at giæta þeſſarra huſa. Hefir *m)* hann i adra þá haull ſett bord ſitt, ok heitir þat fædzluhus, fyrir þvi at *n)* þar kemur ſaman folk Guds, at taka andliga fædzlo. Enn i adra þeſſa haull þá hefr hann *o)* ſettann helgann

Men denne er Beſkaffenheden deraf, og den Forklaring, at Gud h) beſkikkede ſig toe Huuſe paa Jorden, ſom han udvalgde til ſin Tieneſte; og er det eene kaldet Kirke, (i) og ſaaledes kan man kalde dem begge, om man vil, fordi Kirkens Navn betyder det ſamme ſom Tinghuſets, for Folkets Forſamlings Skyld, ſom k) der er), men det andet er kaldet Domhuus. Men diſſe to Huuſe er Guds Boeliger, og haver han beſkikket l) to Mænd at bevogte diſſe Huuſe. I den eene af m) de Boeliger haver han ſat ſit Bord, og kaldes det Føde-Huus, fordi n) der kommer Guds Folk ſammen, til at tage aandelig Føde. Men i den anden

tam noſtramqve explicationem! Delegit ſibi Deus duas in terra ædes, in quibus officia ab eo juſſa ſideliter obeantur: Harum ædium altera κυριάκη ſpeciatim vocatur (qvæ tamen charactere duæ hæ ædes, ſi ita videtur, inſigniri poſſunt, nam nomen τῆς κυριακῆς applicari quoque poteſt, ob confluentis populi freqventiam, dicaſteriis), altera dicaſterii nomine venit. Ædes iſtæ ſunt Baſilicæ Dei, quibus curandis duos præfecit homines. In alteram harum ædium poſuit menſam ſuam, quæ ideo domus penuaria dicitur, iſthuc enim confluit populus Dei, ut cibi ſpiritualis particeps evadat: In alteram

h) CC. *Un.* kiöri ſer þ. t. h. a. j.
i) *iidem* enn ſva má oc vera kallat.
k) *iidem* kemr.
l) *iidem* tveim mannum.
m) *iidem* hævir hann ſatt i adra þeſſa haull.
n) *iidem* til þeſs k. ſ. f. g. at taka þar.
o) *al.* ſett.

h) udkaarede.
i) men ſaaledes kunne og begge blive kaldte.
k) kommer der.
l) befalet 2 M.
m) diſſe.
n) G. F. ſamles dertil, til at tage det.

helgann domſtól ſinn, ok er þar ſamkoma p) folks, til þeſs at heyra ſkyring heilagra q) laga GUDS. Enn til þeſſara r) tveggia huſa þá hefir Gud ſetta tva s) menn til giætzlo, er annar Kongur, enn annar biſkup.

Nu er Kongr ſettur ok ſkipadr at giæta þeſs ins helga huſs, t) ok (ſettr í þat helga-ſæti, at giæta) heilagra doma Guds; hann ſkal ſva dæma likamliga millim manna, at hann taki þarimóti u) eilífliga ſælu, ok allir adrir þeir, er giæta ſidan þeirra dóma, er x) rettiliga ero dæmdir. Hanum hefer Gud ok i hendur ſelt refſingar-ſverd y) þat, er hann

den af diſſe Boeliger, haver han ſat ſin hellige Domſtoel, og ſkeer der Forſamling af p) Folk, til den Ende, at høre Guds hellige q) Loves Forklaring. Men til r) diſſe to Huuſe haver Gud ſat to Mænd til s) Opſyn, den eene er Kongen, men Biſkoppen den anden.

Kongen er altſaa ſat og beſkikket til at tage Vare paa det hellige Huus, t) og ſat i det hellige Sæde, hvor han ſkal bevogte Guds hellige Domme; han ſkal i det timelige dømme ſaaledes mellem Folk, at han kan faae til Vederlag u) en ævig Lykſalighed, ſamt alle de andre, der ſiden tage vare paa de Domme, ſom ere blevne x) retteligen dømte. Ham haver Gud og givet i Hæn-

altera autem ſacrum ſuum tribunal erexit Deus, itaque in hanc confluunt homines, ut audiant ſacrarum legum explicationem. Duo illi homines quos utrique harum ædium præfecit, Rex ſunt & ſacrorum Antiſtites.

Rex quidem, ſacræ ædis cuſtos, divinarum curam gerat conſtitutionum oportet, qui lites civiles ita dirimat, ut æternæ beatitudinis compos fiat, uti & omnes, qui judiciis exercendis præfecti juſtas ſententias ferunt. Regi quoque tradidit Deus gladium,

p) CC. *Ui.* folkſins.
q) *iidem* & 3 *cb.* doma.
r) *iidem* hverratveggia.
s) *iidem* giætzlomenn.
t) *iidem* er ſett er.
u) *iidem* heilſu eilífliga. || eilifa umbun.
x) *iidem* med rettu verda dæmder.
y) *iidem*; þar ſkal hann.

p) Folket.
q) Dommes.
r) begge diſſe.
s) Opſyns-Mænd, Bevogtere.
t) hvori der er ſat det hellige Sæde.
u) en ævig Salighed. || en ævig Belønning.
x) dømte med Rette (efter Retten.

hann skal hauggva met, ef þarf, eptir þvi sem fyrr sagdum ver, at Salomon Kongur gerdi, þá er hann lagdi Joab undir reffingar-sverd, ok marga adra, þá er hann lagdi undir retta reffing. Nu z) á Kongur at hauggva hvern utan aufund met rettri reffing; enn hvern er hann a) drepur fyrir aufundar sakir, þá er þat manndrap, ok á hann þá at svara b) manndráps-sauk fyrir Gudi. Þat skalltu ok c) víst vita, at allir þeir lutir, er Gud skipadi fyrir andverdu til þessarar hallar ok hásætis, þá má d) eingi þvi frákippa, nema hann vili ræna Gud siálfann ok hans heilagt e) domsæti, ok brigdi met f) yfirgirnd þeirri skipan sem

Hænder y) det Revselses-Sværd, som han skal hugge med, om det behøves, efter det som vi sagde før, at Kong Salomon giorde, da han lagde Joab under Revselsens Sværd, og mange andre, hvilke han underkastede en retmæssig Straf. Kongen bør altsaa hugge enhver, uden Had, med retmæssig Straf; men om han a) dræber nogen for Hads Skyld, det bliver Manddrab, og bør han da b) svare til det, som til en Manddrabs-Sag for Gud. Det maae du og c) visselig vide, at alle de Ting, som Gud beskikkede af Begyndelsen til denne Sal og Ære-Sæde, det maae d) ingen rive derfra, uden han vil rane Gud selv og hans hellige e) Domstoel, og f) forstyrre, med

um, juris poenas irrogandi tesseram, quo feriat reos quoties opus est, juxta exemplum Salomonis, qui gladio castigatorio subjecit Joabum multosqve alios, justo supplicio affectos. Quemlibet itaqve feriat Rex justo supplicio, citra invidiam, nam si quem invidia compulsus interfecerit, homicidii crimen Deo judice incurret. Persvasum etiam tibi habeas velim, nihil eorum, quæ huic ædi & tribunali Deus ab initio assignavit, abalienari posse, nisi ipsum Deum ipsiusqve sanctum tribunal prædari quis velit, & impotente domi- *nandi*

z) CC. Un. skal k. höggva.
a) 2 ch. hauggr.
b) CC. Un. manndrápi.
c) iidem til vifs.
d) iidem þvi eigi frákipa, nema ræni.
e) iidem hásæti.
f) iidem þeirri yfirg. þá sk.

y) et Revs. S. dermed skal han hugge.
a) hugger.
b) staae til Rette for Manddrab.
c) vide som en Sandhed.
d) ikke beskikkes (affiges) derfra, uden man vil rane. e) Hoisæde (Throne).
f) med saadant Overmod forst.

ſem Gud hefr gerſa. Hver ſá ok er g) ſkipadur er i þetta ſæti; þá verdur hann met mikilli áhyggiú at (vera fyrir þá ſök, oc) varazt þau h) ſvaur, er hann i) ſkal fyrir ſer hafa, þegar hann kemur fyrir kne k) yfirdomara ſinum; þviat l) þeſſa rædo á hann m) víſa, at ſva muni hinn hærſti domari n) kveda at ordi vit hvern o) einn, p) er fyrir hann kemr, þann er giætzlumadr hefir verit þeſſarrar hallar q): "Þu ert r) ſkryddr met nafni minu, þviat þu ert kalladur bædi Kongur ok domari s) (ſem ek); nu vil ek at þu gialldir ſkynſemd þinnar

med Overmod, den Indretning, ſom Gud haver giort. Hver den ogſaa, der g) er beſkikket i dette Sæde, han bør være i ſtor Bekymring for dets Skyld, og være betænkt paa de h) Svar, ſom han i) ſkal bruge for ſig, naar han kommer for ſin Overdommers Fødder; thi l) denne Tale haver han m) viſt at vente, at den høieſte Dommer vil n) føre, til o) hver den p), der kommer for ham, ſom haver været Opſynsmand i denne Sal q): " Du eſt r) beklædd med mit Navn, thi du bliver baade kaldet Konge og Dommer, s) ligeſom jeg; jeg vil altſaa at du ſkal giøre Regenſkab for din

nandi ſtudio abreptus ordinationem divinitus factam ſubvertere præſumat. Quilibet huic ſpartæ præfectus magna diligentia expendat, quid ſibi reſpondendum ſit ad genua olim ſupremi judicis conſtituto: Nam ſupremus ille judex profecto unumqvemqve ad ſe deductum, qui hujuſce palatii cuſtos fuerat, ſic alloqvetur: "Meo nomine inſignitus es, quoniam & Rex & Judex vocaris: Jam rationem redde officii tui, ſiqvidem dux & judex populi

Gg Gg G 2

g) CC. *Un.* hann er ſkipadr. || hann ſkipade.
h) iidem ſvik *male.*
i) iidem verdur fyrir ſer at hafa (ſiá.
k) iidem domara.
l) iidem þeſſarar rödu á hann viſa van (viſar vanir) at ſva man. *m) iidem* viſſa.
n) iidem komazt. *o) iidem* hann.
p) iidem vordungum er f. h. k.|| hann verner er bordit fyrir h. k. *ſine dubio male.*
q) iidem bædi Kongr oc Biſkupar.
r) iidem ſkyrdr. *s) iidem* ſem at er.

g) ſom han haver beſkikket.
h) Snarer (Bedragerier).
i) maae have for ſig (ſee ſig betrygget for).
l) han haver viſt at vente denne Tale, at d: H. D. vil udlade ſig ſaaledes.
m) er ham vis.
n) udtrykke ſig ſaaledes. o) ham.
p) efter Omſtændighederne. || naar Raden kommer til ham.
p) baade Kongen og Biſkopperne. r) døbt.
s) ſom det og er i Sandhed.

ar syslu, met þvi at þu *t*) ert skipadr hertogi *u*) ok domari yfir allu folki mínu." Nu þyrfti fyrir þær sakir hver sem einn, at met godri skynsemd ok lángri *) áhyggiu *x*) hefdi fyrir ser **) buit, hverio hann *y*) skal svara, þá er hann kemur fyrir kne dómara *z*) sínum. Þar sem haufot-eingillinn, sá er *a*) án er alls *b*) breiskleika, svarar hræddur ok skiálfandi, ef hann er skynsemdar spurdur fyrir sína þionostu af vorum Drottni; *c*) þá er þat markanda, hverzo hræddur ok skialfandi madurinn breiskur ok syndugr mun verda, ef hann verdur skynsemdar spurdur fyrir sína syslu i Guds augliti. Enn allra

din Forretning, efterdi du t) est beskikket til u) Anfører og Dommer over mit heele Folk." Hver og een behøvede altsaa, for dets Skyld, at han med god Skiønsomhed, og lang *) Eftertanke, x) havde **) lavet for sig, hvad han y) skal svare, naar han kommer for sin Dommers z) Fødder. Da Erke-Engelen, som er uden al Skrøbelighed, svarer frygtende og skiælvende, om han bliver spurgt om Regenskab for sin Tieneste af vor Herre; da er let at slutte, hvor forskrækket og skiælvende et skrøbeligt og syndigt Menneske maae blive, om han bliver spurgt om Regenskab for hans Forretning, for Guds Ansigt. Men allerførst d) vil

populi mei fuisti." Hinc judex solerti sanoqve judicio præmeditatum habeat necesse est, qvid respondere velit coram supremo omnium judice comparens; nam qvoniam vel ipse Archangelus, omnis infirmitatis expers, non sine timore & tremore respondebit Deo, si rationem reddere debet sui ministerii, qvanto magis homo, infirmus ille peccator, timidus & tremebundus evadet, si in judicio divino rationem muneris sibi concrediti reddere jubeatur.

t) CC. *Un.* vart. *u*) *iidem* höfdingi.
*) *iidem* fyrirhyggiu.
x) *iidem* bryn ausvör at hafa fyrir ser, ok hveriu hann á at svara.
**) *iidem* bruat. *y*) *iidem* ægi at svara.
z) *iidem* domarannm.
a) *iid. M.* & 4 *ch.* an allaun (aullum) breyskleik-er.
b) *iidem* breyskleiks.
c) *iidem* þvi er þat (þá).

t) blev (er bleven).
u) Fyrste.
*) Betænkning (Udsigt i Fremtiden).
x) for d. Sk. at have hurtige (bereedde) Svar for sig, og hvad han bør svare.
**) banet det.
y) burde.
z) Dommerens.
d) allerhelst vil den blive saaledes spurgt.

allra *d*) fyrst mun sá verda spurdur þess, er gætzlumadur var þessarar hallar, hverzo hann hefer *e*) gert dóma milli manna; enn ef hann fær þar eigi svarat skynsemd fyrir *f*), þá á hann *g*) skiótt van þessarra orda: "Þu illur *h*) þræll, met því at þu giættir eigi rettdæmis, þá far þu þángat, *i*) hvar allir dómar ero rángir dæmdir, þviat siálfs þíns munnur *k*) dæmir þik til þess stadar, þviat hann skammadizt eigi at bera ránga doma fram." Enn ef hann fær met godri skynsemd svarat *l*) sínu rettdæmi, þá mun hann sæll þykiazt þeirrar syslo, ok mun hann þá þessi ord heyra: "Med því at þu giættir allra rettra *m*) doma, þá

vil den blive spurgt om sligt, som haver været Opsynsmand over denne Sal, hvorledes han haver e) giort Domme mellem Folk; men om han kan ikke give fornuftig Grund f) derfor, da haver han snart at vente disse Ord: "Du onde h) Træll, efterdi du haver ikke bevaret Retfærdighed i at dømme, da far did, i) hvor alle Domme blive dømte vrange, thi din egen Mund k) dømmer dig til det Sted, thi den undsaae sig ikke ved at fræmbære vrange Domme." Men om han kan med god Grund svare for sin l) Retfærdighed i dømme, da vil han agte sig lyksalig ved den Forretning, og vil han da høre disse Ord: "Efterdi du bevarede m) alle rette Domme, da er det tilbørligt,

beatur! Gesti autem magistratus & latarum sententiarum ratio primum exposcetur a basilicæ hujus divinæ custode, quam si reddere nequeat, hæc ad se statim dicenda scito: "Quoniam, male serve, justorum judiciorum ferendorum nullam habuisti rationem, abi in eum locum, ubi omnia judicia injuste feruntur, tuum enim os, utpote quod iniquas sententias ferre non dubitavit, in talem locum relegandum te damnat." Sin autem judiciorum a se latorum justam reddere poterit rationem, ob munus rite a se administratum

Gg Gg G 3

d) CC. *Un.* & 2 *cb.* hellz man sá sva vera spurdr. *e*) *iidem* glætt.
f) *iidem add.* fik. *g*) *iidem* skiota vam.
h) *iidem* madr. *i*) *iidem* sem.
k) *iidem* dæmdi þik til þeirra stada.
l) *iidem* & 3 *cb.* sinum rettum domi (dómum).
m) *iidem* laga. || (rettra) dóma.

e) passet paa.
f) til Svar for sig.
h) Mand.
i) som.
k) haver dømt dig til de Steder.
l) sin rette Dom (sine rette Domme.
m) alle Love. || (rette) Domme.

þá er þess verdt, at þu niotir rettdæmis um alla luti." Þá mun hann verda enn spurdr skynsemdar um fleyri luti; þvi nærst mun hann verda *n*) spurdur, hverzo viturliga eda *o*) athugásamliga hann hefer gætt allra þeirra luta, sem GUD hefer skipat fyrir andverdu til *p*) þess domsætis. Enn ef hann hefer eigi giætt allra þeirra luta, sem Gud hefir skipat fyrir andverdu til þess hins helga domssætis, þá mun hann verda leiddur til *q*) synar vid þá, er vel hafá gert, sem annathvert ero Melchisedek, eda Moyses, eda David, eda *r*) adrer þeir, er met þvilíkri áhyggiu hafa giætt, sem þeir er nu varo nefndir. Þvi næst mun hann heyra þessi ord mællt: "Ef þu hefder met þvi-

ligt, at du skal nyde Retfærdighed i Lov og Dom, i alle Ting." Da vil han endnu blive spurgt om Grund til fleere Ting; især vil han n) blive spurgt, hvor viiselig eller o) omhygeligen han haver bevaret alle de Ting, som Gud haver beskikket af Begyndelsen til p) det Dommer-Sæde. Men om han haver ikke bevaret alle disse Ting, som Gud haver beskikket af Begyndelsen til dette hellige Dommer-Sæde, da vil han blive ført til q) Grandskning mod dem, der have giort vel, som enten ere Melchisedech, eller Moses, eller David, eller andre saadanne, som have bevaret dette med saadan en Agtsomhed, som de, hvilke nu bleve nævnte. Derpaa vil han høre disse Ord talte: "Hvis du havde, med saadan en Orden

tum felix sibi videbitur, audietque hæc verba: Quoniam æquam sententiam ferre tibi curæ fuit, æquum igitur est æqui in omnibus ut judicii fias particeps. Deinde interrogabitur, quam prudenter & diligenter curam egerit eorum, quæ tribunali suo Deus primum attribuit: Quod si horum nonnulla neglexerit, adducetur vel ad Melchizedechum, Mosen, Davidem vel alios, qui pari diligentia publicæ rei prospexerunt, ut appareat, quantum ab illis distet: Moxque audiet hæc ad se dicta: Si pari modo dignitati tuæ consuluisses, partibusque muneris tui, quo ad sacrum tribunal evectus eras, functus esses,

n) CC. *Un.* at svara.
o) *iidem* hugunarsamliga.
p) *iidem* þessa. *q*) *iidem* & *2 ch.* syndar.
r) *iidem* þá adra.

n) komme til at svare til det.
o) forsynligen. p) dette.
q) Sammenligning. || Eftersyn (Undersøgning) af.

þvilíkri r) skipan ok áhyggiu gætt s) þeirar sæmdar, er ek skipada i andverdu til heilags domssætis míns, þá mundir þu u) þvilika umbun taka imoti sem þessir. Enn svá *) mikla sæmd sem þu letz draga met x) raungu undan dóms-sæti minu, svá mikillrar sæmdar skalltu y) her missa, ok skalltu her minni synazt ok lægri, enn þeir er gættu uskaddrar þeirrar sæmdar, er þeir varo z) fyrirsettir. Eigi vart þu fyrir þvi yfirskipadur domssæti mitt, at þer værí valld til þess gefit, at a) skipta met adrum b) hætti þionostum ok tignum, ok helgum sæmdum, enn ek hefi tilskipat fyrir andverdu; fyrir þvi at eigi

Orden og s) Omsorg bevaret t) den Ære, som jeg haver beskikket af Begyndelsen til mit hellige Dommer-Sæde, da vilde du faae u) saadan Belønning derfor som disse. Men saa *) stor Ære, som du haver ladet trække, med x) Urette, fra mit Dommer-Sæde, saa stor Ære skal du y) tabe her, og skal du her agtes mindre og ringere end de, der bevarede den Ære ubeskaaren, som de vare z) foresatte. Du var ikke derfor sat over mit Dommer-Sæde, at dig skulde være given Magt til det, at a) indrette Forretninger b), og Æres-Poster, og hellige Værdigheder, paa auden Maade, end jeg haver anordnet af Begyndelsen; fordi den For-

esses, parem qvoque cum istis viris honorem reportasses: quantum igitur subtrahi passus es meo tribunali, tantum hic dignitatis detrahetur tibi, unde minor & inferior videberis hic, qvam qvi illibatum servarunt concrediti muneris decus. Non ideo præfectus fuisti tribunali meo, ut munia, dignitates, sacroque honores pro arbitrio, aut aliter, qvam ab initio præscripsi, aliis dispertiri posses; officium qvippe, qvod gessisti, non concessum tibi erat æterni instar patrimonii, sed ad tempus commodatum, ut si eodem

r) 3 *ch.* athygli.
s) CC. *Un.* þessarrar
u) *iidem* lika ombun fyrir taka, sem nu taka (hafa) þ.
*) *iidem* miklar sæmder. x) *iidem* usæmd.
y) *iidem* þarfnaz, oc sva miklu minni skalltu her nu synaz. z) *iidem* yfersetter.
a) *iidem* skipa.
b) *iidem* hættum þionostu.

s) Agtsomhed. t) denne.
u) tage lige Belønning derfor, som disse nu tage (have.
*) store Herligheder.
x) Vanære (Forkleinelse.
y) savne, og saa meget mindre skal du nu blive agtet her.
z) satte over. a) (uddeele) anordne.
b) Tienesten — paa andre Maader.

gi var þer su sysla gefin sua sem c) eilif-lig erfd, helldur var hun þer d) led stundliga, til þess at þu skylldir taka e) eilifliga umbun fyrir, ef þu gættir hennar vel. Til þess var þer velldi gefit, at þu skylldir veita veralldlig audæfi gull ok silfur, ok þó met skynsemd, enn eigi tigner eda sæmder heilags doms-sætis míns."

Enn ef þat má f) rannsakat verda, at hann hefr giætt met skynsemd, þá mun hann sæll þykiazt g) þeirrar sinnar syslu; enn hann mun þó spurdr verda fleyri luta, h) svasem hverzo hann hefer giætt i) refsingar-vandar þess, er hanum var i hendr selldur, ok væri þá allmikit

Forretning var dig ikke given som en ævig Arv, men den var kun d) forleenet dig timeligen, paa det du skulde e) oppebære en ævig Belønning derfor, om du bevarede den vel. Dig var given Magt til den Ende, at du skulde uddeele verdslig Riigdomme, Guld og Sølv, og dog det med Forstand, men ikke mit hellige Dommer=Sædes Herligheder eller Værdigheder.

Men om det kan f) blive befundet, at han haver forestaaet med Forstand, da vil han agte sig lyksalig for denne hans Forretning; men han vil dog blive spurgt om fleere Ting, h) som hvorledes han haver taget vare paa i) det Ræpselses=Riis, som haver været overladt i hans Hænder, og da vil det

dem legitime fungereris, æternis mactandus esses præmiis; eamque ob causam imperium tibi concessum, ut divitias mundanas, aurum & argentum, aliis, verum prudenter distribueres."

Cæterum si officio prudenter functus, facto examine, deprehendatur, ob spartam, quam nactus erat, a se rite ornatam, beatus oppido sibi videbitur: Interim de pluribus ejus actionibus quæstiones instituentur, exempli gratia: quantum fascibus poenalibus,

c) CC. *Un.* eilif. d) *iidem* len, lengi.
e) *iidem* eilifa ombun imoti.
f) *iidem* rannsakaz. g) *iidem* þessarrar.
h) *iidem* þvi nærst mun han þess (verda) spurdr.
i) *iidem* refsinga (garvandra) manna, þeirra sem hanum varo i h. selldar (sellder).

d) et Lehn (Laan) for en Tid.
e) tage (bekomme) til Vederlag.
f) befindes.
h) derpaa vil han blive spurgt om det.
i) Straffe (Straf) imod de (onde) Folk, der have været givne i hans Hænder.

mikit undir, at vel hefdi gætt verit *k*) rettinda i refsingum; enn eigi beri sva illa til handa, sem Sauli Kóngi, þá er hann spardi retta refsing *l*) epter þvi sem Gud baud hanum *m*) at hafa i frammi vit folk þat, er byggdi (i) Amalek, enn hann drap Abimelek biskup met raungum domi, ok alla þá kennimennn er *n*) varo i (borginni) Nobe. Enn ef sua illa kann til handa at berazt þeim er þá verdur skynsemdar *o*) krafdur fyrir sina refsing, at hann hefer i slíkar *p*) sakir fallit, sem nu nefndum ver, ok Saul Kongur fell i, þá mun hann skiott heyra þessi *q*) svaur: "Leidit hann þángat, sem Saul Kongr er, eda Herodes, eda Nero,

det blive meget vigtigt, at k) Retfærdighed i Straffene er bleven vel bevaret; og at det tværtimod ei skal træffe saa ilde, som for Kong Saul, da han sparede en l) retmæssig Straf, efter det som Gud bød ham m) at udføre, imod det Folk, der boede i Amalech, men derimod ihielslog, med uretfærdig Dom, den ypperste Præst Abimelech, og alle de Præster som vare i Staden Nobe. Men om det kan træffe saa ilde for den, som da bliver o) krævet om Regenskab for hans Straf, at han er falden i slige p) Sager, som vi nu nævnede, og Kong Saul faldt i, da vil han snart høre disse q) Svar: "Fører ham derhen, hvor Kong Saul er, eller Herodes, eller Nero, eller de andre, som ere af

bus, sive juri, quod ei concreditum erat, puniendi, adhibuerit curam? Tum sane permagni refert, utrum justum in poenis irrogandis servaverit modum, an vero illi idem acciderit, ac Saulo Regi, qui justis & a Deo præcise mandatis poenis, cum supplicium ei sumendum erat ab Amalechitis, detraxit, interfecit vero contra fas & jus Abimelechum sacerdotesque omnes Nobæ existentes. Si porro princeps, de quo quæstio habetur, tam infelix fuerit, ut ejusdem criminis ac Saulus, ob poenas injuste illatas reus deprehendatur

k) CC. *Un.* refsinganna, at eigi berizt.
l) *al.* þá er.
m) CC. *Un.* at hann skylldi hafa fram.
n) *iidem* i voro.
o) *iidem* kvaddr fyrir þessa.
p) *iidem* sekter (slikt).
q) *iidem* ord.

k) Straffene ere blevne tagne vel i agt, at det ei skal.
l) den retm. Str. som Gud.
m) at han skulde udføre.
o) kaldet til R. for denne.
p) Forbrydelser (slig t).
q) Ord.

Nero, eda þeir adrer, er þvilikir ero, ok veri hann þar met þeim, met þvi át hann villdi *r)* þessum lykiazt i grimmleik sinum." *s)* Þó mun eigi verda gleymt, ef hann hefir i nockorum *t)* stad miskunsamur verit i sinum domum eda ressingum, ok ef hann *u)* giæti fordazt þær sakir *x)* med skynsemd, sem fyrr hafum ver umrædt; *y)* þviat þá mundi hann sæll þykiazt allrar sinnar syslu, ok mundi hann þá skiotliga heyra þessi ord til sin mællt: "Þu *z)* vert velkominn tryggur þion ok gódur *a)* vin, þviat þu giættir met *b)* tryggd litilla sæmda stundligra; *c)* þu skallt nu met fagnadi eignazt mikla sæmd eilífliga ok

af samme Slags, og være han der hos dem, efterdi han vilde ligne r) disse i hans Grundhed." Dog vil det ikke s) blive glemt, om han haver i t) noget Tilfælde været barmhiertig i sine Domme eller Straffe, og om han kunde undgaae, med Grund, de Bebreidelser x) som vi have før talt om; thi da vilde han agte sig lyksalig for al hans Forretning, og vilde han da snarligen høre disse Ord talte til sig: "Vær z) velkommen du troe Tiener og gode Ven, thi du bevarede med b) Troeskab en liden timelig Ære; c) du skal nu, med Glæde, besidde en stor Ære evindeligen og d) uryggeligen, uden al Sorg og Fare:" og er den lyksalig, som opnaaer

hendatur, hæc dicta statim audiet: Abducite hunc in eum locum ubi sunt Saulus, Herodes, Nero, eorumque similes, & apud eos miseram agat vitam, cum talium mores crudelitate sua expresserit: Si tamen infelix princeps clementiam aliquando probaverit suam, ejus ratio utique habebitur. Et si quis a flagitiis, quæ modo attulimus, sibi cavit, beatum merito se reputabit; audietque hæc verba: Gratus nobis hospes aderis, serve fidelis & amice, nam officium tuum, licet temporarium & exiguum esset, fideliter obiisti,

r) CC. *Un.* þeim.
s) *al.* þá mun ok. *t)* CC. *Un.* stadum.
u) *al.* enn ef hann fengi.
x) 3 *cb. add.* i refsingum.
y) *alii:* þviat *omittunt.*
z) CC. *Un.* ert. *a)* *iidem* vinr.
b) *iidem* tryggleik stundligrar sæmdar. || litillar sæmdar stundligrar.
c) *iidem* þviat nu skalltu.

r) dem.
s) da vil og.
t) nogle Tilfælde.
x) for (i) hans Straffe.
z) du est.
b) Troefasthed en ringe timelig Ære.
c) thi nu skal du.
d) uforanderligen.

ok *d*) ubrigdiliga, án alla sorg ok háska." Ok er sá sæll, er þessi ord audlazt at heyra; enn sá er vesæll, er *e*) hin reidyrdi skal heyra, er fyrr *f*) hafum ver frásagt; enn i því þarf *g*) eingi madr at efa sik, at *h*) annurhver *i*) mun (hann) heyra ordin, hver sá sem skynsemdar verdur krafdur fyrir sína syslu ok skylldu, er hann er settur til at giæta.

Þetta skilzt mer vel, at sá er víst skipadur *k*) yfir mikit vandamál, er settur er til at gæta heilagra laga, ok vardveita *l*) rettlæti i allum lutum; ok *m*) skilzt mer

opnaaer at høre disse Ord; men den er ulykſalig, ſom ſkal høre e) hine Truſels-Ord, ſom f) vi før have berettet. Men derom g) behøver intet Menneſke at tvile, at h) eet af disse to Slags Ord i) kommer hver den til at høre, ſom bliver krævet til Regenſkab for ſit Embede og den Pligt, ſom han er bleven ſat til at opvarte.

Dette fatter jeg vel, at den er viſſelig beſkikket k) til en meget vanſkelig Forretning, ſom er ſat til at haandhæve de hellige Love, og bevare l) Retfærdighed i alle Ting; iſær

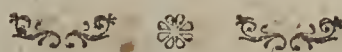
obiisti, ingentem igitur æternamque gloriam consequeris. Felix profecto, cui hæc verba audire contingit, miser vero qui priora illa, ab irato numine profecta, audiet. Dubio tamen caret, unumqvemqve, qvi magistratus a se suscepti vel officii demandati rationem reddere jubetur, alterutra hæc verba auditurum.

Probe jam intelligo, eum, qvi juri dicundo præficitur, & in omnibus causis justam sententiam ferre tenetur, arduo & perplexo muneri admotum iri; intelligo qvoque

Hh Hh H 2

d) CC. *Un.* obrigdulega an allrar sorgar.
e) *iidem* þau reidi-yrdi.
f) *iidem* var umrædt. || töludum ver um.
g) *iidem* eigi at iuaz. || ifa sik.
h) *iidem* annathvart mun hann heyra ordit.
i) *iidem* munu heyrd verda.
k) *iidem* fyrir mikinn vanda (mikit vankvædis-mál heilagra laga, sem vardveita skal) er a at giæta (er hann er settur til at g.) reglu. *l*) *iidem* rettdæmi.
m) *iidem* skil ek þat.

e) de Vreedes-Ord.
f) tilforn blev talt om. || ſom vi talede om tilforn.
g) derpaa bør man ikke tvile.
h) han faaer at høre eet af Ordene.
i) ville blive hørte.
k) over en ſtor Vanſkelighed (over en meget vanſkelig Sag i de hellige Love, ſom ſkal bevare) der bør paſſe paa (en — naar han er ſat til at paſſe paa) de hellige Loves Regel.
l) Retf. i at dømme.

mer þat nu vel, at Salómon Kongur svaradi þvi eigi saukum fyrir þat, er hann drap Joab frænda sinn i helgu landrialldi Guds, þviat hann *n*) let drepa hann ausundarlaust met rettri refsing eptir laugum, enn eigi *o*) af aufund, sva sem Cain drap Abel brodur sinn, ok saurgadizt eigi heilagt landrialld Guds i blodi Joabs, *p*) er þat var eigi met aufund uthellt; Enn þvi saurgadiz jördin i blodi Abels, at þat var med öfund uthellt; ok *q*) skilzt mer þat nu til fulls, at aufundin gerir saurgonina ok syndina, enn eigi refsingin. Enn þar sem þer gátur um hallir þær tvær, er Gud helgar ser á jaurdo, þá ero þeir lutir þari, er mik fysir at spyria. Þer gátut þess, at i annarri haullini stendur doms-

især m) fatter jeg nu ret vel, at Kong Salomon paadrog sig intet Ansvar for det, at han dræbde sin Frænde Joab i Guds hellige Paulun, thi han n) lod dræbe ham, uden Had, med retmæssig Straf, efter Lovene, men ikke o) af Had, ligesom Cain ihielslog sin Broder Abel, og blev derfor Guds hellige Paulun ikke besmittet i Joabs Blod, p) da det blev ikke udgydet af Had; Men derfor blev Jorden besmittet i Abels Blod, at det blev udgydet af Had. Jeg fatter altsaa det q) tilfulde, at Hadet gior Besmittelsen og Synden, men ikke Straffen. Men da I erindrede om de to Boeliger, som Gud helliger sig paa Jorden, da ere nogle Ting deri, som mig lyster at spørge om. I erindrede det, at der i den eene Boelig

que, Regem Salomonem criminis non esse postulandum, quamvis Joabum in sacro Dei tabernaculo interficiendum curaret, nam id citra invidiam & juxta legum criminalium tenorem præstitit Salomon, a mente Caini, fratrem suum Abelem occidentis, alienissimus: Hinc porro colligo, sanctum Dei tabernaculum Joabi sangine, utpote citra invidiam effuso, non fuisse pollutum; invidiamque pollutionis & criminis auctorem esse, non poenam. Ast ubi in responso tuo duarum aularum, quas Deus hac in terra sibi consecratas esse voluit, mentionem fecisti, occurrunt nonnulla, quæ ulterius sciscitari lubet. Dixisti

n) CC. *Un.* drap.
o) *iidem* med.
p) *iidem* þviat.
q) *iidem* þyckiz m. þ. n. til vifs.

m) indseer jeg det.
n) slog ham ihiel. o) med. p) thi.
q) og det befalder mig (bifalder jeg) nu med fuld Overbevisning.

domsſæti Guds, ok hafit þer nu ſkyrt fyrir mer um þat, ok ſva um þann er giætir. Enn þer gátut þeſſ, at i annarri haullini *r*) ſtandi bord Guds, þat er (allt) fólk Guds ſkal taka andliga fædzlo af. *s*) Sagdut þer, at biſkup væri ſkipadr gætzlumadur *t*) þar yfir. Fyrir þvi vil ek nu ydur ſpyria, þvi Salomon Kongur tok Abiathar biſkup frá þeirri ſyſlu, er hann var *u*) tilſkipadur, at giæta þeirrar hallar, er ver gátum nu, ok þó ſva þungliga, at hann ſkylldi alldrei ſidan retta hendur ſínar til biſkupligs embættis, helldur ſkylldi hann *x*) viſt lifa ſem *y*) einn plógkarl, *z*) ok þorpari. Nu

Boelig ſtaaer Guds Dommer-Sæde, og haver I nu forklaret for mig om det, ſaa og om den, der tager vare paa det. Men I anmældede, at der i den anden Boelig r) ſtod det Guds Bord, hvoraf Guds heele Folk ſkal tage aandelig Føde. s) I ſagde, at Biſkoppen var beſkikket til Opſynsmand t) derover. Derfor vil jeg nu ſpørge Eder, hvi Kong Salomon ſatte den yppeꝛſte Præſt Abiathar fra det Embede, ſom han var u) beſkikket til, nemlig at tage vare paa den Boelig, ſom vi nu mældede om, og det ſaa ſtrængeligen, at han ſkulde aldrig ſiden række ſine Hænder til det ypperſte-præſtelige Embede, men han ſkulde x) viſſelig leve ſom en Ager-

ſti in altera harum baſilicarum conſtitutum eſſe tribunal divinum, cujus indolem, ut & perſonæ, quæ huic tribunali præfecta eſt, characterem, ſuperius delineaſti: In altera vero poſitam eſſe dixiſti menſam divinam, unde populus Dei ſpirituales eſcas recipere poſſit: Huic menſæ ſacrorum antiſtitem affirmabas præfectum: Hinc te interrogatum volo; qvo jure Salomon Abiatharem Pontificem ab officio illi in hac baſilica commiſſo removit, & quidem tam gravi cenſura repreſſum, ut nunqvam ei liceret huic ſacro Pontificatus

Hh Hh H 3

r) CC. Un. ſtendr.
s) *iidem* oc ſagdut þer ſva.
t) *iidem* yfir þvi.
u) *iidem* ſkipadur. || fyrir ſkipadr.
x) *iidem* jafnan ſidan.
y) *iidem* einhver (annarr) þorpari oc (edr) plogkarl (kotkarl).
z) *iidem* eda bondi.

r) ſtaaer.
s) og ſagde I ſaaledes.
t) over ſamme.
u) foreſat (ſat over.
x) altid ſiden.

Nu hugda ek þat, at hvargi þeirra mundi a) eiga at taka annann frá þeirri gætzlu, er hann var b) yfirſkipadur, ok villda ek fyrir þvi fá her nockur c) ſkynſemdar-ſvaur, þau er mer ſyndi þat, hverzo Salomon Kongur f) mátti taka Abiathar biſkup frá ſinu embætti g) at vitalauſo fyrir Gudi?

Ek gat þeſſ fyrir þer, at þu ſkallt minnazt á h) þeſſar tvær hallir, i) at þær ero Guds hus bádar, ok k) ero bædi Kongur ok biſkup þionuſtumenn Guds, ok giætzlomenn þeirra huſa; enn eigi ero

y) Agerdyrker, z) og en foragtelig Perſon. Nu havde jeg tænkt det, at ingen af dem a) maatte have Lov til at ſette den anden fra det Opſyn, ſom han var b) beſkikket over, og vilde jeg derfor faae her nogle c) fornuftmæsſige Svar, ſom kunde viſe mig det, hvorledes K. Salomon kunde tage Ypperſte-Præſten Abiathar fra hans Embede uden g) Anſvar for Gud?

Jeg anmærkede det for dig, at du ſkal komme ihu h) diſſe to Boeliger, at i) de begge ere Guds Huuſe, og ere baade en Konge og en Biſkop Guds Tienere og Opſynsmænd over de Huuſe; men l) de ere ei Eiere,

tificatus muneri manus admovere, ſed vita illi agenda eſſet privata coloni aut agricolæ ad inſtar. Exiſtimabam vero neutri licere ab officio mandato alterum repellere, itaque rationes velim adferas, quibus docear, quo demum jure Salomoni integrum fuerit, Abiatharem Pontificem ſacris honoribus exuere, ut non ſimul offenſam Dei incurreret?

In memoriam revoces velim quæ ſuperius attuli de duabus illis baſilicis, quarum utraque Deo conſecrata eſt, unde Rex & Epiſcopus miniſtri Dei ſunt, harumque ædium

a) CC. *Uv.* annann eiga at taka.
b) *iidem* íſkipadr.
c) *iidem* ſkynſamleg ſvaur. || andſvaur oc ſkynſemdarmál fyrir þvi.
f) *iidem* mætti.
g) *iidem & 2 chart.* avitalauſt (avitunarlauſt vid Gud.
h) *iidem* þær.
i) *iidem* oc era.
k) *iidem* er.

y) en (anden) ringe Perſon og (eller) Landmand (Bockarl, Huus-Mand).
z) eller Bonde.
a) maatte kunne ſætte. b) ſat i.
c) fornuftige Svar. || Svar og fornuftige Grunde for det.
g) Vrede af (for) Gud.
h) de. i) og ere de b.
l) de maae ikke tilſkyndes til. || men dem er ikke tillagt (maae ei tillægges Ret til).

ero *l*) þeir eigendur, til þess at kippa því nockoro frá (þeim), er fyrir andverdu var tilskipat. Nu *m*) má því Kongurinn ecki kippa frá því husi, er biskupinn *n*) er yfirskipadur, fyrir því at hvergi *o*) skal annann ræna, ok ecki hernám skal millim þeirra *p*) vera, þviat einn *q*) á bædi *r*) husin, er Gud er, ok á hver þeirra *s*) at fulltingia adrum. Þess gat ek ok fyrir þer, at Gud *t*) hafdi sellt i hendur Konginum refsingarvönd, ok sua biskupinum. *u*) Enn sá refsingarvöndur, sem selldur er i hendur Konginum, þat er tvieggiat sverd. Met

Eiere, paa den Maade, at kunne rive noget af det fra dem, som haver af Begyndelsen været beskikket dertil. Derfor m) maae Kongen ikke rive noget fra det Huus, som Biskoppen er n) sat over, fordi ingen o) af dem skal berøve den anden, og ingen Plyndren skal p) have Sted imellem dem, thi q) den samme eier begge r) Huusene, som er Gud, og bør derfor s) enhver af dem understøtte den anden. Jeg erindrede og det for dig, at Gud t) havde givet Kongen, som og Biskoppen, i Hænder et Ræfselses-Riis. u) Men det Ræfselses-Riis som er givet Kongen i Hænde, det er et tveeægget Sværd.

um custodes, quas eo non tenent titulo, ut iis subtrahere qvicqvam liceat, quod illis ab initio adscriptum fuit: hinc Regi non licet subducere qvicqvam ædi, cui sacrorum antistes præfectus est, neuter enim spoliet alterum alteriusve jura violentis mediis sibi vindicet, alter potius alteri auxiliatrices porrigat manus: Solus enim Deus utriusque ædis dominus est. Dixi quoque Deum Regi æque ac episcopo jus puniendi tradidisse: Fasces poenales Regi traditi sunt anceps gladius, quo quemlibet ad mortem usque ferire debet

l) CC. *Un.* egnandi. || er þeim eignat. 3 *cb.* eignandi. *m*) *iidem* skal.
n) *iidem* var yfirsk. ádur.
o) *iidem* hvarki þeirra skal ræna annat.
p) *iidem* giöra.
q) *iidem* & *a.* Gud á bædi.
r) *iidem* embættin.
s) *iidem* & 2 *cb.* hvart þ. at f. ödru.
t) *iidem* hefdi || hafi.
u) *iidem* sa refs v. || refs v. sá.

m) skal.
n) er allerede bleven beskikket.
o) intet af dem skal rane det andet.
p) skee.
q) Gud eene eier begge.
r) Embederne.
s) det eene at hielpe det andet.
t) haver.
u) Det R. R.

Met þvi sverdi *x*) skal hann vera skylldur at hauggva hvern þann til dauda, er nockorn frádrátt *y*) hefur hinnar helgu hallar, er hann er giætzlumadur at. Enn þvi er Kongs sverd tvieggiat, at hann er *z*) jafnskylldur at vardvéita þá haull, er biskupinn er yfirskipadur, ef *a*) biskup fær eigi met sínum reffingar-vendi gætt. Enn *b*) sá reffingarvöndur er biskup hefer, þá skal hann i munni hafa, ok met ordum hauggva, enn eigi med höndum, sem Kongrinn; enn þetta er þat högg, er biskupinn skal höggva: ef nockur vill svivirda þá hinu *c*) heilögu haull, er hann er giætzlumadur at, þá skal hann affegia *d*) hanum

Sværd. Med det Sværd x) skal han være pligtig at hugge hver den til Døde, som y) trækker noget fra det hellige Huus, som han er Opsynsmand over. Men derfor er Kongens Sværd tveeægget, at han er z) ligesaafuldt pligtig at vogte det Huus, som Bispoppen er sat over, om a) Bispoppen ei kan bevogte det med sit Ræpselses-Riis. Men det b) Ræpselses-Riis som en Bisfop haver, det skal han have i Munden, og hugge med Ord, men ikke med Hænderne, som Kongen; men dette er det Hug, som Bispoppen skal hugge: om nogen vil vanære det hellige Huus, som han er Vogter over, da skal han affige d) ham det Bord, som

debet sacræ ædi, cui præfectus est, non nihil subtrahentem: Ideo autem gladius Regis anceps est, quod non minus sartam tectam defendere debeat basilicam cui præest Episcopus, si hic virga sua censoria tutari eandem nequeat. Fasces vero poenales, qui penes Episcopum sunt, in verbis consistunt; nam verbis tantum ferire Episcopus debet, non vero manibus, ut Rex. Hæc autem plaga illa est quam episcopus infligere debet, ut eum, qui sacram ædem cui præfectus est, contumelia afficere velit, a mensa, in sacra illa basilica erecta,

x) CC. *Un.* er h. sk. at h. hvern til dauds.
y) *iidem* hafa. || vill hafa fra þvi hinu helga husi. || vill gera þesfarar hinu helgu h.
z) *iidem* jafnvel skylldr.
a) *iidem* hann getr eigi.
b) *iidem* refsingar-sverd.
c) *iidem* helgu.
d) *iidem* þeim. 3 *ch.* afferia hann þvi helga bordi.

x) er han p. at h. enhver.
y) vil have noget Afdrag fra. || giøre det hellige Huus nogen Forfang.
z) ligesaavel forbunden.
a) denne formaaer ikke.
b) Ræpselses-Sværd.
d) saadan en. || udsætte ham fra det h. Bord.

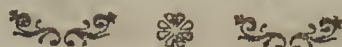
hanum þat bord, er sett er i þat helga hus, ok þá helga *e*) fædzlo, er af þvi bordi skal *f*) taka. Enn þá er Salomon Kongur tok Abiathar biskup *g*) af biskupligri tign ok embætti, þá sagdi *h*) Salomon Kongur, at sauk hans *i*) tæki hann ifrá, enn eigi hann. Enn *k*) fyrir þvi at hann dæmdi David Kong frå sínu sæti, fyrr enn Gud dæmdi hann (þar frá), ok kaus annann Kong i haufut David, (at hanum) lifanda; *l*) þá var þat rett, at hann leti sitt biskupligt embætti, met þvi at hann *m*) villdi ræna David Kongligu sæti. Enn þvi var vard Saul Kongi *n*) þyngri sin sauk, er hann drap Abimelech biskup, ok alla kennimenn, þá

som er sat i det hellige Huus, og den hellige Føde, som f) man skal tage af det Bord. Men da Kong Salomon tog Ypperste-Præsten Abiathar fra den ypperste-præstelige Værdighed og Embede, da sagde h) Kong Salomon, at hans Forbrydelse i) tog ham derfra, men ikke han. k) Men fordi han dømde Kong David fra sit Sæde, førend Gud havde dømt ham derfra, og udvalgde en anden imod David, medens han endnu levede, l) da var det ret, at han skulde miste sit ypperste-præstelige Embede, efterdi han m) vilde berøve David det Kongelige Sæde. Men derfor blev n) Kong Saul sin Sag tyngere, da han ihielslog den ypperste Præst Abimelech, og alle de Præster, som vare i Staden Nobe, at han giorde

erecta, sacroque cibo arceat. Verum ubi Salomon Abiatharem Pontificem sacro munere exuit, dixit non se, sed crimen a Pontifice admissum eundem exuisse, quoniam Regem Davidem throno Abiathar, priusquam Deus, dejicere tentavit, novumque regem, vivo Davide, surrogavit: Æquum proinde fuit, ut muneri pontificio privaretur, quoniam Davidem solio deturbare nitebatur. Saulus autem graviorem culpam cæde Abimelechi omniumque sacerdotum Nobæ degentium contrahebat, quod sine justa causa illos interfecisset: Nullam

e) CC. *Un.* þa hinu helgu.
f) *iidem* takazt. *g*) *iidem* frá.
h) *iidem* hann. *i*) *al.* rak.
k) CC. *Un.* oc f. þ. at h. d. af David Kongs-rikit.
l) *iidem* (oc) þvi var þat verdt.
m) *iidem M. & 2 cb.* ræhti David (hann) kongligu embætti.
n) *iidem* þung su (þungbær) sauk.

f) skal tages. h) han.
i) jagede, drev.
k) og fordi han fradømde David Kongeriget (den Kongelige Værdighed.
l) derfor var det forskyldt (fortient).
m) berøvede David (ham) det Kongelige Embede.
n) den Sag Kong Saul tung (tung at bære.

þá er varo borginni Nobe, at hann *o*) gerdi þat (fyrir) utan retta fauk. Enn Salomoni Kongi *p*) mundi ávítalaust, þóat hann hefdi drepit Abiathar biskup, fyrir þat, at hann rænti haull Guds þeim *q*) haufdingia, er siálfur Gud hafdi skipat til gætzlumanns i sitt heilagt dómsfæti ok haufdingia; ok *r*) átti Abiathar biskup engvann til at taka, *s*) ok engvum fra at *t*) kippa, eptir þvi sem sídar *u*) bár raun á; þviat David kaus þann til *x*) fætis sins er hann villdi; Enn *y*) su kosning er Abiathar kaus var at aungum nytum. Enn Abiathar biskup kom met þeim hætti til *z*) biskupstignar,

o) giorde det uden retmæssig Sag. Men for Kong Salomon havde det p) været uden Ansvar, om han end havde dræbt den øverste Præst Abiathar, fordi han berøvede Guds Huus den q) Herre, som Gud selv havde indsat, til Opsynsmand og Fyrste, i sit hellige Dommer-Sæde; og r) havde den ypperste Præst Abiathar ingen Ret til, at antage nogen dertil, s) og ei at t) rykke nogen derfra, efter det, som siden u) lod sig see; thi David udvalgde den til x) sit Sæde, som han vilde; Men det Vall, som Abiathar valgte, var y) til ingen Nytte. Men den ypperste Præst Abiathar kom paa den Maade til den ypperste-præstelige Værdighed, at David a) udvalgde

tam e contra Salomon reprehensionem commeruisset, licet Abiatharem e medio sustulisset, cum basilicæ Dei eripere vellet hic egregium principem, quem Deus sacri sui tribunalis custodem constituerat. Abiatharis enim non erat designare quempiam, nec removere, ut eventus postea docuit, nam David pro arbitrio successorem delegit, electionis vero ab Abiathare factæ nulla ratio habita fuit. Hinc judicare poteris, id discriminis esse inter Regis

o) CC. *Un*. drap alla utan sök.
p) *iidem* yrdi þó avitalaust, at hann. || Salomon Kongur mundi (þo verda) hafa verit avítunarlaus.
q) *iidem* manni. || undan þeim höfdingia.
r) *iidem* ætti. *s*) *iidem* ne. *t*) *iidem* taka.
u) *iidem* vard. *x*) *iidem* Kongs í sitt fæti.
y) *iidem* sá kosningr e. A. k. hann var eingu nytr. || þá kosing e. A. k. þá var su (hun st) eingu nyt. *z*) *iid*. biskupligrar tignar.

o) dræbde dem alle uden Sag (uskyldige.
p) blevet upaaanket. || Kong S. var bleven (havde dog været) angerløs.
q) Mand. || rykkede G. H. fra den Herre.
r) burde A. ei antage nogen (var det ikke A. Sag at antage nogen dertil, eller.
s) ei heller. t) tage.
u) erfaredes. x) Konge i sit Sæde.
y) af ingen Gyldighed. || det duede intet.
a) forfremmede ham dertil.

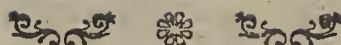
ar, at David kaus oc hóf hann til tignar a). Ok skalttu láta þer þat skiliazt, at su er grein á syslu þeirra b) Kongs ok biskups, at c) biskup er skickadur at vera meistari ok lærifadir ok rádgiafi met Konginum; enn Kongur er skipadur, at vera domari ok k) hardendis-madur i allri reffing, til fullrar ognar vit alla þá, er undir l) hanum erö. Enn þó hefir m) biskup sinn reffingarvönd ser i hendi, eigi sidur enn n) Kongurinn. Enn su er grein a þvi sverdi, er o) Kongurinn ber, frá þvi biskupinn hefer, at p) Kongs sverd bitur jafnan, er q) hauggvit er met þvi, ok bitur til

valgde og ophøiede ham til Værdigheden. Du skal altsaa forestille dig, at denne er Forskiællen paa b) en Konges og en Biskops Forretning, at Biskoppen er c) beskikket til, at være en Mester og Lærefader og Raadgiver hos Kongen; Men Kongen er beskikket til, at være Dommer og k) Strængheds-Mand i al Straf, til fuldkommen Skræk for alle dem, der ere under ham. Men dog haver Biskoppen m) sit Revselses-Riis i sin Haand ligesaavel som Kongen n). Men den Forskiæl er der paa det Sværd som o) Kongen bær, fra det som Biskoppen haver, at p) Kongens Sværd bider altid, naar der bliver hugget med det, og bider til stor Skade, om der

Regis & Episcopi officium, quod hic doctoris, magistri, & consiliarii Regii loco habendus sit; Rex vero judex, assertor, & exsecutor poenarum esse debeat, ut subditi metu poenæ coerceantur. Jus tamen puniendi non minus Episcopo competit quam Regi, hoc vero discrimine, quod gladius regius, si cui intentetur, cædat continuo, magnumqve damnum adferat injuste percutienti, & commodum nihilominus adferat percusso, si juste in eum

a) CC. *Un.* hof hann til.
b) *iidem* Kongsins ok biskupsins.
c) *iidem* biskupinn er skipadr.
k) 2 *cb.* handendismadr. 1 *cb.* hardfeinginn madr.
l) CC. *Un.* þeim.
m) *iidem* biskupinn ecki sidur refs. v. i hendi ser, enn k. n) *iidem* Kongur sinn.
o) *iidem* biskupinn ber eda Kongrinn. || bisk. hefer, fra þvi er (sem) Kongrinn hefer.
p) *iidem* Kongsins sv. || kongs-sverdit.
q) *iidem* er þvi er hauggvit.

b) Kongens og Biskoppens.
c) forordnet.
k) Haandhæver. || en haardfor Mand.
m) et R. R. i sin Haand ikke mindre end K.
n) K. (haver) sit.
o) Biskoppen bær, eller Kongen. || B. haver, fra det, som K. haver.
p) Konge-Sværdet.

til mikils skada, ef r) met þvi er urettiliga hauggvit, enn s) þeim verdur þó til gagns, er fyrir verdur, ef rettiliga er met hauggvit. Enn biskups sverd bítur eigi nema rettiliga se t) hauggvit met; enn ef hann hauggur rángliga met þvi, þá verdur þeim mein at þvi, er hauggur med, enn u) eigi þeim er fyrir verdur. Enn ef biskup hauggur rettiliga, þá bitr þat x) enn sárara enn Kongs sverd. Ok munum ver y) nu þarum at finni eigi fleyra skíra, helldur sidar meir, ef synizt.

der r) bliver uretteligen hugget dermed, men det bliver dog den til s) Gavn, som det træffer, om der hugges retteligen med det. Men Bisfoppens Sværd bider ikke, uden der bliver retteligen hugget med samme; men om han hugger vrangeligen med det, da bliver det den til Skade, som hugger dermed, men u) ikke den, som det træffer. Men om Bisfoppen hugger rettelig, da bider det x) endnu føleliger, end Kongens Sværd. Og ville vi y) nu for denne Gang ikke forklare meere derom, men vel i sin Tid, om saa synes.

eum torqueatur: Gladius autem Episcopi hebes est, nisi juste vibretur; unde si Episcopus gladio suo aliqvem injuste percutiat, percussorem gravi profecto, percussum vero nullo afficiet damno; uti e contra, si episcopus justis rationibus commotus feriat, gladius ejus acrius & dolentius cædit qvam Regius ille. Interim de his non hac vice faciemus plura verba, sed uberiorem hujus rei tractationem, si placet, futuro tempori reservabimus.

Re-

r) CC. *Un.* eigi er rettliga med höggvit.
s) *iidem* 3 *cb.* oc verdur þo þeim. || enn þeim verdur til meins. t) *iidem* med hauggvit.
u) *iidem* ecki verdr þeim mein at. || ecki mein verdr þeim at.
x) *iidem* samt (*forte* jafnt) sem. || enn samt.
y) *unus* þat giaur skíra sidar meir, ef þat synizt, þviat ver verdum at taka hvilld epter langa rædu, oc þycker vel spurt, enn þo betur ur leyst, enda er nu uti at finni &c. *reliqvi* & 2 *cb.* enn þó munum ver þessa hluti (nu þa hluti) gek fyrir þer skýra sidar meir, ef þat syniz &c. vale.

r) ei bliver hugget retteligen dermed.
s) og bliver dog den til Skade.
u) den faaer ingen Skade deraf.
x) ligesaa suldt (skarpt), som.
y) forklare det nøier i sin Tid, om det behager, thi vi maae tage Hvile efter en lang Tale, og synes vel spurgt, men dog endnu bæder svaret, ellers er det nu ude for denne Gang. || Men dog ville vi forklare disse Ting (de Ting) nærmer for dig siden efter, om det behager.

Register
over de mærkværdigste Ting.

De smaa Tal betegne Siderne, A. Anmærkningerne, det Romerske Tal Forberedelsernes Sider.

A.

B.

Handel,

Hval-

Iis-

S.

T.

U. V.

Imprimatur, in fidem Protocolli,
J. WÖLDIKE.

